

131 e. 23

= T. Text. Gr. C. $35\frac{1}{2}$

J. $24\frac{1}{2}$

= T. Text. Gr. J. $93\frac{1}{2}$

BIBLIOTHECA PATRUM

ECCLESIAE CATHOLICAE

QUI

ANTE ORIENTIS ET OCCIDENTIS SCHISMA

FLORUERUNT.

DELECTU PRESBYTERORUM QUORUNDAM OXONIENSIIUM.

SI JAM SATIS JACTATUS VIDERIS, FINEMQUE HUIUSMODI LABORIBUS VIS
IMPONERE, SEQUERE VIAM CATHOLICAE DISCIPLINAE, QUAE AB
IPSO CHRISTO PER APOSTOLOS AD NOS USQUE MANAVIT,
ET AB HINC AD POSTEROS MANATURA EST.

S. Aug. de Util. Credendi, c. 8.

OXONII:

EXCUDERAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLVII.

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

INTERPRETATIO

OMNIUM EPISTOLARUM PAULINARUM

PER HOMILIAS FACTA.

TOMUS II.

CONTINENS HOMILIAS IN EPISTOLAM AD
CORINTHIOS PRIOREM.

OXONII:

EXCUDEBAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLVII.

SANCTI PATRIS NOSTRI
JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

IN DIVI PAULI
EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM
HOMILIAE XLIV.

EDITIO NOVA

AD FIDEM CODICUM MSS. ET VERSIONUM ANTIQUARUM
DILIGENTER CASTIGATA.

OXONII:

EXCUDERAT T. COMBE, ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

VENEUNT IBIDEM APUD J. H. PARKER;

LONDINI APUD F. ET J. RIVINGTON.

M.DCCC.XLVII.

MAXIME REVERENDO IN CHRISTO PATRI

GULIELMO

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI,

ANGLIAE TOTIUS PRIMATI ET METROPOLITANO,

OLIM IN HAC NOSTRA ACADEMIA SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORI REGIO,

DICATUR

HAEC BIBLIOTHECA

PRISCORUM PATRUM, EPISCOPORUM,

DOCTORUM, CONFESSORUM, MARTYRUM,

SANCTAE AC CATHOLICAE CHRISTI ECCLESIAE,

QUO PIETATI SATISFIAT

ERGA NOMEN VENERABILE

ET

PATERNI ANIMI BENEVOLENTIAM.

MONITUM.

TRADIMUS tibi in manus, L. B., *secundam* nostri operis partem; quam brevi sequetur, favente Deo Opt. Max., volumen quod agmen ducat, Homilias in Epistolam ad Romanos continens. Reliqua volumina, nisi quid praeter opinionem acciderit, suo ordine in lucem prodibunt.

Codices, quos in usum nostrae recensitionis aut nunc primum, aut denuo et accuratius examinandos curavimus, hi sunt.

- A. Codex Collegii Novi apud Oxonienses, num. LXXVII. Membranaceus, forma maxima, foliis 256, saeculi forsitan XII. ineuntis. Antiquam scripturam passim correxit manus recentior. Hic est Codex Savilii, qui unicus ei, ut videtur, in exemplari Veronensi castigando suppetebat. Ipse *optimae notae* appellat.
- B. Regius 683, olim Colbertinus. Membranaceus, saeculo XII. exaratus. Continet, praeter alia opuscula, 1. Chrysostomi Homilias in Matthaeum ab Hom. VI. ad Hom. XL. 2. Ejusdem Homilias in Epist. ad Corinthios priorem ab Hom. XXV. mutila ad Hom. XXXIII. mutilam quoque.
- C. Regius 739. Membranaceus, saeculi XI. Hunc librum in subsidium vocavit Editor Benedictinae secundae, qui

(ad p. 65 C.) de indole ejus sic statuit: "Atque tum in hac, tum in aliis permultis ab illo Codice exhibitis scripturae varietatibus, vestigia manifesta agnoscimus manus secundis curis pristinam orationem retractantis." Quod quam vere dictum sit, et nos testamur, et pro se quisque judicare potest.

D. Regius ex Supplemento 226. Membranaceus, olim Monasterii S. Germani a Pratis, initio et fine mutilus. Vid. Var. Lect. ad p. 180 D. et ad p. 306 E. "Is Codex, perita manu scriptus, ad saeculum nonum referendus videtur."

E. Regius 740, olim Mazarinaeus. Membranaceus, saeculi XII. ut videtur. Sub finem ultimae Homiliae quaedam desiderantur. Hunc quoque librum hic illic consuluit Editor novissimus.

F. Monacensis 373. Membranaceus, saeculi X. formae maximae, foliis 416. Desunt priora folia usque ad p. 31 D. Hujus Codicis, qui omnium praestantissimus est, variantes lectiones nostrum in usum enotavit THEODORUS KRABINGERUS.

Regius 738. Membranaceus, saeculi X. ex Oriente in Bibliothecam Regiam anno MDCLXIX illatus. Continet Homilias XXIX. a secunda mutila ad trigesimam, cujus finis periit. Hic est ille Regius, olim 1818, quem unum contulisse se profitetur Montefalconius. Hujus libri collationem integram ad manum habuimus; unde intelleximus eum tantum non semper et ubique cum Regio nostro C. consentire. Itaque lectiones ejus, nisi forte in altero Codice lacuna exstisset, in tabulas referre supersedimus.

Praeter haec subsidia, ad Homilias duodecim priores non sine fructu evolvimus chartas pauculas THEODORI HEYSII, Parthenopolitani, quibus Vir eruditus nostro rogatu consignavit varietatem lectionis, modo plenam, modo tantum potiore, ex tribus libris Venetis collectam. Codices sunt,

- b. Bessarioneus 103. Bombacinus, foliis 414, saeculi circiter XI. quo corpore uno universa S. Joannis Chrysostomi in Paulum Expositio continetur. Est autem hic Codex Editionis Veronensis, quae prodiit anno MDXXIX. ex officina Fratrum de Sabio, unicum archetypum.
- q. Bessar. 99. Membranaceus, forma quadrata, foliis 397, versibus indivisis tricenis, saeculi fere X. Continet in Epist. I. ad Corinthios Homilias XLIV. “Manu imperita scriptus, praeter miros quosdam errores parum ferax bonae varietatis, quamvis, ut bombacino antiquior, ad vulgatae censuram haud inutilis.” Haec nobis ab Heysio nostro nimium sinistre dicta videntur; siquidem hic liber ad eandem cum Codice Monacensi, qui bonarum lectionum non tam ferax quam feracissimus habendus est, recensionem pertinet.
- d. Append. II. 179, antea Monasterii S. Michaelis de Muriano. Membranaceus, foliis majoribus, paginis bipartitis, saeculi XI. “Origo paullum diversa, scriba diligentior, quem subsecutae sunt veterum lectorum in textu percensendo et emendando doctae exercitationes, partim ad fidem Codicum institutae, plures arbitrariae.” Hic Codex ad nostrum A. proxime accedit.

Codices Mosquenses harum Homiliarum descripsit C. F. Matthaei in Editione Nov. Test. Tom. VII. p. 274 sq. Horum alter (Mosq. 2) scriptus est post Christum natum anno 990: alterum (Mosq. 7) saeculo nono assignat Vir doctissimus.

Catena in S. Pauli Epistolam ad Corinthios priorem a Viro Reverendo J. A. Cramer anno MDCCCXLI. publici juris facta, magnam partem ex Chrysostomi commentariis derivata, haud mediocrem nobis ad ipsos fontes purgandos opem tulit.

Homilias novem et viginti priores Latinas fecit Franciscus Aretinus, Codicem nactus qui cum nostro C. omni

ex parte conspirare videtur. Alia interpretatio, quae inter Opera S. Chrysostomi Latine edita Parisiis anno MDCXIV. exstat, nomen Gentiani Herveti Aurelii, Rhemensis Canonici, prae se fert. Hanc suae Editionis in usum recudendam curavit Morellus: Montefalconius, ut solebat, novam confecit.

Quod superest, non praetermittendi sunt Codices venerandae antiquitatis, in quibus Graecorum patrum facile principem nunc primum Syre loquentem videre est. Libros intra paucos hos annos monasterioli Aegyptiaci e situ et squalore erutos, et in Bibliothecam Musei Britannici faustis ominibus illatos, pro temporis angustis, ut potuimus, non ut voluimus, hic illic per amicum eruditum dictae Bibliothecae administrationi vacantem consuluimus. Responsa eorum accurate exscripta et Latinitate donata in Appendicem recondidimus.

F. F.

TABULA HOMILIARUM.

Hom. I.	Cap. I. 1—3.....	Pag. 5
II.	I. 4—9.....	11
III.	I. 10—17.....	20
IV.	I. 18—25.....	31
V.	I. 26—31.....	44
VI.	II. 1—5.....	57
VII.	II. 6—16.....	67
VIII.	III. 1—11.....	89
IX.	III. 12—18.....	100
X.	III. 18—IV. 2.....	110
XI.	IV. 3—5.....	119
XII.	IV. 6—12.....	132
XIII.	IV. 10—16.....	148
XIV.	IV. 17—21.....	159
XV.	V. 1—8.....	170
XVI.	V. 9—VI. 11.....	183
XVII.	VI. 12—14.....	196
XVIII.	VI. 15—20.....	205
XIX.	VII. 1—39.....	215
XX.	VIII. 1—13.....	227
XXI.	IX. 1—12.....	241
XXII.	IX. 13—23.....	258
XXIII.	IX. 24—X. 12.....	270
XXIV.	X. 13—24.....	285
XXV.	X. 25—XI. 1.....	297
XXVI.	XI. 2—16.....	307
XXVII.	XI. 17—27.....	326

Ном. XXVIII.	САР. XI. 28—34.....	Pag. 338
XXIX.	XII. 1—11.....	349
XXX.	XII. 12—20.....	364
XXXI.	XII. 21—26.....	376
XXXII.	XII. 27—XIII. 3.....	386
XXXIII.	XIII. 4—8.....	405
XXXIV.	XIII. 8—13.....	419
XXXV.	XIV. 1—19.....	434
XXXVI.	XIV. 20—33.....	449
XXXVII.	XIV. 34—40.....	462
XXXVIII.	XV. 1—10.....	470
XXXIX.	XV. 11—28.....	486
XL.	XV. 29—34.....	506
XLI.	XV. 35—46.....	517
XLII.	XV. 47—58.....	527
XLIII.	XVI. 1—9.....	534
XLIV.	XVI. 10—24.....	543

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΠΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ.

Ἡ ΚΟΡΙΝΘΟΣ ἐστὶ μὲν ^aνῦν πόλις τῆς Ἑλλάδος ἡ
πρώτη, πολλοῖς δὲ τὸ παλαιὸν πλεονεκτήμασι βιωτικοῖς ἐκόμα,
καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων τῇ τῶν χρημάτων περιουσίᾳ·
διὸ καὶ τις τῶν ἔξωθεν ^bσυγγραφέων ἀφνειὸν ἐκάλει τὸ χωρίον.
Ἐν γὰρ τῷ ἰσθμῷ κεῖται τῆς Πελοποννήσου, καὶ πολλὴν
εἶχεν ἐμπορίας ὑπόθεσιν. Ἦν δὲ καὶ ῥητόρων πολλῶν ἔμ-
πλεως ἡ πόλις καὶ φιλοσόφων· ^cκαὶ τις τῶν ἐπτά καλουμένων ^B
σοφῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης ἦν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ φιλο-
τιμίας ἔνεκεν εἴρηται, οὐδὲ πρὸς ἐπίδειξιν πολυμαθείας· τί
γὰρ δὴ καὶ ἔστι τὸ ταῦτα εἶδέναι; ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν
ἡμῖν συντελεῖ τῆς ἐπιστολῆς. Πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἔπαθεν ὁ
Παῦλος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει· καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἐν ταύτῃ αὐτῷ
φανείς φησι· ¹“Μὴ σιγήσης, ἀλλὰ λάλει· διότι λαὸς μοι
πολύς ἐστιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.” ^dκαὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἔτη. ^C
Ἐν ταύτῃ ^eὁ δαίμων ἐξῆλθεν, ὃν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπορκίζοντες, τὰ
ἀνήκεστα ἔπαθον παρ’ αὐτοῦ· ἐν ταύτῃ τὰς βίβλους συναγα-

¹ Act. xviii. 9, 10.

CODICES A.C.E. Media pars folii primi deest in E. ^a νῦν om. C.E.
Aretin. Mox βιωτικοῖς ἐκόμα πλεονεκτήμασι hoc ordine A. ^b συγγραφέων]
ποιητῶν C. ^c καὶ τις] ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς C. Mox πολυμαθείας A. ^d καὶ]
ὄθεν καὶ C. Aret. ^e ὁ] καὶ ὁ Edd. καὶ om. A.C. Aretin. E. mutilus est.

γόντες τῶν γοήτων οἱ μετανοήσαντες κατέκαυσαν, καὶ ὤφθησαν μυριάδες πέντε· ἐν ταύτῃ καὶ ἐπὶ Γαλλίωνος τοῦ ἀνθυπάτου ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ Παῦλος ἐτύπτετο. Ὁρῶν τοίνυν ὁ διάβολος πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον τῆς ἀληθείας ἐπειλημμένην, καὶ πλούτου καὶ σοφίας ἔνεκεν θαυμαστήν οὖσαν, καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ κεφάλαιον· τὰ γὰρ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἀθλίως διέκειτο λοιπὸν, τῆς ἀρχῆς πάλαι μεταπεσούσης·¹ καὶ θεασάμενος, ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ἐδέξαντο τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, τί ποιεῖ; Διαιρεῖ τοὺς ἀνθρώπους· ἦδει γὰρ, (244) ὅτι καὶ βασιλεία ἡ πασῶν ἰσχυροτέρα ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα, Βοὺ σταθήσεται. Εἶχε δὲ ἀφορμὴν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ταύτην τὸν πλούτον, τὴν σοφίαν τῶν οἰκούντων· Ἐντεῦθεν συμμορίας ποιησάμενοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ αὐτοχειροτόνητοι ἔγενόμενοί τινες, προειστήκεσαν τοῦ πλήθους, καὶ οἱ μὲν τούτοις, οἱ δὲ ἐκείνοις ἑαυτοὺς προσένεμον, τοῖς μὲν ὡς πλουσίοις, τοῖς δὲ ὡς σοφοῖς καὶ πλέον τι δυναμένοις διδάσκειν· οἱ δὲ καὶ παραλαβόντες αὐτοὺς, ἐφιλοτιμοῦντο πλέον τι τοῦ ἀποστόλου δῆθεν λέγειν· ὅπερ οὖν καὶ αἰνιττόμενος ἔλεγεν·² “Οὐκ ἡδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς.”³ ἠδηλὼν ὅτι οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἀπορίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν τὸ μὴ πολλὰ ἀκοῦσαι γέγονε· καὶ τὸ, ³“Χωρὶς ἡμῶν ἐπλουτήσατε,” τοῦτό ἐστιν ἐνδεικνυμένου. Καὶ ἦν τοῦτο οὐ μικρὸν, ἀλλὰ πάντων ὀλεθριώτερον, τὸ διεσπᾶσθαι τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἕτερον δὲ μετὰ τούτων ἀμάρτημα ἐτολμάτο αὐτόθι, τὸ μητρικῶς τινα συγγενόμενον μὴ μόνον μὴ ἐπιπλήττεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὀχλαγωγεῖν, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ παρέχειν μέγα φρονεῖν· διό φησι, ⁴“Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε.” Καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν τινὲς τῶν δῆθεν τελειοτέρων, ⁴καὶ ὑπὸ γαστριμαργίας τῶν εἰδωλοθύτων ἀπογενόμενοι, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κατακλινόμενοι, τὰ πάντα ἐλυμαίνοντο. Ἄλλοι πάλιν Δμάχας ἔχοντες καὶ φιλονεικίας ὑπὲρ χρημάτων, τοῖς ἔξωθεν δικαστηρίοις τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον. Καὶ κομῆται δὲ πολλοὶ παρ' αὐτοῖς περιήεσαν, οὓς καὶ ἀποκείρασθαι κελεύει. Ἦν τι καὶ ἕτερον πλημμέλημα οὐ μικρὸν, τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἐσθίειν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ μὴ μεταδιδόναι τοῖς δεομένοις. Μετὰ δὲ⁵ τοῦτο καὶ ἕτερον ἐπλημμέλουν, ἐπὶ τοῖς χαρίσμασι

2 1 Cor. iii. 1.

3 Ibid. iv. 8.

4 Ibid. v. 2.

¹ καὶ] μᾶλλον δὲ C. Aret. ² γινόμενοι A. Statim προεστήκεσαν A.C.
³ ἠδηλὼν ὅτι] Sic libri omnes. Edebatur δηλονότι. ⁴ τούτων] τοῦτο E. ⁵ καὶ ὑπὸ] ἀπὸ C. ⁶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον] Sic E. Aretin. τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον ἅπαντα ταῦτα A. τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον μετὰ πάντα ταῦτα C. τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἅπαντα ταῦτα ἐπέτρεπον Edd. sed ταῦτα inclusit Sav. ⁷ τοῦτο] τούτων A.C.

μέγα φρονούντες, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐντεῦθεν ζηλοτύπως ἔχοντες, ὅπερ καὶ αὐτὸ μάλιστα διέσπα τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ὁ περὶ τῆς ἀναστάσεως δὲ λόγος ἐχώλεε παρ' αὐτοῖς· ἔνιοι γὰρ αὐτῶν οὐ σφόδρα ἐπίστευον ἀνάστασιν εἶναι σωμάτων, τὰ Ε τῆς Ἑλληνικῆς μωρίας ἔτι νοσοῦντες. Καὶ γὰρ ἅπαντα ταῦτα ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν ἀνοίας ἐτίκτετο, καὶ αὕτη ἦν τῶν κακῶν ἡ μήτηρ· ἐντεῦθεν καὶ διήρηντο, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀπὸ τῶν φιλοσόφων μαθόντες. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι κατ' ἀλλήλων ἔστησαν, αἰὲν ὑπὲρ φιλαρχίας καὶ κενοδοξίας ἕκαστος τοῖς ἀλλήλων ἐναντιούμενοι δόγμασι, καὶ σπουδάζοντες ἐφευρεῖν τι τοῖς προτέροις. Ταῦτα δὲ ἔπασχον, ἐπειδὴ λογισμοῖς ἐπέτρεπον τὰ καθ' ἑαυτούς. Ἐγραψαν μὲν οὖν αὐτῷ διὰ Ὁφουρτουνάτου καὶ Στεφανᾶ καὶ Ἀχαϊκοῦ, δι' ὧν καὶ αὐτὸς γράφει· καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς· οὐ μὴν περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ γάμου καὶ παρθενίας· διὸ καὶ ἔλεγε, ⁵“ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι.” Αὐτὸς μέντοι, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔγραψαν, καὶ ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔγραψαν, ἐπιστέλλει, πάντα μετὰ ἀκριβείας μαθὼν αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα. Καὶ τὸν Τιμόθεον δὲ ἀποστέλλει μετὰ τῶν γραμμάτων, εἰδὼς ὅτι πολλὴν ῥῆν ἰσχὺν ἔχει καὶ τὰ γράμματα, οὐ μικρὰν δὲ αὐτοῖς οἴσει προσθήκην καὶ ἡ παρουσία τοῦ μαθητοῦ. Ἐπειδὴ δὲ αἰσχυρόμενοι ⁹οἱ διανειμώμενοι τὴν ἐκκλησίαν, μὴ δόξωσι φιλοτιμίας ἕνεκεν τοῦτο πεποιηκέναι, προκαλύμματα τοῦ πάθους ἔπενόησαν, τὸ τὰ τελειότερα δῆθεν διδάσκειν, Β καὶ σοφώτεροι τῶν ἄλλων εἶναι· κατ' ⁸αὐτοῦ πρῶτον ὁ Παῦλος ἵσταται τοῦ νοσήματος, τὴν ρίζαν τῶν κακῶν ἀναστέλλων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν φυεῖσαν διχόνοιαν· καὶ πολλῇ κέχρηται τῇ παρρησίᾳ. Ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ μαθηταὶ οἵτοι μάλιστα πάντων· διὸ φησιν, ⁶“ Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε.” Καὶ ἀσθενέστερόν γε τῶν ἄλλων διέκειντο· διὸ φησιν, ⁷“ Οὐ γὰρ ὡς πνευματικοῖς ἐλάλησα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Τοῦτο δὲ λέγει, ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι C ὑπὲρ τοῦ παρελθόντος ⁷τοῦτο λέγει χρόνου. ⁸Διὸ ἐπήγαγε·

⁵ 1 Cor. vii. 1.⁶ Ibid. ix. 2.⁷ Ibid. iii. 1, 2.

⁸ ἕκαστος, quod vulgo abest, est in nostris omnibus. Ὁ Φορτουνάτου Α. receptum a Sav. Mor. Ben. Sed vide p. 409 B. ῥῆν ἰσχὺν ἔχει] κἂν ἰσχὺν ἔχη C. Idem mox ὁμοῦς pro δὲ habet. ⁹ οἱ] καὶ αὐτοὶ οἱ Ε. ἔπενόησαν τὸ] Sic ex corr. A. quod ediderunt Sav. Mor. Ben. ἐπενόησαντο C.E. et a pr. man. A. ⁸ αὐτοῦ] + τοίνυν τούτου Ε. ⁷ ἐπιστολῆς Ε. ⁷ τοῦτο λέγει χρόνου] Sic omnes. Vulgo χρόνου τοῦτο λέγει. ⁸ διὸ om. A. Statim νῦν ἔτι pro ἔτι νῦν C. Ceterum verba διὸ—δύνασθε, quae aberant, leguntur in libris omnibus et Aretin.

“ ἄλλ’ οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Πλὴν ἄλλ’ οὐδὲ πάντας εἰκὸς ἦν διεφθάρθαι, ἄλλ’ εἶναί τινας ἐν αὐτοῖς καὶ σφόδρα ἁγίους. Καὶ τοῦτο ἐν μέσῳ τῆς ἐπιστολῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν, ⁸“ Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ,” καὶ ἐπαγαγὼν, “ Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ.” Ἐπεὶ οὖν ἐξ ἀπονοίας πάντα ἐτίκτετο τὰ κακὰ, καὶ τοῦ νομίζειν εἰδέναι τι πλεόν, ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων ^xκαθαίρει, καὶ ἀρχόμενός φησι·

⁸ 1 Cor. iv. 3, 6.

^x καθαίρει Veron. et a pr. man. A.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ.

ΛΟΓΟΣ Α.

¹ Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος ^α Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Ὁ
 θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ
 οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς
 ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν·
^β χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.

“ΟΡΑ πῶς εὐθέως ἐκ προοιμίων τὸν τύφον κατέβαλε, καὶ
 χαμαὶ ἔρριψε πᾶσαν αὐτῶν τὴν οἴησιν, κλητὸν ἑαυτὸν εἰπών.
 Οὐ γὰρ αὐτὸς εὔρον, φησὶν, ὅπερ ἔμαθον, οὐδὲ οἰκεία κατέλα-
 βον σοφία, ἀλλὰ διώκων καὶ πορθῶν τὴν ἐκκλησίαν, ἐκλήθην.
 Ἐνταῦθα ^ε δὲ τοῦ μὲν καλοῦντος τὸ πᾶν τοῦ δὲ κληθέντος
 οὐδέν, ὡς εἰπεῖν, γίνεται, ἥ τὸ ὑπακούσαι μόνον. “Χριστοῦ
 Ἰησοῦ.” Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Χριστός· καὶ ὑμεῖς ἄνθρώπους
 ἐπιγράφεσθε τῆς διδασκαλίας προστάτας; “Διὰ θελήματος

¹ CAP. I. v. 1.

Ном. I. ^α Ἰησοῦ Χριστοῦ] Sic C.E. et Mosq. Χριστοῦ Ἰησοῦ Edd.
^β χάρις—Χριστοῦ om. C. ^ε δὲ om. C.

θεοῦ.” Ὁ γὰρ θεὸς τοῦτο ἠθέλησε τὸ οὕτως ἡμᾶς σωθῆναι. Οὐδὲν γὰρ ἡμεῖς κατωρθώσαμεν, ἀλλὰ διὰ τοῦ θελήματος τοῦ θεοῦ τὴν σωτηρίαν εὐράμεθα· καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἔδοξεν, 4 ἐκλήθημεν, οὐκ ἐπειδὴ ἄξιοι ἦμεν. “Καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός.” Πάλιν μετριάζει, συντάττων ἑαυτῷ τὸν ἐλάττονα πολλῶ· καὶ γὰρ πολὺ τὸ μέσον ἦν Παύλου καὶ Σωσθένους. Εἰ δέ, ἔνθα τοσοῦτον ἦν τὸ μέσον, συνέταξεν ἑαυτῷ τὸν καταδεέστερον, τί ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν ἐκεῖνοι οἱ τοὺς ὁμοτίμους ὑπερῶντες; “Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Οὐ τοῦδε καὶ τοῦδε, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ. “Τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ.” Ἰὸρᾶς πῶς καθ’ ἐκάστην λέξιν κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φύσημα, τὴν διάνοιαν ἐθίζων διὰ πάντων κ’ πρὸς τὸν οὐρανόν; Ἐκκλησίαν δὲ θεοῦ καλεῖ, δεικνὺς B ὅτι ἡνῶσθαι αὐτὴν χρή. Εἰ γὰρ θεοῦ ἐστίν, ἡνωται, καὶ μία ἐστίν, οὐκ ἐν Κορίνθῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. Τὸ γὰρ τῆς ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμοῦ, ἀλλὰ ἐνώσεως καὶ συμφωνίας ἔστιν ὄνομα. “Ἁγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” Πάλιν τοῦ Ἰησοῦ τὸ ὄνομα, οὐδαμοῦ ἀνθρώπων τίθησι. Τί δέ ἐστίν ὁ ἀγιασμός; Τὸ λουτρὸν, ὁ καθαρισμός. Ἀναμιμνήσκει γὰρ αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀκαθαρσίας, ἧς ἀπήλλαξε, καὶ πείθει μικρὰ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις κατορθώμασιν, ἀλλ’ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ἡγιασθησαν. “Κλητοῖς ἁγίοις.” Καὶ 3 γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ πίστει σωθῆναι, φησὶν, οὐκ ἐξ ὑμῶν· οὐ γὰρ προσήλθετε πρῶτοι, ἀλλ’ ἐκλή- (246) C θητε. Ὡστε οὐδὲ τὸ μικρόν τοῦτο, ὑμέτερον ὅλον. Καίτοι εἰ καὶ προσήλθετε, μυρίων ὄντες ὑπεύθυνοι κακῶν, οὐδὲ οὕτως ὑμῖν χάρις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ Ἐφεσίοις γράφων ἔλεγε, 2 “Χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν.” Οὐδὲ ἡ πίστις ὑμῶν ὁλόκληρος· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐπιστεύσατε προλαβόντες, ἀλλὰ κληθέντες ὑπηκούσατε. “Σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Οὐ τοῦ δεινός καὶ τοῦ δεινός, ἀλλὰ ὁ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου. “Ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.” Εἰ γὰρ καὶ πρὸς Κορινθίους τὰ γράμματά ἐστι 3 γεγραμμένα μόνον, D ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἐν πάσῃ τῇ γῇ μέμνηται πιστῶν, δεικνὺς ὅτι τὴν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης μίαν δεῖ εἶναι ἐκκλησίαν, καίτοι τόποις πολλοῖς κεχωρισμένην, καὶ πολλῶ μᾶλλον τὴν

2 Ephes. ii. 8.

^d ὁ γὰρ θεός] ὁ θεός φησι C. ^e ἡμᾶς] Sic C.E. Aretin. Legebatur ὑμᾶς. ^f εὐρόμεθα C. et corr. A. ^g πολλῶ] Sic A.C. et corr. E. longe Aretin. Edebatur Ἀπολλῶ. ἴσ. πολλῶ Sav. marg. ^h ἦν] + ἀληθῶς E. ⁱ ὅρα C. ^k πρὸς] εἰς A. ^l ἐστι post ἐνώσεως transp. C. ^m γὰρ om. C. ⁿ ὑμῶν] + τούτέστιν C. ^o τοῦ ὀνόματος] τὸ ὄνομα Edd. invitis libris. ^p γεγραμμένα] ἀλλ’ οὐ τούτων C. Aretin.

ἐν Κορίνθῳ. Εἰ δὲ ὁ τόπος χωρίζει, ἀλλ' ὁ κύριος αὐτοὺς
 συνάπτει κοινὸς ὢν· διὸ καὶ ἐνὼν αὐτοὺς ἠεὶ ἤγαγεν, “ ἡμῶν τε
 καὶ αὐτῶν.” Πολὺ δὲ τοῦτο ἐκείνου κυριώτερον. Ὡς περ γὰρ
 οἱ ἐν ἐνὶ τόπῳ ὄντες, ὅταν πολλοὺς ἔχωσιν ἐναντίους δεσπότης,
 διεσπασμένοι εἰσὶ, καὶ οὐδὲν ἀπὸ τοῦ τόπου εἰς ὁμόνοιαν
 ὠφελοῦνται, διάφορα τῶν δεσποτῶν ἐπιταττόντων, καὶ πρὸς
 ἑαυτοὺς ἐλκόντων· “ Οὐ δύνασθε γὰρ, φησὶ, θεῷ δουλεῦν καὶ
 μαμωνᾷ.” οὕτως οἱ ἐν διαφόροις τόποις ὄντες, εἰ μὴ διαφόρους Ε
 ἔχωσι κυρίους, ἀλλ' ἓνα μόνον, οὐδὲν ἀπὸ τῶν τόπων εἰς
 ὁμόνοιαν παραβλάπτονται, τοῦ κυρίου τοῦ ἐνὸς συνάπτοντος
 αὐτούς. Οὐ λέγω τοίνυν, φησὶν, ὅτι πρὸς Κορινθίους Κο-
 ρίνθιοι ὄντες ὁμονοεῖν ὀφείλετε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας
 τοὺς ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, κοινὸν ἔχοντες δεσπότην. Διὰ
 τοῦτο καὶ ἐκ δευτέρου προσέθηκε τὸ, “ ἡμῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ
 εἶπε, “ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,” ἵνα μὴ
 δόξῃ χωρίζειν παρὰ τοῖς ἀνοήτοις, ἐπάγει πάλιν, “ κυρίου
 ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν.” Καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, 5
 ἀναγνώσομαι κατὰ τὸ νόημα οὕτω. “ Παῦλος καὶ Σωσθένης τῇ
 ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὓσῃ ἐν Κορίνθῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐπικα-
 λουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ἐν παντὶ
 τόπῳ, καὶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅπου δήποτε ἂν ᾧσι· χάρις ὑμῖν καὶ
 εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Ἡ
 οὕτω πάλιν, ὃ καὶ μᾶλλον ἡγοῦμαι ἀληθέστερον εἶναι· “ Παῦλος
 καὶ Σωσθένης τοῖς ἐν Κορίνθῳ ἡγιασμένοις, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν
 πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.” Τουτέστι, χάρις ἡμῖν B
 καὶ εἰρήνη ὑμῖν τοῖς ἐν Κορίνθῳ ἡγιασμένοις, καὶ κλητοῖς γενομέ-
 νοις· οὐ μόνοις, ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ἐπικα-
 λουμένων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτῶν.
 Εἰ δὲ ἀπὸ χάριτος ἢ εἰρήνης, τί μέγα φρονεῖς, τί μέγα φυσᾷς,
 χάριτι σωθεῖς; ἢ εἰ δὲ εἰρήνην ἔχεις πρὸς τὸν θεόν, τί ἐτέροις
 σεαυτὸν προσνέμεις; τοῦτο γὰρ διαστασιάζειν ἐστί. Τί γὰρ,
 εἰ πρὸς τόνδε εἰρηνεύετε, καὶ πρὸς τόνδε, καὶ χάριν ἔχετε; Ἐγὼ
 ὃ δὲ ἀπὸ τοῦ θεοῦ αἰτῶ ταῦτα ὑμῖν ἀμφοτέρωθεν γενέσθαι, καὶ ἀπ'
 αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτόν. Οὔτε γὰρ βέβαια μένει, ἂν μὴ τῆς
 ἁνωθεν ἀπολαύσῃ ῥοπῆς· οὔτε, εἰ μὴ πρὸς αὐτόν ᾗ, ἔσται C
 τι πλέον ὑμῖν. Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἡμῖν, καὶ πρὸς πάντας

^a ἐπήγαγε] + τὸ C.

^r ὑμῖν in marg. habet C.

^s εἰ δὲ εἰρ. ἔχεις] εἰ ἐν

εἰρ. ἔχεις C.

^t προσνέμεις] Sic nostri omnes. Edebatur προσνέμοις.

^v δὲ om. C. in textu.

^w βέβαια E. et Interpp. βεβαία vulgo. Statim μένει

C. E. et corr. A. etiam Sav. in marg. μένη Edd.

^x καὶ pro ἂν quater dein-

ceps est in nostris omnibus et Sav. marg.

ᾧμεν εἰρηνικοὶ, πρὸς δὲ τὸν θεὸν ἐκπεπολεμωμένοι· ὥσπερ οὐδὲν βλάβος ἡμῖν, καὶ παρὰ πάντων πολεμώμεθα, τῷ δὲ θεῷ εἰρηνεύωμεν. Καὶ πάλιν οὐδὲν ὄφελος, καὶ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμῶμεν, τῷ δὲ κυρίῳ προσκρούωμεν· ὧδεῖς κίνδυνος, καὶ πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται καὶ μισῶσιν, ὁ δὲ θεὸς ἀποδέχεται καὶ φιλῇ. Ἡ γὰρ ὄντως χάρις, ^z ἡ ὄντως εἰρήνη ^a παρὰ τοῦ θεοῦ. D'Ο μὲν γὰρ τὴν παρὰ τῷ θεῷ χάριν ἔχων, οὐδένα δέδοικε, καὶ μυρία πάσχη δεινά· οὐ λέγω ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν διάβολον· ὁ δὲ τούτῳ προσκεκρουκῶς, πάντας ὑποπτεύει, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι δοκῇ. Ἄστατον γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ ^b οὐ φίλοι μόνον οὐδὲ ἀδελφοί, ἀλλ' ἤδη καὶ πατέρες μεταβαλλόμενοι πολλάκις ἀπὸ μικρᾶς αἰτίας τοῦτον, ὃν ἐγέννησαν, ὃν ἐφύτευσαν, πάντων πολεμίων μᾶλλον ἤλασαν· καὶ παῖδες πατέρας ἐξέβαλον. Σκόπει δέ. Εἶχε χάριν ὁ Δαυὶδ παρὰ τῷ θεῷ· εἶχε χάριν ὁ ^c Ἀβεσσαλὼμ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· (247) Εοῖον οὖν τέλος ἐκάτερος ἔσχε, καὶ τίς ἠυδοκίμησε μᾶλλον, ἴστε. Εἶχε χάριν ὁ Ἀβραάμ παρὰ τῷ θεῷ, ὁ δὲ Φαραὼ παρὰ ^d τοῖς ἀνθρώποις· χαριζόμενοι γὰρ αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τοῦ δικαίου προῦδωκαν. Τίς οὖν λαμπρότερος γέγονε καὶ μακάριος; παντί που ^e δῆλον. Καὶ τί λέγω περὶ δικαίων; Εἶχον χάριν οἱ Ἰσραηλῖται παρὰ τῷ θεῷ, ἐμισοῦντο δὲ παρὰ ἀνθρώπων τῶν Αἰγυπτίων· ἀλλ' ὅμως τῶν μισούντων περιεγένοντο καὶ ἐκράτησαν μεθ' ὅσης ἅπαντες ἴστε περιφανείας.

^fΤοῦτο τοίνυν σπουδάζωμεν ἅπαντες· καὶ δούλος ἢ τις, τοῦτο εὐχέσθω, πρὸ τοῦ δεσπότου παρὰ τῷ θεῷ χάριν εὑρεῖν· ^g καὶ γυνή τις ἢ, πρὸ τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τοῦ σωτῆρος θεοῦ ^h χάριν ζητεῖτω· καὶ στρατιώτης ἢ, πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ ⁱ πρὸ τοῦ ἄρχοντος τὴν ἄνωθεν εὐνοίαν ζητεῖτω· οὕτω γὰρ καὶ παρὰ ἀνθρώποις ἐπέραστος ἔσῃ. Πῶς δ' ἂν τις εὔροι χάριν παρὰ ⁱ τῷ θεῷ; Πῶς δὲ ἐτέρως, εἰ μὴ ἀπὸ ταπεινοφροσύνης; ³ “Ὁ θεὸς γὰρ, φησὶν, ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν” καὶ, “Θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, ^k καὶ τεταπεινωμένην καρδίαν ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσκει.” Εἰ ^l γὰρ παρὰ ἀνθρώποις οὕτω ποθεινὸν τὸ ταπεινὸν, πολλῷ μᾶλλον B παρὰ θεῷ. Οὕτω καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν χάριν εὔρον, οὕτω καὶ ^m οἱ

³ Prov. iii. 34. Psal. l. 19.

^γ οὐδεῖς] ὥσπερ οὐδεῖς Edd. ὥσπερ om. A.E. ^z ἡ omnes pro vulgato ἡ.
^a παρὰ τοῦ θ.] Sic nostri omnes: ἀπὸ θεοῦ vulgo. ^b οὐ φ. μ. οὐδὲ ἀδ.] Sic libri omnes. Edehatur οὐδὲ φ. μ. καὶ ἀδ. ^c Sic C.E. Ἀβεσσαλὼμ vulgo.
^d τοῖς om. A.C. ^e δῆλοι] + ὅτι Ἀβραάμ E. ^f ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ταπεινοφροσύνης. Veron. ^g Sic omnes. ζητεῖτω χάριν inverso ordine Edd.
^h πρὸ accessit ex nostris omnibus. ⁱ τῷ om. C. ^k καὶ τεταπ. καρδ.] καρδ. συντετριμμένην καὶ τεταπ. C. ^l γὰρ] δὲ C. ^m οἱ om. C.

Ἰουδαῖοι τῆς χάριτος ἐξέπεσον· ⁴τῇ γὰρ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ B οὐχ ὑπετάγησαν. Ὁ ταπεινὸς ^ηοὗτος καὶ ἐπίχαρις γίνεται καὶ πᾶσιν ἡδὺς, καὶ εἰρήνῃ σύντροφος διηνεκεῖ, καὶ οὐδεμίαν ἔχων πολέμων ὑπόθεσιν. Καὶ γὰρ ὑβρίσης, καὶ λοιδορήσης, καὶ ὁτιοῦν εἴπῃς, σιγήσεται καὶ πράως οἴσει, καὶ τοσαύτην ἔξει τὴν εἰρήνην ^οπρὸς πάντας, ὅσῃν οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν, καὶ πρὸς τὸν θεὸν δέ. Τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ προστάγματα, μετὰ ἀνθρώπων εἰρηνεύειν ἐστὶ, καὶ ὁ βίος ^ρᾧπας ἡμῖν οὕτω κατορθοῦται ^ηἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους· οὐ γὰρ δὴ θεὸν τις ἀδικῆσαι δυνήσεται· ἀνώλεθρος γὰρ ἡ φύσις ἐκείνη, καὶ παντὸς ἀνωτέρα C πάθους. Οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν Χριστιανὸν, ὥς ταπεινοφροσύνη. Ἀκουσον γοῦν τοῦ Ἀβραάμ λέγοντος· ⁵“Ἐγὼ δὲ εἰμι γῇ καὶ σποδός” καὶ τοῦ θεοῦ περὶ Μωϋσέως πάλιν, ὅτι πραότατος ἦν πάντων ἀνθρώπων. ¹Οὐδὲν γὰρ ἐκείνου ταπεινότερον γέγονεν, ὅς δῆμον τοσοῦτον ἄγων, καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὸ στρατόπεδον ³ἅπαν τῶν Αἰγυπτίων καθάπερ μυίας καταποντίσας, καὶ τοσαῦτα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, τοσαῦτα δὲ ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐργασάμενος καὶ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας μαρτυρίας, ὥς εἰς τῶν πολλῶν ὧν, D οὕτω διέκειτο· καὶ ^ιτοῦ γαμβροῦ ταπεινότερος ἦν, καὶ ἐδέχετο τὴν παρ’ ἐκείνου γνώμην. Καὶ οὐδὲ ἐδυσχέραινεν, οὐδὲ εἶπε, ^ντί τοῦτο; μετὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατορθώματα ἦλθες ἡμῖν ^ωσυμβουλευόν; ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ἀρίστην τις εἰσηγήσεται γνώμην, διὰ τὸ τοῦ προσώπου ταπεινὸν καταφρονούντες. Ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης πάντα κατῴρθου. Ἐντεῦθεν καὶ τῶν βασιλικῶν κατεφρόνησεν αὐλῶν, ἐπειδὴ ταπεινὸς ἦν ὧντος· τὸ γὰρ ὑγιὲς φρόνημα καὶ τὸ ὑψηλὸν ἢ ταπεινοφροσύνη ποιεῖ. ²Πόσης E γὰρ οἶε μεγαλοφροσύνης εἶναι καὶ μεγαλοψυχίας τὸ ^υκαὶ οἰκίας καὶ τραπέζης ὑπεριδεῖν βασιλικῆς; Καὶ γὰρ ὥς θεοὶ τιμῶνται οἱ βασιλεῖς παρ’ Αἰγυπτίοις, καὶ πλούτου καὶ θησαυρῶν ἀπολαύουσι μυρίων. Ἀλλ’ ὅμως πάντα ἀφείς ἐκεῖνα, καὶ αὐτὰ τῆς Αἰγύπτου ρίψας τὰ σκῆπτρα, τοῖς αἰχμαλώτοις καὶ καταπονουμένοις, τοῖς ἐν τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ δαπανωμένοις, οὓς οἱ δούλοι αὐτοῦ ἐβδελύττοντο· ⁶“Ἐβδελύττοντο γὰρ αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι,” φησί· τούτοις προσέδραμε, καὶ

⁴ Rom. x. 3.⁵ Gen. xviii. 27.⁶ Exod. i. 13.

^η οὕτω C.E. Aretin. ^ο πρὸς] καὶ πρὸς Veron. ^ρ ᾧπας] + δὲ C.
¹ Vid. Annot. ^ι Sic Edd. οὐδεὶς. . . ταπεινότερος Codd. ³ ἅπαν τῶν
 Αἰγ.] Sic C.E. ἀπάντων Αἰγ. Α. τῶν Αἰγ. ἀπάντων Edd. ^ν Vid. Annot.
^ω τί τοῦτο;] τι τοιοῦτον C.E. Aretin. ^ω συμβουλευέσων E. ² πόσης]
 Sic C.E. ὅσης vulgo. ^υ καὶ om. A.

τῶν δεσποτῶν αὐτοὺς ²προετίθει. Ὅθεν δῆλον, ὅτι ὁ ταπεινὸς οὗτός ἐστιν ὁ ὑψηλὸς καὶ μεγαλόφρων. Καὶ γὰρ ἡ ἀπόνοια ⁷ἀπὸ εὐτελοῦς γίνεται διανοίας καὶ ἀγεννοῦς ψυχῆς, καὶ ἡ ἐπιείκεια ἀπὸ μεγαλόφρονος, ²ἀπὸ μεγαλοψύχου γνώμης.

Καὶ εἰ βούλεσθε, ἐπὶ τῶν ὑποδειγμάτων ἐκάτερα ^bἐξετάσωμεν. Εἰπέ γάρ μοι, ^cτί τοῦ Ἀβραάμ γέγονεν ὑψηλότερον; καίτοιγε ἐκεῖνος ἦν ὁ λέγων, “Ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός” ἐκεῖνος ἦν ὁ λέγων, ^{7d}“Μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ.” Ἀλλ’ οὗτος ὁ οὕτω ταπεινὸς λαφύρων κατεφρόνησε Περσικῶν, καὶ τροπαίων ὑπερεῖδε βαρβαρικῶν. Τοῦτο ⁽²⁴⁸⁾ δὲ ἀπὸ πολλῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ μεγαλοφυοῦς διανοίας βέποιε. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὑψηλὸς ὁ ἑγνησίως ταπεινὸς, οὐχ ὁ κόλαξ, οὐδὲ ὁ εἴρων. Ἐτερον γὰρ μεγαλοφροσύνη, καὶ ἕτερον ἀπόνοια· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκείθεν. Εἴ τις γὰρ τὸν πηλὸν ^fπηλὸν ἡγοῖτο, καὶ καταφρονοῖ, ἕτερος δέ τις τὸν πηλὸν ὡς χρυσὸν θαυμάζει καὶ μέγα ἄγοι, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ ὑψηλός; οὐχὶ ὁ τὸν πηλὸν μὴ θαυμάζων; τίς δὲ ὁ ταπεινὸς καὶ εὐτελής; οὐχὶ ὁ θαυμάζων αὐτὸν, καὶ μέγα τιθέμενος; Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα λογίζου, ὅτι ὁ μὲν γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν λέγων, ὑψηλὸς ἂν εἴη, καίτοιγε ἀπὸ ταπεινοφροσύνης λέγει· ὁ δὲ μὴ γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν νομίζων, ἀλλὰ περιέπων ἑαυτὸν, καὶ μεγαλοφρονῶν, οὗτος μὲν οὖν ἂν εἴη ^hεὐτελής τὰ ^Cμικρὰ μεγάλα τιθέμενος. Ὅθεν δῆλον, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ διανοίας ὕψους ἐφθέγγετο τὸ ῥῆμα ἐκεῖνο ὁ πατριάρχης, “Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός” ἀπὸ ὕψους, οὐκ ἀπὸ ἀπονοίας. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ σωμάτων ἄλλο μὲν ἐστὶν, εὐεκτοῦντα καὶ σφριγῶντα εἶναι, ἄλλο δὲ φλεγμαίνοντα· καίτοιγε ἀμφότερα ὑψηλῆς ἐστὶ σαρκὸς, ἀλλὰ τὸ μὲν διεφθαρμένης, τὸ δὲ ὑγιоῦς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἕτερόν ἐστιν εἶναι ἀπονενομημένον, ὅπερ ἐστὶ φλεγμαίνοντα εἶναι· καὶ ἕτερόν ἐστιν ὑψηλὸν, ὅπερ ἐστὶν εὐεκτοῦντα εἶναι. Καὶ πάλιν ἐστὶ τις ὑψηλὸς τῷ μέτρῳ τοῦ σώματος· ἄλλος δὲ βραχὺς ὢν, προσλαβὼν ^kἐμβάτας ὑψηλότερος γίνεται· τίνα οὖν ^lκαλέσωμεν ὑψηλὸν καὶ μέγαν, εἰπέ μοι; οὐκ εὐδὴλον ὅτι τὸν οἴκοθεν τὸ ὕψος ἔχοντα; Ἐκεῖνος γὰρ ἀλλότριον ἔχει τοῦτο, καὶ τῶν ταπεινῶν ἐπιβὰς, οὕτω

7 Gen. xiii. 8.

² προετίθη ex corr. A. ^a ἀπὸ] καὶ ἀπὸ E. ^b Sic nostri omnes. Edebatur ἐξετάζωμεν. ^c τίς... ὑψηλότερος ex corr. A. ^d Vid. Annot.

^e γνήσιος a pr. man. A. ^f πηλὸν om. E. Deest etiam in Ben. typothetae lapsu.

^g καταφρονεῖ E. et corr. A. cum Ed. Veron. Mox θαυμάζει et ἄγει ex corr. A. ^h ὁ εὐτελής C. ⁱ ἀπονοίας] διανοίας E. et a pr. man. A.

γρ. ἀπονοίας E. in marg. stultitia Aretin. ^k ἐμβάτας A.C. ἐμβάδας (sic) E. Edebatur ἐμβάδας. ^l καλέσωμεν A.

γέγονεν ὑψηλός· ὁ πολλοὶ πάσχουσι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ χρημάτων καὶ δόξης ἑαυτοὺς ἀναβιβάζοντες, ὅπερ οὐκ ἔστιν ὕψος. Ὑψηλός γάρ ἐστιν ὁ μηδενὸς δεόμενος τούτων, ἀλλὰ καταφρονῶν ἀπάντων, καὶ οἰκοθεν ἔχων τὸ μέγεθος. Γενώμεθα τοίνυν ταπεινοὶ, ἵνα γενώμεθα ὑψηλοί· ⁸“Ὁ γὰρ ταπεινὸν ἑαυτὸν, ⁹ὑψωθήσεται.” Ἀλλ’ οὐχ ὁ ἀπονενοημένος τοιοῦτος, ἀλλὰ πάντων ἐστὶν εὐτελέστερος· καὶ γὰρ ἡ πομφόλυξ πεφύσσηται, ἀλλ’ οὐκ ἔστιν ὑγιὲς τὸ φύσημα. Διὰ τοῦτο καὶ ^Eτούτους πεφυσιωμένους καλοῦμεν. Ὁ μὲν γὰρ μετριοφρονῶν οὐδὲ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μέγα φρονεῖ, τὸ ταπεινὸν εἰδὼς τὸ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ εὐτελὴς καὶ ἐπὶ τοῖς μικροῖς μέγα φαντάζεται. Κτησώμεθα τοίνυν τὸ διὰ ταπεινοφροσύνης ὕψος· ἐπισκεψώμεθα τῶν ἀνθρωπίνων τὴν φύσιν, ἵνα ἐκκαῶμεν τῷ πόθῳ τῶν μελλόντων. Ἐτέρως γὰρ οὐκ ἔστι γενέσθαι ταπεινὸν, ἀλλ’ ἡ διὰ τοῦ τῶν θείων ἔρωτος καὶ τῆς τῶν παρόντων ὑπερ-⁸οψίας. Ὡς περ γὰρ εἴ τις βασιλείας ἐπιτυγχάνει ⁹μέλλοι, εἴτα ἀντὶ τῆς ἀλουργίδος ἐκείνης ιδιωτικὴν τινὰ τις αὐτῷ παράσχοι τιμὴν, οὐδὲν αὐτὴν εἶναι ἡγήσεται· οὕτω καὶ ἡμεῖς πάντων καταγελασώμεθα τῶν παρόντων, εἰ τῆς τιμῆς ἐπιθυμήσῃμεν ἐκείνης. Οὐχ ὁρᾶτε τοὺς παῖδας, ⁹ὅταν παίζοντες τάξιν ποιῶσι ⁹καὶ στρατιώτας, καὶ προηγῶνται αὐτῶν κήρυκες καὶ ῥαβδούχοι, καὶ μέσος ὁ παῖς ἐν χώρᾳ ἄρχοντας βαδίζει, ὡς παιδικὰ τὰ γινόμενα; Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τούτων εὐτελέστερα, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον οὐκ ὄντα. Ὑψηλότεροι τοίνυν γενώμεθα τούτων, καὶ μὴ μόνον αὐτῶν ⁹μὴ ἐπιθυμῶμεν, ^Bἀλλὰ καὶ αἰσχυνώμεθα εἴ τις ἡμῖν ταῦτα προτείνει. Οὕτω γὰρ τὸν τούτων ἐκβαλόντες ἔρωτα, τὸν θεῖον ἐκείνον ἔξομεν, καὶ τῆς ἀθανάτου δόξης ἀπολαύσομεν· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἄμα· τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β.

¹Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι ^Cτοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ.

49) ¹Ὁ τοῖς ἄλλοις παραινέει ποιεῖν, λέγων· ²“Ἐν εὐχαριστίᾳ

⁸ Matt. xxiii. 12.

¹ CAP. I. v. 4, 5.

² Philipp. iv. 6.

⁹ ὑψωθήσεται] + φησὶν C.

⁹ μέλλοι εἴτα] μέλλων ἐάν C.

⁹ ὅταν παί-

ζουσι; τάξιν ποιῶσι E.

⁹ καὶ στρατιώται προηγῶνται αὐτῶν καὶ κήρυκες

καὶ ῥ. C. Hinc προηγῶνται recepimus pro vulgato προηγούνται. ⁹ μὴ om. E.

τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν," τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔπραττε, διδάσκων ἡμᾶς ἀπὸ τούτων ἄρχεσθαι τῶν λόγων αἰεὶ, καὶ πρὸ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τῷ θεῷ φίλον, ὥς τὸ εὐχαρίστους εἶναι, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ ἄλλων. Διὸ καὶ πάσης σχεδὸν ἐπιστολῆς τοῦτο προτίθησιν. Δένταῦθα δὲ καὶ ἀναγκαιότερον, ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτὸ πράττει. Ὁ γὰρ εὐχαριστῶν, καὶ ὡς εὖ παθὼν εὐχαριστεῖ, καὶ ἐπὶ χάριτι εὐχαριστεῖ· ἡ δὲ χάρις οὐκ ὀφειλὴ, οὐδὲ ἀμοιβή, οὐδὲ ἀντίδοσις· ὁ πανταχοῦ μὲν ἀναγκαῖον λέγειν, πολλῶ δὲ πλεον ἐπὶ Κορινθίων τῶν κεχηνότων πρὸς τοὺς διατεμόντας τὴν ἐκκλησίαν. "Τῷ θεῷ μου." Ἀπὸ πολλῆς τῆς διαθέσεως τὸ κοινὸν ἀρπάζει καὶ ἰδιοποιεῖται, ὁ καὶ προφήταις ἔθος αἰεὶ λέγειν· "Ὁ θεός, ὁ θεός μου." Καὶ εἰς προτροπὴν αὐτοὺς ἀνάγει τοῦ καὶ αὐτοὺς τοῦτο λέγειν. Ὁ γὰρ οὕτω λέγων, ἀπὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἀναχωρεῖ, καὶ χωρεῖ πρὸς ἐκείνον, ἔδῃ μετὰ πολλῆς καλεῖ τῆς διαθέσεως. Τοῦτο γὰρ δύναται λέγειν γνησίως ὁ ἀπὸ τῶν βιωτικῶν ἀναβαίνων αἰεὶ πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀπάντων αὐτὸν προτιθεὶς πάντοτε, καὶ εὐχαριστῶν διηνεκῶς, οὐχ ὑπὲρ τῆς ἤδη δοθείσης χάριτος, ἀλλ', εἵποτέ τι καὶ μετὰ ταῦτα ἀγαθὸν γέγονε, καὶ ὑπὲρ τούτου τὴν αὐτὴν ἀναφέρει εὐφημίαν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, εὐχαριστῶ, ἀλλὰ, "πάντοτε ἐπερὶ ὑμῶν," παιδεύων αὐτοὺς καὶ αἰεὶ εἰδέναι χάριν, καὶ μηδενὶ ἐτέρῳ, ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ μόνον.

9 "Ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ." Ὁρᾷς πῶς πανταχόθεν αὐτοὺς διορθοῦνται; Ἐνθα γὰρ χάρις ἐστίν, ἔργα οὐκ ἔστιν· ἔνθα ἔργα, οὐκέτι χάρις ἐστίν. Εἰ τοίνυν χάρις, τί μέγα φρονεῖτε; πόθεν πεφυσιωμένοι ἐστέ; "Τῇ δοθείσῃ ὑμῖν." Καὶ διὰ τίνος ἐδόθη; ἤρα δι' ἐμοῦ, ἢ δι' ἐτέρου ἀποστόλου; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὸ γὰρ, "ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ," τοῦτό ἐστιν. Ὅρα πῶς πολλαχοῦ τὸ, ἐν, ἀντὶ τοῦ, δι' οὗ, ἐστιν. Οὐκ ἄρα ἔλαττον τοῦτο τοῦ, διὰ. "Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε." Ἐπάλιν διὰ τίνος; "Ἐν αὐτῷ," φησί. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐπλουτίσθητε, ἀλλὰ καὶ "ἐν παντί." Ὅταν οὖν καὶ Β πλοῦτος ᾖ, καὶ θεοῦ πλοῦτος, καὶ ἐν παντί, καὶ διὰ τοῦ μονογενοῦς, ἐννόησον τὸν ἄφατον θησαυρόν. "Ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει." Λόγῳ οὐ τῷ ἔξωθεν, ἀλλὰ τῷ τοῦ θεοῦ. Ἔστι γὰρ γνῶσις λόγου χωρὶς, καὶ ἔστι γνῶσις μετὰ λόγου.

Hom. II. ^a "Alii ἀνάγει." Montef. γρ. ἀνάγει Sav. marg. hoc est, in Ed. Veron.

^b ἀναφέρων εὐφ. C. εὐφημίαν ἀναφέρει inverso ordine Edd. ^c περὶ est in nostris omnibus et Sav. marg. ὑπὲρ vulgo. ^d δι' οὗ] διὰ E. et ex corr. A.

^e πάλιν διὰ τίνος; ἐν αὐτῷ] τὸ ἐν (sic) πάλιν διὰ ἐστὶ δι' αὐτοῦ C. In rursum loco per accipitur: per illum enim intelligit. Aretin. qui etiam post ἐπλουτίσθητε addit ἐν αὐτῷ.

Καὶ γάρ εἰσι πολλοὶ γινώσιν μὲν ἔχοντες, λόγον δὲ οὐκ ἔχοντες, οἷον οἱ ἰδιῶται, καὶ μὴ δυνάμενοι παραστήσαι σαφῶς ἅπερ ἔχουσιν ἐν διανοίᾳ. Ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς τοιοῦτοι, φησὶν, ἀλλὰ καὶ νοῆσαι καὶ εἰπεῖν ἱκανοί. ³“Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.” Ἐν τάξει ἐπαίνων καὶ εὐχαριστίας σφόδρα αὐτῶν καθάπτεται. Οὐ γὰρ διὰ τῆς ἑξῶθεν φιλοσοφίας, φησὶν, οὐδὲ διὰ τῆς ἑξῶθεν παιδείσεως, ἀλλὰ C διὰ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος ἠδυνήθητε μαθεῖν τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα, καὶ βεβαιωθῆναι εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου, τουτέστιν, εἰς τὸ κήρυγμα. Πολλῶν γὰρ ἀπελαύσατε σημείων, πολλῶν θαυμάτων, ἀφάτου χάριτος, ὥστε δέξασθαι τὸ κήρυγμα. Εἰ τοίνυν ἐβεβαιώθητε διὰ σημείων καὶ χάριτος, τίνος ἕνεκεν παρασαλεύεσθε; Ταῦτα δὲ ὁμοῦ καὶ καθαπτομένου, καὶ προκαταλαμβάνοντος αὐτοὺς ἐστὶ τὰ ῥήματα.

⁴“Ὡστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι.” Μέγα D ἐνταῦθα ζητεῖται· εἰ οἱ πλουτισθέντες ἐν παντὶ λόγῳ, ὡς μηδὲν ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ^hοὔτοι σαρκικοί εἰσιν. Εἰ γὰρ παρὰ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτοι ἦσαν, πολλῷ μᾶλλον νῦν. Πῶς οὖν αὐτοὺς σαρκικοὺς καλεῖ; ⁵“Οὐ γὰρ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι, φησὶν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς.” Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; “Ὅτι παρὰ τὴν ἀρχὴν πιστεύσαντες, καὶ ⁱπαντοίων ἐπιτυχόντες χαρισμάτων· καὶ γὰρ ^kἐζήλουν αὐτά· ὕστερον ῥαθυμότεροι γεγόνασιν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ὅτι οὐ πρὸς ἅπαντας οὔτε (250) ταῦτα οὔτε ἐκεῖνα λέγεται· ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τοὺς ὑπευθύνους ταῖς κατηγορίαις, τὰ δὲ πρὸς τοὺς κομῶντας τοῖς ἐπαίνοις. E “Ὅτι γὰρ εἶχον ἔτι χαρίσματα, ⁶“Ψαλμόν τις ἔχει, φησὶν, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω” καὶ, “Προφητῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλεί- τωσαν.” Ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ ἔθος ἡμῖν λέγειν τὸ πλεον ἅπαν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἶρηκε. Μετὰ δὲ τούτων οἶμαι καὶ τὸ ἑαυτοῦ αὐτὸν αἰνίττεσθαι, ὅτι καὶ αὐτὸς τὰ σημεῖα ἐπεδείξατο, καθάπερ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῇ λέγει· ⁷“Τὰ μέντοι σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ” καὶ πάλιν, “Τί γὰρ ἐστὶν ὃ ἠττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας;” ⁴H, ὅπερ ἔφην, καὶ 10 τῶν ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσκει, ¹καὶ πρὸς τοὺς ἔτι ὄντας δοκίμους

3 v. 6. 4 v. 7. 5 1 Cor. iii. 1. 6 1 Cor. xiv. 26, 29. 7 2 Cor. xii. 12, 13.

^f οὐκ] μὴ E. ^ε ἑξω E. ^h οὔτοι] πῶς οὔτοι Edd. πῶς, inclusum a Savilio, abest a libris omnibus. ⁱ παντοίων] Sic C. πάντων vulgo. ^k ἐζήλουν αὐτά] Sic C. Cf. 1 Cor. xii. 31. xiv. 1. Edebatur ἐζηλοῦντο sine αὐτά. ¹ καὶ] ἢ καὶ Edd. reclamantibus libris.

ταῦτα λέγει. Ἦσαν γὰρ πολλοὶ ἅγιοι ^ῃ ἐκεῖθεν, οἵτινες ἔταξαν ἑαυτοὺς εἰς διακονίαν τῶν ἁγίων, καὶ ἀπαρχὴ γεγόνασι τῆς Ἀχαΐας, καθάπερ πρὸς τῷ τέλει δηλοῖ. Ἄλλως δέ, καὶ μὴ σφόδρα τῆς ἀληθείας ἔχονται οἱ ἔπαινοι, ἀλλ' ὅμως οἰκονομικῶς ἔγκεινται προοδοποιούντες τῷ λόγῳ. Ὁ μὲν γὰρ ἐκ προοιμίων εὐθέως φορτικὰ φθεγγόμενος, ἀπέκλεισε τοῖς λόγοις τὴν ἀκοὴν παρὰ τοῖς ἀσθενεστέροις. Ἄν τε γὰρ ὁμοτίμοι ὦσιν οἱ ἀκούοντες, ὀργίζονται· ἂν τε σφόδρα ἐλάττους, λυπη-
 B θήσονται. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀπὸ ἐγκωμίων δοκούντων εἶναι ποιεῖται τὴν ἀρχήν. Οὐδὲ γὰρ ^ῃ αὐτῶν ἐγκώμιον τοῦτο ἦν, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος· τὸ γὰρ ἁμαρτημάτων ἀφεθῆναι καὶ δικαιωθῆναι, τοῦτο τῆς ἁνωθεν ἦν δωρεᾶς. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐνδιατρίβει τούτοις, ἃ τοῦ θεοῦ δείκνυσι τὴν φιланθρωπίαν, ἵνα ^ο ἐπιπλείον αὐτῶν ἐκκαθάρῃ τὸ νόσημα. “Ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τί θορυβεῖτε ^ῃ γὰρ, φησὶ, τί ταραττέτε; ὅτι οὐ πάρεστι Χριστός; Πάρεστι μὲν οὖν, καὶ ἡ ἡμέρα λοιπὸν ἐπὶ θύραις. Καὶ σκόπει ^ῃ τὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἀπαγαγὼν τῶν ἀνθρωπίνων, ἐφόβησεν
 C ἀναμνήσας τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, καὶ δείξας ὅτι οὐ προοιμίων δεῖ μόνον χρηστῶν, ἀλλὰ καὶ τέλους. Δεῖ γὰρ μετὰ τῶν χαρισμάτων τούτων καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ^ῃ τὴν ἡμέραν ἀναμνήσαι ἐκείνην· καὶ πολλῶν χρεῖα πόνων, ὥστε δυνηθῆναι πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν. Ἀποκάλυψιν δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι εἰ καὶ μὴ ὁράται, ἀλλ' ἔστι, καὶ πάρεστι καὶ νῦν, καὶ τότε φανήσεται. Ὑπομονῆς οὖν χρεῖα· διὰ τοῦτο γὰρ ἐλάβετε τὰ θαύματα, ἵνα μείνητε βέβαιοι.

⁸ “Ὅς καὶ βεβαιώσῃ ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους.” Ἐν-
 ταῦθα δοκεῖ μὲν αὐτοὺς θεραπεύειν, πάσης δὲ κολακείας ἀπήλ-
 D λακται τὸ λεγόμενον. Καὶ γὰρ οἶδεν αὐτῶν καθάπτεσθαι, ὥς ὅταν λέγῃ· ⁹ “Ὅς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθη-
 σάν τινες” καὶ πάλιν, “Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;” καὶ, “Εἰ δοκιμὴν ζη-
 τεῖτε τοῦ ἐν ⁸ ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ;” Λανθανόντως δὲ αὐτῶν καὶ κατηγορεῖ· ^ῃ τὸ γὰρ εἰπεῖν, “βεβαιώσῃ,” καὶ τὸ, “ἀνεγκλή-
 τους,” δείκνυσι καὶ σαλευομένους ἔτι, καὶ ἐγκλήματος ὑπευθύνους ὄντας. Σὺ δὲ σκόπει πῶς αὐτοὺς τῷ ὀνόματι αἰεὶ τοῦ Χριστοῦ

8 v. 8.

9 1 Cor. iv. 18, 21. 2 Cor. xiii. 3.

^ῃ ἐκεῖθεν] Sic A.E. et Sav. marg. ἐκεῖ C. ἐκεῖσε Edd. Statim οἵτινες καὶ ἔταξαν C. ^ῃ αὐτῶν post ἦν transp. C. ^ο Sic C.E. ἐπιπλείον Edd. ^ῃ γὰρ] δὴ C. Vulgo legitur τί θορυβεῖσθε, φησὶ, καὶ ταραττέσθε, et sic ex corr. A. ^ῃ τὴν] + Παύλου C. Mox τοῦ φοβεροῦ βήματος id. ^ῃ τῆς ἡμέρας μνημονεύειν ἐκείνης C. ⁸ ἐμοὶ] ὑμῖν a pr. man. A. ^ῃ τὸ] τῷ bis C.

προσηλοῖ. Καὶ ἀνθρώπου μὲν οὐδενός, οὔτε ἀποστόλου οὔτε διδασκάλου, συνεχῶς δὲ αὐτοῦ τοῦ ποθουμένου μέμνηται, καθά- Ε
περ ἀπὸ μέθης τινὸς τοὺς καρηβαρουντας ἀνενεγκεῖν παρα-
σκευάζων. Οὐδαμοῦ γὰρ ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ οὕτω συνεχῶς
κεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ἐνταῦθα μέντοι ἐν ὀλίγοις
στίχοις πολλάκις, καὶ διὰ τούτου σχεδὸν τὸ πᾶν ὑφαίνει
προοίμιον. Σκόπει δὲ ἄνωθεν. “ Παῦλος, κλητὸς ἀπόστολος
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς ἐπικαλου-
μένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ ὡπατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ τῇ χάριτι τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ· καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη 11
ἐν ὑμῖν· ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ· ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πιστὸς ὁ θεὸς, δι’ οὗ ἐκλήθητε
εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
(251) Χριστοῦ.” Ὁρᾶς τὴν συνέχειαν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ;
“Ὅθεν δῆλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι οὐκ εἰκὴ οὐδὲ ἀπλῶς
τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ τῇ πυκνότητι τῆς καλῆς ταύτης προσηγορίας
τὴν φλεγμονὴν αὐτῶν ὡἐπαντλῶν, καὶ τὴν σηπεδόνα τοῦ νοσήμα-
τος ἐκκαθαίρων. 10“ Πιστὸς ὁ θεὸς, δι’ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν B
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.” Βαβαί, πόσον ὡεῖπεν ἐνταῦθα; πόσον μέ-
γεθος ὡρεᾶς ἐνέφηνεν; Εἰς κοινωνίαν τοῦ μονογενοῦς ἐκλήθητε,
ὡφησὶ, καὶ ἀνθρώποις ἑαυτοὺς προσνέμετε; ὡτί ταύτης τῆς
ἀθλιότητος χεῖρον; Καὶ πῶς ἐκλήθητε; Διὰ τοῦ πατρός.
ὡΕπειδὴ γὰρ δι’ αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ συνεχῶς ἔλεγε περὶ τοῦ
ὡυἱοῦ, ὡῖνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι ὡς ἐλάττονος αὐτοῦ οὕτω μέμνη-
ται, πρυσένειμεν αὐτὸ τῷ πατρί. Οὐ γὰρ διὰ τοῦδε καὶ τοῦδε,
φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πατρὸς ἐκλήθητε, δι’ αὐτοῦ καὶ ἐπλου-
τίσθητε. Πάλιν ἐκλήθητε, οὐκ αὐτοὶ ὡπροσήλθετε. Τί δέ
ἐστίν, “ εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ;” ὡΑκουσον αὐτοῦ τοῦτο C
αὐτὸ σαφέστερον ἐτέρωθι λέγοντος. 11“ Εἰ ὡπομόνομεν, καὶ
συμβασιλεύσομεν· εἰ συναποθνήσκομεν, καὶ συζήσομεν.” Εἶτα,
ἐπειδὴ μέγα εἶρηκε, προσέθηκε καὶ λογισμὸν πληροφορίαν
ἔχοντα ἀναντίρρητον· “ Πιστὸς γὰρ, φησὶν, ὁ θεός.” τουτέστιν,
ἀληθής. Εἰ δὲ ἀληθής, ὡἐπηγγείλατο καὶ ποιήσει· ἐπηγγείλατο
δὲ κοινωνοὺς ἡμᾶς ποιήσειν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ· ἐπὶ τοῦτο γὰρ

10 v. 9.

11 2 Tim. ii. 11, 12.

ὡπατρὸς] + ἡμῶν E. ὡἐπαντλῶν] Sic C.E. ἀπαντλῶν vulgo.
ὡἐνταῦθα εἶπεν in verso ord. C. ὡφησὶ, quod vulgo deest, est in libris
omnibus. ὡτί] καὶ τί E. ὡυἱοῦ] Χριστοῦ E. ὡπροσήλθετε] + φησὶ C.

καὶ ἐκάλεσεν· ¹²“ Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα αὐτοῦ, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.” Ταῦτα δὲ προοικονομεῖ νῦν δὲν τῷ λόγῳ, ὥστε Δ μὴ μετὰ τὸ σφοδρὸν τῶν ἐγκλημάτων εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοὺς ἐμπεσεῖν. Πάντως γὰρ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἔψεται, ἂν μὴ σφόδρα ἡμεῖς ἀφηνιάσωμεν· ^εκαθάπερ οἱ Ἰουδαῖοι καλούμενοι οὐκ ἤθελον δέξασθαι τὰ ἀγαθὰ. Τοῦτο δὲ οὐκέτι τοῦ καλοῦντος ἦν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο δοῦναι, ἐκεῖνοι δὲ μὴ θελήσαντες λαβεῖν, ἑαυτοὺς ἐξέβαλον. Εἰ μὲν γὰρ εἰς ἐπίπονον καὶ ἐπίμοχθον ἐκάλει πρᾶγμα, οὐκ ἦσαν μὲν οὐδὲ οὕτω συγγνώμης ἄξιοι παραιτούμενοι, πλὴν ἀλλ’ εἶχον αὐτὸ τοῦτο λέγειν· εἰ δὲ ἐπὶ καθαρμὸν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀγιασμόν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ χάριν καὶ ^ιδωρεάν, καὶ τὰ παρεσκευασμένα Ε ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἔηκουσε, καὶ θεὸς ὁ καλῶν, καὶ δι’ ἑαυτοῦ καλῶν, ποίας ἂν εἶεν συγγνώμης ἄξιοι οἱ ^ημὴ προστρέχοντες;

^ιΜὴ τοίνυν τὸν θεὸν αἰτιάσθω τις. Οὐ γὰρ παρὰ τὸν καλοῦντα γίνεται τὸ μὴ πιστεῦσαι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἀποπηδῶντας. Ἄλλ’ ἔδει, φησὶ, καὶ ἄκοντας ^κἐναγαγεῖν. Ἄπαγε· οὐ γὰρ βιάζεται, οὐδὲ ἀναγκάζει. Τίς γὰρ ἐπὶ τιμὰς καὶ στεφάνους καὶ εὐωχίας καὶ πανηγύρεις καλῶν, ἄκοντας καὶ δεδεμένους ἔλκει; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς· τοῦτο γὰρ ὑβρίζοντός ¹² ἔστιν. Εἰς γέενναν ἄκοντας πέμπει, εἰς δὲ βασιλείαν ἐκόντας καλεῖ· εἰς τὸ πῦρ δεδεμένους ^λἄγει καὶ οἰμώζοντας, εἰς δὲ τὰ μυρία ἀγαθὰ οὐχ οὕτως· ἐπεὶ τοῦτο καὶ αὐτὰ διαβάλλει τὰ ἀγαθὰ, εἰ μὴ τοιαύτη αὐτῶν ἔστιν ἡ φύσις, ὥς καὶ ἐκόντας προσδραμεῖν, καὶ χάριν εἰδότας πολλήν. Καὶ πόθεν οὐ πάντες αὐτὰ αἰροῦνται, φησὶ; Παρὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν. Καὶ τίνος ἔνεκεν αὐτῶν οὐκ ἐκκόπτει τὴν ἀσθένειαν; Καὶ πῶς, εἰπέ μοι, ^ωκαὶ τίνι τρόπῳ ἐκκόψαι ἐχρῆν; Οὐχὶ κτίσιν εἰργάσατο διδάσκουσαν αὐτοῦ τὴν φιланθρωπίαν καὶ τὴν δύναμιν; ¹³“ Οἱ οὐρανοὶ Β γὰρ, φησὶ, διηγοῦνται δόξαν θεοῦ.” Οὐχὶ καὶ προφήτας ἔπεμψεν; ^ποὐχὶ καὶ ἐκάλεσε καὶ ἐτίμησεν; οὐχὶ ἐθαυματούργησεν; ^οοὐ νόμον ἔδωκε καὶ γραπτὸν καὶ φυσικόν; οὐ τὸν υἱὸν ἀπέστειλεν; οὐκ ἀποστόλους ἔπεμψεν; οὐ σημεῖα εἰργάσατο; οὐ γέενναν ἠπειλήσεν; οὐ βασιλείαν ἐπηγγείλατο; οὐ καθ’ ἐκάστην ἡμέραν

¹² Rom. xi. 29.

¹³ Psal. xviii. 2.

^α ἐν om. E. Mox idem μετὰ σφοδρῶν τῶν ἐγκ. μετὰ τὸ σφοδρῶν a pr. man. A. ^ε καθάπερ] καὶ καθάπερ A.E. sed καὶ eras. in A. λοιπὸν καὶ καθάπερ C. ^ι δωρεάν] + καὶ υἰοθεσίαν Sav. marg. et ex corr. A. ^ε ἤκουσε] + καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη E. ^η μὴ] + προθύμως τῷ καλοῦντι Sav. marg. et ex corr. A. ^ι ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐκ ἀνάγκη οὔτε τὰ καλὰ οὔτε τὰ κακά, ἀλλὰ προθέσει. Veron. ^κ ἐναγαγεῖν C. Veron. ^λ ἄγει] ἔλκει Sav. marg. et ex corr. A. ^ω καὶ] ἡ C. ^π οὐχὶ om. E. ^ο οὐ] καὶ E.

ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ; οὐχὶ ἅπερ ἐπέταξεν, οὕτως εὐκολα καὶ ῥάδια, ὥς πολλοὺς ὑπερβαίνειν αὐτοῦ τὰ προστάγματα τῇ περιουσίᾳ τῆς φιλοσοφίας; ¹⁴“Τί ῥέδει ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι, καὶ οὐκ ῥεποίησε;” Καὶ διὰ τί μὴ ἐποίησεν ἡμῖν φυσικὴν τὴν γνῶσιν, φησὶ, καὶ τὴν ἀρετὴν; Τίς ταῦτά ῥησιν; ὁ Ἕλλην ἢ ὁ Χριστιανός; Ἀμφότεροι μὲν, ἀλλ’ οὐχ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, C ἀλλ’ ὁ μὲν ὑπὲρ τῆς γνώσεως, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ βίου φιλονεικεῖ. Οὐκοῦν πρῶτον πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐροῦμεν. Οὐ τοσοῦτον (152) γάρ μοί ἐστι τῶν ἔξω λόγος, ὅσον τῶν οἰκείων μελῶν. Τί οὖν φησιν ὁ Χριστιανός; Αὐτὴν ἔδει τὴν γνῶσιν ἡμῖν ἐνθεῖναι τῆς ἀρετῆς. Ἐνέθηκε μὲν οὖν· εἰ γὰρ μὴ ἐνέθηκε, πόθεν ἡδαιμεν τὰ πρακτέα καὶ τὰ μὴ πρακτέα; πόθεν οἱ νόμοι καὶ τὰ δικαστήρια; Ἀλλ’ οὐ τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν αὐτήν. Καὶ ῥίνος ἔμελλες λαμβάνειν τὸν μισθόν, εἰ τὸ πᾶν ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦ θεοῦ; Εἰπέ γάρ μοι, σὲ καὶ τὸν Ἕλληνα ἀμαρτάνοντας ὁμοίως ὁ θεὸς κολάζει; Οὐδαμῶς· ἔχεις γὰρ ῥτέως τὴν D ἀπὸ τῆς γνώσεως παρρησίαν. Τί οὖν; εἴ ῥτις ἄρα εἶπε νῦν, ὅτι ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ σὺ καὶ ὁ Ἕλλην τῶν αὐτῶν ἀξιωθήσεσθε, ἄρα οὐκ ἂν ἐδυσχέρανας; Ἐγωγε οἶμαι· εἶπες γὰρ ἂν, ὅτι ἔχων εὐρεῖν οἴκοθεν ῥτὴν γνῶσιν ὁ Ἕλλην, οὐκ ἠθέλησεν. Ἄν οὖν καὶ ἐκεῖνος λέγῃ, ὅτι ἔδει τὸν θεὸν ἐνθεῖναι τὴν γνῶσιν ἡμῖν φυσικῶς, οὐχὶ καταγελάσῃ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐρεῖς, διὰ τί γὰρ μὴ ἐζήτησας; διὰ τί μὴ ἐσπούδασας, καθάπερ ἐγώ; καὶ μετὰ πολλῆς στήσῃ τῆς παρρησίας, καὶ ἐρεῖς, ὅτι ἀνοίους ἐσχάτης ἦν τὸ ἐγκαλεῖν τῷ θεῷ, ὅτι μὴ τῇ φύσει τὴν γνῶσιν E ἐνέθηκε. Ταῦτα δὲ ἐρεῖς, ἐπειδὴ σοι κατώρθωται τὰ τῆς γνώσεως· οὕτω καὶ τὰ τοῦ βίου εἰ κατώρθωτο, οὐκ ἂν ταῦτα ἐζήτησας, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἀποκάμνεις πρὸς τὴν ἀρετὴν, διὰ τοῦτο τοὺς ἀνοήτους τούτους προβάλλῃ λόγους. Πῶς δὲ καὶ ἐχρῆν ποιῆσαι ἀνάγκη ῥγίνεσθαι καλόν; Οὐκοῦν ἔμελλεν ἡμῖν τὰ ἄλογα φιλονεικεῖν τῆς ἀρετῆς, ἅτε ἡμῶν σωφρονέστερα ἔνια ὄντα. Ἀλλ’ ἐβουλόμην, φησὶν, εἶναι ἀνάγκη καλὸς, καὶ πάντων ¹³ ἀποστερεῖσθαι τῶν μισθῶν, ἢ προαιρέσει φαῦλος, καὶ κολάζεσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. Ἀλλ’ οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ποτὲ καλὸν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν ἀγνοεῖς τὸ πρακτέον, δείξον, καὶ τότε ἐροῦμεν ὅπερ εἰπεῖν δεῖ· εἰ δὲ οἶδας πονηρὰν τὴν ἀσέλγειαν οὔσαν, τίνος ἔνεκεν οὐ φεύγεις τὸ πονηρόν; Οὐ δύναμαι, φησὶν. Ἀλλ’ ἔτεροι οἱ

¹⁴ Eesai. v. 4.

ῥεδει] + λοιπὸν E. Post ἀμπελῶνι, φησὶ add. C. ῥεποίησεν A.E. ἐποίησα vulgo. ῥησιν] λέγει C. ὅσον Edd. ὅσος Codd. ῥίνος] + χάριν E. ῥτέως] + σὺ C. ῥτις] + σοι C. ὁ Ἕλλην τὴν γνῶσιν inverso ordine Edd. ῥγίνεσθαι omnes. Edebatur γενέσθαι.

τὰ μείζω κατορθώσαντες κατηγορήσουσί σου, καὶ ἐπιστομίσουσί σε ἐκ περιουσίας πολλῆς. Σὺ μὲν γὰρ ἴσως καὶ μετὰ γυναικὸς ὦν οὐ σωφρονεῖς, ἄλλος δὲ καὶ χωρὶς γυναικὸς ἀκέραιον διατηρεῖ τὴν ἀγνείαν. Τίνα οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, τὸ μέτρον οὐ φυλάττων, ἐτέρου ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδῶντος; Ἄλλ' οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος, φησὶ, τοῦ σώματος τὴν φύσιν ἢ τὴν προαίρεσιν. Ἐπειδὴ μὴ θέλεις, οὐκ ἐπειδὴ μὴ δύνασαι· καὶ γὰρ δείκνυμι πάντας ^a πρὸς ἀρετὴν ἐπιτηδεύως ἔχοντας. Ὁ γὰρ μὴ δύναταί τις ποιῆσαι, οὐδὲ ἀνάγκης ἐπικειμένης ^b δυνήσεται ποιῆσαι· εἰ δὲ ἀνάγκης ἐπικειμένης δύναται, ὁ μὴ ποιῶν παρὰ προαίρεσιν οὐ ποιεῖ. Οἷόν τι λέγω· ἀναπτῆναι καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀρθῆναι σῶμα ἔχοντα βαρὺ, πάντως καὶ ἀδύνατον. Τί οὖν; εἰ βασιλεὺς ^c ἐπέταξε τοῦτο ^d πράξαι, καὶ θάνατον ἠπειλήσε λέγων, ^C ὅτι τοὺς μὴ πετομένους ἀνθρώπους ἀποτέμεσθαι κελεύω καὶ καίεσθαι, ἢ ἄλλο τι πάσχειν τοιοῦτον, ἀρα ἂν τις ὑπήκουσεν; Οὐδαμῶς· οὐ δέχεται γὰρ ἡ φύσις. Ἄν δὲ ἐπὶ σωφροσύνης τὸ αὐτὸ τοῦτο γένηται, καὶ θῆ διατάγματα, ^e τὸν ἀσελγαίνοντα κολάζεσθαι, καίεσθαι, μαστίζεσθαι, μυρία πάσχειν δεινὰ, ἀρα οὐκ ἂν ἐπείσθησαν πολλοὶ τῷ προστάγματι; Οὐχί, φησὶ· καὶ γὰρ κείμεν καὶ νῦν νόμος ὁ κελεύων μὴ μοιχεύειν, καὶ οὐ πάντες πείθονται. Οὐκ ἐπειδὴ ὁ φόβος ἡσθένησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ λήσεσθαι προσδοκῶσιν οἱ πολλοί· ὥς εἰ παρὴν αὐτοῖς ἀσελγαίνειν μέλλουσιν ὁ νομοθέτης καὶ ὁ δικάζων, ἴσχυσεν ἂν ὁ φόβος ἐκβαλεῖν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐπεὶ καὶ ἐλάττονα ταύτης ^D ἐτέραν ἀνάγκην ἐπαγάγω, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐρωμένης γυναικὸς ἀπαγάγω καὶ δῆσας καθεῖρξω, δυνήσεται ἐνεγκεῖν, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀηδές.

Μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα φύσει καλὸς, καὶ ὁ δεῖνα φύσει κακός. Εἰ γὰρ φύσει ἀγαθός, οὐδέποτε δυνήσεται γενέσθαι κακός· καὶ εἰ φύσει κακός, οὐκ ἂν ποτε γένοιτο ἀγαθός. Νῦν δὲ ὁρῶμεν ὀξύρρόπους τὰς μεταβολὰς, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς θάτερα μεταβάλλοντας, καὶ ἀπ' ἐκείνων εἰς ταῦτα μεταπίπτοντας. ^E Καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς γραφαῖς ἔστιν ἰδεῖν μόνον, οἷον ὅτι τελῶναι γεγόνεσιν ἀπόστολοι, καὶ μαθηταὶ προδύοται, καὶ πόρναι γυναικες σῳφρονες, καὶ λησταὶ εὐδοκίμησαν, καὶ μάγοι προσεκύνησαν, καὶ ἀσεβεῖς εἰς εὐσέβειαν ἐμετέβαλον, ἐπὶ τε τῆς καινῆς ἐπὶ τε τῆς παλαιᾶς· ἀλλὰ καὶ καθ' ἐκύστην ἡμέραν

^a ἔχεις C. ^a ἐπιτηδεύως πρὸς ἀρετὴν inverso ord. Edd. ^b δυνήσεται C.E. δυνήσεται vulgo. ^c ἐπέταξε C.E. Edebatur ἐπιτάζει. ^d πράξαι omnes pro vulgato ποιῆσαι. ^e τὸν] ὥστε τὸν C. ^f ἐκ pro ἀπὸ mutavimus ex nostris omnibus. ^g μετεβάλλοντο (non μετεβάλλοντο, ut ait Editor Ben. 2^{dae}) C.E.

53) πολλὰ τοιαῦτα συμβαίνοντα ἴδοι τις ἄν. Εἰ δὲ φυσικὰ ἦν, οὐκ ἂν μετέπεσον. Καὶ γὰρ φύσει παθητοὶ ὄντες, οὐκ ἂν ποτε ἀπὸ σπουδῆς γενοίμεθα ἀπαθεῖς. Τὸ γὰρ φύσει τι ὄν, οὐκ ἂν ἐκπέσῃ τοῦ κατὰ φύσιν. Οὐδεὶς γοῦν ἀπὸ τοῦ καθεύδειν ἡ ἐπὶ τὸ μὴ καθεύδειν μετέπεσεν, οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ φθείρεσθαι ¹⁴ ἐπὶ τὸ μὴ φθείρεσθαι, οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ πεινῆν ἐπὶ τὸ μηδέποτε τοῦτο πάσχειν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐγκλήματα ταῦτά ἐστιν, οὐδὲ ὀνειδίζομεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τούτοις· οὐδὲ μέλλων τίς τινι ἐγκαλεῖν εἶπεν, ὧ φθαρτὲ καὶ παθητὲ· ἀλλ' ἢ μοιχείαν ἢ πορνείαν ἢ τι τῶν τοιούτων ἀεὶ προφέρομεν τοῖς ὑπευθύνοις, καὶ δικασταῖς προσάγομεν τοῖς ἐγκαλοῦσι καὶ κολάζουσι, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τιμῶσιν. Ὅταν οὖν καὶ ἐξ ὧν πρὸς ἀλλήλους ^kποιούμεν, καὶ ἐξ ὧν δικαζόμενοι ^lπάσχωμεν, καὶ ἐξ ὧν νόμους ἐγράψαμεν, καὶ ^B ἐξ ὧν ἑαυτῶν ^mκαταγινώσκωμεν, καὶ μηδεὶς ὁ κατηγορῶν ἢ, ⁿκαὶ ἐξ ὧν ῥαθυμοῦντες μὲν χεῖρους, φοβούμενοι δὲ βελτίους ^oγινόμεθα, καὶ ἐξ ὧν ἄλλους ὀρώμεν κατορθοῦντας καὶ πρὸς ἄκρον φιλοσοφίας ^pἀφικομένους, ^qεὐδηλον ὅτι καὶ ἐφ' ἡμῖν κείμεν τὸ κατορθοῦν· τί μάτην ψυχραῖς ^rἑαυτοὺς ἀπατῶμεν οἱ πολλοὶ προφάσεσι καὶ ἀπολογίαις, μὴ μόνον συγγνώμην οὐ φερούσαις, ἀλλὰ καὶ κόλασιν ἀφόρητον, δεόν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντας ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μικρὰ πονέσαντας, τοὺς ἀκηράτους λαβεῖν στεφάνους; Οὐδὲν γὰρ ^sὑμῶν ταῦτα προστήσεται τὰ ῥήματα· ἀλλ' οἱ σύνδουλοι καὶ τὰ ἐναντία κατωρθωκότες κατακρινοῦσι τοὺς διαμαρτάνοντας ^C πάντας, τὸν ὥμὸν ὁ ἐλεήμων, τὸν πονηρὸν ὁ χρηστὸς, τὸν θρασὺν ὁ ἐπεικὴς, τὸν βάσκανον ὁ φιλόφρων, τὸν κενόδοξον ὁ φιλόσοφος, τὸν ῥάθυμον ὁ σπουδαῖος, τὸν ἀκόλαστον ὁ σώφρων. Οὕτως οἶσει τὴν κρίσιν ἡμῖν ὁ θεὸς, ἐκάτερά τε στήσει τὰ τάγματα, τοὺς μὲν ἐπαινῶν, τοὺς δὲ κολάζων. Ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα τῶν παρόντων γενέσθαι τῶν κολαζομένων καὶ ^tἀτιμουμένων, ἀλλὰ τῶν στεφανουμένων καὶ τῶν ^vτῆς βασιλείας ἐπιτυχανόντων· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ^D τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^h Verba ἐπὶ τὸ μὴ καθεύδειν, quae deerant in Edd. ante Ben. habent C.E. Montef. ex Regio edidit εἰς τὸ μὴ κ. ⁱ εἶπη E. ^k ποιῶμεν A.C.E. ^l πάσχωμεν A.C.E. Veron. ^m καταγινώσκωμεν E. Veron. ⁿ καὶ ἐξ ὧν] καὶ ὁ ἐξαίρων A. Veron. ^o γινώμεθα C.E. γινώμεθα A. ^p ἀφικνου- μένους E. ^q εὐδηλον]+ἡ C. Statim καὶ om. idem. ^r Sic Codd. ἀπα- τῶμεν ἑαυτοὺς inverso ordine Edd. ^s ὑμῶν omnes. Edebatur ἡμῶν.

^t ἀτιμουμένων A.C. ^u ἡτιμωμένων (sic) E. ἡτιμωμένων Edd. Mox τῶν στε- φανουμένων om. E. ^v τῆς]+θείας Edd. reclamantibus libris.

ΛΟΓΟΣ Γ.

¹Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῷ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Ε ὍΠΕΡ ἀεὶ ἔλεγον, ὅτι ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν δεῖ τὰς ἐπιπλήξεις ποιεῖσθαι, τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐνταῦθα ποιεῖ. Μέλ-
λων γὰρ εἰς πρᾶγμα ἐμβαίνειν πολλῶν κινδύνων γέμον, καὶ τὴν
ἐκκλησίαν ἐκ βάθρων ἱκανὸν ὄν ἀνασπάσαι, προσηνέστερον τῷ
λόγῳ κέχρηται. Φησὶ γὰρ παρακαλεῖν αὐτούς, παρακαλεῖν δὲ
διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ^αοὐδὲ αὐτὸς ἀρκῶν μόνος ταύτην θέσθαι
τὴν ἱκετηρίαν, καὶ πείσαι. Τί δέ ἐστι, παρακαλῶ διὰ τοῦ
Χριστοῦ; Τὸν Χριστὸν λαμβάνω σύμμαχον, καὶ βοηθὸν
αὐτοῦ τὸ ^βὄνομα τὸ ἡδικημένον καὶ ὑβρισμένον· σφόδρα ἐντρε-
¹⁵πτικῶς, ὥστε μὴ ἀπαναισχυνηθῆσαι αὐτούς· ἱταμοὺς γὰρ ἡ
ἀμαρτία ποιεῖ. Διὰ τοῦτο ἂν μὲν εὐθέως σφοδρῶς ἐπιπλήξης,
ἀπηνῇ καὶ ἀναίσχυντον εἰργάσω· ἂν δὲ ἐντρέψῃς, κατέκαμψας
τὸν αὐχένα, κατέσπασας τὴν παρρησίαν, κάτω νεύειν ἐποίησας.
Ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος κατασκευάζων, παρακαλεῖ τέως διὰ τοῦ
ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ τί ποτέ ἐστιν ὁ ^γπαρακαλεῖ;
“Ἴνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν σχίσματα.”
^δΤοῦ σχίσματος ἡ ἔμφασις ἱκανὸν καὶ αὐτὸ εἰς κατηγορίας
Β ὄνομα. Οὐ γὰρ πολλὰ γέγονεν ὀλόκληρα μέρη, ἀλλὰ καὶ
τὸ ἐν ἀπώλετο. Εἰ μὲν γὰρ ἐκκλησίαι ἦσαν ὀλόκληροι, ἦν
πολλὰ τὰ συστήματα· εἰ δὲ σχίσματα, καὶ τὸ ἐν διεφθάρη.
Τὸ γὰρ ὀλόκληρον, ὅταν εἰς πολλὰ διαιρεθῇ, οὐ μόνον πολλὰ ⁽²⁵⁴⁾
οὐ γίνεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἀπόλλυται. Τοιαύτη τῶν σχι-
σμάτων ἡ φύσις. Εἵτα, ἐπειδὴ σφόδρα καθήψατο τῇ προσ-
ηγορίᾳ τοῦ σχίσματος, πάλιν λεαίνει καὶ πραῦνει λέγων·
“ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῷ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.”
Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε,” μὴ νομίσητε, φησὶν,
ὅτι μέχρι ῥημάτων εἶπον εἶναι τὴν ὁμόνοιαν· τὴν γὰρ ἀπὸ
Γ διανοίας συμφωνίαν ἐπιζητῶ· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἔστι καὶ λέγειν ἀπὸ
διανοίας τὸ αὐτὸ, οὐ μὴν ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασι, διὰ τοῦτο
καὶ τοῦτο προσέθηκε, τὸ, “ἦτε δὲ κατηρτισμένοι.” Ὁ γὰρ

¹ CAP. I. v. 10.

HOM. III. ^α οὐδὲ] οὐκ C.
Aretin. ^δ Vid. Annot.

^β ὄνομα]+φησὶ C.

^γ παρακαλεῖς C.

ἡνωμένος ἓν τινι, ἓν τινι δὲ ^εδιχονοῶν, οὐκέτι κατήρτισται, οὐδὲ ἀπήρτισται εἰς ὁμοφροσύνην. Ἔστι δὲ καὶ τοῖς νοήμασι συμφωνοῦντα, μηδέπω καὶ τῇ γνώμῃ συμφωνεῖν· ὅϊον, ὅταν τὴν αὐτὴν πίστιν ἔχοντες, μὴ ὦμεν συνημμένοι κατὰ τὴν ἀγάπην. Οὕτω γὰρ κατὰ μὲν τὰ νοήματα ἡνώμεθα· τὰ γὰρ αὐτὰ νοοῦμεν· κατὰ δὲ τὴν γνώμην οὐκέτι· ὅπερ οὖν καὶ τότε ἐγένετο, τοῦ μὲν τὸν δεῖνα, τοῦ δὲ τὸν δεῖνα αἰρουμένου. Διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι καὶ τῷ νοῖ καὶ τῇ γνώμῃ δεῖ συμφωνεῖν. ^D Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ διεστάναι κατὰ τὴν πίστιν τὰ σχίσματα ἐγένετο, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τὴν γνώμην διηρῆσθαι κατὰ ἀνθρωπίνην φιλονεικίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐγκαλούμενος, ἕως ἂν μὴ ἔχῃ τοὺς μάρτυρας, ἀπαναισχυντεῖ, ὅρα πῶς μὴ συγχωρῶν εἰς ἄρνησιν ἐξελθεῖν, μάρτυρας παρήγαγεν. ²“Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης.” Καὶ ^hοὔτε εὐθέως τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ πρότερον τὸ ἔγκλημα τέθεικεν, ὅπερ πεπιστευκότος ἦν τοῖς δηλώσασιν· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδ' ἂν ἐνεκάλεσεν· οὐ γὰρ ἂν ἀπλῶς ⁱΠαῦλος ἐπίστευσεν. Οὔτε οὖν εὐθέως εἶπεν ὅτι ἐδηλώθη, ἵνα μὴ δόξῃ ὥς ἐξ ἐκείνων ἐγκαλεῖν, ^E οὔτε ἀπεσιώπησεν, ἵνα μὴ δόξῃ ^kὥς ἐξ ἑαυτοῦ μόνου λέγειν. Καὶ πάλιν ἀδελφούς αὐτοὺς ὀνομάζει. Καὶ γὰρ ἡ δῆλον τὸ ἀμάρτημα, οὐδὲν κωλύει ἀδελφούς καλεῖν ἔτι. Σκόπει δὲ τὴν σύνεσιν, πῶς ⁱοὐ κεχωρισμένον ἔθηκε τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὁλόκληρον οἰκίαν, ὥστε μὴ ἐκπολεμῶσαι αὐτοὺς πρὸς τὸν εἰρηκότα· οὕτω γὰρ καὶ περιέστειλεν ἐκείνον, καὶ τὴν κατηγορίαν ἀδεῶς ἐξεκάλυψεν. Οὐ γὰρ τὸ ^mἐκείνων εἶδε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτων συμφέρον. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἐδηλώθη μοι παρά ¹⁶τινων, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν δῆλῃ ἐποίησεν, ὥστε μὴ νομίζεσθαι πλάττειν. ⁿΤί ἐδηλώθη; “Ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν.” Ὅτε μὲν οὖν αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ, λέγει, “ἵνα μὴ ἐν ὑμῖν σχίσματα ᾖ” ὅτε δὲ τὰ ἐτέρων ἀπαγγέλλει, πραότερον ἀπαγγέλλει λέγων, “Ἐδηλώθη γάρ μοι, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν,” ὥστε μὴ συγκροῦσαι τοὺς εἰρηκότας.

Εἶτα λέγει καὶ τῆς ἔριδος τὸ εἶδος. ³“Ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ.” Ἐριδας γὰρ οὐ φημὶ, φησὶ, ὅτ' ἀπὸ ἰδιωτικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰς χαλεπωτέρας. “Ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει.” Οὐ ^B

2 v. 11.

3 v. 12.

* διχονοῶν] Sic C.E. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. dissentit Aretin. Olim legebatur διαχέων. ⁱ ἀπήρτισται] συνήρτηται C. ^ε οἶον] + τί λέγω A. in marg. a man. 2da. ^h οὐδὲ C.E. ⁱ ὁ Παῦλος Edd. ^k ὥς accessit ex nostris omnibus. Statim μόνου pro vulgato μόνον iidem et Sav. marg. ^l οὐ κεχωρ.] οὐχ ὠρισμένον Catena. ^m ἐκείνου ex corr. C. illius Aret. ⁿ τί] + οὖν E. ^o τὰς om. C.

γὰρ μέρος, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐπενέμετο τῆς ἐκκλησίας ἢ φθορά. Καίτοιγε οὐδὲ περὶ ἑαυτοῦ, οὐδὲ περὶ Πέτρου, οὐδὲ περὶ Ἀπολλῶ ἔλεγον· ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅτι εἰ τούτοις ἐπερείδестαι οὐ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον ἑτέροις. "Οτι γὰρ Ροῦτε περὶ αὐτῶν ἔλεγον, προῖόν φησι· ⁴ "Ταῦτα δὲ μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν." Εἰ γὰρ Παύλου καὶ Ἀπολλῶ καὶ Κηφᾶ οὐκ ἐχρῆν ἐπιφημίζειν ἑαυτοῖς τὰ ὀνόματα, πολλῷ μᾶλλον ἑτέρων. Εἰ τὸν διδάσκαλον, καὶ πρῶτον τῶν ἀποστόλων, καὶ τοσοῦτον καταχήσαντα δῆμον, οὐκ ἐχρῆν ἐπιγράφεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς οὐδὲν ὄντας. Μεθ' ὑπερβολῆς τοίνυν ἀπαγαγεῖν αὐτοὺς τοῦ νοσήματος σπεύδων, ταῦτα τίθησι τὰ ὀνόματα. Ἄλλως δὲ καὶ ἀνεπαχθέστερον ποιεῖ τὸν λόγον, οὐκ ὀνομαστί μεμνημένος τῶν διατεμνόντων τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὥσπερ τισὶ προσώποις ταῖς τῶν ἀποστόλων προσηγορίαις κρύπτων αὐτούς. "Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ." Οὐ προτιμῶν ἑαυτὸν τοῦ Πέτρου τέθεικεν ἔσχατον ἐκείνον, **D** ἀλλὰ καὶ σφόδρα τὸν Πέτρον ἑαυτοῦ προτιθεῖς. Κατὰ γὰρ αὐξήσιν προήγαγε τὸν λόγον, ἵνα μὴ νομισθῇ φθόνῳ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἀφαιρεῖσθαι ἐκείνους τὴν τιμὴν διὰ βασκανίαν. (255) Διὰ τοῦτο καὶ ἑαυτὸν τέθεικε, ⁵ καὶ πρῶτον. Ὁ γὰρ πρῶτον ἑαυτὸν ἀποδοκιμάζων, οὐκ ἀπὸ τοῦ τιμῆς ἐρᾶν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σφόδρα καταφρονεῖν τῆς τοιαύτης δόξης. Τὴν τοίνυν ἅπασαν προσβολὴν αὐτὸς δέχεται, καὶ τότε τίθησι τὸν Ἀπολλῶ, ⁶ καὶ τότε τὸν Κηφᾶν. Οὐ τοίνυν ἐπαίρων ἑαυτὸν τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἐν οἷς οὐκ ἐχρῆν ⁷ γίνεσθαι, διὰ τοῦ οἰκείου προσώπου πρῶτον ποιεῖται τὴν διόρθωσιν. Ἄλλ' ὅτι ⁸ μὲν οἱ τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι προσνέμοντες ἑαυτοὺς ἡμάρτανον, **E** δὴλον· καὶ καλῶς ἐνεκάλεσεν εἰπὼν, ὅτι οὐ καλῶς ποιεῖτε λέγοντες, "Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ"· τίνος δὲ ἕνεκεν προσέθηκεν, "ἐγὼ δὲ Χριστοῦ;" Εἰ γὰρ οἱ ἀνθρώποις προσνέμοντες ἑαυτοὺς ἡμάρτανον, οὐ δήπου καὶ οἱ τῷ Χριστῷ ἑαυτοὺς ἀνατιθέοντες. Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἐνεκάλει, ὅτι τὸν Χριστὸν ἑαυτοῖς ⁹ ἐπεφήμιζον, ἀλλ' ὅτι μὴ πάντες ὕμνον. Οἶμαι δὲ αὐτὸν καὶ οἰκοθεν αὐτὸ προστεθεικέναι βουλόμενον βαρύτερον ¹⁰ τὸ ἔγκλημα ποιῆσαι, καὶ δεῖξαι

⁴ 1 Cor. iv. 6.

Ρ οὔτε] οὐ Cat. et ex corr. A. ⁹ ἀπαγαγεῖν C.E. Aret. ut conjecerat Dunaeus. Edehatur ἀπαγαγὼν, virgula post νοσήματος posita. ¹ ἐκείνους ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁵ καὶ additum ex libris omnibus. ⁶ καὶ τότε] ἔπειτα C. καὶ superscriptum in E. ⁷ γενέσθαι E. ⁸ μὲν omnes pro vulgato δέ. ⁹ ἐφήμιζον C. ¹⁰ ὕμνον] τοῦτο μόνον E. ¹¹ τὸ ἔγκλημα ante βαρύτερον transp. E. post ποιῆσαι A. Cat.

οὕτω καὶ τὸν Χριστὸν εἰς μέρος δοθέντα ἓν, εἰ καὶ μὴ οὕτως 17
^aἐποιοῦν τοῦτο ἐκεῖνοι. "Οτι γὰρ τοῦτο ἠνίξατο, διὰ τῶν ἐξῆς
 ἐδήλωσεν εἰπών· ^b“Μεμέρισται ὁ Χριστός;” “Ο δὲ λέγει,
 τοιοῦτόν ἐστι· κατετέμετε τὸν Χριστὸν, ^cκαὶ διείλετε αὐτοῦ
 τὸ σῶμα. Ὁρᾷς θυμὸν, ὁρᾷς ἐπίπληξιν, ὁρᾷς λόγον γέμοντα
 ἀγανακτήσεως; Ὅταν γὰρ μὴ κατασκευάζῃ, ἀλλ’ ἐρωτᾷ μόνον,
 ὡς ὁμολογημένου τοῦ ἀτόπου τοῦτο ποιεῖ. Τινὲς δὲ καὶ ἕτε-
 ρον αὐτόν φασιν αἰνίττεσθαι διὰ τοῦ λέγειν, “Μεμέρισται ὁ
 Χριστός” οἶον, διενείματο πρὸς ἀνθρώπους καὶ ἐμερίσατο τὴν
 ἐκκλησίαν, καὶ μοῖραν τὴν μὲν αὐτὸς ἔλαβε, τὴν δὲ ἐκείνοις B
 ἔδωκεν. Εἴτα ἐργάζεται λοιπὸν τὴν ἀναίρεσιν τοῦ ἀτόπου,
 λέγων· “Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα
 Παύλου ἐβαπτίσθητε;” Ὅρα ^dφιλόχριστον γνώμην, πῶς ἐπὶ
 τοῦ οἰκείου λοιπὸν ὀνόματος προσάγει τὸ πᾶν, ἐκ περιουσίας
 δεικνύς, ὅτι οὐ προσήκει οὐδενὶ αὕτη ἡ τιμή. Καὶ ἵνα μὴ δόξη
 φθόνῳ κινούμενος ταῦτα λέγειν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ἑαυτὸν
 περιστρέφει. Καὶ σκόπει τὴν σύνεσιν. Οὐ γὰρ εἶπε, μὴ
 Παῦλος τὸν κόσμον ἐποίησε; μὴ Παῦλος ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ μὴ
 ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν; ἀλλ’ ἃ ἦν τῶν πιστῶν ἐξαίρετα
 μόνον καὶ πολλῆς κηδεμονίας, ταῦτα τίθησι, τὸν σταυρὸν καὶ τὸ
 βάπτισμα, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀγαθὰ. Δείκνυσι μὲν γὰρ τοῦ C
 θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἡ τοῦ κόσμου δημιουργία, μάλιστα
 δὲ ἡ διὰ τοῦ σταυροῦ συγκατάβασις. Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ
 Παῦλος ἀπέθανεν ὑπὲρ ὑμῶν; ἀλλὰ, “μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη;”
 καὶ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου τιθεῖς· “ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου
 ἐβαπτίσθητε;” Καὶ οὐκ εἶπε, μὴ Παῦλος ἐβάπτισεν ὑμᾶς; ἐβά-
 πτισε γὰρ πολλούς· ἀλλ’ οὐ τὸ ζητούμενον τοῦτο ἦν, ὑπὸ τίνος
 ἐβαπτίσθησαν, ἀλλ’ εἰς τὸ τίνος ὄνομα ἐβαπτίσθησαν. Ἐπειδὴ
 γὰρ καὶ τοῦτο αἷτιον ἐγένετο σχισμάτων, τὸ ἀπὸ τῶν ^eβα-
 πτισάντων καλεῖσθαι, καὶ τοῦτο διορθοῦται λέγων, “Μὴ εἰς D
 τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;” ^fΚαὶ μὴ γὰρ εἶπης, φησὶ,
 τίς ἐβάπτισεν, ἀλλ’, εἰς τὸ εἰνός ὄνομα. Οὐ γὰρ ὁ βαπτίσας,
 ἀλλ’ ὁ καλούμενος εἰς τὸ βάπτισμα ζητεῖται· οὗτος γὰρ
 ἀφίησι τὰ ἀμαρτήματα. Καὶ ἄχρι τούτου στήσας τὸν λόγον,
 οὐκέτι τοῖς ἐξῆς ἐπεξέρχεται. Οὐ γὰρ λέγει, μὴ Παῦλος ὑμῖν
 ἐπηγγείλατο τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ; μὴ Παῦλος ὑμῖν ὑπέσχετο

⁵ v. 13.

^a ἐποιοῦν τοῦτο] αὐτὸ ἐποιοῦν τότε E. ^b καὶ om. E. ^c ἀτόπου] Παύλου C. Aretin. ^d φιλόχριστον γνώμην] Sic Edd. φιλοχρίστου γνώμης Codices praeter E. qui habet φιλοχρίστου γνώμης τρόπον. Vertit Aretinus: *intuere utilem* (φιλόχρηστον) *sententiam*. ^e βαπτισμάτων A. ^f καὶ μὴ γὰρ] καὶ μὴ μοι C. μὴ γὰρ μοι E. ^g τίνος om. E.

βασιλείαν οὐρανῶν; Τί δήποτε οὖν οὐχὶ καὶ ταῦτα προστίθῃσιν; "Οτι οὐκ ἔστιν ἴσον βασιλείαν ἐπαγγέλλασθαι, καὶ σταυρωθῆναι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὔτε κίνδυνον εἶχεν, οὔτε αἰσχύνην ἔφερε· τοῦτο δὲ ἅπαντα ταῦτα· ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνα ἀπὸ τούτων κατασκευάζει. Εἰπὼν γὰρ, ⁶"Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο," ἐπήγαγε, "πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται;" καὶ πάλιν, "Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες ^hσωθησόμεθα." Τούτου ἕνεκεν οὐκ ἐπήγαγεν ἐκεῖνα· καὶ ὅτι τὰ μὲν οὐδέπω εἶχον, τῶν δὲ ἤδη πείραν εἰλήφεσαν, καὶ τὰ μὲν ἦν ἐν ἐπαγγελίαις, τὰ δὲ ἤδη γεγέννητο.

⁷"Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον." Τί μέγα φρονεῖτε ἐπὶ τῷ βαπτίσει, ¹⁸ὅπου γε ἐγὼ καὶ εὐχαριστῶ, ὅτι οὐκ ἐποίησα τοῦτο; Ταῦτα δὲ λέγων, καθαιρεῖ τὸ ἐπὶ τούτῳ φύσημα οἰκονομικῶς, οὐχὶ (256) τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ἀπόνοιαν τῶν μέγα ἐπὶ τῷ βαπτίσει φρονούντων, πρῶτον μὲν τῷ δεικνύναι, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἰδῶρον, δεύτερον δὲ τῷ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ διὰ τοῦτο. Μέγα μὲν γὰρ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ μέγα αὐτὸ οὐχ ὁ βαπτίζων ποιεῖ, ἀλλ' ὁ καλούμενος εἰς τὸ βάπτισμα· ἐπεὶ τὸ βαπτίσει οὐδέν ἐστιν ὅσον εἰς ἀνθρώπινον πόνον, ἀλλὰ πολλῶ ἔλαττον τοῦ εὐαγγελίσασθαι. Μέγα μὲν γάρ ἐστι, πάλιν φημί, τὸ βάπτισμα, καὶ ἄνευ ^Bβαπτίσματος ^kἀμήχανον βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἀλλὰ δύναται αὐτὸ καὶ ἀνὴρ οὐ σφόδρα γενναῖος ποιῆσαι, τὸ δὲ εὐαγγελίσασθαι πολλοῦ δέεται πόνου. Λέγει δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εὐχαριστεῖ, ὅτι οὐδένα ἐβάπτισε. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; ⁸"Ἰνα μὴ τις εἴπῃ, ἴφῃσιν, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ^mἐβαπτίσθητε." Περὶ ⁿγὰρ ἐκείνων τοῦτο ἔλεγον; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ δέδοικα, φησὶ, μὴ καὶ εἰς τοῦτο προβῇ τὸ νόσημα. Εἰ γὰρ εὐτελῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδενὸς ἀξίων λόγου βαπτιζόντων, αἵρεσις γέγονεν, εἰ ἐγὼ ὁ καταγγέλλας τὸ βάπτισμα πολλοὺς ^Cἐβάπτισα, εἰκὸς ἦν συστάντας μὴ μόνον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα ἐμοὶ ἐπιφημίζειν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων τοσοῦτον ἐγένετο κακόν, ἴσως ἂν καὶ ^oἐπὶ πολλῷ χαλεπώτερον ἀπὸ τῶν μειζόνων προύβῃ. Ἐντρέψας

⁶ Rom. viii. 32. v. 10.

⁷ v. 14.

⁸ v. 15.

^h σωθησόμεθα omnes. σωθησόμεθα Edd. ⁱ δῶρον] + ἀλλὰ τοῦ σταυρωθέντος E. ^k ἀμήχανον in marg. οὐκ ἔστι in textu E. ^l φησὶν accessit e nostris omnibus et Aret. ^m ἐβαπτίσθητε] + τί δαί; C. ⁿ γὰρ] οὖν E. Statim ἔλεγον C.E. et Regius Montefalconii, qui recepit pro antiqua lectione ἔλεγον. ^o ἐπὶ] ἔτι E.

τοῖν τοὺς διεφθαρμένους ταύτη, καὶ προσειπὼν, ⁹“Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον,” πάλιν αὐτῶν ὑποσύρει τὸν τύφον λέγων, “Λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.” Ἐντεῦθεν ῥγὰρ δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ περισπούδαστον ἦν αὐτῷ τῆς ἀπὸ τούτου τιμῆς ἀπολαύειν παρὰ τῶν πολλῶν, οὐδὲ δόξης ἕνεκεν ἐπὶ τοῦτο ἤρχετο. Οὐ τούτοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξῆς σφόδρα αὐτῶν καταστέλλει τὴν φλεγμονήν, λέγων ¹⁰“Οὐ D γὰρ ἀπέστείλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι.” Τὸ γὰρ ἐπιπονώτερον καὶ πολλοῦ δεόμενον μόχθου καὶ ψυχῆς σιδηρᾶς, καὶ ὃ πάντα συνεῖχε, τοῦτο ἦν. Διὸ καὶ Παῦλος αὐτὸ ἐνεχειρίζετο. Καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ ἀποσταλεῖς βαπτίζειν, ⁹ἐβάπτισεν; Οὐ μαχόμενος τῷ ἀποστείλαντι, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιῶν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐκωλύθην, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἀπεστάλην ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ ἀναγκαιοτάτῳ. Τὸ μὲν γὰρ εὐαγγελίζεσθαι ἐνός που καὶ δευτέρου, τὸ δὲ βαπτίζειν παντὸς ἂν εἴη τοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχοντος. Ἄνθρωπον μὲν E γὰρ κατηχούμενον ῥλαβόντα καὶ πεπεισμένον βαπτίσει, παντὸς οὐτινοσούν ἐστιν· ἡ γὰρ προαίρεσις τοῦ προσιόντος λοιπὸν ἐργάζεται τὸ πᾶν, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις· ὅταν δὲ ἀπίστους δέῃ κατηχῆσαι, πολλοῦ δεῖ πόνου, πολλῆς τῆς σοφίας· τότε δὲ καὶ τὸ κινδυνεύειν προσῆν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ πᾶν γέγονε, καὶ πέπεισται ὁ μυσταγωγείσθαι μέλλων, καὶ οὐδὲν μέγα πεισθέντα βαπτίσει· ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ πόνος, ὥστε μεταπεῖσαι προαίρεσιν, καὶ μεταθεῖναι γνώμην, καὶ ἀναμοχλεῦσαι πλάνην, καὶ καταφυτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ’ οὐ λέγει ¹⁹ ταῦτα οὕτως, οὐδὲ κατασκευάζει καὶ φησιν, ὅτι οὐδένα πόνον ἔχει τὸ βαπτίσει, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι· οἶδε γὰρ ⁸αἰ μετριάξει· ἀλλ’ ἐν τῇ συγκρίσει τῆς ἔξωθεν σοφίας ¹σφόδρα ἀποτείνεται, ἔνθα καταφορικωτέρῳ ἡδύνατο χρῆσασθαι λόγῳ. Οὐ τοῖνυν ἐναντιούμενος τῷ πέμποντι ἐβάπτισεν· ἀλλ’ ὥσπερ ἐπὶ τῶν χηρῶν, εἰπόντων τῶν ἀποστόλων, ¹¹“Οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν ῥκαταλιπόντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις,” διηκονήσατο, οὐκ ἐναντιούμενος ἐκείνοις, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας ποιῶν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ^wἘπεὶ καὶ νῦν τοῖς μὲν ἀφελεστεροῖς τῶν πρεσβυτέρων τοῦτο ἐγχειρίζομεν, τὸν δὲ B διδασκαλικὸν λόγον τοῖς σοφωτέροις· ἐκεῖ γὰρ ἐστιν ὁ πόνος καὶ ὁ ἰδρώς. Διὸ καὶ αὐτὸς φησιν· ¹²“Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες

⁹ v. 16.

10 v. 17.

11 Act. vi. 2.

12 1 Tim. v. 17.

ῥ γὰρ] λοιπὸν C. γὰρ om. E. ⁹ ἐβάπτισεν E. ῥ λαβόντας vulgo. ἴσ. λαβόντα Sav. marg. λαβόντα habet Codex ejus, nobis A. etiam E. ⁸ αἰ om. C. ¹ σφόδρα] καὶ σφόδρα C. ^v καταλείποντας A.E. ^w ἐπειδὴ E.

βασιλείαν οὐρανῶν; Τί δήποτε οὖν οὐχὶ καὶ ταῦτα προστίθῃσιν; "Οτι οὐκ ἔστιν ἴσον βασιλείαν ἐπαγγείλασθαι, καὶ σταυρωθῆναι. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὔτε κίνδυνον εἶχεν, οὔτε αἰσχύνην ἔφερε· τοῦτο δὲ ἅπαντα ταῦτα· ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνα ἀπὸ τούτων κατασκευάζει. Εἰπὼν γὰρ, ⁶"Ὅς γε τοῦ ιδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο," ἐπήγαγε, "πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται;" καὶ πάλιν, "Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες ἠσωθησόμεθα." Τούτου ἕνεκεν οὐκ ἐπήγαγεν ἐκεῖνα· καὶ ὅτι τὰ μὲν οὐδέπω εἶχον, τῶν δὲ ἤδη πείραν εἰλήφεσαν, καὶ τὰ μὲν ἦν ἐν ἐπαγγελίαις, τὰ δὲ ἤδη γεγένητο.

⁷"Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον." Τί μέγα φρονεῖτε ἐπὶ τῷ βαπτίσει, ¹⁸ ὅπου γε ἐγὼ καὶ εὐχαριστῶ, ὅτι οὐκ ἐποίησα τοῦτο; Ταῦτα δὲ λέγων, καθαιρεῖ τὸ ἐπὶ τούτῳ φύσημα οἰκονομικῶς, οὐχὶ (256) τὴν δύναμιν τοῦ βαπτίσματος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν ἀπονοίαν τῶν μέγα ἐπὶ τῷ βαπτίσει φρονούντων, πρῶτον μὲν τῷ δεικνύναι, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἰδῶρον, δεύτερον δὲ τῷ εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ διὰ τοῦτο. Μέγα μὲν γὰρ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ μέγα αὐτὸ οὐχ ὁ βαπτίζων ποιεῖ, ἀλλ' ὁ καλούμενος εἰς τὸ βάπτισμα· ἐπεὶ τὸ βαπτίσει οὐδέν ἐστιν ὅσον εἰς ἀνθρώπινον πόνον, ἀλλὰ πολλῷ ἔλαττον τοῦ εὐαγγελίσασθαι. Μέγα μὲν γὰρ ἐστὶ, πάλιν φημί, τὸ βάπτισμα, καὶ ἄνευ ^B βαπτίσματος ^k ἀμήχανον βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἀλλὰ δύναται αὐτὸ καὶ ἀνὴρ οὐ σφόδρα γενναῖος ποιῆσαι, τὸ δὲ εὐαγγελίσασθαι πολλοῦ δεῖται πόνου. Λέγει δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εὐχαριστεῖ, ὅτι οὐδένα ἐβάπτισε. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; ⁸"Ἰνα μὴ τις εἴπῃ, ἴφῃσιν, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ^m ἐβαπτίσθητε." Περὶ ⁿ γὰρ ἐκείνων τοῦτο ἔλεγον; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ δέδοικα, φησὶ, μὴ καὶ εἰς τοῦτο προβῇ τὸ νόσημα. Εἰ γὰρ εὐτελῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδενὸς ἀξίων λόγου βαπτιζόντων, αἵρεσις γέγονεν, εἰ ἐγὼ ὁ καταγγείλας τὸ βάπτισμα πολλοὺς ^C ἐβάπτισα, εἰκὸς ἦν συστάντας μὴ μόνον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα ἐμοὶ ἐπιφημίζειν. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων τοσοῦτον ἐγένετο κακόν, ἴσως ἂν καὶ ^o ἐπὶ πολλῷ χαλεπώτερον ἀπὸ τῶν μειζόνων προύβῃ. Ἐντρέψας

⁶ Rom. viii. 32. v. 10.

⁷ v. 14.

⁸ v. 15.

^h σωθησόμεθα omnes. σωθησόμεθα Edd. ⁱ δῶρον] + ἀλλὰ τοῦ σταυρωθέντος E. ^k ἀμήχανον in marg. οὐκ ἔστι in textu E. ^l φῃσιν accessit e nostris omnibus et Aret. ^m ἐβαπτίσθητε] + τί δαί; C. ⁿ γάρ] οὖν E. Statim ἔλεγον C.E. et Regius Montefalconii, qui recepit pro antiqua lectione ἔλεγον. ^o ἐπὶ] ἔτι E.

τοῖν τούτοις διεφθαρμένους ταύτη, καὶ προσειπὼν, ⁹“Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον,” πάλιν αὐτῶν ὑποσύρει τὸν τύφον λέγων, “Λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.” Ἐντεῦθεν Ῥγὰρ δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ περισπούδαστον ἦν αὐτῷ τῆς ἀπὸ τούτου τιμῆς ἀπολαύειν παρὰ τῶν πολλῶν, οὐδὲ δόξης ἕνεκεν ἐπὶ τοῦτο ἤρχετο. Οὐ τοῦτοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξῆς σφόδρα αὐτῶν καταστέλλει τὴν φλεγμονήν, λέγων ¹⁰“Οὐδ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλὰ εὐαγγελίζεσθαι.” Τὸ γὰρ ἐπιπονώτερον καὶ πολλοῦ δεόμενον μόχθου καὶ ψυχῆς σιδηρᾶς, καὶ ὃ πάντα συνέειχε, τοῦτο ἦν. Διὸ καὶ Παῦλος αὐτὸ ἐνεχειρίζετο. Καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ ἀποσταλεῖς βαπτίζειν, ⁹ἐβάπτισεν; Οὐ μαχόμενος τῷ ἀποστείλαντι, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας τοῦτο ποιῶν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐκωλύθην, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἀπεστάλην ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ ἀναγκαιοτάτῳ. Τὸ μὲν γὰρ εὐαγγελίζεσθαι ἐνός που καὶ δευτέρου, τὸ δὲ βαπτίζειν παντὸς ἂν εἴη τοῦ τὴν ἱερωσύνην ἔχοντος. Ἀνθρωπον μὲν ^E γὰρ κατηχούμενον ἱλαβόντα καὶ πεπεισμένον βαπτίσαι, παντὸς οὐτινοσοῦν ἐστίν· ἡ γὰρ προαίρεσις τοῦ προσιόντος λοιπὸν ἐργάζεται τὸ πᾶν, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις· ὅταν δὲ ἀπίστους δέῃ κατηχῆσαι, πολλοῦ δεῖ πόνου, πολλῆς τῆς σοφίας· τότε δὲ καὶ τὸ κινδυνεύειν προσῆν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ πᾶν γέγονε, καὶ πέπεισται ὁ μυσταγωγεῖσθαι μέλλων, καὶ οὐδὲν μέγα πεισθέντα βαπτίσαι· ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ πόνος, ὥστε μεταπείσαι προαίρεσιν, καὶ μεταθεῖναι γνώμην, καὶ ἀναμοχλεῦσαι πλάνην, καὶ καταφυτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλ’ οὐ λέγει ¹⁹ ταῦτα οὕτως, οὐδὲ κατασκευάζει καὶ φησιν, ὅτι οὐδένα πόνον ἔχει τὸ βαπτίσαι, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι· οἶδε γὰρ ^aαἰ μετριάξιν· ἀλλ’ ἐν τῇ συγκρίσει τῆς ἔξωθεν σοφίας ^tσφόδρα ἀποτείνεται, ἔνθα καταφορικωτέρῳ ἡδύνατο χρήσασθαι λόγῳ. Οὐ τοῖνυν ἐναντιούμενος τῷ πέμποντι ἐβάπτισεν· ἀλλ’ ὥσπερ ἐπὶ τῶν χηρῶν, εἰπόντων τῶν ἀποστόλων, ¹¹“Οὐκ ἔστιν ἄρεστόν ἡ καταλιπόντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις,” διηκονήσατο, οὐκ ἐναντιούμενος ἐκείνοις, ἀλλ’ ἐκ περιουσίας ποιῶν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ^wἘπεὶ καὶ νῦν τοῖς μὲν ἀφελεστέροις τῶν πρεσβυτέρων τοῦτο ἐγχειρίζομεν, τὸν δὲ ^B διδασκαλικὸν λόγον τοῖς σοφωτέροις· ἐκεῖ γὰρ ἐστίν ὁ πόνος καὶ ὁ ἰδρώς. Διὸ καὶ αὐτὸς φησιν· ¹²“Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες

⁹ v. 16.

10 v. 17.

11 Act. vi. 2.

12 1 Tim. v. 17.

^p γὰρ] λοιπὸν C. γὰρ om. E. ^a ἐβάπτισεν E. ^r λαβόντας vulgo. ἴσ. λαβόντα Sav. marg. λαβόντα habet Codex ejus, nobis A. etiam E. ^a αἰ om. C. ^t σφόδρα] καὶ σφόδρα C. ^v καταλείποντας A.E. ^w ἐπειδὴ E.

ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Ὡσπερ γὰρ τὸ μὲν διδάξαι τοὺς παλαίοντας, ^χἀνδρός ἐστι γενναίου καὶ παιδοτρίβου σοφοῦ, τὸ δὲ ἐπιθεῖναι τὸν στέφανον τῷ νικήσαντι καὶ τοῦ μὴ δυναμένου ^γπαλαίειν ἐστὶ, καίτοιγε ὁ στέφανος λαμπρότερον ποιεῖ τὸν νικήσαντα· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος· ἀδύνατον μὲν (257) ^ζγὰρ χωρὶς αὐτοῦ σωθῆναι, οὐδὲν δὲ μέγα ὁ βαπτίζων ποιεῖ, προαίρεσιν παρεσκευασμένην λαβών. “Οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, **C** ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.” Καθελὼν τὸ φύσημα τῶν διὰ τὸ βαπτίζειν ^αμέγα φρονούντων, μεθίσταται λοιπὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ τῇ ἔξωθεν κομπάζοντας, καὶ κατ’ αὐτῶν ὀπλίζεται σφοδρότερον. Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ τῷ βαπτίζειν πεφυσιωμένους ἔλεγεν, “Εὐχαριστῶ, ὅτι οὐδένα ἐβάπτισα,” καὶ, “ὅτι οὐκ ἀπέστείλέ με ὁ Χριστὸς βαπτίζειν” καὶ οὔτε σφοδρῶς οὔτε κατασκευαστικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ, ἀλλ’ αἰνιζάμενος δι’ ὀλίγων ἅπερ ἐβούλετο, παρέδραμεν ἐνταῦθα δὲ ἐκ προοιμίων χαλεπὴν δίδωσι τὴν πληγὴν λέγων, **D** “ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.” Τί τοίνυν μέγα φρονεῖς, ^βἐφ’ ᾧ ἐγκαλύπτεσθαι ἔδει; Εἰ γὰρ πολεμεῖ τῷ σταυρῷ καὶ μάχεται τοῖς εὐαγγελίοις ἢ σοφία αὕτη, οὐκ αὐχεῖν ἐπ’ αὐτῇ, ἀλλὰ ^εκαὶ καταδύεσθαι δεῖ. Τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μὴ γενέσθαι τοὺς ἀποστόλους σοφοὺς, οὐκ ^δἀσθένεια τοῦ χαρίσματος, ἀλλ’ ἵνα μὴ βλαβῇ τὸ κήρυγμα. Οὐκ ἄρα ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ συνιστῶντες τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ λυμαινόμενοι· οἱ δὲ ἰδιῶται οἱ βεβαιούμενοι. Τοῦτο ^εοἶδε κολάσαι ^ιτύφον, τοῦτο καταστεῖλαι φλεγμονὴν, τοῦτο πείσαι μετριά- **E** ζειν. Καὶ εἰ οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, τίνος ἕνεκεν τὸν Ἀπολλῶ λόγιον ὄντα ἔπεμψαν, ^εφησὶν; Οὐ τῇ τῶν λόγων δυνάμει θαρροῦντες, ἀλλ’ ^ηὅτι δυνατὸς ἦν ἐν ταῖς γραφαῖς, καὶ ἤλεγχε τοὺς Ἰουδαίους. Ἄλλως δὲ τὸ ζητούμενον ἦν, τὸ τοὺς ^ιπρωτοστάτας καὶ ἀρξαμένους σπείρειν τὸν λόγον μὴ εἶναι λογίους. Οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ πολλῆς δεόμενοι δυνάμεως, ὥστε ἀπώσασθαι τὴν πλάνην ἐκ προοιμίων, καὶ τότε πολλῆς ἔδει τῆς ἰσχύος εἰς αὐτὴν τὴν εἴσοδον. Ὁ τοίνυν μὴ δεηθεὶς εὐπαιδευτῶν ἐκ προοιμίων, εἰ μετὰ ταῦτα λογίους ἐδέξατο, οὐχ ὡς δεόμενος **20** τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ’ ὡς οὐ διακρινόμενος. Ὡσπερ γὰρ οὐκ

^χ Verba ἀνδρός ἐστι, quae desunt in Editis, tuentur libri omnes et Aretin. ^γ παλαίειν] τὸ παλαίειν E. ^ζ γὰρ, quod aberat, habent C.E. ^α μέγα φρ.] μεγαλοφρονούντων E. ^β ἐφ’ ᾧ] ἐφ’ οἷς E. Statim ἐγκαλύπτεσθαι C.E. Cat. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. Olim legebatur καλύπτεσθαι. Rectum vidit Dunaeus. ^ε καὶ expunctum in E. deest in Cat. ^δ ἀσθενεία A. ^ε οἶδε κολάσαι pro vulgato διέκλασε obtulerunt C.E. Idem καταστεῖλαι et πείσαι loco κατέστειλε et ἔπεισε habent. ^ι τύφον] τύφος E. τὸν τύφον A. ^ε φησὶν deest in Edd. ^η ὅτι] +καὶ E. ^ι πρωστάτας C. Cat.

ἔδειτο ^κσοφῶν εἰς τὸ κατορθῶσαι ἅπερ ἐβούλετο, οὕτως οὐδὲ μετὰ ταῦτα εὐρεθέντας ^ιδιὰ τοῦτο ἐξέβαλε.

^ωΣὺ δὲ ἐκεῖνό μοι δείξον, εἰ Πέτρος λόγιος ἦν καὶ Παῦλος. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις· ἰδιῶται γὰρ ἦσαν, καὶ ἀγράμματοι. Ὡςπερ οὖν ὁ Χριστὸς, ὅτε τοὺς μαθητὰς ἔπεμπεν εἰς τὴν οἰκουμένην, δείξας αὐτοῦ τὴν δύναμιν αὐτοῖς ἐν Παλαιστίνῃ πρῶτον, καὶ εἰπὼν, ^{ιβ}“Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς χωρὶς ^ηβαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὀυποδήματος, μή τινος ὑστερήσατε;” τότε ἐπέτρεψε λοιπὸν καὶ πήραν καὶ βαλλάντιον ἔχειν· οὕτω καὶ Β ἐνταῦθα ἐποίησε. Τὸ γὰρ ζητούμενον ἦν δειχθῆναι τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὐ διὰ τὴν ἔξωθεν σοφίαν ἐκβάλλεσθαι τῆς πίστεως τοὺς προσιόντας. Ὅταν οὖν Ἕλληνες κατηγορήσωσι τῶν μαθητῶν ὡς ἰδιωτῶν, πλέον ἡμεῖς ἐκείνων ^ρκατηγοροῦμεν αὐτῶν. Μηδὲ λεγέτω τις, ὅτι σοφὸς ἦν ὁ Παῦλος· ἀλλ' ἐπαίροντες ἐπὶ σοφίᾳ τοὺς μεγάλους παρ' ἐκείνοις καὶ ἐπὶ εὐγλωττίᾳ θαυμασθέντας, τοὺς παρ' ἡμῖν ἅπαντας λέγωμεν ἰδιώτας γεγονέναι. Οὐ μικρῶς γὰρ αὐτοὺς καὶ κατὰ τοῦτο καταβαλοῦμεν τὸ μέρος· οὕτω γὰρ ἔσται λαμπρὰ τὰ νικητήρια. Ταῦτα δὲ εἶπον, ἐπειδὴ τινος ἤκουσά ποτε Χριστιανοῦ πρὸς C Ἕλληνα καταγελάστως διαλεγομένου, καὶ ^αἀμφοτέρων ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους μάχῃ τὰ ἐαυτῶν καταλύνοντων. ^αΑ γὰρ ἔδει τὸν Χριστιανὸν εἰπεῖν, ταῦτα ὁ Ἕλλην ἔλεγε· καὶ ^ατὸν Ἕλληνα εἰκὸς ἦν εἰπεῖν, ταῦτα ὁ Χριστιανὸς προεβάλλετο. ^ιΠερὶ γὰρ Παύλου καὶ Πλάτωνος ζητήσεως οὔσης, ὁ μὲν Ἕλλην ἐπειράτο δεικνύναι, ὅτι ὁ Παῦλος ἦν ἀμαθὴς καὶ ἰδιώτης· ὁ δὲ Χριστιανὸς ὑπὸ ἀφελείας ἐσπούδαζε κατασκευάζειν, ὅτι Πλάτωνος λογιώτερος ἦν ὁ Παῦλος. Οὕτω δὲ τοῦ Ἕλληνος ἐγένετο τὰ νικητήρια, τούτου κρατοῦντος τοῦ λόγου. D Εἰ γὰρ Πλάτωνος ἐλλογιμώτερος ἦν ὁ Παῦλος, πολλοὺς εἰκὸς ^αἀντιλέγειν, οὐχ ὅτι τῇ χάριτι, ἄλλ' ὅτι εὐγλωττίᾳ περιεγένετο. Ὡστε ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἦν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ· ὁ δὲ ἔλεγεν ὁ Ἕλλην, ὑπὲρ τοῦ Χριστιανοῦ ἦν. Εἰ γὰρ Παῦλος ἀπαίδευτος ἦν, ἐκράτησε δὲ Πλάτωνος, ὅπερ ἔλεγον, λαμπρὰ γέγονεν ἡ νίκη. Τοὺς γὰρ ἐκείνου μαθητὰς ἅπαντας λαβὼν ὁ ἀμαθὴς ἔπεισε, καὶ πρὸς ἐαυτὸν ἤγαγεν.

^{ιβ} Luc. xxii. 35.

^κ σοφιστῶν Veron. ^ι διὰ τοῦτο om. E. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι βίου ἐπι-
μελόμενοι ἀκριβοῦς δυνάμεθα καὶ Ἕλληνας ἐφελκύσαι. Veron. ^η βαλλαντ.
bis C.E. βαλαντ. vulgo. ^ο ὑποδημάτων E. ^ρ Sic C.E. et Reg. apud
Montef. Ante eum edebatur κατηγοροῦμεν. ^α ἀμφοτέρους E. Μοx
καταλύνοντας C.E. ^ι περὶ γὰρ Π.] Sic nostri omnes. Edebatur περὶ Π. γάρ.
Μοx κατασκευάσαι C. ^α ἀντιλέγειν]+ἦν C. ^ι οὐχ ὅτι τῇ χ.] Sic A. ὅτι οὐχ
ὅτι χ. E. ὅτι οὐ τῇ χ. C. Hoc edebatur. ^α ἄλλ' ὅτι] Sic A.E. ἀλλὰ τῇ vulgo.

Ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἀνθρωπίνῃ τὸ κήρυγμα ^ω γέγονεν, (258)
 ἀλλὰ θεοῦ χάριτι. Ἴν' οὖν μὴ ^χ ταῦτα πάσχωμεν, μηδὲ κατα-
 Ε γελώμεθα οὕτω διαλεγόμενοι πρὸς Ἑλληνας, ἐπειδὴν ἡμῖν
 πρὸς αὐτοὺς ἀγὼν ^γ ἤ, κατηγορῶμεν τῶν ἀποστόλων ὡς ἀμαθῶν·
 ἢ γὰρ κατηγορία αὕτη ἐγκώμιον. Καὶ ὅταν εἴπωσιν ἐκεῖνοι,
 ὅτι ἄγριοι ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, προσθῶμεν ^ζ καὶ ἡμεῖς, καὶ
 εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀγράμματοι καὶ πένητες καὶ
 εὐτελεῖς καὶ ἀσύνητοι καὶ ἀφανεῖς. Οὐκ ἔστι βλασφημία
 τῶν ἀποστόλων ταῦτα, ἀλλὰ καὶ δόξα, τὸ τοὺς τοιούτους τῆς
 οἰκουμένης πάσης λαμπροτέρους φανῆναι. Οὗτοι γὰρ οἱ ἰδιώ-
 ται καὶ ἄγριοι καὶ ἀμαθεῖς τοὺς σοφοὺς καὶ δυνατοὺς, καὶ
 21 τοὺς τυράννους, καὶ τοὺς ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ τοῖς ἔξωθεν
 πᾶσι κομπάζοντας, ὡς οὐδὲ ἄνδρας, οὕτω κατηγωνίσαντο.
 Ὅθεν δῆλον, ὅτι μεγάλη ἡ τοῦ σταυροῦ δύναμις, καὶ οὐκ
 ἀνθρωπίνῃ ἰσχύϊ ταῦτα ἐγένετο. Οὐ γὰρ ἔχει φύσιν τὰ
 γινόμενα, ἀλλ' ὑπὲρ φύσιν ἦν τὰ κατορθούμενα. Ὅταν δὲ
 ὑπὲρ φύσιν τι γένηται, καὶ ὑπὲρ φύσιν παρὰ πολὺ, μετὰ τοῦ
 προσήκοντος καὶ τοῦ χρησίμου, εὐδὴλον ὅτι θεία τινὶ ταῦτα
 δυνάμει καὶ συνεργείᾳ γίνεται. Σκόπει δέ. Ὁ ἀλιεὺς, ὁ
 σκηνοποιὸς, ὁ τελώνης, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀγράμματος, ἐκ Παλαι-
 στίνης τῆς χώρας μακρὰν κειμένης ἐλθόντες, τοὺς φιλοσόφους,
 Β τοὺς ῥήτορας, τοὺς δεινοὺς εἰπεῖν ἐκ τῆς ^α οἰκίας ἀπωσάμενοι
 πάντας, αὐτοὶ τούτων ἐκράτησαν ^β ἐν χρόνῳ βραχεὶ μετὰ κινδύνων
 πολλῶν, δήμων, βασιλέων ἀντιπιπτόντων, τῆς φύσεως αὐτῆς μα-
 χομένης, τοῦ χρόνου τῆς παλαιότητος, ^γ τῆς πολλῆς συνηθείας
^δ ἀντιπαλαιούσης σφοδρῶς, δαιμόνων ὀπλιζομένων, διαβόλου πα-
 ραταττομένου καὶ πάντα κινουίντος, βασιλέας, ἄρχοντας, δήμους,
 ἔθνη, πόλεις, βαρβάρους, Ἑλληνας, φιλοσόφους, ῥήτορας, σοφι-
 στάς, λογογράφους, νόμους, δικαστήρια, κολάσεις ποικίλας, θα-
 νάτους μυρίους καὶ παντοδαπούς. Ἄλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα
 οὕτως ἠλέγχετο καὶ παρεχώρει, τῶν ἀλιέων φθεγγομένων, ὡς
 C κόνις λεπτὴ σφοδρῶν ἀνέμων ἐμβολὴν ἐνεγκεῖν μὴ δυναμένη. Μά-
 θωμεν τοίνυν οὕτω πρὸς Ἑλληνας διαλέγεσθαι, ἵνα μὴ ὦμεν ὡς
 θρέμματα καὶ βοσκήματα, ἀλλ' ὦμεν παρεσκευασμένοι περὶ
 τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. Καὶ τέως τοῦτο τὸ κεφάλαιον μελετή-
 σωμεν οὐκ ὄν μικρὸν, καὶ λέγωμεν πρὸς αὐτούς· πόθεν οἱ
 ἀσθενεῖς τῶν ἰσχυρῶν περιεγένοντο, οἱ δώδεκα τῆς οἰκουμένης,
 οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς ὅπλοις κεχρημένοι, ἀλλὰ γυμνοὶ πρὸς ἐνόπλους

^ω γέγονεν] περιγέγονεν C. et Reg. ap. Montef. qui ita edidit. *factam esse*
 Aretin. ^χ ταῦτα Sav. marg. τὰ αὐτὰ E. ^γ ἢ A.E. ἦν vulgo. ^ζ καὶ oim. C.
^α οἰκίας A.E. a propriis Aret. ^β ἐν, quod aberat, habent C.E. ^γ τῆς
 assumptum ex E. ^δ Sic C.E. ἀντιπιπτούσης vulgo.

^εμαχόμενοι; Εἰπέ γάρ, εἰ δώδεκα ἄνδρες πολεμικῶν ἄπειροι πραγμάτων εἰς παράταξιν στρατιωτῶν ἄπειρον καὶ ὥπλισμένην D εἰσπηδήσαντες, οὐκ ἄοπλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενεῖς τὸ σῶμα, ὑπὸ μὲν ἐκείνων οὐδὲν ἔπαθον, μηδὲ μυρίοις βαλλόμενοι ^ιβέλεσιν ἐτρώθησαν, ἔχοντες δὲ ἐμπεπερονημένα τὰ βέλη γυμνῶ τῷ σώματι πάντας ^εκατέβαλον, οὐχ ὅπλοις κεκρημένοι, ἀλλὰ τῇ χειρὶ παίοντες, εἴτα τοὺς μὲν ἀνείλον, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβόντες ἀπήγαγον, μηδὲ τραύματα αὐτοὶ δεξάμενοι· ἄρα τις ^βἀνθρώπινον τὸ γινόμενον εἶναι ἔφησε; Καίτοι τὸ τῶν ἀποστόλων τρόπιον πολλῶ ^ιἐκείνου θαυμαστότερον. Τοῦ γὰρ γυμνὸν μὴ τρωθῆναι, πολλῶ παραδοξότερον τὸ τὸν ἰδιώτην καὶ ἀγράμματον καὶ ἀλῆα τοσαύτης δεινότητος περιγε- E νέσθαι, καὶ μήτε ὑπὸ τῆς ὀλιγότητος, μήτε ὑπὸ τῆς πενίας, μήτε ὑπὸ τῶν κινδύνων, μήτε ὑπὸ τῆς συνηθείας τῆς προκατειληφείας, μήτε ὑπὸ τῆς τοσαύτης αὐστηρότητος τῶν πραγμάτων ὧν ἐπέταττον, μήτε ὑπὸ τῶν καθημερινῶν θανάτων, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπατηθέντων, μήτε ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀπατησάντων διακωλυθῆναι.

Οὕτω τοίνυν αὐτοὺς ^κκαταβάλλωμεν, καὶ μαχώμεθα πρὸς ἐκείνους, καὶ πρὸ τῶν λόγων διὰ τοῦ βίου ^ικαταπληξώμεθα. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεγάλη μάχη, οὗτος ὁ συλλογισμὸς ὁ 22 ἀναντίρρητος ὁ διὰ τῶν ἔργων· ἐπεὶ καὶ μυρία φιλοσοφῶμεν διὰ τῶν λόγων, βίον δὲ μὴ παρεχώμεθα ἐκείνων βελτίονα, τὸ κέρδος οὐδέν. Οὐ γὰρ τοῖς λεγομένοις προσέχουσιν, ἀλλ' ^απράττομεν ἐξετάζουσι, καὶ φασί· σὺ πρότερος τοῖς σοῖς ῥήμασι πείθου, καὶ τότε ἐτέροις παραίνει. Εἰ δὲ ^μλέγοις μὲν μυρία εἶναι ἀγαθὰ ἐν τῷ μέλλοντι, ὥς οὐκ ὄντων δὲ οὕτω ^νφαίνοιο τοῖς παροῦσι προσηλωμένος, τὰ ἔργα σου τῶν ῥημάτων ἐμοὶ πιστότερα. Ὅταν γὰρ ἴδω σε ἀρπά- (259) ζοντα τὰ ἐτέρων, ὁ θρηνοῦντα ἀμέτρως ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι, πολλὰ ἕτερα πλημμελοῦντα, πῶς σοι πιστεύσω ὅτι ἔστιν ἀνά- B στασις; Καὶ γὰρ μὴ λέγωσι ^ρταῦτα, ἐννοοῦσι ^qταῦτα, καὶ περιστρέφουσιν ἐπὶ τῆς διανοίας. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ κωλύον τοὺς ἀπίστους γενέσθαι Χριστιανούς. ^ιἘναγάγωμεν τοίνυν αὐτοὺς διὰ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. Πολλοὶ καὶ ἰδιῶται ἄνδρες φιλοσόφων οὕτω κατέπληξαν τὴν διάνοιαν, ὥς καὶ τὴν τῶν

^ε μαχεσάμενοι E. Statim εἰπέ γάρ μοι, εἰ idem. ^ι Sic nostri omnes et Reg. apud. Montef. Aberat βέλεσιν. ^ε κατέβαλον C. κατέβαλλον vulgo. ^β Sic A.C. τὸ γινόμενον ἀνθρώπινον hoc ord. Edd. ἀνθρώπινον ἔφησεν ἂν εἶναι τὸ γιν. E. ^κ ἐκείνων a pr. man. E. ^κ καταβάλλωμεν καὶ] καὶ καταβαλοῦμεν ἂν C. ^ι καταπληξώμεθα C. ^μ λέγοις omnes. λέγεις vulgo. ^ν φαίνη C. ^ρ θρηνοῦντα] + τε E. ^ρ ταῦτα] + ὁμοως C. ταῦτα om. A. ^q ταῦτα in marg. habet C. ^ι ἀναγάγωμεν C.E.

ἔργων ἐπιδειξάμενοι φιλοσοφίαν, καὶ φωνὴν σάλπιγγος λαμ-
 προτέραν διὰ τῆς πολιτείας καὶ φιλοσοφίας ἀφέντες· αὕτη
 γὰρ τῆς γλώττης ἰσχυροτέρα. Ὅταν ^αδὲ εἴπω, ὅτι οὐ χρὴ
 μνησικακεῖν, εἴτα τὸν Ἕλληνα μυρία ^ιἐργάσωμαι κακὰ, πῶς
 C δυνήσομαι τοῖς λόγοις αὐτὸν ἐναγαγεῖν, διὰ τῶν ἔργων αὐτὸν
 ἀποσοβῶν; Θηρεύσωμεν τοίνυν αὐτοὺς διὰ τῆς πολιτείας, καὶ
 διὰ τῶν ψυχῶν τούτων οἰκοδομῶμεν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ^ντοῦτον
 συναγάγωμεν τὸν πλοῦτον. Οὐκ ἔστι ψυχῆς οὐδὲν ἀντάξιον,
 οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας. Ὡστε καὶ μυρία δῶς χρήματα πένησιν,
 οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάσῃ, οἷον ὁ μίαν ψυχὴν ἐπιστρέφω. ¹⁴“Ὁ
 γὰρ ^ωἐξαγὼν τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται,” φησί.
 Μέγα μὲν γὰρ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἐλεεῖν τοὺς πενομένους· ἀλλ’
 οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον τὸ πλάνης ἀπαλλάττειν· ὁ γὰρ τοῦτο
 ποιῶν, κατὰ Παῦλον γίνεται καὶ Πέτρον. Ἐξεστὶ γὰρ ἀνα-
 D δέξασθαι τὸ ἐκείνων κήρυγμα, οὐχ ἵνα κινδυνεύωμεν καθάπερ ἐκεί-
 νοι, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ τὰ ἄλλα ὑποφέρωμεν· εἰρήνης γὰρ
 ὁ παρὼν καιρὸς· ἀλλ’ ἵνα τὴν ^αἀπὸ προθυμίας σπουδὴν ἐπιδει-
 ξώμεθα. Καὶ γὰρ ἐξεστὶν οἴκοι καθημένους ταύτην τὴν ἀλείαν
 ἐργάζεσθαι. Εἴ τις ἔχει φίλον καὶ συγγενὴ καὶ οἰκεῖον,
 ταῦτα ποιεῖτω, ταῦτα λεγέτω· καὶ ἔσται κατὰ Πέτρον καὶ
 Παῦλον. Καὶ τί λέγω Πέτρον καὶ Παῦλον; Στόμα ἔσται
 τοῦ Χριστοῦ. “Ὁ γὰρ ἐξαγαγὼν τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς
 στόμα μου ἔσται,” φησί. Καὶ μὴ σήμερον πείσης, αὔριον
 E πείσεις· καὶ μηδέποτε πείσης, σὺ τὸν μισθὸν ^νἔξεις ἀπρητισμέ-
 νον· καὶ μὴ πάντας πείσης, ὀλίγους ἀπὸ πολλῶν δυνήσῃ· ἐπεὶ
 καὶ οἱ ἀπόστολοι οὐχὶ πάντας τοὺς ὄντας ἀνθρώπους ἔπεισαν,
 ἀλλ’ ὅμως πᾶσι ^αδιελέχθησαν, καὶ τὸν ἐπὶ πᾶσι μισθὸν ἔχου-
 σιν. Οὐ γὰρ πρὸς τὸ τέλος τῶν κατορθουμένων, ἀλλὰ πρὸς
 τὴν γνώμην τῶν κατορθούντων ὁ θεὸς τοὺς στεφάνους ὀρίζει
 εἶωθε. Καὶ δύο καταβάλης ὀβολοὺς, δέχεται· καὶ ὅπερ ἐπὶ
 τῆς χήρας ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν διδασκόντων ἐργάζεται.
²³ Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ τὴν οἰκουμένην οὐ δύνασαι σῶσαι, καὶ τῶν
 ὀλίγων καταφρόνει, μηδὲ τῇ τῶν μεγάλων ἐπιθυμίᾳ τῶν μικρῶν
 ἀφελκύσης ^ασεαυτόν. Καὶ ἑκατὸν μὴ δυνηθῇς, τῶν δέκα ἐπι-
 μελήθητι· καὶ ^βδέκα μὴ δυνηθῇς, μηδὲ τῶν πέντε καταφρονήσης·
 καὶ πέντε μὴ δυνηθῇς, τοῦ ἐνὸς μὴ ὑπερίδῃς· καὶ τὸν ἓνα μὴ
 δυνηθῇς, μηδὲ οὕτως ἀθύμει, μηδὲ τὰ παρὰ σαυτοῦ κωλύσης.

¹⁴ Jer. xv. 19.

^α δέ] οὖν C. ^ι ἐργάσωμαι E. ^ν τοῦτον omnes cum Ed. Veron. τούτων
 Sav. Mor. Ben. ^ω ἐξαγαγὼν E. Infra ἀπαλλάξαι E. ^α ἀπὸ τῆς πρ. E.
^ν ἔχεις C. ^α Sic A.C. Edebatur διελέχθησαν ante Ben. ^α σαυτόν C.
 εαυτόν E. ^β δέκα μὴ] μὴ δέκα C. μὴ δέκα μὴ A. sed μὴ prius eras.

Οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἐν τοῖς συναλλάγμασιν οὐ μόνον ἀπὸ χρυσίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀργυρίου τὰς ἐμπορίας ποιοῦνται οἱ περὶ ταῦτα ἐσχολάζοντες; Ἄν μὲν γὰρ ^αμηδέπω τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, καὶ τῶν μεγάλων ἀνθεξόμεθα· ἂν δὲ τῶν μικρῶν ὑπερίδωμεν, οὐδὲ ἐκείνων ἐπιληψόμεθα εὐκόλως. Οὕτως ^Β ἕκαστος πλούσιος γίνεται, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλα συλλέγων. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, ἵνα ἐν πᾶσι πλουτήσαντες, ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ.

¹ Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ^Α ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύνამις θεοῦ ἐστὶ. Γέγραπται γὰρ, Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Που σοφός; που γραμματεὺς; που συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου;

(160) **ΤΟΙΣ** κάμνουσι καὶ ψυχορραγοῦσι καὶ αἱ τροφαὶ αἱ ὑγιεῖς ἀηδεῖς, ^α καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ προσήκοντες ἐπαχθεῖς, καὶ οὐδὲ γνωρίζονται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ἐνοχλεῖν δοκοῦσιν. Οὕτω δὴ καὶ τοῖς τὰς ψυχὰς ἀπολλυμένοις συμβαίνει εἶωθε· τὰ γὰρ πρὸς ^Δ σωτηρίαν φέροντα ἀγνοοῦσι, καὶ τοὺς κηδομένους αὐτῶν ἐνοχλεῖν νομίζουσι. Γίνεται δὲ τοῦτο οὐ παρὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκείνων νόσον. Καὶ ὅπερ οἱ παραπαίοντες ποιοῦσιν, ἀπεχθανόμενοι πρὸς τοὺς ^β ἐπιμελουμένους αὐτῶν, καὶ λοιπὸν λοιδορούμενοι· τοῦτο καὶ οἱ ἄπιστοι πάσχουσιν. Ἄλλ' ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων οἱ ^γ λοιδορούμενοι οὐκ ἀντιλοιδοροῦσιν, ἀλλὰ τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ δακρύουσι, δεῖγμα ἔσχατον τῆς ἐπιτεταμένης ἀρρωστίας τοῦτο ποιούμενοι, ὅταν τοὺς φιλτάτους ἀγνοῶσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ποιήσωμεν, καὶ μᾶλλον τῶν γυναικῶν ^δ ὀλολύζωμεν ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι τὴν κοινὴν ἀγνοοῦσι σωτηρίαν. Οὐ γὰρ ^Ε οὕτω γυναῖκα ἄνδρα δεῖ φιλεῖν, ὥς ἡμᾶς πάντα ἀνθρώπους,

¹ CAP. I. v. 18—20.

^α ἐσχολακότες E. ἐσπουδακότες A. in marg. a manu recenti. ^α μηδέπω] μηδὲ E. HOM. IV. ^α καὶ accessit e nostris omnibus et Catena. ^β Sic A.E. ἐπιμελουμένους vulgo. ^γ λοιδορούμενοι omnes pro vulgato ὕβριζόμενοι. Statim verba οὐκ ἀντιλοιδοροῦσιν ἀλλὰ, quae aberant, habent C.E. et Aget. ^δ ὀλολύζωμεν E.

καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐφέλκεσθαι, καὶ Ἕλληνας ἢ, καὶ ὅστισοῦν. Θρησκόμενοι τοίνυν αὐτοὺς, ὅτι ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ μωρία αὐτοῖς ἐστίν, ὁ αὐτὸς σοφία καὶ δύναμις ὤν. “Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, φησὶ, μωρία ἐστίν.” Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν ἐκείνους, τοῦ σταυροῦ παρὰ τῶν Ἑλλήνων χλευαζομένου, τῇ σοφίᾳ τῇ δῆθεν παρ’ ἐαυτῶν ἀνθίστασθαι καὶ πολεμεῖν θορυβουμένους τοῖς παρὰ τῶν Ἑλλήνων λεγομένοις, 24 παραμυθούμενος ὁ Παῦλός φησι, μὴ νομίσητε ἰξένον γίνεσθαι καὶ παράδοξον. Ταύτην ἔχει τὴν φύσιν τὸ πρᾶγμα, ὥστε εὐπὸ τῶν ἀπολλυμένων μὴ γνωρίζεσθαι αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐξεστήκασιν γὰρ καὶ παραπαίουσι. Διὰ τοῦτο καὶ λοιδοροῦνται καὶ ἡπαχθῶς ἔχουσι πρὸς τὰ σωτήρια φάρμακα. Τί ἰδὲ λέγεις, ἄνθρωπε; Δοῦλος ὁ Χριστὸς ἐγένετο διὰ σέ, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀνέστη· καὶ δέον ἀναστάντα προσκυνῆσαι διὰ τοῦτο, καὶ θαυμάσαι τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτι ὅπερ οὔτε πατήρ οὔτε φίλος οὔτε υἱὸς ὑπὲρ σοῦ ἐποίησε, ταῦτα ὁ δεσπότης πάντα εἰργάσατο ὑπὲρ σοῦ τοῦ ἐχθροῦ καὶ προσκεκρουκότος· δέον τοίνυν θαυμάζειν ὑπὲρ τούτων αὐτὸν, σὺ ^κ δὲ μωρίαν καλεῖς πρᾶγμα τοσαύτης σοφίας γέμον; Ἄλλ’ οὐδὲν θαυμαστόν· τῶν γὰρ ἀπολλυμένων ἐστὶ μὴ ἐπιγινώσκειν τὰ πρὸς σωτηρίαν φέροντα. Μὴ θορυβεῖσθε οὖν· οὐ γὰρ ξένον οὐδὲ παρὰ προσδοκίαν τὸ γινόμενον, τὸ χλευάζεσθαι τὰ μεγάλα παρὰ τῶν ἐξεστηκότων. Τοὺς δὲ οὕτω διακειμένους διὰ σοφίας ἀνθρωπίνης πείθειν οὐκ ἔνι· ἀλλὰ, καὶ βουληθῆς οὕτω πείσαι, τὸ ἐναντίον ποιεῖς· τὰ γὰρ ὑπερβαίνοντα λογισμὸν πίστεως δεῖται μόνης. Καὶ ἵνα γὰρ, ἂν θέλωμεν πείθειν διὰ λογισμῶν, πῶς ἄνθρωπος ἐγένετο ὁ θεὸς, καὶ εἰς μήτραν εἰσῆλθε παρθενικὴν, καὶ μὴ τῇ πίστει τὸ πρᾶγμα C ἐπιτρέψωμεν, μᾶλλον ἐκείνοι καταγελάσσονται. Ἄρα οἱ λογισμοῖς ζητοῦντες, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀπολλύμενοι. Καὶ τί λέγω περὶ θεοῦ; ^μ Ἐπὶ γὰρ τῶν κτισμάτων ἂν τοῦτο ποιήσωμεν, πολὺς ἔψεται γέλως. Ἔστω γὰρ ἄνθρωπος πάντα βουλόμενος λογισμοῖς μαρτυρεῖν, καὶ πειράσθω ^ν παρὰ σοῦ λόγῳ πείθεσθαι, πῶς βλέπομεν τὸ φῶς· σὺ δὲ αὐτὸν λογισμῷ πείθειν πειρῶ. Ἄλλ’ οὐκ ἂν ἔχοις. Ἄν γὰρ ^ο εἴπῃς, ὅτι ἄρκει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξαντα βλέπειν, οὐ τὸν τρόπον εἴρηκας, ἀλλὰ τὸ γινόμενον. Διὰ τί γὰρ μὴ τῇ ἀκοῇ ^ρ βλέπομεν, φησὶ,

^ο αὐτὸς σοφία] αὐτοσοφία A. manu fortasse recentiori. ^ι ξένον] + τι E. Cat. ^ε ὑπὸ] ἀπὸ A.C. Cat. ^η ἡπαχθῶς C. ^ι δὲ] δὴ A. ex corr. δὲ om. C. ^κ δὲ] καὶ A. ^λ γὰρ] δὴ C. ^μ ἐπὶ γὰρ] ἐπ’ αὐτῶν C. ^ν παρὰ] τῷ παρὰ Edd. repugnantibus libris. Mox βλέπωμεν a pr. man. A. ^ο εἴπῃς omnes. Edebatur εἶποις. ^ρ βλέπωμεν et mox ὁσφραινώμεθα A.

καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀκούομεν; διὰ τί ⁹ γὰρ μὴ τῇ ῥινὶ ἀκού- D
ομεν, καὶ τῇ ἀκοῇ ὀσφραϊνόμεθα; ¹ Ἄν τοίνυν, ἀποροῦντος
αὐτοῦ περὶ τούτων, μὴ δυνώμεθα τὸν λόγον ἀποδοῦναι τούτων,
ἐκεῖνος μέλλει γελᾶν· τοῦ μειζόνως ἡμεῖς καταγελασόμεθα.
Εἰ γὰρ ἀμφοτέρα ἐξ ἑνὸς ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἔχει, ² καὶ
ἀμφοτέρα ἀλλήλοις γειτνιαῖ τὰ μέλη, πῶς οὐ τὰ αὐτὰ
δύναται ποιεῖν; Ἄλλ' οὐ δυνησόμεθα εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, οὐδὲ
τὸν τρόπον τῆς ἀφάτου καὶ ποικίλης ἐνεργείας, ἀλλὰ, κἂν
ἐπιχειρήσωμεν, καταγελώμεθα. Διὰ τοι τοῦτο τῇ τοῦ θεοῦ
δυνάμει καὶ τῇ ἀπείρῳ σοφίᾳ παραχωροῦντες, ³ σιγήσωμεν. E
(161) Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ τοῦ θεοῦ ἐὰν τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ βουλευθῶμεν
παραστῆσαι, πολὺς ἔψεται γέλως, οὐ παρὰ τὴν τῶν πραγμά-
των ἀσθένειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἄνοιαν. Τὰ
γὰρ μεγάλα λόγος οὐδεὶς παραστῆσαι δύναται. Σκόπει δέ.
Ὅταν εἶπω, ἐσταυρώθη, ὁ Ἕλλην λέγει, καὶ πῶς ἂν ἔχοι
λόγον τοῦτο; ἐαυτῷ οὐκ ἤμυνε σταυρουμένῳ καὶ πειραζομένῳ
κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ, καὶ πῶς μετὰ ταῦτα ἀνέστη, καὶ
⁴ ἑτέροις ἤμυνεν; Εἰ γὰρ ἐδύνατο, πρὸ τοῦ θανάτου ⁵ ἔδει·
τοῦτο. ⁶ γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι ἔλεγον· ὁ δὲ ⁷ ἐαυτῷ μὴ ἀμύνας, πῶς
ἄλλοις ἤμυνεν; Οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, ⁸ φησί. Καὶ γὰρ ὑπὲρ 25
λόγον ἐστίν, ἄνθρωπε, καὶ ἀφάτου δυνάμεως ὁ σταυρός. ⁹ Τὸ
γὰρ ἐν τοῖς δεινοῖς γενόμενον ἀνώτερον φανῆναι τῶν δεινῶν,
καὶ συμπλακέντα νικῆσαι, δυνάμεώς ἐστιν ἀπείρου. Ὡς περ
¹⁰ γὰρ ἐπὶ τῶν τριῶν παίδων τοῦ μὴ ἐμβῆναι εἰς τὴν κάμινον τὸ
ἐμβάντας καταπατῆσαι τὴν φλόγα θαυμαστότερον ἦν· καὶ ἐπὶ
τοῦ Ἰωάννου τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ κῆτος τὸ ἐμπεσόντα μηδὲν
ἀπὸ τοῦ θηρίου παθεῖν ἀηδὲς πολλῷ μείζον ἦν· οὕτω καὶ ἐπὶ
τοῦ Χριστοῦ τοῦ μὴ ἀποθανεῖν τὸ ἀποθανόντα διαλύσαι τὸν
θάνατον παραδοξότερον ἦν. Μὴ τοίνυν λέγε, διὰ τί οὐκ ἤμυνεν
ἐαυτῷ ἐν τῷ σταυρῷ; αὐτῷ γὰρ συμπλακῆναι ἠπείγετο τῷ B
θανάτῳ. Οὐ κατέβη ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο,
ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἠβούλετο. ¹¹ Ὁν γὰρ ἡ τυραννὶς οὐ κατέσχε τοῦ
θανάτου, πῶς ἦλοι σταυροῦ κατασχεῖν ἠδύναντο;

Ἄλλὰ ταῦτα ἡμῖν γνώριμα, τοῖς δὲ ἀπίστοις οὐκέτι. Διὰ
τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι “Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυ-
μένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστὶ.
Γέγραπται γάρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν

⁹ γὰρ om. a pr. man. A. ¹ Vid. Annot. ² Sic C.E. καὶ vulgo abest.
Post ἀμφοτέρα, δὲ add. manu recenti A. ³ σιγήσωμεν C. ⁴ ἑτέροις]
ἄλλοις E. ⁵ ἔδει] + τοῦτο ποιῆσαι E. ⁶ γὰρ] δὴ C. ⁷ αὐτῷ A.C.
⁸ φησί] + εἰκότως C. nec immerito Aret. ⁹ τὸ] τὸν a pr. man. A. et ex corr. E.
¹⁰ γὰρ] οὐν C.

σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.” Οὐδὲν παρ’ ἑαυτοῦ φορτικὸν τέως τίθησιν, ἀλλὰ πρότερον ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν ἔρχεται τῆς C γραφῆς, καὶ τότε τὴν ἑκείθεν παρρησίαν λαβὼν καταφορικώτερον κέχρηται τοῖς λόγοις, καὶ φησιν· “Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; 2’ Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.” Εἰπὼν ὅτι “Γέγραπται, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν,” τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν ἐπάγει λέγων· “Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς;” ὁμοῦ καὶ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καθαπτόμενος. Ποῖος γὰρ φιλόσοφος, τίς τῶν D περὶ τοὺς συλλογισμοὺς ἐσχολακότων, τίς τῶν τὰ Ἰουδαίων εἰδότων ἔσωσε, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐγνώρισεν; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ἀλλὰ τῶν ἀλιέων τὸ πᾶν γέγονε. Συμπεράνας τοίνυν τὸ προκείμενον, καὶ κατενεγκὼν αὐτῶν τὸν τύφον, ^a καὶ εἰπὼν· “Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;” λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν ταῦτα οὕτω γέγονεν. “Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, φησὶν, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν,” ὁ σταυρὸς ἐφάνη. ^e Τί δέ ἐστιν, “ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ;” Τῇ διὰ τῶν ἔργων φαινομένη, δι’ ὧν ἠθέλησε γνωρισθῆναι. Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὰ καὶ τοιαῦτα κατε- E σκεύασεν, ἵνα ἀναλόγως ἐκ τῶν ὀρωμένων ὁ ποιητὴς θαυμάζεται. Μέγας ^ε ὁ οὐρανὸς, καὶ ἀπειροπληθὴς ἡ γῆ; Θαύμασον τοίνυν τὸν πεποιηκότα. Καὶ γὰρ ὁ μέγας οὗτος οὐ μόνον ἐγένετο ὑπ’ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετ’ εὐκολίας· καὶ ἡ ἄπειρος ^h ἐκείνη γῆ καὶ αὐτὴ ὡς οὐδὲν παρήγετο. Διὰ τοῦτο περὶ μὲν ἐκείνου φησὶν, ὅτι ³ “Ἔργα τῶν δακτύλων σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.” περὶ δὲ τῆς γῆς, “Ὁ ποιήσας τὴν γῆν ὡς οὐδέν.” Ἐπεὶ οὖν διὰ τῆς σοφίας ταύτης οὐκ ἠθέλησε γνωρίσαι τὸν θεόν, διὰ τῆς δοκούσης μωρίας εἶναι τοῦ κηρύγματος ἔπεισεν, οὐ διὰ λογισμῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως. Λοιπὸν ὅπου σοφία θεοῦ, ⁱ οὐκέτι 26 χρεῖα ἀνθρωπίνης. Τὸ μὲν ^k γὰρ εἰπεῖν, ^l ὅτι τὸν κτίσαντα τὸν κόσμον τὸν τοσοῦτον καὶ οὕτω μέγαν, θεὸν εἶναι εἰκὸς δύναμιν ἀμήχανόν τινα ἔχοντα καὶ ἀπόρρητον, σοφίας ἀνθρωπίνης λογιζέσθαι ἦν, καὶ διὰ τούτων ^m αὐτὸν καταλαμβάνειν·

2 v. 21.

3 Psal. ci. 26. (coll. viii. 4.) Esai. xl. 23.

^c ἐκεῖ a pr. man. A. ^d καὶ εἰπὼν] τῷ εἰπεῖν C. ^e οὕτω γέγονεν omnes. γέγονεν οὕτως Edd. ^f τί δέ ἐστιν] τοῦτο λέγων C. hoc est Aret. ^g ὁ οὐρανὸς C. Articulus aberat. ^h ἐκείνη] αὕτη E. ⁱ οὐκέτι] οὐκ ἔστιν A. ^k γὰρ] οὖν C. ^l ὅτι] πρὶν a pr. man. A. ^m αὐτὸν] αὐτῶν E. et a pr. man. A.

νῦν δὲ οὐκέτι λογισμῶν, ἀλλὰ πίστεως δεῖ μόνης. Τὸ ^α γὰρ
 εἰς τὸν σταυρωθέντα καὶ ταφέντα πιστεύειν, καὶ πεπληροφο-
 ρῆσθαι, ὅτι οὗτος αὐτὸς καὶ ἀνέστη καὶ ἄνω κάθηται, τοῦτο
 (162) σοφίας οὐ δεῖται, οὐδὲ λογισμῶν, ἀλλὰ πίστεως. Καὶ γὰρ οἱ
 ἀπόστολοι οὐ σοφία ^ο προσῆλθον, ἀλλὰ πίστει, καὶ γεγόνασι
 τῶν ἔξω σοφῶν σοφώτεροι καὶ ὑψηλότεροι, καὶ τοσοῦτῳ
 μᾶλλον, ὅσῳ τοῦ λογισμοῦς κινεῖν τὸ πίστει τὰ τοῦ θεοῦ B
 δέχεσθαι μείζον· τοῦτο γὰρ ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνει διάνοιαν.
 Πῶς δὲ ἀπώλεσε τὴν σοφίαν; Διὰ Παύλου καὶ τῶν τοιούτων
 γνωρισθεῖς ἡμῖν, ἔδειξεν αὐτὴν ῥανόνητον οὖσαν. Πρὸς γὰρ τὸ
 δέξασθαι τὸ κήρυγμα τὸ εὐαγγελικὸν οὔτε ὁ σοφὸς ὠφελεῖται
 τι παρὰ τῆς σοφίας, οὔτε ὁ ιδιώτης ἐβλάβη τι παρὰ τῆς
 ῥαμαθίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, μᾶλλον ιδιωτεία
 ἢ σοφία πρὸς τὴν ὑποδοχὴν ἐστὶν ἐπιτήδειον καὶ εὐκολώτερον.
 Ὁ γὰρ ποιμὴν καὶ ἄγροικος ταύτην θάττον ὑποδέξεται, καθά-
 παξ ^ι καὶ τοὺς λογισμοὺς καταστέλλων, καὶ τῷ δεσπότῃ ἑαυτὸν
^ε παραδίδούς. Οὕτω τοίνυν τὴν σοφίαν ἀπώλεσεν. Ἐπειδὴ C
 γὰρ προτέρα ἑαυτὴν κατέβαλε, πρὸς οὐδὲν ^ε χρήσιμος λοιπὸν
 ἐστίν. Ὅτε γὰρ ἔδει τὰ ἑαυτῆς αὐτὴν ^ν ἐνδείξασθαι, καὶ διὰ
 τῶν ἔργων ἰδεῖν τὸν δεσπότην, οὐκ ἠθέλησε. Διὰ τοῦτο, καὶ
 θέλη νῦν ἐπεισαγαγεῖν ἑαυτὴν, οὐ δύναται· οὐ γὰρ τοιαῦτα τὰ
 πράγματα· ἢ γὰρ ὁδὸς ἢ τῆς θεογνωσίας πολλῶ μείζων ἐκείνης
^ω αὕτη. Διὰ τοι τοῦτο πίστεως καὶ ^α ἀφελείας χρεία, καὶ
 ταύτην πανταχοῦ ^ι ζητεῖν, καὶ τῆς ἔξωθεν ^z προτιμᾶν σοφίας.
 “Ἐμώρανε γὰρ ὁ θεὸς, φησὶ, τὴν σοφίαν.” Τί δὲ ἐστίν,
 “ἐμώρανε;” Μωρὰν ἔδειξεν οὖσαν πρὸς τὴν τῆς πίστεως κατά-
 ληψιν. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα ἐφρόνουν ἐπ’ αὐτῇ, ἤλεγξεν αὐτὴν
 ταχέως. Ποία γὰρ σοφία, ὅταν τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν D
 μὴ εὐρίσκη; Ἐποίησε τοίνυν φανῆναι μωρὰν, ἐπειδὴ ἑαυτὴν
 ἐκείνη πρώτη ἤλεγξεν. Εἰ γὰρ ὅτε λογισμοῖς ἦν εὐρεῖν, οὐδὲν
 ἔδειξε, νῦν ὅτε μείζονα ^α φαίνεται τὰ πράγματα, πῶς ἀνύσαι τι
 δυνήσεται, ὅτε πίστεως χρεία μόνης, καὶ οὐχὶ δεινότητος;
 Μωρὰν τοίνυν αὐτὴν ἔδειξεν ὁ θεός, ^β καὶ εὐδόκησε διὰ τῆς
 μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι, μωρίας δὲ οὐχὶ τῆς οὔσης, ἀλλὰ

^α γὰρ] δὲ πάλιν C. *praeterea quod* Aret. ^ο προσῆλθον a pr. man. A.
^ν ἀνόνητον Veron. Cat. ^ι Sic Codd. ῥαμαθίας Edd. ^ι καὶ τοὺς] Sic C.
 ὁ τοὺς E. hoc vel illud a pr. man. A. In Editis καὶ abest. ^ε Sic Codd.
 Edebatur παραδούς. ^ε χρήσιμος C. χρήσιμον A. χρησίμον (sic) E. χρησίμη
 Edd. ^ν ἐνδύσασθαι Veron. ^ω αὕτη] ὁτως C. αὕτη om. C.
 αὐτῇ (sic) post ὁδὸς habet Cat. ^α ἀφελείας A. Veron. ἀσφαλείας Cat. et ex
 corr. C. καὶ ἀφ. χρεία] δεῖ μόνης καὶ ἀφ. E. ^ι ζητεῖν] + δεῖ C. ^z προτι-
 μαι

μᾶσθαι A. ^α φαίνεται C.E. Aret. φέρεται vulgo. φέρεται (sic ex corr.
 recenti) A. ^β καὶ εὐδόκησε] Sic C.E. ηὐδόκησεν A. ηὐδόκησε δὲ Edd.

τῆς εἶναι δοκούσης. Τὸ γὰρ μείζον τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐχ ἑτέραν σοφίαν τοιαύτην ἐκείνης πλείονα εἰσαγαγὼν, ἀλλὰ τὴν δοκοῦσαν εἶναι μωρίαν, οὕτω περιγέγονε. Καὶ γὰρ Πλάτωνα Εἰξέβαλεν, οὐχὶ δι' ἑτέρου φιλοσόφου σοφωτέρου, ἀλλὰ διὰ ἀλιέως ἀμαθοῦς. Οὕτω γὰρ ἐγένονεν ἡ ἡττα μείζων, καὶ λαμπροτέρα ἡ νίκη.

Εἶτα δεικνὺς τοῦ σταυροῦ τὴν δύναμιν, φησὶν· ⁴“Ἐπειδὴ καὶ ^dοἱ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσι, καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ^eἝλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.”

27 Πολλὴ ^fἡ τῶν εἰρημένων σύνεσις. Θέλει γὰρ εἰπεῖν, πῶς διὰ τῶν ἐναντίων ἐκράτησεν ὁ θεὸς, καὶ πῶς οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον τὸ κήρυγμα. ^dΟ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. “Ὅταν εἴπωμεν, φησὶν, Ἰουδαίοις, πιστεύσατε, λέγουσιν, ἀναστήσατε νεκροὺς, ἰάσασθε βδαιμονῶντας, δείξατε ἡμῖν σημεῖα. Ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τούτων τί λέγομεν; “Ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανεν ὁ κηρυττόμενος. Τοῦτο δὲ ἰκανὸν οὐ μόνον τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐφέλκεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ^hδιακρούεσθαι· ἀλλ’ ὁμως οὐ διακρούεται, ἀλλὰ ἐφέλκεται καὶ κρατεῖ καὶ περιγίνεται. Πάλιν Ἕλληνες ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ῥητορείαν λόγων καὶ B δεινότητα σοφισμάτων· ἡμεῖς δὲ καὶ τούτοις σταυρὸν κηρύττομεν· καὶ ὅπερ ἐπὶ Ἰουδαίων δοκεῖ ἀσθενείας εἶναι, τοῦτο ἐπὶ Ἑλλήνων μωρία. “Ὅταν οὖν μὴ μόνον ^a αἰτοῦσι μὴ παρέχωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐναντία ὧν αἰτοῦσιν· ὁ γὰρ σταυρὸς οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σημεῖον εἶναι κατὰ λογισμὸν ἐξεταζόμενον, ἀλλὰ καὶ σημείου ἀναίρεσις· οὐ μόνον οὐ δοκεῖ δυνάμεως ⁱἀπόδειξις, ἀλλὰ καὶ ἀσθενείας ἔλεγχος· οὐ μόνον οὐ δοκεῖ σοφίας ἐπίδειξις εἶναι, ἀλλὰ καὶ μωρίας ὑπόληψις· ὅταν οὖν οἱ σημεῖα καὶ σοφίαν ζητοῦντες μὴ μόνον μὴ λαμβάνωσιν ἅπερ αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἀκούωσιν, εἶτα διὰ τῶν ἐναντίων πείθονται, πῶς οὐκ ἄφατός ἐστιν ἡ τοῦ κηρυττομένου C δύναμις; ^kὩσπερ ἂν εἴ τιμι τῶν κλυδωνιζομένων καὶ λιμένος ἐπιθυμούντων μὴ λιμένα ^lδείξας, ἀλλ’ ἕτερον μέρος τοῦ πελάγους ἀγριώτερον, ^mδυνηθῆς ποιῆσαι μετὰ χάριτος ἔπεσθαι·

4 v. 22—24.

^c ἡ ἡττα μ. γέγονεν hoc ordine A. γέγονεν μ. ἡ ἡττα C. ^d οἱ om. C. Mosq. 7. ^e Ἕλλησι] ἔθνεσι A.C. Mosq. 7. et Veron. Cf. Var. Lect. ad Tom. x. p. 643 B. ^f Sic E. Cat. ἡ om. Veron. πολλὴ τῶν εἰ. ἡ σύνεσις C. et ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Ben. ^g δαιμονιῶντας C. δαίμονας Veron. et a pr. man. A. ^h διακρούεσθαι E. ⁱ ἀπόδειξις] + εἶναι C. ^k Ὡσπερ] + γὰρ C. et ex corr. A. etiam Aret. ^l δείξας] + τις C. Aret. ^m δυνηθῆ C. Aret. δυνηθείης ex corr. A. Statim πείσαι C. Aret.

(163) ἡ ἰατρὸς τὸν τετρωμένον καὶ φαρμάκων ἐπιθυμοῦντα μὴ διὰ φαρμάκων, ἀλλὰ διὰ τοῦ καίειν πάλιν ἐπαγγελλόμενος ὑγιῆ ποιεῖν, ἐφέλκοιτο πρὸς ἑαυτόν· μεγάλης γὰρ τοῦτο δυνάμεως· οὕτω καὶ οἱ ἀπόστολοι ^ποὐ μόνον διὰ σημείου, ἀλλὰ καὶ διὰ πράγματος δοκοῦντος ἐναντίου εἶναι τοῖς σημείοις περιεγέγοντο· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ πεποίηκεν ὁ Χριστός. Βουλόμενος γὰρ αὐτὸν θεραπεῦσαι, διὰ πράγματος ἐπιτείνοντος τὴν πῆρ- D σιν ἀνείλε· πηλὸν γὰρ ἐπέθηκεν. Ὡςπερ οὖν διὰ πηλοῦ τὸν τυφλὸν ἐθεράπευσεν, οὕτω τὴν οἰκουμένην διὰ σταυροῦ προσηγάγετο· ὅπερ προσθήκη ἦν σκανδάλου, οὐκ ἀναίρεσις σκανδάλου. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κτίσεως ἐποίησε, τὰ ἐναντία διὰ τῶν ἐναντίων κατασκευάζων. Ψάμμω γοῦν θάλασσαν ἐτείχισε, τῷ ἀσθενεῖ τὸ ἰσχυρὸν χαλινώσας· ὕδατι γῆν ἐπέθηκε, τῷ χαίνῳ καὶ διαρρέοντι τὸ βαρὺ καὶ πυκνὸν ἐποχεῖσθαι παρασκευάσας. Διὰ τῶν προφητῶν πάλιν ξύλῳ μικρῷ σίδηρον ^οἐμετέωρισεν. Οὕτω δὲ καὶ σταυρῷ τὴν οἰκουμένην ἐπεσπάσατο. Ὡςπερ γὰρ τὸ ὕδωρ βαστάζει τὴν γῆν, οὕτω καὶ ὁ σταυρὸς βαστάζει τὴν οἰκουμένην. Μεγάλης τοίνυν δυνάμεως καὶ σο- E φίας ἀπόδειξις τὸ διὰ τῶν ἐναντίων πείθειν. Καὶ γὰρ σκανδάλου πρᾶγμα ὁ σταυρὸς εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον τοῦ σκανδαλίζει, ἀλλὰ καὶ ἐφέλκεται. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοήσας ὁ Παῦλος καὶ ἐκπλαγεῖς, ἔλεγεν, ὅτι “Τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ^εἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ” περὶ τοῦ σταυροῦ λέγων τὸ μωρὸν καὶ τὸ ἀσθενὲς, οὐ τὸ ὄν, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν· 28 πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀποκρίνεται. Ὁ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν φιλόσοφοι διὰ τῶν συλλογισμῶν ποιῆσαι, τοῦτο ἡ δοκοῦσα εἶναι μωρία κατώρθωσε. Τίς οὖν σοφώτερος; ὁ τοὺς πολλοὺς πείθων, ἢ ὁ ὀλίγους, μᾶλλον δὲ οὐδένα; ὁ ^επερὶ μεγίστων πείθων, ἢ ὁ περὶ τῶν ^εμηδὲ ὄντων; Πόσα ἔκαμε Πλάτων καὶ οἱ κατ' αὐτὸν περὶ γραμμῆς καὶ γωνίας καὶ στιγμῆς, καὶ ἀριθμῶν ἀρτίων καὶ περιττῶν, καὶ ἴσων ἀλλήλοις καὶ ἀνίσων, καὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμενος ἡμῖν ἀραχνίων· καὶ γὰρ τῶν ὑφασμάτων ἐκείνων ἀχρηστότερα ταῦτα τῷ βίῳ· καὶ οὐ μέγαν, οὐ μικρὸν ἐντεῦθεν ὠφελήσας οὕτω τὸν βίον B κατέλυσεν; Πόσα ἔκαμε δεῖξαι ἐπιχειρῶν ὡς ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ οὐδὲν σαφὲς εἰπὼν, οὐδὲ πείσας τινὰ τῶν ἀκουόντων οὕτως ἀπῆλθεν; Ὁ δὲ σταυρὸς διὰ ἰδιωτῶν ἔπεισε, καὶ τὴν οἰκουμένην

^π οὐ μόνον] + οὐ C. ^ο μετέωρισεν A.C. ^ρ οὐ om. E. μόνον οὐ supra lineam habet A. ^ε ἐστὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ^ε ὑπόνοιαν E.
^ε περὶ τῶν μεγ. C. ^ε μηδὲ ὄντων] Sic C.E. cum Reg. apud Montef. et Aret. μη δέοντων (sic) A. μη δέοντων Edd.

ἅπασαν ὧς ἐπεσπάσατο, καὶ οὐχ ὑπὲρ τῶν τυχόντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ θεοῦ διαλεχθεῖς, καὶ τῆς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβείας, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, καὶ τῆς τῶν μελλόντων κρίσεως· καὶ πάντας ἐποίησε φιλοσόφους, τοὺς ἀγροίκους, τοὺς ἰδιώτας.

ῥῶρα πῶς τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρότερον. Πῶς ἰσχυρότερον; Ὅτι τὴν οἰκουμένην ἐπέδραμεν ἅπασαν, καὶ πάντας κατὰ κράτος εἴλε, καὶ μυρίων ἐπιχειρούντων σβέσαι τοῦ σταυρωθέντος τὸ ὄνομα, τοῦναντίον ἐγένετο. Τοῦτο μὲν ἡ γὰρ ἤνθησε καὶ ἐπέδωκεν ἐπὶ μείζον, ἐκεῖνοι δὲ ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν· καὶ οἱ ζῶντες τῷ νεκρωθέντι πολεμοῦντες, οὐδὲν ἴσχυσαν. Ὡστε ἐπειδὴν εἶπε με μωρὸν ὁ Ἕλληνας, τότε δείκνυσιν ἑαυτὸν μεθ' ὑπερβολῆς μωρὸν, ὅταν ἐγὼ νομιζόμενος εἶναι παρ' αὐτῷ μωρός, τοῦ σοφοῦ φαίνωμαι σοφώτερος· ὅταν ἐμὲ καλέσῃ ἀσθενῆ, τότε ἑαυτὸν ἀσθενέστερον δείκνυσιν. Ἀ γὰρ ἴσχυσαν κατορθῶσαι τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι τελῶναι καὶ ἀλειτουργίας, ταῦτα φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες καὶ τύραννοι καὶ πᾶσα ἀπλῶς ἡ οἰκουμένη μυρία περιδραμούσα οὐδὲ φαντασθῆναι ἴσχυσαν. Τί γὰρ οὐκ εἰσήγαγεν ὁ σταυρός; Τὸν περὶ ἀθανασίας ψυχῆς λόγον, τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, τὸν περὶ τῆς ὑπεροψίας τῶν παρόντων, τὸν περὶ τῆς ἐπιθυμίας τῶν μελλόντων. Καὶ ἀγγέλους τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησε, καὶ πάντες πανταχοῦ φιλοσοφοῦσι, καὶ πᾶσαν ἀνδρείαν ἐπιδείκνυνται. Ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς, φησί, πολλοὶ θανάτου καταφρονοῦντες γεγόνασι. Τίνες, εἶπέ μοι; Ἐὰρ ὁ τὸ κώνειον πιών; Ἀλλ', εἰ βούλει, τοιούτους μυρίους ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας παράσχωμαι. Εἰ γὰρ ἐνῆν, διωγμοῦ καταλαβόντος, κώνειον πiónτας ἀπελθεῖν, πάντες ἂν ἐκείνου λαμ- (264) πρότεροι γεγόνασι. Ἄλλως δὲ ἐκεῖνος οὐχὶ κύριος ὢν τοῦ πιεῖν ἢ μὴ πιεῖν, ἔπιεν· ἀλλὰ καὶ ἄκοντα καὶ ἐκόντα ἔδει τοῦτο παθεῖν, ὅπερ οὐκ ἦν ἀνδρείας, ἀλλὰ ἀνάγκης λοιπόν. Καὶ γὰρ καὶ λησταὶ καὶ ἀνδροφόνοι ὑπὸ τῇ ψήφῳ γεγόμενοι τῶν δικαζόντων χαλεπώτερα ἔπαθον. Παρ' ἡμῖν δὲ τοῦναντίον 29 ἅπαν' οὐ γὰρ ἄκοντες οἱ μάρτυρες ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐκόντες καὶ κύριοι τοῦ μὴ παθεῖν ὄντες, ἀδάμαντος παντὸς στερροτέραν ἐπιδεικνύντες τὴν ἀνδρείαν. Οὐ τοίνυν τοῦτο θαυμαστὸν, εἰ κώνειον ἔπιεν ἐκεῖνος, καὶ μηκέτι κύριος ὢν τοῦ μὴ πιεῖν, καὶ

ῥ ἐπεσπάσατο C.E. Aret. ἔπεισε vulgo. ῥ ΘΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων διδαχῆς, καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐν σοφίᾳ μωρίας. Veron. ῥ γὰρ accessit ex E. ῥ ὅταν ἐγὼ νομ.] πῶς; ὅτι ὁ ἐγὼ νομ. C. sed ὁ ex corr. πῶς agnoscit etiam Aret. Mox φαίνομαι C. et a pr. man. A. ῥ αὐτὸν C. Veron. et a pr. man. A. ῥ Sic libri omnes et Aret. Edelatur τοῦ μὴ πιεῖν ἢ πιεῖν. ῥ καὶ γὰρ om. A. Mox ὑπὸ τὴν ψήφον E. ῥ ἐπιδεικνύντες E. ἐπιδείκνυνται C. Veron. ἐπιδεικνύντες ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ῥ ἐκεῖνος] + Σωκράτης E.

πρὸς ἔσχατον γῆρας ἑληλακώς· καὶ γὰρ ἔλεγεν ἐτῶν ἑβδομή-
 κοντα εἶναι, ^ο ὅτε κατεφρόνησε ζωῆς, εἶγε καὶ τοῦτο καταφρο-
 νῆσαι ἐστίν· οὐ γὰρ ἔγωγε ^ἴ ἂν εἴποιμι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἄλλος
 οὐδεὶς. Ἀλλὰ δείξόν μοί τινα ὑπὲρ εὐσεβείας βασάνοις ἐγκαρ-
 τερήσαντα, καθάπερ ἐγὼ μυρίους πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.
 Τίς τῶν ὀνύχων ἀνορυττομένων, γενναίως ἤνεγκε; τίς τῶν
 ἄρθρων ἀνασκαπτομένων; τίς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατὰ μέρος B
 πορθομένου, ^ε τῆς κεφαλῆς; τίς τῶν ὀστέων ἀναμοχλευομένων;
 τίς ἐπὶ τήγανα συνεχῶς τιθέμενος; τίς εἰς ^ῃ λέβητα ἐμβαλ-
 λόμενος; Ταῦτά μοι δείξον. ^ι Τὸ γὰρ κωνεῖν τελευτῆσαι,
 ἴσον ἐστὶ τῷ καθευδῆσαντα ἐναπομεῖναι· καὶ γὰρ ὕπνου ἡδίων
^κ οὗτος ὁ θάνατος λέγεται εἶναι. Εἰ δέ τινες καὶ βασάνους
 ὑπέμειναν, ἀλλὰ καὶ τούτων τὸ ἐγκώμιον ἀπόλωλεν· ὑπὲρ γὰρ
 αἰσχροῦς αἰτίας ἀπώλοντο, οἱ μὲν ὡς ἀπόρρητα ἐξειπόντες,
 οἱ δὲ ὡς τυραννίδι ^λ ἐπιθέμενοι, οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις
 ἀλόντες· οἱ δὲ εἰκῇ καὶ μάτην καὶ ἀπλῶς, αἰτίας μὴ οὔσης, C
 ἑαυτοὺς ἀπήνεγκαν. Ἀλλ' ^μ οὐχὶ παρ' ἡμῖν οὕτω. Διὰ τοῦτο
 τὰ μὲν ἐκείνων σεσίγηται, ταῦτα δὲ ἀνθεὶ καὶ καθ' ἐκάστην
 ἐπιδίδωσι τὴν ἡμέραν. Ὅπερ ἐννοῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· τὸ
 ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ πάντων ^ν ἐστὶν ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων.
 Ὅτι γὰρ θεῖον τὸ κήρυγμα, καὶ ἐντεῦθεν δῆλον. Πόθεν γὰρ
 ἐπῆλθεν ἀνθρώποις δώδεκα καὶ ἰδιώταις πράγμασιν ἐπιχειρῆσαι
 τοσοῦτοις, ἐν λίμναις, ἐν ποταμοῖς, ἐν ἐρημίαις διατρίβουσιν,
 οὐδέποτε εἰς πόλιν ταχέως, οὐδὲ εἰς ἀγορὰν ^ο ἐμβεβληκόσι; D
 πόθεν ^ρ ἐπῆλθεν εἰς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν παρατάξασθαι;
 Ὅτι γὰρ δειλοὶ ἦσαν καὶ ἄνανδροι, δείκνυσιν ὁ περὶ αὐτῶν
 γράψας, καὶ μὴ ^α παραιτησάμενος, μηδὲ ὑπομείνας συσκιάσαι
 αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ὅπερ μέγιστον καὶ τοῦτο τῆς ἀληθείας
 ἐστὶ τεκμήριον. Τί οὖν οὗτός φησι περὶ αὐτῶν; Ὅτι τοῦ
 Χριστοῦ συλληφθέντος, μετὰ μυρία θαύματα οἱ μὲν ἔφυγον,
 ὁ δὲ μείνας, κορυφαῖος ὢν τῶν ἄλλων, ἠρνήσατο. Πόθεν οὖν
 οἱ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἰουδαϊκὴν ὁρμὴν οὐκ ἐνεγκόντες,
 τελευτήσαντος καὶ ταφέντος καὶ μὴ ἀναστάντος, ὥς φατε, E
 μηδὲ διαλεχθέντος αὐτοῦ, μηδὲ θάρσος ἐνθέντος, πρὸς τοσαύτην
 παρετάττοντο οἰκουμένην; Οὐκ ἂν εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, τί δὴ
 τοῦτό ἐστιν; ἑαυτὸν οὐκ ἴσχυσε σῶσαι, καὶ ἡμῶν προστή-

^ο ὅτε] + καὶ E. ^ἴ ἂν] + τοῦτο E. ^ε Vid. Annot. ^ῃ λέβητας ex corr. A.
^ι τῷ γὰρ et mox τὸ καθευδ. A. ^κ οὕτως C. ^λ πειθόμενοι Veron. et a pr.
 man. A. ^μ οὐχὶ] οὐχ οἱ C. ^ν ἐστὶν ἰσχ.] Sic omnes. ἰσχυρότερόν ἐστι
 Edd. ^ο Sic nostri omnes et Sav. marg. ἐμβεβληκόσι vulgo. ^ρ ἐπῆλθον
 C. Veron. Statim εἰς libri omnes et Veron. πρὸς Sav. Mor. Ben. ^α παρα-
 τηρησάμενος Veron. et a pr. man. A.

σεται; ἐαυτῷ οὐκ ἤμυνε ζῶν, καὶ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξει τετελευτηκώς; αὐτὸς ζῶν οὐδὲ ἐν ἔθνος ὑπέταξε, καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκουμένην ὅλην πείσομεν τὸ ἐκείνου λέγοντες ὄνομα; καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον οὐχὶ ποιῆσαι ταῦτα μόνον, ἀλλ' ἐννοῆσαι γοῦν; Ὅθεν δῆλον ὅτι, εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα, καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μεγίστην ἔλαβον ἀπόδειξιν, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀνερρίψαν κύβον.

30 Εἰ γὰρ καὶ φίλους εἶχον μυρίους, οὐκ ἂν εὐθέως ἐχθροὺς ἐκτήσαντο πάντας, παλαιὰ ἔθνη κινοῦντες καὶ πατρῷα ὅρια μεταίροντες; νυνὶ δὲ καὶ πάντας πολεμίους ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς ἀλλοτρίους. Εἰ δὲ καὶ αἰδέσιμοι πάντων ἕνεκεν ἦσαν τῶν ἑξωθεν, οὐκ ἂν πάντες αὐτοὺς ἐβδελύξαντο καὶ καὶνὴν πολιτείαν εἰσάγοντας; νῦν δὲ καὶ ἔρημοι πάντων ἐτύγχανον, καὶ εἰκὸς ἦν κἀντεῦθεν μισητοὺς γενέσθαι παρὰ πᾶσι καὶ εὐκαταφρονήτους.

Τίνας γὰρ βούλει εἰπεῖν; Ἰουδαίους; Ἀλλ' ἄφατον εἶχον Β πρὸς αὐτοὺς μῖσος ἐκ τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον γεγενημένων. Ἀλλ' Ἕλληνας; Ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὐκ ἐλάττονα ἐκείνων ἀπεστράφησαν, καὶ ἴσασι ταῦτα μάλιστα Ἕλληνες. Πλάτων γὰρ ὁ πολιτείαν τινὰ καινοτομῆσαι βουλευθεὶς, μᾶλλον δὲ μέρος πολιτείας, καὶ οὐ τὰ τῶν θεῶν μετατιθεὶς νόμιμα, ἀλλ' ἀπλῶς πράξεις εἰσαγαγὼν ἐτέρας ἀνθ' ἐτέρων, ἐκινδύνευσε Σικελίας ἐκπεσὼν ἀποθανεῖν· ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐ γέγονε, (265) τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσεν αὐτῆς. Καὶ εἰ μὴ βάρβαρός τις τοῦ Σικελίας τυράννου γέγονεν ἡμερώτερος, οὐδὲν ἐκώλυε C διαπαντὸς δουλεύειν τὸν φιλόσοφον ἐν ἀλλοτρίᾳ. Καίτοιγε οὐκ ἴσον ἐστὶ τὰ περὶ βασιλείας καινοτομεῖν, καὶ τὰ περὶ θρησκείας· τοῦτο γὰρ μάλιστα θορυβεῖ καὶ ταράττει τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τὴν δεῖνα γαμείτωσαν, καὶ οἱ φύλακες τοῦτον ἔστωσαν τὸν τρόπον φύλακες, οὐ σφόδρα ἱκανὸν θορυβῆσαι· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐν βιβλίῳ ἢ ταῦτα κείμενα, καὶ μὴ πολλὴ σπουδὴ τοῦ νομοθετοῦντος γίνηται εἰς ἔργον ἅγειν τὰ λεγόμενα· τὸ μέντοιγε λέγειν, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ θεραπευόμενοι, ἀλλ' ὅτι δαίμονες εἰσιν, ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος θεός, ἵστε, πόσῃ ἀνῆψεν ὀργὴν, D πόσῃ ἂν ἐποίησε δοῦναι δίκην, πόσον ἀνερρίπισε πόλεμον.

^r Sic libri omnes. ταῦτα ante λόγον transp. Edd. ^s ἀνερρίψαντο C.E. Mox καὶ ante φίλους om. C. ^t πατρῷα ὅρια C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit: πατρῷα ἔθνη vulgo. πατρίους δεσμούς ex corr. A. ^v δέ] Sic C.E. γὰρ vulgo. εἰ γὰρ (om. καὶ) Veron. et a pr. man. A. ^w γὰρ] δέ C. ^x ἔστωσαν τὸν τρ. Codd. τὸν τρ. ἔστωσαν Edd. ^y ὅτι om. C. Idem mox cum Aret. ἀλλ' οὗτοι μὲν δαίμονες, ὁ δὲ ἐσταυρ. θεός.

Καὶ γὰρ Πρωταγόρας παρ' αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ οἶδα θεοὺς, ²καὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, οὐχ ὅτι τὴν οἰκουμένην περιῖὼν καὶ κηρύττων, ἀλλ' ἐν μιᾷ πόλει, περὶ τῶν ἐσχάτων ἐκινδύνευσε. Καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος, καὶ ³Θεόδωρος ὁ λεγόμενος ἄθεος, καίτοι φίλους εἶχον καὶ δύναμιν τὴν ἀπὸ τῶν λόγων, καὶ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ ἐθαυμάζοντο, ἀλλ' ἔομως οὐδὲν τούτων αὐτοὺς ὤνησε. Καὶ ὁ μέγας δὲ Σωκράτης ⁴καὶ πάντων τῶν παρ' αὐτοῖς φιλοσοφία κρατῶν διὰ τοῦτο ⁵κῶνειον ἔπιεν, ἐπειδὴ ἐν τοῖς περὶ θεῶν λόγοις μικρόν τι παρακινεῖν ὑπωπτεύετο. Εἰ δὲ ὑπόληψις μόνη καινοτομίας τοσοῦτον κίνδυνον ἤνεγκε φιλοσόφοις ἀνδράσι καὶ σοφοῖς καὶ μυρίας ἀπολελαυκόσι θεραπειάς, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἴσχυσαν ἅπερ ἤθελον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ ζωῆς καὶ πατρίδος ἐξέπεσον, ³¹ πῶς οὐ θαυμάζεις καὶ ἐκπλήττη, τὸν ἀλιέα ὀρῶν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης τοσαῦτα ἐργασάμενον, καὶ κατορθώσαντα ἅπερ ἐσπούδασε, καὶ περιγενόμενον καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἀπάντων; Ἄλλ' οὗτοι, φησὶν, οὐχὶ θεοὺς εἰσήγαγον ξένους, ὥσπερ ἐκεῖνοι. Αὐτὸ μὲν οὖν μάλιστα τὸ θαυμαστόν μοι λέγεις, ὅτι διπλῇ ἢ καινοτομία, καὶ τὸ τοὺς ὄντας καθαιρεῖν, καὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἀναγγέλλειν. Πόθεν γὰρ αὐτοῖς ἐπῆλθε τοιαῦτα κηρύττειν; πόθεν ὑπὲρ τοῦ τέλους αὐτῶν θαρρεῖν; τίνας τῶν πρὸ αὐτῶν τοιοῦτόν τι κατωρθωκότας εἶχον ἰδεῖν; οὐ πάντες δαίμονας προσεκύνουν; οὐ πάντες τὰ ^B στοιχεῖα ἐθεοποιοῦν; οὐ διάφορος ἦν τῆς ἀσεβείας ὁ τρόπος; Ἄλλ' ὅμως τὰ πάντα ἐπῆλθον, καὶ κατέλυσαν ταῦτα, καὶ ἐπέδραμον ἐν βραχεῖ καιρῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καθάπερ ὑπόπτεροί τινες, οὐ κινδύνους λογιζόμενοι, οὐ θανάτους, οὐ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, οὐ τὴν ὀλιγότητα τὴν ἑαυτῶν, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιουμένων, οὐ τὴν ἐξουσίαν, οὐ τὴν δυναστείαν, οὐ τὴν σοφίαν τῶν πολεμούντων. Εἶχον γὰρ τούτων ἀπάντων μείζονα συμμαχίαν, τὴν τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀναστάντος δύναμιν. Οὐκ ἦν οὕτω θαυμαστόν, εἰ ^C πολεμῆσαι εἴλοντο τῇ οἰκουμένῃ πόλεμον αἰσθητὸν, ὥς τοῦτο τὸ γεγενημένον νῦν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ νόμου τῆς μάχης ἐξῆν ἀπεναντίας ἴστασθαι τῶν πολεμίων, καὶ χώραν ^dἀπολαμβάνοντας ἐναντίαν οὕτω παρατάττεσθαι πρὸς τοὺς ἐναντιουμένους, καὶ καιρὸν ἔχειν ἐπιθέσεως καὶ συμβολῆς· ἐνταῦθα

² καὶ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, οὐχ ὅτι τὴν] Sic Veron. et a pr. man. A. οὐ τὴν (ceteris omisiss) E. et ex corr. A. favento Aretino. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. καὶ ἐτόλμησεν οὐ τὴν C. ^a Θεόδωρος C. et Regius apud Montef. qui ita edidit. Neque aliter Aret. Legebatur Διόδωρος. ^b καὶ] καίτοι E.

^c κῶνειον] τὸ κῶνειον C. ^d ἀπολαμβάνοντες Veron. et a pr. man. A.

δὲ οὐχ οὕτως. Οὐ γὰρ στρατόπεδον ἴδιον εἶχον, ἀλλ' αὐτοῖς ἀνεμίγνυντο τοῖς πολεμίοις, καὶ οὕτως αὐτῶν ἐκράτουν· καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ἀναστρεφόμενοι, ἐδιωλίσθαινον αὐτῶν τὰς ἱλαβὰς, καὶ περιεγίνοντο καὶ ἐνίκων νίκην λαμπρὰν πλη-
 D ροῦσαν προφητείαν ἐλέγουσαν· ⁵“Καὶ κατακυριεύσεις ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου.” Τούτο γὰρ ἦν τὸ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον, ὅτι *κατέχοντες αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ, καὶ εἰς δεσμοστήριον ἐμβάλλοντες καὶ δεσμοὺς, οὐ μόνον αὐτῶν οὐ περιεγέγοντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μετὰ ταῦτα αὐτοῖς ὑπέκυπτον, οἱ μαστίζοντες τοῖς μαστιζομένοις, οἱ δεσμούντες τοῖς δεδεμένοις, οἱ ^hδιώκοντες τοῖς ἐλαυνομένοις. Ταῦτα δὴ πάντα πρὸς Ἑλληνας ⁱλέγωμεν, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων πλείονα· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. ^kΚὰν παρακολουθήτε τῇ ὑποθέσει, Εὔπασαν ὑμᾶς τὴν πρὸς αὐτοὺς ^lδιδάξομεν μάχην· τέως δὲ ^mταύτῃ δύο διατηρῶμεν κεφάλαια, πῶς οἱ ἀσθενεῖς τοὺς ἰσχυροὺς ἐνίκησαν, καὶ πόθεν αὐτοῖς ⁿἐπῆλθε τοιούτοις οὐσι τοιαῦτα βουλευσασθαι, εἰ μὴ θείας ἀπέλαυον συμμαχίας.

^oΚαὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὦδε. Ἡμεῖς δὲ παρεχώμεθα ἐπὶ (266) τῶν ἔργων τὰ τοῦ βίου κατορθώματα, καὶ δαψιλὲς τὸ πῦρ ^pἀνάπτωμεν τῆς ἀρετῆς. ⁶“Φωστῆρες γὰρ ^qἔστε, φησὶν, ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου λάμποντες” καὶ μείζονα ἡμῶν ἐκάστῳ ³²γῆς καὶ θαλάττης, καὶ τοσοῦτ' ὑμῶν μείζονα, ὅσῳ τὰ πνευματικὰ τῶν αἰσθητῶν διενήνοχεν. Ὅταν οὖν πρὸς τὸν ἡλιακὸν ἴδωμεν κύκλον, καὶ θαυμάσωμεν τὸ κάλλος καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν φαιδρότητα τοῦ ἄστρου, ^rλογιζόμεθα πάλιν, ὅτι μείζον καὶ ἄμεινον τὸ ἐν ἡμῖν φῶς, καθάπερ καὶ τὸ σκότος χαλεπώτερον, ἂν μὴ προσέχωμεν· καὶ γὰρ νύξ βαθεῖα κατέχει τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Ταύτην τοίνυν ἀνατρέψωμεν καὶ λύσωμεν. Νύξ οὐκ ἐν αἰρετικοῖς οὐδὲ ἐν Ἑλλησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ^sτοῖς πολλοῖς τοῖς παρ' ἡμῖν δογματῶν ἕνεκεν καὶ βίου. Πολλοὶ γὰρ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦσι, πολλοὶ καὶ γένεσιν ἑαυτοῖς ^tἐπιτευχίζουσι, πολλοὶ καὶ παρατηρήσεις φυλάττουσι, καὶ κληδονισμοῖς καὶ οἰωνισμοῖς καὶ συμβόλοις, οἱ δὲ καὶ περιάπτοις καὶ ἐπ' ὁδοῖς κέχρηται. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους μὲν

⁵ Psal. cix. 2.

⁶ Philipp. ii. 15.

^e διωλ.] καὶ διωλ. E. ^f λαβὰς C.E. et Reg. apud Montef. βλάβας vulgo. ^g λέγ.] τὴν λέγ. E. * Incipit Codex F. ^h διώκοντες] ἐλαύνοντες F. ⁱ λέγωμεν C.E.F. Aret. Edehatur λέγομεν. ^k κὰν] κὰν γὰρ Edd. γὰρ om. C.F. ^l διδάξομεν A.F. ^m ταύτῃ libri omnes cum Ed. Veron. hoc in loco Aret. ταυτὶ Sav. Mor. Ben. ⁿ ἐπῆλθον C. Veron. ^o Vid. Annot. ^p Sic C.F. et Reg. Montef. Olim edebatur ἀνάπτωμεν. ^q ἔστε] + τῆς ἀρετῆς E. ^r λογίζομεθα A. ^s τοῖς om. C. τοῖς bis eras. in A.

ὑστερον ἐροῦμεν, ὅταν τὰ πρὸς Ἑλληνας διανύσωμεν· τέως δὲ τὰ εἰρημένα κατέχετε, καὶ συλλάβεσθέ μοι τῆς μάχης, διὰ τοῦ βίου πρὸς ἡμᾶς ἔλκοντες αὐτοὺς καὶ ἑμεθιστῶντες. Ὅπερ γὰρ αἰεὶ λέγω, τὸν περὶ φιλοσοφίας διδάσκοντα, ἑπρότερον ἐν ἑαυτῷ τοῦτο διδάσκειν χρῆ, καὶ ποθεινὸν εἶναι τοῖς ἀκούουσι. Γενώμεθα τοίνυν ποθεινοὶ, καὶ εὐνοϊκῶς διαθώμεν ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας. Τοῦτο δὲ ἔσται, εἰ μὴ κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ κακῶς πάσχειν ὧμεν παρεσκευασμένοι. C Οὐχ ὁρῶμεν τὰ παιδία, ὅταν ὑπὸ τῶν πατέρων βασταζόμενα ἐντείνῃ πληγὰς εἰς τὰς γνάθους τοῦ φέροντος, πῶς ὁ πατήρ ἡδέως παρέχει τῷ παιδί ὅτις ὀργῆς ἐμφορηθῆναι, καὶ ὅταν ἴδῃ κενώσαντα τὸν θυμὸν φαιδρύνεται; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· καὶ καθάπερ πατέρες πρὸς παιδία, ὅτις Ἑλλησι διαλεγώμεθα. Παιδιά γὰρ εἰσιν ἅπαντες Ἕλληνες· καὶ ὅτις ταῦτα τινες τῶν παρ' αὐτοῖς εἰρήκασιν, ὅτι αἰεὶ παῖδες ἐκείνοι, καὶ γέρων Ἕλλην οὐδεὶς. ὅτις τὰ παιδία ὑπὲρ οὐδενὸς ἀνέχεται φροντίζειν χρησίμου· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες παίζειν αἰεὶ D βούλονται καὶ χαμαὶ κείνται, χαμαιπετεῖς ὄντες καὶ χαμαίζηλοι. ὅτις τὰ παιδία πολλάκις περὶ ἀναγκαίων ἡμῶν διαλεγόμενων οὐδενὸς ἐπαισθάνεται τῶν λεγομένων, ἀλλ' αἰεὶ καὶ γελαῖ· τοιοῦτοι καὶ οἱ Ἕλληνες· ὅταν περὶ βασιλείας διαλεγώμεθα, γελῶσι. Καὶ καθάπερ ἐκ παιδικοῦ στόματος πολὺς ἀποβλύζων σίελος πολλάκις καὶ σιτίον καὶ ποτὸν ἐμόλυνεν· οὕτω καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν Ἑλλήνων ἀπορρέοντα ῥήματα μάταια καὶ ἀκάθαρτα· καὶ ἀναγκαίαν ὧς τροφήν, λυποῦσι τοὺς παρέχοντας διὰ βλασφημίας αἰεὶ, καὶ δέονται διαβαστάζεσθαι. ὅτις τὰ παιδία πάλιν ὅταν ἴδωσι ληστὴν εἰσιόντα καὶ τὰ ἔνδον ἀφαιρούμενον, οὐ μόνον οὐκ E ἀμύνει, ἀλλὰ καὶ προσγελαῖ τῷ ἐπιβούλῳ· ἂν δὲ τὸν καλαθίσκον ἢ τὰ σείστρα ἀφέλῃς, ἢ ἄλλο τι τῶν ἀθυρμάτων, δεινοπαθεῖ καὶ δυσχεραίνει, σπαράττεται καὶ λακτίζει τὸ ἔδαφος. Οὕτω δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες, τὸν μὲν διάβολον ὁρῶντες πάντα ὑφαιρούμενον αὐτῶν τὰ πατρῶα καὶ τὰ συνέχοντα αὐτῶν τὴν ζωὴν, γελῶσιν ὥσπερ ὁ φίλῳ προστρέχοντες· ἂν δὲ κτῆμά τις ἢ πλούτον ἢ ὅτιον τοιοῦτον τῶν παιδικῶν ἀφέληται, οὐδύρονται, σπαράττονται. Καὶ καθάπερ τὰ παιδία

ἑμεθιστάντες F. et ex corr. A. ὅτις πρότερον omnes. Edebatur πρῶτον.
 ὡς πρὸς ἡμᾶς om. F. Post Ἑλληνας add. ἔχειν C. ὅτις τῆς ὀργῆς om. F.
 ὅτις τοῖς Ἑλλησι C.E. et ex corr. A. τοὺς Ἑλληνας Veron. Sav. πρὸς τοὺς
 Ἑλληνας tacite ediderunt Mor. Ben. ὅτις ταῦτα] τοῦτο C. Aret. ὅτις τὰ
 παιδία] ὥσπερ οὖν τὰ π. C. Aret. ceteri cum Editis τὰ δὲ παιδία. ὅτις τὰ δὲ π.
 Edd. δὲ om. C. ὅτις τὰ π.] ὡς τὰ π. E. ὁ φίλῳ]+τῷ ἐπιβούλῳ C. in marg.

^εάναισθήτως γυμνοῦται καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ· οὕτω καὶ οἱ Ἕλληνες
 33 ^ιπόρνοις καὶ μοιχοῖς συγκυλινδούμενοι, καὶ τοὺς τῆς φύσεως
 γυμνοῦντες νόμους, καὶ παρανόμους εἰσάγοντες μίξεις, ^εοὐκ
 ἐπιστρέφονται. Ἐκροτήσατε σφόδρα καὶ ἐπηνέσατε· ἀλλὰ
 μετὰ τοῦ κρότου σπουδάσατε, ὅπως μὴ καὶ περὶ ὑμῶν ταῦτα
^ηλέγηται. Διὸ παρακαλῶ πάντας γενέσθαι ἄνδρας· ἐπεὶ,
 ὅταν αὐτοὶ παῖδες ὦμεν, πῶς ἐκείνους ^ιδιδάξομεν ἄνδρας εἶναι;
 πῶς εἶρξομεν αὐτοὺς τῆς παιδικῆς ἀνοίας; Γενώμεθα τοίνυν
 ἄνδρες, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τῆς ὠρισμένης
 παρὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας. Ἀμήν.

B

ΛΟΓΟΣ Ε.

(267)

¹Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ
 σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·
 ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ^αἵνα κατα-
 σχύνη τοὺς σοφούς.

^βΕΙΠΩΝ ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώ-
 πων ἐστίν, ἔδειξεν ὅτι ἐκβέβληται ἡ σοφία ἡ ἀνθρωπίνη
 C ἀπὸ τε τῆς μαρτυρίας τῶν γραφῶν, ἀπὸ τε τῆς τῶν πρα-
 γμάτων ἐκβάσεως· ἀπὸ μὲν τῆς μαρτυρίας, εἰπὼν, “Ἀπολῶ
 τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν” ἀπὸ δὲ τῆς ἐκβάσεως, κατὰ ἐρώτησιν
^επροαγαγὼν τὸν λόγον καὶ εἰπὼν, “Ποῦ σοφός; ποῦ
 γραμματεὺς;” Πάλιν συναπέδειξεν ὅτι καὶ οὐ νεώτερον τὸ
 πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ παλαιόν, ὡς ἄνωθεν αὐτὸ προδιατυπούσθαι
 καὶ προλέγεσθαι· “Γέγραπται γὰρ, φησὶν, ἀπολῶ τὴν
 σοφίαν τῶν σοφῶν.” ^δΜετὰ τούτων ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ
 χρησίμως καὶ εὐλόγως ταῦτα οὕτω γέγονεν· “Ἐπειδὴ γὰρ
 ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, φησὶν, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος τὸν θεόν,
 D εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς
 πιστεύοντας” καὶ ὅτι ὁ σταυρὸς ἀφάτου δυνάμεως καὶ σοφίας
 ἀπόδειξις, καὶ ὅτι πολλῶ μείζον τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ τῆς
 ἀνθρωπίνης σοφίας. Καὶ τοῦτο πάλιν οὐχὶ διὰ τῶν διδα-

1 CAP. I. v. 26, 27.

^εάναισθήτως] ἀναιδῶς E. Idem post ἐρυθριᾷ add. ἀναισθήτως ἔχοντα.
^ιπόρνοις F. ^εοὐκ] καὶ οὐκ F. ^ηλεχθῇ E. ^ιδιδάξομεν A.F. Mox
 εἶρξομεν F. HOM. V. ^αἵνα κατ. τ. σ. om. C. ^βεἰπὼν C.E. et a pr.
 man. A. Ita edidit Montef. ex Regio suo. Legebatur εἶπεν. ^γπροάγων
 A.E.F. ^δμετὰ δὲ τούτων F. καὶ ante χρησίμως om. idem.

σκάλων, ἀλλὰ ^εκαὶ δι' αὐτῶν ἀποδείκνυσι τῶν μαθητῶν
 “Βλέπετε γὰρ, φησὶ, τὴν κλῆσιν ὑμῶν.” Οὐ γὰρ μόνον
 διδασκάλους ἰδιώτας, ἀλλὰ καὶ μαθητὰς ἐπελέξατο τοιούτους·
 “Ὅτι γὰρ πολλοὶ σοφοί, φησὶ, κατὰ σάρκα.” Οὕτω δείκνυ-
 ται τοῦτο καὶ ἰσχυρότερον καὶ σοφώτερον, ὅταν ^εκαὶ πολλοὺς
 πείσῃ καὶ ἀσόφους πείσῃ. Καὶ γὰρ δυσκολώτατον ἰδιώτην ^E
 πείσαι, μάλιστα ὅταν περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων καὶ μεγά-
 λων ὁ λόγος ᾖ. Ἀλλ' ὅμως ἔπεισαν· καὶ τούτου μάρτυρας
 αὐτοὺς καλεῖ. “Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί,”
^hφησὶν, ἐπισκέψασθε, διερευνήσασθε. ⁱΤὸ γὰρ δόγματα
 οὕτω σοφὰ καὶ πάντων σοφώτερα καταδέξασθαι τοὺς ἰδιώτας,
 μεγίστην τῷ διδασκάλῳ μαρτυρεῖ σοφίαν. Τί δέ ἐστι, “κατὰ
 σάρκα;” Κατὰ τὸ φαινόμενον, κατὰ τὸν παρόντα βίον, κατὰ
 τὴν ἔξωθεν παιδευσιν. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ ἑαυτῷ περιπίπτειν·
 καὶ γὰρ τὸν ἀνθρώπου ἐπείσει, καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην, καὶ
 τὸν Ἀπολλῶν, καὶ ἑτέροισι δὲ εἶδομεν σοφοὺς τῷ κηρύγματι
 προσελθόντας· οὐκ ^kεἶπεν, ὅτι οὐδεὶς σοφός, ἀλλ', “οὐ πολλοὶ ³⁴
 σοφοί.” Οὐ γὰρ ἀποκεκληρωμένως τοὺς ἰδιώτας ἐκάλει καὶ
 τοὺς σοφοὺς ἠφίει, ἀλλὰ καὶ τούτους ἐδέχετο, πολλῷ δὲ
^lπλείους ἐκείνους. Τί δήποτε; Ὅτι ὁ κατὰ σάρκα σοφός
 πολλῇ γέμει τῆς ἀνοίας, καὶ ^mοὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ μωρός,
 ὅταν τὴν διεφθαρμένην διδασκαλίαν ⁿἐκβαλεῖν μὴ βούληται.
^oΚαθάπερ οὖν τις ἰατρός εἰ βουλευθείη διδάξαι τινὰς τὰ ἀπὸ
 τῆς τέχνης, οἱ μὲν ὀλίγα εἰδότες κακῶς καὶ ^pἐναντίως τῇ
 τέχνῃ, ^qκαὶ κατέχειν φιλονεικούντες, οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο μαθεῖν
 ῥαδίως, οἱ δὲ μηδὲν ἐπιστάμενοι μάλιστα ἂν καταδέξαιντο τὰ
 λεγόμενα· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα γέγονεν· οἱ ἰδιῶται μᾶλλον ^B
 ἐπείσθησαν· τὴν γὰρ ἐσχάτην ^rἀπόνοιαν οὐκ εἶχον, τὸ νομίζειν
 ἑαυτοὺς εἶναι σοφοὺς. Καὶ γὰρ οἱ σφόδρα μωροὶ οὗτοι
 μάλιστα εἰσιν οἱ λογισμοῖς ἐπιτρέποντες ἅπερ οὐκ ἔστιν
 εὐρεῖν, ἀλλ' ἢ διὰ πίστεως. Καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χαλκευτικοῦ
 διὰ τῆς πυράγρας τὸν ^sπεπυρακτωμένον ἐξέλκοντος σίδηρον,
 οὗτος διὰ τῆς χειρὸς φιλονεικοῖ τούτο ποιεῖν, τὴν ἐσχάτην
 αὐτοῦ καταψηφιούμεθα ἄνοιαν· οὕτω καὶ οἱ φιλόσοφοι δι'
 ἑαυτῶν ταῦτα εὐρεῖν φιλονεικήσαντες, τὴν πίστιν ἠτίμασαν.

^ε καὶ om. Veron. Sav. Mor. ⁱ οὐ γὰρ] ὅτι οὐ (et om. φησὶ) C. ^ε καὶ
 om. A. Mox σοφοὺς pro ἀσόφους F. ^h φησὶν] τουτέστι C. ⁱ τὸ] τὰ
 A.C.F. Mox τὸ καταδέξασθαι F. τὸ erasum in A. ^k εἶπεν] + δὲ E.F. et a
 pr. man. A. ^l πλείον C. et ex corr. A. ^m οὕτως A. ⁿ ἐκβάλλειν
 E.F. ^o καθάπερ] καὶ καθάπερ Edd. καὶ deest in omnibus. ^p ἐναντίως]
 + χρώμενοι ex corr. recent. A. Hoc recepit Sav. et post eum Mor. Ben.
^q καὶ om. E.F. Veron. ^r ἀνοιαν F. ^s πεπυρωμένον F.

C Διά τοι τοῦτο οὐχ εὖρον τῶν ζητουμένων οὐδέν. “Οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.” Καὶ γὰρ ἑκαὶ οὗτοι τύφου πεπληρωμένοι εἰσίν. Οὐδὲν δὲ οὕτω πρὸς ἀκριβῆ θεογνωσίαν ἄχρηστον, ὥς ἀπόνοια καὶ τὸ προσηλωθῆαι πλούτῳ. Καὶ γὰρ παρασκευάζει τὰ παρόντα θαυμάζειν, καὶ μηδένα τῶν μελλόντων ποιεῖσθαι λόγον, καὶ ἐμφράττει τὰ ὦτα τῷ πλήθει τῶν φροντίδων. “Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ (268) θεός.” “Ὅπερ ἐστὶ μέγιστον τῆς νίκης ὁ δειγμα, ὅταν διὰ τῶν ιδιωτῶν νικᾷ. Οὐ γὰρ οὕτω καταισχύνονται Ἕλληνες, ὅταν διὰ τῶν σοφῶν ἡττηθῶσιν· ἀλλὰ τότε ἐγκαλύπτονται, ὅταν ἴδωσι τὸν χειροτέχνην καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὑπὲρ αὐτοὺς φιλοσοφοῦντα. Διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, “ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφούς.” ^wΚαὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῦ βίου. “Καὶ ^x γὰρ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο, ὡς φησὶν, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά.” Οὐ γὰρ ιδιώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ πένητας καὶ εὐκαταφρονήτους καὶ ἀσήμους ἐκάλεσεν, ἵνα τοὺς ἐν δυναστείαις ὄντας ταπεινώσῃ. ²“Καὶ τὰ ^z ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.” Καὶ τίνα τὰ μὴ ὄντα καλεῖ; Τοὺς μηδὲν εἶναι ^aλογιζομένους διὰ τὴν πολλὴν οὐδένειαν. Οὕτω τὴν πολλὴν δύναμιν ἐπεδείξατο, διὰ τῶν μηδὲν εἶναι δοκούντων τοὺς μεγάλους κατενεγκῶν· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι ³“Ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.” ^bΜεγάλῃ γὰρ δύναμει τὸ τοὺς ἀπερριμμένους καὶ μηδενὸς μηδέποτε μαθήματος ἀψαμένους, τούτους ^cἀθρόον τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν παιδεύειν φιλοσοφεῖν. Ἐπεὶ καὶ ἰατρὸν καὶ ῥήτορα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τότε μάλιστα θαυμάζομεν, ὅταν τοὺς σφόδρα ιδιώτας πείθωσι καὶ παιδεύωσιν. Εἰ δὲ τοὺς περὶ τέχνης λόγους θαῦμα μέγα ἐνθεῖναι ιδιώτῃ, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ὑπὲρ τοσαύτης φιλοσοφίας.

35 Οὐ θαύματος δὲ ἕνεκεν μόνον, οὐδὲ τοῦ δείξαι τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ καταστεῖλαι τοὺς ἀλαζόνας. Διὸ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφούς ^dκαὶ τὰ ἰσχυρά,” ^e“ἵνα καταργήσῃ τὰ ὄντα,” καὶ ἐνταῦθα πάλιν ⁴“Ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ

2 v. 28.

3 2 Cor. xii. 9.

4 v. 29.

^t καὶ om. F. ^v δειγμα om. A.E.F. ^w καὶ om. F. ^x γὰρ om. C.
^y φησὶν deest in Editis. ^z ἀγενῆ A.C.E. et Mosq. ἀγεννῆ Edd. ^a νομι-
ζομένους F. Mox οὐδένειαν F. et a pr. man. A. ^b μεγάλης γὰρ δυνάμεως C.
et Reg. Montef. ^c ἀθρόως C. ^d Verba καὶ τὰ ἰσχυρά, quae vulgo
absunt, habent nostri omnes cum marg. Sav. ^e ἵνα] καὶ C.F.

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.” Πάντα γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦτο ποιεῖ, ἵνα τὸν τῦφον καὶ τὸ φρόνημα καταστείλῃ, ἵνα τὸ καυχᾶσθαι καθέλῃ· καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τούτῳ, φησὶν, ἐνδιατρίβετε; πάντα ποιεῖ, ἵνα μηδὲν ἑαυτοῖς λογιζώμεθα, ἵνα πάντα τῷ θεῷ ἐπιγράψωμεν· καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι ὑμᾶς ἑαυτοὺς προσενείματε; Καὶ ποίας τεύξεσθε συγγνώμης; Καὶ γὰρ ἔδειξεν ὁ θεὸς, ὅτι οὐ δυνατόν δι’ ἑαυτῶν σωθῆναι ἰμόνον, καὶ τοῦτο παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐποίησεν. Οὐ γὰρ τότε δι’ B ἑαυτῶν σωθῆναι ἐνῆν, ἀλλ’ ἔδει κάλλος οὐρανοῦ καὶ γῆς μέγεθος καὶ τῆς ἄλλης κτίσεως τὸ σῶμα περιελθόντας, οὕτω χειραγωγείσθαι πρὸς τὸν τῶν ἔργων δημιουργόν. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, προαναστέλλων τὴν μέλλουσαν ^κοιήσισοφίαν. Ἦν ^λὡς ^μᾶν εἴ τις διδάσκαλος κελεύσας ἔπεσθαι τῷ μαθητῇ ^νἥπερ ^ξᾶν ἡγήται, ἐπειδὴν ἴδῃ προλαβόντα καὶ βουλόμενον ἀφ’ ἑαυτοῦ πάντα μαθεῖν, ἀφείς διαμαρτεῖν, καὶ δείξας ὡς οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὴν μάθησιν, ^οοὕτως αὐτῷ τότε ἐπεισάγοι τὰ παρ’ ἑαυτοῦ· οὕτω καὶ ὁ θεὸς ἐκέλευσε παρὰ τὴν ἀρχὴν ἔπεσθαι διὰ τῆς κατὰ τὴν κτίσιν καταλήψεως· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἠθέ- C λησαν, δείξας διὰ τῆς πείρας ὅτι οὐκ ἀρκοῦσιν ἑαυτοῖς, τότε αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἐτέρως πάλιν ἄγει. Ἐδωκεν ἀντὶ δέλτου τὸν κόσμον. Οὐδὲ ἐν οὗτοις ἐμελέτησαν οἱ φιλόσοφοι, οὐδὲ αὐτῷ πεισθῆναι ἠθέλησαν, οὐδὲ ταύτην ἐλθεῖν τὴν ὁδὸν ^ρπρὸς αὐτὸν, ἣν αὐτὸς ἐκέλευσεν. Εἰσῆγαγεν ἐτέραν ὁδὸν τῆς προτέρας σαφεστέραν, πείθουσιν ὅτι οὐκ αὐτάρκης ἄνθρωπος αὐτὸς ἑαυτῷ μόνος. Τότε μὲν γὰρ καὶ λογισμοὺς ἦν ἀνακινεῖν, καὶ τῇ ἔξωθεν κεχρηῆσθαι σοφία διὰ τῆς κτίσεως χειραγωγουμένους· νῦν δὲ ^σᾶν μὴ τις γένηται μωρὸς, τουτέστιν, ᾶν μὴ πάντα λογισμὸν καὶ πᾶσαν κενώσῃ σοφίαν, καὶ τῇ πίστει ἑαυτὸν παραδῶ, ἀμήχανον σωθῆναι. Οὐ μικρὸν τοίνυν D μετὰ τοῦ ποιῆσαι ῥαδίαν τὴν ὁδὸν καὶ νόσημα ἀνέσπασεν ^τἐντεῦθεν, τὸ μὴ καυχᾶσθαι μηδὲ μέγα φρονεῖν· “Ὅπως μὴ ^θκαυχῆσθαι πᾶσα σάρξ.” Ἀπὸ γὰρ τούτου ἡ ἀμαρτία, ὅτι σοφώτεροι τῶν τοῦ θεοῦ νόμων εἶναι ἐφιλονείκησαν, οὐ

^λ Verba ἵνα τὸν τῦφον—ἐνδιατρίβετε; πάντα, quae exciderant, addita sunt ex nostris omnibus, Regio apud Montef. et marg. Sav. Vertit ea Aretinus. ^μ ἐπὶ] ἐν F. ^ν αὐτοὺς ex corr. A. ceteri cum Veron. ἑαυτούς. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. pp. 536 B. 813 D. ^ξ ἡπερ C. ^ο οἰήσισοφίαν] Sic C.E. οἰήσιν σοφίαν F. οἰήσει σοφίαν a pr. man. A. ἐν οἰήσει σοφίαν Veron. οἰήσιν καὶ σοφίαν ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. sapientiae opinionem Aret. ^ρ ὡς omnes. ὥσπερ Edd. ^σ ἥπερ] οἷπερ ex corr. A. τῇδε ἥπερ F. ^τ οὕτως] οὕτως A.E. Statim αὐτῷ ex corr. A. ceteri cum Veron. ἑαυτῷ. ^θ τούτῳ C. ^ι πρὸς αὐτὸν ἦν αὐτός] ἠνέσχοντο ἦν C. ^κ ἐντεῦθεν] + δὲ E. + δὲ καὶ A. δὲ pro τὸ F. ^λ καυχῆσθαι] + φησὶ C.

θέλοντες οὕτω μαθεῖν ὡς αὐτὸς ἐνομοθέτησε. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὅλως ἔμαθον. Οὕτω καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο. Εἶπε τῷ Ἀδάμ· τόδε ἔτι πράξον, καὶ τόδε μὴ πράξεις. Ἐκεῖνος ὡς πλεόν τι νομίζων εὐρίσκειν, παρήκουσε, καὶ ὅπερ εἶχεν, ἀπώλεσεν. Εἶπε τοῖς ἐξῆς, μὴ ἐναπομένετε τῇ κτίσει, ἀλλὰ διὰ ἑταύτης τὸν δημιουργὸν θεωρεῖτε. Ἐκεῖνοι δὴθεν, ὡς σοφώτερόν τι τῶν εἰρημένων εὐρίσκοντες, μυρίους ἐκίνησαν λαβυρίνθους. Διὰ τοῦτο καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις συνερράγησαν, καὶ οὔτε τὸν θεὸν εὗρον, οὔτε περὶ τῆς κτίσεώς τι σαφές (269) ἔγνωσαν, οὐδὲ προσήκουσαν καὶ ἀληθῆ περὶ αὐτῆς δόξαν ἔσχον. Διὰ τοῦτο πάλιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τὴν οἴησιν αὐτῶν καθαιρῶν, τοὺς ἰδιώτας πρώτους εἰσήγαγε, δείξας ὡς πάντες τῆς ἄνωθεν δέονται σοφίας. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῷ 36 περὶ γνώσεως λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ ἀνθρώπους καὶ τὰ ἄλλα πάντα κτίσματα ἐν πολλῇ χρεία αὐτοῦ κατέστησεν, ἵνα μεγίστην ἀφορμὴν ἔχῃ καὶ ταύτην ὑποταγῆς καὶ οἰκειώσεως, ἵνα μὴ ἀποπηδήσαντα ἀπόληται. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀφῆκεν αὐτάρκεις αὐτοὺς ἑαυτοῖς εἶναι. Εἰ γὰρ καὶ νῦν ἐν χρεία ὄντες πολλοὶ καταφρονοῦσιν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ποῦ οὐκ αὖ ἐξηλθον ὑπεροψίας; Ὡστε καὶ τὸ οὕτω καυχᾶσθαι οὐ φθονῶν αὐτοῖς ἀνείλεν, ἀλλ' ἀφέλκων αὐτοὺς τῆς ἀπωλείας τῆς ἐντεῦθεν γινομένης.

5 “Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη Β ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις.” Τὸ, “ἐξ αὐτοῦ,” ἐνταῦθα οὐ περὶ τῆς εἰς τὸ εἶναι παραγωγῆς οἶμαι λέγειν αὐτὸν, ἀλλὰ περὶ τῆς πίστεως· τουτέστι, τέκνα θεοῦ γενέσθαι οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός. Μὴ νομίσητε τοίνυν, ὅτι ἀφελόμενος ἡμᾶς τοῦ καυχήματος, εἶασεν οὕτω· μείζον γὰρ ἕτερον ἔδωκε καύχημα. Ἐκείνου γὰρ, οὐ ἐνώπιον οὐ δεῖ καυχᾶσθαι, παῖδες ἐστε, διὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο γεγνημένοι. Καὶ ἐπειδὴ εἶπε, “τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο καὶ τὰ ἀγενῆ,” δείκνυσιν ὅτι πάντων εἰσὶν ἐγγενέστεροι, τὸν θεὸν

5 v. 30.

⁵ τι om. F. ⁶ ἔχῃς A.F. Veron. Statim δὲ pro καὶ C. ⁷ Haec, ἵνα μὴ ἀποπηδήσαντα ἀπόληται accesserunt ex nostris omnibus et Aretino. Habet ea etiam Sav. in margine. ⁸ αὐτοῦς] ἑαυτοῦς C. et a pr. man. A. ⁹ τὸ om. F. et a pr. man. A. τὸ οὕτω κ. οὐ φθ.] οὐχὶ τὸ καυχᾶσθαι φθ. C. ¹⁰ αὐτοῦς E.F. et a pr. man. A. etiam Veron. ¹¹ καὶ om. F. et Mosq. 7. ¹² τῆς om. F. ¹³ ὑμᾶς C.E. Veron. Mox ἕτερον om. F. ¹⁴ Edebatur, ἐκείνου γὰρ ἐνώπιον οὐ δεῖ καυχᾶσθαι. παῖδες αὐτοῦ ἐστε. Pronomen αὐτοῦ deest in libris omnibus. Unus F. post ἐστε addit θεοῦ. Priora sic leguntur in E. ἐκείνου γὰρ οὐ ἐνώπιον οὐδεὶς δύναται καυχῆσθαι. Unde οὐ assumimus. ¹⁵ ἐξελέξατο] + ὁ θεός E. Mox ἀγενῆ C.E. pro vulgato ἀγεννῆ.

ἔχοντες πατέρα. Τῆς δὲ εὐγενείας ταύτης οὐχ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐμὴν ἐστὶν αἷτις, σοφοὺς ὑμᾶς C ποιήσας καὶ δικαίους καὶ ἁγίους· τοῦτο γὰρ ἐστὶν, “Ἐγενήθη ἡμῖν σοφία.” Τίς οὖν ἡμῶν σοφώτερος τῶν οὐ τὴν Πλάτωνος ἔχόντων σοφίαν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, τοῦτο τοῦ θεοῦ βουλευθέντος; Τί δέ ἐστὶν, “ἀπὸ θεοῦ;” Ὅταν μεγάλα εἶπῃ περὶ τοῦ μονογενοῦς, τότε προσάπτει τὸν πατέρα, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ἀγέννητον εἶναι τὸν υἱόν. Ἐπειδὴ οὖν εἶπεν, ὅτι τοσαῦτα ἴσχυσε, ἵκαὶ τὸ πᾶν ἀνέθηκε τῷ υἱῷ, σοφίαν αὐτὸν λέγων ἡμῖν γεγενῆσθαι καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν καὶ ἀπολύτρωσιν· διὰ τοῦ υἱοῦ πάλιν τὸ πᾶν ἀνατιθεὶς τῷ πατρὶ βεῖπεν, “ἀπὸ θεοῦ.” Διὰ τί ἡ δὲ μὴ εἶπεν, ἐσόφισεν D ἡμᾶς, ἀλλ', “ἐγενήθη ἡμῖν σοφία;” Τὸ δαψιλὲς ἐνδεικνύμενος τῆς δωρεᾶς· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἐαυτὸν ἡμῖν ἔδωκε. Καὶ ὅρα πῶς ὁδῷ προβαίνει. Πρότερον γὰρ ἡμᾶς σοφοὺς ἐποίησεν ἀπαλλάξας τῆς πλάνης, καὶ τότε δικαίους καὶ ἁγίους, τὸ πνεῦμα χαρισάμενος, καὶ οὕτως ἀπῆλλαξεν ἡμᾶς ἀπάντων τῶν κακῶν, ὥστε αὐτοῦ εἶναι. ἵΚαὶ οὐ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Ἀλλαχοῦ μὲν οὖν φησιν, ὅτι ἡμεῖς ἐγενόμεθα δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ, οὕτω λέγων· ⁶“Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ” νῦν δὲ αὐτόν φησι E δικαιοσύνην ἡμῖν γεγενῆσθαι, ὥστε ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μετέχειν δαψιλῶς. Οὐ γὰρ ὁ δεῖνα σοφοὺς ἐποίησε καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ Χριστός. Ὁ τοίνυν καυχώμενος, ἐν αὐτῷ καυχάσθω, μὴ ἐν τῷ δεῖνι ^κκαὶ τῷ δεῖνι· παρὰ τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ἅπαντα. Διὸ εἰπὼν, “ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία καὶ δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις,” ἐπήγαγεν· ⁷“Ἰνα, καθὼς γέγραπται, Ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.” Διὰ τοῦτο ¹καὶ σφοδρῶς κατηνέχθη κατὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, ἵνα ^μτοῦτο αὐτὸ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὥσπερ οὖν 37 καὶ ἔστι δίκαιον, ἐν ^ηθεῷ καυχᾶσθαι. Ὅταν γὰρ παρ' ἐαυτῶν τὰ ὑπὲρ ἐαυτοῦς ζητῶμεν, οὐδὲν μωρότερον, ^οοὐδὲν ἀσθενέστερον ἡμῶν γίνεται. Γλῶτταν μὲν γὰρ ἔχειν ἡκονημένην, δυνατὸν, δόγματα δὲ ἰσχυρὰ, ἀμήχανον· ἀλλὰ τοῖς τῶν

6 2 Cor. v. 21.

7 v. 31.

^ε ἡμῖν et p.p. ἡμᾶς C. Ita tacite edidit Montef. Vulgatum tuetur Cat. ¹ καὶ assumptum ex C. Aret. ^ε εἰπὼν E.F. ^η δὲ om. a pr. man. A. ^ι Vid. Annot. ^κ Verba καὶ τῷ δεῖνι habent E. et in marg. C. In Editis desunt. Statim παρὰ γὰρ τοῦ Χρ. E. ¹ καὶ om. a pr. man. C. Idem προσηνέχθη pro κατηνέχθη habet. ^μ τοῦτῳ αὐτῷ C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^η θεῷ] κυρίῳ A. ^ο οὐδὲν] οὐδέ F.

ἀραχνίων ὑφάσμασιν εοίκασιν οἱ λογισμοὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες. Εἰς τοῦτο γὰρ τινες ῥῆλασαν μανίας, ὡς μηδὲν ἀληθὲς εἶναι λέγειν τῶν ὄντων, ἀλλὰ πάντα ἐναντία διίσχυρίζεσθαι τῶν φαινομένων. Μηδὲν Ἱτοῖνυν εἶπης σαυτοῦ, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἐν
 B θεῷ καυχῶ· μηδενὶ ἀνθρώπῳ τί ποτε λογίσῃ. Εἰ γὰρ Παῦλῳ οὐδὲν χρὴ λογίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἑτέροις. ⁸“Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡΐξανεν.” Ὁ μαθὼν ἐν κυρίῳ καυχᾶσθαι, οὐδέποτε ἐπαρθήσεται, ἀλλ' αἰεὶ καὶ μετριάσει, καὶ ἐν πᾶσιν ἔσται εὐχάριστος. (270)
 Ἀλλ' οὐ τὰ τῶν Ἑλλήνων τοιαῦτα, ἀλλὰ πάντα ἑαυτοῖς ἀνατιθέαςι. Διὸ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ποιοῦσι θεοὺς· οὕτως αὐτοὺς ἢ ἀπόνοια ἱέξετραχήλισεν.

⁹Ωρα δὴ ἱλοιπὸν πρὸς τὴν τούτων ἐξελθεῖν μάχην. Πού τοῖνυν κατελίπομεν ἡ τῇ προτέρα τὸν λόγον; Ἐλέγομεν, ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν κατὰ ἀνθρωπίνην ἀκολουθίαν περιγενέσθαι
 C τῶν φιλοσόφων τοὺς ἀλίεας· ἀλλ' ὅμως γέγονε δυνατόν· ὅθεν δῆλον, ὅτι χάριτι γέγονεν. Ἐλέγομεν, ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν οὐδὲ ἐννοῆσαι αὐτοὺς τοσαῦτα κατορθώματα· καὶ ἐδείξαμεν, ὅτι οὐ μόνον ἐνενόησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος ἡγαγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας. Τὸ αὐτὸ δὴ καὶ σήμερον γυμνάσωμεν τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον, πόθεν αὐτοῖς ἐπῆλθε προσδοκῆσαι τῆς οἰκουμένης περιγενέσθαι, εἰ μὴ εἶδον τὸν Χριστὸν ἀναστάντα. Μὴ γὰρ ἐξεστήκεσαν, ὥστε τοιοῦτόν τι λογίσασθαι ἀπλῶς καὶ εἰκῇ; Καὶ γὰρ ὑπερβάλλει
 D πᾶσαν μανίαν τὸ προσδοκῆσαι ἄνευ θείας χάριτος τοσούτου περιγενέσθαι πράγματος. ¹⁰Πῶς αὐτὸ κατῴρθωσαν μαινόμενοι καὶ ἐξεστηκότες; Εἰ δὲ ἐσωφρόνουν, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πράγματα ἔδειξε, πῶς ἄνευ τοῦ λαβεῖν ἐνέχυρα ἀξιόπιστα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς ἁνωθεν ἀπολαῦσαι ῥοπῆς, ὑπέμενον πρὸς τοσούτους ἐξελθεῖν πολέμους, καὶ γῆς καὶ θαλάττης κατατολμῆσαι, καὶ ¹¹πρὸς μεταβολὴν τῶν τῆς οἰκουμένης ἀπάσης ἐθῶν τῶν ἐν χρόνῳ τοσούτῳ παγέντων ἄνθρωποι δώδεκα ἀποδύσασθαι, καὶ στήναι γενναίως οὕτως; Καὶ τὸ δὴ μεῖζον, πρὸς ὃ τὸν οὐρανὸν καλοῦντες καὶ τὰς ἄνω δια-

8 1 Cor. iii. 6.

⁸ ῥῆλασαν C. παρήλασαν vulgo. ⁹ τοῖνυν] οὖν F. ¹⁰ ἱέξετραχήλισεν A.
 * ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἢ πλούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ δεῖ καυχᾶσθαι· καὶ ὅτι τὸν ἐνταῦθα ἐν ἀνέσει ζῶντα, ἐκεῖ κακουχηθῆναι δεῖ· καὶ ὅτι οὐδὲ τέχνη, οὐδὲ στρατεία ἐμποδίζειν ἡμῖν ὀφείλει εἰς τὴν τῶν θείων μελέτην. Veron. ¹¹ τοῖνυν] + ἐστὶ Edd. ἐστὶ om. E.F. ¹² Sic Codd. τὸν λόγον τῇ προτέρᾳ in verso ordine Edd. ¹³ πῶς δ' ἂν αὐτὸ κατῴρθωσαν C. ¹⁴ πρὸς μεταβολὴν] προσβαλεῖν F. Idem mox ἐθῶν pro ἐθῶν. ¹⁵ τὸν accessit ex nostris omnibus.

τριβὰς, πόθεν προσεδόκων πείθειν τοὺς ἀκούοντας; ^zΚαὶ εἰ Ε
 μὲν ἦσαν ἐν δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ παιδεύσει
 τραφέντες, μάλιστα μὲν οὐδὲ οὕτω πρὸς τοσοῦτον ὄγκον
 πραγμάτων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐπαρθῆναι· πλὴν ἀλλὰ μᾶλλον
 τινα λόγον εἶχεν ἢ προσδοκία· νῦν δὲ αἱ μὲν πρὸς λίμνας,
 οἱ δὲ περὶ δέρματα ἡσχόληντο, οἱ δὲ περὶ ^aτελωνίαν. Οὐδὲν
^bδὲ τούτων τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀχρηστότερον πρὸς φιλοσοφίαν
 καὶ πρὸς τὸ πείσαι μεγάλα φαντάζεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν
 μὴ παράδειγμά τις ἔχῃ. Μᾶλλον δὲ οὐ μόνον παραδείγματα
 οὐκ εἶχον, ὅτι περιέσσονται, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐ περιέσσονται, ³⁸
 καὶ ^cταῦτα ἔναυλα. Πολλοὶ γὰρ ἐπιχειρήσαντες ^dκαινοτομίαις
 ἐσβέσθησαν, οὐχὶ ^eτοῖς παρ' Ἑλλήσι λέγω, ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲ
 ἦσαν, ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ,
 οὐχὶ μετὰ δώδεκα ἀνθρώπων, ἀλλὰ μετὰ πλήθους πολλοῦ
 τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Καὶ γὰρ Θεοδᾶς καὶ Ἰούδας
 συστήματα ἔχοντες μεγάλα ἀνθρώπων μετὰ τῶν μαθητῶν
 ἀπώλοντο· καὶ ὁ παρ' ἐκείνων φόβος ἰκανὸς ἦν τούτους
 παιδεύσαι, εἰ μὴ σφόδρα ἦσαν πεπεισμένοι, ὅτι ἄνευ θείας
 δυνάμεως ἀμήχανον περιγενέσθαι. Εἰ δὲ καὶ προσεδόκων Β
 κρατῆσαι, ποίαις ἐλπίσι τοσοῦτους ἀνεδέχοντο κινδύνους, εἰ
 μὴ πρὸς τὰ μέλλοντα ἑώρων; Θῶμεν δὲ, ὅτι ^εκαὶ ἡλπίζον
 κρατῆσαι· τί προσεδόκων κερδαίνειν ἐκ τοῦ προσάγειν ἅπαντας
 τῷ μὴ ἀναστάντι, καθὼς φατε; Εἰ γὰρ νῦν πιστεύσαντες
 ἄνθρωποι περὶ βασιλείας οὐρανῶν καὶ μυρίων ἀγαθῶν, δυσκόλως
 καταδέχονται κινδύνους, πῶς ἂν ἐκεῖνοι μάτην τοσαῦτα ^hἂν
 ὑπέμειναν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπὶ κακῷ; Εἰ γὰρ μὴ ⁱἐγένετο
 τὰ γεγενημένα, μηδὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ Χριστὸς ἀνέβη, ^kὅτι
 ταῦτα πλάττειν φιλονεικοῦντες καὶ τοὺς ἄλλους πείθειν, καὶ C
 τῷ θεῷ προσκρούειν ἔμελλον, καὶ μυρίους ἄνωθεν προσδοκᾶν
 κεραυνούς. Ἄλλως δὲ, εἰ καὶ ζῶντος τοῦ Χριστοῦ ^lταύτην
 εἶχον τὴν προθυμίαν, τελευτήσαντος ἂν ἔσβεσαν αὐτήν.
^mἘδοξε γὰρ ἂν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέστη, ἀπατεῶν εἶναί τις καὶ
 εἴρων. Οὐκ ἴστε, ὅτι τὰ στρατόπεδα, τοῦ μὲν στρατηγοῦ
 καὶ βασιλέως ζῶντος, καὶ ἂν ἀσθενῇ ἢ, συγκροτεῖται· ἀπελθόντων
 δὲ ἐκείνων, καὶ ἰσχυρὰ ἢ, διαλύεται;

Ποίοις οὖν, εἰπέ μοι, λόγοις ἐκέχρηντο πιθανοῖς, μέλλουτες

^z καὶ εἰ μὲν] εἰ μὲν γὰρ C. ^a τελωνίαν F. ^b δὲ, quod aberat, habet E.
^c ταῦτα] + δὴ C. + τὰ F. et a pr. man. A. ^d καινοτομίας E. ^e κενωτομίας
a pr. man. A. ^f Vid. Annot. ^g ἐν] καὶ ἐν C. ^h καὶ om. F. ⁱ ἂν
accessit ex A.C.E. ^j ἐγένοντο C. ^k Vid. Annot. ^l ταύτην
—τελευτήσαντος] Sic nostri omnes. Edehatur τοσαύτην εἶχον προθυμίαν,
ἀποθανόντος.

ἄπτεσθαι τοῦ κηρύγματος καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ἐξιέναι
 Δᾶπασαν; ποίοις δὲ κωλύμασιν οὐκ ἂν κατεσχέθησαν; ¹⁰ Εἰ
 γὰρ μαινόμενοι ἦσαν· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγων οὐ παύσομαι·
 οὐδὲν ὅλως κατορθῶσαι ἔδει· οὐδεὶς γὰρ μαινομένοις πείθεται·
 εἰ δὲ κατώρθωσαν, ὥσπερ οὖν ¹¹ κατώρθωσαν, καὶ δείκνυσιν
 τὸ τέλος, ¹² ὅτι πάντων ῥῆσαν σοφώτεροι. Εἰ δὲ πάντων ἦσαν
 σοφώτεροι, εὐδηλον ὅτι οὐκ ἂν ἀπλῶς ἦλθον ἐπὶ τὸ κήρυγμα. (271)
 Εἰ γὰρ μὴ εἶδον αὐτὸν ἀναστάντα, τί ἦν ἱκανὸν αὐτοὺς
 ἐξαγαγεῖν ἐπὶ τὸν πόλεμον τούτων; τί δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς
 ἀπέτρεψεν; Εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι,
 Ἐκαὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν ἐπηγγείλατο· εἶπεν, ὅτι κρατή-
 σουσι τῆς οἰκουμένης πνεῦμα λαβόντες ἅγιον· καὶ μυρία πρὸς
 τούτοις ἕτερα πᾶσαν ὑπερβαίνοντα φύσιν. Ὡστε εἰ μηδὲν
 τούτων γέγονεν, ¹³ εἰ καὶ ζῶντι ἐπείθοντο, τελευτήσαντος οὐκ
 ἂν ἐπείσθησαν, εἰ μὴ εἶδον ἀναστάντα. Εἶπον γὰρ ἅν· μετὰ
 τρεῖς ἡμέρας ¹⁴ ἔλεγεν ἀναστήσομαι, καὶ οὐκ ἀνέστη· πνεῦμα
 ὑπέσχετο δώσειν, καὶ οὐκ ἔπεμψε· πῶς οὖν ὑπὲρ τῶν μελλόντων
 αὐτῷ πιστεύσομεν, τῶν παρόντων ἐληλεγμένων; Τίνος δὲ
 ἔνεκεν μὴ ἀναστάντος, ἐκήρυττον ὅτι ἀνέστη; Ἐπειδὴ ἐφίλουν
 αὐτὸν, φησί. Καὶ μὴν μισεῖν λοιπὸν εἰκὸς ἦν ἀπατήσαντα
 39 καὶ προδεδωκότα, καὶ ὅτι μυρίαις αὐτοὺς ἐλπίσιν ἐπάρας, καὶ
 οἰκίας καὶ γονέων καὶ πάντων ἀποστήσας, καὶ ὁλόκληρον ἔθνος
 ἐκπολεμώσας αὐτοῖς τὸ Ἰουδαίων, προέδωκεν ὕστερον. Καὶ
 εἰ μὲν ἀσθενείας ἦν τὸ ¹⁵ γενόμενον, συνέγνωσαν ἅν· νυνὶ δὲ
 κακουργίας πολλῆς εἶναι ἐνομίζετο. Ἔδει γὰρ τάληθές εἰπεῖν,
 καὶ μὴ τὸν οὐρανὸν ἐπαγγείλασθαι ἄνθρωπον ὄντα θνητὸν,
 ὥς φατε. Ὡστε τούναντίον εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιεῖν, κηρύττειν
 τὴν ἀπάτην, καὶ λέγειν αὐτὸν εἴρωνα καὶ γόητα· οὕτω γὰρ
 Β ἂν καὶ τῶν κινδύνων ἀπηλλάγησαν, οὕτω καὶ τὸν πόλεμον
 ἔλυσαν. Εἰ γὰρ τοῖς στρατιώταις ἀργύριον ἔδωκαν οἱ
 Ἰουδαῖοι, ἵνα εἴπωσιν, ὅτι ἐκλέψαν τὸ σῶμα· εἰ παρελθόντες
 εἶπον οἱ μαθηταὶ ὅτι ἐκλέψαμεν, καὶ οὐκ ἀνέστη, ποίας ἂν
 οὐκ ἀπήλαυσαν τιμῆς; Ὡστε ἐξῆν ¹⁶ αὐτοῖς καὶ τιμᾶσθαι καὶ
 στεφανοῦσθαι. Τίνος οὖν ἔνεκεν τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ κινδυνεύειν
 ὧς ἀντικατηλλάξαντο τούτων, εἰ μὴ θεία τις ἦν ἡ πείθουσα
 αὐτοὺς δύναμις, ἡ τούτων ἀπάντων δυνατωτέρα; Εἰ δὲ ¹⁷ μηδέπω

¹⁰ εἰ] + μέν E.
 om. F. Veron.

et a pr. man. A.

ante ἡμέρας transp. A.

etiam A. a pr. man.

¹⁷ μηδέπω] + σε E.

¹¹ καὶ κατώρθωσαν Edd. καὶ om. A.C.F. καὶ ante δείκνυσιν

¹² Vid. Annot. ¹³ ἦσαν] εἰς F.

¹⁴ ἔλεγεν ἀναστήσομαι] ἀναστήσομαι, ἔφη F. ἔλεγεν

¹⁵ γινόμενον C.E.

¹⁶ αὐτοὺς A.C.

¹⁷ ἀντικατήλλαξαν a pr. man. A.

παίθομεν, λογίζου κακείνο· ὅτι εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ εἰ σφόδρα
 παρεσκευάζοντο, οὐκ ἂν ἔπ' αὐτῷ τὸ κήρυγμα ἐκήρυξαν, ἀλλ'
 ἀπεστράφησαν αὐτὸν, ²διὰ τοῦτο ὃ λέγω. Ἴστε γὰρ ὅτι
 οὐδὲ τὰ ὀνόματα βουλόμεθα τῶν τὰ τοιαῦτα ἀπατώντων
 ἡμᾶς ἀκούειν. Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ἐκήρυττον αὐτοῦ τὸ ὄνομα; C
 προσδοκῶντες ὅτι κρατήσουσι δι' αὐτοῦ; Καὶ μὴν τοῦναντίον
 ἐχρῆν προσδοκᾶν, ὅτι εἰ καὶ ἔμελλον κρατήσῃν, ³ἀπώλοντο
 ἀπατεῶνος ὄνομα φέροντες εἰς μέσον. Εἰ δὲ συσκιᾶσαι τὰ
 πρότερα ἐβούλοντο, ἔδει σιγῆσαι· ὥς τό γε ἐπαγωνίζεσθαι,
 μειζόνως ἀνῆπτε καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὸν γέλωτα. Πόθεν
 οὖν ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἀναπλάσαι τοιαῦτα; καὶ γὰρ ἅπερ ἤκου-
 σαν, ἀπώλεσαν. Εἰ δὲ οὐκ ὄντος φόβου πολλὰ ἐπελανθάνοντο,
 καὶ ⁴τινα οὐδὲ ἐνόουν, καθὼς καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς φησι,
 τοσούτου κινδύνου καταλαβόντος, πῶς οὐκ ἂν ἅπαντα αὐτῶν D
 ἀπέπτη; Καὶ τί λέγω τὰ ῥήματα; ὅπου γε καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν
 τὸν διδάσκαλον πόθος ἡρέμα κατεμαραίνετο τῷ φόβῳ τῶν
 ἐσομένων· ὅπερ αὐτοῖς καὶ ὠνειδισεν. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸ τούτου
 μὲν ⁵ἐκκρεμάμενοι αὐτοῦ, συνεχῶς ἠρώτων, ποῦ ὑπάγεις; ὕστε-
 ρον δὲ, ὅτε τοὺς μακροὺς ἀπέτεινε λόγους τὰ δεινὰ διηγούμενος
 τὰ παρ' αὐτὸν τὸν σταυρὸν, ⁶τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν καταλη-
 ψόμενα αὐτοὺς, εἶτα τῷ δέει παγέντες ἐναπέμειναν ἀχανεῖς·
 ἄκουσον πῶς ⁷αὐτοῖς τοῦτο αὐτὸ προφέρει λέγων· ⁸“Οὐδεὶς
 ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ⁹λελάληκα ὑμῖν
 ταῦτα, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.” Εἰ τοίνυν E
 προσδοκῶντες αὐτὸν ἀποθανεῖσθαι καὶ ἀναστήσεσθαι οὕτως
 ἤλγουν, ἀναστάντα αὐτὸν μὴ εἰδόντες, πῶς οὐκ ἂν ἀπώλοντο,
 καὶ εἰς αὐτὴν ἂν ἐσπούδασαν καταδύναι τὴν γῆν, καὶ ἀθυμίᾳ
¹⁰τῇ τῆς ἀπάτης καὶ δέει τῶν ἐσομένων πολιορκούμενοι;

Πόθεν δὲ καὶ τὰ ὑψηλὰ αὐτοῖς δόγματα; τὰ γὰρ ὑψη-
 λότερα ὕστερον εἶπεν αὐτοὺς ἀκούσεσθαι. ¹⁰“Πολλὰ γὰρ
 ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησὶν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.”
 Ὡστε ¹¹τὰ λειπόμενα ὑψηλότερα ἦν. Εἰς δὲ τῶν μαθητῶν 40
 οὐδὲ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἤθελεν ἀπελθεῖν μετ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ
¹²κινδύνων ἤκουσεν, ἀλλ' ἔλεγεν· ¹¹“Ἀπέλθωμεν καὶ ἡμεῖς,

⁹ Joan. xvi. 5, 6.

¹⁰ Ibid. 12.

¹¹ Ibid. xi. 16.

¹ ἐπ' αὐτὸν F.

² Verba διὰ τοῦτο ὃ λέγω, quae absunt in Editis, agnoscunt libri omnes cum Aret.

³ ἀπώλοντο] + ἂν E.F.

⁴ τινα] +

τῶν λεγομένων E.

⁵ ἐκκρεμαμένοι F.

⁶ Verba τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν,

quae vulgo desunt, solus habet E.

⁷ Sic libri omnes. Vulgo αὐτοῖς post

προφέρει legitur.

⁸ λ. ὑμῖν ταῦτα] ταῦτα λ. ὑμῖν E.F.

⁹ εἰδότες E.F.

¹⁰ τῇ om. F.

¹¹ αὐτοῖς A.E.F. Veron.

¹² τὰ λειπόμενα] Sic E. τὰ

λεγόμενα A.C.F. ea de quibus loquebatur Aret. τὰ μὴ λεγόμενα Edd.

¹ κιν-
δυνον C.

ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ·” βαρυνόμενος ἐπειδὴ προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι. Εἰ δὲ μετ' αὐτοῦ ὦν προσεδόκησεν ἀποθανεῖσθαι, καὶ ἀνεδύετο διὰ τοῦτο, [™]καὶ χωρὶς αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν τί οὐκ ἂν ἤλπισεν, ὅτε καὶ πολὺς ὁ ἑλεγχος ἦν τῆς ἀναισχυντίας; Τί δὲ καὶ εἶχον εἰπεῖν ἐξιόντες; Τὸ (272) μὲν γὰρ πάθος ἡ οἰκουμένη πᾶσα ᾗδει· καὶ γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ Β ἐκρέματο τοῦ ἱκρίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, καὶ ἐν μητροπόλει, καὶ ἐν ἑορτῇ μεγίστῃ, ^ηκαὶ ἐν ἣ μάλιστα οὐκ ἐνῆν τινα ἀπολειφθῆναι· τὴν δὲ ἀνάστασιν οὐδεὶς εἶδε τῶν ἔξωθεν, ὅπερ οὐ μικρὸν αὐτοῖς πρὸς τὸ πείθειν ἐμπόδιον ἦν. ^οΚαὶ ὅτι μὲν ἐτάφη, πάντες διεθρύλουν· καὶ ὅτι ἔκλεψαν τὸ σῶμα αὐτοῦ οἱ μαθηταί, οἱ στρατιῶται μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπάντων ἔλεγον· ὅτι δὲ ἀνέστη, τῶν ἔξωθεν οὐδεὶς εἶδε. Πόθεν οὖν προσεδόκησαν πείθειν τὴν οἰκουμένην; Εἰ γὰρ θαυμάτων γινομένων στρατιῶται ἐπείσθησαν τὰ ἐναντία μαρτυρῆσαι, πόθεν προσεδόκων οὗτοι χωρὶς θαυμάτων κηρύττειν, καὶ μὴδὲ ὀβολὸν C κερκτημένοι πείθειν γῆν ^ικαὶ θάλατταν περὶ τῆς ἀναστάσεως; Εἰ δὲ δόξης ἐρῶντες τοῦτο ἐποιοῦν, πολλῷ μᾶλλον ἂν ἕκαστος ἐαυτῷ δόγματα ἐπεφήμισεν, οὐχὶ τῷ ἀπελθόντι. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐπείσθησαν αὐτοῖς οἱ ἄνθρωποι; Καὶ περὶ τίνος ^ιμᾶλλον ἀκούοντες ἐπίστευον; ^ςπερὶ ἐκείνου τοῦ συλληφθέντος καὶ σταυρωθέντος, ἢ περὶ αὐτῶν τῶν τὰς χεῖρας ^εἐκφυγόντων τὰς Ἰουδαϊκάς; Τίνος δὲ ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ^νμέλλοντες τοῦτο ποιεῖν, οὐκ εὐθέως τὴν Ἰουδαίαν ἀφέντες, εἰς τὰς ἔξω πόλεις ^ωἀπῆλθον, ἀλλ' ἐνδον ἐστρέφοντο; Πῶς δὲ, εἰ μὴ σημεία ἐποιοῦν, D ἔπειθον; ^ςΕἰ μὲν γὰρ ἐποιοῦν, ἐποιοῦν γὰρ, θεοῦ δύναμις ἦν τὸ γινόμενον· εἰ δὲ μὴ ἐποιοῦν καὶ ἐκράτουν, πολὺ θαυμαστότερον ἦν τὸ συμβάν. Οὐκ ᾔδεσαν Ἰουδαίους, εἰπέ μοι, καὶ τὴν πονηρὰν αὐτῶν μελέτην, καὶ τὴν ^νφθόνων γέμουσαν ψυχὴν; Καὶ γὰρ Μωϋσέα ἐλίθασαν μετὰ τὸ πέλαγος ὅπερ ἐπέζευσαν, μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ τρόπαιον ἐκείνο τὸ θαυμαστόν, ὅπερ ἔστησαν ἀναιμωτὶ διὰ τῶν ἐκείνου χειρῶν ^ςκατὰ τῶν δουλωσαμένων αὐτοῦς Αἰγυπτίων, μετὰ τὸ μάνα, μετὰ τὰς πέτρας καὶ τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν τὰς ἐκεῖθεν ῥαγείσας,

[™] καὶ om. C. De sequentibus vid. Annot. ^η καὶ om. C. ^ο καὶ ὅτι μὲν] ὅτι μὲν γὰρ C. Statim διεθρύλουν C.E.F. et a pr. man. A. διεθρύλλουν Edd. ^ι καὶ] τε καὶ F. ^ς μᾶλλον ἀκούοντες] Sic Edd. μᾶλλον ἀκούοντες μᾶλλον A.F. ἄλλου ἀκούοντες μᾶλλον C. ἄλλου μᾶλλον ἀκούοντες E. ^ν περὶ] ἢ περὶ F. ^ε ἐκφυγόντων C.E. Veron. et a pr. man. A. ^ν μέλλοντες] Sic C.E. Aretin. ἔμελλον vulgo. ^ω ἀπῆλθον C.E.F. ἐπῆλθον Edd. ^ς εἰ μὲν γὰρ] καὶ εἰ μὲν C. εἰ μὲν F. ^ν φόνων E. ^ς κατὰ τῶν δουλωσαμένων] Sic C. et Regius apud Montef. qui ita edidit. καταδουλωσαμένων vulgo. Verum vidit Dunaeus.

μετὰ ^aτὰ μυρία θαύματα τὰ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ε
ἐρυθρᾶς καὶ τῆς ἐρήμου Ἰερεμίαν εἰς λάκκον ^bἐνέβαλον, καὶ
πολλοὺς τῶν προφητῶν κατέσφαξαν. Ἔκουν γοῦν τί
φησιν Ἡλίας μετὰ τὸν φοβερόν λιμὸν ἐκείνον καὶ τὸν
θαυμαστὸν ὑετὸν καὶ τὴν λαμπάδα, ἣν ἐκ τῶν οὐρανῶν
κατήνεγκε, καὶ τὸ παράδοξον ὀλοκαύτωμα, ὡς πορρωτάτῳ τῆς
χώρας αὐτῶν ἐλαυνόμενος· ¹²“Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέ-
κτειναν, ^cτὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ γὰρ ὑπελείφθην
μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου.” Καίτοιγε οὐδὲν τῶν ⁴¹
^dνομίμων ἐκίνουν. Τούτοις οὖν πόθεν εἶχον προσέχειν, εἰπέ
μοι; καὶ γὰρ ^eἀπάντων ἐκείνων ἦσαν εὐτελέστεροι, καὶ τοιαῦτα
ἐκαινοτόμουν, δι’ αὐτὰ καὶ τὸν διδάσκαλον ἐσταύρωσαν. ^fΚαὶ
ἄλλως δέ, οὐχ οὕτως ἐδόκει δεινὸν εἶναι τὸ τὸν Χριστὸν
ταῦτα λέγειν, καὶ τούτους. Τὸν μὲν γὰρ ἴσως ἐνόμιζον ἐαυτῷ
δόξαν κτῶμενον ταῦτα ποιεῖν, ^gτούτους δὲ καὶ μειζρόνως ἂν
ἐμίσησαν, ἅτε ὑπὲρ ἐτέρου πολεμοῦντας αὐτοῖς. Ἄλλ’ οἱ
νόμοι αὐτοῖς ἐβοήθουν οἱ Ῥωμαίων; Ἄλλ’ ἀπὸ τούτων
^hἐνεποδίζοντο μᾶλλον· καὶ γὰρ ἔλεγον· ¹³“Πᾶς ὁ ποιῶν
ἐαυτὸν βασιλέα, οὐκ ἔστι φίλος τοῦ Καίσαρος.” Ὡστε τοῦτο ^B
μόνον ἱκανὸν ἦν ἐμποδίσαι, ὅτι τοῦ νομισθέντος ⁱεἶναι τυράννου
καὶ μαθηταὶ ἦσαν, καὶ τὰ ἐκείνου ^kκρατύνειν ἐβούλοντο.
Τί δὲ ὅλως αὐτοὺς ἐπῆρεν εἰς τοσοῦτους κινδύνους ἐμπεσεῖν;
τί δὲ περὶ αὐτοῦ λέγοντες ^lἐδόκουν εἶναι πιθανοί; ὅτι ἐσταυ-
ρώθη; ὅτι ἀπὸ γυναικὸς ἐτέχθη Ἰουδαίας πτωχῆς, Ἰουδαίῳ
τέκτονι μεμνηστευμένης; ὅτι ἐξ ἔθνους ἦν τῇ οἰκουμένῃ
ἀπεχθανομένου; Ἀλλὰ ταῦτα πάντα οὐχὶ πείθειν μόνον
καὶ ἐφέλκεσθαι τοὺς ἀκούοντας, ἀλλὰ καὶ ^mπροσίστασθαι
πᾶσιν ἦν ἱκανὰ, ⁿκαὶ μάλιστα παρὰ τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ ^C
τοῦ ἀλιέως λεγόμενα. Οὐκ ἂν οὖν ταῦτα πάντα ἐνενόησαν
οἱ μαθηταί; καὶ γὰρ αἱ δειλαὶ φύσεις πλείονα τῶν ὄντων
ἀναπλάττειν δύνανται· τοιαῦτα ^oδὲ ἦσαν αἱ ἐκείνων. Πόθεν
οὖν ἤλπιζον κατορθώσκειν; Μᾶλλον δὲ οὐκ ἤλπισαν, μυρίων
ὄντων τῶν ^pῤαπαγόντων αὐτοὺς, εἶγε μὴ ἀνέστη ὁ Χριστός.

¹² 3 Reg. xix. 10.¹³ Joan. xix. 12.

^a τὰ post μετὰ habent A.C.F. post θαύματα solus C. Vulgo absunt.
^b ἐβαλον Veron. ἐβαλλον F. Μοχ ἔσφαξαν F. ^c τὰ] καὶ τὰ F.
^d νομίμων] μικρῶν F. ^e ἀπάντων ἐκείνων ἦσαν A.C.F. ἐκείνων ἀπάντων
ἦσαν E. ἀπάντων ἦσαν ἐκείνων Edd. ^f καὶ om. C. ^g τούτους δὲ] Sic
libri omnes. τοὺς δὲ vulgo. ^h ἐνεποδ.] καὶ ἐνεποδ. C. ⁱ εἶναι, quod
aberrat, est in libris omnibus. ^k κρατύνειν F. ^l ἐδόκουν] + ἂν Sav. Mor.
Ben. invitis libris. ^m προϊστάσθαι F. et a pr. man. A. Statim ἦν om. E.
ⁿ καὶ μάλιστα] αὐτὰ μάλιστα E. ceteri cum Editis καὶ μάλιστα τὰ. ^o δὲ] οὖν F.
^p ῤαπαγόντων C.F. Veron. etiam A. a pr. man.

Οὐκ εὐδηλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι εἰ μὴ δαψιλοῦς καὶ μεγάλης ἀπήλυσαν χάριτος, καὶ ἐνέχυρα τῆς ἀναστάσεως ἔλαβον, οὐ μόνον πρᾶξαι καὶ ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' οὐδὲ ἐννοῆσαι ταῦτα ἠδύναντο; Εἰ γὰρ τοσούτων ὄντων κωλυμάτων πρὸς τὸ βουλευσασθαι, οὐ λέγω πρὸς τὸ κατορθῶσαι, καὶ ἐβουλεύσαντο καὶ εἰς ἔργον ἐξήγαγον, καὶ ἡμίζονα πάσης ἐλπίδος ἐποίησαν, παντί που δηλον, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει, ἀλλὰ (273) θείᾳ χάριτι πάντα εἰργάζοντο.

Τούτους τοίνυν τοὺς λόγους γυμνάζωμεν, μὴ καθ' ἑαυτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀλλήλων· οὕτω δ' ἂν εὐκολωτέρα ἴ γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν εὐρεσις. Μηδὲ, ὅτι χειροτέχνης εἶ, ἀλλοτρίαν τὴν μελέτην ταύτην εἶναι νόμιζε. Καὶ γὰρ Παῦλος σκηνοποιὸς ἦν. Ἀλλὰ καὶ πολλῆς ἐνεπλήσθη τότε χάριτος, φησὶ, κακεῖθεν ἅπαντα ἐφθέγγετο. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς χάριτος παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλου ἦν· καὶ τὴν χάριν δὲ διὰ τοῦτο ἔλαβεν, ἐπειδὴ γνώμην ἀξίαν τῆς χάριτος ἐπεδείξατο· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν τὴν τέχνην μετεχειρίζε. Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τῶν ἁτέχνην ἐχόντων, ἀλλ' οἱ εἰκὴ τρεφόμενοι καὶ ἀργοῦντες, οἱ διακόνοις κεκρημένοι πολλοῖς καὶ ἀφάτου θεραπείας ἀπολαύοντες. Τὸ γὰρ διαπαντὸς ἐργαζόμενον τρέφεσθαι, φιλοσοφίας εἰδὸς ἐστὶ· τούτων αἱ ψυχαὶ καθαρώτεραι, τούτων αἱ διάνοιαι εὐτονώτεραι. Ὁ γὰρ ἀργῶν πολλὰ εἰκὴ ἡμᾶλλον φθέγγεται, καὶ πολλὰ εἰκὴ 42 πράσσει, καὶ ἐργάζεται δι' ὅλης ἡμέρας οὐδὲν, πολλῆς νάρκης ἐμπεπλησμένος· ὁ δὲ ἐν ἐργασίᾳ ὢν οὐδὲν ταχέως περιττὸν παραδέχεται οὔτε ἐν ἔργοις, οὔτε ἐν λόγοις, οὔτε ἐν ἐννοίαις· ὅλη γὰρ ὡς διόλου συντέταται πρὸς τὸν ἐπίπονον βίον ἢ ψυχὴ. Μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν τρεφόμενων, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶλλον αὐτοὺς μακαρίζωμεν διὰ τοῦτο. Ποία γὰρ σοι χάρις, εἰπέ μοι, ὅταν τὸν κλῆρον παρὰ τοῦ πατρὸς δεξάμενος, ἡμῶν πρᾶττων διατελῆς, ἀλλὰ ἡ ἀναλώσεως πάντα ἐκεῖνα εἰκὴ; Οὐκ οἶδας, ὅτι οὐ πάντες τὸν αὐτὸν ἀποδώσομεν λόγον, ἀλλ' οἱ μὲν πλείονος ἐνταῦθα ἀπολαύσαντες ἀδείας, χαλεπώτερον, οἱ δὲ κακωθέντες ἢ πόνοις ἢ 5 πενίᾳ ἢ ἐτέρῳ τινὶ τοιούτῳ, ἡμερώτερον; Καὶ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου δηλα. Σὺ μὲν γὰρ εἰς οὐδὲν δέον τῇ σχολῇ χρησάμενος εἰκότως ἐγκαλῇ, ὁ δὲ πένης καὶ

ἡ μείζον ἀπάσης ἐλπίδος A. μείζον ἐλπίδος ἀπάσης E. ἴ γένοιτ' ἂν] Sic A.C.E. γένοιτο vulgo. In F. locus sic legitur: οὕτως εὐκολωτέρας γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ αἱ τῶν λοιπῶν αἰρέσεις. ἡ τέχνην] τὴν τέχνην Edd. τὴν om. E.F. Μοχ καὶ οἱ ἀργοῦντες F. ἡ μᾶλλον om. E. οὔτε ἐν ἐννοίαις, οὔτε ἐν λόγοις inverso ordine E.F. ὡς δὲ ὅλης A.F. ἡμῶν A.C.E. Legebatur οὐδὲν. ἡ ἀναλώσεως C.E.F. ἀναλώσας A. ἀναλίσκης Edd.

²μετὰ ἀσχολίαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ καιροῦ εἰς τὰ δέοντα ἀναλώσας, μεγάλων ἀπολαύσεται τῶν στεφάνων. Ἀλλὰ καὶ στρατείαν μοι ^απροβαλῇ πάντως, καὶ τῆς ἀσχολίας αὐτὴν αἰτιάσῃ. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι λόγον ἢ σκῆψις. Καὶ γὰρ ὁ Κορινθίος ^βἐκατοντάρχης ἦν, καὶ οὐδὲν ἢ ζώνη τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν παρέβλαψε. Σὺ δὲ ὅταν ὀρχησταῖς καὶ μίμοις σχολάζῃς, καὶ διαπαντὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναλίσκῃς τὸν βίον, ^γοὐδαμῶς οὐ στρατείας ἀνάγκην, οὐκ ἀρχόντων προβάλλῃ φόβον· ὅταν δὲ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν καλῶμεν, τότε τὰ μυρία κωλύματα. Καὶ τί κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐρεῖς, ὅταν ἴδῃς τὴν φλόγα καὶ τοὺς τοῦ πυρὸς ποταμοὺς καὶ τὰ δεσμὰ τὰ ἅλυστα, καὶ ^δβρυχομένων ἀκούσης ὁδόντων; Τίς σου προστήσεται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ἴδῃς τὸν μὲν χειροτέχνην καὶ ὀρθῶς βεβιωκότα, πάσης ἀπολαύοντα δόξης· σαυτὸν δὲ τὸν νῦν ἐν ^εμαλακοῖς ἱματίοις ὄντα καὶ μύρων πνέοντα, ἀνήκεστα πάσχοντα; Τί σοι τοῦ πλούτου καὶ τῆς περιουσίας ἔσται ὄφελος; τί δὲ τῷ χειροτέχνῃ τῆς πενίας ^δβλάβος; Ἴν' οὖν μὴ ^εταῦτα πάθωμεν, φοβηθῶμεν τὰ λεγόμενα νῦν, καὶ τὴν ἀσχολίαν ἅπασαν εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων πραγμάτων ἀναλώσωμεν διατριβήν. Οὕτω γὰρ ἐξιλεωσάμενοι τὸν θεὸν ὑπὲρ τῶν παρελθόντων ἀμαρτημάτων, καὶ τὰ μέλλοντα προσθέντες κατορθώματα, δυνησόμεθα τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ.

¹Κἀγὼ, ἀδελφοί, ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν ^ελόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ ^αθεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

(¹²⁷⁴) ΟΥΔΕΝ ^βτῆς ψυχῆς ἀγωνιστικώτερον Παύλου, μᾶλλον δὲ ^γοὐ τῆς ἐκείνου ψυχῆς· οὐ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εὑρίσκειν·

¹ CAP. II. v. 1, 2.

² μετὰ ἀσχολίαν A.C. *post negotia* Aret. μετὰ ἀσχολίας vulgo. ^α προβαλῇ A.C. *adducere* Aret. Edebatur προβάλλῃ. ^β ἐκατοντάρχης E. ^γ βρυχομένων C. et ex corr. E. Edebatur βρυχωμένων ante Montef. qui tacite correxit. ^δ μαλακοῖς nostri omnes et Reg. apud Montef. σηρικαῖς Edd. ^ε ταῦτα πάθωμεν] Sic E. πάθωμεν ταῦτα C. τότε πάθωμεν Edd. Neque ταῦτα, neque τότε legunt A.F. HOM. VI. ^α θεοῦ] Χριστοῦ F. ^β τῆς Παύλου ψ. ἀγωνιστικώτερον hoc ordine C. ^γ οὐ] οὐδέ A.F.

ΤΟΜ. II.

I

ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἐνεργούσης ^d αὐτῷ χάριτος ἴσον πάντα νικώσης.
 43 Ἰκανὰ μὲν ^e γὰρ καὶ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα καταβαλεῖν τὸν
 τῦφον τῶν ἐπὶ σοφίᾳ κομπαζόντων, μᾶλλον δὲ καὶ μέρος
 τῶν εἰρημένων. Ὡστε δὲ λαμπρὰ γενέσθαι τὰ νικητήρια,
 καὶ ἐπαγωνίζεται τοῖς λεχθεῖσι, κειμένοις τοῖς ἐναντίοις
 ἐπεμβαίνων. Σκόπει δέ. Παρήγαγε τὴν προφητείαν ^f τὴν
 λέγουσαν, ὅτι “Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν” ἔδειξε
 τοῦ θεοῦ τὴν σοφίαν, ὅτι διὰ τῆς δοκούσης εἶναι μωρίας
 κατήργησε τὴν ἔξωθεν φιλοσοφίαν· ἔδειξεν ὅτι ^g τὸ μωρὸν
 τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων· ἔδειξεν ὅτι οὐ μόνον
 B διὰ ἰδιωτῶν ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτας ἐκάλεσε· νῦν δείκνυσιν
 ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ κηρυττόμενον, καὶ ὁ τρόπος τῆς κηρύξεως
 ἱκανὰ θορυβῆσαι ἦν, καὶ οὐκ ἐθορύβησεν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον
 οἱ μαθηταί, φησὶν, ἰδιῶται, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ κηρύττων. Διὰ
 τοῦτό φησι, “Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοί” πάλιν τὸ τῶν ἀδελφῶν
 τίθησιν ὄνομα, καταλαβαίνων τοῦ λόγου τὴν τραχύτητα·
 “ἦλθον οὐ καθ’ ὑπεροχὴν λόγου καταγγέλλων ὑμῖν τὸ
 μαρτύριον τοῦ θεοῦ.” Τί γὰρ, εἰπέ μοι, εἰ καὶ ἐβούλου
 καθ’ ὑπεροχὴν ἐλθεῖν, ἐδύνασο; Ἐγὼ μὲν εἰ ^h ἐβουλόμην,
 οὐκ ἂν ἐδυνήθην· ὁ δὲ Χριστὸς εἰ ⁱ ἐβουλήθη, ἐδύνατο. Ἀλλ’
 C οὐκ ἐβουλήθη, ἵνα λαμπρότερον ^k ποιῇ τὸ τρόπαιον. Διὸ
 καὶ ἀνωτέρω δεικνύς, ὅτι αὐτοῦ γέγονεν ἔργον καὶ αὐτοῦ
 βούλημα ἦν τὸ οὕτως ἰδιωτικῶς κηρυχθῆναι τὸν λόγον, ἔλεγεν·
 “Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ’ εὐαγγε-
 λίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου.” Πολὺ δὲ μείζον καὶ ἀπείρως
 μείζον τοῦ ^l Παύλου θελήσαι τοῦτο τὸ τὸν Χριστὸν θελήσαι.
 Οὐ τοίνυν εὐγλωττίαν ἐπιδεικνύμενος, φησὶν, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν
 λόγοις ὥπλισμένος καταγγέλλω τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. Καὶ
 οὐκ εἶπε, τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ, “τὸ μαρτύριον ^m τοῦ θεοῦ,” ὃ
 D καὶ αὐτὸ ἱκανὸν ἦν ἀποτρέψαι. Θάνατον γὰρ περιήει
 κηρύττων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν, “Οὐ γὰρ ἔκρινα ⁿ τοῦ
 εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον
 ἐσταυρωμένον.” Τοῦτο δὲ ^o ἔλεγεν, ὅτι καθόλου τῆς ἔξωθεν
 σοφίας ἐστὶν ἄμοιρος, ὥσπερ οὖν καὶ ἀνωτέρω ἔλεγεν· “ἦλθον
 οὐ καθ’ ὑπεροχὴν λόγου.” Ὅτι γὰρ ἦν δυνατὸν καὶ τοῦτο
 αὐτὸν ἔχειν, δῆλον. ^p Οὐ γὰρ τὰ ἱμάτια νεκροῦς ἀνίστη,
 καὶ αἱ σκιαὶ νοσήματα ἤλαυνον, πολλῷ μᾶλλον εὐγλωττίαν

^d αὐτῷ] ἐν αὐτῷ Edd. repugnantibus libris. ^e γὰρ] οὖν C. ^f τὴν om. E.
^g ἀνθρώπων] + ἐστὶν F. ^h ἐβουλόμην] ἐβουλήθη A. ⁱ ἐβουλήθη] ἐβούλετο
 E. Cat. ^k ποιῇ] στήσῃ E. non Catena. ^l Παύλου F. et a pr. man. A.
 Statim τοῦτο om. E. ^m τοῦ θεοῦ om. E. Mox ἀποστρέψαι Veron. ⁿ τοῦ
 om. E.F. ^o ἔλεγεν] δεικνύς λέγει C. ^p οὐ] εἰ E.

ἡδύνατο ὑποδέξασθαι ἡ ψυχὴ. Τὸ μὲν γάρ ἐστι μαθητὸν, τὸ δὲ πᾶσαν ὑπερβαίνει τέχνην. Ὁ τοίνυν τὰ μείζονα τῆς τέχνης εἰδὼς, πολλῶ ἵπλεον τὰ ἐλάττονα ἴσχυσεν ἄν. Ἄλλ' ἔοικεν ὁ Χριστὸς· οὐ γὰρ συνέφερεν. Εἰκότως οὖν λέγει, “Οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι”^κ καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ τοῦτο βούλομαι ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ ταπεινότερον αὐτοῖς ὑδιελέχθαι μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις, τὸν τυφὸν αὐτῶν καταστέλλων. Τὸ τοίνυν, “οὐδὲν ἔκρινά τι εἰδέναι,” πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἑξῶθεν εἴρηται σοφίας. Οὐ γὰρ ἦλθον συλλογισμοὺς πλέκων οὐδὲ σοφίσματα, οὐδ' ἄλλο τι λέγων ὑμῖν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μυρία φασὶ, καὶ περὶ μυρίων λέγουσι, μακροὺς ἐλίττοντες⁴⁴ διαύλους λόγων, κατασκευάζοντες λογισμοὺς καὶ συλλογισμοὺς, καὶ μυρία συντιθέντες σοφίσματα· ἐγὼ δὲ ἦλθον πρὸς ὑμᾶς μηδὲν ἄλλο λέγων, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη, καὶ πάντας ἐκείνους παρήλασα· ὁ τῆς τοῦ κηρυττομένου δυνάμεως σημεῖόν ἐστιν ἄφατον.

² “Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.” Τοῦτο πάλιν ἄλλο κεφάλαιον. Οὐ γὰρ μόνον οἱ πιστεύοντες ἰδιῶται, οὐδὲ μόνον ὁ λέγων ἰδιώτης, οὐδὲ μόνον ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας ἰδιωτείας γέμων, οὐδὲ μόνον αὐτὸ τὸ κήρυγμα ἱκανὸν θορυβῆσαι· σταυρὸς γὰρ καὶ θάνατος ἦν τὸ καταγγελλόμενον· ἀλλὰ μετ' αὐτῶν καὶ ἕτερα B κωλύματα ἦν, οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ ἐπιβουλαὶ^β καὶ ὁ καθημερινὸς φόβος καὶ τὸ ἐλαύνεσθαι. ^γ Καὶ γὰρ ἀσθενείαν τοὺς διωγμοὺς πολλαχοῦ φησι, καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ. ³ “Τὴν ἀσθενείαν τὴν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουδενώσατε” καὶ πάλιν, “Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι.” Ποίας; “Ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.” Καὶ πάλιν, “Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις.” Εἴτα λέγων ποίαις, ἐπήγαγεν· “ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ^δ ἐν στενοχωρίαις.” ^ε Καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, “Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ,” ἐπήγαγε, “καὶ C

² v. 3.³ Gal. iv. 13, 14. 2 Cor. xi. 30, 32. xii. 10.

^γ ὑποδέξασθαι] δέξασθαι C. Veron. mutatum a Savilio, deinde revocatum a Montef. ex Regio. ^κ μαθητὸν] Sic F. et a pr. man. A. μαθητοῦ C. Aret. Edebatur μαθητῶν. ^τ τῆς τ. εἰδῶς] πάσης τέχνης ἰσχύσας C. ^ι ἵπλεον] μᾶλλον F. ^ν Χριστὸς] θεὸς C.E. ^ω οὐ γὰρ συνέφερεν] ἢ γὰρ ἐλάττονα ἴσχυσεν ἄν καὶ οὐ συμφέροντα E. ^κ καὶ γὰρ] δηλῶν ὅτι C. ^υ διαλελέχθαι E. et a pr. man. A. διαλεχθῆναι F. ^ζ γὰρ] οὖν C. ^α καὶ accesssit ex C.E. ^β καὶ ὁ καθ. φόβος] καὶ φόβος καὶ ὁ καθ. θάνατος F. ^γ καὶ γὰρ ἀσθ.] Sic C.E. ἀσθενείαν γὰρ F. ἀσθενείαν καὶ γὰρ A. Veron. ἀσθενείαν γὰρ καὶ Sav. Mor. Ben. ^δ ἐν] καὶ ἐν Edd. repugnantibus libris. ^ε Vid. Annot.

ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.” Τί λέγεις; Καὶ Παῦλος ἐφοβεῖτο κινδύνους; Ἐφοβεῖτο, καὶ σφόδρα ἐδεδοίκει· εἰ γὰρ καὶ Παῦλος ἦν, ἀλλ’ ἄνθρωπος ἦν. Τοῦτο δὲ οὐκ ἔγκλημα τοῦ Παύλου, ἀλλ’ ἀσθένεια μὲν τῆς φύσεως, ἐγκώμιον δὲ τῆς προαιρέσεως, ὅτι καὶ δεδοικὼς θάνατον καὶ πληγὰς, οὐδὲν ἀνάξιον διὰ τὸν φόβον τοῦτον ἐποίησεν· ὡς οἱ ἔγε λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐφοβεῖτο πληγὰς, οὐ μόνον αὐτὸν οὐ σεμνύνουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑποτέμνονται ^h πολὺ τῶν ἐπαίνων. Εἰ γὰρ οὐκ ἐφοβεῖτο, ποία καρτερία ἢ ποία φιλοσοφία τὸ τοὺς κινδύνους φέρειν; Ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸν θαυμάζω, ὅτι φοβούμενος, καὶ οὐχ ἀπλῶς φοβούμενος, ἀλλὰ καὶ τρέμων τοὺς κινδύνους, ἰδιαπαντὸς ἔδραμε στεφανούμενος, καὶ ἐν οὐδενὶ τῶν κινδύνων ἐνέδωκεν, ἐκκαθαίρων τὴν οἰκουμένην, καὶ πανταχοῦ ^k γῆς καὶ θαλάττης τὸ κήρυγμα σπείρων. ⁴ “Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν ^l πειθοῖς σοφίας λόγοις.” τουτέστιν, οὐκ ἔχων τὴν ἑξωθεν σοφίαν. Εἰ τοίνυν καὶ τὸ κήρυγμα οὐδὲν ^m εἶχε σεσοφισμένον, καὶ οἱ καλούμενοι ἰδιῶται, καὶ ὁ κηρύττων τοιοῦτος, Ἐκαὶ διωγμὸς προσῆν καὶ τρόμος καὶ φόβος, πῶς ἐκράτησαν, εἰπέ μοι, ⁿ δίχα θείας δυνάμεως; Διόπερ εἰπὼν, “Ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν ^o πειθοῖς σοφίας λόγοις,” ἐπήγαγεν, “Ἀλλ’ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.” Εἶδες πῶς τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ^p ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρότερον; Οἱ ^q μὲν ἰδιῶται τοιαῦτα κηρύττοντες, δεδεμένοι καὶ ἐλαυνόμενοι περιεγένοντο τῶν ἐλαυνόντων. Πόθεν; Οὐκ ἀπὸ τοῦ τὴν διὰ ^r τοῦ πνεύματος παρασχεῖν πίστιν; καὶ ^s γὰρ τοῦτο ἀπόδειξις ὡμολογημένη.
45 Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, ὁρῶν νεκροὺς ἀνισταμένους καὶ δαίμονας ἐλαυνόμενους, οὐκ ἂν κατεδέξατο; Ἀλλ’ ἐπειδὴ εἰσι καὶ δυνάμεις ἀπατηλαί, οἶαι ^t αἰ τῶν γοήτων, καὶ ταύτην ἀνείλε τὴν ὑπόνοιαν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς δυνάμεως εἶπεν, ἀλλὰ πρότερον πνεύματος, καὶ τότε δυνάμεως· δεικνὺς ὅτι πνευματικὰ ἦν τὰ γινόμενα. Οὐ τοίνυν ἐλάττωσίς ἐστι, τὸ μὴ διὰ σοφίας ^v κατηγογελμένον εἶναι τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ μέγιστος κόσμος.

4 v. 4.

^l τοῦ οἰν. E. ^s γε, quod aberat, habent C.E. ^h πολὺ] τὸ πολὺ E.
ⁱ διὰ πάντων E. ^k γῆς καὶ θ.] καὶ θ. καὶ γῆς F. ^l πειθοῖ C.E. et ex corr.
A. etiam Veron. Post h. v. addit ἀνθρωπίνης corr. A. atque ita ediderunt
Sav. Mor. Ben. Mox λόγων pro λόγοις E. ^m ἔσχε E. ⁿ δίχα] Sic
C.E. Aret. vulgo διὰ. ^o πειθοῖ ex corr. A.E. Post h. v. ἀνθρωπίνης
addunt F. et corr. A. Deinde λόγων ex corr. E. ^p ἀνθρώπων] + ἐστι E.
^q μὲν] γὰρ C. ^r τοῦ habent C.E.F. In Edd. abest. ^s γὰρ] + καὶ E.
superscript. habet C. ^t αἰ accessit ex E. ^v κατηγ. εἶναι] καταγγελθῆναι E.

Τούτο γοῦν μάλιστα δείκνυσιν αὐτὸ θεῖον ὄν, καὶ τὰς ρίζας ἄνωθεν ἔχον ἐκ τῶν οὐρανῶν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ⁵“Ἴνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾗ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ’ ἐν δυνάμει θεοῦ.” Εἶδες πῶς σαφῶς διὰ πάντων ἀπέδειξε πολὺ τῆς B ἰδιωτείας τὸ κέρδος, καὶ μέγα τῆς σοφίας τὸ βλάβος; Αὕτη μὲν γὰρ ἐκένου τὸν σταυρὸν, ἐκείνη δὲ ἀνεκήρυττε τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν· αὕτη πρὸς τῷ μηδὲν εὐρίσκειν τῶν δεόντων καὶ ἐφ’ ἑαυτοῖς καυχᾶσθαι ^ωπαρεσκεύαζεν, ἐκείνη πρὸς τῷ τὴν ἀλήθειαν δέξασθαι καὶ ἐπὶ τῷ θεῷ καλλωπίζεσθαι ἐποίει. ^xΠάλιν ἡ σοφία ἀνθρώπινον ὑποπτεῦειν τὸ δόγμα πολλοὺς ἀνέπειθεν· αὕτη σαφῶς ^γἀπεδείκνυε θεῖον ὄν καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάν. Ὅταν μὲν οὖν ἐν σοφίᾳ λόγων γένηται ἀπόδειξις, πολλάκις C καὶ οἱ φαυλότεροι κρατοῦσι τῶν ἐπεικεστέρων, δεινότεροι λέγειν ὄντες, καὶ τὸ ψεῦδος παρελαύνει τὴν ἀλήθειαν. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ^zοὔτε γὰρ ἔπεισι τὸ πνεῦμα ^aτὸ ἅγιον ἀκαθάρτῳ ψυχῇ, οὔτε ἐπελθὸν δύναται ἡττηθῆναί ποτε, καὶ ἅπαντα ἢ τῶν λόγων ^bἐπὶ δεινότης. ^cἩ γὰρ διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν σημείων ἀπόδειξις τῆς διὰ τῶν λόγων πολλῷ σαφεστέρα.

^dἈλλ’ ^eἐκείνο ἴσως εἴποι τις ἂν, ὅτι εἰ χρὴ τὸ κήρυγμα κρατεῖν, καὶ λόγων οὐ δεῖται ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς, τίνος ἔνεκεν τὰ σημεία κεκώλυται νῦν; Τίνος ἔνεκεν; Ἀπιστῶν D λέγεις, καὶ οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων αὐτὰ γεγενῆσθαι κατα- (276) δεχόμενος, ἢ ὄντως ζητῶν μαθεῖν; Εἰ γὰρ ἀπιστῶν, πρὸς τοῦτο στήσομαι πρῶτον. Εἰ γὰρ οὐκ ἐγένετο σημεία τότε, πῶς ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι καὶ τρέμοντες καὶ δεδεμένοι, καὶ κοινοὶ γενομένοι τῆς οἰκουμένης ἐχθροὶ, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν προκείμενοι, καὶ οὐδὲν οἰκοθεν ἔχοντες ἐπαγωγὸν, οὐ λόγον, οὐ περιφάνειαν, οὐ πλοῦτον, οὐ πόλιν, οὐκ ἔθνος, οὐ γένος, οὐκ ἐπιτήδευμα, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐναντία, E ἰδιωτείαν, εὐτέλειαν, πενίαν, μῖσος, ἀπέχθειαν, καὶ πρὸς δήμους ὀλοκλήρους ἰστάμενοι, καὶ τοιαῦτα καταγγέλλοντες, ἔπειθον; Καὶ γὰρ τὰ ἐπιτάγματα πολὺν εἶχε τὸν μόχθον, καὶ τὰ δόγματα τοὺς κινδύνους· καὶ οἱ ἀκούοντες καὶ πείθεσθαι

⁵ v. 5.

^ω παρεσκεύαζεν omnes. παρεσκεύασεν Edd. ^x πάλιν ante ἐποίει transp. A.F. post σοφία E. ^γ ἀπεδείκνυ C. ^z οὔτε γὰρ ἔπεισι] οὐδὲ γὰρ ἐπίσης· ὅταν γὰρ εἴπῃ (fort. ἐπὶ) F. Post οὕτως A. in marg. a manu recenti addit οὐδὲ γὰρ ἐπίσης. ^a τὸ ἅγιον deest in Editis, contra Codicum fidem. ^b ἐπὶ F. ^c αἱ γὰρ (om. διὰ)... ἀποδείξεις... σαφεστέραι F. (σαφεστέραι Veron. et a pr. man. A.) ^d ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι θεία δυνάμει ἡδυνήθησαν οἱ ἀπόστολοι τῶν Ἑλλήνων περιγενέσθαι· καὶ ὅτι πάντας δεῖ πρὸς ἀρετὴν συνωθεῖν βίον καθαρὸν ἐπιδεικνυμένην ἢ σημεία. Veron. ^e ἐκείνο C.E.F. et ex corr. A. Edebatur ἐκείνων.

μέλλοντες, καὶ τρυφῇ καὶ μέθῃ καὶ πολλῇ συντραφέντες ἦσαν κακία. Πόθεν οὖν ἔπεισαν, εἰπέ μοι; πόθεν τὸ ἀξιόπιστον ἔσχον; Ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, εἰ σημείων χωρὶς ἔπεισαν, πολλῶ μείζον τὸ θαῦμα φαίνεται. Μὴ τοίνυν τὸ μὴ γίνεσθαι νῦν σημεία, τεκμήριον ποιοῦ τοῦ μὴ γεγενῆσθαι τότε. Καὶ γὰρ ἵκαὶ τότε χρησίμως ἐγένετο, καὶ νῦν χρησίμως οὐ γίνεται.

46 Οὐκ ἀναγκάζει δὲ ἐπὶ λόγῳ πείθεσθαι μόνῳ ἡ νῦν ἐν σοφίᾳ εἶναι τὸ κήρυγμα. Οἳ τε γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον σπείραντες ἰδιῶται ἦσαν καὶ ἀμαθεῖς, καὶ οὐδὲν οἴκοθεν ἔλεγον, ἀλλ' ἅπερ ἐδέξαντο παρὰ τοῦ θεοῦ, ταῦτα τῇ οἰκουμένη διέδωκαν· ἡμεῖς τε ἡμεῖς αὐτοὶ νῦν, οὐ τὰ παρ' ἐαυτῶν ἐπεισφέρομεν, ἀλλὰ ἅ παρ' ἐκείνων ἐλάβομεν, ταῦτα εἰς ἅπαντας λέγομεν. Καὶ οὐδὲ νῦν ἀπὸ συλλογισμῶν πείθομεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἀπὸ τῶν τότε σημείων τὴν πίστιν ὧν λέγομεν παρεχόμεθα. Καὶ οὗτοι δὲ τότε οὐχὶ σημείοις ἔπειθον μόνοις, ἀλλὰ ἵκαὶ διαλεγόμενοι· τοὺς δὲ λόγους ἰσχυροτέρους ἐποίει

Β φαίνεσθαι τὰ σημεία καὶ αἱ ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς μαρτυρίαι, οὐχ ἡ δεινότης τῶν λεγομένων. Πῶς οὖν, ἡ φησὶ, χρήσιμον τότε τὰ σημεία, ὁ καὶ νῦν οὐ χρήσιμον; Ὑποθώμεθα τῷ λόγῳ· πρὸς γὰρ τὸν Ἑλληνα μοι τέως ὁ ἀγὼν διὰ τοῦτο καθ' ὑπόθεσιν λέγω τὸ πάντως ἐσόμενον· ὑποθώμεθα τοίνυν τῷ λόγῳ, καὶ ἀνασχέσθω πιστεῦσαι ὁ ἄπιστος καὶ κατὰ συνδρομὴν τοῖς λεγομένοις, οἷον ὅτι ὁ Χριστὸς ἤξει· ὅταν οὖν ὁ Χριστὸς ἔλθῃ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, καὶ δειχθῇ ὁ θεὸς, καὶ πάντα αὐτῷ ὑποτεταγμένα, οὐ πιστεύσει

Γ καὶ ὁ Ἕλλην; Εὐδὴλον ὅτι καὶ προσκυνήσῃ, καὶ θεὸν ἐρεῖ, καὶ μυριάκις ἀνένδοτος ἦ. Τίς γὰρ ὁρῶν τοὺς οὐρανούς ἀνεωγμένους, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἐρχόμενον, καὶ πάντα τὸν δῆμον τῶν ἄνω δυνάμεων αὐτῷ περιεχυμένον, καὶ ποταμούς πυρὸς ἑλκομένους, καὶ πάντας παρεστῶτας καὶ τρέμοντας, οὐχὶ προσκυνήσῃ, καὶ θεὸν ἡγήσεται; Ἄρ' οὖν, εἰπέ μοι, λογισθήσεται τῷ Ἕλληνι εἰς πίστιν ἡ προσκύνησις ἐκείνη καὶ ἡ γνῶσις; Οὐδαμῶς. Τί δήποτε; Ὅτι τοῦτο πίστις οὐκ ἔστιν· ἡ γὰρ ἀνάγκη τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἡ περιφάνεια

Δ τῶν ὀρωμένων, καὶ οὐκ ἔστι τὸ πρᾶγμα προαιρέσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῶν ὀφθέντων τὰ τῆς διανοίας εἰλκυσθῇ. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν ἰσχυρότερα καὶ ἀναγκαστικώτερα ἢ τὰ

ἵ καὶ om. A.F. ε τὸ Edd. τῷ Codices. Mox μόνον F. ἡ νῦν] τανῦν C.
 ἵ ἔλεγον] λέγοντες E. ἡ αὐτοὶ om. E. ἵ καὶ om. F. ἡ αἱ... μαρτυρίαι]
 ἡ... μαρτυρία E. αἱ om. F. et a pr. man. A. ἡ φησὶ om. E. Idem post
 σημεία add. φασί. ὁ καὶ νῦν] νῦν δὲ F. ὁ θεὸς a pr. man. A.
 ἡ Sic C.E. et Reg. apud. Montef. qui ita edidit. Legebatur ἐρχομένους.
 ἡ εἰλκυσται E. ἡ Sic C. φανερώτερα vulgo.

γινόμενα, τοσούτῳ τὰ τῆς πίστεως ἔλαττουται διὰ τοῦτο σημεῖα νῦν οὐ γίνεται. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον τί φησι πρὸς τὸν Θωμᾶν· ⁶“Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.” Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν φανερώτερον ἀποδειχθῇ τὸ σημεῖον, τοσούτῳ τῆς πίστεως ὁ μισθὸς ἐλαττουται. Ὡστε εἰ καὶ νῦν σημεῖα ἐγίνετο, τὸ αὐτὸ ἂν ἐγένετο. Ὅτι γὰρ τότε διὰ πίστεως οὐκέτι αὐτὸν εἰσόμεθα, ἐδήλωσεν εἰπὼν ὁ Παῦλος· ⁷“Νῦν γὰρ διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, Ε οὐκ ὡς διὰ εἰδους.” ^xὩς οὖν τότε πιστεύοντί σοι τὸ πρᾶγμα οὐ λογίζεται διὰ τὸ περιφανές· οὕτω καὶ νῦν, εἰ σημεῖα ἐγίνετο τοιαῦτα, οἷα καὶ ἔμπροσθεν. Ὅταν γὰρ ἂ μηδαμῇ μηδαμῶς ἔστι λογισμοῖς εὐρεῖν καταδεξώμεθα, τότε ἡ πίστις ἐστί. Διὰ τοῦτο καὶ ^zἡ γέεννα ἠπείληται μὲν, οὐ φαίνεται δὲ· ἐπεὶ εἰ καὶ ἐφαίνετο, ταῦτό συνέβαινε πάλιν. Ἄλλως δὲ, εἰ σημεῖα ζητεῖς, καὶ νῦν ὄψει σημεῖα, εἰ καὶ μὴ τοιαῦτα, ⁴⁷ τὰς προρρήσεις τὰς μυρίας καὶ περὶ μυρίων πραγμάτων, τῆς οἰκουμένης τὴν ἐπιστροφὴν, τῶν βαρβάρων τὴν φιλοσοφίαν, τῶν ἀγρίων ἡθῶν τὴν μετάστασιν, τῆς εὐλαβείας τὴν ἐπίτασιν.

Καὶ ποίας προρρήσεις, φησί; μετὰ γὰρ ^aταῦτα ἐγράφη τὰ προειρημένα ἅπαντα. Πότε, καὶ ποῦ, καὶ ὑπὸ τίνος, ¹⁷¹ εἰπέ μοι; καὶ πρὸ πόσων ἐτῶν; Βούλει πρὸ πεντήκοντα, ^bἢ ἐκατόν; οὐκοῦν πρὸ τῶν ἐκατὸν οὐδὲν εἶχον ἔγγραφον ὅλως. Πῶς οὖν κατεῖχε τὰ δόγματα ἡ οἰκουμένη καὶ τὰ ἄλλα πάντα, τῆς μνήμης οὐκ ἀρκούσης; πόθεν ^cδὲ ᾔδесαν, ὅτι Πέτρος ἀνεσκολοπίσθη; ^dπόθεν δὲ ἐπῆλθε τοῖς μετὰ ταῦτα ^eπροειπεῖν, οἷον ὅτι τὸ εὐαγγέλιον κηρυχθήσεται πανταχοῦ ^B τῆς οἰκουμένης, ὅτι τὰ Ἰουδαϊκὰ παύσεται, καὶ οὐκ ἐπανήξει πάλιν; Οἱ δὲ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος προέμενοι, πῶς ἂν ἤνεγκαν τὸ κήρυγμα παραποιούμενον ὀρώντες; πῶς δ' ἂν ἐπιστεύθησαν οἱ γράφοντες, τῶν σημείων παυσανέμων; πῶς δ' ἂν τὰ γραφέντα καὶ εἰς τὴν βαρβάρων καὶ εἰς τὴν Ἰνδῶν, καὶ πρὸς αὐτὰ τοῦ ὠκεανοῦ τὰ πέρατα ἀφίκετο, οὐκ ὄντων τῶν λεγόντων ἀξιοπίστων; Τίνες δὲ οἱ ἱγράφοντες, καὶ πότε, καὶ ποῦ; τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ἔγραφον; Ἄρα δόξαν ἑαυτοῖς περιποιούμενοι; πῶς οὖν ^C

6 Joan. xx. 29.

7 2 Cor. v. 7.

^t ἐλαττουται E. ἐλαττουνται vulgo. ^v ὁ Π. εἰπὼν inverso ord. A.F.
^w διὰ C.E.F. δι' vulgo. ^x ὡς] ὥσπερ C. ^y Sic omnes: λογισθήσεται
 Edd. ^z ἡ om. A. ^a ταῦτα] πάντα C.E. et a pr. man. A. ^b ἢ] πρὸ
 F. ἢ πρὸ E. ^c δὲ om. E. ^d πόθεν δὲ] Sic A.E.F. πόθεν τε C. πόθεν
 sine particula Edd. ^e προειπεῖν] + τοιαῦτα E. ^f γράψαντες E.

ἑτέροις τὰ βιβλία ἐπέγραψαν; Ἀλλὰ τὸ δόγμα συστήσαι
 βουλόμενοι; Πότερον ὡς ἀληθές, ἢ ὥς ψευδές; εἰ γὰρ
 ὡς ψευδεὶ προσείχον, οὐδὲ προσελθεῖν ἦν εἰκός· εἰ δὲ ὡς
 ἀληθεῖ, πλασμάτων οὐκ ἔδει, καθὼς σὺ φῆς. Ἄλλως δὲ
 καὶ αἱ προρρήσεις τοιαῦταί εἰσιν, ὡς καὶ μέχρι τοῦ παρόντος
 μὴ δύνασθαι βιάζεσθαι χρόνῳ τὰ εἰρημένα. Τὸ μὲν γὰρ
 καθαιρεθῆναι τὰ Ἱεροσόλυμα γέγονε πρὸ πολλῶν ἐτῶν·
 εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεραι προρρήσεις αἱ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου
 μέχρι τῆς παρουσίας αὐτοῦ παρατείνουσai, ἃς ὡς βούλει
 D δοκίμασον· οἷον τὸ, ⁸“Ἀεὶ μεθ’ ὑμῶν εἰμι ἕως τῆς συντελείας
 τοῦ αἰῶνος” τὸ, “Ἐπὶ τὴν πέτραν ταύτην οἰκοδομήσω μου
 τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς” τὸ,
 “Κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ^hεἰς πάντα τὰ ἔθνη”
ⁱκαὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ ἡ πόρνη· καὶ ἕτεραι πολλαὶ τούτων
 πλείους. Πόθεν οὖν ἡ ἀλήθεια τῆς προρρήσεως ταύτης, εἴγε
 πλάσμα ἦν; πῶς οὐ κατίσχυσαν πύλαι ἄδου τῆς ἐκκλησίας;
 πῶς αἰεὶ μεθ’ ἡμῶν ἐστὶν ὁ Χριστός; οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ μεθ’
 ἡμῶν ἦν, ἐκράτησεν ἂν ἡ ἐκκλησία· πῶς τὸ εὐαγγέλιον
 E ἐξετάθη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης; Ἱκανοὶ δὲ ^kκαὶ οἱ καθ’
 ἡμῶν εἰρηκότες τὴν ἀρχαιότητα μαρτυρῆσαι τοῖς βιβλίοις,
 οἱ περὶ Κέλσον καὶ τὸν Βατανεώτην τὸν μετ’ ἐκείνων· οὐ
 γὰρ δὴ τοῖς μετ’ αὐτοὺς ἱσχυροῦσιν ἀντέλεγον ἄλλως δὲ
 καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα, ὁμοφώνως αὐτὸ δεξαμένη. Οὐκ ἂν δὲ,
 εἰ μὴ πνεύματος χάρις ἦν, τοσαύτη γέγονε συμφωνία ἀπὸ
 περάτων εἰς πέρατα τῆς γῆς, ἀλλ’ ἐάλωσαν ^mἂν ταχέως
 οἱ πλάττοντες, καὶ οὐκ ἂν τοσαῦτα κατορθώματα ἀπὸ
 48 πλασμάτων καὶ ψεύδους συνέστη. Ἡ οὐχ ὁρᾷς τὴν οἰκου-
 μένην πᾶσαν ⁿπροσελθοῦσαν, τὴν πλάνην σβεσθεῖσαν; τὴν
 τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσιν; τοὺς
 τῶν παρθένων χορούς; τὴν ἐν βαρβάροις εὐλάβειαν; πάντας
 ὑπὸ ζυγὸν δουλεύοντας ἕνα; Οὐδὲ γὰρ παρ’ ἡμῶν ταῦτα
 προεῖρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν παρὰ τῶν προφητῶν.
 Οὐ γὰρ δήπου καὶ ἐκείνων ἐπιλήψῃ τῶν προρρήσεων· παρὰ
 γὰρ τοῖς ἐχθροῖς τὰ βιβλία, καὶ ^oπαρὰ Ἑλλήνων σπου-
 δασάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα μετηνέχθη γλῶτταν. Πολλὰ δὲ

⁸ Matt. xxviii. 20. xvi. 18. xxiv. 14. xxvi. 13.

⁸ ὡς om. E. ^h εἰς] ἐπὶ F. ⁱ καὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ ἡ πόρνη] τὸ λαλη-
 θήσεται ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ αὕτη C. Aretin.
^k καὶ om. F. ^l συνθεῖσιν F. ^m ἂν om. F. ⁿ συνελθοῦσαν a pr.
 man. A. Statim καὶ τὴν πλάνην E. ^o παρ’ Ἑλλήσι A. Idem post
 σπουδασάντων add. τινῶν ex corr. recent. Utrumque recepit Sav. et post
 eum Mor. Ben.

καὶ οὗτοι περὶ τούτων προλέγουσι, δεικνύντες ὅτι θεὸς ἦν B
ὁ παρέσσεσθαι μέλλων.

Πῶς οὖν οὐ πάντες πιστεύουσι νῦν; Ὅτι ἐπὶ τὸ χεῖρον
τὰ πράγματα προῆλθε, καὶ τούτων ἡμεῖς αἵτιοι· λοιπὸν
γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ λόγος. Οὐ γὰρ δήπου σημείοις καὶ
τότε ἐπίστευον ῥμόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ βίου πολλοὶ
τῶν προσιόντων ἐνήγοντο. ⁹“ Λαμψάτω γὰρ ⁹ύμων τὸ φῶς,
φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν
ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
ἜΚαι, ¹⁰“ Πάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ
εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων ⁹αὐτοῖς ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ’ ¹εἶχον
ἅπαντα κοινὰ, καὶ διεδίδото ἐκάστω, καθότι ἂν τις χρεῖαν C
εἶχε,” καὶ βίον ἔζων ἀγγελικόν. Καὶ ^ννῦν ἂν γένηται τοῦτο,
τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέψομεν ἅπασαν καὶ σημείων χωρίς.
Τέως δὲ οἱ βουλόμενοι σωθῆναι, προσεχέτωσαν ταῖς γραφαῖς·
εὐρήσουσι γὰρ ἐκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ τούτων πλείονα
κατορθώματα. Καὶ γὰρ οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ὑπερέβαινον
τὰ ἐκείνων, ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι διάγοντες·
ἡμεῖς δὲ βουλόμεθα πολλῆς ^ωἀπολαῦσαι τρυφῆς καὶ ἀνα-
(278) παύσεως καὶ ἀδείας. Ἄλλ’ οὐκ ἐκείνοι, ἀλλ’ ἐβόων, ¹¹“ Ἀχρι
τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν
καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν.” Καὶ ^{οἱ}οἱ μὲν ἀπὸ
Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἔτρεχον, ὁ δὲ εἰς τὴν D
Ἰνδῶν, ὁ δὲ εἰς τὴν Μαύρων, ἄλλος ^υδὲ πρὸς ἄλλα μέρη
τῆς οἰκουμένης· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς πατρίδος ἐξελθεῖν τολμῶμεν,
²ἀλλὰ τρυφὴν ζητοῦμεν καὶ οἰκίας λαμπρὰς καὶ πᾶσαν τὴν
ἄλλην ἀφθονίαν. Τίς γὰρ ^αἡμῶν ἐλίμωξέ ποτε διὰ τὸν τοῦ
θεοῦ λόγον; τίς ἐν ^βἐρήμῳ γέγονε; τίς ἀποδημίαν ἐστείλατο
μακράν; τίς τῶν διδασκάλων ἐκ τῶν χειρῶν ζῶν ^εἐτέροις
ἐπεκούρησε; τίς θάνατον ὑπέμεινε καθημερινόν; Ἐντεῦθεν
καὶ οἱ μεθ’ ἡμῶν ὄντες ῥαθυμότεροι γίνονται. Καὶ ^{γὰρ}γὰρ
εἰ στρατιώτας τις εἶδε καὶ στρατηγούς λιμῷ καὶ δίψει καὶ
θανάτῳ καὶ πᾶσι τοῖς δεινοῖς παλαίοντας, καὶ κρυμὸν καὶ E
κινδύνους καὶ πάντα φέροντας καθάπερ ^ελέοντας, καὶ κατοο-

⁹ Matth. v. 16.

¹⁰ Act. iv. 32, 35.

¹¹ I Cor. iv. 11.

⁹ μόνοις a pr. man. A. receptum ab iisdem. ⁹ τὸ φῶς ὑμῶν (et om. φησί) E. ¹ καὶ] τότε οὖν C. Aret. ² αὐτοῖς] αὐτῶν F. et a pr. man. A. αὐτῷ C. et corr. A. ³ εἶχον] ἦν αὐτοῖς E. ⁴ νῦν ἂν] εἰν νῦν E. ⁵ ἀπολαύειν C. ⁶ οἱ μὲν... ἔτρεχον] ὁ μὲν... ἔτρεχεν E. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁷ δὲ om. E. ⁸ ἀλλὰ] + καὶ E. ⁹ ἡμῶν ἐλίμωξε Codd. ἐλίμωξεν ἡμῶν Edd. ¹⁰ ἐρήμῳ omnes. Edebatur ἐρήμη. ¹¹ ἐτέροις om. F. ¹² γὰρ om. F. ¹³λέοντας] + τινες E. Statim καὶ κατορθ. C.E. Copula deerat.

θοῦντας· εἶτα μετὰ ταῦτα ἐκλύσαντας τὴν φιλοσοφίαν ἐκείνην,
 καὶ μαλακωτέρους ἔγενομένους, καὶ χρημάτων ἐρῶντας, καὶ
 πραγματείαις καὶ καπηλείαις προσέχοντας, καὶ ἡττωμένους
 ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐσχάτης ἡ ἀνοίας ἦν τὴν αἰτίαν τούτων
 ζητεῖν. Τοῦτο ἰδὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν προγόνων λογι-
 σώμεθα· καὶ γὰρ πάντων ἐγενόμεθα ἀσθενέστεροι, ^κκαὶ τῷ
 παρόντι προσηλώμεθα βίῳ. Καὶ εὐρεθῇ τις ἵχνος ἔχων
 τῆς παλαιᾶς ^ιφιλοσοφίας, τὰς πόλεις ἀφείς καὶ τὰς ἀγορὰς
 49 καὶ τὸ ἐν μέσῳ στρέφεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους ῥυθμίζειν, τὰ
 ὄρη καταλαμβάνει· καὶ ἔρηταί τις τῆς ἀναχωρήσεως τὴν
 αἰτίαν, εὐρίσκει πρόφασιν συγγνώμην οὐκ ἔχουσαν. Ἵνα
 γὰρ μὴ παραπόλωμαι, φησὶ, μηδὲ ἀμβλύτερος γένωμαι
 τὴν ἀρετὴν, ἀποπηδῶ. Καὶ πόσῳ βέλτιον ἀμβλύτερόν ^μσε
 γενέσθαι καὶ τοὺς ἄλλους κερδᾶναι, ἢ μένοντα ἐν ὕψει περιιδεῖν
 ἀπολλυμένους τοὺς ἀδελφούς; Ὅταν ^νοὖν οἱ μὲν ἀρετῆς
 ἀμελῶσιν, οἱ δὲ ^οἐπιμελούμενοι πόρρω τῆς παρατάξεως
 γίνωνται, πόθεν αἰρήσομεν τοὺς ἐχθρούς; Εἰ γὰρ καὶ σημεῖα
 ἦν νῦν, τίς ἂν ἐπείσθη; Ῥῆ τίς ἂν προσέσχεν ἡμῖν τῶν ἔξωθεν,
 Β τῆς κακίας οὕτως ἐπιπολαζούσης; Καὶ γὰρ ὁ ὀρθὸς βίος
 ἡμῶν ^ρἀξιοπιστότερος τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκεῖ. Σημεῖα
 μὲν γὰρ, παρὰ τῶν ἀναισχύντων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων
 καὶ ὑπόνοιαν δέξεται πονηράν· βίος δὲ καθαρὸς καὶ ^σαὐτὸ
 τοῦ διαβόλου τὸ στόμα μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας ἐμφράζει
 δυνήσεται. Ταῦτα καὶ ἄρχουσι λέγω καὶ ἀρχομένοις, καὶ
 πρὸ τῶν ἄλλων ἐμαυτῷ, ^τἵνα βίον ἐπιδειξώμεθα θαυμαστόν,
 καὶ συντάξαντες ἑαυτοὺς, πάντων ^ιτῶν παρόντων ὑπερίδωμεν.
 Καταφρονήσωμεν χρημάτων, καὶ μὴ καταφρονήσωμεν γεέννης·
 ὑπερίδωμεν δόξης, καὶ μὴ ὑπερίδωμεν σωτηρίας· ὑπομείνωμεν
 C ἐνταῦθα κάματον καὶ πόνον, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν ἐκεῖ εἰς κόλασιν.
 Οἷτω τοῖς Ἑλλήσι ^υπολεμήσωμεν, οὕτως αὐτοὺς αἰχμαλω-
 τίσωμεν αἰχμαλωσίαν ἐλευθερίας ἀμείνω. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 λέγεται παρ' ἡμῶν συνεχῶς καὶ πολλάκις, γίνεται δὲ ὀλιγάκις.
 Πλὴν ἀλλ' ^ωἐάν τε γένηται ταῦτα, ἂν τε μὴ ^ζγένηται,
 δίκαιον διὰ τῶν τοιούτων συνεχῶς ὑπομιμνήσκειν. Εἰ γὰρ
 διὰ τῆς χρηστολογίας ἐξαπατῶσί τινες, πολλῷ μᾶλλον τοὺς

^ε γινομένους E. ^η ἀνοίας ἦν] ἦν ἀνοίας Edd. Mox τούτων om. F.
^ι δέ] δὴ C. Idem mox λογισώμεθα. ^κ καὶ om. E. σφόδρα pro καὶ C.
 Deinde προσηλωμένοι C.E. ^ι φιλοσοφίας C.E. σοφίας vulgo.
^μ σε om. E. ^ν οὖν] μὲν οὖν Edd. μὲν om. E. et Floril. p. 425. (Tom. xii.
 p. 621 B.) ^ο Sic C.E. Flor. ἐπιμελούμενοι Edd. ^ρ ἢ om. C. ^ρ ἀξιοπ.]
 + σημείων E. ^σ αὐτὸ] αὐτοῦ Flor. ^τ ἵνα] + καὶ F. ^ι τῶν παρόντων
 om. E. ^υ πολεμήσωμεν et αἰχμαλωτίσωμεν E. ^ω ἐάν] ἂν E. ^ζ γένη-
 ται om. E. Statim ἀναγκαῖον pro δίκαιον dat idem.

πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγοντας δίκαιον μὴ ἀποκαμεῖν τὰ συμφέροντα λέγοντας. Εἰ γὰρ οἱ ἀπατῶντες ὕποσούτοις κέχρηται μηχανήμασι· καὶ γὰρ χρήματα ἀναλίσκουσι, καὶ λόγους προσάγουσι, καὶ κινδύνους ὑπομένουσι, καὶ προστασίας D ἐπιδείκνυνται· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς ἀπάτης ἀπάγοντας, καὶ κινδύνους καὶ θανάτους καὶ πάντα ὑπομένειν χρὴ, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους κερδάναντες, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἁκαταγώνιστοι γενόμενοι, τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ.

¹ Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ² ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων E εἰς δόξαν ἡμῶν.

(179) ΤΟ σκότος τοῦ φωτὸς ἐπιτηδειότερον εἶναι δοκεῖ τοῖς τὰς ὄψεις νοσοῦσι· διὸ καὶ μᾶλλον εἰς συνεσκιασμένον δωματίον καταφεύγουσι. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας γέγονε τῆς πνευματικῆς· ἡ ^b μὲν τοῦ θεοῦ σοφία μωρία ἐδόκει εἶναι τοῖς ἔξωθεν, ἡ δὲ αὐτῶν, ^c ἀληθῶς οὐσα μωρία, σοφία αὐτοῖς νενομίσται. Καὶ ταῦτόν συνέβαινε, οἷον ἂν εἴ τις σοφία 50 κυβερνητικῇ κεχρημένος, ἐπηγγέλλετο πλοίου χωρὶς καὶ ἰστίων πέλαγος ἄπειρον διαπερᾶν, εἴτα ἐπειρᾶτο λογισμοῖς κατασκευάζειν ὅτι τοῦτο δυνατόν· ^d ἄλλος δὲ τις πάντων ἄπειρος, πλοῖον καὶ κυβερνήτην καὶ ναῦταις ἐγχειρίσας ἑαυτὸν, οὕτω μετὰ ἀσφαλείας ἔπλει. Καὶ γὰρ ἡ δοκοῦσα εἶναι ἀμαθία τούτου, τῆς ἐκείνου σοφίας σοφωτέρα. Καλὴ μὲν γὰρ ἡ κυβερνητικὴ, ἀλλ' ὅταν ^e μείζονα ἐπαγγέλληται, μωρία τίς ἐστὶ· καὶ πᾶσα τέχνη ἢ μὴ ἀρκουμένη τοῖς ὅροις τοῖς ἑαυτῆς τοῦτο ἂν εἴη. Οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία ^f ἦν B σοφία, εἰ πνεύματι ἐκέχρητο· ἐπειδὴ δὲ ἑαυτῇ τὸ πᾶν ἐπέτρεψε, καὶ οὐδὲν ἐνόμισε δεῖσθαι τῆς βοηθείας ἐκείνης, μωρία

¹ CAP. II. v. 6, 7.

¹ τοιοῦτοις A. ² ἀκατάγνωστοι F. Idem mox αἰωνίων pro ἐπηγγελμένων. HOM. VII. ^a ἦν—ἡμῶν om. C. ^b μὲν]+γὰρ C. ^c ἀληθῆς F. Mox νενομίστο C. ^d ἄλλως F. ^e μείζον E. et a pr. man. A. Mox ἀρκούσα pro ἀρκουμένη F. ^f Verba ἦν ἂν σοφία, quia deerant, suppleta sunt ex C. Aret.

γέγονεν, εἰ καὶ ἐδόκει σοφία εἶναι. Διὸ πρότερον ἐλέγξας
 αὐτὴν διὰ τῶν πραγμάτων, τότε αὐτὴν ἐκάλεσε μωρίαν·
 καὶ πρότερον καλέσας μωρίαν τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν κατὰ
 τὴν ἐκείνων ψῆφον, τότε δείκνυσιν αὐτὴν σοφίαν οὖσαν· μετὰ
 γὰρ τὰς ἀποδείξεις δυνατόν μάλιστα τοὺς ἀντιλέγοντας
 ἐντρέπειν καὶ φησι· “Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις.”
 Ὅταν γὰρ ἐγὼ, νομιζόμενος μωρὸς καὶ μωρὰ κηρύττειν, τοῦ
 σοφοῦ περιγένωμαι, οὐ διὰ ^hμωρίας σοφίας περιγεγενημένος,
 ἀλλὰ διὰ σοφίας τελειοτέρας, καὶ τοσαύτης καὶ οὕτω μείζονος,
 ὥς ἐκείνην μωρίαν φαίνεσθαι. Διὰ τοῦτο πρότερον αὐτὴν
 οὕτω καλέσας, ὥς ἐκεῖνοι ὠνόμαζον τότε, καὶ ἀπὸ τῶν πρα-
 γμάτων τὴν νίκην δείξας, καὶ ἐκείνους ἀποφήνας σφόδρα μωροὺς,
 τὸ προσῆκον αὐτῇ λοιπὸν ἀπέδωκεν ὄνομα λέγων· “Σοφίαν
 δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις.” Σοφίαν δὲ λέγει τὸ κήρυγμα
 καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, τὸ διὰ σταυροῦ σωθῆναι·
 D τελείους δὲ τοὺς πεπιστευκότας. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τέλειοι
 οἱ τὰ ἀνθρώπινα εἰδότες ὅτι σφόδρα ἀσθενῇ, καὶ ὑπεριδόντες
 αὐτῶν, ⁱοἱ μὴδὲν αὐτοῖς συμβάλλεσθαι ^kπεπεισμένοι, οἷοι
 γεγόνασιν οἱ πιστοί. “Σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου.”
 Ποῦ γὰρ χρήσιμος ἡ ἔξωθεν σοφία, ἐνταῦθα καταστρέφουσα
 καὶ περαιτέρω μὴ προϊούσα, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα δυναμένη τι
 τοὺς ἔχοντας ὠφελεῖν; Ἀρχοντας δὲ αἰῶνος ἐνταῦθα οὐ
 δαίμονας τινες λέγει, καθὼς τινες ὑποπτεύουσιν· ἀλλὰ τοὺς
 ἐν ἀξιώμασι, τοὺς ἐν δυναστείαις, τοὺς τὸ πρᾶγμα περιμάχητον
 εἶναι νομίζοντας, φιλοσόφους καὶ ῥήτορας καὶ λογογράφους·
 καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐκράτουν, καὶ δημαγωγοὶ πολλάκις ἐγίνοντο.
 Τοῦ δὲ ⁱαἰῶνος ἐκάλεσεν ἄρχοντας, ἐπειδὴ περαιτέρω τοῦ
 παρόντος αἰῶνος οὐ πρόεισιν αὐτῶν ἡ ἀρχή· διὸ καὶ ἐπήγαγε,
 “τῶν καταργουμένων.” οἴκοθέν τε αὐτὴν διαβάλλων, καὶ ἀπὸ
 τῶν χρωμένων. Δείξας γὰρ ὅτι ψευδὴς ἐστίν, ὅτι μωρὰ,
 ὅτι οὐδὲν δύναται εὐρεῖν, ὅτι ἀσθενὴς, δείκνυσιν ὅτι καὶ
 ὀλιγοχρόνιος.

“Ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ.” Ποίῳ
 μυστηρίῳ; Καὶ μὴν φησιν ὁ Χριστὸς, ²“Ὁ ἠκούσατε εἰς
 51 τὸ οὖς, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.” πῶς οὖν μυστήριον αὐτὴν
 καλεῖ; Ἐπειδὴ οὔτε ἄγγελος οὔτε ἀρχάγγελος οὔτε ἄλλη

² Matth. x. 27.

^ε αὐτὴν] τὰ αὐτῆς C. ^h μωρίας] μωρᾶς C.E.F. Cat. Vulgatum tuetur
 Aretin. ⁱ οἱ Sic C.E. Edebatur ὅτι. Deinde συμβάλλεσθαι habent C.E.F.
 et a pr. man. A. cum Ed. Veron. συμβάλλεται ex corr. rec. A. receptum a
 Sav. Mor. Ben. ^k πεπιστευμένοι F. ⁱ αἰῶνος] + τούτου Edd.
 repugnantibus libris.

τις αὐτὸ κτιστὴ δύναμις ἤδει, πρὶν γενέσθαι. Διό φησιν, 3“Ἰνα ἡ γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ.” Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἡμᾶς τιμῶν ὁ θεὸς, ὥστε μεθ’ ἡμῶν ἀκούσαι τῶν μυστηρίων. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς, οὓς ἂν ποιησώμεθα φίλους, τοῦτο τεκμήριον πρὸς αὐτοὺς εἶναί φαμεν τῆς φιλίας, τὸ μηδενὶ πρὸ αὐτῶν εἰπεῖν τὰ ἀπόρρητα. Ἀκουέτωσαν οἱ τὸ κήρυγμα ἐκπομπεύοντες, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἑκφαίνοντες τοὺς μαργαρίτας καὶ τὸ δόγμα, καὶ τὰ ἅγια κυσὶ καὶ χοίροις ῥιπτοῦντες καὶ λογισμοῖς B περιττοῖς. Τὸ γὰρ μυστήριον κατασκευῆς οὐ δεῖται, ἀλλ’ ὅπερ ἐστὶ, τοῦτο μόνον ὃν καταγγέλλεται· ἐπεὶ οὐκ ἔστι μυστήριον θεῖον P καὶ ὁλόκληρον, ὅταν καὶ παρὰ σαυτοῦ τι 180) προσθῇς. Καὶ ἄλλως δὲ μυστήριον καλεῖται, ὅτι οὐχ ἅπερ ὁρῶμεν 1 βλέπομεν, ἢ ἄλλ’ ἕτερα ὁρῶμεν, καὶ ἕτερα πιστεύομεν. Τοιαύτη 2 γὰρ καὶ ἡ τῶν μυστηρίων ἡμῶν φύσις. Ἐτέρως γοῦν ἐγὼ, καὶ ἑτέρως ὁ ἄπιστος περὶ τούτων διακείμεθα. Ἀκούω ἐγὼ, ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εὐθέως θαυμάζω· ἀκούει ἐκεῖνος, καὶ ἀσθένειαν νομίζει. Ἀκούω C ὅτι δοῦλος γέγονε, καὶ τὴν κηδεμονίαν θαυμάζω· ἀκούει ἐκεῖνος, καὶ ἀτιμίαν λογίζεται. Ἀκούω ὅτι ἀπέθανε, καὶ τὴν δύναμιν ἐκπλήττομαι, ὅτι ἐν θανάτῳ γενόμενος οὐκ ἐκρατήθη, ἀλλὰ καὶ ἐξέλυσε θάνατον· ἀκούει ἐκεῖνος, καὶ ἀδυναμίαν ὑποπτέει. Ἀκούων ἀνάστασιν ἐκεῖνος, μῦθον τὸ πρᾶγμα φησιν· ἐγὼ δὲ τὰς διὰ τῶν πραγμάτων δεξάμενος ἀποδείξεις, προσκυνῶ τοῦ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν. Ἀκούων λουτρὸν ἐκεῖνος, ἀπλῶς ὕδωρ νομίζει· ἐγὼ δὲ οὐ τὸ ὁρῶμενον ἀπλῶς βλέπω, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς καθαρμὸν τὸν διὰ τοῦ πνεύματος. Ἐκεῖνος λελοῦσθαί μοι τὸ σῶμα νομίζει μόνον· ἐγὼ δὲ D πεπίστευκα, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ γέγονε καθαρὰ τε καὶ ἁγία, καὶ λογίζομαι τὸν τάφον, τὴν ἀνάστασιν, τὸν ἁγιασμὸν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὴν κληρονομίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τοῦ πνεύματος τὴν χορηγίαν. Οὐ γὰρ τῇ ὄψει κρίνω τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς διανοίας. Ἀκούω σῶμα Χριστοῦ· ἑτέρως ἐγὼ νοῶ τὸ

3 Ephes. iii. 10.

¹ γνωστῇ A. ² ἐκφαίνοντες F. Mox οἱ τὰ ἅγια pro καὶ τὰ ἁ. C. ³ ὃν, quod aberat, est in C.E.F. et a pr. man. A. Loco ejus ὃ habent Veron. et corr. A. ⁴ καὶ om. F. ⁵ βλέπομεν] πιστεύομεν ex corr. rec. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Alterum revocavit Editor Ben. 2^{dae}. ⁶ ἄλλ’] + ὅτι C. ⁷ γὰρ] δὲ C. Statim καὶ erasum in A. omissum in Sav. Mor. Ben. et Cat. ⁸ τὸ] τοῦτο τὸ F.

εἰρημένον, ἐτέρως ὁ ἄπιστος. Καὶ καθάπερ τὰ παιδία τὰ βιβλία ὁρῶντα οὐκ οἶδε τῶν γραμμάτων τὴν δύναμιν, οὐδὲ
 Εοἶδεν ἄπερ ὁρᾷ, μᾶλλον δὲ κἂν ἀνὴρ ἄπειρος ἢ γραμμάτων, ταῦτὰ πείσεται· ὁ δὲ ἔμπειρος πολλὴν εὐρήσει τοῖς γράμμασιν ἐναποκειμένην τὴν δύναμιν, καὶ βίους ὁλοκλήρους, καὶ ἱστορίας· καὶ ἐπιστολὴν ὁ μὲν ἄπειρος λαβὼν, χάρτην ἡγήσεται καὶ μέλαν εἶναι· ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ φωνῆς ἀκούσεται, καὶ διαλέγεται τῷ ἀπόντι, καὶ ὅπερ ἂν βούληται διὰ τῶν γραμμάτων πάλιν ἐρεῖ· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μυστηρίου γίνεται· οἱ μὲν ἄπιστοι, καίτοιγε ἀκούοντες, οὐ δοκοῦσιν ἀκούειν· οἱ δὲ πιστοὶ τὴν διὰ τοῦ πνεύματος ὥχοντες ἐμπειρίαν, ὁρῶσι τῶν ἐναποκειμένων τὴν δύναμιν. Τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι καὶ νῦν τὸ κηρυττόμενον ἀποκέκρυπται·
 52⁴ “Τοῖς γὰρ ἀπολλυμένοις, φησὶν, ἐστὶ κεκαλυμμένον.” Ἄλλως δὲ καὶ τὸ παράδοξον ἐμφαίνει τοῦ κηρύγματος. Οὕτω⁵ δὲ εἴωθε καλεῖν ἡ γραφὴ τὰ παρ’ ἐλπίδας καὶ ὑπὲρ διάνοιαν ἀνθρωπίνην γινόμενα. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ,⁶ “Τὸ μυστήριόν μου ἔμοι καὶ τοῖς ἑμοῖς” καὶ πάλιν ὁ Παῦλος, ⁶ “Ἴδου μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.” Εἰ δὲ πανταχοῦ κηρύττεται, καὶ οὕτω μυστήριόν ἐστι. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκελεύσθημεν ἄπερ ἡκούσαμεν εἰς τὸ οὐδ’ εἰπεῖν ἐπὶ τῶν δωματίων, οὕτω προσετάγημεν μὴ δοῦναι τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ρίψαι τοὺς μαργαρίτας Βῆμπροσθεν τῶν χοίρων. Οἱ μὲν γάρ εἰσι ψυχικοὶ, καὶ οὐ νοοῦσιν· οἱ δὲ κάλυμμα ἔχουσιν ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ οὐ βλέπουσιν. Ἄρα μυστήριον τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὃ πανταχοῦ μὲν κηρύττεται, οὐ γνωρίζεται δὲ παρὰ τῶν οὐκ ὀρθὴν ἐχόντων γνώμην· ἐκκαλύπτεται δὲ οὐκ ἀπὸ σοφίας, ἀλλ’ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου, καθόσον ἡμῖν δέξασθαι δυνατόν. Διόπερ οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι ἕκαστος κατὰ τοῦτο αὐτὸ μυστήριον αὐτὸ προσειπὼν ἀπόρητον· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν τοῖς πιστοῖς πᾶσα ἐνεχειρίσθη σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν·
 7⁷ “Ἐκ μέρους γινώσκουμεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι’ ἐσόπτρου⁸ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον.” Διὰ τοῦτο⁹ ἔλεγε, “Λαλοῦμεν σοφίαν

⁴ 2 Cor. iv. 3.⁵ Esai. xxiv. 16.⁶ 1 Cor. xv. 51.⁷ Ibid. xiii. 9, 12.

⁸ Vid. Annot. ⁹ ἔχοντες ἐμπ. ὁρῶσι] οὐκ ἔχοντες ἐμπ. οὐχ ὁρῶσι C. Sic E. sed punctis super οὐκ et οὐχ posit. In F. post γίνεται locus sic legitur : οἱ μὲν ἄπιστοι τὴν διὰ τοῦ πνεύματος οὐκ ἔχοντες ἐμπ. οὐχ ὁρῶσι κ. τ. ε. Vulgatum vertit Aretinus. ¹⁰ δὲ] δὲ C. ¹¹ καὶ om. F. ¹² ἐν] ὡς ἐν Edd. ὡς om. A.F. καὶ ὡς ἐν (sic) E. ἐν αἰνίγματι] καὶ δι’ αἰνίγματος C. ¹³ ἔλεγε vel ἔλεγεν omnes. Edebatur λέγει.

ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν.” “Ἀποκεκρυμμένην,” τουτέστιν, ὅτι οὐδεὶς πρὸ ἡμῶν ἔμαθε τῶν ἄνω δυνάμεων, ὁ οὐδὲ οἱ πολλοὶ νῦν ἴσασιν. ^cἩ ὅτι προώρισεν εἰς δόξαν ἡμῶν· καίτοι γε ἀλλαχοῦ φησιν, ⁸“εἰς δόξαν ἑαυτοῦ.” Ἐαυτοῦ γὰρ ἡγείται δόξαν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ὥσπερ οὖν καὶ πλούτον ἑαυτοῦ καλεῖ, καίτοι γε ^eαὐτόπλουτος ὢν ἀγαθῶν, καὶ οὐδενὸς δεόμενος εἰς τὸ εἶναι πλούσιος. “Προώρισε,” φησὶ, τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐνδεικνύμενος. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μάλιστα καὶ τιμᾶν ^D καὶ φιλεῖν ἡμᾶς νομίζονται, ὅσοι περ ἄνωθεν ὥσιν ἡμᾶς παρεσκευασμένοι ⁸ποιεῖν εὖ· ὅπερ καὶ ^hοἱ πατέρες ἐπὶ παίδων ⁸¹ποιοῦσι· ⁱκαὶ γὰρ εἰ ὕστερον διδόασιν τὰ χρήματα, ἀλλ’ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς εἰσι τοῦτο προηρημένοι. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος σπουδάζει δεῖξαι νῦν, ὅτι αἰεὶ ἡμᾶς ἐφίλει ^kκαὶ ἄνωθεν ὁ θεὸς καὶ μηδέπω γενομένους. Οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐφίλει, τὸν πλούτον ἡμῶν προώρισε. Μὴ τοίνυν ἐννοήσης τὴν ἐν μέσῳ γενομένην ἔχθραν· πρεσβυτέρα γὰρ ἦν αὐτῆς ἡ φιλία. Τὸ δὲ, “πρὸ τῶν αἰώνων,” τὸ αἰδιόν φησι· καὶ ^E γὰρ ἀλλαχοῦ οὕτω ^mλέγει, “Ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.” Εὐρεθήσεται τοίνυν καὶ ὁ υἱὸς οὕτως αἰδιός ὢν. Καὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ φησιν, ὅτι ⁹“Δι’ αὐτοῦ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν,” ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχειν. Ὁ γὰρ ποιητὴς πρὸ τῶν ποιημάτων ⁿεὐδελον ὅτι.

¹⁰“Ἡν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.” Ὁ οὐκοῦν οὐδὲ ἐγκλημάτων εἰσὶν ἄξιοι, εἴγε μὴ ἔγνωσαν, καὶ ἐσταύρωσαν. Καὶ εἰ μὴ ἤδεσαν, πῶς ἔλεγεν αὐτοῖς, ¹¹“Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί;” Περὶ γὰρ τοῦ Πιλάτου φησὶν ἡ γραφή, ὅτι οὐκ ᾔδει· εἰκὸς δὲ μηδὲ τὸν Ἡρώδη ⁵³εἰδέναι. Τούτους ^pἂν εἴποι τις καλεῖσθαι ἄρχοντας τοῦ αἰῶνος τούτου. Εἰ δὲ καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ ^qπερὶ τῶν

⁸ Ephes. i. 12.⁹ Hebr. i. 2.¹⁰ v. 8.¹¹ Joan. vii. 28.

^b οὐδὲ] ἢ ὅτι οὐδὲ C. Aret. ^c ἢ ὅτι προώρισεν] Sic A.E.F. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ προώρισεν C. Aret. ἣν προώρισεν Edd. ^d αὐτοῦ C. ^e αὐτόπλουτος] Sic F. αὐτὸς πλούτος vulgo. ^f ὅσοι περ] ὅσῳ περ E.F. ὅσοι περ ἂν Veron. in vitis libris. ⁸ ποιεῖν εὖ] Sic A.C.E. εὖ ποιεῖν Edd. ποιεῖν θεοῦ εὖ F. ^h οἱ accessit ex libris omnibus. ⁱ καὶ γὰρ εἰ] kἂν γὰρ F. et corr. A. εἰ om. A.E. ^k καὶ om. C. ^l αὐτῆς nostri omnes cum Sav. marg. et Regio apud Montef. qui recepit. Edebatur αὐτῇ. ^m λέγει] φησὶν Edd. contra fidem Codicum. ⁿ εὐδελον ὅτι] ἦν δηλονότι Sav. marg. et ex corr. A. εὐδελον ὅτι. ἦν οὐδεὶς] εὐδελον ὅτι ἦν. οὐδεὶς δὲ C. Mosq. 2. ^o Clausula οὐκοῦν—ἐσταύρωσαν, quae exciderat, est in A.C.E.F. Cat. Aret. et Sav. marg. ^p ἂν] οὖν ἂν ex corr. rec. A. ^q περὶ est in C.E.F. Cat. non in Edd.

ιερέων εἴποι τις ἂν τοῦτο λέγεσθαι, οὐκ ἂν ἁμάρτοι· καὶ γὰρ ἐκείνοις φησὶν, ¹²“Οὔτε ἐμὲ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου.” Πῶς οὖν ἀνωτέρω φησὶ, “Καὶ ἐμὲ οἶδατε, καὶ ὁ οἶδατε πόθεν εἰμί;” Ἀλλὰ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγνώσεως ταύτης· καὶ τίς ἐκείνης, ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἤδη εἴρηται· καὶ, ὥστε μὴ συνεχῶς τὸ αὐτὸ στρέφειν, ἐκεῖ παραπέμπομεν τοὺς ἐντυγχάνοντας. Τί οὖν; ἀφείθη, φησὶν, αὐτοῖς τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ ἁμάρτημα; καὶ γὰρ εἶπεν, ¹³“Ἀφες αὐτοῖς.” Εἰ Β μετενόησαν, ἀφείθη. Καὶ γὰρ ὁ μυρίαὶς βαλὼν χερσὶ τὸν Στέφανον, καὶ διώξας τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Παῦλος, τῆς ἐκκλησίας προστάτης ἐγένετο. Οὕτως οὖν καὶ ἐκείνοις ἀφείθη τοῖς βουληθεῖσι μεταγνῶναι· ὁ δὲ καὶ ὁ Παῦλος βοῶν ἔλεγε· ¹⁴“Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσι; Μὴ γένοιτο.” “¹⁵Λέγω οὖν, μὴ ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω; Μὴ γένοιτο.” Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀπεκλείσθη αὐτῶν ἡ μετάνοια, τεκμήριον τὴν ἐπιστροφὴν τὴν ἑαυτοῦ παρήγαγε λέγων “Καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί.” Τὸ δὲ, “οὐκ ἔγνωσαν,” ἐμοὶ δοκεῖ οὐ περὶ Χριστοῦ ἐνταῦθα εἰρησθαι, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τοῦ C πράγματος τῆς οἰκονομίας· οἷον, τί ἐβούλετο ὁ θάνατος καὶ ὁ σταυρὸς, οὐκ ἤδεισαν. Καὶ γὰρ ὅτι ἐκεῖ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐμὲ οὐκ οἶδασιν, ἀλλ’, “οὐκ οἶδασιν τί ποιούσι,” τουτέστι, τὴν οἰκονομίαν τὴν τελουμένην καὶ τὸ μυστήριον ἀγνοοῦσιν. Οὐ γὰρ ἤδεισαν, ὅτι οὕτω λάμψαι ἔχει ὁ σταυρὸς, ὅτι τῆς οἰκουμένης γίνεται σωτηρία καὶ ²τῷ θεῷ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καταλλαγή, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἀλώσεται, καὶ δεινὰ ὑποστήσονται τὰ ἔσχατα. Σοφίαν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν καλεῖ, καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ κήρυγμα. Εὐκαίρως δὲ κύριον δόξης ἐκάλεσεν. D Ἐπειδὴ γὰρ ὁ σταυρὸς ἀδοξίας εἶναι δοκεῖ, δείκνυσιν ³ὅτι μεγάλη ἦν δόξα ὁ σταυρός. Ἀλλὰ μεγάλης ἔδει σοφίας, οὐ μόνον τὸ τὸν θεὸν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ μαθεῖν τοῦ θεοῦ ⁴τὴν οἰκονομίαν ταύτην· ἡ δὲ ἔξωθεν σοφία οὐχὶ τοῦ προτέρου μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτου γέγονε κώλυμα.

¹⁵“Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ⁵ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ⁶ἀ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.” Καὶ ποῦ γέγραπται

12 Joan. viii. 19.

13 Luc. xliii. 34.

14 Rom. xi. 11, 1.

15 v. 9.

¹ οἶδατε om. E. σταυρῷ ex corr. E.² καὶ τίς] τε καὶ C.³ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ C. ἐπὶ τῷ⁴ ὁ om. C. Cat.⁵ λέγω οὖν] καὶ πάλιν C.⁶ ἤδεισαν A.C.E. ἤδεισαν vulgo.⁷ καὶ om. C.⁸ τῷ θεῷ] Sic libri

omnes. Edehatur τοῦ θεοῦ.

⁹ ὅτι καὶ μ. ἦν ἡ δ. F. Mox ἀλλὰ καὶ

μεγάλῃς id.

¹⁰ Sic Codd. ταύτην τὴν οἰκ. inverso ord. Edd.

ταῦτα; Λέγεται ^ε μὲν γὰρ γεγράφθαι, καὶ ὅταν μὴ διὰ τῶν
 ῥημάτων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων κείμενα ᾗ, ^δ ὡς ἐπὶ
 τῶν ἱστοριῶν· ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ μὲν νόημα κείμενον ᾗ, μὴ ^Ε
 ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ῥημάτων, ὡς ἐνταῦθα. Τὸ γὰρ, ¹⁶“Οἷς
 οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι,
 συνήσουσι,” τοῦτο ταυτόν ἐστι τῷ, “^α ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδε,
 καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν.” *Η τοῦτο τοίνυν φησὶν, ἢ εἰκὸς *καὶ
 γεγράφθαι ἐν βίβλοις, καὶ ἠφανίσθαι τὰ βιβλία. Καὶ γὰρ
 πολλὰ διεφθάρη βιβλία, καὶ ὀλίγα διεσώθη, καὶ ἐπὶ τῆς
 προτέρας αἰχμαλωσίας· καὶ τοῦτο δῆλον ἐν ταῖς Παραλει- ⁵⁴
 πομέναις. Καὶ γὰρ φησὶν ὁ ἀπόστολος, ὅτι ¹⁷ἀπὸ Σαμουὴλ
 καὶ τῶν ἐξῆς προφητῶν πάντες εἰρήκασιν περὶ αὐτοῦ· καὶ οὐ
 πάντως ^βφέρεται ταῦτα· τὸν δὲ Παῦλον ἄτε νομομαθῇ ὄντα
 καὶ πνεύματι φθεγγόμενον εἰκὸς εἰδέναι πάντα μετὰ ἀκριβείας.
 Καὶ τί λέγω ^γ περὶ τῆς αἰχμαλωσίας; Καὶ ^δ γὰρ πρὸ τῆς
 αἰχμαλωσίας πολλὰ ἠφάνιστο βιβλία, τῶν Ἰουδαίων εἰς
 ἐσχάτην ἀσέβειαν ἐξοκειλάντων. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ τέλους
¹⁸²) τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν· τὸ γὰρ Δευτερονόμιον μόλις
 πού εὑρηται ἐν κοπρίᾳ ^κκατακεχρωσμένον. *Ἄλλως δέ εἰσι
 καὶ διπλαῖ πολλαχοῦ προφητεῖαι τοῖς συνετωτέροις εὐκατά-
 ληπτοι, ἐξ ὧν πολλὰ τῶν ἀσαφῶν ἔστιν εὔρεῖν. Τί οὖν; ^Β
 οὐκ εἶδεν ὁφθαλμὸς, ^α ἠτοίμασεν ὁ θεός; Οὐχί· τίς γὰρ
 τῶν ἀνθρώπων εἶδε τὰ οἰκονομεῖσθαι μέλλοντα; *Ἄρα οὖν
 οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. Καὶ
 πῶς; εἰ γὰρ οἱ προφηῆται εἶπον, πῶς, φησὶν, οὖς οὐκ ἤκουσεν,
 οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ^ιἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη; Οὐ γὰρ περὶ ^μαὐτοῦ
 μόνον φησὶν, ἀλλὰ ^νπερὶ πάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.
 Τί οὖν; οἱ προφηῆται οὐκ ἤκουσαν; *ἤκουσαν μὲν, ἀλλ' οὐκ
 ἦν ^οἀνθρώπου οὖς τὸ οὖς τὸ προφητικόν· οὐ γὰρ ὡς ἀνθρωποι
 ἤκουσαν, ἀλλ' ὡς προφηῆται. Διό φησι, ¹⁸“Προσέθηκέ μοι ^С
 ὤτιον ἀκούειν,” τὴν προσθήκην τὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος λέγων.
 *Ὅθεν δῆλον, ὅτι ^ρπρὶν ἀκοῦσαι, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου

16 Esai. lii. 15.

17 Act. iii. 24.

18 Esai. l. 4.

^ε μὲν assumptum ex A.E. μὲν sine γὰρ est in Cat. λέγεται τὸ γεγράφθαι ὅταν
 κ. τ. ε. C. λέγεται γὰρ γεγράφθαι ταῦτα οὐ διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν
 πραγμάτων, ἢ ἐπὶ τῶν ἱστοριῶν F. ^δ ὡς, quod olim aberat, habent C. Cat.
 et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^ε καὶ γεγράφθαι] ἐγγεγράφθαι F.
 Statim ἐν βιβλίῳ C. ^ι ἠφάνισται F. ^κ ἐμφέρεται E. ^ν περὶ] ἐπὶ C.
^ι γὰρ om. C. Mox ἠφάνισται F. ^κ κατεχρωσμένον F. Veron. ^ι Edebatur
 ἀνθρώπου ἀνέβη; οὐκ ἀνέβη. οὐ γὰρ κ. τ. ε. Prius ἀνέβη erasum in E. recte, ut
 videtur. Lectio Codicis C. haec est: ἀνθρώπου ἀνέβη; τὸ οὐκ ἀνέβη οὐ περὶ
 ἑαυτοῦ μόνον φ. ^μ αὐτοῦ] Sic A.F. ἑαυτοῦ C. αὐτῶν vulgo. Statim μόνον pro
 μόνων omnes. ^ν περὶ om. C. ^ο ἀνθρώπου om. F. ^ρ πρὶν] + ἢ E.F.
 Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.

οὐκ ἀνέβη. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ πνεύματος δόσιν οὐκ ἦν καρδία ἀνθρώπου, ἀλλὰ καρδία πνευματικὴ ἢ τῶν προφητῶν, καθάπερ καὶ αὐτός φησι· ¹⁹“Νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.” Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· πρὶν ἢ πνεύματος ἀπολαῦσαι καὶ μαθεῖν τὰ ἀπόρρητα, οὐδὲ ἡμῶν τις οὐδὲ τῶν προφητῶν αὐτὰ ἐνενόησε· πῶς γάρ; ὅπου οὐδὲ ἄγγελοι αὐτὰ ἤδεσαν. Τί γὰρ χρὴ λέγειν, φησὶ, περὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅπου **Δ** γε οὐδεὶς ἀνθρώπων ταῦτα ἠπίστατο, οὐδὲ αἱ ἄνω δυνάμεις; Ποῖα δὲ ταῦτα; Ὅτι διὰ τῆς δοκούσης εἶναι μωρίας τοῦ κηρύγματος κρατήσῃ τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ ἔθνη ^αεἰσενεχθήσεται, ^βκαὶ καταλλαγὴ ^γτῷ θεῷ πρὸς ἀνθρώπους ἔσται, καὶ τοσαῦτα ἡμῖν ἤξει τὰ ἀγαθὰ. Πῶς οὖν ^δἐγνώμεν; ²⁰“Ἡμῖν δὲ, φησὶν, ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ.” ^εΟὐ διὰ τῆς ἑξῶθεν σοφίας· αὕτη γὰρ, καθάπερ τις θεραπαινὶς ἡτιμωμένη, οὐκ ἀφείθη ἔνδον εἰσελθεῖν, καὶ παρακύψαι εἰς **Ε** τὰ δεσποτικὰ μυστήρια. Ὅρῃς ὅσον τὸ μέσον τῆς σοφίας ταύτης κάκεινης; Ἄπερ ἄγγελοι οὐκ ἔγνωσαν, ταῦτα ἡμᾶς ἐπαίδευσεν αὕτη. Ἡ δὲ ἑξῶθεν τὸναντίον ἐποίησεν· οὐ μόνον οὐκ ἐπαίδευσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκώλυσε καὶ διετείχισε, καὶ μετὰ τὸ ^ςγενέσθαι ἐπεσκίαζε τοῖς γεγενημένοις, τὸν σταυρὸν κενοῦσα. Οὐ τοίνυν ^ζτῷ μαθεῖν δείκνυσι τὴν εἰς ἡμᾶς τιμὴν, καὶ τῷ μετὰ ἀγγέλων μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ διὰ τοῦ πνεύματος **55** αὐτοῦ μαθεῖν. Εἴτα δεικνὺς τὸ μέγεθος, φησὶν· ὅτι εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐπιστάμενον τὰ ἀπόρρητα τοῦ θεοῦ, ἀπεκάλυψεν, οὐκ ἂν ἐμάθομεν. Οὕτω περισπούδαστον τῷ θεῷ τὸ πρᾶγμα ἦν, ὥστε ἐν τοῖς ἀπορρήτοις εἶναι. Διὸ καὶ ἐκείνου ἐδεήθημεν διδασκάλου τοῦ ταῦτα σαφῶς εἰδότος. “Τὸ γὰρ πνεῦμα **Β** πάντα, φησὶν, ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.” ^αΟὐ γὰρ ἀγνοίας, ἀλλ’ ἀκριβοῦς γνώσεως ἐνταῦθα τὸ ἐρευνᾶν ἐνδεικτικόν. Ταύτη γοῦν τῇ λέξει καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ κέχρηται λέγων· ²¹“Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος.”

Εἴτα περὶ τῆς τοῦ πνεύματος γνώσεως μετὰ ἀκριβείας εἰπὼν, καὶ ^βδιδάξας ὅτι οὕτως ἐξισάζει πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, ὡς ἡ ἀνθρώπου γνῶσις αὐτὴ πρὸς ἑαυτήν, καὶ δείξας

¹⁹ 1 Cor. ii. 16.

²⁰ v. 10.

²¹ Rom. viii. 27.

^α οὐκ, quod aberat, habent A.C.

^β οἱ ἄγγελοι F. Statim αὐτοὶ E.F.

αὐτοῦ Cat.

^γ εἰσαχθήσεται F. et corr. A.

^δ καὶ] + ὅτι C.

^ε τῷ θεῷ

A.C.F. Cat. τοῦ θεοῦ vulgo.

^ς ἐγνώμεν] + φησί. διὰ τοῦ πνεύματος.

καὶ ὅτι διὰ τοῦ πνεύματος ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος. ἐπάγει γὰρ (omisso φησιν post ἡμῖν δὲ) C. Aret.

^ζ οὐ] οὐκ ἄρα C.

^ς γενέσθαι] κωλύσαι F. Mox τοῖς

γινόμενοις idem.

^ζ τῷ pro τὸ ter C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit.

τῷ in primo et tertio loco A. in tertio F.

^α Vid. Annot.

^β διδάξας C.

vulgo δείξας.

ὅτι πάντα ἐκείθεν ἐμάθομεν, καὶ ἀναγκαίως ἐκείθεν, ἐπήγαγεν·
 21“^a Α καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας
 λόγοις, ἀλλ’ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς
 πνευματικὰ συγκρίνοντες.” Ὁρᾷς ποῦ ἡμᾶς ἀνήγαγεν ἀπὸ C
 τῆς ἀξίας τοῦ διδασκάλου; Τοσοῦτον γὰρ ἡμεῖς ἐκείνων
 σοφώτεροι, ὅσον τὸ μέσον Πλάτωνός ^cτε καὶ πνεύματος
 ἁγίου. Οἱ μὲν γὰρ ^dτοὺς ἔξωθεν ῥήτορας ἔχουσι διδασκάλους,
 ἡμεῖς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τί δέ ἐστι, “πνευματικοῖς
 (183) πνευματικὰ συγκρίνοντες;” Ὅταν πνευματικὸν καὶ ^eἄπορον
^fἢ, ἀπὸ τῶν πνευματικῶν τὰς μαρτυρίας ἄγομεν. ^fΟἶον, λέγω
^gὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς, ὅτι ἀπὸ παρθένου ἐγεννήθη. Παράγω
 μαρτυρίας καὶ τύπους καὶ ἀποδείξεις, τοῦ Ἰωῶ τὴν ἐν τῷ
 κήτει διατριβὴν, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀπαλλαγὴν, τῶν στερῶν D
 τοὺς τοκετοὺς, τῆς Σάρρας, τῆς Ῥεβέκκας καὶ τῶν λοιπῶν,
 τὴν ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν δένδρων βλάβστην γεγεννημένην, οὐ
 σπερμάτων καταβληθέντων, οὐχ ὑετῶν κατενεχθέντων, οὐκ
 αἰλακος ἀνατμηθείσης. Τὰ γὰρ μέλλοντα διεπλάττετο καὶ
 διεγράφετο, ὡς ἐν σκιᾷ τοῖς προτέροις, ἵνα πιστευθῇ ταῦτα
 παραγενόμενα. Καὶ ^hδείκνυμι πάλιν, πῶς ἀπὸ γῆς ἄνθρωπος,
 καὶ πῶς ⁱἀπὸ ἀνθρώπου μόνου ἢ γυνῆ, καὶ οὐδαμοῦ συνουσία,
 πῶς ^kαὕτῃ ἢ γῇ ἀπ’ ^lοὐδενός, ^mτῆς δυνάμεως τοῦ δημιουργοῦ
 πανταχοῦ πρὸς πάντα ἀρκούσης. Οὕτω πνευματικοῖς
 πνευματικὰ συγκρίνω, καὶ οὐδαμοῦ χρεῖαν ἔχω τῆς ἔξωθεν E
 σοφίας, οὐδὲ λογισμῶν οὐδὲ παρασκευῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ καὶ
 παρασαλεύουσι τὴν ἀσθενῆ διάνοιαν καὶ θορυβοῦσι, καὶ ἀπο-
 δείξαι σαφῶς οὐδὲν ὧν λέγουσιν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τούναντίον
 ποιοῦσι· ταραττοῦσι μᾶλλον, καὶ ζόφου πληροῦσι καὶ ἀπορίας
 πολλῆς. Διό φησι, “πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.”
 Ὁρᾷς, ⁿὡς περιττὴν αὐτὴν δείκνυσιν; οὐ μόνον δὲ περιττὴν,
 ἀλλὰ καὶ ἐναντίαν καὶ βλαβεράν. Καὶ γὰρ ^oτῷ εἰπεῖν, “ἵνα
 μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ,” καὶ, “ἵνα μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ
 ἀνθρώπων ἢ πίστις ^pῥήμῶν,” τοῦτο ἐδήλωσεν. Ἐνταῦθα δὲ
 δείκνυσιν, ὅτι ἀδύνατον ^qθαρροῦντας καὶ τὸ πᾶν ἐπιτρέποντας
 αὐτῇ, μαθεῖν τι τῶν χρησίμων. 22“Ψυχικὸς γὰρ ἄνθρωπος, 56
 ὁ φησὶν, οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος.” Δεῖ τοίνυν αὐτὴν

21 v. 13.

22 v. 14.

^c τε om. F. erasum in E. ^d τοὺς] πρὸς τοὺς a pr. man. A. deinde πρὸς
 τοὺς erasum. ^e ἄπορον] ἀπόρητον F. et ex corr. A. ^f οἶον] + τι E.
^g ὅτι, quod vulgo abest, habent C.E.F. ^h δείκνυμι C.E. Legebatur
 δείκνυμεν. ⁱ ἀπὸ om. F. ^k αὕτῃ E.F. ^l οὐδενός] + ἄλλου, ἀλλ’ ἀπὸ
 μόνου E. ^m τῆς] + δέ C. ⁿ ὡς] πῶς C. ^o τῷ A.C.E. τὸ vulgo.
^p ῥήμῶν] + ἄλλ’ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου man. rec. A. ^q θαρροῦντας] +
 ἐκείνη man. rec. A. ^r φησὶν additum ex A.C.E. et Mosqq. Post πνεύματος
 add. τοῦ θεοῦ A. Mosq. 7.

ἀποθέσθαι πρότερον. Τί οὖν; διαβέβληται, φησὶν, ἡ σοφία ἢ ἔξωθεν; ^ακαίτοι ἔργον ἐστὶ τοῦ θεοῦ. Πόθεν δὴλον; Οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτὴν ἐποίησεν, ἀλλὰ σὺ ἐπεξεῦρες· καὶ γὰρ σοφίαν ἐνταῦθα τὸ περίεργον τῆς ζητήσεως λέγει, καὶ τὴν περιττὴν εὐγλωττίαν. Εἰ δὲ ^ιτὴν σύνεσιν τὴν ἀνθρωπίνην φαίη τις αὐτὸν λέγειν, καὶ οὕτω τὸ ἔγκλημα σόν. Σὺ γὰρ ^ναὐτὴν διαβάλλεις ὁ κακῶς κεχρημένος, ὁ πρὸς βλάβην καὶ ἐναντίωσιν **Β** θεοῦ, ^ωὁ ἀπαιτῶν αὐτὴν ἅπερ οὐκ εἶχεν. Ἐπεὶ οὖν ἐν ^ααὐτῇ καυχᾶσαι καὶ θεῷ πολεμεῖς, ἤλεγξεν αὐτῆς τὴν ἀσθένειαν. ^γἘπεὶ καὶ ἰσχύς σώματος καλόν· ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ εἰς δέον ἐχρήσατο αὐτῇ ὁ Κάϊν, παρέλυσεν αὐτὸν ὁ θεὸς, καὶ ^ζτρέμειν ἐποίησε. ^αΚαὶ ὁ οἶνος καλόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀμέτρως ἀπέλαυσαν ^οοἱ Ἰουδαῖοι, καθόλου τοῖς ἱερεῦσιν ἀπηγόρευσε ὁ θεὸς τοῦ καρποῦ τὴν χρῆσιν. Ἐπεὶ οὖν καὶ σὺ τῇ σοφίᾳ εἰς ἀθέτησιν ἀπεχρήσω τοῦ θεοῦ, καὶ μείζονα ἀπήτησας αὐτὴν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀπάγων σε τῆς ἀνθρωπίνης ἐλπίδος, ἔδειξεν αὐτῆς τὴν ἀσθένειαν. ^εΚαὶ γὰρ ψυχικός ἐστὶν ὁ τὸ πᾶν τοῖς λογισμοῖς ^δτῆς ψυχῆς διδούς, καὶ μὴ νομίζων ἄνωθέν **Σ**τινος δεῖσθαι βοηθείας, ὅπερ ἐστὶν ἀνοίας. Καὶ γὰρ ἔδωκεν αὐτὴν ὁ θεὸς, ἵνα μανθάνῃ καὶ δέχεται τὸ παρ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα ^εἑαυτῇ αὐτὴ ἀρκεῖν νομίζῃ. Ἐπεὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ καλοὶ καὶ χρήσιμοι, ἀλλ' ἐὰν ^εβούλωνται χωρὶς φωτὸς ὁρᾶν, οὐδὲν αὐτοὺς τὸ κάλλος ὀνίνησιν, οὐδὲ ἡ οἰκεία ἰσχύς, ἀλλὰ καὶ παραβλάπτει. Οὕτω τοίνυν καὶ ψυχὴ, ἐὰν βουληθῇ χωρὶς πνεύματος βλέπειν, καὶ ^εἐμπόδιον αὐτῇ γίνεται. Πῶς οὖν πρὸ τούτου, φησὶν, ἀφ' ἑαυτῆς πάντα ἑώρα; Οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' εἶχε τὴν κτίσιν ἀντὶ βιβλίου προκειμένην ἐν μέσῳ. ^ιἘπεὶ δὲ, ἀφέντες βαδίσαι τὴν ὁδὸν, ἦν ^καὐτοῖς **Δ**έκελυσσε, καὶ διὰ τοῦ κάλλους τῶν ὀρωμένων γινῶναι τὸν δημιουργόν, λογισμοῖς τὰ σκῆπτρα τῆς ^ιγνώσεως ^μἐγχειρίσαντες, εἰς πέλαγος ^ναὐτοὺς ἀσεβείας ἀσθενήσαντες ^οἐκείνοι

^α καίτοι pro καίτοιγε C.E.F. et a pr. man. A. ^ι σύνεσιν ἀνθρωπίνην omisissis articulis F. ^ν αὐτὴν] σπαντὸν F. ^ω ὁ, quod aberat, est in libris omnibus. ^α αὐτῇ] ταύτῃ F. ^γ ἐπεὶ—καλόν] καλὸν ἰσχύς σώματος C. ^ζ τρέμειν]+αὐτὸν A.E.F. ^α καὶ—καλόν] καλὸν καὶ ὁ οἶνος C. ^ο οἱ om. C. ^ε καὶ γὰρ in marg. habet C. ^δ Vid. Annot. ^ε ἑαυτῇ αὐτῇ C. ^ε αὐτῇ αὐτῇ A.E. αὐτῇ ἑαυτῇ F. ^ε αὐτῇ αὐτῇ Edd. ^ε καὶ γὰρ —καλοὶ] καλοὶ οἱ ὀφθ. C. ^ε βούλωνται A.C.E. βούλη F. βούλονται Edd. ante Ben. ^ε ἐμπόδιον] ἐπίβουλος Veron. Statim αὐτῇ E. ^ε αὐτῇ Edd. ^ι ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ a pr. man. A. ἐπειδὴ δὲ C. ^κ αὐτοῖς]+ὁ θεὸς ex corr. A. edentibus Sav. Mor. Ben. ^ι γενέσεως F. ^μ ἐγχειρίσαντες C.E. Veron. ἐγχειρήσαντες F. et a pr. man. A. ἐνεχείρισαν ex corr. A. unde ἐνεχείρισαν ediderunt Sav. cet. ^ν αὐτοὺς, quod in Editis abest, tuentur A.E.F. ^ο αὐτοὺς C. αὐτοὺς ex corr. A. ^ο ἐκείνοι est in A.E.F. (sed hic ἐκείνους perperam dat); non in Editis. ἐκείνοι post ἐγχειρίσαντες infert C.

κατέδυσαν, εὐθέως τὴν ἄβυσσον τῶν κακῶν Ρεῖσήγαγον, εἰπόν-
 τες οὐδὲν ἐξ οὐκ ὄντων γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ ὕλης ἡ ἀγενήτου,
 ὅθεν καὶ μυρίας ἔτεκον αἰρέσεις. Καὶ ἐν μὲν τοῖς σφόδρα
 ἀτόποις συνηνέχθησαν, ἐν δὲ οἷς ἐδόκουν ὑγιές τι καὶ ὡς ἐν
 σκiais ὀνειρώττειν, ἀλλήλοις συνερράγησαν, ἵν' ἐκατέρωθεν
 καταγελασθῶσιν. Ὅτι μὲν γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐδὲν γίνεται,
 πάντες ὁμοῦ σχεδὸν εἶπον καὶ ἔγραψαν, καὶ οὕτω μετὰ Ε
 184) πολλῆς τῆς σπουδῆς. Ἐν τοῖς ἀτόποις ῥοῦν ἤλασεν αὐτοὺς
 ὁ διάβολος· ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις, ἐν οἷς ἔδοξαν καὶ ἔν
 αἰνίγματι ἔτι τῶν ζητουμένων εὐρίσκειν, ἐν τούτοις ἑαυτοὺς
 ἐπολέμησαν· οἷον, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ
 οὐδενὸς δεῖται τῶν ἔξωθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκης οὐδὲ εἰμαρ-
 μένης τὸ ἡγενέσθαι καλοῦς, ἢ μὴ τοιούτους. Εἶδες τοῦ
 διαβόλου ἡ τὴν κακουργίαν; Εἴ ποῦ τι διεφθαρμένον εἶδεν
 εἰπόντας, ὁμονοῆσαι πάντας ἐποίησεν· εἴ ἤπου τι ὑγιές φθεγ-
 ξαμένους, ἐτέρους κατ' αὐτῶν διήγειρεν· ὥστε μήτε τὰ ἄτοπα 57
 ἐκπεσεῖν τῇ συμφωνίᾳ βεβαιούμενα, καὶ τὰ χρήσιμα διαρ-
 ρῆναι ποικίλως ἡ βαλλόμενα. Ὅρα πῶς πανταχοῦ ἡ ἄτονος
 ἡ ψυχὴ, καὶ οὐκ ἀρκεῖ ἑαυτῇ. Καὶ τοῦτο εἰκότως γεγένηται.
 Εἰ γὰρ τοιαύτη ἡ γέγονέ καὶ φιλονεικεῖ μηδενὸς χρεῖαν ἔχειν,
 καὶ ἀπάγει ἑαυτὴν τοῦ θεοῦ, εἰ μὴ τοιαύτη ἡ γεγένητο, ποῦ
 οὐκ ἂν ἐξώλισθε μανίας; Εἰ λαβοῦσα σῶμα θνητὸν, ἀπὸ
 ψευδοῦς ὑποσχέσεως τοῦ διαβόλου προσεδόκησε ἡ πολλῶ μεί-
 ζονα· 23 “Ἔσεσθε γὰρ, φησὶν, ὡς θεοί.” εἰ καὶ τοῦτο ἐξ
 ἀρχῆς ἔλαβεν ἀθάνατον, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσε; Καὶ γὰρ καὶ
 μετ' ἐκείνο ἡ ἀγέννητον ἑαυτὴν ἔφησεν εἶναι, καὶ τῆς οὐσίας Β
 τοῦ θεοῦ, διὰ τοῦ σεσηπότος ἡ Μανιχαίων στόματος· καὶ
 τοὺς θεοὺς τοὺς παρ' ἡ Ἑλλησιν ἀπὸ τούτου τοῦ νοσήματος
 τῆς ὑποθέσεως ἀνέπλασε. Διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ ἡ τὴν
 ἀρετὴν ὁ θεὸς ἐπίμοχθον ποιῆσαι, κάμπτων αὐτὴν καὶ εἰς τὸ
 μετριάζειν ἄγων. ἡ Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές,

23 Gen. iii. 5.

Ρ εἰσήγαγον εἰπόντες] Sic E. Veron. ἐπεισήγαγον εἰπόντες C. εἰσάγοντες καὶ
 εἰπόντες A.F. receptum a Sav. cet. ἡ ἀγενήτου omnes. ἀγενήτου Edd.
 ῥοῦν om. A. ἔν om. A.F. ἔτι om. E.F. et a pr. man. A. ἑαυτοῖς
 ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Sic Codd. καλοῦς γενέσθαι inverso
 ordine Edd. ἡ τὴν, quod vulgo abest, habet F. ἡ ποῦ] + δὲ Edd.
 repugnantibus libris. ἡ βαλλόμενα] Sic libri omnes. Edebatur νοούμενα.
 Verūt Aret. omnibus undique insultantibus. ἡ ἄτονος] ἄτοπον F. ἡ γέ-
 γονε καὶ] γεγονυῖα Edd. contra fidem Codicum. ἡ γεγένηται F. ἐγγενήτο
 Sav. Mor. Ben. ἡ πολλῶ accessit ex libris omnibus et Sav. marg.
 ἡ ἀγέννητον C. Legebatur ἀγέννητον. ἡ Μ. στόματος] Sic nostri omnes.
 στόματος τῶν M. Edd. ἡ τὴν ἀρετὴν] αὐτὴν F. ἡ καὶ ἵνα] ἵνα δὲ Edd.
 invitis libris.

ὥς ἂν ^ιεἴ τις ἀπὸ μικρῶν ^κμεγάλα στοχάσαιτο, ἀπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτὸ μάθωμεν. ^ιΟὗτοι γοῦν ἡνίκα οὐκ ἔζων ἐπίμοχθον βίον, ἀλλ' ἀνέσεως ἀπέλανον, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν εὐμερίαν, ἐξώλισθον εἰς ἀσέβειαν. Τί οὖν ὁ θεὸς μετὰ C τοῦτο; Πλήθος νομίμων ἐπέθηκε, κωλύων αὐτῶν τὴν ἄδειαν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ πρὸς ἀρετὴν τινα συντελεῖ τὰ νόμιμα ταῦτα, ἀλλ' ἀντὶ χαλινοῦ τινος ἦν αὐτοῖς ^μδιδόμενα, ἀφορμὴν ἀσχολίας παρέχοντα, ἄκουσον τί περὶ αὐτῶν ὁ προφήτης φησίν. ²⁴ “Ἐδωκα αὐτοῖς προστάγματα οὐ καλά.” Τί δέ ἐστιν, “οὐ καλά;” Οὐδὲν μέγα πρὸς ἀρετὴν συντελοῦντα· διὸ καὶ ἐπάγει, “Δικαιώματα, ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς.”

“Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ ^νπνεύματος.” οὐ γάρ ^νἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις οὐδεὶς ἂν τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καταμάθοι· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ μόνη τὰ τοῦ D πνεύματος. Καὶ τί λέγω τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; Οὐδὲ τὰ ἐν τῇ γῇ ἅπαντα. Καὶ γὰρ ὀρῶντες πύργον πόρρωθεν τετράγωνον, ^ιστρογγύλον εἶναι νομίζομεν· ἔστι δὲ ὀφθαλμῶν ἀπάτη· τὰ τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως. Οὕτω τοίνυν καὶ ὅταν τὰ πόρρωθεν ἡμῶν πράγματα διὰ τῆς διανοίας μόνῃς ^βδοκιμάζῃ τις, γέλως πολὺς ἔψεται. Οὐ γὰρ μόνον οἷα πέρ ἐστιν αὐτὰ οὐκ ὄψεται, ἀλλὰ ^ικαὶ τὰ ἐναντία ὧν ἐστιν ἡγήσεται. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “Μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι.” Τοῦτο δὲ οὐ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τοῦ μὴ δυνηθέντος τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἐφικέσθαι διὰ τῶν τῆς ψυχῆς ὀψεων. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ^ντίθῃσι λέγων, “Ὅτι οὐκ οἶδεν, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.” Τουτέστιν, E ὅτι πίστεως δέεται τὰ λεγόμενα, καὶ λόγοις αὐτὰ καταλαβεῖν οὐκ ἔνι· ὑπερβαίνει γὰρ αὐτῶν τὸ μέγεθος ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τῆς ἡμετέρας διανοίας τὴν εὐτέλειαν. Διὸ φησιν· ²⁵ “Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν ^ωπάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.” Καὶ γὰρ ὁ βλέπων, πάντα μὲν αὐτὸς καθορᾷ ^κτὰ τοῦ μὴ βλέποντος, τὰ δὲ ἐκείνου τῶν μὴ βλεπόντων οὐδεὶς. Οὕτω καὶ νῦν, τὰ μὲν ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἀπίστων πάντα ἴσμεν ἡμεῖς, τὰ δὲ ἡμῶν ἐκεῖνοι λοιπὸν

24 Ezech. xx. 25.

25 v. 15.

^ι εἰ om. F. erasum in A. ^κ μεγάλα C.E.F. μέγα vulgo. ^ι αὐτοῖ A.
^μ δεδομένα F. ^ν πνεύματος] + τοῦ θεοῦ A.F. ^ω ὥσπερ] εἰκότως. ὥσπερ
C. Aret. Cf. supra p. 25 A. ^β ἐν om. Sav. Mor. Ben. sine libris.
^ι στρογγυλοῦν F. ^κ τὰ om. F. ^β δοκιμάσῃ C. Idem post τις addit
ιδεῖν. ^ι καὶ om. F. ^ν τίθῃσι C.E. affert Aret. Edebatur ἀντιτίθῃσι
(ortum ex αἰτιαντίθῃσι). ^ω τὰ πάντα Edd. τὰ om. C.E. Mosq. 2.
^κ τὰ] καὶ τὰ vulgo. καὶ om. A.C.E. Cat.

οὐκέτι. Καὶ γὰρ ἴσμεν τίς μὲν ἡ τῶν παρόντων πραγμάτων φύσις, τίς δὲ ἡ τῶν μελλόντων ἀξία, καὶ τί ποτε ὁ κόσμος 58 μετὰ ταῦτα γενήσεται, καὶ τί μὲν οἱ ἁμαρτωλοὶ πείσονται, τίνος δὲ ἀπολαύσονται οἱ δίκαιοι· καὶ ὅτι οὐδενὸς ἄξια τὰ παρόντα πράγματα καὶ ἴσμεν, καὶ ἐλέγχουμεν αὐτῶν τὴν εὐτέλειαν· τὸ γὰρ ἀνακρίνειν, ^γκαὶ ἐλέγχειν ἐστί· καὶ ὅτι τὰ μέλλοντά ἐστιν ἀθάνατα καὶ ἀκίνητα. Ταῦτα ἅπαντα οἶδεν ὁ πνευματικὸς, καὶ τί πείσεται ὁ ψυχικὸς ἀπελθὼν ἐκεῖ, καὶ τίνος ἀπολαύσεται ὁ πιστὸς ἐντεῦθεν ^zἀποδημήσας, ὃν οὐδὲν οἶδεν ὁ ψυχικὸς. Διὸ καὶ σαφῇ τῶν εἰρημένων 285) ἀπόδειξιν ἐπαγαγὼν, ἔλεγε· 26 “Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ^αφησὶν, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ^βἔχομεν.” Τουτέστι, τὰ ἐν τῷ νῷ τοῦ Χριστοῦ ^βταῦτα ἡμεῖς ἴσμεν, καὶ ἅπερ αὐτὸς βούλεται καὶ ἀπεκάλυψεν. ^εἘπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἀπεκάλυψεν, ἵνα μή τις τὸν υἱὸν παρώσῃται, ^δἐπάγει ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ταῦτα ἡμῖν ἔδειξεν· οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι πάντα ^αοἶδεν ἴσμεν, ^εἀλλ’ ὅτι πάντα ^αοἶδαμεν, οὐκ ἀνθρώπινα, ὥστε ὑποπτευθῆναι, ἀλλὰ τοῦ νοῦ ἐκείνου καὶ πνευματικά. Τὸν γὰρ νοῦν, ὃν ἔχομεν ^ιπερὶ τούτων, τοῦ Χριστοῦ ἔχομεν· τουτέστι, τὴν γνῶσιν, ἣν ἔχομεν περὶ τῶν κατὰ τὴν πίστιν πραγμάτων, πνευματικὴν ἔχομεν, ὥστε εἰκότως ὑπ’ οὐδενὸς ἀνακρινόμεθα. ^εΟὐδὲ γὰρ οἶόν τε τὰ θεῖα εἰδέναι ἄνθρωπον ψυχικόν· διὸ καὶ ἔλεγε, “Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου;” τὸν ἡμέτερον νοῦν τὸν περὶ τούτων, ἐκείνου λέγων εἶναι νοῦν. Καὶ τὸ, “ὃς συμβιβάσει αὐτόν,” οὐχ ἀπλῶς προσέθηκεν, ἀλλὰ πρὸς ^εὃ εἶπεν ἤδη, ὅτι τὸν πνευματικὸν οὐδεὶς ἀνακρίνει. Εἰ γὰρ εἰδέναι οὐδεὶς δύναται τοῦ θεοῦ τὸν νοῦν, πολλῶ μᾶλλον διδάσκειν καὶ διορθοῦσθαι· τοῦτο γάρ ἐστιν, “ὃς συμβιβάσει αὐτόν.” Ὅρας ὡς πανταχόθεν ἐξωθεῖ τὴν σοφίαν τὴν ἐξωθεν, καὶ πλείονα εἰδότα καὶ μείζονα δείκνυσι τὸν πνευματικόν; Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖναι αἱ αἰτίαι· ^ηοἶον τὸ, “ἵνα μὴ καυχῆσθαι πᾶσα ^δσὰρξ· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐξελέξατο τὰ μωρὰ, ἵνα καταισχύνη τοὺς σοφοὺς· καὶ, “ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ.”

26 v. 16.

^γ καὶ om. C. ^z ἀποδημίας A. ^α φησὶν est in libris omnibus, non in Edd. ^β ταῦτα om. C. ^ε ἐπειδὴ γὰρ] εἴτα ἐπειδὴ C. ^δ ἐπάγει] + δηλῶν C. ἐπάγει casu excidit in Ben. ^ε ἀλλ’ ὅτι π. ^α οἶδαμεν om. F. Mox ὥστε om. idem. ^ι περὶ τούτων] πάντα περὶ τούτων A. E. πάντα περὶ (om. τούτων) F. περὶ τούτων πάντα Edd. ante Ben. πάντα non est in C. Aret. ^ε δ] ὃν E. Cat. Veron. etiam A. a pr. man. ^η οἶον τὸ sunt in libris omnibus, non in Edd.

οὐ σφόδρα τοῖς ἀπίστοις ἰαξιόπιστοι εἶναι ἐδόκουν, οὐδὲ ἐπαγωγοὶ καὶ ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι, ^κλοιπὸν τίθησι τὴν κυριωτάτην αἰτίαν, ὅτι τούτῳ μάλιστα τῷ τρόπῳ δυνάμεθα ἰδεῖν, ἐξ οὗ καὶ τὰ ὑψηλὰ καὶ τὰ ἀπόρρητα καὶ ἰτὰ ὑπὲρ ἡμᾶς μαθεῖν ἔχομεν. Καὶ γὰρ ἐκενοῦτο ὁ λόγος τῷ μὴ δύνασθαι ἡμᾶς καταλαβεῖν διὰ τῆς ἔξωθεν σοφίας τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς. Ὅρῃς ὅτι καὶ συνέφερεν οὕτω μᾶλλον μαθεῖν παρὰ τοῦ πνεύματος; καὶ γὰρ ^μκαὶ εὐκολωτάτη καὶ σαφεστάτη ἢ διδασκαλία. “Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.” Τούτέστι, πνευματικὸν, θεῖον, οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχοντα. Οὐ γὰρ Πλάτωνος οὐδὲ Πυθαγόρου, ἀλλ’ ὁ Χριστὸς τὰ ἐαυτοῦ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνέθηκε διανοία.

^αΤοῦτο γοῦν αἰσχυνθῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ βίον ἐπιδειξώμεθα ἄριστον. Ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιεῖται πολλῆς φιλίας τεκμήριον, ὅτ’ οὐ τὰ ἀπόρρητα ἡμῖν ^ρἀποκαλύπτειν, λέγων· 27 “Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· πάντες γὰρ ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπήγγειλα 59 ὑμῖν” τούτέστιν, ἐθάρρησα ὑμῖν. Εἰ δὲ τοῦτο μόνον φιλίας τεκμήριον, τὸ θαρρῆσαι· ὅταν φαίνεται μὴ θαρρήσας μόνον τὰ διὰ ῥημάτων μυστήρια, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα διὰ τῶν ἔργων ἡμῖν ^γχαρισάμενος, ἐννόησον πόσης ἀγάπης ἐστὶ τὸ γινόμενον. Τοῦτο γοῦν αἰσχυνθῶμεν· καὶ εἰ μηδεὶς γεέννης τοσοῦτος λόγος ἔσται ἡμῖν, ἀλλ’ ἔστω γεέννης φοβερώτερον τὸ περὶ τὸν οὕτω φίλον καὶ εὐεργέτην ἀγνώμονας γενέσθαι καὶ ἀχαρίστους· μηδὲ ὡς μισθωτοὶ ^βοικέται, ἀλλ’ ὡς υἱοὶ καὶ ἐλεύθεροι πάντα πράττωμεν διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν, καὶ παυσώμεθά ποτε τῷ κόσμῳ Βπροσηλωμένοι, ἵνα καὶ Ἑλληνας καταισχύνομεν. Ἐπεὶ καὶ νῦν βουλόμενος πρὸς αὐτοὺς ^ιἀποτείνεσθαι, ἀναδύομαι, μήποτε τοῖς λόγοις αὐτοὺς νικῶντες καὶ τῇ τῶν δογμάτων ἀληθείᾳ, πολὺν τὸν καταγέλῳτα ἀπὸ τῆς τοῦ βίου συγκρίσεως ἡμῖν ^νἐνέγκωμεν· ὅταν οἱ μὲν τῇ πλάνῃ προσέχοντες καὶ μηδὲν

27 Joan. xv. 15.

^ι ἀξιόπιστα E. et a pr. man. A. τοῖς ἀπ. ἀξιόπιστοι] αὐτοῖς πιστὰ F. ^κ λοιπὸν] λέγων λοιπὸν A.F. ἐξῆς (sic) λοιπὸν C. ^ι τὰ om. A.E. ^μ καὶ om. F. Veron. ^α ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι θείας δυνάμεως ἦν τὸ κήρυγμα. δέκνεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὀλίγου καὶ ἰδιώτας ὄντας τοὺς ἀποστόλους πάντων περιγενέσθαι· καὶ ὅτι ὀρθῶς βιοῦντες, καὶ Ἑλληνας ἔλκομεν εἰς θεοσεβείαν. Veron. ^ο τὸ] τῷ E. τὸ om. F. et a pr. man. A. ^ρ ἀποκαλύπτειν est in libris omnibus et marg. Sav. Edebatur ἀνακαλύπτειν. ^γ χαρισόμενος F. ^ι εἰ om. F. erasum in A. Idem mox ἔστω pro ἔσται. ^β οἰκέται] ἢ οἰκέται F. ^ν ἀποτείνεσθαι C. ἀνατείνεσθαι vulgo. Vid. Annot. ^ν ἐνέγκωμεν] + πῶς γὰρ οὐ γέλῳτος ἄξιοι C. Aret.

ἡτοιούτο πεπεισμένοι, φιλοσοφίας ἔχωνται, ἡμεῖς δὲ του-
ναντίον ἅπαν. Πλὴν ὅμως ἐρῶ· ἴσως γὰρ, ἴσως μελετῶντες
πρὸς αὐτοὺς μάχεσθαι, ὧ φιλονεικήσομεν βελτίους αὐτῶν γενέ-
σθαι καὶ κατὰ τὸν βίον αὐτόν. Πρώην μὲν ἔλεγον, ὅτι
οὐκ ἂν ἐπῆλθε κηρύξαι τοῖς ἀποστόλοις ἅπερ ἐκήρυξαν, εἰ C
μὴ θείας ἀπέλυσαν χάριτος· καὶ ὅτι οὐ μόνον οὐ κατώρθωσαν,
ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐβουλεύσαντό τι τοιοῦτον· φέρε δὴ καὶ σήμερον
αὐτὸ τοῦτο ἐπεξέλθωμεν τῷ λόγῳ, καὶ δείξωμεν, ὡς ἀδύνατον
ἦν τοῦτο καὶ ἐλέσθαι, καὶ ἐννοῆσαι, εἰ μὴ τὸν Χριστὸν
εἶχον μεθ' ἑαυτῶν· οὐκ ἐπειδὴ ἀσθενεῖς πρὸς ἰσχυροὺς, οὐκ
ἐπειδὴ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, οὐκ ἐπειδὴ πένητες πρὸς πλου-
σίους, οὐδὲ ἐπειδὴ ἀμαθεῖς πρὸς σοφοὺς παρετάττοντο, ἀλλ'
(186) ἐπειδὴ καὶ τῆς προλήψεως πολλὴ ἦν ἡ ἰσχὺς. Ἴστε γὰρ
ὥς οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν παρὰ ἀνθρώποις, ὡς συνηθείας
παλαιᾶς τυραννίς. Ὡστε εἰ καὶ ἀμὴ δώδεκα ἦσαν μόνον,
μηδὲ οὕτως εὐτελεῖς καὶ τοιοῦτοι, ἀλλ' ἑτέρα οἰκουμένη D
τοσαύτη, καὶ πλῆθος ἀντίρροπον εἶχον ἑμεθ' ἑαυτῶν τετα-
γμένον, ἥ καὶ πολλῶ πλείους, καὶ οὕτω δύσκολον ἦν τὸ
γινόμενον. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ συνηθία συνέπραττε, τούτοις
δὲ ἡ καινοτομία ἠναντιοῦτο. Οὐδὲν γὰρ οὕτω θορυβεῖ ψυχὴν,
καὶ ἐπὶ χρησίμῳ ἔτινι γίνηται, ὡς καινοτομεῖν τι καὶ ξενίζειν,
καὶ μάλιστα ὅταν περὶ λατρείας καὶ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης
τοῦτο γίνηται. Ἡ καὶ ὅση ἰσχύς τοῦ πράγματος ἡ ἰσχὺς,
ἥδη ποιήσω φανερόν, πρότερον ἐκείνο εἰπὼν, ὅτι καὶ ἑτέρα
δυσκολία προσῆν πρὸς Ἰουδαίους. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλή- E
νων καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν κατέλυον ἅπαντα,
Ἰουδαίοις δὲ οὐχ οὕτω διελέγοντο· ἀλλὰ τῶν μὲν δογμάτων
πολλὰ ἔπαυον, τὸν δὲ θεὸν τὸν νομοθετήσαντα προσκυνεῖν
ἐκέλευον· καὶ λέγοντες ὅτι δεῖ θεραπεύειν τὸν νομοθέτην,
ἔλεγον, μὴ πάντα πείθου τῷ νόμῳ τῷ παρ' ἐκείνου τεθέντι,
οἷον ἐν τῷ φυλάττειν τὸ σάββατον, ἢ περιτομὴν τηρεῖν,
ἢ θυσίας προσάγειν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ποιεῖν. Ὡστε
οὐ μόνον ἡ καὶ συνηθία ἐμπόδιον ἦν, ἀλλὰ καὶ ἰτὸ τὸν θεὸν
προσκυνεῖν κελεύοντας, πολλοὺς τῶν ἐκείνου λυεῖν κελεύειν 60

^ω τοιοῦτον C.F. Statim πεπιστευμένοι F. ^α ἅπαν] ποιῶμεν C. ^γ φιλο-
νεικήσομεν A.F. ^δ οὐδ' οὐκ F. ^ε καὶ] Sic A.F. ἢ C. καὶ Edd. In
E. vocabulum erasum. ^ς οὐκ ἐπειδὴ—οὐκ ἐπειδὴ om. F. ^ς ὡς] ὅτι C.
^δ μὴ om. A.E. ^ς ἑτεροι F. ἀλλ' ἑτέρα οἰκ. τοσαύτη] καὶ οὐ τῇ καθ' ἡμᾶς
οἰκουμένη, ἀλλ' ἑτέρα τοσαύτη ἐκήρυsson C. Aret. ^ς μεθ' καθ' A.F. ^ς τινὶ]
Sic Edd. τι A.E.F. Vocula deest in C. Statim ὡς τὸ καιν. C. ^ς καὶ
ὅση] ὅση δὲ C. ^ς τοῦ τοῦ πρ.] Sic Edd. Codices τοῦ θεοῦ πράγματος
dant. ^ς συνήθεια] Sic E. secundum conjecturam Matthaei
(Nov. Eclog. p. 281.) Legebatur θυσία. ^ς τὸ om. F. Mox λυεῖν om. A.

νόμους. Ἐπὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων μεγάλη τῆς συνηθείας ^μ ἦν ἡ τυραννίς. Καὶ γὰρ εἰ καὶ δέκα ἐτῶν μόνον, οὐ λέγω χρόνου τοσούτου, καὶ εἰ ἀνθρώπων ὀλίγων, οὐ λέγω τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, ὑπὸ συνηθείας προκατειλημμένων ἐπῆλθον οὗτοι, καὶ οὕτω δύσκολος ἦν ἡ μετάστασις· νυνὶ δὲ καὶ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ πατέρες καὶ πάπποι καὶ ἐπίπαπποι, καὶ πολλοὶ τῶν ^ν τούτων ἀνωτέρω, τῇ πλάνῃ ^ο προκατειλημμένοι ἦσαν, καὶ γῇ καὶ θάλαττα, καὶ ὄρη καὶ νάπαι, καὶ βαρβάρων πάντα **B** τὰ ^ρ γένη, καὶ Ἑλλήνων δῆμοι πάντες, καὶ σοφοὶ καὶ ἰδιῶται, ^α καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ δεσπότης καὶ οἰκέτης, καὶ γηρόνοι καὶ δημιουργοὶ, καὶ οἱ τὰς πόλεις καὶ οἱ τὰς χώρας οἰκούντες ἅπαντες. Καὶ εἰκὸς ἦν τοὺς κατηχουμένους λέγειν· τί ποτε τοῦτό ἐστι; πάντες οἱ τὴν οἰκουμένην οἰκούντες ἠπάτηνται, καὶ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες, καὶ φιλόσοφοι καὶ συγγραφεῖς, οἳ τε παρόντες οἳ τε πρὸ τούτου γενόμενοι, οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καὶ στρατηγοὶ καὶ ὑπατοὶ καὶ βασιλεῖς, καὶ οἱ τῶν πόλεων ἐξ ἀρχῆς ^ι πολισταὶ καὶ οἰκισταὶ, καὶ **C** βάρβαροι καὶ Ἕλληνες; καὶ οἱ δώδεκα ἀλιεῖς καὶ σκηνοποιοὶ καὶ τελῶναι πάντων ἐκείνων εἰσὶ σοφώτεροι; καὶ τίς αὖ ταῦτα ἀνάσχοιτο; Ἄλλ' ὅμως οὐκ ^β εἶπον ταῦτα, οὐκ ἐνενόησαν, ἀλλ' ἠνέσχοντο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι πάντων ἦσαν σοφώτεροι· διὸ καὶ πάντων ^γ ἐκράτησαν.

Καὶ ἵνα μάθῃς πόση τῆς συνηθείας ἐστὶν ἡ ^ι ἰσχύς, τῶν τοῦ θεοῦ ^κ προσταγμάτων πολλάκις ἐκράτησε. Καὶ τί λέγω, προσταγμάτων; Αὐτῶν ^ν μὲν οὖν τῶν εὐεργεσιῶν. Καὶ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι μάννα ἔχοντες, σκόροδα ἐζήτουν, καὶ ἐλευθερίας ἀπολαύοντες, τῆς δουλείας ἐμέμνηντο, καὶ Αἴγυπτον συνεχῶς ἐπέζητουν διὰ τὴν συνήθειαν. Οὕτως ἡ συνήθεια τυραννικόν. **D** Εἰ δὲ βούλει καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν αὐτὴν μαθεῖν, λέγεται Πλάτων, καίτοιγε ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι πλάνη τις ἦν τὰ περὶ θεῶν, καὶ ταῖς ἐορταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι συγκαταβῆναι, ἅτε οὐ κατισχύων συνηθείᾳ πολεμῆσαι, καὶ ἔργῳ παρὰ τοῦ διδασκάλου τοῦτο μαθῶν. Καὶ γὰρ οὗτος ὑποπτευθεὶς ἐπὶ καινοτομίᾳ τινὶ τοιαύτῃ, τοσούτον ἀπέσχε τοῦ κατορθῶσαι ὅπερ ἐβούλετο,

^μ ἦν om. F. ^ν τούτων] Sic C.E. Aret. τοιούτων vulgo. Verba ἀνωτέρω τῇ πλάνῃ desunt in F. ^ο Sic omnes. ἦσαν προκατ. inverso ord. Edd. ^ρ γένῃ] ἔθνη F. Statim καὶ Ἑλλήνων καὶ Μῆδοι πάντες idem. ^α καὶ om. C. ^ι πολισταὶ F. pro vulgato πολῖται. Vid. Annot. ^β εἶπαν C.F. ^γ ἦσαν] εἰσὶ F. ^δ ἐκράτησαν] + καὶ οὐδὲν πρὸς τοῦτο ἐνεπόδισεν ἡ συνήθεια, καίτοι δοκοῦσα ἀμαχος εἶναι, τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου προσλαβοῦσα περίοδον C. Reg. apud Montef. et Aret. ^ε ἰσχύς] + ὅρα ἐντεῦθεν C. Aret. ^κ προσταγμάτων] + αὕτη C. ^ν μὲν οὖν om. C. οὖν, quod aberat, ex E. assumptum.

ὅτι καὶ τοῦ ζῆν ἐξέπεσε, καὶ ταῦτα ἀπολογησάμενος. Πόσους δὲ καὶ νῦν ὀρώμεν ἀνθρώπους ἀπὸ προλήψεως κατεχομένους ἐν ἀσεβείᾳ, καὶ εὐλογον μὲν οὐδὲν ἔχοντας εἰπεῖν, ἐπειδὴν ἐγκαλοῖντο Ἕλληνες ὄντες, πατέρας δὲ καὶ πάππους καὶ ἐπιπάππους προβαλλομένους; Διὰ ² δὴ τοῦτο καὶ τινες τῶν ἔξωθεν δευτέραν φύσιν τὴν συνήθειαν ἐκάλεσαν. Ὅταν δὲ E καὶ ἐν δόγμασιν ἡ συνήθεια ἦ, βεβαιότερα γίνεται· πάντα γὰρ τις εὐκολώτερον ἀμείψειεν, ἢ τὰ περὶ θρησκείας. Καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι ³ δὲ μετὰ τῆς συνηθείας ἱκανὸν ἦν ἐμποδίσαι, καὶ τὸ δοκεῖν ἐν ἐσχάτῳ γῆρα μεταμαθεῖν, καὶ παρὰ τῶν ἀσυνετωτέρων. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ⁴ ἐπὶ ψυχῆς ταῦτα συμβαίνει, ὅπου γε καὶ ἐπὶ σώματος μεγάλην ἔχει τὴν ἰσχὺν (187) ἡ συνήθεια; Ἐπὶ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ ἕτερον ἦν δυνατώτερον τούτων ⁵ ἐμπόδιμα, τὸ μὴ μόνον συνήθειαν ἀμείβειν οὕτω δι παλαιὰν καὶ ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ κινδύνων τὴν μετάστασιν ποιεῖσθαι. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀπὸ συνηθείας εἰς συνήθειαν εἴλκον, ἀλλ' ἀπὸ συνηθείας ἀδειαν ἐχούσης εἰς ⁶ πράγματα κινδύνους ἀπειλοῦντα. Τὸν γὰρ πιστεύοντα ἔδει εὐθέως δημεύεσθαι, ἐλαύνεσθαι, πατρίδος ἐκπίπτειν, τὰ ἔσχατα πάσχειν δεινὰ, παρὰ πάντων μισεῖσθαι, κοινὸν εἶναι πολέμιον καὶ ἰδίοις καὶ ἀλλοτρίοις. Ὡστε εἰ καὶ ἐπὶ συνήθειαν ἐκάλουν ἀπὸ καινοτομίας, καὶ οὕτω δύσκολον τὸ πρᾶγμα ἦν· ὅπου δὲ ἀπὸ συνηθείας ⁷ ἐπὶ καινοτομίαν, καὶ ταῦτα προσῆν τὰ δεινὰ, ἐνόησον πόσον ἦν τὸ ἐμπόδιμα. Καὶ τῶν εἰρημένων δὲ B πάλιν ἕτερον οὐκ ἔλαττον προσέκειτο τούτοις τὸ ποιῶν δύσκολον τὴν μετάστασιν. Μετὰ γὰρ τῆς συνηθείας καὶ τῶν κινδύνων, ⁸ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιτάγματα φορτικώτερα ἦν, καὶ ὧν ἀπῆγον, ῥαδίᾳ τε καὶ εὐκολα. Ἀπὸ γὰρ πορνείας ἐπὶ σωφροσύνην ἐκάλουν, ἀπὸ μέθης ⁹ ἐπὶ νηστείαν, ἀπὸ γέλωτος ἐπὶ δάκρυα καὶ κατάνυξιν, ἀπὸ πλεονεξίας ἐπὶ ἀκτημοσύνην, ¹⁰ ἀπὸ φιλοζωΐας ἐπὶ θανάτους, ἀπὸ ἀδείας ἐπὶ κινδύνους· καὶ τὴν ἐσχάτην διὰ πάντων ἀπῆτουν ἀκρίβειαν. 28^a Αἰσχροῦτης γὰρ, φησὶ, καὶ μωρολογία καὶ εὐτραπελία ¹¹ μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Καὶ ταῦτα ἔλεγον C τοῖς οὐδὲν ἄλλο εἰδόσιν, ἢ μεθύειν καὶ γαστρίζεσθαι, τοῖς

28 Ephes. v. 4, 29.

² δὴ] δὲ F. ³ δὲ om. A.F. ⁴ ἐπὶ τῆς ψ. F. Mox γε om. idem.
⁵ ἐμπόδιμα] + ποῖον τοῦτο; C. ⁶ πρᾶγμα κ. ἀπειλοῦν A. Ita ediderunt
Sav. Mor. Ben. ⁷ ἐπὶ] Sic A.C.F. εἰς vulgo. ⁸ καὶ ταῦτα—εὐκολα]
καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτάγματα φορτικὰ ἦν, καὶ ὧν ἀπῆγον δυσκολώτερα καὶ βαρύτερα C.
Aret. ⁹ ἐπὶ] εἰς A. ¹⁰ Clausula ἀπὸ φ. ἐπὶ θ. in Editis proxime post
ἐκάλουν legitur, repugnantibus libris. ¹¹ μὴ] μηδὲ F.

ἐορτὰς ἐπιτελοῦσιν οὐδαμόθεν ἄλλοθεν συνεστώσας ἢ ἀπὸ αἰσχροτήτος καὶ γέλωτος καὶ κωμωδίας ἀπάσης. Ὡστε οὐ τῷ φιλοσοφία εἶναι τὰ πράγματα, φορτικὰ ἦν τὰ λεγόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀνθρώποις λέγεσθαι ἐν ἀδείᾳ ἰτραφεῖσι καὶ αἰσχροτήτι καὶ μωρολογίᾳ καὶ γέλωτι καὶ κώμοις. Τίς γὰρ τῶν ἐν ἐκείνοις βεβιωκότων ἀκούων, ὅτι ²⁹“Ἐὰν μή τις ἄρῃ ^{III}ἑαυτοῦ τὸν σταυρὸν, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιός” καὶ ὅτι “Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μά-
 D χαιραν, καὶ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς,” οὐκ ἂν ἐνάρκησε; τίς δὲ ἀκούων, ὅτι “Ἐὰν μή τις ἀποτάξῃται καὶ οἰκία καὶ πατρίδι καὶ χρήμασιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιός,” οὐκ ἂν ὤκνησεν, οὐκ ⁿἂν ἀπηγόρευσεν; Ἀλλ’ ὅμως οὐ μόνον οὐκ ἐνάρκων, οὐδὲ ἀνεδύνοντο ταῦτα ἀκούοντες, ἀλλὰ προσέτρεχον καὶ ἐπεπῆδων τοῖς δεινοῖς, καὶ ἥρπαζον τὰ ἐπιταπτόμενα. Τὸ δὲ ἀκούειν, ³⁰ὅτι παντὸς ῥήματος ἀργοῦ δώσομεν Ρευθύνας καὶ, “Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοί-
 E χευσεν αὐτὴν ὀφθείσαν” καὶ, “Ὁ ὀργισθεὶς εἰκῇ, εἰς γέενναν πεσεῖται,” τίνα οὐκ ἂν τῶν τότε ἀπεσόβησεν; Ἀλλ’ ὅμως πάντες ἐπέδραμον, καὶ πολλοὶ ¹καὶ ὑπὲρ τὰ σκάμματα ἤλλοντο.

Τί οὖν αὐτοὺς ^rἐπήγετο; οὐκ εὐδηλον ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κηρυττομένου; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, τούναντίον δὲ ἦν, ἐκείνοι μὲν ^oοὔτοι, οὔτοι δὲ ἦσαν ἐκείνοι, ^tἄρ’ ἂν εὐκολον ἦν ἔχειν καὶ ἐλκύσαι τοὺς ἐναντιουμένους; Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Ὡστε διὰ πάντων δείκνυται θεία δύναμις οὕσα ἡ κατορθώσασα. Ἐπεὶ πόθεν ἔπεισαν, εἰπέ μοι, τοὺς χαύνους καὶ τοὺς διαρρέ-
 62 οντας, ἐπὶ τὸν σκληρὸν καὶ τραχὺν φέροντες βίον; Ἀλλὰ τὰ μὲν ⁿπαραγγέλματα τοιαῦτα ἴδωμεν δὲ μήποτε τὸ δόγμα ἐπαγωγὸν ἦν. Καὶ μὴν ^vκαὶ τοῦτο ἰκανὸν ἦν τοὺς ἀπίστους ἀποσοβῆσαι. Τί γὰρ ἔλεγον οἱ κηρύττοντες; Ὅτι τὸν ἐσταυρωμένον δεῖ προσκυνεῖν, καὶ τοῦτον θεὸν νομίζειν, τὸν ἐκ γυναικὸς γεννηθέντα Ἰουδαίας. Καὶ τίς ἂν τούτοις ἐπέισθη, μὴ θείας δυνάμεως προηγουμένης; Ὅτι μὲν γὰρ ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη, πάντες εἶδον· ὅτι δὲ ἀνέστη καὶ ἀνῆλθε, πλὴν

²⁹ Matth. x. 38, 34, 35.

³⁰ Matth. xii. 36. v. 28, 22.

^k καὶ om. A.E. καὶ τῷ] τὸ καὶ F. ¹ τρυφεῖσι F. ^{III} αὐτοῦ C.
ⁿ ἂν est in libris omnibus, non in Edd. ^o οὐδέ] Sic Edd. ἀλλ’ οὐδέ
 Codices. ^p ρευθύνas omnes. Edebatur δίκas. ^q καὶ om. C.F. Μοx
 ἤλαντο A. ἤλοντο F. ^r ἐπείγετο A. ἡπείγετο E. ^s οὔτοι, οὔτοι]
 οὐ τοιοῦτοι F. ^t ἄρ’ ἂν] ἄρα ἂν C. ἄρα οὖν F. ^u παραγγέλματα
 πράγματα F. ^v Vid. Annot.

τῶν ἀποστόλων οὐδεὶς ἐθεάσατο. Ἄλλ' ἐπαγγελίαις αὐτοὺς ἐπῆραν, φησὶ, καὶ ψόφῳ ῥημάτων ἠπάτησαν. Τοῦτο μὲν B οὖν αὐτὸ μάλιστα δείκνυσι, καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων ἀπάντων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπάτη τὰ ἡμέτερα. Τὰ μὲν γὰρ δυσχερῆ πάντα ἔντεϋθεν συνέβαινε· τὰ δὲ χρηστὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγεῖλασθαι ἔδει. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο, πάλιν γὰρ ἐρῶ, δείκνυσι θεῖον ἔκ τὸ ἡμέτερον κήρυγμα. Διὰ τί γὰρ μηδεὶς τῶν πιστευόντων εἶπεν, ὅτι οὐ πρόσειμι οὐδὲ ἀνέχομαι· τὰ δυσχερῆ μοι ἐνταῦθα ἀπειλεῖς, καὶ τὰ χρηστὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγέλλῃ; πόθεν γὰρ δῆλον, ὅτι ἀνάστασις ἔσται; τίς τῶν ἀπελθόντων ἦλθε; τίς τῶν κειμένων ἀνέστη; τίς περὶ τούτων εἶπε μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν; C Ἄλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ ἐνενόησαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ἐπέ- 138) δωκαν ὑπὲρ τοῦ σταυρωθέντος. Ὡστε αὐτὸ τοῦτο μάλιστα μεγάλης δυνάμεως ἦν, ἢ τὸ μηδέποτε μηδὲν τοιοῦτον ἀκούσαντας ἀθρόον πείσαι περὶ μεγάλων οὕτω πραγμάτων, καὶ παρασκευάσαι τὰ μὲν δυσχερῆ καταδέξασθαι ἐπὶ τῆς πείρας, τὰ δὲ χρηστὰ ἐν ἐλπίσιν ἔχειν. Εἰ δὲ ἠπάτων, τὸναντίον αὖ ἐποίησαν· τὰ μὲν χρηστὰ ἐντεῦθεν ἐπηγγείλαντο, τὰ δὲ φοβερὰ ἐσίγησαν, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. Οὕτω γὰρ οἱ ἀπατῶντες καὶ οἱ κολακεύοντες ποιοῦσιν· οὐδὲν τραχὺ οὐδὲ ἐπαχθές οὐδὲ φορτικὸν προτείνουσιν, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν D τοῦτο γὰρ ἔστιν ἀπάτη. Ἄλλ' ἡ ἄνοια, φησὶ, τῶν πολλῶν πεισθῆναι ἐποίησε τοῖς βλεγομένοις. Τί φῆς; ὅτε ὑπὸ Ἑλλήσιν ἦσαν, οὐκ ἦσαν ἀνόητοι, ἀλλ' ὅτε πρὸς ἡμᾶς μετέστησαν, τότε ἀνόητοι γεγόνασι; ἢ καίτοιγε οὐκ ἄλλους ἀνθρώπους, οὐδὲ ἐξ ἄλλης οἰκουμένης λαβόντες ἔπεισαν οἱ ἀπόστολοι. ἸΚαίτοι τὰ μὲν Ἑλλήνων ἀπλῶς κατεῖχον, τὰ δὲ ἡμέτερα μετὰ κινδύνων κατεδέξαντο· ὥστε εἰ μετὰ λόγου κρείττονος αὐτὰ κατεῖχον, τοσοῦτον αὐτοῖς ἐντραφέντες χρόνον, οὐκ αὖ αὐτῶν ἀπέστησαν, καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ ἀκινδύνως ἀποστῆναι ἐνῆν. Ἐπεὶ δὲ ἔγνωσαν ἐξ αὐτῆς τῶν E πραγμάτων τῆς φύσεως, ὅτι γέλως ἐκείνα καὶ πλάνη, διὰ τοῦτο καὶ θανάτων ἀπειλουμένων, τῶν μὲν συνήθων ἀπεπήδησαν, εἰς δὲ τὰ καινὰ ἠτύτομόλησαν, ἅτε τούτου μὲν τοῦ δόγματος κατὰ φύσιν ὄντος, ἐκείνου δὲ παρὰ φύσιν. Ἄλλ'

ἔνταῦθα A.C.F. ἔκ τὸν assumptum ex C. ὅτι est in libris omnibus, non in Edd. ὧστε Vid. Annot. ἐπέδωκαν C.E. ut conjecerant Sav. alii. ἐπέδωκαν Edd. ἢ τὸ] Sic C.E. καὶ Edd. ἀκούσαντες F. ἐποίησαν] + μᾶλλον C. ἐσίγησαν] + ἄν F. et ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. οἱ] οἷτε bis C. βλεγομένοις] λόγοις E. καίτοι sine γε F. καίτοι] αὐτοὶ δὲ οἱ πεισθέντες C. Aret.

οικέται, φησὶν, ἦσαν οἱ πεισθέντες, καὶ γυναῖκες καὶ ^κτίτθαι καὶ μαῖαι καὶ εὐνούχοι. Μάλιστα μὲν οὐκ ἀπὸ ^ιτούτων ἡμῖν ἡ ἐκκλησία συνέστηκε μόνον, καὶ τοῦτο δῆλον ἅπασιν· εἰ δὲ ἀπὸ τούτων, τοῦτο μάλιστα ἐστὶ τὸ ποιοῦν τὸ κήρυγμα
 63 θαυμαστὸν, ὅτι τοιαῦτα δόγματα, οἷα Πλάτων καὶ οἱ κατ' ἐκείνον οὐκ ἴσχυσαν ^μέννοῦσαι, ἐξαίφνης ἴσχυσαν οἱ ἀλειεῖς, τὸ πάντων ἀμαθέστατον γένος, ^πείσαντες καταδέξασθαι. Οὐδὲ γὰρ εἰ φρονίμους ἔπεισαν μόνον, οὕτω θαυμαστὸν ἦν τὸ γεγονόσ· ἐπειδὴ δὲ οἰκέτας καὶ τίτθας καὶ εὐνούχους εἰς τοσοῦτον ἤγαγον φιλοσοφίας, ὥς ἀγγέλοις ἐφαιμίλλους ποιῆσαι, μεγίστην τῆς θείας ἐμπνοίας παρείχον ἀπόδειξιν. Καὶ γὰρ εἰ μὲν εὐτελῇ τινα ἐπέταττον, ^οεἶχε λόγον ἴσως τὸ τὴν τούτων πειθῶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐτελείας τῶν λεγομένων
 Β προβάλλεσθαι· εἰ δὲ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀνθρωπίνην σχεδὸν ὑπερβαίνοντα φύσιν, καὶ ὑψηλῆς δεόμενα διανοίας ἐφιλοσόφουν, ὅσῳ ἂν δείξης ἀνοήτους τοὺς πεισθέντας, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀποδεικνύεις σοφοὺς καὶ θείας χάριτος πεπληρωμένους τοὺς πείσαντας. Ἀλλὰ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐπαγγελιῶν, φησὶν, ἔπεισαν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο οὐ θαυμάζεις, εἰπέ μοι, πῶς ἔπεισαν μετὰ θάνατον προσδοκᾶν ἔπαθλα καὶ ἀμοιβάς; Ἐγὼ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἐκπλήττομαι. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑπὸ ἀνοίας, φησί. Ποίας ἀνοίας, εἰπέ μοι, Ρ ταῦτα, C ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ δικαστήριον ἀδέκαστον μετὰ τὸν ἐνταῦθα ἡμᾶς λήψεται βίον, καὶ ^εεὐθύνας καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων καὶ ἐννοιῶν δώσομεν τῷ τὰ ἀπόρρητα εἰδότι θεῷ, καὶ τοὺς μὲν κακοὺς ὀψόμεθα κολαζομένους, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς στεφανουμένους; Ταῦτα ^γγὰρ οὐχὶ ἀνοίας, ἀλλὰ τῆς μεγίστης ἐστὶ φιλοσοφίας· ^ετὸ δὲ τάναντία τούτων νομίζειν ἀνοίας. Αὐτὸ οὖν τοῦτο, εἰπέ μοι, τὸ καταφρονεῖν τῶν παρόντων, τὸ μέγα νομίζειν ἀρετὴν, τὸ μὴ τὰ ἀθλα ἐνταῦθα ζητεῖν, ἀλλὰ περαιτέρω προΐεναι ταῖς ἐλπίσι, καὶ ψυχὴν οὕτως εὐτονον ἔχειν καὶ πιστήν, ὥς μηδενὶ τῶν παρόντων δεινῶν
 D πρὸς τὰς μελλούσας παρεμποδίζεσθαι ἐλπίδας, πόσης ἂν εἴη φιλοσοφίας;

Ἀλλὰ βούλει καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῶν προρρήσεων μαθεῖν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, τῶν πρὸ τούτων, τῶν μετὰ ταῦτα; Θεά μοι σειρὰν χρυσὴν πλεκομένην ποικίλως

^κ τίτθαι ex corr. bis A. Statim καὶ μαῖα C. ^ι τούτου A.E.F. ^μ ἐννοῦσαι] + ὅλως C. ^π πείσαντες est in libris omnibus et Veron. πείθειν tacite ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ο εἶχε Edd. εἶχον est in nostris omnibus. Ρ ταῦτα] τὸ μαθεῖν C. Aret. ^ε εὐθύναι F. Idem post δώσομεν add. λόγον. ^γ γὰρ] μὲν οὖν C. ^ε Haec τὸ δὲ—ἀνοίας accesserunt ex libris omnibus et Sav. marg.

ἐξ ἀρχῆς. Εἰπέ τινα αὐτοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων, καὶ λέγων ἐθαυματούργει. Οὐκοῦν ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως τῶν εἰρημένων ὁ δὴλον ὅτι καὶ τὰ θαύματα ἀληθῆ, καὶ τὰ μέλλοντα ἔπηγ-
 γελμένα. Ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ἐπ' αὐτῶν αὐτὸ ποιήσω τῶν πραγμάτων φανερόν. Ἀνέστησε τὸν Λάζαρον ῥήματι μόνῳ ^ω ψιλῶ, καὶ ζῶντα ἔδειξεν· εἶπε Ε πάλιν, ^z ὅτι ³¹ “ Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσι τῆς ἐκκλησίας” καὶ ὅτι “ Ὁ καταλιπὼν πατέρα ἢ μητέρα ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει.” Οὐκοῦν τὸ μὲν θαῦμα ἐν, τὸ τοῦ Λαζάρου· αἱ δὲ προρρήσεις
 ἰ) δύο, ἡ μὲν ἐνταῦθα δεικνυμένη, ἡ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι. Σκόπει τοίνυν πῶς ἅπαντα δι' ἀλλήλων κατασκευάζεται. Εἰ μὲν γάρ τις ἀπιστοίη, ὅτι Λάζαρος ἀνέστη, ἀπὸ τῆς προρρήσεως τῆς περὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρημένης πιστευέτω τῷ θαύματι· τὸ γὰρ πρὸ τοσούτων λεχθὲν χρόνων τότε, ἐξέβη καὶ τέλος ἔλαβε· πύλαι γὰρ ἄδου τῆς ἐκκλησίας οὐ κατίσχυσαν. Ὁ ⁶⁴ τοίνυν ἀληθεύσας ἔν τῇ προρρήσει, εὐδηλον ὅτι καὶ τὸ θαῦμα εἰργάσατο· ὁ δὲ καὶ τὸ θαῦμα ἐργασάμενος, ^a καὶ ἅπερ εἶπεν εἰς τέλος ἀγαγὼν, εὐδηλον ὅτι καὶ ἐν τῇ προρρήσει ^b τῇ περὶ τῶν μελλόντων ἀληθεύει, λέγων, ὅτι ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει ὁ τῶν παρόντων ὑπεριδὼν. Τὰ γὰρ ἤδη γεγεννημένα καὶ εἰρημένα, ἐνέχυρα μέγιστα τῶν μελλόντων ἐκβήσεσθαι δέδωκε. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα ἀπὸ τῶν εὐαγγελίων συναγα-
 γόντες, λέγωμεν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπιστομίζωμεν αὐτούς. Εἰ δὲ ^d λέγοι τις, πῶς οὖν οὐκ ἐσβέσθη τέλεον ἢ πλάνη; ἐκείνο ^B ἂν εἴποιμεν· ὅτι ὑμεῖς αἵτιοι ^e οἱ πρὸς τὴν ἑαυτῶν στασιάζοντες σωτηρίαν· ἐπεὶ ὁ θεὸς τὰ πράγματα οὕτως ὠκονόμησεν, ὥς μὴδὲ λείψανον ὑπολειφθῆναι τῆς ἀσεβείας. ^f Ἀναλογισώμεθα τοίνυν τὰ εἰρημένα διὰ ^g βραχέων. Ποίαν ἔχει φύσιν τὰ πράγματα; τοὺς ἀσθενεῖς ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἡττᾶσθαι, ἢ τούναντίον; τοὺς τὰ εὐκολα λέγοντας, ἢ τοὺς ^h χαλεπώτερα; τοὺς μετὰ κινδύνων ἔλκοντας, ἢ τοὺς μετὰ ἀδείας; τοὺς και-
 νοτομοῦντας, ἢ τοὺς τὴν συνήθειαν κρατύνοντας; τοὺς ἐπὶ C

³¹ Matth. xvi. 18. xix. 29.

ⁱ αὐτοῦ Codices et Veron. αὐτοῦ Sav. Mor. Ben. ^v ἐπηγ.] καὶ ἐπηγ. Edd. καὶ om. A.C.E. τὰ ἐπηγ. F. ^w ψιλῶς Edd. repugnantibus libris. ^x ὅτι, quod aberat, habent libri omnes. ^y ἐν om. A. ^z ἐργάσατο F. ^a καὶ om. E.F. ^b Verba τῇ περὶ desunt in Editis, sed habentur in Codd. om-
 nibus. ^c εὐαγγελικῶν F. ^d λέγοι omnes. λέγει vulgo. ^e οἱ om. F. ^f συλλογισώμεθα (sic) F. ^g βραχέων] + καὶ ἴδωμεν C. Aret. ^h χαλεπώ-
 τερα] τὰ χαλεπώτατα C.

τραχεϊαν, ἢ τοὺς ἐπὶ ἰτὴν ῥαδίαν ἄγοντας ὁδόν; ^κ τοὺς τῶν πατρῶν ἀφιστῶντας, ἢ τοὺς οὐ ξένα νομοθετοῦντας; τοὺς μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν πάντα ὑπισχνουμένους τὰ χρηστὰ, ἢ τοὺς ἐν τῷ παρόντι κολακεύοντας βίῳ; τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τῶν ὀλίγων, ἢ τοὺς ὀλίγους ὑπὸ τῶν πολλῶν; Ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς ἐνταῦθα, φησὶν, ὑπέσχεσθε. Τί ^ι δὲ ἐνταῦθα ὑπεσχόμεθα; Ἀμαρτημάτων ἄφεσιν καὶ λουτρὸν παλιγγενεσίας. Μάλιστα μὲν καὶ τὸ βάπτισμα ἐν τοῖς μέλλουσιν ἔχει τὸ πλεόν. Καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· ³² « Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. Ὅταν ἡ ζωὴ ὑμῶν φανερωθῇ, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. » Εἰ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἔχει ἀγαθὰ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔχει, ^μ καὶ τοῦτο μάλιστα πολλοῦ θαύματος, ὅτι ἴσχυσαν πείσαι τοὺς τὰ μυρία ἐργασαμένους ^ν δεινὰ, καὶ ὅσα μηδεὶς ἕτερος, ὅτι πάντα ^ο ἀπολούσονται, καὶ οὐδενὸς δώσουσι λόγον τῶν πεπλημμελημένων. Ὡστε καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαυμάζειν ἐχρῆν, ὅτι ἀνθρώπους βαρβάρους τοιαύτην ἔπεισαν καταδέξασθαι πίστιν, καὶ χρηστὰς περὶ τῶν μελλόντων ἔχειν ἐλπίδας, καὶ τὸ πρότερον τῶν ἀμαρτημάτων φορτίον ἀπεσκευασμένους μετὰ ^Ε πολλῆς τῆς προθυμίας εἰς τὸ ἐπιὸν τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἅπτεσθαι πόνων, καὶ πρὸς αἰσθητὸν μὲν μηδὲν κεχηνέναι, πάντων δὲ ἀνωτέρους τῶν σωματικῶν γεγενημένους νοερὰς δέξασθαι δωρεὰς, καὶ τὸν Πέρσην καὶ τὸν Σαυρομάτην καὶ τὸν Μαῦρον καὶ τὸν Ἰνδὸν εἰδέναι ψυχῆς καθαρμὸν, καὶ θεοῦ δύναμιν καὶ φιλανθρωπίαν ἄφατον, καὶ πίστεως φιλοσοφίαν, καὶ πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν, καὶ σωμάτων ἀνάστασιν, καὶ ζωῆς ἀθανάτου δόγματα. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ τὰ τούτων πλείονα γένη ^ρ τοσαῦτα βαρβάρων οἱ ἀλιεῖς μυσταγωγοῦντες ἐν τῷ βαπτίσματι, φιλοσοφεῖν ἔπεισαν. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας φυλάξαντες, πρὸς αὐτοὺς λέγωμεν, καὶ τὴν ἀπὸ ⁶⁵ τοῦ βίου πάλιν αὐτοῖς ἀπόδειξιν παρεχώμεθα, ἵνα ἐκατέρωθεν ἡμεῖς ^ι τε σωθῶμεν, ἐκείνους τε ἐπισπασώμεθα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς ^ι αἰῶνας. Ἀμήν.

³² Col. iii. 3, 4.

^ι τὴν om. F. Mox post ὁδόν, πάντας add. C. ^κ τοὺς] καὶ τοὺς a pr. man. A. Statim τῶν πρῶν A.F. ^ι δὲ] δαί E. ^μ καὶ om. F. ^ν δεινὰ] κακὰ F. ^ο ἀπολουῶνται F. ἀπολαύσονται (et πάντων ex corr.) A. ^ρ τοσαῦτα abest in Edd. Habent A.E.F. ^ι τε om. F. ^ι αἰῶνας] + τῶν αἰώνων E.F.

ΛΟΓΟΣ Η.

¹Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, ²οὐ βρῶμα· οὐπω γὰρ ἠδύνασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστέ.

B

(190) ΚΑΘΕΛΩΝ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν, καὶ τὸν τύφον αὐτῆς καταβαλὼν ἅπαντα, ἐφ' ἑτέραν ὑπόθεσιν ἔρχεται. Καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ἐκείνους λέγειν, ὅτι εἰ μὲν ^aτὰ Πλάτωνος ἢ Πυθαγόρου ἢ τινος ἑτέρου τῶν φιλοσόφων ἀπηγγέλλομεν, εἰκότως οὕτω μακρὸν καθ' ἡμῶν ἀπέτεινες λόγον· ^eεἰ δὲ τὰ τοῦ πνεύματος ^fκαταγγέλλομεν, τίνος ἕνεκεν τὴν ἔξωθεν σοφίαν ἄνω καὶ κάτω στρέφεις; Πῶς οὖν πρὸς τοῦτο ἴσταται, ἀκουσον. “Κἀγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς.” ^gΜάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ τέλειοι, φησὶν, ἦτε καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς, οὐδὲ οὕτως ἐχρῆν ἐπαίρεσθαι· οὐδὲ γὰρ τὰ ὑμέτερα καταγγέλλετε, οὐδὲ ἄπερ αὐτοὶ οἰκοθεν εὐρήκατε· νυνὶ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἴστε ὡς εἰδέναι χρὴ, ἀλλὰ μαθηταὶ ἐστε καὶ πάντων ἔσχατοι. Ὡστε εἰ μὲν ἐπὶ ^hτῇ ἔξωθεν σοφίᾳ φρονεῖτε ⁱμεγάλα, ^kἐλήλεγκται οὐδὲν οὐσα αὕτη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς ἐναντία ἡμῖν· εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἔλαττον ^lκατέχετε, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἐστήκατε. Διό φησιν, “Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς.” Οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐλάλησα, ἵνα μὴ δόξη φθόνου τὸ πρᾶγμα εἶναι· ἀλλὰ ^mδιπλῶς αὐτῶν καθαιρεῖ τὸ φρόνημα, ⁿἐνὶ μὲν τρόπῳ, ^oδείξας ὅτι οὐκ ἴσασι τὰ τέλεια, δευτέρῳ δὲ, ὅτι αὐτοὶ τοῦ μὴ εἰδέναι γεγόνασιν αἴτιοι, καὶ τρίτῳ ^pδὲ πρὸς τούτοις, τῷ δεικνύναι, ὅτι οὐδὲ ἔτι νῦν δύνανται. Τὸ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ δυνηθῆναι, ἴσως τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἦν· καίτοιγε οὐδὲ ταύτην αὐτοῖς ἀφήσει τὴν ἀπολογίαν. Οὐ γὰρ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δέξασθαι τὰ ὑψηλά φησιν αὐτοὺς μὴ

I CAP. iii. v. 1, 2.

^a Κἀγὼ] + δὲ Edd. in vitis libris. ^b οὐ] καὶ οὐ Edd. καὶ om. C.E.F. et Mosq. ^c νῦν om. F. ^d τὰ] μετὰ a pr. man. A. Mox Πυθαγόρα F. ^e εἰ] ἐπεὶ C. ^f καταγγ. C.E.F. κατηγγ. Edd. ^g Haec μάλιστα—πνευμα-
τικοῖς exciderunt in A.F. Pro iis alia τί δὲ τοῦτό ἐστιν; εἰ καὶ τὰ τοῦ πνευ-
ματός, κατηγγέλλετε dant C. Aret. ^h Sic C.E. τῆς ἑ. σοφίας vulgo. ⁱ μέγα C.
^k ἐλήλεγκται—ἡμῖν] οὐ μόνον οὐδὲν οὐσα, ἀλλὰ καὶ ἐναντία ἡμῖν αὕτη ἐλήλεγκται.
^l κατέχετε] πάλιν ἔχετε C. (non πάλιν κατέχετε, quod ex eodem Codice ex-
scripsit Editor Ben. 2^{dae}). ^m διπλῇ C. ⁿ δείξας, quod aberat, est in
libris omnibus et Sav. marg. ^o δὲ om. C.

δεδέχθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ σαρκικούς εἶναι. Πλὴν ῥάλλ' ἐν ἀρχῇ
 μὲν οὕτως οὐκ ἦν κατηγορίας ἄξιον· τὸ δὲ καὶ χρόνου παρελ-
 Ε θόντος τοσοῦτου μηδέπω πρὸς τὰ τελειότερα φθάσαι, τοῦτο
 τῆς ἐσχάτης νωθείας ἦν. Τοῦτο γοῦν ἐγκαλεῖ καὶ Ἑβραίοις,
 ἀλλ' οὐ μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος. Ἐκείνους μὲν γὰρ καὶ
 διὰ τὴν θλίψιν τοιούτους εἶναί φησι, τούτους δὲ δι' ἐπιθυμίαν
 τῆς πονηρίας· οὐκ ἔστι δὲ ἴσον τοῦτο κάκεῖνο. ⁹ Καὶ δείκνυσιν
 ὅτι ἐκείνοις μὲν ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, [τούτους δὲ] διεγείρων
 μάλλον, ἔλεγε ταῦτα ἀληθεύων. Τούτοις μὲν γὰρ φησιν,
 “ Ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε” ἐκείνοις δὲ, ² “ Διόπερ ἀφέντες
 τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα
 φερώμεθα” καὶ πάλιν, “ Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν τὰ
 66 κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.” Καὶ
 πῶς τοὺς πνεύματος ἐπιτυχόντας τοσοῦτου, σαρκικούς καλεῖ,
 καὶ ὧν ἀρχόμενος τοσαῦτα διήλθεν ἐγκώμια; Ἐπεὶ κάκεῖνοι
 σαρκικοὶ ἦσαν, πρὸς οὓς φησιν ὁ κύριος· ³ “ Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ,
 οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν” καίτοι καὶ δαίμονας
 ἔξέβαλον, καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν, καὶ προφητείας ἐπεδείξαντο.
 Ὡστε ἔστι καὶ σημεῖα ποιήσαντα εἶναι σαρκικόν. Καὶ γὰρ
 τῷ Βαλαὰμ ἐνήργησεν ὁ θεὸς, καὶ τῷ Φαραὼ τὰ μέλλοντα
 ἀπεκάλυψε, καὶ τῷ Ναβουχοδονόσορ, καὶ Καϊάφας προεφή-
 τευσε, οὐκ εἰδὼς ἃ ἔλεγε· καὶ ἕτεροι δὲ τινες δαιμόνια ἐξέβαλον
 Β τῷ αὐτοῦ ὀνόματι, οὐκ ὄντες μετ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐ
 διὰ τοὺς ⁴ ποιοῦντας ταῦτα γίνεται, ὡς ἀλλὰ δι' ἐτέρους, πολ-
 λάκις δὲ καὶ δι' ἀναξίων ταῦτα ἐγίνετο. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ
⁵ ἐπὶ ἀνδρῶν ἀναξίων δι' ἐτέρους ταῦτα γίνεται, ὅπου γε καὶ δι'
 ἀγίων; Καὶ γὰρ Παῦλός φησι· ⁴ “ Πάντα ὑμῶν ἔστιν, εἴτε
 Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε ζῶν, εἴτε θάνατος”
 καὶ πάλιν, ὅτι “ ² Αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστολούς, τοὺς δὲ
 προφήτας, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς καταρτισμὸν
 τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας.” Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲν
 ἂν ἐκώλυσε πάντας διαφθαρῆναι. Συμβαίνει γὰρ ἄρχοντας
 μὲν εἶναι φαύλους καὶ μιαρούς, τοὺς δὲ ἀρχομένους ἐπιεικεῖς καὶ
 C μετρίους, καὶ λαϊκοὺς μὲν ἐν εὐλαβείᾳ ζῆν, ἱερέας δὲ ἐν πονηρίᾳ·
 καὶ οὐκ ἔμελλεν οὐδὲ βάπτισμα εἶναι, οὔτε σῶμα Χριστοῦ οὔτε
 προσφορὰ δι' ἐκείνων, εἰ πανταχοῦ τὴν ἀξίαν ἢ χάρις ἐζήτει.

2 Hebr. vi. 1, 9.

3 Matth. vii. 23.

4 1 Cor. iii. 21, 22. Ephes. iv. 11, 12.

ῥάλλ' om. a pr. man. A. ⁹ Vid. Annot. ¹ ἐξέβαλον E.F. Ita tacite
 ediderunt Mor. Ben. Olim legebatur ἐξέβαλλον. ² τὰ] καὶ τὰ E. ³ Vid.
 Annot. ⁴ ποιοῦντας ταῦτα] ταῦτα ποιοῦντας ἀπλῶς C. τοῦτο π. ταῦτα Veron.
 et fortasse a pr. man. A. ⁵ ἀλλὰ] + καὶ C. ⁶ ἐπὶ] ὑπὸ C. ⁷ εἰσιν
 Edd. invitis libris. ⁸ αὐτὸς] + μὲν F.

Νυνὶ δὲ καὶ δι' ἀναξίων ^aεἴωθεν ἐνεργεῖν ὁ θεὸς, καὶ οὐδὲν τοῦ βαπτίσματος ἢ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτει-
(191) ται· ἐπεὶ ἔμελλεν ὁ λαμβάνων ἐλαττοῦσθαι. Ὡστε εἰ καὶ σπανιάκις γίνεται ^bταῦτα, γίνεται ^cδ' οὖν ὁμως. Ταῦτα ^dδὲ λέγω, ἵνα μή τις τῶν ^eπαρεστώτων τὸν βίον περιεργαζόμενος τοῦ ἱερέως, σκανδαλίζεται περὶ τὰ τελούμενα. Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα ^fεἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστὶ, κακεῖνός ἐστιν ὑμᾶς ὁ μυσταγωγῶν.

“Καγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς ^gσαρκικοῖς. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὐκ γὰρ ἐδύνασθε.” ^hἸνα γὰρ μὴ δόξη φιλοτιμίας ἕνεκεν εἰρηκέναι ταῦτα ἅπερ εἶρηκεν, ὅτι ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει τὰ πάντα, καὶ ὅτι ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται, καὶ ὅτι νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ⁱκαὶ τὸν τύφον αὐτῶν καταστέλλων, ὅρα τί φησιν· οὐ διὰ τοῦτο, φησιν, ἐσίγησα, ὡς οὐδὲν πλέον δυνάμενος ὑμῖν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι σαρκικοὶ ἐστε. “Ἄλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε.” Διὰ τί μὴ εἶπεν, οὐ θέλετε, ἀλλ', “οὐ δύνασθε;” Ὅτι ^kκαὶ ἐ τοῦτο ἀντ' ἐκείνου τέθεικε. Τὸ γὰρ μὴ ^lδύνασθαι τοῦτο ἀπὸ τοῦ μὴ θέλειν ἐστίν· ὅπερ αὐτοῖς μὲν φέρει κατηγορίαν, τῷ δὲ διδασκάλῳ συγγνώμην. Εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ φύσεως οὐκ ἠδύναντο, ἴσως ἂν τις συνέγνω· ^mἐπειδὴ δὲ ἀπὸ προαιρέσεως, ἀπεστέρηται τῆς ἀπολογίας. Εἵτα λέγει καὶ τὸ εἶδος τὸ ποιοῦν αὐτοὺς σαρκικούς· ⁿ“Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος καὶ ^oδιχοστασία, οὐχὶ σαρκικοὶ ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;” Καίτοι καὶ πορνείας καὶ ἀσελγείας ἔχων αὐτῶν ^pεἰπεῖν, ἐκείνο μᾶλλον τίθησι τὸ ἀμάρτημα, ὅπερ ^qἐσπούδαζε διορθῶσαι τέως. Εἰ δὲ ζῆλος σαρκικούς ποιεῖ, ὥρα λοιπὸν ἅπαντας ὀλολῦξαι μέγα, καὶ σάκκον περιβαλέσθαι, καὶ σποδὸν ὑποστρώσασθαι. Τίς γὰρ τοῦ πάθους τούτου καθαρὸς; πλὴν εἰ μὴ ^rἅπ' ἐμαυτοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ^sστοχάζομαι. Εἰ ζῆλος σαρκικούς ποιεῖ καὶ οὐκ ἀφίησιν εἶναι πνευματικούς, καίτοιγε προφητεύοντας καὶ ἕτερα ^tθαυμαστὰ ἐπιδεικνυμένους·

⁵ τ. 3.

^a Sic Codd. εἴωθε post θεὸς transp. Edd.
^b ταῦτα] τὰ τοιαῦτα C.
^c δ' οὖν ex corr. recent. A. γοῦν vel γ' οὖν vulgo. ^d δὲ om. C. ^e προε-
στώτων E.F. et ante corr. A. προσιώντων idem ex corr. ^f προσάγει A.
^g σαρκικοῖς] + ὡς ἡγίαις ἐν Χριστῷ C.E. ^h ἵνα γὰρ] ταῦτα οὕτω σχηματίζει
ἵνα C. Aret. Mox ταῦτα om. C. ⁱ καὶ—τί φησιν] ἅμα δὲ καὶ τὸν τ. αὐτῶν
καταστέλλει· δ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν (om. p.p. φησιν) C. Aret. ^k καὶ om. C.
^l δύνασθε C.E.F. et a pr. man. A. ^m ἐπειδὴ C.E.F. ἐπεὶ vulgo. ⁿ διχο-
στασίαι F. Moeq. 7. ^o ἐσπούδαζε A.E.F. ἐσπούδασε Edd. Statim διορ-
θῶσαι C.E.F. Legebatur διορθῶσασθαι. ^p ἅπ' ἐμοῦ F. Statim κατὰ pro καὶ
τὰ a pr. man. A. ^q στοχάζομαι] στοχάζόμενος σφάλλομαι E. ^r θαύματα
a pr. man. A.

ὅταν μὴδὲ χάρις τοσαύτη παρῇ, ποῦ θήσομεν τὰ ἡμέτερα, ὅταν μὴ ἐπὶ τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέροις μείζουσιν ὦμεν Βάλισκόμενοι; Ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὅτι εἰκότως ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, ὅτι ⁶ὁ ποιῶν τὰ φαῦλα οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς· καὶ ὅτι βίος ἀκάθαρτος ἐμποδίζει δόγμασιν ὑψηλοῖς, οὐκ ἀφίεις τὸ διορατικὸν φανῆναι τῆς διανοίας. Ὡσπερ οὖν οὐκ ἔστιν ἐν πλάνῃ ὄντα καὶ ὀρθῶς βιοῦντα μείναι ἐν πλάνῃ ποτὲ, οὕτως οὐ ῥάδιον πονηρίᾳ συντρεφόμενον ἀναβλέψαι ταχέως πρὸς τὸ τῶν παρ' ἡμῖν δογμάτων ὕψος, ἀλλὰ χρὴ πάντων καθαρεύειν τῶν παθῶν τὸν μέλλοντα θηρᾶν τὴν ἀλήθειαν. Ὁ γὰρ τούτων ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς πλάνης ἀπαλλαγῆσεται, καὶ ἐπιτεύξεται τῆς ἀληθείας. Μὴ γάρ μοι τὸ ἔμῃ πλεονεκτεῖν μόνον, μὴδὲ τὸ μὴ πορνεύειν ἀρκεῖν εἰς ^uτούτῳ σοι ^wνόμιζε, **C** ἀλλὰ χρὴ πάντα συνδραμεῖν τῷ ζητοῦντι τὰληθές. ^xΔιὸ Πέτρος, ⁷“Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.” τουτέστι, καλεῖ καὶ ἐπισπᾶται αὐτὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Οὐχ ὁρᾷ Παῦλον, ὅτι πάντων σφοδρότερος ἦν ἔν τῳ πολεμεῖν καὶ διώκειν; ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ βίον ἀληπτον εἶχε, καὶ οὐ πάθει ταῦτα ἔπραττεν ἀνθρωπίνῳ, καὶ ἐδέχθη καὶ πάντα ὑπερηκόντισεν. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς ὁ δεῖνα ὁ Ἕλληνας, χρηστὸς ὢν **D** καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, μένει πλανώμενος; ἐκείνο ἂν εἴποιμι· ὅτι ἕτερον ἔχει πάθος, κενοδοξίαν, ἢ νωθείαν ψυχῆς, ἢ τὸ μὴ μεριμνᾶν περὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ εἰκὴ τὰ κατ' αὐτὸν φέρεσθαι νομίζειν. Ὁ δὲ ^zΠέτρος τὸν ἐργαζόμενον δικαιοσύνην, τὸν ἐν πᾶσιν ἀληπτόν φησι * * * * ⁸“Κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος” καὶ, “Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ^aἐν καθαρᾷ συνειδήσει.” Πῶς οὖν, φησὶν, ἀκάθαρτοι κατηξιώθησαν τοῦ κηρύγματος; Ἐπειδὴ ἠθέλησαν καὶ ἐπεθύμησαν. Τοὺς μὲν γὰρ καὶ πεπλανημένους ἔλκει, ^bἐπειδὴ παθῶν ^cκαθαρεύωσι· τοὺς δὲ ἀφ' ἑαυτῶν προσιόντας οὐ διωθεῖται· πολλοὶ δὲ καὶ **E** ἀπὸ προγόνων ἐδέξαντο τὴν εὐσέβειαν. “Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν

6 Joan. iii. 20.

7 Act. x. 34, 35.

8 Philipp. iii. 6. 2 Tim. i. 3.

^a ἀφίεις C. ^t μὴ om. A. E. Veron. μὴ ante πορνεύειν om. iidem cum F. ^u τούτῳ] τοσούτον F. ^w νόμιζε] + οὐ γὰρ ἢ τούτων ἀποφυγὴ μόνον ἀρκεῖ πρὸς κατάληψιν C. Aret. ^x διὸ] + φησιν F. et ex corr. A. receptum a Sav. cet. διὸ Πέτρος] διὰ τούτου καὶ Πέτρος τῶν ἀποστόλων ὁ κορυφαῖός φησιν C. Aret. ^y ἐν] καὶ ἐν C. ^z Vid. Annot. ^a ἐν om. F. ^b ἐπειδὴ] ἐὰν C. ^c καθαρεύωσι C. E. F. Veron. καθαρεύουσι a pr. man. A. idem ex corr. καθαρεύωσι, quod dederunt Sav. Mor. Ben.

ζῆλος καὶ ἔρις.” Λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἀποδύεται. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν τοὺς ἄρχοντας κατέβαλεν, εἰπὼν, ὅτι οὐδενὸς ἀξία ἢ σοφία ^d τοῦ λόγου· ἐνταῦθα δὲ τοὺς ἀρ-
(192) χομένους πλήττει, λέγων· ⁹ “Ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;” καὶ δείκνυσιν ὅτι τοῦτο οὐ μόνον ^e αὐτοὺς οὐδὲν ὠνησεν, οὐδὲ προσ- λαβεῖν τι πεποίηκεν, ἀλλὰ ^f καὶ πρὸς τὴν τῶν μειζόνων ὠφέλειαν ἐνεπόδισε. Τοῦτο γὰρ ζῆλον ἔτεκεν· ὁ δὲ ζῆλος ⁶⁸ σαρκικούς ἐποίησε· τὸ δὲ γενέσθαι σαρκικούς, οὐκ ἀφῆκεν ἀκούσαι τῶν ὑψηλοτέρων.

¹⁰ “Τίς οὖν ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;” Μετὰ γὰρ τὴν τῶν πραγμάτων κατασκευὴν καὶ ἀπόδειξιν, γυμνότερον λοιπὸν κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ· καὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα τίθησι, ^g πᾶσαν περιαιρῶν τραχύτητα, καὶ οὐκ ^h ἀφείδους ὀργισθῆναι πρὸς τὰ λεγόμενα. Εἰ γὰρ Παῦλος οὐδὲν ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀγανακτεῖ, πολλῶ μᾶλλον ἐκείνους δυσχεραίνειν οὐκ ἐχρῆν. Διπλῇ τοίνυν αὐτοὺς παραμυθεῖται, ⁱ τῷ τε ἑαυτὸν ὑποθεῖναι, ^k καὶ τῷ μὴ παντὸς αὐτοὺς ἀποστερηῆσαι ὥς οὐδὲν συντε- λούντας· ἀλλὰ δίδωσι μὲν αὐτοῖς τι μικρὸν, δίδωσι δὲ ὅμως. Εἰπὼν γὰρ, “Τίς ^l οὖν ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;” ^B ἐπήγαγεν· “Ἀλλ’ ἢ διάκονοι δι’ ὧν ἐπιστεύσατε;” Τοῦτο δὲ αὐτὸ μὲν καθ’ ἑαυτὸ μέγα καὶ πολλῶν ἄξιον μισθῶν, πρὸς δὲ τὸ ἀρχέτυπον καὶ τὴν ρίζαν τῶν ἀγαθῶν οὐδέν. Οὐ γὰρ ὁ διακονούμενος τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλ’ ὁ παρέχων αὐτὰ καὶ διδούς, ^m οὗτός ἐστιν ὁ εὐεργέτης. Καὶ οὐκ εἶπεν, εὐαγ- γελισταί, ἀλλ’, “ἢ διάκονοι.” ὅπερ πλέον ἐστίν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εὐηγγελίσαντο, ἀλλὰ καὶ διηκόνησαν ἡμῖν· τὸ μὲν γὰρ λόγου ⁿ μόνου ἐστὶ, τὸ δὲ καὶ ἔργον ἔχει. “Ὡστε εἰ καὶ ὁ Χριστὸς ^o διάκονος μόνον ἐστὶν ἀγαθῶν, καὶ ^p οὐχ ἢ ^C ρίζα αὐτὸς καὶ πηγή, ὥς υἱὸς μέντοι, ὅρα ποῦ τοῦτο τὸ πρᾶγμα κατάγεται. Πῶς οὖν, ^q φησὶ, λέγει αὐτὸν ¹¹ διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς; Περὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας ἐκεῖ ^r λέγων, καὶ οὐδὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ^s ᾧ νῦν εἰρήκαμεν. ^t Ἐκεῖ

⁹ v. 4.¹⁰ v. 5.¹¹ Rom. xv. 8.

^d τοῦ om. F. ^e οὐδὲν αὐτοὺς inverso ordine Edd. ^f καὶ est in libris omnibus, non in Edd. ^g Sic C.E. περιαιρῶν πᾶσαν inverso ord. Edd. ^h ἀφείδους C. et corr. A. ⁱ τῷ τε] τὸ F. Statim ὑποτιθέναι id. ^k καὶ τῷ μὴ] καὶ μὴ τοῦ F. καὶ τῷ (om. μὴ) A.E. καὶ τὸ Veron. ^l οὖν deest in Editis. ^m αὐτὸς A. ⁿ μόνου omnes. μόνον Edd. ^o διάκονος—κατάγεται] διάκονος, ἀλλ’ οὐ τοῦτο μόνον ἐστίν, ἀλλὰ πηγή καὶ ρίζα τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὡς υἱὸς μέντοι, ὅρα ποῦ τὸ πρᾶγμα ἀνήγαγε C. Aret. ^p οὐχ ἢ] οὐχὶ F. ^q φησὶ om. C. post αὐτὸν transp. F. ^r λέγων A.C.E. λέγωμεν F. λέγει Edd. ^s ἐκεῖ μὲν γὰρ] καὶ ἐκεῖ μὲν C.

μὲν γὰρ διάκονον τὸν πληρωτὴν φησιν, οὐχὶ τὸν οἰκοθεν
 παρασχόμενον τὰ ἀγαθὰ. Καὶ οὐκ εἶπεν, οἱ προσαγόμενοι
 ἑμᾶς εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ, “δι’ ὧν ἐπιστεύσατε” πάλιν ἐκείνοις
 Διὸ πλέον διδούς, καὶ τοὺς διακόνους ἑκάντευθεν δηλῶν. Εἰ
 τοίνυν ἐτέρῳ διηκονοῦντο, πῶς οὗτοι τὴν ἀξίαν ἀρπάζουσιν;
 Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδαμῶς αὐτοῖς ἐγκαλεῖ ὡς ἀρπάζουσιν,
 ἡ ἀλλὰ τοῖς παρέχουσιν. Ἡ γὰρ ὑπόθεσις τοῦ σφάλματος
 ἐν τῷ πλήθει ἦν· καὶ γὰρ ἐκείνοι εἰ ἀπέστησαν, οὗτοι διελύοντο.
 Δύο τοίνυν κατεσκεύασε σοφῶς, ὅθεν τε ἔδει καθελεῖν τὸ
 ἀμάρτημα, ἐκεῖθεν ὑπορύξας, καὶ πρὸς ἐκείνους ἀπέχθειαν
 μὴ κτησάμενος, μηδὲ φιλονεικοτέρους ποιήσας. “^αΚαὶ ἐκάστῳ
 ὡς ὁ Ὑκύριος ἔδωκεν.” Οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρὸν παρ’
 ἑαυτῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγχειρίζοντος. Ἴνα γὰρ
 μὴ λέγωσι, τί οὖν; ^βτοὺς διακονουμένους ἡμῖν οὐ στέρξομεν;
 Εἰναί, φησὶν, ἀλλ’ εἰδέναι χρή μέχρι τίνος· οὐδὲ γὰρ τοῦτο
 αὐτὸ παρ’ αὐτῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ δόντος θεοῦ.

¹²“Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ’ ὁ θεὸς
 ἡύξανε.” Τουτέστι, ^απρῶτος κατέβαλον τὸν λόγον· ὥστε
 δὲ μὴ ξηρανθῆναι τοῖς πειρασμοῖς τὰ σπέρματα, ^βἈπολλῶς
 τὰ παρ’ ἑαυτοῦ προσέθηκε· ^γτὸ δὲ πᾶν τοῦ θεοῦ γέγονεν.
¹³“Ὡστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ’
 ὁ αὐξάνων θεός.” Ὁρᾷς πῶς αὐτοὺς παραμυθεῖται, ὥστε μὴ
 τραχυτέρους γενέσθαι τῷ ἀκοῦσαι, τίς ἐστὶν ὁ δεῖνα, καὶ
⁶⁹^δτίς ὁ δεῖνα; Ἀμφότερα ^εγὰρ φορτικά, καὶ τὸ εἰπεῖν, ^ετίς
 ἐστὶν ὁ δεῖνα, καὶ τίς ἐστὶν ὁ δεῖνα; καὶ τὸ εἰπεῖν, οὔτε ὁ
 φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων ἐστὶ τι. Πῶς οὖν αὐτὰ παρεμυ-
 θήσατο; Τῷ ^ςτε ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου προσάγειν τὴν
 ἐξουδένωσιν· “Τίς γὰρ ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς;”
 καὶ τῷ τὸ πᾶν ἀναθεῖναι τῷ πάντα δεδωκότι θεῷ. Εἰπὼν
 γὰρ, ὅτι οὗτος ἐφύτευσε, καὶ προσθεῖς, ὅτι οὐδέν ἐστιν ὁ
^ηφυτεύων, ἐπήγαγεν· “ἀλλ’ ὁ αὐξάνων θεός.” Καὶ οὐδὲ μέχρι
 τούτου ἔστη, ἀλλ’ ἐτέρα ἐπαγωγὴ πάλιν αὐτὸ θεραπεύει
 λέγων· ¹⁴“Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων, ἓν εἰσι.” Διὰ
 γὰρ ^ιτούτου καὶ ἕτερον κατασκευάζει, τὸ μὴ ἐπαίρεσθαι

12 v. 6.

13 v. 7.

14 v. 8.

^α ἡμᾶς A.E. ^β ἐκάντευθεν A. ^γ ἀλλὰ τοῖς] ἀλλ’ ὡς C. Aret. ^δ καὶ
 om. C. ^ε κσ C.E. Mosq. 2. χσ Edd. Post ἔδωκεν, φησι add. C.
^ς Sic omnes. Edebatur τοῖς διακονουμένοις. ^η πρῶτος] + ἐγὼ C. ^θ Vid.
 Annot. ^ι τὰ δὲ πάντα F. ^κ τίς] + ἐστὶν C. ^λ γὰρ om. F. ^μ τίς
 ἐστὶν ὁ δεῖνα] Sic ex corr. A. τίς ἐστὶν ὅδε C. τί ἐστὶν ὅσδε E.F. et a pr.
 man. A. τί ὅσδε Veron. Nobiscum faciunt Sav. Mor. Ben. ^ν τε om. F.
^ξ φυτεύων] + ἡ ὁ ποτίζων E. ^ο τοῦτο F.

κατ' ἀλλήλων. Ἐν δὲ ^κεῖναι αὐτοὺς φησι, πρὸς τὸ μηδὲν B
 δύνασθαι ἄνευ τοῦ αὐξάνοντος θεοῦ. Τοῦτο δὲ εἰπὼν, ^ιοὐδὲ
 τοὺς πολλὰ κάμνοντας ἀφῆκε κατεξανίστασθαι τῶν ἐλάττωνα
 3) ^μείσενεγκάντων, οὔτε τοὺς ἐτέρους τούτοις φθονεῖν. Εἴτα,
 ἐπειδὴ τοῦτο ῥαθυμοτέρους ἐποίει, τὸ πάντας ἔν εἶναι νομί-
 ζεσθαι καὶ τοὺς πολλὰ καμόντας καὶ τοὺς ἐλάττω, ὅρα πῶς
 αὐτὸ διωρθώσατο, εἰπὼν. “Ἐκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν
 λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.” Ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, μὴ φοβοῦ,
 ὅτι εἶπον, ὅτι ἔν εἰσι· πρὸς γὰρ τὸ τοῦ θεοῦ ἔργον παραβαλ-
 λόμενοι, ἔν εἰσιν· ἐπεὶ πόνων ἕνεκεν οὐκ ^νεἰσιν, ἀλλὰ ἕκαστος C
 τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται. Εἴτα καὶ ^ολιπαίνει πλέον αὐτὸ,
 κατορθώσας ὅπερ ἐβούλετο, καὶ χαρίζεται ἐν οἷς ἔξεστι μετὰ
 φιλοτιμίας. ¹⁵ “Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιόν
 ἔστε, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.” Ὁρᾷς πῶς καὶ αὐτοῖς ἔργον
 ἔδωκεν οὐ μικρὸν, κατασκευάσας πρότερον, ὅτι τὸ πᾶν ἐστι
 τοῦ θεοῦ; Ἐπειδὴ γὰρ αἰεὶ παραινεῖ πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις,
 διὰ τοῦτο οὐ σφόδρα ἐξευτελίζει τοὺς διδασκάλους. “Θεοῦ
 γεώργιόν ἐστε.” Ἐπειδὴ ^ιγὰρ εἶπεν, “ἐφύτευσα,” τῇ τροπῇ
 ἐπέμεινεν. Εἰ δὲ θεοῦ γεώργιον, οὐκ ἀπὸ τῶν γεωργούντων
 ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θεοῦ καλεῖσθαι δίκαιον. Οὐ γὰρ ἀγρὸς D
 γεωργοῦ καλεῖται, ἀλλὰ τοῦ οἰκοδεσπότου. “Θεοῦ οἰκοδομή
 ἐστε.” Πάλιν ἡ οἰκοδομή οὐ τοῦ τεχνίτου, ἀλλὰ τοῦ
 ὀικοδομοῦ ἐστίν. Εἰ δὲ οἰκοδομή ἐστε, οὐ χρὴ διεσπᾶσθαι·
 ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη τοῦτο οἰκοδομή. Εἰ γεώργιόν ἐστε, διαι-
 ρεῖσθαι οὐ χρὴ, ἀλλ' ἐνὶ φραγμῷ τῷ τῆς ὁμονοίας τειχίζεσθαι.
¹⁶ Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς
 ἀρχιτέκτων, θεμέλιον ^στέθεικα.” Σοφὸν ἑαυτὸν ἐκάλεσεν
 ἐνταῦθα, οὐκ ἐπαίρων ἑαυτὸν, ἀλλὰ τύπον αὐτοῖς διδούς, καὶ
 δεκνὺς ὅτι τοῦτό ἐστι σοφοῦ, τὸ ἓνα θεῖναι θεμέλιον. Ὅρα γοῦν E
 πῶς μετριάζει. Εἰπὼν γὰρ σοφὸν ἑαυτὸν, οὐκ ἀφῆκεν αὐτοῦ
 τούτο εἶναι, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν πρότερον ἀναθεῖς τῷ θεῷ,
 τότε ἑαυτὸν οὕτως ἐκάλεσε. “Κατὰ γὰρ τὴν χάριν τοῦ
 θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι,” φησὶν. Ὁμοῦ γὰρ δείκνυσιν, ὅτι
 καὶ τὸ πᾶν ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα ἐστι χάρις,
 τὸ μὴ διηρηῆσθαι, ἀλλ' ἐφ' ἐνὶ κείσθαι θεμελίῳ. “^τἌλλος
 ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω, πῶς ἐποικοδομεῖ.” Ἐνταῦθά 70

15 v. 9.

16 v. 10.

^κ εἶναι] εἰδέναι F. et a pr. man. A. ^ι οὔτε C. ^μ Sic C.E.F. Edebatur
 εἰσενεγκάντων. ^ν εἰσιν] + ἐν E. ^ο λιπαίνει] + πάλιν C. ^ρ ἐστε om. F.
 Mosq. 7. ^ι γὰρ om. C. ^σ οἰκοδεσπότου E. ^τ τέθεικα omnes. ἔθηκε
 Edd. ^τ ἄλλος] + δὲ F. Mosq. 7.

μοι δοκεῖ εἰς τὸν περὶ ^ντῆς πολιτείας λοιπὸν αὐτοὺς ἐμβάλλειν ἀγῶνα, ἐπειδὴ συνήψεν ἅπαξ καὶ ἐν ἐποίησε. ¹⁷“Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός.” Οὐ δύναται ^ωδὲ, ἕως ἂν ἡ ἀρχιτέκτων ἂν δὲ τεθῇ, οὐκέτι ἐστὶν ἀρχιτέκτων. Ἴδε πῶς καὶ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν κατασκευάζει τὸ προκείμενον ἅπαν. “Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· κατήγγειλα τὸν Χριστὸν, παρέδωκα ὑμῖν τὸν θεμέλιον, σκοπεῖτε πῶς ἐποικοδομεῖτε, εἰ κενოდόξως, Βεὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀποσπῶντες τοὺς μαθητάς. Μὴ τοίνυν προσέχωμεν ταῖς αἵρέσεσι· “Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον.”

^κἘπὶ τοῦτον οὖν οἰκοδομῶμεν, καὶ ὡς θεμελίου ἐχώμεθα, ὡς κλῆμα ἀμπέλου, καὶ μηδὲν ἔστω μέσον ἡμῶν καὶ Χριστοῦ· ἂν γὰρ γένηται τι μέσον, εὐθέως ἀπολλύμεθα. Καὶ γὰρ τὸ κλῆμα κατὰ τὸ συνεχές ἔλκει τὴν πίετην, καὶ ^ζἡ οἰκοδομὴ κατὰ τὸ κεκολληθῆναι ἔστηκεν· ὡς ἂν διαστῇ, ἀπόλλυται, οὐκ ἔχουσα ποῦ ^αἐρείσει ἑαυτήν. Μὴ τοίνυν ἀπλῶς ἐχώμεθα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κολληθῶμεν αὐτῷ· ἂν γὰρ διαστῶμεν, ἀπολλύμεθα. ¹⁸“Οἱ γὰρ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται,” φησί. Κολλώμεθα τοίνυν αὐτῷ, καὶ κολλώμεθα διὰ τῶν ἔργων. ¹⁹“Ὁ γὰρ τηρῶν τὰς ἐντολάς μου, ^βαὐτὸς ἐν ἐμοὶ μένει.” Καὶ γὰρ διὰ πολλῶν ἡμᾶς ὑποδειγμάτων ἐνοῖ. Σκόπει δέ. Αὐτὸς ἡ κεφαλὴ, ἡμεῖς τὸ σῶμα· μὴ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος διάστημα ^εκενόν; Αὐτὸς ^δθεμέλιος, ἡμεῖς οἰκοδομή· αὐτὸς ἄμπελος, ἡμεῖς κλήματα· αὐτὸς ὁ νυμφίος, ἡμεῖς ἡ νύμφη· αὐτὸς ὁ ποιμὴν, ἡμεῖς τὰ πρόβατα· ὁδὸς ἐκεῖνος, ἡμεῖς οἱ βαδίζοντες· ναὸς πάλιν ἡμεῖς, αὐτὸς ἔνοικος· αὐτὸς ὁ πρωτότοκος, ἡμεῖς οἱ ἀδελφοί· Αὐτὸς ὁ κληρονόμος, ἡμεῖς οἱ συγκληρονόμοι· αὐτὸς ἡ ζωὴ, ἡμεῖς οἱ ζῶντες· αὐτὸς ἡ ἀνάστασις, ἡμεῖς οἱ ἀνιστάμενοι. (29) αὐτὸς ^δφῶς, ἡμεῖς οἱ φωτιζόμενοι. Ταῦτα πάντα ^εἐνωσιν ἐμφαίνει, καὶ οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίησιν εἶναι, οὐδὲ τὸ μικρότατον. Ὁ γὰρ μικρὸν ἀποστὰς, καὶ πολὺ προῖὼν ἀποστήσεται. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν ^εμικρὰν ἀπὸ ξίφους διάστασιν δέξηται, διαφθείρεται· καὶ ἡ οἰκοδομὴ, κἂν μικρὸν

17 v. 11.

18 Psal. lxxii. 27.

19 Joan. xv. 10.

^ν τῆς, quod aberat, habent A.E.F. et Cat. ^ω δὲ om. C. Mox εἶδες πῶς E. εἶδε πῶς F. ^κ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ μετανοίας. Veron. ^υ ἔλκει] ἔχει A. ^ζ ἡ om. E. ^α ἐρείσει E. ^β αὐτὸς om. F. Post ἐμοί, φησί add. C. ^ε κενὸν additum ex libris omnibus et Sav. marg. ^δ τὸ φῶς Edd. τὸ om. A.E.F. ^ε ἐνωσιν] κόλλησιν C.F. et ex corr. recent. A. ^ε μικρὸν F. μικρὰν om. Veron.

διαχάνη, καταλύεται· καὶ τῆς ρίζης τὸ κλῆμα, καὶ μικρὸν ἀποκοπῇ, γέγονεν ἄχρηστον. Ὡστε τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν τὸ ὅλον ἐστίν. Ὅταν οὖν μικρὸν τι πλημμελήσωμεν ἢ καὶ ῥαθυμήσωμεν, μὴ παρίδωμεν τὸ μικρὸν· ἐπεὶ ταχέως παροφθὲν τοῦτο μέγα γίνεται. Εἰ οὕτω καὶ ἱμάτιον ἀρχὴν ἔλαβον ῥήγνυσθαι καὶ ἀμεληθὲν, διόλου τὸ σχίσμα προήγαγε· καὶ ὄροφος ὀλίγων κεράμων καταπεσόντων παροφθεῖς, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατήνεγκε. Ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε τῶν μικρῶν καταφρονῶμεν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν· ἂν δ' ἄρα καταφρονήσωμεν, καὶ εἰς τὸ βάθος ἔλθωμεν τῶν κακῶν, μηδὲ ἐκεῖσε γενόμενοι ἀπογνῶμεν, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς καρηβαρίαν. Δύσκολον γὰρ λοιπὸν ἀνελθεῖν ἐκεῖθεν τὸν μὴ σφόδρα νήφοντα, 71 οὐδὲ διὰ τὸ μῆκος μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτήν. Βάθος γάρ ἐστι καὶ ἡ ἀμαρτία, καὶ κάτω φέρουσα θλίβει. Καὶ καθάπερ οἱ εἰς φρέαρ ἐμπεσόντες οὐκ ἂν ῥαδίως ἀνέλθοιεν, ἀλλ' ἐτέρων δεήσονται τῶν ἀναγόντων αὐτούς· οὕτω καὶ ὁ εἰς βάθος ἐλθὼν τῶν ἀμαρτημάτων. Χαλάσωμεν οὖν σχοινία πρὸς τοὺς τοιούτους, καὶ ἀνιμησώμεθα· μᾶλλον δὲ οὐχ ἐτέρων δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς ἐπιδώμεν, καὶ ἀναβησώμεθα οὐ τοσοῦτον, ὅσον κατέβημεν, ἀλλὰ πολλῶ πλεόν, ἐὰν βουλώμεθα. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς Β βοηθεῖ· 20 οὐ γὰρ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτόν. Μηδεὶς τοίνυν ἀπογινωσκέτω, μηδεὶς τὸ τῶν ἀσεβῶν πασχέτω πάθος· ἐκείνων γάρ ἐστι τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα. 21 “Ἀσεβὴς ὁ γὰρ ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ.” Ὡστε οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων ποιεῖ τὴν ἀπόγνωσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀσεβοῦς γνώμη. Καὶ πάσαν τοίνυν ἐπέλθης κακίαν, εἰπέ πρὸς ῥεαυτόν· φιλόανθρωπός ἐστιν ὁ θεός, καὶ τῆς σωτηρίας ἐπιθυμεῖ τῆς ἡμετέρας. 22 “Ἐὰν γὰρ ὥσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικεῖν, ὡς χιόνα λευκανῶ,” φησὶ, 9 καὶ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἔξιν μεταστήσω. Μὴ τοίνυν ἀπαγορεύσωμεν· οὐ γὰρ τὸ πεσεῖν οὕτω χαλεπὸν, C ὥς τὸ πεσόντα κεῖσθαι· οὔτε τὸ τρωθῆναι δεινὸν, ὥς τὸ τρωθέντα μὴ βούλεσθαι θεραπεύεσθαι. 23 “Τίς γὰρ καυ-

20 Ezech. xviii. 23.

21 Prov. xviii. 3.

22 Esai. i. 18.

23 Prov. xx. 9.

ε καὶ om. E. h λαβὼν A.E.F. i ἡμεῖς om. C. k ἐκεῖ ex corr. A.
 ita ediderunt Sav. Mor. Ben. l ἵνα] καὶ ἵνα A.E.F. m ἀναγόντων A.E.
 ἐγαγόντων F. ἀναγαγόντων vulgo. n ἀναβησώμεθα C. ἀναστησώμεθα F.
 ὡς τῶν ἀσεβῶν (sic) A. o γὰρ] + φησὶν C. p σεαυτόν C. q καὶ . . .
 μεταστήσω] καὶ . . . μεταστήσῃς F.

χήσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάζεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἀμαρτιῶν;” Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥαθυμοτέρους ὑμᾶς ποιήσω, ἀλλ’ ἵνα κωλύσω εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν.

Βούλει μαθεῖν πῶς ἐστὶν ἡμῶν ἀγαθὸς ὁ δεσπότης; Ἀνῆλθεν ὁ τελώνης μυρίων γέμων κακῶν, καὶ εἰπὼν, ²⁴ “Ἰλάσθητί μοι,” μόνον, κατήλθε δεικναιμένος. Καὶ διὰ τοῦ προφήτου δέ φησιν ὁ θεός· “Δι’ ἀμαρτίαν βραχὺ τι ἐλύπησα αὐτόν, καὶ εἶδον ὅτι ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη στυγνός, καὶ ἰασάμεν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.” Τί τῆς φιλανθρωπίας ταύτης ἴσον; Ἰνα στυγνάσῃ μόνον, φησὶν, ἀφῆκα τὰ ἀμαρτήματα. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦμεν διὸ μάλιστα τὸν θεὸν παροργίζομεν. Ὁ γὰρ καὶ διὰ ἡμικρῶν ἱλεως γενόμενος, ὅταν μὴ τούτων τύχῃ, εἰκότως ἀγανακτεῖ, καὶ τὴν ἐσχάτην ἀπαιτεῖ τιμωρίαν ἡμᾶς· ὑπερβαλλούσης γάρ ἐστι τοῦτο καταφρονήσεως. Τίς γοῦν ἐλυπήθη ποτὲ δι’ ἀμαρτίας; τίς ἐστέναξε; Εἰ τίς τὸ στήθος ἐπληξέ; τίς ἐμερίμνησεν; Οὐδένα ἔγωγε οἶμαι· ἀλλὰ μυρίας μὲν ἡμέρας θρηνοῦσιν ἄνθρωποι ὑπὲρ οἰκετῶν ἀποθανόντων, ὑπὲρ ζημίας χρημάτων· τὴν δὲ ψυχὴν ἀπολλύντες καθ’ ἐκάστην ἡμέραν, οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα. Πῶς οὖν δυνήσῃ τὸν θεὸν ἐξιλεώσασθαι, ὅταν μὴδὲ ὅτι ἡμαρτες, εἰδῆς; Ναὶ, φησὶν, ἡμαρτον. Ναὶ μοι λέγεις τῇ γλώττῃ, εἰπέ μοι τῇ διανοίᾳ, καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος στέναξον, ἵνα διηνεκῶς εὐθυμῆς. Καὶ γὰρ εἰ ἡλγοῦμεν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν, εἰ ἐστενάζομεν ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν, οὐδὲν ἄν ἄλλο ἡμᾶς ἐλύπησε, τῆς ὀδύνης ταύτης πᾶσαν ἀθυμίαν παρω-
72 θουμένης. Ὡστε καὶ ἕτερον ἂν ἠέκερδάνομεν μετὰ τῆς ἐξομολογήσεως, τὸ μὴ βαπτίζεσθαι τοῖς λυπηροῖς τοῦ παρόντος βίου, μὴδὲ φυσᾶσθαι τοῖς λαμπροῖς· καὶ ταύτη πάλιν μειζύνως ἂν ἐξιλεωσάμεθα τὸν θεόν, ὥσπερ οὖν, οἷς ὑποιοῦμεν (2)
νῦν, παροξύνομεν. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τινα ἔχεις οἰκέτην, καὶ πολλὰ παθὼν ἐκεῖνος κακὰ παρὰ τῶν ὁμοδούλων, τῶν μὲν ἄλλων μηδενὸς λόγον ποιοῖτο, ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ παροργίζεσθαι τὸν δεσπότην φροντίζοι μόνον, ἄρα οὐχ ἱκανὸς ἀπὸ τούτου μόνου λῦσαι σου τὴν ὀργήν; Τί δέ; ἂν τῶν μὲν εἰς σὲ πλημμελημάτων μηδεμίαν ποιοῖτο φροντίδα, ὑπὲρ δὲ τῶν

²⁴ Luc. xviii. 13. Esai. lvii. 17, 18.

¹ ταῦτα] + δὲ F. ² ἀφῆκα] + αὐτοῦ F. ³ μικρὸν C.E. et ex corr. A. Vulgatum habet Floril. p. 66. (Tom. xii. p. 459 B.) ⁴ ἴδης F. ἦδεις A.
⁵ ἠέκερδάνομεν F. pro vulgato ἠέκερδαίνομεν. ⁶ ἂν om. F. Statim ἐξιλεω-
σόμεθα A.E.F. ⁷ Sic omnes. νῦν ποιοῦμεν inverso ord. Edd. ⁸ οἰκέτιον
F. ⁹ τὸν] σὲ τὸν F. Statim φροντίζει E.

^bπρὸς τοὺς ὁμοδούλους φροντίζοι, οὐχὶ μείζονα ἐπάξεις τὴν **B** τιμωρίαν; Οὕτω καὶ ὁ θεὸς ποιεῖ· ὅταν ^cμὲν ἀμελῶμεν αὐτοῦ τῆς ὀργῆς, σφοδροτέραν ἐπάγει αὐτήν· ὅταν δὲ φροντίζωμεν, ἡμερωτέραν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐπάγει λοιπόν. Βούλεται ^dγὰρ ἡμᾶς ἑαυτοὺς ἀπαιτεῖν τὴν τιμωρίαν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ οὐκέτι λοιπόν αὐτὸς ἀπαιτεῖ. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπειλεῖ τὴν τιμωρίαν, ἵνα τῷ φόβῳ τὴν καταφρόνησιν ἀνέλῃ· ὅταν δὲ ἐξ ἀπειλῆς φοβηθῶμεν μόνης, οὐκ ἀφίησιν ὑπομεῖναι τὴν πείραν. Ὅρα γοῦν πρὸς τὸν Ἱερεμίαν τί φησιν· ²⁵“Οὐχ ὁρᾷς τί αὐτοὶ ποιοῦσιν; Οἱ πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, οἱ **C** υἱοὶ αὐτῶν συνάγουσι ξύλα, αἱ γυναῖκες αὐτῶν τρίβουσι ἑστέαρ.” Δέος μὴ καὶ περὶ ἡμῶν λεχθῇ ἴτι τοιούτον. Οὐχ ὁρᾷς τί αὐτοὶ ποιοῦσιν; Οὐδεὶς τὰ τοῦ Χριστοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ πάντες τὰ ἑαυτῶν. Οἱ υἱοὶ αὐτῶν εἰς ἀσελγείας τρέχουσιν, οἱ πατέρες αὐτῶν εἰς πλεονεξίαν καὶ ἀρπαγὴν, αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπὶ τὰς φαντασίας τὰς βιωτικὰς, οὐ μόνον οὐκ ἐνέγκόπτουσαι τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ παροξύνουσαι. Στῆθι γοῦν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐρώτησον τοὺς ἀπιόντας ^hκαὶ ἐπανιόντας, καὶ οὐδένα ὃψις ὑπὲρ πνευματικοῦ πράγματος σπεύδοντα, ἀλλὰ πάντας ὑπὲρ σαρκικῶν τρέχοντας. Μέχρι **D** τίνος οὐκ ἀνανήφομεν; μέχρι τίνος εἰς ὕπνον καταφερόμεθα βαθύν; οὐκ ἐλάβομεν κόρον τῶν κακῶν; Καίτοιγε καὶ χωρὶς τῶν ἰρημάτων ἀρκεῖ καὶ αὕτη τῶν πραγμάτων ^kὑμᾶς ἡ πείρα διδάξαι τῶν παρόντων τὴν ἰουδένειαν, καὶ τὸ μοχθηρὸν ἅπαν. Ἄνθρωποι γοῦν τὴν ἑξωθεν σοφίαν ἀσκοῦντες, καὶ μηδὲν τῶν μελλόντων εἰδότες, ἐπειδὴ κατέγνωσαν πολλὴν τῶν παρόντων πραγμάτων εὐτέλειαν, διὰ τοῦτο ἀπέστησαν μόνον. Ποίᾳς οὖν σὺ τεύξῃ συγγνώμης, χαμαὶ συρόμενος, καὶ μὴ καταφρονῶν τῶν μικρῶν καὶ παρερχομένων ὑπὲρ τῶν μεγάλων καὶ διαιωνιζόντων, ὁ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ἀκούων **E** ταῦτά σοι ^mδεικνύντος καὶ ἐκκαλύπτοντος, καὶ ἐπαγγελίας τοιαύτας παρ’ αὐτοῦ ἔχων; Ὅτι γὰρ οὐχ ἱκανὰ ταῦτα κατασχεῖν, ἔδειξαν οἱ καὶ χωρὶς ἐπαγγελίας τῶν μειζόνων ἀπεχόμενοι τούτων. Ποῖον γὰρ πλοῦτον προσδοκήσαντες ἐπὶ πενίαν ἦλθον; Οὐδένα· ἀλλ’ ἀπὸ τοῦ σφόδρα εἰδέναι, ὅτι ἡ τοιαύτη πενία πλούτου ⁿκρείττων ἐστί. Ποίαν ζῶην

25 Jer. vii. 17, 18.

^b πρὸς] εἰς F. ^c μὲν]+οὖν C. μὲν om. F. ^d γὰρ accessit ex libris omnibus. ^e στέαρ] σταῖς Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^f τι τοιούτον] τὸ εἰρημένον C. ^g ἐκκόπτουσαι Veron. ^h καὶ ἐπανιόντας om. C. Aet. ⁱ ῥημάτων] κακῶν F. ^k ὑμᾶς F. ^l οὐδενίαν A.F. ^m δεικνύντος F. ⁿ κρείττον A.

ἐλπίσαντες ἀφῆκαν τρυφήν, καὶ σκληραγωγίᾳ ἔδωκαν ἑαυτούς;
 Οὐδεμίαν· ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν μαθόντες,
 73 καὶ ὁσυνειδότες, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἐπιτηδειότερον καὶ πρὸς
 ψυχῆς φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς σώματος ῥύγείαν. Ταῦτ' οὖν
 ἡμεῖς ἀναλογιζόμενοι, καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ συνεχῶς ἔν
 ἑαυτοῖς στρέφοντες, ἀποστῶμεν τῶν παρόντων, ἵνα τύχωμεν
 ἐκείνων τῶν μελλόντων, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B

ΛΟΓΟΣ Θ.

¹Εἴ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, ^aχρυσὸν,
 ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην· ἐκάστου
 τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει,
 ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν
 ἐστι, τὸ ^bπῦρ δοκιμάσει. Εἴ τις τὸ ἔργον μένει ὁ
^cἐπικοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατα-
 κήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς
 διὰ πυρός.

C ΟΥ μικρὸν ἡμῖν ^dτοῦτο τὸ προκείμενον ζήτημα ἐντεῦθεν, (296)
 ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν σφόδρα ἀναγκαίων, καὶ ὧν ἅπαντες ζητοῦσιν
 ἄνθρωποι, εἰ τέλος ἔχει τὸ τῆς γεέννης πῦρ. "Οτι μὲν γὰρ
 οὐκ ἔχει, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο λέγων· ²"Τὸ πῦρ αὐτῶν
 οὐ σβεσθήσεται, καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσεται." Καὶ
 οἶδα μὲν, ὅτι ναρκάτε ταῦτα ἀκούοντες· ἀλλὰ τί πάθω;
 Καὶ γὰρ ὁ θεὸς κελεύει ταῦτα συνεχῶς ἐνηχεῖν, λέγων·
³"Διάστειλαι τῷ λαῷ τούτῳ" καὶ ἡμεῖς εἰς διακονίαν λόγου
 τετάγμεθα, καὶ ἀνάγκη φορτικὸν εἶναι τοῖς ἀκροαταῖς, οὐχ
 ἐκόντα, ἀλλ' ἀναγκαζόμενον. Μᾶλλον δὲ, εἰ βούλεσθε, οὐκ
 Δεσόμεθα φορτικοί· ⁴"Ἄν γὰρ, φησὶ, ποιῆς τὸ ἀγαθόν, μὴ

¹ CAP. III. v. 12—15.² Marc. ix. 44.³ Exod. xix. 10 (?)⁴ Rom. xiii. 3.

^a ὁσυνειδότες E.F. συνειδόντες A. συνιδόντες vulgo. ^b ῥύγείαν A.E.
^a ἡμεῖς] καὶ ἡμεῖς C. ^c ἐν] παρ' C. HOM. IX. ^a χρυσὸν καὶ ἄργ. ἢ
 λίθους F. ^b πῦρ]+αὐτὸ Edd. αὐτὸ om. C.E. et Mosq. ^c ἐπικο-
 δόμησε A.F. Veron. ^d τοῦτο τὸ πρ. ζ. ἐντεῦθεν] ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης
 ζήτημα ἀνακύπτει C. Aret. etiam Regius apud Montef. Edebatur τοῦτο τὸ πρ.
 ζήτημα, absente ἐντεῦθεν, quod nos ex A.E.F. recepimus. τὸ πρ. ζ. ἐντεῦθεν,
 omisso τοῦτο, Cat.

φοβου̇.” Ὡστε ἔξεστιν ὑμῖν ὁ μὴ μόνον μὴ μετὰ ἀπεχθείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἡδονῆς ἡμῶν ἀκούειν. Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔχει τέλος, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεφάνητο· καὶ ὁ Παῦλος δέ φησι, δεικνὺς ἀθάνατον τὴν κόλασιν, ⁵ ὅτι οἱ ἁμαρτάνοντες δίκην τίσουσιν ὁλέθριον αἰώνιον· καὶ πάλιν, “Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοὶ βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι.” καὶ Ἑβραίοις ⁸ δὲ ἔλεγεν, “Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.” Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τοῖς εἰρηκόσιν, ⁶ “Ἐν τῷ ὀνόματί σου δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν,” φησί· “Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ, ⁷ οὐκ οἶδα ὑμᾶς, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.” Καὶ αἱ παρθένοι δὲ ἀποκλεισθεῖσαι, οὐκέτι εἰσῆλθον· καὶ περὶ τῶν μὴ θρεψάντων ¹ δὲ αὐτόν φησιν, ⁷ ὅτι ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον. Καὶ μὴ μοι λέγε, ποῦ ὁ τοῦ δικαίου ^κ διαφυλάττεται λόγος, εἰ μὴ ἔχει τέλος ἢ κόλασις; Ὅταν γὰρ ὁ θεὸς ἐργάζεται τι, πείθου ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ μὴ ὑπόβαλλε λογισμοῖς ἀνθρωπίνους τὰ λεγόμενα. Ἄλλως δὲ πῶς οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τὸν μυρία παθόντα ἐξ ἀρχῆς ἀγαθὰ, εἴτα κολάσεως ἄξια πράξαντα, καὶ μήτε ἀπειλῇ μήτε εὐεργεσίᾳ ¹ γενόμενον βελτίω, κολάζεσθαι; Εἰ γὰρ ⁷⁴ τὸ δίκαιον ^μ ἐξετάζοις, ἐξ ἀρχῆς ^η ἡμᾶς εὐθέως ἐχρῆν ἀπολέσθαι κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον· μάλλον δὲ οὐδὲ τότε κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον μόνον. Καὶ γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν εἶχεν, εἰ καὶ τοῦτο ἐπάθομεν, τὸ γινόμενον. Ὅταν μὲν γάρ τις τὸν μηδὲν ἡδικηκότα ὑβρίζει, κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον δίδωσι δίκην· ὅταν δὲ τις τὸν εὐεργέτην, τὸν οὐδὲν προπαθόντα μὲν, εὖ ποιήσαντα δὲ μυρία, καὶ ὁ μόνον τοῦ εἶναι γενόμενον αἷτιον, καὶ θεὸν ὄντα, καὶ ψυχὴν ἐμπνεύσαντα, καὶ μυρία χαρισάμενον, καὶ εἰς οὐρανὸν βουληθέντα ἀναγαγεῖν, ^ρ εἴτα τοῦτον μετὰ το- ^Β σαύτας εὐεργεσίας μὴ μόνον ⁹ ὑβρίζει, ἀλλὰ καὶ καθ’ ἡμέραν ὑβρίζει δι’ ὧν ποιεῖ, ποίας ἄξιος ἔσται συγγνώμης; Οὐχ ὁρᾷς πῶς τὸν Ἀδὰμ ἐκόλασε διὰ μίαν ἁμαρτίαν; Ναὶ, φησί· παράδεισον ¹ γὰρ ἔδωκεν ἐκείνῳ, καὶ πολλῆς εὐνοίας ἀπολαῦσαι ἐποίησε. Καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἴσον ἀδείας ἀπολαύοντα ἁμαρ-

⁵ 1 Thess. i. 9. 1 Cor. vi. 9, 10. Hebr. xii. 14. ⁶ Matth. vii. 22, 23. ⁷ Matth. xxv. 46.

^ε μὴ om. F. μὴ post μόνον om. A. ¹ ὁλέθριον αἰώνιον] Sic E.F. et a pr. man. A. etiam Cat. ὁλεθρον αἰώνιον C. et corr. A. ὁλέθριον καὶ αἰώνιον Edd. Vid. *Matthaei* ad loc. ⁸ δὲ om. F. ^κ Clausulam οὐκ οἶδα ὑμᾶς post ἀνομίαν transp. C. ¹ δὲ αὐτόν om. E. ^κ φυλάττεται C.E. ¹ γεν. βελτίω] Sic libri omnes et Flor. p. 400. [Tom. xii. p. 610 E.] βελτίω γενόμενον Edd. ^μ ἐξετάζοις libri omnes et Flor. ἐξετάζεις vulgo. ^η ἡμᾶς εὐθέως om. F. ^ο μόνον om. F. ^ρ εἴτα] Sic C. pro vulgato εἰ. ⁹ ὑβρίζει F. ὑβρίζει bis A.C.E. ὑβρίζει bis Edd. Pro secundo ὑβρίζει, παροργίζει dat F. λυπή Floi. ¹ γὰρ ἔδωκεν] Sic E. παρέδωκεν vulgo.

τάνειν, καὶ ἐν θλίψει καθεστῶτα πολλῇ. Καὶ γὰρ τὸ δεινὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐδὲ ἐν παραδείσῳ ὧν ἀμαρτάνεις, ἀλλ' ἐν τοῖς μυρίοις τοῦ παρόντος βίου κακοῖς, ^sκαὶ οὐδὲ τῇ ταλαιπωρίᾳ σωφρονέστερος γίνῃ· ὥσπερ ἂν εἴ τις δεδεμένος χρωτο τῇ πονηρίᾳ. Σοὶ δὲ καὶ παραδείσου μείζονα ἐπηγγείλατο· καὶ οὔτε ἔδωκεν ἤδη, ἵνα μὴ σε διαχέῃ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων, οὔτε ἐσίγησεν, ἵνα μὴ σε ^tκαταβάλλῃ τοῖς πόνοις. Κακείνος μὲν μίαν ἀμαρτίαν ἀμαρτῶν, θάνατον ὁλόκληρον ἐπεσπάσατο, ἡμεῖς δὲ μυρία καθ' ἐκάστην ἡμέραν πλημμελοῦμεν. Εἰ δὲ μίαν ἐργασάμενος ἐκείνος τοσοῦτον ἐπεσπάσατο κακὸν, καὶ θάνατον εἰσήνεγκεν, οἱ διηνεκῶς ἐν ἀμαρτήμασι ζῶντες, τί οὐ πεισόμεθα, ^vοἱ ἀντὶ παραδείσου τὸν οὐρανὸν προσδοκῶντες; Φορτικὸς ὁ λόγος, καὶ λυπεῖ τὸν ἀκροατὴν· καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς **Δ**πάσχω, τοῦτο οἶδα· καὶ γὰρ ἡ καρδία μου ταραττέται καὶ πάλλει· καὶ ὅσῳ ἂν ἴδω κατασκευαζόμενον τὸν τῆς γεέννης λόγον, τοσοῦτῳ μᾶλλον τρέμω καὶ ^wδιαλύομαι τῷ δέει. Ἄλλ' ἀνάγκη ταῦτα λέγειν, ἵνα μὴ περιπέσωμεν τῇ γεέννῃ. Οὐκ ἔλαβες σὺ παράδεισον, οὐδὲ ξύλα καὶ φυτὰ, ἀλλ' οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὰ. Εἰ δὲ ὁ ^xἐλάττω λαβὼν κατεδικάσθη, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐξείλετο λόγος, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ^yπλείονα ἀμαρτάνοντες καὶ ἐπὶ μείζοσι κεκλημένοι, τὰ ἀνῆ- (297) κεστα ὑπομενοῦμεν. Ἐννόησον γοῦν πόσον χρόνον ἐν τῷ θανάτῳ μένει διὰ μίαν ἀμαρτίαν τὸ γένος τὸ ἡμέτερον. Πεν- **Ε**τακισχίλια ἔτη καὶ πλείω παρῆλθε, καὶ ὁ θάνατος οὐδέπω λέλυται διὰ μίαν ἀμαρτίαν. Καὶ οὐδὲ ἔχομεν εἰπεῖν, ὅτι προφητῶν ἤκουσεν ὁ Ἀδὰμ, ^zὅτι ἐπὶ ἀμαρτήμασιν ἐτέρους κολαζομένους εἶδε, καὶ φοβηθῆναι ἐντεῦθεν ^aαὐτὸν εἰκὸς ἦν, καὶ αὐτῷ τῷ παραδείγματι σωφρονισθῆναι· πρῶτος γὰρ ἦν τότε καὶ μόνος, ἀλλ' ὅμως ἐτιμωρεῖτο. Σὺ δὲ οὐδὲν ἂν ἔχοις τούτων ^bπροβάλλεσθαι, ὁ μετὰ τοσαῦτα παραδείγματα γενόμενος χείρων, ὁ τοσοῦτον καταξιωθεὶς πνεύματος, καὶ οὐ μίαν οὐδὲ 75 δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μυρίας ἐφελκόμενος ἀμαρτίας. Μὴ γὰρ, ὅτι ἐν ῥοπῇ βραχεία ^cτὰ ἀμαρτήματα γίνεται, τοῦτο σκόπει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κόλασιν ῥοπῆς εἶναι νόμιζε. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ πολλάκις ὑπὲρ μιᾶς κλοπῆς καὶ μιᾶς μοιχείας ἐν ^dμικρᾷ ῥοπῇ γινομένης ἐν δεσμοτηρίοις καὶ μετὰλλοις

^s Clausulas καὶ οὐδὲ—γίνῃ et ὥσπερ ἂν—πονηρία invertit C. ^t καταβάλλῃ C.E.F. et ex corr. A. καταβάλλῃ Edd. ^v οἱ, quod vulgo abest, habent nostri omnes. ^w διαλύομαι C.E. διαδύομαι A.F. ἀναδύομαι Edd. ^x ἐλάττων F. ἐλάττων E. et a pr. man. A. ^y πλείον A.C.E. Veron. ^z ὅτι] οὐδὲ ὅτι C. ^a αὐτὸν om. F. ^b προβάλλεσθαι A.E.F. προβαλέσθαι Edd. ^c τὰ ἀμαρτήματα C.E. ^d Legebatur τὸ ἀμάρτημα. ^d μικρᾷ nostri omnes cum Regio apud Montef. μιᾷ Edd.

ὁλόκληρον αὐτῶν τὸν βίον ^ε ἀνάλωσαν, λιμῶ διηνεκεῖ καὶ μυρίοις παλαίοντες θανάτοις; καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς ἐξείλετο, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ τὸ ἀμάρτημα γέγονε, δεῖ καὶ τὴν κόλασιν ἀντίρροπον τῇ ἡμαρτία καὶ τὸν χρόνον ἔχειν.

Ἄλλ' ἄνθρωποι, φησὶν, εἰσὶν οἱ ταῦτα ποιοῦντες, ^h ὁ δὲ θεὸς φιλόανθρωπός ἐστι. Πρῶτον μὲν ⁱ οὖν οὐδὲ ἄνθρωποι ὁμότητι ταῦτα πράττουσιν, ἀλλὰ φιλανθρωπία· καὶ ὁ θεὸς δὲ, ^B ὥσπερ ἐστὶ φιλόανθρωπος, οὕτω καὶ ἐπεξέρχεται. ⁸ “Κατὰ γὰρ τὸ ἔλεος αὐτοῦ πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ.” “Ὅταν οὖν εἴπῃς φιλόανθρωπον τὸν θεόν, τότε μεῖζονά μοι λέγεις τῆς κολάσεως τὴν ἀφορμὴν, ὅτι εἰς τοιοῦτον ^k ἁμαρτάνομεν. Διὸ καὶ ^l Παῦλος ἔλεγε, ⁹ “Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.” Ἀνάσχεσθε, παρακαλῶ, τῆς πυρᾶς τῶν ῥημάτων· ἴσως γὰρ, ἴσως ἔσται τις ὑμῖν ἐντεῦθεν παραμυθία. Τίς ἀνθρώπων δύναται κολάσαι οὕτως, ὡς ἐκόλασεν ὁ θεὸς, κατακλυσμὸν ποιήσας καὶ πανωλεθρίαν τοσούτου γένους, καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν πῦρ ἄνωθεν βρέξας, καὶ πάντας ἄρδην ἀφανίσας; ποία ἀνθρώπων ^C τιμωρία δύναται εἶναι τοιαύτη; Οὐχ ὁρᾶς ἀθάνατον σχεδὸν καὶ τὴν ἐντεῦθεν κόλασιν οὖσαν; Τετρακισχίλια ἔτη παρήλθε, καὶ ἡ τιμωρία μένει τῶν Σοδομιτῶν ἀκμάζουσα. Ὡσπερ γὰρ ἡ φιλανθρωπία αὐτοῦ μεγάλη, οὕτω καὶ ἡ κόλασις. Καὶ γὰρ εἰ μὲν φορτικά τινα ἐπέταξε καὶ ἀδύνατα, ἴσως ἂν τις εἶχε ^m τὴν δυσκολίαν προβάλλεσθαι τῶν νόμων· εἰ δὲ σφόδρα ῥᾶστα, τί ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν μηδὲ τούτων ποιούμενοι λόγον; Νηστεῦσαι οὐ δύνασαι, οὐδὲ παρθενίαν ἀσκῆσαι; Καίτοιγε δύνασαι, ⁿ ἐὰν θέλῃς, καὶ κατηγοροῦσιν ἡμῶν οἱ δυνηθέντες· ἀλλ' ὅμως οὐκ ^D ἐχρήσατο ταύτῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς τῇ ἀκριβείᾳ, οὐδὲ ἐπέταξε ταῦτα, οὐδὲ ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἶναι τὴν αἵρεσιν ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀκουόντων· σωφρονεῖν δὲ ἐν γάμῳ δύνασαι, καὶ μὴ μεθύειν δύνασαι. Χρήματα κενῶσαι οὐ δύνασαι πάντα; Καίτοιγε δύνασαι, καὶ δηλοῦσιν οἱ ἐργασάμενοι· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλὰ μὴ ἀρπάζειν ἐκέλευσε, καὶ ἐκ τῶν ὄντων τοῖς δεομένοις ἐπικουρεῖν. Εἰ δὲ ^o λέγοι τις, ὅτι οὐδὲ τῇ γυναικὶ μόνον ῥᾶρκεσθῆναι δύναμαι, ἀπατᾷ ἑαυτὸν καὶ παραλογίζεται· καὶ κατηγοροῦσιν οἱ χωρὶς γυναικὸς σωφρονοῦντες. ^E

8 Sirac. xvi. 12.

9 Hebr. x. 31.

^ε ἀνάλωσαν A.F. receptum a Savil. cet. ⁱ ὅτι] + ἐπειδὴ E. ἴσ. ὅτι ἐπεὶ Sav. marg. ^h εἰσὶν om. F. ^h ὁ δὲ θεὸς] Sic C.E. θεὸς δὲ vulgo. ⁱ οὖν οὐδὲ ἄνθρωποι ὁμότητι] οὐκ ὁμότητι ἄνθρωποι F. ^k ἁμαρτάνομεν] + δεσπότην E. ^l ὁ Παῦλος Edd. ὁ om. C.E.F. ^m τὴν δ. προβάλλεσθαι] Sic A.C.F. προβάλλεσθαι τὴν δ. E. προβαλέσθαι τὴν δ. Edd. ⁿ ἐὰν omnes. ἂν vulgo. ^o λέγει A.F. ^p ἀρκεῖσθαι E. et ex corr. A. ἀρκέσαι F. et a pr. man. A.

Τί δέ, εἶπέ μοι ; μὴ λαιδορεῖσθαι οὐ δύνασαι, ⁹ μὴ καταρᾶσθαι οὐ δύνασαι ; Καὶ μὴν τὸ ταῦτα ποιεῖν φορτικόν, οὐ τὸ μὴ ποιεῖν. Ποίαν οὖν ἔχομεν ἀπολογία, τὰ οὕτω κοῦφα καὶ εὐκόλα μὴ φυλάττοντες ; Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὐδεμίαν. "Οτι μὲν οὖν ἀθάνατος ἡ κόλασις, ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων δῆλον· [†] ἐπειδὴ δὲ δοκεῖ τισι τὸ τοῦ Παύλου ῥῆμα ἀντιπίπτειν, φέρε καὶ αὐτὸ καταμάθωμεν ἀγαγόντες εἰς μέσον. Εἰπὼν γάρ, 76 " Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπφοδόμησε, μισθὸν λήψεται· [‡] εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται," ἐπήγαγεν· " Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός." Τί οὖν ἂν εἴποιμεν πρὸς τοῦτο ; Σκοπήσωμεν πρότερον τίς ἐστίν ὁ θεμέλιος, καὶ τίς ὁ χρυσὸς, καὶ τίνες οἱ λίθοι οἱ τίμιοι, [†] καὶ τίς ὁ χόρτος, καὶ τίς ἡ καλάμη. Τὸν μὲν οὖν θεμέλιον φανερώς αὐτὸς [‡] ἐδήλωσε τὸν Χριστὸν εἰπὼν· " Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, [‡] φησὶν, ὅς ἐστι Β Χριστὸς Ἰησοῦς." Ἡ δὲ οἰκοδομὴ πράξεις ἐμοὶ δοκοῦσιν εἶναι. (298) Καίτοι γέ τινές φασιν, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ διδασκάλων εἴρηται καὶ μαθητῶν, καὶ περὶ αἱρέσεων διεφθαρμένων· ἀλλ' ὁ λόγος οὐ παραδέχεται. Εἰ γὰρ τοῦτό ἐστι, πῶς τὸ μὲν ἔργον ὑπόλλυται, ὁ δὲ οἰκοδομῶν σωθήσεται [‡] καὶ διὰ πυρός ; τὸν γὰρ αἴτιον μᾶλλον ἀπόλλυσθαι ἐχρῆν· νυνὶ δὲ εὗρεθήσεται πλείονα δίκην δίδους ὁ οἰκοδομηθεὶς. Εἰ μὲν γὰρ ὁ διδάσκαλος αἴτιος γέγονε τῆς κακίας, πλείονα ἄξιος δοῦναι δίκην· πῶς οὖν σωθήσεται ; εἰ δ' οὐκ αἴτιος, ἀλλὰ παρὰ τὴν οἰκείαν δυστροπίαν οἱ μαθηταὶ τοιοῦτοι γεγόνασιν, οὐδ' ὅλως ἄξιος δοῦναι δίκην, C ἀλλ' οὐδὲ ζημίαν ὑποστῆναι ὁ καλῶς οἰκοδομήσας. Πῶς οὖν φησι, " Ζημιωθήσεται ;" "Οθεν δῆλον ὅτι περὶ πράξεων ὁ λόγος. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει λοιπὸν πρὸς τὸν πεπορνευκότα ἀποτείνεσθαι, ἄνωθεν καὶ πρὸ πολλοῦ καταβάλλεται τὰ προοίμια. Οἶδε γὰρ περὶ ἐτέρου διαλεγόμενος, ἐν αὐτῇ τῇ περὶ ἐτέρου διαλέξει προκατασκευάζειν ἕτερον, ἐφ' ὃ μέλλει ἰέναι. Καὶ γὰρ ἐπιτιμῶν περὶ τοῦ μὴ ἀναμένειν [‡] ἑαυτοὺς [‡] τοῖς ἀρίστοις, τὸν περὶ τῶν μυστηρίων κατεσκεύασε λόγον. "Οτι δὲ καὶ νῦν πρὸς τὸν πεπορνευκότα ἐπείγεται, περὶ τοῦ θεμελίου D εἰπὼν, ἐπήγαγεν, ¹⁰ " Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν ; Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ

10 γ. 16.

⁹ μὴ κ. οὐ δ. om. F. [†] ἐπειδὴ] ἐπεὶ C. Statim δὲ om. F. [‡] εἰ] καὶ εἰ Edd. invitis libris. [†] οὕτω δὲ] οὕτως A.F. [†] καὶ om. C. [‡] ἐδήλωσεν] + ὄντα C. [‡] φησὶν om. C. [‡] ἀπολείται C. [‡] καὶ] καὶ C. [‡] αὐτοὺς F. τοῖς] ἐν τοῖς E.

φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός.” Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ἤδη διασαλεύων τῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν τοῦ πεπορνευκότος.

“Εἴ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.” Μετὰ γὰρ τὴν πίστιν οἰκοδομῆς χρεία· διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ¹¹“Οἰκοδομεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.” ^cΚαὶ γὰρ καὶ ὁ τεχνίτης καὶ ὁ μαθητὴς συνεισφέρουσιν ἐν τῇ οἰκοδομῇ· διὸ λέγει, “Ἐκαστος ^dδὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.” Εἰ δὲ περὶ ^Eπίστεως ταῦτα εἶρητο, λόγον οὐκ ἔχει τὸ λεγόμενον. Ἐν γὰρ ^eπίστει ἴσους πάντας εἶναι χρὴ, ἐπειδὴ μία πίστις· ἐν δὲ ἀρετῇ βίου οὐκ ἔνι πάντας εἶναι τοὺς αὐτοὺς. Πίστις μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ μὲν ἐλάττων, ἢ δὲ βελτίων, ἀλλ’ ἢ αὐτὴ πάντων τῶν ἀληθῶς πιστευόντων· ἐπὶ δὲ βίου ἔστι τοὺς μὲν σπουδαιοτέρους εἶναι, τοὺς δὲ ῥαθυμοτέρους· καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεστέρους, τοὺς δὲ καταδεεστέρους· καὶ τοὺς μὲν τὰ μείζω, τοὺς δὲ ἐλάττω κατωρθωκέναι· καὶ τοὺς μὲν χαλεπώτερα, τοὺς δὲ καταδεέστερα πεπλημμεληκέναι. Διὰ τοῦτο εἶπε, “χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.” “Ἐκάστου τὸ ἔργον φακερὸν γενήσεται.” Τὴν πρᾶξιν ἐνταῦθά φησιν. “Εἴ τις τοῦ ἔργου μένει, ὃ ἐπ’ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τοῦ ⁷⁷ἔργου κατακαήσεται, ζημιωθήσεται.” Καίτοιγε εἰ περὶ μαθητῶν καὶ διδασκάλων τὸ λεγόμενον ἦν, οὔτε ^bζημιωῖσθαι ἐχρὴν, ⁱεἰ μὴ ἤκουσαν οἱ μαθηταί. Διὰ γὰρ τοῦτό φησιν, “Ἐκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον” οὐ κατὰ τὸ τέλος, ἀλλὰ κατὰ τὸν κόπον. Τί γὰρ, εἰ μὴ προσεῖχον οἱ ἀκούοντες; Ὅθεν δῆλον καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι περὶ ἔργων τὸ λεγόμενον. ^aὉ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· εἴ τις κακὸν βίον ἔχει μετὰ πίστεως ὀρθῆς, οὐ προσθήσεται αὐτοῦ ἡ πίστις εἰς τὸ μὴ κολάζεσθαι, τοῦ ἔργου κατακαιομένου. Τὸ δὲ, “κατακαήσεται,” ^kτοῦτ’ ἐστιν, οὐκ οἴσει τοῦ πυρὸς τὴν ῥύμην. ^BἌλλ’ ὥσπερ εἴ τις χρυσᾷ ὄπλα ἔχων διέλθοι ποταμὸν πυρὸς, ^lφαιδρότερος διαβαίνει· εἰ δὲ χόρτον ἔχων διέλθοι, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀπόλλυσιν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων ἐστίν. Οὐ γὰρ ὡς περὶ ἐνυποστάτων διαλεγόμενος καὶ ^mδιακαιομένων, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὸν φόβον μᾶλλον ἐπιτεῖναι θέλων, καὶ δεῖξαι γυμνὸν ἀσφαλείας τὸν ἐν κακίᾳ ὄντα. Διὸ

11 1 Thess. iv. 18. coll. v. 11.

^c καὶ γὰρ] διὸ F. καὶ post γὰρ om. A. ^d δὲ om. F. ^e τῇ πίστει Edd. τῇ om. A.E.F. ^f εἶναι] + τοὺς αὐτοὺς A. ^g τὰ ἐλάττω Edd. τὰ om. A.C.E. ^h ἐζημιώσθαι F. ⁱ εἴ] τί γὰρ εἰ C. Aret. ^k τοῦτ’ ἐστιν ex corr. A. τουτέστιν Edd. τοῦτό ἐστιν C. ^l φαιδρότερον C. ^m διακειμένων F. ἰδίᾳ καιομένων Cat.

καὶ ἔλεγε, “ζημιωθήσεται.” Ἴδου μία κόλασις. “Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός.” Ἴδου καὶ δευτέρα. “Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν οὐχὶ καὶ αὐτὸς οὕτως ἀπολείται, ὡς τὰ ἔργα, εἰς τὸ μηδὲν χωρῶν· ἀλλὰ μενεῖ ἐν τῷ πυρί. Σωτηρίαν γοῦν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, φησί. ^ο Διὰ γὰρ τοῦτο προσέθηκεν, “ὡς διὰ πυρός.” Καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ἐν τῷ πυρὶ σώζεται, περὶ τῶν μὴ κατακαιομένων καὶ τεφρουμένων εὐθέως ὑλῶν. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ πῦρ ἤκουσας, νομίσης εἰς ἀνυπαρξίαν χωρεῖν τοὺς καιομένους. Εἰ δὲ σωτηρίαν καὶ τὴν τοιαύτην τιμωρίαν καλεῖ, μὴ θαυμάσης· ἔθος γὰρ αὐτῷ καὶ ἐπὶ τῶν κακεμφάτων καλοῖς ὀνόμασι κεχρῆσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν χρηστῶν τοῖς ἐναντίοις. Οἷον, τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα, πονηροῦ (299) πράγματος δοκεῖ εἶναι ὄνομα· ἀλλ’ ἐπὶ καλῷ Παῦλος αὐτῷ κέχρηται λέγων, ¹² “Αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.” Καὶ ἐπὶ κακῷ πάλιν εὐφήμῳ κέχρηται ὀνόματι, λέγων, ¹³ “Ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία” καί-τοιγε τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα εὐφημόν ἐστι μᾶλλον. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰπὼν, “σωθήσεται,” οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν ἐπίτασιν τῆς τιμωρίας ἠνίξατο, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· αὐτὸς ^α δὲ μενεῖ διηνεκῶς κολαζόμενος.

Εἶτα καὶ ἐπιφέρει λέγων· “Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε;” Ἐπειδὴ γὰρ περὶ τῶν διατεμνόντων τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ ἔμ-προσθεν διελέχθη, καθάπτεται λοιπὸν καὶ τοῦ πεπορνευκότος, σαφῶς μὲν οὐδέπω, ἀορίστως δὲ αἰνιττόμενος τὸν διεφθαρμένον Εὐαγγελίου βίον, καὶ ἐπαίρων τὸ ἁμάρτημα ἀπὸ τῆς ἡδὴ δοθείσης αὐτῷ δωρεᾶς. Εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐντρέπει ἀπὸ τῶν αὐτῶν τούτων τῶν ἡδὴ ὑπαρξάντων. Ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἢ ἀπὸ τῶν ἡδὴ γεγεννημένων, ἢ λυπηρῶν, ἢ χρηστῶν, αἰεὶ τοῦτο ποιεῖ· ἀπὸ μὲν τῶν μελλόντων, “Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται” ἀπὸ δὲ τῶν ἡδὴ γεγεννημένων, “Οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;” ¹⁴ “Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τούτον ὁ θεός.” Ὁρᾷς τὴν καταφορὰν τοῦ λόγου; Ἀλλ’ ἕως τὸ πρόσ-78ωπον ἁδηλὸν ἐστίν, οὐχ οὕτως ἐπαχθεὶς τὸ λεγόμενον, πάντων διανεμομένων τὸν τῆς ἐπιτιμώσεως φόβον. “Φθερεῖ αὐτὸν ὁ θεός” τουτέστιν, ἀπολεῖ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ καταρωμένου ἐστίν, ἀλλὰ προφητεύοντος. “Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος

12 2 Cor. x. 5.

13 Rom. vi. 21.

14 v. 17.

^ο οὕτω δὲ ὡς] Sic C.E. οὕτως ὡς vulgo. ^α διὰ γὰρ τοῦτο] διὰ τοῦτο γοῦν E. οὐχ ἀπλῶς· διὰ τοῦτο C. Aret. ἀλλὰ διὰ τοῦτο Cat. ^ρ γὰρ] οὖν C. ^α δὲ om. F. Statim μένει E. ^ι τῇ] τοῖς E.F. ^ς ὅτι om. E. ^ι αὐτὸν] τοῦτον C.E.

ἐστιν." Ὁ δὲ πεπορνευμένος βέβηλος. Εἶτα ἵνα μὴ δόξη
πρὸς ἐκείνον ὡς ἀποτείνεσθαι, εἰπὼν, "Ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
ἅγιός ἐστιν," ^κἐπήγαγεν, "Οἵτινές ἐστε ὑμεῖς." ¹⁵ "Μηδεὶς
ἐαυτὸν ἐξαπατάτω." Καὶ τοῦτο πρὸς ἐκείνον, ὡς νομίζοντά
τι εἶναι, καὶ ἀπὸ τῆς σοφίας ἀνχοῦντα. ^γΚαὶ ἵνα μὴ δόξη
παρέργως μέχρι πολλοῦ πρὸς αὐτὸν ^zἀποτείνεσθαι, ἐμβαλὼν
αὐτὸν εἰς ἀγωνίαν καὶ τῷ φόβῳ παραδοὺς αὐτὸν, ^aπάλιν ἐπὶ τὸ B
κοινὸν ἔγκλημα τὸν λόγον ^bἄγει, λέγων, "Εἴ τις δοκεῖ φρόνιμος
εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται
σοφός." Ποιεῖ δὲ ^cαὐτὸ λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας,
ἅτε καταγωνισάμενος αὐτοὺς ἰκανῶς. Κἂν γὰρ πλούσιος ἢ τις,
κἂν εὐγενής, τῶν εὐτελῶν ἐστὶν εὐτελέστερος, ὅταν ὑπὸ τῆς
ἀμαρτίας ἁλῶ. Ὡς περ γὰρ κἂν ^dβασιλεὺς ἢ τις, δούλος δὲ
γένηται βαρβάρων, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς
ἀμαρτίας. Βαρβαρος γὰρ ἐστὶν ἡ ἀμαρτία, καὶ ψυχῆς οὐκ
^eεἰδύια φείδεσθαι τῆς ἁπαξ ἀλούσης, ἀλλ' ἐπὶ λύμῃ τῶν ^fἐπι- C
δεχομένων αὐτὴν τυραννοῦσα.

^gΟὐδὲν γὰρ οὕτως ἀλόγιστον, ὡς ἀμαρτία, οὐδὲν οὕτως
^hἀνόητον καὶ μωρὸν καὶ ῥαγδαῖον· πάντα ἀνατρέπει καὶ συγχεῖ
ⁱκαὶ ἀπόλλυσιν ἔνθα ἂν εἰσπηδήσῃ· ^kἀηδὴς ἰδεῖν, φορτικὴ καὶ
ἐταχθῆς. Καὶ εἴ τις αὐτὴν ἀνέπλαττε ζωγράφος, οὐκ ἂν μοι
^lδοκεῖ ἀμαρτεῖν οὕτως ^mαὐτὴν ἀναπλάττων, γυναῖκά τινα
θηριόμορφον, βάρβαρον, πῦρ πνέουσαν, ἀτερπῆ, μέλαιναν,
οἷας οἱ τῶν ἔξωθεν ποιηταὶ τὰς Σκύλλας ὑπογράφουσι. Μυ-
ρίαις γὰρ χερσὶν ἐπιλαμβάνεται τῶν ἡμετέρων λογισμῶν, καὶ D
ἀδοκῆτως ἐπείσέρχεται, καὶ πάντα διασπαράττει, καθάπερ
οἱ κύνες οἱ λάθρα δάκνοντες. Μᾶλλον δὲ τί δεῖ ζωγραφίας
ἡμῖν, δέον τοὺς κατ' αὐτὴν πεποιωμένους εἰς μέσον ⁿἀγαγεῖν;
^oΤίνα οὖν βούλεσθε πρότερον ὑπογράψωμεν; τὸν πλεονέκτην
καὶ ἄρπαγα; Καὶ τί τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀναισχυντότερον;
τί ἀναιδέστερον καὶ κυνικώτερον; οὐ γὰρ οὕτω κύων ἔστηκεν
ἀναιδευόμενος, ὡς οὗτος, ὅταν τὰ πάντων ἀρπάξῃ. Τί τῶν

15 v. 18.

^γ ὁ δὲ] ἄρα ὁ C. ^κ Sic C.E.F. ἀποτείνεσθαι Edd. ^κ ἐπήγαγεν omnes.
Edebatur ἐπάγει. Mox ὑμεῖς ἐστε Edd. repugnantibus libris. ^γ καὶ ἵνα μὴ]
Sic C.E. καὶ om. A.F. Veron. ἵνα δὲ μὴ ediderunt Sav. Mor. Ben. ^z Sic
omnes. Edebatur ἀποτείνεσθαι. ^a πάλιν] καὶ πάλιν a pr. man. A. λοιπὸν
πάλιν C. ^b ἀνάγει F. ^c αὐτὸ omnes. τοῦτο Edd. ^d βασιλεὺς ἢ] Sic
C.E.F. Edebatur βασιλεύσῃ. ^e εἰδύια φείδεσθαι] εἰδύιας πείθεσθαι C.E.
et a pr. man. A. Ita edebatur ante Sav. ^f καταδεχομένων C. ^g HΘΙΚΟΝ.
Ὅπως ἀσχήμων ἡ ἀμαρτία, καὶ τίνι ἔοικεν· καὶ περὶ πλεονεκτῶν. Veron. ^h ἀνό-
ητον E. ⁱ καὶ om. F. ^k ἀειδὴς E. Veron. ^l δοκεῖ C.E. δοκεῖν F. δοκῇ
vulgo. ^m αὐτὴν om. E. ⁿ ἀγειν F. ^o τίνα] τί E. Mox ὑπογράψωμεν
A.F. ὑπογράφωμεν Edd.

χειρῶν μιαιώτερον ἐκείνων; τί τοῦ στόματος ἱταμώτερον τοῦ πάντα καταπίνοντος, καὶ οὐ κορεννυμένου; Μὴ γὰρ εἰς τὸ Ἐπρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἴδῃς, ὅτι ἀνθρώπου· οὐ γὰρ τὰ τοιαῦτα βλέπουσιν οἱ ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί. Οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ῥ' ἀνθρώπους, οὐ βλέπει τὸν οὐρανὸν οὐρανόν, οὐδὲ ἀνανεύει πρὸς τὸν δεσπότην, ἀλλὰ πάντα χρήματα εἶναι νομίζει. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ πένητας εἰώθασιν ὁρᾶν καταπεπονη- (300) μένους, καὶ ἑπικλᾶσθαι· οὗτοι δὲ ὁρῶσι πένητας, καὶ ἐκθηριούνται. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ οὐχ ὡς ἴδια τὰ ἀλλότρια 79 βλέπουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια ὡς ἀλλότρια, καὶ οὐκ ἐφίενται τῶν ἐτέροις δεδομένων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐτέρους κενοῦσι τὰ ἑαυτῶν· οὗτοι δὲ οὐκ ἀνέχονται, εἰ μὴ τὰ πάντων λάβοιεν· οὐ γὰρ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θηριῶδες ἔχουσιν ὄμμα. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῶν οὐκ ἀνέχονται· αὐτῶν γὰρ ἐστὶ, ἵκ' ἀν' ἐτέρων ἢ κατὰ πρόσωπον· οὗτοι δὲ εἰ μὴ ὅ' πάντας γυμνώσαιεν, καὶ τὰ ὅ' πάντων οἴκοι ὁ κατάθουιντο, οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἐμπι- B πλῶνται. Διόπερ οὐδὲ θηρίων τὰς χεῖρας τὰς τούτων ἂν τις εἶναι φαίη μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγριωτέρας πολλῶ καὶ χαλεπωτέρας. Ἐρκετοὶ μὲν γὰρ καὶ λύκοι, ἐπειδὴν λάβωσι κόρον, τῆς τοιαύτης τροφῆς ἀφίστανται· οὗτοι δὲ κόρον οὐκ ἔχουσι. Καίτοι διὰ τοῦτο ὁ χεῖρας ἡμῖν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐτέροις βοηθῶμεν, οὐχ ἵνα ἐπιβουλεύωμεν. Εἰ δὲ μέλλοιμεν αὐταῖς εἰς τοῦτο κεχρηῆσθαι, βέλτιον αὐτὰς ἀποκοπῆναι, καὶ χωρὶς τούτων εἶναι. Σὺ δὲ ἂν μὲν πρόβατον σπαράττῃ θηρίον, ἀλγεῖς· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ὁμόφυλον τοῦτο ἐργαζόμενος, οὐ νομίζεις τι ποιεῖν δεινόν; καὶ πῶς ἂν εἴης ἄνθρωπος; Οὐχ C ὁρᾷς ὅτι ἀνθρώπινον ὁ πρᾶγμα καλοῦμεν, τὸ ἐλέου γέμον καὶ φιλανθρωπίας· ὅταν δὲ ὡμόν τι καὶ ἀπηνὲς ἐργάσῃται, ἀπ' ἀνθρώπου ὁ τὸν τοιοῦτον ὀνομάζομεν; Οὐκοῦν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν, τοῦ δὲ θηρίου ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ὑπογράφομεν, λέγοντες αἰεὶ, μὴ γὰρ ὁ ἄνθρωπος; θηρίον ἢ κύων. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι πενίαν διορθοῦσιν, οὐκ αὖξουσιν. Τούτων καὶ τὰ στόματα θηρίων ἐστὶ στόματα, μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα ἐκείνων ἀγριώτερα· καὶ γὰρ ῥήματα φθέγγονται μᾶλλον ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἰὸν ἀφιέντα, ἢ φόνον ἐργαζόμενα. Καὶ εἰ

ῥ' ἀνθρώπους] ὡς ἀνθρώπους ex corr. A. ἑπικλῶνται F. ῥ' Vid. Annot. ὄμμα] ὄνομα E. ἵκ' καὶ τὸ F. ὅ' πάντας E. Flor. p. 224. (Tom. xii. p. 536 B.) Edebatur πάντα. ὅ' πάντα C. ὁ κατάθουιντο Flor. et ex corr. E. κατάθωνται Edd. ὁ οὐδὲ τότε] Sic Flor. οὐδέποτε Codd. et Edd. ἔρκετο F. etiam A. ante corr. ὁ χεῖρας ἡμῖν] ἡμῖν χεῖρας C.E. ὁ τὸ πρᾶγμα F. Mox ἐλέους idem. ὁ ἐργάσῃται] + τις E. ὁ τὸν] τὸ C. ὁ ἄνθρωπος] + ἐστὶν E. ὁ φόνον] καὶ φόνον C. Statim ἐργαζόμενον F.

πάντα τις ἐπέλθοι, τότε ὄψεται καλῶς, πῶς θηρία ἑὰπὸ ἀνθρώπων τοὺς χρωμένους ἢ ἀπανθρωπία ποιεῖ. Εἰ δὲ καὶ τὴν D διάνοιάν τις ἐξετάσειε τῶν τοιούτων, οὐκέτι θηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς προσερεῖ. Καὶ γὰρ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀπηνείας καὶ τῆς πρὸς ἡ τὸν ὁμόδουλον ἔχθρας· καὶ οὔτε βασιλείας ἔρως ἐκεῖ, οὔτε γεέννης φόβος, οὐκ αἰδῶς ἀνθρώπων, οὐκ ἔλεος, οὐ συμπάθεια, ἀλλ' ἀναισχυντία καὶ ἰταμότης, καὶ ὑπεροψία τῶν μελλόντων ἀπάντων· καὶ μῦθος αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τὰ τοῦ θεοῦ ῥήματα τὰ περὶ κολάσεως, καὶ γέλως ἢ ἀπειλή. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πλεονέκτου διάνοια. Ὅταν οὖν ἔνδοθεν μὲν δαίμονες ὦσιν, ἔξωθεν δὲ θηρία, καὶ θηρίων χεῖρους, ποῦ E ἰθῆσομεν τοὺς τοιούτους, εἰπέ μοι; Ὅτι γὰρ καὶ θηρίων χεῖρους, δῆλον ἐκεῖθεν· τὰ θηρία τῇ φύσει τοιαῦτά ἐστιν, οὔτοι δὲ κατὰ φύσιν τὸ ἡμερον ἔχοντες, παρὰ φύσιν εἰς τὸ θηριῶδες ἑαυτοὺς ἐξάγειν βιάζονται. Καὶ οἱ δαίμονες δὲ τοὺς κ' ἐπιβουλευομένους ἀνθρώπους συμπράττοντας ἑαυτοῖς ἔχουσιν· ὡς εἰ μὴ συνέπραττον, τὸ πλέον τῶν ἑπιβουλῶν τῶν καθ' ἡμῶν ἐκείνοις ἀνῆρητο· οὔτοι δὲ καὶ φιλονεικούντων αὐτοῖς τῶν ἐπηρεαζομένων κρατεῖν ἐπιχειροῦσι. Πάλιν ὁ δαίμων ἀνθρώπων πολεμεῖ, οὐ δαίμοσι τοῖς ὁμοφύλοις· οὗτος δὲ τὸ συγγενές καὶ 80 οἰκεῖον παντὶ τῷ τρόπῳ κακοῦν ἐπείγεται, καὶ οὐδὲ τὴν φύσιν αἰδεῖται. Οἶδα ὅτι πολλοὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τούτων ἀπεχθάνονται τῶν ῥημάτων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπεχθάνομαι πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐλεῶ καὶ δακρύω τοὺς οὕτω διακειμένους· καὶ πληξαι θέλωσιν, ἡδέως ἂν ἀνασχοίμην, εἰ ὁ ἀπέχοιντο τῆς θηριωδίας ταύτης. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης μεθ' ἡμῶν τοὺς τοιούτους ἐκβάλλει τῆς τῶν ἀνθρώπων συγγενείας, λέγων, ὅτι 16“ Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις.” Γενώμεθα τοίνυν ἀνθρωποὶ ποτε, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψωμεν, καὶ τὸ κατ' B εἰκόνα ἀπολάβωμεν P καὶ ἀνακτησώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ᾧμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16 Psal. xlviii. 21. Col. iii. 10.

κ' ἀπὸ] ἀπὸ F. et ex corr. A. ἡ τὸν] τὸ F. ἰ θῆσωμεν F. κ' ἐπιβουλευομένους] Sic Flor. secundum conjecturam Savillii. Edebatur ἐπιβουλεύοντας, consentientibus libris praeter C. qui ἐπηρεάζοντας habet. ἑπιβουλῶν] Sic C.E. Flor. et Regius apud Montef. qui ita edidit. Legebatur ἐπιβουλων. τῷ τρόπῳ F. θελήσωσιν A. Statim ἂν receptum ex uno Cod. C. ἀπόσχοιντο E. P καὶ] + ἑαυτοὺς C.

χειρῶν μιαιώτερον ἐκείνων; τί τοῦ στόματος ἱταμώτερον τοῦ πάντα καταπίνοντος, καὶ οὐ κορεννυμένου; Μὴ γὰρ εἰς τὸ Ἐπρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἴδῃς, ὅτι ἀνθρώπου· οὐ γὰρ τὰ τοιαῦτα βλέπουνσιν οἱ ἀνθρώπινοι ὀφθαλμοί. Οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ῥ' ἀνθρώπους, οὐ βλέπει τὸν οὐρανὸν οὐρανὸν, οὐδὲ ἀνανεύει πρὸς τὸν δεσπότην, ἀλλὰ πάντα χρήματα εἶναι νομίζει. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ πένητας εἰώθασιν ὁρᾶν καταπεπονη- (300 μένους, καὶ ἡ ἐπικλᾶσθαι· ὧς οὗτοι δὲ ὁρῶσι πένητας, καὶ ἐκθηριούνται. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ οὐχ ὡς ἴδια τὰ ἀλλότρια 79 βλέπουνσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια ὡς ἀλλότρια, καὶ οὐκ ἐφίενται τῶν ἐτέροις δεδομένων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐτέρους κενοῦσι τὰ ἑαυτῶν· οὗτοι δὲ οὐκ ἀνέχονται, εἰ μὴ τὰ πάντων λάβοιεν· οὐ γὰρ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θηριῶδες ἔχουσιν ὄμμα. Οἱ ἀνθρώπων ὀφθαλμοὶ γυμνὸν ἰδεῖν τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῶν οὐκ ἀνέχονται· αὐτῶν γὰρ ἐστὶ, ἢ καὶ ἐτέρων ἢ κατὰ πρόσωπον· οὗτοι δὲ εἰ μὴ ἅπαντας γυμνώσαιεν, καὶ τὰ ὅλων οἴκοι ἁποκαθίστατο, οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἐμπι- B πλῶνται. Διόπερ οὐδὲ θηρίων τὰς χεῖρας τὰς τούτων ἂν τις εἶναι φαίῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγριωτέρας πολλῶ καὶ χαλεπωτέρας. Ἄρκτοι μὲν γὰρ καὶ λύκοι, ἐπειδὴν λάβωσι κόρον, τῆς τοιαύτης τροφῆς ἀφίστανται· οὗτοι δὲ κόρον οὐκ ἔχουσιν. Καίτοι διὰ τοῦτο ἁ χεῖρας ἡμῖν ἐποίησεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐτέροις βοηθῶμεν, οὐχ ἵνα ἐπιβουλεύωμεν. Εἰ δὲ μέλλοιμεν αὐταῖς εἰς τοῦτο κεχρησθαι, βέλτιον αὐτὰς ἀποκοπῆναι, καὶ χωρὶς τούτων εἶναι. Σὺ δὲ ἂν μὲν πρόβατον σπαράττῃ θηρίον, ἀλγεῖς· εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ὁμόφυλον τοῦτο ἐργαζόμενος, οὐ νομίζεις τι ποιεῖν δεινόν; καὶ πῶς ἂν εἴης ἄνθρωπος; Οὐχ C ὁρᾷς ὅτι ἀνθρώπινον ἡ πρᾶγμα καλοῦμεν, τὸ ἐλέου γέμον καὶ φιλανθρωπίας· ὅταν δὲ ὡμὸν τι καὶ ἀπηνὲς ἐργάσῃται, ἀπᾶν- θρωπον ἃ τὸν τοιοῦτον ὀνομάζομεν; Οὐκοῦν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ ἐλεεῖν, τοῦ δὲ θηρίου ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ὑπογράφομεν, λέγοντες αἰεὶ, μὴ γὰρ ἄνθρωπος; θηρίον ἢ κύων. Οἱ γὰρ ἄνθρωποι πενίαν διορθοῦσιν, οὐκ αὖξουσιν. Τούτων καὶ τὰ στόματα θηρίων ἐστὶ στόματα, μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα ἐκείνων ἀγριώτερα· καὶ γὰρ ῥήματα φθέγγονται μᾶλλον ἐκείνων τῶν ὀδόντων ἰὸν ἀφιέντα, ἢ φόνον ἐργαζόμενα. Καὶ εἰ

ῥ' ἀνθρώπους] ὡς ἀνθρώπους ex corr. A. ἡ ἐπικλῶνται F. ῥ' Vid. Annot.
 ὄμμα] ὄνομα E. ἢ καὶ] καὶ τὸ F. ἅπαντας E. Flor. p. 224. (Tom. xii.
 p. 536 B.) Edebatur πάντα. ὅλων πάντα C. ἁποκαθίστατο Flor. et ex
 corr. E. καταθῶνται Edd. οὐδὲ τότε] Sic Flor. οὐδέποτε Codd. et Edd.
 ἄρκτοι F. etiam A. ante corr. ἁ χεῖρας ἡμῖν] ἡμῖν χεῖρας C.E. ἃ τὸ
 πρᾶγμα F. Mox ἐλέους idem. ἐργάσῃται] + τις E. ἃ τὸν] τὸ C.
 ἄνθρωπος] + ἐστὶν E. ἢ φόνον] καὶ φόνον C. Statim ἐργαζόμενον F.

πάντα τις ἐπέλθοι, τότε ὄψεται καλῶς, πῶς θηρία ἑὰπὸ ἀνθρώπων τοὺς χρωμένους ἢ ἀπανθρωπία ποιεῖ. Εἰ δὲ καὶ τὴν D διάνοιάν τις ἐξετάσειε τῶν τοιούτων, οὐκέτι θηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ δαίμονας αὐτοὺς προσερεῖ. Καὶ γὰρ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀπηνείας καὶ τῆς πρὸς ὁμόδουλον ἔχθρας· καὶ οὔτε βασιλείας ἔρως ἐκεῖ, οὔτε γεέννης φόβος, οὐκ αἰδῶς ἀνθρώπων, οὐκ ἔλεος, οὐ συμπάθεια, ἀλλ' ἀναισχυντία καὶ ἰταμότης, καὶ ὑπερ-οψία τῶν μελλόντων ἀπάντων· καὶ μῦθος αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τὰ τοῦ θεοῦ ῥήματα τὰ περὶ κολάσεως, καὶ γέλως ἢ ἀπειλή. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πλεονέκτου διάνοια. Ὅταν οὖν ἔνδοθεν μὲν δαίμονες ὦσιν, ἔξωθεν δὲ θηρία, καὶ θηρίων χείρους, ποῦ E ἰθήσωμεν τοὺς τοιούτους, εἰπέ μοι; Ὅτι γὰρ καὶ θηρίων χείρους, δῆλον ἐκεῖθεν· τὰ θηρία τῇ φύσει τοιαῦτά ἐστιν, οὔτοι δὲ κατὰ φύσιν τὸ ἡμερον ἔχοντες, παρὰ φύσιν εἰς τὸ θηριῶδες ἑαυτοὺς ἐξάγειν βιάζονται. Καὶ οἱ δαίμονες δὲ τοὺς κ^επιβου-λενομένους ἀνθρώπους συμπράττοντας ἑαυτοῖς ἔχουσιν· ὡς εἰ μὴ συνέπραττον, τὸ πλεόν τῶν ἑπιβουλῶν τῶν καθ' ἡμῶν ἐκείνοις ἀνήρητο· οὔτοι δὲ καὶ φιλονεικούντων αὐτοῖς τῶν ἐπη-ρεαζομένων κρατεῖν ἐπιχειροῦσι. Πάλιν ὁ δαίμων ἀνθρώπῳ πολεμεῖ, οὐ δαίμοσι τοῖς ὁμοφύλοις· οὗτος δὲ τὸ συγγενές καὶ δο οὐκ οἰκίον παντὶ τ^ω τρόπῳ κακοῦν ἐπείγεται, καὶ οὐδὲ τὴν φύσιν αἰδεῖται. Οἶδα ὅτι πολλοὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τούτων ἀπεχθά-νονται τῶν ῥημάτων· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπεχθάνομαι πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐλεῶ καὶ δακρύω τοὺς οὕτω διακειμένους· καὶ πληξαι ἠθέλωσιν, ἡδέως ἂν ἀνασχοίμην, εἰ ὁ ἀπέχοιντο τῆς θηριωδίας ταύτης. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης μεθ' ἡμῶν τοὺς τοιούτους ἐκβάλλει τῆς τῶν ἀνθρώπων συγγενείας, λέγων, ὅτι 16· Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκεν, ἀλλὰ παρα-συνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις." Γενώμεθα τοίνυν ἀνθρωποὶ ποτε, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψωμεν, καὶ τὸ κατ' B εἰκόνα ἀπολάβωμεν P καὶ ἀνακτησώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύ-ματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

16 Psal. xlviii. 21. Col. iii. 10.

κ^ε ἀπὸ] ἀντὶ F. et ex corr. A. ἡ τὸν] τὸ F. ἰ θήσωμεν F. κ^ε ἐπιβου-λενομένους] Sic Flor. secundum conjecturam Savilii. Edebatur ἐπιβουλεύοντας, consentientibus libris praeter C. qui ἐπηρεάζοντας habet. ἑπιβουλῶν] Sic C.E. Flor. et Regius apud Montef. qui ita edidit. Legebatur ἐπιβουλων. τῷ τρόπῳ F. ἠ θελήσωσιν A. Statim ἂν receptum ex uno Cod. C. ὁ ἀπόσχοιντο E. P καὶ] + ἑαυτοὺς C.

ΛΟΓΟΣ Ι.

(30)

C¹ Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.

“ΟΠΕΡ ἔφθην εἰπὼν, καὶ πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ εἰς τὴν ^aκατὰ τοῦ πεπορνευκότος κατηγορίαν ἐξενεχθεὶς, καὶ αἰνιγματωδῶς αὐτὴν παρανοίξας διὰ βραχέων, καὶ κατασείσας αὐτοῦ τὸ συνειδὸς, ἐπείγεται πάλιν ἐπὶ τὴν μάχην τῆς σοφίας τῆς ἔξωθεν, καὶ τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐντεῦθεν πεφυσιωμένων καὶ διατεμνόντων τὴν ἐκκλησίαν· ἵνα τὸ λείπον προσθεῖς καὶ τὸ κεφάλαιον ἅπαν ἀπαρτίσας μετὰ ἀκριβείας, οὕτω δλοῖπὸν σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ κατὰ τοῦ πεπορνευκότος φέρεσθαι τὴν γλῶτταν ἀφῇ, πρότερον ^bἀκροβολισάμενος πρὸς αὐτὸν δι’ ὧν ἔμπροσθεν εἶρηκε. Καὶ γὰρ τὸ, “Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω,” πρὸς ἐκείνον μάλιστά ἐστιν ἀποτεينوμένου, καὶ προκαταλεαίνοντος αὐτὸν ^cφόβῳ· καὶ ὁ περὶ τῆς καλάμης λόγος αὐτὸν μάλιστά ἐστιν αἰνιττομένου, καὶ τὸ λέγειν, ^dὅτι “Οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα ^eτοῦ θεοῦ κατοικεῖ ἐν ὑμῖν;” Δύο γὰρ ταῦτα μάλιστα ἀπάγειν ἡμᾶς ἀμαρτίας εἴωθεν, ὅταν τὴν κειμένην τῇ ἀμαρτία κόλασιν ἐννοήσωμεν, καὶ ὅταν τὴν ἡμετέραν ἀξίαν ἀναλογισώμεθα. Τῷ μὲν οὖν τὸν χόρτον ^fεἰς μέσον παράγειν καὶ τὴν καλάμην, ἐφόβησε· τῷ δὲ τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκείας εὐγενείας εἰπεῖν, Εὐένετρεψεν, ἐκείνῳ μὲν τοὺς ἀναισθητοτέρους, τούτῳ δὲ ^gκαὶ τοὺς ἐπιεικεστέρους βελτίους ποιῶν. “Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω.” Ὡς περ νεκρὸν τῷ κόσμῳ κελεύει γενέσθαι, καὶ ἡ νεκρότης αὕτη οὐδὲν παραβλάπτει, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ, ζωῆς αἰτία ^hγινομένη· οὕτω καὶ μωρὸν ⁱκελεύει τῷ αἰῶνι τούτῳ γενέσθαι, σοφίαν ἐντεῦθεν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ προξενῶν. Μωρὸς δὲ τῷ κόσμῳ γίνεται ὁ τὴν ἔξωθεν ἀτιμάζων σοφίαν, καὶ πεπεισμένος μηδὲν αὐτῷ συντελεῖν πρὸς τὴν τῆς πίστεως ⁸¹κατάληψιν. Ὡς περ οὖν ἡ πενία ἢ κατὰ θεὸν πλούτου αἰτία,

¹ CAP. III. v. 18, 19.

Hom. X. ^a κατὰ om. F. expunctum in A. ^b ἀκροβολησάμενος F. ἀκριβολογησάμενος E. ^c τῷ φόβῳ Edd. repugnantibus libris. ^d ὅτι om. F. ^e τοῦ om. C. Statim οἰκεῖ F. ^f Sic Codd. παράγειν εἰς μέσον inverso ord. Edd. ^g καὶ assumptum ex C.E. ^h γινομένη E. Cat. γενομένη vulgo. ⁱ κελεύει τῷ αἰῶνι τούτῳ] Sic libri omnes et Cat. τῷ κόσμῳ τούτῳ κελεύει Edd.

καὶ ἡ ταπείνωσις ὕψους, καὶ τὸ δόξης ὑπερορᾶν δόξης αἷτιον γίνεται· οὕτω καὶ τὸ μωρὸν γενέσθαι σοφώτερον πάντων ποιεῖ. ^κ Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ παρ' ἡμῖν. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, ἀποθέσθω τὴν σοφίαν, ἀλλὰ, “γενέσθω μωρός;” Ἰνα μεθ' ὑπερβολῆς ἀτιμάσῃ τὴν ἔξωθεν παιδευσιν. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἴσον εἶπεν, ἀπόθου σου τὴν σοφίαν, καὶ γενοῦ μωρός. Ἄλλως δὲ καὶ παιδεύει μὴ ἐπαισχύνεσθαι τῇ παρ' ἡμῖν ἰδιωτεία· πάνυ γὰρ καταγελαῖ τῶν ἔξωθεν. Διόπερ οὐδὲ τὰ ὀνόματα δέδοικεν, ἐπειδὴ θαρρεῖ τῇ τῶν πραγμάτων δυνάμει. B Ὡς περ οὖν ὁ σταυρὸς, δοκῶν ἰεπονείδιστον εἶναι, μυρίων γέγονεν αἷτιος ἀγαθῶν, καὶ δόξης ὑπόθεσις ἀφάτου καὶ ρίζα· οὕτω καὶ ἡ δοκοῦσα μωρία εἶναι, σοφίας ἡμῖν αἰτία κατέστη. Καθάπερ γὰρ ὁ κακῶς τι μεμαθηκώς, ἂν μὴ τὸ πᾶν ἀπόθηται, καὶ λεάνῃ τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρὰν παράσχη τῷ μέλλοντι γράφειν, οὐδὲν εἴσεται σαφὲς τῶν ὑγιῶν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἔξωθεν σοφίας, ἂν μὴ τὸ πᾶν ἐξέλῃς, καὶ σαρώσῃς σου τὴν διάνοιαν, καὶ ἐξίσῃς τῷ ἰδιώτῃ παράσχῃς σαυτὸν τῇ πίστει, οὐδὲν εἴσῃ γενναῖον ἀκριβῶς. Καὶ γὰρ οἱ παραβλέποντες, ἂν μὴ μύσαντες ^μ ἐτέροις ἑαυτοὺς παραδῶσιν, ἀλλὰ τῇ διεφθαρμένῃ τῶν ὀφθαλμῶν ὄψει τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιτρέψωσι, C τῶν οὐχ ὁρῶντων πολλῶ πλείονα ἀμαρτήσονται. Καὶ πῶς ἂν εἴῃ τὴν σοφίαν ταύτην ἀποθέσθαι, φησί; Μὴ ^ν κεκρημένον αὐτῶν τοῖς δόγμασιν. Εἵτα ἐπειδὴ οὕτως αὐτῆς σφοδρῶς ἀποστῆναι ἐκέλευσε, καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι λέγων· “Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.” Οὐ γὰρ μόνον οὐδὲν συντελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζει. Δεῖ τοίνυν αὐτῆς ἀποστῆναι ἅτε βλαπτούσης. Ὁρᾷς πῶς ἐκ περιουσίας ἤνεγκε τὰ νικητήρια, ἀποδείξας ὡς οὐ μόνον ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐναντιοῦται; Καὶ οὐδὲ ταῖς οἰκείαις ἀρκεῖται κατα- D (302) σκεναῖς, ἀλλὰ καὶ μαρτυρίαν ἐπήγαγε πάλιν, λέγων· “Γέγραπται γὰρ, Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.” ^ο Ἡ σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ, ἡ δρασσόμενος ἐν τῇ πανουργίᾳ, τουτέστι, ^ρ τοῖς οἰκείοις ὅπλοις αὐτοὺς χειρούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ σοφίᾳ ἐχρήσαντο εἰς τὸ μὴ δεηθῆναι τοῦ θεοῦ, δι' αὐτῆς ταύτης ἤλεγξεν αὐτοὺς, ὅτι μάλιστα δέονται ^ι θεοῦ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὅτι μωροὶ γενομένοι δι' αὐτῆς,

^κ Vid. Annot. ¹ Sic A.C.E. Cat. ἐπονείδιστος vulgo. ^μ ἐτέροις ἑαυτοῖς] Sic nostri omnes. Legebatur ἑαυτοὺς ἐτέροις. ^ν κεκρημένον] Sic Cat. et ex corr. A. κεκρημένοι F. et a pr. man. A. κεκρημένους C. Codex E. habet κεκρημένοι, correctum, ut videtur, ex κεκρημένον. Hoc edidit Savilius, illud Veron. Commel. κεκρημένων per errorem pro κεκρημένον habent Mor. Montef. ^ο Vid. Annot. ^ρ τοῖς] ἐν τοῖς C.E. ^ι τοῦ θεοῦ vulgo. τοῦ om. A.C.E. Cat.

εικότως δι' αὐτῆς ἐάλωσαν. Οἱ γὰρ ἔνομιζοντες μὴ δεῖσθαι θεοῦ, εἰς τοσαύτην κατέστησαν χρεῖαν, ὥς ἀλιέων καὶ ἀγραμμάτων ἐλάττους φανῆναι, καὶ αὐτῶν τούτων δεηθῆναι λοιπόν. **Ε**Διὰ τοῦτό φησιν· ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν εἶλεν αὐτούς. Τὸ μὲν ^βγὰρ εἰπεῖν, “Ἀπολῶ τὴν σοφίαν,” πρὸς τὸ μηδὲν χρήσιμον εἰσαγαγεῖν εἴρηται· τὸ δὲ, “Ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν,” πρὸς τὸ δεῖξαι τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν.

Εἶτα καὶ τὸν τρόπον λέγει καθ' ὃν εἶλεν, ἐτέραν προσθεῖς μαρτυρίαν. ²“Κύριος γὰρ, φησὶ, γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.” Ὅταν δὲ ἡ σοφία ἢ ⁸² ἄπειρος ταῦτα περὶ αὐτῶν ψηφίζεται, καὶ ἀποφαίνει τοιοῦτους, ποῖαν ἐτέραν ζητεῖς ἀπόδειξιν τῆς ἐσχάτης ἀνοίας αὐτῶν; Αἱ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων κρίσεις πολλαχοῦ διαπίπτουσιν, ἡ δὲ τοῦ θεοῦ ψῆφος ἄληπτος καὶ ἀδέκαστος πανταχοῦ. Στήσας τοίνυν ^γτὸ τρόπαιον οὕτω λαμπρὸν τῆς ἄνωθεν κρίσεως, ^δκαταφορικῶς λοιπὸν κέχρηται τῷ λόγῳ, πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἀποστρέψας αὐτὸν, καὶ λέγων οὕτως· ³“Ὡστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ^εἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστι.” Πάλιν ἐπὶ τὸ πρότερον ἔρχεται, δεικνὺς ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τοῖς πνευματικοῖς ὀφείλουσι μέγα φρονεῖν, ἅτε οὐδὲν παρ' ἑαυτῶν ἔχοντες. **Β**Ὅταν οὖν ἡ μὲν ἔξωθεν σοφία βλαβερά ᾖ, τὰ δὲ πνευματικὰ μὴ παρ' ὑμῶν ἢ δεδομένα, πόθεν ἔχεις καυχᾶσθαι; Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἔξωθεν σοφίας, “μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω,” φησὶν, ἐπειδὴ ἐπὶ πράγματι ἐφρόνουν βλαβερῶς ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ὠφέλειαν ἔχει, “μηδεὶς καυχάσθω” καὶ ἡμερώτερον κέχρηται τῷ λόγῳ. ⁴“Πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν· εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστίν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.” Ἐπειδὴ ^εγὰρ σφόδρα αὐτῶν καθήψατο, πάλιν αὐτοὺς ἀνακτᾶται. **Κ**αὶ **Α**νώτερω μὲν ἔλεγε, “Συνεργοὶ ἐσμεν τοῦ θεοῦ,” καὶ δι' ἐτέρων δὲ πλειόνων αὐτοὺς παρεμυθήσατο· καὶ ἐνταῦθα δὲ φησι, “Πάντα ὑμῶν ἐστι,” καθαιρῶν τὸν τῦφον τῶν διδασκάλων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν αὐτοῖς χαρίζονται, ἀλλ' ὅτι καὶ οὗτοι ἐκείνοις χάριν ἔχειν ὀφείλουσι· διὰ γὰρ αὐτοὺς τοιοῦτοι γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἔλαβον. Ἄλλ' ἐπειδὴ

² v. 20.³ v. 21.⁴ v. 22, 23.

^γ νομίζοντες post θεοῦ transp. Edd. contra fidem librorum. ^ε γὰρ om. F. γὰρ εἰπεῖν] οὖν C. ^ε ἀνθρώπων C.E. Mosq. 2. et Reg. apud Montef. σοφῶν vulgo. ^γ τὸ om. F. ^δ καταφορικῶς C. ^ε ἀνθρώποις] Sic nostri omnes et Mosq. ἀνθρωπίνους vulgo. ^γ ἑαυτοῖς F. ^ε γὰρ om. C.

ἔμελλον καὶ αὐτοὶ καυχᾶσθαι, διὰ τοῦτο προεξέκοψε καὶ τοῦτο τὸ νόσημα, εἰπὼν, “Ἐκάστῳ ὡς ^aὁ θεὸς ἔδωκε,” καὶ ὅτι “Ὁ θεὸς ^bᾠξάνεν” ἵνα μήτε ἐκεῖνοι ὡς παρέχοντες μέγα φρονῶσι, μήτε οὗτοι διὰ τὸ ἀκοῦσαι ^cπάλιν, “Πάντα ὑμῶν ^dἔστι,” πάλιν ἐπαίρωνται. Καὶ γὰρ εἰ καὶ δι’ ὑμᾶς, ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν γεγένηται. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς μέχρι τέλους ^dπαρέμενε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Πέτρου ὑποτιθείς. Τί δέ ἐστιν, “εἴτε θάνατος;” “Ὅτι καὶ ἀποθνήσκωσι, δι’ ὑμᾶς ἀποθνήσκουσι, κινδυνεύοντες ὑπὲρ τῆς ^eὑμετέρας σωτηρίας. Ὅρᾳς πῶς πάλιν τῶν μὲν μαθητῶν καθεῖλε τὸ φρόνημα, τῶν δὲ διδασκάλων ἐτήρην; Ὡς γὰρ παισὶν εὐγενέσι παιδαγωγοὺς ἔχουσι καὶ μέλουσι πάντα κληρονομεῖν, οὕτω διαλέγεται. Ἔστι καὶ ἐτέρως εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὁ τοῦ Ἀδὰμ θάνατος δι’ ἡμᾶς, ἵνα σωφρονισθῶμεν, καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα σωθῶμεν. “Ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.” Ἐτέρως ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐτέρως ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐτέρως ἡμῶν ὁ κόσμος. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἔργον· ὁ δὲ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὡς γέννημα γήσιον, οὐχ ὡς ἔργον, ὥσπερ οὐδὲ ὁ κόσμος ἡμῶν. Ὡστε εἰ καὶ μία ἡ λέξις, ἀλλὰ διάφορος ἡ ἔννοια. Ἡμῶν μὲν γὰρ ὁ κόσμος, ὡς δι’ ἡμᾶς ^bγεγεννημένος· ὁ δὲ Χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὡς αὐτὸν αἷτιον ἔχων κατὰ τὸ ¹πατέρα εἶναι· ἡμεῖς ⁽³⁰³⁾ δὲ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ὑπ’ αὐτοῦ κατασκευασθέντες. Εἰ δὲ ⁸³ ἐκεῖνοι ὑμῶν, φησὶ, τί τὸναντίον ἐποιήσατε, αὐτοῖς ἐπονομαζόμενοι, ἀλλ’ οὐχὶ τῷ Χριστῷ καὶ τῷ θεῷ; ⁵“Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας ¹Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.” Ἐπειδὴ κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φρόνημα, ὅρα πῶς πάλιν αὐτὸ ἀνακτᾶται λέγων· “ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ.” Μὴ τοίνυν τὸν δεσπότην ἀφείς, ἀπὸ τῶν ὑπηρετῶν καλοῦ καὶ τῶν διακονουμένων. Οἰκονόμους δὲ εἶπε, δεικνὺς ὡς οὐχ ἅπασιν αὐτὰ χρὴ διδόναι, ἀλλ’ οἷς δεῖ, καὶ οἷς ἄξιον οἰκονομεῖν. ⁶“Ὁ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὑρεθῇ.” Τουτέστιν, ἵνα μὴ τὰ Β δεσποτικὰ ^mσφετερίζηται, ἵνα μὴ ὡς δεσπότης ἑαυτῷ ⁿἐκδικῇ,

⁵ CAP. IV. v. 1.

⁶ v. 2.

^a ὁ θεὸς omnes. Articulus aberat. ^b ᾠξήσεν F. ^c πάλιν om. Cat. ὅτι pro πάλιν habet C. Statim πάντα om. F. ^d παρέμενε ex corr. recent. A. Eadem manus post ὄνομα in marg. adscripsit προτάτων. ^e ὑμετέρας F. et a pr. man. A. ^f οὐχ ὡς—ἡμῶν] ἡμῶν δὲ ὁ κόσμος, οὐχ ὡς ἔργον, ἀλλ’ ὡς δι’ ἡμᾶς γεγεννημένος C. Reg. apud Montef. et Aret. ^g ὥσπερ] + οὖν Cat. ^h γεγεννημένος Veron. Sav. γεγονὼς C. γεγονὼς Reg. apud Montef. qui ita edidit. ἴσ. γεγεννημένος Sav. marg. Ita A.E. Cat. ⁱ πρᾶ] πρᾶ Cat. ^k ἐκεῖνα Cat. κακεῖνοι E. ^l τοῦ Χριστοῦ bis Edd. In priore loco τοῦ om. C.F. Mosq. 7. in posteriore τοῦ om. iidem et E. ^m Sic C. σφετερίζηται vulgo. ⁿ ἐκδικῇ F.

ἀλλ' ὡς οἰκονόμος °διοικῇ. Οἰκονόμου γὰρ τὸ διοικεῖν τὰ ἐγχειρισθέντα καλῶς· οὐκ αὐτοῦ λέγειν εἶναι τὰ δεσποτικά, ἀλλὰ τὸναντίον τοῦ δεσπότου τὰ ἑαυτοῦ.

¶ Ἐκαστος ταῦτα ἐννοῶν, καὶ ὁ λόγον ἔχων καὶ ὁ χρήματα κεκτημένος, οἷον ὅτι ἐπιστεύθη δεσποτικά, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, μὴ κατεχέτω αὐτὰ παρ' ἑαυτῷ, μήτε ἑαυτοῦ ἐπιψηφίζετω, ἀλλὰ τῷ θεῷ λογιζέσθω τῷ πάντα δεδοκότι. Θέλεις ἰδεῖν οἰκονόμους πιστούς; Ἀκουσον τί φησιν ὁ Πέτρος· 7“Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδία δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;” καὶ τῷ Κορνηλίῳ 8δὲ ἔλεγε, 8“Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ὑμῖν ἐσμεν ἄνθρωποι” καὶ πρὸς τὸν Χριστὸν δὲ, 9“Ἴδου ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι.” Καὶ ὁ Παῦλος δὲ εἰπὼν, ὅτι 10“Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα,” ἐπήγαγεν· “οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ ὕψις χάρις ἡ σὺν ἐμοί.” Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀποτεινόμενος ἔλεγε, “Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;” Οὐδὲν γὰρ ἔχεις σὸν, οὐ χρήματα, οὐ λόγον, οὐ ψυχὴν αὐτήν· 11καὶ γὰρ αὕτη τοῦ δεσπότου. Ὅταν οὖν χρεῖα καλῇ, καὶ ταύτην κατάθῃ. Εἰ δὲ φιλοζωεῖς, καὶ κελευόμενος καταθεῖναι ἀντιλέγεις, οὐκέτι πιστὸς οἰκονόμος εἶ. Καὶ πῶς ἐνι θεοῦ καλοῦντος ἀντιστῆναι; Τοῦτο γὰρ καὶ γὰρ φημι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαυμάζω τοῦ θεοῦ τὴν φιланθρωπίαν, ὅτι 12δύναται καὶ ἄκοντός σου παρὰ σοῦ λαβεῖν, ταῦτα οὐ βούλεται ἄκοντος εἰσενεχθῆναι, ἵνα καὶ μισθὸν ἔχῃς. Οἷον, δύναται τὴν ψυχὴν λαβεῖν ἄκοντος, 13ἀλλ' ἐκόντος βούλεται, ἵνα λέγῃς κατὰ ΕΠαῦλον· 11“Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω.” Δύναταί σου τὴν δόξαν λαβεῖν ἄκοντος καὶ ποιῆσαι ταπεινὸν, ἀλλὰ παρ' ἐκόντος θέλει, ἵνα ἀμοιβὴν ἔχῃς. Δύναταί σε ποιῆσαι πένητα καὶ μὴ βουλόμενον, ἀλλ' ἐκόντα σε βούλεται γενέσθαι τοιοῦτον, ἵνα σοι πλέξῃ στεφάνους. Εἶδες ὃ θεοῦ φιланθρωπίαν; εἶδες νωθεῖαν ἡμετέραν; Ἐπ' ἀξιώματος ἐγένου μεγάλου, καὶ ἀρχῆς ἐπελάβου ποτὲ ἐκκλησιαστικῆς; Μὴ μέγα φρόνει· οὐ σὺ τὴν δόξαν ἐκτήσω, ἀλλ' ὁ θεός σε ἐνέδυσεν. Ὡς ἀλλοτρίας τοίνυν

7 Act. iii. 12.

8 Act. xiv. 15. coll. x. 26.

9 Matth. xix. 27.

10 1 Cor. xv. 10. iv. 7.

11 1 Cor. xv. 31.

° διοικῇ Edd. διοικῆται Codices. ἑαυτοῦ C.

P οὐκ αὐτοῦ E. et a pr. man. A. οὐχ

¶ ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθέντα ἡμῖν, οὐκ ὀφείλεις (sic) εἰς ἑαυτοὺς παρακατέχειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις μεταδιδόναι· καὶ ὅτι ὁ ἐλεῆμων τοῖς τοῦ θεοῦ ὀνόμασι καλεῖται σωτὴρ καὶ εὐεργέτης. Veron. ἑαυτοῦ omnes. Edebatur ἑαυτῷ. 8 δὲ om. F. ὅτι, quod aberat, habent C.E.

ὕψις χάρις] + τοῦ θεοῦ Edd. τοῦ θεοῦ om. A.E.F. 11 καὶ γὰρ] + καὶ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. 13 ἀλλ'] ἀλλὰ παρ' C. Reg. apud Montef. qui ita edidit. 12 θεοῦ om. F.

φείδου, μὴ καταχρώμενος ²αὐτῇ, μηδὲ ἀποχρώμενος εἰς τὰ ⁸⁴
 μὴ προσήκοντα, μηδὲ φυσώμενος, μηδὲ σφετεριζόμενος, ἀλλὰ
 πάντα σαυτὸν ³εἶναι νομίζων καὶ ἄδοξον. Οὐ γὰρ, εἰ πορ-
 φύραν βασιλικὴν ⁴ἐνεχειρίσθης φυλάττειν, ἔδει καταχρήσασθαι
 τῇ στολῇ καὶ ⁵λυμῆνασθαι, ἀλλὰ μετὰ πλείονος αὐτὴν τῆς
 ἀκριβείας τηρεῖν τῷ δεδοκότι. Λόγον ἔλαβες; Μὴ φυσῶ,
 μηδὲ ἀλαζονεύου· οὐ γὰρ ἐστὶ σὸν τὸ χάρισμα. Μὴ ἀγνώμων
 εἶσο περὶ τὰ δεσποτικά, ἀλλὰ διάνεμε τοῖς συνδούλοις, καὶ
 μήτε ὡς ἐπὶ ἰδίοις ἐπαίρου τούτοις, μήτε φείδου ὥστε διανέμειν.
 Κἂν παῖδας ἔχῃς, τοῦ θεοῦ ἔχεις. ⁶Ἄν οὕτω νομίζῃς, καὶ Β
 ἔχων εὐχαριστήσεις, καὶ ἀφαιρεθεὶς οὐκ ἀλγήσεις· οἷος ἦν ὁ Ἰωβ
 λέγων, ¹²“Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ⁷ἀφείλετο.” Πάντα γὰρ
⁸τὰ τοῦ Χριστοῦ ἔχομεν· καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι δι’ αὐτοῦ ἔχομεν,
 καὶ τὸ ζῆν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, καὶ τὸ φῶς, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ
 τὴν γῆν· κἂν ἀποκλείσῃ τι τούτων, ἀπωλόμεθα καὶ διε-
 φθάρημεν· πάροικοι γὰρ ἐσμεν καὶ παρεπίδημοι. Τὸ δὲ
 ἐμὸν καὶ τὸ σὸν τοῦτο ῥήματά ἐστι ψιλὰ μόνον· ἐπὶ δὲ
 πραγμάτων οὐχ ἔστηκε. ⁹Καὶ γὰρ εἰ τὴν οἰκίαν σὴν εἶναι
 φῆς, ῥῆμά ¹⁰ἔστι πράγματος ἔρημον. Καὶ γὰρ ¹¹ὁ ἀὴρ καὶ
 γῆ καὶ ὕλη τοῦ δημιουργοῦ, καὶ σὺ δὲ αὐτὸς ὁ κατασκευάσας C
¹⁰⁴ αὐτὴν, καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα. Εἰ δὲ ἡ χρῆσις σὴ, ἀλλὰ
 καὶ αὐτὴ ἄδηλος, οὐ διὰ τὸν θάνατον μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ
 τοῦ θάνατου διὰ τὸ τῶν πραγμάτων εὐρίπιστον. Ταῦτ’ οὖν
 συνεχῶς παρ’ ἑαυτοῖς γράφοντες ¹φιλοσοφῶμεν, καὶ δύο
 τὰ μέγιστα κερδανούμεν· εὐχάριστοί ²τε ἐσόμεθα καὶ ἔχοντες
 καὶ ἀφαιρούμενοι, καὶ ³οὐ μὴ δουλεύσωμεν τοῖς παρατρέχουσι
 καὶ τοῖς οὐχ ἡμῶν. Κἂν ⁴γὰρ χρήματα λάβῃ, τὰ αὐτοῦ
 ἔλαβε· κἂν τιμὴν ⁵καὶ δόξαν, κἂν τὸ σῶμα, κἂν αὐτὴν τὴν
 ψυχὴν· κἂν τὸν υἱὸν τὸν σὸν λάβῃ, οὐ τὸν σὸν ἔλαβεν υἱόν,
 ἀλλὰ τὸν δούλον τὸν ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ ⁶σὺ αὐτὸν ἔπλασας, D
 ἀλλ’ ἐκεῖνος ἐποίησε· σὺ δὲ ὑπηρετήσας μόνον τῇ παρόδῳ,
 τὸ δὲ πᾶν αὐτὸς εἰργάσατο. Εὐχαριστήσωμεν τοίνυν ὅτι
 κατηξιώθημεν ὑπηρετῆσαι τῷ πράγματι. Ἄλλὰ τί; ἐβούλου

¹² Job. i. 21.

² Verba αὐτῇ μηδὲ ἀποχρώμενος inclusa a Savilio desunt in A. ³ εἶναι
 νομίζων] Sic libri omnes. Edebatur νόμιζε εἶναι. ⁴ ἐγχειρισθεὶς E.F. et a
 pr. man. A. ⁵ λυμῆνασθαι ex corr. A. λυμῆνεσθαι a pr. man. C.
⁶ ἀφείλετο F. ⁷ τὰ] παρὰ C. Ita edidit Montef. ex Regio. ⁸ καὶ γὰρ εἰ]
 αὐ C. κἂν γὰρ F. ⁹ ἐστὶ] εἶπες C. ¹⁰ ὁ] καὶ ὁ C. ὁ om. F. Mox καὶ ἡ
 γῆ καὶ ἡ ὕλη C. ¹¹ φιλοσοφῶμεν ex corr. A. ¹² τε] + γὰρ C. Ita clam
 edidit Montef. ¹³ οὐ, quod vulgo abest, habent C.E. Statim δουλεύσωμεν
 A.E.F. δουλεύσομεν Edd. ¹⁴ γὰρ om. F. ¹⁵ καὶ] Sic libri omnes et
 Floril. p. 551. (Tom. xii. p. 672 C). κἂν Edd. ¹⁶ σὺ] σοὶ F. Idem post
 ἐκεῖνος addit αὐτόν.

διαπαντὸς ἔχειν; Τοῦτο ἀγνώμονος πάλιν, καὶ οὐκ εἰδότης, ὅτι ἀλλότριον ρεῖχες καὶ οὐκ ἴδιον. Ὡς περ οὖν οἱ ἐτοιμῶς ἀφιστάμενοι ἴσασιν, ὅτι οὐ τὰ αὐτῶν ἔχουσιν, οὕτως οἱ ἀλγοῦντες τὰ βασιλικά σφετερίζονται. Εἰ γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἐαυτῶν, πῶς ἐκείνοι ἡμῶν; Διπλῇ γάρ ἐσμεν αὐτοῦ, καὶ Εὐτῇ τῆς κτίσεως καὶ τῇ τῆς πίστεως λόγῳ. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ Δαυὶδ, ¹³“Ἡ ὑπόστασις μου παρὰ ἡσοῦ ἐστι” καὶ ὁ Παῦλος δέ, ὅτι “Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν.” Καὶ τὸν ἑπεὶ τῆς πίστεως γυμνάζων λόγον φησὶν, “Οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν,” ⁸⁵ καὶ “Τιμῆς ἡγοράσθητε.” Τὰ πάντα γὰρ τοῦ θεοῦ. Ὅταν οὖν καλῇ καὶ βούληται λαβεῖν, μὴ κατὰ τοὺς ἀγνώμονας τῶν οἰκετῶν ἰφύρωμεν τὸν λόγον, μηδὲ νοσφίζομεθα τὰ δεσποτικά. Ἡ ψυχὴ σου οὐκ ἔστι σὴ, καὶ πῶς τὰ χρήματά ἐστι σά; Πῶς οὖν ἀναλίσκεις εἰς οὐδὲν δέον τὰ μὴ σά; Οὐκ οἶδας ὅτι διὰ τοῦτο μέλλομεν
85 ἐγκαλεῖσθαι, κακῶς ἑαυτοῖς χρησάμενοι; Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔστιν ἡμέτερα, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου, εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἐχρῆν δαπανᾶν. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐνεκα-
λεῖτο, ὅτι μὴ ἐποίησε, καὶ οἱ μὴ θρέψαντες τὸν κύριον. Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ἡ τῶν ἐμαυτοῦ ἀναλίσκω, καὶ ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ τρυφῶ. Οὐκ ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων· ἀλλοτρίων δὲ λέγω, ἐπειδὴ σὺ βούλεις· ἐπεὶ σὰ βούλεται εἶναι ὁ θεὸς τὰ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐγχειρισθέντα σοι. Γίνεται ὃ δὲ σὰ τὰ ἀλλότρια, ἂν εἰς ἐτέρους ἀναλώσης· ἂν δὲ εἰς σαυτὸν ἀναλώσης ἀφειδῶς, ἀλλότρια ²γέγονε τὰ σά. Ἐπειδὴ γὰρ ὡμῶς αὐτοῖς κέχρησαι, καὶ λέγεις ὅτι τὰ ἐμὰ εἰς ἐμὴν
Β ἀπόλαυσιν μόνον ἀναλωθῆναι δίκαιον, διὰ τοῦτο ἀλλότρια αὐτὰ λέγω. Κοινὰ γάρ ἐστι σὰ καὶ τοῦ συνδούλου, ὥς περ ἥλιος κοινὸς καὶ ἀῆρ καὶ γῆ καὶ τὰ ἄλλα πάντα. ³Καὶ καθάπερ ἐπὶ τοῦ ⁴σώματος, καὶ παντός ἐστι τοῦ σώματος καὶ ἐνός ἐκάστου μέλους ⁵ἡ διακονία· ὅταν δὲ ἐνός μόνου ⁶γίνηται μέλους, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπόλλυσιν ἐνέργειαν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων ⁷συμβαίνει.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω ⁸γένηται, ἡ τροφή τοῦ σώματος

¹³ Psal. xxxviii. 8. Act. xvii. 28. 1 Cor. vi. 19, 20.

^p εἶχε F. ^q σοῦ nostri omnes et Reg. Montef. σοὶ Edd. ^r περὶ] ἐπὶ F. ^a καὶ τ. ἡγ.] ἡγ. γὰρ τιμῆς A. ^t φύρωμεν] Sic libri omnes et Sav. marg. φύρωμεν Edd. ^v αὐτοῖ E. ^w τῶν] Sic E.F. Veron. et a pr. man. A. ἐκ τῶν C. τὰ Flor. et ex corr. A. receptum a Sav. cet. ^x ἐαυτοῦ E.F. Veron. et a pr. man. A. σαυτοῦ idem ex corr. σαυτοῦ Sav. Mor. Ben. ^y δὲ om. C. Statim τὰ σὰ pro σὰ τὰ habet F. ^z γέγονε] οὐ γέγονε F. et a pr. man. A. ^a καὶ, quod vulgo abest, est in C.E. et ex corr. A. ^b σώματος] + διακονία C. ^c ἐνός om. C. ^d ἡ om. C. ^e Sic omnes. μέλους γίνηται inverso ord. Edd. ^f συμβαίνει om. F. ^g γίνηται Sav. Mor. Ben.

ἡ κοινὴ ^h δεδομένη τοῖς μέλεσιν, ἐὰν εἰς ἓν ἔλθῃ μέλος, κακείνου λοιπὸν ἀλλοτρία γίνεται. Ὅταν γὰρ μὴ δυνηθῇ πεφθῆναι μηδὲ θρέψαι, ἀλλοτρία κακείνου ^k γέγονεν. Ἄν δὲ κοινὴ γένηται, κακείνου καὶ πάντων ἐστὶν ἰδία. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν C χρημάτων, ἂν σὺ μόνος ἀπολαύσῃς, καὶ σὺ ἀπώλεσας· οὐ γὰρ αὐτῶν ἱκανοῦσαι τὸν μισθόν· ἂν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων κτήσῃ, ^m τότε μᾶλλον ἔσται σὰ, καὶ τότε καρπώσῃ τὴν ὠφέλειαν. Οὐχ ὁρᾷς ὅτι χεῖρες διακονοῦνται, καὶ στόμα λεαίνει, καὶ γαστήρ δέχεται; μὴ λέγει ἡ γαστήρ, ἐπειδὴ ἐδεξάμην, ὀφείλω τὸ πᾶν κατέχειν; Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐπὶ τῶν χρημάτων ⁿ τοῦτο σὺ λέγε· τοῦ γὰρ δεχομένου τὸ μεταδιδόναι. Ὡσπερ οὖν κακία γαστρὸς τὸ κατέχειν τὰ βρώματα καὶ μὴ διανέμειν· παντὶ γὰρ τῷ σώματι λυμαίνεται· οὕτω κακία τῶν πλουτούντων, τὸ κατέχειν ^o ὅπερ ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς· τοῦτο γὰρ καὶ ῥεάντους D καὶ τοὺς ἄλλους ἀπόλλυσιν. Ὁ ὀφθαλμὸς πάλιν τὸ πᾶν δέχεται φῶς· ἀλλ' οὐ ^q διὰ τοῦτο αὐτὸς κατέχει μόνος, ἀλλ' ὁλόκληρον φωτίζει τὸ σῶμα. Οὐδὲ γὰρ ἔχει φύσιν παρ' ἑαυτῷ κατέχειν, ἕως ἂν ὀφθαλμὸς ᾗ. Αἱ ῥίνες πάλιν αἰσθάνονται εὐωδίας· ἀλλ' οὐ κατέχουσιν αὐτὴν μόναι, ἀλλ' ἐγκεφάλῳ παραπέμπουσι, καὶ στόμαχον ^r ἐν εὐωδίᾳ τιθέασιν, καὶ ὁλόκληρον ^s δι' αὐτῶν ἀνακτῶνται τὸν ἄνθρωπον. Οἱ πόδες μόνον βαδίζουσιν· ἀλλ' οὐχ ἑαυτοὺς μεταφέρουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλον μετατιθέασιν τὸ σῶμα. Οὕτω καὶ σὺ, ὅπερ ἂν ἐγχειρισθῇς, μὴ κάτεχε ^t μόνος, ἐπεὶ τῷ παντὶ λυμαίνῃ, καὶ σταντῷ πρὸ τῶν ἄλλων. Οὐκ ἐπὶ τῶν μελῶν δὲ μόνον ἴδοι τις ἂν E 105) τοῦτο ^v γινόμενον. Καὶ γὰρ ὁ ^w σιδηροκόπος, εἰ βουλευθείη μηδενὶ μεταδοῦναι τῆς τέχνης, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς λοιπὰς ἀνατρέπει τέχνας. Ὁ σκυτοτόμος ὁμοίως, ὁ γεωργὸς, ὁ σιτοποιὸς, καὶ ἕκαστος ^x δὲ τῶν ἀναγκαῖον ἐπιτήδευμα μετιόντων, εἰ βουλευθείη μὴ μεταδοῦναι ἐτέρῳ ^y τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης, οὐχὶ τοὺς ἄλλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν τοῖς ἄλλοις προσαπολεί. Καὶ τί λέγω τοὺς πλουτοῦντας; Καὶ γὰρ οἱ πένητες, εἰ τὴν ὑμετέραν τῶν πλεονεκτούντων ^z καὶ πλουτούντων κακίαν μετήλθον, μέγιστα ἂν ὑμᾶς ἔβλαψαν, καὶ ταχέως ἂν ὑμᾶς 86

^h δεδομένη C.F. ⁱ ἔλθῃ omnes. Edebatur ἔλθοι. ^k γίνεται F.
^l καρποῦσαι C.E. et a pr. man. A. etiam Veron. καρπούται F. καρπώσῃ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. p. 263 D.
^m τότε] καὶ τότε C.E. Mox καὶ ante τότε om. iidem. Haec τότε μᾶλλον ἔσται σὰ καὶ desunt in F. ⁿ τοῦτο σὺ omnes. σὺ τοῦτο Edd. ^o ὅπερ] ὥσπερ F.
^p αὐτοὺς (ex ἑαυτοῖς) corr. A. ^q διὰ om. C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^r ἐν om. A. ^s δι' om. F. ^t μόνον E. ^v γινόμενον] + ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν C.E. Reg. apud Montef. et Aret. ^w σιδηροκόπος] χαλκοσίπος C. Reg. ^x δὲ, quod aberat, assumptum ex C. ^y Vid. Annot. ^z καὶ πλουτούντων in marg. habet A.

ἐποίησαν πένητας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπώλεσαν, εἰ μὴ δεομένοις τῶν ^aἑαυτῶν μεταδοῦναι ἡβουλήθησαν· οἷον, ὁ γηπόνορ ^bτῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίας, ὁ ναύτης τῆς ἀπὸ ^cτοῦ πλεῖν ^dἐμπορίας, ὁ στρατιώτης τῆς ἀριστείας τῆς ἀπὸ τῶν πολέμων. Ὡστε εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, τοῦτο γοῦν αἰδέσθητε, καὶ τὴν ἐκείνων ^eμιμήσασθε φιλοφροσύνην. Οὐ μεταδίδως τοῦ πλούτου οὐδενί; Οὐκοῦν μὴ μεταλάβῃς παρ' ἑτέρου μηδενός. Εἰ δὲ τοῦτο ἔσται, τὰ πάντα ἀνατραπήσεται. Πανταχοῦ γὰρ τὸ διδόναι καὶ μεταλαμβάνειν ἀρχὴ πολλῶν ἐστὶν ἀγαθῶν, ἐπὶ σπερμάτων, ἐπὶ μαθητῶν, ἐπὶ τεχνῶν. ^fἌν γὰρ βουλευθῇ τις **B** παρ' ἑαυτῷ ^fκατέχειν τὴν τέχνην, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν βίον ἀνέτρεψεν ἅπαντα. Καὶ ὁ γεωργὸς τὰ σπέρματα ἃν οἴκοι κατορύξας ^gφυλάττη, λιμὸν ἐργάσεται χαλεπὸν· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἂν ἐπὶ τῶν χρημάτων τοῦτο ποιῇ, πρὸ τῶν πενήτων ἑαυτὸν ἀναιρήσει, τὴν φλόγα τῆς γεέννης χαλεπωτέραν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σωρεύων κεφαλῆς. Ὡσπερ οὖν οἱ διδάσκαλοι, καὶ πολλοὺς ἔχωσι τοὺς μαθητὰς, ἐκάστῳ μεταδιδόασιν τῆς τέχνης· οὕτω καὶ σὺ πολλοὺς κτῆσαι τοὺς εὐεργετούμενους· καὶ λεγέτωσαν ἅπαντες, ὅτι τὸν δεῖνα ἀπήλλαξε πενίας, ^hκαὶ τὸν δεῖνα κινδύνων· καὶ ὁ δεῖνα ἂν ἀπώλετο, εἰ μὴ μετὰ τὴν χάριν τοῦ **C** θεοῦ τῆς σῆς ἀπήλαυσε προστασίας· καὶ ὅτι τῷ δεῖνι τὴν νόσον ἔλυσας, ἕτερον συκοφαντίας ἀπήλλαξας, ἄλλον ξένον ὄντα συνήγαγες, ἄλλον γυμνὸν ὄντα περιέβαλες. Μυρίου πλούτου καὶ πολλῶν θησαυρῶν βελτίῳ ⁱτὰ ῥήματα ταῦτα· ἐπιστρέφει πάντας μᾶλλον τῶν ἱματίων τῶν χρυσῶν καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνδραπόδων. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ ^kφορτικὸν ποιεῖ φαίνεσθαι, καὶ ὡς κοινὸν ἐχθρὸν μισεῖσθαι· ταῦτα δὲ ὡς πατέρα κοινὸν καὶ εὐεργέτην ἀνακηρύττει· καὶ ὁ πάντων μέγιστόν ἐστιν, ^lἡ παρὰ τοῦ θεοῦ εὐνοία ἀπανταχοῦ σοι τῶν πράξεων ἔπεται. Λεγέτω τοίνυν ὁ δεῖνα, ὅτι ἐμοῦ τὴν θυγατέρα **D** συνεξέδωκεν· ἕτερος, ἐμοὶ δὲ τὸν υἱὸν εἰς ἄνδρας ^mφανῆναι παρεσκεύασε· καὶ ἄλλος, ὅτι τὴν συμφορὰν ἔλυσε· καὶ ἕτερος, ὅτι ⁿκινδύνων ἀπήλλαξε. Ταῦτα στεφάνων χρυσῶν βελτίῳ τὰ ῥήματα, ^oμυρίους κήρυκας ἐν τῇ πόλει τῆς οἰκείας φιλαν-

^a αὐτῶν F. ^b τὴν ἀπὸ τ. χ. ἐργασίαν E.F. et a pr. man. A. ^c τοῦ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus. ^d εὐπορίας E. ^e μιμ. φιλ.] Sic omnes. Edebatur inverso ord. φιλ. μιμήσασθε. ^f ἔχειν F. ^g φυλάττοι soloece libri omnes tum scripti tum editi. ^h καὶ om. C. ⁱ τὰ ῥήματα ταῦτα] Sic E. Vulgo abest ταῦτα. ταῦτα τὰ ῥήματα C. qui statim addit τὰ τοιαῦτα ῥήματα. ^k φορτικὸν F. secundum conjecturam Savilii. φορτικὰ vulgo. ^l ἡ παρὰ τ. θ.—ἔπεται] ὅση τῶν πράξεων ἔπεται ἡ π. τ. θ. εὐνοία πανταχοῦ F. ^m φανῆναι omnes. ἐμφανῆναι Edd. ⁿ τῶν κινδύνων Edd. invitis libris. ^o μυρίους—ἔχειν] κρείττον τοιοῦτους κήρυκας ἐν τ. π. τῆς οἰ. φ. ἔχειν, ἢ μυρίους δορυφόρους προηγούμενους C. Aret.

θρωπίας ἔχειν αὐται αἱ φωναὶ τῆς φωνῆς τῶν κηρύκων τῶν πρὸ τῶν ἀρχόντων βαδίζόντων ἡδίους πολλῶ καὶ γλυκύτεραι, τὸν σωτήρα, τὸν εὐεργέτην, τὸν προστάτην, τὰ τοῦ θεοῦ καλεῖσθαι ὀνόματα, ἀλλὰ μὴ πλεονέκτην καὶ ἀλαζόνα καὶ ἀκόρεστον ῥκαὶ σμικρολόγον. Μὴ, παρακαλῶ, μηδενὸς τούτων ἐπιθυμήσωμεν τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων. Εἰ γὰρ ἐπὶ γῆς ταῦτα Ε λεγόμενα λαμπρὸν οὕτω ποιεῖ καὶ περιφανῇ, ὅταν ἐν οὐρανῷ ταῦτα γράφηται, καὶ ὁ θεὸς ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἀνακηρύττη τὴν μέλλουσαν, ἐννόησον ὅσης ἀπολαύσει τῆς περιφανείας, ὅσης τῆς ἡλαμπρότητος ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ᾧμα τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ.

87

Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω. Οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ συνοῖδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ἃ ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστι.

(306) ΜΕΤΑ τῶν ἄλλων κακῶν οὐκ οἶδα πῶς ἐπεισῆλθε ^bτῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει τὸ τῆς περιεργίας καὶ τὸ τῆς πολυπραγμο- Β σίνης τῆς ἀκαίρου νόσημα· ὃ καὶ ὁ Χριστὸς ^cἐκόλασεν εἰπὼν, ²“Μὴ κρίνετε, ^dκαὶ οὐ μὴ κριθῆτε” ὅπερ ἡδονὴν μὲν οὐδεμίαν ἔχει, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀμαρτημάτων, κόλασιν δὲ μόνον καὶ τιμωρίαν. Καὶ γὰρ μυρίων αὐτοὶ γέμοντες κακῶν καὶ τὰς ^eδοκοὺς ^fἐπὶ τῶν ὁμμάτων φέροντες, τῶν ἀμαρτημάτων τοῦ πλησίον κάρφους οὐδὲν διαφερόντων ἀκριβεῖς γινόμεθα ἔξεσταί· ^gὅπερ καὶ ἐν τῇ Κορίνθῳ ^hτότε συνέβαινε. Ἄνδρας γὰρ εὐλαβεῖς καὶ θεῷ φίλους διὰ τὴν ἀμαθίαν ἐκωμῶδουν καὶ ⁱἐξέβαλλον· τοὺς δὲ μυρίων γέμοντας κακῶν ^kἐνέκρινον διὰ τὴν ἐγγλωπτίαν. Εἶτα, καθάπερ δικασταὶ προκαθήμενοι, τοιαῦτα C μετὰ προπετείας ἐψηφίζοντο· ὁ δεῖνα ἄξιος, ὁ δεῖνα τοῦ δεινός

1 CAP. IV. v. 3, 4.

2 Matth. vii. 1.

^p καὶ] ἢ F. ^q λαμπρότητος] + τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιοθεῖς C. Aret. HOM. XI. ^a ὁ δὲ—ἐστι] καὶ τὰ ἐξῆς C. ^b τὴν τῶν ἀ. φύσιν F. et ante corr. A. ^c ἐκόλυσεν A. ^d καὶ οὐ] Sic C.E. ἵνα vulgo. ^e δοκοὺς] + τῶν ἀμαρτημάτων ex corr. recent. A. Idem corr. mox pro ἀμαρτημάτων, ἐλαττωμάτων dedit. Cf. Sav. marg. ^f ἐπὶ] τὰς ἐπὶ F. ^g ὅπερ] Sic C.E.F. Aret. ὅπερ Edd. ^h τότε] Sic C. Aret. τοῦτο vulgo. ⁱ Sic libri omnes. ἐξέβαλλον Edd. ^k ἐνέκρινον Edd. συνέκρινον Codd. Post h. v. τοῖς add. C.

ἀμείνων· καὶ οὗτος ἐκείνου καταδεέστερος, καὶ ἐκείνος τούτου βελτίων· καὶ ἀφέντες τὰ ἑαυτῶν πενθεῖν κακὰ, ἐτέροις ἐγίνοντο δικασταί, καὶ ταύτῃ πολέμους ἀνῆπτον πάλιν χαλεπούς. Ὁ Παῦλος οὖν ἀναιρῶν τοῦτο τὸ νόσημα, ὅρα πῶς αὐτοὺς διορθοῦται συνετῶς. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “Ὁ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ,” καὶ ἐδόκει πάροδον αὐτοῖς διδόναι τοῦ κρίνειν καὶ ἐξετάζειν τὸν ἐκάστου βίον, τοῦτο δὲ τὴν στάσιν ἐπέτριβεν· ἵνα μὴ τοῦτο πάθωσιν, ἀπήγαγεν αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ἐρεσχελίας, λέγων· “Ἐμοὶ δὲ εἰς Δελάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ” πάλιν ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου τὸν λόγον ἵπροάγων. Τί δὲ ἐστίν, “Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας;” ^μ Ἀνάξιον ἑμαυτοῦ κρίνω, φησί, τὸ παρ’ ὑμῶν κρίνεσθαι· καὶ τί λέγω παρ’ ὑμῶν; ^ο καὶ τὸ παρ’ οὐτινοσοῦν ἐτέρου. Ἀλλὰ μηδεὶς ἀπόνοιαν καταγινωσκέτω τοῦ Παύλου, εἰ μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄξιον εἶναι λέγει τοῦ φέρειν τὴν περὶ αὐτοῦ ψῆφον. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐ δι’ ἑαυτὸν ταῦτά φησιν, ἀλλ’ ἐτέρους ἐξαρκάσαι βουλόμενος τῆς παρ’ ἐκείνων ῥέπαχθείας. Ἐπειτα δὲ οὐδὲ μέχρι Κορινθίων τὸ Ἐπράγμα ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν τῆς κρίσεως ταύτης ἐξέβαλε, μεῖζον εἶναι τῆς αὐτοῦ γνώμης λέγων ^ι τὰ τοιαῦτα ψηφίζεσθαι· ἐπήγαγε γοῦν, “οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω.” Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάσαι χρή, δι’ ἣν ταῦτα ἐλέγετο. Οἶδε γὰρ πολλαχοῦ καὶ μεγαλοφρόνως ἴφθέγγεσθαι· τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι τύφου οὐδὲ ἀπονοίας, ἀλλ’ οἰκονομίας ἀρίστης· ἐπεὶ καὶ νῦν οὐκ αὐτὸς ἐπαιρόμενος, ἀλλ’ ἐτέρους καταστέλλων, ταῦτα ἔλεγε, καὶ ἀξίωμα σπεύδων περιθεῖναι τοῖς ἀγίοις. Ὅτι γὰρ τῶν σφόδρα ταπεινῶν ἦν, ἄκουσον τί φησι, τὴν τῶν 88 ἐχθρῶν μαρτυρίαν εἰς μέσον περὶ τούτου φέρων· ὅτι ³ “Ἡ μὲν παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενῆς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος” καὶ πάλιν, “Ἐσχατον δὲ πάντων ὥσπερ ἐκ τῷ ἐκτρώματι ὥφθη καὶ μοί.” Ἀλλ’ ὅμως ὁ ταπεινὸς οὗτος, καιροῦ καλοῦντος, σκόπει ποῦ τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν ἐπῆρεν, οὐχὶ τύφον διδάσκων, ἀλλὰ φρόνημα ὑγιὲς ἐμποιῶν. Αὐτοῖς γὰρ τούτοις διαλεγόμενος ἔλεγε· ⁴ “Καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;” Ὡσπερ γὰρ ἀλαζονείας εἶναι

³ 2 Cor. x. 10. 1 Cor. xv. 8.

⁴ 1 Cor. vi. 2.

¹ προάγει Veron.
ἀλλὰ καὶ C.E. Aret.
hatur ἀπαχθείας.
σθαι ex corr. A.

^μ Vid. Annot.
Statim τὸ om. C.
^ι τὰ] τὸ C.F.
³ ἔλεγε omnes. φησι Edd.

^ο ὑμῖν A.E.F. Veron.
^ρ ἐπαχθείας] Sic A.C.E. Lege-
φαινεσθαι F. et a pr. man. A. φερε-

^ο καὶ]

Lege-

φερε-

ἔχρῃ πόρρω τὸν Χριστιανὸν, οὕτω καὶ κολακείας καὶ ἀγεννοῦς φρονήματος. Οὐδὲ γὰρ εἰ ^γλέγοι τις, ὅτι τὰ χρήματα οὐδὲν ἡγοῦμαι ^ωεἶναι, ἀλλὰ τὰ παρόντα ^zἅπαντα σκιά μοι καὶ ὄναρ καὶ παιδῶν ἀθύρματα, ἀλαζονείας αὐτὸν γραψόμεθα· ἐπεὶ καὶ B τὸν Σολομῶντα οὕτως εἰς ἀλαζονείαν διαβαλοῦμεν περὶ τούτων φιλοσοφούντα καὶ λέγοντα, ⁵“Ματαιότης ματαιότητων, ὅτι πάντα ματαιότης.” Ἀλλὰ μὴ γένοιτο τῷ τῆς ἀλαζονείας ὀνόματι τὴν φιλοσοφίαν καλεῖν. Ἄρα οὐκ ^zἀπόνοια τὸ καταφρονεῖν τούτων, ἀλλὰ μεγαλοψυχία. Καίτοιγε βασιλεῖς καὶ ἄρχοντας καὶ δυνάστας ὀρῶμεν αὐτῶν ἀντεχομένους· ἀλλ’ ὁ πτωχὸς φιλοσοφῶν πολλάκις αὐτῶν ὑπερορᾷ, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἀλαζόνα ^aαὐτὸν, ἀλλὰ ^bκαὶ μεγαλόφρονα εἶναι φήσομεν· ὥσπερ αὖν οὐδὲ τὸν σφόδρα ἀντεχόμενον αὐτῶν, ταπεινόφρονα καὶ μέτριον, ἀλλ’ ἀσθενῆ καὶ μικρόψυχον καὶ ἀνελεύθερον. Καὶ C

στ) γὰρ εἴ τις υἱὸς τῶν μὲν τῷ πατρὶ προσηκόντων κατεφρόνει, τὰ δὲ δουρικᾶ ἐθαύμαζεν, οὐχ ὡς ταπεινόφρονα αὐτὸν ἐπὶ ἡνέσαμεν ἂν, ἀλλ’ ὡς ^cἀγεννή καὶ δουρικὸν ἐκακίζομεν· ἐθαυμάσαμεν δ’ ἂν καταφρονούντα ἐκείνων, καὶ τῶν πατρικῶν πολὺν ποιούμενον λόγον. Ἀπονοίας γάρ ἐστι τὸ τῶν ὁμοδούλων ἑαυτὸν νομίζειν εἶναι βελτίω· τὸ μέντοι τὴν οὖσαν περὶ τῶν πραγμάτων ^dψῆφον φέρειν οὐχὶ ἀλαζονείας, ἀλλὰ φιλοσοφίας ἐστί.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος οὐχ ἑαυτὸν ἐπαίρων, ἀλλ’ ἐτέρους ^eταπεινῶν ἀνδρῶν κατεξανισταμένους καταστέλλων καὶ πείθων μετριάζειν, ἔλεγεν· “Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.” Ὁρᾷς πῶς ^fκαὶ D κείνους ἐθεράπευσεν; Ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι πάντων ὁμοίως καταφρονεῖ, καὶ ὑπ’ οὐδενὸς ἀξιοῖ κρίνεσθαι, οὐκέτι λοιπὸν ἀλγήσει, ὡς μόνος αὐτὸς ἐκβεβλημένος. Εἰ γὰρ εἶπεν, “ὑφ’ ὑμῶν,” μόνον, καὶ ἐσίγησεν, εἰκάνον αὐτοὺς τοῦτο δακεῖν ὡς καταφρονηθέντας ἦν· νυνὶ δὲ τῷ ἐπαγαγεῖν, “οὐδὲ ἀνθρωπίνης ἡμέρας,” παραμυθίαν ἐκόμισε τῇ πληγῇ, κοινωνοὺς αὐτοῖς δούς τῆς καταφρονήσεως. Ἀλλὰ καὶ ^hαὐτὸ τοῦτο θεραπεύει πάλιν εἰπὼν· “Ἀλλ’ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω.” Ὁρα πῶς οὐκ ἔστιν

⁵ Eccles. i. 2.

^γ ἔχρῃ πόρρω] Sic libri omnes. πόρρω χρῇ Edd. Mox ἀγεννοῦς a pr. man. A. ^γ λέγοι omnes. Edebatur λέγει. ^ω εἶναι om. A. ^z ἅπαντα om. E. ^γ τὰ] καὶ τὰ Edd. invitis libris. ^z ἀπονοίας et μεγαλοψυχίας F. ^a αὐτὸν vulgo post μεγαλόφρονα transponunt, repugnantibus libris. ^b καὶ accessit ex C.E. ^c ἀγεννή C. et ante corr. A. ^d ψῆφον φέρειν omnes. φέρειν ψ. Edd. ^e ταπεινῶν ἀνδρῶν κατεξανισταμένους] Sic C.E. Aret. ταπεινῶν (deprimens) ἄνδρας καὶ εξανισταμένους F. Veron. Sic, sed om. ἄνδρας A. quem secuti sunt Sav. Mor. Ben. ^f ἐκείνους F. ^g ἱκανὸν] + ἴσως C. ^h αὐτὸ omnes. Edebatur αὐτός.

ἀπονοίας τὸ εἰρημένον· οὐδὲ γὰρ ἑαυτὸν ἰᾶρεῖν φησι πρὸς τὴν
 Εἰς ταύτην ἀκρίβειαν. Εἴτα, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σφόδρα ἐπαιρο-
 μένου ἐδόκει εἶναι τὸ ῥῆμα, καὶ αὐτὸ διωρθώσατο εἰπὼν “ Ἄλλ’
 οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι.” Τί οὖν; οὐ χρὴ δικάζειν ἑαυτοῖς,
 καὶ τοῖς ἁμαρτήμασι; Καὶ σφόδρα μὲν οὖν χρὴ τοῦτο ποιεῖν,
 ὅταν ἁμαρτάνωμεν· ἀλλὰ Παῦλος τοῦτο οὐκ εἶχεν “ Οὐδὲν
 γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα,” φησί. Ποῖον οὖν ἔμελλε κρίνειν ἁμαρ-
 τημα, μηδὲν ἑαυτῷ συνειδώς; Ὁ δὲ οὐ φησὶ δεδικαιῶσθαι. Οἱ
 οὖν μυρίων τραυμάτων τὸ συνειδὸς ἐμπεπλησμένον ἔχοντες, καὶ
 89 μηδὲν συνειδότες ἑαυτοῖς ἀγαθόν, ἀλλὰ πᾶν τὸνναντίον, τί ἂν
 εἴποιμεν; Καὶ τί δήποτε, εἰ μηδὲν ἑαυτῷ σύνοιδεν, οὐ δεδικαί-
 ωται; Ὅτι συνέβαιεν ἡμαρτῆσθαι μὲν αὐτῷ τινα ἁμαρτήματα,
 μὴ μὴν αὐτὸν εἰδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα. Ἐντεῦθεν λογίζου
 πόση τῆς μελλούσης κρίσεως ἡ ἀκρίβεια. Οὐ τοίνυν ὡς ἄλη-
 πτον ἑαυτὸν νομίζων, οὕτως ἀνάξιον ἑαυτοῦ εἶναι τὸ κρίνεσθαι
 παρ’ ἐκείνων φησὶν, ἀλλ’ ἐπιστομίζων τοὺς ἀλόγως ὅταῦτα
 ποιούντας. Ἐτέρωθι γοῦν οὐδὲ φανερῶν ὄντων τῶν ἁμαρτη-
 μάτων, ἐπιτρέπει κρίνειν ἑτέροις, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τοῦτο
 ἁπῆται. 6 “ Τί γὰρ κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, φησὶν; ἢ καὶ σὺ
 Β τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;” Οὐ γὰρ τοῦτο ἐπετάγης,
 ἄνθρωπε, κρίνειν ἑτέρους, ἀλλὰ τὰ σαυτοῦ δοκιμάζειν. Τί
 τοίνυν τοῦ δεσπότου τὴν τάξιν ἀρπάζεις; ἐκείνου τὸ κρίνειν
 ἐστίν, οὐχὶ σόν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· 7 “ Ὡστε μὴ πρὸ καιροῦ
 τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ
 σκοτούς, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ
 ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.” Τί οὖν; οὐ χρὴ
 τοὺς διδασκάλους τοῦτο ποιεῖν; Χρὴ μὲν ἑπὶ τῶν φανερῶν
 ἁμαρτημάτων καὶ ὁμολογημένων, καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ προσή-
 90 κοντος καιροῦ, καὶ ἰτότε δὲ ἀλγοῦντας καὶ δακνομένους, ὅχι
 ὡς οὗτοι τότε ἐποίουν, ἀπὸ κενοδοξίας καὶ ἀπονοίας. Καὶ
 γὰρ καὶ ἐνταῦθα οὐ περὶ τῶν ὁμολογημένων ἁμαρτημάτων
 φησὶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τὸν δεῖνα τοῦ δεῖνος προτιθέναι, καὶ
 συγκρίσεις ποιείσθαι βίων. Ταῦτα γὰρ αὐτὸς μόνος οἶδε
 κρίνειν μετὰ ἀκριβείας ὁ μέλλων ἡμῶν τὰ ἀπόρρητα κρίνειν,

6 Rom. xiv. 10.

7 v. 5.

¹ ἀρεῖν φησι] φησὶν ἀρεῖν C.E. ² ἁμαρτάνουσι C. ³ ὁ δὲ et mox οὖν
 particulam om. A.C.F. Etiam φασὶ pro φησὶ C. Non hi se justificatos esse
 dicunt qui etc. Aret. ⁴ τί] + οὖν C.E. Verba τί οὖν ἂν εἴποιμεν post dedi-
 καίωται transp. C. Aret. ⁵ ἑαυτὸν] + εἶναι F. ⁶ τοῦτο C. ⁷ ἑτέροις]
 ἐκείνοις F. ⁸ ἀπῆται] οὐκ ἀπῆται F. ⁹ ἑτέροις E. ¹⁰ ἐπὶ] ἀλλ’ ἐπὶ C.
 Aret. ¹¹ ἰτότε] τοῦτο C. Aret. ¹² καὶ δακνομένους οὐχ] ἀλλ’ οὐ κατεξασ-
 ταμένους C. Aret. ¹³ οὐχ] καὶ οὐχ E. ¹⁴ ἀπὸ] ὑπὸ C. ¹⁵ ἀνοίας F.
 Statim καὶ γὰρ ἐνταῦθα idem.

ποῖα μὲν μείζονος, ποῖα δὲ ἐλάττονος κολάσεώς ἔστιν ἄξια καὶ τιμῆς· ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ παραστὰν ταῦτα πράττομεν. Εἰ γὰρ ἐν οἷς αὐτὸς ἡμαρτον, φησὶν, οὐδὲν οἶδα σαφῶς, πῶς ἄξιός ἂν εἴην ὑπὲρ ἐτέρων φέρειν ψῆφον; πῶς δὲ, ὁ τὰ ἑμαυτοῦ μετὰ ἀκριβείας μὴ ἐπιστάμενος, τὰ ἄλλων δυνήσομαι κρίνειν; Εἰ δὲ Παῦλος τοῦτο ἔπασχε, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς. Καὶ γὰρ ταῦτα ἔλεγεν, οὐχ ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ἄληπτον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι εἰ καὶ αἰτιοῦτος εἴη τις παρ' αὐτοῖς μηδὲν ἡμαρτηκώς, οὐδ' ὁ οὗτος ἄξιός ἂν εἴη τοὺς ἐτέρων κρίνειν βίους· καὶ ὅτι εἰ οὗτος ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδώς ὑπεύθυνος εἶναι φησι, πολλῶ μᾶλλον ἐκεῖνοι οἱ μυρία ἑαυτοῖς συνειδότες.

Οὕτω τοίνυν ἐπιστομίσας τοὺς τὰς τοιαύτας ποιουμένους κρίσεις, ὠδίνει λοιπὸν ἀπορρήξας τὸν θυμὸν ἐπὶ τὸν ἑπεορνευκότα ἐλθεῖν. Καὶ καθάπερ χειμῶνος ἐπιόντος νέφη ³⁰⁸τινὰ ζοφώδη προτρέχει, εἴτα ἐπειδὰν ὁ τῶν βροντῶν πάταγος γένηται καὶ τὸν οὐρανὸν ἐργάσῃται νέφος ἐν, τότε ἀθρόον ἐπὶ τὴν γῆν καταρρήγνυται ὁ ὑετός· οὕτω καὶ τότε συνέβαινε. Καὶ γὰρ ἔχων μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως ἐχρήσασθαι τῷ ἑπεορνευκότι, φοβεροῖς ῥήμασι καταστέλλει πρότερον τὸ φύσημα τοῦ ἀνδρός· ἐπειδὴ καὶ διπλοῦν ἀμάρτημα ἦν τὸ συμβᾶν, πορνεία, καὶ πορνείας χειρόν, τὸ μὴ πενθεῖν ὑπὲρ τοῦ πλημμεληθέντος. Οὐ γὰρ οὕτω τὸν ἡμαρτηκότα ἱπενθεῖ, ⁹⁰ὡς τὸν ἡμαρτηκότα καὶ μὴ μετανοοῦντα· ⁸“Πενθήσω γὰρ πολλούς,” φησὶν, οὐχὶ τῶν προημαρτηκότων ἀπλῶς, ἀλλὰ “τῶν μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἧ ἔπραξαν.” Ὁ γὰρ μετὰ τὸ ἀμαρτεῖν μετανοία κεχρημένος, οὐ πένθους, ἀλλὰ μακαρισμῶν ἔστιν ἄξιός, ἐπὶ τὸν τῶν δικαίων χορὸν μεταστάς. ⁹“Λέγε γὰρ σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς.” Εἰ δὲ μετὰ τὸ ἀμαρτεῖν ἀναίσχυντεῖ, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ πεσεῖν ἔστιν ἐλεεινός, ὡς ἐπὶ τῷ κείσθαι πεσών. Εἰ δὲ τὸ μὴ μετανοεῖν ἐπὶ ἀμαρτήμασι, Β χαλεπὸν, τὸ καὶ πεφυσιωσθαι ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι, ποίας κολάσεώς ῥέστιν ἄξιον. Εἰ γὰρ ὁ ἐπὶ τοῖς κατορθώ-

⁸ 2 Cor. xii. 21.

⁹ Esai. xliii. 26.

² ἄξιά ἐστιν *inverso ord.* A.F. ^a αἰτιοῦτος] οὕτως F. Statim τις om. a pr. man. A. παρ' αὐτοῖς τις F. ^b οὗτος] οὕτως A.C. ^c ἐτέρους F.
^d κρίσεις (sic) E. ^e ἀπορρήξαι E.F. ^f ὁ ὑετός C.E. Aberat articulus.
^g ἐχρήσασθαι F. ^h ἑπεορν.] + τοῦτο οὐ ποιεῖ ἀλλὰ C. Aret. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ⁱ καταστ. πρ.] τότε καταστ. F. ^k οὕτω] οὕτως ἀπλῶς C. ^l πενθεῖ] Sic Edd. πενθεῖν A.F. πενθεῖν χρή C. πενθεῖν δεῖ E. In A. χρή insertum post οὕτω a manu recenti. ^m ἀλλὰ] + καὶ C. ⁿ ἀμαρτίας C. ^o τῷ] τὸ C.E.F. Mox ἐπὶ τὸ κείσθαι ex corr. E. ^p ἔστιν] οὐκ ἔστιν F.

μασιν ἐπαιρόμενος ἀκάθαρτός ἐστιν, ὁ ἐπὶ ἀμαρτήμασι τοῦτο πάσχων, ποίας τεύξεται συγγνώμης; Ἐπεὶ οὖν τοιοῦτος ἦν ὁ πεπορνευκὼς, καὶ τὴν ψυχὴν οὕτως ἰταμὴν καὶ δυσένδοτον εἰργάσατο διὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀναγκαίως αὐτοῦ προκαταβάλλει τὸν τύφον. Καὶ οὕτε πρῶτον τίθησι τὸ ἔγκλημα, ὥστε μὴ ἀπαναισχυνηθῆσαι αὐτὸν, ὡς πρὸ τῶν ἄλλων ἐγκαλούμενον. Οὕτε δὲ ὕστερον, ὥστε αὐτὸν μὴ νομίσαι πάρεργον εἶναι τὸ κατ' αὐτόν· ἀλλὰ πρότερον πολὺν αὐτῷ φόβον ἐνθεὶς ἐκ τῆς πρὸς ἐτέρους παρρησίας, τότε ἐπ' αὐτὸν χωρεῖ, ἐν τῇ πρὸς ἐτέρους ἐπιτιμῇσει προκατασείων αὐτοῦ τὴν ἀπόνοιαν. Αὐτὰ γὰρ ταῦτα τὰ ῥήματα τὸ, “Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι.” καὶ τὸ, “Ὁ κρίνων με, κύριός ἐστιν, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν,” οὐχ ὡς ἔτυχε κακέινου καὶ τῶν ἑκείνων μὲν συγκροτούντων, τοὺς δὲ ἀγίους ἐξουθενούντων, καθάπτεται. Τί γὰρ, φησὶν, εἰ ἔξωθεν ἐνάρετοι D φαίνονται τινες καὶ θαυμαστοί; Οὐ τῶν ἔξωθεν κριτῆς ἔστιν ἐκεῖνος ὁ δικαστής, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπόρρητα εἰς μέσον ἄγει. Δύο τοίνυν ἔνεκεν, μᾶλλον δὲ καὶ τριῶν, οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἡ κρίσις ἀκριβής· ἐνὸς μὲν, ὅτι καὶ μηδὲν ὤμεν ἑαυτοῖς συνειδότες, ὅμως δεόμεθα τοῦ τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν ἐλέγχοντος μετὰ ἀκριβείας· ἐτέρου δὲ, ὅτι τὰ πλείονα τῶν γινομένων ἡμᾶς λανθάνει καὶ κρύπτεται· καὶ τρίτου πρὸς τούτοις, ὅτι πολλὰ τῶν γενομένων παρ' ἐτέρων δοκεῖ μὲν ἡμῖν καλὰ, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς δὲ γίνεται γνώμης. Τί τοίνυν φατέ, ὅτι οὐδὲν ἡμάρ- Eτῆται τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι, καὶ ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος βελτίων; Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἀποφήνασθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότος· ὁ γὰρ τὰ ἀπόρρητα κρίνων ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μετὰ ἀκριβείας δικάζων. Ἴδου γοῦν, οὐδὲ ἐγὼ τι ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δεδικαίωμαι· τουτέστιν, οὐκ ἀπήλλαγμα τῶν εὐθυνῶν οὐδὲ τῶν ἐγκλημάτων. Οὐ γὰρ τοῦτο φησιν, ὅτι οὐκ ἐν τοῖς δικαίοις τέταγμαι, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἰμὶ καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτίας. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν.¹⁰ “Ὁ δὲ 91 ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας” τουτέστιν, ἀπῆλλα- κται. Πολλὰ δὲ καὶ πράττομεν ἀγαθὰ μὲν, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ὃ δὲ γνώμης. Καὶ γὰρ ἐπαινοῦμεν πολλοὺς, οὐκ ἐκείνους ποιῆσαι λαμπροὺς βουλόμενοι, ἀλλ' ἐτέρους δι' ἐκείνων δάκνειν.

¹⁰ Rom. vi. 7.

⁹ οὕτε] + ἀπλῶς C. ⁷ οὐχ ὡς] οὕτως A.F. ¹¹ idem mox καθάπτεσθαι.
⁸ ἐκείνον] Sic C.E.F. ἐκείνου A. ἐκείνῳ Edd. ¹² ἔστιν] ἐστὶ μόνον C.
⁹ καὶ τῷ δεῖνι om. C. ¹³ ὁ γὰρ] ἀλλ' ὁ C. ¹⁴ οὐκ om. C.E.F. expunctum
in A. ¹⁵ δὲ om. A. ¹⁶ δακύνειν F.

Καὶ τὸ μὲν γινόμενον, καλόν· ἐπαινείται γὰρ ὁ κατορθῶν ἡ δὲ διάνοια διεφθαρμένη· ἀπὸ σατανικῆς γὰρ γίνεται γνώμης. Οὐ γὰρ τῷ ἀδελφῷ ^aσυγχαίρων, ἀλλὰ τὸν ἕτερον βαλεῖν ἐπιθυμῶν, τοῦτο πολλάκις πεποίηκέ τις. Πάλιν, ἡμαρτέ τις ἁμαρτίαν μεγάλην· ἕτερός τις αὐτὸν ὑποσκελίσαι βουλόμενος, οὐδὲν φησιν εἰργάσθαι, καὶ παραμυθεῖται δῆθεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, ἐπὶ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως καταφεύγων· ἀλλ' ^B οὐ συγγινῶναι πολλάκις, ἀλλὰ ῥαθυμότερον ἐργάσασθαι ^b βουλόμενος, τοῦτο ποιεῖ. Πάλιν ἐπιπλήττει πολλάκις, οὐχ ὥστε ἐλέγξει καὶ νουθετηῆσαι, ἀλλ' ὥστε ἐκπομπεῦσαι καὶ ⁽³⁰⁹⁾ ^cἐκτραγωδῆσαι τῷ πλησίον τὴν ἁμαρτίαν. Τὰς δὲ βουλάς αὐτὰς ^d ἄνθρωποι μὲν οὐκ ἴσασιν, ὁ δὲ τὰς καρδίας ἐρευνῶν ἀκριβῶς ἐπίσταται, καὶ εἰς μέσον ^e ἄξει πάντα τότε ἐκεῖνα. Διὸ καὶ ἔλεγεν· “^a Ὃς φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν.”

^f Ὅταν οὖν καὶ ἐν τῷ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι μὴ δυνώμεθα ἐγκλημάτων εἶναι καθαροί, καὶ ἐν οἷς ἀγαθόν τι ^g πράττομεν, ^C οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ^h δὲ γνώμης πράττομεν, τιμωρίας ὤμεν ὑπεύθυνοι, ἐννόησον πόση παρὰ ἀνθρώποις ἀπάτη περὶ τὰς κρίσεις. Πάντα γὰρ ταῦτα ἀνθρώποις μὲν οὐκ ἔστιν ἐφικτὰ, τῷ δὲ ἀκοιμήτῳ μόνῳ ὀφθαλμῷ· καὶ ἀνθρώπους ἀπατήσῳμεν, ἐκείνῳ οὐδέποτε παραλογισόμεθα. Μὴ τοίνυν λέγε, σκότος ⁱ κύκλω μου καὶ τοῖχοι· τίς με ὀρά; ¹¹ ὁ γὰρ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, αὐτὸς πάντα ἐπίσταται, ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται παρ' αὐτῷ. Καλῶς δὲ φησιν ὁ ἁμαρτάνων, ^k σκότος κύκλω μου καὶ τοῖχοι. Εἰ μὴ γὰρ σκότος ἦν ἐν ^D τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἂν τὸν φόβον τοῦ θεοῦ ἐκβαλὼν, μετὰ ἀδείας ἔπραττεν. ^l Ἄν γὰρ μὴ πρότερον σκοτισθῇ τὸ ἡγεμονικόν, ἐπεισελθεῖν ἡ ἁμαρτία μετὰ ἀδείας οὐ δύναται. Μὴ τοίνυν λέγε, τίς με ὀρά; ἔστι γὰρ ¹² ὁ διϊκνούμενος μέχρι ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν· ἀλλὰ σὺ ¹ σαυτὸν οὐχ ὀράς, ^m οὐδὲ διατέμνειν δύνασαι τὸ νέφος, ἀλλ' ὥσπερ τειχίον πάντοθεν ἔχων περικείμενον, οὕτως ἀναβλέψαι πρὸς τὸν οὐρανὸν οὐκ ἔχεις. ⁿ Ποίαν γὰρ βούλει πρότερον ἁμαρτίαν

¹¹ Psal. xxxii. 15. cxlvi. 11.

¹² Heb. iv. 12.

^a συγχαίρειν F. ^b βουλόμενος om. F. ^c τραγωδῆσαι F. ^d ἄνθρωποι] αἱ F. ^e ἄξει πάντα τότε] ἄγει πάντως F. Mox δὲ καὶ φωτ. idem. ^f ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ φοβεῖσθαι θεὸν καὶ ποιεῖν πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν ἔφορᾷ. Veron. ^g πράττωμεν C.E. πράττοντες ex corr. A. ^h δὲ, quod aberat, ex C. recepit. Idem tacite fecerat Montef. Mox pro πράττομεν Sav. tacite edidit πράττοντες, quem secutus est Morell. ⁱ κύκλω] ὀπίσω F. ^k ὅτι σκότος Edd. ὅτι om. C.E.F. ^l αὐτὸν ex corr. A. unde recepit Sav. et post eum Mor. ^m οὐδὲ] ὅτι οὐ F. Statim διατεμεῖν idem. ⁿ οἷαν C. Mox ἐξετάσσομεν ex corr. E.

ἐξετάσωμεν; καὶ ὄψει οὕτω γινομένην αὐτήν. Καθάπερ γὰρ
 Ελθῆσται καὶ ὁ τοιχωρύχοι, ἐπειδάν τι τῶν τιμίων λαβεῖν
 θελήσωσι, τὸν λύχνον κατασβέσαντες τοῦτο πράττουσιν· οὕτω
 καὶ ἐπὶ τῶν ῥάμαρτανόντων ὁ διεφθαρμένος ποιεῖ λογισμὸς.
 Καὶ γὰρ ἡ καὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶ φῶς τὸ λογικὸν διόλου καίομενον.
 ῥΚὰν τὸ πνεῦμα τῆς ἁπονηρίας σφοδρῶς ἐπελθὼν μετὰ πολλῆς
 τῆς ῥύμης ἑκατασβέση τὴν φλόγα ἐκείνην, ἐσκότισεν εὐθέως
 τὴν ψυχὴν καὶ κατηγωνίσατο, καὶ πάντα ἐσύλησεν εὐθέως
 τὰ ἐναποκείμενα. Ὅταν γὰρ ὑπὸ ἀσελγοῦς ἐπιθυμίας ἀλῶ
 ἡ ψυχὴ, καθάπερ νέφος καὶ ἀχλὺς τοὺς τοῦ σώματος ὀφθαλ-
 μούς, οὕτω τῆς διανοίας τὸ προορατικὸν προκαταλαβοῦσα
 92 ἐκείνη, ἡ οὐδὲν ἀφίησιν ὕψει περαιτέρω, οὐ κρημνὸν, οὐ
 γέενναν, οὐ φόβον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἑπιβουλῆς ἐκείνης τυραννη-
 θεῖσα λοιπὸν, εὐκαταγώνιστος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γίνεται· καὶ
 καθάπερ τοῖχος ἀθυρίδωτος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐγερθεῖς,
 οὐκ ἀφίησι τὴν ἀκτῖνα τῆς δικαιοσύνης ἐλλάμψαι τῇ διανοίᾳ,
 τῶν λογισμῶν τῶν ἀτόπων τῆς ἐπιθυμίας πάντοθεν αὐτήν
 ἁἐπιτειχίζόντων. Καὶ ἀπαντὰ αὐτῷ τότε λοιπὸν ἡ πορνευ-
 ομένη γυνή, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, πρὸ τῆς διανοίας, πρὸ
 τῶν λογισμῶν ἐστῶσα καὶ φαινομένη. Καὶ ὥσπερ οἱ πεπη-
 ρωμένοι, καὶ ἐν ἁσταθερᾷ μεσημβρίᾳ ὑπ' αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ
 Β τὸ μέσον ἐστηκότες ὥσιν, οὐ παραδέχονται τὸ φῶς, ἐγκε-
 κλεισμένων αὐτοῖς τῶν ὀμμάτων· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, καὶ μυρία
 πάντοθεν ἁαὐτοῖς ἐνηχῇ σωτήρια δόγματα, τῷ πάθει τούτῳ
 προκατειλημμένοι τὴν ψυχὴν, πᾶσι τοῖς τοιούτοις λόγοις
 ἀποφράττουσι τὴν ἀκοήν. Καὶ ἴσασιν οἱ τὴν πείραν εἰλη-
 φότες καλῶς. Ἀλλ' ὑμᾶς μὴ γένοιτο ἀπὸ τῆς πείρας ἁταύτης
 εἰδέναι. Ὅυχ αὕτη δὲ μόνον ἡ ἁμαρτία ταῦτα ποιεῖ, ἀλλὰ
 καὶ πᾶς ἔρως ἁτοπος. Μεταθῶμεν γὰρ, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον
 ἀπὸ τῆς πορνευομένης γυναικὸς ἐπὶ τὰ χρήματα, καὶ ἁθεα-
 σόμεθα καὶ ἐνταῦθα πυκνὸν σκότος καὶ συνεχές. Ἐκεῖ μὲν
 C γὰρ, ἅτε μιᾶς οὔσης τῆς ἐρωμένης καὶ εἰς ἓνα τρόπον ἀποκε-
 κλεισμένης, οὐχ οὕτω σφοδρὸν τὸ πάθος· ἐπὶ δὲ τῶν χρημάτων
 ἀπανταχοῦ ἁφαινομένων ἐν ἀργυροκοπέοις, ἐν πανδοχείοις,

ὁ τοιχωρύχοι] Sic C.E. τοιχωρύκται Edd. ῥ ἁμαρτημάτων F. ἡ καὶ
 om. F. et a pr. man. A. ῥ καὶ] καὶ εἰ C. ἁν δὲ ex corr. A. editum a Sav. Mor.
 Ben. ἁ πορνείας F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. ῥ κατασβέσει
 C.F. et a pr. man. A. ῥ ὀφθαλμούς] + ὁρᾶν οὐκ ἐᾶ C. ῥ τῆς δ. τὸ πρ.] τῇ
 τῆς δ. πρ. Edd. repugnantibus libris. ῥ οὐδὲν solus F. pro vulgato οὐδένα.
 nihil Aret. ῥ ἐνιδεῖν A. ῥ βουλῆς F. ῥ Sic omnes. ἐπιτειχισάντων Edd.
 ῥ σταθερᾷ C.E. σταθῆρᾳ vulgo. ῥ αὐτὸ C. et Reg. apud Montef. αὐτοῦ
 vulgo. ῥ αὐτοῖς] + τις F. ῥ ταύτης omnes. Edebatur αὐτῆς. ῥ οὐχ
 αὕτη] οὐκ αὕτη C. ἀλλ' οὐ ταύτη F. ῥ θεασόμεθα A.E. ῥ φαινομένων]
 + αὐτῶν C. (non αὐτῶν, ut ait Editor Ben. 2^{dae}.)

ἐν χρυσοχοείοις, ἐν ταῖς τῶν πλουτούντων οἰκίαις, ¹σφοδρὸς ὁ ἔρως πνεῖ. Ὅταν γὰρ παῖδας σοβούντας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἵππους χρυσοφοροῦντας, ^κἀνθρώπους καλλωπιζομένους πολυτελέσιν ἐσθήμασιν ἴδῃ ἑμετ' ἐπιθυμίας ὁ νοσῶν, πολὺς ὁ σκότος καταχεῖται. Καὶ τί δεῖ λέγειν οἰκίας καὶ ἀργυροκοπεῖα; Ἐγὼ γὰρ οἶμαι τοὺς τοιούτους, καὶ ἐπὶ τῆς γραφῆς ἴδωσι καὶ τῆς εἰκόνος τὸν πλοῦτον, σπαράττεσθαι καὶ ἀγριαίνειν καὶ λυττᾶν ὥστε πάντοθεν αὐτοῖς τὸ σκότος συνάγεται. Κἂν γὰρ εἰς εἰκόνα βλέψωσι βασιλικήν, οὐ θαυμάζουσι τῶν ^Δλίθων τὸ κάλλος, οὐδὲ τὸν χρυσόν, οὐδὲ τὸ ἀλόυργές ἱμάτιον, ⁽³¹⁰⁾ ἀλλὰ τήκονται. ^μΚαὶ καθάπερ ὁ δύσεως ἐκείνος, καὶ εἰκόνα θεάσεται τῆς ἐρωμένης γυναικὸς, προσήλωται τῷ ἀψύχῳ, οὕτω καὶ οὗτος ἄψυχον ὁρῶν εἰκόνα τοῦ πλούτου, τὸ αὐτὸ τάσχει μειζόνως, ὥστε τυραννικωτέρῳ κατεχόμενος πάθει. Καὶ χρὴ λοιπὸν ἢ μένειν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἢ ^νἐμβάλλοντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, μυρίας λαβόντα πληγὰς ἀναχωρεῖν οἴκαδε· πολλὰ γὰρ τὰ λυπούντα αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ καθάπερ ἐκεῖνος οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν γυναῖκα ὁρᾷ, οὕτω καὶ οὗτος πένητας μὲν καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρατρέχει, ἵνα μηδὲ παραμυθίαν ^Ελάβῃ· πρὸς δὲ τοὺς εὐπόρους ἐνατενίζει τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι καὶ σφοδρὸν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ὄψεως εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰσάγων τὸ πῦρ. Πῦρ γὰρ ἐστὶ χαλεπῶς κατεσθίον τὸν ἐμπεσόντα. Καὶ εἰ μὴ γέεννα ἠπειλήτο ^ρμηδὲ κόλασις, αἰτὰ τὰ παρόντα κόλασις ἦν, τὸ διηλεκτῶς βασανίζεσθαι καὶ μηδέποτε πέρας εὐρίσκειν τοῦ νοσήματος· καὶ ἤρκει καὶ ταῦτα μόνα πείσαι φυγεῖν τὴν ἁρρωστίαν. Ἀλλ' οὐδὲν ἀνοίας χειρόν, ἢ καὶ τοῖς ἀθυμίαν φέρουσι πράγμασι καὶ ⁹³κέρδος οὐδὲν προσηλωσθαι παρασκευάζει. Διὸ παρακαλῶ ἀρχόμενον ἐκκόπτειν τὸ πάθος. Καθάπερ γὰρ πυρετὸς παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν προσβαλὼν, οὐ σφόδρα φλέγει τῇ δίψῃ τοὺς κάμνοντας, ἐπιδούς δὲ καὶ τὴν φλόγα ἐπάρας, ἀνίατα διψᾶν παρασκευάζει λοιπόν· καὶ παράσχη τις αὐτοῖς ἐμφορηθῆναι τοῦ πόματος, οὐ σβέννυσιν, ἀλλ' ἐκκαίει τὴν κάμινον· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου συμβαίνει τοῦ πάθους· ἂν παρὰ τὴν ἀρχὴν αἰσελαῦνον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν μὴ κωλύσωμεν μηδὲ ἀποκλείσωμεν τὰς θύρας, εἰσελθὼν λοιπὸν ἀνίατον ἐργάζεται ^Βτοῖς δεξαμένοις τὸ νόσημα.

¹ σφοδρὸς C.E.F. Ita tacite dedit Montef. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. p. 615 B. ^κ ἀνθρώπους] καὶ ἀνθρώπους F. ¹ Verba μετ' ἐπιθυμίας, quae olim aberant, leguntur in omnibus. Recepit ea Montef. ^μ καὶ om. F. ^ν ἐμβάλλοντα ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ρ πολὺ solus F. Legebatur πολύν. ^ρ οὐδὲ F. ⁹ ἁρρωστίαν] ἀμαρτίαν F.

μασιν ἐπαιρόμενος ἀκάθαρτός ἐστιν, ὁ ἐπὶ ἀμαρτήμασι τοῦτο πάσχων, ποίας τεύζεται συγγνώμης; Ἐπεὶ οὖν τοιοῦτος ἦν ὁ πεπορνευκῶς, καὶ τὴν ψυχὴν οὕτως ἰταμὴν καὶ δυσένδοτον εἰργάσατο διὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀναγκαίως αὐτοῦ προκαταβάλλει τὸν τύφον. Καὶ οὕτε πρῶτον τίθησι τὸ ἔγκλημα, ὥστε μὴ ἀπαναισχυνηθῆσαι αὐτὸν, ὡς πρὸ τῶν ἄλλων ἐγκαλούμενον. **C** οὕτε δὲ ὕστερον, ὥστε αὐτὸν μὴ νομίσαι πάρεργον εἶναι τὸ κατ' αὐτόν· ἀλλὰ πρότερον πολὺν αὐτῷ φόβον ἐνθεῖς ἐκ τῆς πρὸς ἐτέρους παρρησίας, τότε ἐπ' αὐτὸν χωρεῖ, ἐν τῇ πρὸς ἐτέρους ἐπιτιμήσει προκατασείων αὐτοῦ τὴν ἀπόνοιαν. Αὐτὰ γὰρ ταῦτα τὰ ῥήματα τὸ, “Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι” καὶ τὸ, “Ὁ κρίνων με, κύριός ἐστιν, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν,” οὐχ ὡς ἔτυχε κἀκείνου καὶ τῶν ⁸ ἐκείνον μὲν συγκροτούντων, τοὺς δὲ ἀγίους ἐξουθενούντων, καθάπτεται. Τί γὰρ, φησὶν, εἰ ἔξωθεν ἐνάρετοι **D** φαίνονται τινες καὶ θαυμαστοί; Οὐ τῶν ἔξωθεν κριτῆς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ δικαστῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπόρρητα εἰς μέσον ἄγει. Δύο τοίνυν ἔνεκεν, μᾶλλον δὲ καὶ τριῶν, οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἡ κρίσις ἀκριβής· ἐνὸς μὲν, ὅτι καὶ μὴδὲν ὤμεν ἑαυτοῖς συνειδότες, ὅμως δεόμεθα τοῦ τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν ἐλέγχοντος μετὰ ἀκριβείας· ἐτέρου δὲ, ὅτι τὰ πλείονα τῶν γινομένων ἡμᾶς λανθάνει καὶ κρύπτεται· καὶ τρίτου πρὸς τούτοις, ὅτι πολλὰ τῶν γενομένων παρ' ἐτέρων δοκεῖ μὲν ἡμῖν καλὰ, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς δὲ γίνεται γνώμης. Τί τοίνυν φατέ, ὅτι οὐδὲν ἡμάρ- **E** τηται τῷ δεῖνι ⁹ καὶ τῷ δεῖνι, καὶ ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος βελτίων; Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἀποφῆνασθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ μὴδὲν ἑαυτῷ συνειδότης· ¹⁰ ὁ γὰρ τὰ ἀπόρρητα κρίνων ἐκεῖνός ἐστιν ὁ μετὰ ἀκριβείας δικάζων. Ἰδοὺ γοῦν, οὐδὲ ἐγὼ τι ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δεδικαίωμαι· τουτέστιν, οὐκ ἀπῆλλαγμαί τῶν εὐθυνῶν οὐδὲ τῶν ἐγκλημάτων. Οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι ^x οὐκ ἐν τοῖς δικαίοις τέταγμαί, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἰμι καθαρὸς ἀπὸ ἀμαρτίας. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· ¹⁰ “Ὁ δὲ **91** ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας” τουτέστιν, ἀπῆλλα- κται. Πολλὰ δὲ καὶ πράττομεν ἀγαθὰ μὲν, οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ^y δὲ γνώμης. Καὶ γὰρ ἐπαινοῦμεν πολλοὺς, οὐκ ἐκείνους ποιῆσαι λαμπροὺς βουλόμενοι, ἀλλ' ἐτέρους δι' ἐκείνων ^z δάκνειν.

¹⁰ Rom. vi. 7.

⁹ οὕτε] + ἀπλῶς C. ^r οὐχ ὡς] οὕτως A.F. ¹⁰ Idem mox καθάπτεσθαι.
⁸ ἐκείνον] Sic C.E.F. ἐκείνου A. ἐκείνῳ Edd. ^t ἐστίν] ἐστὶ μόνον C.
^v καὶ τῷ δεῖνι om. C. ^w ὁ γὰρ] ἀλλ' ὁ C. ^x οὐκ om. C.E.F. expunctum
in A. ^y δὲ om. A. ^z δακύνειν F.

Καὶ τὸ μὲν γινόμενον, καλόν· ἐπαινείται γὰρ ὁ κατορθὼν ἢ δὲ διάνοια διεφθαρμένη· ἀπὸ σατανικῆς γὰρ γίνεται γνώμης. Οὐ γὰρ τῷ ἀδελφῷ ^aσυγχαίρων, ἀλλὰ τὸν ἕτερον βαλεῖν ἐπιθυμῶν, τοῦτο πολλάκις πεποίηκέ τις. Πάλιν, ἡμαρτέ τις ἁμαρτίαν μεγάλην· ἕτερός τις αὐτὸν ὑποσκελίσαι βουλόμενος, οὐδὲν φησιν εἰργάσθαι, καὶ παραμυθεῖται δῆθεν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, ἐπὶ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως καταφεύγων· ἀλλ' ^B οὐ συγγινῶναι πολλάκις, ἀλλὰ ῥαθυμότερον ἐργάσασθαι ^bβουλόμενος, τοῦτο ποιεῖ. Πάλιν ἐπιπλήττει πολλάκις, οὐχ ὥστε ἐλέγξει καὶ νουθετησά, ἀλλ' ὥστε ἐκπομπεῦσαι καὶ (309) ἐκτραγωδῆσαι τῷ πλησίον τὴν ἁμαρτίαν. Τὰς δὲ βουλὰς αὐτὰς ^dἄνθρωποι μὲν οὐκ ἴσασιν, ὁ δὲ τὰς καρδίας ἐρευνῶν ἀκριβῶς ἐπίσταται, καὶ εἰς μέσον ^eἄξει πάντα τότε ἐκεῖνα. Διὸ καὶ ἔλεγεν· “^aὉς φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν.”

^fὍταν οὖν καὶ ἐν τῷ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι μὴ δυνώμεθα ἐγκλημάτων εἶναι καθαροὶ, καὶ ἐν οἷς ἀγαθόν τι ^gἐπράττομεν, ^C οὐκ ἀπὸ ὀρθῆς ^hδὲ γνώμης πρᾶττομεν, τιμωρίας ὤμεν ὑπεύθυνοι, ἐννόησον πόση παρὰ ἀνθρώποις ἀπάτη περὶ τὰς κρίσεις. Πάντα γὰρ ταῦτα ἀνθρώποις μὲν οὐκ ἔστιν ἐφικτὰ, τῷ δὲ ἀκοιμήτῳ μόνῳ ὀφθαλμῷ· καὶ ἀνθρώπους ἀπατήσωμεν, ἐκεῖνον οὐδέποτε παραλογισόμεθα. Μὴ τοίνυν λέγε, σκότος ⁱκύκλω μου καὶ τοῖχοι· τίς με ὀρᾷ; ¹¹ὁ γὰρ πλάσας καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, αὐτὸς πάντα ἐπίσταται, ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται παρ' αὐτῷ. Καλῶς δὲ φησιν ὁ ἁμαρτάνων, ^kσκότος κύκλω μου καὶ τοῖχοι. Εἰ μὴ γὰρ σκότος ἦν ἐν ^D τῇ διανοίᾳ, οὐκ ἂν τὸν φόβον τοῦ θεοῦ ἐκβαλὼν, μετὰ ἀδείας ἔπραττεν. ^lἌν γὰρ μὴ πρότερον σκοτισθῇ τὸ ἡγεμονικόν, ἐπεισελθεῖν ἡ ἁμαρτία μετὰ ἀδείας οὐ δύναται. Μὴ τοίνυν λέγε, τίς με ὀρᾷ; ἔστι γὰρ ¹²ὁ διϊκνούμενος μέχρι ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν· ἀλλὰ σὺ ¹σαυτὸν οὐχ ὀρᾷς, ^mοὐδὲ διατεμνεῖν δύνασαι τὸ νέφος, ἀλλ' ὥσπερ τειχίον πάντοθεν ἔχων περικείμενον, οὕτως ἀναβλέψαι πρὸς τὸν οὐρανὸν οὐκ ἔχεις. ⁿΠοίαν γὰρ βούλει πρότερον ἁμαρτίαν

¹¹ Psal. xxiii. 15. εκκxviii. 11.

¹² Heb. iv. 12.

^a συγχαίρειν F. ^b βουλόμενος om. F. ^c τραγωδῆσαι F. ^d ἄνθρωποι] αἱ F. ^e ἄξει πάντα τότε] ἄγει πάντως F. Mox δε καὶ φωτ. idem. ^f ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ φοβεῖσθαι θεὸν καὶ ποιεῖν πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν ἀφορᾷ. Veron. ^g πρᾶττομεν C.E. πρᾶττοντες ex corr. A. ^h δὲ, quod aberat, ex C. recepimus. Idem tacite fecerat Montef. Mox pro πρᾶττομεν Sav. tacite edidit πρᾶττοντες, quem secutus est Morell. ⁱ κύκλω] ὀπίσω F. ^k ὅτι σκότος Edd. ὅτι om. C.E.F. ^l αὐτὸν ex corr. A. unde recepit Sav. et post eum Mor. ^m οὐδὲ] ὅτι οὐ F. Statim διατεμνείν idem. ⁿ οἶαν C. Mox ἐξετάσομεν ex corr. E.

ἐξετάσωμεν; καὶ ὁψεί οὕτω γινομένην αὐτήν. Καθάπερ γὰρ
 Ελησται καὶ ὁ τοιχωρύχοι, ἐπειδάν τι τῶν τιμίων λαβεῖν
 θελήσωσι, τὸν λύχνον κατασβέσαντες τοῦτο πράττουσιν· οὕτω
 καὶ ἐπὶ τῶν ῥάμαρτανόντων ὁ διεφθαρμένος ποιεῖ λογισμός.
 Καὶ γὰρ ἡ καὶ ἐν ἡμῖν ἐστὶ φῶς τὸ λογικὸν διόλου καίόμενον.
 Ἡ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἁπονηρίας σφοδρῶς ἐπελθὼν μετὰ πολλῆς
 τῆς ῥύμης ἑκατασβέση τὴν φλόγα ἐκείνην, ἐσκότισεν εὐθέως
 τὴν ψυχὴν καὶ κατηγωνίσαστο, καὶ πάντα ἐσύλησεν εὐθέως
 τὰ ἐναποκείμενα. Ὅταν γὰρ ὑπὸ ἀσελγοῦς ἐπιθυμίας ἀλῶ
 ἡ ψυχὴ, καθάπερ νέφος καὶ ἀχλὺς τοὺς τοῦ σώματος ὀφθαλ-
 μούς, οὕτω τῆς διανοίας τὸ προορατικὸν προκαταλαβοῦσα
 92 ἐκείνη, οὐδὲν ἀφήσιν ὕψειν περαιτέρω, οὐ κρημνὸν, οὐ
 γέενναν, οὐ φόβον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἐκείνης τυραννη-
 θεῖσα λοιπὸν, εὐκαταγώνιστος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γίνεται· καὶ
 καθάπερ τοίχος ἀθυρίδωτος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐγερθεῖς,
 οὐκ ἀφήσιν τὴν ἀκτῖνα τῆς δικαιοσύνης ἐλλάμψαι τῇ διανοίᾳ,
 τῶν λογισμῶν τῶν ἀτόπων τῆς ἐπιθυμίας πάντοθεν αὐτήν
 ἑπιτειχιζόντων. Καὶ ἀπαντὰ αὐτῷ τότε λοιπὸν ἡ πορνευ-
 ομένη γυνή, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, πρὸ τῆς διανοίας, πρὸ
 τῶν λογισμῶν ἐστῶσα καὶ φαινομένη. Καὶ ὥσπερ οἱ πεπη-
 ρωμένοι, καὶ ἐν ἁσταθερᾷ μεσημβρίᾳ ὑπ' αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ
 Β τὸ μέσον ἐστηκότες ὦσιν, οὐ παραδέχονται τὸ φῶς, ἐγκε-
 κλεισμένων αὐτοῖς τῶν ὀμμάτων· οὕτω δὲ καὶ οὗτοι, καὶ μυρία
 πάντοθεν αὐτοῖς ἐνηχῇ σωτήρια δόγματα, τῷ πάθει τούτῳ
 προκατειλημμένοι τὴν ψυχὴν, πᾶσι τοῖς τοιούτοις λόγοις
 ἀποφράττουσι τὴν ἀκοήν. Καὶ ἴσασιν οἱ τὴν πείραν εἰλη-
 φότες καλῶς. Ἀλλ' ὑμᾶς μὴ γένοιτο ἀπὸ τῆς πείρας ἐταύτης
 εἰδέναι. Οὐχ αὕτη δὲ μόνον ἡ ἁμαρτία ταῦτα ποιεῖ, ἀλλὰ
 καὶ πᾶς ἔρως ἄτοπος. Μεταθῶμεν γὰρ, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον
 ἀπὸ τῆς πορνευομένης γυναικὸς ἐπὶ τὰ χρήματα, καὶ ἑθεα-
 σόμεθα καὶ ἐνταῦθα πυκνὸν σκότος καὶ συνεχές. Ἐκεῖ μὲν
 C γὰρ, ἅτε μιᾶς οὔσης τῆς ἐρωμένης καὶ εἰς ἓνα τόπον ἀποκε-
 κλεισμένης, οὐχ οὕτω σφοδρὸν τὸ πάθος· ἐπὶ δὲ τῶν χρημάτων
 ἀπανταχοῦ ἡ φαινομένων ἐν ἀργυροκοπέοις, ἐν πανδοχείοις,

ὁ τοιχωρύχοι] Sic C.E. τοιχωρύκται Edd. ῥάμαρτημάτων F. ἡ καὶ
 om. F. et a pr. man. A. ἡ καὶ] καὶ εἰ C. ἂν δὲ ex corr. A. editum a Sav. Mor.
 Ben. ἡ πορνείας F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. ἡ κατασβέσει
 C.F. et a pr. man. A. ὀφθαλμούς] + ὁρᾶν οὐκ ἐφ' C. τῆς δ. πρ.] τὸ
 τῆς δ. πρ. Edd. repugnantibus libris. οὐδὲν solus F. pro vulgato οὐδένα.
 nihil Aret. ἐνιδεῖν A. βουλῆς F. Sic omnes. ἐπιτειχισάντων Edd.
 ἡ σταθερᾷ C.E. σταθῆρᾳ vulgo. αὐτὸ C. et Reg. apud Montef. αὐτοῦ
 vulgo. αὐτοῖς] + τις F. ταύτης omnes. Edebatur αὐτῆς. οὐχ
 αὕτη] οὐκ αὕτη C. ἀλλ' οὐ ταύτη F. θεασώμεθα A.E. φαινομένων]
 + αὐτῶν C. (non αὐτῷ, ut ait Editor Ben. 2^{dae}.)

ἐν χρυσοχοείοις, ἐν ταῖς τῶν πλουτούντων οἰκίαις, ¹σφοδρὸς ὁ ἔρως πνεῖ. Ὅταν γὰρ παῖδας σοβούντας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἵππους χρυσοφοροῦντας, ²ἀνθρώπους καλλωπιζομένους πολυτελείῃς ἐσθήμασιν ἴδῃ ἡμεῖς ἐπιθυμίας ὁ νοσῶν, πολὺς ὁ σκότος καταχεῖται. Καὶ τί δεῖ λέγειν οἰκίας καὶ ἀργυροκοπεῖα; Ἐγὼ γὰρ οἶμαι τοὺς τοιούτους, καὶ ἐπὶ τῆς γραφῆς ἴδωσι καὶ τῆς εἰκόνης τὸν πλοῦτον, σπαράττεσθαι καὶ ἀγριαίνειν καὶ λυττᾶν ὥστε πάντοθεν αὐτοῖς τὸ σκότος συνάγεται. Καὶ γὰρ εἰς εἰκόνα βλέψωσι βασιλικήν, οὐ θαυμάζουσι τῶν ³λίθων τὸ κάλλος, οὐδὲ τὸν χρυσὸν, οὐδὲ τὸ ἀλόυργές ἱμάτιον, ³¹⁰ ἀλλὰ τήκονται. ⁴Καὶ καθάπερ ὁ δύσεως ἐκεῖνος, καὶ εἰκόνα θεῖσθαι τῆς ἐρωμένης γυναικὸς, προσήλωται τῷ ἀψύχῳ, οὕτω καὶ οὗτος ἄψυχον ὁρῶν εἰκόνα τοῦ πλούτου, τὸ αὐτὸ τάσχει μειζόνως, ἅτε τυραννικωτέρῳ κατεχόμενος πάθει. Καὶ χρὴ λοιπὸν ἢ μένειν ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἢ ⁵ἐμβάλλοντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, μυρίας λαβόντα πληγὰς ἀναχωρεῖν οἴκαδε· πολλὰ γὰρ τὰ λυποῦντα αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ καθάπερ αἰνός οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν γυναῖκα ὁρᾷ, οὕτω καὶ οὗτος πένητας μὲν καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρατρέχει, ἵνα μὴ παραμυθίαν ⁶λάβῃ· πρὸς δὲ τοὺς εὐπόρους ἐνατενίζει τοὺς ὀφθαλμούς, ὅ πολὺ καὶ σφοδρὸν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ὀψέως εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰσάγων τὸ πῦρ. Πῦρ γάρ ἐστι χαλεπῶς κατεσθίον τὸν ἐμπεσόντα. Καὶ εἰ μὴ γέεννα ἠπειλήτο Ῥμηδὲ κόλασις, αὐτὰ τὰ παρόντα κόλασις ἦν, τὸ διηνεκῶς βασανίζεσθαι καὶ μηδέποτε πέρας εὐρίσκειν τοῦ νοσήματος· καὶ ἤρκει καὶ ταῦτα μόνον πείσαι φυγεῖν τὴν ἀρρωστίαν. Ἀλλ' οὐδὲν ἀνοίας χεῖρον, ἢ καὶ τοῖς ἀθυμίαν φέρουσι πράγμασι καὶ ⁷93 κέρδος οὐδὲν προσηλωσθαι παρασκευάζει. Διὸ παρακαλῶ ἀρχόμενον ἐκκόπτειν τὸ πάθος. Καθάπερ γὰρ πυρετὸς παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν προσβαλὼν, οὐ σφόδρα φλέγει τῇ δίψῃ τοὺς κάμνοντας, ἐπιδούς δὲ καὶ τὴν φλόγα ἐπάρας, ἀνίατα διψᾶν παρασκευάζει λοιπόν· καὶ παράσχη τις αὐτοῖς ἐμφορηθῆναι τοῦ πόματος, οὐ σβέννυσιν, ἀλλ' ἐκκαίει τὴν κάμινον· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου συμβαίνει τοῦ πάθους· ἂν παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰσελαῦνον εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν μὴ κωλύσωμεν μηδὲ ἀποκλείσωμεν τὰς θύρας, εἰσελθὼν λοιπὸν ἀνίατον ἐργάζεται ⁸ B τοῖς δεξαμένοις τὸ νόσημα.

¹ σφοδρῶς C.E.F. Ita tacite dedit Montef. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. p. 615 B. ² ἀνθρώπους] καὶ ἀνθρώπους F. ³ Verba μετ' ἐπιθυμίας, quae

olim aberant, leguntur in omnibus. Recepit ea Montef.

⁴ ἐμβάλλοντα ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.

⁵ καὶ om. F. ⁶ πολὺ solus F. ⁷ Legebatur πολὺν. ⁸ οὐδὲ F. ⁹ ἀρρωστίαν] ἀμαρτίαν F.

Καὶ γὰρ καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ ὅταν ἐπιπλεῖον ἡμῖν ἐνδιατρίψῃ, δυνατώτερα γίνεται. Καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ἄλλων τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. Καὶ γὰρ φυτὸν ἄρτι μὲν ἔντεθὲν ἐπὶ τῆς γῆς, εὐκόλως ἀνασπᾶται· χρόνῳ δὲ πολλῷ ῥίζωθὲν, οὐκέτι, ἀλλὰ πολλῆς δεῖται τῆς μοχλείας· καὶ οἰκοδομὴ νεοπαγῆς μὲν οὔσα, περιτρέπεται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἐνοχλούντων· παγείσα δὲ καλῶς, πολλὰ παρέχει τοῖς καθαιρεῖν ἐπιχειροῦσι τὰ πράγματα· καὶ θηρίον τόποις ἐμφιλοχωρῆσαν πολλῷ χρόνῳ δυσκόλως ἐλαύνεται. Τοῖς μὲν οὖν οὐδέπω C κατασχεθεῖσιν ὑπὸ τοῦ πάθους ^απαραίνω μὴ ἀλῶναι· εὐκολώτερον γὰρ φυλάσασθαι μὴ ἐμπεσεῖν, ἢ ἐμπεσόντα ἀποστῆναι· τοῖς δὲ κατασχεθεῖσι καὶ κατερραγμένοις, εἰς θελήσωσιν ἐπιδοῦναι ἑαυτοὺς ἱατρῷ τῷ λόγῳ, πολλὴν ἐπαγγέλλομαι σωτηρίας ἐλπίδα τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι. *Ἄν γὰρ τοὺς παθόντας καὶ περιπεσόντας τῷ νοσήματι, καὶ ἀνενεγκόντας ἐννοήσωσι, χρηστὰς ἔξουσιν ἐλπίδας ὑπὲρ τῆς τοῦ νοσήματος ἀπαλλαγῆς. Τίς οὖν περιέπεσε τῷ νοσήματι τούτῳ, καὶ ἀπηλλάγη ῥαδίως; 'Ο Ζακχαῖος ἐκεῖνος. Τί γὰρ τελώνου μᾶλλον φιλοχρήματον γένοιτ' ἄν; 'Ἄλλ' ἀθρόον ἐγένετο φιλόσοφος, καὶ πᾶσαν ἔσβεσε τὴν πυράν. 'Ο Ματθαῖος ὁμοίως· καὶ γὰρ ^υκαὶ D οὗτος τελώνης ἦν, ἐν ἀρπαγῇ διηνεκεῖ ζῶν. 'Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀθρόον ἀπεδύσατο τὴν βλάβην, καὶ τὸ δίψος ἔσβεσε, καὶ πραγματείαν μετήλθε πνευματικὴν. Τούτους τοίνυν καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς ἐννοῶν, μηδὲ σὺ ἀπογνώως. *Ἄν γὰρ θέλῃς, ^χδυνήσῃ ταχέως ἀνενεγκεῖν. Καὶ εἰ βούλει, κατὰ ^υτὸν τῶν ἱατρῶν νόμον καὶ τὰ πρακτέα σοι μετὰ ἀκριβείας ὑπαγορεύσομεν. Δεῖ τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ^zἐκεῖνο κατορθοῦν, τὸ μὴ ἀπογινώσκειν μηδὲ ἀπελπίζειν ^αἑαυτῶν τὴν σωτηρίαν· μετὰ τοῦτο μὴ τὰ τῶν κατωρθωκότων παραδείγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐναπομεινάντων παθήματα ἐνορᾶν. "Ωσπερ γὰρ ἐνενοήσαμεν τὸν Ζακχαῖον καὶ τὸν Ματθαῖον, οὕτω δὴ E καὶ τὸν 'Ιούδαν λογίσασθαι χρὴ, καὶ τὸν Γιεζῆ, καὶ τὸν *Ἀχαρ, καὶ τὸν 'Αχαάβ, καὶ τὸν 'Ανανίαν, καὶ τὴν Σάπφειραν· ^βἵνα δι' ἐκείνων μὲν τὴν ἀπόγνωσιν ἐκβάλωμεν, διὰ ^ετούτων δὲ τὴν ῥαθυμίαν ἐκκόψωμεν, μηδὲ ὑπτία γένηται ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τῶν ὑπαγορευομένων παραίνεσιν. Καὶ παιδεύσωμεν

^ε ἐντεθὲν] τεθὲν F. Veron. . φυτευθὲν Floril. p. 56. (Tom. xii. p. 455 A.)
^α παραίνω libri omnes cum Flor. παρακαλῶ Edd. ^ε ἐμπεσόντα A.C.E.
ἐμπεσόντας vulgo. ^υ καὶ om. C.E. et a pr. man. A. ^χ Sic omnes.
ταχέως δυνήσῃ inverso ord. Edd. ^υ τὸν τῶν] τὸν om. Veron. τῶν om. Sav.
Utumque est in libris. ^z ἐκεῖνο om. F. ^α ἑαυτῷ E. ^β ἵνα] + καὶ
A.F. Μοκ ἐκβάλωμεν om. F. qui p. p. pro ἐκκόψωμεν, ἐκβάλωμεν dat. ^ε τού-
των δε] δὲ τούτων. Edd. invitis libris.

ἑαυτοὺς λέγειν, ἃ τότε τῷ Πέτρῳ προσελθόντες ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι, ¹³ "Τί δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶμεν;" καὶ ἀκουέτωσαν ἃ χρὴ ποιεῖν. Τί οὖν χρὴ ποιεῖν; Εἰδέναι τὴν εὐτέλειαν τῶν πραγμάτων, καὶ πῶς δραπέτης οἰκέτης καὶ ἀγνώμων ἐστὶν ὁ πλοῦτος, καὶ μυρίοις περιβάλλει κακοῖς τοὺς ἔχοντας· καὶ (311) τὰ τοιαῦτα αὐτοῖς συνεχῶς ἐπάδωμεν ῥήματα. Καὶ καθάπερ 94 ἱατροὶ τοὺς κάμνοντας ψυχρὸν αἰτοῦντας παραμυθοῦνται, παρέχειν λέγοντες, καὶ πηγὴν προφασίζόμενοι, καὶ ἄγγος, καὶ καιρὸν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα· ἂν γὰρ ἀθρόον ἀνανεύσωσιν, εὐπὸ τῆς μανίας αὐτοὺς ἀγριουῖσθαι παρασκευάζουσιν· οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς πρὸς τοὺς φιλοχρημάτους ποιῶμεν· ὅταν λέγωσιν, ὅτι πλουτῆσαι βουλόμεθα, μὴ λέγωμεν εὐθέως, ὅτι κακὸν ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ συνθώμεθα, καὶ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς τοῦτο βουλόμεθα, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἀλλὰ πλοῦτον ἀληθῆ, ἀλλὰ τὸν ἡδονὴν ἔχοντα ἀθάνατον, ἀλλὰ τὸν ἡσοῖ B συλλεγόμενον, καὶ μὴ ἐτέροις, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῖς. Καὶ τοῖς περὶ φιλοσοφίας λόγους εἰς μέσον ἄγωμεν, καὶ λέγωμεν, ὅτι οὐ κελεύομεν μὴ πλουτεῖν, ἀλλὰ κακῶς μὴ πλουτεῖν· ἔξεστι γὰρ πλουτεῖν, ἀλλὰ χωρὶς πλεονεξίας, χωρὶς ἀρπαγῆς καὶ βίας καὶ τοῦ παρὰ πάντων ἀκούειν κακῶς. Καὶ τοῖς αὐτοῖς προλαΐνοντες τοῖς λόγοις, μηδέπω περὶ γεέννης διαλεγώμεθα· οὐ γὰρ ἀνέχεται ὁ κάμων οὐδέπω τῶν τοιούτων ῥημάτων. Διόπερ ἀπὸ τῶν παρόντων ἅπαντας τοὺς περὶ τούτων ποι- C ῶμεθα λόγους, καὶ λέγωμεν· τί βούλει ἀπὸ πλεονεξίας πλουτεῖν; ἵνα ἐτέροις μὲν τὸ χρυσίον ἀπόκειται καὶ τὸ ἀργύριον, σοὶ δὲ ἀραὶ καὶ κατηγορίαι μυρίαί; καὶ ὁ ἀποστε- ρηθεὶς ὑπὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων δάκνηται χρείας, καὶ ὀλοφύ- ρηται, καὶ μυρίους ἐφέλκεται σοι κατηγορούς, καὶ τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης περιττὴν τὴν ἀγορὰν, ἐν τοῖς στενωποῖς ἐντυγ- χάνων πᾶσι, καὶ διαπορούμενος, καὶ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς νυκτὸς θαρρεῖν ἔχων. Πῶς γὰρ ἂν καθευδήσειε λοιπὸν, ὑπὸ τῆς γαστροῦ δακνόμενος, ἀγρυπνῶν, λιμῷ πολιορκούμενος, πάγου τολλάκις ὄντος καὶ ὑετοῦ καταφερομένου; Καὶ σὺ μὲν ἐκ βαλανείου λελουμένος ἐπανερχῇ, μαλακοῖς θαλπόμενος ἱματίοις, D γεγηθὼς καὶ χαίρων, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἑτοιμον τρέχων πολυ- τελής· ἐκεῖνος δὲ πανταχοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ

13 Act. ii. 37. coll. xvi. 30.

¹ τὰ ῥήματα E. ² ἀπὸ A. ³ πολυ φιλοχρημάτων (sic) E. ⁴ ὅταν] καὶ ἴσως C. ⁵ σοὶ, quod abest ab Editis, habet C. consentiente Aretino. μὴ pro σοὶ E. Vid. etiam Annot. ⁶ οὐδέπω] Sic libri omnes. Edebatur εὐθέως. ⁷ ἀπόκειται libri omnes cum Veron. et Flor. ἀποκείται Sav. Mor. Ben. ⁸ Vid. Annot. ⁹ διαπορευόμενος F.

καὶ τοῦ λιμοῦ συνεχῶς ἐλαυνόμενος, περιέρχεται συγκεκυφῶς καὶ χεῖρας προτείνων, καὶ οὐδὲ θαρρῶν ἀδεῶς τῷ ἐμπεπλησμένῳ καὶ ἀναπεπαυμένῳ ῥήματα προσενεγκεῖν ὑπὲρ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, πολλάκις δὲ καὶ ὑβρισθεὶς ἀνεχώρησεν. Ὄταν οὖν ἀνέλθῃς οἶκαδε, ὅταν ἐπὶ τῆς εὐνῆς ^ακατακλιθῇς, ὅταν φῶς ἢ περὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν, ὅταν ἐτοίμη καὶ δαψιλὴς ἡ τραπέζα, τότε ἀναμνήσθητι τοῦ τάλαιπώρου καὶ ἀθλίου ἐκείνου, τοῦ **Ε**περιϊόντος κατὰ τοὺς κύνας ἐν τοῖς στενωποῖς καὶ τῷ σκότῳ καὶ τῷ πηλῷ, καίτοι πολλάκις ἐκεῖθεν ἀπιόντος οὐκ εἰς οἰκίαν, οὐδὲ πρὸς γυναῖκα, οὐδ' εἰς εὐνὴν, ἀλλ' εἰς στιβάδα χόρτου, καθάπερ ^οτῶν κυνῶν ὀρώμεν τοὺς δι' ὅλης λυττῶντας νυκτός. Καὶ σὺ μὲν καὶ μικρὰν τινα σταγὸνα κατενεχθεῖσαν ἀπὸ τῆς στέγης ἰδῆς, πάντα ἀνατρέπεις τὸν οἶκον, οἰκέτας καλῶν, πάντα κινῶν· ἐκεῖνος δὲ ἐν ῥακίοις καὶ χόρτῳ καὶ πηλῷ κείμενος, ἅπαντα ὑπομένει ^ρτὸν κρυμόν.

Ποῖον οὖν θηρίον τούτοις οὐκ ἂν κατακλασθεῖη τοῖς
 95 πράγμασι; τίς οὕτως ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος, ὡς μὴ γενέσθαι
 τούτοις ἡμέρος; Ἀλλὰ γὰρ εἰσὶ τινες, οἱ πρὸς τοσοῦτον
 ἀπηνείας ἠῆκασιν, ὡς καὶ λέγειν ἄξια πάσχειν αὐτούς. Δέον
 γὰρ ἐλεεῖν καὶ δακρύειν καὶ συνδιαλύειν τὰς συμφορὰς, οἱ δὲ
 καὶ κατηγοροῦσιν ὠμῶς καὶ ἀπανθρώπως αὐτῶν· οὓς ἡδέως
 ἂν ἐροίμην, τίνος ἕνεκεν ἄξια πάσχουσιν, εἰπέ μοι; ὅτι τρέ-
 φεσθαι βούλονται καὶ μὴ λιμώττειν; Οὐχί, φησὶν, ἀλλ' ὅτι
 ἀργοῦντες. Σὺ δὲ οὐκ ἀργῶν σπαταλᾷς; Τί δέ; οὐκ ἐργασίαν
 πολλάκις πάσης ἀργίας χαλεπωτέραν ἐργάζῃ, ἀρπάζων καὶ
 βιαζόμενος καὶ πλεονεκτῶν; Βέλτιον ἦν, εἰ καὶ σὺ ἥργεις
Βτοιαύτην ἀργίαν· τοῦ γὰρ πλεονεκτεῖν τὸ οὕτως ἀργεῖν
 βέλτιον. ^ιΝυνὶ δὲ καὶ ἀλλοτρίαις ἐπεμβαίνεις συμφοραῖς,
 αὐτὸν μόνον ἀργῶν, οὐδὲ μόνον ἀργίας χαλεπωτέραν ἐργασίαν
 μετιῶν, ἀλλὰ καὶ κατηγορῶν τῶν δυσημερούντων. Διηγώμεθα
 δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, τὰς ὀρφανίας τὰς
 ἁώρους, τοὺς τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας, τοὺς ἐν δικαστηρίοις
 σπαραττομένους, τοὺς περὶ τὸ ζῆν δεδοικότας, τὰς χηρεῖας
 τὰς ἀδοκίμους τῶν γυναικῶν, τὰς ἀθρόους μεταβολὰς τῶν
 πλουτούντων, καὶ τῷ φόβῳ τούτῳ καταμαλάττωμεν αὐτῶν
 τὴν διάνοιαν. Ἐν γὰρ τοῖς περὶ ἐτέρων διηγήμασι πείσομεν
Καὐτοὺς ^αταῦτα δεδοικέναι πάντως καὶ περὶ ἐαυτῶν. Ὄταν
 γὰρ ἀκούσωσιν, ὅτι ὁ τοῦ δεινῆς υἱὸς πλεονέκτου καὶ ἄρπαγος (31
 ἦν, τοῦ δεινῆς ἡ γυνή, τοῦ πολλὰ τυραννικὰ πεποιηκότος, μετὰ

^α κατακλιθῆς omnes. Edebatur ἀνακλιθῆς. ^ο Vid. Annot. ^ρ τῷ
 κρυμῷ F. ^ι ἤκουσιν F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^ι νυνὶ
 C.E.F. νῦν vulgo. ^α ταῦτα om. C. Mox περὶ αὐτῶν F.

τὴν τελευτὴν τοῦ συνοικούντος μυρία ὑπέμεινε δεινὰ, τῶν ἀδικηθέντων καὶ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς παιδίοις ἐπιόντων, καὶ κοινοῦ πολέμου πάντοθεν ἡρμένου κατὰ τῆς οἰκίας τῆς ἐκείνου, καὶ πάντων ἁναισθητότερος ἦ, καὶ αὐτὸς προσδοκῶν τὰ αὐτὰ πείσεσθαι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ δεδοικῶς μήποτε τὰ αὐτὰ ὑπομείνωσι, σωφρονέστερος ἔσται. Πολλῶν δὲ ἡμῖν τοιούτων διηγημάτων ὁ βίος ἐμπέπλησται, καὶ οὐκ ἀπορήσομεν τῆς τοιαύτης διορθώσεως. Ὅταν δὲ ταῦτα λέγωμεν, μὴ ὡς παραινοῦντες μηδὲ ὡς συμβουλευόντες αὐτὰ λέγωμεν, ἵνα μὴ φορτικώτερος γένηται ὁ λόγος, ἀλλ' ὡς ἐν τάξει διηγήματος. Καὶ ἐξ ἐτέρας ἀκολουθίας ἐπὶ ταύτην αἰεὶ βαδίζωμεν τὴν διάλεξιν, καὶ συνεχῶς αὐτοὺς εἰς ταῦτα ἑμβάλλωμεν τὰ διηγήματα, μηδὲν ἕτερον συγχωροῦντες λαλεῖν, ἢ ταῦτα· πῶς ἡ τοῦ δεινῆς οἰκία λαμπρὰ καὶ περιφανὴς οὕσα κατέπεσε· ἅπῳς ἔρημός ἐστιν, ὡς εἰς ἐτέρων ἔλθειν χεῖρας τὰ ἐν αὐτῇ πάντα· πόσα δικαστήρια καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὑπὲρ ταύτης συνίστατο τῆς οὐσίας, πόσα πράγματα· πόσοι τῶν οἰκετῶν ἐκείνου, οἱ μὲν ἐπαιτοῦντες, αἱ δὲ τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντες ἀπέθανον. Καὶ ταῦτα πάντα ἔως ἐλεοῦντες τὸν ἀπελθόντα λέγωμεν, καὶ ὡς τὰ παρόντα ἐξετελίζοντες, ἵνα καὶ τῷ φόβῳ καὶ τῷ ἐλέῳ καταμαλάξωμεν τὴν ἀπηνῆ διάνοιαν. Καὶ ὅταν ὑσυσταλέντας ἴδωμεν τοῖς διηγήμασι τούτοις, τότε λοιπὸν αὐτοῖς καὶ τὸν περὶ τῆς γενέσεως ἐπεισάγωμεν λόγον, μὴ ὡς τούτους φοβοῦντες, ἀλλ' ὡς ἐτέρους ἐλεοῦντες· καὶ λέγωμεν, καὶ τί χρὴ λέγειν τὰ παρόντα; οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτων ἔστηκε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ χαλεπωτέρα ²δέξεται κόλασις τοὺς τοιούτους, καὶ ³ποταμὸς ⁹⁶ πυρὸς, καὶ σκώληξ ἰοβόλος, καὶ σκότος ἀτελεύτητον, καὶ ἀθάνατοι κολάσεις. Ἄν τούτοις αὐτοὺς κατεπάδωμεν τοῖς διηγήμασι, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κακείνους διορθώσομεν, καὶ τῆς ἀρρωστίας ταχέως ἀπαλλάξωμεν, ^bκαὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπαινέτην τὸν θεὸν ἔξομεν, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησι· “Καὶ τότε ὁ ἔπαινος ἐκάστου γενήσεται ἀπὸ ^cτοῦ θεοῦ.” Ὁ μὲν γὰρ παρὰ ἀνθρώποις καὶ διαρρεῖ, ^dκαὶ ἔστιν ὅτε οὐκ ἀπὸ ^eὀρθῆς πολλάκις ^fγινόμενος διανοίας· ὁ δὲ παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ μένει διηνεκῶς καὶ διαλάμπει σαφῶς. Ὅταν ^gγὰρ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς πρὶν γενέσεως, καὶ πάθους ἐκτὸς ὧν ἐπαινῇ, τότε B

¹ ἁναισχυντότερος C. et Reg. ap. Montef. ² ταύτην omnes. τὴν τοιαύτην Edd. ³ ἑμβάλλωμεν E. ⁴ πῶς] + οὕτως C. Ita edidit Montef. ⁵ συνετελέσθαι F. ⁶ διαδέχεται F. ⁷ ποταμοὶ A.F. et a pr. man. E. Ita ediderunt Sav. Mor. ⁸ καὶ κατὰ—ἔξομεν] Haec, quae aberant, primus edidit Montef. ex Regio, ut videtur. Agnoscunt ea C. Aret. ⁹ τοῦ om. C.E. ¹⁰ καὶ om. C. ¹¹ ὀρθῆς omnes. ἀγαθῆς Edd. ¹² γινόμενος libri omnes et Veron. γίνεται ex corr. recent. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ¹³ γὰρ] δὲ C.

καὶ ἀναμφισβήτητός ἐστι τῆς ἀρετῆς ἡ ἀπόδειξις. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, τοιαῦτα πράττωμεν ὡς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπαινέσθαι, καὶ τῶν ἡμεγίστων τυχεῖν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ᾧμα τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ IB.

C¹ Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἑμᾶς καὶ Ἀπολλῶ
^a δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται
 φρονεῖν.

ἘΩΣ μὲν αὐτῷ τῶν φορτικῶν ἔδει ῥημάτων, οὐκ ἀπεκά-
 λυψε τὴν σκηνὴν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὧν ὁ ταῦτα ἀκούων, οὕτω
 διελέγετο, ἵνα τὸ ἀξίωμα τῶν ἐγκαλουμένων προσώπων τοῖς
 ἐγκαλοῦσιν ἀντιπίπτον, ἀπὸ τῶν ἐγκλημάτων εἰς ὀργὴν ἐξενε-
 χθῆναι μὴ συγχωρήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεῖναι λοιπὸν ἔδει, τότε
 ἀπαμφιάσας αὐτὸ, καὶ τὸ προσωπεῖον ^c ἐπάρας, ἔδειξε τὰ κρυπτό-
 D μενα πρόσωπα ἐν τῇ τοῦ Παύλου καὶ Ἀπολλῶ προσηγορίᾳ.
 Διὸ καὶ ἔλεγε, “ Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς
 ἑμᾶς καὶ Ἀπολλῶ.” Καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν καμνόντων,
 ὅταν λακτίζη τὸ παιδίον τὸ ἀρρωστοῦν καὶ ἀποστρέφηται τὰ
 προσφερόμενα σιτία παρὰ τῶν ἰατρῶν, τὸν πατέρα ἢ τὸν
 παιδαγωγὸν καλέσαντες οἱ προσεδρεύοντες, παρὰ τῶν ^d τοῦ
 ἰατροῦ χειρῶν ^e λαβόντας τὰ σιτία προσάγειν κελεύουσιν, ὥστε
 ἐκ τοῦ φόβου τοῦ πρὸς ^f ἐκείνους δέξασθαι καὶ ἡσυχάσαι· οὕτω
 καὶ Παῦλος μέλλων ὑπὲρ ἐτέρων ἐγκαλεῖν, τῶν μὲν ὡς ἀδικου- (313)
 μένων, τῶν δὲ ὡς πέρα τοῦ μέτρου τιμωμένων, αὐτὰ μὲν οὐκ
 E ἔθηκε τὰ πρόσωπα, ἐπὶ δὲ τῆς ἑαυτοῦ προσηγορίας καὶ εἰς
 Ἀπολλῶ τὸν λόγον ^h προήγαγεν, ἵνα αἰδούμενοι τούτους
 δέξωνται τὴν θεραπείαν· ἐπειδὴ δὲ ἐδέξαντο, ⁱ τότε λοιπὸν
 ἀπεκάλυψεν ὑπὲρ ὧν ταῦτα ἔλεγεν. Ἦν δὲ ταῦτα οὐχ ὑπό-
 κρισις, ἀλλὰ συγκατάβασις καὶ οἰκονομία. Εἰ γὰρ εἶπε
 φανερώς, ὅτι ὑμεῖς δὲ τοὺς ἄνδρας κρίνετε τοὺς ἀγίους καὶ
 θαυμαστοὺς, ^k καὶ ἐδυσχέραναν ^l καὶ ἀπεπήδησαν· νῦν δὲ εἰπὼν,

¹ CAP. IV. v. 6.

^h μεγίστων] μυρίων F. ⁱ μετασχεῖν C. HOM. XII. ^a Verba δι' ὑμᾶς, quae aberant ante Montef. habent C.E. Mosq. 2. ^b αὐτῷ C.F. Aret. αὐτῶν vulgo. ^c ἐπάρας omnes. ἀπάρας Edd. ^d τοῦ om. F. ^e λαβόντες E.F. λαβόντα (σ eraso) A. ^f ἐκείνον ex corr. A. ^g τῆς om. F. ^h προήγαγεν C.E.F. προσήγαγεν Edd. ⁱ τότε om. F. ^k καὶ] καὶ E. Post ἐδυσχέραναν add. ἂν E.F. ^l καὶ C.E. Edebatur καὶ.

“Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ’ ὑμῶν ἀνακριθῶ” καὶ πάλιν, “Τίς δέ ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς;” εὐπαρά-
 δεκτον τὸν λόγον ἐποίησε. Διὰ τοι τοῦτο ἔφησεν, ὅτι “Ταῦτα 97
 εἰς ἑμαυτὸν ¹μετεσχημάτισα, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ
²ὃ γέγραπται φρονεῖν,” δεικνὺς ὅτι εἰ ἐπ’ ἐκείνων τὸν λόγον
 ὁ προήγαγεν, οὐκ ἂν ἔμαθον ὅσα μαθεῖν ἔδει, οὐδ’ ἂν ἐδέξαντο
 τὴν διόρθωσιν, δυσχεραίνοντες πρὸς τὰ λεγόμενα. Νυνὶ δὲ
 αἰδοῦμενοι τοὺς περὶ Παῦλον, ἤνεγκαν ῥαδίως τὴν ἐπιτίμησιν.
 Τί δέ ἐστι τὸ, “μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν;” Γέγραπται,
³“Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου,
 τὴν δὲ ἐν τῷ ἰσῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;” καὶ, “Μὴ
 κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.” Εἰ γάρ ἐσμεν ἐν καὶ συνδεδέμεθα B
 ἀλλήλοις, ἐπ’ ἀνίστασθαι ἀλλήλοις οὐ χρή. ⁴“Ὁ ταπεινῶν
 γὰρ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται,” φησί· καὶ, “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος
 πάντων, γενέσθω πάντων διάκονος.” Ταῦτά ἐστιν ἃ γέ-
 γραπται. “Ἴνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ⁵φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ
 ἐτέρου.” Πάλιν τοὺς διδασκάλους ἀφείς, τοῖς μαθηταῖς ἐπι-
 τιμᾷ· ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ τούτους ἐπαίροντες. ⁶Καὶ ἄλλως δὲ
 αἱ ἄρχοντες οὐκ ἂν εὐκόλως ἐδέξαντο τὸν τοιοῦτον λόγον διὰ
 τὸ τῆς δόξης ἐπιθυμεῖν τῆς ἑξωθεν· καὶ γὰρ ἦσαν πεπηρωμένοι
 τῷ πάθει· οἱ δὲ αὐτοὶ μὴ καρπούμενοι τὴν δόξαν, ἀλλ’ ἐτέροις C
 αὐτὴν παρέχοντες, καὶ εὐκολώτερον ἂν ἤνεγκαν τὴν νουθεσίαν,
 καὶ κυριώτεροι τῶν ἀρχόντων ἦσαν πρὸς τὸ λῦσαι τὸ νόσημα.
 Ἄρα καὶ τοῦτο φυσιώσεως, τὸ ὑπὲρ ἐτέρου ἐπαίρεσθαι, καὶ μὴ
 ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ τις τοῦτο πάσχη. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἐπὶ πλούτῳ
 μέγα φρονῶν ἀλλοτριῶ, ἐξ ἀπονοίας αὐτὸ ποιεῖ· οὕτω καὶ ὁ
 ἐπὶ τῇ δόξῃ τοῦ ἐτέρου. ⁷Καὶ καλῶς φυσίωσιν ἐκάλεσεν.
 Ὅταν γὰρ ἐπαναστῇ ⁸τὸ μέλος τὸ ἐν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ
 φλεγμονὴ καὶ νόσημα· ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται ὑψηλότερον
 ἕτερον ἐτέρου ⁹μέλος, ἀλλ’ ἢ ὅταν οἰδημα γένηται. Οὕτω
 τοῖνυν καὶ ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας ὁ φλεγμαίνων καὶ D
 φυσιούμενος αὐτὸς ἂν εἴη ὁ νοσῶν· οἶδε γὰρ ὑπὲρ τὴν κοινὴν
 συμμετρίαν. Τοῦτο γὰρ ἐστιν οἰδημα. Οὕτω καὶ ἐν τῷ
 σώματι γίνεται, ὅταν νόθος τις καὶ πονηρὸς ἐπιρρεύσῃ χυμὸς,
 ἀλλὰ μὴ ἡ εἰωθυῖα τροφή. Οὕτω καὶ ἀλαζονεία τίκεται,
 ἀλλοτριῶν ἡμῖν ἐπεισερχομένων λογισμῶν. Καὶ ὅρα πῶς

2 Matth. vii. 3, 1.

8 Matth. xxiii. 12. Marc. x. 43, 44.

¹ μετεσχ.] + δι’ ὑμᾶς C. + καὶ Ἀπολλῶ F. ² ὃ] ἃ F. ἃ hic aut supra
 p. 96 C. Mosq. 7. ³ ὁ προήγαγεν C.E.F. et Reg. apud Montef. Edebatur
 προσήγαγεν. ⁴ ἰσῷ ὀφθ.] ὀφθ. σου C.E. ⁵ φυσιοῦσθε C. Mosq. 2. ⁶ καὶ
 ἄλλως δέ] ἄλλως δὲ καὶ C. ⁷ καὶ καλῶς] καλῶς δὲ F. ⁸ τὸ om. bis C.
⁹ μέλους F.

κυρίως εἶπε, ^W“ μὴ φυσιοῦσθε.” Τὸ γὰρ πεφυσημένον ὄγκον ἔχει πνεύματος ἐμπεπλησμένον χυμοῦ διεφθορότος. Ταῦτα δὲ λέγει, οὐ τὴν θεραπείαν ἐκκόπτων, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ κακῷ θεραπείαν. **Ε** Βούλει θεραπεύειν τὸν δεῖνα; Οὐ κωλύω· ἀλλὰ μὴ εἰς ἐτέρου ^zλύμην. Οὐ γὰρ ἵνα κατ’ ἀλλήλων συνταττώμεθα, διδάσκαλοι ἡμῖν ἐδόθησαν, ἀλλ’ ἵνα πάντες ἀλλήλοις συναπτώμεθα. Καὶ γὰρ ὁ στρατηγὸς διὰ τοῦτο ἐπίκειται τῷ στρατοπέδῳ, ἵνα τοὺς κεχωρισμένους ἐν σῶμα ἐργάσῃται· εἰ δὲ μέλλοι διασπᾶν τὸ στρατόπεδον, πολεμίου μᾶλλον ἢ στρατηγοῦ χώραν ἐπλήρωσε.

⁴“ Τίς γάρ σε διακρίνει; τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες;” Λοιπὸν ἀφεῖς τοὺς ἀρχομένους, πρὸς τοὺς ἄρχοντας τρέπεται. ⁹⁸ **Ο** δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· πόθεν δῆλον ὅτι ἄξιός ἐστι τοῦ ἐπαινεῖσθαι; κρίσις γὰρ γέγονεν; ἐξέτασις ^γπροεχώρησε; δοκιμασία, βᾶσανος ἀκριβής; Ἄλλ’ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Εἰ δὲ ἄνθρωποι ψηφίζονται, ἀλλ’ οὐκ ὀρθὴ τούτων ἡ κρίσις. Θῶμεν δὲ, ὅτι ^zκαὶ ἄξιός ἐπαίνων εἶ, καὶ ἔχεις ὄντως τὸ χάρισμα, καὶ οὐ διέφθαρται τῶν ἀνθρώπων ἡ κρίσις· οὐδὲ ^aγὰρ οὕτως ἐχρῆν μέγα φρονεῖν. Οὐδὲν γὰρ οἰκοθεν ἔχεις, ἀλλὰ παρὰ τοῦ θεοῦ λαβών. Τί τοίνυν ἔχειν προσποιῇ, ὅπερ οὐκ ἔχεις; Ἄλλ’ ἔχεις τοῦτο σὺν, καὶ ἕτεροι μετὰ σοῦ. Οὐκοῦν λαβὼν ἔχεις, ⁽³¹⁴⁾ **Β**ούχι τόδε καὶ τόδε, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἔχεις. Οὐ γὰρ σὰ κατορθώματα ταῦτα, ἀλλὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος. ^bΚᾶν τὴν πίστιν εἵπης, ἀπὸ τῆς κλήσεως γέγονε· κᾶν τὴν ἄφεσιν εἵπης τῶν ἀμαρτημάτων, κᾶν τὰ χαρίσματα, κᾶν τὸν διδασκαλικὸν λόγον, ^cκᾶν τὰς δυνάμεις, πάντα ἐκεῖθεν ἔλαβες. Τί τοίνυν ἔχεις, εἶπε, ὅπερ οὐχὶ λαβὼν ἔχεις, ἀλλ’ αὐτὸς ἀπὸ σαυτοῦ ^dκατορθώσας; Οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. Ἄλλ’ ἔλαβες, καὶ διὰ τοῦτο μέγα φρονεῖς; Διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἔδει συνεστάλθαι· οὐ γὰρ σὸν ἐστὶ τὸ δοθὲν, ἀλλὰ τοῦ δωκότος. Εἰ γὰρ ἔλαβες, ^eπαρ’ ἐκείνου ἔλαβες· εἰ δὲ παρ’ ἐκείνου ἔλαβες, οὐ σὸν ἔλαβες· εἰ δὲ οὐ σὸν ἔλαβες, τί μέγα φρονεῖς, ὥς σὸν ἔχων; Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “ Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί ^fκαυχᾶσαι, ὥς μὴ λαβών;” Κατασκευάσας τοίνυν κατὰ συνδρομὴν τὸν λόγον, δείκνυσιν ὅτι καὶ πολλῶν αὐτοῖς δεῖ, καὶ φησιν· ὅτι μάλιστα μὲν, εἰ καὶ

⁴ v. 7.

^W μὴ φ. C.E. Aret. μὴ vulgo abest. ^z λύμην C.F. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. *detrimentum* Aret. *Legebatur* λύμην. ^γ προεχώρησε F. ^z καὶ ἀξ. ἐπ.] σὺ ἐπ. ἄξιός F. ^a γὰρ om. C. γε pro γὰρ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως Cat. ^b κᾶν] + γὰρ F. ^c Haec κᾶν τὰς δυνάμεις ex Regio primus recepit Montef. Habent ea C.E.F. Aret. ^d κατορθώσας] Sic A. κατώρθωσας vulgo. ^e παρ’] ἀλλὰ παρ’ Edd. ἀλλὰ om. A.C.E. In F. hiatus est. ^f καυχᾶσαι omnes. καυχᾶ Edd. ante Ben.

πάντα ἐλάβετε, οὐκ ἔδει καυχᾶσθαι· οὐδὲν γὰρ ὑμέτερον· νυνὶ δὲ καὶ πολλῶν ἐστε ἔρημοι. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦτο ἠνίξατο εἰπὼν, “Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς” καὶ, “Οὐδὲν ἔκρινα εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῷτον ἐσταυρωμένον.” ἐνταῦθα δὲ ἐντρεπτικῶς ποιεῖ λέγων·⁵ “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε” τουτέστιν, Δ οὐδενὸς δεῖσθε λοιπὸν, τέλειοι γεγέννησθε, τὴν κορυφὴν αὐτὴν κατέχετε, οὐδενὸς ἐν χρεῖα καθεστηκέναι νομίζετε, οὔτε ἀποστόλων οὔτε διδασκάλων. “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ.” Καὶ καλῶς βτὸ “ἤδη,” ἀπὸ τοῦ χρόνου δεικνὺς τὸ ἀπίθανον αὐτῶν καὶ τὴν ἄλογον^h αὐτῶν οἴησιν. Διὸ καὶ κωμωδῶν αὐτοὺς, ἔλεγεν· οὕτω ταχέως πρὸς τὸ τέλος ἐφθάσατε, ὅπερ ἀδύνατον ἦν γενέσθαι διὰ τὸν καιρόν. Τὰ γὰρ τελειότερα ἐν τῷ μέλλοντι μένει· τὸ δὲ ἀπὸ ὀλίγων κορεσθῆναι, ψυχῆς ἐστὶν ἀσθενούς· τὸ ἀπὸ ὀλίγων νομίζειν πλουτεῖν, ναυτιώσης καὶ τалаιπώρου. Ἀκόρεστον γὰρ ἡ εὐλάβεια· καὶ παιδικῆς δια- E νοίας ἐστὶν ἀπὸ τῶν πρώτων νομίζειν τὸ πᾶν εἰληφέναι, καὶ οὐδέπω οὐδὲ ἐν προοιμίῳ ὄντας ὡς τοῦ τέλους^k ἐπειλημμένους μέγα φρονεῖν. Εἶτα^l καὶ διὰ τῶν ἐξῆς ἐντρέπει μᾶλλον. Εἰπὼν γὰρ, “Ἦδη κεκορεσμένοι ἐστέ,” ἐπήγαγεν· “Ἦδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ^m ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.” Πολλῆς γέμει τῆς βαρύτητος ὁ λόγος. Διὸ καὶ ἔσχατον αὐτὸν ἐπήγαγε μετὰ πολλὴνⁿ τὴν ἐπίπληξιν. Οὕτω γὰρ σεμνὴ γίνεται ἡ⁹⁹ παραίνεσις καὶ εὐπαράδεκτος, ὅταν μετὰ τὰς κατηγορίας ἐπιφέρηται τὰ ἐντρεπτικὰ ῥήματα. Καὶ γὰρ τὴν ἀναίσχυντον ἱκανὸν τοῦτο ψυχὴν κατασχεῖν, καὶ πληῆξαι μειζόνως^o τῆς φανεράς κατηγορίας, καὶ διορθῶσαι τὴν ἀπὸ τῆς κατηγορίας μέλλουσαν γίνεσθαι ἀλγηδόνα τε καὶ ἀναισχυντίαν. Τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τῶν ἐντρεπτικῶν λόγων τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὅτι δύο κέκτηνται τὰναντία· καὶ τομὴν βαθυτέραν δίδωσι τῆς τροφανοῦς διαβολῆς, καὶ τὸν ἐλεγχόμενον παρασκευάζει χαλεπώτερον τεμνόμενον καρτερῆσαι μειζόνως. “Χωρὶς ἡμῶν B ἐβασιλεύσατε.” Πολλὴ^p ῥῆμφασις ἐνταῦθα καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. Καὶ τὸ ἀσυνείδητον δὲ

5 v. 8.

⁵ τὸ ἤδη] τῷ ἤδη ἐχρήσατο C. Aret. καλῶς δὲ τὸ ἤδη εἶπεν Cat. ^h αὐτῶν om. C. ⁱ ἐστὶν] ὅπως τὸ C. ^k ἐπειλημμένου Veron. et a pr. man. A. ^l καὶ om. F. Statim ἐντρέποι F. et a pr. man. A. ^m ὄφ. γε] + ὑμεῖς A. Mosq. 7. + εἰ ὑμεῖς F. ⁿ τὴν, quod aberat, est in C.F. ^o τῆς φανεράς] Sic C. et Reg. apud Montef. secundum conjecturam Savillii. eis φανεράς Edd. ante Ben. ^p ἡ ῥμφ. ex corr. A.

αὐτῶν ἰδείνται καὶ τὸ σφόδρα ἀνόητον. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐν μὲν τοῖς πόνοις φησὶν εἶναι πάντα ^ακοινὰ καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, ἐν δὲ τοῖς ἐπάθλοις καὶ τοῖς στεφάνοις ὑμεῖς πρῶτοι. Ἀλλ' οὐκ ἄλγῳ ταῦτα λέγων διὸ καὶ ἐπήγαγε, “καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε.” Εἴτα, ἵνα μὴ δόξη εἰρωνεῖα τις εἶναι, ἐπήγαγεν· “ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.” Καὶ γὰρ ἂν, φησὶ, καὶ ἡμεῖς τούτων ^ωἐπετύχομεν τῶν ἀγαθῶν.

Εἶδες πῶς ὁμοῦ καὶ τὴν βαρύτητα καὶ τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυται καὶ τὴν φιλόσοφον γνώμην; ^εΕἶδες πῶς καθαιρεῖ τὸν τύφον; ^δ“Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους.” Πολλὴν τὴν ἔμφασιν καὶ τὴν βαρύτητα ἐνδείκνυται πάλιν τῷ εἰπεῖν, “ἡμᾶς.” Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξίωμα ἐπήγαγε, σφόδρα αὐτῶν καθικνούμενος· “^εἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους” ^ατοὺς τὰ μυρία ^βὑπομένοντας κακὰ, τοὺς σπείροντας τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας, τοὺς ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ὑμᾶς ἄγοντας· ^γτούτους (315) ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, τουτέστιν, ὡς καταδίκους. Δ'Επειδὴ γὰρ εἶπεν, “ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν,” ^ακαὶ ἐχάλασε τῷ λόγῳ τὸ σφοδρόν· ἵνα μὴ αὐτοὺς ἐκλύσῃ, ἀναλαμβάνει πάλιν αὐτὸ μετὰ πλείονος βαρυθυμίας, καὶ φησὶ· “Δοκῶ γὰρ, ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους.” Ὡς γὰρ ὁρῶ, φησὶ, καὶ ἐξ ὧν ὑμεῖς φατε, οἱ πάντων ἀτιμότεροι καὶ ^εοἱ κατάδικοι ἡμεῖς ἐσμεν· βεῖγε ἡμεῖς μὲν εἰς τὸ πάσχειν αἰεὶ κακῶς προβεβλήμεθα, ὑμεῖς δὲ ἤδη βασιλείαν καὶ τιμὰς καὶ τὰ ἔπαθλα φαντάζεσθε. Βουλόμενος δὲ εἰς πλείονα ἀτοπίαν ἀπαγαγεῖν τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι Εαὐτὸν ἀπίθανον μεθ' ὑπερβολῆς, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀπλῶς ἡμεῖς ἐσμεν ἔσχατοι, ἀλλ' ὁ θεὸς ^βἡμᾶς ἐσχάτους ἐποίησε. Καὶ οὐκ ἠρκέσθη τῷ εἰπεῖν “ἐσχάτους,” ἀλλὰ προσέθηκε καὶ “ἐπιθανατίους” ἵνα καὶ ὁ σφόδρα ἀνόητος ^ισυνίδῃ τῶν εἰρημένων τὸ ἀπίθανον, καὶ ὅτι ἀλγούντος ἦν τὰ λεγόμενα καὶ σφόδρα αὐτοὺς ἐντρέποντος. Καὶ ὅρα Παύλου σύνεσιν. Ἀφ' ὧν ἐαυτὸν, ἡνίκα ἂν ἡ καιρὸς, ἐπαίρει καὶ σεμνὸν δείκνυσι καὶ μέγαν

^δ v. 9.

^α δείκνυται] ἐνδείκνυται F. Post h. v. add. ἐντεῦθεν C. Aret. ^γ γὰρ] δὲ C. Aret. ^β κοινὰ] +βούλεσθε C. Aret. ^δ καὶ τοῖς στεφ. om. F. ^ε ἀλγῶν τ. λέγω ex corr. A. ἐγὼ τ. λέγω F. ^ζ ἐπετύχομεν C. et Reg. apud Montef. ἐπιτύχωμεν Edd. ^ς εἶδες] ὅρα C. ^η τὸν] καὶ τὸν C. Idem cum Aret. post τύφον add. δι' ὧν ἐπάγει λέγων. ^θ ἡμᾶς] +φησὶν C. ^ι τοὺς] τουτέστι τοὺς C. ^κ ὑπομείναντας F. ^λ τούτους ἐσχ.] διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν προσέθηκεν τὸ ἐσχ. C. Aret. ^μ καὶ om. F. ^ν ἐκλύσῃ a pr. man. A. ^ξ οἱ om. Cat. ^ο Vid. Annot. ^π ἐσχάτους ἡμᾶς inverso ord. C.E. ^ι συνίδῃ A.C.E. Cat. συνειδῇ Edd.

ποιεῖ, ἀπὸ τούτων ἐκείνους ἐντρέπει νῦν, κατάδικον ἑαυτὸν 100
καλῶν. Τοσοῦτόν ἐστι μετὰ τοῦ προσήκοντος καιροῦ πάντα
ποιεῖν. Ἐπιθανατίους ^κ γὰρ ἐνταῦθα τοὺς καταδίκους λέγει,
καὶ μυρίων θανάτων ἀξίους. “Ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ
κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.” Τί ἐστι, “Θέατρον
ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ;” Οὐκ ἐν γωνίᾳ μιᾷ οὐδὲ ἐν μικρῷ τῆς
οἰκουμένης μέρει ταῦτα πάσχομεν, φησὶν, ἀλλὰ πανταχοῦ καὶ
ἐπὶ πάντων. Τί δὲ ἐστι, “καὶ ἀγγέλοις;” Ἦ ἐστι μὲν
ἀνθρώποις εἶναι θέατρον, μηκέτι δὲ ἀγγέλοις, ὅταν εὐτελῇ τὰ
γινόμενα ἢ τὰ ^π δὲ ἡμῶν παλαίσματα τοιαῦτα, ὡς καὶ τῆς B
ἀγγελικῆς θεωρίας ἄξια εἶναι. “Οὐρα ἀφ’ ὧν ἑαυτὸν ἐξευτελίζει,
πῶς πάλιν μέγαν δείκνυσιν ἀφ’ ὧν δὲ ἐκεῖνοι μέγα φρονουσι,
πῶς αὐτοὺς εὐτελεῖς ἀποφαίνει. Ἐπειδὴ ^π γὰρ τὸ μωροῦς
εἶναι ^ο τοῦ φρονίμου φαίνεσθαι, καὶ τὸ ἀσθενεῖς εἶναι τοῦ
ἰσχυροῦς ^ρ γίνεσθαι, καὶ τὸ ἀτίμους εἶναι τοῦ ἐνδόξους καὶ
περιφανεῖς εὐτελέστερον εἶναι ἐδόκει, ^ι καὶ τὰ μὲν ἐκείνοις
μέλλει προσρίπτειν, τὰ δὲ αὐτὸς ^ι κατεδέξατο· δείκνυσιν ὅτι
ταῦτα ἐκείνων ἀμείνω, εἶγε διὰ ταῦτα μὴ μόνον ἀνθρώπων,
ἀλλὰ καὶ ^β αὐτῶν τῶν ἀγγέλων τὸν δῆμον πρὸς τὴν θεωρίαν
ἐπέστρεψε τὴν ἑαυτῶν. Οὐ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους ἡμῖν ἡ
ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Διὰ C
τοῦτο ^κ καὶ μέγα θέατρον κάθηται. ^γ “Ἡμεῖς μωροὶ διὰ
Χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ.” Πάλιν καὶ τοῦτο
ἐντροπικῶς εἶρηκε, δεικνὺς ὅτι πράγμα ἐστὶν ἀδύνατον ταῦτα
συμβῆναι τὰ ἐναντία, ^ω καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς αὐτοῖς τὰ τοσοῦτον
ἀλλήλων ἀπέχοντα συνελθεῖν. Πῶς ^κ γὰρ ἔνι, φησὶν, ὑμᾶς μὲν
φρονίμους εἶναι, ἡμᾶς δὲ μωροῦς ἐν τοῖς κατὰ Χριστὸν πρά-
γμασιν; Ἐπειδὴ ^γ γὰρ ἐτύπτοντο καὶ κατεφρονοῦντο καὶ
ἠτιμάζοντο καὶ οὐδὲν εἶναι ἐνομίζοντο, ἐκεῖνοι δὲ ^α τιμῆς ἀπή-
λανον, καὶ σοφοὶ τινες καὶ συνετοὶ παρὰ πολλοῖς ὑπωπτεύοντο, D
διὰ τοῦτο ταῦτά φησιν· ^ε ὅτι πῶς ἔνι τοὺς τὰ τοιαῦτα κη-
ρίπτοντας, ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ὑποπτεύεσθαι εἶναι; “^α Ἡμεῖς
ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί.” Τουτέστιν, ἡμεῖς ἐλαυνόμεθα,
διωκόμεθα· ὑμεῖς δὲ ἀδείας ἀπολαύετε καὶ θεραπείας πολλῆς.

7 v. 10.

^κ γὰρ] Sic libri omnes. δὲ Edd. ^ι ἔστι] ἀντὶ τοῦ ἐστὶ C. Aret. ^π δὲ om.
F. ^ο γὰρ om. F. ^ο τοῦ] τοὺς ter Veron. et ante corr. A. τοὺς in secundo
loco habet etiam E. ^ρ γένεσθαι F. ^ι καὶ om. a pr. man. A. ^ι κατα-
δέξασθαι E. ^β αὐτὸν C. E. ^γ πάλιν] + φησὶν C. ^ν καὶ, quod vulgo
abest, ex C. receptum. ^ω καὶ οὐκ] καὶ γὰρ οὐδ' C. ^κ γὰρ] τοῖσιν C.
^γ γὰρ] + αὐτοὶ μὲν C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^α Abhinc usque
ad p. 102 E. Βούλει μαθεῖν, hiatus est in F. Vid. Annot. ^ε ὅτι] δηλῶν ὅτι
C. ^α ἡμεῖς] + δὲ A. et prob. F.

Ἄλλ' οὐκ ἀνέχεται τοῦ κηρύγματος ἡ φύσις. “Ἡμεῖς ἄτιμοι, ὑμεῖς δὲ ἔνδοξοι.” Ἐνταῦθα πρὸς τοὺς εὐγενεῖς ἀποτείνεται καὶ μέγα φρονούντας ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν. ⁸“Ἀχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ ἐκκολαφίζομεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί.” Τούτέστιν, οὐ παλαιὰ διηγοῦμαι πράγματα, ἀλλ' ἅπερ καὶ ὁ παρών μοι καιρὸς μαρτυρεῖ. Τῶν γὰρ ^bἀνθρωπίνων ἡμῖν λόγος οὐδεὶς, οὐδὲ τῆς ἔξωθεν περιφανείας, ἀλλὰ πρὸς τὸν θεὸν ἀφορῶμεν μόνον· ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς πράττειν πανταχοῦ ἀναγκαῖον. Οὐ γὰρ ^cδὴ ἄγγελοι θεωροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ ἐκείνων ὁ ἀγωνοθέτης.

^dΜὴ τοίνυν ἐτέρων ^eδεώμεθα ἐπαινετῶν. Τοῦτο γὰρ ἐκείνόν (316 ἐστὶν ὑβρίσαι, ὅταν ὡς οὐκ ἀρκούντα πρὸς τὸ θαυμάσαι 101 παρατρέχοντες, ἐπὶ τοὺς συνδούλους σπεύδωμεν. Καθάπερ γὰρ οἱ ἐν μικρῷ θεάτρῳ ἀγωνιζόμενοι μέγα ζητοῦσιν, ὡς οὐκ ἀρκούντος ἑαυτοῖς πρὸς ἐπίδειξιν ἐκείνου· οὕτω καὶ οἱ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ θεοῦ ἀγωνιζόμενοι, εἴτα τὴν παρὰ ἀνθρώποις ζητοῦντες εὐφημίαν, τὴν μείζονα ἀφέντες καὶ τῆς ἐλάττονος ἐφίεμενοι, μεγάλην ἑαυτοῖς ἐπισπῶνται κόλασιν. Τοῦτο γοῦν ἄνω καὶ κάτω πάντα πεποίηκε, τοῦτο συνετάραξε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ὅτι πρὸς ἀνθρώπους βλέποντες ἅπαντα πράττομεν, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὐδὲν ἡγούμεθα τὸ τὸν θεὸν ἔχειν θαυμαστήν, ἀλλ' ἐπιζητοῦμεν τὴν παρὰ τοῖς ὁμοδόουλοις Βεῦδοκίμησιν, καὶ τοῖς ἐναντίοις πάλιν αὐτοῦ καταφρονήσαντες, ἀνθρώπους δεδοίκαμεν. Καίτοιγε αὐτοὶ μεθ' ἡμῶν στήσονται ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκείνου, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελούντες· ὁ δὲ θεὸς, οὗ καταφρονοῦμεν νῦν, αὐτὸς οἶσει τὴν ψῆφον ἡμῖν. Ἄλλ' ὅμως, καὶ ταῦτα εἰδότες, πρὸς ἀνθρώπους ἔτι κεχήναμεν, ὅπερ ἐστὶν ἀμάρτημα πρῶτον. Καὶ ἀνθρώπου μὲν ὁρῶντος, οὐκ ἂν τις ἔλοιτο πορνεύειν, ἀλλὰ καὶ μυριάκις φλέγεται τῷ κακῷ, νικᾶται τοῦ πάθους ἢ τυραννὶς ὑπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς· ^fθεοῦ δὲ ὁρῶντος, οὐχὶ μοιχεύουσιν οὐδὲ πορνεύουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ χαλεπώτερα πολλοὶ τετολμήκασιν καὶ τολμῶσι. Τοῦτο οὖν ^hμόνον οὐχ ἰκανὸν μυρίου ἀνωθεν σκηπτοὺς κατενεγκεῖν; Καὶ τί λέγω μοιχείας καὶ πορνείας; C Τὰ γὰρ πολλῷ ⁱτούτων ἐλάττω ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων δεδοίκαμεν

⁸ v. 11, 12.

^b ἀνθρωπίνων A.C. ἀνθρώπων E. et prob. F. ἀνθρωπείων Edd. ^c δὴ, quod aberat, habent A.C.E. δὴ post ἄγγελοι prob. habet F. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ ζητεῖν παρὰ ἀνθρώπων ἔπαινον. Veron. ^e δεώμεθα C.E. δεόμεθα Edd. ^f αὐτοῖς, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus et Regio apud eundem. ^g τοῦ θεοῦ Edd. Articulus non est in Codd. ^h μόνον] οὐ μόνον C. ⁱ τούτων] καὶ τούτων Edd. καὶ om. C.E.

πράττοντες· θεοῦ δὲ ὀρώντος, οὐκέτι. Διὰ δὲ τοῦτο πάντα ἐτέχθη τὰ κακὰ, ὅτι ἐν τοῖς ^k ὄντως κακοῖς οὐ τὸν θεόν, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους αἰδούμεθα. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰ ὄντως ἀγαθὰ, οὐ δοκοῦντα εἶναι τοιαῦτα τοῖς πολλοῖς, φεύγομεν, οὐ τὴν τῶν πραγμάτων ἐξετάζοντες φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν δόξαν τῶν πολλῶν ἀποβλέποντες. Καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο ^l πᾶσχοντες πάλιν, οὐκ ὄντα οὖν τινα ἀγαθὰ, ^m ἀλλὰ κακὰ, εἶναι δοκοῦντα τοῖς πολλοῖς ⁿ ἀγαθὰ, ἀπὸ τῆς αὐτῆς συνηθείας διώκομεν· ὥστε ἐκατέρωθεν ^o διαφθείρεσθαι. **D** Τάχα πολλοῖς ^p ἀσαφέστερον εἶναι δοκεῖ τὸ λεχθέν· οὐκοῦν ἀνάγκη αὐτὸ σαφέστερον ^q εἰπεῖν. Ὅταν πορνεύωμεν· δεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἄρξασθαι· ἀνθρώπους φοβούμεθα μᾶλλον, ἢ τὸν θεόν. ^r Ἐπεὶ οὖν οὕτως ἑαυτοὺς ὑπεθήκαμεν ἐκείνοις, καὶ δεσπότας ἡμῶν αὐτοὺς ἐποιήσαμεν, πολλὰ ^s δὲ τοῖς δεσπόταις τούτοις καὶ ἄλλα δοκεῖ εἶναι κακὰ οὐκ ὄντα κακὰ, κακεῖνα φεύγομεν πάλιν ὁμοίως. Οἶον, τὸ ἐν πενίᾳ ζῆν πολλοῖς δοκεῖ εἶναι αἰσχροῦν, καὶ φεύγομεν τὴν πενίαν· οὐκ ἐπειδὴ ἐστὶν αἰσχροῦν, οὐδὲ ἐπειδὴ τοῦτο πεπείσμεθα, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς δεσπόταις ἡμῶν εἶναι δοκεῖ τοῦτο αἰσχροῦν, κακεῖνους ^E δεδοίκαμεν. Πάλιν τὸ ἀτιμάζεσθαι καὶ εὐκαταφρόνητον εἶναι καὶ πάσης ἐκτὸς δυναστείας, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως εἶναι αἰσχύνῃς ^t πολλῆς καὶ εὐτελείας. Τοῦτο πάλιν φεύγομεν, ^v οὐδὲ αὐτοῦ καταγινώσκοντες, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν ψῆφον. Πάλιν καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου τὴν αὐτὴν ὑπομένομεν λύμην. Τὸ γὰρ πλουτεῖν ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖ, καὶ ὁ τύφος καὶ αἱ δόξαι καὶ τὸ περίβλεπτον εἶναι· καὶ τοῦτο πάλιν διώκομεν, οὐδὲ ἐνταῦθα τὴν τῶν πραγμάτων ἐπισκεψάμενοι φύσιν ὅτι καλὴ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης τῶν δεσποτῶν ¹⁰² ἡμῶν πεπεισμένοι. Δεσπότης γὰρ ἡμῶν ὁ δῆμός ἐστι καὶ ὁ πολὺς ὄχλος· δεσπότης ὦμός καὶ τύραννος χαλεπός. Οὐδὲ γὰρ ἐπιταγῆς αὐτῷ δεῖ πρὸς τὸ ἀκουσθῆναι παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἡμᾶς εἰδέναι τί βούλεται, καὶ χωρὶς ἐπιτάγματος εἰκομεν· τοσαύτη εὐνοία περὶ αὐτὸν κεχρήμεθα. Καὶ ὁ μὲν θεὸς καθ' ἐκάστην ἀπειλῶν, ^w νουθετῶν τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀκού-

^k ὄντως omnes. οὕτως vel οὕτω Edd. ^l πᾶσχομεν C. ^m ἀλλὰ κακὰ] Sic C.E. καὶ κακὰ A. et prob. F. Ita etiam Veron. καὶ καλὰ Sav. quem secuti sunt Mor. Ben. ⁿ ἀγαθὰ] ὡς ἀγαθὰ Edd. ὡς deest in libris omnibus et Aret. ^o Sic omnes. φθείρεσθαι Edd. ^p ἀσαφέστερον] ἀσαφές πως C. ^q εἰπεῖν] + ἀνάγκη (ergo his habent) E. et a pr. man. A. etiam F, ut conjicere licet. Statim πάντες ὅταν π. C. Aret. ^r ἐπεὶ οὖν] καὶ φοβούμεθα ἐπεὶ C. ^s δὲ accessit ex C. Aret. Ita conjecerat Sav. ^t πολλῆς καὶ εὐτ.] Sic C.E. καὶ εὐτ. πολλῆς Edd. ^v οὐδὲ omnes. οὐκ Edd. ^w νουθ.] καὶ νουθ. Edd. repugnantibus libris.

εται· ὁ δὲ πολὺς ὄχλος καὶ ἄτακτος καὶ συρφετώδης οὐδὲ ἐπιταγῆς χρεῖαν ἔχει, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον δεῖξαι τίσιν ἀρέσκεται, καὶ πάντα ὑπακούομεν εὐθέως. Καὶ πῶς ἂν τις τούτους, φησὶν, ἀποφύγῃ τοὺς δεσπότας; Εἰ μείζον αὐτῶν φρόνημα ἔλάβοι, εἰ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπισκέψαιτο φύσιν, εἰ καταγνοίῃ τῆς τῶν πολλῶν ψήφου, εἰ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐν τοῖς ὄντως αἰσχροῖς ὕπαιδεύσοι ἐαυτὸν μὴ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν δεδοικέναι, καὶ ἐν τοῖς (317) ἀγαθοῖς πάλιν τοὺς παρ' ἐκείνου στεφάνους ζητεῖν. Οὕτω γὰρ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτῶν ἀνεξόμεθα. Ὁ γὰρ, ἡνίκα ἂν κατορθοῖ, μὴ ἀξίους κρίνας ἐκείνους εἰδέναι αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀρκούμενος τῇ τοῦ θεοῦ ψήφῳ, οὐδὲ ἐν τοῖς ἐναντίοις λόγον αὐτῶν ἔξει τινά. Καὶ πῶς αὐτὸ τοῦτο ἔσται, φησὶν; Ἐννόησον τί μὲν ἄνθρωπος, τί δὲ θεός, καὶ τίνα ἀφείς τίνι προσφεύγεις, καὶ ταχέως διορθώσῃ τὸ πᾶν. Ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν σοι κείται καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν κόλασιν· ἄνθρωπος ματαιότητι ὁμοιώθη, καὶ κρίσιν ὀρθὴν οὐκ ἔχει, καὶ ἔδειται τῆς ἄνωθεν διορθώσεως· ἄνθρωπος γῇ καὶ σποδὸς, καὶ ἐπαινέσῃ, πολλάκις ἀπλῶς ἐπαινέσεται, ἢ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν· καὶ διαβάλλῃ καὶ κατηγορήσῃ, πάλιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοῦτο ἐργάσεται γνώμης. Ἄλλ' οὐχ ὁ θεὸς οὕτως, ἀλλ' ἄληπτος ἢ ψῆφος D αὐτοῦ, καὶ καθαρὰ ἢ κρίσις. Καὶ χρὴ διὰ ταῦτα αἰεὶ πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν· οὐ διὰ ταῦτα ὁ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτός σε ἐποίησε, καὶ φείδεται σου μάλιστα πάντων, καὶ αὐτοῦ σοῦ μᾶλλον σε ἀγαπᾷ. Τί τοίνυν ἀφέντες ἔχειν θαυμαστὸν ἐπαινέτην, πρὸς ἄνθρωπον καταφεύγομεν, τὸν οὐδέν, τὸν εἰκῇ, τὸν ἀπλῶς; Πονηρόν σε λέγει καὶ μιαρὸν οὐκ ὄντα τοιοῦτον; Ταύτῃ μᾶλλον αὐτὸν ἐλέησον καὶ δάκρυσον, ὅτι διέφθαρται, καὶ καταφρόνησον αὐτοῦ τῆς δόξης, ὅτι πεπήρωται αὐτοῦ τὰ τῆς διανοίας ὄμματα· ἐπεὶ καὶ οἱ ἀπόστολοι ταῦτα ἤκουσαν, καὶ κατεγέλων τῶν διαβαλλόντων. E Ἄλλ' ἀγαθὸν σε λέγει καὶ χρηστόν; Ἄν μὲν τοιοῦτος ᾦς, μηδὲ ὅλως χαυνωθῆς ὑπὸ τῆς δόξης· ἂν δὲ μὴ ᾦς τοιοῦτος, πλεόν καταφρόνησον, καὶ χλευασίαν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι νόμιζε.

Βούλει μαθεῖν τῶν πολλῶν τὰς κρίσεις, πῶς εἰσὶ διεφθαρμένοι καὶ ἄχρηστοι καὶ γέλωτος ἄξιοι, καὶ αἱ μὲν μεμνηόντων καὶ ἐξεστηκότων, αἱ δὲ παίδων ὑποτιτιθίων; Ἄκουσον ἄνωθεν.

ἔλαβη C. λάβει ante corr. A. λάβῃ (sic) E. ὕπαιδεύσοι omnes. παιδεύσει Edd. ὁ δὲ E. ἡ κρίσις] + αὐτοῦ Edd. invitis libris. ὁ δὲ om. a pr. man. A. Mox σε post αὐτὸς, quod vulgo abest, ex eodem libro, sed correcto, recepimus. ὁ εἶναι τὸ πρ. inverso ord. C.E.

Ἐρῶ δέ σοι κρίσεις οὐχὶ τὰς τοῦ δήμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν δοκούντων ^dεἶναι σοφωτάτων, τῶν ἐξ ἀρχῆς νομοθετῶν. Τίς γὰρ ἂν δόξειε παρὰ τοῖς πολλοῖς σοφώτερος εἶναι τοῦ νομισθέντος ἀξίου πόλεσι καὶ δήμοις νομοθετεῖν; Ἀλλ' ὁμως τοῖς σοφοῖς τούτοις τὸ πορνεύειν οὐδὲν εἶναι δοκεῖ πονηρὸν, οὐδὲ κολάσεως ἄξιον. Οὐδεὶς γοῦν τῶν νόμων τῶν ἔξωθεν αὐτὸ ¹⁰³ ἐκόλασεν, οὐδὲ εἰς δικαστήριον εἴλκυσεν ἐντεῦθεν· ἀλλὰ καὶ ἐλκύσῃ τις ὑπὲρ τούτων, καταγελῶσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ^eοὐκ ἀνέξεται ὁ δικάζων. Τὸ κυβεύειν πάλιν τῆς παρ' αὐτῶν τιμωρίας ἐστὶν ἐλεύθερον, καὶ οὐδεὶς ὑπὲρ τούτων δίκην ἔδωκε ποτε παρ' ἐκείνοις. Τὸ μεθύειν καὶ ἑγαστρίζεσθαι οὐ μόνον ^fοὐκ ἔστιν ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ κατόρθωμα παρὰ πολλοῖς εἶναι νενόμισται· καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς δείπνοις πολλὴ ἢ τοῦ πράγματος ἄμιλλα, καὶ οἱ μάλιστα ^hσωφρονούσης διανοίας καὶ σώματος ἐρρωμένου δεόμενοι, οὗτοι μάλιστα τῇ τυραννίδι παραδέδονται τῆς μέθης, καὶ τὸ σῶμα παραλύοντες, ^B καὶ τὴν ψυχὴν σκοτοῦντες· καὶ ⁱτῶν νομοθετῶν οὐδεὶς τοῦτο ἐκόλασε τὸ ἀμάρτημα. Τί ταύτης τῆς μανίας χειρόν; Τῆς οὖν εὐφημίας τῶν οὕτω διακειμένων ἀνθρώπων ἐπιθυμεῖς, καὶ οὐ κατορύττεται σαντόν; Εἰ γὰρ καὶ πάντες σε ἐθαύμαζον οἱ τοιοῦτοι, οὐκ ἐχρῆν αἰσχύνεσθαι καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, παρ' ἀνθρώπων οὕτω διεφθαρμένων τὰς κρίσεις ^kκροτούμενον; Πάλιν βλασφημία τοῖς νομοθέταις οὐδὲν εἶναι ^lδοκεῖ φοβερόν· οὐδεὶς γοῦν τὸν θεὸν βλασφημήσας, ^mεἰς δικαστήριον εἰλκύσθη καὶ δίκην δέδωκεν. Ἀλλ' ἐὰν ⁿμέντοι ἱμάτιόν τις κλέψῃ, ἢ ^oβαλλάντιον διατέμῃ, καὶ τὰς πλευρὰς διορύττεται, καὶ θανάτῳ παραδίδεται πολλάκις· τὸν δὲ θεὸν βλασφημῶν, οὐκ ^C ἐγκαλεῖται παρὰ τῶν ἔξω νομοθετῶν. Καὶ ^pδούλην προσφθέρῃ τις γυναῖκα ἔχων, οὐδὲν ^qεἶναι δοκεῖ τοῖς νόμοις τοῖς ἔξωθεν, οὐδὲ τοῖς πολλοῖς. Βούλει καὶ ἕτερα πάλιν ἀκοῦσαι δεικνύντα αὐτῶν τὴν ἄνοιαν; ταῦτα μὲν γὰρ οὐ κολάζουσιν, ἕτερα δὲ καὶ νομοθετοῦσιν αὐτοί. Τίνα οὖν εἰσιν ἐκεῖνα; Θέατρα συνάγουσι, καὶ πορνῶν ἐκεῖ γυναικῶν χοροὺς εἰσάγοντες, καὶ παῖδας πεπορνευμένους καὶ εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν ἐνυβρίζοντας, καθίζουσιν τὸν δῆμον ἄνω πάντα, οὕτω

^d εἶναι om. F. ^e οὐκ] ὁμως C. Reg. apud Montef. et Aret. Statim ἀνέχεται iudem cum E. ^f γαστρ.] τὸ γαστρ. Edd. invitis libris. ^g οὐκ ἔστιν] αὐτὸ δοκεῖ C. et Reg. apud Montef. ^h σώφρονος C.E. ⁱ οὐδεὶς τῶν ν. inverso ord. C. ^k κροτούμενον] καρπούμενον C. ut a tam corruptis hominibus iudicaveris Aret. ^l δοκεῖ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus et Reg. apud eundem. Statim πονηρὸν pro φοβερόν habet F. ^m εἰς τὸ δ. C. ⁿ μέντοι] Sic F. μὲν τὸ Edd. ^o βαλλάντιον C.E. fortasse alii. βαλάντιον vulgo. ^p δούλη a pr. man. A. ^q εἶναι om. C.

Δ τὴν πόλιν ψυχαγωγούντες, οὕτω τοὺς μεγάλους ἑκείνους
 βασιλέας, οὓς αἰεὶ θαυμάζουσιν, ἐπὶ τροπαίοις καὶ νίκαις
 στεφανοῦντες. Καίτοιγε τί τῆς τιμῆς ταύτης ψυχρότερον; ⁽³¹⁸⁾
 τί τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἀηδέστερον; Ἐκ τούτων οὖν ἐπαινέτας
 ζητεῖς τῶν ἔργων τῶν σῶν; ¹καὶ μετὰ ὀρχηστῶν καὶ μαλακῶν
 καὶ μίμων καὶ πορνῶν γυναικῶν εὐφημίας ἀπολαύειν ἠθέλεις,
 εἰπέ μοι; ²Καὶ πῶς οὐκ ἂν εἴη ταῦτα παρανοίας ἐσχάτης;
 Ἡδέως γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐροίμην· δεινὸν τοὺς τῆς φύσεως
 ἀνατρέπεσθαι νόμους, καὶ παρανόμους ³εἰσάγεσθαι μίξεις;
 Πάντως ἐροῦσιν, ὅτι δεινόν· δοκοῦσι γοῦν καὶ κολάζειν τὸ
 Ε ἀνόμημα τοῦτο. Τί οὖν τοὺς ἡταιρηκότας ἐκείνους εἰσάγεις;
 καὶ οὐκ εἰσάγεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμᾶς μυρίαίς καὶ ἀφάτοις
 δωρεαῖς; ἀλλαχοῦ τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας ⁴κολάζων,
 ἐνταῦθα δὲ καὶ ὡς εὐεργέταις ⁵κοινοῖς τῆς πόλεως, καὶ χρήματα
 ἀναλίσκεις, καὶ ἐκ τῶν δημοσίων αὐτοὺς τρέφεις δαπανημάτων.
 Ἄλλ' ἄτιμοι, φησὶν, εἰσὶ. Τί οὖν αὐτοὺς παιδοτριβεῖς; τί
 οὖν διὰ τῶν ἀτίμων τοὺς βασιλέας τιμᾶς; τί δὲ τὰς πόλεις
 ἐκτραχηλίζεις; τί δὲ εἰς αὐτοὺς τοσαῦτα δαπανᾶς; Εἰ γὰρ
 ἄτιμοί εἰσιν, ἀπελαύνεσθαι ἔχρην τοὺς ἀτίμους. Τίνος ⁶γὰρ
 ἔνεκεν ἀτίμους ⁷εἰργάσω; ὡς ἐπαινῶν, ἢ ὡς κατεγνωκῶς;
 104 Δηλονότι ὡς κατεγνωκῶς. Εἰτα ὡς μὲν κατεγνωκῶς ἀτίμους
 ποιεῖς, ὡς δὲ ⁸ἐντίμους τρέχεις ὀψόμενος, καὶ θαυμάζεις
 καὶ ἐπαινεῖς καὶ κροτεῖς; ⁹Τί δεῖ λέγειν τὰς μαγγανείας
 τὰς ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις; τὰς ἐν ταῖς τῶν ¹⁰θηρίων ἀμίλλαις;
 Πάσης γὰρ καὶ ἐκεῖνα παραπληξίας μεστά· ¹¹ἐπαιδεύει τὸν
 δῆμον συνεχῶς ἀνηλεῆ τινὰ ἔχειν καὶ ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον
¹²τρόπον, καὶ γυμνάζει ὁρᾶν ἀνθρώπους σπαραττομένους, καὶ
 αἷμα καταρρέον, καὶ θηρίων ὠμότητα ¹³ἐπάντα συγχέουσιν.
 Καὶ ταῦτα πάντα οἱ σοφοὶ νομοθέται ἐξ ἀρχῆς ἐπεισήγαγον
 Β τὰ νοσήματα, καὶ κροτοῦσιν αἱ πόλεις καὶ θαυμάζουσιν.
 Ἄλλ', εἰ βούλει, ταῦτα ἀφέντες, ἃ φανερώς μὲν καὶ ¹⁴ὁμο-
 λογημένως ἐστὶν ἄτοπα, τοῖς δὲ ἔξωθεν νομοθέταις οὐκ ἔδοξεν,
 ἐπὶ τὰ σεμνὰ προστάγματα ἔλθωμεν, καὶ ὄψει καὶ ταῦτα ἀπὸ
 τῆς τῶν πολλῶν δόξης διεφθαρμένα. Ὁ γὰρ γάμος πρᾶγμα

¹ ἐκείνους om. A.C.E. Statim βασιλεῖς F. ² καὶ om. F. ³ θέλεις] +
 τοιαύτης C. Statim εἰπέ μοι post ἐσχάτης transp. C.E. ⁴ καὶ πῶς οὐκ ἂν]
 κἂν E. ⁵ ἀγεσθαι A. ⁶ κολάζων] καὶ κολάζων C. et ante corr. E.
⁷ κοινῆς A.F. ⁸ γὰρ] δὲ C. et ex corr. A. Statim ἔνεκεν καὶ ἀτίμους C.
⁹ εἰργάσω] καλεῖς ex corr. A. Prius εἰργάσατο. ¹⁰ ἐντίμους] + τοὺς αὐτοὺς
 πάλιν C. ¹¹ τί] καὶ τί C. ¹² θηρῶν F. ¹³ ἐπαιδεύει] + γὰρ C. ¹⁴ τρόπον, quod
 aberat, ex Regio recepit Montef. Habent etiam C.E. ¹⁵ πάντα συγχέουσιν]
 πρὸς πάντα κεκτῆσθαι C. ¹⁶ Sic C.E.F. Edebatur ὁμολογουμένως. Statim
 εἰσὶν Edd. repugnantibus libris.

τίμιον εἶναι δοκεῖ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἔξωθεν· καὶ ἔστι τίμιον·
 ἀλλὰ γάμων τελουμένων, τοσαῦτα καταγέλαστα γίνεται
 πράγματα, ὅσα αὐτίκα ἀκούσεσθε. Ὑπὸ γὰρ τῆς συνηθείας
 οἱ πολλοὶ κατεχόμενοι καὶ παραλογιζόμενοι, οὐδὲ διαγινώ-
 σκουσιν αὐτῶν τὸ ἄτοπον, ἀλλ' ἐτέρων δέονται τῶν ἰδιδα- C
 σκόντων. Καὶ γὰρ χορεῖαι, καὶ κύμβαλα, καὶ αὐλοὶ, καὶ
 ῥήματα καὶ ᾄσματα αἰσχροῦ, καὶ μέθαι, καὶ κῶμοι, καὶ πολὺς ὁ
 τοῦ διαβόλου τότε ἐπείσάζεται φορυντός. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι
 δόξω καταγέλαστος εἶναι τούτων ἐπιλαμβανόμενος, καὶ πολλὴν
 ὀφλήσω παρὰ ^k τοῖς πολλοῖς ἄνοιαν, τοὺς παλαιούς νόμους
 μετακινῶν· ὅπερ ^l γὰρ ἔφθην εἰπὼν, πολὺς τῆς συνηθείας ^m ὁ
 παραλογισμός· ἀλλ' ὅμως οὐ παύσομαι ταῦτα λέγων. Ἴσως
 γὰρ, ἴσως, καὶ μὴ πάντες, ἀλλ' ὀλίγοι τινὲς ἡμᾶς ἀποδέχονται,
 καὶ αἰρήσονται καταγελάσθαι μεθ' ἡμῶν, ἢ γελᾶν ἡμᾶς μετ' D
 ἐκείνων γέλωτα δακρύων ἄξιον καὶ πολλῆς κολάσεως καὶ τιμωρίας.
 Πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιον, παρθένον
ⁿ θαλαμευθεῖσαν διόλου, καὶ μαθοῦσαν αἰδεῖσθαι ἀπὸ τῆς πρώ-
 τῆς ἡλικίας, ἀθρόον ἀναγκάζειν ἅπασαν ἐκχεῖν τὴν αἰδῶ, καὶ ἐκ
 προσιμίων τοῦ γάμου τὴν ἀναισχυντίαν παιδεύειν, καὶ ἀσελγέσι
 καὶ ἀσέμνοις ἀνδράσι καὶ πόρνοις καὶ μαλακοῖς εἰς μέσον ^o αὐτὴν
 προτιθέναι; Ποῖον γὰρ οὐ φυτευθήσεται τῇ νύμφῃ κακὸν ἀπὸ
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης; Ἀναισχυντία, ἰταμότης, ἀναίδεια, δόξης
 ἔρος ἀτόπου· καὶ γὰρ ἐθελήσουσι τὰς ἡμέρας ^p δὴ πάσας τοι- E
 αῖτας ἔχειν. Ἐντεῦθεν πολυτελεῖς αἱ γυναῖκες ^q γίνονται
 καὶ δαπανηραὶ, ἐντεῦθεν ἀναίδεις, ἐντεῦθεν αὐταῖς τὰ μυρία
 κακά. Καὶ μή μοι λέγε τὴν συνήθειαν. Εἰ μὲν γὰρ πονηρόν,
 μηδὲ ἅπαξ γινέσθω· εἰ δὲ ἀγαθόν, ἀεὶ γινέσθω. Εἰπέ γάρ
 μοι, τὸ πορνεύειν οὐ πονηρόν; Ἄρα οὖν συγχωρήσομεν ^r καὶ
 ἅπαξ τοῦτο γενέσθαι; Οὐδαμῶς. Διὰ τί; Ὅτι καὶ ἅπαξ
 γένηται, πονηρόν ἐστιν ὁμοίως. Ὡστε καὶ τὸ φαιδρύν-
 εσθαι τὴν νύμφην οὕτως, εἰ μὲν ἔστι πονηρόν, μηδὲ ἅπαξ
 γινέσθω· εἰ δὲ οὐ πονηρόν, καὶ ἀεὶ γινέσθω. Τί οὖν, φησὶ, ¹⁰⁵
 διαβάλλεις τὸν γάμον, εἰπέ μοι; Μὴ γένοιτο· οὐχ οὕτω
 μαίνομαι· ἀλλὰ τὰ κακῶς ἐπισυρόμενα τῷ γάμῳ, τὰ ἐπιτρίμ-
 ματα, τὰς ὑπογραφὰς, τὴν ἄλλην περιεργίαν ἅπασαν. Καὶ
 (319) γὰρ πολλοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λήψεται ἑραστὰς καὶ
 πρὸ τοῦ μέλλοντος αὐτῇ συνοικεῖν. Ἀλλὰ πολλοὶ θαυμά-

ⁱ διδαζόντων C. ^k τοῖς om. A. ^l γὰρ om. F. ^m ὁ om. a pr. man. A.
ⁿ θαλαμευομένην C. ^o αὐτῶν F. ^p δὴ] δεῖ A. ἀεὶ E. ^q γίνονται, quod
 olim aberat, habent A.C.E. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^r καὶ om.
 F. ^s καὶ ἅπαξ] Sic C.E.F. καθάπαξ Edd. ^t τοὺς ἐραστὰς Edd. invitis
 libris.

σονται τὴν γυναῖκα τῆς ὥρας. Καὶ τί τοῦτο; **Ἄν μὲν γὰρ ὁ σώφρων ἦ, μόλις διαφεύζεται τὴν πονηρὰν ὑπόψιν· εἰ δὲ ἡμελημένη, ταχέως καὶ ἀλώσεται, ἀφορμὴν ἀσελγείας λαβοῦσα* B *τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἄλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων κακῶν, ὅταν μὴ ταῦτα ὡ γίνηται, ὕβριν τὸ πρᾶγμα καλοῦσιν οἱ βοσκημάτων οὐδὲν ἀμείνους, καὶ δεινὸν ποιοῦνται τὸ μὴ πολλοῖς φαίνεσθαι τὴν γυναῖκα, μηδὲ προκεῖσθαι θέατρον κοινὸν τοῖς ὁρώσι. Καίτοι γε ὕβριν ἐχρῆν νομίζειν τὰ γινόμενα, καὶ γέλωτα καὶ κωμωδίαν. Ἐπεὶ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι πολλὴν ἁνοίαν ἡμῶν καταγνώσκονται· ἀλλ' οἶσω τὸν γέλωτα, ὅταν τι γενήται κέρδος. Καὶ γὰρ ἂν εἶην καταγέλαστος, εἰ παραινῶν τῆς τῶν πολλῶν δόξης καταφρονεῖν, αὐτὸς πρὸ τῶν ἄλλων χειρωθεῖν τῷ πάθει.*

Ἰδὲ τὰ ἐντεῦθεν λοιπὸν· οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐσπέρᾳ μεθύοντας ἄνδρας ὧ καὶ κεκαρωμένους καὶ πεπυρωμένους C *ὕπὸ τῆς τρυφῆς, ὧς εἰς κάλλος ὄψεως ὁρᾶν παρασκευάζουσι παρθενικῆς. Καὶ οὐδὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἀλλὰ ὧ καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς ἐπίδειξιν ἐκπομπέουσιν, μετὰ λαμπάδων αὐτὴν παραπέμποντες ἐν ἐσπέρᾳ βαθεῖα, ὡς πᾶσιν αὐτὴν ἐπιδείκνυσθαι, δι' ὧν ποιοῦσιν οὐδὲν ἕτερον παραινούντες, ἢ ὅτι πᾶσαν ἀποδύσασθαι χρὴ λοιπὸν τὴν αἰδῶ. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἵστανται, ἀλλὰ μετὰ αἰσχρῶν ῥημάτων αὐτὴν ἄγουσι· καὶ τοῦτο νόμος ἐστὶ ὧ παρὰ τοῖς πολλοῖς. Καὶ δραπεταὶ καὶ μαστιγῖαι μυρίοι τινὲς καὶ ὀλέθριοι μετὰ ἀδείας ὧ λοιπὸν ἅπαντα φθέγγονται,* D *ἅπερ ἂν βούλωνται, εἰς τε ἐκείνην εἰς τε τὸν ἐκείνη συνοικεῖν μέλλοντα· ὧ καὶ σεμνὸν μὲν οὐδὲν, πάντα δὲ αἰσχρὰ καὶ ἀσχημοσύνης γέμοντα. ὧ Καλὴν γε δὴ ἔξει διδασκαλίαν σωφροσύνης ἢ νύμφη, τοιαῦτα μὲν ὁρώσα, τοιαῦτα δὲ ἀκούουσα. ὧ Καὶ ἁμιλλά τίς ἐστὶ διαβολικὴ τῶν τὰ τοιαῦτα ἱπαροινούντων ὑπερβαλέσθαι θατέρους τῇ τῶν ὀνειδῶν καὶ τῇ τῶν αἰσχρῶν ῥημάτων φιλοτιμία, δι' ὧν καταισχύνουσι τοὺς συνιόντας· κακεῖνοι νικήσαντες ἀπῆλθον, ὅσοι πλείονα τὰ ὀνειδή καὶ μείζονα τὰ αἰσχρὰ ὧ θατέρων τῶν συνιόντων προσέρριψαν. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι φορτικός τίς εἰμι καὶ ἐπαχθὴς καὶ δύσκολος, ὡς ἡδονὴν* E *τινα περικόπτων τοῦ βίου. Διὰ γὰρ τοῦτο πενθῶ, ὅτι τὰ ἀηδὴ ἡδονὴ τις εἶναι νενόμισται. Πῶς γὰρ οὐκ ἀηδὲς, εἰπέ μοι,*

* σωφ. ἦ] σωφρονῇ F. ὡ γίνηται C.E. γένηται vulgo. ἁνοίαν] + καὶ γέλωτα Edd. Haec desunt in nostris omnibus et Aret. ὧ καὶ om. C. et a pr. man. A. ὧ εἰς] Sic nostri omnes et Reg. apud Montef. οἱ Edd. ὧ καὶ om. E. et Edd. ante Ben. Statim ἐπὶ pro διὰ F. ἐπιδεικνύσας F. ὧ ἀλλὰ] + καὶ F. ὧ παρὰ om. C.E. ὧ λοιπὸν] + καὶ F. ὧ καὶ om. C. δὲ post πάντα om. idem. ὧ Vid. Annot. ὧ καὶ] + γὰρ C. Statim ἐκεῖ pro ἐστὶ idem. ὧ παραινούντων Edd. et Codd. Vid. Annot. Statim ὑπερβαλέσθαι C.F. et ex corr. A. ὑπερβάλλεσθαι vulgo. ὧ Verba θατέρων τῶν συνιόντων, quae vulgo absunt, leguntur in nostris omnibus.

τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ λοιδορεῖσθαι, τὸ παρὰ πάντων ἀτιμάζεσθαι μετὰ τῆς νύμφης; Καὶ μὲν εἰς τις τῆς ἀγορᾶς τὴν συνοικουσαν εἶπη κακῶς, μυρία κινεῖς πράγματα, καὶ ἀβίωτον εἶναι τὸν βίον νομίζεις· τῆς δὲ πόλεως παρούσης ἀπάσης ἀσχημονῶν μετὰ τῆς συνοικεῖν μελλούσης, χαίρεις ¹ καὶ καλλωπίζῃ; καὶ πόσης ταῦτα μανίας; Ἀλλὰ συνήθεια τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, φησί. Διὰ γὰρ τοῦτο θρηνεῖν μάλιστα ἄξιον, ὅτι ἐν συνηθείᾳ τὸ πρᾶγμα κατέκλεισεν ὁ διάβολος. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ γάμος πρᾶγμα ἐστὶ 106 σεμνόν, καὶ τὸ γένος ἡμῶν συγκροτοῦν, καὶ πολλῶν αἵτιον ἀγαθῶν, δακνόμενος ὁ πονηρὸς ² δαίμων ἐκεῖνος, καὶ εἰδὼς ὅτι κατὰ τῆς πορνείας ἐπιτετείχισται, ἐτέρως πορνείαν ἐπεισάγει τᾶσαν. Πολλὰ γοῦν ἐν ταῖς τοιαύταις συνόδοις καὶ κατησχύνθησαν παρθένοι· εἰ δὲ μὴ πανταχοῦ, ἀλλ' ἀρκεῖ τῷ δαίμονι τέως ἐκεῖνα τὰ ῥήματα καὶ τὰ ᾄσματα ἐκεῖνα τὰ ³ πονηρὰ, καὶ παραδειγματίσαι τὴν νύμφην, καὶ ἐκπομπεῦσαι τὸν νυμφίον διὰ τῆς ἀγορᾶς. Εἶτα ἐπειδὴ περ ἐν ἐσπέρᾳ ταῦτα γίνεται, ἵνα μὴδὲ τὸ σκότος παραπέτασμα ἦ τῶν κακῶν τούτων, ἐπεισάγονται λαμπάδες πολλαὶ οὐκ ἐῶσαι λανθάνειν τὴν ἀσχημοσύνην. B Τί γὰρ ὁ πολὺς ὄχλος βούλεται; τί δὲ ἡ μέθη; τί δὲ αἱ σύριγγες; οὐκ εὐδηλον ὅτι ἵνα μὴδὲ οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις ὄντες, καὶ βαπτιζόμενοι ὑπὸ βαθεῖ, ταῦτα ἀγνοῶσιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς σύριγγος διεγειρόμενοι, καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν δρυφάκτων ὁ κατακύπτοντες, μάρτυρες γένωνται τῆς κωμωδίας ἐκείνης; Τί ἂν τις εἶποι τὰς ψῆδᾶς αὐτὰς, αἱ πάσης γέμουσιν ἀκολασίας, ἔρωτας ἀτόπους καὶ μίξεις παρανόμους καὶ οἰκιῶν ἀνατροπὰς καὶ μυρίας ἐπεισάγουσαι τραγωδίας, καὶ πολὺ τὸ τοῦ φίλου καὶ ἐρώντος ὄνομα ἔχουσαι, καὶ τὸ τῆς φίλης καὶ ἐρωμένης; Καὶ τὸ δὴ C χαλεπώτερον, ὅτι καὶ παρθένοι παραγίνονται τούτοις, πᾶσαν ἀποδυσάμεναι τὴν αἰδῶ, εἰς τὴν τῆς νυμφευομένης τιμὴν, μᾶλλον (320) δὲ ὕβριν, καὶ P τὴν ἐαυτῶν προπίνουσαι σωτηρίαν, καὶ μεταξὺ νέων ⁴ ἀκολάστων ἀσχημονοῦσαι τοῖς ἀτάκτοις ᾄσμασι, τοῖς αἰσχροῖς ῥήμασι, τῇ σατανικῇ συμφωνίᾳ. Ἔτι οὖν ἐρωτᾶς, εἴτε μοι, πόθεν μοιχεῖαι; πόθεν πορνεῖαι; πόθεν διαφθοραὶ γάμων; Ἀλλ' οὐκ εὐγενεῖς οὐδὲ εὐσχήμονες ταῦτα πράττουσι, φησί. Πῶς οὖν ἐμοῦ καταγελαῖς, αὐτὸς πρὸ ἐμοῦ τὸν νόμον τοῦτον εἰδὼς; Εἰ γὰρ καλὰ τὰ γινόμενα, ἔασον κακέινας ταῦτα D ποιεῖν. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ πενία συζῶσιν αὐται, οὐχὶ καὶ αὐταὶ παρθένοι εἰσὶ, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελεῖσθαι καὶ αὐτὰς χρή; Νῦν δὲ ὀρχεῖται παρθένος ἐν κοινῷ θεάτρῳ νέων ἀκολάστων,

¹ καὶ om. E.² Sic nostri omnes et Reg. apud Montef.

Aberat δαίμων.

³ πονηρὰ] πορνικὰ ex corr. A.⁴ παρακύπτοντες F.⁵ Vid. Annot.⁶ ἀκολάστων] + ἀκολάστως F.

Ἴεπέ μοι, καὶ οὐ δοκεῖ σοι τῆς πόρνης εἶναι ἀτιμοτέρα ; Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι θεραπαινίδες ταῦτα ἐργάζονται, οὐδὲ οὕτως ἀφήμι σε τῆς κατηγορίας· οὐδὲ γὰρ ταύταις ἐπιτετράφθαι ἐχρῆν. Ἀπὸ γὰρ τούτων πάντα τίκεται τὰ κακὰ, ὅτι τῆς οἰκετίας οὐδένα ποιούμεθα λόγον· ἀλλ' ἀρκεῖ εἰς καταφρόνησιν τὸ εἰπεῖν, ὅτι δοῦλός ἐστι καὶ 'θεραπαινίδες' καίτοιγε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες, ὅτι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος. Σὺ δὲ ἵππου μὲν οὐ καταφρονεῖς οὐδὲ ὄνου, ἀλλὰ πάντα ποιεῖς ὥστε μὴ γενέσθαι φαύλους· δούλων δὲ τῶν ὁμοψύχων ὑπερορᾷς ; Καὶ τί λέγω δούλων, ὅπου γε καὶ παίδων καὶ θυγατέρων ;

Τί δὴ μετὰ ταῦτα ; Ἀνάγκη λύπην εὐθέως ἐπεισιέναι, πάντων ἐκείνων καθαιρουμένων· πολλάκις δὲ καὶ ζημίαν τίκεσθαι μεγίστην, ἐν τῷ πλήθει καὶ τῷ θορύβῳ πολυτίμων τινῶν ἀπολυμένων χρυσίων. Εἶτα μετὰ τὸν γάμον εἶποτε γένοιτο 107 παιδίον, καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὴν αὐτὴν ἄνοιαν ὀψόμεθα, καὶ πολλὰ σύμβολα γέλωτος γέμοντα. Καὶ γὰρ ἡνίκα αὖ καλεῖσθαι τὸ παιδίον δέη, ἀφέντες ἀπὸ τῶν ἀγίων αὐτὸ καλεῖν, ὡς οἱ παλαιοὶ τὸ πρῶτον ἐποιοῦν, λύχνους ἄψαντες καὶ ὀνόματα αὐτοῖς ἐπιτιθέντες, τὸν διαρκέσαντα μέχρι πολλοῦ τοῦ παιδίου ποιοῦσιν ὁμώνυμον, ἐντεῦθεν πόλυν αὐτὸ στοχαζόμενοι βιώσεσθαι χρόνον. Εἶτα ἐπειδὴ συμβῇ πολλάκις αὐτὸ ἄωρον ὑπομεῖναι θάνατον, συμβαίνει δὲ πολλάκις, πολὺς ἔψεται παρὰ τοῦ διαβόλου γέλως, ὅτι ὡσεὶ παῖδας ἀνοήτους διέπαιξε. Τί ἂν τις εἴποι τὰ περιήπτα, καὶ τοὺς κώδωνας τοὺς τῆς χειρὸς ἐξηρητημένους, καὶ τὸν κόκκινον στήμονα, καὶ τὰ Β ἄλλα ἑτὰ πολλῆς ἀνοίας γέμοντα, δέον μὴδὲν ἕτερον τῷ παιδί περιτιθέναι, ἀλλ' ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ φυλακὴν ; Νῦν δὲ οὗτος ἄμὲν καταπεφρόνηται ὁ τὴν οἰκουμένην ἐπιστρέψας ἅπασαν, καὶ χαλεπὴν δούς τῷ διαβόλῳ πληγὴν, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ καταστρέψας τὴν δύναμιν· κρόκη δὲ καὶ στήμων καὶ τὰ ἄλλα περιάμματα τὰ τοιαῦτα τοῦ παιδίου ἐμπιστεύονται τὴν ἀσφάλειαν. Εἶπω τί τούτου καταγελαστότερον ἕτερον ; Ἀλλὰ μὴδὲς ἀκαιρίαν ἡμῶν καταγινωσκέτω, εἰ καὶ μέχρι τούτων πρόεισιν ὁ λόγος. Ὁ γὰρ τὴν σηπεδόνα καθάραι βουλόμενος, οὐ παραιτήσεται ἱπρότερας τὰς ἑαυτοῦ μολύναι χεῖρας. Τί δή ποτ' οὖν τοῦτό ἐστι τὸ καταγελαστόν ; Ὁ

Ἴεπέ μοι] αἰσχροῦς C. Agat. εἰπέ μοι om. F. οἰκετίας A. οἰκείας Veron.
 ἑραπαινίδες C. τί] + δὲ F. et a pr. man. A. (ex corr. δὴ). τῶν γάμων F.
 πρῶτον] + μὲν E. et a pr. man. A. ἐπιτεθέντες C. E.
 τῷ διαρκέσαντι μ. π. τὸ παιδίον ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben.
 ὑπομεῖναι omnes. ὑποστῆναι Edd. εἶπη Edd. et Codd. τὰ om. F.
 μὲν om. F. ἐπιστρέφω F. ἱπρότερος C.

μηδὲν εἶναι δοκεῖ· διὰ γὰρ τοῦτο στένω· ^h ἀρχὴ δέ ἐστι παραφροσύνης καὶ παρανοίας ἐσχάτης. Βόρβορον αἱ γυναῖκες ⁱ ἐν τῷ βαλανείῳ λαμβάνουσαι τροφοὶ καὶ θεραπαινίδες, καὶ τῷ δακτύλῳ χρίσασαι, κατὰ τοῦ μετώπου τυποῦσι τοῦ παιδίου· καὶ ἔρηται τις, τί βούλεται ὁ βόρβορος, τί δὲ ὁ πηλός; ὁφθαλμὸν πονηρὸν ἀποστρέφει, φησὶ, καὶ βασκανίαν καὶ φθόνον. Βαβαὶ τῆς ἰσχύος τοῦ βορβόρου, καὶ τῆς τοῦ πηλοῦ δυνάμεως, ἡλικὴν ἔχει τὴν ἰσχύ· ὁλόκληρον τοῦ διαβόλου παράταξιν ἀποστρέφει. Οὐκ ^k ἐγκαλύψετε, εἰπέ μοι; οὐ συνήσετε ὁψέποτε τὰς παγίδας ^l τὰς διαβολικὰς, πῶς ἐκ πρώτης ἡλικίας κατὰ μικρὸν ἐπεισάγει τὰς παρ' ἐαυτοῦ μηχανὰς ^m ὁ διάβολος; Εἰ ^D γὰρ ὁ βόρβορος τοῦτο ποιεῖ, διὰ τί μὴ καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖς ἐπὶ τοῦ σαντοῦ μετώπου, ἀνὴρ ὢν καὶ ἐν ἔξει γεγονώς, καὶ μᾶλλον τοῦ παιδίου τοὺς φθονοῦντας ἔχων; διὰ τί μὴ καὶ ὅλον βορβοροῖς τὸ σῶμα; Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύ, τίνος ἕνεκεν οὐχ ὅλον σεαυτὸν βορβόρῳ καταχρίεις; Γέλως ταῦτα καὶ κωμῳδία σατανικῇ, οὐκ εἰς χλευασίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς γέενναν καταστρέφουσα τοὺς ἀπατωμένους. Καὶ τὸ μὲν παρ' Ἑλλήσι ταῦτα γίνεσθαι, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ παρὰ τοῖς τὸν σταυρὸν προσκυνοῦσι, καὶ μυστηρίων ἀπορρήτων ⁽³²¹⁾ κεκοινωνηκόσι, καὶ τοσαῦτα φιλοσοφοῦσι ταύτην κρατεῖν τὴν ἀσχημοσύνην, ⁿ τοῦτό ἐστι ^o τὸ πολλῶν θρήνων ἄξιον. Ὁ θεός ^E σε μύρῳ ἐτίμησε πνευματικῶ, καὶ σὺ βορβόρῳ μολύνεις τὸ παιδίον; ὁ θεός σε ἐτίμησε, σὺ δὲ σαντὸν ἀτιμάζεις; καὶ δέον τὸν σταυρὸν ἐπιγράφειν τῷ μετώπῳ, ^p τὴν ἀσφάλειαν ἅμαχον παρέχοντα, σὺ δὲ ταῦτα ἀφεῖς, ἐπὶ τὴν σατανικὴν ἄνοιαν καταπίπτεις; Εἰ δέ τισι ταῦτα μικρὰ εἶναι δοκεῖ, μανθανέτωσαν, ὅτι μεγάλων ἐστὶν αἷτια κακῶν, καὶ ὅτι οὐδὲ τῷ Παύλῳ τὰ μικρὰ παρορᾶν ἔδοξε. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ καλύπτεσθαι ἀνθρώπον τὴν κεφαλὴν μικρότερον; Ἄλλ' ὅρα πόσῃ ὑπὲρ ¹⁰⁸ τούτου ποιεῖται σπουδὴν, καὶ μεθ' ὅσης ἀπαγορεύει σφοδρότης, ἀλλὰ τε πολλὰ λέγων, καὶ ὅτι καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ κατακαλυπτόμενος καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὁ βορβόρῳ κρίων, πῶς οὐχὶ καὶ βδελυκτὸν ποιεῖ τὸ παιδίον; Πῶς γὰρ αὐτὸ ^q προσάγεις ταῖς χερσὶ τοῦ ἱερέως, εἰπέ μοι; πῶς ἀξιοῖς ἐπὶ τοῦ μετώπου σφραγίδα ἐπιτεθῆναι

^h μὲν om. E. Mox verba διὰ γὰρ τοῦτο στένω desunt in E. Horum in locum alia, κακὸν τοῖς πολλοῖς sufficiunt C. Aret. ⁿ ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀπιστίας καὶ πρᾶγμα παρανοίας ἐσχ. C. Aret. ⁱ ἐκ τοῦ βαλανείου ex corr. A. ^k ἐγκαλύψετε F. ^l τὰς διαβ.] τοῦ διαβόλου F. Statim καὶ πῶς C. ^m ὁ διαβ. om. F. ⁿ Sic C.E.F. τοῦτ' ἐστὶ Edd. ^o τὸ] τῶν C. ^p τὴν] τὸν τὴν F. ^q προσάγει Veron. Mor. Ben. cum Aret. et uno nostrorum A. ceteri cum Sav. προσάγει.

παρὰ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου χειρὸς, ἔνθα τὸν βόρβορον ἐπέ-
 χρισας; Μὴ ταῦτα, ἢ μὴ, ἀδελφοί, ἀλλ' ἐκ πρώτης ἡλικίας
 B πνευματικοῖς αὐτὰ περιφράττετε ὅπλοις, καὶ τῇ χειρὶ παιδεύετε
 σφραγίζειν τὸ μέτωπον· καὶ πρὶν ἢ δυνηθῆναι τῇ χειρὶ τοῦτο
 ποιεῖν, αὐτοὶ ἐντυποῦτε αὐτοῖς τὸν σταυρόν. Τί ἂν τις εἴποι
 τὰς ἐτέρας παρατηρήσεις τὰς σατανικὰς ἐπὶ τῶν ὠδίνων καὶ τῶν
 τοκετῶν, αἷς αἱ μαῖαι ἐπὶ κακῷ τῆς ἐαυτῶν ἐπεισάγουσι κε-
 φαλῆς; τὰς ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς καθ' ἕκαστον ἐκφορᾶς,
 τὰς οἰμωγὰς, τοὺς κωκυτοὺς τοὺς ἀλόγους, τὴν ἐν τοῖς τάφοις
 ἄνοιαν, τὴν περὶ τὰ μνήματα σπουδὴν, τὸν ἄκαιρον καὶ κατα-
 γέλαστον τῶν θρηνῶδων γυναικῶν ἔσμον, τὰς τῶν ἡμερῶν
 παρατηρήσεις, τῶν εἰσόδων καὶ τῶν ἐξόδων; Τούτων οὖν, εἰπέ
 μοι, τὴν δόξαν θηρᾶς; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης ταῦτα ἀνοίας,
 C ἀνθρώπων οὕτω διεφθαρμένων τὰς γνώμας, καὶ πάντα ὡς ἔτυχε
 ποιούντων, τὴν δόξαν ἐπιζητεῖν, δέον ἐπὶ τὸν ἀκοίμητον αἰὲ
 καταφεύγειν ὀφθαλμόν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου ψῆφον βλέποντας,
 πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν; Οὗτοι μὲν γὰρ κἂν ἐπαινέσωσιν,
 οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσονται· ἐκεῖνος δὲ ἂν ἀποδέξῃται τὰ
 γινόμενα, καὶ ἐνταῦθα ποιήσῃ λαμπροὺς, καὶ κατὰ τὴν μέλ-
 λουσαν ἡμέραν μεταδώσει τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο
 πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος,
 D ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰὲ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ.

1' Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν· ἡ ἀναγκαῖον γὰρ ἐντεῦθεν πάλιν
 τὸν λόγον ἀναλαβεῖν· ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς
 ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἐνδοξοί, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

ΠΟΛΛΗΣ βαρύτητος τὸν λόγον ἐμπλήσας, ὁ πάσης κατη-
 E γορίας μείζονα ἔχει πληγὴν, καὶ εἰπὼν, ὅτι “ Χωρὶς ἡμῶν ἐβα-
 σιλεύσατε,” καὶ ὅτι “ Ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς
 ἐπιθανατίους,” διὰ τῶν ἐξῆς δείκνυσι, πῶς ἐπιθανάτιοι, λέγων·

1 CAP. IV. v. 10.

ἢ μὴ om. C. ἡ τὰς om. C.F. ἡ ἐπαινέσωσιν nostri omnes cum Regio
 apud Montef. qui ita edidit pro vulgato ἐπαινέσονται. ἡ μετασχεῖν C.
 HOM. XIII. ἡ Haec ἀναγκαῖον — ἀναλαβεῖν om. C. Aret. ἡ ἡμεῖς] + δὲ F.
 Mosq. 7. Mox ὑμεῖς δὲ ἐνδοξοί F. ἡ εἶχε C. et Reg. apud Montef. qui ita
 edidit. Idem cum Aretino post πληγὴν addunt: τοῦτο ἐνταῦθα μεταχειρίζεται
 μετὰ τῆς αὐτῆς προποῦσης ἀξίας.

“Ἡμεῖς μωροὶ καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄτιμοι, καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφίζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν.” ἅπερ ἦν ¹δείγματα διδασκάλων καὶ ἀποστόλων γνησίων. Ἀλλ’ ἐκεῖνοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις μέγα ἐφρόνουν, ἐπὶ σοφία, ἐπὶ δόξῃ, ¹⁰⁹ ἐπὶ πλούτῳ, ἐπὶ τῷ τιμᾶσθαι. Βουλόμενος οὖν αὐτῶν καθελεῖν τὸν τῦφον, καὶ δεῖξαι ὅτι ἐπὶ τούτοις οὐ μόνον οὐ καλλωπίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνεσθαι δεῖ, πρῶτον μὲν αὐτοὺς κωμῳδεῖ λέγων “Χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε.” Ἐγὼ μὲν γὰρ λέγω, φησὶν, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς οὐ τιμῆς οὐδὲ δόξης ἐστίν, ὣν ὑμεῖς ἀπολαύετε, ἀλλὰ τοῦ διώκεσθαι καὶ ὑβρίζεσθαι, ἅπερ ἡμεῖς πάσχομεν. Εἰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τῶν ἀμοιβῶν ὁ καιρὸς οὗτος, ὡς ὁρῶ τοῦτο ²δὲ εἰρωνευόμενος λέγει· ὑμεῖς μὲν οἱ μαθηταὶ ³καὶ ἐβασιλεύσατε λοιπόν· ἡμεῖς δὲ οἱ διδάσκαλοι καὶ ἀπόστολοι, καὶ πρὸ πάντων ὀφείλοντες ^B (312) λαβεῖν τὸν μισθόν, οὐ μόνον ὑμῶν ἔσχατοι γεγόναμεν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιθανάτιοι, ⁴εἰς τούτους, κατάδικοι, διόλου ἐν ⁵ἁτιμίαις καὶ κινδύνοις καὶ λιμῷ διάγομεν, ὑβρίζομενοί τε ὡς μωροὶ καὶ ἐλαυνόμενοι καὶ τὰ ἀνήκεστα ὑπομένοντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα καὶ αὐτοὺς ἐκ τούτων ποιήσῃ συνιδεῖν, ὅτι τὰ τῶν ἀποστόλων ὀφείλουσι ζηλοῦν, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ὑβρεῖς, οὐ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δόξας· οὐ γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ ταῦτα ἀπαιτεῖ τὸ κήρυγμα. Ἀλλ’ οὕτω μὲν ἐξ εὐθείας οὐ λέγει, ὥστε μὴ φορτικὸς αὐτοῖς φανῆναι· ὡς δὲ αὐτῷ πρέπον ἦν, οὕτω μεταχειρίζει τὴν ἐπίπληξιν ταύτην. Εἰ γὰρ ¹ἐξ ^C εὐθείας εἰσήγαγε τὸν λόγον, οὕτως ἂν εἶπε· πλανᾶσθε καὶ ἀπατάσθε, καὶ πολὺ τῆς ἀποστολικῆς ²νομοθεσίας ἀφεστήκατε. Τὸν γὰρ ἀπόστολον καὶ διάκονον τοῦ Χριστοῦ μωρὸν εἶναι δοκεῖν χρή, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν ἀδοξίᾳ διάγειν, ὅπερ ἐσμὲν ἡμεῖς· ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς ἐναντίοις. Ἀλλ’ οὕτως ἂν μᾶλλον καὶ προσέστη τὰ λεγόμενα αὐτοῖς, ὡς ἐγκώμια τῶν ἀποστόλων ἔχοντα, καὶ ἐκείνους ἂν θρασυτέρους εἰργάσατο, ὡς διαβαλλομένους ἐπὶ ῥαθυμίᾳ καὶ κενοδοξίᾳ καὶ ³τῷ τρυφᾶν. Διὰ τοῦτο τοῦτον μὲν τὸν τρόπον οὐ μεθοδεύει τὰ εἰρημένα, ἐτέρως δὲ, πληκτικώτερον μὲν, ἀνεπαχθέστερον δέ. Διὸ καὶ οὕτω προάγει τὸν λόγον κατ’ εἰρωνείαν, λέγων “Ἑμεῖς δὲ ⁴ισχυροὶ καὶ ⁵ἐνδοξοί.” Ὡς εἰ μὴ τῇ εἰρωνείᾳ ἐκέχρητο, οὕτως

¹ δείγματα Edd. δόγματα libri omnes cum Aret. ² δὲ om. A. ³ καὶ om. E. ⁴ εἰς τούτους] τοῦτο δὲ ἐστὶ C. ⁵ ἁτιμία A. ⁶ ἐξ] ἐπ’ C.E. ⁷ νομοθεσίας est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. institutione Aret. Edebatur νομοθεσίας. ⁸ τῷ (τὸ A.E.) τρυφᾶν] Sic libri omnes. τρυφή Edd. ⁹ ἐντιμοὶ F.

ἂν εἶπεν· οὐ δυνατόν τὸν μὲν μωρὸν νομίζεσθαι, τὸν δὲ φρόνιμον, καὶ τὸν μὲν ἰσχυρὸν, τὸν δὲ ἀσθενῆ, τοῦ κηρύγματος ^πἀπαιτοῦντος θάτερα. Εἰ μὲν γὰρ ἐξῆν τοὺς μὲν τοῦτο εἶναι, τοὺς δὲ ἐκείνο, ἴσως εἶχέ τινα λόγον τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα· νυνὶ δὲ οὐκ ἔνι, οὐ φρόνιμον εἶναι δοκεῖν, οὐκ ἔνδοξον, οὐκ ἀπηλλάχθαι κινδύνων. Εἰ δὲ ^ομὴ, ἀνάγκη ὑμᾶς ἡμῶν Επροτετιμῆσθαι παρὰ τῷ θεῷ, ὑμᾶς τοὺς μαθητὰς τῶν διδασκάλων καὶ μυρία παθόντων. ^ρΕἰ δὲ οὐδὲ τοῦτό τις ἂν εἴποι, λείπεται τὰ ἡμέτερα ὑμᾶς διώκειν.

Καὶ ^ιμὴ μέ τις, φησὶν, οἰέσθω τὰ παρελθόντα λέγειν μόνον· ²“^τΜέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν.” Ὁρᾷς ὅτι πάντα ³τὸν βίον τοιοῦτον εἶναι δεῖ τῶν Χριστιανῶν, οὐ μίαν ἡμέραν καὶ ^ιδευτέραν; ^νΟὐδὲ γὰρ ἂν ἀθλῇ τις, τὴν μίαν μόνην νικήσας, πάλιν στεφανοῦται καταπεσών. “Καὶ πεινώμεν,” πρὸς τοὺς τρυφῶντας· ¹¹⁰ “καὶ κολαφιζόμεθα,” πρὸς τοὺς πεφυσιωμένους· “καὶ ἀστατοῦμεν” ^ωἐλαυνόμεθα γὰρ, φησί· “καὶ γυμνητεύομεν,” πρὸς τοὺς πλουτοῦντας· ³“καὶ κοπιῶμεν,” ^χἤδη πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους τοὺς οὔτε ^γἐργάζεσθαι οὔτε κινδυνεύειν ἀνεχομένους, ἀλλὰ καρπουμένους αὐτούς. Ἄλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτω, φησὶν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἔξωθεν κινδύνων καὶ ἑαυτοὺς κατατείνουμεν τῇ διηνεκῇ ἐργασίᾳ. Καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐκ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι δυσχεραίνουμεν ἐπὶ ²τούτοις· τοῖς Β γὰρ ἐναντίοις τοὺς ^αποιοῦντας ἀμειβόμεθα. Τὸ γὰρ μέγα τοῦτό ἐστιν, οὐ τὸ κακῶς παθεῖν· τοῦτο γὰρ πάντων κοινόν· ἀλλὰ τὸ πάσχοντας μὴ ἀλύειν μηδὲ δυσχεραίνειν. Ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον οὐ δυσχεραίνουμεν, ἀλλὰ καὶ ἀγαλλόμεθα. Καὶ τούτου τεκμήριον τὸ τοὺς ποιοῦντας κακῶς τοῖς ἐναντίοις ἀμείβεσθαι. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐποιοῦν, ἄκουσον τῶν ἐξῆς· “Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, ⁴βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν” ^βτουτέστι, μωροὶ διὰ Χριστόν. Ὁ γὰρ κακῶς

2 v. 11.

3 v. 12.

4 v. 13.

^π ἀπαιτοῦντος] Sic libri omnes cum Aret. μὴ ἀπαιτοῦντος Edd. ^ο μὴ] ἔνι C.E. ἐν A. ^ρ εἰ δὲ οὐδὲ] εἶπερ δὲ F. Mox τὰ ἡμέτερα ἡμᾶς id. ^ι μὴ μέ τις] μὴκέτι (sic) A. ^τ μέχρι] + γὰρ C. ³ τὸν β. τ. εἶναι δεῖ] τ. εἶναι χρή τὸν β. F. ^ι δευτέραν] + εἰκότως C. Aret. ^ν Vid. Annot. ^ω ἐλαυνόμεθα γὰρ, φησὶ] Sic A.E. ἐλαυνόμενοι γὰρ, φησὶ F. ἐλαυνόμενοι, φησὶ Veron. Sav. Mor. Pro his verbis prorsus diversa, πρὸς τοὺς ἀντιπίπτοντας (contra eos qui desiderant Aret.) habent C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. Statim haec, καὶ γυμνητεύομεν leguntur in C.E. et Reg. unde ea assumisit Montef. In ceteris desunt. ^χ ἤδη] τοῦτο C. Aret. ἤδη om. F. ^γ ἐργαζομένους F. ² τούτοις] + ἡ τοῖς διώκουσιν ἐγκαλοῦμεν C. Aret. ^α ποιοῦντας] ἐπηρεάζοντας C. Aret. ^β τουτ' ἐστιν A. Cat. τοῦτό ἐστι F.

παθών, καὶ μήτε ἀμυνόμενος μήτε ἀλγῶν, μωρὸς εἶναι δοκεῖ
 παρὰ τοῖς ἔξωθεν καὶ ἄτιμος καὶ ἀσθενής. Καὶ ἵνα μὴ
 φορτικώτερον τὸν λόγον ἐργάσῃται, εἰς τὴν ἐκείνων πόλιν
 τὰ πάθη περιστήσας, ^cτί φησι; Περικαθάρματα, οὐ τῆς C
 πόλεως ὑμῶν, ἀλλὰ τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν· καὶ πάλιν,
 “πάντων περίψημα” οὐχ ὑμῶν ^dμόνον, ἀλλὰ πάντων.
 Ὡς περ οὖν ὅταν περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ διαλέγῃται κηδεμονίας,
 τὴν γῆν, τὸν οὐρανὸν, τὴν ^eπάσαν κτίσιν ἀφείς, τὸν σταυρὸν
 ἐν μέσῳ τίθησιν· οὕτω καὶ ὅταν πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσασθαι
 βουληθῇ, τὰ σημεῖα παραδραμῶν, τὰ πάθη λέγει τὰ δι’
 αὐτούς. Οὕτω καὶ ἡμῖν ἔθος, ὅταν ^fἀδικώμεθα παρὰ τινων
 καὶ καταφρονώμεθα, ἅπερ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπάθομεν, ταῦτα φέρειν
 εἰς μέσον. “Πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.” Εὐτονον τὴν D
 πληγὴν ἔδωκε πρὸς τῷ τέλει. Πάντων δὲ, οὐ τῶν διωκόντων,
 (323) φησὶν, ἀλλὰ τῶν δι’ οὓς ταῦτα ^gπάσχομεν· τουτέστι, χάριν
 ἔχω πολλὴν αὐτοῖς. Βαρυθυμούντος τὸ ῥῆμα, οὐκ ἀλγούντος
 αὐτοῦ, ἀλλ’ ἐκείνους πληῆσαι βουλομένου. Ὁ γὰρ μυρία ἔχων
 ἐγκαλεῖν, καὶ ἀσπάζεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς κελεύει
 πρῶτος ἡμᾶς φέρειν τὰς ὑβρεῖς, ἵνα καὶ αὐτοὶ φιλοσοφῶμεν,
 καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἐντρέπωμεν. ^hΟὐ γὰρ οὕτως ὑβρίζων, ὡς
 σιγῶν τις, τοῦτο ἐργάζεται.

Εἶτα ἐπειδὴ εἶδεν ἀφόρητον τὴν πληγὴν, ταχέως αὐτὴν
 ἐθεράπευσεν, εἰπών· ⁵“Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ἱταῦτα, ἀλλ’
 ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.” Οὐχ ὡς κατασχύνων γὰρ E
 ὑμᾶς ταῦτα λέγω, φησὶν. Ὅπερ ἐποίησε διὰ τῶν ῥημάτων,
 τοῦτό ^kφησιν οὐ πεποιηκέναι· μᾶλλον δὲ πεποιηκέναι μέν
 φησιν, οὐ μὴν διανοία πονηρᾷ καὶ μισούσῃ· ἐπεὶ καὶ ἀρίστη
 αὕτη ἡ θεραπεία, εἰπόντα τὸν λόγον προσθεῖναι τὴν ἀπὸ
 τῆς διανοίας ἀπολογίαν. Μὴ εἰπεῖν μὲν γὰρ οὐκ ἐνῆν, ἐπεὶ
^lἔμειναν ἂν ἀδιόρθωτοι· εἰπόντα δὲ ἀφείναι πάλιν τὴν πληγὴν
 ἀήατον, ^mχαλεπὸν· διόπερ μετὰ βαρύτητος ἀπολογεῖται.
ⁿΤοῦτο γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἐξαιρεῖ τὴν τομὴν, ἀλλὰ καὶ 111
 ἐνδοτέρω ποιεῖ καταδύναι, τῆς πληγῆς τὴν ἀλγηδόνα ^oπαραμυ-
 θούμενον ἅπασαν. Ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι οὐκ ὄνειδίζων, ἀλλ’
 ἀγαπῶν ταῦτα λέγει, μᾶλλον καταδέχεται τὴν διόρθωσιν.

⁵ v. 14.

^c τί φησι om. F. ^d μόνον C.E. μόνων vulgo. ^e πᾶσαν om. F.
^f ἀδικώμεθα C.E. Aret. ^g πάσχουσιν C. Aret. Statim τουτέστι vel τοῦτ’
 ἴστω A.E.F. Cat. ὡσεὶ ἔλεγε C. Neutrum habent Edd. ^h οὐ] ὁ C.E.F.
 Aret. ⁱ ταῦτ’ ἀλλ’ Edd. invitis libris. ^k φησιν οὐ] λέγει μὴ C.
^l ἔμειναν ἂν] ἂν ἔμειναν F. Veron. et ante corr. A. ^m χαλ.] καὶ χαλ. E.
ⁿ τοῦτ’ C. ^o παραμυθούμενος C.E.F.

Πολλή δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ βαρύτης καὶ ἡ ἐντροπή. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὡς διδάσκαλος, οὐδὲ ὡς ἀπόστολος, οὐδὲ ὡς μαθητὰς ἔχων, ὅπερ τῆς ἀξίας ἦν, ἀλλ', "ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ ῥνουθετῶ" καὶ οὐχ ἀπλῶς τέκνα, ἀλλὰ ποθούμενα. Σύγ-
γνωτέ μοι, φησί· καὶ εἴ τι φορτικὸν εἴρηται, ἐξ ἀγάπης ταῦτα γίνεται. Ἦ καὶ οὐκ εἶπεν, ἐπιτιμῶ, ἀλλὰ, "νουθετῶ."
B Τίς δὲ οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο πατὴρ ἀλγοῦντος, καὶ τὰ δέοντα συμβουλευόντος; Διὰ τοῦτο οὐ πρότερον εἶπε τοῦτο, ἀλλ' ὅτε τὴν πληγὴν ἔδωκε. Τί οὖν; ἀφειδοῦσιν ἡμῶν οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι; φησὶν. Οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' οὐχ οὕτω φείδονται. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν συντόμως οὐκ εἶπε, διὰ δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτὸ ἐνέφηνε, τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν πατέρα θεῖς. 6 "Ἐὰν γὰρ, φησί, πολλοὺς παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας." Οὐ τὸ ἀξίωμα ἐμφαίνει ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῆς ἀγάπης τὴν ὑπερβολήν. Καὶ οὐδὲ ἐκείνους ἔπληξε, τὸ, "ἐν Ἰησοῦ," προσθεῖς, ἀλλὰ καὶ παρεμυθήσατο αὐτοὺς, οὐχὶ κόλακας, ἀλλὰ
C παιδαγωγοὺς εἰπὼν τοὺς σπουδάζοντας καὶ ἀνεχομένους τῶν πόνων· καὶ τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν ἐπεδείξατο. Ἦ καὶ οὐκ εἶπεν, ἀλλ' οὐ πολλοὺς διδασκάλους, ὡς ἀλλ' οὐ πατέρας. Οὕτως οὐκ ἀξίωμα θεῖναι ἐβούλετο, οὐδὲ, ὅτι πλείονα παρ' αὐτοῦ ὠφέληντο, διδάξαι· ἀλλὰ συγχωρήσας ἐκείνοις τὰ πολλὰ περὶ αὐτοὺς πεπονηκέναι· τοιοῦτον γὰρ ὁ παιδαγωγός· τὴν τῆς ἀγάπης ὑπερβολὴν ἑαυτῷ ταμιεύεται· τοιοῦτον γὰρ ὁ πατήρ. Καὶ οὐ λέγει μόνον, ὅτι οὐδεὶς ὑμᾶς οὕτω φιλεῖ, ὅπερ ἀνεύθυνον ἦν, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμα γεγονὸς εἰς μέσον ἄγει. Ποῖον δὲ τοῦτο; "Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα." "Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ" οὐκ ἑμαυτῷ
D τοῦτο ὑπολογίζομαι. Πάλιν τοὺς ἑαυτοῖς ἐπιφημίζοντας τὴν διδασκαλίαν πλήττει. 7 "Ὑμεῖς γὰρ ἐστε, φησὶν, ἡ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς." Καὶ πάλιν, "ἐγὼ ἐφύτευσα" καὶ ἐνταῦθα, "ἐγὼ ἐγέννησα." Οὐκ εἶπε, κατήγγειλα τὸν λόγον, ἀλλ', "ἐγὼ ἐγέννησα," τοῖς τῆς φύσεως ὀνόμασι κεχρημένος. Ἐν γὰρ ἐσπούδαζε, τὴν ἀγάπην ἐπιδείξασθαι, ἣν περὶ αὐτοὺς εἶχεν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρ' ἐμοῦ δεξάμενοι ἐνήγαγον ὑμᾶς· τὸ δὲ εἶναι πιστοὺς, δι' ἐμοῦ γέγονεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν,

6 v. 15.

7 1 Cor. ix. 2.

ῥ νουθετῶν F. ἀγάπης] + γὰρ ex corr. A. καὶ] διὰ C. νου-
μάτων E.F. et a pr. man. A. Ἰησοῦ] κυρίῳ A.E. καὶ] διὰ C. et
Reg. apud Montef. qui ita edidit. ὡς ἀλλ' οὐ] ἀλλὰ C.F. Aret. ἐκεῖ-
νους E. Statim τὸ pro τὰ F. ὑπολογίζομαι] + φησὶ C.

“ὡς τέκνα,” ἵνα μὴ κολακείας εἶναι νομίσης τὸ ῥῆμα, παρίστησι καὶ τὸ πρᾶγμα. ⁸“²Παρακαλῶ ὑμᾶς, μιμηταί μου “γίνεσθε, ὡς καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.” Βαβαί, πόση τοῦ διδασκάλου ἡ παρρησία· πῶς ἀπηκριβωμένη ἢ εἰκὼν, ὅταν καὶ ἐτέρους ἐπὶ τοῦτο παρακαλῇ. Οὐκ ἐπαίρων δὲ ἑαυτὸν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ δεικνὺς εὐκολον οὔσαν τὴν ἀρετὴν. Μὴ γάρ μοι εἶπης, ὅτι (324) οὐ δύναμαί σε μιμήσασθαι· ^bσὺ διδάσκαλος εἶ, καὶ μέγας. ^cΟὐ γάρ ἐστι τοσοῦτον τὸ μέσον ἐμοῦ πρὸς ὑμᾶς, ὅσον τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐμέ· ἀλλ’ ὅμως ἐμιμησάμην ἐκείνον ἐγώ. “Ὅταν μὲν οὖν Ἐφεσίοις γράφῃ, οὐ τίθησι μέσον ἑαυτὸν, ἀλλ’ εὐθὺς αὐτοὺς ἐκεῖ πάντας ἀπάγει, ⁹“Γίνεσθε μιμηταί τοῦ θεοῦ,” ¹¹² λέγων· ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ πρὸς ἀσθενεῖς ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, ἑαυτὸν παρενέβαλε. Καὶ ἄλλως δὲ, δείκνυσιν ὅτι ἐνὶ καὶ οὕτω τὸν Χριστὸν μιμήσασθαι. Ὁ γὰρ τὴν σφραγίδα μιμησάμενος τὴν ἀπηκριβωμένην, τὸ ἀρχέτυπον ἐμιμήσατο.

^aἸδωμεν οὖν πῶς αὐτὸς ἐμιμήσατο τὸν Χριστόν. Ἡ γὰρ μίμησις αὕτη οὐ χρόνων δεῖται καὶ τέχνης, ἀλλὰ προαιρέσεως μόνης. Εἰς ^eζωγράφῳ μὲν γὰρ εἰσελθόντες οὐ δυνησόμεθα μιμήσασθαι τὴν εἰκόνα, καὶ μυριάκις ἰδωμεν· τοῦτον δὲ καὶ ἐξ ἀκροάσεως μόνης ἐνὶ μιμήσασθαι. Οὐκοῦν βούλεσθε τὸν Β πίνακα εἰς μέσον ἀγαγόντες, ἵπογράψωμεν ἐφ’ ὑμῶν τὴν πολιτείαν ⁸Παύλου; Προκείσθω τοίνυν ὁ πίναξ πολὺ λαμπρότερος ὢν τῶν βασιλικῶν εἰκόνων. Τὸ γὰρ ὑποκείμενον, οὐ σανίδες κεκολλημέναι, οὐδὲ ^bσινδόνες ἐπικείμεναι, ἀλλ’ ἔργον θεοῦ τὸ ὑποκείμενον· ψυχὴ γάρ ἐστι καὶ σῶμα. Ψυχὴ ¹θεοῦ ἔργον, οὐκ ἀνθρώπων, καὶ σῶμα πάλιν ὁμοίως. Ἐκροτήσατε ἐνταῦθα; Ἀλλ’ οὐκ ἐνταῦθα τῶν κρότων ὁ καιρὸς, ἀλλ’ ἐπὶ τῶν ἐξῆς, καὶ τοῦ κροτῆσαι καὶ τοῦ ζηλῶσαι. Τέως γὰρ ἡ ὕλη ὑπόκειται κοινὴ πρὸς ^kἅπαντας οὔσα. Ψυχὴ γὰρ ψυχῆς οὐδὲν διαφέρει, καθὼς ψυχὴ, ἀλλ’ ἡ προαίρεσις δείκνυσιν τὴν C διαφοράν. Ὡς περ γὰρ σῶμα σώματος, ¹καθὼς ἐστι σῶμα, οὐδὲν διενήνοχεν, ἀλλ’ ὁμοίον ἐστι καὶ ^mτὸ τοῦ Παύλου καὶ τὸ τῶν πολλῶν, οἱ δὲ κίνδυνοι φαιδρότερον ἐργάζονται τοῦτο

8 v. 16.

9 Ephes. v. 1.

² παρακαλῶ] + οὖν Edd. invitis libris. ^a γίνεσθαι A.F. Statim καὶ γὰρ omnes. ἐγὼ Edd. ante Ben. ^b σὺ] + γὰρ C. ^c οὐ γὰρ] οὐκ C. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου· καὶ ὅτι οὐχ ὁ πλοῦτος κακός, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰς δέον τοῦτω κεχρησθαι· καὶ ὅτι καὶ τῶν πενήτων κατὰ τοῦτο χεῖρον οἱ πλούσιοι, ὅτι οἱ μὲν παρὰ ἐκόντων, οἱ δὲ παρὰ ἀκόντων λαμβάνουσιν. Veron. ^e ζωγράφους F. Statim μὲν om. A. ^f ἵπογράψωμεν C.F. et ex corr. E. ^g τοῦ Παύλου C. ^h σινδόναι A.F. ⁱ θεοῦ ἔργον] ἔργον θεοῦ C.E. ^k ἅπαντα a pr. man. A. ^l καθὼς A. καθὼς om. F. ^m τὸ τοῦ] Sic ex corr. A. atque ita ediderunt Sav. Mor. Ben. τὸ abest a libris. τὸ ante τῶν π. casu omisit Montef.

ἐκείνου· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ ψυχῆς. Ὑποκείσθω τοίνυν ^πὁ πίναξ
 ἡμῖν ἢ ψυχὴ ἢ Παύλου. Οὗτος ὁ πίναξ ἔκειτο πρώην ἡσβο-
 λωμένος, ἀραχνίων γέμων· οὐδὲν γὰρ βλασφημίας χεῖρον.
 Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν ὁ πάντα μετασκευάζων, καὶ εἶδεν οὐ παρὰ
 ῥαθυμίαν καὶ βλακείαν οὕτω διαγραφέντα, ἀλλὰ παρὰ ἀπειρίαν,
 καὶ τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἄνθη τῆς εὐσεβείας· ζῆλον μὲν γὰρ εἶχε,
^δτὰ δὲ χρώματα οὐ παρῆν· οὐ γὰρ κατ' ἐπίγνωσιν τὸν ζῆλον
 εἶχε· δίδωσιν αὐτῷ τῆς ἀληθείας τὸ ἄνθος, τουτέστι, τὴν χάριν
 καὶ ἀθρόον βασιλικὴν ἀπέδειξε τὴν εἰκόνα. Λαβὼν γὰρ τὰ
 χρώματα, καὶ μαθὼν ἄπερ ἡγνόει, οὐκ ἀνέμεινε χρόνον, ἀλλ'
 εὐθέως ἐφάνη τεχνίτης ἄριστος. Καὶ πρῶτον δείκνυσι τὴν
 κεφαλὴν βασιλικὴν, τὸν Χριστὸν κηρύττων· εἶτα καὶ τὸ λοιπὸν
 σῶμα, τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἀκριβοῦς. Οἱ μὲν οὖν ζωγράφοι
 κατακλείσαντες ἑαυτοὺς, μετὰ πολλῆς τῆς ὀήσυχίας καὶ ἀκρι-
 βείας ἅπαντα πράττουσιν, οὐδενὶ τὰς θύρας παρανοίγοντες·
 οὗτος δὲ ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης τὸν πίνακα ^ππροθεῖς, πάντων
^Εἐναντιουμένων, θορυβούντων, ταραπτόντων, οὕτως εἰργάζετο
 τὴν βασιλικὴν ταύτην εἰκόνα, καὶ οὐκ ἐκωλύετο. Διὸ καὶ
 ἔλεγε· “Θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ,” ἐν μέσῳ γῆς καὶ
 θαλάσσης, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, καὶ
 τοῦ κόσμου τοῦ τε αἰσθητοῦ τοῦ τε νοητοῦ, τὴν εἰκόνα
 ζωγραφῶν. Βούλεσθε καὶ τὰ λοιπὰ μέρη ταύτης ἰδεῖν, τὰ
 ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κάτω; ἢ βούλεσθε κάτωθεν τὸν λόγον
^αἀναγάγωμεν; Θέα τοίνυν ἀνδριάντα χρυσοῦν, μᾶλλον δὲ
¹¹³ καὶ τούτου τιμιώτερον, καὶ οἶον ἐν οὐρανῷ ἐστάναι εἰκὸς, οὐ
^γμολύβδῳ προσδεδεμένον, οὐδὲ ^βἐνὶ ἐνιδρυμένον χωρίῳ, ἀλλ'
 ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τρέχοντα, καὶ εἰς
^ιἸσπανίαν ἀπιόντα, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καθάπερ
 ὑπόπτερον φερόμενον. Τί γὰρ τῶν ποδῶν τούτων ὠραιότερον
 γένοιτ' ἂν, τῶν ἅπασαν ἐπελθόντων τὴν ὑφ' ἡλίῳ κειμένην γῆν;
 Ταύτην τὴν ὠραιότητα καὶ ὁ προφήτης ἄνωθεν κηρύττει
 λέγων ¹⁰· “Ὡς ὠραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην.”
 Εἶδες πῶς καλοὶ ^νοἱ πόδες; Θέλεις καὶ τὸ στήθος ἰδεῖν;
 Δεῦρό σοι δείξω καὶ τοῦτο, καὶ πολλῷ λαμπρότερον ὄψει τῶν
^Βποδῶν τούτων τῶν ὠραίων, καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ παλαιοῦ
 νομοθέτου στέρνων. Μωϋσῆς ^μμὲν πλάκας ἐβάσταζε λιθίνας·

¹⁰ Esai. lii. 7.

^π ὁ πίναξ et p. p. ἡ Παύλου] Sic libri omnes. Articuli desunt in Edd.
^ο ἡσ. καὶ ἀκρ.] Sic C.E.F. ἀκρ. καὶ ἡσ. vulgo. ^π θεῖς F. ^α ἀναλάβωμεν F.
^γ Sic C.E. μολύβδῳ vulgo. ^β Vid. Annot. ^ι Ἰσπανίαν C.E. et ex corr.
 A. Edebatur Σπανίαν. ^ν οἱ om. C.E. ^μ μὲν] + γὰρ C. Statim ἐβά-
 σταξε A.

οὗτος δὲ αὐτὸν ἔνδοθεν εἶχε τὸν Χριστὸν, αὐτὴν τὴν βασιλικὴν ἔφερεν εἰκόνα. Καὶ τοῦ ἱλαστηρίου διὰ τοῦτο *καὶ τῶν Χερουβὶμ σεμνότερος ἦν. Οὐ γὰρ τοιαύτη ἐφέρετο ἐκείθεν φωνή, οἷα (325) ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἐκείθεν μὲν τὰ πλείονα περὶ αἰσθητῶν διελέγετο, ἀπὸ δὲ τῆς Παύλου γλώττης περὶ τῶν ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς πραγμάτων· καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἱλαστηρίου Ἰουδαίοις ἐχρημάτιζε μόνοις, ἐντεῦθεν δὲ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ· κακεῖ μὲν δι' ἀψύχων, ἐνταῦθα δὲ διὰ ψυχῆς ἐναρέτου. Τοῦτο καὶ οὐρανοῦ λαμ- C πρότερον ἦν τὸ ἱλαστήριον, οὐ ποικιλία ἄστρον καταλαμπόμενον οὐδὲ ἀκτίσιν ἡλιακαῖς, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἔχον ἐκείθεν ἀφιέντα τὰς ἀκτῖνας. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν οὐρανὸν νέφος ὑποδραμόν ποτε σκυθρωπότερον ἐργάζεται, τὸ δὲ στῆθος ἐκείνο οὐδεὶς ὑπέδραμέ ποτε χειμῶν τοιοῦτος· μᾶλλον δὲ ὑπέδραμον μὲν πολλοὶ πολλάκις χειμῶνες, τὸ δὲ φῶς οὐκ ὕπεσκότισαν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῷ πειρασμῷ καὶ τοῖς κινδύνοις τὸ φῶς ἀπέλαμπε τοῦτο. Διὸ καὶ αὐτὸς ἄλυσιν περικείμενος ἐβόα· ¹¹“Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.” Οὕτως αἰετὶ διὰ τῆς γλώττης ἐκείνης ἠφίει τὰς ἀκτῖνας· καὶ οὐ φόβος, οὐ κίνδυνος τὸ στῆθος ἐκείνο σκυθρωπὸν ἐποίει. D Τάχα παρελαύνειν δοκεῖ τὸ στῆθος τοὺς πόδας· ἀλλὰ κακεῖνοι ὡς πόδες καλοὶ, καὶ τοῦτο ὡς στῆθος. Βούλει καὶ γαστέρα ἰδεῖν ὡραίαν; Ἀκουσον τί φησι περὶ αὐτῆς. ¹²“Εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα.” “Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ.” “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι.” Τί ταύτης τῆς γαστρὸς γένοιτ' ἂν ὡραιότερον τῆς οὕτω πεπειδευμένης ἡρεμεῖν, καὶ σωφροσύνην πᾶσαν δεδιδαγμένης, καὶ E εἰδυίας καὶ πεινῆν καὶ λιμώττειν καὶ διψῆν; ²Καθάπερ γὰρ ἵπκος εὐτακτος χρυσὴν ἡνίαν λαβὼν, οὕτω ³καὶ αὕτη εὐρυθμα ἐβάδιζε τῆς φύσεως τὴν ἀνάγκην νικήσασα· ὁ γὰρ Χριστὸς ἐβάδιζεν ἐν αὐτῇ. Ταύτης δὲ οὕτω σωφρονούσης, εὐδελον ὅτι καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα κακία ἐλύετο.

Βούλει καὶ χεῖρας ἰδεῖν τὰς νῦν; ἢ βούλει τὴν προτέραν αὐτῶν ^bπρότερον κακίαν θεάσασθαι; Εἰσερχόμενος οὗτος εἰς τὰς οἰκίας, ἔσυρε πρώην ἄνδρας ^cκαὶ γυναῖκας, οὐχὶ ἀνδρὸς χεῖρας, ἀλλὰ θηρίου τινὸς ^dἔχων χαλεποῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ¹¹⁴

¹¹ 2 Tim. ii. 9.¹² 1 Cor. viii. 13. Rom. xiv. 21. 1 Cor. vi. 13.

* Sic C. καὶ aberat. ¹ ἐπεσκότισαν A.E.F. ἐπεσκότησαν C. et Reg. apud Montef. ἐσκότισαν Veron. ἐπεσκότισεν (sic) Sav. ² καθ. γὰρ] καθ. οὖν C. καὶ καθ. F. γὰρ om. A. ³ καὶ om. F. ^b πρότερον om. E. ^c καὶ] τε καὶ F. ^d ἔχων χαλ.] Sic nostri omnes. χαλεποῦ ἔχων Edd.

χρώματα τῆς ἀληθείας ἔλαβε καὶ τὴν πνευματικὴν ἐμπειρίαν, οὐκέτι ἀνδρὸς ἐγένοντο αἱ χεῖρες αὐταί, ἀλλὰ πνευματικαί, καθ' ἐκάστην ἡμέραν δεσμούμεναι ἀλύσεσι· καὶ ἐπληξαν μὲν οὐδένα ποτὲ, ἐπλήγησαν δὲ μυριάκις. Ἦιδέσθη ποτὲ καὶ ἔχῃς ταύτας τὰς χεῖρας· οὐ γὰρ ἦσαν ἀνθρώπου χεῖρες λοιπόν· διὰ τοῦτο οὐδὲ καθήψατο αὐτῶν. Βούλει καὶ τὰ νῶτα ἰδεῖν τοῖς λοιποῖς ἐοικότα μέλεσιν; Ἀκουσον τί φησι καὶ περὶ αὐτῶν. ¹³“Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον ὑπὸ Ἰουδαίων, τρίς ἑρραπίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐνανάγησα, Βνυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα.” Ἀλλ' ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς εἰς βυθὸν ἄπειρον ἐμπεσόντες, πολλὰ περιενεχθῶμεν καθ' ἕκαστον αὐτοῦ τῶν μελῶν ἐπιόντες, δεῦρο ἀποστάντες τοῦ σώματος, ἕτερον κάλλος ἴδωμεν τὸ ἀπὸ τῶν ἱματίων, ὃ καὶ δαίμονες ἠδέσθησαν· διὸ καὶ αὐτοὶ ἔφευγον, καὶ νοσήματα ἔδραπέτευσεν. Καὶ ὅπου περ ἂν ἐφάνη Παῦλος, πάντα ὑπεχώρει καὶ ὑπεξίστατο, καθάπερ τοῦ τῆς οἰκουμένης ἀριστέως παραγενομένου. Καὶ ὥσπερ οἱ πολλὰς λαβόντες ἐν πολέμῳ πληγὰς, καὶ ὅπλον ἴδωσι τοῦ πλήξαντος αὐτοῦς, πεφρίκασιν· οὕτω δὴ καὶ οἱ δαίμονες, σιμικίνθια μόνον ὀρῶντες, ἐξίσταντο.

C Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ πλουτοῦντες, καὶ μέγα φρονούντες ἐπὶ χρήμασι; ποῦ οἱ τὰ ἀξιώματα ἑαυτῶν ἀριθμοῦντες, καὶ τὰ ἱμάτια τὰ πολυτελεῖ; Πρὸς ταῦτα ἡ παραβάλλοντες ἑαυτοῦς, πηλὸν ὄψονται καὶ βόρβορον τὰ ἑαυτῶν ἅπαντα. Καὶ τί λέγω ἱμάτια καὶ χρυσία; Εἰ γὰρ μοι τῆς οἰκουμένης ἔδωκε τις κρατῆσαι πάσης, τὸν ὄνυχά ¹ Παύλου μόνον πάσης ἂν τῆς βασιλείας ἐκείνης ἰσχυρότερον εἶναι ἐνόμισα, πάσης τρυφῆς τὴν πενίαν, πάσης δόξης τὴν ἀδοξίαν, παντὸς πλούτου τὴν γύμνωσιν, πάσης ἀδείας τὸν κολαφισμόν τῆς ἱερᾶς ἐκείνης κεφαλῆς, παντὸς διαδήματος τοὺς λίθους οὓς ἐδέξατο. Τοῦτον ποθήσωμεν τὸν στέφανον, ἀγαπητοί· καὶ εἰ μὴ διωγμός ἐστι, τέως παρασκευάσωμεν ἑαυτοῦς. Οὐδὲ γὰρ οὗτος ἀπὸ διωγμῶν ^κ μόνον ἦν λαμπρὸς ὁ ἀνὴρ· καὶ γὰρ ἔλεγεν, ¹⁴“Ἵπωπιάζω μου τὸ ^μ σῶμα” τοῦτο δὲ καὶ χωρὶς διωγμοῦ δυνατόν κατορθοῦν. Καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθαι παρῆναι εἰς ἐπιθυμίας. Καὶ πάλιν, “Ἐχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, (3 τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.” Εἰς ταῦτα γὰρ διωγμῶν οὐ χρεία. Καὶ τοὺς εὐπόρους δὲ ἐσωφρόνιζε, λέγων· “Οἱ βουλόμενοι

¹³ 2 Cor. xi. 24, 25.

¹⁴ 1 Cor. ix. 27. Rom. xiii. 14. 1 Tim. vi. 8, 9.

^ο ἐγίνοντο F.
βαλόντες A.

^ι ἐραβδίσθην (sic) A.

^ε ἔδραπέτευσεν F.

^η παρα-

^ι Π. μόνον] Sic A.E.F. μόνον Παύλου Edd.

^κ μόνον

omnes. μόνων vulgo.

^ι Ἵπωπιάζω] Sic E. Edebatur Ἵπωπιάζω. Vid. Annot.

ad p. 201 E.

^μ σῶμα] + καὶ δουλαγωγῶ C. in marg.

πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν.” Ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς Ε
οὕτως ἐαυτοὺς ἀσκήσωμεν, εἰς τὸν ἀγῶνα εἰσελθόντες στεφα-
νωθησόμεθα, καὶ διωγμοῦ μὴ παρόντος, πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν
ληψόμεθα τὰ βραβεῖα· ἐὰν δὲ λιπαίνωμεν τὸ σῶμα καὶ χοίρων
ζῶμεν βίον, καὶ ἐν εἰρήνῃ πολλὰ ἀμαρτησόμεθα καὶ αἰσχύνην
οἴσομεν. Οὐχ ὁρᾷς πρὸς τίνας ἡμῖν ἡ πάλη; Πρὸς τὰς
ἀσωμάτους δυνάμεις. Πῶς οὖν, σάρκες ὄντες, τούτων περιε-
σόμεθα; Εἰ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους τις παλαίων, δεῖται σωφρό-
νως ἐστιᾶσθαι, πολλῷ μᾶλλον ὁ πρὸς δαίμονας. Ὅταν δὲ
μετὰ τῆς πολυσαρκίας καὶ τῷ πλούτῳ ὦμεν προσδεδεμένοι,
πόθεν κρατήσομεν τῶν ἀντιπάλων; Δεσμός γάρ ἐστιν ὁ
πλοῦτος, δεσμός χαλεπὸς τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτῷ ῥεχερῆσθαι, 115
τύραννος ὦμός καὶ ἀπάνθρωπος, ἐπὶ λύμῃ τῶν δουλευόντων
πάντα ἐπιτάττων. Ἄλλ’, ἐὰν θέλωμεν, τὴν πικρὰν ταύτην
τυραννίδα ἀπὸ τοῦ θρόνου καταστρέψομεν, καὶ ἡμῖν εἴκειν
ποιήσομεν, ἀλλ’ οὐκ ἐπιτάττειν. Πῶς οὖν τοῦτο ἔσται;
Ὅταν εἰς πάντας τὸν πλοῦτον διανέμωμεν. Ἔως ἂν
γὰρ ἂν μόνος ἢ πρὸς μόνους, καθάπερ ληστής τις ἐν ἐρημίᾳ,
πάντα ἐργάζεται τὰ κακά· ὅταν δὲ εἰς μέσον αὐτὸν ἀγάγωμεν,
οὐκέτι ἡμῶν κρατήσῃ, πάντοθεν αὐτὸν πάντων δεσμούντων.

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐπειδὴ ἀμαρτία τὰ χρήματα· τοῖς Β
πτωχοῖς μὴ διανέμειν αὐτὰ, ἀμαρτία, καὶ ἢ μὴ καλῶς αὐτοῖς
κεχερῆσθαι. Οὐδὲν γὰρ ὁ θεὸς κακὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ πάντα
καλὰ λίαν. Ὡστε καὶ τὰ χρήματα καλὰ, ἀλλ’ ἐὰν μὴ κρατῇ
τῶν κεκτημένων, ἐὰν τὰς πενίας τῶν πλησίον λύῃ. Οὐδὲ γὰρ
φῶς ἐκεῖνο καλὸν τὸ μὴ ἀφανίζον σκότος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεῖνον·
οὐδὲ πλοῦτον ἂν εἴποιμι τοῦτον τὸν οὐ λύνοντα πενίαν, ἀλλ’
αὔξοντα πενίαν. Ὁ γὰρ πλουτῶν οὐ ζητεῖ παρ’ ἐτέρων λαμ-
βάνειν, ἀλλ’ ἐτέροις ἐπικουρεῖν· ὁ δὲ παρ’ ἐτέρων ζητῶν λαβεῖν,
οὐκέτι πλουτεῖ, ἀλλ’ αὐτός ἐστιν ὁ πένης. Ὡστε οὐ τὰ C
χρήματα κακὸν, ἀλλ’ ἡ πενιχρὰ διάνοια, ἡ τὸν πλοῦτον εἰς
πενίαν ἄγουσα. Οὗτοι τῶν διὰ τῶν στενωπῶν ἐπαιτούντων
ἀθλιώτεροι, τῶν ὧν πῆραν ἐχόντων καὶ λελωβημένων τὰ σώματα,
τῶν ῥάκια περιβεβλημένων οἱ ἐν τοῖς σηρικοῖς καὶ λαμπροῖς
ἱματίοις· οἱ σοβούντες ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν κατὰ τὰ ἄμφοδα

ζῶμεν βίον omnes. βίον ζῶμεν Edd. ὁ πρὸς τοὺς δ. A. ῥεχερῆσθαι
hic et infra libri omnes cum Veron. χρησθαι Sav. ceteri. ἢ καταστρέ-
ψωμεν F. καταστρέψωμεν et ποιήσωμεν ante corr. A. ῥεχερῆσθαι C.
ἂν et ἂν om. F. τοῖς πτωχοῖς] + δὲ C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit.
ἀλλὰ
τοῖς πτωχοῖς (sic a recenti man.) A. ἢ μὴ καλῶς] Sic C.E. καλῶς A.
καλῶς vulgo. πείραν F. et a pr. man. A. πῆρῶσιν ex corr. A. receptum
a Sav. Mor. Ben.

βαδίζόντων καὶ εἰς τὰς αὐλὰς εἰσιόντων καὶ κάτωθεν βοώντων καὶ ἐπαιτούντων ἐλεεινότεροι. Οὗτοι μὲν γὰρ τὸν θεὸν ἀνυμνοῦσι, καὶ ἐλέου φθέγγονται ῥήματα καὶ φιλοσοφίας πολλῆς· διὸ καὶ ἐλεοῦμεν αὐτούς, καὶ χεῖρα ὀρέγομεν, καὶ οὐδέποτε Δέγκαλοῦμεν. Οἱ δὲ πλουτοῦντες κακῶς, ὡμότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀρπαγῆς, ^ασατανικῆς ἐπιθυμίας ὑερεύονται λόγους· διὸ καὶ παρὰ πᾶσιν εἰσι μισητοὶ καὶ καταγέλαστοι. Σκόπει δέ. Τί παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις αἰσχρὸν εἶναι δοκεῖ, τὸ παρὰ τῶν πλουτούντων αἰτεῖν, ^βἢ τὸ παρὰ τῶν ἀπόρων; Παντί που δῆλον, ὅτι παρὰ τῶν ἀπόρων. Τοῦτο τοίνυν οἱ πλουτοῦντες ποιοῦσιν· οὐ γὰρ ἂν τολμήσαιεν τοῖς πλουσιωτέροις προσελθεῖν· οἱ δὲ ἐπαιτούντες, παρὰ τῶν εὐπόρων. Οὐ γὰρ τὸν ἐπαίτην ὁ ἐπαίτης αἰτήσῃ, ἀλλὰ τὸν εὐπορον· ὁ δὲ πλούσιος τὸν πένητα σπαράττει. Πάλιν τί σεμνότερον, εἰπέ μοι, παρὰ ^αἐκόντων Ελαβεῖν καὶ χάριν ἐχόντων, ἢ τοὺς οὐ θέλοντας ἀναγκάζειν καὶ ἐνοχλεῖν; Εὐδὴλον ὅτι τοὺς μὴ βουλομένους μὴ ἐνοχλεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο οἱ πλουτοῦντες ποιοῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ πένητες παρ' ἐκόντων λαμβάνουσι καὶ ^βχάριν εἰδόντων, οἱ δὲ πλουτοῦντες παρὰ ἀκόντων καὶ μὴ βουλομένων, ὃ μείζονός ἐστι πενίας ἀποδείξεις. Εἰ γὰρ οὐδὲ ἐπ' ἄριστον ἔλοιτό τις ἀπελθεῖν, εἰ μὴ χάριν ὁ καλῶν ^γεἰδείη τῷ καλουμένῳ, πῶς χρήματα ^δλαβεῖν μετ' ἀνάγκης καλόν; Τοὺς κύνας οὐ διὰ τοῦτο ἀποστρεφόμεθα ¹¹⁶ καὶ φεύγομεν τοὺς ὑλακτοῦντας, ὅτι τῇ πολλῇ ^επροσεδρείᾳ ἡμᾶς ἐκβιάζονται; Τοῦτο καὶ οἱ πλούσιοι ποιοῦσιν. Ἀλλὰ τὸν φόβον προσεῖναι τῇ δόσει σεμνότερον. Τοῦτο μὲν οὖν πάντων αἰσχρότερον· ὁ γὰρ πάντα κινῶν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν, τίνος οὐκ ἂν εἴη καταγελαστότερος; Καὶ γὰρ τοὺς κύνας πολλάκις φοβηθέντες, προηκάμεθα ἅπερ κατείχομεν. Τί πάλιν αἰσχρότερον, εἰπέ μοι, ῥάκια περιβεβλημένον αἰτεῖν, ἢ σῆρικὰ φοροῦντα; Ὅταν μὲν γὰρ πλουτῶν τις γέροντας θεραπεύῃ πένητας, ὥστε τὰ ἐκείνων λαβεῖν, καὶ ταῦτα παίδων ὄντων, (3) τίνος ἔσται συγγνώμης ἄξιος; Εἰ δὲ βούλεσθε, ^εκαὶ τὰ ῥήματα Βαὐτὰ ἐξετάσωμεν, τίνα μὲν οἱ πλουτοῦντες ἐπαιτούντες λέγουσι, τίνα δὲ οἱ πένητες. Τί οὖν ὁ πένης φησὶν; Ὅτι ὁ διδούς ἐλεημοσύνην οὐ μετριάσει ποτέ, ὅτι ἀπὸ τῶν τοῦ θεοῦ δίδωσιν, ὅτι ὁ θεὸς φιλόανθρωπος καὶ μείζονα ἀντιδίδωσιν· ἅπερ ἅπαντα φιλοσοφίας ἐστὶ ῥήματα καὶ παραινέσεως καὶ συμβουλῆς.

^α καὶ σαταν. ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet.

^γ ἐρεύονται F. et ante

corr. A. ^β ἢ παρὰ (sic) C. Μοχ ὅτι παρὰ (sic) A. ^α ἐκόντων] ἐχόντων F. (sed om. καὶ χ. ἔχοντων). ^β χάριν] χαίρειν A.F. ^γ εἰδείη C. et ex corr. A. ἰδεῖη a pr. man. A. ἰδῇ F. εἰδοῖη Edd. ^δ λαβεῖν omnes. μεταλαβεῖν Edd. ^ε προσεδρεία E.F. Veron. προσεδρία vulgo. ^ε καὶ om. F.

Ἀξιοὶ σε γὰρ πρὸς τὸν δεσπότην ἰδεῖν, καὶ τὸν φόβον ἐξαιρεῖ σου τῆς μελλούσης πενίας· καὶ πολλὴν ἂν τις ἴδοι διδασκαλίαν ἐν τοῖς τῶν ἐπαιτούντων ῥήμασι. Τὰ δὲ τῶν πλουτούντων, ὅποια; Χοίρων καὶ κυνῶν καὶ λύκων καὶ τῶν ἄλλων θηρίων. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν περὶ τραπεζῶν καὶ ὄψων καὶ καρυκευμάτων καὶ οἴνου παντοδαποῦ καὶ μύρων καὶ ἱματίων καὶ τῆς ἄλλης διαπαντός διαλέγονται ἀσωτίας· οἱ δὲ περὶ τόκων καὶ δανεισμάτων, C καὶ γραμματεῖα πλάττοντες, καὶ χρεῶν ὄγκον ἀφόρητον ἔπαι-
 ωροῦντες, ὥς ἐκ πατέρων ἢ πάππων ἀρχὴν εἰληφότα, τοῦ μὲν τὴν οἰκίαν, τοῦ δὲ τὸν ἀγρὸν, τοῦ δὲ ἀνδράποδον ἀφαιροῦνται καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα. Τί ἂν τις εἴποι τὰς διαθήκας, τὰς ἀντὶ μέλανος αἵματι γεγραμμένας; Ἡ γὰρ κίνδυνον ἀφόρητον περιστήσαντες, ἢ μικραῖς τισι καταγοητεύσαντες ὑποσχέσασιν, οὓς ἂν ἴδωσιν ὀλίγα τινὰ κεκτημένους, ἔπεισαν τοὺς μὲν προσή-
 κοντας ἅπαντας καὶ πενία πολλάκις ἀπολλυμένους παραδραμεῖν, αὐτοὺς δὲ αὐτ' ἐκείνων ἐγγράψαι. Ταῦτ' οὖν ποίων θηρίων D οὐκ ἀποκρύπτει μανίαν καὶ ἀγριότητα; Διὸ, παρακαλῶ, πάντα τὸν τοιοῦτον πλοῦτον φύγωμεν, τὸν αἰσχροὺν καὶ φόνων γέ-
 μοντα· καὶ κτησώμεθα τὸν πνευματικὸν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς θησαυροὺς ἐπιζητήσωμεν. Οἱ γὰρ τούτους ἔχοντες, ἐκεῖνοι ἰοὶ πλούσιοι, ἐκεῖνοι οἱ εὐποροὶ, καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων ἀπολαύοντες. Ὁ γὰρ βουλόμενος πένεσθαι κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ κ^λόγον, τὰς πάντων οἰκίας ἀνεφγμένας ἔχει. Τῷ γὰρ οὐδὲν κεκτημένῳ διὰ τὸν θεὸν, ἕκαστος ἂν εἰσενέγκοι τὰ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ μικρὰ μετὰ ἰαδικίας βουλόμενος ἔχει, τὰς E ἀπάντων ἀπέκλεισε θύρας. Ἵνα τοίνυν καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, ἐλώμεθα τὸν πλοῦτον τὸν ἀκί-
 ητον, τὴν ἀθάνατον εὐπορίαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπι-
 τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ᾧ καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

117

¹ Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Σκόπει μοι ^ακάντεῦθεν τὴν γενναίαν ψυχὴν, τὴν πυρὸς

¹ CAR. IV. v. 17.

^ε ἐξαιρεῖ E. ἐπαίρει F. ἐξαιρεῖ Edd. ^η ἀπαιωροῦντες C.E. et Reg. apud Montef. ^ι οἱ post ἐκεῖνοι bis om. C. ^κ λόγον] + πένης A.F. ^ι ἀδίας (sic) F. HOM. XIV. ^α κάντεῦθεν omnes. Edebatur κάνταῦθα.

θερμοτέραν καὶ γοργοτέραν. Ἐβούλετο μὲν γὰρ αὐτὸς παρα-
 Β γενέσθαι μάλιστα νοσοῦσιν οὕτω καὶ στασιάζουσι Κορινθίους.
 Καὶ γὰρ ἤδει σαφῶς ἡλίκα τε ὠφέλει τοὺς μαθητὰς ἡ παρουσία
 αὐτοῦ, καὶ ἡλίκα ἔβλαπτεν ἡ ἄπουσία. Καὶ τὸ μὲν ἐδήλωσεν
 ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους, εἰπὼν· ²“ Μὴ ὥς ἐν τῇ παρουσίᾳ
 μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου,
 μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε”
 τὸ δὲ δείκνυσιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων· “Ὡς μὴ
 ἐρχομένου ὃ δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες, ἐλεύσομαι δέ.”
 Ἡπείγετο μὲν οὖν καὶ ἐπεθύμει παραγενέσθαι αὐτός· ἐπειδὴ δὲ
 τοῦτο τέως οὐκ ἐνῆν, τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦς
 C διορθοῦται· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ μαθητοῦ
 ἀποστολῇ. “Διὰ τοῦτο γὰρ, φησὶν, ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον.”
 Διὰ τοῦτο· ποῖον; Ἐπειδὴ ὥς παίδων κήδομαι, καὶ ὥς γεγεν-
 νηκῶς. Καὶ μετὰ τῆς συστάσεως τοῦ προσώπου ἡ ἄποστολή·
 “Ὁς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ.” Τοῦτο
 δὲ εἶπε, τὴν τε ^aαὐτοῦ ἀγάπην ἐμφαίνων, κακείνους παρα-
 σκευάζων αἰδεσίμως αὐτὸν ἰδεῖν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς πιστὸν, ἀλλ’
 ἐν κυρίῳ, τουτέστιν, ἐν τοῖς κατὰ κύριον πράγμασιν. Εἰ δὲ
 τὸ ἐν τοῖς βιωτικοῖς εἶναι τινα πιστὸν, ἐγκώμιον, πολλῷ
 μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς. Εἰ τοίνυν ἀγαπητὸν αὐτοῦ (328)
 D τέκνον, ἐννόησον πόση τοῦ Παύλου ἡ ἀγάπη, ὅτι εἶλετο αὐτοῦ
 χωρισθῆναι διὰ Κορινθίους. Εἰ δὲ καὶ πιστὸν, ἀλήπτως δια-
 κονήσει τοῖς πράγμασιν. “Ὁς ὑμᾶς ἀναμνήσει.” ³ Οὐκ εἶπε,
 διδάξει, ἵνα μὴ δυσανασχετῶσιν, ὥς παρ’ αὐτοῦ μανθάνοντες.
 Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τῷ τέλει φησί· ³“Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου
 ἐργάζεται, καθὼς καὶ ἐγώ· μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ.”
^b Οὐδεὶς γὰρ ἦν ἐν ἀποστόλοις φθόνος, ἀλλὰ πρὸς ἐν ἐώρων,
 τῆς ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομήν· καὶ εἰ ἐλάττων ἦν ὁ ἐργαζόμενος,
 συνεκρότου αὐτὸν μετὰ σπουδῆς ἀπάσης. Διὰ τοῦτο οὐδὲ
 ἠρέκεσθαι τῷ εἰπεῖν, “ἀναμνήσει,” ἀλλ’ ἐπὶ ἰπλέον ὑποτέμνεσθαι
 E βουλόμενος αὐτῶν τὸν φθόνον· καὶ γὰρ ἦν νέος ὁ Τιμόθεος·
^k διὸ ἐπήγαγε· “τὰς ὁδοὺς μου.” Οὐ τὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰς
 ἐμὰς, τουτέστι, τὰς οἰκονομίας, τοὺς κινδύνους, τὰ ἔθνη, τοὺς
 νόμους, τοὺς θεσμούς, τοὺς κανόνας τοὺς ἀποστολικούς, τὰ ἅλλα
 πάντα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “Γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα
 καὶ ἀστατοῦμεν,” καὶ ταῦτα, φησὶ, πάντα ὑμᾶς ἀναμνήσει, καὶ

2 Philipp. ii. 12.

3 1 Cor. xvi. 10.

^b ἀπουσία] + αὐτοῦ E. ^c δὲ om. A. ^d ἀποστολή] Sic C.E. mittit Aret.
 ἐπιστολή Edd. ^e ἑαυτοῦ E. ^f ἀγαπητὸν] πνευματικὸν Veron. ^g οὐκ]
 καὶ οὐκ E. ^h οὐδεὶς] οὐδὲ A. ⁱ πλείον] + ἄγει τὸν λόγον C. Aret. Statim
 ὑποτέμνεσθαι C. ^k διὸ] + καὶ F. Verba τὰς ὁδοὺς μου om. E.

τοὺς νόμους τοὺς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε τὰς αἵρέσεις ἀνελεῖν. Εἵτα ἀνωτέρω τὸν λόγον ἁναγαγὼν ἐπήγαγε· “τὰς ἐν Χριστῷ” ^ππάντα, ὡς εἶωθεν, ἀνατιθεὶς τῷ δεσπότῃ, καὶ τὸ ἀξιόπιστον ^πτῶν ἐξῆς ἐντεῦθεν κατασκευάζων. Διὸ καὶ ἐπάγει ¹¹⁸ “Καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.” Οὐδὲν πρὸς ὑμᾶς καινὸν εἶπον· ταῦτά μοι συνίσασι καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι πάσαι. Ὅδους δὲ αὐτὰς ἐν Χριστῷ φησι, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἔχουσιν ἀνθρώπινον, καὶ ὅτι μετὰ τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας ^πτὰ πάντα κατορθοῖ.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ θεραπεύσας ἐκείνους, ^ρκαὶ μέλλων ἐμβάλλειν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ πεπορνευκότος, πάλιν θυμοῦ γέμοντας λόγους ἀφίησιν, οὐκ αὐτὸς ταῦτα πάσχων, ἀλλ’ ἐκείνους διορθούμενος. Καὶ τὸν πεπορνευκότα ἀφείς τοῖς ἄλλοις διαλέγεται, οὐκ ἀξιῶν ἐκείνον ^οοὐδὲ τῶν παρ’ αὐτοῦ ^Βλόγων· ὅπερ ἐπὶ τῶν οἰκετῶν τῶν σφόδρα προσκεκρουκότων ποιούμεν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι Τιμόθεον πέμπω, ἵνα μὴ τούτῳ ῥαθυμότεροι γένωνται, ὅρα τί φησιν· ⁴“Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες.” Ἐνταῦθα γὰρ ^ικακείνων καθάπτεται καὶ ἐτέρων τινῶν, κατασείων αὐτῶν τὸ φρόνημα. Φιλαρχίας γὰρ τὸ ἔγκλημα, τῇ ἐρημίᾳ τοῦ διδασκάλου εἰς ἀπόνοιαν κεχρῆσθαι. Ὅταν μὲν ^οοὖν πρὸς τοὺς πολλοὺς διαλέγεται, σκόπει πῶς ἐντρεπτικῶς αὐτὸ ποιεῖ· ὅταν δὲ πρὸς τοὺς αἰτίους, καταφορικώτερον. Ἐκείνοις μὲν γὰρ λέγει, “Πάντων περίψημα,” καὶ θεραπεύων αὐτοὺς φησιν, “Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς, γράφω ταῦτα.” τούτοις δὲ, “Ὡς μὴ ^Γἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες,” δεικνὺς ὅτι παιδικῆς διανοίας ἢ ἀπόνοια· καὶ γὰρ οἱ παῖδες τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ διδασκάλου ῥαθυμότεροι γίνονται. ^ιΤοῦτό τε οὖν ἐνδείκνυται, καὶ ὅτι ἀρκεῖ ^νπρὸς διόρθωσιν ἢ παρουσία. Καθάπερ ^ωγὰρ λέοντος παρουσία ἅπαντα ποιεῖ κατεπτηχέναι τὰ ζῶα· οὕτω καὶ ἡ Παύλου τοὺς διαφθείραντας τὴν ἐκκλησίαν. Διὸ καὶ ἐπάγει· ⁵“Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ.” Ἀλλὰ τὸ μὲν τοῦτο εἰπεῖν μόνον ἐδόκει ἀπειλῆς εἶναι· τὸ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν καὶ αὐτὸν ^Δἐπαγγεῖλασθαι, κακείνους ἀπαιτεῖν, τοῦτο ἦν μεγαλόφρονος διανοίας. Διόπερ καὶ προσέθηκε τοῦτο εἰπὼν· “Καὶ γνώσομαι

4 v. 18.

5 v. 19.

¹ ἀνάγων C. ἀγαγὼν F. ^π πάντα] ταῦτα F. ^π τῶν ἐξῆς om. C. ^ο τὰ] ταῦτα ex corr. A. ^ρ καὶ] εἵτα C. Statim ἐμβαλεῖν C.E. ^ο οὐδὲ A.E. αἵτε vulgo. ^ι κακείνων ex corr. A. κακείνους E.F. et a pr. man. A. κακείνου C. Agel. καὶ ἐκείνων Edd. ^ο οὖν] Sic libri omnes. γὰρ Edd. ^ι Sic C.E.F.

τοῦτο οὖν (sic) A. τοῦτο δὲ οὖν Edd. ^ν πρὸς] εἰς F. ^ω γὰρ om. F.

οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.” Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κατορθωμάτων οἰκείων, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀπουσίας ἢ ἀπόνοια ἦν ὅπερ καὶ αὐτὸ γνώμης ἦν καταφρονητικῆς. Διὰ τοῦτο εἰπὼν, “Ἐπεμψα Τιμόθεον,” οὐκ εὐθέως εἶπεν, ἐλεύσομαι, ἀλλὰ πρότερον αὐτῶν κατηγορήσας, ὅτι ἐφυσιώθησαν, τότε φησὶν, “ἐλεύσομαι.” Εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῆς Ἐκατηγορίας αὐτὸ τέθεικεν, ἀπολογία μᾶλλον ἐγένετο αὐτοῦ ὡς ὅτι οὐκ ἀπολειφθέντος, καὶ οὐκ ἀπειλῇ, καὶ οὐδὲ ὡς οὕτως πιστὸς ὁ λόγος ἦν· νυνὶ δὲ μετὰ τὴν κατηγορίαν θεὸς, καὶ ἀξιόπιστον αὐτὸν καὶ φοβερὸν ἐποίησε. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ἐλεύσομαι, ἀλλ’, “ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ” καὶ οὐ τίθησι χρόνον ὠρισμένον. Ἐπειδὴ γὰρ (329) συνέβαινε αὐτὸν βραδέως παραγενέσθαι, τῇ ἀδηλίᾳ βούλεται αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιῆσαι. Καὶ ἵνα μὴ διὰ τοῦτο πάλιν ἀναπέσωσι, προσέθηκε, “ταχέως.” “Καὶ γνώσομαι, οὐ τὸν
119 λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι γνώσομαι τὴν σοφίαν, οὐδὲ τὰ σημεία, ἀλλὰ τί; “Οὐ τὸν λόγον.” Ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι καταφέρων, καὶ τοῦτο ἐπαίρων. Καὶ τέως πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποτείνεται τοὺς συγκροτοῦντας τὸν πεπορνευκότα. Εἰ γὰρ πρὸς ἐκείνον ἔλεγεν, οὐκ ἂν εἶπε τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὰ ἔργα, ὅπερ ἦν αὐτῷ διεφθαρμένα. Καὶ διὰ τί οὐ ζητεῖς τὸν λόγον; Οὐκ ἐπειδὴ ἀπορῶ λόγου, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἐν δυνάμει τὰ ἡμέτερα. Καθάπερ οὖν ἐν πολέμῳ οὐ τῶν πολλὰ φθεγγομένων τὸ κατορθοῦν, ἀλλὰ τῶν πολλὰ ἐργαζομένων· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα, οὐ τῶν λαλούντων, ἀλλὰ τῶν ποιούντων ἡ νίκη. Μέγα φρονεῖς ἐπὶ εὐγλωττία, φησὶν. Ἄλλ’ εἰ μὲν ῥητόρων ὁ ἀγὼν καὶ ὁ καιρὸς, καλῶς ἐντεῦθεν ἐφρόνεις· εἰ δὲ ἀποστόλων ἀλήθειαν καταγγελλόντων, καὶ σημείοις ταύτην βεβαιούντων, τί πεφύσησαι ἐπὶ πράγματι περιττῷ καὶ οὐδὲν ὄντι, ὃ οὐδὲ εἰς τὰ παρόντα τι συντελέσαι δυναμένῳ; Τί γὰρ λόγων ἐπίδειξις δύναιτ’ ἂν πρὸς τὸ ἐνεκρὸν ἀναστήσαι, ἢ δαίμονας ἐλάσαι, ἢ ἄλλην· τινὰ τοιαύτην ἐργάσασθαι θαυματουργίαν; Τούτων δὲ χρεῖα νῦν, καὶ διὰ τούτων τὰ ἡμέτερα συνίσταται. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ⁶ “Οὐ γὰρ ἐν
C λόγῳ ἢ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ἀλλ’ ἐν δυνάμει.” Διὰ σημείων, φησὶν, οὐ δι’ εὐγλωττίας ἐκρατήσαμεν, καὶ τοῦ θεῖου εἶναι τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν, καὶ ἡ βασιλείαν καταγγέλλειν οὐρανῶν,

6 v. 20.

^x οὐκ om. E. οὐκ ἀποληφθ. a pr. man. A. Idem ex corr. οὐκ ἂν ἀπολειφθ.
^y οὕτως C. et Reg. apud Montef. secundum conjecturam Dunaci. οὗτος Bdd.
^z ἐκείνῳ C.E. Aret. ^a αὐτῶν A. ^b οὐδὲ] καὶ οὐδὲ E. ^c νεκροὺς C.
^d τὴν βασ. E.

μεγίστην ἀπόδειξιν παρεχόμενοι τὰ σημεῖα, ἅπερ ποιούμεεν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος. Εἰ τοίνυν μεγάλοι τινὲς εἶναι βούλονται οἱ πεφυσισμένοι νῦν, ἐπειδὴν παραγένωμαι, δειξάτωσαν, εἴ τινα δύνανται τοιαύτην ἔχουσι· καὶ μή μοι ῥημάτων προβαλλέσθωσαν κόμπους· οὐδὲν γὰρ ἐκείνη πρὸς ἡμᾶς ἡ τέχνη.

⁷“Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;” Πολὺ καὶ τὸ φοβερόν ἔχει καὶ τὸ D προσηγνὲς ὁ λόγος οὗτος. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ^εὅτι γνώσομαι, ἐπὶ ὑπεσταλμένου ἦν· τὸ δὲ εἰπεῖν, “Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς;” ἐπὶ τὸν διδασκαλικὸν λοιπὸν ἀναβαίνοντος θρόνον, κακεῖθεν αὐτοῖς διαλεγόμενου, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀναλαβόντος τᾶσαν. Τί ἐστίν, “ἐν ῥάβδῳ;” Ἐν κολάσει, ἐν τιμωρίᾳ· τουτέστιν, ἀνελῶ, πηρώσω· ὅπερ ^εἐπὶ τῆς Σαπφείρας ὁ Πέτρος ἐποίησεν· ὅπερ αὐτὸς ἐπὶ Ἑλύμα τοῦ μάγου. Οὐκέτι γὰρ ^ελοιπὸν ὡς παρεξετάζων ἐκείνοις ἑαυτὸν λέγει, ἀλλ’ αὐθεντικῶς. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ἐπιστολῇ τὸ αὐτὸ τοῦτο φαίνεται λέγων, ὅταν λέγῃ· ⁸“Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ.” “Ἐν ῥάβδῳ ἔλθω, ἢ ἐν ἀγάπῃ;” Τὸ E γὰρ ἐν ῥάβδῳ ἔλθειν, οὐκ ἦν ἀγάπης; Ἀγάπης μὲν ἦν· ἀλλ’ ἐπειδὴ σφόδρα ἀγαπῶν ἀναδύεται πρὸς τιμωρίαν, διὰ τοῦτο οὕτω φησὶν. “Ὅτε μὲν οὖν περὶ τιμωρίας ἔλεγεν, οὐκ εἶπε, “πνεύματί ^hτε πραότητος,” ἀλλὰ, “ῥάβδῳ.” Καίτοι κακεῖνο ⁱπνεύματι ἐγίνετο· ἔστι γὰρ πνεῦμα πραότητος, καὶ πνεῦμα ^kαὐστηρότητας· ἀλλ’ οὐ βούλεται οὕτως αὐτὸ καλεῖν, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ⁱχρηστοτέρων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς καίτοι γε τιμωρούμενος, ὅτι μὲν ἐλεήμων ἐστὶ καὶ μακρόθυμος καὶ πλούσιος ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, πολλαχοῦ λέγεται· ὅτι δὲ ¹²⁰κολαστικός, ἅπαξ πού καὶ δεύτερον καὶ σπανιάκις, καὶ ταῦτα τῆς αἰτίας κατεπειγούσης. Καὶ σκόπει σοφίαν Παύλου. Τὴν ἐξουσίαν αὐτὸς ἔχων, καὶ τούτου κακεῖνου ἐτέρους ποιεῖ κυρίους λέγων, “Τί θέλετε;” ἐν ^mὑμῖν τὸ πρᾶγμα κείται. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν καὶ τούτου κακεῖνου κύριοι, καὶ τοῦ εἰς γέενναν ἔμπεσεῖν, καὶ τοῦ βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἐπειδὴ ὁ θεὸς οὕτως ἠθέλησεν. ⁹“Ἴδου γὰρ, φησὶ, πῦρ καὶ ὕδωρ· οὐ ἂν θέλῃς, ἔκτενεις τὴν χεῖρά σου” καὶ, “Ἐὰν θέλῃτε, καὶ εἰσακούσητέ

⁷ v. 21.⁸ 2 Cor. xiii. 3.⁹ Sirac. xv. 16. Esai. i. 19, 20.

^ε ὅτι om. E. Μοχ ὑπεσταλμένον idem. ^ε ἐπὶ τῇ Σαπφείρᾳ F. ^ε λοιπὸν om. A. ^h τε linea obductum in A. ⁱ πνεῦμα F. ^k σκληρότητας E. ⁱ χρηστοτέρων A.F. et ex corr. E. editum a Sav. Mor. Ben. εὐχρηστοτέρων Veron. ἀχρηστοτέρων C. et, ut videtur, ante corr. E. utilioribus Aret. ^m ὑμῖν] + φησὶ C.

μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ^ηἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται.”

Β Ὁ Ἄλλ’ ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι θέλω. Καὶ οὐδεὶς οὕτως ἀνόητος, ὥστε μὴ θέλῃν· ἀλλ’ οὐκ ἀρκεῖ μοι τὸ θέλῃν. Καὶ μὴν ἀρκεῖ, ἐὰν ὡς χρὴ θέλῃς, καὶ τὰ τοῦ θέλοντος ποιῇς· νυνὶ δὲ οὐ σφόδρα θέλεις. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἄλλων γυμνάσωμεν, (330) εἰ δοκεῖ. Εἰπέ γάρ μοι, ὁ βουλόμενος γυναῖκα ἀγαγέσθαι, ἀρκεῖται τῷ θέλῃν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ προμνηστρίας ἐπιζητεῖ, καὶ φίλους ἀξιοὶ συναγρυπνήσαι, καὶ χρήματα συνάγει. Πάλιν ὁ ἔμπορος οὐκ οἶκοι καθήμενος ἀρκεῖται τῷ θελῆσαι, ἀλλὰ καὶ πλοῖον μισθοῦται, καὶ ναύτας καὶ κωπηλάτας καταλέγει, καὶ ἀργύριον δανείζεται, καὶ χώραν περιεργάζεται καὶ ὠνίων τιμάς. Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον εἰς μὲν τὰ τῆς γῆς τοσαύτην σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι, ῥτὸν δὲ οὐρανὸν ἐμπορεύεσθαι ἡμέλλοντας τῷ θέλῃν ἀρκεῖσθαι ^ιμόνον; μᾶλλον δὲ μηδὲ τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιδείκνυσθαι σπουδῆς; Ὁ γὰρ θέλων ὡς δεῖ, καὶ τῶν πραγμάτων ἄπτεται τῶν ἐπὶ τοῦτο ἀγόντων ὃ θέλει. Καὶ γὰρ ἐπειδὴ τὸ πεινῆσαι καταναγκάζει τραφῆναι, οὐ περιμένεις αὐτόματα τὰ σιτία ^βπρὸς σέ εἰλθεῖν, ἀλλὰ πάντα ποιεῖς ὑπὲρ τοῦ τὴν τροφὴν συναγαγεῖν· καὶ ἐπὶ τοῦ διψῆν καὶ ἐπὶ τοῦ ῥιγῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁμοίως ἐνεργὸς εἶ καὶ παρατεταγμένος πρὸς τὴν **Δ** τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας ποιεῖ, καὶ πάντως αὐτῆς ἐπιτεύξει. Διὰ τοῦτο γὰρ σε αὐτεξούσιον ἐποίησεν ὁ θεός, ἵνα μὴ ὕστερον ἐγκαλῇς τῷ θεῷ ὡς ἀνάγκη δεθείς. Σὺ δὲ ὑπὲρ ὧν τιμῆς ἀπέλυσας, ὑπὲρ τούτων ἀγανακτεῖς. Καὶ γὰρ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων· διὰ τί ^γγάρ με κύριον ἐποίησεν ἀρετῆς; Ἀλλὰ πῶς ἔδει; κοιμώμενον καὶ νυστάζοντα καὶ τῆς κακίας ἐφίεμενον καὶ τρυφῶντα καὶ γαστριζόμενον ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναγαγεῖν; Ἄλλ’ οὐκ ἂν ἀπέστης κακίας. Εἰ γὰρ νῦν, ἀπειλῆς κειμένης, οὐδὲ οὕτως ἀφίστασαι τῆς πονηρίας· εἰ καὶ τὸν οὐρανὸν **Ε** σοι προσέθηκεν ἔπαθλον, πότε ἂν ἐπαύσω γινόμενος ῥαθυμότερος καὶ χείρων ^δπολλῶ; Οὐδὲ γὰρ ἐκείνο ^εἔχεις εἰπεῖν,

^η Haec ἐὰν δὲ—κατέδεται, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Aret.

^ο ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ θέλῃν ἡμᾶς μόνον σωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἄπτεσθαι τῶν εἰς τοῦτο φερόντων· καὶ ὅτι ἂν προθυμίαν ἐρρωμένην ἔχωμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι δυσχερῆ μετ’ εὐκολίας κατορθώσομεν. Veron.

^ρ τὸν] τοὺς ex corr. A. ^ι μέλλοντα E.F. ^ι μόνον C. ^β πρὸς σέ εἰλθεῖν] προσελθεῖν F. ^γ ῥιγῶν E. Veron. ^δ ὁ θεός om. F. ^ε γὰρ] δὴ C.

^δ πολλῶ, ut conjecerat Sav. habent C.E. et ex corr. A. longe Aret. Legebatur πολλῶν. ^ε ἔχεις F.

ὅτι ^zἔδειξε μὲν τὰ ἀγαθὰ, οὐκ ἐβοήθησε δέ· καὶ γὰρ πολλὴν ὑπισχνεῖταί σοι τὴν συμμαχίαν. Ἄλλ' ἡ μὲν ἀρετὴ, φησὶν, ἐπαχθὴς καὶ φορτικὴ, τῇ δὲ κακία ἡδονὴ συγκέκραται πολλή· καὶ ἡ μὲν ἐστὶ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος, ἡ δὲ στενὴ καὶ τεθλιμμένη. Ἄρα διόλου, εἶπέ μοι, ἡ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀμφοτέραι τοιαῦται; Καὶ γὰρ καὶ ἄκων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς λέγεις ταῦτα ^a λέγεις· οὕτως ἰσχυρὸν ^a ἡ ἀλήθεια. Καὶ γὰρ εἰ δύο ἦσαν ὁδοί, ἡ μὲν ἐπὶ κάμινον, ἡ δὲ ἐπὶ παράδεισον φέρουσα, ¹²¹ καὶ ἡ μὲν ἦν πλατεῖα ἡ ἐπὶ τὴν κάμινον, ἡ δὲ στενὴ ἡ ἐπὶ τὸν παράδεισον, ποίαν ἂν ^bεἴλου μάλλον ὁδόν; Κἂν γὰρ νῦν φιλονεικῶν ἀντείπῃς, ἀλλὰ τοῖς σφόδρα ἐωμολογημένοις, κἂν σφόδρα ἀναισχυνητῆς, ἀντειπεῖν οὐ δυνήσῃ. Ὅτι μὲν γὰρ αὕτη μᾶλλον ἐστὶν ^cαἰρετὴ ἡ τὴν ἀρχὴν ἔχουσα χαλεπήν, ἀλλὰ μὴ τὸ τέλος, ἀπὸ τῶν ἐν χερσὶν ὑμᾶς διδάξαι πειράσομαι. Καί, εἰ βούλεσθε, τὰς τέχνας μεταχειρίσωμεν πρῶτον· αὗται γὰρ τὴν μὲν ἀρχὴν πόνου γέμουσαν ἔχουσι, τὸ δὲ τέλος ἐπικερδές. Ἄλλ' οὐδεὶς, φησὶν, ἥψατο τέχνης μὴ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων. Ἐπειδὴν γὰρ ἡ κύριος ἑαυτοῦ, φησὶν, ὁ νέος, μᾶλλον B αἰρήσεται τρυφᾶν ἐν ἀρχῇ, καὶ πρὸς τῷ τέλει μυρία παθεῖν ^dκακὰ, ἢ ταλαιπωρεῖσθαι ἐν προοίμοις, καὶ καρποῦσθαι μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν πόνων ἐκείνων. Οὐκοῦν τὸ τὰ τοιαῦτα αἰρεῖσθαι, ὀρφανικῆς ἐστὶ διανοίας καὶ παιδικῆς ῥαθυμίας· τὸ δὲ τὰ ἐναντία, συνέσεως καὶ ἀνδρείας. Οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς, εἰ μὴ ἡμεῖς παῖδες τὸν νοῦν, οὐκ ἂν ἐκείνῳ τῷ ὀρφανῷ καὶ ἀνοήτῳ, ἀλλὰ τῷ πατέρα ἔχοντι ἐξωμοιώθημεν ἅν. Δεῖ τοίνυν τὴν παιδικὴν ἐκβαλεῖν διάνοιαν, ἀλλὰ μὴ τὰ πράγματα C αἰτιάσθαι· καὶ τὸν ἡνίοχον ἐπιστῆσαι τῇ συνειδήσει, ὅς οὐκ ἔασι γαστρίζεσθαι, ἀλλὰ τρέχειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν παῖδας μετὰ ταλαιπωρίας ^eἄγειν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ πράγματα ^fπροοίμια μὲν ἔχοντα ἐπίμοχθα, τὸ δὲ τέλος χρηστόν· ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς ἀπεναντίας ^hπερὶ τῶν πνευματικῶν διακεῖσθαι πραγμάτων; Καίτοιγε οὐδὲ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν πάντως δῆλον ὅτι χρηστόν ἐσται τὸ τέλος. Καὶ γὰρ ἄωρος θάνατος, καὶ πενία, καὶ συκοφαντία, καὶ μεταβολὴ πραγμάτων, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα, μετὰ τοὺς πολλοὺς πόνους τῶν καρπῶν ἀποστερηθῆναι ἐποίησε. Καν ἐπιτύχωσι D δὲ οἱ μετιόντες, οὐδὲν μέγα καρπώσονται· τῷ γὰρ παρόντι βίῳ πάντα συγκαταλύεται ἐκείνα. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ ὑπὲρ

^z ἔδειξε] ἔδωκε C.E. Aret. Statim μὲν om. F. ^a ἡ om. A. ^b εἴλω F.
^c ἐωμολογουμένοις (sic) F. ^d ἀρετῇ F. ^e τὰ κακὰ Edd. τὰ δεest in omnibus.
^f εἰσάγειν ante corr. A. ^g πρ. μὲν] Sic C.E. et a pr. man. A. μὲν προοίμια Edd. ^h περὶ] Sic A.C.E. ἐπὶ vulgo.

τοιούτων τρέχομεν ψυχρῶν καὶ ἑπικήρων, οὔτε δεδοίκαμεν (331)
ὑπὲρ τοῦ τέλους, ἀλλὰ καὶ μείζων καὶ ἀσφαλεστέρα ἢ ἐλπίς
μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν.

Τίς οὖν ἔσται συγγνώμη, τίς δὲ ἀπολογία μὴ βουλομένοις
ἁποδύεσθαι πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόρους; Ἀλλ' ἐρωτῶσιν
ἔτι, διὰ τί στενὴ ἢ ὁδός; Καὶ εἰς μὲν ἱβασίλεια τὰ ἐπίγεια
τῶν πόρων ἰκαὶ τῶν μεθυόντων καὶ τῶν λάγνων οὐκ ἀξιοῖς
Εἰσιέναι τινά· εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν μετὰ ἀδείας καὶ τρυφῆς
καὶ μέθης καὶ πλεονεξίας καὶ κακίας ἀπάσης τοὺς ἀνθρώπους
εἰσάγεσθαι ἀξιοῖς; Καὶ ποῦ ταῦτα συγγνώμης ἄξια; Ἀλλ'
οὐ τοῦτο, φησὶ, λέγω, ἀλλὰ διὰ τί μὴ εὐρύχωρος ἦν ἡ ἀρετή;
Καὶ μὴν ἐὰν θέλωμεν, καὶ σφόδρα ἐστὶν εὐκολος. Τί γὰρ
ἡ εὐκολώτερον, εἰπέ μοι, τὸ διορύξαι τοίχον, καὶ λαβόντα τὰ
ἐτέρων ὕστερον εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, ἢ τοῖς οὖσιν ἀρκού-
μενον παντὸς ἀπηλλάχθαι φόβου; Καίτοιγε οὐ τὸ πᾶν εἶπον.
Τί γὰρ εὐκολώτερον, εἰπέ μοι, τὰ πάντων ὑφελόμενον καὶ
ὀλίγον ἐντρυφήσαντα χρόνον, στρεβλοῦσθαι καὶ μαστίζεσθαι
122 ἀθάνατα, ἢ ἐν πενία ζήσαντα δικαίᾳ βραχὺν καιρὸν, διηνεκῶς
τρυφᾶν ὕστερον; Μήπω γὰρ τί λυσιτελέστερον ἐξετάσωμεν,
ἀλλὰ τέως τί εὐκολώτερον. Τί δὲ ἥδιον, ὄναρ ἰδεῖν χρηστὸν
καὶ ἐν ἀληθείᾳ κολάζεσθαι, ἢ χαλεπὸν ὄναρ ἰδόντα ἐν
ἀληθείᾳ τρυφᾶν; Ῥοὺκ εὐδηλον ὅτι τοῦτο; Πῶς οὖν, εἰπέ
μοι, τραχεῖαν καλεῖς τὴν ἀρετὴν; Τραχεῖα γὰρ ἐστὶ πρὸς
τὴν ὀλιγωρίαν ἐξεταζομένη τὴν ἡμετέραν· ἐπεὶ ὅτι γε ῤαδία
καὶ εὐκολος, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· 10 “Ὁ ζυγός μου
χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν.” Εἰ δὲ οὐκ αἰσθάνη
Βτῆς κουφότητος, 11 ὅτι προθυμίαν ἐρρωμένην οὐκ ἔχεις. Ὡςπερ
ῤ γὰρ ταύτης οὔσης καὶ τὰ βαρέα κοῦφα, οὕτως οὐκ οὔσης
καὶ τὰ κοῦφα βαρέα. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τῆς τοῦ μάννα
πραπέζης ἥδιον καὶ ἀπονώτερον; Ἀλλ' ἐδυσχέραινον ῤῤουδαῖοι
τοιαύτης ἀπολαύοντες τρυφῆς. Τί λιμοῦ πικρότερον, καὶ
τῶν ἄλλων τῶν ἐπιμόχθων ὧν ὑπέμεινε Παῦλος; Ἀλλ' ἐσκίρτα
καὶ ἔχαιρε καὶ ἔλεγε, 11 “Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου.”
Τί οὖν τὸ αἷτιον; Ἡ τῆς γνώμης διαφορά. ῤῤν ταίνυν
ταύτην, οἷαν εἶναι χρῆ, κατασκευάσης, ὅψει τὴν εὐκολίαν

10 Matth. xi. 30.

11 Col. i. 24.

ἑπικήρων] + πραγμάτων C. in marg. ἁποδύεσθαι F. Statim ὑπὲρ
τῆς ἀρετῆς idem. ἡ τὰ βασ. Edd. τὰ om. E.F. ἡ Haec, καὶ τῶν μεθυ-
όντων, quae olim aberant, sunt in nostris omnibus et Reg. apud Montef. qui
ita edidit. ἡ εὐκολώτερον F. ὀλίγον ἐντρ. χρόνον] Sic C. Aret. Lege-
batur ὀλίγοις ἐντρ. χρόνον βραχύν. ῤ οὐκ om. F. ῤ ὅτι] δηλον ὅτι Edd.
δηλον om. A.E.F. ὅτι προθυμίαν] μὴ θαυμάσης· προθυμίαν γὰρ C. Aret.
ῤ γὰρ] δὲ C. ῤ οἱ ῤουδ. Edd. οἱ om. A.C.E. ῤ ἐν C.E. et Reg. apud
Montef. qui hoc edidit pro vulgato ἐπί.

ἴτης ἀρετῆς. Τί οὖν; ἀπὸ τῆς γνώμης τῶν μετιόντων τοιαύτη γίνεται; φησὶν. Οὐκ ἀπὸ τῆς γνώμης μόνον, ἀλλὰ καὶ φύσει C τοιαύτη τίς ἐστὶ. Καὶ γὰρ εἰ ὡς μὲν διόλου ἐπίπονός ἦν ἐκείνη, καὶ αὕτη διόλου τὸ ἐναντίον, εἰκότως ἂν τις τῶν ἀναπεπτωκότων εἶπε ταύτην εὐκολωτέραν ἐκείνης· εἰ δὲ ἀρχὴν ἔχουσιν ἢ μὲν χαλεπήν, ἢ δὲ ἡδεῖαν, τὰ δὲ τέλη πάλιν ἀπεναντίας αὐταῖς, ἅπειρα δὲ τὰ τέλη, τῆς μὲν τὸ ἡδὺ, τῆς δὲ τὸ βαρὺ, τοίαν, εἰπέ μοι, εὐκολώτερον ἐλέσθαι; Τί οὖν οὐχ αἰρούνται πολλοὶ τὸ εὐκολον; Ὅτι οἱ μὲν ὧς ἀπιστοῦσιν, οἱ δὲ καὶ πιστεύοντες, διεφθαρμένην τὴν γνώμην ἔχουσι, καὶ ὕβριον τὴν πρόσκαιρον ἡδονὴν ἀντὶ τῆς αἰωνίας. Οὐκοῦν τοῦτο D εὐκολον; Ὁὐκ εὐκολον, ἀλλ' ἀσθενοῦς ψυχῆς τοῦτο. Καὶ καθάπερ οἱ πυρέττοντες, οὐκ ἐπειδὴ ἡδίων τὸ πρὸς βραχὺ τραφῆν τοῦ διόλου καίεσθαι, διὰ τοῦτο ψυχροποσίας ἐρώσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατασχεῖν οὐκ ἀνέχονται τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀτόπου· οὕτω καὶ οὗτοι· ὥς εἶγε ἐπὶ τὴν κόλασίν τις αὐτοὺς ἔφερεν ὁμοῦ μετὰ τῆς ἡδονῆς, οὐκ ἂν ποτε ταύτην εἶλοντο.

Εἶδες πῶς οὐκ εὐκολον ἡ κακία; Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἔπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξετάσωμεν τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν. Τί γὰρ ἡδίων, εἰπέ μοι, καὶ εὐκολώτερον; Ἀλλὰ μὴ πάλιν E ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν πολλῶν τὰ πράγματα κρίνωμεν· οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν νοσούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὑγιαίνοντων ψηφίζεσθαι χρή. Οὐδὲ γὰρ, ἂν μυρίους μοι δείξης πυρέττοντας καὶ τὰ ἐναντία τῇ ὑγείᾳ ζητούντας, καὶ αἰρουμένους μετὰ ταῦτα κολάζεσθαι, ἀποδέξομαι τὴν αἵρεσιν ταύτην. Τί τοίνυν εὐκολώτερον, εἰπέ μοι, ἐφίεσθαι πολλῶν χρημάτων, ἢ ὁ μείζονα εἶναι τῆς ἐπιθυμίας ταύτης; Ἐμοὶ μὲν γὰρ τοῦτο δοκεῖ· εἰ δὲ αὐτὸς ἀπιστεῖς, ἐπ' αὐτὰ τὰ πράγματα τὸν λόγον ἀγάγωμεν. Καὶ ἔστω ὁ μὲν πολλῶν ἐφίεμενος, ὁ δὲ μηδενός· 123 τί τοίνυν κρεῖττον, εἰπέ μοι, καὶ τί σεμνότερον; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν παρείσθω· τοῦτο γὰρ ὡμολόγηται, ὅτι οὗτος ἐκείνου σεμνότερος, καὶ οὐδὲν περὶ τούτου ζητοῦμεν νῦν· ἀλλὰ τίς εὐκολώτερον ζῇ βίον καὶ ἡδίων; Ὁ μὲν γὰρ φιλάργυρος οὐδὲ τῶν ὄντων ἀπολαύσεται· ὁ γὰρ φιλεῖ, οὐκ ἂν ἔλοιτο (331) δαπανῆσαι, ἀλλ' ἡδέως ἑαυτὸν ἂν κατακόψει καὶ τὰς σάρκας πρόοιτο, ἢ τὸ χρυσίον· ὁ δὲ καταφρονῶν χρημάτων, τοῦτο τέως ἐκέρδανε, τὸ τῶν ὄντων ἀπολαύειν ἀπλῶς καὶ μετὰ ἀδείας πολλῆς, καὶ ἑαυτὸν προτιθέμενος ἐκείνων. Τί οὖν ἡδίων, μετὰ B

^ν τῆς om. F.

μᾶλλον E.

^ζ ἡδονῇ] + μᾶλλον C.

^ε αἵρεσιν] παρουσίαν F.

^ω μὲν accessit ex C.E. et corr. A.

^γ ἔλουντο] Sic A.E.F. ἔλουντο ἂν C. ἔλουντ' ἂν Edd.

^α οὐκ εὐκολον] οὐ F.

^δ μείζονα] κρεῖττονα C.

^κ ἀπιστοῦσιν] + τοῖς

^β ἐπ' αὐτῶν τῶν] ἐπὶ τῶν F.

^ε ἡδίων C.E. ἡδίων vulgo.

ἀδείας ἀπολαύειν τῶν ὄντων, ἢ ὑπὸ δεσπότη ζῶντα τῷ πλούτῳ, μηδενὸς τολμᾶν ἄπτεσθαι τῶν ἑαυτοῦ; Ὅμοιον γὰρ εἶναι μοι δοκεῖ, ὥσπερ ἂν εἴ τινες ἄνδρες δύο γυναῖκας ἔχοντες, καὶ σφόδρα αὐτῶν ἐρῶντες, μὴ ὁμοίως αὐταῖς χρῶντο· ἀλλὰ τῷ μὲν ἐξῇ καὶ ἄπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν τῇ γυναικί, ἐκείνῳ δὲ μηδὲ ἐγγὺς γενέσθαι. Εἶπω καὶ ἕτερον, τοῦ μὲν τὴν ἡδονὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀθυμίαν ἐνδεικνύμενος; Ὁ φιλάργυρος οὐδέποτε στήσεται τῆς ἐπιθυμίας ταύτης, οὐ τῷ μὴ δύνασθαι τὰ πάντων C λαβεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ, ὅσα ἂν ἱπεριβάληται, μηδὲν ἡγείσθαι ἔχειν· ὁ δὲ χρημάτων καταφρονῶν, περιττὰ ἢ πάντα ἡγήσεται, καὶ οὐ κολάσει τὴν ψυχὴν ἀπεράντοις ἐπιθυμίαις. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰς κολάσεως λόγον ἐστίν, ὥς ἐπιθυμία ἀπολαύσεως ἐστερημένη, ὃ μάλιστα καὶ τὴν διεστραμμένην δείκνυσι γνώμην. Σκόπει δέ. Ὁ ἐπιθυμῶν χρημάτων καὶ κτησάμενος πλείονα, ὥς οὐδὲν ἔχων διάκειται ὁ τοιοῦτος. Ἄρα τῆς νόσου ταύτης πολυπλοκώτερόν ἴτι γένοιτ' ἂν; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δεινόν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἔχων, οὐκ ἔχειν δοκεῖ αὐτὰ ἃ κατέχει, καὶ ὥς οὐκ ἔχων κόπτεται· καὶ τὰ πάντων D λάβῃ, μᾶλλον ἀνιᾶται· καὶ ἑκατὸν τάλαντα κτήσεται, ὅτι μὴ χίλια ἔλαβεν, ἀλγεῖ· καὶ χίλια λάβῃ, ὅτι μὴ μυρία, δάκνεται· καὶ μυρία λάβῃ, ὅτι μὴ δεκάκισ τοσαῦτα ἔλαβε, κατακόπτεται· καὶ ἡ πλείων κτήσις αὐτῷ προσθήκη γίνεται πενίας· ὅσῳ γὰρ ἂν λάβῃ πλείονα, τοσούτῳ πλείονων ἐπιθυμεῖ. Οὐκοῦν ὅσῳ ἂν πλείονα λάβῃ, τοσούτῳ μᾶλλον γίνεται πένης· ὁ γὰρ πλειόνων ἐπιθυμῶν, μᾶλλον πένης ἐστίν. Ὅταν μὲν οὖν ἑκατὸν ἔχῃ τάλαντα, οὐ σφόδρα πτωχεύει, χιλίων E γὰρ ἐπιθυμεῖ· ὅταν χίλια λάβῃ, τότε μᾶλλον γίνεται πένης· οὐκέτι γὰρ χιλίων ὥς πρότερον, ἀλλὰ μυρίων αὐτὸν ἐν χρεῖα φησὶν εἶναι. Εἰ δὲ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ μὴ ἐπιτυγχάνειν ἡδονὴν εἶναι ἡ λέγοις, ἀγνοεῖν μοι σφόδρα δοκεῖς τῆς ἡδονῆς τὴν φύσιν. Ὅτι γὰρ οὐχ ἡδονή, ἀλλὰ κόλασις ὁ τοιοῦτον, ἐφ' ἕτερον αὐτὸ πάλιν ἀγαγόντες, ἐξετάσωμεν. Ὅταν διψῶμεν, οὐ διὰ τοῦτο ἡδόμεθα πίνοντες, ὅτι τὸ δίψος παύομεν, καὶ διὰ τοῦτο ἡδονὴ τὸ πίνειν, ὅτι μεγάλης ἡμᾶς ἀπαλλάττει 124 βασάνου, τῆς ἐπιθυμίας λέγω τοῦ ῥπιεῖν; Παντί που δῆλον. Εἰ δὲ μέλλοιμεν ἐν ἐπιθυμίᾳ αἰεὶ διατρίβειν τοιαύτη, οὐδὲν ἔλαττον ἔξομεν τοῦ πλουσίου τοῦ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου εἰς

¹ περιβάλλεται A. ^ε ὁ δὲ] ὡς ὁ γε F. ^η τὰ πάντα E. ^ι τι om. F.
^κ ἔκ. τ. κτήσεται] Sic omnes. κτήσεται ἔκ. τ. Edd. ¹ ἔλαβε deerat, sed
habetur in libris omnibus. ^η αὐτὸν C.E. ἑαυτὸν vulgo. ^η λέγοις omnes.
λέγοις Edd. ^ο τὸ τοιοῦτον] τοῦτο F. ^ρ πιεῖν C.E.F. et ex corr. A.
πίνειν vulgo.

κολάσεως λόγον· ἐπεὶ καὶ ἐκείνῳ κόλασις τοῦτο ἦν, τὸ ἐπιθυμῶντα σφοδρῶς σταγόνος μικρᾶς, ἢ μὴ ἔχειν τὸν ταύτην παρέχοντα. Ὅπερ ἵκαὶ οἱ φιλάργυροι πάσχειν μοι δοκοῦσι διηλεκῶς, καὶ κατ' ἐκείνον εἶναι τὸν ἀξιοῦντα ταύτης ἀπολαῦσαι, καὶ μὴ ἐπιτυγχάνοντα· μᾶλλον γὰρ αὐτῶν ἢ ψυχὴ τῆς ἐκείνου καίεται. Καὶ καλῶς τις εἶπεν ὑδερικούς τινες εἶναι τοὺς φιλαργύρους. Καθάπερ γὰρ ἐκείνοι πολὺ φέροντες ὕδωρ ἐν τῷ σώματι μᾶλλον ἐκκαίονται· οὕτω καὶ οἱ φιλάργυροι πολλὰ B περιφέροντες χρήματα πλειόνων ἐπιθυμοῦσι. Τὸ δὲ αἴτιον, οὔτε ἐκείνοι ἐν τοῖς προσήκουσι τόποις τὸ ὕδωρ ἔχουσιν, οὐδὲ οἱτοὶ ἐν τοῖς προσήκουσι λογισμοῖς τὴν ἐπιθυμίαν. Φεύγωμεν οὖν τὴν ξένην ταύτην καὶ ἵκαινὴν νόσον, φεύγωμεν τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν, φεύγωμεν τὴν παρούσαν γέενναν· γέεννα γὰρ ἡ τούτων ἐπιθυμία. Ἀνάπτυσον γοῦν τὴν ψυχὴν ἐκάστου, καὶ τοῦ καταφρονούντος χρημάτων καὶ τοῦ μὴ καταφρονούντος· καὶ ὁψεί ὅτι ὁ μὲν τοῖς μαινομένοις ἔοικεν, οὐδὲν οὔτε ἰδεῖν αὔτε ἀκοῦσαι βουλόμενος· ὁ δὲ λιμένι προσέοικε κυμάτων C ἀπηλαγμένῳ, καὶ πάντων ἐστὶ φίλος, ὥσπερ ἐκείνος ἐχθρός. Ἄν τε γὰρ ἠλάβη τις, οὐκ ἐλύπησεν, ἂν τε δῶ πάλιν τις αὐτῷ, οὐκ ἐφύσησεν, ἀλλὰ τίς ἐστὶν ἐλευθερία παρ' αὐτῷ πᾶσαν ἄδειαν ἔχουσα. Καὶ ὁ μὲν πάντας ἵκαὶ κολακεύει καὶ ὑποκρίνεσθαι ἀναγκάζεται, οὗτος δὲ οὐδένα. Εἰ τοίνυν καὶ πένης ἐστὶν ὁ φιλάργυρος καὶ δειλὸς καὶ εἴρων καὶ ὑποκριτῆς, καὶ φόβῳ γέμει καὶ τιμωρίας πολλῆς καὶ κολάσεως, ὁ δὲ 13) καταφρονῶν χρημάτων τῶν ἐναντίων ἀπολαύει πάντων, οὐκ ἄδηλον ὅτι ἡδίων ἢ ἀρετῇ; Καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ ἂν ὑπέπεξήλ- D θομεν κακοῖς, δι' ὧν δείκνυται ὅτι οὐδὲν ἐστὶ κακὸν ἡδονὴν ἔχον, εἰ μὴ πολλὰ ἡμῖν ἔμπροσθεν εἴρητο. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἐλώμεθα τὴν ἀρετὴν, ἵνα καὶ τῆς ἐνταῦθα ἡδονῆς ἀπολαύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

¹ μὴ ἔχειν τὸν τ. π.] Sic libri omnes et Aret. μὴ ἐπιτυγχάνειν Edd. ἵκαὶ om. F. αἴτιον] + ὅτι C.E. οὗτος F. καινὴν C.E.F. et Reg. apud Montef. ποσὴν Aret. κενὴν Edd. ἠλάβοι A.E.F. ἵκαὶ om. A.F. ὑπέπελθωμεν F. et ante corr. A.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

Ε¹“Ὡς ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ^αἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

“ΟΤΕ μὲν περὶ τοῦ διεσπᾶσθαι αὐτοὺς διελέγετο, οὐκ εὐθέως καταφορικῶς ἐχρήσατο τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσηνέστερον πρότερον, καὶ ὕστερον εἰς κατηγορίαν ἐτελεύτησεν, οὕτως εἰπὼν· “Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσιν.” Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, 125 ἀλλ’ εὐθέως πληκτικῶς, καὶ κοινοῖ ὡς ^βοῖόν τε τὸ ὄνειδος τοῦ ἐγκλήματος. Οὐ γὰρ εἶπε, διὰ τί ὁ δεῖνα ἐπόρνευσεν; ^γἀλλὰ καὶ, “Ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία” ἵνα μὴ ὡς ἀλλότριοι πάντῃ τῆς κατηγορίας ὄντες ῥαθυμήσωσιν, ἀλλ’ ὡς τοῦ κοινοῦ ^δπληγέντος, καὶ τῆς ἐκκλησίας διαβληθείσης, οὕτω γένωνται ἐναγώνιοι. Οὐδεὶς γὰρ ἐρεῖ, φησὶν, ὅτι ὁ δεῖνα ἐπόρνευσεν, ἀλλ’ ὅτι ἐν τῇ Κορινθίων ἐκκλησίᾳ γέγονε τὸ ἀμάρτημα. ^εΚαὶ οὐκ εἶπε, τολμᾶται πορνεία, ἀλλὰ, “ἀκούεται, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται.” Καὶ γὰρ αἰὶ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν ^βὀνειδίζει τοὺς πιστούς· καὶ Θεσσαλονικεῦσι γράφων ἔλεγεν· 2“Ἐκαστος τὸ ἐαυτοῦ σκεῦος κτάσθω ἐν ἀγιασμῷ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη” καὶ ^βΚολασσαεῦσι καὶ Ἐφεσίοις, “Μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ.” Εἰ δὲ τὸ τὰ αὐτὰ αὐτοὺς ἀμαρτάνειν ἀσύγνωστον, τὸ καὶ ὑπερβαίνειν τοὺς ἐθνικοὺς, ποῦ θήσομεν, εἰπέ μοι; Παρὰ γὰρ ἐκείνοις, φησὶν, οὐ μόνον οὐ τολμᾶται ^ητι τοιούτον, ἀλλ’ οὐδὲ ὀνομάζεται. Εἶδες ποῦ τὸ ἐγκλημα ἐπῆρεν; Ὅταν γὰρ τοιούτους φαίνωνται εὐρίσκοντες ^ιἀσελγείας τρόπους, οὓς οὐ μόνον οὐ τολμῶσιν, ἀλλ’ οὐδὲ ἴσασιν ^οοἱ ἄπιστοι, ἄφατος τῆς ἀμαρτίας ἢ ὑπερβολή. Καὶ τὸ, “ἐν ὑμῖν” δὲ, ^κἐμφατικῶς εἴρηται, τουτέστιν, ἐν ὑμῖν τοῖς

1 CAP. V. v. 1, 2.

2 1 Thess. iv. 4, 5. Ephes. iv. 17.

HOM. XV. ^α ἐν] Sic libri omnes. Ante Montef. edebatur ἐπί. ^β οἷόν τε] εἰκὸς C. ^γ ἀλλὰ καὶ] ἀλλ’ ὅλως C. Aret. Ita clam edidit Montef. Post καὶ, ὅλως in marg. habet A. ^δ πληγέντος] βληθέντος A.C. et Reg. apud Montef. ^ε καὶ] διὸ C. ^ς τοὺς πιστοὺς C.E. τοῖς πιστοῖς vulgo. ^β Κολοσσ. C. et a pr. man. A. ^η τι om. F. ^ι ἀσελγείς F. ^κ ἐμφαντικῶς C. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. ἐμφατικώτερον F.

πιστοῖς, τοῖς τοσούτων ἀπολελαυκόσι μυστηρίων, τοῖς ἀπορρή-
των κεκοινωνηκόσι, τοῖς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν κληθεῖσιν. Ὁρᾷς
πόσης βαρυθυμίας ὁ λόγος γέμει; πόσου θυμοῦ κατὰ πάντων;
Εἰ γὰρ μὴ πολλῆς ὀργῆς ἑπέπληστο, μηδὲ πρὸς πάντας
ἀπετείνετο, οὕτως ἂν εἶπεν· ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι ὁ δεῖνα ἐπόρ-
νευσε, κολάσατε αὐτόν· νῦν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πρὸς πάντας
ἀποδύεται. Καὶ γὰρ εἰ μὲν προλαβόντες ἔγραψαν, ^ἢ ἐκεῖνο D
ἂν εἶπεν· ^ἢ ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ συνε-
σκίασαν τὸ σφάλμα, τούτου χάριν ὁ σφοδρότερον κέχρηται
τῷ λόγῳ. “Ὡστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.” Διὰ
τί μὴ εἶπεν, ὥστε πορνεύειν εἰς γυναῖκα; Τὸ σφόδρα αἰσχρὸν
παρητήσατο. Διὸ σεμνοτέρως αὐτὸ παρέδραμεν, ὥς ἐν τοῖς
ἐμπροσθεν Ῥ δεδηλωμένον, ^ἢ καὶ τούτῳ αὖξων τὸ ἔγκλημα πάλιν,
καὶ δεικνὺς ὅτι τοιαῦτα τολμᾶται παρ’ αὐτοῖς, ἃ οὐδὲ εἰπεῖν
σαφῶς ἀνεκτὸν τῷ Παύλῳ. Διὰ τοῦτο καὶ ^ἢ προῖων τῷ
αὐτῷ κέχρηται τρόπῳ λέγων, “τὸν οὕτω τοῦτο κατεργα- E
σάμενον” καὶ πάλιν αἰσχύνεται καὶ ἐρυθριᾷ σαφῶς εἰπεῖν,
ὅπερ καὶ ἡμῖν ἔθος ἐπὶ τῶν σφόδρα αἰσχυρῶν ποιεῖν. ^ἢ Καὶ
οὐκ εἶπε, μητρὶαν, ἀλλὰ, “γυναῖκα πατρός,” ὥστε πολλῷ
χαλεπώτερον πλήξαι. Καὶ γὰρ ὅταν τὰ ὀνόματα ἀρκῇ πρὸς
κατηγορίαν, δι’ αὐτῶν πρόεισιν, οὐδὲν προστιθείς. Καὶ μὴ
μοι εἶπης, φησὶν, ὅτι εἰς ἑστὶν ὁ πεπορνευκώς· κοινὸν πάντων τὸ
ἔγκλημα γέγονε. Διὸ ^ἢ ταχέως ἐπήγαγε, “Καὶ ὑμεῖς πεφυσι-
ωμένοι ἐστέ.” ^ἢ Οὐκ ἐπὶ τῷ ἀμαρτήματι· τοῦτο γὰρ ^ἢ ἀλο-
334) γίας· ἀλλ’ ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῇ παρ’ ἐκείνου. Αὐτὸς δὲ 126
οὐ τοῦτο τέθεικεν, ἀλλ’ ἀφῆκεν· αὐτὸ μέσον, ἵνα πλήξῃ
μεζόνως. Καὶ σκόπει τὴν σύνεσιν Παύλου. Πρότερον καθε-
λὼν τὴν σοφίαν τὴν ἔξωθεν, καὶ δείξας οὐδὲν οὔσαν καθ’ ἑαυτήν,
καὶ μὴ ἀμαρτήμα ἢ προσκείμενον, τότε λοιπὸν καὶ περὶ τοῦ
ἀμαρτήματος διαλέγεται. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς σύγκρισιν τοῦ
τεπορνευκότητος, σοφοῦ τινος ἴσως ὄντος, μέγα εἶναι τὸ χάρισμα
τὸ πνευματικὸν ἔφησεν, οὐδὲν ἂν μέγα ἐποίει· τὸ δὲ καὶ
χωρὶς ἀμαρτίας καθελεῖν, καὶ μηδὲν οὔσαν ἀποφῆναι τὴν σοφίαν
τὴν ἔξωθεν, τοῦτο ἦν δεῖξαι ^ἢ σφόδρα εὐτελεῖ αὐτὴν οὔσαν. B

¹ ἐπέπληστο F. Mox ἐπετείνετο idem. Hoc post lapsum Morelli edidit Montef.

^ἢ ἐκεῖνο C.E. pro vulgato ἐκεῖνα. ἐκείνοις F. et a pr. man. A. ἐκείνως ex corr. A. Cf. Annot. ad p. 608 C.

^ἢ ἐπειδὴ] ἐπεὶ C.F. ^ἢ σφοδρ.] καὶ σφοδρ. F. ^Ῥ δεδηλωμένου C.E. ^ἢ καὶ] καὶ A.C. καὶ ante δεικνὺς om. A.

^ἢ προειπὼν est in nostris omnibus et Veron. προῖων tacite ediderunt Sav. cet.

^ἢ καὶ om. A. Statim μητρὶαν idem. Cf. Matthaei. Nov. Test. Tom. vii. p. 221.

^ἢ ἐστὶν om. A. Mox καὶ κοινὸν idem. ^ἢ ταχέως (pro vulgato καὶ) est in nostris omnibus et Aret.

^ἢ οὐκ ἐπὶ] Sic C. Aret. οὐκ εἶπε Edd. Aut οὐκ ἐπὶ, aut οὐκ εἶπε ἐπὶ habet F. ^ἢ ἀλογίας]

+ἐστὶ Edd. repugnantibus libris. ^ἢ καὶ σφόδρα F.

Διὸ πρότερον οὕτω τὴν σύγκρισιν ποιησάμενος, τότε καὶ τοῦ σφάλματος αὐτοῦ μέμνηται. Κακείνῳ μὲν οὐκ ἀξιοῖ διαλέγεσθαι, καὶ τούτῳ ^zδεικνὺς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀτιμίας· τούτοις δὲ φησιν, ὅτι ἔδει πενθεῖν ὑμᾶς καὶ θρηνεῖν καὶ ἐγκαλύπτεσθαι· νῦν δὲ τὸναντίον ποιεῖτε. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “Καὶ ὑμεῖς πεφυσισμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε.” Καὶ τί γέγονεν ἵνα πενθήσωμεν; φησίν. “Ὅτι εἰς τὸ κοινὸν ἢ διαβολὴ τῆς ἐκκλησίας προεχώρησε. Καὶ ^aἵνα τί κατορθώσωμεν πενθήσαντες; “Ἴνα ἐξαρθῇ ἐξ ὑμῶν ὁ C τοιοῦτος.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα τίθησιν αὐτοῦ τὸ ὄνομα, μᾶλλον δὲ οὐδαμοῦ, ^bὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀτόπων ποιεῖν εἰώθαμεν. Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐχὶ μᾶλλον ἐξεβάλετε, ἀλλ’, ὡς ἐπὶ νόσου τινὸς καὶ λοιμοῦ, πένθους χρεῖα καὶ ἰκετηρίας ἐπιτεταμένης, “ἵνα ἐξαρθῇ,” φησί· καὶ εὐχῇ χρήσασθαι δεῖ εἰς τοῦτο, καὶ πάντα ἐργάσασθαι ὥστε αὐτὸν ἀποτμηθῆναι. Καὶ οὐκ ἐγκαλεῖ, ὅτι οὐκ ἐδήλωσαν αὐτῷ, ἀλλ’ ὅτι οὐκ ἐπένθησαν ὥστε ἐξαρθῆναι, δεικνὺς ὅτι καὶ χωρὶς τοῦ διδασκάλου τοῦτο γενέσθαι ἔδει διὰ τὴν περιφάνειαν τοῦ πλημμελήματος.

³“Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι.” “Ὁρα θυμὸν οὐδὲ ἀναμείναι ^aαὐτοῦ τὴν παρουσίαν ἀφίησιν, οὐδὲ ἐκδέξασθαι αὐτὸν καὶ τότε δῆσαι, ἀλλ’ ὥσπερ τινὰ λοιμὸν μέλλων ἀπελαύνειν, πρὶν ἢ διαδοθῆναι εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, ἐπείγεται κατασχεῖν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Ἦδη κέκρικα ὡς παρών.” Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐ μόνον κατεπείγων αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπόφασιν, καὶ οὐκ ^eἀφιεῖς ἄλλο τι βουλευσασθαι, ἀλλὰ καὶ φοβῶν, ὡς εἰδὼς τὰ ἐκεῖ γενησόμενα ^fκαὶ κριθησόμενα. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ παρῆναι τῷ πνεύματι, ὥσπερ ὁ Ἐλισσαῖος ^gτῷ Γιεζῇ παρῆν, καὶ ἔλεγεν, ⁴“Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἦν μετὰ σοῦ;” Βαβαί, πόση τοῦ χαρίσματος ἢ E δύνάμις, ὅταν πάντας ὁμοῦ καὶ ^hκατ’ αὐτὸ εἶναι ποιῇ, καὶ τὰ πόρρωθεν εἰδέναι παρασκευάζῃ; “Ἦδη κέκρικα ὡς παρών.” Οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς ἕτερόν τι ἐννοῆσαι. Καὶ γὰρ ἐξήνεγκα τὴν ἀπόφασιν ὡς ⁱπαρῶν· μή μοι ^kἀναβολὰς καὶ μελλήσεις· οὐδὲν γὰρ ἕτερον δεῖ γενέσθαι. Εἰτα ἵνα μὴ δόξῃ πολλὴ εἶναι ἡ αὐθεντία, μηδὲ αὐθαδέστερος γένηται ὁ λόγος, ὅρα πῶς καὶ αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ τοῦ κρίματος. Εἰπὼν γὰρ, “κέ-

³ v. 3.⁴ 4 Reg. v. 26.^z δεικνὺς C. δεικνύσι vulgo.^a ἵνα τί] τί ἵνα C.^b ὅπερ] + καὶ F.^c εἰώθε C. Aret.^d αὐτοῦ] αὐτοὺς C.E.^e ἀφιεῖς C.E. ἀφίεις vulgo.^f Haec καὶ κριθησόμενα, quae vulgo absunt, habentur in libris omnibus et Sav. marg.^g τῷ Γ. παρῆν A.F. τῷ Γ. οὐ παρῆν C.E. παρῆν τῷ Γ. Edd.^h κατὰ ταυτὸ A.ⁱ παρῶν] + φησὶν E.^k ἀναβολὰς] + εἰπης C. Post μελλήσεις vulgo addunt λέγε. Ita est in F.

κρικα," ἐπήγαγε· " Τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ⁵ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ¹²⁷ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ." ¹ Καὶ τί ἐστίν, " ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;" ² Κατὰ θεὸν, μὴ ἀνθρωπίνῃ κατεχομένους προλήψει. Τινὲς δὲ οὕτως ἀναγινώσκουσι· " Τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;" καὶ ὑποστί- ζαντες ἐνταῦθα, ἢ μέσῃ θέντες, οὕτως ἐπάγουσι τὸ ἐξῆς λέγοντες· " Συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος παρα- δοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ." Καί φασι τὴν ἔννοιαν ταύτην εἶναι τῆς τοιαύτης ἀναγνώσεως· τὸν τοῦτο κατεργασά- μενον, φησὶν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, παράδοτε τῷ Σατανᾷ· τουτέστι, τὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐνυβρίσαντα, τὸν μετὰ τὸ γενέσθαι πιστὸν καὶ ἐπώνυμον ἐκείνης τῆς προση- γορίας τοιαῦτα τολμήσαντα, ³ τοῦτον παράδοτε τῷ Σατανᾷ. Ἐμοὶ δὲ ἢ προτέρα ἀληθεστέρα ἐκδοσις εἶναι δοκεῖ. Ποία δὲ αὕτη; " Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου συναχθέντων ὑμῶν" τουτέστιν, αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ὑμᾶς συνάγοντος, ὑπὲρ οὗ συνέρχεσθε. " Καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος." Πάλιν ἐπέστησεν ⁽³³⁵⁾ αὐτοῖς ἑαυτὸν, ἵν' ὅταν δικάζωσιν, ὡς αὐτοῦ παρόντος, οὕτως αὐτὸν ἀποτέμωσι, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συγγνώμῃς αὐτὸν ἀξιώσαι, εἰδὼς ὅτι Παῦλος εἴσεται τὰ ὀγινόμενα. Εἶτα ⁴ φοβερώτερον αὐτὸ ποιῶν, φησί· " σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ" τουτέστιν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς δύναται ⁵ C τοιαύτην ὑμῖν χάριν δοῦναι, ὡς δύνασθαι τῷ διαβόλῳ παρα- διδοῦναι· ἢ ὅτι καὶ αὐτὸς μεθ' ὑμῶν κατ' αὐτοῦ φέρει τὴν ψῆφον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ, ἀλλὰ παραδοῦναι, ἀνοίγων αὐτῷ τῆς μετανοίας τὰς θύρας, καὶ ὥστερ παιδαγωγῶ τὸν τοιοῦτον παραδιδούς. Καὶ πάλιν, " τὸν τοιοῦτον," ⁶ καὶ οὐκ ἀνέχεται οὐδαμοῦ τῆς προσηγορίας αὐτοῦ μνημονεῦσαι. " Εἰς ὅλεθρον τῆς σαρκός." Ὡς περ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Ἰωβ γέγονεν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑπο- θέσεως. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ὑπὲρ στεφάνων λαμπροτέρων, ἐνταῦθα δὲ ὑπὲρ ἀμαρτημάτων λύσεως, ἵνα μαστίξῃ αὐτὸν ἔλκει πονηρῶ ἢ νόσφ' ἑτέρα. Καὶ μὴν ⁷ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι ὑπὸ τοῦ κυρίου D

⁵ v. 4, 5.⁶ 1 Cor. xi. 32.

¹ καὶ om. C. E. ² κατὰ] ἀντὶ τοῦ κατὰ C. ³ τοῦτον, quod aberat, re-
 ceptum ex nostris omnibus. ⁴ ὀγινόμενα omnes. Legebatur γενόμενα.
⁵ φανερώτερον A. ⁶ ἡμῖν A. Mox μεθ' ἡμῶν idem ex corr. ⁷ τοιοῦτον]
 + φησὶν C. ⁸ καὶ οὐκ ἀνέχ. οὐδαμοῦ] Sic libri omnes. καὶ οὐδαμοῦ ἀνέχεται
 Edd.

κρινόμεθα ταῦτα πάσχοντες. Ἄλλ' ἐνταῦθα μᾶλλον καθάψασθαι θέλων, τῷ Σατανᾷ παραδίδωσι. Καὶ τοῦτο δὲ τῷ θεῷ δοκοῦν ἐγένετο, ὥστε κολάζεσθαι αὐτοῦ τὴν σάρκα. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἁδὴφαγίας καὶ τῆς τρυφῆς τῆς κατὰ τὴν σάρκα ἐπιθυμίας τίκτονται, ταύτην κολάζει. “Ἴνα τὸ πνεῦμα ^ωσωθῇ.” τουτέστιν, ἡ ψυχὴ οὐχ ὡς ταύτης σωζομένης μόνης, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένου τούτου, ὅτι σωζομένης ἐκείνης, ἀναντιρρήτως καὶ τὸ σῶμα κοινωνήσει τῆς σωτηρίας. Καὶ γὰρ ^E θνητὸν δι' αὐτὴν ἐγένετο ἁμαρτοῦσαν· καὶ αὐτὴ δικαιοπραγήσῃ, πάλιν πολλῆς καὶ αὐτὸ ἀπολαύσεται δόξης. Τινὲς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ χάρισμά φασιν, ὅπερ σβέννυται ἁμαρτανόντων ἡμῶν. Ἴν' οὖν τοῦτο μὴ γένηται, φησὶ, τιμωρείσθω, ἵνα ταύτη βελτίων γενόμενος, ἐπισπάσῃται τὴν χάριν, καὶ εὐρεθῇ σῶαν αὐτὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ παρεχόμενος. Ὡστε κηδομένου μᾶλλον ἐστὶ καὶ ἰατρεύοντος, οὐχὶ κόπτοντος ἀπλῶς, οὐδὲ κολάζοντος εἰκὴ καὶ μάτην. Μείζον γὰρ τὸ κέρδος τῆς τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ πρόσκαιρος, τὸ δὲ διηνεκές. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ¹²⁸εἶπεν, “ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ,” ἀλλ', “ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.” Καλῶς αὐτοὺς καὶ εὐκαίρως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀναμιμνήσκει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ^γπροθυμότερον ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν ἰατρειάν, κακεῖνος καταδέξῃται μᾶλλον, οὐχ ὡς ὀργῆς ῥήματα ^ζὄντα, ἀλλ' ὡς πατὴρ κηδεμονικοῦ πρόνοιος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ, “εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς,” εἶπεν· ἤδη τῷ διαβόλῳ νόμους τιθεῖς, καὶ οὐκ ^αἀφίεις αὐτὸν περαιτέρω προβῆναι· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἔλεγεν ὁ θεός, ⁷“Πλὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἄψῃ.”

Εἶτα ἀπαρτίσας τὴν ἀπόφασιν, καὶ ἐν ^ββραχεὶ αὐτὴν εἰπὼν ^Bκαὶ οὐκ ἐνδιατρίψας, ἐπάγει πάλιν ἐπιτίμησιν, πρὸς ἐκείνους ἀποτεινόμενος· ⁸“Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν” δεικνὺς ὅτι ἐκείνοι μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ εἴσαν αὐτὸν μετανοῆσαι, καυχώμενοι ἐπ' αὐτῷ. Εἶτα δηλοῖ ὅτι οὐκ ἐκείνου φειδόμενος μόνον τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων· διὸ καὶ ἐπάγει· “Οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;” Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνου τὸ ἁμάρτημα, φησὶν, ἀλλ' ἀμελούμενον δύναται καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἐκκλησίας σῶμα λυμῆνασθαι. Ὅταν γὰρ ὁ πρῶτος ἁμαρτῶν μὴ δῶ δίκην, ταχέως καὶ ἕτεροι ^εταῦτά πλημμελήσουσι. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς

7 Job. i. 12. ii. 6.

8 v. 6.

^ε τοῦτο] αὐτὸ τοῦτο E. ^ν ἀδὴφ. A.C.E. Cat. ἀδὴφ. Edd. ^ω σωθῇ] + ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Edd. reclamantibus libris. ^ζ ἡμέρᾳ] + προσέθηκε C. Aret. ^γ προθυμότεροι A. ^ζ ὄντα om. A. ^α ἀφίεις C.E. ἀφίεις vulgo. ^β βραχεῖα F. et a pr. man. A. ^ε ταῦτα vulgo. ἰσ. ταῦτα Sav. marg. ταῦτα C. Statim πλημμελοῦσι A.

ἐκκλησίας, οὐχ ὑπὲρ ἑνός, ^d ἔστιν αὐτοῖς ὁ ἀγὼν καὶ ὁ κίνδυνος· διὸ καὶ τῆς εἰκόνης ἐδεήθη τῆς ζύμης. Ὡς περ γὰρ ἐκείνη, C φησί, καὶ βραχεῖα οὖσα, ὅλον πρὸς ἑαυτὴν μεταβάλλει τὸ φύραμα· οὕτω καὶ οὗτος, ἃν ἀφεθῇ ἀτιμώρητος, καὶ ἀνεκδίκητος ἡ ἁμαρτία αὕτη γένηται, καὶ τοῖς λοιποῖς λυμανεῖται. ⁹ “Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην” τουτέστι, τὸν πονηρὸν τοῦτον· μᾶλλον δὲ ^e οὐ περὶ τούτου μόνον φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους αἰνίττεται. Οὐ γὰρ πορνεία μόνον παλαιὰ ζύμη, ἀλλὰ καὶ πᾶσα κακία. Καὶ οὐκ εἶπε, καθάρατε, ἀλλ’ “ἐκκαθάρατε” ἢ μετὰ ἀκριβείας καθάρατε, ὥστε μηδὲ λείψανον μηδὲ σκιὰν εἶναι τοιαύτην. Τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, “ἐκκαθάρατε,” δείκνυσιν D ^{εἰ} πονηρίαν παρ’ αὐτοῖς οὖσαν· τῷ δὲ εἰπεῖν, “Ἰνα ᾗτε νέον (336) φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι,” δηλοῖ καὶ ἐμφαίνει οὐ σφόδρα πολλῶν κρατοῦσαν τὴν κακίαν. Εἰ δὲ λέγει, “καθὼς ἐστε ἄζυμοι,” οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι πάντες ἦσαν καθαροὶ, ἀλλὰ καθὼς πρέπει εἶναι ὑμᾶς. “Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτίθη, Χριστός. ¹⁰ Ὡς τε ἐορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ’ ἐν ἄζυμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.” Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ζύμην τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσε. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐπιμένει τῇ μεταφορᾷ, ἀναμιμνήσκων E παλαιᾷς αὐτοῦς ἱστορίας, καὶ πάσχα καὶ ἄζυμων, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν τῶν τότε καὶ τῶν νῦν, καὶ τῶν κολάσεων καὶ τῶν τιμωριῶν. Ἐορτῆς ἄρα ὁ παρὼν καιρὸς. Καὶ γὰρ εἰπὼν, “ἐορτάζωμεν,” οὐκ ἐπειδὴ πάσχα παρῆν, οὐδὲ ἐπειδὴ ἡ πεντηκοστή, ἔλεγεν, ἀλλὰ δεικνύς ὅτι πᾶς ὁ χρόνος ἐορτῆς ἐστὶ καιρὸς τοῖς Χριστιανοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν δοθέντων ἀγαθῶν. Τί γὰρ οὐ γέγονεν ἀγαθόν; Ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος γέγονε διὰ σέ· θανάτου σε ἀπήλλαξεν, εἰς βασιλείαν ἐκάλεσεν. Ὁ τοιούτων τοίνυν ἐπιτυχῶν σὺ καὶ ἐπιτυγχάνων, πῶς οὐκ ὀφείλεις ἐορτάζειν πάντα τὸν βίον; Μηδεὶς τοίνυν 129 ἔστω κατηφὴς ἐπὶ πενίᾳ καὶ νόσφ καὶ ἐπιβουλῇ· ἐορτῆς γὰρ ^h ἡμῶν ὁ καιρὸς ἅπας. Διὸ φησιν ὁ Παῦλος· ¹¹ “Χαίρετε ἐν κυρίῳ ἡ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.” Ἐν ταῖς ἐορταῖς οὐδεὶς ῥυπαρὰ ἐνδέδυται ἱμάτια· μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς· γάμοι γὰρ γεγόνασι, γάμοι πνευματικοί. ¹² “Ὡμοιώθη γὰρ, φησὶν, ἡ βασιλεία ^k τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε

9 v. 7.

10 v. 8.

11 Philipp. iv. 4.

12 Matth. xxii. 2.

^d ἔστιν αὐτοῖς C.E. αὐτοῖς ἐστὶν Edd. ^e οὐ] οὐδὲ E. ^f μετὰ ἀκρ. καθ.] δηλῶν ὅτι μετὰ ἀκρ. οὕτω καθάρατε C. Aret. ^g τὴν πονηρίαν C. ^h ἡμῶν ex corr. A. ⁱ πάντοτε] Sic libri omnes. Edebatur χαίρετε. ^k τῶν οὐρανῶν] Sic nostri omnes et Reg. apud Montef. qui ita edidit. τοῦ θεοῦ vulgo.

ποιῆσαι γάμους ¹τῷ υἱῷ αὐτοῦ.” Ἐνθα δὲ βασιλεὺς γάμους ποιεῖ, καὶ γάμους ^mτῷ υἱῷ, τί μεῖζον ἂν γένοιτο τῆς ἑορτῆς Β ταύτης; Μηδεὶς τοίνυν ῥάκια περιβεβλημένος εἰσίστω. Οὐ περὶ ἱματίων ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ πράξεων ἀκαθάρτων. Εἰ γὰρ, πάντων λαμπρὰ ἐνδεδυμένων, εἰς μόνος εὔρεθεις εἰς τὸν γάμον ῥυπαρὰ ἔχων, ἀπερρίφη μετὰ ἀτιμίας, ἐννόησον ὅσην ἀπαιτεῖ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν καθαρότητα ἢ εἰς τὸν γάμον ἐκείνον εἰσοδος. Οὐ διὰ ταῦτα δὲ αὐτοὺς μόνον ὑπομιμνήσκει τῶν ἁζύμων, ἀλλὰ καὶ δεικνὺς τὴν συγγένειαν τῆς παλαιᾶς πρὸς τὴν καινὴν, δεικνὺς δὲ ^oκαὶ ὅτι οὐκ ἔνι μετὰ ὕτῃ ἁζύμα πάλιν εἰς Αἴγυπτον εἰσελθεῖν, ἀλλ’ ἂν ὑποστρέψαι βουλευθῇ C τις, τὰ αὐτὰ πείσεται ἐκείνοις. Σκιὰ γὰρ ἐκείνα τούτων, καὶ ἀναισχυνητῇ ὁ Ἰουδαῖος. Διόπερ καὶ ἐρωτήσης αὐτὸν, οὐδὲν μέγα ἑρεῖ· μᾶλλον δὲ μέγα μὲν ἑρεῖ, ἀλλ’ οὐδὲν τοιοῦτον οἶον ἡμεῖς, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν οὐκ οἶδεν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ^qἑρεῖ, ὅτι τοὺς κατέχοντας Αἰγυπτίους οὕτω μετέβαλεν ὁ θεός, ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς προσεξωθεῖν τοὺς πρὸ τούτου κατέχοντας ἡμᾶς πρὸς βίαν, καὶ μὴ ^rσυγχωρήσαντας ζυμῶσαι τὸ φύραμα. *Ἄν δὲ ἐμέ τις ἔρηται, οὐκ Αἴγυπτον ἀκούσεται οὐδὲ τὸν Φαραῶ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ σκότους D ^sκαὶ τοῦ διαβόλου· οὐχὶ ^tΜωϋσέα, ἀλλὰ τὸν τοῦ θεοῦ υἱόν· οὐχὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀλλὰ βάπτισμα μυρίων γέμον ἀγαθῶν, ἔνθα ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀπεπνίγη. Πάλιν τὸν Ἰουδαῖον ἂν ἐρωτήσης, ^vτίνος ἔνεκεν ἐξελαύνει πάντων τῶν ὀρίων τὴν ζύμην, ἐνταῦθα ^wκαὶ σιγήσεται καὶ οὐδὲ αἰτίαν ἑρεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ μὲν τύποι τῶν μελλόντων ἦσαν, καὶ αἰτίας εἶχε τῶν γινομένων, τὰ δὲ οὐκέτι· ἵνα μὴ ἐξῇ κακουργεῖν Ἰουδαίοις, ἵνα μὴ ἐπιμένωσι τῇ σκιᾷ. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, βούλεται τὸ ἄρσεν, καὶ τὸ ἄμωμον, καὶ τὸ ἐνιαυσιαῖον, καὶ τὸ, ¹³“ Ὅστούν οὐ συντριβήσεται;” τί δὲ βούλεται τὸ καὶ τοὺς γείτονας καλεῖν; ἢ τὸ ἐστώτας, ἢ τὸ E ἐν ἐσπέρα ἐσθίειν; ἢ τὸ τῷ αἵματι τειχίζεσθαι τὴν οἰκίαν; Οὐδὲν ἕτερον ἐκεῖνος ἑρεῖ, ἀλλ’ ἄνω καὶ κάτω τὴν Αἴγυπτον. Ἐγὼ δὲ ἐρῶ καὶ τὸ αἷμα τί βούλεται, καὶ ἡ ἐσπέρα, καὶ τὸ πάντας ἐσθίειν ὁμοῦ, καὶ τὸ ἐστώτας ^xπάντας.

Πρότερον δὲ εἵπωμεν, διὰ τί ἐκ τῶν ὀρίων πάντων ἐλαύνεται ἡ ζύμη. Τί οὖν ἐστὶ τὸ αἵνιγμα; Πάσης πονηρίας ἀπηλλάχθαι

¹³ Exod. xii. 46.

¹ τῷ υἱῷ] υἱοῦ F. ^m τῷ υἱῷ C.E. Articulus aberat. ⁿ πόσην F.
^o καὶ ὅτι] ὅτι καὶ C. καὶ om. E.F. ^p τὰ om. A.C. ^q ἑρεῖ om. A.
^r συγχωρήσαι F. ^s καὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ^t Μωϋσέως F.
^v τίνος] ὅτι τίνος A.C. ^w καὶ] δὲ καὶ A. καὶ prorsus om. F. ^x πάντας om. F.

δεῖ τὸν πιστόν. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀπόλλυται, ἔνθα ἂν
εὗρεθῇ παλαιὰ ζύμη, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἔνθα ἂν εὗρεθῇ πονηρία.
Οὐ γὰρ δῆπου ἐπὶ μὲν τῆς σκιάς τοσαύτη ἡ κόλασις, ἐπὶ δὲ
ἡμῶν οὐ πολλῷ μείζων. Εἰ γὰρ τὰς οἰκίας οὕτως ἐκκαθαίρουσι 130
τῆς ζύμης, καὶ μυῶν ὅπας περιεργάζονται, πολλῷ μᾶλλον
ἡμᾶς τὴν ψυχὴν διερευνᾶσθαι δεῖ, ὥστε πάντα λογισμὸν
(337) ἀκάθαρτον ἐκβάλλειν. Ἀλλὰ τοῦτο παρ' αὐτοῖς πρῶν μὲν
ἐγίνετο, νῦν δὲ οὐκέτι· πανταχοῦ γὰρ ζύμη ὅπου Ἰουδαῖος.
Ἐν μέσαις γὰρ ταῖς πόλεσι τὸ ἄζυμον γίνεται, ὅπερ ἐστὶ
παίγνια μᾶλλον, ἢ νόμος λοιπόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἦλθεν ἡ ἀλή-
θεια, οὐκέτι χώραν ἔχουσιν οἱ τύποι. Ὡστε καὶ διὰ τοῦ
παραδείγματος τούτου σφόδρα ἐξελαύνει τῆς ἐκκλησίας τὸν
πεπορνευκότα. Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησὶν, οὐδὲν ὠφελεῖ παρὼν,
ἀλλὰ καὶ βλάπτει, τῷ κοινῷ πάλιν τοῦ σώματος λυμαινόμενος. B
Οὐ γὰρ οἶδέ τις πόθεν ἡ δυσωδία, κρυπτομένου τοῦ σεσηπότος,
ἢ ἀλλὰ τῷ κοινῷ ταύτην λογίζεται. ² Διὸ κατεπείγει σφόδρα
αὐτοὺς ἐκκαθᾶραι τὴν ζύμην· “^a Ἴνα ᾗτε, φησὶ, νέον φύραμα,
καθὼς ἐστε ἄζυμοι. Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
ἐτίθη Χριστός.” Οὐκ εἶπεν, ἀπέθανεν, ἀλλ' οἰκειότερον τῷ
προκειμένῳ, “ἐτίθη.” Μὴ ζῆτει τοίνυν ἄζυμα τοιαῦτα, ἐπειδὴ
μηδὲ ἄμυρον ἔχεις τοιοῦτον· μὴ ζῆτει ζύμην τοιαύτην, ἐπειδὴ
μηδὲ τὰ ἄζυμά σου τοιαῦτα. Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ζύμης τῆς
αἰσθητῆς τὸ μὲν ἄζυμον γένοιτ' ἂν ζυμωτὸν, τὸ δὲ ζυμωτὸν
οὐκέτ' ἂν γένοιτο ἄζυμον· ἐνταῦθα δὲ ἐνι τούναντίον τούτου C
γενέσθαι πάλιν· ἀλλ' ὅμως αὐτὸ οὐκ ἐδήλωσε. Καὶ θέα τὴν
σύνεσιν. Ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ οὐ δίδωσιν ἐλπίδας ἐπανόδου
τῷ πεπορνευκότι, ἀλλὰ πάντα αὐτοῦ τὸν βίον ἐν μετανοίᾳ
κελεύει γενέσθαι, ἵνα μὴ ῥαθυμότερον αὐτὸν ἐργάσῃται ἢ τῇ
ὑποσχέσει. Οὐ γὰρ εἶπε, παράδοτε αὐτὸν τῷ Σατανᾷ, ἵνα
μετανοήσας πάλιν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθῇ, ἀλλὰ τί; ἵνα σωθῇ
ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Παραπέμπει γὰρ αὐτὸν εἰς ἐκεῖνον τὸν
καιρὸν, ἵνα αὐτὸν ἐναγώνιον ἐργάσῃται. Καὶ ὅπερ ἔμελλεν
αὐτῷ χαρίζεσθαι μετὰ τὴν μετάνοιαν, οὐκ ἐκκαλύπτει, τὸν
ἑαυτοῦ δεσπότην μιμούμενος. Ὡσπερ γὰρ ὁ θεός φησιν, D
14 “Ἐτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται,” καὶ οὐ
προσέθηκεν, εἰδὼς δὲ ὅτι μετανοήσητε, σωθήσεσθε· οὕτω καὶ οὗ-
τος οὐκ εἶπεν, εἰδὼς δὲ ὅτι μετανοήσῃ ἀξίως, κυρώσομεν εἰς αὐτὸν

14 Jon. iii. 4.

¹ ἀλλὰ] + καὶ F. ² διὸ] + καὶ C. ^a ἵνα ᾗτε, φησὶ] λέγων ἵνα ᾗτε C.
^b τῇ om. F. ^c μετανοήσητε, σωθήσεσθε] Sic C.E.F. μετανοήσῃται σωθή-
σεσθαι ante corr. A. Idem ex corr. μετανοήσῃ καὶ σωθήσεσθαι. Editi omnes
μετανοήσῃ, σωθήσεται. ^d δὲ om. A.

ἀγάπην· ἀλλ' ἀναμένει ποιῆσαι αὐτὸν τὸ ἔργον, καὶ τότε λαβεῖν αὐτὸν τὴν χάριν. Εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο εἶπεν, ἐξέλυσεν ἂν αὐτοῦ τὸν φόβον. Διόπερ οὐ μόνον οὐ ποιεῖ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ζύμης οὐδὲ ἀφήσιν αὐτὸν ἐλπίζει ἐπάνοδον, ἀλλ' ἐκείνη τηρεῖ τῇ ἡμέρᾳ αὐτὸν, Ε“ Ἐκκαθάρατε,” λέγων, “τὴν παλαιὰν ζύμην,” καὶ, “Μὴ ἐορτάζωμεν ἐν ζύμῃ παλαιᾷ.” Ἐπειδὴ δὲ μετενόησε, μετὰ πάσης αὐτὸν ^επάλιν εἰσήγαγε τῆς σπουδῆς. Διὰ τί δὲ παλαιὰν καλεῖ; ^εἩ διὰ τὸ τὸν πρότερον ἡμῶν βίον τοιοῦτον εἶναι· ἢ διὰ τὸ ^ετὸ παλαιὸν ἐγγὺς εἶναι ἀφανισμοῦ, καὶ ἐδυσῶδες εἶναι καὶ αἰσχροῦ, οἷόν ἐστιν ἡ ἁμαρτία. Οὔτε γὰρ ἀπλῶς διαβέβληται τὸ παλαιὸν, οὔτε ἀπλῶς ἐπαινείται τὸ καινὸν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. Καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· ¹⁵“Οἶνος νέος, φίλος νέος· ἐὰν δὲ παλαιωθῇ, τότε μετ' εὐφροσύνης πίεσαι αὐτόν.” ἐγκωμιάζων ἐπὶ φιλίας ^ετὸ παλαιὸν μᾶλλον, ἢ ^ετὸ νέον· καὶ πάλιν, ¹⁶“Ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο,” καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπὶ ἐγκωμίων ^εκαὶ δόξης μεγίστης τὸ παλαιὸν ἐκλαμβάνων. Ἀλλαχοῦ δὲ ἐπὶ ψόγου λαμβάνει τὸ παλαιὸν ἢ γραφή. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ πράγματα ποικίλα ἐστὶν ἐκ πολλῶν συγκείμενα, καὶ ἐπὶ ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ κακοῖς κέχρηται τοῖς αὐτοῖς, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον. Ὅρα γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ ψεγόμενον τὸ παλαιόν· ¹⁷“Ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ^εἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν” καὶ πάλιν, “Ἐπαλαιώθη ἐν ^επᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου” καὶ πάλιν, “Πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν.” Οὕτω καὶ ἡ ζύμη πολλάκις εἰς τὴν βασιλείαν Β τῶν οὐρανῶν λαμβάνεται, καίτοιγε ἐνταῦθα ^εδιαβληθεῖσα· ἀλλ' ἐκεῖ πρὸς ἕτερον, καὶ ἐνταῦθα πρὸς ἕτερον.

Ὁ Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μάλιστα ὁ περὶ τῆς ζύμης λόγος καὶ πρὸς τοὺς ἱερέας ἀποτείνεσθαι, οἱ ἀνέχονται πολλὴν ἔνδοθεν εἶναι ζύμην παλαιὰν, οὐκ ἐκκαθαίροντες ἐκ τῶν ὀρίων, τουτέστιν, ἐκ τῆς ἐκκλησίας, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἄρπαγας, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ἐκβάλλῃ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Καὶ γὰρ πλεονεξία ζύμη παλαιὰ, καὶ ὅπουπερ ἂν πέσῃ, καὶ εἰς οἶαν οἰκίαν ρεῖσέλθῃ, ἀκάθαρτον αὐτὴν ἐργάζεται. Καὶ μικρὰ

¹⁵ Sirac. ix. 10.

¹⁶ Dan. vii. 9.

¹⁷ Psal. xvii. 46. vi. 8. Susan. v. 52.

^ε πάλιν, quod vulgo abest, est in nostris omnibus. ^ε τὸ om. A.E. ^ε δυσῶδες] δυσωδίας A.F. Statim εἶναι, quod aberat, habent E.F. ὁμοῦ pro εἶναι C. In A. post δυσωδίας legebatur εἶναι, ut videtur, quod erasum est et rursus adscriptum in marg. post αἰσχροῦ. ^ε τὸ π. μ. hoc ordine C.E.F. μᾶλλον τὸ π. vulgo. ^ε τὸ] τὸν C. ^ε Sic C.E.F. καὶ aberat. ^ε ἀπὸ] ἐκ A. ^ε πᾶσι om. A.C. ^ε διαβληθείσης F. ^ε ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ πλεονεξίας καὶ τοκιστῶν καὶ πῶς εὖ πράττουσιν οἱ πονηροί, οἱ δὲ δίκαιοι πέπονται· καὶ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι οἱ ἀληθεῖς καὶ βέβαιοι μισθοί. Veron. ^ε Sic A.E.F. Edebatur εἰσελθεῖν.

ἐξ ἀδικίας κερδάνης, ὁλόκληρόν σου τὴν οὐσίαν ἐζύμωσε. Διὰ
 τοῦτο πολλάκις τὰ εἰσενεχθέντα κακῶς ὀλίγα, τὰ καλῶς C
 κείμενα ἐξέβαλε πολλά ὄντα. Οὐδὲν γὰρ σαθρότερον πλεο-
 (338) νεξίας· κἂν τὴν κλεῖν ἐπιθῇς τῷ τοιούτῳ ἡ ταμείῳ, κἂν θύραν,
 κἂν μοχλόν, εἰκὴ πάντα ποιεῖς, πλεονεξίαν ἔνδον τὸν χαλεπώ-
 τατον ληστὴν ἀποκλείσας, καὶ πάντα δυνάμενον ἐξενεγκεῖν.
 Τί οὖν, φησὶν, ὅταν πολλοὶ πλεονεκτοῦντες μὴ ταῦτα πάσχω-
 σι; Μάλιστα μὲν πείσονται, κἂν μὴ παραυτὰ πάθωσιν· ἂν
 δὲ νῦν ἐκφύγωσι, τότε φοβήθητι μᾶλλον· ἐπὶ μείζονι γὰρ
 κολάσει τηροῦνται. Μᾶλλον δὲ, κἂν αὐτοὶ διαφύγωσιν, ἀλλ'
 οἱ κληρονομήσαντες τὰ αὐτῶν τὰ αὐτὰ πείσονται. Καὶ ποῦ
 τοῦτο δίκαιον; φησί. Καὶ σφόδρα δίκαιον. Ὁ γὰρ δια- D
 δεξάμενος κληρὸν ἀδικίας γέμοντα, εἰ καὶ αὐτὸς μὴ ἥρπασεν,
 ἀλλ' ὅμως τὰ ἐτέρων ἔχει καὶ τοῦτο ἵπέπεται ἀκριβῶς,
 καὶ διὰ τοῦτο δίκαιος ἦν παθεῖν. Εἰ γὰρ τοῦ δεινὸς ἀρπά-
 σαντος ἔλαβες σὺ, εἴτα ἐλθὼν ὁ ἀρπαγείς ἀπήτει, ἅρα ἂν
 ἤρκεσέ σοι εἰς ἀπολογίαν τὸ μὴ αὐτὸν ἥρπακέναι σε; Οὐδαμῶς.
 Τί γὰρ ἂν εἶπες ἐγκαλούμενος, εἶπέ μοι; ὅτι ἕτερος ἀπέδυσεν;
 ἀλλὰ σὺ κατέχεις· ἐκεῖνος ἥρπασεν; ἀλλὰ σὺ ἀπολαύεις.
 Ταῦτα δὲ καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν ἴσασι νόμοι, οἱ τοὺς ἀρπάσαντας
 καὶ ὀφειλομένους ἀφέντες, ἐκείνους κελεύουσιν ἀπαιτεῖν, παρ'
 οἷς ἂν εὗροι τις τὰ αὐτοῦ κείμενα ἅπαντα. Εἰ μὲν οὖν οἶδας
 τοὺς ἡδικημένους, ἀπόδος, καὶ ποιήσον ὅπερ ἐποίησεν ὁ Ζακ- E
 χαῖος μετὰ πολλῆς τῆς προσθήκης· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, καὶ ἐτέραν
 σοι δίδωμι ὁδόν, καὶ οὐκ ἀποκλείω σε τῆς θεραπείας. Εἰς
 τοὺς δεομένους διάνειμαι ταῦτα ἅπαντα, καὶ παραμυθήσῃ καὶ
 αὐτῷ τὸ δεινόν. Εἰ δέ τινες καὶ εἰς παῖδας καὶ ἑγγόνους
 ταῦτα παρέπεμψαν, ἀλλ' ἕτερα ἀντὶ τούτων ἔπαθον δεινά.
 Καὶ τί λέγω τὰ ἐνταῦθα; Οὐ γὰρ δήπου καὶ κατ' ἐκείνην
 τὴν ἡμέραν ταῦτα ἔρεῖς, ὅταν ἀμφοτέροι γυμνοὶ φαίνωνται,
 αἱ τε ἀρπαγέντες οἱ τε ἀρπάσαντες· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁμοίως 132
 γυμνοί. Τῶν μὲν γὰρ χρημάτων ὁμοίως ἐκάτερος γυμνὸς
 ἔσται, θάτερος δὲ καὶ τῶν ἐκ τούτων ἐγκλημάτων ἐμπεπλη-
 σμένος. Τί τοίνυν ποιήσομεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν
 πρὸ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ ὁ κακῶς παθὼν καὶ τὰ αὐτοῦ
 πάντα ἀπολωλεκῶς παράγῃται εἰς μέσον, σοῦ μηδένα ἔχοντος
 συνήγορον; τί πρὸς τὸν δικάζοντα ἔρεῖς; Νῦν μὲν γὰρ καὶ
 διαφθεῖραι τὸ δικαστήριον δυνήσῃ τὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐκεῖνο
 δὲ τότε οὐκέτι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ νῦν· καὶ γὰρ καὶ νῦν πάρεστιν

ἡ ταμείῳ C.E. ἱ πείσεται ex corr. A. ὁ ἀφελὸμ. F. ἱ ἐγγόνους F.
 ὁ ἐρεῖς omnes. ἐρεῖται Edd.

ἐκείνο τὸ δικαστήριον. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ὁρᾷ τὰ γινόμενα, καὶ ἐγγύθεν ἐστὶ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ μὴ καλούμενος. Ὁ γὰρ κακῶς παθὼν, καὶ αὐτὸς ἀνάξιος ἢ τοῦ τυχεῖν τινὸς ἐκδικίας, ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τῷ θεῷ τὰ γινόμενα οὐκ ἀρέσκει, ἔχει τὸν ὠμύνοντα πάντως. Πῶς οὖν, φησὶν, ὁ δεῖνα εὖ πράττει πονηρὸς ὢν; Ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος. Ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης¹⁸· "Μὴ παραζήλου ἐν ἡπονηρευομένοις, ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται." Πού γάρ, εἰπέ μοι, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαγωγὴν ὁ ἀρπάσας; ποῦ αἱ λαμπραὶ ἐλπίδες; ποῦ τὸ σεμνὸν ὄνομα; οὐχὶ πάντα παρῆλθεν; οὐχὶ ὄναρ καὶ σκιά πάντα τὰ ἐκείνου; Τοῦτο καὶ περὶ ἐκάστου τῶν C τοιούτων προσδόκα, καὶ τοῦ ζῶντος καὶ τοῦ Ἰμετ' ἐκείνον. Ἀλλ' οὐ τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν τοιαῦτα, οὐδὲ δυνήσῃ τὰ αὐτὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων εἰπεῖν, ὅτι σκιά καὶ ὄναρ καὶ διήγημα τὰ τούτων. Καὶ εἰ βούλει, αὐτοῦτον αὐτὸν τὸν ταῦτα εἰρηκότα, τὸν σκηνοποιὸν, τὸν Κίλικα, τὸν οὐδὲ τίνος ἦν πατρὸς δῆλον, β¹ παραγάγωμεν εἰς μέσον. Καὶ πῶς δυνατόν, φησὶ, γενέσθαι τοιοῦτον; Ὅλως γὰρ ἐπιθυμεῖς; ὅλως ἐφίεσαι δ¹ καὶ βούλει γενέσθαι τοιοῦτος; Ναὶ, φησὶν. Οὐκοῦν ἐλθε τὴν ὁδόν, ἣν οὗτος ἦλθε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. Καὶ ποίαν ἦλθεν ὁδόν; Ὁ D μέν φησιν, ¹⁹ "Ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι" ὁ δὲ, "Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι." Οὕτως οὐδὲν εἶχον, καὶ ὅμως πάντα κατεῖχον.

Τί ταύτης σεμνότερον τῆς φωνῆς, τί μακαριώτερόν τε καὶ εὐπορώτερον; Ἅτεροι μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις εἰσβρύνονται λέγοντες, ἔχω τόσα καὶ τόσα χρυσίου τάλαντα, καὶ πλέθρα γῆς ἄπειρα, καὶ οἰκίας, καὶ ἀνδράποδα· οὗτος δὲ ἐπὶ τῷ πάντων εἶναι γυμνός· ¹ καὶ οὐ καταδύεται τῇ πενίᾳ, ὅπερ πάσχουσιν οἱ E ἀνόητοι, οὐδὲ ἐγκαλύπτεται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται. Πού νῦν οἱ πλουτοῦντες, οἱ τόκους ἀριθμοῦντες καὶ τόκους τόκων, οἱ τὰ πάντων λαμβάνοντες, καὶ οὐδέποτε κορεννύμενοι; Ἠκούσατε τῆς Πέτρου φωνῆς τῆς ἐπιδεικνυμένης πενίαν πλούτου

¹⁸ Psal. xxxvi. 1, 2.

¹⁹ 2 Cor. xi. 27. Act. iii. 6.

^ω ὠμύνοντα] Sic C.F. et Floril. p. 214. (Tom. xii. p. 532 B.) Ante Montef. edebatur ὠμνούντα. ^χ ἡπονηρευομένοις] + μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν F. ^γ μετ' ἐκείνο F. ^ζ διήγημα τὰ τ.] Sic C. et ex corr. A. διηγήματα τούτων E. et ante corr. A. διηγήματα αὐτῶν F. διηγήματα τὰ τ. Edd. ^α τοῦτον αὐτόν] Sic C. Aret. τὸν αὐτόν A.E.F. In Editis τοῦτον deest. ^β παραγάγω C.E. ^γ πῶς] + ἦν F. ^δ Haec καὶ βούλει, quae vulgo absunt, habent libri omnes et Aret. ^ε εἰσβρύνονται (cum tenui) C. εἰσβρύνοντες (sic) F. ^δ εἰσβρύνονται (sic) E. εἰσβρύνονται A. In Editis aut εἰσβρύνοντο aut εἰσβρύνοντο legitur. ^ε καὶ receptum ex omnibus.

μητέρα; τῆς βουδὲν ἐχούσης, καὶ τῶν τὰ διαδήματα ^h περικει-
 (339) μένων εὐπορωτέρας; Αὕτη γὰρ ἡ μηδὲν ἔχουσα καὶ νεκροὺς
 ἰανίστα, καὶ χωλοὺς διώρθου, καὶ δαίμονας ἤλανε, καὶ τοιαῦτα
 ἐχαρίζετο, ἅπερ οἱ τὴν ἀλουργίδα περιβεβλημένοι, καὶ τὰ
 μεγάλα καὶ φοβερά στρατόπεδα ἄγοντες, οὐδέποτε ἴσχυσαν.
 Αὕτη ἡ φωνὴ τῶν εἰς οὐρανὸν ἤδη μεταστάντων, τῶν ἐκείνης
 ἐπειλημμένων τῆς κορυφῆς. Οὕτως ἔστι μηδὲν ἔχοντα, τὰ
 πάντων κατέχειν· οὕτως ἔστι ^kμηδὲν κτώμενον, τὰ πάντων ¹³³
 κεκτηῖσθαι. Ἄν δὲ κτησώμεθα τὰ πάντων, τῶν πάντων ἀπε-
 στερήμεθα. Τάχα αἰνιγμα τὸ εἰρημένον εἶναι δοκεῖ, ἀλλ'
 οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ πῶς, φησὶν, ^lὁ μηδὲν ἔχων τὰ πάντων
 κατέχει; ^mοὐ πολλῶ μάλλον ὁ τὰ πάντων ἔχων; Οὐδα-
 μῶς, ἀλλὰ τουναντίον ⁿἅπαν. Ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων πᾶσιν
 ἐπιτάττει, ὡς κακεῖνοι ἐποίουν· ^oκαὶ αἱ κατὰ τὴν οἰκου-
 μένην αὐτοῖς οἰκίαι ἦσαν πᾶσαι ἀνεωγμέναι, καὶ χάριν εἶχον
 οἱ παρέχοντες, καὶ ὡς πρὸς φίλους καὶ συγγενεῖς ἤρχοντο.
 Καὶ γὰρ πρὸς τὴν πορφυροπώλιδα ἦλθον, καὶ ἐκείνη καθάπερ
 θεραπαινὶς τὰ ἐαυτῆς προύθηκε· καὶ πρὸς τὸν δεσμοφύλακα, ^B
 κακεῖνος τὴν οἰκίαν αὐτοῖς ἀνέωξεν ἅπασαν· καὶ πρὸς ^qἐτέρους
 μυρίους. Οὕτω πάντα εἶχον, καὶ οὐδὲν εἶχον. Οὐδὲν γὰρ
 τῶν ὑπαρχόντων ἔλεγον ἴδιον εἶναι· διὰ τοῦτο πάντα ἦν αὐτῶν.
 Ὁ γὰρ κοινὰ τὰ ὄντα ἡγούμενος, οὐ τοῖς αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἐτέρων χρήσεται ὡς ἰδίοις· ὁ δὲ ἀποσχίζων, καὶ ποιῶν
 ἑαυτὸν κύριον τῶν αὐτοῦ ^rμόνον, οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος.
 Καὶ τοῦτο ἀπὸ ^sὑποδείγματος δῆλον. Ὁ μηδὲν ὅλως κκτη-
 μένος, μήτε οἰκίαν μήτε τράπεζαν μήτε περιττὸν ἱμάτιον,
 ἀλλὰ διὰ τὸν θεὸν πάντων ἀπεστερημένος, ὡς ἰδίοις κέχρηται ^C
 τοῖς κοινοῖς, καὶ παρὰ πάντων ἅπερ ἂν θέλῃ, λήψεται· ^tκαὶ
 αὐτῶ τὰ πάντων ὁ μηδὲν ἔχων κατέχει. Ὁ δὲ ἔχων τινὰ,
 οὐδὲ τούτων ἔσται κύριος· οὔτε γὰρ δώσει τις τῷ κεκτημένῳ,
 καὶ ληστῶν καὶ κλεπτῶν καὶ συκοφαντῶν καὶ μεταβολῆς
 πραγμάτων καὶ πάντων μάλλον ἔσται, ἢ ἐκείνου, τὰ ἐκείνου.
 Πᾶσαν γοῦν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν ὁ Παῦλος, οὐδὲν ἐπιφε-
 ρόμενος, οὐ πρὸς φίλους ἀπιὼν, οὐ πρὸς συνήθεις· καὶ γὰρ
 κοινὸς ἐν ἀρχῇ πολέμιος πᾶσιν ἦν· ἀλλ' ὅμως τὰ πάντων εἶχε
 μετὰ τὸ εἰσελθεῖν. Ὁ δὲ Ἀνανίας καὶ ἡ Σάπφειρα, ἵνα

^ε οὐδὲν omnes. μηδὲν vulgo. ^h περικειμένων] φορούντων C. ¹ ἀνίστη F.
^k Haec μηδὲν κτώμενον deerant in Editis, ex C.E. suppleta. ^l ὁ] εἰ ὁ ex
 corr. A. Statim πάντα pro πάντων ex corr. idem. ^m οὐ om. A.F.
ⁿ Vid. Annot. ^o καὶ] + γὰρ C.E. ^p οἰκίαι αὐτοῖς inverso ord. C. Statim
 ἦσαν om. F. Deinde πᾶσαι ἀνεωγ. hoc ordine Codices: ἀνεωγ. πᾶσαι Edd.
^q ἐτέρους] + δὲ E. ^r μόνον C.E. μόνων vulgo. ^s παραδείγματος F.
^t καὶ receptum ex libris omnibus.

Δ μικρόν τι τῶν ἰδίων ὕκτῃσονται, πάντων ἐξέπεσον μετὰ καὶ
 αὐτῆς τῆς ζωῆς. Ἀπόστηθι τοίνυν τῶν σῶν, ἵνα ὡς ἰδίοις
 χρήσῃ τοῖς ἀλλοτρίοις. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ᾤδ' ὅπως εἰς
 τοσαύτην ἐξηνέχθην ὑπερβολὴν, ἀνθρώποις τοιαῦτα φθεγ-
 γόμενος, οἷς ἀγαπητὸν καὶ τῶν ὄντων μεταδοῦναί τι μικρόν.
 Διόπερ ταῦτα μὲν ἡμῖν πρὸς τοὺς τελείους εἰρήσθω· πρὸς
 δὲ τοὺς ἀτελεστέρους ἐκεῖνα ἔλεγον· δότε τῶν ὄντων τοῖς
 δεομένοις, αὐξήσατε τὴν οὐσίαν. ²⁰“Ὁ γὰρ διδούς πτωχῷ,
 Ε φησὶ, δανείζει θεῷ.” Εἰ δὲ ἐπείγῃ, καὶ οὐκ ἀναμένεις τὸν
 καιρὸν τῆς ἀντιδόσεως, ἐννόει τοὺς τὰ χρήματα ἀνθρώποις
 δανείζοντας. Οὐδὲ γὰρ οὗτοι παραχρῆμα βούλονται τοὺς
 τόκους ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πλείονα ἐπιθυμοῦσι χρόνον ἡμεῖναι
 παρὰ ταῖς τοῦ δανεισαμένου χερσὶ τὸ κεφάλαιον, μόνον ἐὰν
 ἀσφαλὴς ἢ ἀπόδοσις ᾖ, καὶ μὴ ὑποπτεύωσι τὸν εἰληφότα.
 Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐνταῦθα γινέσθω· ἄφες αὐτὰ παρὰ τῷ θεῷ,
 ἵνα ἂποδώ σοι τὸν μισθὸν πολλαπλασίῳ. Μὴ ἐνταῦθα τὸ
¹³⁴ πᾶν ζητεῖ· ἂν γὰρ ἐνταῦθα αὐτὸ ἀπολάβῃς ὅλον, πῶς ἀπο-
 λήψῃ ἐκεῖ; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖ ταμιεύεται, ἅτε
 ἑπικήρου τοῦ παρόντος βίου τυγχάνοντος. Δίδωσι δὲ καὶ
 ἐνταῦθα. ²¹“Ζητεῖτε ἡ γὰρ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ
 ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Ἀλλ' ἡμεῖς πρὸς ἐκείνην
 βλέπουμεν, καὶ μὴ ἐπειγώμεθα πρὸς τὴν ἀπάντων ἀντίδοσιν,
 ἵνα μὴ ἐλαττώσωμεν τὴν ἀμοιβήν, ἀλλ' ἀναμένωμεν τὸν καιρὸν.
 Οὐ γὰρ τοιοῦτοι οὗτοι οἱ τόκοι, ἀλλ' οἷους εἰκὸς παρὰ τοῦ
 θεοῦ δίδοσθαι. Τούτους τοίνυν συναγαγόντες μετὰ δαψιλείας
 πολλῆς, οὕτως ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν, ἵνα ^d καὶ τῶν παρόντων
 Β καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
 ᾧμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁰ Prov. xix. 17.

²¹ Matth. vi. 33.

^v κτήσονται] + σπεύσαντες Edd. reclamantibus libris. ^w Sic C.E. οὐδὲ
 πῶς vulgo. ^x λέγομεν A.E. et a pr. man. C. λέγωμεν vulgo. ^y εἶναι C.
^z ἀποδώσῃ F. Μοx πολλαπλασίως idem. ^a ἐπικαίρου E. ^b γὰρ] + φησὶ
 Edd. φησὶ om. C.F. ^c οὗτοι om. F. ^d καὶ om. E.

(340)

ΛΟΓΟΣ IS.

1^ο Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις· καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ πλεονέκταις ἢ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. Nyni δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, εἴαν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ^αἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ μέθυσος ἢ λοιδορός ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μὴδὲ συνεσθίειν.

ἘΠΕΙΔΗ ^βγὰρ εἶπεν, “Οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ὁ τοιοῦτος,” καὶ, “Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην,” καὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ὑποπτεῦσαι ὅτι πάντας τοὺς πόρνους δεῖ φεύγειν· εἰ γὰρ μεταδίδωσι τῆς οἰκείας λύμης ὁ ἡμαρτηκὼς τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἔξωθεν ἀποστρέφεισθαι ^δ χρή· εἰ γὰρ τοῦ οἰκείου οὐ δεῖ φείδεσθαι διὰ τὸ τοιαύτην ἐξ αὐτοῦ βλάβην γίνεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἄλλων· τούτου δὲ ὑπονοουμένου ^εεἰκὸς ἦν χωρίζεσθαι καὶ τῶν παρ’ Ἑλλήσι πόρνων, καὶ οὕτως εἰς ἀδύνατον τοῦ πράγματος περιϊσταμένου, μειζόνως ^αν ἔδυσχέραναν· τῇ βούν ἐπιδιορθώσει ταύτη κέχρηται, λέγων· “Ἐγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις· καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου” τὸ, “πάντως,” ὡς ἐπὶ ὡμολογημένου τιθείς. Ἰνα γὰρ μὴ νομίσωσιν, ὅτι ὡς ἀτελεστέροις αὐτοῖς τοῦτο οὐκ ἐπέταξε, καὶ ὡς τέλειοι δῆθεν αὐτὸ πράττειν ^βἐπιχειρήσωσι, δείκνυσιν ^εὅτι οὐδὲ δυνατόν τοῦτο γενέσθαι, οὐδὲ εἰ ^ισφόδρα ἐβούλοντο· ἐπεὶ ἑτέραν οἰκουμένην ^κἔδει ζητῆσαι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.” Εἶδες πῶς ἐστὶν ἀνεπαχθὴς, καὶ πανταχοῦ οὐ τὸ δυνατόν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκόλον τῆς νομοθεσίας σκοπεῖ; Πῶς γὰρ ἐνὶ ἄνθρωπον ὦτα, φησὶ, καὶ οἰκίας καὶ παίδων προϊστάμενον, καὶ τὰ τῆς τόλεως πράττοντα, ἢ χειροτέχνην ὄντα, ἢ στρατευόμενον, τῶν πλειόνων ὄντων Ἑλλήνων, τοὺς πανταχοῦ πόρνους φεύγειν; ¹³⁵ πόρνους γὰρ κόσμου τοὺς παρὰ τοῖς Ἑλλήσι λέγει. “Nyni δὲ ἔγραψα ὑμῖν, εἴαν τις ἀδελφὸς ἢ τοιοῦτος, τῷ τοιούτῳ μὴδὲ

1 CAP. V. v. 9—11.

HOM. XVI. ^α ἢ] ἢ A.E. Mosq. ^β γὰρ εἶπεν] εἰπὼν C. ^γ καὶ om. C. ^δ εἰ γὰρ] καὶ εἰ C. ^ε εἰκὸς] ἀνάγκη C. Aret. Mox καὶ ante τῶν om. C. ^ι ἔδυσχέραναν (pro soloeco ἔδυσχέρανον) omnes. ^κ οὖν assumptum ex E.F. α a pr. man. A. ^β ἐπιχειρήσουσι Edd. ante Ben. ἰσ. ἐπιχειρήσωσι Sav. marg. Ita C.F. et Reg. apud Montef. ^ι σφόδρα] + γε C. Statim ἐβούλοντο A.E.F. βούλουντο Edd. ^κ δεῖ C. ^ι ἄρα om. A.

συνεσθίειν.” Ἐνταῦθα καὶ ἑτέρους αἰνίττεται ἐν πονηρίᾳ ζῶντας. Καὶ πῶς ἀδελφὸς ὦν, εἰδωλολάτρης εἶναι δύναται; Ὡς ἐπὶ τῶν Σαμαρειτῶν συνέβη ποτὲ, οἱ ἐξ ἡμισείας τὴν εὐσέβειαν ἠροῦντο. Ἄλλως δὲ καὶ προκαταβάλλεται τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων λόγον, ὃν μετὰ ταῦτα μέλλει γυμνάζειν. “^αἩ ^βπλεονέκτης.” Καὶ γὰρ καὶ πρὸς τούτους ἀποδύεται Β διὸ καὶ ἔλεγε, ²“Διὰ τί οὐκ ἀδικεῖσθε μᾶλλον; ^οδιὰ τί οὐκ ἀποστερεῖσθε; ἀλλ’ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε.” “^αἩ μέθυσος.” Καὶ γὰρ καὶ ^ρτούτο ἐγκαλεῖ προῖων, ὡς ὅταν λέγῃ· ³“Ὁς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει” καὶ, “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν.” “^αἩ λοῖδορος, ἡ ἄρπαξ.” Καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐπετίμησεν ἔμπροσθεν. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι, δι’ ἣν οὐ κωλύει τοῖς ἔξωθεν τοιούτοις οὖσιν ἀναμίγνυσθαι, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐ δυνατόν, ἀλλὰ καὶ περιττόν. ⁴“Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν;” ^ιφησί· τοὺς ἔσω καὶ τοὺς ἔξω, τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς Ἕλληνας ^τκαλῶν, καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησι· ⁵“Δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν C ἔχειν αὐτὸν καλὴν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν.” Καὶ ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικέας ^δἐπιστολῇ τὸ αὐτὸ ^ιφησι λέγων· “Μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ” καὶ, “Μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.” Ἐνταῦθα μέντοι τὴν αἰτίαν οὐ τίθησι. Τί δήποτε; Ὅτι ἐκεῖ μὲν παραμυθῆσασθαι ἐβούλετο, ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι. Οὐ γὰρ τὸ ἀμάρτημα ἐνταῦθα κακεῖ τὸ αὐτὸ, ἀλλ’ ἐκεῖ ἔλαττον· ἀργίαν ^γγὰρ ἐγκαλεῖ ἐνταῦθα δὲ πορνείαν καὶ ἕτερα χαλεπώτατα ἀμαρτήματα. Καὶ πρὸς Ἕλληνας μὲν εἰ βούλοιτό ^ωτις ἀπιέναι, οὐ κωλύει D συνεσθίειν, διὰ τὴν αὐτὴν πάλιν αἰτίαν. Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποιούμεεν, ὑπὲρ μὲν τῶν νιῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν πάντα ^κπράττοντες, τῶν δὲ ἀλλοτρίων οὐ πολὺν ποιούμεθα λόγον. Τί (34) οὖν; οὐκ ἐκήδετο καὶ τῶν ἔξωθεν Παῦλος; Ἐκήδετο μὲν, ἀλλὰ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸ κήρυγμα καὶ ὑπευθύνους ποιῆσαι τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ, τότε αὐτοῖς ἐνομοθέτει· ἕως δὲ ὅτε κατεφρόνουν, περιττόν ^ηἦν τὰ προστάγματα τοῦ Χριστοῦ λέγειν τοῖς αὐτὸν οὐκ εἰδόσι τὸν Χριστόν.

“Οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; ^δτοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς ^κκρίνει.”

² 1 Cor. vi. 7, 8.

³ Ibid. xi. 21. vi. 13.

⁴ v. 12.

^δ 1 Tim. iii. 7.

² Thess. iii. 14, 15.

⁶ v. 13.

^α καὶ, quod vulgo abest, habent C.E. ^β πλεονέκτης C.E.F. ^ο διὰ τί οὐκ ἀπ. om. F. ^ρ τούτω C.E. ^ι φησι, quod aberat, est in libris omnibus. Statim τοὺς ἔσωθεν κ. τ. ἔξωθεν F. ^τ καλεῖ C. ^δ δὲ assumptum ex A.E. ^ε φησι om. F. ^γ γὰρ] + μόνον αὐτοῖς C. Aret. ^ω τις] + καὶ F. et a pr. man. A. ^κ πράττομεν C. et ex corr. A. ^η ἦν] + αὐτῷ F. ^κ κρίνει E. Mosq. 2.

Ἐπειδὴ ἄγὰρ εἶπε, “Τί μοι τοὺς ἔξω κρίνεις;” ἵνα μὴ τις ἐνομίσῃ ἀτιμωρήτους τούτους ἀφίσσθαι, ἕτερον δικαστήριον ἐφίστησιν αὐτοῖς φοβερόν. Τοῦτο δὲ εἶπεν, ὁμοῦ μὲν ἐκείνους φοβῶν, ὁμοῦ δὲ τούτους παραμυθούμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι ἡ κόλασις αὕτη ἢ πρόσκαιρος τῆς ἀθανάτου καὶ διηνεκούς ἐξαρπάξει· ὁ καὶ ἀλλαχοῦ δηλῶν ἔλεγε· ⁷“Νυνὶ δὲ κρινόμενοι, παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.” ⁸“Καὶ ἐξαρείτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.” Ἐμνημόνευσε ῥήσεως ἐν τῇ παλαιᾷ κειμένης, ὁμοῦ μὲν δεικνὺς, ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ μέγιστα κερδανούσιν, ὥσπερ λοιμοῦ τινος ἀπαλλαγέντες χαλεποῦ, ὁμοῦ δὲ δηλῶν, ὅτι οὐ καινοτομία τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ ¹³⁶ καὶ ἄνωθεν ἐδόκει τοῦτο τῷ νομοθέτῃ τοὺς τοιούτους ἐκτέμνεσθαι· ἀλλ’ ἐκεῖ μὲν σφοδρότερον, ἐνταῦθα δὲ ἡμερώτερον. Διόπερ καὶ εἰκότως ἂν τις διαπορήσειε, τί δήποτε ἐκεῖ μὲν συνεχῶρει κολάζεσθαι τὸν ἡμαρτηκότα καὶ καταλεύεσθαι, ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι, ἀλλ’ ἐπὶ μετάνοιαν αὐτὸν ἄγει. Τί δή ποτ’ οὖν ἐτέρως μὲν ἐκεῖνα, ἐτέρως δὲ ταῦτα διευτυοῦτο; Διὰ δύο ταύτας αἰτίας· μίαν μὲν, ὅτι ἐπὶ μείζονα ἀγῶνα οὗτοι ἦγοντο, καὶ πλείονος ἐδέοντο τῆς μακροθυμίας· ἐτέραν δὲ τὴν ἀληθεστέραν, ὅτι οὗτοι ἔμὲν ἀπὸ τῆς ἀτιμωρησίας εὐκο- ^B λώτερον διωρθούντο ἐπὶ μετάνοιαν ἐρχόμενοι, ἐκείνοι δὲ ἐπὶ κακίαν μείζονα ἔμελλον ἔρπειν. Εἰ γὰρ τοὺς πρῶτους κολαζομένους ὁρῶντες τοῖς αὐτοῖς ἐνέμενον, εἰ μὴδὲ ἐκολάζοντό τινες, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ἂν ἔπαθον. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν τῷ μοιχῷ καὶ τῷ ἀνδροφόνῳ θάνατος εὐθέως ἐπάγεται· ἐνταῦθα δὲ, εἴαν διὰ μετανοίας ^d ἀπολούσωνται, διέφυγον τὴν κόλασιν. Πλὴν καὶ ἐνταῦθα σφοδροτέρας, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ἡμερωτέρας ἴδοι τις ἂν ἐτιμωρίας, ἵνα δειχθῇ διὰ πάντων, ὅτι συγγενεῖς αἱ διαθῆκαι, καὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ νομοθέτου· καὶ παρὰ πόδας ⁸ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα τὰς τιμωρίας, καὶ μετὰ πολὺν ^h χρόνον ἐν ἐκατέρᾳ, καὶ οὐδὲ μετὰ πολὺν χρόνον πολλάκις, ἀλλὰ μετανοία μόνῃ ἀρκούμενον τὸν θεόν. Καὶ ⁱ γὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ ^C μοιχεύσας καὶ φονεύσας ὁ Δαυὶδ, διὰ μετανοίας ἐσώθη, καὶ ἐν τῇ καινῇ μικρὰ ἀπὸ χωρίου τιμῆς ὑφελόμενος ὁ Ἀνανίας μετὰ τῆς γυναικὸς ἀπώλετο. Εἰ δὲ πλεονάζει ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, τὰ δὲ

⁷ 1 Cor. xi. 32.

^a γὰρ om. C. ^b καὶ ἐξάρατε a pr. man. A. ἐξάρατε (sine καὶ) F. Mosq. 7.
^c μὲν om. F. ^d Sic C.E.F. et ante corr. A. ἀπολαύσωνται idem ex corr. ἀπολύσωνται Edd. ^e τὰς τιμωρίας F. ^f ἵνα] + γὰρ C. Aret. ^g καὶ ἐκεῖ—ἐν ἐκατέρᾳ] ἐν ἐκατέρᾳ τινὲς ἐκολάσθησαν, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ὡσαύτως C. Aret. ^h χρόνον] + πολλάκις Sav. Mos. Ben. repugnantibus libris. In Vetus. haec μετὰ π. χ. ἐν ἐκ. καὶ οὐδὲ exciderunt. ⁱ γὰρ] + καὶ F.

ἐναντία ἐν τῇ καινῇ, ἡ διαφορὰ τῶν ^κπροσώπων τὴν διαφορὰν τῆς τοιαύτης οἰκονομίας ἐργάζεται.

⁸“Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;” ¹Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὡς ἐπὶ ὁμολογημένων ποιεῖται τὴν κατηγορίαν. **D** Καὶ γὰρ ἐκεῖ φησιν, “Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία” καὶ ^πἐνταῦθα, “Τολμᾷ τις ὑμῶν;” ἐκ προοιμίων εὐθέως τὸν θυμὸν ^πἐνδεικνύμενος, καὶ δεικνὺς ὅτι τόλμης ἐστὶ τὸ πρᾶγμα καὶ παρανομίας. Καὶ τί δήποτε τὸν ^οπερὶ πλεονεξίας καὶ τοῦ μὴ δεῖν ἔξω κρίνεσθαι παρενέβαλε λόγον; Οἰκείον νόμον πληρῶν. Καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ τὰ παρεμπύπτοντα διορθοῦν, ὥσπερ ἡνίκα περὶ τῶν κοινῶν τραπεζῶν διαλεγόμενος, εἰς τὸν περὶ τῶν μυστηρίων ἐξέβη λόγον. Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν, ἐπειδὴ πλεονεκτῶν ἀδελφῶν ἐμνημόνευσε, ζέων τῇ φροντίδι τῆς διορθώσεως τῶν ἀμαρτανόντων οὐκ ἀνέχεται διατηρῆσαι τάξιν· ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς ἀκολουθίας ἀχθὲν εἰς μέσον ἀμάρτημα διορθοῦται πάλιν, καὶ οὕτως ἐπὶ ^ρτὸν πρότερον ἐπάνεισιν. Ἀκούσωμεν οὖν τί φησι καὶ περὶ ⁹τούτου. “Τολμᾷ τις ¹ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων;” Τέως ^βἐκ τῶν ὀνομάτων γυμνοῖ, καὶ ἀποτρέπει, καὶ ἐγκαλεῖ. Καὶ ἐκ προοιμίων μὲν οὐκ ἀνατρέπει τὴν κρίσιν τὴν ἐπὶ τῶν πιστῶν· ὅτε δὲ αὐτοὺς κατέπληξε διὰ πολλῶν, τότε καὶ τὸ ὅλως κρίνεσθαι **137** ἀνεῖλε. Μάλιστα μὲν γὰρ ^νεἰ δεῖ κρίνεσθαι, φησὶν, ἐπὶ τῶν (342) ἀδίκων ^ωοὐ δεῖ· ^zὅλως δὲ οὐδὲ κρίνεσθαι δεῖ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον τίθησι· τέως δὲ τὸ πρῶτον διακαθαίρει τὸ μὴ ἔξω δικάζεσθαι. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον πρὸς τὸν φίλον μικροψυχοῦντα, τὸν ἐχθρὸν καταλλάκτην λαμβάνειν, φησί; πῶς δὲ οὐκ αἰσχύνῃ οὐδὲ ἐρυθριᾷς, ὅταν Ἕλλην τῷ Χριστιανῷ καθέζηται δικάζων; Εἰ δὲ ὑπὲρ ἰδιωτικῶν οὐ χρή παρ’ Ἕλλησι δικάζεσθαι, πῶς αὐτοῖς ^γἐπιτρέψομεν ὑπὲρ ἐτέρων μειζόνων; **B** Καὶ ὅρα πῶς εἶπεν. Οὐκ εἶπεν, ἐπὶ τῶν ἀπίστων, ἀλλ’ “ἐπὶ τῶν ἀδίκων,” λέξιν θεῖς, ἥς μάλιστα χρεῖαν εἶχεν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ὥστε ἀποτρέψαι καὶ ἀπαγαγεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ δίκης αὐτῷ ὁ λόγος ἦν, οἱ δικάζόμενοι δὲ οὐδὲν

8 CAP. VI. v. 1.

^κ προσώπων] χρόνων F. ¹ Verba καὶ ἐνταῦθα πάλιν om. C. Aret. Statim ὡς, quod vulgo abest, receptum ex A.C.E. ^π ἐνταῦθα] + πάλιν C.F. Aret. ^π ἐνδεικνύμενος] ἐμφαίνων C. ^ο περὶ om. F. ^ρ τὸν] Sic C.E.F. τὸ vulgo. ⁹ τούτων F. ¹ ὑμῶν] + πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Edd. contra fidem librorum omnium. Cf. *Matthaei*. ad loc. ^β ἐκ] ἐπὶ C. ^γ ἀποτρέπει C. Aret. ^ν εἰ δεῖ κρ.] Sic Edd. οὐδὲ κρ. A.C.E. Aret. In F. quaedam omissa. ^ω οὐ δεῖ] Sic E.F. Veron. οὐκ ἔδει Sav. Mor. Ben. ἔδει (sine οὐκ) A.C. ^z ὅλως δὲ] τὸ δὲ μείζον ὅλως C. Aret. ^γ ἐπιτρέψομεν A.

οὕτως ἐπιζητοῦσιν, ὥς τὸ πολλὴν εἶναι πρόνοιαν τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς δικάζουσιν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἀποτρέπει, μονονουχὶ λέγων· ² ποῖ φέρῃ καὶ τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, τὸνναντίον πάσχων, ὧν ἐπιθυμεῖς, καὶ ὑπὲρ τοῦ τῶν δικαίων τυχεῖν ἀδίκους ἐπιτρέπων ἀνθρώποις; Καὶ ἐπειδὴ εὐθέως φορτικὸν ἦν ἀκοῦσαι τὸ μὴ δικάζεσθαι, οὐκ εὐθέως τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀλλὰ τοὺς δικά- C ζοντας ἡμεῖς μόνον, ἔξωθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσάγων τοὺς δικάζομένους. Εἵτα, ἐπειδὴ εὐκαταφρόνητον εἶναι ἐδόκει τὸ παρὰ τοῖς ἔνδον δικάζεσθαι, καὶ μάλιστα τότε· οὐ γὰρ ἦσαν ἴσως ἱκανοὶ πρᾶγμα συνιδεῖν, οὔτε τοιοῦτοι ³ οἱ οἱ ἔξωθεν δικάσται νόμων ἔμπειροι καὶ ῥητορείας, ἅτε ἐξ ἰδιωτῶν οἱ πλείους ὄντες· ὅρα πῶς αὐτοὺς ἀξιοπίστους ποιεῖ, πρῶτον ἀγίους καλέσας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ⁴ τοῦτο βίου καθαρότητα, οἰκέτι δὲ ἀκρίβειαν τὴν περὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῖς ἐμαρτύρει, ὅρα πῶς καὶ τοῦτο μεθοδεύει τὸ μέρος, λέγων οὕτως· ⁹ “⁴ H D οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι;” Σὺ τοίνυν ὁ μέλλων κρίνειν ἐκείνους τότε, ⁵ πῶς ὑπ' ἐκείνων ἀνέχῃ κρινεσθαι νῦν; Κρινοῦσι δὲ οὐχὶ αὐτοὶ καθήμενοι καὶ λόγον ⁶ ἀπαιτοῦντες, ἀλλὰ κατακρινοῦσι. Τοῦτο γοῦν δηλῶν ἔλεγε· “Καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;” Οὐ γὰρ εἶπεν, ὑφ' ὑμῶν, ἀλλ', “ἐν ὑμῖν” ⁷ ὥσπερ ὅταν λέγῃ· ¹⁰ “Βασίλισσα νότου ἀναστήσεται, καὶ κατακρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην” ⁸ καὶ, “Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται, καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην.” ⁹ “Ὅταν E γὰρ τὸν αὐτὸν ἥλιον ὀρῶντες, καὶ τῶν αὐτῶν μετέχοντες ¹⁰ πάντων, ἡμεῖς ¹¹ μὲν εὐρεθῶμεν πιστεύσαντες, ἐκείνοι δὲ ἡπιστηκότες, οὐ δυνήσονται εἰς ἄγνοιαν καταφυγεῖν· κατηγορήσομεν γὰρ αὐτῶν ἡμεῖς δι' αὐτῶν, ὧν ἐπράξαμεν. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα εὐρήσει τις ἐκεῖ κριτήρια. Εἵτα, ἵνα μὴ δόξῃ τις περὶ ἄλλων λέγειν, ὅρα πῶς κοινοποιεῖ τὸν λόγον· “Καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχί- 138 στων;” Αἰσχύνῃ ὑμῖν φέρει τὸ πρᾶγμα, φησὶ, καὶ ὄνειδος ἀφατον. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἔσω κρινομένους αἰσχύνεσθαι, τὸνναντίον μὲν οὖν ἐστὶν αἰσχύνῃ, φησὶν, ὅταν ὑπὸ τῶν ἔξω κρίνησθε· ἐκεῖνα γὰρ ἐστὶν ἐλάχιστα τὰ κριτήρια, οὐ ταῦτα.

¹¹ “Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;”

⁹ v. 2.

¹⁰ Matth. xii. 42, 41.

¹¹ v. 3.

² ποῦ F. ³ οἱον A. ⁴ τοῦτο] τοῦ E. ⁵ πῶς] + σὺ E.F. ⁶ ἀπαι-
τοῦντες] + μὴ γένοιτο C. Aret. ⁷ ὥσπερ om. F. ⁸ ἐγεγνήσεται F.
⁹ καὶ] + πάλιν C. ¹⁰ πάντων] στοιχείων C. Aret. ¹¹ μὲν om. E.

Τινες ἐνταῦθά ^κ φασι τοὺς ἱερέας αἰνίττεσθαι· ἀλλ' ἄπαγε περὶ γὰρ δαιμόνων ὁ λόγος αὐτῷ. ¹ Εἰ γὰρ περὶ ἱερέων ἔλεγε διεφθαρμένων, ἠνίξατο ^μ ἂν αὐτοὺς ἄνω εἰπὼν, ὅτι ἐν ὑμῖν Β κρίνεται ὁ κόσμος· οἶδε γὰρ ^π κόσμον καὶ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους καλεῖν ἢ γραφή· καὶ οὐκ ἂν ἐκ δευτέρου τὸ αὐτὸ ^ο εἶπεν, οὐδ' ἂν ὡς μεῖζόν τι λέγων ὕστερον αὐτὸ τέθεικεν. Ἀλλὰ περὶ ἐκείνων λέγει τῶν ἀγγέλων, περὶ ὧν φησιν ὁ Χριστός· ¹² “Πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ” καὶ ὁ Παῦλος, ὅτι “Οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης.” Ὅταν γὰρ αἱ ἀσώματοι δυνάμεις αὗται ἔλαττον ἡμῶν εὐρεθῶσιν ἔχουσαι τῶν σάρκα περιβεβλημένων, χαλεπωτέραν δώσουσι δίκην. Εἰ δὲ ἔτι φιλονεικοῖεν τινες ἱερέας λέγειν αὐτὸν, C Ρερώμεθα ποίους ἱερέας; Τοὺς βιωτικῶς περιπατήσαντας ¹ πάντως. Πῶς οὖν φησιν, “Ἀγγέλους κρινούμεν, μήτι γε βιωτικά;” πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν βιωτικῶν τιθεὶς τοὺς ἀγγέλους· εἰκότως, ἅτε τῆς τούτων χρείας ἐκτὸς γενομένους διὰ τὴν τῆς φύσεως ὑπεροχὴν. ¹³ “Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια (343) εἰς ἔχῃτε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τούτους καθίζετε.” Μεθ' ὑπερβολῆς ἡμᾶς διδάξαι βουλόμενος, ὅτι, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν ᾖ, τοῖς ἐξωθεν ἑαυτοὺς διδόναι χρῆ, τὴν δοκοῦσαν εἶναι ἀντίθεσιν κινήσας, προηγουμένως ταύτην ἔλυσεν. Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἴσως ἐρεῖ τις, ὅτι οὐδεὶς ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ ἱκανὸς D διακρίναι, ἄλλ' εὐκαταφρόνητοι πάντες. Καὶ τί τοῦτο; Κἂν γὰρ μηδεὶς ᾖ σοφὸς, φησὶ, τοῖς ἐλαχίστοις ἐπιτρέπετε. ¹⁴ “⁸ Τοῦτο δὲ πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.” Ἐλέγχοντός ἐστι τὴν τούτων ἀντίθεσιν, ὡς σκῆψιν οὖσαν περιττήν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Οὕτως οὐκ ἔνι σοφὸς ἐν ὑμῖν οὐδὲ εἷς;” Τοσαύτη, φησὶν, ἀπορία, τοσαύτη σπάνις ἀνδρῶν συνετῶν παρ' ὑμῖν; Καὶ ἡ ἐπαγωγὴ δὲ μεῖζονα τὴν πληγὴν ἔχει· εἰπὼν γὰρ, “Οὕτως οὐκ ἔνι σοφὸς ἐν ὑμῖν οὐδὲ εἷς;” ἐπήγαγεν· “⁹ Ὅς E δυνήσεται διακρίναι μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ;” Ὅταν γὰρ ἀδελφὸς δικάζεται ^ι μετὰ ἀδελφοῦ, ^ν οὐδὲ πολλῆς δεῖ τῆς συνέσεως καὶ τῆς δεινότητος τῷ μεσιτεύοντι τῇ δίκῃ, τῆς διαθέσεως καὶ τῆς συγγενείας πολλὰ συμπραττούσης πρὸς τὴν

12 Matth. xxv. 41. 2 Cor. xi. 15.

13 v. 4.

14 v. 5.

^κ φησὶ A. Cat. ¹ εἰ γὰρ περὶ—εἰπὼν ὅτι] περὶ δὲ ἱερέων διεφθ. τότε ἔλεγεν, ὅτε αἰνιττόμενος αὐτοὺς ἔφη ὅτι C. Aret. ^μ ἂν om. F. ^π κόσμον καὶ τοὺς π. ἀ.] τοὺς π. ἀ. κόσμον C. ^ο εἰπὼν F. ^ρ Sic A. E. Cat. ἐρώμεθα vulgo. ¹ πάντως] + ἐρείς C. Aret. πάντας pro πάντως F. ^ι ἀλλ', quod aberat, est in omnibus. ^ν τοῦτο δὲ om. C. Aret. ^ι μετὰ τοῦ ἀδ. Edd. τοῦ δεest in omnibus. ^ν οὐδὲ πολλῆς δεῖ] Sic E. Edebatur οὐδέποτε δέεται. δεῖ pro δέεται conjecerat Sav.

λύσιν τῆς τοιαύτης φιλονεικίας. 15“ Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων.” Εἶδες πῶς ἐν ἀρχῇ μὲν χρησίμως διέβαλε τοὺς δικάζοντας, ἀδίκους καλέσας· ἐνταῦθα δὲ ἐντρεπτικῶς, ἀπίστους εἰπών; Καὶ γὰρ σφόδρα αἰσχρὸν, εἰ ἢ μὴδὲ ἀδελφοῖς δυνατόν γενέσθαι καταλλαγῆς αἴτιον τὸν ἱερέα, ἀλλ’ ἀνάγκη πρὸς τοὺς ἔξω τρέχειν. 139 Ὡστε εἰπών, “ τοὺς ἐξουθενημένους,” οὐ τοῦτο εἶπε προηγουμένως, ὅτι τοὺς ἀπερριμμένους δεῖ καθίζειν, ἀλλὰ καθαπτόμενος αὐτῶν. Ὅτι γὰρ τοῖς δυναμένοις διακρίνειν ἐπιτρέπειν χρή, ἐδήλωσεν εἰπών, “ Οὕτως οὐκ ἐν σοφὸς ἔν ὑμῖν οὐδὲ εἷς;” καὶ ἐκ περιουσίας ἐπιστομίζων καὶ λέγων, ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς ἦν σοφὸς ἔν ὑμῖν, τοῖς ἀσυνέτοις ἐπιτρέπειν ἐχρῆν μᾶλλον τὴν ἀκρόασιν, ἢ τοὺς ἔξωθεν δικάζειν. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἐν οἰκίᾳ μὲν γινομένης μάχης, μηδένα τῶν ἔξωθεν καλεῖν, ἀλλ’ αἰσχύνεσθαι εἰ διαδοθῇ πρὸς τοὺς ἔξω τὰ ἐνδον γινόμενα· ἐνθα δὲ ἐκκλησία, B τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων ὁ θησαυρὸς, πάντα ἐκφέρεσθαι ἔξω; “ Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ ἡ ταῦτα ἐπὶ ἀπίστων.” Διπλοῦν τὸ ἔγκλημα, ὅτι κρίνεται, καὶ ἐπὶ ἀπίστων. Εἰ γὰρ καὶ καθ’ ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα ἀμάρτημα ἂν πρὸς ἀδελφὸν κρίνεσθαι, τὸ καὶ ἐπὶ ἐξωτικῶν ποίαν ἔχει συγγνώμην; 16“ Ἡδὴ μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ’ ἑαυτῶν.” Εἶδες ποῦ αὐτὸ ἐτήρησε, καὶ πῶς εὐκαιρως αὐτὸ ἀνείλεν; Οὕτω γὰρ λέγω, φησὶ, τίς ἀδικεῖ, ἢ τίς ἀδικεῖται· τίς αὐτῷ τῷ κρίνεσθαι ἐκάτερος διαβέβληται, καὶ οὐδὲν ἕτερος C ἑτέρου βελτίων κατὰ τοῦτο. Εἰ δὲ δικαίως ἢ ἀδίκως κρίνεται, ἑτέρου λόγου τοῦτο. Μὴ τοίνυν λέγε, τίς ἠδίκησεν; ἐντεῦθεν γὰρ ἤδη σε κατακρίνω ἀπὸ τοῦ δικάζεσθαι. Εἰ δὲ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν ἀδικοῦντα, ἔγκλημα, τὸ καὶ ἀδικεῖν πόσης κατηγορίας ἄξιον; “ Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; 17 ἀλλ’ αὐτοὶ ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.” Πάλιν διπλοῦν τὸ ἔγκλημα, τάχα δὲ καὶ τριπλοῦν καὶ ὡς τετραπλάσιον. Ἐν μὲν, τὸ μὴ εἰδέναι D ἀδικούμενον φέρειν· δεύτερον δὲ, τὸ καὶ ἀδικεῖν· τρίτον, τὸ καὶ τοῖς ἀδίκους ἐπιτρέπειν περὶ τούτων· τέταρτον, τὸ καὶ ἀδελφόν. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τὰ ἀμαρτήματα κρίνεται, ὅταν εἰς τὸν τυγχόντα, καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον γίνηται μέλος· ἀπὸ γὰρ πλείονος ἱταμότητος τολμᾶται τοῦτο. Κακεῖ μὲν ἡ φύσις τοῦ πράγματος ὡς πεπᾶται μόνη, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ τοῦ προσώπου

15 v. 6.

16 v. 7.

17 v. 8.

ἢ μὴ F. x ἐν om. E. y ἐν accessit ex libris omnibus et Aret. Ede-
batur εἰ καὶ μηδεὶς ἦν σοφὸς, ὑμῖν τοῖς ἀσυνέτοις κ. τ. ε. z ταῦτα omnes.
τοῦτο Edd. a τὸ] + καὶ A.F. b τετραπλοῦν C. c καταπεπᾶται A.
receptum a Sav. cet.

ποιότης. Ἐντρέψας τοίνυν ἀπὸ τῶν κοινῶν λογισμῶν, καὶ
 Επρὸ τούτων ἀπὸ τῶν κειμένων ἐπάθλων, εἰς ἀπειλὴν κατακλείει
 τὴν παραίνεσιν, ἰσχυρότερον ποιῶν τὸν λόγον, καὶ οὕτω λέγων·
 18“ Οὐκ οἶδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;
 Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί,
 οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὐ κλέπται, (344)
 οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρο-
 νομήσουσι.” Τί λέγεις; περὶ πλεονεκτῶν διαλεγόμενος,
 τοσοῦτον ὄχλον ἐπήγαγες ἡμῖν παρανόμων ἀνθρώπων; Ναί,
 φησὶν· ἀλλ’ οὐ συγχέων τὸν λόγον τοῦτο ποιῶ, ἀλλὰ καὶ
 140 τάξει προβαίνων. Ὡς περὶ τῶν πόρνων διαλεγόμενος,
 μέμνηται πάντων ὁμοῦ, οὕτω πάλιν τοῦ πλεονέκτου μνησθεὶς,
 πάντας εἰς μέσον ἄγει, πρὸς τοὺς ἐλέγχους συνεθίζων τοὺς τὰ
 τοιαῦτα συνειδότας ἑαυτοῖς. Τὸ γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐτέρων
 μνήμασι συνεχῶς ἀκούειν τὴν κειμένην κόλασιν αὐτοῖς, εὐπαρά-
 δεκτον ποιεῖ τὸν ἔλεγχον, ὅτι ἐπειδὴν τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἁμαρτή-
 μασι ἐπαποδύηται. Οὐδὲ γὰρ ὡς συνειδὼς ἐνταῦθα αὐτοῖς
 ταῦτα, οὐδὲ ὡς ἐλέγχων ποιεῖται τὴν ἀπειλὴν· ὁ μάλιστα καὶ
 ἱκανὸν ἔστι κατασχεῖν τὸν ἀκροατὴν, καὶ μὴ ἀφεῖναι ἀποπη-
 δῆσαι, ὅταν μὴ πρὸς αὐτὸν ὁ λόγος ἀποτείνηται, βᾶλλ’ ἀδιο-
 Βρίστως λεγόμενος, λανθανόντως αὐτοῦ πλήττη τὸ συνειδός.
 “ Μὴ πλανᾶσθε.” Ἐνταῦθα αἰνίττεται τινὰς λέγοντας, ὅπερ
 καὶ νῦν λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι φιλάνθρωπος ὢν ὁ θεὸς καὶ
 ἀγαθός, οὐκ ἐπεξέρχεται τοῖς πλημμελήμασι· μὴ δὲ φοβηθῶμεν·
 οὐδένα γὰρ ἐπ’ οὐδενὶ δίκην ἀπαιτήσει ποτέ. ^h Καὶ τούτων
 ἕνεκ ἐφησιν, “ Μὴ πλανᾶσθε.” Πλάνης γὰρ ἐστὶν ἐσχάτης
 καὶ ἀπάτης, ἐλπίσαντα χρηστὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτυχεῖν, καὶ
 ταῦτα περὶ θεοῦ ὑποπτεύειν, ἃ μηδὲ περὶ ἀνθρώπου τις ἐν-
 νοήσῃ. Διὸ φησὶν ὁ προφήτης ἐκ προσώπου αὐτοῦ· 19“ Ὑπέ-
 C λαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαι σοὶ ὅμοιος· ἐλέγξω ^k σε καὶ παρα-
 στήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀνομίας σου” καὶ ὁ Παῦλος
 ἐνταῦθα, “ Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι” τὸν ἤδη καταδικασθέντα
 πρῶτον τίθησιν· “ οὔτε μοιχοί, οὔτε ^m μαλακοί, οὔτε ⁿ μέθυσοι
 βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι.” Πολλοὶ τούτου ^o ἐπελάβοντο
 τοῦ χωρίου, ὡς σφόδρα τραχέος, εἶγε τὸν μέθυσον καὶ λοῖδορον
 μετὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ ἡταιρικότος καὶ τοῦ ἀρσενικοῦτου
 τίθησι· καίτοιγε οὐκ ἴσα τὰ ἐγκλήματα· πῶς οὖν τὰ τῆς

18 v. 9, 10.

19 Psal. xlix. 21.

^a ἐπειδὴν] μάλιστα ἐπειδὴν C. Aret. ^o ἐνταῦθα om. F. ⁱ ἐστὶ] ἢ F.
^ε Haec ἀλλ’ ἀδ. λεγ. λανθανόντως om. F. ^h καὶ om. C. ⁱ φησὶ] + τὸ C.
^k σε om. E. ^l ἀνομίας] ἁμαρτίας F. ^m μαλακοί] + οὔτε ἀρσενικοῖται F.
ⁿ μέθυσοι] + οὔτε λοῖδοροι Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^o ἐπελά-
 θοντο mendose F.

κολάσεως ἴσα ; Τί οὖν ἐροῦμεν ; Ὅτι μάλιστα μὲν οὖν οὐ μικρὸν τὸ τῆς μέθης καὶ τὸ τῆς ῥλοιδορίας, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς D τὸν μωρὸν καλέσαντα τὸν ἀδελφὸν τῇ γεέννῃ παρέδωκε· πολ- λάκις γὰρ ἐντεῦθεν ἐτέχθη θάνατος· καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων δὲ δῆμος ἡτὰ χαλεπώτατα ἐκ τῆς μέθης ἐξήμαρτεν ἀμαρτήματα. Ἐπειτα, ὅτι οὐ περὶ κολάσεως ὁ λόγος αὐτῷ τέως, ἀλλὰ περὶ ἐκπτώσεως βασιλείας. Τῆς μὲν οὖν βασιλείας ὁμοίως καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἐκπίπτουσιν· εἰ δέ τινα ἐν τῇ γεέννῃ διαφορὰν ἔξουσιν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ ζητεῖν· οὐ γὰρ περὶ τούτου πρόκειται νῦν ἡμῖν. 20^a Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ' ἀπελού- σασθε, ἀλλ' ἡγιασθητε." Σφόδρα ἐντρεπτικῶς ἐπήγαγε ἰλέγων ἐννοήσατε ἡλίκων ἡμᾶς ἐξείλετο κακῶν ὁ θεός, ὅσων E ἡμῖν φιλανθρωπίας παρέσχετο πείραν καὶ ἀπόδειξιν· καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀπαλλαγῆς τὴν ἀντίδοσιν ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τὴν εὐεργεσίαν προήγαγε· καὶ γὰρ καθαρὸν ἐποίησεν. Ἀρ' οὖν ταῦτο μόνον ; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἡγίασεν. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσε. Καίτοιγε καὶ τὸ τῶν ἀμαρτη- μάτων ἀπαλλαγῆναι, δωρεὰ μεγάλη· νυνὶ δέ σε καὶ μυρίων ἐπέπλησεν ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο γέγονεν, "Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ" οὐκ ἐν τῷδε καὶ τῷδε· ἀλλὰ "καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν."

Ἡ ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοί, καὶ τὸ μέγεθος τῆς γεγενη- 14^a μένης εὐεργεσίας ἐννοοῦντες, μένωμεν σωφρόνως βιοῦντες, τῶν τε ἀπηριθμημένων καθαρεύοντες ἀπάντων, καὶ τὰ δικαστήρια φεύγωμεν τὰ ἐν ἀγοραῖς ταῖς ἔξω, καὶ τὴν εὐγένειαν, ἣν ὁ θεὸς ἡμῖν ἐχαρίσατο, ταύτην διαφυλάξωμεν. Ἐννόησον γὰρ ἡλίκης ἐστὶν αἰσχύνῃς καθεζεσθαι Ἑλληνα σοὶ τὰ δίκαια νέμοντα. Τί οὖν, φησὶν, εἰς παρανόμως ὁ ἔνδον κρίνη ; Διὰ τί, εἰπέ μοι ; κατὰ ποίους γὰρ νόμους δικάζει ὁ Ἕλληνας, καὶ κατὰ ποίους ὁ Χριστιανός ; οὐκ εὐδὴλον ὅτι κατὰ μὲν τοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἕλληνας, κατὰ δὲ τοὺς τοῦ θεοῦ ὁ Χριστιανός ; Οὐκοῦν ἐνταῦθα μᾶλλον τὸ δίκαιον, ἐπειδὴ καὶ ἐξ οὐρανῶν εἰσὶν οἱ νόμοι B πεμφθέντες. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν μετὰ τῶν εἰρημένων (54) καὶ ἑτερά ἐστὶν ὑποπτεῦσαι πολλὰ, καὶ ῥητόρων δεινότητα, καὶ διαφθορὰν ἀρχόντων, καὶ πολλὰ ἄλλα τὸ δίκαιον λυμαίνεται·

20 v. 11.

ῥλοιδορίας] + ἀμαρτήματα F. Mox ὁ Χριστὸς om. idem. ἡ ἐκ τῆς μέθης τὰ χαλεπώτατα inverso ord. C.E. ἰλέγων] ταῦτα C. ἡμᾶς C.E.F. Aret. ἡμᾶς Edd. Statim ἐξείλετο F. et a pr. man. A. θεός] + φησὶν C. ἡμῖν C. Aret. Edebatur ὑμῖν. ἩΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ δικάζεσθαι, ἀλλὰ φέρειν ἡμᾶς γενναίως τοὺς ἀδικούντας· τοῦτο γὰρ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ὁμοίους ποιεῖ. Veron. οὐρανοῦ F. Sav. marg. ἄλλα] + οἷς C. Mox λυμαίνοντα edidit Sav. nescio quo auctore. Hunc tamen invitis libris secuti sunt Mor. Ben.

ποιότης. Ἐντρέψας τοίνυν ἀπὸ τῶν κοινῶν λογισμῶν, καὶ
 Επρὸ τούτων ἀπὸ τῶν κειμένων ἐπάθλων, εἰς ἀπειλὴν κατακλείει
 τὴν παραίνεσιν, ἰσχυρότερον ποιῶν τὸν λόγον, καὶ οὕτω λέγων·
 18“ Οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;
 Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί,
 οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὐ κλέπται, (344)
 οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρο-
 νομήσουσι.” Τί λέγεις; περὶ πλεονεκτῶν διαλεγόμενος,
 τοσοῦτον ὄχλον ἐπήγαγες ἡμῖν παρανόμων ἀνθρώπων; Ναί,
 φησὶν· ἀλλ’ οὐ συγχέων τὸν λόγον τοῦτο ποιῶ, ἀλλὰ καὶ
 140 τάξει προβαίνων. Ὡς περ γὰρ περὶ τῶν πόρνων διαλεγόμενος,
 μέμνηται πάντων ὁμοῦ, οὕτω πάλιν τοῦ πλεονέκτου μνησθεὶς,
 πάντας εἰς μέσον ἄγει, πρὸς τοὺς ἐλέγχους συνεθίζων τοὺς τὰ
 τοιαῦτα συνειδότας ἑαυτοῖς. Τὸ γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἐτέρων
 μνήμας συνεχῶς ἀκούειν τὴν κειμένην κόλασιν αὐτοῖς, εὐπαρά-
 δεκτον ποιεῖ τὸν ἔλεγχον, ^αἐπειδὴν τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἀμαρτή-
 μασις ἐπαποδύηται. Οὐδὲ γὰρ ὡς συνειδὼς ^εἐνταῦθα αὐτοῖς
 ταῦτα, οὐδὲ ὡς ἐλέγχων ποιεῖται τὴν ἀπειλὴν· ὁ μάλιστα καὶ
 ἱκανὸν ἔστι κατασχεῖν τὸν ἀκροατὴν, καὶ μὴ ἀφεῖναι ἀποκη-
 δῆσαι, ὅταν μὴ πρὸς αὐτὸν ὁ λόγος ἀποτείνηται, ^βἀλλ’ ἀδιο-
 Βρίστως λεγόμενος, λανθανόντως αὐτοῦ πλήττη τὸ συνειδός.
 “ Μὴ πλανᾶσθε.” Ἐνταῦθα αἰνίττεται τινες λέγοντας, ὅπερ
 καὶ νῦν λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι φιλόανθρωπος ὢν ὁ θεὸς καὶ
 ἀγαθός, οὐκ ἐπεξέρχεται τοῖς πλημμελήμασι· μὴ δὲ φοβηθῶμεν·
 οὐδένα γὰρ ἐπ’ οὐδενὶ δίκην ἀπαιτήσκει ποτέ. ^βΚαὶ τούτων
 ἕνεκ ἐφῆσι, “ Μὴ πλανᾶσθε.” Πλάνης γὰρ ἐστὶν ἐσχάτης
 καὶ ἀπάτης, ἐλπίσαντα χρηστὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτυχεῖν, καὶ
 ταῦτα περὶ θεοῦ ὑποπτεύειν, ^αμηδὲ περὶ ἀνθρώπου τις ἐν-
 νοήσκει. Διὸ φησιν ὁ προφήτης ἐκ προσώπου αὐτοῦ· 19“ Ὑπέ-
 140 λαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαι σοὶ ὁμοιος· ἐλέγξω ^κσε καὶ παρα-
 στήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀνομίας σου.” καὶ ὁ Παῦλος
 ἐνταῦθα, “ Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι.” τὸν ἤδη καταδικασθέντα
 πρῶτον τίθησιν· “ οὔτε μοιχοί, οὔτε ^μμαλακοί, οὔτε ^ημέθυσοι
 βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι.” Πολλοὶ τούτου ^οἐπελάβοντο
 τοῦ χωρίου, ὡς σφόδρα τραχέος, εἶγε τὸν μέθυσον καὶ λοῖδορον
 μετὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ ἡταιρηκότος καὶ τοῦ ἀρσενικοῦ
 τίθησι· καίτοιγε οὐκ ἴσα τὰ ἐγκλήματα· πῶς οὖν τὰ τῆς

18 γ. 9, 10.

19 Psal. xlix. 21.

^α ἐπειδὴν] μάλιστα ἐπειδὴν C. Aret. ^ε ἐνταῦθα om. F. ^ι ἐστι] ἦν F.
^ε Haec ἀλλ’ ἀδ. λεγ. λανθανόντως om. F. ^η καὶ om. C. ^ι φησὶ] + τὸ C.
^κ σε om. E. ^λ ἀνομίας] ἀμαρτίας F. ^μ μαλακοί] + οὔτε ἀρσενικοῖται F.
^η μέθυσοι] + οὔτε λοῖδοροι Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^ο ἐπελά-
 θοντο mendose F.

κολάσεως ἴσα ; Τί οὖν ἐροῦμεν ; Ὅτι μάλιστα μὲν οὖν οὐ μικρὸν τὸ τῆς μέθης καὶ τὸ τῆς Ρλοιδορίας, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς D τὸν μωρὸν καλέσαντα τὸν ἀδελφὸν τῇ γεέννῃ παρέδωκε· πολ- λάκις γὰρ ἐντεῦθεν ἐτέχθη θάνατος· καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων δὲ δῆμος ἡτὰ χαλεπώτατα ἐκ τῆς μέθης ἐξήμαρτεν ἀμαρτήματα. Ἐπειτα, ὅτι οὐ περὶ κολάσεως ὁ λόγος αὐτῷ τέως, ἀλλὰ περὶ ἐκπτώσεως βασιλείας. Τῆς μὲν οὖν βασιλείας ὁμοίως καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἐκπίπτουσιν· εἰ δέ τινα ἐν τῇ γεέννῃ διαφορὰν ἔχουσιν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ ζητεῖν· οὐ γὰρ περὶ τούτου πρόκειται νῦν ἡμῖν. 20 “Καὶ ταῦτά τινες ἤτε· ἀλλ’ ἀπελού- σασθε, ἀλλ’ ἡγιάσθητε.” Σφόδρα ἐντρεπτικῶς ἐπήγαγε ἴλέγων· ἐννοήσατε ἡλίκων ἡμᾶς ἐξείλετο κακῶν ὁ θεός, ὅσων E ἡμῖν φιλανθρωπίας παρέσχετο πείραν καὶ ἀπόδειξιν· καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀπαλλαγῆς τὴν ἀντίδοσιν ἔδωκεν, ἀλλ’ ἐπὶ πολὺ τὴν ἐργασίαν προήγαγε· καὶ γὰρ καθαρὸν ἐποίησεν. Ἀρ’ οὖν ταῦτο μόνον ; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἡγίασεν. Ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσε. Καίτοιγε καὶ τὸ τῶν ἀμαρτη- μάτων ἀπαλλαγῆναι, δωρεὰ μεγάλη· νυνὶ δέ σε καὶ μυρίων ἐπέπλησεν ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο γέγονεν, “Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ” οὐκ ἐν τῷδε καὶ τῷδε· ἀλλὰ “καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.”

Ἡ ταῦτ’ οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, καὶ τὸ μέγεθος τῆς γεγενη- 141 μένης ἐργασίας ἐννοοῦντες, μένωμεν σωφρόνως βιοῦντες, τῶν τε ἀπηριθμημένων καθαρεύοντες ἀπάντων, καὶ τὰ δικαστήρια φεύγωμεν τὰ ἐν ἀγοραῖς ταῖς ἔξω, καὶ τὴν εὐγένειαν, ἣν ὁ θεὸς ἡμῖν ἐχαρίσατο, ταύτην διαφυλάξωμεν. Ἐννόησον γὰρ ἡλίκης ἵστιν αἰσχύνῃς καθεῖσθαι Ἑλληνα σοὶ τὰ δίκαια νέμοντα. Τί οὖν, φησὶν, εἰς παρανόμως ὁ ἔνδον κρίνη ; Διὰ τί, εἰπέ μοι ; κατὰ ποίους γὰρ νόμους δικάζει ὁ Ἕλλην, καὶ κατὰ ποίους ὁ Χριστιανός ; οὐκ εὐδηλον ὅτι κατὰ μὲν τοὺς τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἕλλην, κατὰ δὲ τοὺς τοῦ θεοῦ ὁ Χριστιανός ; Οὐκοῦν ἐνταῦθα B μᾶλλον τὸ δίκαιον, ἐπειδὴ καὶ ἐξ οὐρανῶν εἰσὶν οἱ νόμοι B πεμφθέντες. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν μετὰ τῶν εἰρημένων (345) καὶ ἕτερα ἔστιν ὑποπτεῦσαι πολλὰ, καὶ ῥητόρων δεινότητα, καὶ διαφθορὰν ἀρχόντων, καὶ πολλὰ ἄλλα τὸ δίκαιον λυμαίνεται·

20 v. 11.

ῥλοιδορίας] + ἀμαρτήματα F. Mox ὁ Χριστὸς om. idem. ἡ ἐκ τῆς μέθης τὰ χαλεπώτατα inverso ord. C.E. ἴλέγων] ταῦτα C. ἡμᾶς C.E.F. Aret. ἡμᾶς Edd. Statim ἐξείλετο F. et a pr. man. A. θεός] + φησὶν C. ἡμῖν C. Aret. Edebatur ὑμῖν. HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ δικάζεσθαι, ἀλλὰ φέρειν ἡμᾶς γενναίως τοὺς ἀδικοῦντας· τοῦτο γὰρ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ ὁμοίους ποιεῖ. Veron. οὐρανῶν F. Sav. marg. ἄλλα] + οἷς C. Mox λυμαινόμενα edidit Sav. nescio quo auctore. Hunc tamen invitis libris secuti sunt Mor. Ben.

ἐνταῦθα δὲ τοιοῦτον οὐδέν. Τί οὖν, ἂν ὁ ἀντίδικος δυνάστης ἦ ; φησί. Καὶ διὰ τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα δικάζεσθαι ἐνταῦθα χρή· ἐν γὰρ τοῖς ἔξω δικαστηρίοις περιέσται σου πάντως. Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔνδον καταφρονεῖ καὶ ἔξω πρὸς βίαν ἔλκει, βέλτιον, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης μέλλεις πάσχειν, ²ἐκόντα **Κ**ύποστῆναι καὶ μὴ δικάσασθαι, ἵνα καὶ μισθὸν ἔχῃς. ²¹“^a Ἄν γάρ τις ^aσοι θέλῃ κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ^bἀφήσεις αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.” καὶ, “^cἼσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου ^cεἰ ἐν τῇ ὁδῷ μετ’ αὐτοῦ.” Καὶ τί χρή λέγειν τὰ ἡμέτερα; καὶ γὰρ αὐτοὶ οἱ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων συνήγοροι μυριάκις ταῦτα λέγουσιν, ὅτι βέλτιον ἔξωθεν διαλύεσθαι. Ἄλλ’ ὦ τῶν χρημάτων, μᾶλλον δὲ, ^dὅ τοῦ ἀτόπου ἔρωτος τῶν χρημάτων· ὅτι πάντα ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλε, καὶ πάντα λῆρος τοῖς πολλοῖς καὶ μῦθοι διὰ τὰ χρήματα. Καὶ τὸ μὲν βιωτικούς εἶναι τοὺς τοῖς δικαστηρίοις **Δ**ένοχλοῦντας, ^eοὐδὲν θαυμαστόν· τὸ δὲ πολλοὺς τῶν ἀποταξαμένων τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα ποιεῖν, τοῦτό ἐστιν ὃ συγγνώμης πάσης ἐστέρηται. Εἰ γὰρ ^fἐθέλοις ἰδεῖν πόσον ταύτης ἀπέχειν σε τῆς χρείας, τῆς τῶν δικαστηρίων λέγω, προσέταξεν ἡ γραφή, καὶ τίσιν οἱ νόμοι κείνται μαθεῖν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· ²²“ Δικαίῳ νόμος οὐ κείται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις.” Εἰ δὲ περὶ τοῦ Μωϋσαϊκοῦ ταῦτά φησι, πολλῶ μᾶλλον περὶ τῶν ἔξωθεν. “Ἄν μὲν οὖν ἀδικῇς, δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἴης δίκαιος· ἐὰν δὲ ἀδικῇ καὶ φέρῃς· δικαίου γὰρ μάλιστα **Ε** τοῦτό ἐστιν· οὐδὲν χρεῖαν ἔχεις τῶν ἔξωθεν νόμων. Καὶ πῶς δυνήσομαι φέρειν ἀδικούμενος; φησί. Καίτοιγε ὁ Χριστὸς καὶ τούτου τι πλεον προσέταξεν. Οὐ γὰρ μόνον ἀδικούμενον φέρειν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ καὶ προσεπιδαψιλεύεσθαι τῷ ἀδικούντι, καὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ πάσχειν ὑπερβαίνειν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ποιούντος κακῶς. Οὐ γὰρ εἶπε, τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν ἄφες τὸν χιτῶνα· ἀλλὰ μετ’ ἐκείνου καὶ ¹⁴²τὸ ἱμάτιον δός. Νίκησον γὰρ αὐτὸν, φησί, τῷ κακῶς πάσχειν, μὴ τῷ κακῶς ποιεῖν· αὕτη γὰρ ἡ σαφὴς νίκη καὶ λαμπρά. Διὸ καὶ προῖὼν ἔλεγεν ὁ Παῦλος· “^gἮδη μὲν οὖν ὅλως ἡττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ’ ἐαυτῶν. Καὶ διὰ τί οὐ μᾶλλον ἀδικεῖσθε;” “Ὅτι γὰρ ὁ ἀδικούμενος νικᾷ μᾶλλον τοῦ μὴ φέροντος ἀδικεῖσθαι, τοῦτο ὑμῖν ποιήσω φανερόν. Ὁ μὴ

21 Matth. v. 40, 25.

22 1 Tim. i. 9.

² ἐκόντα nostri omnes et Reg. apud Montef. ἐκὼν Edd. ^a σοι]+φησὶν C.
^b ἄφες C. Sav. marg. ^c εἰ] ἡ vel ἡ A.C.E. ^d δ] ἀλλ’ ὧ Edd. ἀλλ’ non
 est in Codd. ^e θαυμαστόν οὐδὲν inverso ord. A.F. ^f ἐθέλοις omnes.
 ἐθέλεις vulgo.

φέρων ἀδικεῖσθαι, καὶ εἰς ἐδικαστήριον ἐλκύσῃ, καὶ περιγένηται, τότε μάλιστα ἡττηται· ὁ γὰρ οὐκ ἤθελεν, ἔπαθεν· ἡνάγκασε ἡ γοῦν αὐτὸν ὁ ἀντίδικος καὶ ἀλγῆσαι καὶ δικάσασθαι. Τί γὰρ ὅτι νενίκηκας; τί δὲ ὅτι τὰ χρήματα ἀπέλαβες ἅπαντα; ὅπερ Β οὐκ ἐβούλου τέως ὑπέμεινας, ἀναγκασθεὶς δικάσασθαι. Ἄν δὲ ἐνέγκῃς τὴν ἀδικίαν, νικᾷς, χρημάτων ἵμὲν ἀποστερούμενος, τῆς δὲ νίκης οὐκέτι τῆς ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ταύτῃ· οὐ γὰρ ἴσχυσέ σε ἀναγκάσαι ἐκείνος, ὅπερ οὐκ ἐβούλου, ποιῆσαι. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, εἰπέ μοι, τίς ἐνίκησεν ἐπὶ τῆς κοπρίας; τίς ἡττήθη; ὁ πάντα ἀφαιρεθεὶς Ἰώβ, ἢ ὁ πάντα ἀφελόμενος διάβολος; Δῆλον ὅτι ὁ πάντα ἀφελόμενος διάβολος. ἵΤίνα θαυμάζομεν τῆς νίκης, τὸν διάβολον τὸν πλήξαντα, ἢ τὸν Ἰώβ τὸν πληγέντα; Δῆλον ὅτι τὸν Ἰώβ. Καίτοιγε οὐκ ἴσχυσε C χρήματα ἀπολλύμενα κατασχεῖν, οὐ σῶσαι τοὺς παῖδας τοὺς αὐτοῦ. Καὶ τί λέγω χρήματα καὶ παῖδας; τὴν τοῦ σώματος οὐκ ἴσχυσε περιποιήσασθαι σωτηρίαν. Ἄλλ' ὅμως οὗτός ἐστιν ὁ νίκησας, ὁ πάντα τὰ ὄντα ἀποβαλὼν. Χρήματα μὲν γὰρ οὐκ ἴσχυσε κατασχεῖν, τὴν δὲ εὐσέβειαν κατέσχε μετὰ ἀκριβείας ἀτάσης. Ἄλλὰ παισὶν οὐκ ἐπήμυνεν ἀπολλυμένοις. Καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ ἐκείνους λαμπροτέρους ἐποίησε τὸ συμβᾶν, καὶ ἑαυτῷ δὲ οὕτως ἤμυνεν ἐπηρεαζομένῳ. Εἰ δὲ μὴ κακῶς ἔπαθε καὶ ἡδίκηθη παρὰ τοῦ διαδόλου, οὐκ ἂν ἐνίκησε τὴν λαμπρὰν D νίκην ἐκείνην. Εἰ πονηρὸν ἦν τὸ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἂν ἡμῖν αὐτὸ ἐπέταξεν ὁ θεός· πονηρὰ γὰρ ὁ θεὸς οὐκ ἐπιτάττει. Ἡ οὐκ ἴστε, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς τῆς δόξης; καὶ οὐκ ἂν αἰσχύνῃ καὶ γέλῳτι καὶ ζημίᾳ περιβαλεῖν ἡμᾶς ἠθέλησεν, ἀλλὰ τὰναντία (346) προξενῆσαι. Διὰ τοῦτο ἡ κελεύει ἀδικεῖσθαι, καὶ πάντα πράττει, ὥστε ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῶν βιωτικῶν, καὶ πείσαι τί δόξα καὶ τί αἰσχύνῃ, τί ζημία καὶ τί ἡ κέρδος. Ἄλλὰ δεινὸν τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ ἐπηρεάζεσθαι. Οὐκ ἔστι δεινὸν, οὐκ ἔστιν, E ἄνθρωπε. Μέχρι τίνος πρὸς τὰ παρόντα ἐπτόησαι; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπέταξεν ὁ αὐτὸς ὁ θεός, εἰ δεινὸν ἦν. Σκόπει δέ. Ὁ ἡδικηκὼς ἀπῆλθε χρήματα ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνειδὸς πονηρόν· ὁ δὲ ἡδικημένος, χρημάτων μὲν ἀπεστερημένος, παρρησίαν δὲ κεκτημένος πρὸς τὸν θεόν, κτῆμα μυρίων θησαυρῶν τιμιώτερον. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, φιλοσοφῶμεν ἐκ προαιρέσεως, καὶ μὴ πᾶσχωμεν τὰ τῶν ἀνοήτων, οἳ τότε νομίζουσι μὴ ἀδικεῖσθαι,

ε δεσμοκτήριον E. ἡ γοῦν A.E.F. γὰρ Edd. ἵ μὲν om. F. κ ἐπὶ] ὁ ἐπὶ A.F. Veron. Apud Sav. autem locus sic legitur: τίς ἐνίκησεν, ὁ βάσκαρος ἢ ὁ ἐπὶ τῆς κοπρίας; Neque aliter Mor. Ben. repugnantibus nostris omnibus. τίνα] + οὖν C. ἡ κελεύει] + ἡμᾶς Edd. in vitis libris. ἡ κέρδος] τὸ κ. E. ὁ αὐτὸς om. F.

ὅταν ἀπὸ δικαστηρίου τοῦτο πάθωσι. Τούναντίον δὲ ἅπαν
 143 ἐστὶν ἡ μεγίστη ζημία, καὶ ὅλως ὅταν μὴ ἐκόντες ταῦτα
 φιλοσοφῶμεν, ἀλλ' ἡττηθέντες ἐκείθεν. Οὐδὲν γὰρ κέρδος
 ἀπὸ δικαστηρίου ἡττηθέντα ἐνεγκεῖν· καὶ γὰρ τῆς ἀνάγκης
 ῥτὸ πρᾶγμα γίνεται λοιπόν. Τίς οὖν ἡ λαμπρὰ νίκη; Ὅταν
 σὺ καταφρονήσης, ὅταν μὴ δικάσῃ. Τί φῆς; ἀφηρέθην
 ἅπαντα τὰ ὄντα, φησὶ, καὶ σιγᾶν κελεύεις; ἐπηρεάσθην, καὶ
 φέρειν πρᾶως παραινείς; καὶ πῶς δυνήσομαι; Ῥᾶστα μὲν
 οὖν, ἂν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψῃς, ἂν ἴδῃς τὸ κάλλος τοῦτο,
 καὶ ποῦ σε ἐπηγγείλατο δέξασθαι ὁ θεὸς φέροντα ἀδικίαν
 γενναίως. Τοῦτο τοίνυν ποιεῖ, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν,
 Β ἐννόησον ὅτι τῷ ἐκεῖ καθημένῳ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ γέγονας
 ὁμοιος. Καὶ γὰρ ⁹καὶ ἐκεῖνος ὑβρίσθη καὶ ἤνεγκε, καὶ ὠνεί-
 δίσθη καὶ οὐκ ἡμύνατο, καὶ ἔτυπτήθη καὶ οὐκ ἐπεξῆλθεν·
 ἀλλὰ καὶ ⁸τοῖς ἐναντίοις ἡμείψατο, εὐεργεσίαις μυρίαῖς τοὺς
 τὰ τοιαῦτα πεποιηκότας, καὶ ἡμᾶς μιμητὰς αὐτοῦ γενέσθαι
 ἐκέλευσεν. Ἐννόησον ὅτι γυμνὸς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρός
 σου· ⁴γυμνὸς καὶ ἀπελεύση καὶ σὺ κακεῖνος ὁ ἡδίκηκός· μᾶλλον
 δὲ ἐκεῖνος ⁵μὲν μετὰ μυρίων τραυμάτων σκώληκα τικτόντων.
 Ἐννόησον ὅτι πρόσκαιρα τὰ παρόντα, λόγισαι τοὺς τάφους
 C τῶν προγόνων, κατάμαθε τὰ γεγενημένα σαφῶς, καὶ ὅψαι
 ὅτι ἰσχυρότερόν σε ἐποίησεν ὁ ἀδικήσας. Τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ
 πάθος χαλεπώτερον ἐποίησε, τὴν φιλαργυρίαν λέγων τὸ δὲ
 σὸν ἀσθενέστερον, λαβὼν τὴν τροφήν τοῦ θηρίου. Καὶ ἔτι
 πρὸς τούτοις ἀπήλλαξέ σε φροντίδων, ἀγωνίας, βασκανίας,
 συκοφαντῶν, θορύβου, ταραχῆς, φόβου διηνεκοῦς· καὶ τὸν
 φορυτὸν τῶν κακῶν ἐπεσώρευσεν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν.
 Τί οὖν, ἐὰν λιμῷ παλαίσω; φησί. ¹⁰Μετὰ Παύλου τοῦτο
 πᾶσχεις τοῦ λέγοντος· “Ἀχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν
 καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν.” Ἄλλ' ἐκεῖνος διὰ τὸν θεόν,
 D φησί. Καὶ σὺ διὰ τὸν θεόν· ὅταν γὰρ μὴ ἐπεξέλθῃς, διὰ
 τὸν θεόν τοῦτο ποιεῖς. Ἄλλ' ὁ ἡδίκηκός μετὰ τῶν πλου-
 τούντων τρυφᾷ. Μᾶλλον δὲ μετὰ τοῦ διαβόλου ἀλλὰ σὺ
 μετὰ Παύλου στεφανοῦσαι. Μὴ τοίνυν δέδιθι λιμόν· ²³“Οὐ
 γὰρ λιμοκτονήσει κύριος ψυχὰς δικαίων.” Καὶ ἕτερός φησι
 πάλιν, “Ἐπίρριψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός
 σε διαθρέψει.” Εἰ γὰρ τὰ στρουθία τοῦ ἀγροῦ διατρέφει,

23 Prov. x. 3. Psal. liv. 23.

⁹ τὸ πρᾶγμα, quod aberat, receptum ex libris omnibus.

⁹ καὶ om. A.

¹ ἐτυπτήθη] ἐπτύσθη ex corr. A. in marg. habet Sav. in textum receperunt
 Mor. Ben.

⁸ τοῖς ἐναντίοις] τὸ ἐναντίον C.

⁴ γυμνός καὶ] καὶ ὅτι γυμνός C.

⁵ μὲν] ἀπελεύσεται C.

¹⁰ μετὰ τοῦ Π. F.

πῶς σε οὐ διαθρέψει; Μὴ ^xγινώμεθα τοίνυν ὀλιγόπιστοι
 μηδὲ ὀλιγόψυχοι, ἀγαπητοί. Ὁ γὰρ βασιλείαν οὐρανῶν
 ἐπαγγειλόμενος καὶ τοσαῦτα ἀγαθὰ, τὰ παρόντα πῶς οὐ ^E
 ὁρᾷ; Μὴ περιττῶν ἐπιθυμῶμεν, ἀλλ' αὐταρκείας ^yἐχόμεθα,
 καὶ αἰεὶ πλουτήσομεν· σκεπάσματα ζητῶμεν καὶ τροφὰς, καὶ
 πάντων ἐπιληψόμεθα καὶ τούτων καὶ τῶν πολλῶ ^zμειζό-
 των. Εἰ δὲ ἀλγεῖς ἔτι καὶ κάτω κύπτεις, ἡβουλόμεν σοι
 τοῦ ἡδικοκότος μετὰ τὴν νίκην δεῖξαι τὴν ψυχὴν, πῶς τέφρα
 γίνεται. Καὶ γὰρ ἡ ἀμαρτία τοιοῦτον· ἕως μὲν ἂν ἐργα-
 σθῇ, παρέχει τινὰ ἡδονὴν· ὅταν δὲ τελεσθῇ, τότε ἡ μικρὰ ¹⁴⁴
 ἡδονὴ ὑπεξίσταται, ἐπεισέρχεται δὲ ἀθυμία. Ταῦτα καὶ ὅταν
 ὑβρίζωμέν τινας, πάσχομεν· ὕστερον γοῦν ἑαυτῶν κατηγο-
 ρούμεν. Οὕτω καὶ ὅταν πλεονεκτήσωμεν, χαίρομεν μετὰ δὲ
 ταῦτα κεντούμεθα ὑπὸ τοῦ συνειδότος. Ὅρᾳς παρὰ τῷ δεῖνι
 τὴν οἰκίαν τοῦ πένητος; Δάκρυσον, μὴ τὸν ἀπεστερημένον,
 ἀλλὰ τὸν εἰληφότα· οὐ γὰρ ἔδωκεν, ἀλλ' ἔλαβε κακόν.
 Ἐκείνον μὲν γὰρ τῶν παρόντων ἀπεστέρησεν, ἑαυτὸν δὲ τῶν
 ἀφάτων ἀγαθῶν ἐξέβαλεν. Εἰ γὰρ ὁ μὴ δοὺς τοῖς δεομένοις,
 εἰς γέενναν ἄπεισιν, ὁ λαμβάνων τὰ τῶν δεομένων, τί πείσεται;
 Καὶ τί τὸ κέρδος, φησὶν, ὅταν ἐγὼ πάθω ^aκακῶς; Μέγα ^B
 (347) μὲν οὖν τὸ κέρδος. Οὐ γὰρ τῇ τιμωρίᾳ τοῦ ^aκακῶς πεποιη-
 κότος ἴστησί σοι τὴν ἀντίδοσιν ὁ θεός· ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ᾔην
 μέγα. Τί γὰρ ὄφελος, ^bὅταν ἐγὼ πάθω κακῶς, κακείνος
 πάσχη κακῶς; Καίτοιγε πολλοὺς οἶδα μεγίστην παραμυθίαν
 ταύτην ἡγουμένους, καὶ τὸ πᾶν ἀπειληφέναι νομίζοντας, ὅταν
 τοὺς ^cἐπηρεάσαντας ἴδωσι κολαζομένους. Ἄλλ' ὅμως ὁ θεὸς
 οὐκ ἐν τούτοις ἴστησι τὴν ἀμοιβήν. Ἀλλὰ βούλει μαθεῖν ὅσα
 τὰ ἀγαθὰ σε διαδέξεται; Τὸν οὐρανόν σοι πάντα ἀνοίγει,
 τῶν ἀγίων ποιεῖ συμπολίτην, εἰς τὸν ^dαὐτὸν χορὸν τελεῖν ^C
 σε παρασκευάζει, ἀμαρτημάτων ἀπολύει, δικαιοσύνη στεφανοῖ.
 Εἰ γὰρ οἱ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἀφιέντες τυγχάνουσιν ἀφέσεως,
 οἱ μὴ μόνον ἀφιέντες, ἀλλὰ καὶ ἐπιδαψιλευόμενοι, τίνος οὐ
 τεύξονται ^eἀπολογίας; Μὴ τοίνυν ἀγεννῶς ἐνέγκης, ἀλλὰ καὶ
 εὔξαι ὑπὲρ τοῦ ἡδικοκότος· ὑπὲρ γὰρ σαυτοῦ τοῦτο ποιεῖς.
 Ἐλαβέ σου ^fχρήματα; ἀλλὰ καὶ ἀμαρτίας· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ
 Νεεμᾶν καὶ τοῦ Γιεζῆ γέγονε. Πόσον οὐκ ἂν ἠθέλησας δοῦναι
 πλοῦτον ὥστε ἀφεθῆναί σοι τὰ ἀμαρτήματα; Τοῦτο τοίνυν

^x γινώμεθα A. Statim ὀλιγόπιστοι μηδὲ om. E. ^y ἐχόμεν a pr. man. A.
^z κακῶς] + κακείνος πάσχη κακῶς C. ^a κακῶς om. a pr. man. A. ^b ὅταν]
 Sic omnes. εἰ Edd. ^c ἐπηρεάζοντας F. ^d αὐτὸν] Sic A.C. Veron.
 Aret. Legebatur αὐτῶν. ^e ἀπολογίας nostri omnes cum Regio apud
 Montef. et Veron. εὐλογίας Sav. cet. ^f τὰ χρήματα Edd. τὰ om. A.E.F.

γίνεται νῦν· ἂν γὰρ ἐνέγκῃς γενναίως καὶ μὴ καταράσῃ, λαμπρὸν ἀνεδήσω τὸν στέφανον. Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος ἔηκουσα· ²⁴“Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.” Καὶ τὸ ἔπαθλον ἐννόησον ἡλίκον· “Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Ὡστε οὐδὲν ἀπεστέρησαι, ἀλλὰ καὶ προσέλαβες· οὐκ ἠδίκησαι, ἀλλὰ καὶ ἐστεφανώθης, φιλοσοφώτερος γενόμενος τὴν ψυχὴν, ὅμοιος τῷ θεῷ καταστάς, τῆς φροντίδος τῶν χρημάτων ἀπαλλαγείς, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κτησάμενος. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι φιλοσοφῶμεν ἐν ταῖς ἀδικίαις, ἀγαπητοὶ, ἵνα καὶ τῆς τοῦ παρόντος βίου ταραχῆς ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τὴν ἐ^h ἀνόνητον ἐκβάλωμεν ἀθυμίαν, καὶ τῆς μελλούσης χαρᾶς ἐπιτύχωμεν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

145

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

¹ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος.

ΤΟΥΣ λαιμάργους ἐνταῦθα αἰνίττεται. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει πάλιν ἐπὶ τὸν πεπορνευκότα ^a φέρεσθαι, ἡ δὲ πορνεία ἀπὸ τρυφῆς καὶ ἀμετρίας, σφοδρῶς τὸ πάθος κολάζει. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν ἀπηγορευμένων λέγει τοῦτο· ἐκεῖνα γὰρ ^b οὐκ ἔξεστιν· Β ἀλλὰ περὶ τῶν ἀδιαφόρων εἶναι δοκούντων. Οἷόν τι λέγω· ἔξεστι, φησί, φαγεῖν καὶ πιεῖν, ἀλλ’ οὐ συμφέρει μετὰ ἀσωτίας. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν αὐτοῦ καὶ παράδοξον, ὃ ^c δὴ πολλαχοῦ ποιεῖν εἴωθεν εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπων τὸν λόγον, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα κατασκευάζει, καὶ δείκνυσιν ὅτι τὸ ἐν ἐξουσίᾳ ποιεῖν, οὐ μόνον οὐ συμφέρει, ἀλλ’ οὐδὲ ἐξουσίας ἐστίν, ἀλλὰ δουλείας. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἀσυμφόρου ἀποτρέπει ^d λέγων, “οὐ συμφέρει”· δεύτερον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου λέγων, ὅτι “οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος.” ^e Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· κύριος εἶ τοῦ φαγεῖν, φησὶν· οὐκοῦν μένε κύριος ὢν, καὶ σκόπει μὴ γένη δούλος τούτου τοῦ πάθους. Ὁ μὲν γὰρ εἰς δέον αὐτῷ ^o κεχρημένος, αὐτὸς αὐτοῦ κύριός ἐστιν· ὁ δὲ εἰς ἀμετρίαν ἐξιὼν, οὐκέτι κύριος, ἀλλὰ δούλος αὐτοῦ γίνεται, τῆς ἀδηφαγίας ἐν αὐτῷ τυραννούσης. Εἶδες πῶς τὸν νομίζοντα

²⁴ Matth. v. 44, 45.

1 CAP. VI. v. 12.

^a ἔηκουσας ex corr. A. receptum a Sav. cet.^h ἀνόνητον Veron.

Statim

ἀθυμίαν ἐκβ. inverso ord. A.F.

Hom. XVII.

^a τρέπεσθαι C.^b οὐκ]

οὐδὲ C.

^c δὴ] καὶ C.^d λέγων] + ὅτι E.^e χρησάμενος F.

ἐξουσίαν ἔχειν, ἔδειξεν ὑπὸ ἐξουσίαν ὄντα; Τοῦτο γὰρ ἔθος τῷ Παύλῳ ποιεῖν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, ¹εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπιν τὰς ἀντιθέσεις, ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. Σκόπει δέ. Ἐκείνων ἕκαστος ἔλεγεν, ἔξεστί μοι τρυφᾶν· αὐτός φησιν, ὅτι οὐχ οὕτως αὐτὸ ποιεῖς, ὡς ἐξουσίαν ἔχων αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὑποκείμενος τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ. ²Οὐ γὰρ ἔχεις ἐξουσίαν τῆς γαστρὸς, ἕως ἂν ἄσωτος ᾖς, ἀλλ' ³αὐτῇ σου τὴν ἐξουσίαν ἔχει. Τοῦτο καὶ ἐπὶ χρημάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔστιν ⁽³⁴⁸⁾εἰπεῖν. ²“Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ.” Κοιλίαν ἐνταῦθα, οὐ τὴν γαστέρα, ἀλλὰ τὴν γαστριμαργίαν λέγει· ὡς ὅταν λέγῃ, ³⁴“Ὁ ὁ θεὸς ἡ κοιλία,” οὐ περὶ τοῦ μέλους λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀδελφείας. “Ὅτι γὰρ τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον ⁴τῶν ἐξῆς. “Καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι· τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ.” Καὶ μὴν ¹καὶ ἡ κοιλία, σῶμα. Ἀλλὰ δύο συζυγίας ἔθηκε, τὰ βρώματα καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ὅπερ κοιλίαν ^Eἐκάλεσε, ³τὸν Χριστὸν καὶ τὸ σῶμα. Τί δέ ἐστι, “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ;” Τὰ βρώματα, φησὶ, πρὸς τὴν γαστριμαργίαν ἔχει φιλίαν, καὶ ²αὕτη πρὸς ταῦτα. ^οΟὐ δύναται οὖν πρὸς τὸν Χριστὸν ἡμᾶς ἄγειν, ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἔλκει. Πάθος γὰρ χαλεπὸν καὶ θηριῶδες ἐστὶ, καὶ δούλους ποιεῖ, καὶ ταύτῃ διακονεῖσθαι παρασκευάζει. Τί τοίνυν περὶ τροφὴν ἐπιτόησαι καὶ κέχηνας, ἄνθρωπε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνης τῆς διακονίας τοῦτο, καὶ πλεον οὐδὲν ἐπιδίδεται· ἀλλ' ὥσπερ δεστοίνῃ τινὶ διακονουμένη μένει διατηροῦσα τὴν δουλείαν ταύτην, καὶ οὐ πρόεισι περαιτέρω, ^ρκαὶ οὐδὲν ἔργον ἕτερον ¹⁴⁶ἔχει, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ μάταιον. ⁹Καὶ ἀμφοτέρω ἀλλήλοις συμπλέκεται καὶ συγκαταλύεται, ἡ κοιλία τοῖς βρώμασι, καὶ τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, δρόμον τινὰ ἀνήνυτον ἀνελίττους· ὡς ἂν εἰ ἀπὸ σώματος διεφθαρμένου σκώληκες τίκτοιεντο, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν σκωλήκων ἀναλίσκοιτο τὸ σῶμα· ἢ ὥσπερ ἂν εἰ κῦμα κορυφούμενον καὶ διαλυόμενον μηδὲν ¹περαῖνοι πλεον. Ταῦτα ²οὐ περὶ τροφῆς καὶ σώματος λέγει, ἀλλὰ τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας καὶ τὴν ³ἀμετρίαν τῶν ἐδεσμάτων διαβάλλει. ^BΚαὶ δηλοὶ ¹τὰ ἐξῆς ^νἐπαγαγόν· “Ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην

2 v. 13.

3 Philipp. iii. 19.

¹ εἰς] καὶ εἰς C. ² οὐ omnes. οὐδὲ Edd. ³ αὕτη F. Veron. ⁴ ἄλλων] ⁺πάντων F. et ex corr. A. Statim ἔστιν εἰπεῖν om. F. ⁵ τῶν] Sic C. E. τὰ vulgo. ⁶ καὶ om. a pr. man. A. ⁷ τὸν] καὶ τὸν ex corr. A. ⁸ αὕτη E. ⁹ οὐ δύναται — ἔλκει om. F. Habentur in Catena. ¹⁰ καὶ] + γὰρ C. καὶ om. E. Statim ἕτερον ἔργον inverso ord. E. ¹¹ καὶ] διὰ καὶ C. Statim συμπλέκεται A. ¹² περαῖνοι E. et a pr. man. A. περανοὶ (sic) F. ¹³ ἀμετρίαν mendose F. ¹⁴ τὰ] τὸ C. ¹⁵ ἐπαγαγόν] ἐπάγει γὰρ C. Ita clam edidit Montef.

καὶ ταῦτα καταργήσει” οὐ τὴν γαστέρα λέγων, ἀλλὰ τὴν ἄμετρον ἐπιθυμίαν, οὐδὲ τὴν τροφήν, ἀλλὰ τὴν τρυφήν. Πρὸς γὰρ ἐκεῖνα οὐ δυσχεραίνει, ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖ περὶ αὐτῶν οὕτω λέγων, ⁴“Ἐχοντες τροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἄρκεσθηςόμεθα” ἀλλὰ ταύτη διαβάλλει τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν διόρθωσιν αὐτοῦ μετὰ συμβουλήν ^ωἐπιτρέψας εὐχῇ. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι προφητεία τὸ εἰρημένον ἐστὶ, τὴν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κατάστασιν δηλοῦσα, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκεῖ φαγεῖν οὐδὲ πιεῖν. Εἰ δὲ τὸ σύμμετρον ἔξει τέλος, πολλῶ μᾶλλον ^κτῆς ἀμετρίας ἀπέχεσθαι δεῖ.

Εἴτα ἵνα μὴ νομίσῃ τις, ὅτι τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ διαβολή, μηδὲ ὑποπτεύσῃ, ὅτι ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὅλον διέβαλε, μηδὲ λέγῃ, ὅτι ἡ φύσις ^γτῆς γαστριμαργίας αἰτία ^ητῆς πορνείας, ^αἄκουσον τῶν ἐξῆς. Οὐ γὰρ τὴν φύσιν αἰτιῶμαι, ^βφησὶ, τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὴν ἄμετρον τῆς ψυχῆς ἀσωτίαν. Διὸ ^εκαὶ ἐπάγει· “Τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ.” ^δΟὐ γὰρ διὰ τοῦτο κατεσκευάσθη, ἵνα ^εἄσωτος ᾖ καὶ πορνεύῃς, ὥσπερ οὐδὲ ^εἡ κοιλία, ἵνα γαστριμαργῇς, ἀλλ’ ἵνα τῷ Χριστῷ ἔπηται ὡς κεφαλῇ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι ἐπικένται. Αἰδεσθῶμεν, φρίξωμεν, ὅτι τοσαύτης ἀξιωθέντες τιμῆς, ὡς ἐκείνου τοῦ ἄνω καθημένου γενέσθαι μέλη, τοσούτοις κακοῖς κατασχύνομεν ἑαυτούς. Κατηγορήσας τοίνυν ἱκανῶς τῶν γαστριμαργῶν, καὶ τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι τῆς κακίας ἀπάγει ταύτης, λέγων· ⁵“Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγείρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.” Εἶδες πάλιν σοφίαν ἀποστολικήν; Τὸ γὰρ ἀξιοπίστον αἰεὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ κατασκευάζει, καὶ μάλιστα νῦν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν μέλος τοῦ Χριστοῦ, ἀνέστη δὲ ὁ Χριστὸς, καὶ τὸ σῶμα πάντως ἔψεται τῇ κεφαλῇ. “Διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.” Ἐπειδὴ ^εγὰρ εἶπε πρᾶγμα ἀπιστούμενον καὶ λογισμοῖς οὐ δυνάμενον ὑποβληθῆναι, τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς δυνάμεως ^καὐτοῦ παρε-

4 1 Tim. vi. 8.

5 v. 14.

^ω ἐπιτρέπει C.^κ τῆς ἀμετρίας] τὸ τῆς ἀμετρίας, οὐ καὶ C. Vulgatum

tuentur Cat. Aret.

^γ τῆς γαστριμαργίας] Sic nostri omnes et Reg. apud

Montef. τοῦ σώματος Edd.

^η ἢ vel ἡ C.E.F. et Reg. ἡ Veron. ἡν, ut

videtur, ante corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. ἡν τῆς πορνείας] ἀλλὰ τῆς πορνείας ἢ γαστριμαργία ex corr. A.

^α ἄκουσον—τοῦ σώματος] ὅρα

πῶς διὰ τῶν ἐξῆς διορθοῦται αὐτό. δείκνυσιν γὰρ ὅτι τὴν φύσιν οὐκ αἰτιάται τοῦ σώματος C. Reg. Aret.

^β φησὶ om. F.^ε καὶ om. A.^δ οὐ γὰρ]

τουτέστιν οὐ C.

^ε ἄσωτος ᾖ] Sic C.E. Veron. ἄσωτος (corr. ἀσώτως) ᾖ F.

ἀσώτως ᾖ a pr. man. A. ἀσώτως ζῇ idem ex corr. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. Μοχ πορνεύη et γαστριμαργῇ (sed hoc ex corr. eraso σ) A. receptum a

Sav. cet. ἡ κ. C.E. Aberat articulus.

^ε καὶ om. C.E.^κ γὰρ om. C.^ι ὑποβληθῆναι est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. subijci Aret. Cf. supra p. 73 E. Edebatur ὑπονοηθῆναι.^κ αὐτοῦ om. C.

χώρησε τὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, οὐ μικρὰν κατ' αὐτῶν ἀπόδειξιν ^mκαὶ ταύτην παρεχόμενος. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ οὐ τέθεικεν αὐτό· ⁿοὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἐξεγερεῖ· ἐξέβη γὰρ τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ πῶς; “Ὁ ^oδὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγειρε·” ^pκαὶ οὐκ εἶδετο κατασκευῆς. Ἐπὶ δὲ τῆς ἡμετέρας ἀναστάσεως, ἐπειδὴ οὐδέπω γέγονεν, οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ἡμᾶς ¹⁴⁷ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.” ^qτῇ ἀξιοπιστίᾳ τῆς τοῦ ποιούντος ἰσχύος τοὺς ἀντιλέγοντας ^rἐπιστομίζων. Εἰ δὲ τῷ πατρὶ τὴν ἀνάστασιν λογιζεται τοῦ Χριστοῦ, μηδέν σε θορυβεῖτω τοῦτο. Οὐ γὰρ ὡς ἀπονοῦντος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο τέθεικεν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ λέγων, ⁶“Λύσατε τὸν ναὸν τούτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν” καὶ πάλιν, “Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν” καὶ ὁ Λουκᾶς δὲ ἐν ταῖς Πράξεσι φησιν, “Οἱς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα.” Τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ Παῦλος ὧς φησὶν; “Ὅτι καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ λογιζεται, καὶ ^Bτὰ τοῦ πατρὸς τῷ υἱῷ. ⁷“^a Ἀ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ^bφησὶ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.” Σφόδρα δὲ εὐκαίρως ἐνταῦθα τῆς ἀναστάσεως ἀνέμνησε, ταῖς ἐλπίσιν ἐκείναις καταστέλλων τῆς ἀδηφαγίας τὴν τυραννίδα, καὶ μονονουχὶ λέγων· ἔφαγες, ἔπιες ἀσώτως, καὶ τί τὸ πέρας; Οὐδὲν, ἄλλ’ ἢ φθορὰ μόνον. Συνεζεύχθης τῷ Χριστῷ, καὶ τί τὸ πέρας; Μέγα καὶ θαυμαστόν· ἡ μέλλουσα ἀνάστασις, ἡ ἔνδοξος ἐκείνη καὶ πάντα ὑπερβαίνουσα λόγον.

Μηδεὶς τοίνυν διαπιστεῖτω τῇ ἀναστάσει· εἰ δέ τις ἀπιστεῖ, ἐποείτω πόσα ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησε, καὶ δεχέσθω καὶ περὶ ^Cἐκείνης ἀπόδειξιν. Τὰ γὰρ ἤδη γενόμενα παραδοξότερα πολλῶ, καὶ θαῦμα ἀμήχανον ἔχοντα. Σκόπει δέ. Γῆν λαβὼν ἔφυρε, καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον, γῆν οὐκ οὔσαν πρὸ τούτου. Πῶς οὖν ἡ γῆ γέγονεν ἄνθρωπος; πῶς δὲ αὕτη οὐκ οὔσα παρήγετο; πῶς δὲ ^xτὰ ἐξ αὐτῆς ἅπαντα, τὰ τῶν ἀλόγων ἄπειρα γένη, τὰ τῶν σπερμάτων, τὰ τῶν φυτῶν, οὐκ ὠδίνων ἐπ’ ἐκείνων ἡγησαμένων, οὐχ ὑετῶν κατενεχθέντων ἐπὶ τούτων, οὐχὶ γεωργίας φανείσης, οὐ βοῶν, οὐκ ἀρότρου, οὐκ ἄλλου οὐδενὸς

⁶ Joan. ii. 19. x. 18. Act. i. 3.

⁷ Joan. v. 19.

¹ Χριστοῦ] + αὐτοῦ C. ^m καὶ om. C. ⁿ οὐ omnes. οὐδὲ Edd. ^o δὲ om. A. ^p καὶ] + γὰρ C. ^q τῇ] τοὺς τῇ E.F. Veron. etiam A. a pr. manu. lidem om. τοὺς ante ἀντιλέγοντας. ^r ἐπιστομίζει F. ^s οὕτω in marg. habet C. ^t φησὶ om. F. ^v ἀλλ’ ἢ C.E. Cat. ἀλλ’ ἢ A. ἀλλή (sic) F. εἰ μὴ Edd. ^w ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀναστάσεως· καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν αἴτιον τοῦ ἁμαρτάνειν τὸ σῶμα, ἀλλ’ ἢ κακὴ προαίρεσις. Veron. ^x τὰ om. C. Floril. p. 156. (Tom. xii. p. 499 D.) τὰ ante τῶν ἀλόγων om. E.

Δυσυντελοῦντος εἰς τὴν γένεσιν τούτων; Διὰ τοῦτο γὰρ ἐκ
 τῆς ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου τοσαῦτα ἐν ἀρχῇ γένη καὶ φυτῶν
 καὶ ἀλόγων ζώων ἀνῆκεν, ἵνα ἄνωθ' ἐν σε παιδεύσῃ τὸν τῆς
 ἀναστάσεως λόγον. Τοῦτο γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἀπορώτερον.
 Οὐ γάρ ἐστιν ἴσον σβεσθέντα ἀνάψαι λύχνον, καὶ μηδαμῶς
 φαινόμενον δεῖξαι πῦρ· οὐκ ἔστιν ἴσον κατενεχθεῖσαν οἰκίαν
 ἡ ἀναστῆσαι, καὶ μηδὲ ὅλως ὑφεστῶσαν παραγαγεῖν. Ἐνταῦθα
 μὲν γὰρ, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ' ἡ ὕλη ὑπέκειτο· ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἡ
 οὐσία ἐφαίνετο. Διὰ τοῦτο τὸ δυσκολώτερον εἶναι δοκοῦν
 Ε² ἐποίησε πρότερον, ἵνα ἐκ τούτου τὸ εὐκολώτερον ^α παραδέξῃ.
 Δυσκολώτερον δὲ εἶπον, οὐχὶ τῷ θεῷ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν
 ἡμετέρων λογισμῶν ἀκολουθίαν. Θεῷ γὰρ δύσκολον οὐδέν·
 ἀλλ' ὥσπερ ζωγράφος ^β ὁ μίαν ποιῶν εἰκόνα, μυρίας εὐκόλως
 ποιήσει, οὕτω καὶ θεῷ ῥάδιον μυρίους ποιῆσαι κόσμους καὶ
 ἀπείρους· μᾶλλον δὲ ὥσπερ εὐκόλον ἐννοῆσαί σε πόλιν καὶ
 κόσμους ἀπείρους, οὕτω ποιῆσαι θεῷ εὐκόλον, μᾶλλον δὲ καὶ
 τούτου πολλῷ πάλιν εὐκολώτερον. Σὺ μὲν γὰρ καὶ βραχὺν
 χρόνον ἀναλίσκεις ἐν τῇ ἐννοίᾳ· ὁ δὲ θεὸς οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ'
^γ ὅσῳ τῶν κουφοτάτων ^δ πτηνῶν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ νοῦ τοῦ
 148 ἡμετέρου ^ε ὅσον οἱ λίθοι βαρύτεροι, ^ς τοσοῦτον ὁ νοῦς ἡμῶν
 τῆς ταχύτητος τῆς ἐν τῷ ποιεῖν ἀπολιμπάνεται τοῦ θεοῦ.
 Ε^δ Ἐθαύμασας αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς γῆς; Ἐννόησον
 πάλιν πῶς ὁ οὐρανὸς γέγονεν οὐκ ὦν, πῶς τὰ ἄπειρα ἄστρα,
 πῶς ^η ἥλιος, πῶς σελήνη· καὶ ταῦτα πάντα οὐκ ὄντα. Πάλιν,
 εἰπέ μοι, πῶς μετὰ τὸ γενέσθαι ἔστηκε, καὶ ἐπὶ τίνος; ποίαν
 ὑποβάθραν ἔχει, ἡ γῆ δὲ ποίαν; καὶ τί μετὰ τὴν ἰγῆν; καὶ
 μετ' ἐκείνο πάλιν τὸ μετὰ τὴν γῆν, ^κ τί; Ὁρᾷς εἰς ἴδιον
 ἴλιγγον ἐκπίπτει σου τὸ τῆς διανοίας ὄμμα, ἂν μὴ ταχέως
 Β ἐπὶ τὴν πίστιν καταδράμῃς καὶ τὴν ἀκατάληπτον δύναμιν τοῦ
 ποιήσαντος; Εἰ δὲ βούλει καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων στοχάζ-
 ζεσθαι, δυνήσῃ κατὰ μικρὸν πτερῶσαί σου τὴν διάνοιαν. Ποίων
 ἀνθρωπίνων; φησὶν. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς κεραμέας; πῶς τὸ διακλα-
 σθὲν καὶ γενόμενον ἄμορφον διαπλάττουσι σκεῦος; τοὺς τὴν
 μεταλλικὴν χωνεύοντας γῆν, πῶς τὴν γῆν χρυσίον ἀποφαίνουσι,
 καὶ σίδηρον καὶ χαλκόν; ^μ Πάλιν ἐτέρους τοὺς τὴν ὕελον

^γ ἀναστῆσαι F. ² ἐποίησε—εὐκολώτερον om. F. ^α παραδείξῃ Flor.
^β ὁ μίαν] ὁμοίαν A.C. Aret. ^γ ὅσον F. ^δ πτηνῶν] Sic C.E. repugnantibus Aret.
 Edebatur τινός. ^ε ὅσον addunt C.E. Deerat in Edd. ^ς τοσοῦτον C.E.F.
 τοσοῦτῳ Edd. ^δ ἐθαύμασας] καὶ θαυμάσας A. ^η ὁ ἥλιος et ἡ σελήνη
 Edd. repugnantibus libris. ^ι γῆν]+πάλιν ἐστὶ C. Idem mox τὸ μετὰ τῆς
 γῆν om. ^κ τί om. E. ^λ ὅσον omnes. πόσον vulgo. Statim ἴλιγγον
 A.C.E. ἴλιγγον Edd. praeter Veron. ^μ πάλιν ἐτέρους] Sic C.E. et Reg.
 apud Montef. qui ita edidit. Consentit Aret. πάλιν καὶ ἐτέρους (ex corr. pro
 ἐτέρων) A. Olim legebatur uno tenore καὶ σίδηρον καὶ χαλκὸν πάλιν ἐτέραν.

ἐργαζομένους, πῶς τὴν ἄμμον εἰς ἓν σῶμα συνεχές καὶ διανγές μετασκευάζουσιν; Εἶπω τοὺς σκυτοδέψας, τοὺς τὰ ἀλουργὰ ἐσθήματα βάπτοντας, ^π πῶς ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου τὸ δεξάμενον C ὁτὴν βαφὴν ἀποφαίνουσιν; Εἶπω τὴν γέννησιν τὴν ἡμετέραν; οὐ σπέρμα βραχὺ πρῶτον ἄμορφον καὶ ἀτύπωτον ἐνίεται εἰς τὴν (350) ὑποδεχομένην μήτραν αὐτό; πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη τοῦ ζώου διάπλασις; Τί δὲ ὁ σῖτος; οὐ κόκκος γυμνὸς εἰς τὴν γῆν καταβάλλεται; οὐ μετὰ τὸ ῥκαταβληθῆναι σήπεται; πόθεν ῥασταχυς καὶ ἀνθέρικες καὶ καλάμη καὶ τὰ ἄλλα πάντα; Οὐ ῥκεγχρίς σύκου μικρὰ πολλάκις ἐμπεσοῦσα εἰς γῆν, καὶ ρίζαν καὶ κλάδους καὶ καρπὸν ἤνεγκεν; Εἶτα τούτων μὲν ἕκαστον δέχη καὶ οὐ περιεργάζη, τὸν δὲ θεὸν μόνον ἀπαιτεῖς εὐθύνας D μετασκευάζοντα ἡμῶν τὸ σῶμα; Καὶ ποῦ ταῦτα ἄξια συγνώμης;

Ταῦτα πρὸς ῥΕλληνας ^ε λέγομεν καὶ τὰ τοιαῦτα· πρὸς γὰρ τοὺς ταῖς γραφαῖς πειθομένους οὐδὲ λόγου μοι δεῖ. Εἰ γὰρ ῥμέλλοις περιεργάζεσθαι πάντα τὰ ἐκείνου, τί πλέον ἔξει τῶν ἀνθρώπων ὁ θεός; Καίτοιγε καὶ ἀνθρώπους πολλοὺς οὐ περιεργαζόμεθα. ^ν Εἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο ποιούμεν, καὶ οὐ περιεργαζόμεθα, πολλῶ μᾶλλον τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν πραγμαμονεῖν οὐ χρή, οὐδὲ ^ω λογισμοὺς ἀπαιτεῖν· πρῶτον μὲν, ὅτι ἀξιόπιστος ὁ ἀποφαινόμενος, δεύτερον δὲ, ὅτι οὐ δέχεται E λογισμῶν ἔρευναν τὰ πράγματα. Οὐ γὰρ οὕτω πτωχὸς ὁ θεός, ^ω ὥς τοιαῦτα ἐργάζεσθαι μόνα, ἅ τῇ τῶν λογισμῶν ἀσθενείᾳ περιληφθῆναι δύναται τῶν σῶν. Εἰ γὰρ τέκτονος ἔργον οὐ καταλαμβάνεις, πολλῶ μᾶλλον τοῦ ἀριστοτέχνου θεοῦ. Μὴ ἀπιστεῖτε τοίνυν τῇ ἀναστάσει· ἐπεὶ πολλῶ μακρὰν τῆς ἐλπίδος ἔσεσθε τῆς μελλούσης. ῥΑλλὰ τί τὸ σοφὸν τῶν ἀντιλεγόντων, μᾶλλον δὲ τὸ σφόδρα ἀνόητον; Καὶ πῶς, ὅταν ἀναμιχθῇ τὸ σῶμα τῇ γῇ καὶ γένηται γῆ, καὶ ῥαῦτη 149 πάλιν ἐτέρωθι μετενεχθῇ, ἀναστήσεται, φησί; Σοὶ τοῦτο ῥἄπορον εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' οὐ τῷ ἀκοιμήτῳ ὀφθαλμῷ· ἐκείνῳ γὰρ ῥπαντα δῆλα. Καὶ σὺ μὲν οὐχ ὁρᾷς τὴν ἐν τῇ συγχύσει διαίρεσιν, ἐκείνος δὲ πάντα οἶδεν· ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σὺ μὲν ἀγνοεῖς τοῦ πλησίον, ἐκείνος δὲ πάντα ἐπίσταται. Εἰ ταίνυν ἐπειδὴ ἀγνοεῖς πῶς ἀνίστησιν ὁ θεός, ἀπιστεῖς ὅτι

^π πῶς] οὐχ C. ^ο τὴν βαφὴν om. F. ^ρ βληθῆναι C.F. ^ε ῥασταχυς] ὁ σπέρμας F. ^ν κέγχρος C. Mox ἐμπεσοῦσα F. ^ε λέγωμεν A. et ex corr. E. receptum a Sav. Mor. Ben. ^ν μέλλεις C.E. ^ν Haec ei δὲ ἐπ' ἀνθρώπων—περιεργαζόμεθα om. A.E.F. et Edd. ante Montef. qui ea ex Regio suo in textum admisit. Eadem habent C. et Aret. Statim πολλῶ οὖν μᾶλλον A.E.F. et Edd. etiam Ben. ^ω λογισμοῖς F. ^ω ὥς om. E. ^ν αῦτῇ (sic) F. ^z ῥπειρον C. Reg. apud Montef.

ἀνίστησιν, ἀπιστήσεις ὅτι καὶ τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ οἶδεν· οὐ φαίνεται γὰρ οὐδὲ ταῦτα. Καίτοι ἐπὶ τοῦ σώματος μὲν ὕλη ἐστὶν ὁρατὴ, καὶ διαλυθῇ· ἐκεῖναι δὲ αἱ ἔννοιαι ἀόρατοι. Ὁ Β τὰ ἀόρατα τοίνυν εἰδὼς μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης, τὰ ὁρατὰ οὐκ ὄψεται, καὶ διαιρήσει ῥαδίως τὸ σῶμα; Παντί που δῆλον. Μὴ τοίνυν ἀπίσκει τῇ ἀναστάσει· διαβολικὸν γὰρ τὸ ^αδόγμα· καὶ σπουδάζει τοῦτο ὁ διάβολος, οὐχ ἵνα ^βἀνάστασις ἀπιστηθῇ μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα καταλυθῇ ^γκαὶ ἀπόληται. Ἄνθρωπος γὰρ μὴ προσδοκῶν ἀναστήσεσθαι καὶ δώσειν λόγον τῶν πεπραγμένων, οὐχ ὄψεται ταχέως ἀρετῆς· οὐχ ἀπτόμενος δὲ ἀρετῆς, διαπιστήσκει τῇ ἀναστάσει πάλιν. Ἀμφοτέρω γὰρ ὑπ' ἀλλήλων κατασκευάζεται, ἡ κακία ὑπὸ τῆς C ἀπιστίας, καὶ ἡ ἀπιστία ὑπὸ τῆς κακίας. Πολλῶν γὰρ πεπληρωμένον τὸ συνειδὸς πονηριῶν, δεδοικὸς καὶ τρέμον τὴν μέλλουσαν ἀντίδοσιν, ἐπειδὴ μὴ βούλεται ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ κάλλιστα τὴν παραμυθίαν πορίζεσθαι, ἀπὸ τῆς ἀπιστίας ἀναπαύεσθαι βούλεται. Οὐ λέγοντος γὰρ σου ἀνάστασιν οὐδὲ κρίσιν, ^δκακείνος ἐρεῖ· οὐκοῦν οὐδὲ ἐγὼ δώσω λόγον τῶν τετολημμένων. Ἀλλὰ τί φησιν ὁ Χριστός; ⁸“ Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.” Οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα ἐπραγματεύσατο ὁ θεός, εἴγε D μὴ ἔμελλεν ἀναστήσειν ἡμᾶς, ἀλλὰ διαλύειν καὶ ἀφανίζειν εἰς τὸ μηδέν· οὐκ ἂν τὸν οὐρανὸν ἐξέτεινε τοῦτον, οὐκ ἂν τὴν γῆν εὐπεστόρεσεν, οὐκ ἂν τὰ ἄλλα ἅπαντα ὑπὲρ τῆς βραχείας ζωῆς μόνον ταύτης ἐποίησεν. Εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς παρούσης ταῦτα, τί οὐ ποιήσει ὑπὲρ τῆς μελλούσης; Εἰ δὲ μὴ ἔσται μέλλουσα, πολὺ ἡμεῖς τῶν δι' ἡμᾶς γενομένων ἀτιμότεροι κατὰ τοῦτο. Καὶ γὰρ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα ^εκαὶ ποταμοὶ μονιμώτερα ἡμῶν, καὶ τῶν ἀλόγων δὲ ἕνια· καὶ γὰρ κορώνη, καὶ τὸ τῶν ἐλεφάντων γένος, καὶ πολλὰ ἕτερα πλείονα χρόνον ἀπολαύει τῆς παρούσης ζωῆς. Ἡμῖν δὲ καὶ βραχὺς καὶ ἐπίπονος ὁ βίος, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ μακρὸς, καὶ μᾶλλον ^ςκαὶ ἀθυμίας E καὶ ^hφροντίδων ἀπηλλαγμένος. Τί οὖν, εἰπέ μοι; τοὺς δούλους βελτίους ἐποίησε τῶν δεσποτῶν; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ ταῦτα λογίζου, μηδὲ πτώχευε, ^ιἄνθρωπε, τὴν διάνοιαν, μηδὲ ἀγνόει τὸν

⁸ Matth. xxii. 29.

^α δόγμα] νόσημα ex corr. A. ^β ἡ ἀνάστασις F. ^γ Verba καὶ ἀπόληται (ἀπόληται E. ἀπωλείται ante corr. A.) recepta sunt ex libris omnibus et Aret. In Editis non leguntur. ^δ κακείνος C.E.F. Ita tacite dedit Montef. Olim edebatur κακείνο. ^ε ὑπεστόρησεν F. Mox ἅπαντα pro πάντα omnes. ^ς καὶ ποταμοὶ oim. F. ^h καὶ oim. C. Ita tacite Montef. ^ι φροντίδος C.E. ^ι ἄνθρωπε τὴν δ.] τὴν δ. ἄνθρωπε A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben.

πλούτον τοῦ θεοῦ, τοιοῦτον ἔχων δεσπότην. Καὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς σε ἐβούλετο ἀθάνατον ὁ θεὸς ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησας σί. Καὶ γὰρ ἀθανασίας αἰνίγματα ἐκεῖνα ἦν, ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὁμιλία, τὸ ἀταλαίπωρον τῆς ζωῆς, τὸ λύπης καὶ φροντίδων ἀπηλλάχθαι καὶ πόνων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ^kἐπικήρων. Οὔτε (551) γὰρ ἱματίων ἐδεῖτο ^lὁ Ἀδὰμ, οὐκ ὀρόφου, οὐκ ἄλλης τινὸς 150 τοιαύτης κατασκευῆς, ἀλλ' ἀγγέλοις μᾶλλον ἐώκει, καὶ πολλὰ τῶν μελλόντων προήδει, καὶ σοφίας ^mἐνεπέπληστο πολλῆς. Καὶ ὁ λάθρα ἐποίησεν ὁ θεὸς, τοῦτο ἐκεῖνος ἔγνω, τὸ περὶ τῆς γυναικός· διὸ καὶ ἔλεγε, ⁹“Τοῦτο νῦν ὁστὺν ἐκ τῶν ὁστῶν μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου.” Ὁ δὲ πόνος ὕστερον γέγονεν, ὕστερον ἰδρῶς, ὕστερον αἰσχύνη καὶ ἡ δειλία καὶ τὸ ἀπαρρησίαστον· τότε δὲ οὐ λύπη, οὐκ ὀδύνη, οὐ στεναγμός. Ἀλλ' οὐκ ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἀξίας ἐκείνης.

Τί οὖν ἐγὼ πάθω; φησί· δι' ἐκείνον ἀπόλλυμαι; Μάλιστα μὲν οὐ δι' ἐκείνον· οὐδὲ γὰρ σὺ ἀναμάρτητος ἔμεινας, ἀλλ' εἰ B ⁿκαὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν, ἑτέραν γοῦν ἡμαρτες. Ἄλλως δέ, οὐδὲ ἀπὸ τῆς τιμωρίας ἐβλάβης, ἀλλὰ καὶ ἐκέρδανας. Εἰ μὲν γὰρ ἔμελλες διόλου μένειν θνητὸς, ἴσως ^oεἶχε τινα λόγον τὸ εἰρημένον· νῦν δὲ P καὶ ἀθάνατος εἶ, κἂν ἐθέλῃς, ὑπὲρ τὸν ἥλιον αὐτὸν λάμψαι δυνήσῃ. Ἀλλ' εἰ μὴ θνητὸν ἔλαβον σῶμα, φησὶν, οὐκ ἂν ἡμαρτον. Τί οὖν, εἰπέ μοι; ἐκεῖνος θνητὸν ^qἔχων ἡμαρτεν; Οὐδαμῶς· οὐ γὰρ ἂν, εἴγε θνητὸν ἦν, ὕστερον ἐν κολάσεως τάξει τὸν θάνατον ὑπέμεινεν. Ὅτι, δὲ ^rοὔτε θνητὸν σῶμα ἐμποδίζει πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ σωφρονίζει καὶ τὰ μέγιστα συντελεῖ, δῆλον ^sἐκεῖθεν. Εἰ γὰρ προσδοκία C ἀθανασίας μόνον οὕτως ἐπῆρε τὸν Ἀδὰμ, εἰ καὶ τῷ ὄντι ἀθάνατος ^tἐγεγόνει, ποῦ οὐκ ἂν ἀπονοίας ἐξέβη; Καὶ νῦν μὲν ἀμαρτῶν δύνασαι λῦσαι τὰ ἀμαρτήματα, τοῦ σώματος ταπεινοῦ ὄντος καὶ καταπίπτοντος καὶ διαλυομένου· καὶ γὰρ ^vαὐται αἱ ἔννοιαι ἱκαναὶ σωφρονίσαι· εἰ δὲ ἐν ἀθανάτῳ ἐπλημμέλησας, μονιμώτερα ^wἴσως ἔμελλεν εἶναι τὰ ἀμαρτήματα. Οὐ τοίνυν ἡ θνητότης αἰτία τῆς ἀμαρτίας, μὴ κατηγορεῖ, ἀλλ' ἡ πονηρὰ προαίρεσις ἐστὶν ἡ ρίζα τῶν κακῶν. Διὰ τί γὰρ μηδὲν τὸν Ἀβελ τὸ σῶμα ἠδίκησε; διὰ τί μηδὲν τοὺς δαίμονας τὸ ἀσώ- D ματον ὤνησε; Βούλει μαθεῖν, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἔβλαψε τὸ

⁹ Gen. ii. 23.

^k ἐπικήρων F. ἐπικαίρων Edd. ^l ὁ om. A.C.E. ^m ἐνεπέπληστο omnes. Edebatur ἐπεπλήρωτο.

ⁿ καὶ, quod vulgo abest, est in libris omnibus.

^o εἶχε C. ^p καὶ om. F. ^q ἔχων] + σῶμα Edd. reclamantibus libris.

^r οὐδὲ ex corr. A. ^s ἐντεῦθεν C. ^t γεγόνει E. ^v αὐταὶ E. Mox σωφρο-

νήσαι A.F. ^w ἴσως accessit ex libris omnibus.

σῶμα θνητὸν γεγόμενον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησεν; ἄκουσον ὅσα κερδαίνεις, ἐὰν νήφῃς, ἐκ τούτου. Ἀνθέλκει σε καὶ περισπᾷ ἀπὸ τῆς κακίας ὀδύναις καὶ λύπαις καὶ πόνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις. Ἀλλὰ ^κκαὶ εἰς πορνείαν ἐξάγει, φησὶν. Οὐ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ ἀκολασία. Ταῦτα μὲν γὰρ, ἅπερ εἶπον, πάντως τοῦ σώματος ἐστι· διόπερ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπον εἰς τὸν Εβίον ἐλθόντα τοῦτον μὴ καὶ νοσεῖν καὶ ἀλγεῖν καὶ ἀθυμεῖν· μὴ πορνεύειν δὲ ἔνι. Ὡστε εἰ τῆς τοῦ σώματος ἦν φύσεως καὶ τὰ τῆς κακίας, καθολικὰ ἂν ἦν· τὰ γὰρ φυσικὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ πορνεύειν οὐ τοιούτον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀλγεῖν ἐντεῦθεν, τὸ δὲ πορνεύειν ἀπὸ τῆς προαιρέσεως. Μὴ τοίνυν κατηγορεῖ τοῦ σώματος· μὴ σου τὴν τιμὴν ἀφαιρέσθω ὁ διάβολος, ἦν σοι ἔδωκεν ὁ θεός. Ἄν γὰρ θέλωμεν, χαλινός ἐστιν ἄριστος τὸ σῶμα, τὰ σκιρτήματα τῆς ψυχῆς κατέχον, ἀπόνοιαν κατασπῶν, 151 ἀλαζονείαν κωλύον, ἐν τοῖς μεγίστοις κατορθώμασιν ἡμῖν διακονούμενον. Μὴ γάρ μοι τοὺς μαινομένους εἶπης· ἐπεὶ καὶ τῶν ἵππων πολλοὺς ὁρῶμεν ὑκατὰ κρημνῶν φερομένους, τὸν ἡνίοχον ρίψαντας μετὰ τοῦ χαλινοῦ· ἀλλ' οὐ μεμφόμεθα τὸν χαλινόν· οὐ γὰρ ἐκεῖνος διασπασθεὶς τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλ' ὁ ἡνίοχος ὁ μὴ κατασχών, πάντα ἀπώλεσεν. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα λογίζου· ἂν ἴδῃς νέον ἐν ὀρφαγίᾳ ζῶντα καὶ μυρία ἐργαζόμενον κακὰ, μὴ τὸ σῶμα αἰτιῶ, ἀλλὰ τὸν ἡνίοχον τὸν συρόμενον, τὸν λογισμὸν λέγω. Ὡσπερ γὰρ αἱ ἡνίαὶ οὐ παρέχουσι πράγματα Β τῷ ἡνιόχῳ, ἀλλ' ὁ ἡνίοχος πάντων αἷτιος οὐ καλῶς αὐτὰς κατέχων· διὸ καὶ δίκην αὐτὸν ἀπαιτοῦσι, συμπλεκόμεναι αὐτῷ καὶ παρασύρουσαι πολλάκις, καὶ ἀναγκάζουσαι τῆς οἰκείας δυσπραγίας κοινωνεῖν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, ^ζἤμασσον τὸ στόμα τοῦ ἵππου, ἕως κατεῖχες· ἐπειδὴ δὲ ἔρριψας, ἀπαιτῶ σε τῆς καταφρονήσεως δίκην, καὶ περιπλέκομαι καὶ ^απαρασύρω, ὥστε μηκέτι ^βτὸ αὐτὸ παθεῖν. Μηδεὶς τοίνυν αἰτιάσθω τὰς ἡνίας, ἀλλ' ἐαυτὸν, καὶ τὴν διεφθαρμένην γνώμην. Καὶ γὰρ ἐφ' ἡμῶν ἡνιόχος ἐστιν ὁ λογισμός· ἡνίαὶ δὲ τὸ σῶμα, συνάγουσαι τοὺς ἵππους πρὸς τὸν ἡνίοχον. Ἄν μὲν οὖν C καλῶς αὗται διακέωνται, οὐδὲν πείσῃ δεινόν· ἂν δὲ ἀφῇς αὐτὰς, ἠφάνισας καὶ ἀπώλεσας ἅπαντα. Σωφρονῶμεν τοίνυν, καὶ μὴ κατηγορῶμεν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς πονηρᾶς διανοίας. Καὶ γὰρ τοῦ διαβόλου ἔργον τοῦτο, πάντων μᾶλλον ποιεῖν τοὺς ἀνοήτους κατηγορεῖν, καὶ σώματος καὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ πλησίου, (3.

^κ καὶ, quod aberat, habent nostri omnes. ^γ Verba κατὰ κρ. φερομένους post χαλινοῦ transp. A. quem secuti sunt Sav. Mor. Ben. ^ζ ἤμασσον] Sic optime A.C.E. Edebatur sine monito ἤμασσον. cohibui Aret. ^α σύρω A. ^β τὸ om. F.

ἢ τῆς διεφθαρμένης γνώμης· ἵνα μὴ τὴν αἰτίαν εὐρόντες ἀπαλαγῶσι τῆς ρίζης τῶν κακῶν. Ἄλλ' ὑμεῖς τὴν ἐπιβουλήν ^εσυνειδότες, τὸν θυμὸν κατ' αὐτοῦ ^δστρέψατε, καὶ τὸν ἡνίοχον ἐπιστήσαντες τῷ ζεύγει, πρὸς τὸν θεὸν τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τείνατε. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐδὲν ὁ τὸν ἀγῶνα θεὸς εἰσφέρει, ἀλλ' ἀναμένει τὸ τέλος· ἐνταῦθα δὲ τὸ πᾶν ὁ ^δ ἀγωνοθέτης ἐστὶ θεός. Τοῦτον τοίνυν ἔχωμεν ^εἴλεων, καὶ ^επάντως ἐπιτευξόμεθα τῶν μελλόντων ^εστεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ.

¹Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη τοῦ Χριστοῦ ^αεἰσιν;
^αἌρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; ^ε
 Μὴ γένοιτο.

ἈΠΟ τοῦ πεπορνευκότος ἐπὶ τὸν πλεονέκτην μεταβὰς, πάλιν ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκείνον ἔρχεται, οὐκέτι λοιπὸν πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενος, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις τοῖς μὴ πεπορνευκόσι· ^βκαὶ τούτους ἀσφαλιζόμενος μήποτε περιπέσωσι τοῖς αὐτοῖς, ἐκείνου καθάπτεται πάλιν. Ὁ γὰρ ἡμαρτηκὼς, καὶ πρὸς ἕτερον ^εἀποτείνῃς τὸν λόγον, ^δκεντεῖται καὶ οὕτω, τοῦ συνειδότος διεγειρομένου καὶ μαστιγούντος αὐτόν. Ἰκανὸς μὲν οὖν καὶ ὁ ἀπὸ τῆς τιμωρίας φόβος ἦν αὐτοὺς κατασχεῖν ἐπὶ τῆς σωφροσύνης· ἐπειδὴ δὲ οὐ βούλεται φόβῳ ^εμόνον τὰ τοιαῦτα ¹⁵² κατορθοῦν, καὶ ἀπειλὰς καὶ λογισμοὺς τίθησιν. Ἐκεῖ μὲν οὖν τὸ ἀμάρτημα εἰπὼν, καὶ τὴν τιμωρίαν ὀρίσας, καὶ τὴν βλάβην δείξας τὴν ἐκ τῆς συνουσίας τοῦ πεπορνευκότος ^εἐγγενομένην ἄπασιν, ἀπηλλάγη, καὶ πρὸς τὴν πλεονεξίαν μετέστη, καὶ τὴν ἐκπτωσιν τῆς βασιλείας ἀπειλήσας τούτῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἄπασιν, οἷς κατέλεξεν, οὕτω τὸν λόγον ἀπήρτισεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ φρικωδέστερον μεταχειρίζει τὴν παραίνεσιν. Ὁ τε γὰρ τὸ ἀμάρτημα κολάζων μόνον, καὶ μὴ δεικνὺς σφόδρα παρανομώτατον ὄν, οὐδὲν τοσοῦτον ἀπὸ τῆς τιμωρίας ^εεἰργάσατο· ὅτε πάλιν ἐντρέπων μόνον, καὶ μὴ φοβῶν διὰ τῆς κολάσεως, οὐ

¹ CAP. VI. v. 15.

^ε εἰδότες F. ^δ στρέψατε C.E. τρέψατε Edd. τρέψαντες A. ^ε ἴλεω A.E.F. ^ε πάντες F. ^ε στεφάνων omnes. ἀγαθῶν Edd. HOM. XVIII. ^α ἐστὶν F. Mosq. 7. Iidem statim ἄρα ex ἄρας rasura factum. ^β καὶ τούτους] οὗς καὶ C. ^ε Sic Edd. et ex corr. A. ἀποτείνεις C.E.F. et a pr. man. A. ^δ κεντᾶται F. ^ε μόνον A.C.E. Edebatur μόνῳ. ^ε ἐγγενομένην E.F. ^ε ἐργάζεται C.

σφόδρα καθάπτεται τῶν ἀναισθήτως διακειμένων. Διόπερ Βὰμφότερα ποιεῖ Παῦλος· καὶ ἐντρέπει λέγων, “ Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν;” καὶ φοβεῖ λέγων, “ ^hΟὐκ οἴδατε ὅτι πλεονέκται βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι;” Καὶ ἐπὶ τοῦ πεπορνευκότος πάλιν οὕτω κέχρηται τῷ λόγῳ. Καὶ γὰρ ⁱἐφόβησε δι’ ὧν ἔμπροσθεν εἶπεν, ἐκτεμών τε αὐτὸν καὶ τῷ Σατανᾷ παραδούς, ^kκαὶ τῆς μελλούσης ἀναμνήσας ἡμέρας, ἐντρέπει πάλιν λέγων· “ Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη τοῦ Χριστοῦ ἐστίν;” ὥς πρὸς παῖδας λοιπὸν εὐγενεῖς διαλεγόμενος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “ Τὸ δὲ σῶμα τῷ κυρίῳ,” C σαφέστερον αὐτὸ δείκνυσι νῦν. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ λέγων, ²“ Ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.” Καὶ τὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα πολλαχοῦ τίθησιν, οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὥστε τὴν ἀγάπην δεῖξαι, ποτὲ δὲ ὥστε τὸν φόβον αὐξῆσαι. Ἐνταῦθα ^lγοῦν δεδιττόμενος αὐτὸ τέθεικε, καὶ φοβῶν· “ Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο.” Οὐδὲν φρικωδέστερον τῆς λέξεως ταύτης. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, συνάψω τῇ πόρνῃ· ἀλλὰ τί; “ ποιήσω μέλη πόρνης;” ὅπερ ἦν πληκτικώτερον. Εἶτα κατασκευάζει πῶς τοῦτο γίνεται ^mὁ πορνεύων, οὕτω λέγων· ³“ ⁴Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἐν σῶμά ἐστι;” ⁿΠόθεν δῆλον; “ Ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα ^oμίαν.” Οὐκέτι γὰρ ἀφήσιν ἡ συνουσία τοὺς δύο εἶναι δύο, ἀλλ’ ἐν ἀμφοτέροις ἐργάζεται. Καὶ ὅρα πάλιν πῶς διὰ τῶν ὀνομάτων γυμνῶν πρόεισι, διὰ τῆς πόρνης, ^pδιὰ τοῦ Χριστοῦ προάγων τὴν κατηγορίαν. ⁴“ Φεύ- (353) γετε τὴν πορνείαν.” Οὐκ εἶπεν, ^qἀπέχεσθε τῆς πορνείας, ἀλλὰ, “ φεύγετε,” τουτέστι, μετὰ σπουδῆς ποιείσθε τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ. “ Πᾶν ἀμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἔκτος τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει.” Τοῦτο τοῦ προτέρου ἔλαττον· πλὴν ἀλλ’ ἐπειδὴ περὶ πόρνων ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, πάντοθεν αὐτὸ ἐπαίρει, καὶ ἀπὸ τῶν μειζόνων καὶ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων αὖξων τὸ ἔγκλημα. Ἐκείνῳ μὲν οὖν τοῖς εὐλαβεστέροις εἴρηται τὸ πρότερον, τοῦτο δὲ τοῖς ἀσθενεστέροις. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς Παύλου

2 I Cor. xiii. 27.

3 v. 16.

4 v. 18.

^h οὐκ οἴδατε ὅτι] μὴ πλανᾶσθε C. Aret. ⁱ ἐφόβησε omnes. φοβήσας Edd.
^k καὶ] εἶτα C. ^l γοῦν omnes. δὲ Edd. ^m ὁ πορνεύων erasum in A.
ⁿ πόθεν δῆλον;] ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμῳ ἐστιν C. Mosq. 2. Aret.
^o μίαν] + ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμῳ ἐστιν Edd. repugnantibus libris.
+ καὶ μαρτυρίαν ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐπήγαγε, δηλῶν πῶς εἰσιν ἐν C. Aret. ^p διὰ]
καὶ διὰ ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^q ἀπέχεσθαι A.

σοφίας, μὴ ἀπὸ τῶν μεγάλων ἔντρέπειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μικροτέρων, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ καὶ ἀπρεποῦς. Τί οὖν ὁ ἀνδροφόνος, φησὶν, οὐχὶ τὴν χεῖρα μολύνει; τί δὲ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἄρπαξ; Παντί που δῆλον· ἀλλ' ἐπειδὴ ¹⁵³ εἰπεῖν οὐκ ἐνῆν τοῦ πόρνου οὐδὲν χεῖρον, ἐτέρως αὐτὸ ἠῤῥησε, λέγων ὅτι ἐπὶ τῆς πορνείας ὁλόκληρον τὸ σῶμα γίνεται ἑμιάρων. Ὡσπερ γὰρ εἰς λέβητα ἀκαθαρσίας ἐμπίπτον καὶ τῷ μολυσμῷ βαπτόμενον, οὕτω φύρεται. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμῖν ἔθος. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πλεονεξίας καὶ ἀρπαγῆς οὐκ ἂν τις σπουδάσειεν ἐπὶ βαλανεῖον ἐλθεῖν, ἀλλ' ἀδιαφόρως ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἄνεισιν· ἀπὸ δὲ μίξεως πόρνῆς, καθάπερ ὅλος γενόμενος ἀκάθαρτος, ἐπὶ τὸ λούσασθαι ἔρχεται· οὕτως ἔχει τινὰ τὸ B συνειδὸς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ταύτης ὑπόληψιν αἰσχροτέραν. Ἀμφοτέρωθεν μὲν οὖν χαλεπὰ, καὶ πλεονεξία καὶ πορνεία, καὶ εἰς γένναν ἐμβάλλει· ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκονομικῶς ὁ Παῦλος πάντα τοιεῖ, οἷς εἶχε, τούτοις ἠῤῥησε τὸ τῆς πορνείας ἔγκλημα.

⁵“Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστίν;” Οὐχ ἀπλῶς εἶπε, τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ, “τοῦ ἐν ὑμῖν,” ὅπερ ἦν καὶ παραμυθουμένου. Καὶ πάλιν ἐπεξηγούμενος ἐπήγαγεν, “Οὗ ἔχετε ἀπὸ τοῦ θεοῦ” καὶ τὸν δεδοκῶτα τέθεικεν, ὑψηλὸν τε ὁμοῦ ποιῶν τὸν ἀκροατὴν καὶ C φοβῶν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς παρακαταθήκης καὶ τῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ παρακαταθεμένου. “Καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν.” Τοῦτο οὐκ ἐντρέποντος μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ βιαζομένου πρὸς ἀρετήν. Τί γὰρ πράττεις ἂ θέλεις; φησὶν· οὐκ εἰ ἑαυτοῦ κύριος. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐχὶ τὸ αὐτεξούσιον ἀναιρῶν· καὶ γὰρ εἰπὼν, “Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει,” οὐχὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἀνεῖλε· καὶ ἐνταῦθα πάλιν γράφων, ²“Ὅτι “Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν,” οὐ τῇ προαιρέσει λυμαίνεται, ἀλλὰ τῆς κακίας ἀπάγει, καὶ τοῦ δεσπότου τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυται. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ⁶“Ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς.” Εἰ δὲ οὐκ D εἰμὶ Ἰεμαντοῦ, πῶς με ἀπαιτεῖς τὰ πρακτέα; πῶς δὲ προῖων λέγεις πάλιν, “Δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἃ τινὰ ἐστὶ τοῦ θεοῦ;” Τί οὖν ἐστὶ τὸ, “Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;” καὶ τί δι' αὐτοῦ κατασκευάσαι βούλεται; Ἐν ἀσφαλείᾳ καταστῆσαι τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν, μηδὲ ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς ἀκολουθεῖν ταῖς ἀτόποις. Καὶ γὰρ πολλὰ βουλόμεθα ἄτοπα, ἀλλὰ κατέχειν δεῖ· δυνάμεθα

5 v. 19.

6 v. 20.

¹ ἐντρέπει F. ² λέγων] δεικνύς C. ³ μιάρων] ῥυπαρὸν F. ⁴ ἔθος]+ ποιεῖν C. ⁵ σεαυτοῦ C. ⁶ ὅτι] καὶ F. ⁷ ἑαυτοῦ E.

Εγάρ· εἰ δὲ μὴ δυνάμεθα, περιττὴ ἢ παραίνεσις. "Ορα γοῦν πῶς ἡσφαλίσατο. Εἰπὼν γάρ, "Οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν," οὐκ ἐπήγαγεν, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκην ἐστὲ, ἀλλ', "Ἐγοράσθητε τιμῆς." Διὰ τί τοῦτο λέγεις; Καὶ μὴν ἐτέρωθεν, εἴποι τις ἂν ἴσως, ἔδει προτρέψαι, δεικνύντα ὅτι δεσπότην ἔχομεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ πρὸς Ἑλληνας ἡμῖν κοινόν, τὸ δὲ, "Ἐγοράσθητε τιμῆς," ἡμῶν ἐξάίρετον. Ἀναμιμνήσκει γὰρ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας, δεικνὺς ὅτι ἀλλοτριωθέντες ἡγοράσθημεν· καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τιμῆς. "Δοξάσατε δὴ, ἄρατε τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι." Ταῦτα δὲ λέγει, ὥστε μὴ τῷ σώματι 154 μόνον φεύγειν τὴν πορνείαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πνεύματι, ^βτῇ ψυχῇ, μηδὲν πονηρὸν λογίζεσθαι, καὶ ἐλαύνειν τὴν χάριν. "Ἄτινά ἐστι τοῦ θεοῦ." Ἐπειδὴ ^γγὰρ εἶπεν, "ὑμῶν," διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, "ἄτινά ἐστι τοῦ θεοῦ," συνεχῶς ἀναμιμνή- (354) σκων ^δἡμᾶς, ὅτι πάντα δεσποτικά, ^εκαὶ σῶμα καὶ ψυχὴ καὶ πνεῦμα. ^ςΚαὶ γάρ τινες φασι, τῷ πνεύματι, τῷ χαρίσματι λέγειν. ^αΑν γὰρ ἐκεῖνο ἢ παρ' ἡμῖν, δοξάζεται ὁ θεός· ἔσται δὲ, ἂν καθαρὰν καρδίαν ἔχωμεν. Τοῦ θεοῦ δὲ αὐτὰ ἔφησεν, οὐκ ἐπειδὴ παρήγαγεν αὐτὰ μόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀλλοτριω- Β θέντα ἐκ δευτέρου πάλιν ἐκτήσατο, τιμὴν τὸ αἷμα τοῦ παιδὸς καταθείς. "Ορα πῶς εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πᾶν ἀπήρτισε· πῶς ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγε. Μέλη ἐστε τοῦ Χριστοῦ, φησὶ, ναὸς ἐστε τοῦ πνεύματος. Μὴ τοίνυν γίνεσθε πόρνης μέλη. Οὐ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ὑμῶν ὑβρίζεται· οὐ γὰρ τὸ σῶμα ὑμῶν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ καὶ τὴν φιланθρωπίαν ἐνδεικνύμενος, ὅτι αὐτοῦ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτε- ρον, καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς πονηρᾶς ἡμᾶς ἀφαιρούμενος. Εἰ γὰρ ἀλλότριόν ἐστι τὸ σῶμα, οὐκ ἔχετε ἐξουσίαν ἀλλότριον σῶμα ὑβρίζειν, φησὶ, καὶ μάλιστα ὅταν ἢ δεσποτικόν, οὐδὲ ναὸν μολύνειν τοῦ πνεύματος. Εἰ γὰρ ἰδιωτικῇ τις ἐπελθὼν οἰκία, C καὶ κωμάσας εἰς ἐκείνην, τὴν ἐσχάτην δώσει δίκην· ὁ βασιλέως ναὸν ληστοῦ ποιῶν καταγώγιον, ἐννόησον ὅσα πείσεται κακά. ^βΤαῦτ' οὖν ἐννοήσας, αἰδέσθητι τὸν ἐνοικοῦντα· ὁ γὰρ παράκλητός ἐστιν οὗτος· φρίξον τὸν συμπεπλεγμένον σοι καὶ κεκολλημένον· ὁ γὰρ Χριστός ἐστι. Μὴ γὰρ σὺ μέλη

^z ὑπ' ἀνάγκης F. ^α Vid. Annot. ^β τῇ ψυχῇ A.E. ψυχῇ (sic) F. τουτέστι τῇ ψυχῇ C. Edebatur τῆς ψυχῆς. ^γ γὰρ om. C. Idein post ἐπήγαγεν addit τό. ^δ ἡμᾶς] + καὶ δεικνὺς C. Aret. ^ε καὶ σ. καὶ ψ. καὶ πν.] τὸ σῶμα, ἢ ψυχῇ. τὸ πν. C. Aret. ^ς καὶ γὰρ τινες φασι τῷ πν.] τινες δὲ φασι τὸ ἐν τῷ πν. C. Aret. ^ε ὅσα C.E. πόσα vulgo. ^β ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι καθαρὸς βίος πολλὴν παρασκευάζει προσφέρεισθαι δόξαν τῷ θεῷ. Veron.

Χριστοῦ ἑαυτὸν ἐποίησας; Ἐννόησον ¹οὔτω, καὶ μένε σωφρονῶν, τίνος ἦν μέλη, καὶ τίνος γέγονε. Πόρνῃς ἦν μέλη πρὸ τούτου, καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν αὐτὰ μέλη τοῦ ἰδίου σώματος. Οὐκ ἄρα αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχεις λοιπόν· ἐκείνῳ δούλευε τῷ ἐλευθερώσαντι. Οὐδὲ γὰρ, εἰ θυγατέρα ἔχων, ἐκ πολλῆς τῆς ἀνοίας ἐξεμίσθωσας αὐτὴν πορνοβοσκῷ, καὶ πορνεύεσθαι ἐποί- D ησας, εἴτα βασιλέως υἱὸς ^kπαριῶν ἠλευθέρωσέ τε αὐτὴν τῆς δουλείας ἐκείνης καὶ συνῆψεν ἑαυτῷ, κύριος ¹ἥς λοιπὸν ἄγειν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πορνεῖον· ἅπαξ γὰρ ἔδωκας καὶ ἐπώλησας. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἡμέτερον. Ἐξεμισθώσαμεν τὴν σάρκα τὴν ἑαυτῶν τῷ διαβόλῳ, τῷ χαλεπῷ πορνοβοσκῷ· ἰδὼν ὁ Χριστὸς, ἐρρύσατο αὐτὴν, καὶ ἀπήλλαξε τῆς πονηρᾶς τυραννίδος ἐκείνης· οὐ τοίνυν ἐστὶν ἡμετέρα λοιπὸν, ἀλλὰ τοῦ ῥυσαμένου. Ἐὰν ἐθέλῃς ὡς νύμφη βασιλέως κεχρῆσθαι, οὐδεὶς ὁ κωλύων· ἐὰν δὲ ἐπὶ τὰ πρότερα ἀγάγῃς, πείσῃ ^mταῦτα, ἃ τοὺς τοιαῦτα ὑβρίζοντας εἰκός. Διὸ μᾶλλον αὐτὴν κατακοσμεῖν ^E χρή, οὐχὶ καταισχύνειν. Οὐ γὰρ ἔχεις ἐξουσίαν τῆς σαρκὸς ^E ἐν ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ὁ θεὸς ἐπιτάξῃ μόνοις. Ἐννόησον γοῦν ἡλίκης αὐτὴν ὕβρεως ἀπήλλαξεν ὁ θεός. Καὶ γὰρ πάσης πόρνῃς αἰσχροτέρων προειστήκει ἡ φύσις ἢ ἡμετέρα πρὸ τούτου. Καὶ γὰρ ληστεῖαι καὶ ἀνδροφονίαι, καὶ ἕκαστος παράνομος λογισμὸς πρὸς αὐτὴν εἰσιὼν ^oσυγκατεκλίνετο τὴν ψυχὴν, ^pκαὶ μισθώματος ὀλίγου καὶ τοῦ τυχόντος, τῆς παρούσης ἡδονῆς. Ἡ γὰρ ψυχὴ φυρομένη μετὰ τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν καὶ πράξεων, τοῦτον ἐκαρπούτο ¹⁵⁵μόνον τὸν μισθόν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸ τούτου ταῦτα ^qγίνεσθαι δεινὸν ὄν, οὐχ οὔτω δεινὸν ἦν· τὸ δὲ μετὰ τὸν οὐρανὸν, μετὰ τὰ βασιλεία, μετὰ ^rτὸ τῶν μυστηρίων ἀπολαῦσαι τῶν φρικτῶν πάλιν μολύνεσθαι, ποίαν ^sἔξει συγγνώμην; ^tἩ οὐκ οἶει καὶ τοῖς πλεονέκταις καὶ πᾶσιν οἷς ἔμπροσθεν ἀπηρίθμησεν, αὐτὸν τὸν διάβολον συγκατακλίνεσθαι; Τὰς δὲ καλλωπιζομένας πρὸς ἀσελγείαν γυναῖκας οὐχ ἡγῇ μετ' ἐκείνου μίγνυσθαι; Καὶ τίς ἀντερεῖ τούτῳ τῷ λόγῳ; Εἰ δὲ ἐστὶ τις φιλονεικῶν, ἀπο- ^uδύετω τὴν ψυχὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἀσχημονουσῶν γυναικῶν, καὶ ὄψεται πάντως τὸν πονηρὸν δαίμονα ἐκείνον σφοδρῶς συμπε- B

¹ οὔτω om. C. Aret. Deinde haec καὶ μένε σωφρονῶν post γέγονε transp. iidem. ^k παριῶν nostri omnes cum Regio apud Montef. qui ita dedit. Legebatur παρών. ¹ ἥς] Sic C.E. εἰς (sic) F. Veron. εἰ Sav. cet. ^m ταῦτα C.E.F. et ante corr. A. τὰ αὐτὰ Edd. Statim ἃ τοὺς τὰ τοιαῦτα F. ⁿ ἐν om. C. Statim τε pro ταῖς F. et a pr. man. A. ^o κατεκλίνετο F. Statim τὴν ψυχὴν C.E.F. Edebatur τῇ ψυχῇ, virgula post αὐτὴν posita. ^p καὶ] ἀπὸ ex corr. A. ^q γίνεσθαι] + καίτοι C. ^r τὸ τῶν] τὸ om. F. et a pr. man. A. τῶν om. ex corr. A. ^s ἔξει C.E. Aret.

πλεγμένον αὐταῖς. Δύσκολον γὰρ, ἀγαπητοί, δύσκολον, τάχα δὲ καὶ ἀμήχανον, τοῦ σώματος καλλωπιζομένου οὕτω, καὶ τὴν ψυχὴν ὁμοῦ καλλωπίζεσθαι· ἀλλ' ἀνάγκη θάτερον ἀμελεῖσθαι, ἐπιμελουμένου θατέρου· οὐ γὰρ ἔχει φύσιν ὁμοῦ ταῦτα γίνεσθαι. Διό φησιν, “Ὁ κολλώμενος τῇ πόρῃ, ἐν σῶμά ἐστιν· ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἐν πνεύμά ἐστι.” Πνεῦμα γὰρ γίνεται λοιπὸν ὁ τοιοῦτος, καὶ σῶμα περίκειται. Ὅταν γὰρ μηδὲν σωματικὸν μηδὲ παχὺ μηδὲ γήϊνον περὶ αὐτὸν ᾗ, ἀπλῶς τὸ σῶμα περίκειται· ὅταν ἢ πᾶσα ἀρχὴ τῆς C ψυχῆς ἢ καὶ τοῦ πνεύματος. Οὕτω δοξάζεται ὁ θεός. (355) Διό καὶ ἐν τῇ εὐχῇ κελεύομεθα λέγειν, “Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου” καὶ ὁ Χριστὸς φησι, ⁷“Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Οὕτω δοξάζουσιν αὐτὸν καὶ οἱ οὐρανοὶ, οὐ φωνὴν ἀφιέντες, ἀλλὰ διὰ τῆς ὄψεως θαυμαζόμενοι, καὶ τὴν δόξαν εἰς τὸν δημιουργὸν ἀναφέροντες. Οὕτω δοξάσωμεν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς, μᾶλλον δὲ καὶ πλεον ἐκείνων· δυνάμεθα γὰρ, ἂν ἐθέλωμεν. Οὐ γὰρ οὕτως οὐρανὸς καὶ ἡμέρα καὶ νύξ, ὡς ἁγία ψυχὴ D δοξάζει θεόν. Ὡσπερ γὰρ εἰς τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ τις ἀφορῶν, λέγει, Δόξα σοι ὁ θεός, οἷον ἔργον ἔκτισας· οὕτω δὴ καὶ εἰς ἀνδρὸς ἀρετὴν βλέπων, καὶ πολλῶ πλεον ἐνταῦθα. Ἀπ' ἐκείνων μὲν γὰρ τῶν κτισμάτων οὐ πάντες δοξάζουσιν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ αὐτόματα εἶναι λέγουσι τὰ ὄντα· ἄλλοι δὲ καὶ δαίμοσιν ἀνατιθέασιν τοῦ κόσμου τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν πρόνοιαν, οἳ καὶ σφόδρα ἀσύγνωστα ἀμαρτάνουσιν· ἐπὶ δὲ ἀνθρώπου ἀρετῆς οὐδεὶς τοιοῦτα ἀναισχυνηταὶ δυνήσεται, ἀλλὰ πάντως ¹δοξάσει τὸν θεόν, ²τὸν δουλεύοντα αὐτῷ μετὰ ἀρετῆς E ζῶντα ὁρῶν. Τίς γὰρ οὐκ ἐκπλαγήσεται, ὅταν ἀνθρωπὸς τις ὦν, καὶ τῆς κοινῆς μετέχων φύσεως, καὶ ἐν μέσοις στρεφόμενος ἀνθρώποις, καθάπερ ἀδάμας, μὴ ἐπικάμπηται πρὸς τὸν τῶν παθῶν ἐσμόν; ὅταν μεταξὺ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ θηρίων ὦν, ἀδάμαντος ἰσχυρότερος ᾗ, καὶ περιγένηται πάντων διὰ τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον; ὅταν ὑβρίζηται, καὶ εὐλογῇ; ὅταν κακῶς ³ἀκούη, καὶ ἐγκωμιάζῃ; ὅταν ἐπηρεάζεται, καὶ ⁴εὐχῇται ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων; ὅταν ἐπιβουλεύηται, καὶ εὐεργετῇ τοὺς πολεμοῦντας αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντας; Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν οὐρανῶν πολλῶ μᾶλλον ⁵δοξάσει τὸν 156 θεόν. Τὸν μὲν γὰρ οὐρανὸν ὁρῶντες Ἕλληνες, οὐκ αἰσχύν-

⁷ Matth. v. 16.

¹ δοξάζει F. ² τὸν] ἐπαινέσει τὸν E. Ita Veron.
³ εὐχῇται] + μᾶλλον C. ⁴ δοξάζει ex corr. A.

⁵ ἀκούηται E.

νοῦνται ἅγιον δὲ ἄνδρα ἰδόντες μετὰ ἀκριβείας φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενον, καταδύονται καὶ ἑαυτῶν καταγινώσκουσιν. "Ὅταν γὰρ ὁ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς φύσεως μετέχων, τοσοῦτον ἀνώτερος ᾖ, πολλῷ μᾶλλον ἢ ὅσον ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς, καὶ ἄκοντες ἐννοοῦσιν, ὅτι θεία δύναμις ταῦτα ἐργάζεται. Διό φησι· "καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς."

Βούλει μαθεῖν καὶ ἐτέρωθεν, πῶς μὲν ἀπὸ τοῦ βίου τῶν δούλων αὐτοῦ δοξάζεται ὁ θεὸς, πῶς δὲ ἀπὸ τῶν θαυμάτων; Ἐνέβαλέ ποτε ὁ Ναβουχοδονόσορ τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς τὴν κάμινον. Εἴτα ἐπειδὴ εἶδε τὸ πῦρ οὐ περιγενόμενον αὐτῶν, φησὶν· ⁸ "Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, B καὶ ἐξείλετο τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἐκ τῆς καμίνου, ὅτι ἐπεποίθεισαν ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἠλλοίωσαν τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως." Τί λέγεις; κατεφρονήθης, καὶ θαυμάζεις τοὺς διαπτύσαντας; Ναί, φησί, "καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι κατεφρονήθην· καὶ τοῦ θαύματος ταύτην τὴν αἰτίαν τίθησι. "Ὡστε οὐ διὰ τὸ σημεῖον ἢ δόξα τῷ θεῷ τότε ^d ἐγένετο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τροαίρεσιν τῶν ἐμβληθέντων. Εἰ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐξετάσειέ τις τοῦτο κάκεινο, οὐκ ἔλαττον τοῦτο ἐκείνου. ^e Τοῦ γὰρ ῥύσασθαι καμίνου τὸ πείσαι ψυχὰς κατατολμήσαι καμίνου, οὐκ ἔλαττον εἰς θαύματος λόγον. Πῶς γὰρ οὐκ ἐκπλήξεως C ἄξιον, ὅταν ὁ τῆς οἰκουμένης βασιλεὺς, καὶ τοσαῦτα περὶ αὐτὸν ὅπλα ἔχων καὶ στρατόπεδα καὶ στρατηγούς καὶ τοπάρχας καὶ ὑπάτους, καὶ γῆν καὶ θάλατταν ὑποκειμένην, ὑπὸ ταῖδων αἰχμαλώτων καταφρονῇται, καὶ οἱ δεδεμένοι τοῦ δήσαντος περιγίνωνται, καὶ πᾶσαν νικῶσι τὴν στρατιὰν ἐκείνην; Οὐ γὰρ ἴσχυσαν, ὅπερ ἤθελον, οἱ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ταῦτα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς καμίνου συμμαχίαν ἔχοντες· ἀλλ' οἱ γυμνοὶ καὶ δούλοι καὶ ξένοι καὶ ὀλίγοι· τί γὰρ τριῶν ὀλιγώτερον; ἄπειρον στρατιὰν δεδεμένοι κατηγωνίσαντο. Ἦδη γὰρ θάνα- D τος κατεφρονεῖτο, ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἔμελλεν ἐπιδημεῖν. Καὶ καθάπερ ἀνατέλλειν μέλλοντος ^h ἡλίου, καὶ πρὶν ἢ τὰς ἀκτίνας φανῆναι, λαμπρὸν ⁱ τῆς ἡμέρας γίνεται τὸ φῶς· οὕτω καὶ τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου μέλλοντος ἔρχεσθαι, ^k ὁ θάνατος λοιπὸν ὑπεξίστατο. Τί τοῦ θεάτρου γένοιτ' ἂν λαμπρότερον

⁸ Dan. iii. 28.

^z ὁ om. C. ^a αὐτοῦ om. F. ^b ἐξείλατο F. et a pr. man. A. ^c καὶ om. C.E. ^d ἐγένετο omnes. γέγονε Edd. ^e τὸ γὰρ et μοχ τοῦ πείσαι A.E. Veron. ^f ἑαυτὸν Edd. repugnantis libris. ^g καταπεφρόνηται F. et a pr. man. A. ^h τοῦ ἡλίου A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁱ Sic libri omnes. γίνεται τὸ φῶς τῆς ἡμέρας inverso ordine Edd. ^k ὁ om. F.

ἐκείνου ; τί τῆς νίκης περιφανέστερον ; τί τῶν καινῶν τροπαίων ἐπισημότερον ; Τοῦτο καὶ ἐφ' ἡμῶν γίνεται. Καὶ νῦν ἐστὶν ὁ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου βασιλεὺς, καὶ νῦν φλόγα ἀνάπτει χαλεπωτέραν ἐκείνης. Ἔστι καὶ νῦν ὁ τοιαύτην εἰκόνα κελεύων (356) Εὐθαυμάζειν. Πάρεσιν αὐτῷ καὶ σατράπαι καὶ στρατιῶται καὶ γοητεύουσα μουσική· καὶ πολλοὶ θαυμάζουσι ταύτην τὴν εἰκόνα, τὴν ποικίλην, τὴν μεγάλην. Τοιοῦτον ἰγάρ τί ἐστὶν ἡ πλεονεξία, οἷον ἡ εἰκὼν ἐκείνη, οὐδὲ σιδήρου καταφρονούσα, ἀλλ' ἐξ ἀνομοίων μὲν συγκειμένη πραγμάτων, πάντα δὲ κελεύουσα θαυμάζειν, καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον ^μκαὶ ἅ πολλῶ τούτων ἐστὶν εὐτελέστερα. Ἄλλ' ὥσπερ ταῦτά ^νἐστὶν, οὕτω καὶ οἱ τῶν παίδων ἐκείνων ζηλωταὶ εἰσι καὶ νῦν, οἱ λέγοντες· ⁹“Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι σου οὐ προσκυνοῦμεν,” ἀλλὰ καὶ τὴν κάμινον τῆς πενίας ὑπομένομεν, καὶ τὴν ἄλλην ταλαιπωρίαν ἅπασαν ὑπὲρ τῶν τοῦ θεοῦ νόμων. Καὶ οἱ μὲν πολλὰ ¹⁵⁷ἔχοντες, καθάπερ ^οκαὶ ἐκεῖνοι τότε, καὶ ταύτην προσκυνοῦσι πολλάκις καὶ κατακαίονται· οἱ δὲ μηδὲν κεκτημένοι καὶ ταύτης καταφρονοῦσι, καὶ ἐν πενίᾳ ὄντες, ἐν δρόσῳ μᾶλλον εἰσι τῶν ἐν εὐπορίᾳ ζώντων· καθάπερ καὶ τότε οἱ μὲν ^ρἐμβαλόντες κατεκάησαν, οἱ δὲ ἐν μέσῳ ὄντες, ὥσπερ ἐν ὕδατι ἦσαν ⁹τῇ δρόσῳ. Καὶ ὁ τύραννος δὲ τότε ἐκεῖνος μᾶλλον ἐκαίετο τῇ φλογί, τοῦ θυμοῦ σφοδρότερον αὐτὸν ἀνάπτοντος, ἢ οἱ παῖδες ἐκεῖνοι. Ἐκείνων μὲν γὰρ οὐκ ἴσχυσε τὸ πῦρ οὐδὲ ἄκρων ἄψασθαι τῶν τριχῶν· ^ττούτου δὲ πυρὸς σφοδρότερον κατέκαυσε τὴν διάνοιαν ἢ ὀργή. Ἐννόησον γὰρ ὅσον ἦν ἐπ' ὅψει τοσαύταις ὑπὸ Β παίδων αἰχμαλώτων αὐτὸν διαπτύεσθαι. Ἐδειξε γὰρ λοιπὸν, ⁹ὅτι εἰ καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἔλαβεν, οὐ παρὰ τὴν οἰκίαν ἰσχύν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀμαρτίαν. Εἰ γὰρ τῶν δεδεμένων οὐκ ἴσχυσε περιγενέσθαι, καὶ ταῦτα ἐν καμίνῳ βεβλημένων, πῶς ἂν τούτων περιεγένετο πολέμου νόμφ, πάντων τοιούτων ὄντων ; Ὅθεν δῆλον ὅτι αἱ τῶν πολλῶν ἀμαρτίαι τὴν πόλιν παρέδωκαν.

Ὅρα δὲ καὶ τὸ ἀκενόδοξον τῶν παίδων. Ὅτι γὰρ ἐκεπήδησαν τῇ καμίνῳ, ^νἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν παραγγελίαν ἄνωθεν ἐφύλαττον λέγοντος, ¹⁰“^ωΕὐχέσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρα-

⁹ Dan. iii. 18.¹⁰ Matth. xxvi. 41.

¹ γάρ τι] τι γάρ E. τι om. C. ^μ καὶ ἅ πολλῶ τούτων ἐστὶν εὐτελέστερα] καὶ ἀπόλλυσθαι ἐντεῦθεν A. καὶ ἀπλοῦσθαι ἐντεῦθεν F. Vulgatum tuetur Aretin. ^ν ἐστὶν F. εἰσιν vulgo. ^ο ἐκεῖνοι F. ^ρ ἐμβαλόντες A. ⁹ τῇ δρ.] Sic libri omnes cum Veron. καὶ δρόσῳ Sav. Mor. Ben. ^τ τούτου A. τούτων F. ⁹ ὅτι εἰ] Sic F. Vulgo abest ei. ^τ οὐ γάρ] οὕτε C. ^ν ἀλλὰ τοῦ] τοῦ γάρ C. ^ω εὐχέσθαι A.

σμόν" οὔτε ἔφυγον ἐπειδὴ ἤχθησαν, ἀλλ' ἔστησαν ἐν τῷ μέσῳ γενναίως, οὔτε μὴ καλοῦντος ἀγωνιζόμενοι, οὔτε καλοῦντος μαλακίζόμενοι, ἀλλὰ πρὸς πάντα ἔτοιμοι καὶ γενναῖοι, καὶ C πάσης γέμοντες παρρησίας. Ἀκούσωμεν δὲ καὶ τί λέγουσιν, ἵνα κἀντεῦθεν μάθωμεν αὐτῶν τὸ ^x φιλόθεον φρόνημα. ¹¹ "Ἔστι θεὸς ἐν οὐρανοῖς δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς." Οὐ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ ^z καὶ καίεσθαι μέλλοντες, ὑπὲρ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης μεριμνῶσιν. Ἰνα γὰρ μὴ ποτε, φησὶ, κατακαυθέντων ἡμῶν ἀσθέειαν ^a τοῦ θεοῦ καταγνῶς, ἥδη σοι τὸ δόγμα ἅπαν ^b ἀπαγγέλλομεν ἀκριβῶς τὸ ἡμέτερον. "Ἔστι θεὸς ἐν οὐρανοῖς," οὐ τοιοῦτος, οἷα αὕτη ^c ἢ εἰκὼν ἢ ἐπὶ γῆς, ἢ ἄψυχος καὶ ἄφωνος, ἀλλ' ἱκανὸς καὶ ἐκ μέσης καμίνου τῆς καιομένης ἐξαρπάσαι. Μὴ τοίνυν αὐτοῦ καταγνῶς ἀσθέειαν, D ὅτι ἀφίησιν ἐμπεσεῖν. Οὕτως ἐστὶ δυνατὸς, ὥστε μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν πάλιν ἡμᾶς ἐξαρπάσαι ^d τῆς φλογός. ¹² "Καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, ^e βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣ ἔστησας οὐ προσκυνούμεν." Ὅρα αὐτοὺς οἰκονομικῶς ἀγνοοῦντας τὸ μέλλον. Εἰ γὰρ προήδεσαν, οὐδὲ ἦσαν θαυμαστοὶ, πεποιηκότες ὅπερ ^f ἐποίησαν· τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ἐνέχυρα ἔχοντες σωτηρίας, κατετόλμησαν τῶν δεινῶν; Ἐὰλλ' ὁ μὲν θεὸς ἐδοξάζετο, δυνηθεὶς ἐκβαλεῖν τῆς καμίνου· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἂν ἐθαυμάσθησαν, ἅτε μὴ εἰς κινδύνους ἑαυτοὺς ^g ῥίψαντες. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀφῆκεν ἀγνοῆσαι τὸ E μέλλον, ἵνα αὐτοὺς δοξάσῃ πλέον. Καὶ καθάπερ αὐτοὶ ἡσφαλίζοντο τὸν βασιλέα μὴ ἀσθέειαν καταγνῶναι ^h τοῦ θεοῦ, εἰ κατακαυθείησαν· οὕτως ὁ θεὸς ἀμφοτέρω ἐποίησε, καὶ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἔδειξε, καὶ τὴν τῶν παιδῶν προθυμίαν λαμπροτέραν διαφανῆναι παρεσκεύασε. Πόθεν οὖν ⁱ αὐτοῖς ἡ ἀμφιβολία καὶ τὸ μὴ θαρρεῖν ὅτι πάντως σωθήσονται; ^k Διὰ τὸ πάντων ἑαυτοὺς εὐτελεστέρους εἶναι νομίζειν, καὶ ἀναξίους ¹⁵⁸ τοιαύτης εὐεργεσίας. Καὶ ὅτι οὐ στοχαζόμενος ^l τοῦτο λέγω, εἰς τὴν κάμινον ἐμπεσόντες, ^m ταῦτα ἀπωδύροντο λέγοντες· ¹³ "Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοίξαι τὸ στόμα." Διὰ ταῦτα ἔλεγον, "Καὶ ἐὰν μὴ." Εἰ δὲ μὴ φανερώς εἶπον

¹¹ Dan. iii. 17.¹² Ibid. v. 18.¹³ Prec. iii. puer. v. 5, 9.

^x φιλόθεον libri omnes et Aret. φιλόσοφον Edd. ^y ὑπὲρ om. C. ^z καὶ om. F. ^a τοῦ θεοῦ om. a pr. man. A. ^b καταγγέλλομεν (sic) F. ^c ἢ accessit ex A.E.F. ^d τῆς φλογός] τοῦ πυρός F. ^e ὁ βασιλεῦ Edd. invitis libris. ^f ἐποίησαν] ᾗδισαν C. Aret. ^g ἔλλα'] οὕτω γὰρ C. Aret. ^h τοῦ assumptum ex omnibus. ⁱ αὐτοῖς] + φησὶ C. ^k διὰ τὸ] ἀπὸ τοῦ C. Statim πάντων, quod tacite edidit Sav. est in nostris omnibus et Aret. πάντως ex Veron. expresserunt Mor. Ben. ^l ταῦτα F. ^m ταῦτα omnes. τοιαῦτα Edd.

τοῦτο, οἷον, ὅτι δυνατὸς μὲν ἐστὶν ὁ θεὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς, εἰ
 δὲ μὴ ^η ἐξέλῃται, διὰ τὰς ἀμαρτίας οὐκ ἐξελεῖται, μὴ θαυμάσης· (357)
 καὶ γὰρ ἔδοξαν ἂν παρὰ τοῖς βαρβάροις τοῦ θεοῦ τὴν ἀσθένειαν
 τῇ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων συσκιάζειν προφάσει. Διὰ τοῦτο
 Β περὶ τοῦ δυνατοῦ μόνου διαλεχθέντες, τὴν αἰτίαν οὐ τιθέασι.
 Καὶ ἄλλως δὲ πεπαιδευμένοι καλῶς ἦσαν μὴ πολυπραγμονεῖν
 τοῦ θεοῦ τὰς κρίσεις. Ταῦτα τοίνυν εἰπόντες ἐνέβησαν εἰς τὸ
 πῦρ, καὶ οὔτε ἐνύβρισαν εἰς τὸν βασιλέα, οὔτε κατέστρεψαν
 τὴν εἰκόνα. Τὸν γὰρ ἀνδρεῖον τοιοῦτον εἶναι χρή, σώφρονα
 καὶ ἐπιεικῇ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κινδύνοις, ἵνα μὴ δόξη θυμῷ
 καὶ κενοδοξίᾳ πρὸς ^οτούτους τοὺς ἀγῶνας ἰέναι, ἀλλὰ ἀνδρεία
 καὶ σωφροσύνη. Ὁ μὲν γὰρ ὑβρίζων, ἐκείνων τῶν ἐγκλημάτων
 ὑπομένει τὴν ὑπόνοιαν· ὁ δὲ ὑπομένων καὶ ἐλκόμενος καὶ μετ'
 ἐπικείας ἀγωνιζόμενος, οὐχ ὡς ἀνδρεῖος θαυμάζεται μόνον,
 C ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ σωφροσύνῃ ^ρκαὶ ἐπικείᾳ οὐχ ἥττον ἀνακη-
 ρύττεται· ὅπερ καὶ αὐτοὶ τότε ἐποίησαν, τὴν τε ἀνδρείαν
 ἐπιδεικνύμενοι καὶ τὴν ἐπικείαν ἅπασαν, καὶ οὐδὲν ἐπὶ μισθῷ
 πράττοντες, οὐδὲ ἀντιδόσει καὶ ^ρἀμοιβῇ. Καὶ εἰ μὴ θελήσῃ,
 φησὶν, ἡμᾶς ἐξελέσθαι, τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν· ἔχομεν
 γὰρ ἤδη τὰς ἀμοιβὰς, καταξιωθέντες ἀπαλλαγῇ τῆς ἀσεβείας,
 καὶ ^ρὑπὲρ αὐτῆς κατακαῦσαι τὰ ^σσώματα. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν
 ἔχοντες ^ιἤδη τὴν ἀντίδοσιν· καὶ γὰρ ἔχομεν, καταξιωθέντες
 αὐτὸν ἐπιγινῶναι, καταξιωθέντες ^νγενέσθαι μέλη Χριστοῦ· μὴ
 D ποιήσωμεν αὐτὰ ^ωμέλη πόρνης. Ἐν γὰρ τῷ φρικωδεστάτῳ
 τούτῳ χρή καταλύσαι τὸν λόγον, ἵνα ἀκμάζοντα ἔχοντες τῆς
 ἀπειλῆς τὸν φόβον, μένωμεν ^χτοῦ χρυσίου καθαρώτεροι τῷ
 φόβῳ τούτῳ γινόμενοι. Οὕτω γὰρ δυνησόμεθα πορνείας
 ἀπαλλαγέντες τὸν Χριστὸν ἰδεῖν· ὃν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 μετὰ παρρησίας θεάσασθαι ^γκατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, χάριτι
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
 Ἀμήν.

^η ἐξέλῃται] + μὴ θαυμάσης C. Aret. Iidem mox om. μὴ θ. καὶ γάρ. ^ο τού-
 τους τοὺς] Sic C.F. et ex corr. A. τοὺς τοιοῦτους E. τοιοῦτους Edd. ^ρ καὶ
 τῇ ἐπ. Edd. invitis libris. ^ρ ἀμοιβῇ omnes. Edebatur ἀνταμοιβῇ.
^ρ ὑπὲρ αὐτῆς] Sic nostri omnes. διὰ τοῦτο Edd. ^σ σώματα] + προαιρούμεθα
 C*. Aret. ^ι ἤδη om. F. ^ν γενέσθαι] καὶ γενέσθαι C*. ^ω πόρνης μέλη inverso
 ord. F. ^χ τοῦ χρ. omnes. Articulus aberat. ^γ κατὰ] καὶ a pr. man. A.
 Post θεάσασθαι statim subjungit C*, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ.

¹Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχεται, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα.

ΔΙΟΡΘΩΣΑΣ τὰ ^aχαλεπώτατα ἐγκλήματα, ἐν μὲν τὸ διεσπᾶσθαι τὴν ἐκκλησίαν, δεύτερον δὲ τοῦ πεπορνευκότος, ^bτρίτον τὸ τοῦ πλεονέκτου, κέχρηται λοιπὸν ἡμερωτέρῳ λόγῳ· καὶ μεταξὺ τίθησι παραίνεσιν καὶ συμβουλὴν τὴν περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς παρθενίας, ἀπὸ τῶν φορτικωτέρων ἀναπαύων ¹⁵⁹ τὸν ἀκροατὴν. Ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐπιστολῆς τὸ ἐναντίον ποιεῖ· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἡμερωτέρων, τελευτᾷ δὲ εἰς τὰ σκυθρωπότερα. Καὶ ἐνταῦθα δὲ τὸν περὶ τῆς παρθενίας ἀπαρτίσας λόγον, πάλιν ἔξισιν ἐπὶ τὰ πληκτικώτερα, οὐ πάντα ἐφεξῆς τιθεῖς, ἀλλὰ ποικίλλων τὸν λόγον ἐν ἑκατέρῳ, ὡς ὁ καιρὸς ἀπήτει, καὶ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ἡ χρεία. Διό φησι, “ Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι.” ^cἘγραψαν γὰρ αὐτῷ, εἰ δεῖ ἀπέχεσθαι γυναικὸς, ἢ μὴ. Καὶ πρὸς ^dαὐτὰ ἀντιγράφων καὶ περὶ τοῦ γάμου νομοθετῶν, εἰσάγει καὶ τὸν περὶ τῆς παρθενίας λόγον· “ Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι.” ^B Εἰ μὲν γὰρ τὸ καλὸν καὶ σφόδρα ὑπερέχον ζητεῖς, φησί, βέλτιον μὴδ’ ὅλως ὁμιλεῖν γυναικί· εἰ δὲ τὸ ἀσφαλὲς καὶ βοηθοῦν ^eσου τῇ ἀσθενείᾳ, ὁμιλεῖ ^fγάμῳ. Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἦν, ὃ καὶ νῦν γίνεται, τὸν μὲν ἄνδρα βούλεσθαι, τὴν δὲ γυναῖκα μηκέτι, ἢ καὶ τὸ ἐναντίον, ὅρα πῶς περὶ ἑκατέρων διαλέγεται. Καί τινες μὲν φασιν, ὅτι πρὸς ἱερέας ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐξῆς σκοπῶν, οὐκ ἂν φαίην τοῦτο οὕτως ἔχειν. Οὐδὲ γὰρ ἂν καθολικῶς ἔθηκε τὴν παραίνεσιν, ἵερεῦσι μόνον εἰ ταῦτα ἔγραφεν, ἀλλ’ εἶπεν ἂν· καλὸν τῷ ^C διδασκάλῳ γυναικὸς μὴ ἔσθαι. Νυνὶ δὲ ^hκαθόλου αὐτὸ τέθεικε, “ Καλὸν ἀνθρώπῳ,” λέγων, ⁱοὐχ ἱερεῖ μόνον· καὶ ⁵⁸ πάλιν, “ Λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῇται γυναῖκα.” Οὐκ εἶπε, σὺ ὁ ἱερεὺς καὶ ^kὁ διδάσκαλος, ἀλλ’ ἀδιορίστως· καὶ ^lὅλος διόλου τοιοῦτος πρόεισιν ὁ λόγος. Εἰπὼν δὲ, “ Διὰ τὰς

¹ CAP. VII. v. 1, 2.

HOM. XIX. ^a χαλεπώτατα] + τρία ex corr. C*. hoc est, Reg. apud Montef. qui ita edidit. Ita etiam Aret. ^b τρίτον] καὶ τρίτον C*. ^c ἔγραψαν γὰρ] καὶ γὰρ ἦσαν γράψαντες C*. ^d αὐτὰ] ταῦτα C*. E. ^e σοι E. ^f γάμῳ] γυναικὶ F. ^g ἱερεῦσι μόνον (μόνοις E.) εἰ τ. εἰ. ἀλλ’ εἶπεν ἂν] Sic nostri omnes cum Aret. Edebatur, εἰ δὲ ἱερεῦσι μόνον ταῦτα ἔγραφεν, εἶπεν ἂν. ^h καθόλων F. ⁱ οὐχ ἱ. μόνον] οὐκ ἄρα ἱ. μόνῳ C*. ^k ὁ accessit ex omnibus. ^l ὅλως C*.

πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω," αὐτῇ τῇ αἰτία τῆς συγχωρήσεως εἰς ἐγκράτειαν ἤγαγε.

2“ Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν ἀποδιδότω· ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.” Τί δέ ἐστιν ἡ ὀφειλομένη τιμή;
3“ Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει,” ἀλλὰ καὶ δούλη καὶ δέσποινα ἐστὶ τοῦ ἀνδρός· καὶ ἀποστῆς τῆς δουλείας τῆς προσηκούσης, προσέκρουσας τῷ θεῷ. Εἰ δὲ ἀποστῆναι βούλει, ὅταν ὁ ἀνὴρ ἐπιτρέπῃ, καὶ πρὸς βραχὺ τοῦτο γίνηται. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὀφειλὴν τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσεν, ἵνα δείξῃ μηδένα κύριον ὄντα ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ἀλλήλων δούλους. “Ὅταν οὖν ἰδῇς πόρνην πειρῶσάν ^μσε, εἰπέ· οὐκ ἔστι τὸ σῶμα ἐμὸν, ἀλλὰ τῆς γυναικός. Ταῦτα καὶ ἡ γυνὴ λεγέτω πρὸς τοὺς βουλομένους αὐτῆς διορύξαι τὴν σωφροσύνην· οὐκ ἔστιν ἐμὸν τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρός. Εἰ ^οδὲ σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ, πολλῷ μᾶλλον χρημάτων. Ἀκούσατε ὅσαι ἄνδρας ἔχετε, καὶ ὅσοι γυναῖκας. Εἰ γὰρ σῶμα ἔχειν ἴδιον οὐ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον χρήματα. Ῥ’ Ἀλλαχοῦ μὲν οὖν πολλὴν δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὴν προεδρίαν ^ικαὶ ἐν τῇ καινῇ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, λέγων, ⁴“ Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει.” ὁ δὲ Παῦλος διαιρῶν οὕτω καὶ γράφων, ⁵“ Οἱ ἄνδρες ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, ἡ ^ιδὲ γυνὴ ἵνα φοβῇται τὸν ἄνδρα.” ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι τὸ μείζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ ¹⁶⁰μία ἡ ἐξουσία. Τί δήποτε; Ἐπειδὴ περὶ σωφροσύνης ὁ λόγος ἦν αὐτῷ. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις πλεονεκτεῖτω, φησὶν, ὁ ἀνὴρ· ἐνθα δὲ σωφροσύνης λόγος, οὐκέτι. “ Ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ^οοὐδὲ ἡ γυνή.” Πολλὴ ^ιἡ ἰσοτιμία, καὶ οὐδεμία πλεονεξία. ⁶“ Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου.” Τί δὴ τοῦτό ἐστι; Μὴ ἐγκρατευέσθω, φησὶν, ἡ γυνή, τοῦ ἀνδρός ἄκοντος, μήτε ὁ ἀνὴρ, τῆς γυναικὸς μὴ βουλομένης. Τί δήποτε; “Ὅτι μεγάλα ἐκ τῆς ἐγκρατείας ταύτης τίκτεται κακά· καὶ γὰρ καὶ μοιχεῖαι καὶ πορνεῖαι καὶ βοικιῶν ἀνατροπαὶ πολλάκις ἐντεῦθεν ἐγένοντο. Εἰ γὰρ ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, πορνεύουσι, πολλῷ μᾶλλον, ἂν αὐτοὺς τῆς παραμυθίας ταύτης ἀποστερήσῃς. Καὶ καλῶς εἶπε, “ Μὴ ἀποστερεῖτε,” ^νἀποστέρησιν νῦν ἦν ὀφειλὴν ἀνωτέρω εἶπεν, ἵνα δείξῃ τῆς δεσποτείας τὴν ἐπίτασιν. Τὸ γὰρ ἄκοντος θατέρου

2 v. 3.

3 v. 4.

4 Gen. iii. 16.

5 Ephes. v. 25, 33.

6 v. 5.

^μ ἰδῇς π. π. σε] ἔλθῃ πόρνη πειρῶσά σου C. Aret.

^ν σε A.E.F. σου

vulgo.

^ο δέ] + καὶ F. Mox ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνὴ inverso ordine Edd. repug-

nantibus libris.

^ρ ἀλλαχοῦ] πολλαχοῦ C. Aret.

^ι καὶ — παλαιᾷ] ἐν μὲν

τῇ παλαιᾷ ὁ θεός C. Aret.

^ι δέ om. F.

^ο οὐδέ] ἀλλ’ F.

^ι ἡ om. F.

^ν Vid. Annot.

ἐγκρατεῦσθαι θάτερον, ἀποστερεῖν ἐστὶ τὸ δὲ ἐκόντος, οὐκέτι. Οὐδὲ γάρ, εἰ πείσας με λάβοις τι τῶν ἐμῶν, ἀποστερεῖσθαι φημι. Ὁ^ω γὰρ ἄκοντος καὶ βιαζομένου λαβὼν, ἀποστερεῖ^z ὅπερ ποιῶσι πολλαὶ γυναῖκες, μείζονα τῆς δικαιοσύνης ἁμαρτίαν ἐργαζόμεναι, καὶ τῆς ἀσελγείας τοῦ ἀνδρὸς ὑπεύθυνοι γινόμεναι ταύτῃ, καὶ διασπῶσαι πάντα. Δεῖ δὲ πάντων^C προτιμᾶν τὴν ὁμόνοιαν, ^zἐπειδὴ καὶ πάντων τοῦτο κυριώτερον. Καὶ εἰ βούλει, ^aκαὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸ ἐξετάσωμεν. Ἐστω γὰρ γυνὴ καὶ ἀνὴρ, καὶ ἐγκρατεῦσθω ἡ γυνὴ μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρὸς. Τί οὖν, ἂν ἐκεῖνος ἐντεῦθεν πορνεύῃ, ἢ μὴ πορνεύῃ μὲν, ^bἀλγὴ δὲ καὶ θορυβῆται καὶ πυρῶται καὶ μάχεται, καὶ μυρία τῇ γυναικὶ πράγματα παρέχῃ; Τί τὸ κέρδος τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐγκρατείας, ἀγάπης διερρηγμένης; Οὐδέν. Πόσας^c γὰρ λοιδορίας, πόσα πράγματα, πόσον ἀνάγκη γίνεσθαι πόλεμον; Ὅταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνὴ διεστή-^D κότες ᾖσιν, ^dοὐδὲν νηὸς χειμαζομένης ἄμεινον ἢ οἰκία διακείσεται, τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν πρῶρέα διαστασιάζοντος. Διὰ τοῦτό φησι, “Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε^e τῇ νηστείᾳ, τῇ προσευχῇ” τὴν μετὰ πλείονος ἰσπουδῆς προσευχὴν ἐνταῦθα λέγων. Εἰ γὰρ κωλύει τοὺς συνιόντας ἀλλήλοις εὐχεσθαι, τὸ ἀδιαλείπτως εὐχεσθαι πῶς ἂν ἔχοι καιρόν; Ἐστὶ τοίνυν καὶ βόμιλουῦντα γυναικὶ, καὶ εὐχῇ προσέχειν^h ἀλλ’ ἐγκρατεία ἀκριβεστέρα γίνεται αὐτῇ. Ἰού γὰρ εἶπεν ἀπλῶς, ἵνα προσεύχησθε, ἀλλ’^E “ἵνα σχολάζητε,” ὡς ἀσχολίαν ἐμποιοῦντος τοῦ πράγματος, ἀλλ’ οὐκ ἀκαθαρσίαν. “Καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ^k συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς.” Ἰνα^l γὰρ μὴ δόξῃ νομοθεσίας εἶναι τὸ πρᾶγμα, προστίθῃσι^m τὴν αἰτίαν. Ποία δέ⁵⁹⁾ ἐστὶν αὕτη; “Ἰνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς.” ⁿΚαὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ διάβολος αὐτὸ μόνον ἐργάζεται τὸ τῆς μοιχείας, ^oἐπήγαγε· “Διὰ τὴν ἀκρασίαν^p ὑμῶν.”

⁷“Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς^q καὶ ἐμαυτὸν, ^rἐν

⁷ v. 7.

^ω γὰρ] δὲ C. Aret. ^x ὅπερ] τοῦτο C. Aret. ^y γενόμεναι C. ^z ἐπεὶ C. ^a καὶ om. C.E. ^b ἀλγῇ A.E. Deinceps θορυβεῖται A.E. πυροῦται A.E.F. μάχεται A.E.F. παρέχει E. ^c γὰρ] + ἐνθεν C. ^d οὐδὲν A.C.E. Aret. οὐδὲ vulgo. ^e τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ πρ. Edd. καὶ om. A.C.E. (et Mosq. 2?) τῇ νηστείᾳ καὶ om. F. Mosq. 7. Aret. ^f σπουδῆς] + σχολὴν C. Aret. ^g ὁμιλουῦντα] Sic libri omnes. Edebatur ὁμιλεῖν. Mox προσευχῇ (pro εὐχῇ an pro καὶ εὐχῇ incertum) F. ^h ἀλλ’] μάλλον δὲ καὶ C. Aret. ⁱ οὐ γὰρ] διὰ τοῦτο οὐκ C. Aret. ^k συνέρχεσθε A.E. ^l γὰρ om. C. ^m τὴν] καὶ τὴν C. ⁿ καὶ ἵνα μάθῃς] φησὶ, καὶ ἵνα δείξῃ C. Aret. ^o ἐπήγαγε] + πάλιν C. Aret. ^p ὑμῶν] + τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ’ ἐπιταγὴν Edd. repugnantibus libris, tum nostris, tum Mosqq. ^q καὶ om. C. Mosq. 2. ^r ἐν] τουτίστιν ἐν C. Aret.

161 ἐγκρατεία.” Τοῦτο πολλαχοῦ ποιεῖ, ⁸ὅταν περὶ δυσκόλων
 παραινῇ πραγμάτων· ἐαυτὸν ἐν μέσῳ τίθησι, καὶ φησι, μιμηταί
 μου γίνεσθε. “ Ἀλλ’ ἕκαστος ἑτὸ ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ
⁹θεοῦ.” Ἐπειδὴ ¹⁰γὰρ σφόδρα αὐτῶν κατηγόρησεν εἰπὼν,
 “ διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν,” πάλιν αὐτοὺς παρεμυθήσατο ¹¹εἰπὼν,
 “ Ἐκαστος ¹²ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ” οὐ τοῦτο δηλῶν, ὅτι
 τῆς ἡμετέρας σπουδῆς οὐ δεῖται τὸ κατόρθωμα, ἀλλ’, ὅπερ
 ἔφθην εἰπὼν, παραμυθούμενος αὐτούς. Εἰ γὰρ χάρισμά ἐστι,
 καὶ οὐδὲν ἄνθρωπος εἰς τοῦτο εἰσφέρει, πῶς ¹³λέγεις; ¹⁴“ Λέγω
 δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις· καλὸν ¹⁵αὐτοῖς, εἴαν μείνωσιν
 Βῶς καὶ γῶ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, ¹⁶γαμησάτωσαν.” Εἶδες
¹⁷τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου, πῶς καὶ βελτίονα δείκνυσι τὴν
 ἐγκράτειαν, καὶ οὐκ ἀναγκάζει τὸν μὴ φθάνοντα, δεδοικὼς μὴ
 τι παράπτωμα γένηται; “ Κρεῖττον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ¹⁸ἢ
 πυροῦσθαι.” Ἐνέφηνεν ὅση τῆς ἐπιθυμίας ἡ τυραννίς. Ὁ δὲ
 λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ πολλὴν ὑπομένεις βίαν, ¹⁹φησὶ, καὶ
 πύρῳσιν, ἀπαλλάγηθι πόνων καὶ ἰδρώτων, μήποτε καὶ περι-
 τραπῇς. ²⁰“ Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ’
 ὁ κύριος.” Ἐπειδὴ νόμον ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τεθέντα
 εἰ ἀναγινώσκειν μέλλει περὶ τοῦ χωρὶς πορνείας μὴ ἀφιέναι
 C γυναικα, διὰ τοῦτό φησιν, “ οὐκ ἐγὼ.” Τὰ μὲν γὰρ εἰρημένα
 ἔμπροσθεν, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς εἴρητο, ²¹ἀλλὰ καὶ αὐτῷ δοκεῖ
 ταῦτα· τοῦτο μέντοι καὶ ῥητῶς παρέδωκεν. “ Ὡστε τὸ, “ ἐγὼ,”
²²καὶ, “ οὐκ ἐγὼ,” ταύτην ἔχει τὴν διαφοράν. “ Ἰνα γὰρ μηδὲ
 τὰ αὐτοῦ ἀνθρώπινα ²³εἶναι νομίσης, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·
²⁴“ Δοκῶ γὰρ καὶ γῶ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.” Τί οὖν ἐστιν, ὃ τοῖς
 γεγαμηκόσι παρήγγειλεν ὁ κύριος; “ Γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ
 χωρισθῆναι. ²⁵Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ
²⁶ἀνδρὶ καταλλαγήτω.” Ἐπειδὴ γὰρ καὶ δι’ ἐγκράτειαν καὶ δι’
 D ἄλλας προφάσεις καὶ μικροψυχίας γίνεσθαι ²⁷διαίρέσεις συνέ-
 βαινε, βέλτιον μὲν μηδὲ γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, φησὶν· εἰ δὲ ἄρα
 καὶ γένοιτο, μενέτω ἢ γυνὴ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, εἰ καὶ μὴ τῇ μίξει,
 ἀλλὰ τῷ μηδένα ἕτερον παρειαγαγεῖν ἄνδρα. ²⁸“ Τοῖς δὲ

8 v. 8, 9.

9 v. 10.

10 v. 40.

11 v. 11.

12 v. 12, 13.

⁸ ὅταν] + γὰρ C. Aret. ⁹ παραινῇ C.E. et ex corr. A. παραινῇ Edd.
¹⁰ τὸ om. C. ¹¹ θεοῦ] + ὅς μὲν οὕτως, ὅς δὲ οὕτως Edd. invitis libris. ¹² γὰρ
 om. C. Aret. ¹³ εἰπὼν] ἐπαγαγὼν C. Aret. ¹⁴ τὸ ἴδιον E. ¹⁵ λέγεις]
 ἐπάγεις C. Aret. Post λέγεις add. διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν E. ¹⁶ αὐτοῖς C.E.
 Mosq. 2. αὐταῖς Edd. ¹⁷ Sic omnes. Edebatur γαμείτωσαν. ¹⁸ τὴν om.
 C. ¹⁹ ἢ] ἀλλὰ μὴ F. ²⁰ φησὶ accessit ex libris omnibus. ²¹ Sic Codd.
 μέλλει ἀναγιν. inverso ordine Edd. Post μέλλει add. δὴ C. ²² ἀλλὰ om. F.
²³ καὶ] + τὸ C.E. ²⁴ εἶναι om. F. ²⁵ ἀνδρὶ] + αὐτῆς E. Post καταλλαγήτω
 vulgo addunt καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι, contra fidem Codicum. ²⁶ διαίρ.]
 καὶ διαίρ. C.E.

λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος. Εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. Καὶ γυνὴ εἴ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν." Ὡσπερ γὰρ περὶ τοῦ χωρίζεσθαι πόρνων διαλεγόμενος, τῇ ἐπιδιορθώσει τὸ πρᾶγμα πεποίηκεν εὐκολον εἰπὼν, "Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου" οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα πολλῆς προε-Ε νόησεν εὐκολίας, εἰπὼν· εἴ τις ἢ γυνὴ ἄνδρα, ἢ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχη ἄπιστον, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. Τί λέγεις; ἂν μὲν ἄπιστος, ¹³μενέτω μετὰ τῆς γυναικός· ἂν δὲ πόρνος, μηκέτι; καίτοιγε ἔλαττον ἢ πορνεία τῆς ἀπιστίας. Ἐλαττον μὲν ἢ πορνεία, ἀλλ' ὁ θεὸς τῶν σῶν φείδεται σφόδρα. Τοῦτο καὶ ἐν τῇ θυσίᾳ ποιεῖ λέγων, ¹³"Ἀφες τὴν θυσίαν, καὶ καταλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου" τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος. Καὶ γὰρ ἐκείνους μυρία μὲν τάλαντα ὀφειστοῦντα αὐτῷ οὐκ ἐκόλασεν, ἑκατὸν δὲ δηνάρια ἵτον σύνδουλον ἀπαιτήσαντα ¹⁶² ἐτιμωρήσατο.

Εἶτα, ἵνα μὴ φοβῆται ἡ γυνὴ, ὡς ἀκάθαρτος γινομένη διὰ τὴν μίξιν, ¹⁴φησὶν· "Ἡγιάσται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγιάσται ἡ γυνὴ ἢ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί." Καίτοι εἰ ὁ τῇ πόρνῃ κολλώμενος, ἐν σῶμά ἐστιν, εὐδελον ὅτι ἢ καὶ τῷ εἰδωλολάτρῃ κολλωμένη, ἐν σῶμά ἐστιν. "Ἐν μὲν σῶμά ἐστιν, ἀλλ' οὐ γίνεται ἀκάθαρτος, ἀλλὰ νικᾷ ἡ καθαρότης ¹⁶⁰ τῆς γυναικὸς τὴν ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ νικᾷ ἡ καθαρότης τοῦ πιστοῦ ἀνδρὸς πάλιν τὸ ἀκάθαρτον τῆς ἀπίστου γυναικός. Πῶς οὖν ἐνταῦθα μὲν νενίκηται τὸ ἀκάθαρτον, διὸ καὶ ἐπιτέ-Β τραπται ἡ συνουσία· ἐπὶ δὲ τῆς πορνευομένης γυναικὸς οὐ κατηγορεῖται ἐκβάλλων αὐτήν ὁ ἀνὴρ; "Ὅτι ἐνταῦθα μὲν ἐλπίς ὥζεσθαι τὸ ἀπολωλὸς μέρος διὰ τοῦ γάμου, ἐκεῖ δὲ ὁ γάμος ἤδη διαλέλνται· κακεῖ μὲν ἀμφοτέροι διαφθείρονται, ἐνταῦθα δὲ θατέρου τὸ ἔγκλημα. Οἶόν τι λέγω· ἔστιν ἡ πορνευθεῖσα καθάπαξ μιαιρά. Εἰ τοίνυν ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σῶμά ἐστι, καὶ αὐτὸς γίνεται μιαιρὸς πορνευούσης μιγνύμενος· διὰ τοῦτο ἀφίπταται ἡ καθαρότης ἅπασα. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; ¹⁵Ἐστιν ἀκάθαρτος ὁ εἰδωλολάτρης, ἀλλ' ἡ γυνὴ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος. Εἰ μὲν γὰρ ἐκοινώνει αὐτῷ κατὰ C

¹³ Matth. v. 24.¹⁴ v. 14.

¹⁶⁰ μὲν C. ¹⁶¹ ὀφειστοῦντα] ὀφείλοντα C.E. ¹⁶² ἵτον σ. ἀπαιτήσαντα] Sic libri omnes. ἀπαιτοῦντα τὸν σ. Edd. ¹⁶³ φησὶν] ἐπάγει C. ¹⁶⁴ ἢ καὶ] Sic omnes. καὶ ἢ Edd. ¹⁶⁵ σῶς.] τοῦ σῶς. E. ¹⁶⁶ ἀλλὰ πῶς] ἀλλ' ἀπλῶς a pr. man. A. ¹⁶⁷ ἔστιν] εἰ καὶ ἐστιν E.

τούτο, καθ' ὃ ἀκάθαρτος ἦν, λέγω * δὲ κατὰ τὴν ἀσέβειαν, ἔμελλε καὶ αὕτη ἀκάθαρτος γίνεσθαι· νυνὶ δὲ ἐτέρως μὲν ἔστιν ἀκάθαρτος ὁ εἰδωολάτρης, ἐν ἐτέρῳ δὲ αὐτῷ πράγματι κοινωνεῖ ἡ γυνή, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος. Γάμος γάρ ἐστι καὶ μίξις σωμάτων, καθ' ὃ ἡ κοινωνία. Πάλιν τοῦτον μὲν ἐλπίς ἀνακληθῆναι ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ᾧ κείνῳ γὰρ * αὐτῇ· ἐκείνον δὲ οὐ σφόδρα εὐκολον. Πῶς γὰρ ἡ τὸν ἔμπροσθεν ἀτιμάσασα χρόνον, καὶ γενομένη ἐτέρου, καὶ τοῦ γάμου τὰ δίκαια ἀφανίσασα, ἀνακαλέσασθαι δυνήσεται τὸν ἡδικομένον, πρὸς τούτοις καὶ τὸν ὕμνοντα ὡς ξένον; Πάλιν ἐκεῖ μὲν μετὰ τὴν πορνείαν ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔστιν ἀνὴρ· ἐνταῦθα δὲ, καὶ ἡ εἰδωολάτρις ἡ * γυνή, τοῦ ἀνδρὸς τὸ δίκαιον οὐκ ἀπόλλυται. Οὐχ ἀπλῶς δὲ συνοικίζει τῷ ἀπίστῳ, ἀλλὰ βουλομένῳ· διὸ εἶπε, “καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς.” Ποῖον γὰρ, εἶπέ μοι, βλάβος, ὅταν καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας ἀκέραια ^β διαμένῃ, καὶ ἐλπίδες ὥσι χρησταὶ περὶ τοῦ ἀπίστου, μένειν τοὺς ἤδη ζευχθέντας, καὶ “μὴ περιττῶν πολέμων ὑποθέσεις εἰσάγειν; ^δ Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν μηδέπω συνελθόντων διαλέγεται νῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν ^ε ἤδη συνελθόντων. ^ε Οὐ γὰρ εἶπεν, εἴ τις βούλεται λαβεῖν ἄπιστον, ἀλλ' εἴ τις ἔχει ἄπιστον· οἷον εἴ τις μετὰ τὸ γαμῆσαι ἢ γαμηθῆναι ἐδέξατο τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, εἶτα θάτερον μέρος ἐναπέμεινε τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ στέργει τὸ συνοικεῖν, μὴ διαρρηγνύσθω. “Ἠγίασται γὰρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί.” Τοσαύτη ἡ περιουσία τῆς σῆς καθαρότητος. Τί οὖν; ἁγίος ἐστιν ὁ Ἕλλην; Οὐδαμῶς· οὐ γὰρ εἶπεν, ἁγίος ἐστιν, ἀλλ' ἡγίασται ἐν τῇ γυναικί. Τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐχ ἵνα δείξῃ ἐκείνον ἁγίον, ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας τὸν φόβον ¹⁶³ ἐξέλῃ τῆς γυναικὸς, κακείνον εἰς ἐπιθυμίαν ἀγάγῃ τῆς ἀληθείας. Οὐ γὰρ τῶν σωμάτων τὸ ἀκάθαρτον, ὧν ἐστιν ἡ κοινωνία, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως καὶ τῶν λογισμῶν. Εἶτα καὶ ἀπόδειξις. Εἰ γὰρ ἀκάθαρτος ἡ μένων γεννᾷ, τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀπὸ σοῦ μόνης, ἀκάθαρτον ἄρα τὸ παιδίον, ἢ ἐξ ἡμισείας καθαρὸν· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Ἐπεὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτα· ἐστὶ· νυνὶ δὲ ἁγία ἐστὶ” τουτέστιν, οὐκ ἀκάθαρτα. Αὐτὸς δὲ ἁγία ἐκάλεσε, τῇ περιουσίᾳ τῆς λέξεως πάλιν ἐκβάλλων τῆς τοιαύτης ὑποψίας τὸ δέος. ¹⁵ “Εἰ δὲ

15 v. 15.

* δὴ ex corr. A. * αὐτῇ (sic) F. ceteri, ut vulgo, αὐτῇ. cum ea Aret. Statim ἐκεῖνο ex corr. A. γ μὲν ὄντα F. ² εἰδωολάτρης F. ³ γυνή] + ἡ E. ⁴ διαμείνη E. ⁵ μὴ om. F. ⁶ οὐδὲ omnes. οὐ Edd. ⁷ οὐδὲ C. ⁸ μένων] μέν ὧν F. μένουσα ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. Statim γεννᾷς Edd. et Codd. γεννᾷ Cat.

ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω.” Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι B πορνεία τὸ πρᾶγμα ἐστὶ. Τί δὲ ἐστίν, “Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται;” Οἷον εἰ κελεύει σοι θύειν καὶ κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς ἀσεβείας διὰ τὸν γάμον, ἢ ἀναχωρεῖν, βέλτιον διασπασθῆναι τὸν γάμον, καὶ μὴ τὴν εὐσέβειαν. Διὸ ἐπήγαγεν· “Οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφός, ἢ ἡ ἀδελφή ἐν τοῖς τοιούτοις.” Εἰ καθ’ ἐκάστην ἡμέραν πυκτεύοι καὶ πολέμους παρέχοι διὰ τοῦτο, βέλτιον ἀπαλλαγῆναι. Τοῦτο γὰρ αἰνίττεται, λέγων· “Ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.” Ἐκεῖνος γὰρ λοιπὸν τὴν αἰτίαν παρέσχε, ὥσπερ καὶ ὁ πορνεύσας.

16 “Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις;” Πρὸς τὸ, “μὴ ἀφίετῶ αὐτόν,” τοῦτο πάλιν. Εἰ γὰρ μὴ στασιάζει, C μένε, φησὶν· ἔχει γὰρ ^hκαὶ κέρδος· μένε, καὶ παραίνει, καὶ συμβούλευε, καὶ πείθει· οὐδεὶς γὰρ οὕτω διδάσκαλος ἰσχύσαι δυνήσεται, ὥς γυνή. Καὶ οὔτε ἀνάγκην ἐπιτίθησιν αὐτῇ, καὶ πάντως ἀπαιτεῖ παρ’ αὐτῆς τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ πάλιν φορτι- (361) κώτερον ^kἐργάσῃται, οὔτε ἀπογινώσκειν κελεύει, ἀλλ’ ἀφήσιν αὐτὸ τῇ τοῦ μέλλοντος ἀδελφῇ μετέωρον λέγων· “Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ^lκαὶ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;” ^mκαὶ πάλιν. 17 “ⁿΕἰ μὴ ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπα- D τεῖτω. Περιτετμημένος τις ^oἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω. Ἐν ἀκροβυστία τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω. Ἡ περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. Ἐκαστος ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. Δοῦλος ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω.” Ταῦτα εἰς P τὴν πίστιν οὐδὲν συντελεῖ, φησί· μὴ τοίνυν φιλονεῖκει μηδὲ θορυβοῦ· ἢ γὰρ πίστις πάντα ἐξέβαλε ταῦτα. “Ἐκαστος ἐν τῇ κλήσει ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.” Γυναῖκα ἔχων ἄπιστον ἐκλήθη; μένε ἔχων· μὴ διὰ τὴν πίστιν ἐκβάλλῃς τὴν γυναῖκα. Δοῦλος E ὢν ἐκλήθη; μὴ σοι μελέτω· μένε δουλεύων. Ἀκρόβυστος ὢν ἐκλήθη; μένε ἀκρόβυστος. Ἐμπερίτομος ὢν ἐπίστευσας; μένε ἐμπερίτομος. Τοῦτο γὰρ ἐστίν, “Ἐκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός.” Ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστι κωλύματα εἰς εὐσέβειαν. Σὺ δοῦλος ὢν ἐκλήθη, ἄλλος γυναῖκα ἔχων ἄπιστον, ἄλλος περι- τετμημένος. Βαβαί, ποῦ τὴν δουλείαν ἔθηκεν; Ὡσπερ οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ περιτομή, οὐδὲ βλάπτει ἡ ἀκροβυστία, οὕτως οὐδὲ 164

16 v. 16.

17 v. 17—21.

^ε τοῦτο] + φησὶ C. ^h καὶ om. C. ^l ἰσχύσαι] πείσαι C. et Reg. apud Montef. ^k ἐργάσῃται] ἐργάσῃ καὶ F. ἐργάσῃται καὶ E. ^l καὶ] ἢ F. Mosq. 7. ^m καὶ πάλιν om. C. Mosq. 2. Aret. ⁿ εἰ μὴ] ἢ μὴ C. Mosq. 2. ἐν F. Mosq. 7. ^o κέκληται F. ^p τὴν om. a pr. man. A.

ἡ δουλεία, οὐδὲ ἡ ἐλευθερία. Καὶ ἵνα δείξῃ τοῦτο σαφέστερον
 ἔκ περιουσίας, φησὶν “Ἄλλ’ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος
 γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι” τουτέστι, μᾶλλον δούλευε. Καὶ
 τί δήποτε τὸν δυνάμενον ἐλευθερωθῆναι κελεύει ἡμεῖναι δούλον;
 Θέλων δείξαι, ὅτι οὐδὲν βλάπτει ἡ δουλεία, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ.
 Καὶ οὐκ ἄγνοῶ μὲν ὅτι τινὲς τὸ, “μᾶλλον χρῆσαι,” περὶ
 ἐλευθερίας φασὶν εἰρησθαι, λέγοντες, ὅτι εἰ δύνασαι ἐλευθερω-
 θῆναι, ἐλευθερώθητι· πολὺ δὲ ἀπεναντίας τῷ τρόπῳ τοῦ
 Β Παύλου τὸ ῥῆμα, εἰ τοῦτο αἰνίττοιτο. Οὐ γὰρ ἂν, παραμυ-
 θούμενος τὸν δούλον, καὶ δεικνὺς οὐδὲν ἡδίκημένον, ἐκέλευσε ἑ-
 γένεσθαι ἐλεύθερον. Εἶπε γὰρ ἂν τις ἴσως· τί οὖν, ἂν μὴ δύνωμαι;
 ἡδίκημαι καὶ ἡλάττωμαι; Οὐ τοίνυν τοῦτό ᾿φησιν, ἀλλ’ ὅπερ
 ἔφην, ᾿θέλων δείξαι ὅτι οὐδὲν πλέον γίνεται τῷ ἐλευθέρῳ
 γενομένῳ, φησὶ, καὶ κύριος ἦς τοῦ ἐλευθερωθῆναι, μένε δουλεύων
 μᾶλλον. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγει· 18 “Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ
 κληθεὶς δούλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως ἔτι καὶ ὁ
 ἐλεύθερος κληθεὶς, δούλος ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ.” Ἐν γὰρ τοῖς
 κατὰ Χριστὸν, φησὶν, ἀμφότεροι ἴσοι· ὁμοίως γὰρ καὶ σὺ τοῦ
 Χριστοῦ δούλος, ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης ὁ σός. Πῶς οὖν
 C ὁ δούλος ἀπελεύθερος; Ὅτι ἡλευθέρωσέ σε οὐ τῆς ἀμαρτίας
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑξωθεν δουλείας μένοντα δούλον. Οὐ γὰρ
 ἀφήσιν εἶναι δούλον τὸν δούλον, οὐδὲ ἄνθρωπον, μένοντα ἐν
 δουλείᾳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θαυμαστόν. Καὶ πῶς ἐλεύθερός
 ἐστὶν ὁ δούλος, μένων δούλος; Ὅταν παθῶν ἀπηλλαγμένος
 ᾦ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς νοσημάτων, ὅταν χρημάτων καταφρονῇ
 καὶ ὀργῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παθῶν.
 19 “Τιμῆς ἡγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων.”
 Οὗτος ὁ λόγος οὐ πρὸς οἰκέτας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐλευ-
 θέρους εἴρηται. Ἔστι γὰρ καὶ δούλον ὄντα μὴ εἶναι δούλον,
 D καὶ ἐλεύθερον ὄντα δούλον εἶναι. Καὶ πῶς ὁ δούλος ὢν, οὐκ
 ἔστι δούλος; Ὅταν διὰ τὸν θεὸν πάντα ποιῇ, ὅταν μὴ ὑποκρί-
 νηται, μηδὲ κατ’ ὀφθαλμοδουλείαν ἀνθρώπων τι πράττῃ·
 ᾿τουτέστι, δουλεύοντα ἀνθρώποις ἐλεύθερον εἶναι. Ἡ πῶς
 πάλιν ἐλεύθερός τις ὢν, γίνεται δούλος; Ὅταν διακονῇται
 ἀνθρώποις πονηράν τινα διακονίαν, ἢ διὰ γαστριμαργίαν, ἢ
 διὰ χρημάτων ἐπιθυμίαν, ἢ διὰ δυναστείαν. Ὁ γὰρ τοιοῦτος

18 v. 22.

19 v. 23.

ἡ ἐκ] καὶ ἐκ C. Aret. ἡμεῖναι libri omnes et Cat. μένειν Edd. ἄγνοῶ
 μὲν C. E. Aret. ἀγνοῶμεν Edd. ἀγνοῦμεν Cat. γίνεσθαι F. φησιν]
 λέγει C. ᾿θέλων] + γὰρ F. καὶ om. C. F. Mosq. 2. Veron. οὐδὲ
 ἀνθρώπων om. C. Aret. ὀφθαλμοδουλίαν C. et ex corr. A. Statim ἀνθρώ-
 πων om. C. F. Aret. τοῦτό ἐστι C.

πάντων ἐστὶ δουλικώτερος, καὶ ἐλεύθερος ἦ. Σκόπει δὲ ταῦτα ἀμφοτέρω. Δοῦλος ἦν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπων δοῦλος· διὸ καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ πάντων ^bἐλευθέρων ἐλευθερώτερος ἦν. Ἐ τῇ δεσποίνῃ γοῦν οὐκ εἶξεν, εἰς ἅπερ ἠθέλησεν ἢ κεκτημένη. Πάλιν ἐλευθέρα ἦν ἐκείνη, καὶ πάντων ἦν δουλικωτέρα, τὸν (361) θεράποντα κολακεύουσα καὶ παρακαλοῦσα· ἀλλ' οὐκ ἔπεισε τὸν ἐλεύθερον, ὃ μὴ ἠθέλησε, ποιῆσαι. Οὐκ ἄρα δουλεία τὸ πρᾶγμα ἦν, ἀλλ' ἐλευθερία ἢ ἀνωτάτω. Τί γὰρ ἐνεποδίσθη πρὸς ἀρετὴν ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς δουλείας; Ἀκουέτωσαν δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι. Τίς ἐδούλευσεν; ὁ ἀξιούμενος, ἢ ἡ ἀξιούσα; ἢ παρακαλοῦσα, ἢ ὁ καταφρονῶν ἰκετευούσης; Καὶ γὰρ εἰσιν ὄροι 165 δούλων παρὰ τοῦ θεοῦ κείμενοι· καὶ μέχρι ποῦ δεῖ φυλάττειν αὐτοὺς, καὶ τοῦτο νενομοθέτηται, καὶ ὑπερβαίνειν αὐτοὺς οὐ χρή. Ὅταν γὰρ μηδὲν ὁ δεσπότης ἐπιτάτῃ τῶν μὴ δοκούντων τῷ θεῷ, ἔπεσθαι δεῖ καὶ πείθεσθαι· ^dπεραιτέρω δὲ μηκέτι· οὕτω γὰρ ὁ δοῦλος ἐλεύθερος γίνεται. Ἄν δὲ περαιτέρω προῖης, καὶ ἐλεύθερος ἦς, ἐγένου δοῦλος. Τοῦτο γοῦν αἰνίττεται λέγων· “Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.” Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ἐκέλευσε καταλιμπάνειν δεσπότης, καὶ ἐλευθέρους φιλονεικεῖν ^eγίνεσθαι, πῶς παρήνει λέγων· “Ἐκαστος ^fἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω;” καὶ ἀλλαχοῦ, 20· “Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς B ἰδίους δεσπότης πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν· ^gκαὶ μὴ καταφρονεῖτωσαν οἱ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσιν οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι;” Καὶ 21· Ἐφεσίοις δὲ καὶ ^hΚολασσαεῦσιν ⁱἐπιστέλλων, τὰ αὐτὰ διατάττεται καὶ νομοθετεῖ. Ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς κακίας καὶ ἐλευθέρους γινομένην, ἥπερ ἐστὶ χαλεπωτάτη, καὶ ἐλεύθερός τις ὢν αὐτῇ δουλεύῃ. Τί γὰρ ἀπώναντο οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἀδελφοὶ ἐλεύθεροι ὄντες; οὐχὶ πάντων ἦσαν τῶν δούλων δουλικώτεροι, καὶ πρὸς τὸν πατέρα ψευδόμενοι, καὶ C πρὸς τοὺς ἐμπόρους τὰ μὴ ὄντα λέγοντες, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν; Ἀλλ' οὐχ ὁ ἐλεύθερος τοιοῦτος, ἀλλὰ πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσιν ἀληθής· καὶ οὐδὲν αὐτὸν δουλώσασθαι ἠδυνήθη, οὐ δεσμός, οὐ δουλεία, οὐ δεσποίνης ἔρως, οὐ τὸ ἐν ἀλλοτρίᾳ εἶναι· ἀλλ' ἔμενεν ἐλεύθερος πανταχοῦ. Τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐστὶν ἐλευθερία, ὅταν καὶ ἐν δουλείᾳ διαλάμπῃ.

Τοιοῦτον ὁ Χριστιανισμός· ἐν δουλείᾳ ἐλευθερίαν ^kχαρίζεται.

20 1 Tim. vi. 1, 2.

21 Ephes. vi. 5. sqq. Col. iii. 22. sqq.

^b ἐλευθέρων om. C. Aret. ^c τοῦ om. C. E. ^d περ. δέ] καὶ περ. F. ^e γενέσθαι F. ^f Sic libri omnes. ἐν τούτῳ μ. ἐν ᾧ ἐκλήθη inverso ordine Edd. ^g καὶ] + πάλιν C. Aret. ^h Κολοσσ. C. fortasse alii, cum Veron. Κολασσ. ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁱ ἐπιστέλλων om. F. ^k χαρίζεται libri omnes et Aret. χαρίζεσθαι Edd.

Καὶ καθάπερ τὸ φύσει ἄτρωτον σῶμα, τότε δέικνυται ἄτρωτον, ὅταν δεξάμενον βέλος μηδὲν πάθῃ δεινόν· οὕτω καὶ ὁ ἀκριβῶς ἐλεύθερος τότε φαίνεται, ὅταν καὶ δεσπότης ἔχων μὴ δουλωθῇ. Διὰ τοῦτο κελεύει δούλον μένειν. ¹Εἰ δ' οὐ δυνατόν δούλον ὄντα εἶναι Χριστιανόν, οἷον χρῆ, πολλὴν τῆς εὐσεβείας ἀσθένειαν κατηγοροῦσιν Ἕλληνες· ^m ἂν δὲ μάθωσιν, ὅτι τὴν εὐσέβειαν οὐδὲν βλάπτει δουλεία, θαυμάσονται τὸ κήρυγμα. Εἰ γὰρ θάνατος ἡμᾶς οὐ βλάπτει οὐδὲ μάστιγες οὐδὲ δεσμὰ, πολλῶ μᾶλλον δουλεία. Πῦρ καὶ σίδηρος καὶ τυραννίδες μυρία καὶ νόσοι καὶ πενίαι καὶ θηρία, ⁿ καὶ μυρία τούτων χαλεπώτερα, οὐκ ἔβλαψαν τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ δυνατωτέρους ἐποίησαν. Ἐκαὶ πῶς ^o δουλεία βλάψαι δυνήσεται; Οὐχ αὕτη βλάπτει ἡ δουλεία, ἀγαπητὲ, ἀλλ' ἡ φύσει δουλεία ἢ τῆς ἀμαρτίας. Κἂν ταύτην μὴ ᾗς τὴν δουλείαν δούλος, θάρρει καὶ εὐφραίνει· οὐδεὶς σε οὐδὲν ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἀδούλωτον ἔχοντα τὸ ἦθος· ἂν δὲ ταύτης ᾗς δούλος, κἂν μυριάκις ἐλεύθερος ᾗς, οὐδὲν ὄφελός σοι τῆς ἐλευθερίας. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν ἀνθρώπῳ μὲν μὴ δουλεύῃς, τοῖς δὲ πάθεσι ^p σαυτὸν ὑποκατακλίνῃς; Οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι καὶ φείσασθαι ἐπίστανται πολλάκις, ἐκεῖνοι δὲ οἱ ¹⁶⁶ δεσπότης οὐδέποτε ^q κορέννυνται σου τῆς ἀπωλείας. Δουλεύεις ἀνθρώπῳ; Ἀλλὰ καὶ ὁ δεσπότης σοι δουλεύει, διοικούμενός σοι τὰ τῆς τροφῆς, ἐπιμελούμενός σου τῆς ὑγείας, καὶ ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων φροντίζων. Καὶ οὐχ οὕτω σὺ δέδοικας, μὴ προσκρούσης τῷ δεσπότη, ὡς ἐκεῖνος δέδοικε, μὴ τί ^r σοι τῶν ἀναγκαίων ^s ἐπιλίπη. Ἀλλ' ἐκεῖνος κατὰκειται, σὺ δὲ ἔστηκας. Καὶ τί τοῦτο; οὐδὲ γὰρ τοῦτο παρ' αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ σοί. Πολλάκις γοῦν σου κατακειμένου καὶ ὑπνοῦντος ἡδέως, ἐκεῖνος οὐχ ^t ἔστηκεν, ἀλλὰ ^v καὶ μυρίας ὑπομένει βίας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἀγρυπνεῖ σου χαλεπώτερον. Τί γοῦν τοιοῦτον ἔπαθε παρὰ τῆς δεσποίνης ὁ Ἰωσήφ, οἷον παρὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνη; Οὗτος μὲν γὰρ, ἃ ἐπιτάξαι ἠθέλησεν ἐκείνη, οὐκ ἐποίησεν· ἐκείνη δὲ, ἃ ἐπέταξεν ἡ δέσποινα αὐτῆς, ἢ ἀσέλγεια λέγω, πάντα ἔπραξε· καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη, ἕως ἂν αὐτὴν κατήσχυνε. Ποῖος ταῦτα (36) ἐπιτάττει δεσπότης; ποῖος τύραννος ὤμός; Δεήθητί σου τοῦ δούλου, φησὶ, ^v ἰκέτευσον τὸν αἰχμάλωτον, κολάκευσον τὸν ἀργυρώνητον· κἂν διαπτύσῃ, πάλιν ἐπίμεινον· κἂν πολλάκις

¹ εἰ δ' οὐ] ἰδού F. ^m ἂν δὲ] ὥσπερ ἂν C. Aret. ⁿ καὶ om. C. ^o δουλεία om. C. Post δυνήσεται, φησὶ add. C. Aret. ^p σαυτὸν omnes. ἑαυτὸν Veron. σεαυτὸν Sav. cet. ^q κορέννυνται A. et ante corr. C. ^r σοὶ post ἐπιλίπη transp. Edd. reclamantibus libris. ^s ἐλλίπη F. ^t ἔστηκε] + μόνον Edd. μόνον om. C.E. Aret. ^v Sic libri omnes cum Aret. Edebat̃ur κολ. τὸν ἀργυρώνητον, ἰκ. τὸν αἰχμάλωτον.

εἴπῃς, καὶ μὴ ἀνάσχηται, ἐπιτήρησον ἐρημίαν, καὶ βίαςαι, καὶ C
 γενοῦ καταγέλαστος. ^WΤί ἀτιμότερον, τί τούτων αἰσχροτέρων
 τῶν ῥημάτων; ^AἌν δὲ μὴδὲν μὴδὲ οὕτως ἀνύσης, καὶ συκοφάν-
 τησον καὶ ἀπάτησον τὸν συνοικοῦντα. Ὅρα πῶς ἀνελεύθερα,
 πῶς αἰσχρὰ τὰ ἐπιτάγματα, πῶς ἀπηνῆ καὶ ὠμὰ καὶ μανικά.
 Τί τοιοῦτον ἐπιτάττει ὁ δεσπότης, οἷα ἐπέταξεν ἡ ἀσέλγεια
 τῇ βασιλίσῃ γυναικὶ τότε ἐκείνῃ; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐτόλμησε
 παρακοῦσαι. Ὁ δὲ Ἰωσήφ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπέμεινεν, ἀλλὰ τὰ
 ἐναντία πάντα, ^A δόξαν ἔφερε καὶ τιμὴν. Βούλει καὶ ἕτερον
 ἄνδρα ἰδεῖν ὑπὸ δεσποίνης χαλεπῆς πολλὰ ἐπιταγέντα, καὶ
^Xοὐδὲν τολμήσαντα παρακοῦσαι; Ἐννόησον τὸν Κάϊν, ὅσα D
 ὑπὸ τῆς βασκανίας ἐπετάγη. Ἐπέταξεν ἐκείνῃ ὕσφάζαι τὸν
 ἀδελφόν, ψεύσασθαι τὸν θεόν, λυπῆσαι τὸν πατέρα, ἀναισχυ-
 νῆσαι, καὶ πάντα ἐποίησε, καὶ οὐδὲν παρήκουσε. Καὶ τί
 θαυμάζεις, εἰ ἐφ' ἐνὸς τοσαύτην ἔχει ἰσχὺν αὕτη ἡ δέσποινα;
 Ὀλοκλήρους πολλάκις δήμους ἀπώλεσε. Τοὺς γοῦν Ἰουδαίους
 αἱ γυναῖκες τῶν Μαδιθηναίων δεδεμένους σχεδὸν αἰχμαλώτους
 ἔλαβον, τῇ τῆς οἰκείας εὐμορφίας ἐπιθυμίᾳ τούτους χειρωσά-
 μεναι πάντας.

Ταύτην τοίνυν τὴν δουλείαν ^Zἐκβάλλων ὁ Παῦλος, ἔλεγε·
 “Μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων” τουτέστι, μὴ πείθεσθε
 ἀνθρώποις ἄτοπα ἐπιτάττουσιν, ἀλλὰ μὴδὲ ἑαυτοῖς. Εἴτα E
 ἀνεγκλὼν τὴν διάνοιαν, καὶ ποιήσας ὑψηλὴν, φησί· ²²“Περὶ
 δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω γνώμην δὲ δίδωμι,
 ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.” Ὁδῶ καὶ τάξει
 προβαίνων καὶ τῆς παρθενίας μνημονεύει λοιπόν. Ἐπειδὴ
 γὰρ τοῖς περὶ ἐγκρατείας αὐτοὺς ἐνεγύμνασέ τε καὶ ἐρρύθμισε
 λόγοις, ἐκβαίνει ^Aπρὸς τὸ μεῖζον, ἐπιταγὴν οὐκ ἔχω, λέγων,
 ἀλλὰ νομίζω καλὸν εἶναι. Διὰ τί; Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν
 περὶ ^Bτῆς ἐγκρατείας τέθεικε. ²³“Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει
 λύσιν. Λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζῆτει γυναῖκα.” Ταῦτα
 οὐκ ἐναντιούμενου ἐστὶ τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
 συνάδοντος. Καὶ γὰρ ^Cκαὶ ἐκεῖ φησιν, “Εἰ μὴ τι ἂν ἐκ ¹⁶⁷
 συμφώνου” καὶ ἐνταυθὰ ^Dφησι, “Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζῆτει
 λύσιν” τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἐναντίον. Τὸ γὰρ παρὰ γνώμην,
 λύσις ἐστίν· εἰ δὲ κατὰ γνώμην ἀμφότεροι ἐγκρατεύοντο, οὐκ
 ἔστι λύσις. Εἴτα ἵνα μὴ δόξῃ νομοθεσία εἶναι τοῦτο, ἐπήγαγεν·

22 v. 25.

23 v. 27.

^W τι] + δὲ E. Statim τί δὲ τούτων Edd. sed δὲ om. C.E. τί τούτων ἀτιμ. τί
 δὲ αἰσχ. τῶν ῥ. A. τί αἰσχρ. τῶν ῥ. τί ἀτιμότερον F. ^X οὐθὲν C. ^Y σφάζαι]
 καὶ σφάζαι F. ^Z ἐκβαλὼν A.C.E. ^A πρὸς] καὶ πρὸς C. ^B τῆς accessit
 ex omnibus. ^C καὶ om. F. ^D φησι] πάλιν C.

24 Ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἡμαρτες.” Εἴτα τὰ παρόντα αἰτιᾶται, τὴν ἐνεστώσαν ἀνάγκην, καὶ τὸν συνεσταλμένον καιρὸν, καὶ τὴν θλίψιν. Πολλὰ γὰρ ὁ γάμος ἐπισύρεται, ἅπερ ἠνίξατο καὶ Βένταῦθα, καὶ ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας λόγῳ, ἐκεῖ μὲν εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἑαυτῆς ἡ γυνή, ἐνταῦθα δὲ εἰπὼν, ^ε“δέδεσαι.”

“Ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἡμαρτες” οὐ περὶ τῆς παρθενίας ἐλομένης· ἥδη γὰρ αὕτη ἡμαρτεν. Εἰ γὰρ αἱ χῆραι κρίμα ἔχουσι δευτέροις ὁμιλοῦσαι γάμοις, ἐὰν ἅπαξ ἔλονται χηρεῖαν, πολλῷ μᾶλλον αἱ παρθένοι. “Θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἔχουσιν ἰοὶ τοιοῦτοι.” Ἀλλὰ καὶ ἡδονὴν, φησὶν. Ἀλλὰ καὶ ταύτην ὅρα πῶς ἀνέστειλε τῇ βραχύτητι τοῦ καιροῦ, εἰπὼν, 25 “Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστί”· τουτέστιν, ἀποδημεῖν κελευόμεθα C καὶ ἐξιέναι λοιπὸν, ^βσὺ δὲ ἐνδοτέρῳ τρέχεις. Καίτοι εἰ καὶ μηδὲν εἶχεν ἐπαχθὲς ὁ γάμος, καὶ οὕτως ἐπείγεσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα ἔδει· ὅταν δὲ καὶ θλίψιν ἔχῃ, τί δεῖ φορτίον ἐπισύρεσθαι; Τί χρὴ λαβεῖν τοσοῦτον ὄγκον, ὅταν καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν οὕτω δέοι χρῆσθαι, ὥς μὴ ἔχοντα; ^δκαὶ γὰρ “Οἱ ἔχοντες γυναῖκας, φησὶν, ἵνα ὥς μὴ ἔχοντες ὦσιν.” Εἴτα ἐνθεῖς τι καὶ τῶν μελλόντων, πάλιν πρὸς τὸ παρὸν ἡγαγε τὸν λόγον. Τὰ μὲν γὰρ πνευματικά ἐστίν, ὅτι ἡ μὲν τὰ τοῦ ἀνδρός, ἡ δὲ τὰ τοῦ θεοῦ μεριμνᾷ· τὰ δὲ τοῦ παρόντος βίου, τὸ, 26 “Θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι.” Ἀλλ’ ὁμως καὶ οὕτως D ἀφίησι κυρίους. Ὁ γὰρ μετὰ τὸ ἀποδείξαι τὸ αἰρετὸν πάλιν ἀναγκάζων, δοκεῖ μὴ θαρρεῖν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις. “Ὡστε τῇ (364) συγχωρήσει μᾶλλον ἐπηγάγετο καὶ κατέσχευεν εἰπὼν· 27 “Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ ^κεὐπρόσεδρον.” Ἀκουέ- τωσαν αἱ παρθένοι, ὅτι οὐκ ἐν τούτῳ ὥριστα ἡ παρθενία· ἡ γὰρ μεριμνῶσα τὰ τοῦ κόσμου, οὐδ’ ἂν εἴη παρθένος οὐδὲ εὐσχήμων. Εἰπὼν ^ιγὰρ, 28 “Μεμέρισται καὶ ἡ γυνή καὶ ἡ E παρθένος,” ^μτοῦτο τέθεικε τὸ διάφορον, καὶ ^φδιεστήκασιν ἀλλήλων. ^νΚαὶ ὅρον διδούς τῆς παρθένου καὶ τῆς οὐ παρθένου, οὐ γάμον εἶπεν οὐδὲ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ ἀπραγμοσύνην καὶ πολυπραγμοσύνην. Οὐ γὰρ ἡ μίξις πονηρὸν, ἀλλὰ τὸ ἐμπο- δίζεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν. 29 “Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει.” Ἐνταῦθα δοκεῖ μὲν ὑπὲρ γάμου διαλέγεσθαι· τὸ δὲ πᾶν περὶ παρθενίας φησὶν· ἐπεὶ καὶ δεύτερον

24 v. 28.

25 v. 29.

26 v. 32.

27 v. 35.

28 v. 34.

29 v. 36.

^ε δέδεσαι] + καὶ ὅτι C. ^ι οἱ τοιοῦτοι om. F. ^β οὐδὲ ἐνδ. τρέχειν Veron.
^δ καὶ γὰρ—ἵνα ὥς] ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες, φησὶν, ὥς C. ^κ ὥς μὴ] μὴ ὥς A. B.
^κ εὐπρόσεδρον F. Mosq. 7. Sic Chrys. Tom. vii. p. 753 C. ^ι γὰρ] δὲ C.
Aret. ^μ τοῦτο τέθεικε] ἔδειξεν ὅσον αὐτῶν C. Aret. ^ν καὶ] εἴτα C. Aret.

συγχωρεῖ γάμον, ³⁰“μόνον ἐν κυρίῳ” λέγων. Τί δέ ἐστιν, ¹⁶⁸
 “ἐν κυρίῳ;” Μετὰ σωφροσύνης, μετὰ κοσμιότητος. Ταύ-
 της γὰρ πανταχοῦ χρεῖα, καὶ δεῖ ταύτην διώκειν· ἄλλως
 γὰρ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν τὸν θεόν. Εἰ δὲ παρεδράμομεν τὰ περὶ
 τῆς παρθενίας, μηδεὶς ἡμῶν ὄκνον καταγινωσκέτω. Καὶ γὰρ
 ὁλόκληρον ὁ βιβλίον ἡμῖν εἰς τοῦτο σύγκειται τὸ χωρίον, καὶ
 μετὰ ἀκριβείας τῆς ἡμῖν ἐγγωρούσης ἐκεῖ πᾶσιν ἐπεξελθόντες,
 περιττολογίαν ρεῖναι ἐνομίσαμεν καὶ ἐνταῦθα πάλιν ⁹αὐτὰ
 ἐνθεῖναι. Διόπερ ἐκεῖ παραπέμψαντες ὑπὲρ τούτων τὸν
 ἀκροατὴν, ἐνταῦθα ἐκείνο ἐροῦμεν, ὅτι τὴν ἐγκράτειαν δεῖ
 διώκειν. ³¹“Εἰρήνην γὰρ, φησὶ, διώκετε, καὶ τὸν ἀγιασμόν, ^B
 οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.” Ἰν’ οὖν ἰδεῖν αὐτὸν
 καταξιωθῶμεν, καὶ ἐν παρθενίᾳ ⁸ᾧμεν, καὶ ἐν πρώτῳ γάμῳ,
 καὶ ἐν δευτέρῳ, ταύτην μεταδιώκωμεν, ἵνα τύχωμεν τῆς
 βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ.

¹Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι πάντες γινώσκιν ἔχομεν. ^C
 Ἡ γινώσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

ἌΝΑΓΚΑΙΟΝ πρῶτον εἰπεῖν τί βούλεται αὐτῷ τουτὶ
 τὸ χωρίον· οὕτω γὰρ εὐληπτος ἔσται ὁ λόγος ἡμῖν. Ὁ γὰρ
 ἐγκαλούμενόν τινα ὀρών, ἂν μὴ πρότερον ἴδῃ τοῦ ἀμαρτήματος
 τὴν φύσιν, οὐκ εἴσεται τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Τί ποτ’ οὖν
 ἐστὶν ὅπερ ἐνεκάλει τότε Κορινθίοις; Ἐγκλημα μέγα καὶ
 πολλῶν αἰτίον κακῶν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Πολλοὶ ¹παρ’
 αὐτοῖς μαθόντες, ὅτι οὐ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα, καὶ ὅτι τὰ εἰδῶλα ξύλα καὶ λίθοι καὶ ^D
 δαίμονες, οὔτε βλάψαι οὔτε ὠφελῆσαι δυνάμενα, ἀμέτρως τῇ
 τελειότητι τῆς γνώσεως ταύτης ἐκέχρητο, καὶ εἰς τὴν ἐτέρων
 καὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν βλάβην. Καὶ γὰρ εἰς εἰδῶλα εἰσῆεσαν,
 καὶ τῶν ²αὐτόθι μετεῖχον τραπεζῶν, καὶ μέγαν ἐντεῦθεν τὸν
 ὀλεθρον ἔτικτον. Οἷ τε γὰρ ἔτι τὸν τῶν εἰδώλων ἔχοντες

³⁰ v. 39.³¹ Hebr. xii. 14.¹ CAP. VIII. v. 1.

ο β. ἡμῖν] Sic Codd. ἡμῖν β. Edd. ὁ εἶναι om. F. ὁ αὐτὸ F.
 ὁ ὑπὲρ] περὶ E. ὁ ᾧμεν om. F. ὁ τοῦτον ex corr. A. HOM. XX. ὁ παρ’
 αὐτῶν F. ὁ αὐτόθι] αὐτῶν F.

φόβον, καὶ οὐκ εἰδότες αὐτῶν καταφρονεῖν, μετεῖχον τῶν δειπνῶν ἐκείνων, ἐπειδὴ τοὺς ^cτελειότερους ἑώρων τοῦτο ποι- οῦντας, καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐβλάπτοντο· οὐδὲ γὰρ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις γνώμης ^dἤπτοντο τῶν προκειμένων, ^eἀλλ' ἕως εἰδωλοθύτων, καὶ ὁδὸς ἐπὶ εἰδωλολατρείαν τὸ πρᾶγμα ἐγίνετο· αὐτοὶ τε οὗτοι πάλιν οἱ δὴθεν τελειότεροι, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἡδικοῦντο, δαιμονικῶν ἀπολαύοντες τραπεζῶν. Τὸ μὲν οὖν ἔγκλημα τοῦτο ἦν· ὁ δὲ μακάριος οὗτος μέλλων αὐτὸ διορθοῦν, οὐκ εὐθέως ^fκαταφορικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ· καὶ γὰρ ἀνοίας μᾶλλον ἢ κακίας ἦν τὸ γινόμενον. Διὸ καὶ παραι- 169 νέσεως ἐν ἀρχῇ μᾶλλον ἐδεῖτο, ἢ ἐπιπλήξεως σφοδρᾶς καὶ ὀργῆς. Σκόπει τοίνυν αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, πῶς εὐθέως ἄρχεται τῆς νουθεσίας. “Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν ὅτι πάντες γινώσιν ἔχομεν.” Τοὺς ἀσθενεῖς ἀφείς, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, τοῖς ἰσχύουσι διαλέγεται ^hπρώτοις. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐποίησεν εἰπὼν· ²“Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν (365) σου;” οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ καὶ ἐπιτίμησιν εὐκόλως δέξασθαι δυνάμενος. ^aὉ ⁱδὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ· καὶ κενοὶ τὸν τῦφον αὐτῶν πρῶτον, ὅπερ ἐνόμιζον αὐτῶν ^kεἶναι ἐξαίρετον τὸ γινώσιν ἔχειν τελείαν, τοῦτο κοινὸν ἀποφήνας. “Οἶδαμεν γὰρ, φησὶν, Β ὅτι πάντες γινώσιν ἔχομεν.” Καὶ γὰρ εἰ ἀφείς αὐτοὺς μέγα φρονεῖν, πρῶτον ἔδειξεν ^lἐπιβλαβές ὃν τὸ πρᾶγμα ἐτέροις, οὐδὲν ἂν τοσοῦτον ὠφέλησεν, ὅσον ἔβλαψεν. Ἡ γὰρ φιλό- τιμος ψυχὴ, ὅταν ἐπὶ τινι καλλωπίζεται, καὶ ἐτέρους βλάβη ^mτοῦτο, σφόδρα αὐτοῦ ἔχεται διὰ τὴν τῆς κενοδοξίας τυ- ραννίδα. Διὰ τοῦτο Παῦλος πρῶτον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζει, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς σοφίας τῆς ἔξωθεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποίησε, καθαιρῶν αὐτὴν μεθ' ὑπερβολῆς. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τοῦτο εἰκότως ἐποίει· ὅλον γὰρ διόλου κατη- C γορίας ἄξιον ἦν, καὶ πολλὴ ἡ εὐκολία· διόπερ οὐδὲ περιττὸν αὐτὸ δείκνυσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῷ κηρύγματι. Ἐν- ταῦθα δὲ οὐκ ἐνῆν τοῦτο ποιῆσαι· γινώσις γὰρ ἦν τὸ ⁿτελού- μενον, καὶ γινώσις τελεία. Οὔτε οὖν αὐτὴν καταβαλεῖν ἀσφαλές ἦν, καὶ τὸν τῦφον ἄλλως οὐκ ἐνῆν ἐκβαλεῖν τὸν ἐπὶ ταύτῃ. Τί οὖν ποιεῖ; Πρῶτον τῷ δεῖξαι κοινὴν αὐτὴν οὔσαν, κατα-

² Rom. xiv. 10.

^c τελειότερους F. ^d Sic libri omnes. τῶν πρ. ἤπτοντο inverso ordine Edd. ^e ἀλλ' καὶ A. Statim ὡς ἐπὶ εἰδωλοθύτων C.E. ^f αὐτοὶ τε om. A. Max πάλιν accessit ex libris omnibus et Cat. ^g καταφορικῶς A.C.F. Cat. et Reg. apud Montef. qui recepit. Edebatur καταφορικῶς. ^h πρώτοις F. ⁱ δὴ omnes. Ante Montef. edebatur δέ. ^k εἶναι om. F. ^l ἐπιβ. δν] Sic C.E. δν om. Veron. ὅτι ἐπιβ. δν A.F. ὅτι ἐπιβλαβές (sine δν) Sav. Mor. Ben. ὅτι in marg. habet C. ^m τοῦτο C. ⁿ τελούμενον] προκειμένον F. Veron.

στέλλει τὸ φύσημα τὸ ἐκείνων. Οἱ γὰρ ἔχοντές τι μέγα καὶ καλόν, ὅταν μόνοι ἔχωσι, μᾶλλον ἐπαίρονται· ἂν δὲ μετὰ ἄλλων φανῶσιν αὐτὸ κεκτημένοι, οὐκέτι ὁμοίως τοῦτο πάσχουσι. Πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸ κοινοποιεῖ, ἐπειδὴ ἐκείνοι αὐτῶν αὐτὸ εἶναι ἐνόμιζον ὁμόνων. Ἔπειτα ποιήσας κοινόν, οὐ τίθησιν D ἑαυτὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μόνον, ἐπεὶ καὶ οὕτως ἂν μᾶλλον αὐτοὺς ἐπῆρεν. Ὡσπερ γὰρ τὸ μόνον ἔχειν ἐπαίρει, οὕτω ὃ τὸ κοινωνόν ἔνα που καὶ δεύτερον ἔχειν τῶν ὑπερεχόντων, οὐκ ἔλαττον τοῦτο ποιεῖ. Διὰ τοῦτο οὐχ ἑαυτὸν τίθησιν, ἀλλὰ πάντας. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἔχω γινώσκω, ἀλλ', "Οἶδαμεν ὅτι πάντες γινώσκω ἔχομεν." Ἐνὶ μὲν οὖν τούτῳ πρώτῳ κατέβαλεν αὐτῶν τὸ φρόνημα, δευτέρῳ δὲ σφοδρότέρῳ. Ποίῳ δὴ τούτῳ; Τῷ δείξαι ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπηρτισμένον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀτελές· καὶ οὐ μόνον ἀτελές, E ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν, ἐὰν μὴ ἢ συνεζευγμένον ἕτερον αὐτῷ. Εἰπὼν γὰρ ὅτι "πάντες γινώσκω ἔχομεν, ἐπήγαγεν· "Ἡ γινώσκω φυσιοῖ, ἢ ὃ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ." Ὡστε ὅταν χωρὶς ἀγάπης ἢ, ὡς εἰς ἀπόνοιαν αἶρει. Ἄλλ' οὐδὲ ἡ ἀγάπη, ὡς φησὶ, χωρὶς γνώσεως κέρδος ἔχει τι. Ἄλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλ' ὡς ὁμολογημένον ἀφείδω, δείκνυσιν ὅτι σφόδρα δεῖται ὃ ἐκείνου τοῦτο. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαπῶν, ἅτε ἐντολὴν πληρῶν τὴν πασῶν κυριωτέραν, καὶ ἐλλείποντά τινα ἔχη, ταχέως ἀπολαύσεται 170 τῆς γνώσεως διὰ τὴν ἀγάπην, ὥσπερ ὁ Κορνήλιος καὶ ἕτεροι πολλοί· ὁ δὲ ὡς γινώσκω μὲν ἔχων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχων, οὐ μόνον οὐδὲν προσλήψεται, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖται ἥς ἔχει, πολλάκις εἰς ἀπόνοιαν ἐμπεσών. Ὡστε ἡ μὲν γινώσκω ἀγάπης οὐκ ἔστι ποιητικὴ, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον ἀποσχίζει τὸν μὴ προσέχοντα, φυσῶσα καὶ ἐπαίρουσα. Καὶ γὰρ διαιρεῖν εἴωθεν ἡ ἀλαζονεία· ἡ δὲ ἀγάπη καὶ συνάγειν καὶ πρὸς γινώσκω ἄγειν. Ὅπερ οὖν καὶ δηλῶν ἔλεγεν· "Εἰ ὃ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ." Ὡστε οὐ τοῦτο κωλύω, φησὶ, B τὸ τελείαν γινώσκω ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μετὰ ἀγάπης ταύτην ἔχειν, τοῦτο κελεύω· ἐπεὶ κέρδος οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ βλάβος. Ὅρᾳς ὅπως ἤδη προανακρούεται τὸν περὶ ἀγάπης λόγον; Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα πάντα ἀπὸ τούτου συνέβαινε τὰ κακὰ, καὶ οὐκ ἀπὸ τελείας γνώσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μὴ σφόδρα φιλεῖν, μηδὲ φεῖδυσθαι τῶν πλησίον, ὅθεν καὶ τὸ διασπασθῆναι αὐτοὺς

ὁ μόνον F. ὃ τὸ, quod aberat, est in C. Cat. et ex corr. (pro τε) A.
 ὃ ἔνα] Sic Edd. et Cat. εἶναι Codices et Aret. ὃ οὐκ om. A. Statim τούτου
 pro τούτο C. ὃ Sic nostri omnes. σφοδρότέρως Edd. ὃ πάντες est in
 libris omnibus, non in Edd. ὃ δὲ om. C. ὃ εἰς] καὶ εἰς A. receptum a
 Sav. cet. ὃ φησὶ om. F. ὃ ἐκείνου τοῦτο Codd. τοῦτο ἐκείνου Edd.
 ὃ γινώσκω μὲν] Sic C. ut tacite ediderat Montef. Vulgo abest μὲν. ὃ δὲ om. F.

γέγονε, καὶ τὸ ἐπαίρεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἅπερ αὐτοῖς ἐνεκάλεσε, καὶ πρὸ τούτου καὶ μετὰ ταῦτα, συνεχῶς αὐτῆς ἐπιμελεῖται, τὴν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν διορθούμενος. Τί τοίνυν πεφύσησθε, φησὶν, ἐπὶ τῇ γνώσει; *Ἄν γὰρ τὴν ἀγάπην μὴ ἔχητε, καὶ βλαβήσεσθε ἐντεῦθεν· τί γὰρ ἀλαζονείας χεῖρον; ἂν δὲ ἐκεῖνο προσῇ, καὶ τοῦτο ἔσται ἐν ἀσφαλείᾳ. Κἂν γάρ τι πλεον ^βειδῆς τοῦ πλησίον, φιλῶν αὐτὸν οὐκ ἐπαίρη, ἀλλὰ ἄγεις καὶ αὐτὸν ἐπὶ ^γτούτο. Διὸ καὶ εἰπὼν, “Ἡ γνώσις φυσιοῖ,” ἐπήγαγεν, “ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.” Οὐκ εἶπε, μετριάξει, ἀλλὰ ^δτὸ πολλῶ πλεον καὶ κερδαλεώτερον. Οὐδὲ γὰρ ἐφύσα μόνον ἡ γνώσις, ἀλλὰ καὶ διέσπα. Διὰ (366) ^δτούτο ἐκεῖν ^δτούτο ἀντέθηκεν.

Εἶτα καὶ τρίτον τίθησι δυνάμενον αὐτοὺς καθελεῖν. Ποῖον δὴ τούτο; *Ὅτι κἂν συνεζευγμένη ἦ ἡ ἀγάπη, οὐδὲ οὕτως ἀπηρτισμένη ἐστὶν αὕτη ἡ γνώσις. ^εΔιὸ ἐπήγαγεν· ^ζ“Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, καθὼς δεῖ γινῶναι.” Αὕτη καιρία ἡ πληγὴ. Οὐ λέγω γὰρ, φησὶν, ὅτι κοινὴ ἡ γνώσις πάντων· οὐ λέγω ὅτι μισῶν τὸν πλησίον καὶ ἀπονοούμενος, τὰ μέγιστα ^ςαὐτὸν καταβλάπτεις. Κἂν γὰρ μόνος ἔχης, κἂν μετριάξης, κἂν φιλῆς τὸν ἀδελφόν, καὶ οὕτως ἀτελὴς ^εΕἰ κατὰ τὴν γνώσιν· οὐδέπω γὰρ οὐδὲν οἶδας, ὡς δεῖ εἰδέναι. Εἰ δὲ οὐδενὸς οὐδέπω ἀκριβῆ ^ςτὴν γνώσιν ἔχομεν, πῶς τινες εἰς τοσοῦτον μανίας ἤλασαν, ὡς λέγειν τὸν θεὸν εἰδέναι μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης; ὅπου γε εἰ καὶ πάντων εἶχομεν ἀκριβῆ γνώσιν τὴν τῶν ἄλλων, οὐδὲ οὕτω δυνατόν ἦν ἔχειν ταύτην οὕτως. *Ὅσον γὰρ αὐτοῦ πρὸς ἅπαντα τὸ μέσον, οὐδὲ εἰπεῖν ἔνι. Καὶ ὅρα πῶς αὐτῶν κατέσπασε τὸ φύσημα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ἔχετε τὴν προσήκουσαν γνώσιν, ἀλλὰ περὶ παντὸς πράγματος. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ^ι171 ὑμεῖς· ἀλλ’ ὅτι οὐδ’ ὅστισοῦν, κἂν Πέτρος ἦ, κἂν Παῦλος, κἂν ὅστισοῦν. ^βΤούτῳ γὰρ καὶ παρεμυθήσατο, καὶ συνέστειλεν αὐτοὺς μετὰ ἀκριβείας. ^γ“Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ^δοὗτος,” οὐκ εἶπεν, ἔγνω αὐτὸν, ἀλλ’ ^ε“ἔγνωσται ὑπ’ αὐτοῦ.” Οὐ γὰρ ἡμεῖς αὐτὸν ἔγνωμεν, ἀλλ’ ^ςαὐτὸς ἡμᾶς ἔγνω. Διὸ ^ς1 καὶ ἔλεγεν, ^δ5 “Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ’ ἐγὼ ὑμᾶς ἐξελεξάμην” καὶ ^επάλιν, “Τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.”

3 v. 2.

4 v. 3.

5 Joan. xv. 16. 1 Cor. xiii. 12.

^β ἰδὲς A. ^γ τούτῳ C.E. ^δ τὸ om. F. ^ε διό] + καὶ Edd. καὶ om. A.E.F. ^ς αὐτὸν omnes. εἰαυτὸν Veron. σεαυτὸν Sav. cet. ^δ τὴν om. F. ^η τούτο A. ^ι οὗτος, οὐκ εἶπεν] οὐκ εἶπεν, οὗτος F. οὗτος ἔγνωσται ὑπ’ αὐτοῦ. οὐκ εἶπεν C. ^κ αὐτὸς ἡμᾶς omnes. ἡμᾶς αὐτὸς Edd. ^λ καὶ] + ὁ Χριστὸς C. Aret. Ita ex Regio edidit Montef. ^μ πάλιν] Παῦλος ἀλλαχοῦ C. Aret. receptum a Montef.

Σκόπει τοίνυν δι' ὧν κατήνεγκεν αὐτῶν τὸ φρόνημα. Πρῶτον εἰδείξεν, ὅτι οὐ μόνον ἐπίστανται, ἄπερ ἴσασι· “ Πάντες γὰρ, φησὶ, γινώσκιν ἔχομεν.” Ἐπειτα, ὅτι βλαβερὸν τὸ πρᾶγμα, B χωρὶς ἀγάπης ὄν· “ Ἡ γὰρ γινῶσις, φησὶ, φυσιοῖ.” Εἶτα, ὅτι καὶ μετὰ ἀγάπης ὄν, οὐκ ἀπηρτισμένον ἐστὶν οὐδὲ τέλειον· “ Εἰ γὰρ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, ¹ οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε, φησὶ, καθὼς δεῖ γινῶναι.” Πρὸς τούτοις, ὅτι οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο οἰκοθεν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ δωρησαμένου· οὐ γὰρ εἶπεν, ἔγνω τὸν θεόν, ἀλλ', “ ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.” Εἶτα, ὅτι ἀπὸ ἀγάπης γίνεται τοῦτο αὐτὸ, ἣν οὐκ ἔχουσιν ὡς χρή· “ Εἰ γὰρ τις, φησὶν, ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.” Διὰ τούτων τοίνυν καταλεάνας ² αὐτῶν τὴν φλεγμονήν, ἄρχεται δογματίζειν, οὕτω λέγων· ³ “ Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλο- C θύτων, οἶδαμεν ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.” Θέα εἰς ὅσιν στενοχωρίαν ἐνέπεσε. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρω βούλεται κατασκευάσαι, ὅτι τε ἀπέχεσθαι δεῖ τῆς τοιαύτης τραπέζης, καὶ ὅτι ἰσχὺν οὐκ ἔχει πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς μετέχοντας· ἄπερ οὐ σφόδρα ἀλλήλοις συμβαίνοντα ἦν. Μαθόντες γὰρ ὅτι οὐκ ἔχει βλάβην, ὡς ἀδιαφόροις ἔμελλον ἐπιτρέχειν· κωλυθέντες δὲ αὐτῶν ἄπτεσθαι, πάλιν ὑπώπτευον ὅτι ὡς ἰσχὺν ἐχόντων εἰς τὸ βλάπτειν ἐκωλύθησαν. Διὰ δὲ τοῦτο καθελὼν τὴν τῶν εἰδωλῶν ὑπόνοιαν, αἰτίαν πρώτην D τίθησι τοῦ ἀπέχεσθαι, τὰ σκάνδαλα τῶν ἀδελφῶν, οὕτω λέγων· “ Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν, ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ.” Πάλιν κοινὸν αὐτὸ ποιεῖ, καὶ οὐ συγχωρεῖ ⁴ μόνων ἐκείνων γενέσθαι τοῦτο, ἀλλ' ἐκτείνει τὴν γινῶσιν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. ⁵ Οὐδὲ γὰρ παρ' ὑμῖν μόνον, φησὶν, ἄλλὰ πανταχοῦ τῆς γῆς τοῦτο κρατεῖ τὸ δόγμα. Ποῖον δὲ τοῦτο; “ Ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ, ⁶ καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.” Οὐκ ἔστιν οὖν εἰδῶλα; οὐκ ἔστι ξόανα; Ἔστι μὲν, ἀλλ' οὐκ ἔχει τινὰ ἰσχὺν, οὐδὲ θεοὶ εἰσιν, E ἀλλὰ λίθοι καὶ δαίμονες. Πρὸς γὰρ ἀμφοτέρους ἀποτείνεται νῦν, καὶ τοὺς παχυτέρους αὐτῶν καὶ τοὺς δοκοῦντας φιλοσοφεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν οὐδὲν πλέον τῶν λίθων ἴσασιν, οἱ δὲ λέγουσι καὶ δυνάμεις τινὰς οἰκεῖν ἐν αὐτοῖς, ἃς καὶ θεοὺς καλοῦσι, πρὸς μὲν ⁷ οὖν ἐκείνους φησὶν, ὅτι οὐδὲν εἰδωλον

⁶ v. 4.

¹ οὐδὲν οὐδέπω *inverso ordine* Edd. *invitis libris*.

C.E.F. *Edebatur τὴν αὐτῶν φ.*

² μόνον C.

³ αὐτῶν τὴν φ.] Sic

⁴ οὐδὲ A.C.F. οὐ vulgo.

⁵ ἀλλὰ] + καὶ F.

⁶ καὶ accessit ex C.E.F.

⁷ λίθοι] + καὶ ξύλα E.

⁸ ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδὴπερ Cat.

⁹ οὖν om. Cat. *rasum* in A.

ἐν κόσμῳ· πρὸς δὲ τούτους, ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς.
 Ὅρᾳς πῶς οὐχ ἀπλῶς δογματίζων γράφει ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς
 172 ἀντιδιαστολὴν τῶν ἔξωθεν; *Καὶ γὰρ τοῦτο πανταχοῦ χρή (367)
 παρατηρεῖν, εἴτε ἀπολελυμένως λέγει ὅτι, εἴτε πρὸς τινὰς
 ἱστάμενος. Οὐδὲ γὰρ τὸ τυχόν εἰς τὴν τῶν δογμάτων ἡμῖν
 ἀκρίβειαν τοῦτο συντελεῖ, καὶ εἰς αὐτὴν τῶν λεγομένων τὴν
 κατανόησιν.

7“ Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε
 ἐπὶ γῆς, ὥσπερ οὖν εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοί·
 ἀλλ’ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς
 αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι’ οὗ τὰ πάντα, καὶ
 ἡμεῖς ὅτι αὐτοῦ.” Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον καὶ
 οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, ἦν δὲ καὶ εἰδῶλα, ἦσαν δὲ καὶ θεοὶ λεγόμενοι·
 ἵνα μὴ δόξη τοῖς φανεροῖς μάχεσθαι, ἐπάγει λέγων·
 B “Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, ὥσπερ οὖν καὶ εἰσὶν,”
 οὐχ ἀπλῶς εἰσὶν, ἀλλὰ, “λεγόμενοι,” οὐκ ἐν πράγματι, ἀλλ’
 ἐν ῥήματι τοῦτο ἔχοντες· “εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς”
 ἐν οὐρανῷ τὸν ἥλιον λέγων καὶ τὴν σελήνην καὶ ὁ λοιπὸν
 τῶν ἀστρῶν χορόν· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα προσεκύνησαν Ἕλληνες·
 ἐπὶ γῆς δὲ δαίμονας, καὶ τοὺς ἐξ ἀνθρώπων θεοποιηθέντας
 ἅπαντας. “Ἀλλ’ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ.” Πρῶτερον ἰθεὶς
 χωρὶς τοῦ πατρὸς, καὶ εἰπὼν, “Οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ
 εἷς,” ἡμῖν τοῦτο προστίθῃσιν, ὅτε παντελῶς ἑκείνους ἐξέβαλεν.
 C Εἶτα καὶ ὅπερ ἐστὶ μέγιστον δεῖγμα θεότητος, καὶ τοῦτο
 ἐπάγει· “Ἐξ οὗ τὰ πάντα.” Τοῦτο γὰρ δείκνυσι καὶ ἐκείνους
 οὐκ ὄντας θεούς. 8“ Θεοὶ γὰρ, φησὶν, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν.” Εἶτα καὶ τὸ τοῦτου
 οὐκ ἔλαττον ἰπροστίθῃσι· “Καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν.” Ὅταν
 μὲν γὰρ εἶπη, “Ἐξ οὗ τὰ πάντα,” τὴν δημιουργίαν λέγει,
 καὶ τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγὴν· ὅταν δὲ εἶπη,
 “Καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν,” τὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς οἰκειώσεως
 ἡ λέγει λόγον· ὁ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “Ἐξ αὐτοῦ ἡμεῖς καὶ
 ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” Διπλῇ γάρ ἐσμεν ἐξ αὐτοῦ,
 καὶ τῷ μὴ ὄντες γενέσθαι, καὶ τῷ πιστοὶ γενέσθαι· καὶ γὰρ
 καὶ τοῦτο κτίσις· ὁ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, 9“ Ἴνα τοὺς δύο κτίσῃ

7 v. 5, 6.

8 Jerem. x. 11.

9 Ephes. ii. 16.

* καὶ γὰρ] + καὶ Edd. repugnantibus libris. γ τι] τις F. ἡμῖν om. C.
 ἐπὶ τῆς γῆς F. Mosq. 7. δι’ αὐτόν A. δὲ om. F. τῶν λοιπῶν
 F. Cat. δαίμονες C. θεῖς] + καὶ F. Vid. Annot. ἡμῖν καὶ
 τοῦτο Edd. καὶ deest in libris omnibus et Cat. ἐκείνους om. F. καὶ
 δεῖγμα] Sic Codd. δεῖγμα μέγιστον Edd. προστίθῃσι] ἐτι τίθῃσι C.
 ἡ λέγει λόγον omnes. λόγον λέγει Edd. δὲ om. F.

ἐν ὁ αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον.” “Καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς D
Χριστός, δι’ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι’ αὐτοῦ.” Καὶ ἐπὶ
τοῦ Χριστοῦ πάλιν ὁμοίως τοῦτο νοητέον. Δι’ αὐτοῦ γὰρ
καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος Ρεῖς τὸ εἶναι παρήχθη τὸ τῶν ἀνθρώπων
γένος, καὶ ἀπὸ πλάνης εἰς ἀλήθειαν ἐπανῆλθεν. “Ὡστε τὸ,
“ἐξ οὗ,” τοῦτο οὐκ ἔστι χωρὶς τοῦ Χριστοῦ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ
διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδημιουργήθημεν. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὰ ὀνόματα
ὡς ἀποκεκληρωμένα διεῖλε, τῷ μὲν υἱῷ τὸ, κύριος, τῷ δὲ πατρὶ
τὸ, θεός, προσνέμων. Οἶδε γὰρ αὐτὰ καὶ ἐναλλάττειν ἢ
γραφὴ πολλάκις, ὡς ὅταν λέγῃ· ¹⁰“Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
μου” καὶ πάλιν, “Διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου.” E
⁹καὶ, “Ἐξ ὧν ὁ Χριστός τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων
θεός.” Καὶ πολλαχοῦ ἂν ἴδοις ταῦτα μεταβαίνοντα τὰ
ὀνόματα. Εἰ δὲ ἀποκεκληρωμένα ἦν ἐκάστη φύσει, καὶ ⁸οὐχὶ
θεός ἦν ὁ υἱός, καὶ θεός ὡς ὁ πατήρ, μένων υἱός· εἰπὼν, “Ἄλλ’
ἡμῖν εἰς θεός,” περιττῶς προσετίθει τὸ πατήρ, βουλόμενος
γνωρίσαι τὸν ἀγέννητον· ἥρκει γὰρ τὸ θεός, εἴγε αὐτοῦ μόνου
ἦν γνωριστικόν, τοῦτο δηλῶσαι. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ ¹⁷³
καὶ ἕτερον ἔστιν εἰπεῖν. ^νΕἰ γὰρ λέγεις, ὅτι ἐπειδὴ εἰς θεός
εἴρηται, οὐχ ^ωἀρμόσει τῷ υἱῷ τὸ θεός, ὅρα καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ
τὸ αὐτὸ κείμενον. Καὶ γὰρ ὁ υἱός εἰς κύριος εἴρηται, καὶ
ὡς διὰ τοῦτο αὐτῷ μόνῳ τὸ, κύριος, ἀρμόττειν φαμέν. ^κὩστε
ἦν ἔχει ἰσχὺν τὸ, εἰς, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς·
καὶ καθάπερ οὐκ ἐξωθεῖ τὸν πατέρα τοῦ κύριον εἶναι, ^γοἷος
ὁ υἱός ἐστι κύριος, διὰ τὸ ἓνα αὐτὸν λέγεσθαι κύριον τὸν υἱόν·
οὕτως οὐδὲ τὸν υἱὸν ^zἐκβάλλει τοῦ εἶναι θεόν, οἷός ἐστι θεός
ὁ πατήρ, διὰ τὸ ἓνα θεὸν λέγεσθαι τὸν πατέρα. Εἰ δέ τινες
λέγοιεν, τίνος ἕνεκεν πνεύματος οὐκ ἐμνημόνευσεν; ἐκείνο ^{αν}B
εἴπομεν, ὅτι πρὸς εἰδωλολάτρας ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ περὶ
θεῶν πολλῶν ὁ ἀγὼν, καὶ περὶ κυρίων πολλῶν. Διὸ καὶ θεὸν
τὸν πατέρα εἰπὼν, ^ακύριον τὸν υἱὸν ἐκάλεσεν. Εἰ τοίνυν τὸν
πατέρα οὐκ ἐτόλμησε καλέσαι κύριον νῦν μετὰ τοῦ υἱοῦ, ἵνα μὴ
δύο παρ’ ἐκείνοις ὑποπτεύηται λέγειν κυρίους, οὐδὲ τὸν υἱὸν θεὸν
μετὰ τοῦ πατρὸς, ἵνα μὴ δύο νομίζεται λέγειν θεούς· τί
θαυμάζεις, εἰ τοῦ πνεύματος οὐκ ἐμνημόνευσε; Πρὸς γὰρ

¹⁰ Psal. cix. 1. xlv. 8. Rom. ix. 5.

^ο αὐτῷ C. αὐτῷ E. ^ρ Verba εἰς τὸ εἶναι post γένος transp. Edd. repugnantibus libris. ⁹ καὶ] + πάλιν C. ^τ τὰ] ἐπὶ τὰ F. ⁸ οὐχὶ omnes. οὐ vulgo. Statim θεός ἦν ὁ υἱός, ὡς ὁ πατήρ, καὶ θεός μένων υἱός C. Aret. ^ε τὸ] ὁ F. ^ν εἰ δὲ λέγοις C. Aret. ^ω ἀρμόζει A. receptum a Sav. cet. ^κ ὥστε] + δὲ F. ^γ οἷος] + καὶ F. ^z οὐκ ἐκβάλλει (οὐκ rasum) A. ^α Sic omnes. κύριον post ἐκάλεσε transp. Edd.

ἐκείνους αὐτῷ τέως ἦν ὁ ἀγὼν, καὶ τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι
 C πολυθεΐα παρ' ἡμῖν. ^b Διὸ τὸ εἰς τοῦτο συνεχῶς κατέχει (368)
 λέγων· “Οὐδεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς” καὶ, “Ἡμῖν εἷς θεὸς
 καὶ εἷς κύριος.” Ὅθεν δῆλον ὅτι φειδόμενος τῆς ἀσθενείας
 τῶν ἀκουόντων, ταύτῃ ἐχρήσατο τῇ διασκευῇ, καὶ διὰ τοῦτο
 οὐδὲ τοῦ πνεύματος ἐμνημόνευσεν. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν,
 οὐδὲ ἀλλαχοῦ μνησθῆναι ἔδει τοῦ πνεύματος, οὐδὲ συντάττεσθαι
 αὐτὸ πατρὶ καὶ υἱῷ. Εἰ γὰρ ἀπέρριπται πατὴρ ^c καὶ υἱός,
 πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸ συντάττεσθαι οὐκ
 ἔδει, ἔνθα μάλιστα φαίνεται τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος, καὶ
 D ὁμοῦ δίδονται θεῷ προσήκουσαι μόνῳ παρέχειν. Ἐγὼ μὲν
 οὖν τὴν αἰτίαν εἶπον, δι' ἣν ἐνταῦθα σεσίγηται· σὺ δὲ, εἰ μὴ
 τοῦτό ἐστιν, εἰπὲ διὰ τί ἐν τῷ βαπτίσματι συντάττεται.
 Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέραν ^d αἰτίαν εἰπεῖν, ἢ τὸ ὁμότιμον αὐτὸ
 εἶναι. Ὅταν γοῦν μηδεμίαν ἔχη τοιαύτην ἀνάγκην, ὅρα πῶς
 αὐτὸ συντάττει οὕτω λέγων ¹¹ “Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ
 κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν” καὶ πάλιν,
 E “Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· ^e καὶ
 διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις
 ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός.” Ἄλλ' ἐπειδὴ νῦν πρὸς
 Ἕλληνας ὁ λόγος ἦν αὐτῷ καὶ τοὺς ἐξ Ἑλλήνων ἀσθενεστέρους,
 διὰ τοῦτο ταμιεύεται τέως· ὅπερ οὖν καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσιν
 ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, οὐδαμοῦ σαφῶς αὐτοῦ μεμνημένοι διὰ τὴν ἀσθε-
 νειαν τῶν ἀκουόντων.

¹² “Ἄλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις,” φησί. Ποία αὕτη; ἡ
 174 περὶ τοῦ θεοῦ, ἢ ἡ περὶ τῶν εἰδωλοθύτων; Ἡ γὰρ τοὺς
 Ἕλληνας αἰνίττεται ἐνταῦθα, τοὺς πολλοὺς λέγοντας θεοὺς καὶ
 κυρίους, καὶ οὐκ εἰδότας τὸν ὄντα θεόν· ἢ τοὺς ἐξ Ἑλλήνων
 ἀσθενεστέρους ἔτι, τοὺς οὐδέπω σαφῶς εἰδότας, ὅτι οὐ χρὴ
 δεδοικέναι τὰ εἰδωλα, καὶ ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ. Τοῦτο
 δὲ εἰπὼν, ἡρέμα παρεμυθήσατο καὶ ἐπῆρε τούτους. Οὐδὲ
 γὰρ πάντα καθάπτεσθαι ἔδει, καὶ μάλιστα μέλλοντα πάλιν
 καθικνεῖσθαι αὐτῶν σφοδρότερον. “Τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει
 τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις
 B αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται.” Ἔτι τρέμουσι, φησί, τὰ
 εἰδωλα. Μὴ γάρ μοι τὴν παροῦσαν ^f εἵπης κατάστασιν, καὶ

¹¹ 2 Cor. xiii. 13. 1 Cor. xii. 4—6.

¹² v. 7.

^b διῶ] + καὶ F. ^c καὶ om. F. ^d εἰπεῖν αἰτίαν inverso ord. C.E.
^e καὶ om. C. ^f πάντα] εἰς πάντα C. πάντοτε ex corr. A. Vulgatum habet
 Cat. ^g εἵπης omnes. Edebatur εἵποις.

ὅτι ἐκ προγόνων τὴν εὐσέβειαν ἐδέξω· ἀλλὰ παράπεμψον τὴν
 διάνοιαν εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, καὶ ἐννόησον, ἄρτι τοῦ
 κηρύγματος καθισταμένου, καὶ τῆς ἀσεβείας ἔτι κρατούσης, καὶ
 βωμῶν καιομένων, καὶ θυσιῶν καὶ σπονδῶν τελουμένων, καὶ τῶν
 πλειόνων Ἑλλήνων ὄντων, τοὺς ἐκ προγόνων διαδεξαμένους τὴν
 ἀσέβειαν, καὶ πατέρων καὶ πάππων καὶ ἐπιπάππων τοιούτων
 ὄντας ^hἐγγόνους, καὶ πολλὰ παρὰ τῶν δαιμόνων παθόντας
 κακὰ, ἀθρόον μεταστάντας, πῶς εἰκὸς ἦν διακεῖσθαι· πῶς ⁱδὲ
 δεδοικέναι καὶ τρέμειν τὰς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλάς· ^kοὓς καὶ
 αἰνιττόμενος ἔλεγε, “Τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδωλοθύτου.” C
 Οὔτε γὰρ ἐκκαλύπτει αὐτοὺς σαφῶς, ἵνα μὴ πλήξῃ, οὔτε παρα-
 τρέχει καθόλου, ἀλλ’ ἀορίστως αὐτῶν μέμνηται, λέγων, “Τινὲς
 δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ ^lεἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι.”
 τουτέστι, μετὰ τῆς ^mαὐτῆς διανοίας, μεθ’ ἧς πρότερον “καὶ ἡ
 συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται.” “οὐδέπω δυναμένη
 καταφρονῆσαι, οὐδὲ καθάπαξ αὐτῶν καταγελάσαι, ἀλλ’ ἔτι
 διακρινομένη. “Ὡς περ ^oἂν εἴ τις ^pτῷ νεκροῦ ἄπτεσθαι νομίζων
 μολύνειν ἑαυτὸν κατὰ Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν, εἴτα ἐτέρους ὁρῶν
 ἀπτομένους μετὰ καθαρῶς συνειδότος, μὴ ἀπτόμενος μετὰ τῆς D
 αὐτῆς γνώμης, μολύνοιτο· οὕτω καὶ ἐκεῖνοι τότε ἔπασχον. ^q“Τινὲς
 γὰρ, φησὶ, τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι.” Οὐχ ἀπλῶς
 τὸ, “ἕως ἄρτι,” τέθεικεν, ἀλλ’ ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲν ἤνυσαν μὴ
^rσυγκαταβαίνοντες. Οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτοὺς ἐνάγειν ἐχρῆν,
 ἀλλ’ ἐτέρως πως λόγῳ πείθοντας καὶ διδασκαλία. “Καὶ ἡ
 συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενὴς οὕσα μολύνεται.” Οὐδαμοῦ τέως
 περὶ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος τὸν λόγον ἵστησιν, ἀλλ’ ἄνω
 καὶ κάτω περὶ τὸ συνειδὸς τοῦ μεταλαμβάνοντος στρέφεται.
 Δέδοικε γὰρ ^sμὴ θέλων διορθῶσαι τὸν ἀσθενῆ, πλήξῃ τὸν E
 ἰσχυρὸν, καὶ ἀσθενῆ καὶ τοῦτον ἐργάσῃται. Διόπερ οὐχ ἦττον
 (369) τούτου φεῖδεται, ἢ ἐκείνου· καὶ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸ νομισθῆναί τι,
 ἀλλὰ πολὺν κατασκευάζει τὸν λόγον, ὥστε μὴ τοῦτο ὑποπτευ-
 θῆναι. ¹³“Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐκ ἀρίστησι τῷ θεῷ. Οὔτε γὰρ
 εἰς φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε εἰς μὴ φάγωμεν, ὑστε-
 ροῦμεν.” Ὁρᾷς πῶς πάλιν αὐτῶν καθεῖλε τὸ φρόνημα;

13 v. 8.

^h ἐγγόνους A.F. ⁱ δὲ, quod aberat, habent C.E. ^k δι’ οὓς Edd. δι’
 om. C. Cat. ^l εἰδώλου C.E.F. Edebatur εἰδωλοθύτου. ^m αὐτῆς hic et
 infra om. E. ⁿ οὐδέπω] πῶς; οὐδέπω C. Aret. ^o ἂν] οὖν C. et ex corr.
 A. ^p τῷ] τὸ A.E. τὸν F. τοῦ Cat. Mox νομίξοι A.E. receptum a Sav.
 Mor. Ben. νομίζων (sed om. mox εἴτα) Cat. ^q τινὲς γὰρ, φησὶ—οὐχ ἀπλῶς]
 τινὲς δὲ φασιν εἰς τὸ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ὅτι οὐχ ἀπλῶς C. Aret. ^r συγ-
 κατακαίοντες a pr. man A. ^s μὴ]+πῶς C. ^t ὑστερούμεθα C.E. et, ut
 videtur, Mosq.

- Εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐ^ν μόνοι ἐκεῖνοι, ἀλλὰ πάντες γινώσκουσιν ἔχομεν,
 175 καὶ ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γινῶναι, καὶ ὅτι ἡ γινώσκου-
 σις φυσιοῖ· εἶτα παραμυθησάμενος αὐτοὺς, ^ωκαὶ εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἐν
 πᾶσιν ἡ γινώσκουσι, καὶ ὅτι δι' ἀσθένειαν οὗτοι μολύνονται· ἵνα μὴ
 λέγωσιν ἐκεῖνοι, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, εἰ μὴ ἐν πᾶσιν ἡ γινώσκουσι;
 διὰ τί γὰρ μὴ ἔχει γινώσκουσιν ὁ δεῖνα; διὰ τί ἀσθενής; ἵνα μὴ
 ταῦτα ἀνθυποφέρωσιν, οὐκ εὐθέως ἦλθεν ἐπὶ τὸ δεῖξαι σαφῶς,
 ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου βλάβην ἀπέχεσθαι δεῖ· ἀλλὰ προακροβολι-
 σάμενος ^ααὐτὸ μόνον, πρῶτον τὸ τούτου πλεον δείκνυσιν. Ποῖον
 δὴ τοῦτο; Ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς ἐβλάπτετο, μηδὲ ἡ τοῦ πλησίον
 προσῆν διαστροφὴ, οὐδὲ οὕτω δεῖ τοῦτο ποιεῖν· ματαιοπονεῖν
 B γὰρ τοῦτό ἐστιν. Ὁ γὰρ ἀκούσας ὅτι βλάπτεται μὲν ἕτερος,
 αὐτὸς δὲ ἔχει τὸ κέρδος, οὐ σφόδρα ἀφίσταται, ἀλλὰ τότε
 μᾶλλον, ὅταν μάθῃ ὅτι οὐδὲν αὐτὸς ὠφελεῖται ἀπὸ τοῦ πρά-
 γματος. Διὰ τοῦτο πρῶτον τοῦτο τίθησι λέγων· “Βρῶμα
 δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ.” Εἶδες πῶς αὐτὸ ἐξευτελίζει,
 ὃ ἐδόκει ἀπὸ τελείας ^zγνώσεως γίνεσθαι; “Οὔτε γὰρ ἐὰν
 φάγωμεν, περισσεύομεν” τουτέστιν, εὐδοκιμοῦμεν παρὰ τῷ θεῷ,
 ὡς ἀγαθόν τι ποιήσαντες καὶ μέγα· “οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν,
 ὑστεροῦμεν” τουτέστιν, ^αοὐκ ἔλαττόν τι ἔχομεν.
 C Τέως μὲν οὖν αὐτὸ ἔδειξε περιττὸν καὶ οὐδέν· ὃ γὰρ μήτε
 γινόμενον ὠφελεῖ, μήτε μὴ γινόμενον βλάπτει, περιττὸν ἂν εἴη
 προῖων δὲ καὶ τὴν βλάβην ^bἐκκαλύπτει πᾶσαν τοῦ πράγματος.
 Νῦν μέντοι τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς γινομένην λέγει. ¹⁴“Βλέπετε
 γὰρ, ^cφησὶ, μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται
 τοῖς ἀσθενούσι τῶν ἀδελφῶν.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι ἡ ἐξουσία ὑμῶν
 πρόσκομμα γίνεται, οὐδὲ ἀπεφήνατο, ἵνα μὴ ἀναισχυνοτέρους
 D ποιήσῃ· ἀλλὰ πῶς; “Βλέπετε” φοβῶν αὐτοὺς καὶ ἐντρέπων
 καὶ ἐπὶ ἄρνησιν ἄγων τοῦ μὴ ποιεῖν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ γινώσκου-
 σις ὑμῶν αὕτη, ὅπερ ἦν ἐγκωμίου μᾶλλον, οὐδὲ ἡ τελειότης ὑμῶν
 αὕτη, ἀλλ', “ἡ ἐξουσία” ὅπερ προπετείας μᾶλλον καὶ
 αὐθαδείας καὶ ἀλαζονείας εἶναι ἐδόκει. Καὶ οὐκ εἶπε, τοῖς
 ἀδελφοῖς, ἀλλὰ, “τοῖς ἀσθενούσι τῶν ἀδελφῶν” αὖξων τὴν
 κατηγορίαν, ὅτι οὐδὲ ἀσθενούντων φείδονται, καὶ ταῦτα ἀδελ-
 φῶν. Ἔστω γάρ· οὐ διορθοῖς ^dοὐδὲ ἐγείρεις· τί καὶ ὑπο-
 σκελίζεις καὶ προσπταίειν ποιεῖς, δέον χεῖρα ὀρέγειν; Ἄλλ' οὐ
 E βούλει τοῦτο· οὐκοῦν μηδὲ καταβάλης. Εἰ μὲν γὰρ πονηρὸς

14 v. 9.

^ν μόνοι A.C.E. μόνον vulgo. ^ω καὶ om. F. ^α αὐτὸ ex corr. A. αὐτὸν
 vulgo. ^γ ὑμᾶς F. ^z γίνεσθαι γνώσεως inverso ord. A.F. ^α οὐκ ac-
 cessit ex nostris omnibus et Cat. ^b ἐκκ. πᾶσαν] πᾶσαν ἐκκ. C.E. ^c φησὶ
 om. C. Statim μὴ ποτε F. ^d οὐ διεγείρεις (sic Collator) F.

ἦν, κολάσεως ἐδεῖτο· εἰ δὲ ἀσθενής, ἰατρείας. ^eΝυνὶ δὲ οὐκ ἀσθενής μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀδελφός. ¹⁵“Ὅταν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γινώσκιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;” Εἰπὼν, “Βλέπετε μὴ πρόσκομμα γένηται ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη,” λέγει πῶς καὶ τίνι τρόπῳ γίνεται. Καὶ πανταχοῦ τὴν ἀσθένειαν τίθησιν, ἵνα μὴ δόξη τῆς τοῦ πράγματος φύσεως εἶναι ἡ βλάβη, καὶ φοβεροὶ φανῶσιν οἱ δαίμονες. Νῦν μὲν γὰρ ἐγγύς ἐστιν ἀποστῆναι τέλεον τῶν εἰδώλων, φησί· σὲ δὲ ὁρῶν ἐμφιλοχωροῦντα ἐκείνοις, ἀντὶ παραιnéσεως τὸ πρᾶγμα δέχεται, καὶ ἐναπομένει καὶ αὐτός. Ὡστε οὐ τῆς ἀσθενείας μόνον ἐστὶ τῆς ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τῆς σῆς ἀκαιρίας ἡ ἐπιβουλή· ¹⁷⁶ σὺ γὰρ αὐτὸν ἀσθενέστερον ποιεῖς. ¹⁶“Καὶ ὁ ἀπόλλυται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει, δι’ ὃν Χριστὸς ἀπέθανε.” Δύο ^hγὰρ ἔχει τὰ συγγνώμης σε ἀποστεροῦντα ἐπὶ τῇ βλάβῃ ταύτῃ, καὶ ὅτι ἰασθενής, καὶ ὅτι ἀδελφός· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον, καὶ πάντων φοβερώτερον. Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι Χριστὸς μὲν οὐδὲ ἀποθανεῖν παρητήσατο ὑπὲρ αὐτοῦ, σὺ δὲ αὐτῷ οὐδὲ συγκαταβαίνειν ἀνέχῃ. Διὰ δὴ ^kτούτων καὶ ἀναμνησκεί τὸν τέλειον, τίς ἦν καὶ αὐτὸς ἐμπροσθεν, καὶ ὅτι ^lκαὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπέθανε. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀποθανεῖν σε Β ἔδει, ἀλλ’ ὁ πολλῷ μείζον ἦν, ὅτι καὶ Χριστὸς δι’ αὐτὸν ἀπέθανεν. Εἵτα ὁ μὲν δεσπότης ὁ σὸς ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ (370) οὐ παρητήσατο, σὺ δὲ οὕτως οὐδένα αὐτοῦ ποιῇ λόγον, ὥς μηδὲ τραπέζης ἐναγοῦς ἀποσχέσθαι δι’ αὐτόν· ἀλλ’ ἕως αὐτὸν ἀπόλλυσθαι μετὰ τὴν σωτηρίαν τὴν οὕτω γενομένην, καὶ τὸ δὴ ^mχαλεπώτερον, διὰ βρώμα; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπὶ τῇ σῇ τελειότητι, οὐδὲ, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, ἀλλ’ “ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει.” Ὡστε τέσσαρα τὰ ἐγκλήματα καὶ σφόδρα μέγιστα, ὅτι καὶ ἀδελφός, καὶ ἀσθενῶν, καὶ οὗ τοσοῦτον ὁ Χριστὸς ἐποιή- C σατο λόγον ὥς καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα πάντα διὰ βρώμα ἀπόλλυται. ¹⁷“Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.” Ὅρᾳς πῶς ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς αὐτὴν τῆς παρανομίας τὴν κορυφὴν ⁿτὸ ἁμάρτημα ἀνήγαγε; Καὶ πάλιν τῆς ἀσθενείας μέμνηται τῆς ἐκείνων. Ὅπερ γὰρ

¹⁵ v. 10.¹⁶ v. 11.¹⁷ v. 12.

^e νυνὶ C.F. νῦν vulgo. ^f ἀπολείται C. Mosq. 2. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^g βρώσει] Sic Edd. γνώσει est in libris, tum nostris, tum Mosqq. ^h γὰρ ἔχει] ἐστὶ C. Aret. Pro ἔχει, ἔχεις ex corr. habet A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁱ ἀσθενεί F. ^k τούτων] τοῦτο F. Veron. ^l καὶ accessit ex C.E. Mox ἀπέθανε om. F. ^m Sic C.E. χαλεπώτατον vulgo. ⁿ τὸ ἁμ. ἀνήγ.] Sic Codices. ἀνήγ. τὸ ἁμ. Edd.

ἐνόμιζον ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι οὗτοι, τοῦτο πανταχοῦ εἰς τὴν αὐτῶν περιτρέπει κεφαλὴν. Καὶ οὐκ εἶπε, σκανδαλίζοντες, ἀλλὰ, “ τύπτοντες,” ὥστε τῇ ἐμφάσει τῆς λέξεως τὴν ὁμότητα δὲν δείξασθαι. Τί γὰρ ἀπηνέστερον ἀνθρώπου γένοιτ’ ἂν τοῦ τὸν νοσοῦντα τύπτοντος; Καὶ γὰρ πληγῆς ἀπάσης χαλεπώτερον τὸ σκανδαλίζειν· πολλάκις γοῦν καὶ θάνατον τοῦτο εἰργάσατο. Καὶ πῶς εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνουσιν; Ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ὅτι τὰ τῶν οἰκετῶν αὐτὸς οἰκειοῦται· δευτέρῳ δὲ, ὅτι εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ μέλος τελοῦσιν οἱ τυπτόμενοι· ὁ τρίτῳ, ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὃ διὰ τῆς οἰκείας ῥῶκοδόμησε σφαγῆς, τοῦτο οὗτοι καθαιροῦσι διὰ τὴν οἰκείαν φιλοτιμίαν.¹⁸ Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα.” Τοῦτο ἡ διδασκάλου ἀρίστου, τὸ Εἰ δὲ ἑαυτοῦ παιδεύειν ἂ λέγει. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἢ εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ’ ὅπως οὖν. Καὶ οὐ λέγω, φησὶν, εἰδωλόθυτον, ὃ καὶ δι’ ἑτέραν αἰτίαν κεκώλυται· ἀλλ’ εἴ τι καὶ τῶν ἐν ἐξουσίᾳ καὶ συγκεχωρημένων⁸ σκανδαλίζοι, καὶ ἐκείνων ἀφέξομαι· καὶ οὐ μίαν οὐδὲ δευτέραν ἡμέραν, ἀλλὰ τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς. “ Οὐ μὴ γὰρ φάγω, φησὶ, κρέα εἰς τὸν αἰῶνα.” Καὶ οὐκ εἶπεν, 177 ἵνα μὴ ἀπολέσω τὸν ἀδελφόν· ἀλλ’ ἵνα μηδὲ ἀπλῶς σκανδαλίσω. Καὶ γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας τὰ περισπούδαστα τῷ Χριστῷ, καὶ τοιαῦτα ὡς καὶ θάνατον ἐλέσθαι δι’ αὐτὰ, ταῦτα οὕτως ἡμᾶς εὐκαταφρόνητα νομίζειν, ὡς μηδὲ βρωμάτων ἀπέχεσθαι δι’ αὐτά.

^ω Ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἂν ἔχοι καιρὸν λέγεσθαι, τοὺς καταφρονοῦντας τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας, καὶ τὰ Σατανικὰ ἐκεῖνα φθεγγομένους ῥήματα. Τὸ γὰρ λέγειν, τί δέ μοι μέλει, ἂν ὁ δεῖνα σκανδαλίζεται, καὶ ὁ δεῖνα ἀπόλλυται; τῆς ὁμότητος τῆς ἐκείνου καὶ τῆς ἀπαν-
B θρωπίας ἐστί. Καίτοι γε τότε μὲν καὶ τῆς τῶν σκανδαλιζομένων^κ ἀσθενείας ἦν τὸ συμβαῖνον· ἐφ’ ἡμῶν δὲ οὐκέτι. Τοιαῦτα γὰρ ἀμαρτάνομεν, ἃ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς σκανδαλίζει. Ὅταν γὰρ τύπτωμεν καὶ ἀρπάζωμεν καὶ πλεονεκτῶμεν, καὶ ὡς ἀνδρα-
πόδοις τοῖς ἐλευθέροις ἀποχρώμεθα, τίνα οὐχ ἱκανὰ ταῦτα

18 v. 13.

^ο τρίτῳ] Sic C.E. τρίτον A.F. receptum a Sav. cet. δεύτερον Veron. ^ρ ῥῶκοδ. σφαγῆς] οἰκοδομῆς ἐσφράγισεν F. ^α διδασκάλου ἀρίστου] Sic C. Cat. Aret. ὡς διδάσκαλος ἀριστος Edd. ^τ εἴτε] οὔτε bis F. ⁸ Sic A.E.F. σκανδαλίζει Edd. ^ζ ζωῆς] + μου Edd. repugnantibus libris. Mox κρέα φησὶ inverso ord. E.F. ^ν ἡμᾶς οὕτως inverso ord. A.F. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ προνοεῖσθαι τὸ μὴ σκανδαλίζειν τινὰ, καὶ ὅτι οἱ πτωχοὶ μᾶλλον τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων διασώζουσιν. Veron. ^κ ἀσθ. ἦν] Sic omnes. ἦν ἀσθενείας Edd.

σκανδαλίσαι; Μὴ γὰρ εἶπης ὅτι ὁ δεῖνα ὑποδηματορράφος, μὴδ' ὅτι δευσοποιὸς ἕτερος, μὴδ' ὅτι χαλκοτύπος ἄλλος· ἀλλ' ἐννόησον ὅτι πιστὸς καὶ ἀδελφός. Ἐκείνων γὰρ ἐσμεν μαθηταὶ τῶν ἀλίων, τῶν τελωνῶν, τῶν σκηνορράφων, ἐκείνου τοῦ τραφέντος ἐν οἰκίᾳ τέκτονος, καὶ τὴν μνηστὴν τούτου μητέρα C καταξιώσαντος σχεῖν, καὶ ἐκ σπαργάνων ἐπὶ φάτνης κειμένου, καὶ οὐκ ἔχοντος ὅπου κλίνη τὴν κεφαλὴν, τοῦ τοσαῦτα ὁδοιπορουντος, ὡς καὶ κοπιᾷν ² ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας, τοῦ παρ' ἐτέρων τρεφομένου. Ταῦτα λογίζου, καὶ μὴδὲν εἶναι νόμιζε τὸν τύφον τὸν ἀνθρώπινον· ἀλλὰ καὶ τὸν σκηνοποιόν, καὶ τὸν ἐπ' ὀχήματος φερόμενον καὶ μυρίους παῖδας ἔχοντα καὶ σοβούντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἀδελφὸν εἶναι νόμιζε· μᾶλλον δὲ τοῦτον πλέον, ἢ ἐκείνον. Καὶ γὰρ ἀδελφὸς ἐκείνος εἰκότως ἂν λέγοιτο μᾶλλον ὁ μᾶλλον ἐοικώς. Τίς οὖν ἔοικε τοῖς ἀλιεῦσιν; ὁ ἐκ τῆς καθ' D ἡμέραν ἐργασίας τρεφόμενος, καὶ μὴδὲ οἰκέτην ἔχων, ³ μὴ καταγώγιον, ἀλλὰ πάντοθεν ἐσταυρωμένος, ἢ ἐκείνος ὁ τοσοῦτον (371) περιβεβλημένος τύφον, καὶ τὰ ἐναντία ποιῶν τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις; Μὴ δὴ καταφρόνει τοῦ μᾶλλον ἀδελφοῦ· τῆς γὰρ εἰκόνος οὗτος μᾶλλον ἔστηκεν ἐγγὺς τῆς ἀποστολικῆς. Ἄλλ' οὐχ ἐκὼν, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος, φησὶν· οὐ γὰρ κατὰ γνώμην τοῦτο ποιεῖ. Πόθεν ^b τοῦτο; Οὐκ ἤκουσας, ¹⁹ “Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε;” Ἴνα δὲ μάθῃς ὅτι οὐκ ἄκων, πρόσελθε, καὶ δὸς μυρία χρυσίου τάλαντα, καὶ ὄψει ^c διακρουόμενον. “Ὡστε E εἰ καὶ μὴ ἐκ προγόνων διεδέξατο πλοῦτον, ἀλλ' ὅταν, ἐξὸν λαβεῖν, μὴ ^d προσῆται μὴδὲ προστιθῇ τοῖς οὐσι, μέγιστον ^e δείγμα ἐκφέρει τοῦ χρημάτων ὑπερορᾶν. Ἐπεὶ καὶ ^f ὁ Ἰωάννης ὁ Ζεβεδαίου τοῦ σφόδρα πένητος υἱὸς ἦν· ἀλλ' οὐ δήπου διὰ τοῦτο κατηναγκασμένην αὐτοῦ τὴν πενίαν εἶναι φήσομεν. Ὅταν οὖν ἴδῃς ^g ἡλοκοποῦντα, σφυροκοποῦντα, ἡσβολωμένον, μὴ διὰ τοῦτο καταφρόνει, ἀλλὰ ^h διὰ τοῦτο θαύμαζε· ἐπεὶ καὶ Πέτρος καὶ διεζώσατο, καὶ σαγήνην μετεχείριζε, καὶ ἠλίευε μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ δεσπότου. Καὶ τί λέγω Πέτρον; Παῦλος γὰρ αὐτὸς οὗτος μετὰ τοὺς μυρίους διαύλους καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνορραφείου ἐστὼς, 178 δέρματα ἔρραπτε, καὶ ἡδούντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ἡσχύνετο λέγων· ²⁰ “Ταῖς χρεῖαις μου καὶ

¹⁹ Matth. vii. 1.²⁰ Act. xx. 34.

^γ ὅτι om. F. ² ἀπὸ] ἐκ F. ³ μὴ] μὴδὲ C. Ita clam edidit Montef. Mox ἐστρωμένος libri omnes et Aret. ἐστερημένος Edd. ^b τοῦτο] δήλον C. Aret. ^c διακρινόμενον Veron. ^d προσῆται A.E.F. προσίηται vulgo. ^e δόγμα F. ^f ὁ om. C. ὁ ante Ζεβεδαίου accessit ex libris omnibus. ^g ἡλοκοποῦντα] Sic A.C.E. Edebatur ὑλοκοποῦντα, sine monito. ^h διὰ τοῦτο] μᾶλλον καὶ C. Aret.

ἐνόμιζον ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι οὗτοι, τοῦτο πανταχοῦ εἰς τὴν αὐτῶν περιτρέπει κεφαλὴν. Καὶ οὐκ εἶπε, σκανδαλίζοντες, ἀλλὰ, “τύπτοντες,” ὥστε τῇ ἐμφάσει τῆς λέξεως τὴν ὁμότητα δένδειξασθαι. Τί γὰρ ἀπηνέστερον ἀνθρώπου γένοιτ’ ἂν τοῦ τὸν νοσοῦντα τύπτοντος; Καὶ γὰρ πληγῆς ἀπάσης χαλεπώτερον τὸ σκανδαλίζειν· πολλάκις γοῦν καὶ θάνατον τοῦτο εἰργάσατο. Καὶ πῶς εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνουσιν; Ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ὅτι τὰ τῶν οἰκετῶν αὐτὸς οἰκειοῦται· δευτέρῳ δὲ, ὅτι εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ μέλος τελοῦσιν οἱ τυπτόμενοι· ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὃ διὰ τῆς οἰκείας ῥῥοκοδόμησε σφαγῆς, τοῦτο οὗτοι καθαιροῦσι διὰ τὴν οἰκείαν φιλοτιμίαν.¹⁸ Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα.” Τοῦτο ἰδιδασκάλου ἀρίστου, τὸ Εἰ δὲ ἑαυτοῦ παιδεύειν ἂ λέγει. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἢ εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ’ ὅπως οὖν. Καὶ οὐ λέγω, φησὶν, εἰδωλόθυτον, ὃ καὶ δι’ ἑτέραν αἰτίαν κεκώλυται· ἀλλ’ εἴ τι καὶ τῶν ἐν ἐξουσίᾳ καὶ συγκεχωρημένων^α σκανδαλίζοι, καὶ ἐκείνων ἀφέξομαι· καὶ οὐ μίαν οὐδὲ δευτέραν ἡμέραν, ἀλλὰ τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς. “Οὐ μὴ γὰρ φάγω, φησὶ, κρέα εἰς τὸν αἰῶνα.” Καὶ οὐκ εἶπεν, 177 ἵνα μὴ ἀπολέσω τὸν ἀδελφόν· ἀλλ’ ἵνα μηδὲ ἀπλῶς σκανδαλίσω. Καὶ γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας τὰ περισπούδαστα τῷ Χριστῷ, καὶ τοιαῦτα ὡς καὶ θάνατον ἐλέσθαι δι’ αὐτὰ, ταῦτα οὕτως ἡμᾶς εὐκαταφρόνητα νομίζειν, ὡς μηδὲ βρωμάτων ἀπέχεσθαι δι’ αὐτά.

^ω Ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἂν ἔχοι καιρὸν λέγεσθαι, τοὺς καταφρονοῦντας τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας, καὶ τὰ Σατανικὰ ἐκείνα φθεγγομένους ῥήματα. Τὸ γὰρ λέγειν, τί δέ μοι μέλει, ἂν ὁ δεῖνα σκανδαλίζηται, καὶ ὁ δεῖνα ἀπόλλυται; τῆς ὁμότητος τῆς ἐκείνου καὶ τῆς ἀπαν-
B θρωπίας ἐστί. Καίτοιγε τότε μὲν καὶ τῆς τῶν σκανδαλιζομένων^α ἀσθενείας ἦν τὸ συμβαῖνον· ἐφ’ ἡμῶν δὲ οὐκέτι. Τοιαῦτα γὰρ ἀμαρτάνομεν, ἃ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς σκανδαλίζει. Ὅταν γὰρ τύπτωμεν καὶ ἀρπάζωμεν καὶ πλεονεκτῶμεν, καὶ ὡς ἀνδρα-
πόδοις τοῖς ἐλευθέροις ἀποχρώμεθα, τίνα οὐχ ἱκανὰ ταῦτα

18 v. 13.

^ο τρίτῳ] Sic C.E. τρίτον A.F. receptum a Sav. cet. δεύτερον Veron. ^ρ ῥοκοδ. σφαγῆς] οἰκοδομῆς ἐσφράγισεν F. ^α διδασκάλου ἀρίστου] Sic C. Cat. Aret. ὡς διδάσκαλος ἀριστος Edd. ^τ εἴτε] οὔτε bis F. ^σ Sic A.E.F. σκανδαλίζει Edd. ^ζ ζωῆς] +μου Edd. repugnantibus libris. Μοχ κρέα φησὶ inverso ord. E.F. ^ν ἡμᾶς οὕτως inverso ord. A.F. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ προνοεῖσθαι τὸ μὴ σκανδαλίζειν τινὰ, καὶ ὅτι οἱ πτωχοὶ μᾶλλον τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων διασώζουσιν. Veron. ^α ἀσθ. ἦν] Sic omnes. ἦν ἀσθενείας Edd.

σκανδαλίσαι; Μὴ γὰρ εἶπης ὅτι ὁ δεῖνα ὑποδηματορράφος, μὴδ' ὅτι δευσοποιὸς ἕτερος, μὴδ' ὅτι χαλκοτύπος ἄλλος· ἀλλ' ἐννόησον ὅτι πιστὸς καὶ ἀδελφός. Ἐκείνων γὰρ ἔσμεν μαθηταὶ τῶν ἀλιέων, τῶν τελωνῶν, τῶν σκηνορράφων, ἐκείνου τοῦ τραφέντος ἐν οἰκίᾳ τέκτονος, καὶ τὴν μνηστὴν τούτου μητέρα C καταξιώσαντος σχεῖν, καὶ ἐκ σπαργάνων ἐπὶ φάτνης κειμένου, καὶ οὐκ ἔχοντος ὅπου κλίνη τὴν κεφαλὴν, τοῦ τοσαῦτα ὁδοιποροῦντος, ὡς καὶ κοπιᾷν ² ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας, τοῦ παρ' ἐτέρων τρεφόμενου. Ταῦτα λογίζου, καὶ μὴδὲν εἶναι νόμιζε τὸν τύφον τὸν ἀνθρώπινον· ἀλλὰ καὶ τὸν σκηνοποιὸν, καὶ τὸν ἐπ' ὀχήματος φερόμενον καὶ μυρίους παῖδας ἔχοντα καὶ σοβοῦντα ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἀδελφὸν εἶναι νόμιζε· μᾶλλον δὲ τοῦτον πλέον, ἢ ἐκείνον. Καὶ γὰρ ἀδελφὸς ἐκείνος εἰκότως ἂν λέγοιτο μᾶλλον ὁ μᾶλλον εὐκίως. Τίς οὖν ἔοικε τοῖς ἀλιεῦσιν; ὁ ἐκ τῆς καθ' D ἡμέραν ἐργασίας τρεφόμενος, καὶ μὴδὲ οἰκέτην ἔχων, ² μὴ καταγώγιον, ἀλλὰ πάντοθεν ἐσταυρωμένος, ἢ ἐκείνος ὁ τοσοῦτον (371) περιβεβλημένος τύφον, καὶ τὰ ἐναντία ποιῶν τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις; Μὴ δὴ καταφρόνει τοῦ μᾶλλον ἀδελφοῦ· τῆς γὰρ εἰκότος οὗτος μᾶλλον ἔστηκεν ἐγγὺς τῆς ἀποστολικῆς. Ἄλλ' οὐχ ἑκὼν, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος, φησὶν· οὐ γὰρ κατὰ γνώμην τοῦτο ποιεῖ. Πόθεν ² τοῦτο; Οὐκ ἤκουσας, ¹⁹ “Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε;” Ἰνα δὲ μάθῃς ὅτι οὐκ ἄκων, πρόσελθε, καὶ δὸς μυρία χρυσίου τάλαντα, καὶ ὄψει ^c διακρουόμενον. Ὡστε E εἰ καὶ μὴ ἐκ προγόνων διεδέξατο πλοῦτον, ἀλλ' ὅταν, ἐξὸν λαβεῖν, μὴ ^d προσῆται μὴδὲ προστιθῇ τοῖς οὖσι, μέγιστον ^e δεῖγμα ἐκφέρει τοῦ χρημάτων ὑπερορᾶν. Ἐπεὶ καὶ ^f ὁ Ἰωάννης ὁ Ζεβεδαίου τοῦ σφόδρα πένητος υἱὸς ἦν· ἀλλ' οὐ δήπου διὰ τοῦτο κατηναγκασμένην αὐτοῦ τὴν πενίαν εἶναι φήσομεν. Ὅταν οὖν ἴδῃς βήλοκοποῦντα, σφυροκοποῦντα, ἡσβολωμένον, μὴ διὰ τοῦτο καταφρόνει, ἀλλὰ ^h διὰ τοῦτο θαύμαζε· ἐπεὶ καὶ Πέτρος καὶ διεζώσατο, καὶ σαγήνην μετεχείριζε, καὶ ἠλίου μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ δεσπότου. Καὶ τί λέγω Πέτρον; Παῦλος γὰρ αὐτὸς οὗτος μετὰ τοὺς μυρίους διαύλους καὶ τὰ τοσαῦτα θαύματα, ἐπὶ σκηνορραφείου ἐστῶς, ¹⁷⁸ δέρματα ἔρραπτε, καὶ ἡδοῦντο αὐτὸν ἄγγελοι, καὶ δαίμονες ἔτρεμον· καὶ οὐκ ἡσχύνετο λέγων· ²⁰ “Ταῖς χρεῖαις μου καὶ

¹⁹ Matth. vii. 1.²⁰ Act. xx. 34.

¹ ὅτι om. F. ² ἀπὸ] ἐκ F. ^a μὴ] μὴδὲ C. Ita clam edidit Montef. Mox ἐστρωμένος libri omnes et Aret. ἐστερημένος Edd. ^b τοῦτο] δῆλον C. Aret. ^c διακρινόμενον Veron. ^d προσῆται A.E.F. προσίηται vulgo. ^e δόγμα F. ^f ὁ om. C. ὁ ante Ζεβεδαίου accessit ex libris omnibus. ^g βήλοκοποῦντα] Sic A.C.E. Edebatur ὑλοκοποῦντα, sine monito. ^h διὰ τοῦτο] μᾶλλον καὶ C. Aret.

τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες αὐται.” Καὶ τί λέγω, οὐκ ἡσχύνετο; Καὶ ἐνεκαλλωπίζετο μὲν οὖν τούτῳ. Καὶ τίς ἐστι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἰ τοῦ Παύλου, φησὶ, νῦν; Οἶδα καὶ γὰρ ὅτι οὐδεὶς, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τοῦ καταφρονεῖσθαι ἄξιοι οἱ νῦν ὄντες. Εἰ γὰρ διὰ τὸν Χριστὸν τιμᾶς, καὶ ἔσχατος ^κἦ, πιστὸς δὲ, δίκαιος ἂν εἴη τιμᾶσθαι. Καὶ γὰρ εἰ στρατηγοῦ καὶ στρατιώτου ψιλῶ παραγενομένων, ἀμφοτέρων βασιλεὶ **B** φίλων ὄντων, σὺ τὴν οἰκίαν ἑκατέροις ἀνέφξας, διὰ τίνος μᾶλλον ἔδοξας ἂν τὸν βασιλέα τιμᾶν; Εὐδὴλον ὅτι διὰ τοῦ στρατιώτου. Ὁ μὲν γὰρ στρατηγὸς εἶχε καὶ τῆς τοῦ βασιλέως φιλίας χωρὶς πολλὰ ἱκανὰ πείσαι ταύτην παρασχεῖν αὐτῷ τὴν τιμὴν· ὁ δὲ στρατιώτης οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν τοῦ βασιλέως φιλίαν. Διὰ τοῦτο καὶ χωλοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας ἀντιδοῦναι, καλεῖσθαι ^μἐπὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δεῖπνα ἡμῶν ἐκέλευσεν ὁ θεὸς, ὅτι αὐταὶ μάλιστα κυρίως εἰσὶν αἱ διὰ τὸν θεὸν γινόμεναι εὐποιΐαι. Ἄν δὲ μέγαν τινὰ **C** καὶ περίβλεπτον ξενίσσης, οὐχ οὕτω καθαρά ἐλεημοσύνη τὸ γινόμενον· ἀλλὰ μερίζεται τι πρὸς σέ καὶ κενοδοξία πολλάκις, καὶ τὸ παθεῖν εὖ, καὶ ^νἐπισημότερον πολλοῖς δι' ἐκείνον γίνεσθαι. Πολλοὺς γοῦν ἔχοιμι ἂν ἐπιδειξάιναι καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἀγίων θεραπεύοντας, ἵνα ^οκαὶ παρὰ ἄρχουσι πλείονος δι' ἐκείνων ἀπολαύσωσι παρρησίας, καὶ τοῖς αὐτῶν πράγμασι καὶ ταῖς οἰκίαις ἐντεῦθεν χρησιμώτεροι γίνωνται. Καὶ πολλὰς τοιαύτας τοὺς ἀγίους ἐκείνους ἀπαιτοῦσι χάριτας· ὅπερ αὐτοῖς λυμαίνεται τῆς φιλοξενίας τὴν ἀντίδοσιν, ὅταν ^ραὐτὴν γνώμη τοιαύτη μετίωσι. Καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ τῶν ἀγίων τοῦτο; Ὁ γὰρ παρὰ τοῦ θεοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῶν **D** πόνων ἐνταῦθα ζητῶν, καὶ διὰ τὰ παρόντα μετιῶν ἀρετὴν, ἠλάττωσεν αὐτοῦ τὸν μισθόν· ὁ δὲ ὁλοκλήρους ἀπαιτῶν ἐκεῖ τοὺς στεφάνους, πολὺ θαυμαστότερος φαίνεται, κατὰ τὸν Λάζαρον ἐκείνον τὸν πάντα ἐκεῖ ^ρἀπολαμβάνοντα τὰ ἀγαθὰ, κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς, οἱ μέλλοντες εἰς τὴν κάμινον ἐμπίπτειν, ἔλεγον, ὅτι ²¹“Ἐστὶ θεὸς ἐν οὐρανοῖς ἱκανὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς· καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἢ ἔστησας, οὐ προσκυνούμεν” κατὰ τὸν Ἀβραάμ, ὃς ^ρκαὶ ἀνήγαγε τὸν υἱὸν καὶ ἔσφαξε, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μισθῷ τινι ἔπραττεν, ἀλλὰ

21 Dan. iii. 17, 18.

¹ τοῦ] τὴν τοῦ A. ^κ ἦ] εἴη F. ¹ ἑκατέροις omnes. ² Logebatur ἀμφοτέροις. ^μ ἐπὶ τὰ δεῖπνα καὶ τὰ συμπ. Edd. in vitis libris. ^ν ἐπισημότερον] ἐπισημον παρὰ C. ^ο καὶ est in libris omnibus, non in Edd. ^ρ αὐτὴν] αὐτὸ F. ^ρ ἀπολαμβάνοντα F. ^ρ καὶ om. C.

μίαν ἡγούμενος μεγίστην ἀμοιβήν, ^ετὸ ὑπακούειν τῷ δεσπότῃ. Τούτους καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. Οὕτω γὰρ καὶ δαψιλῆς ἡ Ε ἀντίδοσις ἡμῖν ἔχει τῶν ἀγαθῶν, ὅτι μετὰ τοιαύτης ἅπαντα πράττομεν γνώμης, καὶ λαμπροτέρων ἐπιτευζόμεθα ^νστεφάνων ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ^ωἀγίῳ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

179

¹Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν ^αΧριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

(372) ἘΠΕΙΔΗ ^βεἶπεν, ὅτι “Ἐὰν βρῶμα σκανδαλίζῃ τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,” ὅπερ οὐκ ἦν μὲν πεποιηκὼς, ὑπέσχετο δέ ^εποιήσῃν, εἰ χρεῖα ἀπαιτοίη· ἵνα μὴ τις λέγῃ, ὅτι κομπάζεις εἰκῇ, καὶ φιλοσοφεῖς ἐν λόγοις, καὶ ὑπισχνῇ διὰ ῥημάτων, ὃ καὶ ἐμοὶ καὶ τῷ δεῖνι εὐκολόν· εἰ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς ταῦτα λέγεις, δεῖξον διὰ τῶν ἔργων τίνος ^Βκατεφρόνησας ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι τὸν ἀδελφόν· διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται λοιπὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν ^δτούτων καθεῖναι, καὶ δεῖξαι πῶς καὶ τῶν συγκεχωρημένων ἀπείχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, καίτοιγε ^εοὐδενὸς αὐτὸν τοῦτο καταναγκάζοντος νόμου. Καὶ οὐ τοῦτό ^επω θαυμαστὸν, καίπερ ὃν θαυμαστὸν, ὅτι τῶν συγκεχωρημένων ^εἀπείχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου καὶ τοῦ ^βκινδύνου. Τί γὰρ χρὴ λέγειν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, φησί; ^СΤοῦ γὰρ Χριστοῦ ἐπιτάξαντος τοὺς τὸ εὐαγγέλιον κηρύττοντας ἐκ τῶν μαθητευομένων ζῆν, ἐγὼ τοῦτο οὐκ ἐποίησα· ἀλλ' εἰλόμην, εἰ δέοι, καὶ λιμῶ καταλῦσαι τὸν βίον, καὶ τὸν χαλεπώτατον θάνατον ἀποθανεῖν, ὥστε μὴ λαβεῖν παρὰ τῶν κατηχουμένων· οὐκ ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ

1 CAP. IX. v. 1.

^α τὸ] τοῦ F. ^ε ἔχει F. ^ν τῶν στεφάνων C. ^ω ἀγίῳ]+καὶ ἀγαθῷ A.F. HOM. XXI. ^α Χριστὸν om. E. ^β εἶπεν] Sic libri omnes pro vulgato εἰπών. Mox ὅπερ, quod aberat, est in nostris omnibus et Reg. apud Montef. qui recepit, relicto tamen εἶπεν. ^ε ποιῇν F. ^δ τούτων] ἐαυτὸν C. ^ε μηδενὸς F. Mox τοῦτο, quod aberat, receptum ex nostris omnibus. ^ε πῶς A.F. ^ε ἀπείχετο]+οὐ μόνον A.C.E. Aret. Sequentia ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι desunt in F. ^β κινδύνου]+τοῦτο ἐποίει C. Aret.

TOM. II.

I i

λάβοι, ἀλλ' ἐπειδὴ οἰκοδομεῖσθαι, ὃ πολλῶ πλέον ἦν. Καὶ
 ἰτούτου μάρτυρας αὐτοὺς εἰς μέσον παράγει, παρ' οἷς καὶ
 ἐργαζόμενος καὶ λιμώττων ἔζη, καὶ παρ' ἐτέρων τρεφόμενος,
 καὶ στενοχωρούμενος, ὥστε μὴ σκανδαλίσαι αὐτούς· καίτοιγε
 Δεῖκῃ ἐσκανδαλίζοντο· νόμον γὰρ οὗτος ἐπλήρου· ἀλλ' ὅμως ἐκ
 περιουσίας αὐτῶν ἐφείδετο. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸν νόμον ^κἐποίησεν
 αὐτὸς, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, καὶ τῶν ἐπιτετραμμένων ἀπείχετο
 εἰς οἰκοδομὴν ἐτέρων, τίνος ἂν εἶεν ἄξιοι οὗτοι οἱ τῶν εἰδωλο-
 θύτων μὴ ἀπεχόμενοι, καὶ ταῦτα πολλῶν ἐντεῦθεν ἀπολλυμένων,
 ὃ καὶ χωρὶς τοῦ σκανδάλου φυγεῖν ἔδει διὰ τὸ ^μτῶν δαιμόνων
 εἶναι τὴν τράπεζαν; Τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον ἅπαν τοῦτό
 ἐστίν, ὃ διὰ πολλῶν ἐργάζεται στίχων. Δεῖ δὲ ἄνωθεν ἐπ-
 εξελθεῖν τοῖς προκειμένοις. Οὐδὲ γὰρ σαφῶς αὐτὸ οὕτως,
 ὥσπερ εἶπον, τέθεικεν, οὐδὲ εὐθέως αὐτῷ ἐπιπηδᾷ, ἀλλ' ἐτέρωθεν
 Ε^η ἄρχεται, οὕτω λέγων· “Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος;” Μετὰ γὰρ
 τῶν εἰρημένων καὶ αὕτη οὐ μικρὰ διαφορὰ, τὸ καὶ Παῦλον
 εἶναι τὸν ταῦτα ποιοῦντα. “Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἔξεστιν
 ὁ ἀπογεύεσθαι σφραγίζοντι, τέως μὲν οὐχ ἴσταται πρὸς
 τοῦτο, ἀλλὰ λέγει, ὅτι εἰ καὶ ἐξῆν, οὐκ ἔδει διὰ τὴν βλάβην
 τῶν ἀδελφῶν τοῦτο ποιεῖν· ὕστερον δὲ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ
 ἔξεστι. Νῦν μέντοι τὸ πρότερον κατασκευάζει ἀπὸ τῶν καθ'
 ἑαυτὸν· καὶ μέλλων λέγειν, ὅτι οὐδὲν παρ' αὐτῶν ἔλαβεν, οὐκ
 180 εὐθέως αὐτὸ τίθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ πρῶτον, ^αλέγων·
 “Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος;” “Ἴνα γὰρ μὴ
 λέγωσιν, ὅτι εἰ καὶ μὴ ἔλαβες, ἐπειδὴ ^γμὴ ἐξὸν ἦν, οὐκ ἔλαβες,
 διὰ τοῦτο πρῶτον τίθησι τὰς αἰτίας, δι' ἃς εὐλόγως ἂν ἔλαβεν,
 εἴπερ ἐβούλετο λαβεῖν. Εἵτα ἵνα μὴ δόξη τοὺς περὶ Πέτρον
 διαβάλλον ταῦτα λέγειν· καὶ γὰρ ἐλάμβανον ἐκεῖνοι· πρότερον
 δείκνυσιν, ὅτι ἐξῆν ἐκείνοις λαμβάνειν· εἵτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ,
 ὅτι Πέτρῳ μὲν ἐξῆν ^βλαβεῖν, σοὶ δὲ οὐκ ἐξῆν, προκαταλαμβάνει
 τὸν ἀκροατὴν τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς περὶ ^γἑαυτοῦ. Καὶ ὁρῶν
 ἀνάγκην οὖσαν ἑαυτὸν ἐγκωμιάσαι· οὕτω γὰρ Κορίνθιοι διωρ-
 θοῦντο· ^δκαὶ μὴδὲν βουλόμενος μέγα περὶ ἑαυτοῦ εἰπεῖν, ὅρα
^επῶς ἀμφοτέροις εἰς δέον κέχρηται, τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐπαινῶν,
 οὐχ ὅσον ἑαυτῷ συνήδει, ἀλλ' ὅσον ἀπῆτει τῆς προκειμένης
 ὑποθέσεως ἢ χρεία. Δυνάμενος ^ςγὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐμὲ μάλιστα

^ι τούτων F. Μοχ καὶ στενοχωρούμενος om. A.C. Haec καὶ παρ' ἐτέρων τρ. καὶ
 στ. non vertit Aret. ^κ ἐποίησεν] ἐφείδετο F. ^ι οὗτοι om. C. Aret.

^μ τῶν om. F. ^η ἄρχεται C.F. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ἔρχεται
 vulgo. ^ο ἀπογεύεσθαι A.F. ^π πρὸς] εἰς F. ^α λέγων omnes. λέγει

Edd. ^γ μὴ ἐξὸν] Sic omnes. ἐξὸν μὴ Edd. ^β λαβεῖν omnes. λαμβάνειν

Edd. ^γ αὐτοῦ F. ^δ καὶ] πάλιν τε C. Aret. ^ε πῶς] + καὶ C. ^ς γὰρ
 om. A.

πάντων ἐχρῆν λαμβάνειν, καὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνους, ὅτι περισσό-
τερον αὐτῶν ἐκοπίασα, τοῦτο μὲν οὐ λέγει, ὅπερ εἶχεν ὑπερο-
χὴν· ἀφ' ὧν δὲ ἦσαν ἐκείνοι μεγάλοι, καὶ ἀφ' ὧν δικαίως
ἐλάμβανον, ταῦτα τίθησι μόνα, λέγων οὕτως· “Οὐκ εἰμὶ
ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος;” Τουτέστιν, οὐκ ἐξουσίαν ἔχω
ἐμαυτοῦ; μὴ ὑπὸ τινά εἰμι τὸν ἀναγκάζοντά με, καὶ κωλύοντα
λαβεῖν; Ἀλλ' ἔχουσί τι πλεον ἐκείνοι, ὅτ' ἐν μετὰ Χριστοῦ C
γενέσθαι. Ἀλλ' οὐδὲ τούτου ὑστερήματι. Διὰ τοῦτο λέγει,
“Οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἐώρακα;” 2“Ἐσχα-
(373) τον γὰρ πάντων, φησὶν, ὡς περὶ τῷ ἐκτρώματι, ὥφθη καὶ μοί.”
Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο ἀξίωμα ἦν. 3“^a Πολλοὶ γὰρ προ-
φηταὶ καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ^a βλέπετε, φησὶ, καὶ οὐκ
εἶδον.” ^b καὶ, “Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε θελήσετε μίαν τούτων
ἰδεῖν τῶν ἡμερῶν.” ^c Τί οὖν, εἰ καὶ ἀπόστολος εἶ καὶ ἐλεύθερος,
καὶ τὸν Χριστὸν ἐώρακας, ^d οὐδὲν δὲ ἐπεδείξω ἀποστόλου ἔργον,
^e πῶς ὀφείλεις λαμβάνειν; Διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἐπήγαγεν·
“Οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;” Τὸ ἴσαρ μέγα τοῦτο D
ἐστίν· ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲν ^{*} ὠφελεῖ τούτου χωρὶς. Ἐπεὶ καὶ
Ἰούδας ^b καὶ ἀπόστολος ἦν, καὶ ἐλεύθερος ^b ἦν, καὶ τὸν Χριστὸν
εἶδεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποστόλου ἔργον οὐκ εἶχεν, οὐδὲν αὐτὸν
ἐκεῖνα ὦνησε. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τοῦτο προστίθησι, καὶ αὐτοὺς
μάρτυρας καλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ μέγα ἐφθέγγετο, ὅρα πῶς αὐτὸ
κολάζει λέγων, “ἐν κυρίῳ” τουτέστι, τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον ἐστίν,
οὐκ ἐμὸν.

4“Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμι.”
Ὅρα πῶς οὐκ ἔστι περιττός; Καίτοιγε εἶχε τὴν οἰκουμένην
εἰπεῖν, καὶ ἔθνη βάρβαρα, καὶ γῆν καὶ θάλατταν· ἀλλ' ὅμως E
οὐδὲν ἐκείνων λέγει, ἀλλὰ κατὰ συνδρομὴν καὶ ἐκ περιουσίας
νικᾷ. Τί γάρ μοι τῶν περιττῶν χρεῖα, φησὶν, ὅταν καὶ ταῦτα
ἀρκῇ πρὸς τὴν ^k παροῦσαν ὑπόθεσιν; Οὐ λέγω τοίνυν τὰ παρ'
ἄλλοις κατορθώματά μοι γεγεννημένα, ἀλλ' ὧν ὑμεῖς ἐστε
μάρτυρες. Ὡστε εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, παρ' ὑμῶν μά-
λιστά με ἐχρῆν λαβεῖν. Ἀλλ' ὅμως παρ' ὧν ἱμάλιστα ἔδει
λαβεῖν· διδάσκαλος γὰρ ὑμῶν ἐγενόμην· παρὰ τούτων οὐκ
ἔλαβον. “Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμί.”

2 1 Cor. xv. 8.

3 Matth. xiii. 17. Luc. xvii. 22.

4 v. 2.

^y τῷ E. ^z ὑστερήματι A. ^a πολλοὶ—ἐπεθύμησαν] διὸ καὶ ὁ Χριστὸς
δεκνὸς αὐτὸ μέγα, πολλοὶ προφηταὶ ἐπεθύμησαν C. Aret. ^b καὶ] + πάλιν

C. Aret. ^c τί οὖν] εἶτα ἵνα μὴ πάλιν εἴπωσι, καὶ τί τοῦτο C. Aret.

^d οὐδὲν δέ] ἀλλ' οὐδὲν C.

^e πῶς] καὶ πῶς C.

^f γὰρ om. A.C.E.

^{*} Incipit Codex D. ^k καὶ accessit ex libris omnibus.

^b ἦν, quod aberat,

est in nostris omnibus.

¹ ἐστὶ] ἦν F.

^k παροῦσαν] + μοι Edd. repugnantibus libris. ¹ ἱμάλιστα] + με Edd. Codices non agnoscunt.

181 Πάλιν κατὰ συνδρομὴν τὸν λόγον τίθησι· καὶ γὰρ τῆς οἰκου-
 μένης ἀπόστολος ἦν. Ἄλλ' ὅμως οὐ λέγω τοῦτο, φησὶν, οὐδὲ
 μάχομαι καὶ φιλονεικῶ, ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον τίθημι. “Ἡ γὰρ
 σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε” τουτέστιν, ¹ἢ ἀπό-
 δειξις. Καὶ ²βούληται τις μαθεῖν ὅθεν ὅτι ἀπόστολός
 εἰμι, ὑμᾶς προβάλλομαι· πάντα γὰρ τὰ τοῦ ἀποστόλου ἐν
 ὑμῖν ἐπεδειξάμην, καὶ οὐδὲν ἐνέλιπον. “Ὅπερ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ
 φησὶν ἐπιστολῇ, ³“Εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι,” λέγων, “τὰ μέντοι
 σημεία τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ,
 ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. Τί γὰρ ἐστὶν ⁴ῥῶ ήττή-
 θητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας;” Διὰ τοῦτο φησὶν· “Ἡ
 Β σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε.” Καὶ γὰρ ⁵καὶ
 σημεία ἐπεδειξάμην, καὶ λόγῳ ἐδίδαξα, καὶ κινδύνους ὑπέμεινα,
 καὶ βίον παρεσχόμην ἁληπτον. Καὶ ταῦτα ὅλα διὰ τῶν
 ἐπιστολῶν τῶν δύο τούτων ἐστὶν ἰδεῖν, πῶς ἐκάστου τούτων
 παρέχεται αὐτοῖς ἀπόδειξιν μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. ⁶“Ἡ
 ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ⁷ἐστὶν αὕτη.” ⁸Τί ἐστὶν,
 “Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη;” Τοῖς
 ζητοῦσι μαθεῖν ὅθεν ὅτι ἀπόστολός εἰμι, ἢ τοῖς ἐγκαλοῦσί
 μοι ὡς χρήματα λαμβάνοντι, ἢ ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν δι' ἣν
 οὐ λαμβάνω, ἢ τοῖς βουλομένοις με δεῖξαι οὐκ ὄντα ἀπόστολον,
 C ἢ ὑμετέρα ⁹κατήχησις καὶ ταῦτα ἃ μέλλω λέγειν, ἀπόδειξις
 καὶ ἀπολογία γίνεται. Ποῖα δὴ ¹⁰ταῦτα; ¹¹“Μὴ οὐκ ἔχομεν
 ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελ-
 φὴν γυναῖκα περιάγειν;” Καὶ πῶς ταῦτα ἀπολογία; “Ὅτι
 ὅταν φαίνωμαι καὶ τῶν συγκεχωρημένων ἀπεχόμενος, οὐκ
 ἂν εἶην δίκαιος ὑποπτεῦεσθαι, ὡς ἀπατεῶν ἢ ἐπὶ χρήμασί
 τι ποιῶν. Τὰ τε οὖν ἔμπροσθεν εἰρημένα, καὶ ἡ ὑμετέρα
 διδασκαλία, καὶ ταῦτα, ¹²ἅπερ εἶπον, ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαν ὑμῖν,
 καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀνακρίνοντάς με ἐντεῦθεν ἵσταμαι,
 D ἐκεῖνά τε ¹³λέγων καὶ ταῦτα· ¹⁴“Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν
 καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν;”
 Ἄλλ' ὅμως καὶ ἔχων, ἀπέχομαι. Τί οὖν; οὐκ ἔτρωγεν οὐδὲ
 ἔπινε; Μάλιστα ¹⁵μὲν πολλαχού οὔτε ἔτρωγεν οὔτε ἔπινε·

⁵ 2 Cor. xii. 11—13.

⁶ v. 3.

⁷ v. 4, 5.

¹ ἢ om. C.D. ² βούληται] + φησὶν C. ³ ὅθεν ὅτι] Sic A.E. πόθεν
 δηλον ὅτι C. ποτέ ὅτι F. πόθεν (sine ὅτι) Edd. ⁴ ῥῶ C.E. et ex corr. D. ⁵
 vulgo. ⁶ καὶ om. F. ⁷ αὕτη ἐστὶν inverso ord. D.E.F. et ex corr. A.
 etiam Mosqq. ut videtur. Mox αὕτη ἐστὶν A.F. ⁸ τί ἐστὶν—ἐστὶν αὕτη]
 ἀντὶ τοῦ C. Aret. ⁹ πόθεν in marg. a 2da man. D. Statim [ὅτι] Sav.
¹⁰ καύχησις C. nostra gloria Aret. ¹¹ ταῦτα] + ἐστὶ D. ¹² ἅπερ] δ F.
 Mox ἡμῖν id. ¹³ λέγων E. ¹⁴ μὴ οὐκ—περιάγειν om. F. ¹⁵ μὲν] + οὖν D.

^bκαὶ γὰρ ⁸“ Ἐν λιμῷ, φησὶ, καὶ ^cδίψει καὶ γυμνότητι ^dδιε-
τρίβομεν.” Ἐνταῦθα μέντοι οὐ τοῦτο λέγει, ^eἀλλὰ τί; Οὐ
τρώγομεν οὐδὲ πίνομεν παρὰ τῶν μαθητευομένων λαμβάνοντες,
καίτοιγε ἐξουσίαν ἔχοντες τοῦ λαβεῖν. “ Μὴ οὐκ ἔχομεν
ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπό-
στολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; ” “ Ὁρα σοφίαν
374) τὸν κορυφαῖον ὕστερον τέθεικε· τὸ γὰρ ἰσχυρότερον τῶν Ε
κεφαλαίων τότε τίθεται. Οὐδὲ γὰρ οὕτω θαυμαστὸν ἦν δεῖξαι
τοὺς ἄλλους τοῦτο ποιούντας, ὥς τὸν πρωτοστάτην, καὶ τὰς
κλείς ἐμπιστευθέντα τῶν οὐρανῶν. Πλὴν οὐ μόνον τίθησιν,
ἀλλὰ πάντας, μονονουχὶ λέγων· ἂν τε καταδεεστέρους ^fζητῆς,
ἂν τε ὑπερέχοντας, ^gἅπαντα κεῖται τὰ ὑποδείγματα. Καὶ
γὰρ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ ^hκυρίου τῆς προτέρας ἀπιστίας ἀπαλλα-
γέντες, τῶν δοκίμων ἦσαν γεγεννημένοι, εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς
ἀποστόλους ἔφθανον. Διὸ δὴ καὶ μέσους αὐτοὺς τέθεικεν, ¹⁸²
ἐκατέρωθεν τοὺς ἄκρους θεῖς. ⁹“ Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας
οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; ” “ Ὁρα τὴν ταπεινο-
φροσύνην καὶ ⁱτὴν φθόρου καθαρεύουσαν ψυχὴν, πῶς ὃν ἤδει
κοινωνοῦντα αὐτῷ τῆς ἀκριβείας, οὐκ ἀπέκρυψεν. Εἰ γὰρ τὰ
ἄλλα κοινὰ, πῶς τοῦτο οὐ κοινόν; Ἀπόστολοι κακεῖνοι καὶ
ἡμεῖς, καὶ ἐλεύθεροι, ^kκαὶ τὸν Χριστὸν ἐωράκαμεν, καὶ τὰ τῶν
ἀποστόλων ἐπεδειξάμεθα. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς ἐξουσίαν ἔχομεν
καὶ ^lτοῦ ἀργοῦντες ζῆν, καὶ τοῦ τρέφεσθαι παρὰ τῶν μαθη-
τευομένων.

¹⁰“ Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; ” Ἐπειδὴ γὰρ, Β
ὅπερ ἰσχυρότατον ἦν, ἐκ τῶν ἀποστόλων ἀπέδειξεν, ὅτι ἔξεστι
τοῦτο ποιεῖν, ἐπὶ παραδείγματα λοιπὸν ἔρχεται καὶ τὴν κοινὴν
συνήθειαν, ὅπερ ἔθος αὐτῷ ποιεῖν, “ Τίς στρατεύεται ἰδίοις
ὀψωνίοις, ” λέγων. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς τὰ ὑποδείγματα
σφόδρα ἀρμόδια τῇ προκειμένῃ ἡγαγεν ὑποθέσει, καὶ πῶς
^mπρῶτον μέμνηται τοῦ ἐπικινδύνου, ⁿστρατιᾶς καὶ ὅπλων καὶ
πολέμων. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀποστολὴ, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων
πολλῷ μείζον. Οὐδὲ γὰρ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ὁ πόλεμος
ἦν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς δαίμονας, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων

8 2 Cor. xi. 27.

9 v. 6.

10 v. 7.

^b καὶ γὰρ] καὶ ἄκουε πῶς C. Aret.
Sed v. Tom. x. p. 613 D.

^c δίψη (sic C.)] + ἐν ψύχει C. Aret.

^e ἀλλὰ τί] ἀλλ' ὅτι F.

^d διέτριβον F. διετρίβομεν om. C. Aret.

^f ζητῆς ἂν τε] ζητήσητε ἡ F.

^g πάντα F. ἀπάντων

C. Aret. etiam Reg. apud Montef. qui ita edidit.

^h Χριστοῦ F.

ⁱ τὴν]

+ παντός ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben.

^k καὶ τὰ τῶν ἀ. ἐπ. καὶ

τὸν Χ. ἐωράκαμεν Edd. repugnantibus libris.

^l τοῦ] + μὴ F.

^m πρῶτον

C.E. πρῶτον Edd.

ⁿ στρατιᾶς A.C.D.E. στρατείας vulgo. Post πολέμων

in marg. add. καὶ μάχης D.

Ὁ ἀρχηγὸν ἢ παράταξις. ^αὉ τοίνυν φησὶ, τοῦτό ἐστιν· ὅτι οὐδὲ οἱ ἔξωθεν ἄρχοντες ἀπαιτοῦσιν, οἱ ὧμοὶ καὶ ἄδικοι, στρατεύεσθαι καὶ κινδυνεύειν, καὶ οἴκοθεν τρέφεσθαι τοὺς στρατευομένους· πῶς οὖν ὁ Χριστὸς ^βτοῦτό ποτε ἀπήτησεν ἄν;
^γΚαὶ οὐδὲ ἐνὶ ἀρκείται παραδείγματι. Τὸν γὰρ ἀφελέστερον καὶ παχύτερον καὶ τοῦτο μάλιστα ἀναπαύειν εἴωθε, τὸ καὶ τὴν κοινήν συνήθειαν ὁρᾶν τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις συμβαίνουσιν. Διὸ καὶ ἐφ' ἑτερον πρόεισι, καὶ φησι· “Τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;” Δι' ἐκείνου μὲν γὰρ τοὺς κινδύνους, διὰ δὲ τούτου τὸν πόνον καὶ τὴν πολλὴν ταλαιπωρίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐνέφηνε. Καὶ τρίτον πάλιν ^δπροστίθῃσιν ὑπόδειγμα λέγων· “Τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ ἐσθίει;” τὴν κηδεμονίαν τὴν πολλὴν τὴν διδασκάλῳ πρέπουσαν περὶ τοὺς ἀρχομένους ^εἐπιδείκνυσθαι καὶ ἐκ τούτων ἐμφαίνων. Καὶ γὰρ καὶ στρατιῶται καὶ γεωργοὶ καὶ ποιμένες ^ςἦσαν οἱ ἀπόστολοι, οὐ γῆς ^ωοὐδὲ ἀλόγων οὐδὲ πολέμων αἰσθητῶν, ἀλλὰ ψυχῶν λογικῶν καὶ τῆς πρὸς τοὺς δαίμονας παρατάξεως. Παρατηρητέον δὲ καὶ ἐκεῖνο, ^κὅπως πανταχοῦ τὴν συμμετρίαν ἐφύλαξε, τὸ χρεῖως ζητῶν μόνον, οὐχὶ τὸ περιττόν. ^ιΟὐ γὰρ εἶπε, τίς στρατεύεται, καὶ οὐ πλουτεῖ; ἀλλὰ, “Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτέ;” οὐδὲ εἶπε, τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ οὐ συνάγει χρυσίον, ἢ τὸν καρπὸν ὀλόκληρον ^αοὐ τρυγᾷ; ἀλλ', “ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;” οὐδὲ εἶπε, τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ οὐκ ἐμπορεύεται τοὺς ἄρνας; ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος ^ααὐτῆς οὐκ ἐσθίει;” ^βοὐκ ἐκ τῶν ἀρνῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ γάλακτος· δεικνὺς ὅτι μικρὰ παραμυθία τὸν διδάσκαλον
 183 ἀρκεῖσθαι δεῖ, καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ μόνῃ ^γτροφῇ. Ταῦτα πρὸς τοὺς βουλομένους πάντα κατεσθίειν καὶ τὸν καρπὸν ὀλόκληρον τρυγᾶν. Οὕτω καὶ ὁ ^δκύριος ἐνομοθέτησε, λέγων· ¹¹“Ἄξιός ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν.” Οὐ τοῦτο δὲ μόνον διὰ τῶν ὑποδειγμάτων κατασκευάζει, ἀλλὰ καὶ δείκνυσιν ^εὅποῖον

11 Matth. x. 10.

^α ὅτι] + δ C. Aret. ^β οὖν] ποτε C. Aret. ^γ τοῦτό ποτε] Sic F. τοῦτο τότε E. ποτε τοῦτο inverso ord. Edd. ποτέ om. A.C. et a pr. man. D. ^δ καὶ, quod aberat ante Montef. est in nostris omnibus. ^ε προστ. ὑπ.] Sic A.C.E.F. ὑπ. προστίθῃσι Edd. ^ς ἐπιδείκνυσθαι C.E.F. ἐπιδείκνυται Edd. ostendit Aret. Statim haec καὶ ἐκ τούτων ἐμφαίνων, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus. quod ex his apparet Aret. ^ω ἦσαν οἱ ἀπ. Codices. οἱ ἀπ. ἦσαν Edd. Post γῆς plura folia desunt in Cod. D. usque ad v. Ἀντιοχείᾳ, p. 188 E. ^κ οὐδὲ ἀλόγων om. Veron. Statim pro πολέμων, ποιμνίων habet correctum ex ποιμένων A. Locum sic edidit Sav. οὐ γῆς, οὐδὲ πολέμων ἀλόγων, οὐδὲ ποιμνίων αἰσθητῶν. Neque aliter Morell. Codicum scripturam revocavit Montef. ^α πῶς F. ^β οὐ] οὐδὲ A.F. ^γ οὐ om. A.E. ^δ αὐτῆς om. F. ^ε οὐκ] καλῶς οὐκ C. Aret. qui post γαλακτός addunt εἶπεν. ^ς τροφῇ om. F. ^ω κσ] θσ F. ^ι οἶον F.

εἶναι χρή τὸν ἱερέα. Καὶ γὰρ στρατιώτου ἀνδρείαν κεκτῆσθαι δεῖ, καὶ γεωργοῦ ἐπιμέλειαν, καὶ ποιμένος κηδεμονίαν, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα μηδὲν πλέον τῶν ἀναγκαίων ζητεῖν.

Δείξας τοίνυν καὶ ἀπὸ βτῶν ἀποστόλων, ὅτι οὐ κεκώλυται λαμβάνειν τὸν διδάσκαλον, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν βίον παρα-
 (375) δειγμάτων, καὶ ἐπὶ ἡτρίτον κεφάλαιον ἔρχεται, οὕτω λέγων·
 12“ Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;” Ἐπειδὴ γὰρ τέως ἀπὸ γραφῶν οὐδὲν εἶπεν, B ἀλλὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν προεβάλετο, μὴ νομίσητέ με, φησὶ, τούτοις ἰσχυρίζεσθαι μόνοις, μηδὲ ἀφ’ ὧν τοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ, ταῦτα νομοθετεῖν. Ἐχω γὰρ δεῖξαι, ὅτι καὶ ἰτῷ θεῷ ταῦτα δοκεῖ, καὶ παλαιὸν ἀναγινώσκω νόμον ταῦτα κελεύοντα. Διὸ καὶ κατ’ ἐρώτησιν προάγει τὸν λόγον, κ’ ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα ὠμολογημένων γίνεται, οὕτω λέγων· “ Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω;” τουτέστι, μὴ ἐξ ἀνθρωπίνων ἴμόνον παραδειγμάτων ἰσχυρίζομαι; “ ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; 13 Ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωϋσέως γέγραπται· Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα.” Καὶ τίνος ἔνεκεν ἐμνήσθη τούτου, τὸ τῶν ἱερέων C ὑπόδειγμα ἔχων; Ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας αὐτὸ κατασκευάσαι βουλόμενος. Εἶτα, ἵνα μὴ τις λέγῃ, καὶ τί πρὸς ἡμᾶς τὸ περὶ τῶν βοῶν εἰρημένον; ἐπεξεργάζεται αὐτὸ μετὰ ἀκριβείας λέγων· “ Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;” Οὐ μέλει οὖν ὁ περὶ τῶν βοῶν, εἶπέ μοι, τῷ θεῷ; Μέλει μὲν οὖν, οὐχ οὕτω δὲ, ὡς καὶ νόμον θεῖναι ὑπὲρ τούτου. Ὡστε εἰ μὴ μέγα τι ἡνίττετο, ἐγγυμνάζων τοῖς ἀλόγοις τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ εἶναι φιλανθρώπους, καὶ ἀπὸ τούτων καὶ περὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῖς διαλεγόμενος, οὐκ ἂν τοσαύτην ἐποιήσατο σπουδὴν, ὡς καὶ νόμον γράψαι ὑπὲρ τοῦ μὴ κημουσθαι τοὺς βούς. Ἐντεῦ- D θεν καὶ ἕτερόν τι δείκνυσι, πολὺν τὸν πόνον τῶν διδασκάλων καὶ ὄντα, καὶ εἶναι ὀφείλοντα· καὶ ἕτερον πάλιν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι ὅσαπερ ἂν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀλόγων ἐπιμελείας παρὰ τῆς παλαιᾶς λέγεται, προηγουμένως εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων συντελεῖ διδασκαλίαν· ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, P τὰ περὶ ἱματίων ποικίλων, Q καὶ τὰ περὶ ἀμπελώνων καὶ σπερμάτων R καὶ τοῦ μὴ 14 διάφορον ποιεῖν τὴν γῆν, τὰ περὶ λέπρας, καὶ τὰ

12 v. 8.

13 v. 9.

14 Deut. xxii. 9. LXX.

† τούτων πάντων C. Aret. § τῶν om. C. ἡ τέταρτον C. non Aret.
 ἰ τῷ om. F. Statim τοῦτο pro ταῦτα id. κ ὅπερ] + καὶ F. ἰμόνον C.E.F.
 μόνων Edd. μ ἰσχ.] ταῦτα ἰσχ. ex corr. A. ἡ περὶ om. F. Cat. ο οὖν
 om. F. Cat. P τὰ] οἷον τὰ C. Aret. Ita tacite Montef. Q καὶ om. F.
 R καὶ] + περὶ C.

Εἰς ἄλλα, *ὡς εἰπεῖν, ἅπαντα. Παχυτέροις γὰρ οὖσιν ἐντεῦθεν διελέγετο, κατὰ μικρὸν ἀναβιβάζων αὐτούς. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ οὐδὲ κατασκευάζει λοιπὸν, ἅτε φανερὸν ὄν καὶ αὐτόθεν δῆλον. Εἰπὼν γὰρ, “Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;” ἐπήγαγεν, ¹⁵“Ἡ δὲ ἡμᾶς πάντως λέγει;” οὐδὲ τὸ, “πάντως,” ἀπλῶς προσθεῖς, ἀλλ’ ἵνα μὴ συγχωρήσῃ μηδ’ ὅτι οὖν ἀντειπεῖν τῷ ἀκροατῇ. Καὶ ἐπιμένει τῇ μεταφορᾷ λέγων καὶ ἀποφαινόμενος· “Δὲ ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ’ ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριάειν” τουτέστιν, ὁ διδάσκαλος ὀφείλει τῶν πόνων τὰς ἀμοιβὰς ἔχειν· “καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ¹⁸⁴μετέχειν ἐπ’ ἐλπίδι.” Καὶ θέα συνέσιν. Ἀπὸ γὰρ τοῦ σπόρου ἐπὶ τὴν ἄλῳ τὸ πρᾶγμα μετήνεγκε, πάλιν κἀνταῦθα τοὺς πολλοὺς ἰδρῶτας τῶν διδασκάλων ἐμφαίνων, ὅτι αὐτοὶ καὶ ἀροτριῶσι καὶ τὴν ἄλῳ τρίβουσι. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀροτριάειν, ἐπειδὴ οὐδὲν ἦν καρπώσασθαι, ἀλλὰ πόνον ^νμόνον, τὴν ἐλπίδα τέθεικεν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίβειν τὴν ἄλῳ, ἥδη τὴν ἀπόλαυσιν ἐχαρίσατο λέγων· “Καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ^νμετέχει.” Εἴτα, ἵνα μὴ λέγῃ τις, αὕτη οὖν ἡ ^κτῶν τοσοῦτων ἰδρῶτων ἀμοιβή; προσέθηκεν, “ἐπ’ ἐλπίδι,” τουτέστι, τῇ μελλούσῃ.

Β Οὐδὲν οὖν ἕτερον τὸ στόμα ἀκήμωτον ὄν τοῦ ζώου τούτου βοᾷ, ἢ ὅτι τοὺς διδασκάλους τοὺς πονοῦντας δεῖ καὶ ἀμοιβῆς ἀπολαύειν.

¹⁶“Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, ^κμέγα, ^αεἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;” Ἰδοὺ καὶ τέταρτον προστίθησι λογισμὸν ὑπὲρ τοῦ δεῖν παρέχειν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτέ;” καὶ, “τίς φυτεύει ἀμπελῶνα;” καὶ, “τίς ποιμαίνει ποίμνην;” καὶ παρήγαγε τὸν βοῦν τὸν ἀλοῶντα, δείκνυσι καὶ ἄλλην αἰτίαν εὐλογωτάτην, δι’ ἣν ἦσαν δίκαιοι λαβεῖν, ὡς πολλῷ μείζονα παρешχηκότες, οὐκέτι ὡς ^βκαμόντες μόνον. Τίς οὖν ἐστίν; “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ ^κπνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;” Εἶδες δικαιοτάτην αἰτίαν καὶ τῶν προτέρων εὐλογωτέραν; Ἐκεῖ μὲν γὰρ φησι, σαρκικὸς ^οὁ σπόρος, σαρκικὸς καὶ ὁ καρπός· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ’ ὁ μὲν σπόρος πνευματικὸς, ἡ δὲ ἀντίδοσις σαρκική. Ἰνα γὰρ μὴ μέγα φρονῶσιν οἱ (376) παρέχοντες τοῖς διδασκάλοις, ἔδειξεν ὅτι μείζονα λαμβάνουσιν,

15 v. 10.

16 v. 11.

* ὡς εἰπεῖν om. A.C. Aret.

* αὐτοὶ καὶ] καὶ αὐτοὶ C. οἱ αὐτοὶ καὶ F.

ν μόνον om. a pr. man. A. Excidit etiam apud Montef.

ν μετέχειν F.

κ τῶν om. C. γ οὖν et mox τούτου om. F.

κ μέγα] οὐ μέγα F.

α εἰ]

ἐὰν bis F. Mox θερίσωμεν bis A.F. Mosq. 7.

β κάμνοντες A. Mox τίς οὖν

C.E. τί οὖν Edd. γ δὲ] καὶ ὁ C.

ἢ διδόασιν. Οἱ μὲν γὰρ γεωργοὶ, ἅπερ ἂν κατασπείρῃσι, ταῦτα καὶ λαμβάνουσιν· ἡμεῖς δὲ σπείροντες εἰς τὰς ὑμετέρας ψυχὰς πνευματικά, ^dθερίζομεν σαρκικά· τοιοῦτον γὰρ ἡ παρ' αὐτῶν διδομένη τροφή. Εἴτα καὶ ἐντρεπτικώτερον ¹⁷“Εἰ δ' ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς;” Ἰδοὺ καὶ ἕτερος πάλιν λογισμὸς, καὶ αὐτὸς ἐκ παραδειγμάτων, ἀλλ' οὐχ ὁμοίων. Οὐδὲ γὰρ Πέτρου μέμνηται ἐνταῦθα, οὔτε τῶν ἀποστόλων, ἀλλ' ἐτέρων τινῶν νόθων, πρὸς οὓς ὕστερον ἀποδύεται, ^eκαὶ περὶ ὧν φησιν· ¹⁸“Εἴ τις ὑμᾶς κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, ^fεἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς ἐδέρει” καὶ τὸν πρὸς ἐκείνους ἤδη προανακρούεται πόλεμον. Διὸ οὐδὲ εἶπεν, εἰ ἄλλοι ^hλαμβάνουσι παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ δεικνὺς αὐτῶν τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν τυραννίδα καὶ τὴν ἐμπορίαν, φησὶν· “Εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν” τουτέστι, ^Eκρατοῦσιν ὑμῶν, ἐξουσιάζουσιν, ὡς οἰκέταις ἀποκέχρηται, οὐ λαμβάνοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰμετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας. Διὸ προσέθηκεν, “Οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς;” ὅπερ οὐκ ἂν, εἰ περὶ τῶν ἀποστόλων ὁ λόγος ἦν, εἶπεν ἂν. Ἄλλ' εὐδην ὅτι τινὰς αἰνίττεται λυμεῶνας καὶ ἀπατῶντας αὐτούς. Ὡστε μετὰ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ^kνόμον τεθείκατε ὑπὲρ τοῦ δεῖν παρέχειν. Εἰπὼν δὲ, “Οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς;” οὐ κατασκευάζει διὰ τί οὐ πολλῷ μᾶλλον, ἀλλ' ¹⁸⁵ ἀφίησιν αὐτῶν τῷ συνειδῶτι τὸν ἔλεγχον, ὁμοῦ καὶ φοβῆσαι βουλόμενος καὶ ἐντρέψαι μειζόνως. “Ἄλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ.” Τουτέστιν, οὐκ ἐλάβομεν. Ὁρᾶς διὰ πόσων κατασκευάσας πρότερον, ὅτι οὐ παράνομον τὸ λαμβάνειν, τότε εἶπεν, ὅτι οὐ λαμβάνομεν, ἵνα μὴ δόξη ὡς κεκωλυμένου ἀπέχεσθαι; Οὐ γὰρ, ἐπειδὴ μὴ ἔξεστι, φησὶν, οὐ λαμβάνω· ἔξεστι γὰρ, καὶ τοῦτο ἀπὸ πολλῶν ἀπεδείξαμεν, ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ἀπὸ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων, τοῦ στρατιώτου ¹καὶ τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ ποιμένος, ἀπὸ τοῦ νόμου Μωϋσέως, ἀπ' ^mαὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως, ὅτι ἐσπείραμεν ὑμῖν ⁿπνευματικά, ἀφ' ὧν ὑμεῖς περὶ τοὺς ἄλλους πεποιθήκατε· ἀλλ' ὥσπερ, ^oἵνα μὴ δόξη καταισχύνειν τοὺς B

17 v. 12.

18 2 Cor. xi. 20.

^d θερίζομεν] λαμβάνομεν F. ^e καὶ περὶ ὧν] περὶ ὧν καὶ C. ^f εἴ τις ἐπαίρεται om. A.C. Aret. ^g δέρει C.E. δαίρει vulgo. διαίρει F. ^h λαμβ.] οὐ λαμβ. C.E. Aret. ¹ μετὰ πολλῆς τῆς αὐθ.] Sic A.F. τῆς om. Veron. Sav. Mor. μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ τῆς αὐθ. C.E. Aret. Ita edidit Montef. ^k νόμον τεθείκατε] νομοθετήκατε ex corr. A. pro νομοθετήκατε. ¹ καὶ, quod aberat, habent A.C.E. ^m αὐτῆς] Sic libri omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur αὐτοῦ. ⁿ τὰ πν. F. ^o ἵνα] οὐχ ἵνα C.

ἀποστόλους τοὺς λαμβάνοντας, ταῦτα τέθεικεν, ῥεντρέπων αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ κεκωλυμένου πράγματος ἀπέχεται· οὕτω πάλιν, ἵνα μὴ διὰ τῆς πολλῆς κατασκευῆς καὶ τῶν παραδειγμάτων ⁹καὶ τῶν λογισμῶν, δι' ὧν ἔδειξεν ὅτι δεῖ λαμβάνειν, δόξῃ ἐπιζητεῖν τὸ λαμβάνειν, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα λέγειν, ἥδη διορθοῦται αὐτό. Καὶ σαφέστερον ⁸μὲν ὕστερον αὐτὸ ¹ποιεῖ, ὅταν λέγῃ· “Οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα ¹⁰οὕτω γένηται ἐν ἐμοί” ἐνταῦθα δὲ φησιν, ὅτι “Οὐκ ἐχρη-
 C σάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ.” Καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἐν εὐρυχωρίᾳ ὄντες οὐκ ¹¹ἐχρη-
 σάμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκης κατεπειγούσης οὐκ εἴξαμεν τῇ ἀνάγκῃ· ὃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν· ¹⁹“Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ¹²ὀψώνια πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν· καὶ παρῶν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός” καὶ ἐν ταύτῃ πάλιν· “Καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφίζόμεθα.” Καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὸ αὐτὸ αἰνίττεται λέγων, “Ἄλλὰ πάντα στέγομεν.” Εἰπὼν γὰρ, ὅτι πάντα στέγομεν, καὶ λιμὸν αἰνίττεται καὶ στενοχωρίαν πολλὴν καὶ
 D τὰ ἄλλα πάντα. Ἄλλ’ οὐδὲ οὕτως ἠναγκάσθημεν, φησὶ, λῦσαι τὸν νόμον, ὃν ἑαυτοῖς τεθείκαμεν. Διὰ τί; “Ἴνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.” Ἐπειδὴ γὰρ ἀσθενέστερον Κορίνθιοι ¹³διέκειντο, ἵνα μὴ πλήξωμεν ὑμᾶς, φησὶ, λαμβάνοντες, εἰλόμεθα καὶ ὑπὲρ τὰ ἐπιτεταγμένα ποιῆσαι, ἢ ἐγκοπὴν τινα δοῦναι τῷ εὐαγγελίῳ, τουτέστι, τῇ κατη-
 χήσει ὑμῶν. Εἰ δὲ ἡμεῖς, καὶ ἐπιτετραμμένον ἡμῖν, καὶ πολλὴν πᾶσχοντες βίαν, καὶ ἀποστόλους ἔχοντες ὑπόδειγμα, οὐκ ἐποιήσαμεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν δῶμεν· καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνατροπὴν, ἀλλ’, ἐγκοπὴν, καὶ ¹⁴οὐχ ἀπλῶς ἐγκοπὴν, ἀλλ’, “ἐγκοπὴν τινα”
 E ἵνα ¹⁵μηδὲ τὴν τυχοῦσαν, ὡς ἂν εἴποι τις, μέλλησιν καὶ ἀναβολὴν ἐμποιήσωμεν τῷ δρόμῳ τοῦ λόγου· εἰ τοίνυν ἡμεῖς τοσαύτη ἐχρησάμεθα τῇ σπουδῇ, φησὶ, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς τοὺς καὶ πολὺ τῶν ἀποστόλων ἀποδέοντας, καὶ οὐδὲ νόμον ἔχοντας (377)
 εἰπεῖν τὸν ἐπιτρέποντα, ἀλλὰ καὶ τούναντίον τῶν κεκωλυμένων ἀπτομένους καὶ τῶν ἐπὶ βλάβῃ μεγάλη τοῦ εὐαγγελίου, οὐκ ¹⁶ἐπὶ ἐγκοπῇ μόνον, καὶ οὐδὲ ἀνάγκην ὀρῶντας ἐπικειμένην,

¹⁹ 2 Cor. xi. 8.

ῥ εντρέπων] ἀλλ' εντρέπων C. Aret. ⁹ καὶ τῶν λογισμῶν] Sic libri omnes cum Aret. τῶν πολλῶν Edd. ¹ τὸ] τοῦ C.E. et a pr. man. A. Ita est in Veron. ⁸ μὲν om. F. ¹ ποιεῖ] Sic libri omnes et Aret. τέθεικεν Edd. ¹⁰ οὕτω om. E. ¹¹ ἐχρησάμεθα] +τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ F. ¹² ὀψώνιον F. ¹³ διέκεισθε C. Aret. ¹⁴ οὐχ] οὐδέ C. ¹⁵ μὴ F. ¹⁶ ἐπὶ ἐγκοπῇ μόνον καὶ] ἐπὶ τὸ μὴ ἐγκοπὴν μόνον δοῦναι ἀλλὰ C. Aret. etiam Reg. apud Montef. qui ita edidit, notans: "In Editis autem haec vitiata sunt."

ἀπέχεσθαι ^c δεῖ. Τοῦτον γὰρ ἅπαντα τὸν λόγον δι' ἐκείνους ἐκίνησε τοὺς διὰ τῆς βρώσεως τῶν εἰδωλοθύτων σκανδαλίζοντας τοὺς ^d ἀσθενεστέρους ἀδελφούς.

^e Ταῦτα ^f δὲ καὶ ἡμεῖς ἀκούωμεν, ἀγαπητοί· ἵνα μὴ κατα- 186 φρονῶμεν τῶν σκανδαλιζομένων, μηδὲ ἐγκοπήν τινα ποιῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· ἵνα μὴ προδιδῶμεν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Μὴ γάρ μοι λέγε, ὅταν σκανδαλίζεται ὁ ἀδελφός, ὅτι οὐ κεκώλυται ^g τὸ ἐφ' ᾧ σκανδαλίζεται, καὶ ὅτι ^h ἐφέϊται. Ἐγὼ γάρ σοι ⁱ μείζονα λέγω, ὅτι ^k ἂν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐπιτετραφῶς ἦ, ἴδῃς δέ τινα βλαπτόμενον, ἐπίσχε, καὶ μὴ χρῆση τῇ ἐπιτροπῇ. Τοῦτο γὰρ καὶ Παῦλος ἐποίησεν, ^k ἐξὸν λαβεῖν Χριστοῦ συγχωρήσαντος, μὴ λαβών. Καὶ γὰρ φιλάνθρωπος ὢν ὁ δεσπότης, πολλὴν τοῖς ἐπιτάγμασιν ἐκέρασεν ^B ἡμερότητα τοῖς αὐτοῦ, ἵνα μὴ μόνον ἐξ ἐπιταγῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ οἰκείας πολλὰ ποιῶμεν γνώμης. Καὶ γὰρ ἡδύνατο, εἰ μὴ τοῦτο ἐβούλετο, μᾶλλον ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτάγματα, καὶ εἰπεῖν· ὁ μὴ διόλου νηστεύων, κολαζέσθω· ὁ μὴ παρθενεύων, τιμωρείσθω· ὁ μὴ πάντα ἀποδυνάμενος τὰ ὄντα, δίκην διδόντω τὴν ἐσχάτην. Ἄλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, σοὶ παρέχων, εἰ βουληθείης, φιλοτιμείσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὅτε περὶ παρθενίας διελέγετο, ἔλεγεν ²⁰ “Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω” καὶ ἐπὶ τοῦ πλουσίου τὰ μὲν ἐκέταξε, τὰ δὲ ἐπέτρεψε τῇ ἐξουσίᾳ τῆς διανοίας. Οὐ γὰρ εἶπε, πώλησον τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ', “Εἰ ^C θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησον.” Ἄλλ' ἡμεῖς οὐ μόνον οὐ φιλοτιμούμεθα, οὐδὲ ὑπερβαίνομεν τὰ προστάγματα, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέτρου τῶν κελευσθέντων σφόδρα ἀπολιμπανόμεθα. Καὶ Παῦλος μὲν ἐλίμωπτεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τῷ εὐαγγελίῳ δῶ· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῶν ἀποκειμένων ἡμῖν ἄψασθαι τολμῶμεν, μυρίας ὀρῶντες ἀνατρεπομένας ψυχάς. Τρωγέτω γὰρ, φησὶν, ὁ σῆς, καὶ μὴ τρωγέτω ὁ πένης· κατεσθιέτω ὁ σκώληξ, καὶ μὴ ^l περιβαλλέσθω ὁ γυμνός· ἀναλίσκέσθω πάντα τῷ χρόνῳ, καὶ μὴ τρεφέσθω ὁ Χριστὸς, καὶ ταῦτα πεινῶν. Καὶ τίς ^m τοῦτο ^D εἶπε, φησί; Τοῦτο γὰρ ἐστὶ σφόδρα τὸ δεινόν, ὅτι οὐκ ἐν τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πράγμασι ταῦτα ⁿ λέγεται. Καὶ γὰρ ἦττον ἂν ἦν δεινὸν ἐπὶ τῶν ῥημάτων λεγόμενον, ἢ ἐπὶ τῶν ἔργων γινόμενον. ^o Ἡ οὐχὶ ταῦτα βοᾷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἡ

²⁰ Matth. xix. 12, 21.

^c εἶδει F. ^d ἀσθενεῖς F. ^e ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ καταφρονεῖν τῶν σκανδαλιζομένων, ἀλλὰ πολυτρόπως αὐτοὺς ἀνακτᾶσθαι· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης. Veron. ^f δὲ] δὴ C. ^g τὸ] τῷ A. τοῦτο F. τὸ καὶ τὸ Edd. ^h ἐφίεται

ⁱ F. ἀφίεται (sic) A. ^j μείζον F. ^k ἐξὸν] ἐξ ὧν A. ^l περιβαλλέτω A. περιβαλλέτω Veron. ^m ταῦτα F. ⁿ λέγετε ex corr. A. ^o ἡ οὐχὶ omnes. ἡ γὰρ οὐ Edd.

ἀπάνθρωπος καὶ ὠμὴ καὶ τύραννος ἢ φιλαργυρία τοῖς αὐτῆς
 αἰχμαλώτοις; Προκείσθω καὶ συκοφάνταις καὶ λησταῖς καὶ
 ἐπιβούλοις πρὸς ἡτρυφήν τὰ ὑμέτερα, καὶ μὴ τοῖς πεινῶσι
 μηδὲ τοῖς δεομένοις διατροφή. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ποιεῖτε τοὺς
 ληστές; οὐ γὰρ ὑμεῖς τῷ πυρὶ τῶν βασκάνων παρέχετε
 τροφήν; οὐ γὰρ ὑμεῖς ποιεῖτε τοὺς δραπετάς καὶ τοὺς ἐπι-
 βούλους, καθάπερ δέλεαρ αὐτοῖς τὸν ὑμέτερον προτιθέντες
 Επλοῦτον; Τίς ἢ μανία αὕτη; Μανία γὰρ καὶ παραπληξία
 σαφῆς, τὰ μὲν κιβώτια μεστὰ ἱματίων ποιεῖν, τὸν δὲ κατ'
 εἰκόνα θεοῦ γενόμενον καὶ καθ' ὁμοίωσιν, γυμνὸν καὶ τρέμοντα
 ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ περιορᾶν, καὶ μόλις ὀρθούμενον. Ἀλλὰ προ-
 φασίζεται, φησί, τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀσθένειαν. Εἴτα οὐ
 δέδοικας μὴ σκηπτὸς ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ῥήματος ἀναφθῆς τούτου
 κατενεχθῇ; Διαρρήγνυμαι γὰρ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ σύγγνωτε. Ὡς
 μὲν γαστριζόμενος καὶ πιαινόμενος, καὶ εἰς ἐσπέραν βαθεῖαν τὸν
 187 πότον παρατείνων, καὶ μαλακοῖς ἐνθαπτόμενος στρώμασιν,
 οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην, οὕτω παρανόμως τοῖς τοῦ θεοῦ χρώ-
 μενος δώροις· οὐδὲ γὰρ ἵνα μεθύωμεν, ὁ οἶνος· οὐδ' ἵνα γαστρι-
 ζώμεθα, ἡ τροφή γέγονεν· οὐδ' ἵνα διασπῶμεν τὴν γαστέρα,
 τὰ σιτία· τὸν δὲ πένητα, τὸν ἄθλιον, τὸν οὐδὲν ἄμεινον νεκροῦ
 διακείμενον, τοῦτον εὐθύνας ἀπαιτεῖς ἀκριβεῖς, καὶ οὐ δέδοικας
 τοῦ Χριστοῦ τὸ δικαστήριον τὸ φρικτὸν ἐκείνο καὶ φοβερόν;
 Καὶ γὰρ εἰ ὑποκρίνεται, ἐξ ἀνάγκης ὑποκρίνεται καὶ ἐνδείας,
 διὰ τὴν ὁμότητα τὴν σὴν καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν τὴν τοιούτων
 Β δεομένην ὑπροσωπείων, τὴν μὴ ἐπικλωμένην πρὸς ἔλεον. Τίς
 γὰρ οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπι-
 κειμένης ὑπὲρ ἐνὸς ἄρτου τοιαῦτα ἀσχημονεῖν καὶ κόπτεσθαι,
 καὶ τοσαύτην ὑπομένειν δίκην; Ὡστε ἢ ὑπόκρισις ἢ ἐκείνου
 τῆς σῆς ἀπανθρωπίας περιέρχεται γιγνομένη κήρυξ. Ἐπειδὴ (378)
 γὰρ ἱκετεύων καὶ ἡλιπαρῶν καὶ ἐλεεινὰ προϊέμενος ῥήματα καὶ
 ὀδυρόμενος καὶ δακρύων καὶ δι' ὅλης περιῶν τῆς ἡμέρας, οὐδὲ
 τῆς ἀναγκαίας εὐπορεῖ τροφῆς, ἴσως καὶ ταύτην ἐπενόησε τὴν
 μηχανὴν, οὐκ ἐκείνῳ τοσαύτην, ὅσῃ σοὶ, φέρουσαν τὴν ἀσχη-
 μοσύνην καὶ τὴν κατηγορίαν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐλεεῖσθαι

Ἡ καὶ τύραννος] Sic C.F. Veron. καὶ τυραννὶς (sic) E. τυραννὶς A. Hoc edi-
 derunt Sav. Mor. Ben. Statim ἢ ante φιλap. om. F. Veron. ἡ τρυφήν C.
 et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ad delitias Aret. τροφήν vulgo. Ὡς
 μὲν] ὅτι σὺ μὲν C. Aret. σὺ μὲν γὰρ A. cum Editis. Mox παρασύρων pro
 παρατείνων habet Floril. p. 361. (Tom. xii. p. 594 B.) ἐνθαπτόμενος] Sic
 C.E. Flor. et ex corr. (pro ἐνθαπτόμενος) A. tanquam sepultus Aret. ἐνθαλπό-
 μενος Edd. τὴν accessit ex libris omnibus. ὑπροσωπείων A. Statim
 τὴν μ. ε. π. ἔλεον om. idem. ἢ om. F. ἡλεεινὰ (sic) F. ἴσως
 κ. τ. ἐπ.] Sic C.E. ἐπ. κ. τ. ἴσως F. ἐπ. ἴσως κ. ταύτην Edd. ἴσως om. a pr.
 man. A.

δίκαιος, ὅτι εἰς τοσαύτην κατῆλθεν ἀνάγκη· ἡμεῖς δὲ ^zμυρίων C
 ἄξιοι τιμωριῶν, ὅτι τοὺς πένητας τοιαῦτα βιάζόμεθα πάσχειν.
 Εἰ γὰρ ἐξ εὐκολίας ^aἐπεκλώμεθα, οὐκ ἂν ποτε εἴλετο ἐκεῖνος
 τοιαῦτα ὑπομένειν. Καὶ τί λέγω γύμνωσιν καὶ τρόμον; Τὸ
 γὰρ τούτου φρικωδέστερον ἐρῶ, ὅτι καὶ παῖδας ἠναγκάσθησαν
 πηρῶσαί τινες ἄωρον ἄγοντας ἡλικίαν, ἵνα τῆς ἡμετέρας
 ἀναισθησίας καθίκωνται. Ἐπειδὴ γὰρ βλέποντες καὶ γυμνοὶ
 περιιόντες, οὔτε ἀπὸ τῆς ἡλικίας οὔτε ἀπὸ τῆς συμφορᾶς
 ἐπεσπᾶσαντο τοὺς ^bἀνηλεεῖς, προσέθηκαν τοῖς τοσούτοις κακοῖς
 ἐτέραν χαλεπωτέραν τραγωδίαν, ἵνα λύσωσι τὸν λιμὸν, κου-
 φότερον εἶναι νομίζοντες ἀπεστερηθῆναι τοῦ κοινου τούτου
 φωτός καὶ τῆς πᾶσι ^cδεδομένης ἀκτίνος, ἢ λιμῷ παλαίειν D
 διηνεκεῖ καὶ τὸν οἰκτιστον ὑπομένειν θάνατον. Ἐπειδὴ γὰρ
 οὐ πένιαν ἐμάθετε ἐλεεῖν, ἀλλὰ ^dτέρπεσθαι συμφοραῖς, πλη-
 ροῦσιν ὑμῶν τὴν ἀκόρεστον ἐπιθυμίαν, καὶ ^eἑαυτοῖς καὶ ἡμῖν
 χαλεπωτέραν τῆς γεέννης ἀνάπτοντες τὴν φλόγα.

Καὶ ἵνα μάθητε ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα γίνεται καὶ τὰ
 τοιαῦτα, τεκμήριον ὑμῖν ὡμολογημένον ἐρῶ, πρὸς ὃ μηδεὶς
 ἀντερεῖ. Εἰσὶν ἕτεροι πένητες κοῦφοι καὶ μετέωροι τὰς
 ψυχὰς, καὶ οὐκ εἰδότες φέρειν λιμὸν, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ
 τοῦτο ὑπομένοντες. Οὗτοι πολλάκις ^fἡμῖν ἐλεεινοῖς καὶ σχή-
 μασι καὶ ῥήμασιν ἐντυχόντες, ἐπειδὴ οὐδὲν ὦνησαν, τὰς ἱκετη- E
 ρίας ἀφέντες ἐκείνας, τοὺς θαυματοποιοὺς ^gἡμῖν λοιπὸν πα-
 ρήλασαν, οἱ μὲν δέρματα ὑποδημάτων μασώμενοι πεπονηκότων,
 οἱ δὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἥλους ὀξεῖς διαπεύροντες, ἕτεροι
 πεπηγόσιν ὕδασιν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ γυμνῇ τῇ γαστρὶ προσ-
 ομιλοῦντες, ἄλλοι δὲ ^hτούτων ἕτερα ἀτοπώτερα ὑπομένοντες,
 ἵνα τὸ πονηρὸν περιστήσωσι θέατρον. Σὺ δὲ τούτων γι-
 νομένων ἔστηκας γελῶν καὶ θαυμάζων καὶ ⁱἐμπομπεύων τοῖς
 ἐτέρων κακοῖς, τῆς κοινῆς φύσεως ἀσχημονούσης. Καὶ τί πλέον 188
 ἂν ἐργάσαιτο τούτων δαίμων ἄγριος; Εἴτα ἵνα προθυμότερον
 ποιήσῃ ταῦτα, δαψιλέστερον δίδως ἀργύριον. Καὶ τῷ μὲν
 εὐχομένῳ καὶ τὸν θεὸν καλοῦντι καὶ μετ' ἐπιεικείας προσιόντι
 οὐδὲ ^kἀποκρίνεσθαι ἀξιοῖς, οὐδὲ ἐμβλέψαι, ἀλλὰ καὶ τὰ φορ-
 τικὰ ἐκεῖνα πρὸς αὐτὸν φθέγγῃ ῥήματα, ὅταν συνεχῶς ἐνο-
 χλήσῃ· τοῦτον ^lδὲ ζῆν, ἀναπνεῖν δὲ ὅλως, ^mἢ τὸν ἥλιον τοῦτον

^z μυρίων] + ἂν F. ^a ἐπεκλώμεθα F. ^b ἀνηλεεῖς A. ^c δεδομένης E.
^d τέρπεσθε F. Ita Sav. ^e αὐτοῖς A.C. Statim καὶ ἡμῖν C.E. Aret. καὶ
 ὑμῖν Edd. ^f ἡμῖν F. Aret. ὑμῖν vulgo. ^g ἡμῖν A.F. et ex corr. E. etiam
 Aret. ὑμῖν Edd. ^h τούτων post ἀτοπώτερα vulgo legitur, reclamantibus
 libris. ⁱ ἐμπομπεύων E. ^k ἀποκρίνασθαι C. ^l δὲ] Sic A.C.F.
 δεῖ E. Veron. δὲ δεῖ Sav. Mor. Ben. Mox post ὁρᾶν, θέλω add. C. Aret.
 θέμις E. ^m ἢ τὸν] τὸν δὲ F.

ὁρᾶν; πρὸς δὲ ἐκείνους ^ηφαιδρὸς καὶ φιλότιμος, ἅτε ἀγων-
 οθέτης τις ὢν τῆς καταγελάστου καὶ Σατανικῆς ἀσχημοσύνης
 ἐκείνης. Διὸ καὶ εὐλογώτερον πρὸς τοὺς τιθέντας τοὺς ἀγῶνας
 Β τούτους, καὶ μὴ προϊεμένους μηδὲν ἕως ἂν ἴδωσι κολαζομένους
 ἑτέρους, ταῦτα ἂν λεχθεῖν τὰ ῥήματα· ζῆν δὲ τούτους,
 ἀναπνεῖν δὲ ὅλως, τὸν δὲ ἥλιον τοῦτον ὁρᾶν, τοὺς εἰς τὴν
 κοινὴν ^οπαρανομοῦντας φύσιν, τοὺς εἰς τὸν θεὸν ὑβρίζοντας;
 Ρ Τοῦ μὲν θεοῦ λέγοντος, δὸς ἐλεημοσύνην, καὶ δίδωμί σοι
 βασιλείαν οὐρανῶν, οὐκ ἤκουσας· τοῦ διαβόλου δὲ κεφαλὴν
 καθηλωμένην δεικνύντος, ἐξαίφνης φιλότιμος γέγονας. Καὶ
 μᾶλλον ἐπέκαμψεν ἢ τοῦ πονηροῦ δαίμονος μηχανὴ τοσαύτην
 ἔχουσα βλάβην, ἢ ἡ τοῦ θεοῦ ὑπόσχεσις μυρία κομίζουσα τὰ
 ἀγαθὰ. Δέον, εἰ καὶ χρυσίον ^ηκαταβαλεῖν ἐχρῆν ὑπὲρ τοῦ
 C ταῦτα μὴ γίνεσθαι, μηδὲ γινόμενα ὁρᾶν, ^επάντα ποιεῖν καὶ
 ὑπομένειν, ὥστε ἀνελεῖν τὴν πολλὴν ταύτην μαρίαν· ὑμεῖς δὲ
 ὑπὲρ τοῦ ^βκαὶ γίνεσθαι καὶ γινόμενα ὁρᾶν, πάντα ποιεῖτε
 καὶπραγματεύεσθε. Ἔτι οὖν ἐρωτᾷς, εἰπέ μοι, διὰ τί γέεννα;
 Ἄλλὰ μηκέτι τοῦτο ἐρώτα, ἀλλὰ πῶς μία γέεννα μόνη.
 Πόσων γὰρ οὐκ ἄξιοι κολάσεων οὗτοι οἱ τὸ ὠμὸν τοῦτο καὶ
 ἀπηνὲς συγκροτοῦντες θέατρον, καὶ γελῶντες ἐφ' οἷς δακρύειν
 ἔδει καὶ ἐκείνους καὶ ὑμᾶς αὐτούς· μᾶλλον δὲ ὑμᾶς τοὺς ^εταῦτα
 ἀναγκάζοντας ἀσχημονεῖν; Ἄλλ' οὐκ ἀναγκάζω, φησί. Πῶς
 οὐκ ἀναγκάζεις, εἰπέ μοι, τοῖς μὲν ἐπικεκασμένοις καὶ δακρύουσι
 D καὶ ^ντὸν θεὸν παρακαλοῦσιν οὐδὲ προσέχειν ἀνεχόμενος· τού-
 τοις δὲ καὶ ἀργύριον παρέχων δαψιλές, καὶ πολλοὺς περιϊστῶν
 τοὺς θαυμάζοντας; Καὶ ἀποστῶμεν, φησὶν, ἐλεοῦντες αὐτούς;
 καὶ σὺ τοῦτο κελεύεις; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐλεεῖν, ἄνθρωπε, τὸ (379)
 τοσαύτην ἀπαιτεῖν δίκην ὑπὲρ ὀλίγων ὀβολῶν, τὸ κελεύειν ὑπὲρ
 ἀναγκαίας κατακόπτεσθαι τροφῆς, καὶ εἰς πολλὰ διατέμνειν
 τῆς κεφαλῆς τὴν δορὰν οὕτω πικρῶς καὶ ἐλεεινῶς. Εὐφήμει,
 φησὶν· οὐ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τὰς κεφαλὰς καθηλοῦντες ἐκείνας.
 E Εἴθε σύ· καὶ οὐκ ἦν οὕτω δεινὸν τὸ δεινόν. Ὁ γὰρ σφάττων
 τινὰ τοῦ κελεύοντος ἑαυτὸν σφάττειν πολλῷ χαλεπώτερον
 ποιεῖ· ὃ δὲ καὶ ἐπὶ τούτων συμβαίνει. Καὶ γὰρ δριμυτέρας
 ὑπομένουσι τὰς ὀδύνας, ὅταν καὶ αὐτουργοὶ κελεύονται γίνεσθαι
 τῶν πονηρῶν τούτων ἐπιταγμάτων, καὶ ταῦτα ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν
 ἣ πρώτον ἐχρημάτισαν Χριστιανοί, ἐν ἣ πάντων ἀνθρώπων
 ἡμερώτεροι ^ωγεγόνασιν, ἐν ἣ πολὺς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τὸ

^η φαιδρὸς] καὶ φαιδρὸς Edd. καὶ om. A.C.E.
 νούντας A.

^ρ τοῦ μὲν] καὶ τοῦ μὲν C.

^ο παρανομοῦντας] τυραν-
 τοῦ μὲν γὰρ F. cum Editis.

^η καταλαβεῖν F.

^ε πάντα] καὶ πάντα F.

^β καὶ om. A.F.

^ε ταῦτα

omnes. τὰ τοιαῦτα Edd.

^ν τὸν θεὸν om. F.

^ω γεγόνασιν] + ἄνθρωποι F.

παλαιὸν ἐκόμα καρπός. Οὐδὲ γὰρ τοῖς παροῦσι μόνον, ἀλλὰ
¹καὶ τοῖς πόρρωθεν ἔπεμπον ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος, καὶ
ταῦτα λιμοῦ προσδοκωμένου. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν, ὕφησί; Τῆς 189
μὲν θηριωδίας ταύτης καθυφεῖναι, πείσαι δὲ τοὺς δεομένους
ἅπαντας, ὅτι ταῦτα μὲν ποιοῦντες ²οὐδὲν λήψονται, ἐπικεικῶς
δὲ προσιόντες, πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς φιλοτιμίας. ³Κἂν
ταῦτα μάθωσι, κἂν πάντων ⁴ὧσιν ἀθλιώτεροι, οὐχ αἰρήσονται
⁵οὐδέποτε τοιαῦτα κολάζεσθαι, ⁶ἐγὼ ἐγγυῶμαι· ἀλλὰ καὶ
χάριν ὑμῖν εἶσονται, ὅτι καὶ τοῦ γέλωτος καὶ τῆς ὀδύνης αὐτοὺς
ἀπηλλάξατε ἐκείνης. Νῦν δὲ ὑπὲρ μὲν ἡνιόχων καὶ παιδας
ἂν ἐκδοίητε τοὺς ὑμετέρους, καὶ ὑπὲρ ὀρχηστῶν καὶ αὐτὰς
ἂν πρόοισθε τὰς ψυχάς· ὑπὲρ δὲ τοῦ Χριστοῦ πεινῶντος οὐδὲ B
τὸ πολλοστὸν τῆς οὐσίας προῖεσθε μέρος, ἀλλὰ ἂν ὀλίγον
ὥστε ἀργύριον, ὡς τὸ πᾶν ἐκτετικότες, οὕτω διάκεισθε, οὐκ
εἰδότες ὅτι οὐ τὸ δοῦναι, ἀλλὰ τὸ μετὰ δαψιλείας δοῦναι,
τοῦτο μάλιστά ἐστιν ἐλεημοσύνη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης
οὐ τοὺς διδόντας ἀπλῶς ἀνακηρύττει ⁷καὶ μακαρίζει, ἀλλὰ τοὺς
ἀφθόπως ⁸ἐκχέοντας. ⁹Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ἔδωκεν, ἀλλὰ
πῶς; ²¹“Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι.” Τί γὰρ ὄφελος,
ὅταν ¹⁰πλουτῶν τοσοῦτον δῶς, ὅσον ἂν τις ἀπὸ πελάγους
κύαθον ¹¹ἰδῶ, καὶ μὴδὲ χήρας γυναικὸς μεγαλοψυχίαν ζηλώσης;
Πῶς δὲ ἐρεῖς, ²²“Κύριε, ἐλέησόν με κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, C
¹²καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ
ἀνόμημά μου” οὐ κατὰ τὸ μέγα ἔλεος αὐτοῦ ἐλεῶν, τάχα
δὲ οὐδὲ κατὰ τὸ μικρόν; Καὶ γὰρ σφόδρα αἰσχύνομαι, ὅταν
ἴδω πολλοὺς τῶν πλουτούντων ἐφ’ ἵππων χρυσοχαλίνων φερο-
μένους, καὶ οἰκέτας χρυσοφοροῦντας ἐπισυρομένους, καὶ κλίνας
ἀργυρᾶς ἔχοντας, καὶ ἑτέραν πλείονα φαντασίαν, καὶ ἡνίκα
ἂν πένητι δέῃ παρασχεῖν, τῶν σφόδρα πενήτων πτωχοτέρους
γινομένους.

Ἀλλὰ τίς ὁ πολὺς αὐτῶν λόγος; Ἔχει τὸ κοινὸν τῆς
ἐκκλησίας, φησί. Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; Οὐδὲ γὰρ, ἰὲάν ἐγὼ D
δῶ, σὺ διεσώθης· οὐδ’ ἂν ἡ ἐκκλησία παράσχη, σὺ τὰ ἁμαρ-

21 Psal. cxi. 9.

22 Psal. l. 3.

^x καὶ om. A.C.E. ^y φησί in marg. C. ^z οὐδὲν λήψονται F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. et recentiores. οὐδένα λ. D.E. et a pr. man. A. οὐδένα μισθὸν λ. C. Aret. οὐδένα λ. μισθὸν Veron. ^a κἂν] ἂν δὲ C. ἂν δὲ tacite Montef. ^b εἰσὶν C. ^c οὐδέποτε in marg. D. ^d ἐγωγε F.

^e καὶ μακαρίζει in marg. D. ^f ἐκχέοντας] Sic F. ἔχοντας E. παρέχοντας (sic) D. Vulgatum παρέχοντας habent C. et ex corr. A. ἀφθονον ἔχοντας a pr. man. A. ^g ἐλαργιέντες Aret. ^h οὐδὲ pro οὐ omnes. ⁱ πλουτῶν C.E. Veron. ^j δῶ A.C.D.E. δοίη vulgo. ^k καὶ κατὰ — μου om. D. μου om. E. ^l ἐάν] ἂν D.F. Mox οὐδὲ ἐάν F.

τήματα ἐξήλειψας τὰ σά. ^μΕἰ γὰρ διὰ τοῦτο οὐ δίδως, ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία ὀφείλει δοῦναι τοῖς δεομένοις· ἐπειδὴ εὐχονται οἱ ἱερεῖς, σὺ οὐκ εὗξῃ ποτέ; καὶ ἐπειδὴ νηστεύουσιν ἑτεροί, ^νμεθυσθήσῃ διηνεκῶς; Οὐκ οἶσθα, ὅτι οὐχ οὕτω διὰ τοὺς πένητας ὅτ' ἀπερὶ ἐλεημοσύνης ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, ὥς δι' αὐτοὺς τοὺς παρέχοντας; Ἀλλ' ὑποπτεύεις τὸν ἱερέα; Μάλιστα μὲν χαλεπὴ καὶ τοῦτο ἁμαρτία· πλὴν οὐδὲν ἀκριβολογούμαι· διὰ σαυτοῦ πάντα ποιεῖ, καὶ διπλοῦν οὕτω καρπώσῃ τὸν μισθόν. Καὶ γὰρ ἅπερ ἡμεῖς ὑπὲρ ἐλεημοσύνης φλέγομεν, οὐχ ἵνα ἡμῖν προσαγάγῃς λέγομεν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς διὰ σαυτοῦ διακονῇς. Ἐμοὶ μὲν γὰρ προσφέρων, ἴσως καὶ κενοδοξία ἀλώσῃ, πολλάκις δὲ καὶ σκανδαλισθεὶς ἀπελεύσῃ τῷ πονηρᾷ ὑποπτεῦσαι· ἂν δὲ δι' ἑαυτῶν πάντα ποιῇτε, καὶ σκανδάλων ἀπαλλαγῆσεσθε καὶ ὑποψίας ἀτόπου, καὶ πλείων ὑμῖν ὁ μισθός. Οὐ τοίνυν ἐκβιαζόμενος ὑμᾶς ἐνταῦθα κομίζῃ τὰ χρήματα, ταῦτα λέγω, οὐδὲ ἀγανακτῶν ὑπὲρ τῶν κακῶς ἀκουόντων ἱερέων. Εἰ γὰρ ἀγανακτεῖν ^ιχρὴ καὶ ἀλγεῖν, ὑπὲρ ^ι90 ὑμῶν ἀλγεῖν δεῖ τῶν λεγόντων κακῶς. Τοῖς μὲν γὰρ ἀκούουσιν εἰκὴ ^ικαὶ μάτην κακῶς ὁ μισθὸς μείζων, τοῖς δὲ λέγουσι τὸ κρίμα καὶ ἡ τιμωρία βαρυτέρα. Οὐ τοίνυν ὑπὲρ ^ααὐτῶν ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑμῶν κηδόμενος καὶ φροντίζων. Τί γὰρ θαυμαστόν, εἰ ἐπὶ τῆς γενεᾶς τινες ὑποπτεύονται τῆς ἡμετέρας, ὅπου ^ιγε ἐπὶ τῶν ἁγίων ἐκείνων τῶν τοὺς ἀγγέλους μιμησαμένων, (380) τῶν οὐδὲν ἰδίον κεκτημένων, τῶν ἀποστόλων λέγω, γογγυσμὸς ἦν ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν χηρῶν, ὅτι παρεθεωροῦντο οἱ πένητες, ὅτε ^νοὐδεὶς τῶν ὑπαρχόντων ^ααὐτῷ ἔλεγεν ἰδίον εἶναι, ἀλλ' ἦν Β αὐτοῖς ἅπαντα κοινά; Μὴ δὴ ταύτας προβαλλώμεθα τὰς προφάσεις, μηδὲ ἀπολογία εἶναι νομίζομεν τὸ τὴν ἐκκλησίαν πολλὰ κεκτηῖσθαι. Ὅταν γὰρ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὸ μέγεθος ἴδῃς, ἐννόησον καὶ τῶν ἐγγεγραμμένων πενήτων τὰς ἀγέλας, τῶν ἀρρωστούντων τὰ πλήθη, τῶν μυρίων χορηγιῶν τὰς ὑποθέσεις· περιέρχασαι, πολυπραγμόνησον, οὐδεὶς ὁ ^κκωλύσων, ἀλλὰ καὶ ἑτοιμοὶ λόγον ὑμῖν παρασχεῖν. Πλὴν ὑπερβολὴν ποιήσασθαι βούλομαι. Ὅταν γὰρ παράσχωμεν τὰς εὐθύνas, καὶ δείξωμεν οὐκ ἐλάττονα τῆς προσόδου τὴν δαπάνην οὖσαν, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ πλείω, ἡδέως ἂν ὑμᾶς C ἐκεῖνο ἐροίμην· ἡνίκα ἂν ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, καὶ ^νἀκούσωμεν τοῦ

^μ εἰ γὰρ, quod aberat, habent A.C.D.E. ^ν μεθ.] σὺ μεθ. C. Ita tacite edidit Montef. ^ο τὰ pro τὸ omnes. ^ρ λέγωμεν D. Mox λέγωμεν C.D.E. ^ι χρὴ] δεῖ F. ^ι καὶ μάτην in marg. D. Mox τὸ κρίμα καὶ om. idem. ^α αὐτῶν] + ἀλγῶν F. ^ι γε] + καὶ C. ^ν οὐδεὶς] + τι Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris. ^α αὐτῶν F. αὐτῷ om. D. post ἔλεγεν transp. A. ^κ κωλύων F. ^ν ἀκούωμεν F.

Χριστοῦ λέγοντος, ²³“ Πεινῶντά με ^zεἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε, γυμνόν, καὶ οὐ περιεβάλετε,” τί ἐροῦμεν; τί ^aδὲ ἀπολογησόμεθα; Τὸν δεῖνα ^bκαὶ τὸν δεῖνα εἰς μέσον οἶσομεν τὸν παρακούσαντα τούτων, καὶ τινὰς τῶν ἱερέων τῶν ὑπόπτων; Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; Ἐγὼ γάρ σοι ἐγκαλῶ, φησὶν, ἅπερ αὐτὸς ἡμαρτες· ἀπολογία δὲ τούτων τὸ τὰ οἰκεῖα ^dἀπολῶσθαι ἀμαρτήματα, οὐ τὸ δεῖξαι ἐτέρους τὰ αὐτά σοι πεπλημμεληκότας. Καὶ ^eγὰρ ἡ ἐκκλησία διὰ τὴν ὑμετέραν μικρολογίαν ἔχειν ἀναγκάζεται ἅπερ ἔχει νῦν· ὡς εἶγε κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς πάντα ^fἐπραττον νόμους, πρόσδοον αὐτῆς ^Dεἶναι ἐχρῆν τὴν ὑμετέραν γνώμην, ὃ καὶ ταμιεῖον ἀσφαλές εἴην καὶ ἀνάλωτος θησαυρός. Νῦν δὲ ὅταν ὑμεῖς μὲν θησαυρίζητε ^bἐπὶ γῆς, καὶ πάντα ἐν τοῖς ταμιείοις ἀποκλείητε τοῖς ὑμετέροις, αὕτη δὲ ἀναγκάζεται δαπανᾶν χερῶν συλλόγοις, παρθένων χοροῖς, ξένων ἐπιδημίαις, ἀποδημούντων ταλαιπωρίαις, δεσμωτῶν συμφοραῖς, ἀρρωστούντων καὶ λελωβημένων ἀνάγκαις, ἐτέραις τοιαύταις προφάσεσι, τί δεῖ ποιεῖν; Ἀποστρέφεσθαι τούτους ἅπαντας, καὶ τοσούτους προσχῶσαι λιμέ- ^Eνας; Καὶ τίς ἂν τοῖς γινομένοις ναυαγίοις ἀρκέσειε; τοῖς ὀδυρμοῖς, τοῖς θρήνοις, ταῖς οἰμωγαῖς ταῖς πανταχόθεν φερομέναις; Μὴ τοίνυν ἀπλῶς τὸ ἐπιὸν φθεγγώμεθα. Νῦν μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ τὰς εὐθύνας παρασχεῖν ὑμῖν ἔτοιμοι· εἰ δὲ καὶ τοῦναντίον ἦν, καὶ διεφθαρμένους εἶχετε διδασκάλους καὶ πάντα ἀρκάζοντας καὶ πλεονεκτοῦντας, οὐδὲ οὕτως ὑμῖν ἀπολογία ἢ ἐκείνων πονηρία ἦν. Ὁ γὰρ φιλάνθρωπος καὶ πάνσοφος, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, ⁱκαὶ πάντα ὁρῶν, καὶ εἰδὼς ὅτι συμβαίνει πολλοὺς ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ καὶ τῇ τοσαύτῃ οἴκου- ¹⁹¹ μένῃ ἱερέας γενέσθαι διεφθαρμένους· ἵνα μὴ ^kτῶν ἀρχομένων ἢ ῥαθυμία ἐπιτείνηται διὰ τῆς ἐκείνων ὀλιγωρίας, πᾶσαν ἀναιρῶν ἀπολογίαν ῥαθυμίας, ²⁴“ Ἐπὶ τῆς καθέδρας Μωϋσέως, φησὶν, ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε”· δεικνὺς ὅτι καὶ διδάσκαλον ^lἔχης φαῦλον, οὐδέν σε τοῦτο ὀνῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ προσέχης τοῖς λεγομένοις. Οὐ γὰρ ἀφ’ ὧν ὁ διδάσκαλος ἔπραξεν, ἀλλὰ ἀφ’ ὧν ἀκούσας

²³ Matth. xxv. 42.²⁴ Matth. xxiii. 2.

^z ἴδετε D.F. ^a δὲ om. A. ^b καὶ] Sic C.E.F. ἢ vulgo. ^c αὐτὸς om. a pr. man. A. ^d ἀποδύσασθαι F. ἀπολύσασθαι Sav. marg. ^e γὰρ] +καὶ F. ^f ἐπράττετο F. ^g ἦν] ἂν ἦν C. ^h ἐπὶ τῆς γῆς Edd. adversantibus libris. ⁱ καὶ πάντα ὁρῶν καὶ εἰδὼς] ὁ πάντα ὁρῶν καὶ πρὸ γενέσεως εἰδὼς C. qui omnia antequam facta sint cognovit, sciens Aret. καὶ τὰ πάντα εἰδὼς καὶ ὁρῶν D. καὶ τὰ παρόντα ὁρῶν καὶ εἰδὼς F. ^k τῶν α. ἢ ῥ.] Sic omnes. ἢ τῶν α. ῥ. Edd. ^l ἔχης] +ποτέ F.

Β παρήκουσας, ἀπὸ τούτων σοι φέρει τὰς ψήφους ὁ θεός. Ὡστε εἴαν μὲν ποιῇς τὰ ἐπιτεταγμένα, μετὰ πολλῆς τότε στήσῃ τῆς παρρησίας· ἂν δὲ ^π παρακούσῃς τῶν λεγομένων, καὶ μυρίους ἱερέας διεφθαρμένους δείξῃς, οὐδέν σου τοῦτο προστήσεται. Ἐπεὶ καὶ Ἰούδας ἀπόστολος ἦν, ἀλλ' ὅμως οὐδέν τοῦτο ὑπὲρ τῶν ἱεροσύλων καὶ φιλαργύρων ἀπολογήσεται ποτε, οὐδὲ δυνήσεται τις ἐγκαλούμενος λέγειν ^π ὅτι, καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος κλέπτης ἦν καὶ ἱερόσυλος καὶ προδότης· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἡμᾶς τιμωρήσεται καὶ κατακρινεῖ, ὅτι μὴδὲ τοῖς ἐτέρων κακοῖς ἐσωφρονίσθημεν. Διὰ ^π γὰρ τοῦτο καὶ ἀναγέγραπται ἐκεῖνα, ἵνα φύγωμεν ^ο αὐτῶν τὸν ζῆλον. Διὸ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα ἀφέντες, ἡμεῖς ἑαυτοῖς προσέχωμεν· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. Ἴν' οὖν τὸν λόγον τοῦτον μετὰ καλῆς παράσχωμεν ἀπολογίας, τὸν ἑαυτῶν ῥυθμίσωμεν βίον, καὶ δαψιλῇ τὴν χεῖρα ἐκτείνωμεν τοῖς δεομένοις, εἰδότες ὅτι αὕτη μόνῃ ἡμῖν ἐστὶν ἀπολογία, τὸ δεῖξαι ἡμᾶς αὐτοὺς κατωρθωκότας τὰ ἐπιτεταγμένα, ἑτέρα δὲ οὐδεμία. Καὶ ταύτην δυνηθῶμεν παρασχεῖν, ⁽³⁸¹⁾ ^π τὰς ἀφορήτους ἐκείνας ὁδύνας τῆς γεέννης διαφευξόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ^π ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ.

¹ Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

Ε ΠΟΛΛΗΝ ποιεῖται ^α σπουδὴν, ὥστε δεῖξαι μὴ κεκωλυμένον τὸ λαμβάνειν. Διόπερ τοσαῦτα εἰπὼν ἔμπροσθεν, οὐκ ἤρκεσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν νόμον χωρεῖ, οἰκειότερον τοῦ προτέρου παρέχων ὑπόδειγμα. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἴσον ^β τοὺς βούς παραγα-

¹ CAP. IX. v. 13, 14.

^π Sic A.C.E. ut tacite correxit Montef. Legebatur παρακούση. ^π ὅτι καὶ γὰρ] καὶ γὰρ καὶ C. ^ο αὐτῶν omnes. ἐκείνων Edd. ^π τὰς] καὶ τὰς F. ^α ἐπιτυχεῖν] ἀξιωθῆναι C. HOM. XXII. ^α τὴν σπουδὴν Edd. invitis libris. ^β τοὺς] Sic nostri omnes. τὰς vulgo.

γεῖν εἰς μέσον, καὶ ῥητῶς περὶ ἱερέων ^cνόμον ἐπὶ τούτῳ κείμενον ἀναγνῶναι. Σκόπει δέ μοι καὶ τούτῳ ^dτὴν Παύλου σύνεσιν, πῶς μέμνηται τοῦ πράγματος μεγαλοπρεπῶς. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τῶν προσφερόντων λαμβάνουσιν· ἀλλὰ τί; “ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν” ἵνα μήτε οἱ ¹⁹² λαμβάνοντες ὀνειδίζονται, μήτε οἱ παρέχοντες ἐπαίρωνται. Διὸ καὶ τὸ ἐξῆς οὕτω τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ ^eοὐδὲ ἐνταῦθα εἶπεν, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες ἀπὸ τῶν θυόντων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ, “τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται.” Τὰ γὰρ προσενεχθέντα οὐκέτι λοιπὸν τῶν προσενεγκάντων ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι τὰ ἱερὰ λαμβάνουσιν, ἀλλ’, “ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσι,” δεικνὺς πάλιν τὴν συμμετρίαν, καὶ ὅτι οὐ χρηματίζεσθαι δεῖ οὐδὲ πλουτεῖν. Εἰ δὲ λέγοι, ὅτι τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται, οὐ τὴν ἐξίσης διανομὴν λέγει, ἀλλὰ τὴν ἐξ ὀφειλῆς διδομένην αὐτοῖς ^B παραμυθίαν. Καίτοι τὰ τῶν ἀποστόλων ^fπολλῷ μείζονα ἦν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τιμὴ ἦν ἡ ἱερωσύνη· ἐνταῦθα δὲ κίνδυνοι καὶ σφαγαὶ καὶ φόνοι. Διόπερ τῶν ἄλλων παραδειγμάτων ἀπάντων πολὺ μείζον ἦν τὸ λέγειν· “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν.” Ὅταν γὰρ εἶπη, “ἐσπείραμεν,” ^gτοὺς χειμῶνας, τοὺς κινδύνους, τὰς ἐπιβουλάς, τὰ ἄφατα κακὰ ἐνδείκνυται, ἅπερ ὑπέμενον κηρύττοντες. Ἀλλ’ ὅμως καὶ τοσαύτης οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, οὐκ ἠθέλησεν οὔτε τὰ τῆς παλαιᾶς ταπεινώσαι, οὔτε τὰ ἑαυτοῦ ἐπᾶραι· ἀλλὰ καὶ τὰ ^hἑαυτοῦ συστέλλει, οὐκ ἀπὸ τῶν κινδύνων, ἀλλ’ ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῆς δωρεᾶς διδόνς τὴν ὑπεροχὴν· οὐ γὰρ εἶπεν, εἰ ἐκινδυνεύσαμεν, ⁱεἰ παρεβουλευσάμεθα, ἀλλ’, “Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν” καὶ τὰ τῶν ἱερέων, ὡς οἶόν τέ ^kἐστίν, ^lἐπαίρει λέγων, “οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι,” καὶ, “οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες,” τὴν ^mδιηνεκῇ δουλείαν αὐτῶν καὶ ⁿτὴν καρτερίαν διὰ τούτων ἐνδείξασθαι βουλόμενος. ^oΚαὶ εἰπὼν τοὺς ἱερέας τοὺς παρὰ Ἰουδαίοις, τοὺς τε Λευῖτας τοὺς τε ἀρχιερέας, ^pἑκάτερα τὰ τάγματα ἐδήλωσε, καὶ τὰ καταδεέστερα καὶ τὰ ὑπερέχοντα· τὰ μὲν διὰ τοῦ λέγειν, “οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι,” τὰ δὲ διὰ τοῦ εἰπεῖν, “οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες.” ^D

^c νόμον ἐπὶ τούτῳ κ. ἀναγνῶναι] Sic libri omnes et Aret. νόμον κ. εἰς μέσον ἀγαγεῖν Edd. ^d τὴν Π. σύνεσιν] Sic C.E. τὴν σ. τοῦ Π. D. τὴν σ. τὴν Π. A.F. τὴν σ. Π. Edd. ^e οὐδὲ om. F. Haec οὐδὲ ἐνταῦθα, quae aberant, addita sunt ex nostris omnibus. ^f πολλῷ μ. omnes. μείζονα πολλῷ Edd. ^g τοὺς χ. καὶ τοὺς κ. καὶ τὰς ἐ. καὶ τὰ ἄφατα Edd. Asyndeton est in libris omnibus. ^h ἑαυτοῦ] + μᾶλλον C. Aret. ⁱ εἰ] Sic A.C.D. E. Aret. ἢ vulgo. ^k ἐστίν in marg. D. ^l ἐπαίρει] + ἐντεῦθεν C. ^m διηνεκῇ] + γὰρ C. ⁿ τὴν om. E. ^o καὶ εἰπὼν—ἀρχιερέας] οὕτως εἶπεν· μᾶλλον δὲ τοὺς παρὰ Ἰουδαίοις ἱερέας, τῶν τε Λευιτῶν, τῶν τε ἀρχιερέων C. Aret. ^p ἑκάτερα] + γὰρ F.

Οὐδὲ γὰρ πᾶσιν ἐν ἐπιτεταγμένον ἔργον ἦν· ἀλλ' οἱ μὲν τὰ παχύτερα, οἱ δὲ τὰ ὑψηλότερα ἦσαν ἐγκεχειρισμένοι. Πάντας τοίνυν τούτους περιλαβὼν, ἵνα μή τις λέγῃ, τί τῆς παλαιᾶς ἡμῖν μέμνησαι; οὐκ οἶσθα ὅτι προσταγμάτων τελειοτέρων ἡμῖν ὁ καιρός; μετ' ἐκείνα πάντα τὸ πάντων ἰσχυρότερον ἡτέθεικεν εἰπὼν· “Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἀνθρώπων λέγει τρέφεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἱερέων, “ἐκ τοῦ ἱεροῦ,” καὶ, “ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου,” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “ἐκ τοῦ εὐαγγελίου,” φησί· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ, ἐσθίειν, οὕτως ἐνταῦθα, ζῆν, οὐκ ἐμπορεῦεσθαι οὐδὲ θησαν-
 Ερίζειν. ²“Ἀξιος γὰρ, φησὶν, ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.”
³“Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ τούτων ἐχρησάμην.” Τί οὖν, εἰ μὴ ἐχρήσω, (382)
 φησί, νῦν, πρὸς δὲ τὸ μέλλον χρήσασθαι βούλει, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα λέγεις; Ἀπαγε· καὶ γὰρ ἰδιὰ τοῦτο ταχέως τῇ ἐπι-
 διορθώσει ἐχρήσατο, οὕτως εἰπὼν· “Οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί.” Καὶ ὅρα μεθ' ὅσης σφοδρότητος ἀρνεῖται καὶ διακρούεται τὸ πρᾶγμα. “Καλὸν γάρ μοι
⁸μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Καὶ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις κέχρηται τῇ ῥήσει
 193 ταύτῃ. Καὶ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν, “Οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ” καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, “Εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι με τῇ ἐξουσίᾳ μου” καὶ ἐνταῦθα, “Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ τούτων ἐχρησάμην.” Τούτων, ποίων; Τῶν πολλῶν παραδειγμάτων. Πολλῶν γάρ μοι παρεχόντων ἐξουσίαν, τοῦ στρατιώτου, τοῦ γεωργοῦ, τοῦ ποιμένος, τῶν ἀποστόλων, τοῦ νόμου, τῶν παρ' ἡμῶν εἰς ὑμᾶς ἱγνομένων, τῶν παρ' ὑμῶν εἰς τοὺς ἄλλους, τῶν ἱερέων, τοῦ προστάγματος τοῦ Χριστοῦ, οὐδενὶ τούτων
⁹ἐπέισθην εἰς τὸ καταλύσαι τὸν ἐμαυτοῦ νόμον, καὶ λαβεῖν. Καὶ μή μοι τὰ παρελθόντα λέγε· ¹⁰καίτοιγε ἔχω εἰπεῖν, ὅτι
 Βπολλὰ καὶ ἐν τοῖς παρελθούσιν ὑπέμεινα διὰ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐκείνοις ἰσχυρίζομαι μόνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὑπισχνούμαι, ὅτι αἰρούμαι μᾶλλον ἀποθανεῖν λιμῶ, ἢ τούτων ἀποστερηθῆναι τῶν στεφάνων. “Καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, φησὶν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.” Οὐκ ¹¹εἶπεν, ἢ τὸν νόμον μου ὥστε τις καταλύσῃ, ἀλλὰ, “¹²τὸ

2 Matth. x. 10.

3 v. 15.

⁹ τέθεικεν omnes. ἔθηκεν vulgo.
 leguntur in libris omnibus et Interp.

idem. ¹⁰ γενομένων D. ¹¹ ἀνεπίσθην (sic) F.

γὰρ ἔχων C. Mox ἀλλ' om. idem.

Edd. ¹² ἵνα om. E. ἵνα τις om. F. in marg. habet D.

casu, ut videtur, Ben.

¹ Haec διὰ τοῦτο, quae vulgo absunt,

⁸ μᾶλλον] + φησὶν F. Mox ἵνα om.

¹⁰ καίτοιγε ἔχω] καίτοι

¹¹ εἶπεν ἢ] Sic omnes. εἶπε (sine ἢ)

¹² τὸ om. F. et

καύχημα.” Ἴνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι ποιεῖ μὲν αὐτὸ, οὐ χαίρων δὲ, ἀλλὰ στένων καὶ ὀδυνώμενος, τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς δεῖξαι θέλων καὶ τὴν περιουσίαν τῆς προθυμίας. ^aκαὶ καύχημα τὸ πρᾶγμα καλεῖ. ^bΤοσοῦτον ἀπέειχεν ὀδυνᾶσθαι, ὅτι καὶ καυχᾶται, καὶ ἀποθανεῖν αἰρεῖται μᾶλλον, ἢ ἐκπεσεῖν τοῦ καυχήματος τούτου. Οὕτω καὶ ζωῆς ^cαὐτῷ γλυκύτερον C ἦν τὸ γινόμενον.

Εἶτα καὶ ἐτέρωθεν ἐπαίρει αὐτὸ, καὶ δείκνυσιν μέγα ὄν, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν λαμπρὸν ἀποφῇνη· πόρρω γὰρ ^dτούτο ἐκείνου τοῦ ἡθους· ἀλλ’ ἵνα δείξῃ ὅτι χαίρει, καὶ τὴν ὑποψίαν ἐκ περιουσίας ἀνέλῃ. Διὰ γὰρ τοῦτο, ὡς ἔφθην εἰπὼν, καὶ καύχημα αὐτὸ ἐκάλεσε. Καὶ τί φησιν; ⁴“Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. Τίς οὖν ^eμοί ἐστίν ὁ μισθός; Ἴνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον D θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.” Τί λέγεις, εἰπέ ^fμοι; Ἐὰν εὐαγγελίζῃ, οὐκ ἔστι σοι καύχημα, ἀλλ’ ἐὰν ἀδάπανον θῇς τὸ εὐαγγέλιον; Οὐκοῦν τοῦτο μεῖζον ἐκείνου; Οὐδαμῶς· ἀλλ’ ἐτέρωθεν ἔχει ^gὅτι πλέον· ὅτι τὸ μὲν ἐστίν ἐπίταγμα, τὸ δὲ τῆς ἐμῆς προαιρέσεως κατόρθωμα. ^aΑ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὴν ἐντολὴν γίνεται, πολὺν ἔχει ^hμισθὸν κατὰ τοῦτο· ^δ δὲ ἐν ἐντολῇ τάξει, οὐ τοσοῦτον. Ὡστε κατὰ τοῦτό φησι τοῦτο ἐκείνου πλέον εἶναι, οὐ κατ’ αὐτὴν τοῦ πράγματος τὴν φύσιν. Τί γὰρ τοῦ κηρύξαι ἴσον; Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους E αὐτοὺς ἀμιλλᾶσθαι ποιεῖ· ἀλλ’ ὅμως ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐπίταγμά ἐστι καὶ ὀφειλὴ, τὸ δὲ προαιρέσεως φιλοτιμία, κατὰ τοῦτο ⁱτούτο ἐκείνου πλέον. Διὸ φησι, ^kτὸ αὐτὸ ἐρμηνεύων, ὅπερ εἶπον νῦν· “Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι” τὸ ἐκὼν καὶ ἄκων ἐπὶ τοῦ ἐγκεχειρίσθαι καὶ μὴ ἐγκεχειρίσθαι λαμβάνων. Οὕτω καὶ τὸ, “Ἀνάγκη γάρ μοι ¹⁹⁴ ἐπίκειται,” νοητέον, οὐχ ὡς ἄκοντός τι τούτων ποιούντος, μὴ γένοιτο, ἀλλ’ ὡς ὑπευθύνου ὄντος τοῖς ἐπιταχθεῖσι, καὶ πρὸς ^lτὴν ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐν ^mτῷ λαμβάνειν ⁿεἰρημένον. Διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν ὁ Χριστός· ⁵“Ὅταν

⁴ v. 16—18.⁵ Luc. xvii. 10.

^a καὶ om. D. ^b τοσοῦτον] + γὰρ F. Statim ἀπέχειν E. ^c αὐτοῦ F. ^d τοῦτο C.D.E.F. et ex corr. (prius τούτος) A. Mox ἡθους omnes. Edebatur οὗτος et πάθος, invito etiam Interprete. ^e μου E. ^f μοι] + Παῦλε C. Aret. ^g τι] τὸ C. ^h τὸν μισθὸν Edd. repugnantibus libris. ⁱ τοῦτο om. C.D.E. et a pr. man. A. Excidit etiam apud Mor. et Ben. ^k τὸ] τοῦτο F. ^l τὴν, quod aberat, receptum ex C.D.E.F. ^m τῷ] + μὴ E. ⁿ εἰρημένον libri omnes et Aret. εἰρημένης Edd.

πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δούλοι ἐσμεν· ἃ γὰρ ῥωφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.” “Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; Ἴνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον.” Τί οὖν, εἰπέ μοι; Πέτρος οὐκ ἔχει μισθόν; καὶ τίς ἂν σχοίη ὅποτε τοσοῦτον ὅσον ἐκείνος; τί δὲ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι;

Β Πῶς οὖν εἶπεν, “Εἰ ἔμην ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν (383) ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι;” Ὁρᾶς κἀνταῦθα τὴν σύνεσιν; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰ δὲ ἄκων, οὐκ ἔχω μισθόν, ἀλλ’, “οἰκονομίαν πεπίστευμαι” δεικνὺς ὅτι καὶ οὕτως ἔχει μισθόν, ἀλλὰ τοιοῦτον, οἷον ὁ τὸ ἐπιταχθὲν ἐξανύσας, οὐχ οἷον ἐκείνος ὁ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ φιλοτιμησάμενος καὶ ὑπερβὰς τὸ ἐπίταγμα. Τίς οὖν ἐστιν ὁ μισθός; “Ἴνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον, φησὶ, θήσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι ἑμε τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.” Ὁρᾶς πῶς διόλου τῷ ὀνόματι τῆς ἐξουσίας κέχρηται, δεικνὺς τοῦτο, ὃ συνεχῶς εἶπον, ὅτι οὐδὲ οἱ λαμβάνοντες ἐγκλημάτων ἄξιοι;

Γ Προσέθηκε ὁ δὲ, “τῷ εὐαγγελίῳ,” ὁμοῦ μὲν τὸ εὐλογον δηλῶν, ὁμοῦ δὲ κωλύων πανταχοῦ τὸ πρᾶγμα ἐξάγειν. Τὸν γὰρ διδάσκοντα χρὴ λαμβάνειν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν ἀργοῦντα ἀπλῶς.

ὁ “Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.” Πάλιν ἐνταῦθα ἄλλην τίθησιν ὑπερβολήν. Μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ μὴ λαβεῖν τοῦτο δὲ, ὃ ἔμελλει λέγειν, πολλῷ πλέον ἐκείνου. Τί δὲ ἐστιν ὃ φησιν; Οὐ μόνον οὐκ ἔλαβον, φησὶν, οὐδὲ μόνον οὐκ ἐχρησάμην τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ ἐδούλωσα ἑμαυτὸν, καὶ δουλείαν ποικίλῃ καὶ παντοδαπῇ. Οὐδὲ γὰρ ἐν χρήμασι μόνον, ἀλλ’ ὃ πολλῷ χρημάτων μεῖζον ἦν, ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ ποικίλοις τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπεδειξάμην. Καὶ ἐδούλωσα, οὐδενὶ ὑποκείμενος κατ’ οὐδέν, οὐδὲ ἀνάγκην ἔχων· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “Ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων.” Καὶ οὐδὲ ἐνὶ ἐδούλωσα, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένη πάσῃ· διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα.” Καὶ γὰρ κηρυῆσαι βέπεταττόμην καὶ ἀπαγγέλλειν τὰ ἐμπιστευθέντα· τὸ δὲ μυρία μηχανᾶσθαι καὶ ἐπινοεῖν, λοιπὸν τῆς ἐμῆς σπουδῆς ἦν. Τοῦ γὰρ καταβαλεῖν τὸ Ἐαργύριον ὑπεύθυνος ἦμην μόνον· ἐγὼ δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀπαιτῆσαι

6 v. 19.

ὁ ὅτι om. C. ῥ ὀφείλομεν C. ἡ τοσοῦτόν ποτε inverso ord. D.F. ἔ μὲν] γὰρ D. ὁ οὖν] + μοι F. ἔ με om. F. ὁρᾶς omnes. ὅρα Edd. ὁ ἐξου-
σίας] + μου ἐν τῷ εὐαγ. F. ὁ δεικνὺς] καὶ δεικνὺς F. ὁ δὲ om. A.D.E.F.
Statim τῷ δὲ εὐαγ. A.E. ἐν τῷ εὐαγ. F. ὁ εὐλογον] Sic solus F. Edebat
εὐαγγέλιον. ὁ ἵνα τ. π. κερδήσω om. F. ὁ μέλλω Veron. ὁ φησὶν]
λέγει C. ὁ ἐδούλωσα] + ἑμαυτὸν C. Aret. ὁ ἐστίν] ἐστὶ τὸ C. ὁ οὐδὲ]
οὐχ F. Statim ἐδούλωσα C.D.E.F. ἐδούλευσα Edd. ὁ ἐπεταττόμην] ἐπε-
τάτην μόνον C. Aret. μὲν ἐπεταττόμην F. ὁ τοῦ γὰρ] ὥστε τοῦ C.

πάντα ἐποιοῦν πάλιν, πλέον τῶν ἑπιτεταγμένων ἐπιχειρῶν. Ἐπειδὴ γὰρ προαιρέσει καὶ προθυμίᾳ καὶ ἀγάπῃ τῇ εἰς Χριστὸν πάντα ἔπραττεν, ἀκόρεστον εἶχεν ἐπιθυμίαν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. Διὸ καὶ ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας ὑπερέβαινε τὰ σκάμματα, διὰ πάντων ὑπὲρ αὐτὸν πηδῶν τὸν οὐρανόν. Καὶ εἰπὼν τὴν δουλείαν, λέγει λοιπὸν τοὺς τρόπους αὐτῆς τοὺς ποικίλους. Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι; ⁷ ^k Καὶ ¹⁹⁵ ἐγενόμην, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. Καὶ πῶς ἐγένετο τοῦτο; ¹ Ὅτε περιέτεμεν, ἵνα καθέλῃ περιτομήν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, Ἰουδαῖος, ἀλλ', "ὡς Ἰουδαῖος," ὅπερ οἰκονομία ἦν. Τί λέγεις; ὁ τῆς οἰκουμένης κήρυξ, καὶ τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἀψάμενος, ^m καὶ τοσοῦτον ἐν τῇ χάριτι λάμψας, οὗτος ἄθρόον καταβαίνει τοσοῦτον; Ναί· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀναβῆναι. Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴδης, ὅτι καταβαίνει, μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν κάτω κείμενον ἀνίστησι καὶ ἀνάγει πρὸς ἑαυτόν. "Τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὦν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερ- ^B δήσω." Ἡ ἐπεξηγήσις τοῦ προτέρου ἐστίν, ἡ ἕτερόν τι αἰνίττεται παρὰ τὸ πρότερον· Ἰουδαίους μὲν λέγων τοὺς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιούτους ὄντας· ὑπὸ νόμον δέ, ⁿ τοὺς προσηλύτους, ἢ τοὺς ^o πιστοὺς γενομένους καὶ ἔτι ἀντεχομένους τοῦ νόμου. Οὐκέτι γὰρ ἦσαν ὡς Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὑπὸ νόμον. Καὶ ^p πῶς ἐγένετο ὑπὸ νόμον; Ὅτε ἐξυρᾶτο, ὅτε ^q ἔθνην. Ἐγένετο δὲ ταῦτα, οὐ τῆς γνώμης αὐτῷ μεταβαλλομένης, ἐπεὶ κακία τὸ πρᾶγμα ἦν· ἀλλὰ τῆς ἀγάπης συγκαταβαινούσης. "Ἰνα γὰρ τοὺς ὄντας ἀληθῶς ^r ταῦτα μεταστήσῃ, ἐγένετο αὐτὸς οὐκ ἀληθῶς, ἐπιδεικνύμενος μόνον, ^s οὐκ ὦν, οὐδὲ ^C ἐκ διανοίας ^t αὐτὰ πράττων οὕτως ἐχούσης. Πῶς γὰρ, ὁ καὶ ἐτέρους μεταθεῖναι σπεύδων, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα ποιῶν, ἵνα ἄλλους ποιῶντας ἐλευθερώσῃ τῆς ταπεινότητος ἐκείνης; ⁸ "Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος." Οὗτοι οὔτε Ἰουδαῖοι ἦσαν, οὔτε Χριστιανοὶ, οὔτε Ἕλληνες, ἀλλ' ἐκτὸς νόμου ^v ὄντες, οἷος ἦν ὁ Κορινθίος, καὶ εἴ τινες κατ' ἐκείνον. Καὶ γὰρ ^w πρὸς ἐκείνους εἰσιῶν, πολλὰ ὑπεκρίνετο τῶν ἐκείνων. Τινὲς δὲ φασὶ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ ἐν τῷ βωμῷ διάλεξιν αὐτῷ γενομένην πρὸς Ἀθηναίους αἰνίττεσθαι, καὶ λέγειν, "Τοῖς ἀνόμοις ὡς ^D

7 v. 20.

8 v. 21.

ⁱ ἐπιταγμάτων D. ^k καὶ om. F. ¹ ὅτε C.E.F. quando Aret. ὅτι vulgo. ^m καὶ] ὁ C. ⁿ τοὺς] ἢ τοὺς F. Cat. ^o πιστοὺς γεν.] γεν. Χριστιανούς F. ^p πῶς] πότε C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^q ἔθνην F. ^r ταῦτα] εἰς ταῦτα Edd. et Codd. εἰς om. Cat. ^s οὐκ ὦν] καὶ οὐκ ὦν C*. οὐκ ὦν δὲ Edd. repugnantibus libris. ^t αὐτὰ A.C.*D.F. ταῦτα Edd. Vox deest in E. ^v ὄντες] ζῶντες F. Cat. ^w πρὸς] εἰς Veron. et ante corr. D.

ἄνομος.” Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃ τις μεταβολὴν γνώμης εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἐπήγαγε· “Μὴ ὦν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ’ ἔννομος Χριστοῦ.” Τουτέστιν, οὐ μόνον ἄνομος οὐκ ὦν, ἀλλ’ οὐδὲ ἀπλῶς ἔννομος, ἀλλὰ τὸν πολλῶ τοῦ παλαιότερου ^xνόμου ὑψηλότερον ἔχων, ταυτέστι, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς χάριτος· διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Χριστοῦ.” Εἶτα ποιήσας περὶ τῆς γνώμης θαρρῆσαι, καὶ τὸ κέρδος τίθησι πάλιν τῆς τοιαύτης συγκαταβάσεως, λέγων· “Ἴνα κερδήσω ἀνόμους.”

ΕΚαὶ πανταχοῦ τὴν αἰτίαν προβάλλεται τῆς συγκαταβάσεως. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀσθενέσι, φησὶν, ὡς ἀσθενής. ⁹ γ “Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω” τοῦτο λοιπὸν τὸ τούτων λέγων, δι’ ὃ καὶ πάντα ταῦτα εἴρηται. Καίτοι ἐκεῖνα πολλῶ μείζονα ἦν, ἀλλὰ τοῦτο οἰκειότερον· ὅθεν καὶ ὕστερον αὐτὸ τέθεικεν. Ἐποίησε δὲ αὐτὸ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὅτε περὶ βρωμάτων ἐνεκάλει, καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Εἶτα, ἵνα μὴ καθ’ ἕκαστον

196 ἅπαντα λέγων διατρίβῃ, φησί· “Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.” Ὁρᾷ τὴν ὑπερβολήν; Πᾶσι μὲν γέγονα ^zπάντα, οἳ πάντας δὲ προσδοκῶν σώζειν, ἀλλ’ ἵνα καὶ ὀλίγους σώσω. Καὶ τὴν μὲν σπουδὴν καὶ τὴν διακονίαν τοσαύτην ὑπέμεινα, ὅσην εἰκὸς τὸν ^aἅπαντας σώζοντα, οὐ μὴν ἐλπίζων ἀπάντων περιέσεσθαι· ὃ πολὺ μέγα ἦν, καὶ προθυμίας ζεύσεως. Ἐπεὶ καὶ ὁ σπείρων πανταχοῦ ἔσπειρε, καὶ οὐ τὸν πάντα σπóρον ^bδιέσωσεν, ἀλλ’ ὅμως τὸ ἑαυτοῦ πεποίηκε. Καὶ εἰπὼν τὴν ὀλιγότητα τῶν σωζομένων, πάλιν τῷ, “πάντως,”

Β^c προσθεῖναι, παρεμυθήσατο τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀλγοῦντας. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντα δυνατὸν διασωθῆναι τὸν σπóρον, ἀλλ’ ὅμως καὶ πάντα ἀμήχανον ἀπολέσθαι. Διὰ τοῦτο εἶπε, “πάντως,” ὅτι ἀνάγκη πᾶσα τὸν οὕτω θερμῶς σπουδάζοντα καὶ ἐπιτυχεῖν.

¹⁰ γ “Πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.” Τουτέστιν, ἵνα δόξω τι καὶ αὐτὸς συνεισηενοχέειν οἴκοθεν, καὶ κοινωνήσω τῶν ἀποκειμένων στεφάνων τοῖς πιστοῖς. Ὡσπερ γὰρ ἔλεγεν, “ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν,” τουτέστιν, ἐκ τῶν πιστευόντων, οὕτω καὶ ^dἐνταῦθα, “συγκοινωνὸς γένωμαι τοῦ εὐαγγελίου,” ἵνα δυνηθῶ κοινωνῆσαι τοῖς ἐν

9 v. 22.

10 v. 23.

^x νόμου C*.E.F. Edebatur νόμον. ^y Haec ἐγενόμην τοῖς ἀ. ὡς ἀ. leguntur in A.C*.D.E. non in Editis. In F. haec τοῖς ἀ. ὡς ἀ. ἵνα τ. ἀ. κερδήσω desunt.
^z τὰ πάντα E. Post σώζειν, φησὶν add. C. ^a ἅπαντα E. et a pr. man. A.
^b διέσωσεν et infra διασωθῆναι omnes. Legebatur ἔσωσεν et σωθῆναι.
^c προσθεῖναι in marg. D. ^d ἐνταῦθα] + λέγων C. Aret. Ibidem post πεπιστευκόσιν, δηλοῖ addunt.

τῷ εὐαγγελίῳ πεπιστευκόσιν. Εἶδες ταπεινοφροσύνην, πῶς ἐν τῇ τῶν μισθῶν ἀντιδόσει ἓνα τῶν πολλῶν ἑαυτὸν τίθησι, C πάντων πλεονεκτήσας τοῖς πόνοις; Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τοῖς ἐπάθλοις. Ἀλλ' ὅμως εἰ αὐτὸς οὐκ ἀξιοῖ τῶν πρωτείων ἀπολαύειν, ἀλλ' ἀγαπᾷ, ἵνα μετὰ τῶν ἄλλων κοινωνήσῃ τῶν ἀποκειμένων στεφάνων. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπειδὴ μισθῷ τινι ταῦτα ἔπραττεν, ἀλλ' ἵνα ἐκείνους κἀντεῦθεν ἐπισπᾶσθαι, καὶ ταῖς ἐλπίσι ταύταις πείσῃ ὅτι πάντα ποιεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν. Εἶδες σύνεσιν; εἶδες ἀκριβείας ὑπεροχήν; πῶς ὑπὲρ τὰ ἐπιτεταγμένα ἐποίησε, μὴ λαμβάνων, λαμβάνειν ἐξόν; Εἶδες συγκαταβάσεως ὑπερβολήν; πῶς ὁ ἔννομος Χριστοῦ καὶ D τὸν ἀνωτάτω τηρῶν νόμον, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος ἦν, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἐν ἑκατέρω ἀκρὸς φανείς καὶ πάντας νικήσας; Τοῦτο καὶ σὺ ποιεῖ, καὶ μὴ νόμιζε καταπίπτειν ἄκρως ὢν, εἰάν τι διὰ τὸν ἀδελφὸν ὑπομείνης ἡ τῶν ταπεινῶν· οὐδὲ γὰρ καταπεσεῖν ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ καταβῆναι. Ὁ μὲν γὰρ πεσὼν, ἵκείται μόλις ἀνιστάμενος· ὁ δὲ καταβὰς, καὶ ἀναβήσεται μετὰ πολλοῦ τοῦ κέρδους. Καθάπερ καὶ Παῦλος κατῆι μὲν μόνος, ἀνῆι δὲ μετὰ τῆς οἰκουμένης, οὐχ ὑποκρινόμενος· οὐδὲ γὰρ ἂν τὸ κέρδος ἐζήτησε τῶν σωζομένων, εἴγε ἡ ὑπεκρίνετο. Τὴν γὰρ ἀπώλειαν ὁ ὑποκριτὴς ζητεῖ, καὶ ὥστε λαβεῖν, ὑποκρί- E νεται, οὐχ ὥστε δοῦναι. Ἀλλ' οὗτος οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ ἰατρός, ὥσπερ διδάσκαλος, ὥσπερ πατήρ, ὁ μὲν τῷ κάμνοντι, ὁ δὲ τῷ μαθητῇ, ὁ δὲ τῷ παιδί ἡ συγκατιῶν, εἰς διόρθωσιν, οὐκ εἰς βλάβην· οὕτω καὶ οὗτος. Ὅτι γὰρ οὐχ ὑπόκρισις ἦν τὰ εἰρημένα, ὅταν μηδὲν τοιοῦτον ἀναγκάζεται ποιεῖν ἢ λέγειν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν παρρησίαν δεῖξαι ὡς βούληται, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· 11 “Οὔτε ζῶν οὔτε θάνατος, οὔτε 197 ἄγγελοι οὔτε ἀρχαὶ οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλ- (385) λοντα, οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τις ἐτέρα κτίσις δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἡ τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.” Εἶδες ἀγάπην πυρὸς θερμότεραν; Οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσωμεν τὸν Χριστόν· καὶ γὰρ εὐκόλον, ἂν βουλώμεθα. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος φύσει τοιοῦτος ἦν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τὰ πρότερα αὐτοῦ ἀνεγράφη τὰ ἐναντία τούτοις,

11 Rom. viii. 38, 39.

ε αὐτὸς, quod aberat, est in libris omnibus; sed αὐτοὺς a pr. man. D. ἵνα C.D.E.F. ἂν vulgo. ὅτι πάντα] ταῦτα F. πάντας a pr. man. A.

ἡ τὸν ταπεινὸν A.F. ἡ κίεσται omnes. κίεται Edd. ἡ ὑπεκρίνατο D. καὶ ὑπεκρίνετο A. ἡ συγκατιῶν omnes. συγκαταβαίνει Edd. ἡ βού- λεται A.D. ἡ τοῦ θεοῦ est in libris omnibus, non in Edd.

TOM. II.

M III

ἵνα μάθωμεν ὅτι προαιρέσεως τὸ ἔργον, καὶ βουλομένοις ἅπαντα εὐκολα.

° Μὴ τοίνυν ἀπογνῶμεν, ἀλλὰ, καὶν λοῖδορος ἦς, καὶν πλε-
 Βονέκτης, καὶν ὁτιοῦν, ἐννόησον ὅτι Παῦλος βλάσφημος ἦν, καὶ
 διώκτης, καὶ ὑβριστής, καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν πρῶτος, καὶ
 ἐξαίφνης πρὸς αὐτὴν ἀνέβη ῥτὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, καὶ
 οὐδὲν αὐτῷ κώλυμα τὰ ἁπρότερα γέγονε. Καίτοιγε οὐδεὶς
 οὕτω μετὰ τοσαύτης μανίας ἔχεται κακίας, μεθ' ὅσης ἐκείνος
 τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν
 ἐπέδωκε τὴν ἑαυτοῦ τότε, καὶ ὅτι μὴ μυρίας εἶχε χεῖρας,
 ἵνα πάσαις ἱβάλλῃ τὸν Στέφανον, ἤλγει. °Ομως δὲ καὶ οὕτως
 εὔρεν ὅπως πλείοσιν αὐτὸν βάλλῃ χερσὶ, ταῖς τῶν ψευδο-
 μαρτύρων, ὧν τὰ ἱμάτια ἐτήρει. Καὶ ἡνίκα δὲ εἰς τὰς οἰκίας
 C εἰσῆει, καθάπερ θηρίον οὕτως εἰσεπήδα, σύρων, σπαράττων
 ἄνδρας, γυναῖκας, θορύβου καὶ ταραχῆς καὶ μυρίων πολέμων
 πάντα πληρῶν. Οὕτω γοῦν καὶ φοβερός ἦν, ὡς τοὺς ἀπο-
 στόλους καὶ μετὰ τὴν ἀρίστην μεταβολὴν μηδέπω τολμᾶν
 κολλᾶσθαι αὐτῷ. Ἄλλ' ὅμως μετὰ πάντα ἐκεῖνα γέγονε
 τοιοῦτος, οἷος γέγονεν· °οὐδὲν γὰρ δεῖ πλέον εἰπεῖν. Πού
 τοίνυν εἰσὶν οἱ τὴν τῆς εἰμαρμένης ἀνάγκην ἐπιτειχίζοντες
 τῇ τῆς προαιρέσεως ἐλευθερίᾳ; Ἀκουέτωσαν ταῦτα, καὶ ἐπι-
 στομιζέσθωσαν. Τὸν γὰρ βουλόμενον γενέσθαι ἀγαθὸν οὐδὲν
 D ἐστί τὸ κωλύον, καὶν τῶν πονηροτάτων ἔμπροσθεν ἔῃ. Καὶ γὰρ
 πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως μᾶλλον ἔχομεν, °ὅσῳ καὶ κατὰ φύσιν
 °ἔστιν ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, καὶ παρὰ φύσιν ἡ πονηρία, ὥσπερ οὖν τὸ
 νόσεῖν °καὶ ὑγιαίνειν. Καὶ γὰρ ὀφθαλμοὺς ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς,
 οὐχ ἵνα ἀκολάστως βλέπωμεν, ἀλλ' ἵνα τὰ δημιουργήματα
 γαυτοῦ θαυμάζοντες, προσκυνῶμεν τὸν ποιήσαντα. Καὶ ὅτι
 αὕτη ἡ χρεία τῶν ὀφθαλμῶν, δῆλον ἐκ τῶν ὁρωμένων. Κάλλος
 μὲν γὰρ ἡλίου καὶ οὐρανοῦ °ἐξ ἀπείρου βλέπομεν τοῦ διαστή-
 ματος· γυναικὸς δὲ εὐμορφίαν οὐκ ἂν τις ἐκ τοσοῦτου κατα-
 μάθοι. Ὅρᾳς, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡμῖν μᾶλλον γεγένηται °ὁ
 E ὀφθαλμός; Πάλιν ἀκοὴν ἐποίησεν, οὐχ ἵνα βλάσφημα δεχώ-
 μεθα ῥήματα, ἀλλ' ἵνα σωτήρια δόγματα. Διὰ τοι τοῦτο,
 ὅταν μὲν ἀπηχῆς τι δέξεται, καὶ ναρκᾷ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα

° ΗΘΙΚΟΝ. °Οτι εὐκολος ἡ ἀρετὴ, καὶ κατὰ φύσιν ἡμῖν ἐστί, διὸ καὶ ψευδὴς ὁ
 τῆς εἰμαρμένης λόγος· καὶ ὅτι ἀληθινὴν ἐκεῖνοι μόνοι ἡδονὴν καρποῦνται, οἱ
 ἀρετὴν μεταδιώκοντες. Veron. ° τῆς ἀρ. τὴν κ. inverso ord. C.E. ° ἁπρό-
 τερον A. ° βάλλῃ A.C.D.E. βάλλῃ vulgo. ° οὐδέ A.F. receptum a Sav.
 Mor. Ben. ° ἦ] Sic omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur ἦν. ° ὅσῳ
 A.C.E.F. ὅσον vulgo. ° ἔστιν ἡμῖν omnes. ἡμῖν ἐστὶν Edd. ° καὶ] +τὸ A.
 γαυτοῦ om. F. ° ἐξ] καὶ ἐξ F. ° ὁ om. F.

^b δὲ αὐτό. ¹² “Λαλιά γὰρ πολυόρκου ἀνορθώσει ^c τρίχας,” φησί. Κἂν ὥμὸν, κἂν ἀπηνές τι ἀκούσωμεν, πάλιν φρίττομεν· ἂν δὲ ἐμμελές τι καὶ φιλάνθρωπον, καὶ ^d γανύμεθα καὶ χαίρομεν. Καὶ τὸ στόμα δὲ ^e ἡμῶν αἰσχροῦ φθεγγόμενον, αἰσχύνεσθαι καὶ ἐγκαλύπτεσθαι ποιεῖ· ἂν δὲ σεμνὰ, μετὰ ἀδείας προῖεται ταῦτα καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης. Τοῖς δὲ κατὰ φύσιν ¹⁹⁸ οὐδεὶς ἂν αἰσχυνθείη, ἀλλὰ τοῖς παρὰ φύσιν. Καὶ χεῖρες ^f μὲν, ὅταν ἀρπάζωσι, κρύπτονται καὶ ἀπολογίας ἐπιζητοῦσιν· εἰ δὲ ἐλεημοσύνην δοῖεν, καὶ ἐγκαλλωπίζονται. Ὡστε ἂν ἐθέλωμεν, πολλὴν ἔχομεν πάντοθεν πρὸς ἀρετὴν τὴν ῥοπήν. Εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν μοι λέγεις τὴν ἀπὸ τῆς κακίας, ἐννόησον ὅτι καὶ τοῦτο πλεον παρὰ τῆς ἀρετῆς καρπούμεθα. Καὶ γὰρ τὸ συνειδὸς ἔχειν ἀγαθόν, καὶ τὸ παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι, καὶ τὸ χρηστὰς ἀναμένειν ἐλπίδας, πάντων ἡδίων τῷ φύσιν ἡδονῆς ἐπεσκεμμένῳ· ὥσπερ οὖν τὰναντία ἐσὶ πάντων ὀδυνηρότερα τῷ λύπης εἰδότηι φύσιν, οἷον τὸ παρὰ πάντων ὀνειδίζεσθαι, τὸ B κατηγορεῖσθαι οἴκοθεν, τὸ τρέμειν καὶ δεδοικέναι καὶ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ παρόντα.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, ὑποθώμεθα τῷ λόγῳ ἔχοντά τινα γυναῖκα, τὸν τοῦ πλησίον διορύττειν γάμον, καὶ ἡδεσθαι τῇ πονηρᾷ ταύτῃ κλοπῇ τῆς ἐρωμένης ἀπολαύοντα· εἴτα ἀντιθῶμεν τούτῳ πάλιν ἕτερον τὸν τὴν ^h αὐτοῦ στέργοντα. Καὶ ἵνα ⁱ πλείων καὶ σαφεστέρα ἢ νίκη ^k γένηται, οὗτος ὁ τῆς ^l αὐτοῦ μόνης ἀπολαύων, ἐράτω μὲν καὶ ἐκείνης τῆς μοιχευομένης, κατεχέτω δὲ τοῦ ἔρωτος καὶ μηδὲν πραττέτω πονηρόν. Καίτοιγε οὐδὲ καθαρὰ τοῦτο σωφροσύνη ἐστὶ· πλὴν C ἀλλ’ ἐκ περιουσίας, ἵνα μάθης πόση τῆς ἀρετῆς ἢ ἡδονῆς, διὰ (386) τοῦτο οὕτω τὸ δράμα ἐπλάσαμεν. Συνθέντες τοίνυν αὐτοὺς, οὕτως ^m ἐρώμεθα ἀμφοτέρους, τίνος ἡδίων ὁ βίος. Καὶ ἀκούσῃ τοῦ μὲν καὶ ἐγκαλλωπιζομένου καὶ σκιρτῶντος ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ κατὰ τῆς ἐπιθυμίας· τούτου ⁿ δέ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀναμεῖναι δεῖ τὸ παρ’ αὐτοῦ τι μαθεῖν· ὅψει γὰρ αὐτὸν, κἂν μυριάκις ἀρνήται, δεσμωτῶν ἀθλιώτερον διακείμενον. Καὶ γὰρ ἅπαντας δέδοικε καὶ ὑποπτεύει, καὶ τὴν ^o αὐτοῦ γυναῖκα, καὶ τὸν τῆς

¹² Sirac. xxvii. 14.

^b δὲ accessit ex libris omnibus. ^c τρίχα F. Mox κἂν ὥμὸν καὶ ἀπ. idem.
^d γανύμεθα C.E. et a pr. man. A. γανύμεθα vulgo. ^e ἡμῖν F. ^f μὲν
 ὅταν] δὲ ὅταν μὲν F. ^g ἀπάντων C.E.F. πάντων Edd. ^h αὐτοῦ A.E.F.
 αὐτοῦ Edd. ⁱ πλείων καὶ] πλείων a pr. man. A. πλείων idem ex corr.
^k γένηται A.C.E.F. γίνηται Edd. ^l αὐτοῦ A.F. αὐτοῦ vulgo. ^m ἐρώμεθα
 D. et ex corr. C. ⁿ δέ] + καὶ αἰσχυνομένου καὶ ὑποπτεύοντος C. et Reg.
 apud Montef. rubore perfusum et suspirantem (sic) Aret. ^o αὐτοῦ A.F.
 αὐτοῦ Edd.

μοιχευομένης ἄνδρα, καὶ τὴν μοιχευομένην αὐτὴν, καὶ οἰκείους,
 D καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς, καὶ τοίχους, καὶ σκιάς, καὶ ἑαυτὸν
 καὶ ῥτὸ πάντων χαλεπώτερον, τὸ συνειδὸς ἔχει καταβοῶν,
 ὑλακτοῦν καθ' ἐκάστην ἡμέραν. *Αν δὲ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ
 δικαστήριον ἐννοήσῃ, οὐδὲ στήναι δυνήσεται. Καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ
 βραχεῖα, ἡ δὲ ἀπὸ ταύτης ὀδύνη διηλεκτός. Καὶ γὰρ καὶ ἐν
 ἑσπέρα καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἐν πόλει, καὶ πανταχοῦ
 ἔπεται ὁ κατήγορος, ξίφος δεικνὺς ἡκονημένον, καὶ τὰς ἀφορή-
 ρους κολάσεις, καὶ τῷ φόβῳ καταναλίσκων αὐτὸν καὶ δαπανῶν.
 Ὁ δὲ σῶφρων ἐκεῖνος πάντων τούτων ἀπήλλακται, καὶ ἔστιν ἐν
 E ἐλευθερίᾳ, καὶ μετὰ ἀδείας ὁρᾷ τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ, ἡ τὰ
 παιδία, τοὺς φίλους, καὶ ἐλευθέρους ἅπασιν ὀφθαλμοῖς ῥἀπαντᾷ.
 Εἰ δὲ ὁ ἐρῶν μὲν, κρατῶν δὲ, τοσαύτης ἀπολαύσεται ἡδονῆς, ὁ
 ὁ μὴδὲ ἐρῶν, ἀλλὰ καθαρῶς σωφρονῶν, τίνος λιμένος, ποίας
 γαλήνης οὐχ ἡδίω καὶ ἡμερωτέραν κτήσεται ψυχὴν; Διὰ τοι
 τοῦτο ἑτοὺς μοιχεύοντας μὲν ὀλίγους ἂν ἴδοις, σωφρονούντας
 δὲ πλείους. Εἰ δὲ τοῦτο ἡδιον, τοῦτο ἂν εἶλοντο οἱ πολλοί.
 Καὶ μὴ μοι λέγε τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον· οὐδὲ γὰρ οὗτός
 ἐστὶν αὐτοὺς ὁ κατέχων, ἀλλ' ἡ τῆς ἀτοπίας ὑπερβολή, καὶ τὸ
 199 πλείονα εἶναι τὰ λυπηρὰ τῶν ἡδέων, καὶ ὡς τοῦ συνειδότητος
 ψῆφος. Καὶ ὁ μὲν μοιχὸς τοιοῦτος· εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸν
 πλεονέκτην εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἕτερον ἔρωτα πάλιν παρά-
 νομον ἀπογυμνοῦντες. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτον ὁψόμεθα τὰ αὐτὰ
 ἡδοικότα, καὶ οὐ δυνάμενον καθαρᾶς ἀπολαύειν ἡδονῆς. Καὶ
 ἡ γὰρ τοὺς ἀδικουμένους ἐννοῶν, καὶ τοὺς συναλγοῦντας αὐτοῖς,
 καὶ τὴν κοινὴν ὑπάντων περὶ αὐτοῦ ψῆφον, μυρία κύματα ἔχει.
 Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ χαλεπὸν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ τῆς
 ἐρωμένης ἀπολαύσαι ἡδύναται. Τοιοῦτος γὰρ ὁ τῶν φιλαργύ-
 B ρων τρόπος· οὐχ ἵνα ἡ ἀπολαύσωσιν ἔχουσιν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπο-
 λαύσωσιν. Εἰ δὲ αἰνιγμὰ σοι τοῦτο εἶναι δοκεῖ, καὶ τὸ ἔτι
 τούτου χεῖρον καὶ ἀπορώτερον ἄκουε· ὅτι οὐ ταύτῃ μόνον
 ἐστέρηνται τῆς τῶν ὄντων ἡδονῆς, τῷ μὴ τολμᾶν αὐτοῖς χρή-
 σθαι, ὡς βούλονται, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴδέποτε αὐτῶν ἐμπί-
 πλασθαι, ἀλλ' ἐν τῷ ἡδιψῆν εἶναι διηλεκτός· οὐ τί ἡ γένοιτ' ἂν
 χαλεπώτερον; Ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος τοιοῦτος, ἀλλὰ ὁ καὶ τρόμου

ῥ τὸ om. F. ἡ τὰ] καὶ τὰ F. ῥ ἀπαντᾷ] Sic E.F. et ex corr. A. ἀπαντᾷ
 (sic) a pr. man. A. ἀπαντᾷ (sic) C. ἅπαντα ὁρᾷ D. Veron. ἅπαντα (sine ὁρᾷ)
 ediderunt Sav. Mor. Ben. et liberis oculis omnes conspiciat Aret. ὁ μὴδὲ]
 μὴ C.E. ἑτοὺς om. C. ἡ ἴδης A.C.E. ὡς] + ἀπὸ C. ἡ γὰρ]
 + καὶ A. receptum a Sav. Mor. Ben. ὅτι accessit ex E.F. Aret. ἡ δυν-
 νατόν A. ἡ ἀπολαύσωσιν A.F. ἡ δίψει D. ἡ γένοιτ' ἂν] ἂν γένοιτο A.
 ἂν γένοιτ' ἂν F. ὁ καὶ om. F.

καὶ μίσους καὶ φόβου καὶ τοῦ ἀνιάτου τούτου δίψους ^e ἀπήλ-
λακται· καὶ ὥσπερ ἐκείνῳ πάντες ἐπαρῶνται, οὕτω ^f πάντες
τούτῳ συνεύχονται· καὶ καθάπερ ἐκεῖνος οὐδένα κέκτηται φίλον,
οὕτως οὗτος οὐδένα ἐχθρόν.

Τί τοίνυν, τούτων ἑοῦτως ὁμολογημένων, ἡ κακίας ἀηδέ- C
στερον, ἡ ἀρετῆς ἡδίων γένοιτ' ἄν; μᾶλλον δέ, καὶ μυρία
εἵπωμεν, οὐδεὶς οὔτε ἐκείνης τὴν λύπην, οὔτε ταύτης τὴν ἡδονὴν
παραστήσαι δυνήσεται ^h λόγος, ἕως ἂν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν.
Τότε γὰρ καὶ πικρότερον χολῆς εὐρήσομεν τὴν κακίαν, ὅταν
τοῦ τῆς ἀρετῆς ἀπογευσώμεθα μέλιτος. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ
νῦν ἀηδὴς καὶ φορτικὴ καὶ ἐπαχθὴς, καὶ ⁱ πρὸς τοῦτο οὐδὲ αὐτοὶ
οἱ θεραπεύοντες αὐτὴν ἀντεροῦσιν· ὅταν δὲ αὐτῆς ἀποστῶμεν,
τότε αὐτῆς ἀκριβέστερον αἰσθανόμεθα τῶν πικρῶν ἐπιτα-
γμάτων. Εἰ δὲ οἱ πολλοὶ πρὸς αὐτὴν τρέχουσι, θαυμαστὸν D
οὐδέν· ἐπεὶ καὶ παῖδες πολλάκις τὰ ἥττον ἡδέα ἐλόμενοι, τῶν
^k μειζόνως εὐφραίνοντων καταφρονοῦσι· καὶ οἱ νοσοῦντες ὑπὲρ
προσκαίρου χάριτος τὴν διηνεκὴ καὶ ἀσφαλεστέραν εὐφροσύνην
ἀπώλεσαν. Τοῦτο δὲ τῆς τῶν ἐρώτων ἀσθενείας ^l τε καὶ
ἀνοίας ἐστίν, οὐ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως. Ὁ γὰρ μεθ'
ἡδονῆς ζῶν, ὁ ἐνάρετός ἐστιν, ὁ πλουτῶν ὄντως, καὶ ^m ὄντως
ἐλεύθερος ὢν. Εἰ δέ τις τὰ μὲν ἄλλα συγχωροίῃ τῇ ἀρετῇ,
ἐλευθερίαν, ἄδειαν, τὸ φροντίδων ἀπηλλάχθαι, τὸ μηδένα δε-
δοικέναι, τὸ ⁿ μηδένα ὑποπτεύειν, τὴν δὲ ἡδονὴν μὴ συγχωροίῃ,
καὶ γελάσαι μοι λοιπὸν दाψιλὲς ἐνταῦθα ἐπέρχεται. Τί ^o γὰρ E
ἕτερόν ἐστιν ἡδονή, ἢ τὸ ^p φροντίδος ἀπηλλάχθαι καὶ φόβου
(387) καὶ ἀθυμίας, καὶ πᾶσιν ἀχείρωτον εἶναι; Τίς γὰρ ἐν ἡδονῇ,
^q εἰπέ μοι, ὁ μαινόμενος καὶ σφαδάζων καὶ κεντούμενος ὑπὸ
ἐπιθυμιῶν πολλῶν, καὶ οὐδὲ ἐν ἑαυτῷ ὢν, ἢ ὁ τούτων πάντων
ἀπηλλαγμένος τῶν κυμάτων, καὶ ὥσπερ ἐν λιμένι ^r τῇ φιλο-
σοφίᾳ καθήμενος; Οὐκ εὐδηλον ὅτι οὗτος; Ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς
^s τοῦτο ἴδιον ^t ἀνεφάνη. Ὡστε ἡ κακία ὄνομα μόνον ἡδονῆς
ἔχει, τοῦ δὲ πράγματός ἐστιν ἔρημος· καὶ πρὸ μὲν τῆς ἀπο-
λαύσεως μανία ἐστίν, οὐχ ἡδονή, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλαυσιν εὐθέως
καὶ αὐτὴ σβέννυται. Εἰ τοίνυν οὔτε ἐν ἀρχῇ οὔτε μετὰ ταῦτα 200
ἔστιν ἰδεῖν αὐτῆς τὴν ἡδονήν, ποῦ φανεῖται καὶ πότε; Ἴνα δὲ

^e ἀπήλλακται] ἐστέρηται D. ^f πάντες τούτῳ] Sic C.D.E.F. τούτῳ πάντες
Edd. ^g οὕτως om. F. in marg. D. ^h λόγος E.F. λόγῳ vulgo. ⁱ πρὸς
τούτῳ] Sic C. ut sine monito ediderat Montef. Vulgo abest πρὸς. ^k μειζό-
νων C. ^l τε om. C.D.E. ^m ὄντως om. F. ⁿ μηδέν F. ^o γὰρ] + καὶ F.
^p φροντίδων D. ^q εἰπέ μοι in marg. D. ^r τῆς φιλοσοφίας a pr. man. A.
^s τοῦτο ἴδιον omnes. ἴδιον τοῦτο Edd. ^t ἀνεφάνη] Sic C.E. Edebatur ἂν
ἐφάνη.

σαφέστερον, ὃ λέγω, μάθης, ἐπὶ ὑποδείγματος τὸν λόγον
 γυμνάσωμεν. Σκόπει δέ. Ἡράσθη τις γυναικὸς ὡραίας καὶ
 εὐμόρφου. Οὗτος ἕως μὲν ἂν μὴ ἐπιτύχη τοῦ ἔρωτος, τοῖς
 ἐξεστηκόσιν ἔοικε καὶ παραπαίουσιν· ἐπειδὴν δὲ ἐπιτύχη, ἔσβεσε
 τὴν ἐπιθυμίαν. Εἰ τοίνυν μήτε ἐν ἀρχῇ ἡδεται· μανία γὰρ τὸ
 πρῶγμά ἐστι· μήτε ἐν τῷ τέλει· καταλύει γὰρ τῇ μίξει
 τὸν οἶστρον· ποῦ λοιπὸν αὐτὴν εὐρήσομεν; Ἀλλ' οὐ τὰ
 Β ἡμέτερα τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ ταραχῆς ἀπήλλακται
 πάσης, καὶ μέχρι τέλους ἀκμάζουσα μένει ἡ ἡδονή· μᾶλλον δὲ
 οὐδὲ ἐστὶ τέλος παρ' ἡμῖν ἡδονῆς, οὐδὲ ἔχει πέρας ἡμῶν τὰ
 ἀγαθὰ, οὐδὲ καταλύεται ἢ πω αὕτη ἡ ἡδονή. Ταῦτ' οὖν
 ἅπαντα ἐννοήσαντες, εἶγε ἡδονῆς ἐρώμεν, ἐπιλαβώμεθα ἀρετῆς,
 ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν·
 ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὁ ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

C

ΛΟΓΟΣ ΚΓ.

¹ Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν,
 εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον;

ΔΕΙΞΑΣ ὅτι πολὺ χρήσιμον τὸ συγκαταβαίνειν, ² καὶ
 τοῦτο ἡ ἄκρα τελειότης, καὶ ὅτι αὐτὸς πάντων πλεόν πρὸς
 τὸ τέλειον ἀναβάς, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερβάς αὐτὸ τῷ μὴ λαμ-
 βάνειν, πάντων πλεόν κατέβη πάλιν, καὶ ἐκατέρων τούτων
 τοὺς καιροὺς γνωρίμους ποιήσας ἡμῖν ³ καὶ τῆς τελειότητος
 Δ καὶ τῆς συγκαταβάσεως, πληκτικώτερον αὐτῶν καθικνεῖται
 λοιπὸν, αἰνιττόμενος ὅτι τοῦτο τὸ παρ' αὐτῶν γινόμενον, καὶ
 δοκοῦν εἶναι ⁴ τελειότητος, ματαιοπονία τίς ἐστὶ περιττή.
 Καὶ οὐ λέγει μὲν αὐτὸ οὕτω σαφῶς, ἵνα μὴ ἀπαναισχυντήσωσι
 δι' ὧν δὲ κατασκευάζει, τοῦτο δηλοῖ. ⁵ Καὶ εἰπὼν ὅτι εἰς τὸν
 Χριστὸν ἀμαρτάνουσι, ⁶ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπολλύνουσι, καὶ
 οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος γίνεται ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς τελείας,
 εἰ μὴ ἀγάπη προσῇ, πάλιν ἐπὶ ἱκοινὸν ἔρχεται παράδειγμα,
 καὶ ἔφησιν· “Οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες

•

¹ CAP. IX. v. 24.

² εὐρήσωμεν F. ³ πω] που F. ποτε A. Hoc receperunt Sav. Mor. Ben.
⁴ ἐπιτυχεῖν] ἀξιοθῆναι C. ὧν—ἐπιτυχεῖν om. E. Hom. XXIII. ⁵ καὶ]
 +ὡς C. quasi Aret. ⁶ καὶ τῆς τ.] τοὺς τῆς τ. λέγω C. ⁷ τελειότης F.
⁸ καὶ εἰπὼν] εἰπὼν γὰρ C. ⁹ καὶ]+ὅτι C. ἱκοινὸν] τὸ κοινὸν F. ¹⁰ ἔφησιν]
 +ὅτι F.

μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον ;” Τοῦτο δὲ λέγει, οὐχ ὡς καὶ ἐνταῦθα ἐνὸς ἐκ πάντων μέλλοντος σώζεσθαι, ἄπαγε, ἀλλ’ ὡς πολλὴν ὀφειλόντων ἡμῶν εἰσενεγκεῖν τὴν Ε σπουδὴν. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ κατιόντων πολλῶν εἰς τὸ στάδιον, οὐ στεφανοῦνται πολλοί, ἀλλ’ εἰς ἓνα τοῦτο περιίσταται, καὶ οὐκ ἂρκει τὸ καθεῖναι εἰς τὸν ἀγῶνα, οὔτε τὸ ἀλείψασθαι καὶ παλαῖσαι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐκ ἂρκει τὸ πιστεῦσαι καὶ ὡς ἔτυχεν ἀγωνίσασθαι· ἀλλὰ ἂν μὴ οὕτω δράμωμεν, ὡς μέχρι τοῦ τέλους ἀλήπτους ἑαυτοὺς παρασχεῖν, καὶ ἐγγὺς γενέσθαι τοῦ βραβεῖου, ^κοὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλεόν. Εἰ γὰρ καὶ τέλειον νομίζεις εἶναι ^ισαυτὸν κατὰ τὴν γνῶσιν, ἀλλ’ οὐδέπω τοῦ παντὸς ^μἐπέιληψαι· ὅπερ αἰνιττόμενος ^οἔλεγεν· “Οὕτω ²⁰¹ τρέχετε, ἵνα καταλάβητε.” Οὐκ ἄρα ^ρπου κατειληφότες ἦσαν. Καὶ εἰπὼν, “οὕτω,” καὶ τὸν τρόπον διδάσκει. ² “Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.” Τί ἐστι, “πάντα ;” Οὐχὶ τοῦδε μὲν ^αἀπέχεται, ἐν ἐτέρῳ δὲ ^γδιαμαρτάνει, ἀλλὰ καὶ γαστριμαργίας καὶ λαγνείας καὶ μέθης καὶ πάντων ἀπλῶς ^κκρατεῖ τῶν παθῶν. Τοῦτο ^γγὰρ, φησὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν (388) ἀγώνων γίνεται. Οὐδὲ γὰρ μεθύειν ἔξεστι τοῖς ἀγωνιζομένοις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀγωνίας, οὐδὲ πορνεύειν, ἵνα μὴ τὴν δύναμιν ἐκλύσωσιν, ἀλλ’ οὐδὲ περὶ ἄλλο τι οὐδὲν ^νἡσυχολῆσθαι, ἀλλὰ πάντων ἑαυτοὺς ἄπαξ ἀποστήσαντες, τοῖς γυμνασίοις ^βμόνον προσέχουσιν. Εἰ δὲ ἐκεῖ ταῦτα, ὅπου ^κκαὶ εἰς ἓνα ὁ στέφανος, πολλῶ μᾶλλον ἐνταῦθα, ὅπου καὶ πλείων ἡ φιλοτιμία. Οὐδὲ γὰρ εἰς ὁ στεφανούμενος μόνος, καὶ τὰ ἔπαθλα δὲ πολὺ τοὺς πόρους νικᾷ. Διὸ καὶ ἐντρεπτικῶς αὐτὸ τίθησι λέγων· “Ἐκεῖνοι μὲν ^ζοὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.”

³ “Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως.” Ἐντρέψας ^γγὰρ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, καὶ ἑαυτὸν εἰς μέσον ἄγει λοιπὸν, ² ὅπερ ἄριστος τρόπος διδασκαλίας ἐστί. Διὸ καὶ πανταχοῦ φαίνεται τοῦτο ποιῶν. Τί δὲ ἐστίν, “οὐκ ἀδήλως ;” Πρὸς ^ςσκοπὸν τινα ^αβλέπων, φησὶν, οὐκ εἰκὴ καὶ μάτην, καθάπερ ὑμεῖς. Τί γὰρ ὑμῖν γίνεται πλεόν ἀπὸ τοῦ εἰς εἰδωλεία

2 v. 25.

3 v. 26.

^β ἂρκει] + ἀπλῶς C. tantum Aret. ^ι τοῦ accessit ex A.C.E.F. et Cat.
^κ οὐδὲ A. ^ι σαυτὸν] + φησὶ C. Aret. ^μ ἐπέιληψαι] Sic C. Aret. ἐπιλήψη
Edd. ^ρ ὅπερ] δ καὶ C. ^ο ἔλεγεν] ἐπήγαγεν C. Aret. ^ρ που] ποτε F.
^α ἀπέχεσθαι A. Statim ἐν om. idem. ^γ διὰ μαρτάνειν (sic) A. ἀμαρτάνει F.
ἀδιαφορεῖ C. et Reg. ap. Montef. se indifferenter habet Aret. ^κ κρατεῖν ex
corr. A. ^γ γὰρ, φησὶ] δέ πως C. Aret. ^ν ἀσχολεῖσθαι ex corr. A.
^ζ καὶ om. F. ^ζ οὖν om. Mosq. 7. et a pr. man. D. ^γ γὰρ om. F.
² ὅπερ] + καὶ F. ^α βλέπω E.

εἰσιέναι, καὶ τὴν τελειότητα δῆθεν ἑκείνην ἐπιδείκνυσθαι ; Οὐδέν. Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ τοιοῦτος, ἀλλὰ πάντα, ἅπερ ποιῶ, ὑπὲρ τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας ποιῶ. Κἂν τελειότητα ἐπιδείξωμαι, δι' αὐτούς· κἂν συγκατάβασιν, δι' αὐτούς· κἂν ὑπερβῶ Πέτρον ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι· κἂν καταβῶ πλέον πάντων, περιτεμνόμενος καὶ ξυρώμενος, ἵνα μὴ ὑποσκελισθῶσι. Τοῦτό ἐστιν, “οὐκ ἀδήλως.” Σὺ δὲ διὰ τί ἐσθίεις ἐν εἰδωλείοις, εἰπέ μοι ; Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν αἰτίαν εὐλογον οὐδεμίαν. “Βρῶμα γάρ σε οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· καὶ οὔτε ἂν φάγῃς, περισσεύεις, οὔτε ἂν μὴ φάγῃς, ὕστερῃ.” Οὐκοῦν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τρέχεις. Τοῦτο γάρ ἐστιν, “ἀδήλως.” ^e “Οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.” Πάλιν ^f τὸ εἰκὴ καὶ μάτην αἰνιττόμενος, ^g τοῦτό φησιν. Ἐχὼ γὰρ ὃν πλήξω, τουτέστι, τὸν διάβολον· σὺ δὲ αὐτὸν οὐ πλήττεις, ἀλλ' ἁπλῶς ἑκχέεις σαυτοῦ τὴν ἰσχύν. Τέως μὲν οὖν αὐτοὺς διαβαστάζων, οὕτω ἰλέγει. Ἐπειδὴ γὰρ σφοδρότερος ^h ἐχρήσατο αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, πάλιν κατέχει τὴν ἐπιτίμησιν, τῷ τέλει τοῦ λόγου τηρῶν τὴν βαθεῖαν τομὴν. Ἐνταῦθα μὲν ⁱ γὰρ φησιν, ὅτι εἰκὴ καὶ μάτην ποιοῦσιν ὕστερον δὲ δείκνυσιν, ὅτι καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ πολλῷ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς, καὶ ὅτι ^m καὶ χωρὶς τῆς βλάβης τῶν ἀδελφῶν, οὐδὲ αὐτοὶ ἀνεύθυνοι ⁿ ταῦτα τολμῶντες. ⁴ “Ἄλλ' ὑπὸ πιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μὴ πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.” Ἐνταῦθα δείκνυσιν καὶ ὑπὸ ἐπιθυμίας γαστρὸς κατεχομένους, καὶ ἂνιέντας αὐτῇ τὰς ἡνίας, καὶ προσχήματι τελειότητος τὴν γαστριμαργίαν τὴν ἐαυτῶν πληροῦντας· ὃ καὶ ἄνωθεν ὠδινεν εἰπεῖν, ὅτε ἔλεγε, “Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν.” Ἐπειδὴ γὰρ καὶ πορνείαν τρυφὴν ποιεῖ, καὶ ^q εἰδωλολατρείαν τοῦτο ἔτεκεν, εἰκότως πολλοῦ καθικνεῖται τοῦ νοσήματος· καὶ δεικνὺς ὅσα ἔπαθε διὰ τὸ εὐαγγέλιον, καὶ τοῦτο μετ' ἐκείνων τίθησιν. Ὡσπερ ^r γὰρ,

4 v. 27.

^b ἐκείνην] ἐκείθεν C. ^c ὕστερῃσαι E.F. et a pr. man. A. Ita etiam Veron.
^d ἁπλῶς] καὶ ἁπλῶς C. ^e οὕτω] καὶ οὕτω F. Mox δαίρων idem. ^f τὸ] + οὐκ F. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^g τοῦτό φησιν—
ἀλλ' ἁπλῶς] ἐπήγαγεν· ἔχω, φησιν, ὃν πλήξω μὲν ἐγὼ, τὸν διάβολον· σὺ δὲ οὐ μόνον αὐτὸν οὐ πλήττεις, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς C. Aret. ^h ἐκχέεις σαυτοῦ] Sic F. ἐκχέεισαυτοῦ (sic) C. ἐκχέεισεαυτοῦ (sic) D. ἐκχέεις ἐαυτοῦ E. ἔχεις αὐτοῦ A. ἐγγεῖς σαυτοῦ Veron. Sav. Mor. ἐκχέεις σαυτοῦ tacite edidit Montef. ⁱ λέγει omnes. φησιν vulgo. ^k ἐχρήσατο αὐτοῖς Codd. αὐτοῖς ἐχρήσατο Edd.
^l γὰρ φησιν] οὖν λέγει C. ^m καὶ om. F. ⁿ ταῦτα] τοιαῦτα F. ^o ὑποπιάζω A. Mosq. 7. ^p ἐφιέντας C. ^q εἰδωλολατρίαν A.C.E. et ex corr. D. Ita Veron. Infra p. 204 E εἰδωλολατρίαν A.C.D.E. Veron. Et sic alibi.
^r γὰρ] οὖν C.

φησὶν, ὑπερέβην τὰ προστάγματα, καὶ ταῦτα οὐ κούφου ⁸μοι τοῦ πράγματος ὄντος· καὶ γὰρ, “Πάντα στέγομεν,” φησὶν· B οὕτω καὶ ἐνταῦθα πολὺν ὑπομένω πόνον, ὥστε σωφρόνως ζῆν. Εἰ γὰρ καὶ ⁹δυσένδοτος ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ τῆς γαστρὸς τυραννὶς, ἀλλ’ ὅμως ¹⁰αὐτὴν χαλινῶ, καὶ οὐκ ¹¹ἐκδίδωμι ἑμαυτὸν τῷ πάθει, ἀλλὰ πάντα ὑπομένω πόνον, ὥστε μὴ παρασυρῆναι. Μὴ ¹²γὰρ δὴ νομίσητε ἀπραγμόνως με ταῦτα κατορθοῦν. Καὶ γὰρ δρόμος ἐστὶ καὶ παγκράτιον καὶ φύσεως τυραννὶς, κατεξανισταμένη συνεχῶς καὶ ἐλευθεριάζειν βουλομένη· ἀλλ’ οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καταστέλλω καὶ ὑποτάττω μετὰ πολλῶν τῶν ἰδρώτων αὐτήν. Ταῦτα δὲ λέγει, ἵνα μηδεὶς ἀπογινώσκη τῶν ὑπὲρ ¹³ἀρετῆς ¹⁴ἀγώνων, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἐπίπονον. C Διό φησιν, “¹⁵ὑπωπιάζω καὶ δουλαγωγῶ.” Οὐκ εἶπεν, ἀναιρῶ ¹⁶οὐδὲ κολάζω· οὐδὲ γὰρ ἐχθρὰ ἡ σάρξ· ἀλλ’, “ὑπωπιάζω καὶ δουλαγωγῶ,” ὁ δεσπότης ἐστίν, οὐ πολεμίον· διδασκάλου, οὐκ ἐχθροῦ· παιδοτρίβου, οὐκ ἐναντίου. “Μὴ πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.” Εἰ δὲ Παῦλος τοῦτο δέδοικεν ὁ τοσοῦτος διδάξας, καὶ δέδοικε μετὰ τὸ κηρύξαι καὶ γενέσθαι ἄγγελος καὶ τῆς οἰκουμένης τὴν προστασίαν (389) ¹⁷ἐπιδείξασθαι, τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς; Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησὶν, ἐπειδὴ ἐπιστεύσατε, ὅτι ἀρκεῖ τοῦτο εἰς σωτηρίαν ὑμῖν. Εἰ γὰρ ἐμοὶ τὸ κηρύξαι, τὸ διδάξαι, τὸ μυρίους προσαγαγεῖν D οὐκ ἀρκεῖ εἰς σωτηρίαν, εἰ μὴ καὶ τὰ κατ’ ἑμαυτὸν παρασχοίμην ἄληπτα, πολλῶ μᾶλλον ὑμῖν.

Εἶτα ἐφ’ ἕτερα ὑποδείγματα ἔρχεται πάλιν καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω τὰ τῶν ἀποστολῶν καὶ ¹⁸τὰ τῆς ¹⁹κοινῆς συνηθείας καὶ τὰ τῶν ἱερέων καὶ τὰ ἑαυτοῦ τέθεικεν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὰ τῶν ²⁰Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ τὰ παρ’ ἑαυτοῦ θεῖς, πάλιν ἐπὶ βτὰς τῆς παλαιᾶς πρόεισιν ἱστορίας. Καὶ ἐπειδὴ μέλλει φορτικώτερον ποιεῖν τὸν λόγον, κοινὴν ποιεῖται τὴν παραίνεσιν, καὶ οὐ περὶ τῶν προκειμένων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων ἀπλῶς τῶν παρὰ Κορινθίοις νοσημάτων διαλέγεται. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, “Οὐκ οἴδατε;” φησὶν· ἐνταῦθα δὲ, ²¹“Οὐ θέλω ²²ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί.” Τοῦτο δὲ ἔλεγε, E· δεικνὺς ὅτι οὐ σφόδρα ²³ταῦτα ᾗσαν πεπαιδευμένοι. Καὶ τί

⁵ CAP. X. v. 1—5.

⁸ μοι] μὲν F. Statim τοῦ προστάγματος idem. ⁹ δυσέριστος Veron. ¹⁰ ταύτην F. ¹¹ ἐκδίδωμι C.E. ¹² γὰρ δὴ] τοίνυν C. ¹³ τῆς ἀρετῆς E.F. ¹⁴ ἀγώνων] πόνον Veron. ¹⁵ ὑπωπιάζω bis A. ὑποπιέζω bis F. Mosq. 7. ¹⁶ Ἡαε οὐδὲ κολάζω accesserunt ex libris omnibus et Interp. ¹⁷ ἐπιδείξασθαι] δέξασθαι C.E. et ex corr. D. ¹⁸ τὰ om. E. ¹⁹ κοινῆς συνηθείας] οἰκουμένης θήσας F. ²⁰ Ὀλυμπικῶν F. ²¹ τὰς] τὰ F. ²² δὲ om. F. ²³ ταῦτα ᾗσαν A.C.E.F. ᾗσαν ταῦτα Edd.

τοῦτό ἐστιν, ὅπερ οὐ θέλεις ἡμᾶς ἀγνοεῖν; “Ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ^κπάντες, φησὶν, ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ^ιἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, ^{ιι}καὶ τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Ἄλλ’ οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν ^{ιιι}αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός.” Καὶ τίνος ^{ιιι}ἕνεκεν ταῦτα λέγει; Ἰνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ²⁰³ἐκείνους οὐκ ὤνησε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι δωρεᾶς, οὕτως οὐδὲ Ρτούτους τὸ βαπτίσματος τυχεῖν καὶ μυστηρίων πνευματικῶν ^ιἀπολαῦσαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἄξιον τῆς χάριτος ^ιἐπιδείκνυσθαι βίον. Διὸ καὶ τοὺς τοῦ βαπτίσματος καὶ τοὺς τῶν μυστηρίων ^ιπαράγει τύπους. Τί δὲ ἐστίν, “εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο;” Καθάπερ ἡμεῖς τῷ Χριστῷ πιστεύσαντες ^ικαὶ τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ, βαπτιζόμεθα, ὥς καὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν ^ιμυστηρίων κοινωνήσαντες· ⁶“Βαπτιζόμεθα γὰρ, φησὶν, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν,” τουτέστι, τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων· οὕτω καὶ ἐκεῖνοι θαρρήσαντες τῷ Μωϋσεῖ, τουτέστιν, ἰδόντες αὐτὸν ^Bδιαβάντα πρῶτον, κατετόλμησαν καὶ αὐτοὶ τῶν ὑδάτων. Ἄλλ’ ἐπειδὴ βούλεται τὸν τύπον ἐγγὺς τῆς ἀληθείας ἀγαγεῖν, οὐ λέγει οὕτως, ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὀνόμασι κέχρηται καὶ ἐπὶ τοῦ τύπου. ²Καὶ τοῦτο μὲν τοῦ λουτροῦ σύμβολον· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, τῆς ἱερᾶς τραπέζης. Καθάπερ ^γγὰρ σὺ τὸ σῶμα ἐσθίεις τὸ δεσποτικόν, οὕτως ἐκεῖνοι τὸ μάννα· καὶ ὥσπερ σὺ τὸ αἷμα πίνεις, ²οὕτως ἐκεῖνοι ὕδωρ ἐκ πέτρας. Εἰ γὰρ καὶ αἰσθητὰ ἦν τὰ ^αδιδόμενα, ἀλλὰ πνευματικῶς παρείχετο, οὐ κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν, ἀλλὰ κατὰ δωρεᾶς χάριν, καὶ μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν ἔτρεφεν εἰς πίστιν ^Cἐνάγοντα. Διὰ τοι τοῦτο περὶ μὲν ^δτῆς τροφῆς οὐδὲν εἶπεν· ἐξηλλαγμένη γὰρ ἦν, οὐ τῷ τρόπῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει· μάννα γὰρ ἦν· ἐπὶ δὲ τοῦ ποτοῦ, ἐπειδὴ ὁ τρόπος τῆς χορηγίας μόνος ἦν ^εὁ παράδοξος, καὶ κατασκευῆς ἐδεήθη. Διόπερ εἰπὼν, ὅτι τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ^δἔπιον, ἐπήγαγεν· “Ἐπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας.” καὶ

⁶ 1 Cor. xv. 29.

^κ πάντες om. Mosq. 7. πάντες φησὶν in marg. D. ^ι ἐν τῇ ν. καὶ ἐν τῇ θ. om. F. ^{ιι} καὶ] + πάντες D.F. Mosq. 7. ^{ιιι} αὐτῶν om. F. ^{ιιι} ἕνεκεν] + φησὶ C. P. τούτων C. ^ι ἀπολαῦσαι] + προστίθεται libri omnes. In Catena mendose legitur προστίθεται. ^ι δείκνυσθαι F. ^ι παρείσχει D. ^ι ἡμεῖς A.C. D.E. Cat. ὑμεῖς Veron. Sav. Mor. ^ι καὶ om. C. Aret. ^ι μυστηρίων om. F. Cat. ² καὶ] ἀλλὰ C. Aret. ^γ γὰρ om. A. Cat. ² οὕτως] + καὶ C.E. et supra scriptum D. ^α διδόμενα C.E.F. Cat. Aret. γινόμενα Edd. ^δ τῆς om. F. ^ε ὁ erasum in A. Catena dat: οὐ μόνον ἦν παράδοξος, ἀλλὰ καὶ κ. ε. ^δ ἔπιον in marg. D.

προσέθηκεν, “Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός.” Οὐ γὰρ ἡ τῆς πέτρας φύσις τὸ ὕδωρ ἠφίει, φησὶν· ἡ γὰρ αὖ καὶ πρὸ τούτου ἀνέβλυσεν, ἀλλ’ ἐτέρα τις ἡ πέτρα πνευματικὴ τὸ πᾶν εἰργάζετο, τουτέστιν, ὁ Χριστός ὁ παρὼν αὐτοῖς πανταχοῦ, καὶ πάντα θαυματουργῶν. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, “ἀκολουθήσεις.” Εἶδες Παύλου σοφίαν, πῶς ἐκατέρων ἑαυτὸν ὄντα χορηγὸν D δείκνυσι, καὶ ταύτῃ τὸν τύπον ἐγγύς τῆς ἀληθείας ἡ ἄγων; Ὁ γὰρ ἐκεῖνα παρασχὼν ἐκείνοις, φησὶν, οὗτος καὶ ταύτην ἱκατεσκεύασε τὴν τράπεζαν· καὶ ὁ αὐτὸς κακείνους διὰ τῆς θαλάττης, καὶ σὲ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἤγαγε· κακείνοις μάννα καὶ ὕδωρ, καὶ σοὶ σῶμα καὶ αἷμα παρέσχε. Καὶ τὰ μὲν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ τοιαῦτα· ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ σκοπήσωμεν, εἰ τῆς δωρεᾶς ἀναξίων φανέντων τούτων ἐφείσατο. Ἄλλ’ οὐκ αὖ ἔχοις τοῦτο εἰπεῖν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἄλλ’ οὐκ ἐν E τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός,” καίτοιγε τιμήσας αὐτοὺς (390) τοσαύτῃ τιμῇ. Ἄλλ’ οὐδὲν αὐτοὺς τοῦτο ὥνησεν, ἀλλ’ οἱ πλείους ἀπώλοντο. Καὶ μὴν πάντες ἀπώλοντο· ἀλλ’ ἵνα μὴ δόξῃ καὶ τούτοις πανωλεθρίαν προφητεύειν, διὰ τοῦτο εἶπεν, “οἱ πλείους.” Καίτοιγε ἄπειροι ἦσαν, ἀλλ’ οὐδὲν τὸ πλῆθος ὠφέλησε· καὶ πάντα ἐκεῖνα ἀγάπης τεκμήρια ἦν, ἀλλ’ οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ὥνησεν, ἐπεὶ μηδὲ αὐτοὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἐπεδείκνυντο. Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς περὶ γεέννης λόγοις οἱ πολλοὶ διαπιστοῦσιν, ἅτε μὴ ἔπαρουσι μηδὲ φαινομένοις, ἀπὸ τῶν 204 ἤδη γεγενημένων δείκνυσιν, ὅτι κολάζει τοὺς ἀμαρτάνοντας ὁ θεός, καὶ μὴ μυριάκις εὐεργετικῶς ἦ. Εἰ γὰρ καὶ τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖτε, φησὶν, ἀλλ’ οὐ δῆπου καὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπιστήσετε. Ἰσκόπετε γοῦν ἡλίκα εὐηργέτησε τούτους· Αἰγύπτου ἡ καὶ τῆς ἐκεῖ δουλείας ἀπήλλαξε, τὴν θάλασσαν ὑπεστόρεσεν, ἐξ οὐρανοῦ μάννα κατήνεγκε, κάτωθεν ὑδάτων πηγὰς ξένας καὶ παραδόξους ἀνῆκε, παρῆν αὐτοῖς πανταχοῦ θαυματουργῶν, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς τειχίζων· ἀλλ’ ὅμως, ἐπειδὴ τῆς δωρεᾶς ταύτης οὐδὲν ἄξιον ἐπεδείξαντο, οὐκ ἐφείσατο αὐτῶν, ἀλλ’ ἀπώλεσεν ὅσπαντας. “Κατεστρώθησαν γὰρ, φησὶν, ἐν B τῇ ἐρήμῳ” τὴν τε ἀθρόαν αὐτῶν ἀπώλειαν καὶ τὰς κολάσεις καὶ τὰς τιμωρίας τὰς θεηλάτους ἐμφαίνων διὰ τῆς λέξεως ταύτης, καὶ ὅτι οὐδὲ τῶν προκειμένων ἐπάθλων ἐπέτυχον.

ο ἀνέβλυσεν omnes. Edebatur ἀνέβλυζεν. ἡ πέτρα om. F. ε αὐτῶν F. et a pr. man. E. ἡ συνάγων F. Cat. ἡ παρεσκεύασε C.E. ἡ παρούσης et φαινομένης habet Cat. et ex corr. A. ἡ εὐεργετικῶς C. et a pr. man. A. εὐεργετικὸς ex corr. A. ἡ σκόπει F. ἡ καὶ τῆς ἐκεῖ δ.] καὶ φαραῶ καὶ τῆς αὐτοῦ δ. F. ο ἅπαντας. καὶ πῶς ἄκουε. κατεστρώθησαν, φησὶν, ἐν τῇ ἐρήμῳ. οὕτως εἶπεν, τὴν τε κ. τ. ε. C. Aret.

Οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας ταῦτα Ραυτοὺς εἰργάσατο, ἀλλ' ἔξω καὶ πόρρω που καὶ μακρὰν τῆς χώρας ἐκείνης, διπλῇ τιμωρίᾳ κολάσας, καὶ τῷ μὴ συγχωρῆσαι τὴν γῆν ἰδεῖν, καὶ ταῦτα ἐπηγγελημένην αὐτοῖς, καὶ τῷ κολάσαι χαλεπῶς. Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ταῦτα, φησί; Πρὸς σέ μὲν οὖν διὸ καὶ ἐπήγαγε· C⁷ “Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν.” “Ὡς περ ἡ γὰρ αἱ δωρεαὶ τύποι, οὕτω καὶ αἱ κολάσεις τύποι· καὶ ὥς περ τὸ βάπτισμα καὶ ἡ τράπεζα προδιεγράφετο, οὕτω διὰ τῶν μετὰ ταῦτα, ὅτι καὶ κολασθήσονται οἱ ταύτης ἀνάξιοι τῆς δωρεᾶς, προανεφωνεῖτο δι' ἡμᾶς, ὥστε σωφρονεστέρους γενέσθαι τοῖς παραδείγμασιν ἐκείνοις. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ ἐκείνοι ἐπεθύμησαν.” “Ὡς περ γὰρ ἐν ταῖς εὐεργεσίαις οἱ τύποι προέλαβον, καὶ ἡκολούθησεν ἡ ἀλήθεια, οὕτω καὶ ἐν ταῖς τιμωρίαις ἔψεται. Ὁρᾷς πῶς D δεικνυσιν, οὐχ ὅτι κολασθήσονται μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ μειζόνως ἢ ἐκείνοι; Εἰ γὰρ τὸ μὲν τύπος, τὸ δὲ ἀλήθεια, ἀνάγκη καὶ ἐν ταῖς τιμωρίαις πολλὴν εἶναι τὴν ὑπεροχὴν, ὥς περ καὶ ἐν ταῖς δωρεαῖς.

Καὶ σκόπει τίνων καθάπτεται πρῶτον· τῶν ἐν τοῖς εἰδωλείοις ἐσθιόντων. Εἰπὼν γὰρ, “μὴ εἶναι ἐπιθυμητὰς κακῶν,” ὅπερ ἦν καθολικόν, ἐπάγει καὶ τὸ κατ' εἶδος, δεικνὺς ὅτι ἕκαστον τῶν ἀμαρτημάτων ἐκ πονηρᾶς γέγονεν ἐπιθυμίας. Καὶ πρῶτον τοῦτο ἔο' ἔφη· ⁸ “Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥς περ γέγραπται· Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.” Ἡκουσας πῶς λοιπὸν καὶ εἰδωλο- E λάτρας καλεῖ; ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἀποφαινόμενος, ὕστερον δὲ καὶ κατασκευάζων. Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ τέθεικε, δι' ἣν εἰς τὰς τραπέζας ἐκείνας ἔτρεχον· αὕτη δὲ ἦν ὡ γαστριμαργία. Διόπερ εἰπὼν, “Εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν,” καὶ ἐπαγαγὼν, “μηδὲ ὡ εἰδωλολάτρας γίνεσθαι,” τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης παρανομίας τίθησιν· αὕτη δὲ ἦν ἡ γαστριμαργία. “Ἐκάθισε γὰρ, φησὶν, ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν.” ^x Καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς τέλος προστίθησιν, ὅτι ἀνέστησαν παίζειν. “Ὡς περ ἡ γὰρ ἐκείνοι, φησὶν, ἀπὸ τρυφῆς εἰς εἰδωλολατρείαν ἐξέβησαν· οὕτω δέος, μὴ καὶ ὑμεῖς ^a ἐντεῦθεν ἐκεῖ πέσητε. Εἶδες πῶς ἔδειξε τοὺς δῆθεν ^b τελειότερους τούτους ἐκείνων ἀτελεστέρους, οὓς

7 v. 6.

8 v. 7.

Ρ αὐτοῖς F. Ita clam edidit Montef. ἡ γὰρ] om. D. εἰδωλοῖς A. κακῶν] + καθάπερ καὶ ἐκείνοι F. ὁ δ' ἔφη] τίθησι C. Aret. δ, quod aberat, solus obtulit F. ἡ γαστρ. Edd. ante Montef. invitis libris. ὡ εἰδωλο- λάτραι γίνεσθε C.F. Aret. καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς] εἶτα τὸ αὐτῆς C. ὅτι] λέγων ὅτι C. γὰρ] οὖν C. ἐντεῦθεν in marg. D. Statim ἐμπέσητε F. ^b τελειότερους C.D.E.F. τελείους vulgo.

ἐπληττον; οὐ τούτῳ μόνον τῷ ^δμὴ διαβαστάζειν, ἀλλὰ ²⁰⁵
καὶ τῷ τοὺς μὲν ἀπὸ ἀγνοίας, τοὺς δὲ ἀπὸ γαστριμαργίας
ἀμαρτάνειν. Καὶ τῆς μὲν ἐκείνων ἀπωλείας τὴν κόλασιν
τούτοις λογίζεται, τούτους δὲ ^εοὐκ ἀφήσιν εἰς ἕτερον ἀνευγε-
κεῖν τῆς οἰκείας ἀμαρτίας τὴν πρόφασιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκεί-
νων βλάβης καὶ τῆς ἐαυτῶν αὐτοὺς ὑπευθύνους ^ςἀποφαίνει.
⁹“Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν.” Τίνος
(391) ἔνεκεν τῆς πορνείας ἐνταῦθα μέμνηται πάλιν, τοσαῦτα περὶ
αὐτῆς ἔμπροσθεν διαλεχθεῖς; *Ἔθος αἰὲν τῷ Παύλῳ, ὅταν ὑπὲρ
^επολλῶν ἀμαρτημάτων ἐγκαλῇ, καὶ τάξει αὐτὰ διατιθέναι,
καὶ καθ’ ἕκαστον ἐπιέναι τοῖς προκειμένοις, καὶ πάλιν ἐν τοῖς B
περὶ ἐτέρων λόγοις καὶ τῶν προτέρων μεμνήσθαι· ὃ δὲ καὶ
ὁ θεὸς ἐποίει ἐπὶ τῆς παλαιᾶς, καθ’ ἕκαστον τῶν πεπλημμε-
λημένων ἀναμιμνήσκων τοῦ μόσχου τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν
ἀμαρτίαν ἐκείνην εἰς μέσον ἄγων. Τοῦτο τοίνυν καὶ ὁ Παῦλος
ἐνταῦθα ποιεῖ, ὁμοῦ τε ἐκείνης ^hαὐτοὺς ἀναμιμνήσκων τῆς
ἀμαρτίας, καὶ διδάσκων, ὅτι καὶ τοῦτο ⁱἐντεῦθεν ἐτέχθη τὸ
κακόν, ἀπὸ τρυφῆς καὶ γαστριμαργίας. Διὸ καὶ ἐπήγαγε·
“Μηδὲ πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες.” Καὶ διὰ τί μὴ τίθησι καὶ
τὴν ἐπὶ τῆς εἰδωλολατρείας κόλασιν; *Ἡ ἐπειδὴ δῆλον ἦν καὶ
^kσαφέστερον· ἢ ἐπειδὴ πληγὴ τοσαύτη οὐ γέγονε τότε, ὅση C
ἐπὶ τοῦ Βαλαάμ, ἡνίκα ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγῶρ, τῶν
Μαδιανιτίδων γυναικῶν ἐπὶ τῆς παρατάξεως φανεισῶν καὶ
ἐφελκυσταμένων αὐτοὺς εἰς ἀσελγείαν κατὰ τὴν συμβουλήν
Βαλαάμ. “Ὅτι γὰρ τοῦ Βαλαάμ ἦν ἡ πονηρὰ αὕτη ⁱσυμ-
βουλή, δηλοῖ Μωϋσῆς μετὰ ταῦτα λέγων οὕτω πρὸς τῷ
τέλει τοῦ βιβλίου τῶν Ἀριθμῶν· ¹⁰“Καὶ τὸν Βαλαάμ υἱὸν
Βεῶρ ἀπέκτειναν ἐν τῷ πολέμῳ Μαδιὰμ μετὰ τῶν ^mτραυ-
ματιῶν, καὶ ἤγαγον τὰ σκῦλα. Καὶ ὠργίσθη Μωϋσῆς, καὶ
εἶπεν· ἵνα τί ἐζωγρήσατε πᾶν θῆλυ; ⁿΑὗται γὰρ ἦσαν τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ ^οεἰς σκάνδαλον, κατὰ τὸ ῥῆμα Βαλαάμ, τοῦ
ἀποστήσαι καὶ ὑπεριδεῖν τὸ ῥῆμα κυρίου ἔνεκεν ^pΦεγῶρ.”
¹¹“Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν D
ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὀφειῶν ἀπώλοντο.” Διὰ τούτου πάλιν
ἕτερον αἰνίττεται ἔγκλημα, ὃ καὶ πρὸς τῷ τέλει τίθησιν,

9 v. 8.

10 Num. xxxi. 8, 12, 14, 15, 16.

11 v. 9.

^c ἐπληττον F. ἐπληττεν vulgo. ^d μὴ om. A. in marg. habet D. ^e οὐδὲ C.
^f ἀποφαίνει omnes. ostendit Aret. Edebatur ἀποφαίνεται. ^ε πολλῶν in
marg. D. ^h αὐτοὺς om. A.E. ⁱ ἐντεῦθεν est in C.E.F. et marg. D.
non in Editis. ^k σαφέστερον] γνώριμον C. Aret. ^l βουλή a pr. man. F.
^m τραυματιῶν] Sic libri omnes et Aret. γυναικῶν Edd. ⁿ αὗται E. ^ο εἰς
om. F. ^p Φεγῶρ F.

ἐγκαλῶν αὐτοῖς, ὅτι περὶ σημείων ἐμάχοντο. Καὶ τῶν πειρασμῶν δὲ ἕνεκεν ⁹ἐξελύοντο λέγοντες, πότε ἤξει τὰ ἀγαθὰ, πότε τὰ ἔπαθλα; Διὸ καὶ ἐπάγει τούτων ἕνεκεν διορθούμενος αὐτοὺς καὶ φοβῶν. ¹² “Μηδὲ γογγύζετε, ¹καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.” ³ Οὐδὲ γὰρ ⁴τούτῳ ἐστὶ τὸ ζητούμενον μόνον, τὸ πάσχειν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ γενναίως τὰ ἐπιόντα φέρειν, καὶ μεθ’ ἡδονῆς Εὐαγγελισμοῦ. Τοῦτο γὰρ ⁵ἐστὶν ὁ στέφανος ἅπας· ὡς ἂν μὴ τοῦτο ᾖ, καὶ κόλασις ἔψεται τοῖς δυσανασχετοῦσι. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι μαστιζόμενοι ἔχαιρον, καὶ Παῦλος ἐν τοῖς παθήμασιν ἐκαυχᾶτο.

¹³ “Πάντα δὲ ταῦτα τυπικῶς ⁶συνέβαινεν ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων ⁷κατήντησε.” Πάλιν φοβεῖ ⁸τῷ τὰ τέλη λέγειν, καὶ μείζονα τῶν γεγεννημένων προσδοκᾶν παρασκευάζει. “Ὅτι μὲν γὰρ δώσομεν δίκην, ἀπὸ τῶν εἰρημένων ²δῆλον, φησὶ, καὶ τοῖς ἀπιστοῦσι ²⁰⁶ ²τοῖς περὶ γεέννης λόγοις· ὅτι δὲ καὶ χαλεπωτέραν, ἀφ’ ὧν πλείονων ἀπελαύσαμεν εὐεργεσιῶν, καὶ ἀφ’ ὧν ἐκείνα τύποι. Εἰ γὰρ ἐν ταῖς δωρεαῖς ὑπεροχὴ, εὐδηλον ὅτι καὶ ἐν τῇ τιμωρίᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ τύπους ἐκάλεσε, καὶ δι’ ἡμᾶς γεγράφθαι ἔφη, καὶ τέλους ἐμνημόνευσεν, ἵνα ἀναμνήσῃ τῆς συντελείας. Οὐ γὰρ τοιαῦται τότε αἱ τιμωρίαι, ὡς καὶ ⁵πέρας λαμβάνειν καὶ καταλύεσθαι, ἀλλ’ αἰώνιος ἡ κόλασις. “Ὡσπερ γὰρ αἱ ἐνταῦθα κολάσεις τῷ παρόντι συγκαταλύονται βίῳ, οὕτως αἱ ἐκεῖ διηνεκῶς μένουσιν. “Ὅταν δὲ εἶπη, “τὰ τέλη τῶν αἰώνων,” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι ἐφέστηκε λοιπὸν τὸ Βδικαστήριον τὸ φοβερόν. ¹⁴ “Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλέπέτω μὴ πέσῃ.” Πάλιν αὐτῶν τὸν τύπον καθεῖλε τῶν ἐπὶ τῇ γνώσει μέγα φρονούντων. Εἰ γὰρ οἱ τοσούτων ἀπολαύσαντες τοιαῦτα ἔπαθον, καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ γογγυσμοῦ μόνον τοιαύτην ἔδοσαν δίκην, οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ πειράσαι, καὶ οὔτε τὸ πλῆθος ἐδυσώπησε τὸν θεόν, οὔτε τὸ ³τοιούτων ἐπιτυχεῖν· πολλῷ μᾶλλον ἐφ’ ἡμῶν, ἂν μὴ νήφωμεν, τοῦτο ἔσται. Καὶ καλῶς εἶπεν, “ὁ δοκῶν ἐστάναι.” Τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐστάναι

12 v. 10.

13 v. 11.

14 v. 12.

⁹ ἐξελύοντο] Sic libri omnes cum Cat. et Aret. ἐγόγγυζον Edd. ¹ καθὼς] +καὶ Edd. καὶ om. C.D.E.F. et Mosq. ³ οὐδὲ γὰρ—μόνον] οὐ μόνον γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζ. φησὶ C. ⁴ τοῦτο est in libris omnibus, non in Edd. ⁵ ἐστὶν ὁ στέφ. omnes. Edebatur ἐστὶ στέφ. ⁶ συνέβαινεν C.F. Mosq. συνέβαινον Edd. ⁷ κατήντησαν A. ⁸ τῷ τὰ τ. λέγειν] Sic A.C. D.E. τὰ τέλη λέγων Edd. ² δῆλον, φησὶ] Sic omnes. φησὶ, δῆλον Edd. ²⁰⁶ τὸν περὶ γ. λόγον D. ⁵ πέρας] τέλος F. ³ τῶν τοιούτων F.

ἐστίν, ὡς ἐστάναι χρή, τὸ θαρρεῖν ἑαυτῷ· ταχέως γὰρ ὁ τοιοῦτος πεσεῖται· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι, εἰ μὴ μέγα ἐφρόνησαν καὶ ἐθάρρηναν, ἀλλ' ἦσαν κατεσταλμένοι, οὐκ ἂν ταῦτα ἔπα- C
(392) θον. Ὅθεν δῆλον, ὅτι ἀλαζονεία μάλιστα καὶ ῥαθυμία, ^dἐξ ἧς καὶ ἡ γαστριμαργία, τούτων εἰσὶν αἱ πηγαὶ τῶν κακῶν. Ὡστε εἰ καὶ ἔστηκας, φυλάττου τὸ μὴ πεσεῖν. Τὸ γὰρ ἐνταῦθα στήναι οὐκ ἔστιν ἐστάναι βεβαίως, ἕως ἂν ἀπαλλαγῶμεν τῶν κυμάτων τοῦ παρόντος βίου, καὶ πρὸς τὸν ^eεὐδιον κατα- πλεύσωμεν λιμένα.

^fΜὴ τοίνυν ἐπὶ τῇ στάσει φρόνει μέγα, ἀλλὰ φυλάττου τὴν πτῶσιν. Εἰ γὰρ Παῦλος δέδοικεν ὁ πάντων στερρότερος, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεδοικέναι χρή. Ὁ μὲν οὖν ἀπόστολος ἔλεγεν, “Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.” ἡμεῖς δὲ D οὐδὲ τοῦτο δυνάμεθα εἰπεῖν, πάντων, ὡς εἰπεῖν, πεπτωκότων καὶ κατεστρωμένων καὶ χαμαὶ κειμένων. Τίνι γὰρ εἶπω τοῦτο; Τῷ ἀρπάζοντι καθ' ἐκάστην ἡμέραν; ἀλλὰ κεῖται μέγα πτῶμα πεσών. Ἀλλὰ τῷ πόρῳ; ἀλλὰ ἔρριπται χαμαί. Ἀλλὰ τῷ μεθύοντι; ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κεῖται· καὶ οὐδὲ, ὅτι κεῖται, οἶδεν. Ὡστε οὐ τοῦτου καιρὸς τοῦ ῥήματος, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ ^gπρο- φητικοῦ, ὃ καὶ πρὸς Ἰουδαίους ἔλεγε· ¹⁵ “Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται;” Καὶ γὰρ ἅπαντες κείνται, καὶ ἀναστῆναι οὐ βούλονται. Ὡστε ἡ προτροπὴ ἡμῖν οὐχ ὑπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς κειμένους δυνηθῆναι ἀναστῆναι. Ἀναστῶ- E μεν τοίνυν ὁψέ γοῦν ποτε, ἀγαπητοὶ, ἀναστῶμεν, καὶ στῶμεν γενναίως. Μέχρι τίνος κείμεθα; μέχρι τίνος μεθύομεν, τῇ πολλῇ τῶν βιωτικῶν ^hἐπιθυμίᾳ κεκαρωμένοι; Εὐκαιρον καὶ νῦν εἰπεῖν· ¹⁶ “Πρὸς τίνα λαλήσω καὶ ⁱδιαμαρτύρομαι;” οὕτω πάντες καὶ πρὸς αὐτὴν ^kτῆς ἀρετῆς τὴν διδασκαλίαν εἰσὶ κεκωφωμένοι, καὶ πολλῶν ἐντεῦθεν ἐμπεπλησμένοι κακῶν. Καὶ εἰ τὰς ψυχὰς γυμνὰς ἦν ἰδεῖν, καθάπερ ἐπὶ τῶν στρατοπέδων τῆς συμβολῆς παρελθούσης τοὺς μὲν νεκροὺς ἔστι θεάσασθαι, τοὺς δὲ τετραυματισμένους, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ^lεἴ- δομεν ἅν. Διὸ δέομαι καὶ παρακαλῶ, χεῖρα ἀλλήλοις ὀρέζωμεν ²⁰⁷ καὶ διαναστῶμεν. Καὶ ^mγὰρ ἐγὼ τῶν πεπληγόντων εἰμὶ, καὶ

15 Jer. viii. 4.

16 Ibid. vi. 10.

^d ἐξ ἧς] Sic C. ἐξῆς (sic) D.E. Veron. et desidiam et ab ea gulam Aret. Edebatur ἐξῆς. Μοx καὶ ante ἔστηκας om. A. ^e εὐδιον C.E.F. et ex corr. A. εὐδινόν a pr. man. A. εὐδιεινόν Edd. ^f ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μηδὲ τοὺς ἐστῶτας θαρρεῖν, μηδὲ ἀπογινώσκειν τοὺς πεπτωκότας, ὡς εὐχεροῦς καὶ πολυ- τρόπου οὐσης τῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπαγόδου· καὶ κατὰ φιλαργυρίας. Veron. ^g προφήτου F. Statim καὶ om. idem. ^h ἐπιθυμία κεκ.] κεκαρωμένοι κρα- πύλη F. ⁱ διαμαρτύρομαι C. ^k τὴν διδ. τῆς ἀρετῆς inverso ord. A.D.E.F. ^l ἴδομεν D.F. et a pr. man. A. ^m γὰρ] + καὶ Veron. Sav. invitis libris.

δεομένων τοῦ φάρμακα ἐπιθήσοντος. Ἄλλὰ μὴ ἀπογνῶτε διὰ τοῦτο· εἰ γὰρ καὶ χαλεπαὶ αἱ πληγαὶ, ἀλλ' οὐκ ἀνίατοι. Τοιοῦτος ἡμῶν ὁ ἰατρός· μόνον αἰσθώμεθα τῶν τραυμάτων, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἔσχατον ἔλθωμεν τῆς κακίας, πολλὰς ὁδοὺς ἡτέμνει σωτηρίας ἡμῖν. Καὶ ὁ γὰρ τῷ πλησίον ἀφῆς ὀργὴν, ἀφεθήσεται σοι πλημμελήματα. ¹⁷ “Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησὶ, τοῖς ἀνθρώποις, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.” Καὶ ἐλεημοσύνην δῶς, συγχωρήσει σοι τὰ ἀμαρτήματα. B ¹⁸ “Τὰς γὰρ ῥανομίας σου, φησὶν, ἐν ἡλεημοσύναις λύτρωσαι.” Καὶ εὖξῃ σπουδαίως, ἀπολαύσεις ἀφέσεως. Καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἡ χήρα ἢ τὸν ὥμὸν ἐκείνον δικαστὴν ἐπικάμψασα τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως. Καὶ κατηγορήσης τῶν ἀμαρτημάτων, ἔχεις παραμυθίαν. ¹⁹ “Λέγε γὰρ σὺ τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα ῥδικαιωθῇς.” Καὶ σκυθρωπάσης ὑπὲρ τούτων, καὶ τοῦτό σοι φάρμακον ἔσται μέγιστον. ²⁰ “Εἶδον γὰρ, φησὶν, ὅτι ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη στυγνὸς, καὶ ἰασάμεν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ.” Καὶ κακὸν τι παθὼν, γενναίως ἐνέγκης, τὸ πᾶν ἀπεδύσω. Τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τὸν πλούσιον ὁ Ἀβραὰμ ἔλεγεν, ὅτι C ἀπέλαβε Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ, καὶ ἐνταῦθα παρακαλεῖται. Καὶ χήραν ἐλέησης, πλύνεται ἡ σου τὰ ἀμαρτήματα. ²¹ “Κρίνατε γὰρ, φησὶν, ὀρφανῶ, καὶ δικαιώσατε ἡ χήραν, καὶ δεῦτε καὶ ὡς φοινικῶν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ὡς ἐὰν δὲ ὡσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ.” Οὐδὲ γὰρ οὐλὴν τῶν τραυμάτων ἀφίησι φανῆναί τινα. Ἄλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνο ἔλθωμεν τὸ βάθος τῶν κακῶν, εἰς ὃ κατέπεσεν ὁ τὰ πατρῶα κατεδηδοκῶς καὶ κεράτια ἐσθίων, καὶ μετανοήσωμεν, σωζόμεθα πάντως. Καὶ μυρία τάλαντα ὀφείλωμεν, καὶ προσπέσωμεν καὶ μὴ μνησικακήσωμεν, D πάντα ἡμῖν ἀφίεται. Καὶ ἐκείσε ἀποπλανηθῶμεν, οὐ τὸ πρόβατον ἀπεβουκολήθη, κακεῖθεν ἡμᾶς ἀνακτᾶται. Μόνον βουλευθῶμεν, ἀγαπητοί· καὶ γὰρ φιλόανθρωπος ὁ θεός. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντος τῇ προσπτώσει ἠρκεῖτο, καὶ ἐπὶ τοῦ τὰ πατρῶα κατεδηδοκότος τῇ ἐπανόδῳ μόνῃ, καὶ ἐπὶ τοῦ προβάτου τῷ βουλευθῆναι βαστα-

17 Matth. vi. 14.

18 Dan. iv. 24.

19 Esai. xlii. 26.

20 Ibid. lvi. 17, 18.

21 Ibid. i. 17, 18.

ⁿ ἔτεμε C. Aret. ^o γὰρ om. C. ^p ἀμαρτίας D. ^q ἐλεημοσύναις omnes. Edebatulur ἐλεημοσύνη. ^r δικαιοθῆς]+φησὶ C. Aret. ^s σοι A. ^t χήρα F.

^v διελεγχθῶμεν C. διελεχθῶμεν D. διελεχθῶμεν (sic) E. Cf. Annot. ad p. 464 E. ^w ἐὰν δὲ—λευκανῶ om. C.D.F. Vertit ea Aret. ^x καταναλωκῶς F. Idem infra καταναλωκός. ^y καὶ γὰρ φ.] Sic libri omnes. φιλόανθρωπος γὰρ Edd.

χθῆναι. Ἐννοήσαντες τοίνυν τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς φιланθρω-
 (393) πίας, ἐνταῦθα αὐτὸν ποιήσωμεν ὡς ἡμῖν, καὶ ²² “προφθά-
 σωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει,” ἵνα μὴ ἀπελθόν-
 τες ἐντεῦθεν ἀναπολόγητοι, τὴν ἐσχάτην ὑπομείνωμεν τιμωρίαν.
 Ἄν μὲν γὰρ κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐπιδειζώμεθα σπουδὴν καὶ Ἐ
 τὴν τυχούσαν, τὰ μέγιστα κερδανούμεν· ἂν δὲ ^aμηδὲν ἐνταῦθα
 γεγόμενοι βελτίους ἀπέλθωμεν, καὶ σφοδρότερον ἐκεῖ μετα-
 νοήσωμεν, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλεόν. Καὶ γὰρ ἔδει τῶν σκαμ-
 μάτων εἶσω μένοντα ἀγωνίσασθαι, οὐ μετὰ τὸ λυθῆναι τὸ
 θέατρον ^bἀποδύρεσθαι καὶ δακρύειν ἀνόνητα· ὅπερ ὁ πλούσιος
 ἐκεῖνος ἐποίει, θρηνῶν μὲν καὶ ὀλοφυρόμενος, εἰκὴ δὲ λοιπὸν
 καὶ μάτην, ἐπειδὴ τὸν καιρὸν, καθ’ ὃν ταῦτα ^dποιεῖν ἐχρῆν, ²⁰⁸
 ὑπερεῖδεν. Οὐκ ἐκεῖνος δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἕτεροι κατ’
 ἐκείνον νῦν εἰσι πλούσιοι, χρημάτων μὲν οὐ βουλόμενοι κατα-
 φρονεῖν, ψυχῆς δὲ ἀντὶ χρημάτων καταφρονούντες· οὓς ἔμοιγε
 θαυμάζειν ἔπεισιν, ὅταν ἴδω τῷ μὲν θεῷ περὶ ἐλέου συνεχῶς
 ἐντυγχάνοντας, αὐτοὺς δὲ τὰ ἀνήκεστα ^eἑαυτοὺς διατιθέοντας,
 καὶ ὥσπερ πολεμίας, οὕτω τῆς ἑαυτῶν ἀφειδούντας ψυχῆς.

Μὴ δὲ παίζωμεν, ἀγαπητοὶ, μὴ παίζωμεν, μηδὲ παρα-
 λογιζώμεθα ἑαυτοὺς, τὸν μὲν θεὸν ἀξιούντες ἡμᾶς ἐλεῆσαι,
 αὐτοὶ δὲ τοῦ ἐλέου τούτου καὶ χρήματα καὶ τρυφὴν καὶ πάντα ^B
 ἀπλῶς προτιθέντες. Οὐδὲ γὰρ, εἴ τις σοι δίκην προσῆγε, καὶ
 κατηγορῶν τοῦ δαίμονος ἔλεγεν, ὅτι μυρίους μέλλων ὑπομένειν
 θανάτους, καὶ κύριος ὢν λύσαι τὰς ψήφους χρήμασιν ὀλίγοις,
 εἴλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ βτῶν αὐτοῦ τι προέσθαι, ἐλέου
 τινὸς ἢ συγγνώμης ^bἔφης αὐτὸν ἄξιον εἶναι. Τοῦτο τοίνυν καὶ
 ἐπὶ σαυτοῦ λογίζου. Καὶ γὰρ ⁱκαὶ ἡμεῖς τοῦτο ποιούμεν, καὶ
 τῆς σωτηρίας ἡμῶν καταφρονούντες, τῶν χρημάτων φειδόμεθα.
 Πῶς οὖν τὸν θεὸν ἀξιοῖς σου ^kφείσασθαι, αὐτὸς ^lσαυτοῦ οὕτως
 ἀφειδῶν, καὶ χρήματα προτιμῶν ψυχῆς; Διὸ καὶ σφόδρα ^C
^mἐκπλήττομαι, πόση τοῖς χρήμασιν ἐγκέκρυπται γοητεία,
 μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς χρήμασιν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀπατωμένων
 ψυχαῖς. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἱ καὶ σφόδρα τῆς μαγανείας
 ταύτης καταγελῶντες. Τί γὰρ καὶ ἰκανὸν ἡμᾶς τῶν ἐν αὐτοῖς

22 Psal. xciv. 2.

^a ἡλεω F. et a pr. man. A. ^a μηδὲν F. et ex corr. A. receptum a Sav.
 Mor. Ben. μηδὲ E. Veron. μὴ C. μηδὲ corr. ex μὴ D. ^b ἀποδύρασθαι F.
^c ὀδυρόμενος F. ^d ποιεῖν ἐχρῆν] Sic libri omnes. ἐχρῆν ποιεῖν Edd. Statim
 παρείδεν F. ^e ἑαυτοῖς E. Statim διατεθέντας Edd. ἴσ. διατιθέντας Sav.
 marg. διατιθέντας est in nostris omnibus, etiam A. a Savilio tractato.
^f ἐλέου A.E.F. ἐλέους vulgo. ^g τῶν αὐτοῦ τι] Sic Codices. τι τῶν αὐτοῦ
 Edd. ^h ἔφης] + ἂν F. ⁱ καὶ om. F. ^k φείσασθαι A.E.F. Edebatur
 φείδεσθαι. ^l αὐτοῦ A.C. ^m ἐκπλήττομαι omnes. ἐκπέληγμαι Edd.

γοητεύσαι; Οὐχὶ ἄψυχός ἐστιν ἢ ὕλη, οὐχὶ ἐπὶ κηρος; οὐχὶ ἄπιστος αὐτῶν ἢ κτησίς; οὐ φόβων γέμει καὶ κινδύνων; οὐ φόνων καὶ ἐπιβουλῆς; οὐκ ἔχθρας καὶ μίσους; οὐ ῥαθυμίας καὶ κακίας πολλῆς; οὐ γῆ ἐστι καὶ σποδός; τίς ἢ μανία, τίς ἢ νόσος; Ὁ Ἄλλὰ γὰρ οὐ κατηγορεῖν δεῖ μόνον τῶν νοσοῦντων τὰ τοιαῦτα, φησὶν, ἀλλὰ καὶ καταλύειν τὸν ἔρωτα. Καὶ πῶς ἐτέρως καταλύσομεν, ἀλλ' ἢ δεικνύντες φαῦλον ὄντα καὶ μυρίων κακῶν ἀνάμεστον; Ἄλλὰ τοῦτο οὐκ εὐκόλον τὸν ἐρώντα πείσαι περὶ τῶν παιδικῶν. Οὐκοῦν ἕτερον αὐτῷ κάλλος ὑποτιθεῖν δεῖ. Ἄλλὰ ἀσώματον οὐχ ὁρᾷ κάλλος, ἔτι νοσῶν. Οὐκοῦν σωματικὸν ἐπιδείξωμεν, καὶ εἴπωμεν πρὸς αὐτόν· ἐννόησον τοὺς λειμῶνας καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἄνθη, τὰ χρυσίου παντὸς φαιδρότερα, καὶ τῶν παντοδαπῶν χαριέστερα καὶ διαυγέστερα λίθων· ἐννόησον τὰ διειδῆ τῶν πηγῶν ῥεῖθρα, τοὺς ποταμοὺς τοὺς ἐλαίου δίκην ἀψοφητὶ ῥέοντας· ἅπὸ τῆς γῆς ἀνάβηθι πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδε τοῦ ἡλίου τὸ κάλλος, τῆς σελήνης τὴν εὐπρέπειαν, τῶν ἄστρον τὰ ἄνθη. Καὶ τί τοῦτο, φησὶν; οὐ γὰρ δὴ κεχρήμεθα αὐτοῖς ὡς τοῖς χρήμασι. Καὶ μὴν πλεονὴς ἢ τοῖς χρήμασιν, ὅσω καὶ ἀναγκαιοτέρα αὐτῶν ἢ χρεῖα, καὶ ἀσφαλεστέρα ἢ ἀπολαυσις. Οὐδὲ γὰρ δέδοικας, μή τις, ὥσπερ τὰ χρήματα, αὐτὰ λαβὼν ἀπέλθῃ· ἀλλ' ἔξεστί σοι θαρρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διηνεκῶς, καὶ ταῦτα μὴ μεριμνῶντι μηδὲ φροντίζοντι. Εἰ δ', ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων ἀπολαύεις αὐτῶν, ἀλγεῖς, καὶ μὴ μόνος αὐτὰ κατέχεις, ὥσπερ τὰ χρήματα, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ πλεονεξίας μοι ἔδοκεῖς ἐρᾶν μόνος· καὶ οὐδὲ τὰ χρήματα ἐφίλησας ἂν, εἰ κοινὰ προύκειτο πᾶσιν. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τὴν ἐρωμένην εὐρήκαμεν, τὴν πλεονεξίαν λέγω, φέρε σοι δείξω, πῶς σε μισεῖ αὕτη καὶ ἀποστρέφεται, πόσα θήγει κατὰ σοῦ ξίφη, πόσα ὀρύττει βάραθρα, πόσους ἀνάπτει βρόχους, πόσους παρασκευάζει κρημνοὺς· ἵνα καὶ οὕτω σβέσης τὸ φιλτρον. Πόθεν οὖν ἔστι ταῦτα εἰδέναι; Ἀπὸ τῶν ὁδῶν, ἀπὸ τῶν πολέμων, ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἀπὸ τῶν δικαστηρίων. Καὶ γὰρ καὶ τὸ πέλαγος αἱμάτων ἐνέπλησε, καὶ τὰ τῶν δικαστῶν (394) φοινίσκει ξίφη παρανόμως πολλάκις, καὶ τοὺς ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύοντας νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὀπλίζει αὕτη, καὶ φύσιν ἀγνοῆσαι ἔπεισε, καὶ πατραλοίας ἐποίησε καὶ μητραλοίας, Βκαὶ πάντα ἐπεισήγαγε τῷ βίῳ τὰ κακά. Διὸ καὶ ρίζαν

ⁿ ἢ om. D.F. ^o ἀλλὰ γὰρ οὐ] Sic A.D.E.F. ἀλλ' οὐ Edd. ^p ἀπ-
στῆναι a pr. man. A. idem ex corr. ἀντιθεῖναι. ^q ἀπὸ] ἐπὶ ex corr. A.
^r ἀστέρων F. ^s δοκεῖς] δοκεῖν σε D. ^t καὶ οὐδὲ] οὐδὲ γάρ C. ^v αὕτη
A.E. ^w ἰδεῖν F. ^x πόλεων D.F. Vulgatum vertit Aret. ^y πατραλοίας
et μητραλοίας hic et alibi F. ^z τὰ om. F.

^aαὐτῶν ὁ Παῦλος ^bαὐτὴν καλεῖ. Αὕτη τοὺς αὐτῆς ἐραστὰς τῶν ^cτὰ μέταλλα ἐργαζομένων οὐδὲν ἄμεινον ἀφήσι δια-
 κεῖσθαι. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι διηνεκῶς ἐν σκότῳ κατακε-
 κλεισμένοι καὶ δεδεμένοι πονοῦσιν ἀνόνητα· οὕτω καὶ οὗτοι
 ἐν τοῖς σπηλαίοις τῆς φιλαργυρίας κατορωρυγμένοι, οὐδενὸς
 αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπιτιθέντος, αὐτόματοι τὴν κόλασιν ἐπισπῶν-
 ται, ^dἐαυτοῖς δεσμοὺς περιθέντες ἀλύτους. Καὶ οἱ μὲν κατάδι-
 κοι κἂν ἐσπέρας καταλαβούσης ἀνιένται τῶν μόχθων· οὗτοι δὲ
 καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ διορύττουσι τὰ πονηρὰ ταῦτα μέ-
 ταλλα· καὶ τοῖς μὲν μέτρον ἐστὶν ὠρισμένον τῆς μοχθηρᾶς ^e
 ἐργασίας ἐκείνης, οὗτοι δὲ μέτρον οὐδὲν ἴσασιν, ἀλλ' ὅσον ἂν
 ὀρύξωσι, τοσοῦτ' αὖ μείζονος ἐφίενται ταλαιπωρίας. Εἰ δὲ
 ἐκεῖνοι μὲν ἄκοντες, οὗτοι δὲ ἐκόντες, τὸ χαλεπὸν μοι λέγεις
 τοῦ νοσήματος, ὅτι οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι ^eδύνανται, εἴγε μὴδὲ
 μισοῦσι τὴν κακοπάθειαν· ἀλλ' ὥσπερ ὅς ἐν βορβόρῳ, οὕτω καὶ
 οὗτοι ταῖς τῆς φιλαργυρίας δυσωδίαις ^fἐγκαλινδούμενοι ἡδονται,
 χαλεπώτερα πάσχοντες τῶν καταδίκων ἐκείνων. Ὅτι γὰρ ἐν
 χείροσιν εἰσιν, ἄκουσον τὰ ἐκείνων, καὶ τότε εἶση τὰ τούτων.
 Λέγεται τοίνυν ἡ χρυσίτις ἐκείνη γῆ χηραμοὺς καὶ καταδύσεις
 ἔχειν ἐν τοῖς ζοφεροῖς σπηλαίοις ἐκείνοις. Τὸν οὖν κακοῦργον ^d
 τὸν τοῖς ἐκεῖ καταδικασθέντα μόχθοις, διὰ τοῦτο λύχνον
 λαμβάνοντα καὶ δίκελλαν, οὕτως εἰσιέναι ἔνδον, καὶ ληκύθιον
 ἐπιφέρεισθαι, ὥστε ἐπιστάζειν ἐντεῦθεν τῷ λύχνῳ τὸ ἔλαιον,
 διὰ τὸ σκότος εἶναι καὶ ἐν ἡμέρᾳ βὰφεγγές, ὥσπερ ἔφθην
 εἰπών. Εἴτα ἐπειδὴν ^hκαιρὸς ἐπὶ τὴν ταλαίπωρον αὐτὸν ⁱκαλῇ
 τροφῇ, αὐτὸν μὲν ἀγνοεῖν τὸν καιρὸν, τὸν δὲ δεσμοφύλακα
 τὸν ^kἐκείνου ἄνωθεν πατάξαντα σφοδρῶς τὸ σπήλαιον, διὰ τοῦ
 πατάγου καὶ τῆς φωνῆς ἐκείνης δηλοῦν τοῖς κάτω ἐργαζομένοις
 τῆς ἡμέρας τὸ τέλος. Ἄρ' οὐκ ἐφρίξατε ταῦτα ἀκούσαντες; ^e
^fἸδωμεν τοίνυν, εἰ μὴ χαλεπώτερα τούτων πάσχουσιν οἱ φιλάρ-
 γυροι. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι βαρύτερον ἔχουσι δεσμοφύλακα
 τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τοσοῦτ' αὖ βαρύτερον, ὅσῳ μετὰ τοῦ
 σώματος ^lκαὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς συνδεῖ. Καὶ τὸ σκότος δὲ
 τοῦτο ἐκείνου φρικωδέστερον. Οὐ γάρ ἐστιν αἰσθητὸν, ἀλλ'
 ἔνδοθεν αὐτὸ τίκτοντες, ^mὅπουπερ ἂν ἀπίωσι, πανταχοῦ μεθ'
 ἑαυτῶν περιφέρουσιν. Ἐσβεσται γὰρ αὐτοῖς ὁ τῆς ψυχῆς

^a αὐτῶν] τῶν κακῶν C. ^b αὐτὴν A.C.E.F. (sed καλεῖ αὐτὴν inverso ord. F.) ταύτην Edd. ^c τὰ om. F. ^d ἐαυτοῦς F. ^e δύναται a pr. man. D. ^f ἐγκαλινδ. F. ἐκκλινδ. Veron. ^g ἀφεγγές] + τῷ καταδίκῳ C. ^h ὁ καιρὸς ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ⁱ καλεῖ A.D. et a pr. man. E. ^k ἐκείνου F. ^l καὶ om. F. Mox συνδεῖ C. Ita clam ediderunt Morell. Ben. Vulgo συνδεῖν. ^m καὶ ὅπουπερ C.

ὀφθαλμός. Διὸ καὶ μάλιστα πάντων αὐτοὺς ὁ Χριστὸς
 ταλανίζει λέγων· 23· Εἰ δὲ ^ατὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ
 σκότος πόσον;· Κακεῖνοι μὲν κἂν λύχνον ἔχουσι φαίνοντα,
 210 οὗτοι δὲ καὶ ταύτης ἀπεστέρηνται τῆς αὐγῆς· διὸ καὶ καθ'
 ἑκάστην ἡμέραν εἰς μυρία ἐμπίπτουσι βάραθρα. Καὶ οἱ μὲν
 κατὰ δίκου, νυκτὸς ^οκαταλαμβανούσης, ἀναπνέουσιν, εἰς τὴν
 κοινὴν τῶν δυσημερούντων καταπλεύσαντες γαλήνην, τὴν νύκτα
 λέγω· τοῖς δὲ φιλαργύροις καὶ τοῦτον ἡ πλεονεξία προσέχωσε
 τὸν λιμένα. Τοσαῦτα καὶ ἐν νυκτὶ φροντίζουν χαλεπῶς,
 ἅτε μηδενὸς ἐνοχλοῦντος μετὰ σχολῆς ἀπάσης κατακόπτοντες
 ἑαυτούς. Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ, ποίος
 παραστήσει λόγος; τὰς καμίνους τὰς ἀφορήτους, τοὺς πυρι-
 φλεγέθοντας ποταμούς, τοὺς βρυχομένους ὀδόντας, τὰ δεσμὰ
 B τὰ ἅλута, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, τὸ σκότος τὸ ἀφεγγές,
 τὰ μηδέποτε πέρας λαμβάνοντα κακά.

Φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, φοβηθῶμεν τὴν πηγὴν τῶν
 τοσούτων F κακῶν καὶ τιμωριῶν, τὴν ἀκόρεστον μανίαν, τὴν
 λύμην τῆς ἡμετέρας σωτηρίας. Οὐ γὰρ ἔστιν ὁμοῦ καὶ
 ἀργύριον φιλεῖν, καὶ ψυχὴν. Μάθωμεν ὅτι γῆ καὶ σποδὸς
 τὰ χρήματα, ὅτι ἀπολιμπάνει ἡμᾶς ἀποδημούντας ἐντεῦθεν,
 μᾶλλον δὲ ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἀποδημίας πολλάκις ἡμῶν ἀποπηδᾷ,
 καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα παραβλάπτει, καὶ πρὸς τὴν παρούσαν
 ζώην. Καὶ γὰρ πρὸ τῆς γεέννης καὶ πρὸ τῆς κολάσεως
 C ἐκείνης μυρίοις κἂνταῦθα ἡμᾶς περιβάλλει πολέμοις, καὶ στάσεις
 ἐγείρει καὶ μάχας. Οὐδὲν γὰρ οὕτω πολεμοποιὸν, ὥς φιλαρ-
 γυρία· οὐδὲν οὕτω πτωχοποιὸν, κἂν ἐν πλούτῳ, κἂν ἐν πενίᾳ
 φανῇ. Φύεται γὰρ καὶ ἐν πενήτων ψυχαῖς τὸ χαλεπὸν τοῦτο
 νόσημα, καὶ πλεόν αὐτῶν ἐπιτρίβει τὴν πενίαν. Κἂν εὐρεθῇ (395)
 πένης φιλάργυρος, οὐκ ἐν χρήμασιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐν λιμῷ
 δίδωσι δίκην. Οὐ γὰρ ἀνέχεται τῶν μετρίων αὐτῶν ἀπολαῦσαι
 μετὰ ἀδείας, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα λιμῷ κατατείνει, καὶ
 τὸ σῶμα ἅπαν γυμνότητι καὶ κρυμῷ τιμωρεῖται, καὶ τῶν
 D δεσμωτῶν μᾶλλον αὐχμῶν καὶ ῥυτίων πανταχοῦ φαίνεται· καὶ
 αἰεὶ θρηνεῖ καὶ ὑδύρεται, ὥσπερ πάντων ὧν ἀθλιώτερος, κἂν
 μυρίους πενεστέρους ἔχῃ. Οὗτος κἂν εἰς ἀγορὰν ^ιἐμβάλλῃ,
 πολλοὺς λαβὼν ἅπεισι μώλωπας· κἂν εἰς βαλανεῖον, κἂν εἰς θέα-

23 Matth. vi. 23.

^α τὸ φῶς—σκότος] τὸ ἐν σοὶ φῶς σκότος ἐστὶ F. ^ο καταλαμβανούσης
 C.E.F. et ex corr. D. Edebatur καταλαβούσης. ^ρ Verba κακῶν καὶ, quae
 vulgo desunt, accesserunt ex C.E. Aret. κακῶν τε καὶ A.D. sed hic in
 margine, ille a manu recenti. ^ι ἐμβάλλῃ D.E. Veron. Statim πολλοὺς καὶ
 λαβὼν F.

τρον, πλείονα λήψεται τραύματα, οὐκ ἀπὸ τῶν θεωρούντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄπὸ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅταν ἴδῃ πολλὰς τῶν πορνευομένων γυναικῶν χρυσίῳ καταλαμπομένας. Οὗτος κἂν τὴν θάλατταν πλέῃ, τοὺς ἐμποροὺς πάλιν καὶ τὰς μυριαγώγους ναῦς ἐννοῶν καὶ τὰ ἄπειρα κέρδη, οὐδὲ ζῆν ἑαυτὸν ἡγήσεται· κἂν διὰ γῆς ὁδεύῃ, τοὺς ἀγροὺς, τὰ προάστεια, τὰ καταλύματα, τὰ βαλανεῖα, τὰς ἐκ τούτων προσόδους ἀναλογιζόμενος, ἀβιώτον ἑαυτῷ τὸν βίον ἡγήσεται εἶναι λοιπόν· κἂν οἶκοι δὲ κατακλείσῃς αὐτὸν, τὰ ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς τραύματα ἀναξαίνων καθ' ἑαυτὸν, μειζόνως λυμανεῖται τὴν ψυχὴν· καὶ μίαν οἶδε παραμυθίαν ἔμνην τῶν κατεχόντων αὐτὸν κακῶν, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν. Ταῦτα δὲ οὐχ ὁ πένης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πλούσιος ὁ τούτῳ περιπεσὼν τῷ νοσήματι πείσεται, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τοῦ πένητος, ὅσῳ καὶ σφοδρότερα ἐπικείται τούτῳ ἢ τυραννίς, καὶ πλείων ἢ μέθη. Διὸ καὶ πάντων πενέστερον ἑαυτὸν οὗτος ἡγήσεται, μᾶλλον δὲ καὶ ἔστι 211 πενέστερος. Οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία ἴκρνονται· καὶ ἐκεῖνος ἡ μάλιστα ἐστίν ὁ πάντων πτωχότατος, ὁ αἰεὶ τοῦ πλείονος ἐπιθυμῶν, καὶ μηδέποτε στήσαι δυνάμενος τὴν πονηρὰν ταύτην ἐπιθυμίαν. Διὰ δὲ ταῦτα πάντα φεύγωμεν τὴν φιλαργυρίαν, τὴν πτωχοποιὸν, τὴν ψυχοφθόρον, τὴν γεέννης φίλην, τὴν ἐχθρὰν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὴν μητέρα πάντων ὁμοῦ τῶν κακῶν· καὶ καταφρονῶμεν χρημάτων, ἵνα ἀπολαύσωμεν χρημάτων, καὶ ἔμετὰ χρημάτων ἡ ἀπολαυσώμεθα καὶ τῶν Β ἡ ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ.

¹ Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ ἡ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.

ἘΠΕΙΔΗ γὰρ ἐφόβησεν αὐτοὺς ἱκανῶς, τὰ παλαιὰ C

¹ CAP. X. v. 13.

¹ ἀπὸ in marg. D. Legebatur μόνον.

² ὅταν] μάλιστα ὅταν C. Aret.

³ μόνον C.D.E.F.

⁴ κρίνεται D. ⁵ μάλιστα libri omnes. μᾶλλον Edd.

⁶ μετὰ τῶν χρ. C. ⁷ ἀπολαύσωμεν E. ἀπολαυσόμεθα ex corr. D. Statim καὶ om. A.

⁸ ἀποκειμένων omnes. ἐπηγγελμένων Edd. Μοx χάριτι καὶ φιλαργυρίᾳ τοῦ κ. C.F. HOM. XXIV. ⁹ δύνασθαι] + ὑμᾶς C.E. non Mosq.

¹⁰ ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδήπερ C. Aret.

διηγησάμενος παραδείγματα, καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐνέβαλεν, εἰπὼν,
 “Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ,” ἦσαν δὲ καὶ πειρασμοὺς
 ἐννηνοχότες πολλοὺς, καὶ γυμνασάμενοι πολλάκις ἐν τούτοις·
 “Καὶ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ, φησὶ, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμφῳ
 πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς” ἵνα μὴ λέγωσι, τί φοβεῖς ἡμᾶς
 καὶ δεδίττη; οὐκ ἐσμὲν τούτων ἀμελέτητοι τῶν κακῶν· καὶ
 γὰρ ἠλάθημεν καὶ ἐδιώχθημεν καὶ πολλοὺς καὶ συνεχεῖς ὑπε-
 μείναμεν κινδύνους· καταστέλλων αὐτῶν πάλιν τὸ φύσημα,
 φησὶ, “Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος”
 2“Τοιούτόςτι, μικρὸς, βραχὺς, σύμμετρος. Τὸ γὰρ ἀνθρώπινον
 ἐπὶ τοῦ μικροῦ λέγει, ὥς ὅταν λέγῃ· 2“Ἀνθρώπινον λέγω
 διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν.” Μὴ τοίνυν μέγα φρο-
 νεῖτε, φησὶν, ὥς περιγεγόμενοι τοῦ κλυδωνίου· οὐδέποτε γὰρ
 εἶδετε κίνδυνον θάνατον ἀπειλοῦντα, οὐδὲ πειρασμὸν σφαγὴν
 ἐπανατεινόμενον· ὃ καὶ Ἑβραίοις ἔλεγεν· 3“Οὐπω μέχρῃς
 αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.”
 Εἴτα ἐπειδὴ ἐφόβησεν, ὅρα πῶς ἑαυτοὺς πάλιν ἀνίστησι, 4καὶ
 ἀνίστησι μετὰ τοῦ πείσαι μετριάζειν, λέγων· “Πιστὸς δὲ ὁ
 θεὸς, ὃς οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.” Ἄρα
 Εἰσὶ πειρασμοὶ, οὓς οὐ δυνατόν ὑπενεγκεῖν. Καὶ τίνες οὗτοι;
 Πάντες, ὥς εἰπεῖν· τὸ γὰρ δυνατόν ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ῥοπῇ (396)
 κεῖται, ἣν διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπισπώμεθα γνώμης. Διόπερ
 ἵνα μάθῃς 5καὶ ἴδῃς, ὅτι οὐ μόνον ἐκείνους τοὺς ὑπερβαίνοντας
 ἡμῶν τὴν δύναμιν, ἀλλ’ οὐδὲ τούτους τοὺς ἀνθρωπίνους ἐνι
 χωρὶς τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας ῥαδίως ἔνεγκεῖν, ἐπήγαγεν· “Ἀλλὰ
 ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι
 ὑπενεγκεῖν.” Οὐδὲ γὰρ ἐκείνους τοὺς συμμέτρους, ὅπερ ἔφην,
 φησὶ, τῇ ἰδίᾳ δυνάμει διοίσομεν· ἀλλὰ κἀνταῦθα τῆς παρ’
 αὐτοῦ δεόμεθα συμμαχίας, ὥστε αὐτοὺς 6διεξελεῖν, καὶ πρὶν
 212 ἢ διεξελεῖν, ἐνεγκεῖν. Αὐτὸς γὰρ καὶ τὴν ὑπομονὴν δίδωσι,
 καὶ τὴν ταχείαν ἀπαλλαγὴν ἐπάγει, ὥστε καὶ ταύτη φορητὸν
 γενέσθαι τὸν πειρασμόν. Τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπὼν, “ποιήσει
 καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν” καὶ πάντα αὐτῷ
 ἀνατίθῃσι. 4“Διόπερ, ἀδελφοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδω-
 λολατρείας.” Πάλιν αὐτοὺς θεραπεύει τῷ τῆς συγγενείας
 ὀνόματι, καὶ μετὰ 1πολλοῦ τοῦ τάχους ἐπείγει τῆς ἀμαρτίας

2 Rom. vi. 19.

3 Hebr. xii. 4.

4 v. 14.

5 αὐτοὺς πάλιν] Sic A.C.E.F. πάλιν αὐτοὺς Edd. 6 Verba καὶ ἀνίστησι,
 quae exciderant, obtulit noster E. 7 καὶ ἴδῃς] ἀκριβῶς C. Aret. καὶ εἰδῇς
 Cat. 8 ὑπενεγκεῖν F. Cat. 9 τί ἐστὶ τοῦτο; C. Utrumque
 vertit Aret. 10 καὶ διεξελεῖν F. 11 πολλοῦ τ. τ. ἐπείγει] πολλῆς ἐπ. τῆς
 ταχύτητος D.

ἀπαλλαγῆναι ταύτης. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀπόστητε, ἀπλῶς, ἀλλὰ, “φεύγετε” καὶ τὸ πρᾶγμα εἰδωλολατρείαν καλεῖ, ^kκαὶ οὐκέτι διὰ τὴν τοῦ πλησίον βλάβην ἀφίστασθαι μόνον κελεύει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ’ ἑαυτὸ δείκνυσιν ἰκανὸν μεγάλην ^B ἐνεγκεῖν λύμην. ⁵“Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι.” Ἐπειδὴ ¹γὰρ μέγα ἐφθέγγετο, καὶ τὴν κατηγορίαν ἡῤῥησεν, εἰδωλολατρείαν καλέσας, ἵνα μὴ δόξη τραχύνειν αὐτοὺς καὶ φορτικὸν ποιεῖν τὸν λόγον, αὐτοῖς λοιπὸν ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν, καὶ μετ’ ἐγκωμίου καθίζει ^mτοὺς δικάζοντας. “Ὡς φρονίμοις γὰρ λέγω,” φησὶν· ὅπερ σφόδρα θαρροῦντός ἐστι τοῖς ⁿοἰκείοις δικαιώμασι, τὸ τὸν ἐγκαλούμενον αὐτὸν καθίσαι τῶν λεγομένων κριτὴν. Τοῦτο καὶ τὸν ἀκροατὴν αἶρει μεϊζόνως, ὅταν μὴ ὡς ἐπιτάττων, μηδὲ ὡς νομοθετῶν, ἀλλ’ ὡς συμβουλευὼν καὶ παρ’ αὐτοῖς ἐκείνοις δικάζόμενος, οὕτω δια- ^Cλέγεται. Ἰουδαίοις μὲν γὰρ, ἅτε ἀνοητότερον διακειμένοις καὶ παιδικώτερον, οὐχ οὕτως ὁ θεὸς διελέγετο, ^oοὐδὲ πανταχοῦ τὰς αἰτίας αὐτοῖς ἔλεγε τῶν ἐπιταγμάτων, ἀλλ’ ἐκέλευε μόνον. Ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ πολλῆς ἐλευθερίας ἀπελαύσαμεν, καὶ ^pσυμβουλῆς ἀπολαύομεν, καὶ ὡς φίλοις διαλέγεται, καὶ φησιν· οὐ δέομαι ^qἐτέρων δικαστῶν· αὐτοὶ μοι τὴν ψῆφον ὑμεῖς φέρετε ταύτην, ὑμᾶς λαμβάνω κριτάς.

⁶“Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ ἐστί;” Τί λέγεις, ὦ μακάριε Παῦλε; Θέλων ἐντρέψαι τὸν ἀκροατὴν, καὶ μυστηρίων μεμνη- ^Dμένος φρικτῶν, εὐλογίας ποτήριον καλεῖς τὸ ποτήριον τὸ φοβερόν καὶ φρικτωδέστατον ἐκεῖνο; Ναὶ, φησὶν· οὐ γὰρ μικρὸν τὸ εἰρημένον. Εὐλογίαν γὰρ ὅταν εἶπω, ^sεὐχαριστίαν λέγω· εὐχαριστίαν δὲ ὅταν εἶπω, πάντα ἀναπτύσσω τὸν τῆς εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ θησαυρὸν, καὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀναμιμνήσκω δωρεῶν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐπιλέγοντες τῷ ποτηρίῳ τὰς ἀφάτους εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ, καὶ ὅσων ἀπολελούκαμεν, οὕτως ^tαὐτῷ προσάγομεν καὶ κοινωνοῦμεν, εὐχαριστοῦντες ὅτι τῆς πλάνης ἀπῆλλαξε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· ὅτι μακρὰν ὄντας, ἐγγὺς ἐποίησεν· ὅτι ἐλπίδα μὴ ἔχοντας καὶ ἀθέους ἐν τῷ κόσμῳ, ἀδελφούς ἑαυτοῦ κατεσκεύασε καὶ ^E

5 v. 15.

6 v. 16.

^k καὶ] ὥστε C. Aret. ¹ γὰρ in marg. C. ^m τοὺς] αὐτοὺς F. τούτους ex corr. A. ⁿ οἰκείοις] ἰδίους F. ^o οὐδὲ] + γὰρ C. Aret. ^p συμβολῆς C. post ἀπολαύομεν addens λοιπόν. ^q ἐτέρων] καὶ ἐτέρων E. ^r χυ] κύ F. hic et infra bis. ^s Haec εὐχαριστίαν λέγω, εὐχαριστίαν δὲ ὅταν εἶπω, quae desunt in Editis, leguntur in nostris C.E.F. (etiam D. in marg.) et Reg. apud Montef. Ita etiam Aret. ^t αὐτῷ A.C.D.E. Edebatur αὐτό. Statim προσαγόμεθα ex corr. A. προσερχόμεθα C. Aret.

συγκληρονόμους. Ὑπὲρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων εὐχαριστοῦντες, οὕτω πρόσιμεν. Πῶς οὖν οὐκ ἐναντία ποιεῖτε, φησὶν, ὦ Κορίνθιοι, εὐλογοῦντες μὲν τὸν θεόν, ὅτι τῶν εἰδώλων ὑμᾶς ἀπήλλαξε, πάλιν δὲ ἐπὶ τὰς ἐκείνων τρέχοντες τραπέζας; “Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστί;” Σφόδρα πιστῶς καὶ φοβερῶς εἶρηκεν. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ὅτι τοῦτο τὸ ἐν τῷ
 213 ποτηρίῳ ὄν, ἐκεῖνό ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ῥεῦσαν, καὶ ἐκείνου μετέχομεν. Ποτήριον δὲ εὐλογίας ἐκάλεσεν, ἐπειδὴ αὐτὸ μετὰ χειρᾶς ἔχοντες, οὕτως αὐτὸν ἀνυμνοῦμεν, θαυμάζοντες, ὡς ἐκπληττόμενοι τῆς ἀφάτου δωρεᾶς, εὐλογοῦντες ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξέχεεν, ἵνα μὴ μείνωμεν ἐν τῇ πλάνῃ· καὶ οὐ μόνον ἐξέχεεν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἡμῖν αὐτοῦ μετέδωκεν. Ὡστε εἰ αἵματος ἐπιθυμοῦμεν, φησὶ, μὴ τὸν τῶν εἰδώλων βωμὸν τῷ (397) τῶν ἀλόγων φόνῳ, ἀλλὰ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐμὸν τῷ ἐμῷ φοίνισσε αἵματι. Τί τούτου φρικωδέστερον; τί δὲ φιλοστοργότερον, εἰπέ μοι; Τοῦτο καὶ οἱ ἐρώντες ποιοῦσιν· ὅταν Βῖδωσι τοὺς ἐρωμένους τῶν ἀλλοτρίων ὡς ἐφιεμένους καὶ τῶν οἰκείων καταφρονούντας, τὰ αὐτῶν διδόντες πείθουσιν ἀποστήναι τῶν ἐκείνων. Ἀλλ’ οἱ ἐρώντες μὲν ὡς ἐν χρήμασι καὶ ἱματίοις καὶ κτήμασι ταύτην ἐπιδείκνυνται τὴν φιλοτιμίαν, ἐν αἵματι δὲ οὐδεὶς οὐδέποτε· ὁ δὲ Χριστὸς καὶ ἐν τούτῳ τὴν κηδεμονίαν ἐπέδειξατο καὶ τὴν θερμὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην. Καὶ ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ, ἐπειδὴ ἀτελέστερον διέκειντο, ὃ τοῖς εἰδώλοις προσέφερον αἷμα, τοῦτο αὐτὸς ὑπέμεινε καταδέξασθαι, ἵνα ἀποστήσῃ ἐκείνων, ὃ καὶ αὐτὸ πάλιν ἀφάτου φιλοστοργίας ἦν· ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τὸ πολλῷ φρικωδέστερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὴν
 C ἱεουργίαν ὡς μετεσκεύασε, καὶ τὴν θυσίαν αὐτὴν ἀμείψας, καὶ ἀντὶ τῆς ὧν ἀλόγων σφαγῆς ἑαυτὸν ὡς προσφέρειν κελεύσας. “Ὁ ἄρτος, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστί;” Διὰ τί μὴ εἶπε, μετοχή; Ὅτι πλέον τι δηλώσαι ἡβουλήθη, καὶ πολλὴν ἐνδείξασθαι τὴν ὡς συνάφειαν. Οὐ γὰρ τῷ μετέχειν μόνον καὶ μεταλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐνοῦσθαι κοινωνοῦμεν. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἥνωται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτῷ διὰ τοῦ ἄρτου τούτου ἐνούμεθα. Διὰ τί δὲ προσέθηκεν, “ὃν κλῶμεν;” Τοῦτο γὰρ ἐπὶ μὲν τῆς εὐχαριστίας ἐστὶν ἰδεῖν γινόμενον· ἐπὶ δὲ τοῦ σταυροῦ

^u τῷ accessit ex libris omnibus. ^v καὶ ἐκπληττ. C. ^w ἐφιεμένους] Sic nostri omnes et Reg. ap. Montef. ἐπιθυμοῦντας Edd. ^x ἐν κτήμασι καὶ χρ. καὶ ἱματίοις Edd. contra consensum librorum. ^y ἦν] + τεκμήριον E. ^z κατεσκεύασε F. ^a τῶν est in A.C.E. non in Edd. ^b φέρειν A. ^c συμφωνίαν D.

οὐκέτι, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον τούτῳ· ⁷“Ὅστων γὰρ αὐτοῦ, D
φησὶν, οὐ συντριβήσεται.” Ἀλλ’ ὅπερ οὐκ ἔπαθεν ἐπὶ τοῦ
σταυροῦ, τοῦτο πάσχει ἐπὶ τῆς προσφορᾶς διὰ σέ, καὶ ἀνέχεται
διακλόμενος, ἵνα πάντας ἐμπλήσῃ.

Εἶτα ἐπειδὴ εἶπε, “κοινωνία τοῦ σώματος,” τὸ δὲ κοινωνοῦν
ἕτερόν ἐστιν ἐκείνου, οὗ κοινωνεῖ, καὶ ταύτην τὴν δοκοῦσαν
εἶναι μικρὰν διαφορὰν ἀνείλεν. Εἰπὼν γὰρ, “κοινωνία τοῦ
σώματος,” ἐζήτησε πάλιν ἐγγύτερόν τι εἰπεῖν· διὸ καὶ ἐπήγα-
γεν, ⁸“Ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμά ἐσμεν οἱ πολλοί.” Τί γὰρ
λέγω κοινωνίαν, φησὶν; αὐτό ἐσμεν ἐκείνο τὸ σῶμα. Τί γὰρ
ἐστιν ὁ ἄρτος; Σῶμα Χριστοῦ. Τί δὲ γίνονται οἱ μεταλαμ- E
βάνοντες; Σῶμα Χριστοῦ· οὐχὶ σώματα πολλὰ, ἀλλὰ σῶμα
ἓν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἄρτος ἐκ πολλῶν συγκεείμενος κόκκων
ἦνται, ὡς μηδαμοῦ φαίνεσθαι τοὺς κόκκους, ἀλλ’ εἶναι μὲν
αὐτοὺς, ἄδηλον δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν διαφορὰν τῇ συναφείᾳ·
οὕτω καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ Χριστῷ συναπτόμεθα. ^dΟὐδὲ
γὰρ ἐξ ἑτέρου μὲν σώματος σὺ, ^eἐξ ἑτέρου δὲ ^fἐκεῖνος τρέφεται,
ἀλλ’ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάντες· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· “Οἱ γὰρ ²¹⁴
πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.” Εἰ δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ,
καὶ τὸ αὐτὸ γινόμεθα πάντες, διὰ τί μὴ καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην
ἐπιδεικνύμεθα, καὶ γινόμεθα καὶ κατὰ τοῦτο ἓν; Καὶ γὰρ
^hκαὶ τὸ παλαιὸν ἐπὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων τοῦτο ἦν.
⁹“Τοῦ γὰρ πλήθους τῶν ⁱπιστευσάντων, φησὶν, ἦν ἡ καρδιά
καὶ ἡ ψυχὴ μία.” Ἀλλ’ οὐχὶ νῦν, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν·
πολλοὶ καὶ ποικίλοι μεταξὺ πάντων οἱ πόλεμοι, καὶ θηρίων
χαλεπώτερον πρὸς τὰ ἀλλήλων διακείμεθα μέλη. Καὶ ὁ μὲν
Χριστὸς τοσοῦτόν σε διεστηκότα ἑαυτῷ ἠνώσε· σὺ δὲ οὐδὲ
τῷ ἀδελφῷ ἀξιοῖς ἠνώσθαι μετὰ ἀκριβείας τῆς προσηκούσης, B
ἀλλὰ ἀποσχίζεις ^kσαυτὸν, τοσαύτης καὶ ἀγάπης καὶ ζωῆς
ἀπολαύσας παρὰ τοῦ δεσπότου. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τὸ σῶμα
αὐτοῦ ἔδωκεν· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ προτέρα τῆς σαρκὸς φύσις ἢ ἀπὸ
γῆς διαπλασθεῖσα, ^lἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔφθασε νεκρωθῆναι καὶ
ζωῆς γενέσθαι ἔρημος, ἑτέραν, ὡς ἂν εἴποι τις, μᾶζαν καὶ ζύμην
ἐπεισέγαγε, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, φύσει μὲν οὖσαν τὴν αὐτὴν,
ἁμαρτίας δὲ ἀπηλλαγμένην καὶ ζωῆς γέμουσαν· καὶ πᾶσιν
ἔδωκεν αὐτῆς μεταλαμβάνειν, ἵνα ταύτῃ τρεφόμενοι, καὶ τὴν

⁷ Joan. xix. 36.⁸ v. 17.⁹ Act. iv. 32.

^d οὐδὲ omnes. οὐ Edd. ^e ἐξ om. D. ^f ἐκεῖνος] ἄλλος A.D.F. ἕτερος
Sav. marg. ^g ἔλεγεν A.D.F. ^h καὶ om. F. ⁱ πιστευόντων F. ^k σαυτὸν
pro vulgato σεαυτὸν C.D.E.F. Statim καὶ ζωῆς καὶ ἀγάπης inverso ord. C.E.
^l ὑπὸ F.

Ἐπρωτέραν ἀποθέμενοι τὴν νεκρὰν, εἰς τὴν ^μζῶσαν καὶ ἀθά-
νατον διὰ τῆς τραπέζης ἀνακερασθῶμεν ταύτης.

¹⁰“Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· ^οοὐχ οἱ ἐσθίοντες
τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶ;” Πάλιν ἀπὸ τῆς
παλαιᾶς καὶ εἰς τοῦτο ἐνάγει. Ἐπειδὴ γὰρ ^οπολὺ τοῦ μεγέ-
θους τῶν λεχθέντων ἦσαν ταπεινότεροι, καὶ ἀπὸ τῶν προτέρων
αὐτοὺς καὶ συνήθων πείθει. Καὶ καλῶς, “κατὰ σάρκα,” φησὶν,
ὥς αὐτῶν κατὰ πνεῦμα ὄντων. ^αὉ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι
κἂν ἀπὸ τῶν παχυτέρων παιδεύητε, ὅτι οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας (398)
κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶν. Ὁρᾷς πῶς δείκνυσιν οὐκ
ἔχοντας γνῶσιν τελείαν τοὺς δοκοῦντας εἶναι τελείους, εἶγε
Ἐμὴ δὲ τοῦτο ἴσασιν, ὅτι κοινωνία τις ἀπὸ τούτων ^ρκαὶ φιλία
πολλοῖς πολλάκις πρὸς δαίμονας γίνεται, κατὰ μικρὸν τῆς
συνηθείας αὐτοὺς ἐφελκομένης; Εἰ γὰρ ἐπ’ ἀνθρώπων τὸ κοινω-
νεῖν ἁλῶν καὶ τραπέζης φιλίας ἀφορμὴ καὶ σύμβολον γίνεται,
ἐγχωρεῖ καὶ ἐπὶ δαιμόνων τοῦτο συμβῆναι. Σὺ δέ μοι σκόπει,
πῶς ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων οὐκ εἶπεν, ὅτι τῷ θεῷ κοινωνοῦσιν,
ἀλλὰ, “κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶ” καὶ γὰρ κατεκαίετο
τὸ ^ιτιθέμενον· ἐπὶ δὲ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ οὐχ οὕτως·
^ιἀλλὰ πῶς; “Κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ ^κκυρίου ἐστίν.” Οὐ
γὰρ ^ιτῷ θυσιαστηρίῳ, ἀλλ’ αὐτῷ τῷ Χριστῷ κοινωνοὶ γι-
νόμεθα. Εἰπὼν ^νδὲ, ὅτι κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσὶν, εἶτα
δείσας μὴ δόξῃ ^ωὥσπερ ἰσχὺν ἐχόντων τῶν εἰδώλων διαλέγεσθαι
καὶ δυναμένων τι βλάψαι, ὅρα πῶς αὐτὰ καθαιρεῖ πάλιν
λέγων· ¹¹“Τί οὖν φημι; ^κοὐχ ὅτι εἰδωλὸν τί ἐστίν· ἢ ὅτι
εἰδωλόθυτόν ^ιτί ἐστι.” Ταῦτα δὲ λέγω, φησὶ, καὶ ἀπάγω,
οὐχ ὥς δυναμένων βλάψαι τι τῶν εἰδώλων ἢ ἰσχὺν ἐχόντων·
οὐδὲν γὰρ ἐστίν· ἀλλὰ βούλομαι καταφρονεῖν αὐτῶν ὑμᾶς.
Καὶ εἰ βούλει καταφρονεῖν, φησὶ, τίνος ἕνεκεν μετὰ σπουδῆς
²¹⁵αὐτῶν ἡμᾶς ^αἀπάγεις; “Ὅτι οὐ προσάγεται τῷ δεσπότῃ τῷ
σῷ. ¹²“^αΑ γὰρ θύει, φησὶ, τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ
θεῷ.” Μὴ τοίνυν ^βτρέχετε ἐπὶ τὰ ἐναντία. Οὐδὲ γὰρ, εἰ

10 v. 18.

11 v. 19.

12 v. 20.

^μ ζῶσαν καὶ ἀθ.] Sic C.E.F. et Reg. apud Montef. necnon Aret. ζῶν καὶ
ἀθάνατον A. ζῶν τὴν ἀθάνατον Edd. ^ο οὐχὶ F. Mosq. 7. ^ο πολλοὶ F.
^ρ καὶ φ. π. π. om. D. Mox haec κατὰ μικρὸν—ἐφελκομένης in marg. habet
idem. ^ι τιθέμενον omnes. τεθειμένον Edd. ^ι ἀλλὰ πῶς;] ἀλλ’ ἐτέρως
πῶς C. sed aliter: quomodo? Aret. ^κ κυρίου ἐστίν] Χριστοῦ ἐστι, φησὶ C.
Aret. ^ι τῷ θυσιαστηρίῳ A.D.E.F. Statim ἀλλ’ αὐτῷ τῷ Χριστῷ solus F.
Edebatur τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. ^ω ὥσπερ C.D. et ex
corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ^κ οὐχ ὅτι] Sic nostri omnes et
Mosqq. οὐχ aberat. ^ι τι om. E. erasum in D. ^α ἀπάγεις libri omnes et
Aret. Legebatur ἀπάγει. ^α α] Sic C.D.F. Mosqq. δ Edd. ^β τρέχε F.

βασιλέως υἱὸς ^cἦς, εἶτα τῆς πατρικῆς ^dἀπολαύων τραπέζης, ἀφείς ἐκείνην, τῆς τῶν ^eκαταδίκων καὶ δεσμωτῶν ἠθέλησας κοινωνῆσαι ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἐπέτρεψεν αὖν ὁ πατήρ, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς αὖν ἀπήγαγε τῆς σφοδρότητος, οὐχ ὥς δυναμένης τῆς τραπέζης βλάψαι, ἀλλ' ὥς καταισχυνοῦσής σου τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν τράπεζαν τὴν βασιλικήν. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι οἰκέται εἰσὶ προσκεκρουκότες, ἡτιμωμένοι, κατάδικοι, B δεσμῶται, ἀφορήτῳ κολάσει τηρούμενοι, μυρίοις ὑπεύθυνοι κακοῖς. Πῶς οὖν οὐκ αἰσχύνῃ κατὰ τοὺς λαιμάργους καὶ ἀνελευθέρους, ὅταν θῶσι τράπεζαν οἱ κατάδικοι οὗτοι, τρέχων ἐκεῖ καὶ μετέχων τῶν προκειμένων; Διὰ δὲ τοῦτο ἀπάγω. Ὁ γὰρ σκοπὸς τῶν ^fθυόντων καὶ τὸ πρόσωπον τῶν δεχομένων ἀκαθαρτα ποιεῖ τὰ προκείμενα. “Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.” Εἶδες φιλίαν πατρὸς κηδεμονικοῦ; εἶδες καὶ αὐτὸ τὸ ῥῆμα πολλὴν ἔχον τὴν ἔμφασιν τῆς διαθέσεως; Οὐδὲν γὰρ βούλομαι κοινὸν ἔχειν ὑμᾶς πρὸς ἐκείνους, φησὶν. Εἶτα ἐπειδὴ ἐν τάξει παραινέσεως τὸν λόγον εἰσήγαγεν, ἵνα μὴ τις τῶν παχυτέρων καταφρονήσῃ, ὥς ἐξουσίαν ἔχων, ἐπειδὴ εἶπεν, “Οὐ θέλω,” καὶ, “Ὑμεῖς κρίνατε,” ἀποφαί- C νεται λοιπὸν καὶ νομοθετεῖ λέγων. ¹³ “Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων.” Καὶ ἀρκεῖται τοῖς ὀνόμασι μόνοις εἰς τὴν ^gἀπαγωγὴν. Εἶτα καὶ ἐντρεπτικῶς ¹⁴ “Ἡ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;” Τουντέστι, ^hπειράζομεν αὐτὸν, εἰ δύναται κολάσαι ἡμᾶς, καὶ παρακνίζομεν αὐτὸν, πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀποχωροῦντες, καὶ μετὰ τῶν αὐτοῦ πολεμίων ταττόμενοι; Τοῦτο δὲ εἶπε, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς παλαιᾶς ἱστορίας καὶ πατρικῆς D παρανομίας. Διὸ καὶ τῇ λέξει ταύτῃ κέχρηται, ἥ καὶ ⁱπρὸς Ἰουδαίους ὁ Μωϋσῆς ἐχρήσατό ποτε, ἐγκαλῶν ὑπὲρ εἰδωλολατρείας ¹ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ. ¹⁵ “^mΑὐτοὶ γὰρ, φησὶ, παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεῷ, παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.” “Μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;” Εἶδες πῶς φοβερῶς, πῶς φρικτῶς ἐπέπληξεν, αὐτὰ διασείσας αὐτῶν τὰ νεῦρα, καὶ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ σφόδρα αὐτῶν καθαψάμενος, καὶ κατε-

¹³ v. 21.¹⁴ v. 22.¹⁵ Deut. xxxiii. 21.

^c ἦς Edd. ^d ἀπολαύειν F. ^e Haec καταδίκων καὶ deerant in Edd. ante Benedictinam, repugnantibus libris. ^f θυόντων] μεθυόντων ante corr. C. ^g ἀπαγωγὴν E.F. Veron. ^h πειρ.] μὴ πειρ. D.F. ⁱ αὐτῷ F. αὐτῶν E. et a pr. man. A. ^k πρὸς τοὺς Ἰουδ. F. ¹ ἐκ] καὶ ἐκ A. ^m αὐτοὶ γὰρ παρὲς. με γὰρ φησιν ἐπ' οὐ θεῷ F.

νεγκῶν αὐτῶν τὸ φύσημα; Καὶ διὰ τί μὴ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα τέθεικε, φησὶν, ἅ μάλιστα ἂν αὐτοὺς ἀπήγαγεν; Ὅτι ἔθος Εὐαγγέλιον διὰ πλειόνων ἅ βούλεται κατασκευάζειν, καὶ τὰ ἰσχυρότερα ὕστερον τιθέναι, καὶ ἐκ περιουσίας νικᾶν. Διὰ δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν καταδεεστέρων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ κέφαλαιον (399) ἦλθε τῶν κακῶν. Οὕτω γὰρ καὶ τοῦτο εὐπαράδεκτον μᾶλλον ἐγένετο, τοῖς προτέροις τῆς διανοίας αὐτῶν καταλεανθείσης.

16 “ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ’ οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.” Ρ’ Ὁρᾷς σύνεσιν ἡκριβωμένην; Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς λέγειν, ὅτι τέλειός εἰμι καὶ κύριος ἑμμαντοῦ, καὶ οὐδὲν βλαπτόμενος ἀπογεύομαι τῶν προκειμένων·
216 ναὶ, φησὶ, τέλειος μὲν εἶ καὶ ἱσαυτοῦ κύριος· ἀλλὰ μὴ τοῦτο σκόπει, ἀλλ’ εἰ μὴ βλάβην ἔχει τὸ γινόμενον, ἀλλ’ εἰ μὴ καταστροφὴν. Καὶ γὰρ ἀμφότερα εἶρηκεν, “ Οὐ πάντα συμφέρει, οὐ πάντα οἰκοδομεῖ,” λέγων, ὅτι καὶ τὸ μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τιθεῖς. Ἐπὶ τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, οὐ συμφέρει, τὴν ἐκείνου ἀπώλειαν αἰνιττομένου ἐστὶ· τὸ δὲ εἰπεῖν, οὐκ οἰκοδομεῖ, τὸ τοῦ ἀδελφοῦ σκάνδαλον. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “ Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω” ὃ πανταχοῦ ὡς καὶ διὰ πάσης κατασκευάζει ἐπιστολῆς, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ὡς Β’ ὅταν λέγῃ·
17 “ Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσε” καὶ πάλιν, “ Καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ὡς ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμμαντοῦ συμφέρον” καὶ ἐνταῦθα πάλιν· οὐ μὴν ἐπεξεργάζεται αὐτὸ ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διὰ πολλῶν αὐτὸ κατεσκεύασε, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι οὐδαμοῦ τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος ἐγένετο, καὶ ἀνόμοις ὡς ἄνομος, καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ ἑαυτοῦ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ οὐχ ἀπλῶς ἐχρήσατο, ἀλλ’ εἰς τὸ πᾶσι συμφέρον, δουλεύων ἅπασιν· ὀλίγοις ἀρκεσθεῖς ῥήμασιν ἐνταῦθα ἀπηλλάγη, εἰς μνήμην διὰ τῶν ὀλίγων τούτων παραπέμπων τῶν εἰρημένων αὐτοὺς ἀπάντων.

C * Ταῦτ’ οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, ἀγαπητοί, προνοῶμεν τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν ἐνότητα τὴν πρὸς αὐτοὺς διατηρῶμεν. Εἰς τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ἡ θυσία ἐκείνη ἐνάγει ἡ φοβερὰ καὶ φρικώδης, κελεύουσα ἡμῖν μεθ’ ὁμονοίας αὐτῇ μάλιστα προσιέναι καὶ θερμῆς ἀγάπης, καὶ ἀετοὺς γενομένους ἐντεῦθεν, οὕτω πρὸς αὐτὸν ἵπτασθαι τὸν

16 v. 23, 24.

17 Rom. xv. 3. 1 Cor. x. 33.

ἂν om. F. ὕστερα F. ὅρα F. ἑαυτοῦ F. ἑαυτοῦ F.
 * καὶ om. C. τῷ μὲν C.D.E. Mox τῷ δὲ C.E. καὶ om. A.
 ὡς ἀρέσκων A. Mox τὸ ἑαυτοῦ a pr. man. idem. x HΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης
 τῆς εἰς τὸν πλησίον, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸ τοῦ κυρίου σῶμα· καὶ ὅτι δεῖ ἐπι-
 μελεῖσθαι καθαρότητος, καὶ προσιέναι τῇ ἀγίᾳ μεταλήψει.

οὐρανόν· ὧμαλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν. ¹⁸ “Ὅπου γὰρ τὸ πτώμα, φησὶν, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί·” πτώμα καλῶν τὸ σῶμα διὰ τὸν θάνατον. Εἰ μὴ γὰρ ²ἐκεῖνος ἔπεσεν, ἡμεῖς οὐκ ἂν ἀνέστημεν. Ἀετοὺς δὲ καλεῖ, δεικνὺς ὅτι καὶ ὑψηλὸν εἶναι δεῖ τὸν προσιόντα τῷ σώματι τούτῳ, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν γῆν κοινὸν ἔχειν, μηδὲ κάτω σύρεσθαι καὶ ἔρπειν, ἀλλ’ ἄνω ³πέτασθαι ^D διηνεκῶς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐνορᾶν, καὶ ὀξυδερκές τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἔχειν· ἀετῶν γὰρ, οὐ κολοιῶν αὕτη ἡ τράπεζα. Οὗτοι καὶ τότε ἀπαντήσονται ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνοντι οἱ νῦν ἀξίως ἀπολαύοντες, ὥσπερ οὖν οἱ ἀναξίως τὰ ἔσχατα πείσονται. Εἰ γὰρ βασιλέα τις οὐκ ἂν ἀπλῶς ^bδέξαιτο· ^cτί λέγω βασιλέα; ἱματίου μὲν οὖν βασιλικοῦ οὐκ ἂν τις ἀπλῶς ἄψαιτο χερσὶν ἀκαθάρτοις, καὶ ἐπ’ ἐρημίας ἦ, καὶ μόνος ἦ, καὶ μηδεὶς ὁ παρών· καίτοιγε οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ἱμάτιον, ἢ σκωλήκων νήματα ^dκαὶ σπητῶν. Εἰ δὲ τὴν βαφήν ^eθαυμάζεις, καὶ αὕτη νεκρωθέντος ἰχθύος ἐστὶν αἷμα· ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἂν τις ἔλοιτο ῥυπαραῖς αὐτοῦ κατατολμῆσαι χερσίν. Εἰ δὲ ἀνθρωπίνου ἱματίου οὐκ ἂν τις τολμήσειεν ἀπλῶς θιγεῖν, πῶς τὸ σῶμα τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ, τὸ ἁμωμον, τὸ καθαρὸν, τὸ τῇ θεῖᾳ ἐκείνῃ φύσει ὁμιλήσαν, ^fδι’ ὃ ἐσμεν καὶ ζῶμεν, δι’ ὃ πύλαι θανάτου κατεκλάσθησαν καὶ οὐρανοῦ ἀψίδες ἀνέφχθησαν, τοῦτο μετὰ τοσαύτης ὑβρεως ληψόμεθα; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ κατασφάξωμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀναισχυντίας, ἀλλὰ μετὰ φρίκης καὶ καθαρότητος ἀπάσης αὐτῷ προσίωμεν. Καὶ ὅταν αὐτὸ προ- ²¹⁷ κείμενον ἴδῃς, λέγε πρὸς ^gἑαυτόν· διὰ τοῦτο τὸ σῶμα οὐκέτι γῆ καὶ σποδὸς ἐγώ, οὐκέτι αἰχμάλωτος, ἀλλ’ ἐλεύθερος· διὰ τοῦτο τοὺς οὐρανοὺς ἐλπίζω, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀπολήψεσθαι ἀγαθὰ, τὴν ἀθάνατον ζωὴν, τὴν ^hἀγγέλων λῆξιν, τὴν μετὰ Χριστοῦ ὁμιλίαν· τοῦτο τὸ σῶμα ⁱπροσηλούμενον, μαστιζόμενον οὐκ ἠνεγκεν ὁ θάνατος· τοῦτο τὸ σῶμα καὶ ἥλιος σταυρούμενον ἰδὼν, τὰς ἀκτῖνας ἀπέστρεψε· διὰ τοῦτο καὶ καταπέτασμα ἐσχίζετο τότε, καὶ πέτραι ἐρρήγυντο, καὶ γῆ πᾶσα ⁽⁴⁰⁰⁾ ἐτινάσσετο· τοῦτο ἐκεῖνο τὸ σῶμά ἐστι τὸ ἡμαγμένον, τὸ ^B λόγχῃ πληγὲν, καὶ ^kσωτηρίους πηγὰς ἀναβλύσαν, τὴν τοῦ

¹⁸ Matth. xxiv. 28.

^γ Haec μάλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Aret. ² ἐκεῖνο E.F. ³ πέτασθαι D.E.F. et a pr. man. A. πέτεσθαι vulgo. ^b δέξαιτο C.F. et ex corr. A. δέξοιτο Edd. ^c τί] καὶ τί D. Idem mox μὲν οὖν in marg. habet. ^d Haec καὶ σπητῶν leguntur in nostris omnibus et Reg. Montefalconii, non in Edd. ^e θαυμάζεις F. ^f δι’ ὃ] δι’ οὐ bis E. et ex corr. D. ^g ἑαυτόν E.F. Veron. ^h τῶν ἀγγέλων A.D. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁱ προσηλούμενον A. ^k τὰς σωτηρίους Edd. τὰς om. C.E.

αἵματος, τὴν τοῦ ὕδατος τῇ οἰκουμένη πάσῃ. Βούλει καὶ ἐτέρωθεν τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μαθεῖν; Ἐρώτησον τὴν αἰμορροούσαν, ἵτην οὐκ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ περικειμένου αὐτῷ ἱματίου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτου ὀλοκλήρου, ἀλλὰ τοῦ κρασπέδου ἀψαμένην· ἐρώτησον τὴν θάλασσαν, τὴν ὑπὲρ τῶν νώτων ^μαὐτὸ βαστάξασαν· ἐρώτησον καὶ αὐτὸν τὸν διάβολον, καὶ εἰπέ· πόθεν ἔχεις τὴν πληγὴν τὴν ἀνιάτον; πόθεν οὐκέτι ἰσχύεις οὐδέν; πόθεν ἐάλως; τίνι κατεσχέθης φεύγων; καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸ σῶμα ἐρεῖ τὸ σταυρωθέν. Διὰ τούτου τὰ κέντρα αὐτοῦ κατεκλάσθη· διὰ τούτου ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ συνετρίβη· διὰ τούτου αἱ ^ηἀρχαὶ καὶ ^οαἱ ἐξουσίαι ἐδειγματίσθησαν. ¹⁹“Ἀπεκδυσάμενος γὰρ, φησὶ, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγματίσεν, ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας ^ραὐτοὺς ἐν αὐτῷ.” Ἐρώτησον καὶ τὸν θάνατον, καὶ εἰπέ· πόθεν ἀνῆρέθῃ σου τὸ κέντρον; πόθεν κατελύθη σου τὸ νίκος; πόθεν ἐξεκόπη σου τὰ νεῦρα; καὶ κόραις καὶ παιδίοις γέγονας καταγέλαστος, ὁ καὶ τυράννοισ καὶ δίκαιοις ἅπασιν ὧν πρὸ τούτου φοβερός; καὶ τὸ σῶμα **Δαίτιάσεται** τοῦτο. Ὅτε γὰρ τοῦτο ἐσταυροῦτο, τότε νεκροὶ ἀνέστησαν, ^ητότε τὸ δεσμωτήριον ἐκείνο ἐρράγη, καὶ αἱ χαλκαὶ ἐκλάσθησαν πύλαι, καὶ οἱ νεκροὶ ^ιἀφείθησαν, καὶ πυλωροὶ ἄδου πάντες ἔπτηξαν. Καίτοιγε εἰ τῶν πολλῶν εἰς ἦν, τούναντίον γενέσθαι ἔδει, τὸν θάνατον δυνατώτερον. Ἀλλ’ οὐκ ἐγένετο· οὐδὲ γὰρ τῶν πολλῶν εἰς ἦν. Διὰ τοῦτο ἐξελύετο ἐκεῖνος. Καὶ ὥσπερ οἱ τροφὴν ^βλαβόντες, ἦν οὐκ εἰσὶ δυνατοὶ κατασχεῖν, καὶ τὰ προαποκείμενα δι’ ἐκείνην ἐμοῦσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου γέγονε· τὸ σῶμα, ὅπερ οὐκ ἦν ἱκανὸς ^ικατεργάζεσθαι, λαβὼν, κακεῖνα ἐξέβαλεν ἅπερ ἔνδον εἶχε. Καὶ γὰρ **Εἰ** δίδινεν ἔχων αὐτὸν καὶ ἐθλίβετο, ^νἕως αὐτὸν ἤμεσε. Διό φησιν ὁ ἀπόστολος, ²⁰“Λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου.” Οὐδεμία γὰρ γυνὴ παιδίον ^ωκύουσα οὕτως ὠδίνει, ὥς ἐκεῖνος, τὸ σῶμα ἔχων τὸ δεσποτικόν, διεκόπτετο διασπώμενος. Καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ δράκοντος γέγονε τοῦ Βαβυλωνίου, ^κὅτε λαβὼν τὴν τροφὴν διερράγη μέσος, τοῦτο καὶ ἐπὶ τούτου. Οὐ γὰρ διὰ τοῦ στόματος πάλιν ἐξῆλθεν ὁ Χριστὸς τοῦ θανάτου, ἀλλ’

¹⁹ Coloss. ii. 15.

²⁰ Act. ii. 24.

¹ τὴν om. Veron. Sav. Mor. invitis libris. ^μ αὐτὸ] αὐτῶν F. Statim βαστάξασαν A.C.E.F. et ex corr. D. Neque aliter Veron. βαστάσασαν Sav. cet. ^η ἀρχαὶ] + αὐτοῦ C.E. et marg. D. ^ο αἱ om. A.C. ^ρ αὐτοὺς C.D.E.F. et a pr. man. A. αὐτὰς Edd. ^η τότε om. F. ^ι ἀφείθησαν nostri omnes et Reg. apud Montef. Legebatur ἀνέστησαν. surrexerunt Aret. ^β λαμβάνοντες D. ^κ κατεργάσασθαι F. et ex corr. A. ^ν ἕως] + ἄν C. ^ω κυοῦσα C. ^κ ὅτε C.E. Ita tacite edidit Montef. ὅτι vulgo.

αὐτὴν μέσσην διαρρήξας τὴν γαστέρα τοῦ δράκοντος καὶ ἀνα-
τεμὼν, οὕτως ἀπὸ τῶν ἀδύτων προήει μετὰ πολλῆς τῆς
λαμπρότητος, καὶ τὰς ἀκτῖνας ἀφίεις, οὐ μέχρι τούτου τοῦ 218
οὐρανοῦ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν ἄνω θρόνον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸ καὶ
ἀνήγαγε.

Τοῦτο τὸ σῶμα ἔδωκεν ἡμῖν καὶ κατέχειν καὶ ἐσθίειν, ὅπερ
ἀγάπης ἐπιτεταμένης ἦν. Οὓς γὰρ ἂν ὕφιλῶμεν, καὶ δια-
δάκνομεν πολλάκις. Διὸ καὶ ὁ Ἰῶβ τὸν ἔρωτα τῶν οἰκετῶν τὸν
περὶ αὐτὸν ἐνδεικνύμενος, ἔλεγεν ὅτι πολλάκις ἐκείνοι σφόδρα
αὐτὸν φιλοῦντες ἔλεγον, 21 “Τίς ἂν δῶῃ ἡμῖν τῶν σαρκῶν
αὐτοῦ πλησθῆναι;” Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τῶν σαρκῶν αὐτοῦ
ἔδωκεν ἡμῖν πλησθῆναι, εἰς φιλίαν πλείονα ἡμᾶς ἐπισπώμενος.
Προσίσωμεν τοίνυν μετὰ θερμότητος αὐτῷ καὶ πεπυρωμένης ἀγά- B
πης, 2 ἵνα μὴ χαλεπωτέραν ὑπομείνωμεν τιμωρίαν. “Ὅσῳ γὰρ
ἂν ὤμεν εὐηργετημένοι μεγάλα, τοσούτῳ μᾶλλον κολαζόμεθα
μειζόνως, ὅταν ἀνάξιοι τῆς εὐεργεσίας φανῶμεν. Τοῦτο τὸ
σῶμα 3 καὶ ἐπὶ φάτνης κείμενον ἠδέσθησαν μάγοι· καὶ ἄνδρες
ἀσεβεῖς καὶ βάρβαροι τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκίαν ἀφέντες, καὶ
ὁδὸν ἐστείλαντο μακρὰν, καὶ ἐλθόντες μετὰ φόβου καὶ τρόμου
4 πολλοῦ προσεκύνησαν. Μιμησώμεθα τοίνυν καὶ τοὺς βαρ-
βάρους ἡμεῖς οἱ τῶν οὐρανῶν πολῖται. Ἐκείνοι μὲν γὰρ
καὶ ἐπὶ φάτνης ἰδόντες καὶ ἐν καλύβῃ, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον C
ἰδόντες οἷον σὺ νῦν, μετὰ πολλῆς τῆς φρίκης 5 προσήεσαν·
σὺ δὲ οὐκ ἐν φάτνῃ ὀρέῃς, ἀλλ' ἐν θυσιαστηρίῳ, οὐ γυναῖκα
κατέχουσιν, ἀλλ' ἱερέα παρεστῶτα, καὶ πνεῦμα μετὰ πολλῆς
τῆς δαψιλείας τοῖς προκειμένοις ἐφιπτάμενον. 6 Οὐχ ἀπλῶς
αὐτὸ τοῦτο τὸ σῶμα ὀρέῃς, ὥσπερ ἐκείνοι, ἀλλ' οἶσθα αὐτοῦ
καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν οἰκονομίαν ἅπασαν, καὶ οὐδὲν ἀγνοεῖς
τῶν δι' αὐτοῦ τελεσθέντων, μετὰ ἀκριβείας μυσταγωγηθεῖς
ἅπαντα. Διαναστήσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς καὶ φρίξωμεν, καὶ
πολλῷ τῶν βαρβάρων ἐκείνων πλείονα ἐπιδειξώμεθα τὴν εὐ-
λάβειαν, ἵνα μὴ ἀπλῶς 7 μὴδὲ ὡς ἔτυχε προσελθόντες, πῦρ D
(401) ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν σωρεύσωμεν κεφαλὴν. Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ
ἵνα μὴ προσίσωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπλῶς προσίσωμεν. “Ὡσπερ γὰρ
τὸ ὡς ἔτυχε προσιέναι, κίνδυνος, οὕτω τὸ μὴ κοινωνεῖν τῶν

21 Job. xxxi. 31.

ὕφιλῶμεν] + σφοδρῶς A. et marg. D. receptum a Sav. Mor. Ben. 2 ἵνα
μὴ χαλεπωτέραν ὑπομ. τ.] Sic C.E.F. Aret. Verba ἵνα μὴ χαλεπωτέραν in
marg. habet D. In Veron. legitur tantum καὶ ὑπομείνωμεν τ. Ita etiam a pr.
man. A. sed ex corr. καὶ μὴ ὑπομ. τ. probantibus Sav. cet. qui ita ediderunt.
3 καὶ om. F. 4 πολλοῦ om. F. 5 προσήεσαν A.D.E. 6 οὐχ] καὶ οὐχ
D. et ex corr. A. Statim αὐτὸ om. F. 7 μὴδὲ] καὶ D.F.

μυστικῶν δείπνων ἐκείνων, λιμὸς καὶ θάνατος. Αὕτη γὰρ ἡ τράπεζα τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰ νεῦρα, τῆς διανοίας ὁ σύνδεσμος, τῆς παρρησίας ἡ ὑπόθεσις, ἡ ἐλπίς, ἡ σωτηρία, τὸ φῶς, ἡ ζωή. Μετὰ ταύτης ἀπελθόντες ἐκεῖ τῆς θυσίας, ἐν παρρησίᾳ πολλῇ τῶν ἱερῶν ἐπιβησόμεθα προθύρων, ὥσπερ τισὶν ὄπλοις χρυσοῖς Ε^h πεφραγμένοι πάντοθεν. Καὶ τί λέγω τὰ μέλλοντα; Ἐνταῦθα γάρ σοι τὴν γῆν οὐρανὸν ποιεῖ τουτὶ τὸ μυστήριον. Ἀναπέτασον γοῦν τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας, καὶ διάκνυσον μάλλον δὲ οὐχὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ τότε ὄψει τὸ εἰρημένον. Τὸ γὰρ πάντων ἐκεῖ τιμιώτερον, τοῦτό σοι ἐπὶ τῆς γῆς δεῖξω κείμενον. Ὡςπερ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις τὸ πάντων ἱσεμνότερον, οὐ τοῖχοι, οὐκ ὄροφος χρυσοῦς, ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν σῶμα τὸ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου· οὕτω καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα. Ἀλλὰ τοῦτό σοι νῦν ἔξεστιν ἐπὶ γῆς ἰδεῖν. Οὐ γὰρ ἀγγέλους, 219 οὐδὲ ἀρχαγγέλους, οὐδὲ οὐρανούς καὶ οὐρανούς οὐρανῶν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τούτων σοι δείκνυμι δεσπότην. Εἶδες πῶς τὸ πάντων τιμιώτερον ὁρᾷς ἐπὶ γῆς; καὶ οὐχ ὁρᾷς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄπτη; καὶ οὐχ ἄπτη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐσθίεις, καὶ λαβὼν οἶκαδε ἀναχωρεῖς; Ἀπόσμηχε τοίνυν τὴν ψυχὴν, παρασκεύαζε τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν τούτων ὑποδοχὴν τῶν μυστηρίων. Καὶ γὰρ εἰ παιδίον βασιλικὸν μετὰ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀλουργίδος καὶ τοῦ διαδήματος ἐνεχειρίσθης φέρειν, πάντα ἂν ἔρριψας τὰ ἐν ἡτῇ γῇ. Νυνὶ δὲ οὐ παιδίον ἀνθρώπου βασιλικὸν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν μονογενῆ λαμβάνων τοῦ θεοῦ παῖδα, οὐ φρίττεις, Βεῖπέ μοι, καὶ πάντα τὸν τῶν βιωτικῶν ἐκβάλλεις ἔρωτα, καὶ τῷ κόσμῳ καλλωπίζῃ μόνον ἐκείνῳ, ἀλλ' ἔτι πρὸς τὴν γῆν ὁρᾷς, καὶ χρημάτων ἐρᾷς, καὶ πρὸς χρυσὸν ἐπτόησαι; Καὶ τίνα ἂν σχοίης συγγνώμην; ποίαν ἀπολογία; Οὐκ οἶσθα πῶς ἅπασαν τὴν βιωτικὴν πολυτέλειαν ἀποστρέφεται ὁ σου ὁ δεσπότης; Οὐ διὰ τοῦτο ἐν φάτνῃ ἐτέθη τεχθεὶς, καὶ μητέρα ἔλαβεν εὐτελῆ; οὐ διὰ τοῦτο ἐκείνῳ τῷ πρὸς καπηλείαν βλέποντι ἔλεγεν· 22 “Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει;” Τί γὰρ οἱ μαθηταί; οὐ τὸν αὐτὸν διετήρουν νόμον, εἰς τὰς τῶν πενήτων οἰκίας καταγόμενοι, καὶ ὁ μὲν πρὸς

22 Matth. viii. 20.

¹ γὰρ om. C. ² ἡμῶν] + ἡ ἰσχύς C. Aret. ^h περιπεφραγμένοι Edd. in vitis libris. ¹ σεμνότερον] τιμιώτερον D. Mox ἐπὶ τὸν θρόνον idem. ^k ὑποδ. τῶν μ.] Sic libri omnes. τῶν μ. ὑποδοχὴν Edd. ¹ τῇ om. A. ^m χρυσίον C. ⁿ ἔχους F. ^o σοι F. ^p κλίνει A.D.E.F. ^q δὲ] δαί C.E. et ex corr. D. ^r ἐτήρουν C.

βυρσέα, ὁ δὲ πρὸς σκηνορράφον κατέλυνον καὶ πρὸς τὴν ^απορ- C
φυρόπωλιν; οὐ γὰρ οἰκίας περιφάνειαν, ἀλλὰ ψυχῶν ἁρετὰς
ἐπεζήτουν. Τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν· τὰ μὲν
κάλλη τῶν κιόνων καὶ τῶν μαρμάρων παρατρέχοντες, ζητοῦντες
δὲ τὰς ἄνω μονὰς, καὶ πάντα ^ντῦφον τὸν ἐνταῦθα πατήσωμεν
μετὰ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιθυμίας, καὶ ὑψηλὸν ^ωλάβωμεν
φρόνημα. ^αΑν γὰρ νήφωμεν, οὐδὲ ὁ κόσμος ἡμῶν οὗτος ἄξιος,
μήτι γε στοαὶ καὶ περίπατοι. Διὸ, παρακαλῶ, τὴν ^χψυχὴν
τὴν ἑαυτῶν καλλωπίζωμεν, τὴν οἰκίαν ταύτην κατασκευάζωμεν,
ἣν καὶ λαβόντες ἀπελευσόμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν D
^γσκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ.

¹ Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας
διὰ τὴν συνείδησιν.

Εἰπὼν ὅτι ἀδύνατον ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον
δαιμονίων, καὶ καθάπαξ ἀπαγαγὼν τῶν τραπεζῶν ἐκείνων, ἀπὸ E
παραδειγμάτων Ἰουδαϊκῶν, ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἀπὸ
τῶν μυστηρίων τῶν φρικτῶν, ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ^αεἰδώλοις τελου-
μένων, καὶ πολλὴν φόβον ἐνθεῖς αὐτοῖς· ἵνα μὴ τῷ φόβῳ τούτῳ
πάλιν εἰς ἐτέραν ἀμετρίαν, αὐτοὺς ἐξωθήσῃ, καὶ ἀναγκασθῶσι
πλείονι περιεργίᾳ κεχρημένοι τοῦ δέοντος δεδοικέναι, μήποτε
καὶ ἀγνοούντων αὐτῶν ἐπεισέλθῃ τι τοιοῦτον, ἢ ἐξ ἀγορᾶς
ἢ ἄλλοθεν ποθεν, ἀφιεῖς αὐτοὺς ταύτης τῆς ἀνάγκης, φησί·
“Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας.” ²²⁰
(402) Ἐὰν ^βγὰρ ἀγνοῶν, φησί, φάγῃς καὶ μὴ ^εεἰδῶς, οὐχ ὑπόκεισαι
^δτῇ τιμωρίᾳ· τῆς γὰρ ἀγνοίας λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, ^εοὐχὶ τῆς
λαιμαργίας. Καὶ οὐ ταύτης μόνον ^εαὐτὸν ἀπαλλάττει τῆς
ἀγωνίας, ἀλλὰ καὶ ἐτέρας, πολλὴν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν αὐτοῖς
κατασκευάζων. Οὐδὲ γὰρ ἀνακρίνειν ἀφήσι, τουτέστιν, ἐξ-
ετάζειν καὶ πυνθάνεσθαι, εἴτε εἰδωλόθυτον εἴτε μὴ τοιοῦτον·

¹ CAP. X. v. 25.

^α πορφυρόπωλιν A.C.E. πορφυρόπολιν D.F. πορφυροπωλίδα Edd. ^τ ἁρε-
τὴν D. ^ν τῦφον] τὸν τῦφον F. Veron. ^ω ἀναλάβωμεν D. ^χ ψυχὴν]
† τε ex corr. A. Eadem manus post καλλωπίζωμεν add. καὶ τὸν νοῦν.
^γ σκηνῶν] Sic nostri omnes pro vulgato ἀγαθῶν. Solus A. σκηνῶν ante ἐπιτύ-
χωμεν in loco raso venditat. HOM. XXV. ^α εἰδωλίοις F. ^β γὰρ om. A.
^ε εἰδῆς F. Cat. ^δ τῇ om. Cat. et a pr. man. D. ^ε οὐχί] οὐ F. Cat.
^ε αὐτὸν om. F.

ἀλλ' ἑάπλως ἐσθίειν ἅπαν τὸ ἐξ ἀγορᾶς, ἢ μηδὲ τοῦ μανθάνειν, ὃ τι ποτέ ἐστὶ τὸ προκείμενον, αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμὰς. Β' Ὡστε ἔστι καὶ φαγόντα ἀγνοοῦντα ἀπηλλάχθαι. Τοιαῦτα γὰρ τὰ μὴ ἰτῇ φύσει πονηρὰ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διανοίας ποιοῦντα ἰ ἀκάθαρτον. Διὰ τοῦτό φησι, "μηδὲν ἀνακρίνοντας." 2 "Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς," ἰ οὐχὶ τῶν δαιμονίων. Εἰ δὲ ἡ γῆ, καὶ οἱ καρποὶ ἰ καὶ τὰ ἄλογα. ἡ Εἰ δὲ αὐτοῦ πάντα, οὐδὲν ἀκάθαρτον· ἀλλ' ἐτέρως ἀκάθαρτον γίνεται, ἀπὸ τῆς διανοίας καὶ ὁ ἀπὸ τῆς παρακοῆς. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ, 3 "Ἐάν τις ὑμᾶς, φησὶ, καλῇ τῶν ἀπίστων, καὶ ῥθέλητε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνείδησιν." Ὁρα πάλιν τὴν συμμετρίαν. Οὐ γὰρ ἐπέταξε καὶ ἐνομοθέτησεν ἀπιέναι, ἀλλ' ὁ οὐκ ἐκώλυσεν· ἀπελθόντας δὲ πάλιν ἀπαλλάττει πάσης ὑποψίας. Τί δήποτε; ἵνα μὴ δόξη φόβου τινὸς εἶναι ἢ τοσαύτη πολυπραγμοσύνη καὶ δειλίας. Ὁ μὲν γὰρ περιεργαζόμενος, ὡς δεδοικὼς τοῦτο ποιεῖ· ὁ δὲ μετὰ τὸ ἀκοῦσαι ἀπεχόμενος, ὡς καταφρονῶν καὶ μισῶν ἰ καὶ ἀποστρεφόμενος, ἀπέχεται. Διόπερ ὁ Παῦλος ἀμφότερα βουλόμενος κατασκευάσαι φησὶ· "Πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε." 4 "Ἔάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτον ἐστὶ, μὴ ἐσθίετε διὰ τὸν μηνύσαντα." Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐχόντων ἰσχύν, ἀλλ' ὡς βδελυρῶν ἀπέχεσθαι κελεύει. Μήτε τοίνυν ὡς δυνάμενα κατὰβλάψαι, φεύγετε· οὐδεμίαν γὰρ ἔχει ἰσχύν· μήτε, ἐπειδὴ μηδεμίαν ἔχει ἰσχύν, ἀδιαφόρως μετέχετε· ἐχθρῶν γὰρ ἐστὶ καὶ ἡτιμωμένων ἢ τράπεζα. ἡ Διὸ ἔλεγε, "Μὴ ἐσθίετε διὰ τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς." Ὁρᾶς πῶς καὶ ὅτε ἐσθίειν κελεύει, καὶ ὅτε ἰ ἀπέχεσθαι, τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν εἰς μέσον ἄγει; Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο κωλύω, φησὶν, ὡς ἄλλοι ἐπρίων ὄντων· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ· ἀλλὰ δι' ὅπερ εἶπον, διὰ τὴν συνείδησιν, τουτέστιν, ἵνα μὴ βλαβῇ. Οὐκοῦν ἡ δεῖ περιεργάζεσθαι; Οὐ, φησὶν· οὐδὲ γὰρ τὴν σὴν εἶπον συνεί-

2 v. 26.

3 v. 27.

4 v. 28.

ἡ ἑάπλως om. F. ἢ Vid. Annot. ἰ τῇ supra scriptum in D. ἰ ἀκάθαρτα F. τὸ ἀκάθαρτον D. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. Nobiscum facit Catena. ἰ οὐχὶ] ἄρα οὐ C. Aret. Statim δαιμονίων A.D.E.F. Aret. δαιμόνων vulgo. ἰ καὶ om. F. ἡ Verba εἰ δὲ, quae aberant, suppleta sunt ex C.E. Cat. et a pr. man. A. si igitur Aret. ὁ ἀπὸ om. F. Cat. ἡ θέλητε C.E. θέλετε Edd. Statim πορεύεσθε A. Mosq. 2. ἡ οὐκ A.D.E. Cat. οὐδ' C. οὐδὲ Edd. ἡ Incipit Codex B. ἡ ἂν] ἐάν B. Mosq. 7. et a pr. man. D. ἡ διὸ] + καὶ C. ἡ ὅτε] τὸ A.F. Ita Veron. ἡ ἀπέχεσθαι] δεῖ ἀπέχεσθαι Veron. δεῖ insertum manu rec. A. ἀπέχεσθαι δεῖ F. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. sed δεῖ inclusum a Sav. ἡ δεῖ] οὐ δεῖ F.

δῆσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου. Προλαβὼν γὰρ *εἶπον, “διὰ τὸν
 μηνύσαντα” καὶ πάλιν, ⁵“Συνείδησιν ὧς λέγω, οὐχὶ τὴν
 ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου.” Ἀλλ’ ἴσως εἴποι τις ἂν,
 ὅτι τῶν μὲν ἀδελφῶν εἰκότως φείδῃ, καὶ οὐκ ἔως ἡμᾶς ἀπογεύ-
 εσθαι δι’ ἐκείνους, ἵνα μὴ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὔσα
 οἰκοδομηθῇ εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν· εἰ δὲ Ἕλληνας
 εἴη, τί σοι ⁶τούτου μέλει; Οὐ σὺ ἔλεγες, “Τί γάρ μοι καὶ ²²¹
 τοῖς ἔξω κρίνεις;” τίνος οὖν ἔνεκεν αὐτῶν πάλιν φροντίζεις;
 Οὐκ ἐκείνου φροντίζω, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα σοῦ. Διὸ
 καὶ ἐπήγαγεν· “Ἴνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ
 ἄλλης συνειδήσεως;” ἐλευθερίαν τὸ ἀπαρατήρητον καὶ ἀκώ-
 λυτον λέγων· τοῦτο γὰρ ἐλευθερία, Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένη
 δουλείας. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐλευθερόν με ἐποίησεν
 ὁ θεὸς, καὶ πάσης βλάβης ἀνώτερον· ἀλλ’ οὐκ οἶδεν ὁ Ἕλληνας
 δικάζειν τῇ ἐμῇ φιλοσοφίᾳ, οὐδὲ τὴν τοῦ δεσπότου μου
⁷φιλοτιμίαν συνορᾶν, ἀλλὰ καταγνώσεται καὶ ἐρεῖ πρὸς ἑαυτόν·
 μῦθος τὰ Χριστιανῶν ἀπέχονται τῶν εἰδώλων, φεύγουσι ^B
 δαίμονας, καὶ τῶν ἐκείνοις προσαγομένων ἔχονται· πολλὴ παρ’
 αὐτοῖς ἡ γαστριμαργία. Καὶ τί τοῦτο, φησί; ποῖον δὲ ἡμῖν
 βλάβος, ἂν κακῶς ἐκεῖνος κρίνῃ; Πόσῳ ^cδὲ βέλτιον τὸ μηδὲ
 ὅλως κρίνειν αὐτῷ διδόναι; ἂν γὰρ ἀπέχη, οὐδὲ ταῦτα ἐρεῖ.
 Πῶς, φησὶν, οὐκ ἐρεῖ; Ὅταν γὰρ ἴδῃ μὴ ^fἐξετάζοντα ταῦτα,
 μὴ ἐν μακέλλῳ, ⁸μὴ ἐν συμποσίῳ, πῶς οὐκ ἐρεῖ καὶ καταγνώ-
 σεται, ὥς ἀδιαφόρως μου μετέχοντος; Οὐδαμῶς· ^hοὐ γὰρ
 ὥς εἰδωλοθύτων μετέχεις, ἀλλ’ ὥς καθαρῶν. Εἰ δὲ οὐ ⁱπεριερ-
 (403) γάζῃ, ἵνα δείξῃς ὅτι οὐ δέδοικας τὰ προκείμενα. Διὰ γὰρ ^C
 τοῦτο, καὶ εἰς Ἑλλήνων οἰκίαν εἰσέλθῃς, καὶ εἰς ἀγορὰν
 ἐμβάλῃς, οὐκ ἀφίημί σε ἐρωτᾶν, ἵνα μὴ ψοφοδεὴς γένη, μηδὲ
 λινοπλήξ, μηδὲ περιττὰ ^kἐαυτῷ πράγματα παρέχῃς.

⁶“Εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ ἰοῦ ἐγὼ
 εὐχαριστῶ;” ^mΤίνος μετέχεις χάριτι, εἰπέ μοι; Τῶν τοῦ
 θεοῦ ⁿδωρεῶν. Ἡ γὰρ χάρις αὐτοῦ τοσαύτη, ὥς κατασκευάσαι
 μοι τὴν ψυχὴν ἀμόλυντον καὶ ἀνωτέραν πάσης κηλίδος. Καθά-
 περ γὰρ ἥλιος ἐπαφιεῖς τὰς ἀκτῖνας πολλαῖς κηλῖσι, πάλιν
 αὐτὰς συστέλλει καθαρὰς· οὕτω καὶ ἡμεῖς, καὶ πολλῷ πλεον, ἐν ^D

5 v. 29.

6 v. 30.

* εἶπεν F. ὧς δὲ accessit ex C.D.F. et Mosq. In E. folio exciso, desunt
 haec et seqq. ² ἑαυτοῦ C. Mosq. 2. ^a οἰκοδομηθῇ A.D.F. Cf. 1 Cor.
 viii. 10. Edebat οἰκονομηθῇ. ^b τοῦτο B. Statim μέλλει B.D. ^c ἄλλης]
 ἑτέρας B. ^d φιλοσοφίαν B. Statim ὁρᾶν B. συνορᾶ F. ^e δὲ]+ ὅλως B.D.
^f ἐτάζοντα C. ^g μὴ] καὶ B. ^h οὐ] οὐδὲ A. et ex corr. D. ⁱ περιεργάζῃ]
 + διὰ τοῦτο οὐ περιεργάζῃ C. ^k σεαυτῷ C. ^l οὐ] ὁ F. ^m τίνος]+
 δι B.D.F. ⁿ δωρεῶν C.F. et ex corr. D. δώρων Edd.

μέσω τῷ κόσμῳ στρεφόμενοι, καθαροὶ ^ο διαμένομεν, ἂν ἐθέλωμεν, ὅσω καὶ μείζονα δύναμιν ἔχομεν. Τί οὖν ἀπέχη, φησὶν; Οὐχ ὡς μέλλων ἀκάθαρτος ^ρ γίνεσθαι, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀδελφόν, ^η καὶ ἵνα μὴ κοινωνὸς γένωμαι δαιμονίων, καὶ ἵνα μὴ κρίνωμαι παρὰ τοῦ ἀπίστου. Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι λοιπὸν ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ παρακοή καὶ ἡ πρὸς δαίμονας φιλία ποιεῖ με ἀκάθαρτον, καὶ ἡ προαίρεσις τὸν ^τ μολυσμὸν ἐργάζεται. Τί δέ ἐστι, "Τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;" Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτω με ὑψηλὸν ἐποίησε καὶ Ἰουδαϊκῆς ταπεινότητος ^α ἀνώτερον, ὡς μηδαμόθεν βλάπτεσθαι· οἱ δὲ Ἕλληνες οὐκ εἰδότες μου τὴν φιλοσοφίαν, τὰναντία ὑποπτεύουσι, καὶ ἐρουῶσιν, ὅτι Χριστιανοὶ τῶν ἡμετέρων ἐφίενται, καὶ ὑποκριταὶ τινὲς εἰσι, διαβάλλοντες μὲν δαίμονας καὶ ἀποστρεφόμενοι, ἐπὶ δὲ τὰς τραπέζας αὐτῶν τρέχοντες· οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀναισθητότερον; Οὐκ ἄρα ἀληθείας ἔνεκεν, ἀλλὰ φιλοτιμίας καὶ φιλαρχίας ²²² ἐπὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἐληλύθασι. Πόσης οὖν ἀνοίας ἂν εἴη, ὑπὲρ ὧν οὕτως ^ν εὐηργετήθην, ὡς καὶ εὐχαριστεῖν, ὑπὲρ τούτων βλασφημίας ^ω αἴτιος γίνεσθαι; Ἀλλὰ ταῦτα καὶ νῦν ἐρεῖ, φησὶν, ὁ Ἕλλην, ὅταν ἴδῃ μὴ περιεργαζόμενον; Οὐδαμῶς· ^χ οὐδὲ γὰρ πάντα εἰδωλοθύτων γέμει, ἵνα τοῦτο ὑποπτέυσῃ· οὐτε αὐτὸς ὡς εἰδωλοθύτων ἀπογεύῃ. Μὴ τοίνυν περιεργάζου περιττὰ, μηδ' ^z αὖ πάλιν, λεγόντων τινῶν ὅτι εἰδωλόθυτόν ἐστι, κοινωνῶν. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς χάριν σοι ἔδωκε, καὶ ὑψηλόν ^α σε ἐποίησε καὶ μείζονα τῆς ἐκείθεν βλάβης, οὐχ ἵνα κακῶς ^β ἀκούσης, οὐδ' ἵνα, ὅθεν τοσαῦτα ἐκέρδανας ὡς ^β καὶ εὐχαριστεῖν, ἐντεῦθεν οὕτω βλάβης ἐτέρους ὡς καὶ βλασφημεῖν. Διὰ τί γὰρ οὐ λέγω τῷ Ἕλληνι, φησὶν, ὅτι καὶ τρώγω καὶ οὐδὲν βλάπτομαι, καὶ ὅτι οὐχ ὡς φιλῶν τοὺς δαίμονας τοῦτο ποιῶ; Ὅτι οὐ δύνασαι πείσαι, καὶ μυριάκις λέγῃς· ἀσθενὴς γὰρ ἐστι, καὶ πολέμιος. Εἰ γὰρ τὸν ^γ ἀδελφόν οὐδέπω ἔπεισας, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐχθρὸν καὶ Ἕλληνα. Εἰ ἐκεῖνος ^δ ἔτι τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδωλοθύτου κατέχεται, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἄπιστος. Τί δὲ ἡμῖν καὶ πραγμάτων δεῖ τοσούτων; Τί οὖν; ^ε ἐπειδὴ Χριστὸν ἔγνωμεν καὶ εὐχαριστοῦμεν, βλασφη-

^ο διαμένωμεν B. et ex corr. D. Mox ἔχωμεν B. et a pr. man. D. ^ρ γενέσθαι B. ^η καὶ om. C. Aret. ^τ μολυσμὸν] λογισμὸν D. λογισμῶν B. ^α ὑψηλότερον B. ^z ὑποπτεύουσιν C. receptum a Sav. Mor. Ben. Alterum tueretur Cat. ^ν εὐηργετήθην F. ^ω αἴτιον Cat. et ex corr. A. Hoc prae-tulerunt Sav. cet. ^χ οὐδὲ omnes. Edebatur οὐ. ^γ οὐδὲ B. et ex corr. A.

^τ οὐδὲ (sic) D. ^z αὖ] ἂν F. ^α σε om. F. ^β ἀκούης F. Mox ἐκέρδανες idem. ^γ ἀδελφόν] + σου F. ^δ ἔτι F. ἐπὶ Edd. ^ε ἐπειδὴ] + καὶ F.

μοῦσι δὲ ἐκεῖνοι, διὰ τοῦτο ἀποστησόμεθα καὶ τούτου; Ὁ ἄρα οὐ γάρ ἐστιν ἴσον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ πολὺ τὸ κέρδος ἐκ τοῦ φέρειν τὴν βλασφημίαν, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἔσται πλεόν. Διὸ καὶ προλαβὼν ἔλεγεν· “Οὐτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.” Καὶ χωρὶς τούτου δὲ φευκτὸν τὸ πρᾶγμα ἀπέφηνεν, ὥστε καὶ ἐτέρωθεν αὐτῶν ἀπέχεσθαι δεῖ, οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἄλλας αἷς εἴρηκεν αἰτίας.

7 “Εἴτε οὖν ἰέσθιετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.” Εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ προκειμένου ἐπὶ τὸ καθολικὸν ἔξήγαγε τὴν παραίνεσιν, ἕνα κάλλιστον ὅρον ἡμῖν δούς, τὸ τὸν θεὸν διὰ πάντων δοξάζεσθαι; 8 “Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Τούτέστι, μηδεμίαν παρέχετε λαβὴν μηδενί. Καὶ γὰρ ὁ ἀδελφὸς σκανδαλίζεται, καὶ ὁ Ἰουδαῖος μᾶλλον σε μισήσκει καὶ καταγνώσεται σου, καὶ ὁ Ἕλλην ὁμοίως ὡς λαίμαργον οὕτω γελάσεται καὶ ὑποκριτὴν. Οὐ μόνον δὲ ἀδελφοὺς οὐ χρὴ πλήττειν, ἀλλ’ ἐν τοῖς δυνατοῖς οὐδὲ τοὺς ἔξωθεν. Εἰ γὰρ φῶς ἐσμεν καὶ ζῦμη καὶ φωστῆρες καὶ ἅλας, φωτίζειν, οὐ σκοτίζειν δεῖ· σφίγγειν, οὐ παραλύειν. πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπᾶσθαι τοὺς ἀπίστους, οὐ φυγαδεύειν. Τί τοίνυν διώκεις, Εὐαγγελοῦς ἐφέλκεσθαι δεῖ; Καὶ γὰρ Ἕλληνες πλήττονται, ὅταν ἴδωσι παλινδρομοῦντας ὁμᾶς εἰς τὰ τοιαῦτα· τὴν γὰρ διάνοιαν οὐκ ἴσασι, οὐδ’ ὅτι παντὸς αἰσθητοῦ μολυσμοῦ ἀνωτέρα γέγονεν ἡ ψυχὴ· καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν οἱ ἀσθενέστεροι τὰ αὐτὰ πείσονται. Εἶδες πόσας αἰτίας ἰτέθεικε, δι’ αἷς χρὴ τῶν εἰδωλοθύτων ἀπέχεσθαι; διὰ τὸ ἀνόνητον, διὰ τὸ περιττὸν, διὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ βλάβην, διὰ τὴν τοῦ Ἰουδαίου βλασφημίαν, διὰ τὴν τοῦ Ἑλλήνος ἑκατηγορίαν, διὰ τὸ μὴ δεῖν δαίμοσι κοινωνεῖν, διὰ τὸ εἰδωλολατρείαν τινὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα. Εἶτα, ἐπειδὴ εἶπεν, “Ἀπρόσκοποι γίνεσθε,” καὶ ὑπευθύνους αὐτοὺς ἐποίησε καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων βλάβης καὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ βαρὺ τὸ λεγόμενον ἦν, ὅρα πῶς αὐτὸ εὐπαράδεκτον καὶ κοῦφον ποιεῖ, τιθεὶς ἑαυτὸν

7 v. 31.

8 v. 32.

ἰ ὑστερούμεθα C.E.F. et ex corr. D. ὑστερούμεν vulgo. ε τούτου δὲ] δὲ τούτου E. et ex corr. C.D. δὲ eras. in A. ἡ καὶ om. F. ἰ ἐσθίετε et πίνετε F. κ ἐξέβαλεν B. ἰ ὅρον] τὸν ὅρον Edd. τὸν om. B.D.E.F. erasum in A. τοῦ τὸν ὅρον vel τοῦτον ὅρον C. ἢ ἅλας B. ἅλας A.C.D.E. cum Veron. ἅλας ediderunt Sav. Mor. Ben. ἢ πρὸς ἐ. ἐ. τ. ἀπίστους om. A.B. in marg. D. ὁ ὁμᾶς F. Statim εἰς τοιαῦτα idem. Haec εἰς τὰ τοιαῦτα om. B.C.D. ρ οἱ om. C.F. ἰ ἐπέθηκεν B.D. ἰ κατηγορίαν A.B.D.

μέσον, καὶ λέγων· ⁹“Καθὼς καὶ γὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὼ Χριστοῦ.”

Τοῦτο κανὼν Χριστιανισμοῦ τοῦ τελειοτάτου, τοῦτο ὅρος ἡκριβωμένος, αὕτη ἡ κορυφή ἡ ἀνωτάτω, τὸ τὰ κοινῇ συμφέροντα ζητεῖν. “Ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἐπήγαγε· “καθὼς καὶ γὼ Χριστοῦ.” Οὐδὲν γὰρ οὕτω δύναται ποιῆσαι μιμητὴν τοῦ Χριστοῦ, ὥς τὸ κήδεσθαι τῶν πλησίων. Ἀλλὰ καὶ νηστεύσης, καὶ χαμευνήσης, καὶ ἀπαγχονίσης σαυτὸν, τοῦ δὲ πλησίον μὴ ὑπρονοῆς, οὐδὲν μέγα εἰργάσω, ἀλλ’ ἔτι πόρρω ταύτης ἔστηκας τῆς εἰκόνης ταῦτα ποιῶν. Καίτοι ἐνταῦθα μὲν καὶ αὐτὸ φύσει τὸ πρᾶγμα λυσιτελές ἐστι, τὸ ἀπέχεσθαι τῶν εἰδωλοθύτων· ἐγὼ δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἀσυμφόρων ἐποίησα, φησὶν, οἷον, ὅτε περιέτεμον, ὅτε ἔθυσα. Ταῦτα ἄγαρ εἴ τις καθ’ ἑαυτὰ ἐξετάσειε, καὶ ἀπόλλυσι τοὺς μετιόντας, καὶ τῆς σωτηρίας ἐκπίπτειν ποιεῖ· ἀλλ’ ὅμως ὑπέμεινα καὶ ταῦτα διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος. Ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον. Ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὴ προσῇ ἡ ὠφέλεια καὶ τὸ δι’ ἐτέρους ἡγενέσθαι, τότε βλάβος τὸ πρᾶγμα γίνεται· ἐνταῦθα δὲ, καὶ μηδεὶς ὁ σκανδαλιζόμενος ἦ, καὶ οὕτως ἀπέχεσθαι τῶν κεκωλυμένων χρή. Οὐ μόνον δὲ βλαβερά, ἀλλὰ καὶ ἐπίπονα ὑπέμεινα.

¹⁰“Ἄλλας γὰρ ἐκκλησίας ἐσύλησα, φησὶ, λαβὼν ὁ ὀψώνιον” καὶ ἐξὸν ἐσθίειν καὶ μὴ ἐργάζεσθαι, οὐκ ἐζήτησα τοῦτο, ἀλλ’ εἰλόμην λιμῷ διαφθαρῆναι μᾶλλον ἢ σκανδαλίσαι ἕτερον.

Διὰ τοῦτό φησι, “Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω.” Ἄν τε παράνομον, ἂν τε ἐπίπονον καὶ ἐπικίνδυνον δέῃ ποιῆσαι, πάντα εἰς τὸ ἐτέρων συμφέρον ὑπομένω. Πάντων γοῦν ἀνώτερος ὢν κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, πάντων κατώτερος γέγονε κατὰ τὴν συγκατάβασιν.

Καὶ γὰρ οὐδὲν κατόρθωμα σφόδρα μέγα εἶναι δύναται ἂν, ὅταν μὴ τὸ κέρδος καὶ εἰς ἐτέρους διαδιδῷ. Καὶ δηλοῖ ὁ τὸ τάλαντον ὑγιὲς προσενεγκὼν, καὶ διχοτομηθεὶς ἐπειδὴ αὐτὸ οὐκ ἐπλεόνασε. Καὶ σὺ τοίνυν, ἀδελφέ, καὶ ἄσιτος μένης,

⁹ v. 33. CAP. XI. v. 1.

¹⁰ 2 Cor. xi. 8.

⁸ ἑαυτοῦ F. ⁹ τοῦ om. C. ^v τοῦ accessit ex libris omnibus. ^w νηστεύσης B.D. ^x Sic A.C.F. (hiat B.) ἀπαγχονήσης Edd. Statim ἑαυτὸν F. σαυτὸν ex corr. E. ^y προνοῇ B. ^z πορρωτάτω B.D. Statim ἔστηκας τῆς εἰκ. A.B.C.E.F. τῆς εἰκ. ἔστηκας Edd. ^a γὰρ] γοῦν C. ^b γίνεσθαι F. ^c τὸ πρᾶγμα om. C. ^d ὀψώνια C. ^e καὶ ἐπικίνδυνον om. B. in marg. D. ^f ὑπομένων F. ^g ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ πάντα ποιεῖν ἡμᾶς, οὐ πρὸς τὸ ἑαυτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον· καὶ τούτου τύπος ἐστὶ Μωϋσῆς, καὶ Δαβὶδ, καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος. Veron. ^h καὶ om. F. ⁱ διαδιδῷ C.D.E. et a pr. man. A. διαδίδωται idem ex corr. διαδῷ Edd. ^k τάλαντον] + λαβὼν καὶ B.D. ^l διαμένης E. Infra καὶ θρηγῆς C. Aret.

καὶ χαμαὶ καθεύδης, καὶ τέφραν ἐσθίης καὶ θρηνῆς διαπαντός, Ε καὶ μηδένα ἕτερον ὠφελῆς, οὐδὲν μέγα ἐργάσῃ. Καὶ γὰρ καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ μεγάλοις καὶ γενναίοις ἐκείνοις ἀνδράσι τοῦτο μάλιστα περισπούδαστον ἦν. Ἐξέτασον αὐτῶν μετὰ ἀκριβείας τὸν βίον, καὶ ὄψει σαφῶς, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν τὰ ἑαυτοῦ ποτε ἐσκόπησεν, ἀλλὰ ^πτὰ τοῦ πλησίον ἕκαστος· ὅθεν καὶ ἔλαμψαν μᾶλλον. Καὶ γὰρ ^πκαὶ τῷ Μωϋσῇ πολλὰ καὶ μεγάλα εἰργάσθη θαύματα καὶ σημεία· ἀλλ' οὐδὲν ^οοὕτως αὐτὸν μέγαν ἐποίησεν, ὥς ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή, ἣν πρὸς τὸν θεὸν ἀφῆκε, λέγων· ¹¹ “Εἰ μὲν ῥάφῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, καμὲ ἐξάλειψον.” Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Δαυΐδ· διὸ καὶ ²²⁴ ἔλεγεν, ¹² “Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἡμαρτον, καὶ ἐγὼ ἐκακοποίησα, καὶ οὗτοι τὸ ποίμνιον τί ἐποίησαν; Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου.” Οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ οὐκ ἐζήτην τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν. Διὸ καὶ κινδύνους ἑαυτὸν ἐξεδίδου, καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ τῶν οὐδὲν αὐτῷ προσηκόντων παρεκάλει. ⁹Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἔλαμψαν· οἱ δὲ τὰ ἑαυτῶν ^ζζητήσαντες σκόπει πῶς καὶ ἐβλάβησαν. Ὁ γοῦν ἀδελφιδούς ὁ τούτου, ἐπειδὴ ἤκουσεν, ¹³ “Εἰ σὺ εἰς ^δδεξιὰ, ἐγὼ Β (405) εἰς ἀριστερά,” καὶ τὴν αἵρεσιν λαβὼν, τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον ἐζήτησεν, οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ εὔρεν· ἀλλ' αὕτη μὲν ἐνεπυρίζετο ἡ χώρα, ἐκείνη δὲ ἔμενεν ἀνέπαφος. Ὁ Ἰωνᾶς πάλιν οὐ ζήτησας τὸ τῶν πολλῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ, καὶ ἀπολέσθαι ἐκινδύνευσεν· καὶ ἡ μὲν πόλις εἰστήκει, αὐτὸς δὲ ἐσαλεύετο· καὶ ἐκλυδωνίζετο καὶ κατεποντίζετο. Ὅτε δὲ τὸ τῶν πολλῶν συμφέρον ἐζήτησε, τότε καὶ τὸ ἑαυτοῦ εὔρεν. Οὕτω καὶ ὁ Ἰακώβ ἐπὶ τῶν ποιμνίων μὴ ζητήσας τὸ οἰκεῖον κέρδος, τῆς πολλῆς ^ωεὐπορίας ἀπέλαυσε. Καὶ ὁ Ἰωσήφ δὲ τὸ τῶν ἀδελφῶν συμφέρον ζητήσας, εὔρε τὸ ἑαυτοῦ. Περμπόμενος ^χγοῦν παρὰ τοῦ πατρὸς, οὐκ εἶπε, τί τοῦτο; οὐκ ἤκουσας ὅτι ὑπὲρ ^οὄψεως καὶ ἐνυπνίων ^υδιασπᾶσαι με ἐπεχείρουν, καὶ ὄνειράτων εὐθύνας ὑπεῖχον, καὶ τοῦ φιλεῖσθαί με παρὰ σοῦ δίδωμι δίκην; τί ^zοὖν οὐκ ἐργάζονται με λαβόντες εἰς μέσον; ^αΟὐδὲν τούτων ^βοὐκ εἶπεν, οὐκ ἐγενόησεν, ἀλλὰ πάντων προτιμᾷ τὴν τῶν ἀδελ-

11 Exod. xxxii. 32.

12 2 Reg. xxiv. 17.

13 Gen. xiii. 9.

^π τὰ, quod aberat, est in libris omnibus. ^π καὶ om. B.D. ^ο οὕτως αὐτὸν] Sic A.C.E.F. αὐτῶν οὕτως B. αὐτὸν οὕτω Edd. Statim μέγα B. ^ρ ἀφεις B. ἀφεις D. ⁹ καὶ] ἀλλ' C. ^ζ ζητοῦντες B. et a pr. man. D. ^δ δεξιὰ et ἀριστεράν B. ^τ διαίρεσιν B. ^υ Haec καὶ ἐκλυδωνίζετο addita sunt ex subsidiis omnibus. ^ω ἐμπορίας F. ^χ γοῦν] γὰρ B. ^υ διασπᾶσθαι F. καὶ διασπᾶσαι Edd. καὶ om. C.D.E.F. ^z οὖν] τοίνυν C. ^α οὐδὲν] οὐδὲν οὖν C. ἀλλ' οὐδὲν E. ^β οὐκ εἶπεν] Sic F. οὐκ aberat. Cf. infra p. 237 C.

φῶν θεραπείαν. Διὰ τοῦτο ^cκαὶ πάντων τῶν μετὰ ταῦτα ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν, ^dκαὶ σφόδρα λαμπρὸν αὐτὸν ἐποίησαν καὶ ^eἐνδοξον ἀπέφηναν. Οὕτω καὶ Μωϋσῆς· οὐδὲν γὰρ κωλύει ^fἐκ δευτέρου πάλιν αὐτοῦ μνησθῆναι, καὶ εἰδεῖν πῶς τὰ καθ' ἑαυτὸν ^hπαρεώρα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐζητεῖ. Οὗτος γὰρ ἐν βασιλείοις ⁱστρεφόμενος, ἐπειδὴ μείζονα πλοῦτον ἡγήσατο τῶν ^kΑἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν ^lτοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν ρίψας ἐκοινώνει τῶν κακῶν τοῖς Ἑβραίοις, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἐδουλώθη, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους δουλείας ἀπῆλλαξε. Μεγάλα μὲν οὖν ταῦτα, καὶ ^mἀγγελικῆς ἄξια πολιτείας· τὸ δὲ τοῦ Παύλου πολλὴν ἔχει τὴν ὑπερβολήν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες τὰ αὐτῶν ἀφέντες ἀγαθὰ, τοῖς τῶν πλησίον εἵλοντο κοινωνεῖν κακοῖς· ὁ δὲ Παῦλος πολλῶ μείζον ἐποίησεν. Εὐὲν γὰρ ταῖς ἐτέρων ἠθέλησε κοινωνῆσαι συμφοραῖς, ἀλλ' εἴλετο αὐτὸς εἶναι ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἵνα ἕτεροι ⁿογίνωνται ἐν ἀγαθοῖς. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον ὄντα ἐν τρυφῇ ρίψαι τρυφήν καὶ ^pκακονχεῖσθαι, καὶ αὐτὸν μόνον κακονχούμενον ἐτέρους ποιῆσαι ^qἐν ἀδείᾳ εἶναι καὶ τιμῇ. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ εἰ καὶ μέγα τὸ ἀλλάξασθαι τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν διὰ τὸν πλησίον, ἀλλ' ὅμως φέρει τινὰ παραμυθίαν τὸ κοινωνοῦς ἔχειν τῆς δυσημερίας· τὸ δὲ αὐτὸν μόνον ἐθέλειν εἶναι ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἵνα ἕτεροι τῶν χρηστῶν ^rἀπολαύωσι, τοῦτο πολλῶ νεανικωτέρας ψυχῆς 225 ^sκαὶ τοῦ Παύλου φρονήματος. Οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρα ὑπερβολὴ ^tμείζονι νικᾷ τοὺς προειρημένους ἅπαντας. Ὁ μὲν γὰρ Ἀβραάμ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες κινδύνοις ἑαυτοὺς περιέβαλον τοῖς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ πάντες ἀπαξιαπλῶς ἐκείνοι τοῦτον ἤτουν τὸν θάνατον· ὁ δὲ Παῦλος τῆς δόξης τῆς μελλούσης ἠῤῥατο ἐκπεσεῖν ὑπὲρ τῆς ^vἐτέρων σωτηρίας. Ἐχω καὶ τρίτην εἰπεῖν ὑπερβολήν. Ποίαν δὲ ταύτην; Ὅτι ἐκείνων μὲν ἔνιοι, εἰ καὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων προΐσταντο, ἀλλ' ὅμως ὦν τὴν δημαγωγίαν ἦσαν ἐγκεχειρισμένοι· καὶ ταῦτ' οὐκ ἐβούλετο εἶναι ἀνάθεμα, ὦν Βοῖον ^wἂν εἴ τις υἱοῦ προσταίῃ φαύλου μὲν καὶ παρανόμου, υἱοῦ δὲ ὅμως· ὁ δὲ Παῦλος ὑπὲρ τούτων ἐβούλετο εἶναι ἀνάθεμα, ὦν

^c καὶ] δὲ F. ^d ἐποίησεν et ἀπέφηνεν F. ^e ἐνδοξον] + ἄγαν B.D. ^f ἐκ] καὶ ἐκ Edd. καὶ om. A.B.C.D.E. ^g εἰδεῖν] εἰπεῖν F. ^h ὑπερώρα (sic) B. ⁱ τρεφόμενος A.F. ^k Αἰγύπτου] ἐν Αἰγύπτῳ B.D. ^l Verba τοῦ Χριστοῦ sunt in libris omnibus, non in Edd. ^m ἀγγελικῆς B. ⁿ γὰρ] + ἀπλῶς C. Aret. ^o γίνονται B. Veron. ^p γένωνται C.F. ^q κακοῦσθαι B. Mox κακοχούμενον B.F. etiam A.D. ante corr. ^r ἐν ἀδ. εἶναι] Sic C.D.E. εἶναι om. A. Veron. supra script. in D. εἶναι ἐν ἀδείᾳ Sav. cet. ^s ἀπολαύωσι E. et ex corr. D. ^t καὶ] + μόνου C. Aret. ^u μείζονι νικᾷ τοὺς] μείζονι κατὰ τοὺς D.E. et a pr. man. A. μείζον ἢ κατὰ τοὺς ex corr. A. ^v τῶν ἐτέρων Edd. τῶν om. C.D.E. ^w ἂν εἴ τις υἱοῦ προσταίῃ] Sic libri omnes. Edebatur ἂν τις προΐσταιτο υἱοῦ.

οὐκ ἦν ἐμπεπιστευμένος τὴν προστασίαν· εἰς γὰρ τὰ ἔθνη ἦν ἀπεσταλμένος.

Εἶδες ψυχῆς μέγεθος καὶ φρονήματος ὕψος αὐτὸν ὑπερβαῖνον τὸν οὐρανόν; Τοῦτον ζήλωσον· εἰ δὲ οὐ δύνασαι, καὶ τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ λάμψαντας. Οὕτω γὰρ εὐρήσεις τὸ ^ασοὶ συμφέρον, ἂν τὸ τοῦ πλησίον ζητῇς. Ὡστε ὅταν ὁκνήσῃ ἐπιμελείσθαι ^γτὰδελεφου, ἐννοήσας ὅτι ^βοὐδὲ ἄλλως δυνήσῃ σωθῆναι, διὰ γοῦν σαυτὸν ἐκείνου πρόστηθι καὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων. Ἰκανὰ μὲν ^αγὰρ καὶ τὰ εἰρημένα πείσαι, ὅτι ἄλλως οὐκ ἔνι τὸ ἡμῖν συμφέρον εὐρεῖν. Εἰ δὲ βούλει καὶ ^βἐκ τῶν ἐν συνηθείᾳ ^γπαραδειγμάτων τοῦτο μαθεῖν, ἐννόησον εἰ συμβαίη που ^δπῦρ ἀναφθῆναι ἐν οἰκίᾳ, εἰτά τινες τῶν πλησίον οἰκούντων, τὸ ἑαυτῶν σκοποῦντες μὴ ^επαρατάξωνται τοῖς κινδύνοις, ^ςἀλλὰ κατακλείσαντες ἑαυτοὺς οἴκοι ^ζμείνωσι, δεδοικότες μή τις ἐπεισελθὼν ὑφέληται τι τῶν ἔνδον, ὅσῃν ^ηὑποστήσονται ^ιτιμωρίαν; Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ἐπελθὼν ἅπαντα καταφλέξει τὰ ἐκείνων· ^κκαὶ ἐπειδὴ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον οὐκ εἶδον, καὶ τὸ ἑαυτῶν προσαπολλύουσι. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς βουλόμενος συνδῆσαι πάντας ἀλλήλοις, τοιαύτην τοῖς πράγμασιν ἐπέθηκεν ἀνάγκην, ὥς ἐν τῷ τοῦ πλησίον συμφέροντι τὸ ^δτοῦ ἐτέρου δεδέσθαι· καὶ ὁ κόσμος ἅπας οὕτω συνέστηκε. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐν πλοίῳ, εἰ χειμῶνος γενομένου ὁ κυβερνήτης ἀφείς τὸ τῶν ^ιπολλῶν συμφέρον, τὸ ἑαυτοῦ ^{ιι}ζητοῖ μόνον, καὶ ἑαυτὸν ^{ιιι}καὶ ἐκείνους καταδύσει ταχέως. Καὶ ἐκάστη δὲ τέχνη εἰ τὸ ^{ιιι}ἑαυτῆς συμφέρον σκοποῖ μόνον, οὐκ ἂν ποτε ^{ιι}ὁ βίος σταίη, οὐδὲ ἡ τέχνη ἡ τοῦτο ζητοῦσα. Διὰ τοῦτο ^ιὁ γεωργὸς οὐ τοσοῦτον σπείρει σίτον, ὅσον ἀρκέσαι ἑαυτῷ· ἐπεὶ παλαι καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλεσεν ἂν· ἀλλὰ ^ιτὸ τῶν πολλῶν ζητεῖ· καὶ ὁ στρατιώτης, οὐχ ἵνα ἑαυτὸν διασώσῃ παρατάττεται πρὸς κινδύνους, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰς πόλεις ἐν ^εἀσφαλείᾳ καταστήσῃ· καὶ ὁ ἔμπορος οὐ τοσαῦτα κομίζει, ὅσα αὐτῷ μόνον ^αἀρκέσαι, ἀλλ' ὅσα καὶ ἐτέροις πολλοῖς. Εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι οὐχὶ τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ ἕκαστος σκοπῶν, ταῦτα ποιεῖ· καὶ γὰρ χρήματα ἑαυτῷ ^νκαὶ ἀσφάλειαν καὶ

^α σοὶ omnes. σὸν vulgo. ^γ τὰδελεφου A.C.E.F. τοῦ ἀδελφοῦ Edd.
^β οὐδὲ] οὐκ B.D. ^α γὰρ] οὖν C. ^β ἐκ] ἀπὸ C. ^γ πραγμάτων B.
^δ πυρὰν F. ^ε παρατάξονται B.C. et ex corr. E. ^ς ἀλλὰ] + καὶ A.B.
receptum a Sav. cet. ^ζ μένωσι D. ^η ὑποστήσεται B. et a pr. man. A.D.
^ι τιμωρίαν] τὴν ζημίαν C. Aret. ^κ καὶ] οὕτως C. Aret. ^ι πολλῶν] + ζητεῖν F.
^{ιι} ζητήσῃ B. Statim μόνον καὶ ἑαυτὸν om. id. ^{ιιι} κακείνους B.F.
^ι ἑαυτῇ F. ^{ιι} ὅ] οὔτε ὁ C. Statim συσταίη idem. ^ι ὅ] καὶ ὁ B. ^ι τὸ τῶν πολλῶν] καὶ τὸ τῶν ἄλλων B.D. ^α ἀρκέσει C. et ex corr. A. ^ι ἀλλ' ὅσα] ἀλλὰ B.D.
^ν Sic libri omnes. καὶ δόξαν καὶ ἀσφάλειαν Edd.

δόξαν κτώμενος, ἅπαντα πραγματεύεται ταῦτα· ὥστε τὸ ἐμὸν
^ωσυμφέρον ζητῶν, τὸ ἐαυτοῦ ζητεῖ· τοῦτο καὶ ἐγὼ φημι, ^κκαὶ
 πάλαι ἀκοῦσαι ἐβουλόμην, καὶ ὑπὲρ τούτου πάντα τὸν λόγον
 226 ἐποίησάμην, ὥστε δείξαι, ὅτι τότε τὸ ἐαυτοῦ ^γζητεῖ συμφέρον
 ὁ πλησίον, ὅταν τὸ σὸν σκοπήσῃ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐτέρως οὐκ
 ἠνείχοντο ἄνθρωποι τὰ τοῦ πλησίον ζητεῖν, εἰ μὴ εἰς ταύτην
 κατασταίεν τὴν ἀνάγκην, διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὰ συνέζευξεν
 ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἀφίησι πρότερον ἐπὶ τὸ οἰκεῖον συμφέρον
 ἐλθεῖν, μὴ διὰ τῶν ἀλλοτρίων συμφερόντων ὀδεύσαντας. Τοῦτο
 μὲν οὖν ἀνθρώπινον, τὸ οὕτως ἐπὶ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον
 ἰέναι· δεῖ δὲ μὴ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων
 πείθεσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἐνὶ σωθῆναι μὴ τοῦτο ^εἔχοντα· ἀλλὰ
 Β καὶ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν ^αἀσκήσας, τῶν δὲ λοιπῶν ἀπολλυ-
 μένων ἀμελῆς, οὐδεμίαν κτήσῃ ^βπαρὰ θεῷ παρρησίαν. Πόθεν
 δῆλον; Ἀφ' ὧν ὁ μακάριος ἀπεφώνηκε Παῦλος. ¹⁴ “Ἐὰν
 γὰρ ψωμίσω μου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου,
 ἵνα ^εκαυθῇ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι,” φησὶν.
 Ὅρῳ πόσον ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν; Καίτοιγε ὁ
 ψωμίσας, οὐ τὸ ἐαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἐζήτησεν. Ἀλλ'
 οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, φησί· μετὰ γὰρ γνησιότητος αὐτὸ
 βούλεται ^δγίνεσθαι καὶ συμπαθείας πολλῆς. Διὰ ^εγὰρ τοῦτο
 καὶ ἐνομοθέτησεν αὐτὸ ὁ θεός, ἵνα βεῖς σύνδεσμον ἀγάπης
 C ἀγάγῃ. Ὅταν οὖν ἐκεῖνος μὲν τοσοῦτον ἀπαιτῇ μέτρον, ἡμεῖς
 δὲ μὴδὲ τὸ ἔλαττον παρέχωμεν, τίνος ἐσόμεθα ἄξιοι συγγνώ-
 μης; Καὶ πῶς, φησὶ, τῷ Λῶτ ἔλεγεν ὁ θεός διὰ τῶν ἀγ-
 γέλων, ¹⁵ “Σώζων σῶζε τὴν ^βσεαυτοῦ ψυχὴν;” Εἰπέ, πότε,
 καὶ διὰ τί. Ὅτε ἡ κόλασις ἐφέρετο, οὐχ ὅτε διορθοῦσθαι
 ἔδει, ἀλλ' ὅτε κατεγνωσμένοι ἦσαν καὶ ἀνίατα ἐνόσουν, καὶ
 πρεσβύται καὶ νέοι εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐξεπῆδησαν ἔρωτας, καὶ
 κατακαίεσθαι αὐτοὺς λοιπὸν ἔχρην, ^ικαὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτε
 οἱ κεραυνοὶ καταφέρεσθαι ἔμελλον. Ἄλλως δὲ οὐδὲ περὶ κακίας
 καὶ ἀρετῆς τοῦτο εῖρηται, ἀλλὰ περὶ τῆς θεηλάτου ^κπληγῆς.
 D Τί γὰρ ἔδει ποιεῖν, εἰπέ μοι; καθέζεσθαι καὶ δέχεσθαι τὴν
 τιμωρίαν, καὶ μὴδὲν ἐκείνους ὠφελοῦντα κατακαίεσθαι; Ἀλλὰ
 ἀνοίας τοῦτο ἐσχάτης ἦν. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, ὅτι

14 1 Cor. xiii. 3.

15 Gen. xix. 22.

^ω συμφ. ζ.] Sic A.C.D.E. ζητῶν συμφ. Edd. ^κ καὶ] τοῦτο C. Aret.
 καὶ δ F. ^γ ζητεῖ σ. ὁ πλ.] Sic A.C.E. σ. ζητεῖ ὁ πλ. B.D.F. σ. ὁ πλ.
 ζητεῖ Edd. ^ε ἔχοντας F. ^α ἀσκήσας] + μὲν αὐτὸς C. ^β παρὰ θεῷ] πρὸς
 θεὸν B.D. ^ε καυθήσωμαι F. ^δ γενέσθαι B. ^ε γὰρ] δὴ C. ^ι αὐτὸ
 om. a pr. man. A. ^ε εἰς om. B. supra script. in D. ^κ σεαυτοῦ omnes.
 ἐαυτοῦ Edd. ^ι καὶ om. C. ^κ πληγῆς] ὀργῆς A.

ἀπλῶς καὶ εἰκῇ ἰκολάζεσθαι δεῖ παρὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν· ἀλλ' ὅταν ἐν κακίᾳ ἄνθρωπος διατρίβῃ, τότε κελεύω μέσον ^mἑαυτὸν ἐμβαλόντα, διορθοῦν· εἰ μὲν βούλει, διὰ τὸ ⁿτοῦ πλησίον· εἰ δὲ μὴ, καὶ διὰ τὸ σοὶ λυσιτελοῦν. Τὸ μὲν ^oγὰρ βέλτιον ἐκείνο· εἰ δὲ μὴ ^pφθάνεις πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὕψος, καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖ. Καὶ μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἵνα τὸ ἑαυτοῦ εὖρῃ· καὶ ἐννοήσαντες, ὅτι οὔτε ἀκτημοσύνη, οὔτε μαρτύριον, οὔτε ἄλλο ^E οὐδὲν ἡμῶν προστῆναι δυνήσεται, ἂν μὴ τὴν ἄκραν ἀγάπην ἔχωμεν, ταύτην πρὸ τῶν ἄλλων διατηρῶμεν, ἵνα καὶ τῶν ἄλλων δι' αὐτῆς ἐπιτύχωμεν, καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν ^qἐπηγγελεμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^rμετασχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ KS.

227

¹Ἐπαινῶ δὲ ^aὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις, οὕτω κατέχετε.

- (407) ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν εἰδωλοθύτων λόγον, ὡς αὐτῷ προσῆκον ἦν, καὶ τελειότατον αὐτὸν ^bπάντων ἐργασάμενος, μέτεισιν ἐφ' ἕτερον· ὃ καὶ αὐτὸ μὲν ἔγκλημα ἦν, οὐ τοσοῦτον δέ. Ὅπερ γὰρ ^cκαὶ ἔφθην εἰπὼν, τοῦτο καὶ νῦν ^Bἐρῶ, ὅτι οὐ πάντα ἐφεξῆς τίθησι τὰ σφοδρὰ κατηγορήματα, ἀλλὰ διαθεῖς αὐτὰ κατὰ τάξιν τὴν προσήκουσαν, εἰς μέσον αὐτῶν παρεμβάλλει τὰ κουφότερα, παραμυθούμενος τὸ ἐπαχθές τοῦ λόγου τὸ ἐκ τῆς συνεχούς ἐπιτιμήσεως ἐγγινόμενον τοῖς ἀκούουσι. Διὸ καὶ τὸ πάντων σφοδρότερον ὕστερον τίθησι, τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως. Τέως δὲ ἐφ' ἕτερον χωρεῖ ^dκουφότερον λέγων· “Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε.” Ὅταν μὲν γὰρ ὁμολογημένον ἦ τὸ ἀμάρτημα, καὶ κατηγορεῖ σφοδρῶς καὶ ἀπειλεῖ· ὅταν δὲ ἀμφιβαλλόμενον, ^eκατασκευάζει πρῶτον αὐτὸ, καὶ τότε ἐπιτιμᾷ· καὶ τὸ μὲν ὁμολογημένον ^C

¹ CAP. XI. v. 2.

¹ κολ. δεῖ.] Sic omnes. δεῖ κολάζεσθαι Edd. ^m αὐτὸν B. σεαυτὸν C.
ⁿ τοῦ] τῷ ex corr. A. ^o γὰρ] + διὰ τοῦτο F. ^p φθάνης A.B.D. et a pr. man. E.
^q ἐπηγ.] μελλόντων B. ^r μετασχεῖν C.D.E.F. ἐπιτυχεῖν Edd. Hom. XXVI. ^a ὑμᾶς] + ἀδελφοὶ B.D. Mox οὕτω om. B.D. Mosq. 7. ^b διὰ πάντων Edd. διὰ deest in omnibus. ^c καὶ om. C. et tacite exclusit Montef.
^d κουφότερον om. B. post ἕτερον transp. D. ^e κατασκευάζει C.E. et ex corr. A.D. Mox post αὐτὸ add. τίθησι A.C.E. et marg. D.

ἐπαίρει, τὸ δὲ ἀμφισβητήσιμον δείκνυσιν ὡμολογημένον. Οἶον, ἢ πορνεία ὡμολογημένον ἦν· διόπερ οὐκ ἐδεήθη δείξαι, ὅτι ἀμάρτημα ἦν, ἀλλὰ τὸ μέγεθος ἐκεῖ κατεσκεύασε τοῦ πλημμελήματος, καὶ κατὰ σύγκρισιν προήγαγε τὸν λόγον. Πάλιν τὸ ἐφ' ἐτέρων δικάζεσθαι, ἀμάρτημα μὲν ἦν, οὐ τοσοῦτον δὲ διόπερ αὐτὸ καὶ παρενέθηκε, καὶ κατεσκεύασε. Τὸ τῶν εἰδωλοθύτων πάλιν ἀμφεβάλλετο μὲν, ἦν δὲ μέγιστον κακόν· διὸ καὶ ἀποδείκνυσιν ἀμάρτημα ὄν, καὶ ἐπαίρει τῷ λόγῳ. Ὅταν δὲ τοῦτο ποιήσῃ, οὐκ ἀπάγει τῶν ἐγκλημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐναντία ἐνάγει. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ πορνεύειν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὴν ἀγιοσύνην ἐνδείκνυσθαι χρή. Διόπερ ἐπήγαγε· “Δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν.” Καὶ εἰπὼν πάλιν, ὅτι οὐ δεῖ σοφὸν εἶναι τὴν ἔξω σοφίαν, οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ κελεύει καὶ μωρὸν γενέσθαι. Καὶ συμβουλεύων ἐπὶ τῶν ἔξω μὴ δικάζεσθαι, μὴδὲ ἀδικεῖν, προῖων καὶ αὐτὸ τὸ δικάζεσθαι ἀναιρεῖ, Ε καὶ συμβουλεύει οὐ μόνον μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀδικεῖσθαι. Καὶ περὶ τῶν εἰδωλοθύτων διαλεγόμενος, οὐκ εἶπεν ὅτι τῶν κεκωλυμένων ἀπέχεσθαι ^h δεῖ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν συγκεχωρημένων, ὅταν σκάνδαλον ἰγίνηται· καὶ οὐχὶ τοὺς ἀδελφοὺς μόνον μὴ πλήττειν, ἀλλ' οὐδὲ Ἕλληνας οὐδὲ Ἰουδαίους. “Ἀπρόσκοποι γὰρ γίνεσθε, φησὶ, καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.” Πληρώσας τοίνυν ἅπαντα τὸν περὶ τούτων ἀπάντων λόγον, ^k μετὰ ταῦτα καὶ ἐφ' ἕτερον ἔγκλημα πρόεισι λοιπόν. Τί ^l δὲ τοῦτο ἦν; Αἱ μὲν γυναῖκες ^m ἀνακεκαλυμμέναι καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἤρχοντο καὶ προεφήτευον· καὶ γὰρ 228 προεφήτευον τότε γυναῖκες· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ ἐκόμων, ἅτε ἐν φιλοσοφίᾳ ⁿ διατρίψαντες, καὶ ^o περιεβάλλοντο τὰς κεφαλὰς εὐχόμενοι καὶ προφητεύοντες· ὅπερ ἐκάτερον Ἑλληνικοῦ νόμου ἦν. Ἐπεὶ οὖν ὑπὲρ τούτων ἤδη παρήνεσε παρὼν, καὶ ἴσως οἱ μὲν ἤκουσαν, οἱ δὲ ἠπειθήσαν, διὰ τοῦτο καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς πάλιν, ὥσπερ σοφὸς ἰατρός, ἐπαντλῶν τῷ λόγῳ διορθοῦται τὸ ἀμάρτημα. Ὅτι γὰρ παρήνεσεν ἤδη παρὼν, δῆλον ἐξ ὧν προοιμιάζεται. Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐδὲν εἰπὼν περὶ τούτου ρουδαμοῦ τῆς ἐπιστολῆς ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἀπὸ Β ἐγκλημάτων ἐτέρων ἐκβὰς, εὐθέως φησὶν· “Ἐπαινω δὲ ὑμᾶς, ὅτι ^p πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς

^l τοῦτο A.B. Statim ἀλλὰ καὶ κελεύει καὶ μ. γ. A. ^ε οὐ omnes. μὴ Edd. praeter Ben. ubi haec μὴ μόνον casu exciderunt. ^h δεῖ om. F. ^g γίνηται F. ^k μετὰ] + δὴ F. ^l δέ] δαί C.E. et ex corr. D. ^m ἀνακεκαλυμμένη B. ⁿ διατρίβοντες E. Veron. ^o περιεβάλλοντο A.E. ^p οὐδαμῶς A. ⁱ πάντα] πάντοτε B.

παραδόσεις, οὕτω κατέχετε;” Ὅρᾳς ὅτι οἱ μὲν ἤκουσαν, οὓς ἐπαινεί, οἱ δὲ παρήκουσαν, οὓς διορθοῦται διὰ τῶν ἐξῆς, λέγων· ²“Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν;” Εἰ γὰρ τῶν μὲν ³κατωρθωκότων, τῶν δὲ παρακουσάντων, πάντας ὑπέβαλε τῇ κατηγορίᾳ, ἐκείνους ἔτε θρασύτερους ἐποίησε, καὶ τούτους ῥαθυμοτέρους ἂν εἰργάσατο· νῦν δὲ τοὺς μὲν ἐπαινέσας καὶ ἀποδεξάμενος, τοὺς δὲ κακίσας, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἤλειψε, καὶ τούτους καταδύεσθαι παρεσκεύασεν. Ἰκανὸν μὲν γὰρ καὶ καθ’ ἐαυτὸ ἡ κατηγορία C πλήξαι· ὅταν δὲ πρὸς παράθεσιν ἐτέρων κατωρθωκότων καὶ ἐγκωμιαζομένων γίνηται, μείζον ἔχει τὸ κέντρον. Ἀλλὰ τέως οὐκ ἀπὸ κατηγορίας, ἀλλ’ ἀπὸ ἐγκωμίων ἄρχεται, καὶ ἐγκωμίων μεγάλων, λέγων· “Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε.”

(408) Τοιοῦτον γὰρ τοῦ Παύλου τὸ ἔθος, καὶ ἐπὶ μικροῖς μεγάλους ἐπαίνους ὑφαίνει, οὐ κολακεῖα τοῦτο ποιῶν, μὴ γένοιτο· πῶς γὰρ ὁ μὴδὲ χρημάτων ἐφιεμένος, μήτε δόξης, μήτε ἄλλου ⁴μηδενὸς τῶν τοιούτων; ἀλλ’ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν πάντα πραγματευόμενος. Διὸ καὶ ἐπαίρει τὸ ἐγκώμιον, λέγων· “Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι πάντα μου μέμνησθε.” Ποῖα πάντα; D

Ὑπὲρ ⁵γὰρ τοῦ μὴ κομᾶν μὴδὲ κατακαλύπτεσθαι τέως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ μόνον· ἀλλ’, ὅπερ ἔφην, ἐπιδαψιλεύεται τοῖς ἐγκωμίοις, προθυμοτέρους ποιῶν. Διὸ φησιν, “Ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις, οὕτω κατέχετε.” Ἀρα καὶ ἀγράφως πολλὰ παρεδίδου τότε, ὁ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ δημοῖ· ἀλλὰ τότε μὲν ὕπαρέδωκε μόνον, νῦν δὲ καὶ αἰτιολογίαν τίθησιν. Οὕτω γὰρ καὶ τούτους ἰσχυροτέρους ἐποίει τοὺς ⁶ὑπακούοντας, καὶ ἐκείνων κατέσπα τὸ φύσημα τῶν ἐναντιουμένων.

Εἵτα οὐ λέγει, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὑπηκούσατε, ἕτεροι δὲ παρήκουσαν, ἀλλὰ ἀνυπόπτως ἐκ τῆς διδασκαλίας αὐτὸ αἰνίττεται διὰ τῶν ἐξῆς, ⁷οὕτω λέγων· ⁸“Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός.” Ἡ μὲν ⁹οὖν αἰτιολογία αὕτη τίθησι δὲ αὐτήν, τοὺς ἀσθενεστέρους προσεκτικωτέρους ποιῶν. Ὁ μὲν ¹⁰γὰρ πιστὸς, ὡς χρή, καὶ ἐρρωμένος οὐδὲ δεῖται λόγου ¹¹οὐδὲ αἰτίας, ὑπὲρ ὧν ἂν ἐπιταχθῇ, ἀλλ’ ἀρκεῖται τῇ

² 1 Cor. xi. 16.³ v. 3.

¹ οὕτω om. D. ² κατωρθωσάντων B.D. ³ τε] + ἂν B.F. ⁴ ἔθος] Sic A.C.D.E. ἥθος Edd. Statim καὶ om. C. ⁵ μηδενὸς] τινὸς B.D. ⁶ γὰρ om. A.B.D. et a pr. man. C. ⁷ παρέδωκα B. ⁸ ὑπακούοντας omnes. ἀκούοντας Edd. ⁹ λέγων οὕτως inverso ord. B.D. ¹⁰ οὖν est in A.B.C.D.E. non in Editis. ¹¹ γὰρ omnes. Edebatur οὖν. ¹² οὐδὲ] Sic libri omnes, ut tacite edidit Montef. Legebatur καί.

229 παραδόσει μόνη· ὁ δὲ ἀσθενέστερος, ὅταν καὶ τὴν αἰτίαν μάθῃ, τότε καὶ μετὰ πλείονος ^ετῆς σπουδῆς κατέχει τὸ λεχθέν, καὶ μετὰ ^ιπολλῆς ὑπακούει τῆς προθυμίας. Διόπερ οὐδὲ εἶπε τὴν αἰτίαν, ἕως ὅτε παραβαινομένην εἶδε τὴν ἐντολήν. Τίς οὖν ἡ αἰτία; “Παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστίν.” ^αἈρ’ οὖν καὶ τοῦ Ἑλληνος; Οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ σῶμά ἐσμεν τοῦ Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους, καὶ ταύτῃ ἐκεῖνος ἡμῶν κεφαλὴ, τῶν οὐκ ὄντων ἐν τῷ σώματι οὐδὲ εἰς μέλη τελούντων οὐκ ἂν εἶη κεφαλὴ· ὥστε ὅταν εἶπῃ, “παντὸς,” τοῦ πιστοῦ δεῖ προσυπακούειν. Εἶδες πῶς πανταχοῦ ἄνωθεν ἐντρέπει τὸν Βάκροατήν; Καὶ γὰρ ὅτε περὶ ἀγάπης διελέγετο, καὶ ὅτε περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅτε περὶ ἐλεημοσύνης, ἐκεῖθεν εἴλκε ^ητὰ παραδείγματα. “Κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός.” Ἐνταῦθα ἐπιπηδῶσιν ἡμῖν οἱ αἰρετικοί, ἐλάττωσιν τινα ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπινοοῦντες τῷ υἱῷ· ἀλλ’ ἑαυτοῖς περιπίπτουσιν. Εἰ γὰρ κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, ὁμοούσιος δὲ ἡ κεφαλὴ τῷ σώματι, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός, ὁμοούσιος ὁ υἱὸς τῷ πατρί. Ἄλλ’ ^κοὐ τὸ ἑτεροούσιον ἐντεῦθεν ἀποδείξαι βουλόμεθα, ἀλλ’ ὅτι ἄρχεται, φησί. Τί οὖν πρὸς τοῦτο εἵπομεν ἄν; Ὅτι μάλιστα μὲν, ὅταν τι ταπεινὸν λέγεται μετὰ τῆς σαρκὸς ὄντος αὐτοῦ, οὐκ εὐτέλεια ^στῆς θεότητός ^ιἐστι τὸ λεγόμενον, τῆς οἰκονομίας δεχομένης τὸ λεχθέν. Πλὴν ἀλλ’ εἶπέ, πῶς ^μτοῦτο βούλει ἐκ τούτου κατασκευάσαι νῦν; Ὅτι ὥσπερ ^ηἀνὴρ ἄρχει τῆς γυναικὸς, φησὶν, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Χριστοῦ. Οὐκοῦν καὶ ὥσπερ ὁ Χριστὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ· “Παντὸς γὰρ ^ρἀνδρὸς, φησὶν, ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστίν.” Καὶ τίς ἂν ταῦτα ^θκαταδέξαιτό ποτε; Εἰ γὰρ ὅσον τὸ ὑπερέχον τοῦ υἱοῦ πρὸς ἡμᾶς, τοσοῦτον τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν, ἐννόησον εἰς ὅσῃν αὐτὸν ἄξεις τὴν εὐτέλειαν. Ὡστε οὐ πάντα ὁμοίως ἐξεταστέον ἐφ’ ἡμῶν καὶ ^ιἐπὶ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁμοίως λέγεται· ἀλλ’ ἀπονεμητέον τῷ θεῷ τινα ἰδιάζουσιν ^δὑπεροχὴν, καὶ τοσαύτην ὅσῃν θεῷ. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο συγχωρήσαιεν, πολλὰ ἔψεται τὰ ἄτοπα. Σκόπει δέ. Κεφαλὴ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός, ^ροὗτος δὲ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐκεῖνος τῆς γυναικός. Οὐκοῦν εἰ ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἐκλάβοιμεν τὴν κεφαλὴν,

^ε τῆς om. B.D. ^ι πολλῆς] πλείονος F. ^ς ὅτε omnes. ὅτου Edd.
^η τὸ παράδειγμα B. ^ι ἡμῖν om. F. Cat. ^κ οὐ] οὐδὲ C. Statim τὸ ἑτεροούσιον A.D.E.F. Cat. et sic tacite dedit Montef. ἑτερούσιον vulgo. ^λ ἐστίν] ἦν B.D. ^μ ταῦτα B.D. ^ν ὁ ἀνὴρ C. et sic tacite Montef. ^ρ ἀνθρώπου] Sic libri omnes et Cat. Edebatur ἀνδρὸς. ^σ φησὶν ἀνδρὸς inverso ord. B.D.F. ^θ καταδέξεται B. Cat. ^ι ἐπὶ accessit ex nostris omnibus. ^δ αὐτὸς D.

τοσοῦτον ἔσται ὁ υἱὸς ἀφεστηκὸς τοῦ πατρὸς, ὅσον ἡμεῖς αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ τοσοῦτον ἡμῶν ἀποστήσεται, ὅσον ἡμεῖς τοῦ θεοῦ λόγου· καὶ ὅπερ ἐστὶν ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν υἱόν, καὶ ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα πάλιν. Καὶ τίς ταῦτα ἀνέξεται; Ἀλλ' ἐτέρως ἐκλαμβάνεις ἐπὶ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐχ ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ; Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ πατὴρ ἐτέρως ἐκλη- E
πτέον ἡμῖν. ^ωΚαὶ πῶς ἐτέρως ἐκληπτέον, φησί; Κατὰ τὸ αἷτιον. Καὶ γὰρ εἶπερ ἀρχὴν ἐζήτει εἰπεῖν, ^ςὡς σὺ φῆς, καὶ ὑποταγὴν ὁ Παῦλος, οὐκ ἂν γυναῖκα παρήγαγεν εἰς μέσον, (409) ἀλλὰ δούλον μᾶλλον καὶ δεσπότην. Εἰ γὰρ καὶ ὑποτέτακται ἡμῖν ἡ γυνή, ἀλλ' ὡς γυνή, ὡς ἐλευθέρη, ^ςκαὶ ὡς ὁμό- τιμος. Καὶ ὁ υἱὸς δέ, εἰ καὶ ὑπήκοος γέγονε τῷ πατρί, ἀλλ' ὡς υἱὸς θεοῦ, ἀλλ' ὡς θεός. Ὡς περ γὰρ πλείων ἡ πειθὴ τῷ υἱῷ πρὸς τὸν πατέρα, ἢ τοῖς ἀνθρώποις πρὸς τοὺς γεγεννηκότας, 230 οὕτω καὶ ἡ ἐλευθερία μείζων. Οὐ γὰρ δήπου τὰ μὲν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα μείζονα τῶν ἀνθρώπων καὶ γνησιώτερα, τὰ δὲ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν ἐλάττονα. Εἰ γὰρ θαυμά- ζομεν τὸν υἱόν, ὅτι ὑπήκουσεν, ὡς καὶ μέχρι θανάτου ἐλθεῖν, καὶ θανάτου σταυροῦ, καὶ θαῦμα αὐτοῦ μέγα τιθέμεθα τοῦτο· θαυμάζειν δεῖ καὶ τὸν πατέρα, ὅτι τοιοῦτον ἐγέννησεν, οὐχ ὡς δούλον ἐπιταττόμενον, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερον ὑπακούοντα καὶ ^ςσύμβουλον ὄντα· ὁ γὰρ σύμβουλος οὐ δούλος. Σύμβουλον δὲ ὅταν ἀκούσης πάλιν, μὴ ὡς τοῦ πατρὸς ἐνδεῶς ἔχοντος ἄκουε, ἀλλ' ὡς τοῦ παιδὸς ^ςὁμοτίμως πρὸς τὸν γεγεννηκότα. B

Μὴ τοίνυν εἰς πάντα ἔλκε τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός. Παρ' ἡμῖν ^ςμὲν γὰρ εἰκότως ὑποτέτακται ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί· ἡ γὰρ ἰσοτιμία μάχην ποιεῖ· καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπάτην τὴν παρὰ τὴν ἀρχὴν ^ςσυμ- βάσαν. Διὰ τοι τοῦτο γενομένη μὲν εὐθέως οὐχ ὑπετάγη· ^ςοὐδὲ ὅτε αὐτὴν ἤγαγε πρὸς τὸν ἄνδρα, οὔτε αὐτὴ ἤκουσέ τι παρὰ τοῦ θεοῦ τοιοῦτον, οὔτε ὁ ἀνὴρ εἶπέ τι πρὸς αὐτὴν τοιοῦτον· ἀλλ' ὅτι μὲν ὅστων ἐκ τῶν ὅστων αὐτοῦ, καὶ σὰρξ ἐκ ^ςτῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἦν, εἶπεν· ἀρχῆς δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲ ὑποταγῆς ἐμνημόνευσε πρὸς αὐτήν. Ὅτε δὲ κακῶς ἐχρήσατο C

^ς οὐχ ὡς] ἐτέρως B.
— φησὶ in marg. C.
post Παῦλος leguntur.
corr. A.

^ς τοῦ πατρὸς C. Ita tacite Montef.

^ς Sic A.B.D.F. Cat. In Edd. verba ὡς σὺ φῆς
^ς ἀλλ' om. B. et a pr. man. A. καὶ pro ἀλλ' ex

corr. A. ^ς καὶ] ἀλλ' F. Cat. Ita edebatur ante Montef. ^ς συμβ. ὄντα]

συμβουλευόντα B.

^ς ὁμοτίμου A. receptum a Sav. Mor. Ben. ὁμοτίμως
(sic) E. ὁμοτίμως ἔχοντος Cat. ^ς μὲν om. B. et a pr. man. D. Mox τῷ

ἀνδρὶ ἡ γυνὴ inverso ord. Edd. repugnantibus libris. ^ς συμβαίνουσιν F.

^ς οὐδὲ ὅτε] Sic F. οὐδὲ ὅταν Cat. οὔτε ὅταν vulgo. ^ς τῆς σαρκὸς F. Cat.

τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ ἢ γενομένη βοηθὸς ἐπίβουλος εὐρέθη, καὶ πάντα ἀπώλεσε, τότε ἀκούει δικαίως λοιπόν· ⁴“Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή ^h σου.” Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἐκπολεμῶσαι τὸ γένος τὸ ἡμέτερον· οὐδὲ γὰρ ἂν ὤνησέ τι εἰς εἰρήνην τὸ ἐξ αὐτοῦ γεγενῆσθαι, τούτου συμβάντος, ἀλλ’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καὶ τραχύτερον ἂν ἐποίησε τὸν ἄνδρα, τὸ μηδὲ τοῦ οἰκείου φείσασθαι μέλους τὴν ἐξ αὐτοῦ ^kγενομένην· Ἰσυνιδὼν τοῦ διαβόλου τὴν κακουργίαν ὁ θεὸς, ἐπετείχισε τοῦτ’ ὁ ῥῆμα, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς μέλλουσαν ἀπέχθειαν ἔσεσθαι ^mδιὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀνείλε, καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐμφύτου, καθάπερ μεσότοιχον κατασπάσας τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας μνησικακίαν. Ἄλλ’ ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀκηράτου οὐσίας ἐκείνης οὐδὲν τοιοῦτον ἔστιν ὑποπτεῖσαι. Μὴ τοίνυν κατὰ ⁿπάντων δέχου τὰ παραδείγματα· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ ἐντεῦθεν ἀπαντήσῃ χαλεπὰ ἁμαρτήματα. Καὶ γὰρ καὶ ἐν προοιμίῳ τῆς ἐπιστολῆς ἔλεγε· “Πάντα ὑμῶν ἔστιν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Ἐθεοῦ.” Τί οὖν; ὁμοίως ἡμῶν τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις δῆλη ἡ διαφορὰ, εἰ καὶ ἡ αὐτὴ ῥῆσις ἐπὶ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν εἴρηται. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ κεφαλὴν εἰπὼν τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς, ^oἐπήγαγεν· ⁵“Ὡς περ καὶ ὁ Χριστὸς ^pκεφαλὴ καὶ ^qσωτὴρ ἔστι τῆς ἐκκλησίας καὶ προστάτης, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ ὀφείλει τῆς αὐτοῦ γυναικὸς εἶναι.” Ἀρ’ οὖν ὁμοίως ἐκληψόμεθα τὸ εἰρημένον, καὶ τοῦτο καὶ τὰ μετὰ τούτου ἅπαντα Ἐφεσίῳ ἐπεσταλμένα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης; Ἀπαγε· οὐδὲ γὰρ δυνατόν. Τὰ γὰρ αὐτὰ ῥήματα ²³¹λέγεται μὲν ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ^sοὐκ ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ἀλλ’ ἐτέρως μὲν ἐκεῖνα νοητέον, ἐτέρως δὲ ταῦτα· οὐ μὴν πάλιν πάντα ἐξηλλαγμένως· ἐπεὶ πάλιν εἰκὴ καὶ μάτην παρειληφθαι δόξει, οὐδὲν ἀπ’ αὐτῶν καρπουμένων ἡμῶν. Ὡς περ γὰρ οὐ πάντα ὁμοίως ἐκληπτέον, οὕτως οὐδὲ πάντα ἀπλῶς ἐκβλητέον. Ἵνα δὲ ὁ λέγω, γένηται

⁴ Gen. iii. 16.

⁵ Ephes. v. 23, 24.

^h ἢ om. D.E.F. Cat. Veron. ^h σου] + καὶ αὐτός σου κυριεύσει B.D. Aret. ⁱ ἂν om. F. Cat. ^k γενομένην] + γυναῖκα C. Aret. ^l συνιδὼν] + τοιγαροῦν C. Aret. Statim legebatur τὴν τοῦ δ. κακουργίαν, invititis libris. ^m διὰ τῆς ἀποφάσεως — μνησικακίαν] καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἐμφύτου διὰ τῆς ἀποφ. ταύτης ἀναιρῶν, καὶ καθάπερ μεσ. τὴν ἐκ τῆς ἁμ. μνησικ. κατασπῶν C. Aret. ⁿ πάντα Cat. ^o ἐπήγαγεν om. B. in marg. D. ^p κεφαλὴ — προστάτης] κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτός ἔστι σωτὴρ τοῦ σώματος C. Aret. ^q σωτηρία a pr. man. A. ^r τούτου] ταῦτα F. τοῦτο Cat. ^s Haec οὐκ ἔχει δὲ — ἀνθρώπων, quae desunt in Editis, tuentur C.E.F. et marg. D. cum Catena et Interprete. Editores nihil monent.

σαφέστερον, ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὸ πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. Εἴρηται κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας ὁ Χριστός. *[†] Ἄν μηδὲν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου λάβω, τί μοι καὶ εἴρηται τοῦτο; Πάλιν ἂν ἅπαντα λάβω, πολλὴ ἔψεται ἡ ἀλογία· καὶ γὰρ ὁμοιοπαθὴς τῷ σώματι ἡ κεφαλὴ, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπεύθυνος. B Τί οὖν δεῖ ἀφεῖναι, ἢ τί λαβεῖν; Ἀφεῖναι μὲν ταῦτα ἃ [†] εἶπον, λαβεῖν δὲ ἔνωσιν ἀκριβῆ, καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τὴν πρώτην· καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὸ μείζον οἰκοθεν ἐπινοεῖν καὶ θεῷ πρέπον· καὶ γὰρ ἡ ἔνωσις ἀσφαλεστέρα, καὶ ἡ ἀρχὴ [†] κυριωτέρα. Πάλιν ἤκουσας υἱόν· μὴ πάντα μηδὲ (410) ἐνταῦθα λάβης, ἀλλὰ μηδὲ πάντα ἐκβάλῃς, ἀλλ' ὅσα θεῷ πρέπει δεξάμενος, ὅτι ὁμοούσιος, ὅτι ἐξ αὐτοῦ, τὰ ἄτοπα καὶ ἀσθενείας ὄντα ἀνθρωπίνης ἐπὶ τῆς γῆς ἔα. Εἴρηται φῶς ὁ θεὸς πάλιν· ἄρ' οὖν πάντα δεξόμεθα, ὅσα τοῦ φωτὸς τούτου; Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ [†] εἴκει τῷ [†] σκότῳ τοῦτο, καὶ τόπῳ περι- C κλείεται, καὶ ὑφ' ἐτέρας κινεῖται δυνάμεως, καὶ ἐπισκιάζεται· ὧν οὐδὲν οὐδὲ ὑένοῦναι θέμις ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης. Ἀλλ' οὐδὲ πάντα διὰ τοῦτο ἐκβαλοῦμεν, ἀλλὰ δρεψόμεθά τι καὶ χρήσιμον ἀπὸ τοῦ παραδείγματος, τὸν φωτισμὸν τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ γινόμενον ἡμῖν, τὴν [†] τοῦ σκότους ἀπαλλαγὴν ἐκ τούτου συνάγοντες.

Καὶ τὰ μὲν πρὸς αἰρετικούς [†] ταῦτα· δεῖ δὲ καὶ ὁλοκλήρῳ λοιπὸν ἐπεξελθεῖν τῷ χωρίῳ. Ἴσως γὰρ ἂν τις ἐνταῦθα καὶ διαπορήσειε, πρὸς ἑαυτὸν ζητῶν, ποῖον ἔγκλημα [†] ἢ τὸ ἀνακαλύπτεσθαι τὰς γυναῖκας, ἢ τὸ καλύπτεσθαι τοὺς ἄνδρας; D Ποῖον οὖν ἔγκλημα τοῦτο, ἐντεῦθεν ἤδη μάθανε. Σύμβολα δέδοται ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα, τῷ μὲν τῆς ἀρχῆς, [†] τῇ δὲ τῆς ὑποταγῆς· μετὰ δὲ ἐκείνων καὶ τοῦτο, τὸ ταύτην μὲν καλύπτεσθαι, τοῦτον δὲ γυμνὴν ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Εἰ τοίνυν σύμβολα ταῦτά ἐστιν, ἀμφότεροι ἀμαρτάνουσι τὴν εὐταξίαν συγχέοντες, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ διαταγὴν καὶ τοὺς οἰκείους ὑπερβαίνοντες ὅρους, καὶ ὁ μὲν εἰς τὴν ἐκείνης καταπίπτων εὐτέλειαν, ἡ δὲ ἐπανισταμένη τῷ ἀνδρὶ διὰ τοῦ σχήματος. Εἰ γὰρ ἱμάτιον ἐναλλάττειν οὐ θέμις, οὐδὲ ταύτην μὲν χλανίδα περικεῖσθαι, ἐκείνον δὲ φάρος ἢ καλύπτραν· [†] Οὐκ E

[†] Deut. xxii. 5.

[†] εἶπον] + δεῖ Edd. δεῖ om. C.E. erasum in D. [†] κυριωτέρα A.C.D.E. Cat. Aret. Edehatur τιμωτέρα. Cf. Var. Lect. ad Tom. vii. p. 219 B. [†] εἴκει D. Veron. εἴκη (sic) B. Ceteri cum Cat. et Aret. ἐκεῖ, quod male praetulerunt Sav. Mor. Ben. veteri lectione ne memorata quidem. [†] σκότῳ A.C.D.E. σκότει vulgo. Statim τούτῳ pro τούτο B.D. [†] νοῦν B. Cat. [†] τοῦ] ἐκ τοῦ F. [†] ταῦτα A.C.E.F. τοιαῦτα D. τοσαῦτα Edd. [†] ἢ A.B.C.D.E. ἢν vulgo. [†] τῇ δὲ] Sic A.B.C.D. τὸ δὲ E. τῷ δὲ Veron. τῇδε δὲ Sav. Mor. Ben. τῇ δὲ aut τῇδε δὲ F.

ἔσται γὰρ, φησὶ, σκευὴ ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ, οὐδὲ ἐνδύσεται
 "ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν" πολλῶ μᾶλλον ταῦτα ἀνταλλάτ-
 τεσθαι οὐ δεῖ. Ταῦτα μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων νενομο-
 θέτῃται, εἰ καὶ ὁ θεὸς ὕστερον αὐτὰ ἐκύρωσεν· ἐκείνο δὲ παρὰ
 τῆς φύσεως, τὸ καλύπτεσθαι λέγω, καὶ ἔτι μὴ καλύπτεσθαι.
 "Ὅταν δὲ εἴπω τὴν φύσιν, τὸν θεὸν λέγω· ὁ γὰρ τὴν φύσιν
 δημιουργήσας, αὐτὸς ἐστίν." Ὅταν οὖν τοὺς ὅρους ἀνατρέψῃς
 τούτους, ὅρα πόσα γίνεται τὰ ἐπιβλαβῆ. Καὶ μὴ μοι τοῦτο
 232 εἴπῃς, ὅτι μικρὸν τὸ ἀμαρτανόμενον. Μέγα μὲν γὰρ ἐστίν,
 καὶ καθ' ἑαυτό· παρακοὴ γὰρ ἐστίν· εἰ δὲ καὶ μικρὸν ἦν, μέγα
 ἐγίνετο, ἐπειδὴ μεγάλων ἐστὶ σύμβολον πραγμάτων. "Ὅτι
 δὲ καὶ μέγα ἐστὶ, δῆλον ἐξ ὧν τοσαύτην εὐταξίαν τῷ γένει
 παρέχει, τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν ἀρχόμενον ἐν κόσμῳ διατάττον.
 "Ὡστε ὁ παραβαίνων, πάντα συγχεῖ, καὶ ἡ τὸ τοῦ θεοῦ προδί-
 δωσι δῶρον, καὶ τὴν ἄνωθεν αὐτῷ δοθεῖσαν τιμὴν χαμαὶ ρίπτει,
 οὐχ ὁ ἀνὴρ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνή. Καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη
 τιμὴ μεγίστη τὸ τὴν οἰκείαν τάξιν διατηρεῖν, ὥσπερ οὖν καὶ
 αἰσχύνῃ τὸ στασιάζειν. Διόπερ ἐπ' ἀμφοτέρων αὐτὸ τέθεικεν,
 οὕτω λέγων· 7 "Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ
 Β κεφαλῆς ἔχων, καταισχύει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· πᾶσα δὲ γυνή
 προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ,
 καταισχύει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς." Ἦσαν γὰρ, ὅπερ ἔφην,
 καὶ ἡ ἄνδρες προφητεύοντες, καὶ γυναῖκες τὸ χάρισμα τοῦτο
 ἔχουσαι τότε, ὡς αἱ ἱ τοῦ Φιλίππου θυγατέρες, ὡς ἕτεραι πρὸ
 ἐκείνων καὶ 8 μετ' ἐκείνας· περὶ ὧν καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν
 ἄνωθεν, ὅτι 8 "Προφητεύουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες
 ὑμῶν ὁράσεις ὁψονται." Τὸν μὲν οὖν ἄνδρα οὐκ αἰεὶ ἀναγκάζει
 ἀκατακάλυπτον εἶναι, ἀλλ' ὅταν εὐχῇται μόνον· "Πᾶς γὰρ
 C ἀνὴρ, φησὶ, προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων,
 καταισχύει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ·" τὴν δὲ γυναῖκα διαπαντὸς
 κατακαλύπτεσθαι κελεύει. Διὸ καὶ εἰπὼν, "Πᾶσα γυνὴ προσ-
 ευχομένη ἢ προφητεύουσα ὁ ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ, κατα-
 ισχύει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς," οὐκ ἔστι μέχρι τούτου μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἐπεξηλθεν εἰπὼν· "Ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ
 ἐξυρημένῃ." Εἰ δὲ αἰεὶ ἐξυρησθαι αἰσχρὸν, εὐδὴλον ὅτι καὶ ἀκα-
 τακάλυπτον εἶναι αἰεὶ ὄνειδος.

7 v. 4, 5.

8 Joel. ii. 28.

d ὁ ἀνὴρ B.D.

e ἐκείνο] ἐκεῖ E.

f τὸ om. B. et a pr. man. D.

g οὗτος F. Cat.

h τὸ... δῶρον] Sic libri omnes. τὰ... δῶρα Edd.

i Vid. Annot.

k ἄνδρες] + καὶ γυναῖκες Edd. Haec verba expuncta in E.

absunt a C.F. et Aret.

l τοῦ accessit ex C.E.

m μετ' ἐκείνων F.

n προ-

φητεύουσιν C.D. et ante corr. E. προφητεύουσιν Edd.

o ἀκατακαλύπτως

B. Statim τῇ κεφαλῇ om. B.D.

Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν προσέ-
 θηκεν εἰπὼν, ὅτι “Ὁφείλει ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡ
 γυνὴ διὰ τοὺς ἀγγέλους” ⁹ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τῷ καιρῷ τῆς
 (411) εὐχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς ἐγκεκαλύφθαι δεῖ. Ἐπὶ δὲ D
 τοῦ ἀνδρὸς οὐκέτι τὸν τοῦ καλύμματος, ἀλλὰ τὸν τῆς κόμης
 οὕτω γυμνάζει λόγον. Καλύπτεσθαι μὲν γὰρ τότε μόνον
 κωλύει, ὅταν εὐχῆται, κομᾶν δὲ αἰεὶ ἀποτρέπει. Διὰ τοῦτο
 ὥσπερ ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἶπεν, “Εἰ δὲ οὐ κατακαλύπτεται, καὶ
 κειράσθω” οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι “Ἐὰν κομᾶ, ἀτιμία
 αὐτῷ ἐστίν.” Οὐκ εἶπεν, ἐὰν καλύπτεται, ἀλλ’, “ἐὰν κομᾶ.”
 Διὸ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγε, “Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφη-
 τεύων, κατὰ κεφαλῆς ἔχων.” Οὐκ εἶπε, κεκαλυμμένος, ἀλλὰ,
 “κατὰ κεφαλῆς ἔχων,” δεικνὺς ὅτι καὶ γυμνῇ εὐχῆται τῇ
 κεφαλῇ, κόμην δὲ ἔχῃ, ἵσος ἐστὶ τῷ κεκαλυμμένῳ. “Ἡ γὰρ
 κόμη, φησὶν, ἀντὶ περιβολαίου δέδοται.” ⁹ “Εἰ δὲ οὐ καλύ- E
 πτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ ^ω κείρασθαι ἢ
 ξυράσθαι, κατακαλυπτέσθω.” Ἐν προοιμίῳ μὲν ^z γὰρ τὸ μὴ
 γυμνῇ ἔχειν τὴν κεφαλὴν ^γ ἀπαιτεῖ προΐων δὲ καὶ τὸ διηνεκὲς
 αἰνίττεται λέγων, “Ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρμένῃ,”
 καὶ τὸ μετ’ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς ἀπάσης. Οὐδὲ γὰρ ^κ καλύ-
 πτεσθαι εἶπεν ἀπλῶς, ἀλλὰ κατακαλύπτεσθαι, ὥστε ἀκριβῶς
 πάντοθεν περιεσθᾶν. Καὶ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ ἐντρέ-
 πει, σφοδρῶς καθαπτόμενος καὶ λέγων, “Εἰ δὲ οὐ κατακα- 233
 λύπτεται, καὶ κειράσθω.” Εἰ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ
 θεοῦ κάλυμμα τεθὲν ρίπτεις, φησὶ, καὶ ^α τὸ ἀπὸ τῆς φύσεως
 ρίψον. Εἰ δὲ ^β λέγοι τις, καὶ πῶς ἂν εἴη αἰσχύνῃ τοῦτο
 τῇ γυναικὶ, εἰ εἰς τὴν δόξαν ἀναβαίνει τοῦ ἀνδρός; ἐκείνο ἂν
 εἴποιμεν, ὅτι οὐκ ἀναβαίνει, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπίπτει
 τιμῆς. Τὸ γὰρ μὴ εἴσω τῶν οἰκείων ὄρων μένειν καὶ τῶν
 τεθέντων παρὰ τοῦ θεοῦ νόμων, ἀλλ’ ὑπερβαίνειν, οὐκ ἐπί-
 δοσίς ἐστιν, ἀλλ’ ἐλάττωσις. “Ὡς περ γὰρ ὁ τῶν ἀλλοτρίων
 ἐφιεμένος, καὶ ἀρπάζων τὰ μὴ ἑαυτοῦ, οὐ πλεόν τι προσέλαβεν, B
 ἀλλ’ ἠλάττωται, καὶ ^δ ὃ εἶχεν ἀπολέσας, ^ε ὅπερ οὖν καὶ ἐν τῷ
 παραδείσῳ γέγονεν· οὕτω καὶ ἡ γυνὴ οὐ προσλαμβάνει τοῦ

⁹ v. 6.

^p τοῦτο A.F. ^q δεικνὺς] Sic F. δεικνυσιν Edd. δείκνυσιν οὖν B.D. δεί-
 κνυσι γὰρ C. ^r τότε κελεύει μόνον, ὅταν προσεύχεται B.D. ^s ἔχει B.D.E.
^t ἡ γὰρ κ. φησὶν] δεικνὺς ὅτι ἡ κόμη B. ^v δὲ] γὰρ F. ^w κείρασθαι D.E.
 κήρασθαι B.C. κειράσθαι F. Edebatur κείρεσθαι. ^x γὰρ] οὖν C. ^y ἀπῆται
 C.F. ^z καλυπτέσθω et κατακαλυπτέσθω F. ^a τὸ om. C.E. et ante corr. A.
^b λέγοι omnes. λέγει Edd. Mox αἰσχύνῃ τοῦτο pro τοῦτο αἰσχύνῃ omnes.
^c τῷ θεῷ a pr. man. A. ^d δ] ἂ E. Statim ἀπώλεσε a pr. man. A. ^e ὅπερ]
 ὥς περ E.

ἀνδρὸς τὴν εὐγένειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτῆς γυναικὸς ἀπόλλυσιν εὐσχημοσύνην. Καὶ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον αὐτῇ τὰ τῆς αἰσχύνης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Λαβὼν τοίνυν τὸ ὁμολογημένον αἰσχρὸν, καὶ εἰπὼν, “Εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ ^hκεῖρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι,” τίθησι τὸ παρ’ ἐαυτοῦ λοιπὸν λέγων, “κατακαλυπτεσθω.” Καὶ οὐκ εἶπε, κομάτω, ἀλλὰ, “κατακαλυπτεσθω,” ἀμφοτέρωτα ταῦτα ἐν εἶναι νομοθετῶν, καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὰ κατασκευάζων, ἀπὸ τε τῶν νενομισμένων, ἀπὸ τε τῶν Cἐναντίων. Τὴν τε γὰρ περιβολὴν καὶ τὴν κόμην ἐν εἶναί φησι τὴν τε ἐξυρηνμένην καὶ τὴν γυμνὴν ἔχουσαν ⁱκεφαλὴν, τὸ αὐτὸ πάλιν. “^aΕἰ γὰρ ἐστὶ, φησὶ, καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρηνμένῃ.” Εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ πῶς ἐστὶν ἐν, εἶγε αὕτη μὲν τὸ κάλυμμα τῆς φύσεως ἔχει, ἐκείνη δὲ ἡ ἐξυρηνμένη οὐδὲ τοῦτο; ^k ὅτι τῇ προαιρέσει κακείνο ἔρριψε, ^lκαὶ γυμνὴν ἔχει τὴν κεφαλὴν· εἰ δὲ μὴ γυμνὴν τῶν τριχῶν, τοῦτο τῆς φύσεώς ἐστίν, οὐκ ἐκείνης. “Ὡστε καὶ ἡ ἐξυρηνμένη γυμνὴν ἔχει τὴν κεφαλὴν, ^mκαὶ αὕτη γυμνὴν ὁμοίως. Διὰ γὰρ τοῦτο τῇ φύσει ἐπέτρεψεν αὐτὴν Dσκεπᾶσαι, ἵνα καὶ ἀπ’ ἐκείνης τοῦτο μαθοῦσα καλύπτηται.

Εἶτα καὶ αἰτίαν τίθησιν, ὅπερ ἔφην πολλαχοῦ, καθάπερ ἐλευθέροις διαλεγόμενος. Τίς οὖν ἡ αἰτία; ¹⁰ “Ἄνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων.” Πάλιν ἑτέρα αὕτη αἰτία. Οὐδὲ γὰρ ὅτι κεφαλὴν ἔχει τὸν Χριστὸν μόνον οὐκ ὀφείλει καλύπτεσθαι, ⁿφησὶ, τὴν κεφαλὴν, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἄρχει τῆς γυναικός. Τὸν γὰρ ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ προσιόντα τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ. “Ὡσπερ οὖν οὐδεὶς ^oτῶν ἀρχόντων χωρὶς ζώνης καὶ χλανίδος τολμήσειεν ἂν φανῆναι τῷ τὸ διάδημα ἔχοντι· οὕτω μηδὲ σὺ Eχωρὶς τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, ὅπερ ἐστὶ τὸ μὴ καλύπτεσθαι, προσεύχου τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ὑβρίζῃς καὶ σαυτὸν καὶ τὸν τετιμηκότα. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς εἶποι τις ἂν καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη ὑβρις τὸ μὴ ἔχειν τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς. “Γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστίν.” Ἄρα φυσικὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνδρός. Εἶτα ἐπειδὴ ἀπεφάνητο, καὶ λογισμοὺς καὶ αἰτίας τίθησι πάλιν ἑτέρας, ἐπὶ τὴν προτέραν σε ἄγων δημιουργίαν,

10 v. 7.

ⁱ εὐγένειαν] + οὕτως F. ^h τῆς γυναικός] ἰδίαν B.D. ^h κεῖρασθαι A.D.E.F. κείρεσθαι Edd. ⁱ τὴν κεφαλὴν D. ^k ὅτι] ἐροῦμεν ὅτι B.C.D. Aret. Ita clam edidit Montef. ^l καὶ] τῷ C. et ex corr. A. Statim ἔχειν A.C. τῷ... ἔχειν ediderunt Sav. Mor. Ben. Nobiscum stant Veron. Aret. ^m καὶ αὕτη γυμνὴν] Sic libri omnes (sed αὕτη F. et γυμνὴ B.) cum Aret. κακείνη (om. γυμνὴν) Edd. ⁿ φησὶ om. B. et a pr. man. D. Statim τὴν κεφαλὴν om. F. ^o ζώνης χωρὶς καὶ χλ. τολμήσειεν ἂν τῶν ἀρχόντων φ. hoc ordine B.D.

(412) Ἡ καὶ λέγων οὕτως· ¹¹ “Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.” Εἰ δὲ τὸ ἐκ τινος εἶναι, δόξα ἐκείνου ἐξ οὗ ἐστὶ, πολλῶ μᾶλλον τὸ εἰκόνα εἶναι. ¹² “Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλ’ ἡ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.” ²³⁴ Δευτέρα αὕτη ὑπεροχὴ πάλιν, μᾶλλον δὲ καὶ τρίτη καὶ τετάρτη. Πρώτη, ὅτι κεφαλὴ ἡμῶν ὁ Χριστὸς, ἡμεῖς δὲ τῆς γυναικὸς· δευτέρα ³ δὲ, ὅτι ἡμεῖς δόξα θεοῦ, ἡμῶν δὲ ἡ γυνὴ· τρίτη, ὅτι οὐχ ἡμεῖς ἐκ τῆς γυναικὸς, ἀλλ’ ἐκείνη ἐξ ἡμῶν· τετάρτη, ὅτι οὐχ ἡμεῖς δι’ αὐτήν, ἀλλ’ ἐκείνη δι’ ἡμᾶς. ¹³ “Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.” Διὰ τοῦτο, ποῖον, εἶπέ μοι; Διὰ ταῦτα τὰ εἰρημένα ⁴ ἅπαντα, φησὶ, μᾶλλον δὲ οὐ διὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ, “Διὰ τοὺς ἀγγέλους.” Εἰ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς καταφρονεῖς, φησὶ, τοὺς ⁵ ἀγγέλους αἰδέσθῃ. Ἄρα τὸ καλύπτεσθαι, ὑποταγῆς καὶ ἐξουσίας· κάτω γὰρ νεύειν παρασκευάζει καὶ ἐντρέπεσθαι καὶ τὴν οἰκείαν διατηρεῖν ἀρετήν. Ἀρετὴ γὰρ ἀρχομένου καὶ τιμῆ τὸ μένειν ἐπὶ τῆς ὑπακοῆς. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ οὐκ ἀναγκάζεται τοῦτο ποιεῖν· τοῦ γὰρ δεσπότης αὐτοῦ ἐστὶν εἰκὼν ἡ γυνὴ δὲ εἰκότως. Ἐννόησον οὖν τῆς παρανομίας τὴν ὑπερβολὴν, ὅταν τοσαύτη τιμηθεῖς ἐξουσία σαυτὸν καταισχύνῃς, τὸ τῆς γυναικὸς ἀρπάζων σχῆμα. Καὶ ταυτὸν ⁶ ποιεῖς, ὡς ἂν εἰ διάδημα λαβὼν, ⁷ ῥίψῃς τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἀντὶ δὲ τοῦ διαδήματος ⁸ δουλικὸν λάβῃς ἱμάτιον. ¹⁴ “Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” Ἐπειδὴ γὰρ πολλὴν ὑπεροχὴν ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ, εἰπὼν ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἡ γυνὴ, ⁹ καὶ δι’ αὐτὸν καὶ ὑπ’ αὐτόν· ἵνα μήτε τοὺς ἄνδρας ἐπάρῃ πλέον τοῦ δέοντος, μήτε ἐκείνας ταπεινώσῃ, ὅρα πῶς ἐπάγει τὴν διόρθωσιν, λέγων· “Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” Μὴ γάρ ¹⁰ μοι, φησὶ, τὰ πρῶτα ἐξέταξε μόνα, μηδὲ τὴν δημιουργίαν ἐκείνην. Ἄν γὰρ ¹¹ τὰ μετὰ ταῦτα ζητῇς, ἐκάτερος ¹² ἐκατέρου αἴτιος, μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτως ἐκάτερος ἐκατέρου, ἀλλ’ ὁ θεὸς ἀπάντων. Διό φησιν, “Οὔτε ¹³ ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.” ¹⁵ “Ὡςπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς.” Οὐκ εἶπεν, ἐκ τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ πάλιν, “ἐκ

11 v. 8.

12 v. 9.

13 v. 10.

14 v. 11.

15 v. 12.

Ἡ καὶ om. E. ¹ εἰκόνα C.D.E. et ex corr. A. necnon Reg. apud Montef. εἰκότα B. et a pr. man. A. εἰκότα Edd. ² ὁ om. B. Mosq. 7. Mox ἀλλὰ γυνὴ iidem. ³ δὲ assumtum ex A.C.D.E.F. ⁴ κεφαλῆς] + διὰ τοὺς ἀγγέλους C. ⁵ ἅπαντα om. F. ⁶ ποιῇς ex corr. E. ⁷ ῥίψας A. ῥίψει B. ⁸ οὔτε A.F. ⁹ καὶ] + ὅτι C. ¹⁰ μοι om. C. ¹¹ τὰ om. F. ¹² ἐκατέρου om. F.

τοῦ ἀνδρός·” ἔτι γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἀκέραιον μένει παρὰ τῷ ἀνδρί. Ἄλλ’ οὐ τοῦ ἀνδρός ταῦτα τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ· διὸ καὶ ἐπήγαγε, “^d Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.” Εἰ τοίνυν τοῦ θεοῦ τὰ πάντα, αὐτὸς δὲ κελεύει ταῦτα, πείθου καὶ μὴ ἀντίλεγε.

¹⁶ “Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ “γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;” ⁸ Πάλιν αὐτοὺς καθίζει Εἰδικαστὰς τῶν λεγομένων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἐποίησε. Καὶ γὰρ ἐκεῖ φησι, “Κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι.” καὶ ἔνταῦθα, “Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε.” Καί τι φοβερώτερον αἰνίσσεται ἐνταῦθα· τὴν γὰρ ὕβριν ἐνταῦθα εἰς τὸν θεόν φησι διαβαίνειν. Ἄλλ’ οὕτω μὲν οὐ φησιν, ἡμερώτερον δὲ πως καὶ αἰνιγματωδέστερον, λέγων· “Πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;” ¹⁷ “^a Ἡ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις ὑμᾶς διδάσκει, ὅτι ἀνὴρ ἢ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ· γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.” “Ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, κοινούς λογισμούς τιθεῖς, ²³⁵ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐργάζεται, ἐπὶ τὴν κοινὴν συνήθειαν καταφεύγων, καὶ σφόδρα ἐντρέπων τοὺς ἀναμένοντας ταῦτα μανθάνειν παρ’ αὐτοῦ, ἃ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας δυνατόν ^k ἦν μανθάνειν· τὰ γὰρ τοιαῦτα ἴοῦτε βαρβάροις ἄγνωστα. Καὶ ὅρα πῶς πανταχοῦ πληκτικῶς κέχρηται ταῖς ^m λέξεσι· “Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ⁿ κατακαλύπτων τὴν κεφαλὴν, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ” καὶ πάλιν, “Εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ ^o κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, “Ἀνὴρ ^p μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ· γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, ⁽⁴¹³⁾ δόξα αὐτῇ ἐστίν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου ^q δέδοται.” Β Καὶ εἰ ἀντὶ περιβολαίου δέδοται, φησὶ, τίνος ἕνεκεν δεῖ περιβολαῖον ἕτερον προστιθέναι; “Ὡστε μὴ ἀπὸ τῆς φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ^r τῆς προαιρέσεως τὴν ὑποταγὴν ὁμολογεῖν. “Ὅτι γὰρ δεῖ σε καλύπτεσθαι, προλαβοῦσα καὶ ἡ φύσις ἐνομοθέτησε. Προστίθει τοίνυν καὶ τὰ παρὰ σαυτῆς, ἵνα μὴ δόξης καὶ ^s τοὺς τῆς φύσεως ^t ἀνατρέπειν νόμους· ὅπερ πολλῆς ἐστὶν ἰταμότητος, μὴ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει πικτεῦειν.

¹⁶ v. 13.

¹⁷ v. 14, 15.

^d τὰ δὲ] ἀλλὰ Veron. Sav. Mor. invitis libris. ^e γυναῖκί B. ^f τῷ om. F. Mosq. 7. ⁸ πάλιν] πλὴν B. ^h ἐνταῦθα] + πάλιν C. ⁱ μὲν om. C. ^k ἦν om. C.E. ^l οὐδὲ ex corr. A. ^m λέξεσι] + πᾶσα γυνὴ προσευχ. ἢ προφ. ἀκατ. τῇ κεφ. καταισχύνει τὴν κ. αὐτῆς· καὶ πάλιν F. ⁿ κατακαλύπτων] + αὐτοῦ Edd. Abest ab A.C.E. κατακ. τὴν κεφ.] κατὰ κεφαλῆς ἔχων B. ^o κείρασθαι A.B.D.E.F. κείρεσθαι vulgo. ^p μὲν] + γὰρ C. ^q δέδοται] + αὐτῇ F. ^r τῆς om. B. et a pr. man. D. ^s τοὺς] + στεφάνους F. ^t ἀνατρ. νόμους] θεσμούς ἀνατρέπειν B.D. ἀνατρέπειν καὶ τοὺς νόμους F.

Διὸ καὶ Ἰουδαίοις ὁ θεὸς ἐγκαλῶν ἔλεγεν, ¹⁸ “Ἐσφαξας τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου· τοῦτο παρὰ πάντα τὰ βδελύγματά σου.” Καὶ τοῖς παρὰ Ῥωμαίοις ἄσελγαίνουσι ^C πάλιν ὁ Παῦλος ἐπιτιμῶν, οὕτως αὔξει τὴν κατηγορίαν ὡς λέγων, ὅτι οὐ παρὰ νόμον τὸν τοῦ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ φύσιν ἢ χρήσις ἦν. ¹⁹ “^z Ἐνήλλαξαν γὰρ τὴν φυσικὴν χρήσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.” Διὰ ὃ δὴ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τοῦτον γυμνάζει τὸν λόγον, τοῦτό τε αὐτὸ δεικνύς, καὶ ὅτι οὐδὲν ξένον νομοθετεῖ, καὶ ὅτι παρ’ Ἑλλήσι τὰ τῆς καινοτομίας ἅπαντα τῆς παρὰ φύσιν. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοῦτο δεικνύς ἔλεγεν· ²⁰ “Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς” δηλῶν ὅτι οὐδὲν καινὸν ἐπεισάγει. ²¹ “Εἰ δέ ^D τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησῖαι τοῦ θεοῦ.” Ἄρα φιλονεικίας τὸ ἀντιτείνειν τούτοις, καὶ οὐ λογισμοῦ. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω μεμετρημένην τὴν ἐπιτίμησιν ἐποίησε, πλείονα τὴν ἐντροπὴν ^a θείας· ὃ δὴ καὶ βαρύτερον ἐποίει τὸν λόγον. Ἡμεῖς γὰρ, φησὶ, τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, ὥστε φιλονεικεῖν καὶ ἐρίζειν καὶ ἀντιτάττεσθαι. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ^b ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν, “οὐδὲ αἱ ἐκκλησῖαι τοῦ θεοῦ” ^c δεικνύς ὅτι πάση τῇ οἰκουμένῃ ἀντιπύκνουν καὶ ἐναντιοῦνται, μὴ εἰκόντες. Ἄλλ’ εἰ καὶ τότε ἐφιλονεῖκουν οἱ Κορίνθιοι, νῦν πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὸν ^E νόμον τοῦτον καὶ κατεδέξατο καὶ ἐφύλαξε· τοσαύτη τοῦ σταυρωθέντος ἡ δύναμις.

^d Ἀλλὰ δέδοικα, μήποτε τὸ σχῆμα καταδεξάμεναι, ἐπὶ τῶν ἔργων εὐρεθῶσιν ἀναισχυνοῦσαι ἔναι τῶν γυναικῶν, καὶ ἀνακεκαλυμμέναι ἐτέρως. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ ^e γράφων οὐκ ἠρκέσθη τούτοις ὁ Παῦλος, ἀλλ’ ἕτερα προσέθηκεν εἰπὼν· ²² “Ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδούς καὶ ἰσωφροσύνης.” Εἰ γὰρ γυμνὴν οὐ δεῖ τὴν κεφαλὴν ἔχειν, ἀλλὰ τῆς ἐξουσίας τὸ σύμβολον πανταχοῦ περιφέρειν, πολλῷ μᾶλλον διὰ τῶν πράξεων τοῦτο ἐπιδείκνυσθαι χρή. Οὕτω γοῦν καὶ αἱ ^h πρό- ²³⁶ τεραι γυναῖκες καὶ κυρίους τοὺς ἄνδρας ἐκάλουν, καὶ τῶν πρωτείων αὐτοῖς παρεχώρουν. Καὶ ⁱ γὰρ ἐκεῖνοι, φησὶ, τὰς

¹⁸ Ezech. xvi. 21.¹⁹ Rom. i. 26.²⁰ Matth. vii. 12.²¹ v. 16.²² 1 Tim. ii. 9.

^v ἀσελγοῦσιν B.D.F. ^w λέγων] δεικνύς C. ^x ἐνήλλαξεν F. ^y δὴ om. E. ^z ὅτι] + οὐ B. ^a θείας A.B.C.D.E. ἐνθεῖς Edd. ^b ἀλλὰ καὶ] ἀλλ’ B.D. ^c δεικνύσιν B.C.D. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ φέρειν τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, καὶ μὴ τύπτειν αὐτάς. Veron. ^e γράφων] ἐπιστέλλων F. ^f ἰσωφροσύνης] + κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ Edd. Absunt a nostris A.B.C.D.E. et Aret. ^g ἐξουσίας omnes. ὑποταγῆς Edd. ^h πρό- ⁱ τέρων B. ⁱ γὰρ] + καὶ C.

γυναῖκας ἡγάπων τὰς ἑαυτῶν. Οἶδα καὶ γὰρ, καὶ οὐκ ἀγνοῶ· ἀλλ' ὅταν ὑπὲρ τῶν σοὶ προσηκόντων παραινῶμεν, μὴ τὰ ἐκείνων σκόπει. Καὶ γὰρ ὅταν παισὶ παραινῶμεν ὑπακούειν γονεῦσι λέγοντες, ὅτι γέγραπται, ²³ “Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν ^κμητέρα,” λέγουσι πρὸς ἡμᾶς, εἰπὲ καὶ ¹τὸ ἐξῆς, ὅτι “Καὶ ὑμεῖς οἱ γονεῖς μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα.” Καὶ τοῖς δούλοις ὅταν εἴπωμεν, ὅτι γέγραπται ὑπακούειν τοῖς κυρίοις, Β καὶ μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν δουλεύειν, καὶ αὐτοὶ πάλιν τὰ ἐξῆς ἡμᾶς ἀπαιτοῦσι, κελεύοντες καὶ τοῖς δεσπόταις τὰ αὐτὰ παραινεῖν. Καὶ γὰρ ^μκαὶ ἐκείνοις ὁ Παῦλος ἐκέλευσε, φησὶν, ²⁴ ἀνιέναι τὴν ἀπειλήν. Ἀλλὰ μὴ οὕτω ποιῶμεν, μηδὲ τὰ ἑτέροις ἐπιτεταγμένα ζητῶμεν, ὅταν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐγκαλώμεθα· οὐδὲ γὰρ, ἂν κοινωνὸν λάβῃς τῶν ἐγκλημάτων, ἀπαλλαγῇς τῆς αἰτίας· ἀλλ' ἐν σκόπει μόνον, ὅπως τὰ σὰ ἐγκλήματα ἀποδύσῃ. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐπὶ τὴν γυναῖκα τὴν αἰτίαν ἔφερε, καὶ αὕτη πάλιν ἐπὶ τὸν ὄφιν, ἀλλ' ^{οὐδένα} αὐτῶν C τοῦτο ^οἐξείλετο. Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ τοῦτο λέγε μοι νῦν, ἀλλὰ σπούδαζε μετὰ εὐγνωμοσύνης ἀπάσης παρέχειν, ^ρἅπερ ὀφείλεις, τῷ ἀνδρὶ. Ἐπεὶ καὶ ὅταν τῷ ἀνδρὶ τῷ σῷ διαλέγωμαι, συμβουλευὼν ^σσε ἀγαπᾶν καὶ θεραπεύειν, οὐκ ἀφίημι αὐτὸν ^τπροενεγκεῖν εἰς μέσον τὸν τῇ γυναικὶ κείμενον νόμον, ἀλλὰ τὸν αὐτῷ γεγραμμένον ἀπαιτῶ. Καὶ σὺ τοίνυν τὰ σοὶ προσήκοντα περιεργάζου μόνα, καὶ παρέχε σαυτὴν εὐήνιον τῷ συνοικοῦντι. (414) Καὶ γὰρ εἰ διὰ τὸν θεὸν πείθῃ τῷ ἀνδρὶ, μὴ μοι πρόφερε τὰ ὀφείλοντα παρ' αὐτοῦ ^βγίνεσθαι, ἀλλ' ὧν ὑπεύθυνόν σε ἐποίησεν ὁ νομοθέτης, ταῦτα ἄνυσε μετὰ ἀκριβείας. Τοῦτο D γὰρ ἐστὶ μάλιστα ^νθεῷ πείθεσθαι, τὸ καὶ ἐναντία πάσχουσιν μὴ παρακινεῖν τὸν νόμον. Διὰ γὰρ τοῦτο ὁ μὲν τὸν φιλοῦντα φιλῶν, οὐδὲν δοκεῖ τι μέγα ποιεῖν· ὁ δὲ τὸν μισοῦντα θεραπεύων, οὗτος μάλιστά ἐστιν ὁ στεφανούμενος. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ σὺ λογίζου, ὅτι ἂν μὲν φορτικὸν ὄντα τὸν ἄνδρα ἐνέγκῃς, λαμπρὸν λήψῃ τὸν στέφανον· ἂν δὲ ἡμερον καὶ πρᾶον, ^ωτίνοσ σοι δώσει μισθὸν ὁ θεός;

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ θρασύνεσθαι τοὺς ἄνδρας κελεύων, ἀλλὰ πείθων τὰς γυναῖκας καὶ θρασυνομένους φέρειν τοὺς ἄνδρας.

²³ Ephes. vi. 2, 4.

²⁴ Ibid. vi. 9.

^κ μητέρα] + σου Edd. σου om. A.C.E. et ex corr. D. ¹ τὸ B.C.D.E.F. τὰ vulgo. ^μ καὶ om. F. ^{οὐδένα} αὐτῶν τοῦτο] Sic C.E.F. et Reg. apud Montef. οὐδὲν αὐτὸν τοῦτο B.D. οὐδὲν αὐτῶν τοῦτο a pr. man. A. οὐδὲν αὐτοὺς τοῦτο ex corr. idem. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. οὐδὲν αὐτῶν τοὺτους Veron. ^ο ἐξείλατο B.F. et a pr. man. A. ^ρ ὅπερ C. ^σ σε accessit ex nostris omnibus. ὥστε ante σε habet F. ^τ προσενεγκεῖν E. ^β γενέσθαι F. ^ν ἀνοίε mendose B.D. ^ν τῷ θεῷ F. ^ω τίνα B.

Ὅταν γὰρ ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ σπεύδῃ πληροῦν, ταχέως καὶ τὰ τοῦ πλησίον ^κἔψεται. Οἶον, ὅταν ἡ γυνὴ καὶ τραχυνόμενον ^ε παρεσκευασμένη ἢ φέρειν τὸν ἄνδρα, ὅταν ὁ ἀνὴρ ^ζκαὶ χαλεπαίνουσιν αὐτὴν μὴ ὑβρίζῃ, τότε πάντα γαλήνη καὶ λιμὴν κυμάτων ἀπηλλαγμένοις. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐγένετο· τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος ἐπλήρου, οὐ τὰ τοῦ πλησίον ἀπῆται. Σκόπει δέ. Ἐλαβε τὸν ἀδελφιδοῦν ὁ Ἀβραάμ· οὐκ ἐνεκάλεσεν ἡ γυνή. Ἐκέλευσεν αὐτὴν ὁδὸν ὁδεῦσαι μακράν· οὐκ ἀντεῖπεν οὐδὲ πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἠκολούθησε. Πάλιν μετὰ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας ἐκείνας καὶ τοὺς μόχθους καὶ τοὺς ἰδρώτας τῶν πάντων κύριος γενόμενος, παρεχώρησε τῶν πρωτείων τῷ Ἀβρ. Καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐδυσχέρανεν ἡ Σάρρα πρὸς τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ ²³⁷ τὸ στόμα διῆρεν, οὐδὲ ἐφθέγγετο τι τοιοῦτον, οἶον πολλὰ τῶν γυναικῶν νῦν φθέγγονται, ὅταν ἴδωσιν ἐλαττουμένους ἐν ταῖς τοιαύταις μοίραις τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑαυτῶν, καὶ μάλιστα ὑπὸ ἐλαττόνων, ὀνειδίζουσιν καὶ μωροὺς καὶ ἀνοήτους καλοῦσαι καὶ ἀνάνδρους καὶ προδότας καὶ νωθεῖς. Ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνη τοιοῦτον οὔτε εἶπεν οὔτε ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔστερξεν ἅπαντα τὰ παρ' ἐκείνου ^αγενόμενα. Καὶ τὸ δὴ μείζον. Μετὰ γὰρ τὸ κύριον ἐκείνον γενέσθαι τῆς αἰρέσεως καὶ τὰ ἐλάττονα προσρίψαι τῷ θεῷ, κίνδυνος αὐτὸν κατέλαβε χαλεπός· καὶ ἀκούσας ὁ πατριάρχης, πάντας καθώπλισε τοὺς ^βαὐτοῦ, καὶ ^βπρὸς ὅλον τὸ τῶν ^γΠερσῶν παρεσκευάζετο στρατόπεδον μετὰ τῶν οἰκετῶν τῶν ἑαυτοῦ μόνος. Καὶ οὐδὲ τότε αὐτὸν κατέσχευεν ἐκείνη, οὐδὲ εἶπεν οἷα εἰκός· ἄνθρωπε, ^δποῖ φέρῃ, κατὰ κρημνῶν ^εσεαυτὸν ὥθων καὶ τοσούτοις ἐκδιδοῦς κινδύνοις, ὑπὲρ ἀνδρὸς ὑβρικότος σε καὶ τὰ σὰ ἡρπακότος ἅπαντα τὸ αἷμα ἐκχέων; Εἰ γὰρ καὶ σαυτοῦ καταφρονεῖς, ἀλλ' ἐμὲ τὴν καταλιπούσαν οἰκίαν καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ τοσαύτην ἀκολουθήσασάν σοι ἀποδημίαν ἐλέησον, καὶ μὴ περιβάλης χρεῖα καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χρεῖας κακοῖς. Οὐδὲν τούτων ^εοὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔφερε πάντα σιγῇ. Μετὰ ταῦτα τῆς γαστρὸς ἀγόνου μενούσης, αὕτη μὲν οὐ πάσχει τὰ τῶν γυναικῶν, οὐδὲ ἀποδύρεται· ἐκείνος δὲ θρηνεῖ, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ὅρα πῶς ἕκαστος τὸ προσήκον διαφυλάττει. Οὔτε γὰρ ^βαὐτὸς κατεφρόνησε τῆς Σάρρας ὡς ἄπαιδος, οὔτε ὠνειδίσέ τι τοιοῦτον αὐτῇ· ^γκακείνη

^κ ἔψεται B. ^γ ὅταν] Sic libri omnes. καὶ Edd. καὶ ὅταν ex corr. A.
^ε καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^α γενόμενα omnes. γινόμενα Edd.
^β αὐτοῦ F. fortasse alii. ἑαυτοῦ B.D. αὐτοῦ Edd. ^γ Περσῶν] ἐχθρῶν F.
^δ ποῦ F. ^ε ἐαυτὸν B. et a pr. man. D. ^ε ὑπὲρ] καὶ ὑπὲρ C.
^ε οὐκ om. B.D. ^β οὗτος F.

πάλιν ἐσπούδασε τῆς ἀπαιδίας ἐπινοῆσαι παραμυθίαν αὐτῷ
 τινὰ ἀπὸ τῆς παιδίσκης. Οὐδέπω γὰρ ταῦτα τότε κεκώλυτο,
 ἱκαθὰ νῦν. Νῦν γὰρ οὔτε γυναιξὶ τοιαῦτα ἀνδράσι χαρίζεσθαι
 θέμις, οὔτε ^κἐκείνοις, οὔτε εἰδυῶν οὔτε ἀγνοουσῶν τῶν γυναικῶν,
 Δτοιαύταις μίξεσιν ἐπιχειρεῖν, καὶ μυριάκις ἢ τῆς ἀπαιδίας ἐνο-
 χλῇ λύπῃ· ἐπεὶ ἀκούσονται καὶ ^ιαὐτοὶ, ὅτι ²⁵“Ὁ σκώληξ
 αὐτῶν οὐ ^μτελευτήσκει, καὶ τὸ ^ππῦρ οὐ σβεσθήσεται.” Οὐ
 γὰρ ^οἐφείται νῦν, τότε δὲ οὐκ ἀπηγόρευτο. Διὸ καὶ ἡ γυνή
 τοῦτο ^ρἔπραττε, κακεῖνος ^ρὑπήκουε, καὶ οὐδὲ ^ροὕτω δι’ ἡδονήν.
 Ἄλλ’ ὅρα, φησὶ, πῶς αὐτὴν πάλιν ἐξέβαλε κελευούσης αὐτῆς.
 Καὶ γὰρ ^εἐγὼ τοῦτο βούλομαι δείξαι, ὅτι καὶ οὗτος ἐκείνη
 ἅπαντα ἐπείθετο, καὶ ἐκείνη τούτῳ. Πλὴν μὴ τούτοις πρόσεχε
 Εμόνον, ἀλλ’ ἡ ταῦτα λέγουσα σὺ καὶ τὰ πρότερα ἐξέταζε,
 ὅτι ὕβριζεν ^ιεἰς αὐτήν, ὅτι κατηλαζονεύετο τῆς κυρίας, οὐ τί
 γένοιτ’ ἂν ὀδυνηρότερον ἐλευθέρα γυναικὶ καὶ εὐσχήμονι ;

Μὴ τοίνυν τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν ἀναμενέτω ἡ γυνή, καὶ
 τότε τὴν ^νἑαυτῆς παρεχέτω· τοῦτο γὰρ οὐδὲν μέγα· μὴδ’
 αὖ πάλιν ὁ ἀνὴρ τὴν τῆς γυναικὸς εὐταξίαν, καὶ τότε φιλοσο-
 φείτω· οὐδὲ γὰρ τοῦτο λοιπὸν αὐτοῦ κατόρθωμα· ἀλλ’ ἔκα- (415)
 στος, ὅπερ ἔφην, τὰ παρ’ ἑαυτοῦ παρεχέτω πρότερος. Εἰ
 γὰρ τοῖς ἔξωθεν ῥαπίζουσι τὴν δεξιάν, δεῖ ^ωτὴν ἑτέραν ἐκδιδόναι
 σιαγόνα, πολλῷ μᾶλλον ἄνδρα θρασυνόμενον δεῖ φέρειν. Καὶ
²³⁸ οὐ τοῦτο λέγω, ὥστε τύπτεσθαι γυναῖκα, ἅπαγε· ἐσχάτη γὰρ
 τοῦτο ὕβρις, οὐ τῇ τυπτομένη, ἀλλὰ τῷ τύπτοντι· ^αἀλλὰ
 καὶ ἀπὸ περιστάσεώς τινος κληρωθῆς, ὧ γύναι, συνοίκῳ τοι-
 οῦτῳ, μὴ ^γδυσχεράνης, τὸν ἀποκείμενον ὑπὲρ τούτων ἐννοοῦσα
 μισθὸν καὶ τὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἔπαινον. Καὶ πρὸς ὑμᾶς
 δὲ τοὺς ἄνδρας ἐκεῖνό φημι· μὴδὲν ἔστω τοιοῦτον ἀμάρτημα,
 ὡς εἰς ἀνάγκην ὑμᾶς ἄγειν ^ζτοῦ γυναῖκα τύπτειν. Καὶ τί
 λέγω γυναῖκα ; οὐδὲ θεραπαινίδα μὲν οὖν ἀνδρὶ τύπτειν ἐλευ-
 θέρῳ καὶ χείρας ἐπάγειν ἀνεκτὸν ἂν εἴη. Εἰ δὲ δούλην τυπτῇ-
 Βσαι ἀνδρὶ πολὺ τὸ ὄνειδος, πολλῷ μᾶλλον κατὰ τῆς ἐλευθέρης
 ἀνατρεῖναι τὴν δεξιάν. Καὶ τοῦτο ^ακαὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἂν
 τις ἴδοι νομοθετῶν, οἱ τὴν τὰ τοιαῦτα παθοῦσαν οὐκέτι ἀναγκά-
 ζουσι συνοικεῖν τῷ ^βτυπτήσαντι, ἅτε ἀναξίῳ ὄντι τῆς πρὸς

25 Marc. ix. 44.

^ι καθάπερ F. ^κ ἐκείνους F. ^ι οὗτοι B.D. ^μ τελευτῇ B. ^ν πῦρ]
 + αὐτῶν Edd. αὐτῶν om. C.E.F. ^ο ἐφείται C.D.E. ἐφίεται vulgo.
^ρ ἔπραττε A.B.C.E.F. fecit Aret. ἐπέταττε Edd. ^ρ ὑπήκουσεν A.F. ^ρ οὕτως
 B.D. οὗτος F. ^ε ἐγὼ om. F. ^ι εἰς accessit ex libris omnibus. ^ν ἑαυτῆς]
 ἀπ’ αὐτῆς C. ^ω τὴν ἑτέραν] καὶ τὴν ἀριστεράν C. ^α ἀλλὰ] ἀλλ’ ἵνα B.F.
^γ δυσχεράνης F. et ex corr. A. δυσχεραίνει C. Edebatur δυσχεραίνης. ^ζ τοῦ]
 τὴν C. ^α καὶ om. B.D. ^β πταίσαντι B. et a pr. man. D.

αὐτὴν ὁμιλίας. Καὶ γὰρ ἐσχάτης παρανομίας τὴν τοῦ βίου κοινωνόν, τὴν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἁνωτάτῳ σοι συνεπαπτομένην, ταύτην ὡς ἀνδράποδον ἀτιμάζειν. Διὸ καὶ τὸν τοιοῦτον ἄνδρα, εἶγε ἄνδρα αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ἀλλ' οὐχὶ θηρίον, καὶ πατραλοίου καὶ μητραλοίου ἴσον εἶναι φαίην ἄν. Εἰ^d γὰρ πατέρα καὶ μητέρα διὰ ταύτην ἀφεῖναι προσετάγημεν, οὐκ ἀδικοῦντες ἐκείνους, ἀλλὰ νόμον θεῖον πληροῦντες, καὶ τοῖς C γεγεννηκόσιν αὐτοῖς οὕτω^e ποθεινόν, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς καταλιμπανομένους^f καὶ χάριν ἔχειν καὶ μετὰ πολλῆς ἀνύειν αὐτὸ τῆς σπουδῆς· πῶς οὐκ ἐσχάτης βμανίας ταύτην ὑβρίζειν, δι' ἣν καὶ τοὺς γεγεννηκότας ὁ θεὸς ἀφεῖναι ἐκέλευσεν; Ἄρ'^h οὖν μανία μόνον τοῦτο; Τὴν δὲ αἰσχύνην, εἶπέ μοι, τίς οἶσει; ποῖος δὲ αὐτὴν παραστήσαι δυνήσεται λόγος, ὅταν ὁλολυγαὶ καὶ κωκυτοὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς φέρωνται, καὶ δρόμος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ταῦτα ἀσχημονοῦντος καὶ τῶν γειτόνων καὶ τῶν παριόντων, καθάπερⁱ θηρίου τινὸς τὰ ἔνδον λυμαινομένου; Βέλτιον διαστῆναι τὴν γῆν τῷ τὰ τοιαῦτα^k παροινοῦντι, ἢ D ἐπ' ἀγορᾶς αὐτὸν ὀφθῆναι λοιπόν. Ἀλλὰ θρασύνεται ἡ γυνή, φησὶν. Ἀλλ' ἐννόησον ὅτι γυνή, τὸ ἀσθενὲς σκεῦος, σὺ δὲ ἀνὴρ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἄρχων^l ἐχειροτονήθης, καὶ ἐν τάξει κεφαλῆς ἐδόθης, ἵνα φέρῃς τῆς ἀρχομένης τὴν ἀσθένειαν. Ποίησον τοίνυν λαμπράν σοι τὴν ἀρχήν· ἔσται^m δὲ λαμπρά, ὅταν τὸ ἀρχόμενον μὴ ἀτιμάζῃς. Καὶ καθάπερ ὁ βασιλεύωνⁿ τοσοῦτῳ σεμνότερος φανέται, ὅσῳ ἂν τὸν ὑπαρχον σεμνότερον ἀποφῇνη· ἂν δὲ ἀτιμάσῃ καὶ καταισχύνη τῆς ἀξίας E ἐκείνης τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ἐαυτοῦ δόξης οὐκ ὀλίγον ὑποτέμνεται μέρος· οὕτω καὶ σὺ ἂν τὴν μετὰ σε ἄρχουσαν ἀτιμάσῃς, οὐχ ὡς ἔτυχε λυμανεῖς σου τῆς ἀρχῆς τὴν τιμὴν.

Ταῦτα τοίνυν λογιζόμενος ἅπαντα σωφρόνει, καὶ μετὰ^o τούτων καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐννόει, καθ' ἣν καλέσας σε ὁ πατήρ, ὥσπερ τινά σοι παρακαταθήκην τὴν θυγατέρα παρέδωκε, καὶ πάντων ἀποστήσας, καὶ μητρὸς καὶ^p αὐτοῦ καὶ οἰκίας, ὁλόκληρον αὐτῆς τὴν ἐπιτροπὴν^q ἐνεχείρισέ σου τῇ δεξιᾷ. Ἐννόησον ὅτι^r μετὰ τὸν θεὸν^s δι' αὐτὴν παιδὸς ἔχεις καὶ πατὴρ γέγονας, καὶ γίνου καὶ ἐντεῦθεν ἡμερος πρὸς αὐτήν. 239

^c ἁνωτάτοις A. ^d γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. A.B.C.E.F. ^e ποθεινόν] + τοῦτο C. ^f καὶ om. B. et a pr. man. D. ^g μανίας] ἀνοίας B.D. ^h οὖν] οὐ C. Aret. ὡς erasum in A. ⁱ Sic A.B.C.E.F. τινὸς θηρίου inverso ordine Edd. ^k παροινοῦντι] + καὶ οὕτως εἰς τὴν σύνοικον ἐνυβρίσαντι B.D. ^l ἐχειροτονήθης] + φησὶν B.D. ^m δὲ] + σοι B. ⁿ τοσοῦτον B. ^o τοῦτο B. et a pr. man. D. ^p αὐτοῦ F. fortasse alii. αὐτοῦ Edd. ^q ἐνεχείρησεν A.B. ^r μετὰ τοῦ θεοῦ C. Aret. μετὰ θεὸν B. et ante corr. D. ^s δι' αὐτὴν A.C.E.F. et ex corr. D. Edebatur δι' αὐτῆς.

Οὐχ ὁρᾷς τοὺς γεωργοὺς, πῶς τὴν ἄπαξ ὑποδεξαμένην τὰ σπέρματα γῆν θεραπεύουσι παντοδαπῇ θεραπείας τρόπῳ, καὶ μυρία ἐλαττώματα ἔχῃ, ὅϊον καὶ ὕλεπτόγαιος ἦ, καὶ βοτάνας φέρῃ πονηράς, ὡς καὶ ὑπὸ ἐπομβρίας ἐπηρεάζεται τῇ φύσει τῆς θέσεως; Ὡς τοῦτο καὶ αὐτὸς ποιεῖ· οὕτω γὰρ ἁπρότερος ἀπολαύσῃ καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῆς γαλήνης. Καὶ γὰρ λιμὴν ἐστὶν ἡ γυνή, καὶ φάρμακον εὐθυμίας μέγιστον. Ἄν μὲν B οὖν τὸν λιμένα πνευμάτων ἀπαλλάξῃς καὶ κυμάτων, ὁ μετὰ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἀδείας ἐξ ἀγορᾶς ἀνιών· ἂν δὲ θορύβων καὶ ταραχῆς ἐμπλήσῃς, ὥσπερ χαλεπώτερον ἁ κατασκευάζεις τὸ ναυάγιον. Ὡς οὖν τοῦτο μὴ γίνηται, τοῦτο ὁ λέγω ἑγενέσθω· ὅταν τι συμβῇ λυπηρὸν κατὰ τὴν οἰκίαν, ἐκείνης ἁμαρτούσης, παραμυθοῦ καὶ μὴ ἐπίτεινε τὴν λύπην. Καὶ γὰρ ἅπαντα ἀποβάλλῃς, οὐδὲν βλυπηρότερον τοῦ μὴ μετ' εὐνοίας ἔχειν γυναῖκα ἔνδον συνοικοῦσαν· καὶ ὁτιοῦν εἴπῃς (416) ἁμάρτημα, οὐδὲν οὕτως ὁδυνηρὸν ἔρεῖς, ὅϊόν ἐστι τὸ πρὸς ἐκείνην στασιάζειν. Ὡς τε καὶ διὰ ταῦτα πάντων ἔστω τιμιώ- C τερα ἢ ταύτης ἀγάπη. Εἰ γὰρ ἀλλήλων τὰ βάρη δεῖ βαστάζειν, πολλῷ μᾶλλον τῆς γυναικός. Καὶ ἰπένης ἦ, μὴ ὀνειδίσῃς· καὶ ἀνόητος ἦ, μὴ ἑπέμβαινε, ἀλλὰ ρύθμισον μᾶλλον· καὶ γὰρ μέλος ἐστὶ σὸν, καὶ σὰρξ ἐγένεσθε μία. Ἄλλὰ φλύαρός ἐστι, καὶ μέθυσοις, καὶ ὀργίλῃ. Οὐκοῦν ἀλγεῖν ἐπὶ τούτοις, οὐκ ὀργίζεσθαι χρὴ, καὶ τὸν θεὸν παρακαλεῖν, καὶ παραινέειν αὐτῇ καὶ συμβουλεύειν, καὶ πάντα ποιεῖν, ὥστε ἐκκόψαι τὸ πάθος. Ἄν δὲ τύπτῃς, ὡς καὶ ἐπιτρίβεις τὸ νόσημα. Θρασύτης γὰρ ἐπιεικεία λύεται, οὐχ ἑτέρα θρασύτητι. Μετὰ τούτων καὶ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ μισθὸν ἐννόει. Ὡς γὰρ, ἐξόν σοι ἐκτεμεῖν αὐτήν, μὴ ποιῇς τοῦτο διὰ τὸν τοῦ θεοῦ D φόβον, ἀλλὰ ὁ φέρῃς ἐλαττώματα τοσαῦτα, δεδοικώς τὸν ἐπὶ τούτοις κείμενον νόμον τὸν κωλύοντα ὁ ἐκβαλεῖν γυναῖκα, καὶ ὁτιοῦν ἔχῃ νόσημα, ἄφατον λήψῃ μισθόν. Καὶ πρὸ τῶν μισθῶν ὁ δὲ τὰ μέγιστα κερδανεῖς, ἐκείνην τε εὐπειθεστέραν

ὅϊον om. C. ὕλεπτόγαιος A.D.E. λεπτόγειος B.C.F. λυπρόγαιος Edd. ὡς καὶ] καὶ F. Statim ἐξ pro ὑπὸ C. ὡς τῇ θέσει τῆς φύσεως B.D. ὡς τοῦτο] οὕτω B.D. αὐτὸς omnes. σὺ Edd. ἁπρότερος om. B. in marg. D. Statim ἀπολαύσεις Edd. repugnantibus libris. ὁ μετὰ est in libris omnibus, non in Edd. ὥσπερ F. ἁ κατασκευάζῃς B. et a pr. man. D. κατασκευάζεις C. ἑγενέσθω C.D.E. γίνηται B.F. γένεσθω Edd. ἁμαρτανούσης B. βλυπηρὸν B.C.D.E. et a pr. man. A. ὁδυνηρὸν F. ὁδυνηρότερον vulgo. ἰπένης A.B.C.D.E. πένησσα Edd. ἑπέμβῃς C. ὀργίλῃ C.E.F. ἄργῃ B.D. Edehatur ὀργίλος. ὡς Vulgo legitur καὶ ἐπιτρίβῃς, τὸ νόσημα οὐ θεραπεύεται. Scripsimus ἐπιτρίβεις cum C.E. exasperabis Aret. Deinde verba οὐ θεραπεύεται desunt in subsidiis omnibus. ὁ φέρεις A.B. C.E. ὁ ἐκβάλλειν D. ὁ δὲ om. B.

κατασκευάζων, καὶ αὐτὸς ἐπιεικέστερος ταύτῃ γινόμενος. Λέγεται ἡ γοῦν τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων μοχθηρὰν ἔχων γυναῖκα καὶ φλύαρον καὶ πάροινον, πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, τίνος ἕνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται, ὁ εἰπεῖν, ὥστε γυμνάσιον καὶ παλαίστραν ἔχειν φιλοσοφίας ἐπὶ τῆς οἰκίας. Ἔσομαι γὰρ τοῖς λοιποῖς πραότερος, φησὶν, ἐν ταύτῃ καθ' ἑκάστην παιδευόμενος τὴν ἡμέραν. Ἐβοήσατε μεγάλα; Ἀλλ' ἐγὼ νῦν Εὐδοκῶμαι μέγα, ὅταν Ἕλληνες ἡμῶν ὥσι φιλοσοφώτεροι, ἡμῶν τῶν κελευσθέντων ἀγγέλους μιμῆσθαι, μᾶλλον δὲ τῶν κελευσθέντων αὐτὸν τὸν θεὸν ζηλοῦν κατὰ τὸν τῆς ἐπιεικείας λόγον. Ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος λέγεται διὰ τοῦτο πονηρὰν ἔχων γυναῖκα μὴ ἐκβαλεῖν· τινὲς δὲ καὶ διὰ τοῦτο ἀγαγέσθαι αὐτὴν αὐτὸν λέγουσιν. Ἐγὼ δὲ, ἐπεὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀλογώτερόν εἰσι διακείμενοι, παραινῶ μὲν ἐξ ἀρχῆς πάντα 240 ποιεῖν καὶ σπουδάζειν, ὅπως εὐάρμοστον λάβοιεν σύνοικον καὶ πάσης γέμουσαν ἀρετῆς· εἰ δὲ συμβαίῃ διαμαρτεῖν, καὶ μὴ χρηστὴν μηδὲ ἀνεκτὴν νύμφην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, τότε γοῦν τὸν φιλόσοφον τοῦτον ζηλοῦν, καὶ ῥυθμίζειν αὐτὴν πάντοθεν, καὶ μηδὲν τούτων ἁπορριπτεῖν. Ἐπεὶ καὶ ἔμπορος, πρὶν ἢ πρὸς τὸν κοινωνὸν συνθήκας θέσθαι τὰς δυναμένας εἰρήνην πρυτανεύειν, οὐ πρότερον καθέλξει τὸ πλοῖον εἰς τὸ πέλαγος, οὐδὲ τῆς ἄλλης ἄψεται ἐμπορίας. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν πάντα πράττωμεν, ὥστε τὴν κοινωνὸν τῆς τοῦ βίου πραγμα- B τείας ἡμῖν καὶ τοῦ πλοίου τούτου μετὰ πάσης ἔνδον κατέχειν τῆς εἰρήνης. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἡμῖν ἔσται γαληνὰ, καὶ μετὰ ἀδείας τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος 2 διαδραμοῦμεν βίου. Τοῦτο καὶ πρὸ οἰκίας καὶ ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων καὶ ἀγρῶν καὶ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἄγωμεν· καὶ πάντων ἡμῖν προτιμότερον ἔστω τὸ τὴν μεθ' ἡμῶν ἐπὶ τῶν 3 οἰάκων καθημένην μὴ στασιάζειν μηδὲ διχοστατεῖν πρὸς ἡμᾶς. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα 4 ἡμῖν κατὰ ῥοὴν ἥξει, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ πολλὴν ἔξομεν τὴν εὐκολίαν, μετὰ ὁμονοίας τὸν ζυγὸν τοῦτον ἔλκοντες· καὶ πάντα κατορ- C θώσαντες, τῶν ἀποκειμένων 5 τευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἡ οὖν F. ἱ ἔχοντα C. ὁ εἰπεῖν] + αὐτὸν E.F. Veron. ἱ ὅταν... ὥσι] ὅτι... εἰσι C. ἱ αὐτὴν αὐτὸν omnes. αὐτὸν αὐτὴν Edd. ἱ πάντοθεν omnes. πάντοτε vulgo. ἱ προτιθέσθαι A.C.E.F. Edebatur προτιθέσθαι. ἱ τὸ πέλαγος] τὴν θάλασσαν B.D. ἱ διαδραμοῦμεθα C. ἱ οἰάκων solus F. Edebatur οἰκῶν. ἱ ἡμῖν] πάντα B. ἱ τευξόμεθα B.C.E.F. ἐπιτευξόμεθα Edd.

πάλιν ἐσπούδασε τῆς ἀπαιδίας ἐπινοῆσαι παραμυθίαν αὐτῷ
τινα ἀπὸ τῆς παιδίσκης. Οὐδέπω γὰρ ταῦτα τότε κεκώλυτο,
καθὰ νῦν. Νῦν γὰρ οὔτε γυναιξὶ τοιαῦτα ἀνδράσι χαρίζεσθαι
θέμις, οὔτε ^κἐκείνοις, οὔτε εἰδυῶν οὔτε ἀγνοουσῶν τῶν γυναικῶν,
Δ τοιαύταις μίξεσιν ἐπιχειρεῖν, καὶ μυριάκις ἢ τῆς ἀπαιδίας ἐνο-
χλῇ λύπη· ἐπεὶ ἀκούσονται καὶ αὐτοὶ, ὅτι ²⁵“Ὁ σκώληξ
αὐτῶν οὐ ^μτελευτήσει, καὶ τὸ ^ππῦρ οὐ σβεσθήσεται.” Οὐ
γὰρ ^οἐφέϊται νῦν, τότε δὲ οὐκ ἀπηγόρευτο. Διὸ καὶ ἡ γυνή
τοῦτο ^ρἔπραττε, καὶ ἐκεῖνος ^υὑπήκουε, καὶ οὐδὲ ^ροὕτω δι’ ἡδονήν.
Ἄλλ’ ὄρα, φησὶ, πῶς αὐτὴν πάλιν ἐξέβαλε κελευούσης αὐτῆς.
Καὶ γὰρ ^ςἐγὼ τοῦτο βούλομαι δεῖξαι, ὅτι καὶ οὗτος ἐκείνη
ἅπαντα ἐπείθετο, καὶ ἐκείνη τούτῳ. Πλὴν μὴ τούτοις πρόσεχε
Ε μόνον, ἀλλ’ ἡ ταῦτα λέγουσα σὺ καὶ τὰ πρότερα ἐξέταζε,
ὅτι ὕβριζεν εἰς αὐτήν, ὅτι κατηλαζονεύετο τῆς κυρίας, οὐ τί
γένοιτο· ἂν ὀδυνηρότερον ἐλευθέρα γυναικὶ καὶ εὐσχήμονι;

Μὴ τοίνυν τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν ἀναμενέτω ἡ γυνή, καὶ
τότε τὴν ^νἑαυτῆς παρεχέτω· τοῦτο γὰρ οὐδὲν μέγα· μὴδ’
αὖ πάλιν ὁ ἀνὴρ τὴν τῆς γυναικὸς εὐταξίαν, καὶ τότε φιλοσο-
φείτω· οὐδὲ γὰρ τοῦτο λοιπὸν αὐτοῦ κατόρθωμα· ἀλλ’ ἔκα- (415)
στος, ὅπερ ἔφην, τὰ παρ’ ἑαυτοῦ παρεχέτω πρότερος. Εἰ
γὰρ τοῖς ἔξωθεν ραπίζουσι τὴν δεξιάν, δεῖ ^ωτὴν ἐτέραν ἐκδιδόναι
σιαγόνᾳ, πολλῷ μᾶλλον ἄνδρα θρασυνόμενον δεῖ φέρειν. Καὶ
238 οὐ τοῦτο λέγω, ὥστε τύπτεσθαι γυναῖκα, ἅπαγε· ἐσχάτη γὰρ
τοῦτο ὕβρις, οὐ τῇ τυπτομένῃ, ἀλλὰ τῷ τύπτοντι· ^αἀλλὰ
καὶ ἀπὸ περιστάσεώς τινος κληρωθῆς, ὃ γύναι, συνοίκῳ τοι-
ούτῳ, μὴ ^υδυσχεράνης, τὸν ἀποκείμενον ὑπὲρ τούτων ἐννοοῦσα
μισθὸν καὶ τὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἔπαινον. Καὶ πρὸς ὑμᾶς
δὲ τοὺς ἄνδρας ἐκεῖνό φημι· μὴδὲν ἔστω τοιοῦτον ἀμάρτημα,
ὥς εἰς ἀνάγκην ὑμᾶς ἄγειν ^ζτοῦ γυναῖκα τύπτειν. Καὶ τί
λέγω γυναῖκα; οὐδὲ θεραπαινίδα μὲν οὖν ἀνδρὶ τύπτειν ἐλευ-
θέρῳ καὶ χεῖρας ἐπάγειν ἀνεκτὸν ἂν εἴη. Εἰ δὲ δούλην τυπτῇ-
Βσαι ἀνδρὶ πολὺ τὸ ὄνειδος, πολλῷ μᾶλλον κατὰ τῆς ἐλευθέρης
ἀνατεῖναι τὴν δεξιάν. Καὶ τοῦτο ^ακαὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἂν
τις ἴδοι νομοθετῶν, οἳ τὴν τὰ τοιαῦτα παθοῦσαν οὐκέτι ἀναγκά-
ζουσι συνοικεῖν τῷ ^βτυπτήσαντι, ἅτε ἀναξίῳ ὄντι τῆς πρὸς

25 Marc. ix. 44.

¹ καθάπερ F. ^κ ἐκείνους F. ¹ οὗτοι B.D. ^μ τελευτᾷ B. ^π πῦρ]
+ αὐτῶν Edd. αὐτῶν om. C.E.F. ^ο ἐφέϊται C.D.E. ἐφέϊται vulgo.
^ρ ἔπραττε A.B.C.E.F. fecit Aret. ἐπέταττε Edd. ^υ ὑπήκουσεν A.F. ^ρ οὕτως
B.D. οὗτος F. ^ς ἐγὼ om. F. ^{εἰς} accessit ex libris omnibus. ^ν ἑαυτῆς]
ἀπ’ αὐτῆς C. ^ω τὴν ἐτέραν] καὶ τὴν ἀριστεράν C. ^α ἀλλ’ ἵνα B.F.
^υ δυσχεράνης F. et ex corr. A. δυσχέραινε C. Edebatur δυσχεραίνης. ^ζ τοῦ]
τὴν C. ^α καὶ om. B.D. ^β πταίσαντι B. et a pr. man. D.

αὐτὴν ὁμιλίας. Καὶ γὰρ ἐσχάτης παρανομίας τὴν τοῦ βίου κοινωνὸν, τὴν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἑνωτάτω σοι συνεφαστομένην, ταύτην ὡς ἀνδράποδον ἀτιμάζειν. Διὸ καὶ τὸν τοιοῦτον ἄνδρα, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ἀλλ' οὐχὶ θηρίον, καὶ πατραλοίου καὶ μητραλοίου ἴσον εἶναι φαίην ἄν. Εἰ^d γὰρ πατέρα καὶ μητέρα διὰ ταύτην ἀφεῖναι προσετάγημεν, οὐκ ἀδικοῦντες ἐκείνους, ἀλλὰ νόμον θεῖον πληροῦντες, καὶ τοῖς C γεγεννηκόσιν αὐτοῖς οὕτω^e ποθεινὸν, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς καταλιμπανομένους^f καὶ χάριν ἔχειν καὶ μετὰ πολλῆς ἀνύειν αὐτὸ τῆς σπουδῆς· πῶς οὐκ ἐσχάτης βμανίας ταύτην ὑβρίζειν, δι' ἣν καὶ τοὺς γεγεννηκότας ὁ θεὸς ἀφεῖναι ἐκέλευσεν; Ἄρ'^h οὖν μανία μόνον τοῦτο; Τὴν δὲ αἰσχύνην, εἰπέ μοι, τίς οἶσει; ποῖος δὲ αὐτὴν παραστήσαι δυνήσεται λόγος, ὅταν ὁλοθυγαὶ καὶ κωκυτοὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς φέρωνται, καὶ δρόμος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ταῦτα ἀσχημονοῦντος καὶ τῶν γειτόνων καὶ τῶν παριόντων, καθάπερ ἰθιρίου τινὸς τὰ ἔνδον λυμαινομένου; Βέλτιον διαστῆναι τὴν γῆν τῷ τὰ τοιαῦτα^k παροινοῦντι, ἢ D ἐπ' ἀγορᾶς αὐτὸν ὀφθῆναι λοιπόν. Ἀλλὰ θρασύνεται ἡ γυνή, φησὶν. Ἀλλ' ἐννόησον ὅτι γυνή, τὸ ἀσθενὲς σκεῦος, σὺ δὲ ἀνὴρ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἄρχων^l ἐχειροτονήθης, καὶ ἐν τάξει κεφαλῆς ἐδόθης, ἵνα φέρῃς τῆς ἀρχομένης τὴν ἀσθένειαν. Ποίησον τοίνυν λαμπράν σοι τὴν ἀρχήν· ἔσται^m δὲ λαμπρά, ὅταν τὸ ἀρχόμενον μὴ ἀτιμάζῃς. Καὶ καθάπερ ὁ βασιλεύωνⁿ τοσοῦτῳ σεμνότερος φανέεται, ὅσῳ ἂν τὸν ὑπαρχον σεμνότερον ἀποφῇ· ἂν δὲ ἀτιμάσῃ καὶ καταισχύνη τῆς ἀξίας E ἐκείνης τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης οὐκ ὀλίγον ὑποτέμνεται μέρος· οὕτω καὶ σὺ ἂν τὴν μετὰ σε ἄρχουσαν ἀτιμάσῃς, οὐχ ὡς ἔτυχε λυμανεῖς σου τῆς ἀρχῆς τὴν τιμήν.

Ταῦτα τοίνυν λογιζόμενος ἅπαντα σωφρόνει, καὶ μετὰ οὐτούτων καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐννόει, καθ' ἣν καλέσας σε ὁ πατήρ, ὥσπερ τινά σοι παρακαταθήκην τὴν θυγατέρα παρέδωκε, καὶ πάντων ἀποστήσας, καὶ μητρὸς καὶ ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας, ὁλόκληρον αὐτῆς τὴν ἐπιτροπὴν^q ἐνεχείρισέ σου τῇ δεξιᾷ. Ἐννόησον ὅτι^r μετὰ τὸν θεὸν^s δι' αὐτὴν παιδας ἔχεις καὶ πατὴρ γέγονας, καὶ γίνου καὶ ἐντεῦθεν ἡμέρος πρὸς αὐτήν. 239

^c ἑνωτάτοις A. ^d γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. A.B.C.E.F. ^e ποθεινὸν] + τοῦτο C. ^f καὶ om. B. et a pr. man. D. ^g μανίας] ἀνοίας B.D. ^h οὖν] οὐ C. Aret. ὡς erasum in A. ⁱ Sic A.B.C.E.F. τινὸς θηρίου in verso ordine Edd. ^k παροινοῦντι] + καὶ οὕτως εἰς τὴν σύνοικον ἐνυβρίζαντι B.D. ^l ἐχειροτονήθης] + φησὶν B.D. ^m δέ] + σοι B. ⁿ τοσοῦτον B. ^o τοῦτο B. et a pr. man. D. ^p αὐτοῦ F. fortasse alii. αὐτοῦ Edd. ^q ἐνεχείρησεν A.B. ^r μετὰ τοῦ θεοῦ C. Aret. μετὰ θεὸν B. et ante corr. D. ^s δι' αὐτήν A.C.E.F. et ex corr. D. Edebatur δι' αὐτῆς.

Οὐχ ὁρᾷς τοὺς γεωργοὺς, πῶς τὴν ἄπαξ ὑποδεξαμένην τὰ σπέρματα γῆν θεραπεύουσι παντοδαπῇ θεραπείας τρόπῳ, καὶ μυρία ἐλαττώματα ἔχῃ, ὅϊον καὶ ὕλεπτόγαιος ἦ, καὶ βοτάνας φέρῃ πονηράς, ^ωκαὶ ὑπὸ ἐπομβρίας ἐπηρεάζεται ^χτῇ φύσει τῆς θέσεως; ^υΤοῦτο καὶ ^zαὐτὸς ποίει· οὕτω γὰρ ^απρότερος ἀπολαύσῃ καὶ τῶν καρπῶν καὶ τῆς γαλήνης. Καὶ γὰρ λιμὴν ἐστὶν ἡ γυνή, καὶ φάρμακον εὐθυμίας μέγιστον. ^Αν μὲν οὖν τὸν λιμένα πνευμάτων ἀπαλλάξῃς καὶ κυμάτων, ^βμετὰ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἀδείας ἐξ ἀγορᾶς ἀνιών· ἂν δὲ θορύβων καὶ ταραχῆς ἐμπλήσῃς, ^ςσαντῷ χαλεπώτερον ^δκατασκευάζεις τὸ ναυάγιον. ^Εν οὖν τοῦτο μὴ γίνηται, τοῦτο ὃ λέγω ^εγενέσθω· ὅταν τι συμβῇ λυπηρὸν κατὰ τὴν οἰκίαν, ἐκείνης ἁμαρτούσης, παραμυθοῦ καὶ μὴ ἐπίτεινε τὴν λύπην. Καὶ γὰρ ἅπαντα ἀποβάλλῃς, οὐδὲν ἔλυπηρότερον τοῦ μὴ μετ' εὐνοίας ἔχειν γυναῖκα ἔνδον συνοικοῦσαν· καὶ ὅτι οὖν εἴπῃς (416) ἀμάρτημα, οὐδὲν οὕτως ^ηὀδυνηρὸν ἐρεῖς, οἷόν ἐστι τὸ πρὸς ἐκείνην στασιάζειν. ^Ωστε καὶ διὰ ταῦτα πάντων ἔστω τιμω-
^ςτέρα ἢ ταύτης ἀγάπη. Εἰ γὰρ ἀλλήλων τὰ βάρη δεῖ βαστάζειν, πολλῷ μᾶλλον τῆς γυναικός. Καὶ ^ιπένης ἦ, μὴ ὀνειδίσης· καὶ ἀνόητος ἦ, μὴ ^κἐπέμβαινε, ἀλλὰ ρύθμισον μᾶλλον· καὶ γὰρ μέλος ἐστὶ σὸν, καὶ σὰρξ ἐγένεσθε μία. Ἀλλὰ φλύαρός ἐστι, καὶ μέθυσος, καὶ ὀργίλη. Οὐκοῦν ἀλγεῖν ἐπὶ τούτοις, οὐκ ὀργίζεσθαι χρὴ, καὶ τὸν θεὸν παρακαλεῖν, καὶ παραινέειν αὐτῇ καὶ συμβουλευεῖν, καὶ πάντα ποιεῖν, ὥστε ἐκκόψαι τὸ πάθος. ^Αν δὲ τύπτῃς, ^μκαὶ ἐπιτρίβεις τὸ νόσημα. Θρασύτης γὰρ ἐπιεικεία λύεται, οὐχ ἑτέρα θρασύτητι. Μετὰ τούτων καὶ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ μισθὸν ἐννόει. ^Οταν γὰρ, ἐξόν σοι ἐκτεμεῖν αὐτήν, μὴ ποιῇς τοῦτο διὰ τὸν τοῦ θεοῦ ^δφόβον, ἀλλὰ ^νφέρῃς ἐλαττώματα τσαῦτα, δεδοικὼς τὸν ἐπὶ τούτοις κείμενον νόμον τὸν κωλύοντα ^οἐκβαλεῖν γυναῖκα, καὶ ὅτι οὖν ἔχῃ νόσημα, ἄφατον λήψῃ μισθόν. Καὶ πρὸ τῶν μισθῶν ^ρδὲ τὰ μέγιστα κερδανεῖς, ἐκείνην τε εὐπειθεστέραν

^τ οἷον om. C. ^υ λεπτόγαιος A.D.E. λεπτόγειος B.C.F. λυπρόγειος Edd. ^ω καὶ] καὶ F. Statim ἐξ pro ὑπὸ C. ^χ τῇ θέσει τῆς φύσεως B.D. ^υ τοῦτο] οὕτω B.D. ^z αὐτὸς omnes. σὺ Edd. ^α πρότερος om. B. in marg. D. Statim ἀπολαύσεις Edd. repugnantibus libris. ^β μετὰ est in libris omnibus, non in Edd. ^ς σαντὸν F. ^δ κατασκευάζῃ B. et a pr. man. D. κατασκευάζεις C. ^ε γενέσθω C.D.E. γένηται B.F. γίνεσθω Edd. ^ς ἁμαρτανούσης B. ^ε λυπηρὸν B.C.D.E. et a pr. man. A. ^η ὀδυνηρὸν F. ὀδυνηρότερον vulgo. ^ι πένης A.B.C.D.E. πένησσα Edd. ^κ ἐπιβῇς C. ^ι ὀργίλη C.E.F. ἄργη B.D. Edehatur ὀργίλος. ^μ Vulgo legitur καὶ ἐπιτρίβεις, τὸ νόσημα οὐ θεραπεύεται. Scripsimus ἐπιτρίβεις cum C.E. exasperabis Arct. Deinde verba οὐ θεραπεύεται desunt in subsidii omnibus. ^ν φέρεις A.B. C.E. ^ο ἐκβάλλειν D. ^ρ δὲ om. B.

κατασκευάζων, καὶ αὐτὸς ἐπιεικέστερος ταύτῃ γινόμενος. Λέ-
γεται ἡ γοῦν τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων μοχθηρὰν ἔχων
γυναικα καὶ φλύαρον καὶ πάροινον, πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, τίνος
ἐνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται, ὁ εἰπεῖν, ὥστε γυμνάσιον καὶ
παλαίστραν ἔχειν φιλοσοφίας ἐπὶ τῆς οἰκίας. Ἔσομαι γὰρ
τοῖς λοιποῖς πραότερος, φησὶν, ἐν ταύτῃ καθ' ἑκάστην παιδευ-
όμενος τὴν ἡμέραν. Ἐβοήσατε μεγάλα; Ἄλλ' ἐγὼ νῦν Ε
οδύρομαι μέγα, ὅταν Ἕλληνες ἡμῶν ὧσι φιλοσοφώτεροι,
ἡμῶν τῶν κελυσθέντων ἀγγέλους μιμείσθαι, μᾶλλον δὲ τῶν
κελυσθέντων αὐτὸν τὸν θεὸν ζηλοῦν κατὰ τὸν τῆς ἐπιεικείας
λόγον. Ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος λέγεται διὰ τοῦτο πονηρὰν
ἔχων γυναικα μὴ ἐκβαλεῖν· τινὲς δὲ καὶ διὰ τοῦτο ἀγαγέσθαι
αὐτὴν αὐτὸν λέγουσιν. Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀλογώτερόν εἰσι διακείμενοι, παραινῶ μὲν ἐξ ἀρχῆς πάντα 240
ποιεῖν καὶ σπουδάζειν, ὅπως εὐάρμοστον λάβοιεν σύνοικον καὶ
πάσης γέμουσαν ἀρετῆς· εἰ δὲ συμβαίῃ διαμαρτεῖν, καὶ μὴ
χρηστὴν μηδὲ ἀνεκτὴν νύμφην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, τότε
γοῦν τὸν φιλόσοφον τοῦτον ζηλοῦν, καὶ ῥυθμίζειν αὐτὴν ὡς πάν-
τοθεν, καὶ μηδὲν τούτων ἑκπροτιθέσθαι. Ἐπεὶ καὶ ἔμπορος,
πρὶν ἢ πρὸς τὸν κοινωνὸν συνθήκας θέσθαι τὰς δυναμένας
εἰρήνην πρυτανεύειν, οὐ πρότερον καθέλξει τὸ πλοῖον εἰς ὑπὸ
πέλαγος, οὐδὲ τῆς ἄλλης ἄψεται ἐμπορίας. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν
πάντα πράττωμεν, ὥστε τὴν κοινωνὸν τῆς τοῦ βίου πραγμα- Β
τείας ἡμῖν καὶ τοῦ πλοίου τούτου μετὰ πάσης ἑνδον κατέχειν
τῆς εἰρήνης. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἡμῖν ἔσται
γαληνὰ, καὶ μετὰ ἀδείας τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος ἡ διαδρα-
μοῦμεν βίου. Τοῦτο καὶ πρὸ οἰκίας καὶ ἀνδραπόδων καὶ
χρημάτων καὶ ἀγρῶν καὶ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων
ἄγωμεν· καὶ πάντων ἡμῖν προτιμότερον ἔστω τὸ τὴν μεθ'
ἡμῶν ἐπὶ τῶν οἰάκων καθημένην μὴ στασιάζειν μηδὲ διχοστα-
τεῖν πρὸς ἡμᾶς. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ἡμῖν κατὰ ῥοὴν
ἥξει, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ πολλὴν ἔξομεν τὴν εὐκολίαν,
μετὰ ὁμονοίας τὸν ζυγὸν τοῦτον ἔλκοντες· καὶ πάντα κατορ- C
θώσαντες, τῶν ἀποκειμένων ἡ τευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο
πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἡ οὖν F. ἡ ἔχοντα C. ὁ εἰπεῖν] + αὐτὸν E.F. Veron. ὅταν... ὧσι] ὅτι... εἰσι C. ἡ αὐτὴν αὐτὸν omnes. αὐτὸν αὐτὴν Edd. ὡς πάντοθεν omnes. πάντοτε vulgo. ἡ προτιθέσθαι A.C.E.F. Edebatur προστιθέσθαι. ὑπὸ τὸ πέλαγος] τὴν θάλασσαν B.D. ἡ διαδραμοῦμεθα C. ὁ οἰάκων solus F. Edebatur οἰκῶν. ἡ ἡμῖν] πάντα B. ἡ τευξόμεθα B.C.E.F. ἐπιτευξόμεθα Edd.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ.

¹Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἥττον συνέρχεσθε.

Δ ἌΝΑΓΚΑΙΟΝ καὶ τοῦ παρόντος ἐγκλήματος πρότερον τὴν αἰτίαν εἰπεῖν· οὕτω γὰρ ἡμῖν εὐμαθέστερος πάλιν ἔσται ὁ λόγος. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; Καθάπερ ἐπὶ τῶν τρισχιλίων τῶν ἐξ ἀρχῆς πιστευσάντων κοινῇ πάντες εἰστιῶντο, καὶ κοινὰ πάντα ἐκέκτηντο· οὕτω καὶ τότε, ὅτε ταῦτα ἔγραψεν ὁ ἀπόστολος, ἐγίνετο, οὐχ οὕτω μὲν μετὰ ἀκριβείας, ὥσπερ δέ τις ἀπόρροια τῆς κοινωνίας ἐκείνης ἐναπομείνασα, καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα κατέβη. Καὶ ἐπειδὴ συνέβαινε τοὺς μὲν πένητας (417) εἶναι, τοὺς δὲ πλουσίους, τὰ μὲν ἑαυτῶν οὐ κατετίθεντο πάντα εἰς μέσον, κοινὰς δὲ ^αἐποιοῦντο τὰς τραπέζας ἐν ἡμέραις νενομισμέναις, ὡς εἰκὸς, καὶ τῆς συνάξεως ^βἀπαρτισθείσης μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν ἐπὶ κοινὴν πάντες ἦσαν εὐωχίαν, τῶν μὲν πλουτούντων φερόντων τὰ ἐδέσματα, τῶν δὲ πενομένων καὶ οὐδὲν ἐχόντων ὑπ' αὐτῶν καλουμένων, καὶ κοινῇ πάντων ἐστιωμένων. Ἄλλ' ὕστερον καὶ τοῦτο διεφθάρη τὸ ἔθος. Τὸ δὲ αἷτιον ἐκ τοῦ ^γδιασπᾶσθαι καὶ προσνέμειν ^δἑαυτοὺς, τοὺς μὲν τούτοις, τοὺς δὲ ἐκείνοις, καὶ λέγειν, ἐγὼ μὲν εἰμι τοῦ δεινός, ἐγὼ δὲ τοῦ δεινός· ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς ²⁴¹διορθούμενος ἔλεγεν· “Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ.” Οὐκ ἐπειδὴ Παύλῳ προσένεμον ἑαυτοὺς· οὐδὲ γὰρ ἂν ἠνέσχετο· ἀλλ' ἐκ περιουσίας πρόρριζον τὸ ἔθος ἀνασπᾶσαι βουλόμενος, ἑαυτὸν παρενέθηκε, δεικνὺς ὅτι εἰ καὶ αὐτόν τις ἐπεγράφετο τοῦ κοινοῦ σώματος ἀπορρηγνύμενος, καὶ οὕτως ἄτοπον τὸ γινόμενον ἦν καὶ ^επαρανομίας ἐσχάτης. **Β** Εἰ δὲ ἐπὶ τούτου ^ςπαρανομία, πολλῶ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνων τῶν καταδεεστέρων. Ἐπεὶ οὖν διασπᾶσθη τὸ ἔθος τοῦτο, ἔθος κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον· καὶ γὰρ ἀγάπης ὑπόθεσις ἦν, καὶ πενίας παραμυθία, καὶ πλούτου σωφρονισμὸς, ^ςκαὶ φιλοσοφίας ἀφορμὴ τῆς μεγίστης, καὶ ταπεινοφροσύνης διδασκαλία·

¹ CAP. XI. v. 17.

HOM. XXVII. ^α ἐποιοῦν F. Cat. ^β ἀπαρτηθείσης A. ^γ διασπᾶσθαι C. ^δ αὐτοὺς A. ^ε παρανομία ἐσχάτη F. ^ς παρανομίας B. ^ς Haec καὶ φιλοσ. ἀφ. τῆς μεγίστης deerant in Editis ante Ben. Leguntur in nostris omnibus et Interp.

ἐπεὶ οὖν εἶδε τοσαῦτα ἀγαθὰ διαφθειρόμενα, ^hπληκτικῶς εἰκό-
τως τῷ λόγῳ ⁱκέχρηται, οὕτω λέγων· “Τοῦτο δὲ παραγγέλλων
οὐκ ἐπαινῶ.” Ἐν μὲν γὰρ τῷ προτέρῳ ἐγκλήματι, ἅτε πολλῶν
ὄντων τῶν φυλαττόντων, ἐτέρως ἤρξατο, λέγων οὕτως· “Ἐπαι-
νῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε” ἐνταῦθα δὲ ἐναντίως, C
“Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ.” Διόπερ οὐδὲ μετὰ τὴν
ἐπιτίμησιν τὴν κατὰ τῶν τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθιόντων ^kαὐτὸ τέθει-
κεν· ἀλλ’ ἐπειδὴ τραχύτερον ἦν ἐκεῖνο, μέσον παρεμβαλὼν τὸν
περὶ τῆς κόμης λόγον, ἵνα μὴ ἐξ ἐγκλημάτων σφοδρῶν εἰς ^lἕτερα
πάλιν ἐπαχθῇ διαβαίνων τραχύτερος φαίνεται, τότε ἔρχεται
ἐπὶ τὸ σφοδρότερον πάλιν, καὶ φησι· “Τοῦτο δὲ παραγ-
γέλλων οὐκ ἐπαινῶ.” ^mΤοῦτο· ποῖον; “Ὁ μέλλω λέγειν ὑν.
Τί ἐστι, “παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ;” Οὐκ ἀποδέχομαι ὑμᾶς,
φησὶν, ὅτι με εἰς ἀνάγκην κατεστήσατε συμβουλῆς· ⁿοὐκ D
ἐπαινῶ, ὅτι ἐδεήθητε διδασκαλίας εἰς τοῦτο, ὅτι χρεῖαν ^oἔχετε
τοῦ παραγγελθῆναι ὑπ’ ἐμοῦ. Εἶδες πῶς ἐκ προοιμίων ἔδειξε
σφόδρα ἄτοπον ὃν τὸ γινόμενον; “Ὅταν γὰρ μηδὲ παραγγε-
λίας ὀφείλῃ δεῖσθαι ὁ ἁμαρτάνων εἰς τὸ μὴ ἁμαρτεῖν, ἀσύγ-
γνωστον εἰκὸς εἶναι τὸ ἁμαρτανόμενον. Καὶ διὰ τί οὐκ
ἐπαινεῖς; “Ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ’ εἰς τὸ ἥττον
συνέρχεσθε,” φησί· τουτέστιν, ὅτι οὐ προβαίνετε εἰς ἀρετὴν.
Δέον γὰρ ἐπιδοῦναι καὶ πλείονα ^pἐγγενέσθαι τὴν φιλοτιμίαν,
ὑμεῖς ^qδὲ καὶ τὸ ἤδη κρατῆσαν ἔθος ἡλαττώσατε, ^rκαὶ οὕτως
ἡλαττώσατε, ὥς καὶ παραγγελίας δεθῆναι παρ’ ἐμοῦ, ἵνα ἐπὶ
τὴν προτέραν ἐπανέλθητε τάξιν. Εἰτα ἵνα μὴ δόξῃ διὰ τοὺς E
πένητας ταῦτα λέγειν μόνον, οὐκ εὐθέως εἰς τὸν περὶ ^sτῶν
τραπεζῶν ^tἐμβάλλει λόγον, ὥστε μὴ εὐκαταφρόνητον ^vταύτη
ποιῆσαι τὴν ἐπιτίμησιν ἐκείνοις, ἀλλὰ ζητεῖ λέξιν πληκτικω-
τάτην καὶ πολὺν ἔχουσιν τὸν φόβον. “Τί γὰρ φησι;
²“Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω
σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν.” Καὶ οὐ λέγει, ἀκούω γὰρ μὴ
κοινῇ ὑμᾶς συνδειπνεῖν· ἀκούω γὰρ κατ’ ἰδίαν ὑμᾶς ἐστιᾶσθαι,
καὶ ^xμὴ μετὰ τῶν πενήτων· ἀλλ’ ὁ μάλιστα ἱκανὸν ἦν αὐτῶν
διασεῖσαι τὴν διάνοιαν, τοῦτο τέθεικε, τὸ τοῦ σχίσματος ²⁴²
ὄνομα, ὃ καὶ τούτου ἦν αἷτιον, ^yκακείνου πάλιν ἀνεμίμνησκε

2 v. 18.

^h πληκτικότερον (sic) B. ⁱ κέχρηται] + πρὸς αὐτοὺς B.D. ^k αὐτὰ B.
et a pr. man. D. ^l ἕτερον B.D. ἕτεραν (sic Collator) C.E. ^m τοῦτο·
ποῖον;] Sic B.C.D.E.F. Cat. ποῖον τοῦτο; Edd. ⁿ οὐκ ἐπαινῶ om. B.D.
Cat. ^o ἔσχετε F. ^p ἐγγενέσθαι A.C.D.E.F. γενέσθαι Edd. γενέσθαι ex
ἐγγενέσθαι rasura factum B. ^q δὲ om. F. et a pr. man. D. ^r καὶ οὕτως
ἡλαττώσατε om. C.E. Aret. ^s τῶν om. B. et a pr. man. D. ^t ἐκβάλλει F.
^v ταύτην F. ^w τί γὰρ] διὸ καὶ C. Aret. ^x μὴ] οὐ C. ^y κακείνους B.

τοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς εἰρημένου καὶ δηλωθέντος ὑπὸ τῶν Χλόης. “Καὶ μέρος τι πιστεύω.” Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν, εἰ ψεύδονται οἱ διαβάλλοντες; οὔτε ὅτι πιστεύω εἶπεν, ἵνα μὴ ἀναισχυνοτέρους ποιήσῃ, οὐδ’ αὖ πάλιν ὅτι ἀπιστῶ, ἵνα μὴ δόξῃ μάτην ἐπιτιμᾶν, ἀλλὰ, “μέρος τι καὶ πιστεύω,” φησί, τουτέστιν, ἐκ μέρους μικροῦ πιστεύω, ἐναγωνίους ποιῶν, καὶ εἰς Β τὴν τῆς διορθώσεως καλῶν ἐπάνοδον.

3 “Δεῖ γὰρ καὶ αἵρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ (418) γένωνται ἐν ὑμῖν” αἵρέσεις ἐνταῦθα, οὐ ταύτας λέγων τὰς τῶν δογμάτων, ἀλλὰ τὰς τῶν σχισμάτων τούτων. Εἰ δὲ καὶ τὰς τῶν δογμάτων ἔλεγεν, οὐδὲ οὕτω λαβὴν ἐδίδου. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς φησιν, 4 “Ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,” οὐ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως λυμαινόμενος, οὐδὲ ἀνάγκην τινὰ καὶ βίαν ἐφιστὰς τῷ βίῳ, ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον ἐκ τῆς πονηρᾶς τῶν ἀνθρώπων γνώμης προλέγων, ὅπερ ἔμελλε γίνεσθαι, οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ πρόρρησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀνιάτως C ἐχόντων γνώμην. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ προεῖπε, ταῦτα ἐγίνετο, ἀλλ’ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλε γίνεσθαι, διὰ τοῦτο προεῖπεν. Ἐπεὶ, εἰ ἀνάγκης ἦν τὰ σκάνδαλα, καὶ μὴ γνώμης τῶν εἰσαγόντων αὐτὰ, περιττῶς ἔλεγεν, “Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι’ οὗ 2 τὰ σκάνδαλα ἔρχεται.” Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐρύτερον ἐν αὐτῷ γενόμενοι τῷ χωρίῳ διελέχθημεν. 3 νῦν δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰέναι ἀνάγκη. Ὅτι γὰρ περὶ τῶν αἵρέσεων τούτων εἶπε τῶν κατὰ τὰς τραπέζας, καὶ τῆς φιλονεικίας ταύτης καὶ διαστάσεως, καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς δῆλον ἐποίησεν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι “b ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν,” οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ δεικνὺς D ποῖα λέγει σχίσματα, προῖόν φησιν, ὅτι “Ἐκαστος τὸ ἴδιον δειπνον 3 προλαμβάνει” καὶ πάλιν, “Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε;” Ἀλλ’ ὅτι μὲν περὶ τούτων εἶπε, δῆλον· εἰ δὲ σχίσματα αὐτὰ καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς· ὅπερ γὰρ ἔφην, τῇ λέξει καθικέσθαι αὐτῶν βούλεται. Εἰ δὲ δογμάτων ἦν τὰ σχίσματα, οὐκ ἂν οὕτως αὐτοῖς διελέχθη ἡμέρως. 4 Ἀκουσον γοῦν ὅταν τι τοιοῦτον λέγῃ, πῶς ἐστὶ σφοδρὸς καὶ ἀσφαλιζόμενος καὶ ἐπιτιμῶν· ἀσφαλιζόμενος μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ, 5 “Κἂν ἄγγελος ὑμᾶς εὐαγγελίζηται παρ’ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω” ἐπιτιμῶν δὲ, ὡς ὅταν λέγῃ, “Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιούσθε, τῆς χάριτος d ἐξεπέσετε.” Καὶ νῦν μὲν κύνας καλεῖ τοὺς διαφθεί-

3 v. 19.

4 Matth. xviii. 7.

5 Gal. i. 8. v. 4.

2 τὸ σκάνδαλον C.E.F.

3 νυνὶ F.

b ἀκούω om. B.

c λαμβάνει F.

d ἐξεπέσατε B.F.

ροντας λέγων, ⁶“Βλέπετε τοὺς κύνας” νῦν δὲ κεκαυτηριασμένους τὴν συνείδησιν, καὶ ἀγγέλους διαβόλου πάλιν. Ἄλλ’ οὐκ ἐνταῦθα τοιοῦτον οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ’ ἡμέρως καὶ ὑφειμένως. Τί δέ ἐστιν, “Ἴνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν;” Ἴνα λάμψωσι μειζόνως. Ὁ δὲ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτό ἐστιν, ὅτι τοὺς ἀπεριτρέπτους καὶ στερροὺς οὐ μόνον οὐδὲν τοῦτο παραβιάπτει, ἀλλὰ καὶ δείκνυσι μᾶλλον, καὶ λαμπροτέρους ἀποφαίνει. Τὸ γὰρ “ἵνα” τοῦτο, οὐ πανταχοῦ αἰτιολογίας ἐστίν, ²⁴³ ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ τίθησιν, ὅταν λέγῃ, ⁷“Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.” οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος, ὅταν περὶ τοῦ νόμου διαλεγόμενος γράφῃ· ⁸“Νόμος δὲ παρεισ-ἦλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα.” Ἄλλ’ οὔτε ὁ νόμος διὰ τοῦτο ἐδόθη, ἵνα αὐξηθῇ τὰ ἀμαρτήματα τῶν Ἰουδαίων· τοῦτο δὲ ἐξέβη· οὔτε ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐναντίον· συνέβη δὲ τοῦτο. Οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα νοητέον τὸ, “Ἴνα οἱ δόκιμοι B φανεροὶ γένωνται.” Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ^hἐγένοντο αἱρέσεις, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται, ἀλλὰ τῶν αἱρέσεων τούτων γενομένων τοῦτο συνέβη. Ταῦτα δὲ ⁱεἶπε, τοὺς πένητας παραμυθούμενος τοὺς γενναίως φέροντας τὴν τοιαύτην ὑπεροψίαν. Διὸ οὐδὲ εἶπεν, ἵνα δόκιμοι γένωνται, ^kἀλλ’ ἵνα δόκιμοι ὄντες φανεροὶ γένωνται, δηλῶν ὅτι καὶ πρὸ τούτου τοιοῦτοι ἦσαν, ἀλλ’ ἀνεμίγνυντο τοῖς πολλοῖς, καὶ παραμυθίας ἀπολαύοντες τῆς παρὰ τῶν πλουσίων, οὐ σφόδρα ἐφαίνοντο. Νυνὶ δὲ ἡ στάσις αὕτη καὶ ἡ φιλονεικία δῆλους αὐτοὺς ἐποίησεν, ὥσπερ τὸν κυβερνήτην ὁ χειμὼν δείκνυσι. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα ὑμεῖς C δόκιμοι φανῆτε, ἀλλ’, “ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται,” ^lοἱ ἐν ὑμῖν τοιοῦτοι. Οὔτε γὰρ κατηγορῶν δῆλους ποιεῖ, ὥστε μὴ ἀναισχυνοτέρους ποιῆσαι, οὔτε ἐγκωμιάζων, ὥστε μὴ χαννοτέρους, ἀλλ’ ^mεἰς μετέωρον ἀφήσιν τὸν λόγον καὶ τοῦτον κἀκείνον, ⁿἐκάστου τῷ συνειδῶτι τὰ λεγόμενα ἀρμόζειν παρέχων. Οὐ τοὺς πένητας δὲ ἐνταῦθά μοι δοκεῖ παραμυθεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸ ἔθος μὴ διαφθείροντας. Καὶ γὰρ εἰκὸς εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς διατηροῦντας ^oαὐτό· διὸ καὶ

⁶ Philipp. iii. 2. ¹ Tim. iv. 2. ² Cor. xii. 7. ⁷ Joan. ix. 39. ⁸ Rom. v. 20.

^e οὐδὲν om. E. ^f παράπτωμα] κατάκριμα B. et ante corr. D. ^g οὔτε] + δὲ F. ^h ἐγένοντο et mox γινόμενων F. ⁱ εἶπε] εἶρηκε F. Cat. ^k ἀλλ’ ἵνα] ἀλλὰ D. Statim οἱ ante δόκιμοι in marg. a manu recent. A. unde ediderunt Sav. Mor. Ben. ^l οἱ] τοιούτοις οἱ C. Aret. Mox τοιοῦτοι om. iidem. ^m εἰς] ἀεὶ F. Cat. ⁿ ἐκάστῳ F. ἑκαστον Cat. ^o αὐτό] ἐν αὐτῷ F.

ἔλεγε, “Μέρος τι ῥπιστεύω.” Εἰκότως τοίνυν τούτους δοκί-
 D μους φησὶ, τοὺς μὴ μόνον μετὰ τῶν ἄλλων διατηρήσαντας τὸ (419)
 ἔθος, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐκείνων ἀκίνητον τὸν καλὸν τοῦτον φυλά-
 ξαντας νόμον. Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἡ καὶ ἐτέρους καὶ τούτους διὰ
 τῶν τοιούτων ἐγκωμίων προθυμοτέρους ἐργάσασθαι σπεύδων.

Εἶτα λοιπὸν ῥλέγει καὶ αὐτὸ τοῦ ἁμαρτήματος τὸ εἶδος. Τί
 δὲ τοῦτό ἐστι; ἡ “Συνερχομένων ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, φησὶν, οὐκ
 ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.” Ὁρᾷς ἡ πῶς ἐντρεπτικῶς, καὶ ἐν
 τάξει διηγήσεως ἤδη τὴν συμβουλήν κατεσκεύασε; Τὸ μὲν γὰρ
 σχῆμα τῆς συνόδου, φησὶν, ἄλλο· ἀγάπης γάρ ἐστι καὶ
 φιλαδελφίας· εἰς γοῦν ὑμᾶς ἅπαντας δέχεται τόπος, καὶ ὁμοῦ
 συναγελάζεσθε· ἡ δὲ τράπεζα λοιπὸν οὐχ ὁμοία τῇ συνόδῳ.
 E Καὶ οὐκ εἶπε, συνερχομένων ὑμῶν οὐκ ἔστι κοινῇ φαγεῖν, οὐκ
 ἔστι μετ’ ἀλλήλων ἐστιαθῆναι, ἀλλὰ πάλιν ἐτέρως καὶ πολλῷ
 φοβερώτερον αὐτῶν καθάπτεται, λέγων, “Οὐκ ἔστι κυριακὸν
 δεῖπνον φαγεῖν,” ἐκείνη παραπέμπων αὐτοὺς ἐντεῦθεν ἤδη τῇ
 ἐσπέρᾳ, καθ’ ἣν τὰ φρικτὰ μυστήρια παρέδωκεν ὁ Χριστός.
 Διὰ τοῦτο καὶ δεῖπνον τὸ ἄριστον ἐκάλεσε· καὶ γὰρ ἐκείνο
 τὸ δεῖπνον κοινῇ πάντας εἶχε κατακεκλιμένους. Καίτοιγε οὐ
 τοσοῦτον τὸ μέσον τῶν πλουτούντων καὶ τῶν πενομένων, ὅσον
 τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν· ἄπειρον γὰρ ἐκείνο. Καὶ τί
 244 λέγω τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν; Ἐννόησον τὸ μέσον
 τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ προδότου· ἀλλ’ ὅμως καὶ αὐτὸς μετ’
 αὐτῶν κατεκλίνετο, καὶ οὐδὲ τοῦτον ἐξέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἀλῶν
 αὐτῷ μετέδωκε, καὶ τῶν μυστηρίων ῥκοινωνὸν ἐποίησεν. Εἶτα
 ἐρμηνεύει πῶς οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν. 10 “Ἐκαστος
 γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει, φησὶν, ἐν τῷ φαγεῖν· καὶ ὃς
 μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.” Εἶδες πῶς ἔδειξεν αὐτοὺς καται-
 B σχύνοντας ἑαυτοὺς μᾶλλον; Τὸ γὰρ κυριακὸν ἰδιωτικὸν ποι-
 οῦσιν· ὥστε αὐτοὶ πρῶτοί εἰσιν οἱ καθυβριζόμενοι, οἱ τῆς
 αὐτῶν τραπέζης τὸ μέγιστον ἀφαιροῦντες ἀξίωμα. Πῶς καὶ
 τίνι τρόπῳ; Ὅτι τὸ κυριακὸν δεῖπνον, τουτέστι, τὸ δεσπο-
 τικὸν, ὀφείλει κοινὸν εἶναι. Τὰ γὰρ τοῦ δεσπότη οὐχὶ τοῦδε
 μὲν ἔστι τοῦ οἰκέτου, τοῦδε δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ κοινῇ πάντων.
 Τὸ οὖν κυριακὸν ῥτοῦτό φησι τὸ κοινόν. ῥΕἰ γὰρ τοῦ δεσπότη
 σοῦ ἐστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, οὐκ ὀφείλεις ὥς ἴδια ἀποσπᾶν,
 C ἀλλ’ ὥς τοῦ κυρίου καὶ τοῦ δεσπότη ὄντα, κοινῇ πᾶσι προσι-

9 v. 20.

10 v. 21.

ῥπιστεύω] + οὐ καθόλου πιστεύω F. Cat.

corr. A. receptum a Sav. Mor. καὶ τούτους καὶ ἐτέρους inverso ord. F.

ῥλέγει om. B.

ῥπῶς] + καὶ F.

ῥἅπαντας om. B. in marg. D.

ῥκοινωνόν] + αὐτόν B.

ῥτοῦτο om. B.

ῥεἰ γὰρ] εἴπερ B.

θέναι. Τοῦτο γάρ ἐστι κυριακόν. Νῦν δὲ οὐκ ὑὰφίης αὐτὸ εἶναι κυριακόν, μὴ ἀφείς εἶναι κοινόν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐστιώμενος. Διὸ ^zκαὶ ἐπάγει λέγων· “Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον ^aπρολαμβάνει.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀποσχίζει, ἀλλὰ, “προλαμβάνει,” ἡρέμα καὶ εἰς λαιμαργίαν αὐτοὺς ^bκαὶ προπέτειαν διαβάλλων. Τοῦτο γοῦν καὶ τὸ ἐξῆς δηλοῖ. Εἰπὼν γὰρ τοῦτο, ἐπήγαγε πάλιν· “Καὶ ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει” ἄπερ ἐκάτερα ἀμετρίας ἦν, καὶ ἡ ἔνδεια καὶ ἡ ὑπερβολή. Ἰδοὺ καὶ δεύτερον ἔγκλημα πάλιν ^cαὐτοὺς ἐκείνους καταβλάπτων. D Πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ δεῖπνον αὐτῶν ἀτιμάζουσι· δεύτερον ^dδὲ, ὅτι γαστρίζονται καὶ μεθύουσι· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ τῶν πενήτων πεινῶντων. ^eA γὰρ ἔμελλε κοινῇ πᾶσι προκεῖσθαι, ταῦτα οὗτοι μόνοι σιτούμενοι, ^eκαὶ εἰς ἀπληστίαν καὶ ^fεἰς μέθην ἐξέβαινον. Διὸ οὐδὲ εἶπεν, ὅς μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ κορέννεται, ἀλλὰ, “μεθύει.” Τούτων ^gδὲ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ μὲν κατηγορίας ἄξιον· καὶ γὰρ τὸ μεθύειν χωρὶς τοῦ παρορᾶν πένητας ἔγκλημα, καὶ τὸ παρορᾶν πένητας χωρὶς τοῦ μεθύειν κατηγορία· ὅταν δὲ καὶ ὁμοῦ συνημμένα ᾖ, ἐννόησον ὅση E ἡ ὑπερβολή τῆς παρανομίας.

Εἶτα δείξας τὴν ἀτοπίαν, μετὰ πολλοῦ λοιπὸν τοῦ θυμοῦ τὴν ἐπίπληξιν ἐπάγει, λέγων ¹¹ “Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύnete τοὺς μὴ ἔχοντας;” Ὁρᾷς πῶς ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων ὕβρεως ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν μετήγαγε τὸ ἔγκλημα, ἵνα φορτικώτερον ποιήσῃ τὸν λόγον; Ἰδοὺ τοίνυν καὶ τετάρτη κατηγορία, ὅταν μὴ πένητες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησία ὑβρίζεται. Ὡσπερ γὰρ τὸ κυριακὸν δεῖπνον ἰδιωτικὸν ποιεῖς, οὕτω (420) καὶ τὸν τόπον πάλιν, ὡς οἰκία τῇ ἐκκλησίᾳ κεχρημένος. Ἐκκλησία ^hγὰρ γέγονεν, οὐχ ἵνα διηρημένοι ὦμεν οἱ συνελθόντες, ²⁴⁵ ἀλλ' ἵνα οἱ διηρημένοι συνημμένοι· καὶ τοῦτο ἡ σύνοδος δείκνυσι. “Καὶ καταισχύnete τοὺς μὴ ἔχοντας.” Οὐκ εἶπε, καὶ λιμοκτονεῖτε τοὺς μὴ ἔχοντας, ἀλλὰ πολὺ ἐντρεπτικώτερον, “ⁱ καὶ καταισχύnete,” ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ ^kτροφῆς αὐτῷ τοσοῦτον μέλει, ὅσον τῆς ὕβρεως τῆς εἰς αὐτοὺς γινομένης. Ἰδοὺ καὶ πέμπτη κατηγορία, τὸ μὴ μόνον πεινῶντας περιορᾶν, ἀλλὰ καὶ

¹¹ v. 22.

^y ἀφείς A.B.D.E.F. ἀφίεις Cat. Mox ἀφῆς E. et ex corr. A. ἀφίεις Cat.
^z καὶ om. C. ^a προλαμβάνει] + φησιν, ἐν τῷ φαγεῖν C. Aret. ^b καὶ] + εἰς
 Edd. εἰς om. B.C.E.F. ^c ἐκείνους αὐτοὺς inverso ord. C. ἐκείνους om. F.
^d δὲ om. F. ^e καὶ om. B. ^f εἰς om. A. Statim ἐξέβησαν B. ^g δὲ et
 p.p. μὲν om. F. ^h γὰρ om. B. ⁱ καὶ accessit ex B.D.F. ^k τροφῆς D.
 Mox γενομένης idem.

καταισχύνειν αὐτούς. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν σεμνοποιῶν τὰ κατὰ τοὺς πένητας, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐχ οὕτως ὑπὲρ τῆς γαστρὸς, ὡς ὑπὲρ τῆς αἰσχύνης ἀλγοῦσιν, ὁμοῦ δὲ καὶ εἰς ἔλεον B ἐπισπώμενος τὸν ἀκροατὴν. Τοσαῦτα τοίνυν δείξας τὰ ἄτοπα, ὕβριν εἰς τὸ δεῖπνον, ὕβριν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν εἰς τοὺς πένητας ¹ γινομένην μέθην, ὑπεροψίαν, χαλᾶ πάλιν τῆς ἐπιτιμήσεως τὸν τόνον, ἀθρόον λέγων “Ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ.” Ὁ καὶ μάλιστα ἂν τις αὐτοῦ θαυμάσειεν, ὅτι ἐπιπληῆσαι δέον σφοδρότερον μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν τοσοῦτων ἀμαρτημάτων καὶ καθάψασθαι, ὁ δὲ τὸναντίον ποιεῖ, μᾶλλον ἀνίησι καὶ ἀναπνεῦσαι δίδωσι. Τί ποτ’ οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; Φορτικώτερον αὐτῶν καθήψατο τὴν κατηγορίαν αὐξήσας, καὶ ἰατρὸς ὢν ἄριστος καταλλήλως τοῖς τραύμασι τὴν τομὴν ἐπάγει, οὔτε τὰ βαθείας δεόμενα ² πληγῆς C ἐξ ἐπιπολῆς τέμνων ἤκουσας ³ γοῦν αὐτοῦ πῶς τὸν πεπορευκότα παρ’ αὐτοῖς τοιούτοις ἀπέκοψεν· οὔτε τὰ προσηνεστέρων χηρίζοντα φαρμάκων ⁴ σιδηρίῳ παραδιδούς. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα πραότερον τῷ λόγῳ κέχρηται, καὶ ἄλλως δὲ ἡμέρους αὐτοὺς μάλιστα ἐσπούδακε καταστήσαι τοῖς πένησι· διὸ καὶ ὑφειμένως διαλέγεται ⁵ μᾶλλον.

Εἵτα θέλων αὐτοὺς καὶ ἐτέρωθεν ἐντρέψαι μειζόνως, ἀπὸ τῶν κυριωτέρων τὸν λόγον ὑφαίνει πάλιν. ¹² “Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, φησὶν, ὁ καὶ παρέδωκα ὑμῖν· ὅτι ὁ D κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδото, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε· ῥάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· ⁶ τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.” Τίνος ἔνεκεν ἐνταῦθα τῶν μυστηρίων μέμνηται; Ὅτι σφόδρα ἀναγκαῖος εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν ὁ λόγος ἦν οὗτος αὐτῷ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης σου, φησὶ, τῆς αὐτῆς ἅπαντας ἠξίωσε τραπέζης, καίτοι σφόδρα φρικωδεστάτης οὔσης, καὶ πολὺ τὴν ἀπάντων ὑπερβαινούσης ἀξίαν· σὺ δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς σῆς ἀναξίους ⁷ εἶναι ἡγῇ, τῆς μικρᾶς ταύτης καὶ εὐτελοῦς, καὶ ἐν τοῖς ⁸ πνευματικοῖς οὐδὲν αὐτῶν ⁹ σε πλεονεκτούντων, ἀρπάζεις αὐτοὺς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς· οὐδὲ γὰρ ταῦτα

12 v. 23, 24.

¹ γενομένην D. Statim μέθην, quod aberat, est in libris omnibus. Solus C. dat μέθην τε καὶ ὑπεροψίαν. ² τῆς πληγῆς B. et a pr. man. D. ³ γοῦν A.C.E.F. γὰρ vulgo. ⁴ οὔτε τὰ] οὐτ’ αὐτὰ (pro οὐτ’ αὐτὰ?) B. Mox τῶν φαρμάκων Edd. τῶν om. C.E.F. eras. in D. ⁵ σιδηρίῳ A.C.E.F. Cf. infra p. 275 B. Edebatur σιδήρῳ. ⁶ μᾶλλον] + αὐτοῖς (ex corr. pro αὐτοῦς) A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁷ ῥάβετε, φάγετε om. F. ⁸ A τοῦτο ποιεῖτε omnia ommissa in B. usque ad κλώμενον p. 246 C. ⁹ εἶναι in marg. D. ¹⁰ πνευματικοῖς] + δὲ F. ¹¹ σε] Sic libri omnes. σου Edd.

σά. Ἄλλ' οὕτω μὲν οὐ λέγει, ὥστε μὴ γενέσθαι τραχὺν τὸν λόγον· ἡμερώτερον δὲ αὐτὸν κατασκευάζει λέγων· “Ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ^κἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον.” Καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦ καιροῦ ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει, καὶ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης καὶ τῆς προδοσίας; Οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἄνευ λόγου τινὸς, ἀλλ' ἵνα μεθ' ὑπερβολῆς κατανύξῃ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ. Καὶ γὰρ αὐτόλιθος ἦ τις, ἐννοήσας ἐκείνην τὴν νύκτα, πῶς ἦν μετὰ τῶν μαθητῶν ἀδημονῶν, πῶς παρεδόθη, πῶς ἐδέθη, πῶς ἀπήχθη, ²⁴⁶ πῶς ἐδικάσθη, πῶς τὰ ἐξῆς ἔπαθεν ἅπαντα, κηροῦ ^γγίνεται ἀπαλώτερος, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττεται καὶ τῆς ἐνταῦθα φαντασίας ἀπάσης. Διὰ τοῦτο πάντων ἐκείνων εἰς μνήμην ἡμᾶς ἄγει, διὰ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς τραπέζης καὶ τῆς προδοσίας ἐντρέπων καὶ λέγων, ὅτι ὁ μὲν δεσπότης σου καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ σοῦ· σὺ δὲ τῷ ἀδελφῷ οὐδὲ σιτίων μεταδίδως ὑπὲρ σαυτοῦ; Πῶς δὲ φησι παρὰ ^κτοῦ κυρίου παρειληφέναι; οὐδὲ γὰρ παρῆν τότε, ἀλλὰ τῶν διωκόντων ἦν. Ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲν πλέον ἔχει ἐκείνη ἢ τράπεζα τῆς μετὰ ταῦτα. Καὶ γὰρ B καὶ σήμερον αὐτός ἐστιν ὁ πάντα ἐργαζόμενος καὶ παραδιδούς, ὥσπερ καὶ τότε. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον τῆς νυκτὸς ἀναμιμνήσκει ἐκείνης, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐτέρως ἡμᾶς κατανύξῃ. Ὡσπερ γὰρ ἐκείνων μάλιστα μεμνήμεθα τῶν ῥημάτων, ὧν ἂν τελευταῖον παρὰ τῶν ἀπιόντων ἀκούσωμεν, καὶ πρὸς τοὺς κληρονόμους ^ατοὺς ἐκείνων, εἰ τολμήσαιεν αὐτῶν παραβῆναι τὰς ἐντολάς, ἐντρέποντες αὐτοὺς λέγομεν, ἐννοήσατε ὅτι ταύτην ὑστέρα ἀφῆκε πρὸς ὑμᾶς τὴν φωνὴν ὁ πατήρ, καὶ μέχρι τῆς ἐσπέρας (421) ἥς ἔμελλεν ἐκπνεῖν, ταῦτα ἐπέσκηπτεν· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἐντεῦθεν φρικτὸν ποιῆσαι τὸν λόγον βουλόμενος, ἀναμνή- C σθητε, φησὶν, ὅτι ταύτην ἐσχάτην ὑμῖν ^βἔδωκε τὴν μυσταγωγίαν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ, ἣ ^γκαὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν ἔμελλε, ταῦτα ἐνετέλλετο, καὶ ^δπαραδούς ἡμῖν τὸ δεῖπνον ἐκείνο, μετ' ἐκείνο οὐκέτι προσέθηκεν ἕτερον. Εἶτα καὶ αὐτὰ λοιπὸν διηγεῖται τὰ γεγενημένα, λέγων ὅτι “Ἐλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ^εκλώμενον.” Εἰ τοίνυν ἐπ' ^ςεὐχαριστία προσέρχῃ ^εκαὶ σὺ, μηδὲν ἀνάξιον ποίει τῆς εὐχαριστίας, μηδὲ καταίσχυνε τὸν ἀδελφόν, μηδὲ περιόρα πεινῶντα, ^ημὴ μέθυε, μὴ ὑβρίζε τὴν ἐκκλησίαν. Προσέρχῃ γὰρ εὐχα- D ριστῶν ὑπὲρ ὧν ἀπήλαυσας. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς ἀμοιβὴν

^κ ἐν om. F. ^γ γίνεται] + παντός F. Cat. ^κ τοῦ om. F. ^α τοὺς om. C.
^β ἔδωκε A.C.E.F. δέδωκε vulgo. ^γ καὶ om. F. et a pr. man. A.D. ^δ πα-
 ραδούς F. παραδιδούς vulgo. ^ε κλώμενον] + εἰς ἀφῆσιν ἀμαρτιῶν B. ^ς εὐ-
 χαριστίας F. ^ε καὶ om. B. ^η μὴ μ. μὴ] μηδὲ μέθυε καὶ C.

ἀποδίδου, καὶ μὴ ἀπόσχιζε ἰσεαυτὸν τοῦ πλησίον. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς πᾶσιν ἐξίσης ἔδωκε λέγων, “Λάβετε, φάγετε.”^k Ἐκεῖνος τὸ σῶμα ἐξίσης ἔδωκε, σὺ δὲ οὐδὲ τὸν κοινὸν ἄρτον δίδως ἐξίσης; Καὶ γὰρ ὑπὲρ πάντων ὁμοίως ἐκλάσθη, καὶ σῶμα γέγονεν ὑπὲρ πάντων ἐξίσης.

¹³“Ὅμοίως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη^m ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡς ἂν πίνετε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.” Τί λέγεις; ἀνάμνησιν τοῦ Χριστοῦ ποιεῖς, καὶ πένητας παρορᾷς, καὶ οὐ φρίττεις; Ἄλλ’ εἰ μὲν υἱοῦ ἢ ἀδελφοῦ τετελευτηκότος ἀνάμνησιν ἐποίεις, ἐπλήγης ἂν ὑπὸ τοῦ συνειδότος, εἰ μὴ τὸ ἔθος ἐπλήρωσας, καὶ πένητας ἐκάλεσας· τὴν δὲ τοῦ δεσπότου σου ποιῶν ἀνάμνησιν, οὐδὲ τραπέζης ἀπλῶς μεταδίδως; Τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, ὅτι τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστίν; Ἦν γὰρ καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης ποτήριον, αἱ σπονδαὶ καὶ τὸ αἶμα τῶν ἀλόγων· καὶ γὰρ μετὰⁿ τὸ θῦσαι ποτηρίῳ καὶ φιάλῃ τὸ αἶμα δεχόμενοι οὕτως ἔσπενδον. Ἐπεὶ οὖν
247 ἀντὶ αἵματος ἀλόγων αἶμα εἰσήγαγε τὸ^o αὐτοῦ, ἵνα μὴ τις θορυβηθῇ τοῦτο ἀκούων, ἀνέμνησε τῆς παλαιᾶς θυσίας ἐκείνης. Εἶτα εἰπὼν περὶ τοῦ δείπνου ἐκείνου, συνάπτει τὰ παρόντα τοῖς τότε, ἵνα, ὡς ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἑσπέρᾳ, καὶ ἐπ’ αὐτῆς κείμενοι τῆς στιβάδος, καὶ παρ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λαμβάνοντες τὴν θυσίαν ταύτην, οὕτω καὶ νῦν διακέωνται, καὶ φησιν·
¹⁴“Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ^p ἂν ἔλθῃ.” Ὡς περ γὰρ ὁ^q Χριστὸς^r καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρτου καὶ^s ἐπὶ τοῦ ποτηρίου, “Εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν^t τοῦτο
B ποιεῖτε,”^v εἶπε, τὴν αἰτίαν ἐκκαλύπτων ἡμῖν τῆς τοῦ μυστηρίου δόσεως, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταύτην εἶναι λέγων ἀρκοῦσαν ἡμῖν εἰς εὐλαβείας ὑπόθεσιν· ὅταν γὰρ ἐννοήσης τί πέπονθεν ὁ^w δεσπότης διὰ σέ, φιλοσοφώτερος ἔσῃ· οὕτω καὶ^x αὐτὸς πάλιν φησὶν· “Ὅσάκις ἂν ἐσθίητε, τὸν θάνατον αὐτοῦ καταγγέλλετε,” καὶ τοῦτο ἐκεῖνο τὸ δεῖπνόν ἐστιν. Εἶτα δεικνὺς, ὅτι ἕως τῆς συντελείας αὐτὸ μένει, φησὶν, “ἕως ἂν ἔλθῃ.”
¹⁵“Ὡστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον

13 v. 25.

14 v. 26.

15 v. 27.

ⁱ σεαυτὸν B.D. ^k ἐκεῖνο C.E. ille Aret. ^l ὁμοίως] + καὶ F. ^m ἐστὶν om. B. Mosq. 7. et a pr. man. A.D. Mox ὡς ἂν πίνετε om. B. ⁿ τὸ] τοῦ A. et ex corr. D. Mox φιάλες (h. e. φιάλαις) B. ^o αὐτοῦ F. αὐτοῦ Edd. ^p ἂν om. B. Mosq. 7. superscript. in D. ^q χσ] κσ F. ^r καὶ accessit ex B.C.D.E.F. et ex corr. A. ^s ἐπὶ om. F. ^t τοῦτο π. A.B.D.F. ποιεῖτε τοῦτο Edd. ^v εἶπεν omnes. ἔφη Edd. ^w δεσπότης] + σου Edd. σου om. A.B.C.E.F. ^x αὐτὸς πάλιν] Sic libri omnes et Aret. ὁ Παῦλος ἐνταῦθα Edd.

τοῦ κυρίου ὁ ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου." Τί δήποτε; "Οτι ἐξέχεεν αὐτὸ, καὶ σφαγὴν τὸ πρᾶγμα ἀπέφηνεν, ^z οὐκέτι θυσίαν. "Ὡς περ οὖν καὶ τότε ^C οἱ κεντήσαντες οὐχ ἵνα πίωσιν ἐκέντησαν, ἀλλ' ἵνα ἐκχέωσιν· οὕτω καὶ ὁ ἀναξίως ^a μετιῶν, καὶ μηδὲν ἐντεῦθεν καρπούμενος. Εἶδες πῶς φοβερὸν τὸν λόγον ἐποίησε, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς αὐτῶν καθήψατο πάσης, δεικνὺς ὅτι εἰ οὕτω μέλλοιεν πίνειν, ἀναξίως μετέχουσι τῶν προκειμένων; Πῶς γὰρ οὐκ ἀναξίως, ^b ὁ περιορῶν πεινῶντα; ὁ καταισχύνων πρὸς τῷ περιῖδεῖν; Εἰ γὰρ τὸ μὴ δοῦναι πένησιν ἐκβάλλει τῆς βασιλείας, καὶ παρθένος ἢ τις, μᾶλλον δὲ τὸ μὴ δαψιλῶς δοῦναι· ^D καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖναι ἔλαιον εἶχον, ἀλλὰ δαψιλῆς οὐκ εἶχον· τὸ καὶ τοσαῦτα ἄτοπα ἐργάσασθαι, ἐννόησον ἡλίκον ἔσται κακόν. Ποῖα ἄτοπα, φησί; Τί λέγεις, ποῖα ἄτοπα; Τραπεζῆς ^c μετέσχεσ τοιαύτης, καὶ πάντων ὀφείλων ἡμερώτερος εἶναι καὶ τῶν ἀγγέλων ἴσος, πάντων ὠμότερος γέγονας· αἵματος ἐγεύσω δεσποτικῶς, καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐδὲ οὕτως ^d ἐπιγινώσκεις· καὶ ποίας ἄξιός εἰ συγγνώμης; Καίτοι εἰ καὶ πρὸ τούτου ἠγνόεις, ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτὸν ἐπιγινῶναι ἐχρῆν· νῦν δὲ (422) καὶ αὐτὴν ἀτιμάζεις τὴν τράπεζαν, τὸν ἐκείνης καταξιωθέντα ^E μέτοχον εἶναι, τῶν σῶν οὐχ ἡγούμενος ἄξιον ^e εἶναι σιτίων. Οὐκ ἤκουσας πόσα ἔπαθεν ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτῶν; πῶς δωρεὰν ἐξενεχθεῖσαν ἄκυρον ἐποίησεν; Οὐκ ἐννοεῖς τίς ὦν ^f τις γέγονας; οὐκ ἀναμνησκεις σαυτὸν, ὅτι τούτου τοῦ πένητος ἐν χρήμασι πολὺ πτωχότερος ἢς ἐν κατορθώμασι, μυρίων ^h γέμων ἀμαρτημάτων; Ἀλλ' ὅμως πάντων σε ἐκείνων ἀπῆλλαξεν ὁ θεός, καὶ τραπέζης ἡξίωσε τοιαύτης· σὺ δὲ οὐδὲ οὕτω φιλανθρωπότερος ⁱ γίνῃ. Οὐκοῦν οὐδὲν ἕτερον λείπεται, ἢ καὶ τό σε ^k παραδοθῆναι τοῖς βασανισταῖς.

¹ Τούτων καὶ ἡμεῖς ^m ἀκούσωμεν τῶν ῥημάτων πάντες, ὅσοι ²⁴⁸ ἐνταῦθα μὲν μετὰ ⁿ πενήτων προσερχόμεθα τῇ ἱερᾷ ^o ταύτῃ τραπέζῃ· ἐξελθόντες δὲ ἔξω, οὐδὲ ἑωρακέναί δοκοῦμεν αὐτούς, ἀλλὰ ^p καὶ μεθύομεν καὶ πεινῶντας ^q παρατρέχομεν· ἃ καὶ Κορίνθιοι τότε ἐνεκαλοῦντο. Καὶ πότε τοῦτο γίνεται, φησὶν; Ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς, ὅτε μάλιστα γίνεσθαι οὐκ

^γ ἀναξίως] + τοῦ κυρίου B.D. ^z οὐκέτι] οὐ μόνον C. Aret. ^a μετέχων C. Aret. ^b ὁ περιορῶν—περιῖδεῖν] περιορῶντες τοὺς πένητας, καὶ πρὸς τῷ περιῖδεῖν καταισχύνοντες C. Aret. ^c μετέχεις F. ^d γινώσκεις F. ^e εἶναι om. F. ^f ἐξενεχθεῖσαν] + μυρίων ταλάντων B.D. ^g τί F. ^h γέμων] + αὐτὸς D. ⁱ γίνῃ] + εἰς τὸν ἀδελφὸν ἐπικαμπτόμενος B.D. ^k παραδοῦναι B.D. ¹ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ τρυφᾶν ἐν ἑορταῖς, ἀλλὰ περὶ πτωχοῦς δαπανᾶν. Veron. ^m ἀκούσομεν C. Aret. ⁿ τῶν πενήτων C. ^o ταύτῃ τρ. omnes. τρ. ταύτῃ Edd. ^p καὶ om. F. ^q παρατρέχομεν] + αὐτούς B.D.

ἐχρῆν. Καὶ γὰρ τότε μετὰ τὴν κοινωνίαν εὐθέως μέθη διαδέχεται, καὶ πεινήτων ὑπεροψία· καὶ τοῦ αἵματος μεταλαβὼν, ὅτε νηστείας σοι καιρὸς καὶ νήψεως, παροινεῖς καὶ κωμάζεις.

Β Καὶ μὲν ἴτι χρηστὸν τύχης ἡριστηκῶς, φυλάττετε σαυτὸν, ὥστε μὴ ἐτέρῳ ἐδέσματι πονηρῷ λυμῆνασθαι τὸ πρότερον· πνεῦμα δὲ ἐστιαθεὶς Σατανικὴν ἐπεισάγεις τρυφήν. Ἐννόησον, ὅτε μετέλαβον οἱ ἀπόστολοι τῶν ἱερῶν δείπνων ἐκείνων, τί ἐποίησαν; οὐχὶ εἰς εὐχὰς ἐτράπησαν καὶ ὑμνωδίας; οὐχὶ εἰς παννυχίδας ἱεράς; οὐχὶ εἰς διδασκαλίαν τὴν μακρὰν ἐκείνην καὶ πολλῆς γέμουσαν φιλοσοφίας; Τὰ γὰρ μεγάλα καὶ παράδοξα τότε αὐτοῖς διηγείτο καὶ παρήγγελλεν, ἀπελθόντος τοῦ Ἰούδα καλέσαι τοὺς μέλλοντας αὐτὸν σταυροῦν. Οὐκ ἤκουσας πῶς καὶ

Γ οἱ τρισχίλιοι οἱ τῆς κοινωνίας ἀπολαύοντες διαπαντὸς ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, οὐ μέθαις καὶ κώμοις; Σὺ δὲ πρὶν ἢ μὲν μεταλαβεῖν, νηστεύεις, ἵνα ὁπωςδήποτε ἄξιός φανῇς τῆς κοινωνίας· ὅταν δὲ μεταλάβῃς, δέον σε ἐπιτείνειν τὴν σωφροσύνην, πάντα ἀπολλύεις. Καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἴσον πρὸ τούτου νήφειν, καὶ μετὰ ταῦτα. Ὑπερβαίνει μὲν γὰρ ἐν ἑκατέρῳ σωφρονεῖν, ὑπερβαίνει δὲ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸν νυμφίον πρὸ τούτου ὃ μὲν, ἵνα ἄξιός γένῃ τοῦ λαβεῖν,

Δ μετὰ δὲ ταῦτα, ἵνα μὴ ἀνάξιός φανῇς ὧν ἔλαβες. Τί οὖν; νηστεύειν δεῖ μετὰ τὸ μεταλαβεῖν; Οὐ λέγω τοῦτο, οὐδὲ καταναγκάζω. Καλὸν ἂν μὲν γὰρ καὶ τοῦτο· πλὴν οὐ βιάζομαι τοῦτο, ἀλλὰ παραινῶ μὴ τρυφᾶν εἰς ἀπληστίαν. Εἰ γὰρ οὐδέποτε χρὴ τρυφᾶν, καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπὼν ὅτι, ¹⁶ «Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε», πολλῷ μᾶλλον τότε τεθνήσκει. Εἰ γὰρ γυναικὶ ἢ τρυφῇ θάνατος, πολλῷ μᾶλλον ἀνδρὶ καὶ εἰ ἐν ἄλλῳ καιρῷ τοῦτο γινόμενον ἀπόλλυσι, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν. Σὺ δὲ ἄρτον

Ε ζωῆς λαβὼν, πρᾶγμα θανάτου ποιεῖς, καὶ οὐ φρίττεται; Οὐκ οἶσθα ὅσα ἀπὸ τρυφῆς ἐπεισέρχεται κακά; γέλως ἄκαιρος, ῥήματα ἄτακτα, εὐτραπελία ὀλέθρου γέμουσα, φλυαρία ἀνόνητος, τὰ ἄλλα ἃ μὴδὲ εἰπεῖν καλόν. Καὶ ταῦτα ποιεῖς τραπέζης ἀπολαύσας Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἄψασθαι διὰ γλώττης τῶν σαρκῶν αὐτοῦ κατηξιώθης. ¹⁷ Πῶς

16 1 Tim. v. 6.

¹ τι] τοι F. ² τροφήν B. ³ οἱ om. A. ⁴ δεῖ] μὴ δεῖ B.D. ⁵ ἑκατέρῳ] + τῷ καιρῷ F. ⁶ ὑπερβαίνει — νυμφίον om. B. ⁷ μὲν] + γὰρ B.D. ⁸ μεταλαβεῖν A.D.E.F. Edebatur λαβεῖν. ⁹ μὲν om. B.D. ¹⁰ τοῦτο om. C. ¹¹ εἰς ἀπληστίαν om. B.D.F. in marg. a manu recenti A. unde inclusit Sav. ¹² γὰρ] δὲ ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ¹³ συνεισέρχεται B. ¹⁴ πῶς] Sic libri omnes et Aret. Edebatur pās.

οὖν, ἵνα ταῦτα μὴ γίνηται; ^ε Κατάμαθέ σου τὴν δεξιάν, τὴν
 γλῶτταν, τὰ χεῖλη, ἅπερ ἐγένετο πρόθυρα τῇ ἐπιβάσει τοῦ
 Χριστοῦ. ^η Ἐννόησον τὸν καιρὸν καθ' ὃν ^ι προσήεις, καὶ
 τράπεζαν παραθεῖς αἰσθητὴν, πρὸς ἐκείνην τὴν τράπεζαν τὸν
 νοῦν ἀνάτεινον, πρὸς τὸ δεῖπνον τὸ κυριακὸν, πρὸς τὴν ἀγρυ-
 πνίαν τῶν μαθητῶν τὴν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν ἱεράν. ²⁴⁹
 Μᾶλλον δὲ, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ τὰ παρόντα νύξ.
 Γρηγορῶμεν τοίνυν μετὰ τοῦ δεσπότου, κατανυγῶμεν μετὰ
 τῶν μαθητῶν. Εὐχῶν ὁ καιρὸς, οὐ μέθης, αἰεὶ μὲν, μάλιστα δὲ
 ἐν ἑορτῇ. Ἑορτὴ γὰρ διὰ τοῦτο γίνεται, οὐχ ἵνα ἀσχημο-
 νῶμεν, ^κ οὐχ ἵνα ἁμαρτήματα συνάγωμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ ὄντα
^λ ἀναιρῶμεν. Καὶ οἶδα μὲν ^μ εἰκὴ ταῦτα λέγων, ^ν ἀλλ' οὐ
 παύσομαι λέγων. Κἂν γὰρ μὴ πάντες ὑπακούσητε, ἀλλ' οὐδὲ
 πάντες παρακούσεσθε, μᾶλλον δὲ, κἂν πάντες παρακούσητε,
 ἐμοὶ μὲν μείζων ὁ μισθὸς, ὑμῖν δὲ πλεον τὸ κρίμα. Ἰν' οὖν μὴ B
 (423) γένηται πλεον, διὰ τοῦτο οὐ παύσομαι λέγων· ἴσως γὰρ, ἴσως
 τῇ συνεχείᾳ καθάψομαι. Διὸ παρακαλῶ, ἵνα μὴ εἰς κρίμα
^ο ταῦτα ποιῶμεν, θρέψωμεν τὸν Χριστὸν, ποτίσωμεν, ἐνδύ-
 σωμεν. Ταῦτα τῆς τραπέζης ἐκείνης ἄξια. Ἦκουσας ὕμνων
 ἱερῶν; εἶδες γάμον πνευματικόν; ἀπέλαυσας τραπέζης βασι-
 λικῆς; ἐνεπλήσθης πνεύματος ἁγίου; συνεχόρευσας τοῖς Σερα-
 φίμ; κοινωνὸς ἐγένου τῶν ἄνω δυνάμεων; Μὴ ρίψης χαρὰν
 τοσαύτην, ^ρ μὴ ἐκχέης τὸν θησαυρὸν, μὴ ^σ ἐπεισαγάγῃς μέθην
 τὴν τῆς ^τ ἀθυμίας μητέρα, τὴν τοῦ διαβόλου χαρὰν, τὴν μυρία
 τίκτουσαν κακά. Καὶ γὰρ ὕπνος θανάτῳ ἐοικῶς ἐντεῦθεν, καὶ C
 καρηβαρίαι, καὶ νόσοι, καὶ λήθη, καὶ νεκρότητος εἰκὼν. Εἴτα
 φίλῳ μὲν οὐκ ἂν ἔλοιτο συντυχεῖν ^α οἰνωμένος, τὸν δὲ Χριστὸν
 ἐνδον ἔχων τολμᾷς, εἶπέ μοι, τοσαύτην ^β ἐπεμβαλεῖν μέθην;
 Ἀλλὰ τρυφῆς ἐράς; Οὐκοῦν διὰ τοῦτο παῦσαι μεθύων. Καὶ
 γὰρ ἐγὼ σε βούλομαι τρυφᾶν, ἀλλὰ τὴν ὄντως τρυφήν, τὴν
 οὐδέποτε μαραινομένην. Τίς οὖν ἢ ὄντως τρυφή καὶ διηνεκῶς
 ἀνθούσα; Κάλεσον ἐπ' ἄριστον τὸν Χριστὸν, μετάδος αὐτῷ
 τῶν σῶν, μᾶλλον δὲ τῶν αὐτοῦ· τοῦτο τὴν ἡδονὴν ἀπέραντον D
 ἔχει καὶ ἀκμάζουσιν διηνεκῶς. Ἀλλ' οὐ τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα,
 ἀλλ' ὁμοῦ τε ἐφάνη καὶ ἠφανίσθη, ^γ καὶ ὁ τρυφήσας οὐδὲν

^ε κατάμαθε omnes. considera Aret. καθάγιζε Edd. ^η Verba ἐννόησον—
 προσήεις, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Interprete.
^ι προσήεις D.E. προσείης B. προσέρχη C. accedis Aret. ^κ οὐχ] οὐδ' C.E.
 et ex corr. D. ^λ ἀναιρῶμεν omnes. ἀνέλωμεν Edd. ^μ εἰκὴ τ. λέγων] Sic
 A.C.D.E.F. ὅτι εἰκὴ τ. λέγω Edd. ^ν ἀλλ'] καὶ C. ^ο ταῦτα omnes.
 Edebatur τοῦτο. ^ρ μηδὲ C. ^σ ἐπεισαγάγῃς A.C.E.F. et ex corr. D.
 ἐπεισαγάγῃς soloece Edd. ^τ ἀθυμίας B. ^α οἰνούμενος ex corr. A. receptum
 a Sav. Mor. Ben. ^β ἐμβαλεῖν C.F. ^γ καὶ] διὸ καὶ B.D.

ἄμεινον διακίεσται τοῦ μὴ τρυφήσαντος, μᾶλλον δὲ ^ωκαὶ χεῖρον. Ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐν λιμένι κάθηται, οὗτος δὲ χειμάρρουν τινὰ καὶ πολιορκίαν νοσημάτων ^κδεξόμενος, οὐδὲ ἐνεγκεῖν τὴν ζάλην ταύτην δύναται. Ἴν' οὖν μὴ ταῦτα ^γγίνηται, τὴν συμμετρίαν διώκωμεν. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ σῶμα εὖ διακεισόμεθα, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσομεν, καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἀπαλλαγησόμεθα κακῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπαλλαγέοντας, τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν, Ἐχάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

250

ΛΟΓΟΣ ΚΗ.

¹ Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ^αἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

ΤΙ βούλεται ταῦτα τὰ ῥήματα, ἐτέρας ὑποθέσεως τῆς προκειμένης οὔσης; ^εἔθος τοῦτο τῷ Παύλῳ, ὥσπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔφθην εἰπὼν, μὴ μόνον ^βἐκεῖνα ἐργάζεσθαι, ἅπερ ^βἐστὶν αὐτῷ προκείμενα, ἀλλὰ καὶ ^δἕτερος παρεμπέσῃ λόγος τῇ ὑποθέσει, καὶ ^ετούτῳ μετὰ πολλῆς ἐπεξιέναι τῆς σπουδῆς, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ σφόδρα ἀναγκαίων καὶ κατεπειγόντων ᾖ. Καὶ γὰρ ὅτε τοῖς γεγαμηκόσι διελέγετο, καὶ ὁ τῶν οἰκετῶν αὐτῷ παρενέπεσε λόγος, ^εσφόδρα γενναίως καὶ διὰ ^επολλῶν αὐτὸν κατεσκεύασε· καὶ ὅτε περὶ τοῦ μὴ δεῖν κρίνεσθαι ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἔλεγε, ^βκαὶ τότε εἰς τὴν περὶ πλεονεξίας ἐμπεσὼν νοθεσίαν, πολλὰ καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς ὑποθέσεως· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ τῆς τῶν μυστηρίων ἐδεήθη μνήμης, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνόμισεν ἐπεξελθεῖν ^γτῇ ὑποθέσει· οὐδὲ γὰρ ἡ τυχούσα ἦν. Διὸ καὶ σφόδρα φοβερῶς περὶ αὐτῆς διελέχθη, τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν κατασκευάζων, τὸ μετὰ καθαροῦ προσιέναι συνειδότος αὐτοῖς. Ὅθεν ^ιοὔτε τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ^κταῦτα προστίθησι λέγων· “Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν” ὃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν· ² “Ἐαυτοὺς πειράζετε,

¹ CAP. XI. v. 28.² 2 Cor. xiii. 5.

^ω καὶ accessit ex B.D.F. ^κ δεξόμενος] Sic omnes. ἐδέξατο καὶ Edd. ^γ γίνηται B.C.E. et ex corr. D. γένηται Edd. HOM. XXVIII. ^α ἐκ, quod aberat, est in libris omnibus. ^β ἐκεῖνα ἐργάζεσθαι] ἐπεξεργάζεσθαι ex corr. in loco raso A. ^ε ἐστὶν] + ἐκεῖνα B. ἅπερ αὐτῷ πρ. ἐστὶν Edd. repugnanti-
bus libris. ^δ ἕτερος accessit ex C.E.F. Aret. Idem supra script. in D. ^ε τούτῳ] τοῦτον C.E.F. τοῦτο B. et ex corr. D. ^ε σφόδρα] καὶ σφόδρα B. ^ε πολλῶν] πλειόνων F. ^β καὶ τότε] πάλιν C. Aret. ^ι οὔτε B.C.D.E.F. et a pr. man. A. οὐδὲ Edd. ^κ ταῦτα] τὰ παρόντα F.

ἐαυτοὺς δοκιμάζετε” οὐ καθάπερ ἡμεῖς ποιούμεν νῦν, καιρῷ
 προσιόντες μᾶλλον, ἢ σπουδῇ γνώμης. Οὐ γὰρ ὅπως παρε-
 σκευασμένοι καὶ τὰ κακὰ ἐαυτῶν ἐκκαθάραντες, ¹κατανύξεως
 πληρωθέντες προσέλθοιμεν σκοποῦμεν, ἀλλ’ ὅπως ἐν ἐορταῖς,
 καὶ ἡνίκα ἂν ἅπαντες. Ἄλλ’ οὐχ οὕτως ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν, ^D
 ἀλλ’ ἓνα καιρὸν οἶδε ^mπροσόδου καὶ κοινωνίας, τοῦ συνειδότος
 τὴν καθαρότητα. Εἰ γὰρ αἰσθητῆς οὐκ ἂν ποτε μεταλάβοιμεν
 τραπέζης πυρέττοντες καὶ χυμῶν γέμοντες πονηρῶν, ὥστε μὴ
 ἀπολέσθαι· πολλῷ μᾶλλον ταύτης ἄπτεσθαι ἡμῖν οὐ θέμις
 μετὰ ἐπιθυμιῶν ἀτόπων, αἱ ⁿπυρετῶν εἰσι χαλεπώτεραι. Ὄταν
 (424) δὲ ἐπιθυμίας ἀτόπους εἶπω, καὶ τὰς τῶν σωμάτων λέγω, καὶ
 τὰς τῶν χρημάτων, καὶ τὰς τῆς ὀργῆς, καὶ τὰς τῆς μνησι-
 κακίας, καὶ πάσας ἀπλῶς τὰς ἀτόπους. Καὶ δεῖ τὸν προσ-
 ιόντα, πάντα ἐξαντλήσαντα ταῦτα, οὕτω τῆς καθαρᾶς ἐκείνης
 ἄπτεσθαι θυσίας· καὶ μήτε ῥαθύμως διακείμενον καὶ ταλαι-
 πώρως, ἀναγκάζεσθαι διὰ τὴν ἐορτὴν προσιέναι, μήτε αὖ κατα- ^E
 νυγέντα καὶ ^oπαρεσκευασμένον, κωλύεσθαι διὰ τὸ μὴ εἶναι
 ἐορτήν. Ἐορτὴ γὰρ ἔργων ἀγαθῶν ἐστὶν ἐπίδειξις, καὶ ψυχῆς
 εὐλάβεια, καὶ πολιτείας ^pἀκρίβεια· καὶ ταῦτα ἔχης, διαπαντὸς
 ἐορτάζειν δυνήσῃ, καὶ διαπαντὸς προσιέναι. Διὰ τοῦτό φησι,
 “Δοκιμάζτω δὲ ἐαυτὸν ἕκαστος,” καὶ ^qτότε προσίτω. ^rΚαὶ
 οὐχ ἕτερον ἐτέρῳ κελεύει ^sδοκιμάσαι, ἀλλ’ ^tαὐτὸν ἐαυτὸν,
 ἀδημοσίεον ποιῶν τὸ δικαστήριον, ἀμάρτυρον τὸν ἔλεγχον.
³“Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ κυρίου, κρίμα ἐαυτῷ ²⁵¹
 ἐσθίει καὶ πίνει.” Τί λέγεις, εἶπέ μοι; Ἡ τοσούτων ἀγαθῶν
 αἰτία, καὶ ^vζῶν βρύουσα τράπεζα, αὕτη κρίμα γίνεται; ^wΟὐ
 παρὰ τὴν αὐτῆς φύσιν, φησὶν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ προσιόντος
 προαίρεσιν. Ὡς περ γὰρ ἡ παρουσία αὐτοῦ, ἡ τὰ μεγάλα
 ἐκεῖνα καὶ ἀπόρρητα κομίσασα ἡμῖν ἀγαθὰ, τοὺς μὴ δεξαμένους
 αὐτὴν μᾶλλον κατέκρινεν· οὕτω καὶ τὰ μυστήρια μείζονος
 ἐφόδια κολάσεως γίνεται τοῖς ἀναξίως μετέχουσι. ^xΔιὰ τί δὲ
 κρίμα ἐαυτῷ ἐσθίει; ^yΜὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου”
 τουτέστι, μὴ ἐξετάζων, μὴ ἐννοῶν, ὡς χρὴ, τὸ μέγεθος τῶν
 προκειμένων, μὴ λογιζόμενος τὸν ὄγκον τῆς δωρεᾶς. Εἰ γὰρ ^B
 μάθοις ἀκριβῶς τίς ποτέ ἐστὶν ὁ προκείμενος, καὶ τίς ὢν τίνι

3 v. 29.

¹ καὶ κατανύξεως C. Ita ediderunt Mor. Ben. Mox προσέλθωμεν B.D.
^m προσόδου F. Statim καὶ om. B.F. ⁿ πυρεττόντων E. ^o παρασκευασά-
 μενον F. ^p ἀκρίβεια om. F. Statim ἂν pro καὶ B.F. ^q τότε προσίτω]
 οὕτως ἐσθιέτω C. Aret. ^r καὶ om. C.E. Aret. ^s δοκιμάζειν C.D.E.
^t αὐτὸν] ἕκαστος F. Statim ἐαυτῷ B. ^v ζῶν nostri omnes et Reg. apud
 Montef. qui ita edidit. ζῶης Edd. vett. ^w οὐ] ναί· οὐ C. ^x διὰ τί —
 ἐσθίει;] καὶ δηλῶν πῶς κρ. ἐαυτῷ ἐσθίει, φησὶ C. ^y μὴ om. C.

ἑαυτὸν δίδωσιν, οὐδενὸς ἐτέρου δεήσῃ λόγου, ἀλλ' ἄρκεϊ σοι τοῦτο εἰς ἅπασαν νῆψιν, εἰ μὴ σφόδρα ^αεἴης ἀναπεπτωκώς.

⁴“ Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.” Ἐνταῦθα λοιπὸν οὐκέτι ἀπὸ ἐτέρων τὰ παραδείγματα φέρει, ὥσπερ ἐπὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἐποίησε, τὰς παλαιὰς διηγούμενος ἱστορίας καὶ τὰς ἐν τῇ ἐρήμῳ πληγὰς, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ^βτῶν Κορινθίων, ὅπερ καὶ πληκτικώτερον ^γἐποίει τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγε, “ κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει,” **Κ**καὶ, “ ἔνοχός ἐστιν,” ἵνα μὴ δοκῇ ῥήματα λέγειν, καὶ ἔργα δείκνυσι, καὶ μάρτυρας αὐτοὺς καλεῖ, ὅπερ μᾶλλον τοῦ ἀπειλῆσαι καθικνεῖται, ^δτῷ δείξαι εἰς ἔργον τὴν ἀπειλὴν ἐξελθούσαν. Οὐ μὴν τούτοις ἠρκέσθη μόνοις, ἀλλ' ἀπὸ τούτων καὶ τὸν περὶ τῆς γεέννης ^εεἰσήγαγε καὶ ἐπιστώσατο ἴδιον λόγον, ἀμφοτέρωθεν φοβῶν, καὶ ζήτημα πανταχοῦ περιφερόμενον λύων. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀποροῦσι, πόθεν οἱ ἄωροι θάνατοι, πόθεν αἱ μακραὶ νόσοι, λέγει ὅτι ἐξ ἁμαρτημάτων πολλὰ τούτων τῶν ἀδοκῆτων τὴν ὑπόθεσιν ἔχει. Τί οὖν; οἱ ὑγιαίνοντες, φησὶ, διηνεκῶς, καὶ εἰς γῆρας ἐρχόμενοι λιπαρὸν, οὐχ ἁμαρτάνουσι; Καὶ τίς ἂν τοῦτο βεῖποι; Πῶς οὖν, φησὶν, οὐ διδῶσι δίκην; Ὅτι ἐκεῖ δώσουσι χαλεπωτέραν. Ἡμεῖς δὲ, εἰ ἐβουλόμεθα, οὐδ' ἂν ἐνταῦθα, οὐδ' ἂν ^βἐκεῖσε ἐδώκαμεν. ⁵“ Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, ^ιφησὶν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.” **Κ**καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ ἐκολάζομεν ἑαυτοὺς, εἰ ἐτιμωρούμεθα, ^ιἀλλ' εἰ μόνον ἐπιγνῶναι τὰ ἁμαρτήματα ἐβουλήθημεν, εἰ καταδικάσαι ἑαυτοὺς, εἰ καταγνῶναι τῶν ^μπεπλημμελημένων, ἀπηλλάγημεν ἂν καὶ τῆς ^νἐνταῦθα καὶ τῆς ἐκεῖσε τιμωρίας. Ὁ γὰρ **Ε**καταγνούς ἑαυτοῦ, διπλῇ τὸν θεὸν ἐξιλεοῦται, καὶ τῷ ἐπιγνῶναι ^οτὰ ἁμαρτήματα, καὶ ^ρτῷ πρὸς τὸ μέλλον ὀκνηρότερος γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ κοῦφον βουλόμεθα ποιεῖν, ὥς χρὴ ποιεῖν, οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς μετὰ τῆς οἰκουμένης κολάζειν ἀνέχεται, ^qἀλλὰ καὶ οὕτω φεῖδεται, ἐνταῦθα δίκην ἀπαιτῶν, οὗ πρόσκαιρος ἡ τιμωρία, καὶ πολλὴ ἡ παραμυθία, ^τκαὶ ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ τὸ γινόμενον, καὶ χρηστὴ τῶν μελλόντων ^ςἐλπίς κουφίζουσι τὰ παρόντα. Ταῦτα δὲ λέγει, ὁμοῦ μὲν

⁴ v. 30.

⁵ v. 31.

^z ἀρκέσει C. Aret. ^a ἡς B. ^b τῶν assumptum ex C.D.E.F. Sic tacite Montef. ^c ἐποίησεν B. ^d τῷ] τοῦ F. ^e ἐπεισήγαγε E.F. ^f τὸν λόγον B.D. ^g εἶποι A.C.D.E.F. εἶπη vulgo. ^h ἐκεῖσε C.E. et ex corr. D. ἐκεῖ Edd. Statim ἔδομεν F. ⁱ φησὶν om. C. Aret. ^k καὶ om. C. Aret. ^l ἀλλ' εἰ μόνον] Sic A.B.D.E. ἀλλ' εἰ μόνον εἰ F. ἀλλὰ μόνον εἰ Edd. ἀλλ' εἰ ἐκρίνομεν, τουτέστιν, εἰ μόνον C. Aret. ^m πεπλημ.] ἁμαρτημάτων B. ⁿ ἐνταῦθεν F. Statim ἐκεῖ pro ἐκεῖσε idem. ^o τὸ ἁμάρτημα F. ^p τῷ om. B. Mox γίνεται pro γίνεσθαι idem. ^q ἀλλὰ κ. οὕτω φ. om. B. ^r καὶ] + γὰρ C. Aret. receptum a Montef. ex Regio. ^s ἡ ἐλπίς F.

παραμυθούμενος τοὺς ἀρρώστους, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἄλλους σπου-
 δαιοτέρους ποιῶν. Διό φησι· ⁶“Νυνὶ δὲ κρινόμενοι, ὑπὸ ²⁵²
 (425) κυρίου παιδευόμεθα.” Οὐκ εἶπε, κολαζόμεθα, οὐκ εἶπε, τιμω-
 ρούμεθα, ἀλλὰ, “παιδευόμεθα.” [†]Νουθεσίας γὰρ μᾶλλον
 ἐστὶν ἢ καταδίκης τὸ γινόμενον, ἰατρείας ἢ τιμωρίας, διορθώ-
 σεως ἢ κολάσεως. Οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀπειλῇ
 τοῦ μείζονος κοῦφον ^νποιεῖ τὸ παρὸν, λέγων· “Ἴνα μὴ σὺν
 τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.” Εἶδες πῶς καὶ τὴν γέενναν ἐπέστησε,
 καὶ τὸ φρικτὸν ἐκείνο δικαστήριον, καὶ ^ωἀναγκαίαν ἔδειξε καὶ
 πάντως ἐσομένην τὴν ἐξέτασιν ^zἐκείνην καὶ τὴν τιμωρίαν; Εἰ
 γὰρ οἱ πιστοὶ καὶ τῷ θεῷ περισπούδαστοι οὐκ ^υἀτιμωρητὶ B
 διαφεύγουσιν ἐν οἷς ἂν πλημμελήσωσι, καὶ δῆλον ἐκ τῶν
 παρόντων, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ τὰ ἀνήκεστα
 καὶ ἀνιάτα ^zἀμαρτόντες.

⁷“Ὡστε συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.”
 Ἔτι ^aγὰρ ἀκμάζοντος αὐτοῖς τοῦ φόβου, καὶ τοῦ τρόμου
 μένοντος ^bτοῦ τῆς γεέννης, βούλεται πάλιν ^cκαὶ ὑπὲρ τῶν
 πενήτων εἰσαγαγεῖν παραίνεσιν, δι’ ἣν ἅπαντα ταῦτα εἶρηκε,
 δεικνὺς ὅτι τοῦτο μὴ ποιοῦντας ἀναξίως ἐστὶ μεταλαμβάνειν.
 Εἰ δὲ τὸ μὴ ^dμεταδοῦναι τῶν ὄντων εἵργει τῆς τραπέζης
 ἐκείνης, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἀρπάζειν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὥστε
 συνερχόμενοι μετάδοτε τοῖς δεομένοις, ἀλλ’ ὁ σεμνότερον ἦν,
 “ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.” Τοῦτο γὰρ καὶ ἐκείνο κατεσκεύαζε C
 καὶ ἡνίττετο, καὶ μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος τὴν παραίνεσιν
^eεἰσήγαγεν. Εἶτα λοιπὸν ἐντρεπτικῶς ⁸“Εἰ δέ τις πεινᾷ,
 ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω.” Ἐπιτρέψας ἐκώλυσε, καὶ σφοδρότερον
 ἢ ⁸εἰ ἀπηγόρευσε. Τῆς γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν ἐξήγαγε, καὶ
 εἰς τὴν οἰκίαν παρέπεμψε, ταύτῃ καθαπτόμενος σφοδρῶς, καὶ
 κωμωδῶν αὐτοὺς ὡς δούλους γαστροῦ καὶ ἀκαρτερήτους. Οὐδὲ
 γὰρ εἶπεν, εἴ τις ὑπερορᾷ τῶν πενήτων, ἀλλ’, “εἴ τις πεινᾷ,”
 ὡς πρὸς παιδία δυσανασχετοῦντα διαλεγόμενος, ὡς πρὸς ἄλογα D
 γαστρὶ δουλεύοντα. Καὶ γὰρ πολὺς ὁ γέλως, εἰ διὰ τὸ
 πεινῆν ἔμελλον οἴκοι ἐσθίειν. ^hἈλλ’ οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ
 καὶ ἐπήγαγεν ἕτερον φοβερώτερον, λέγων· “Ἴνα μὴ εἰς κρίμα

6 v. 32.

7 v. 33.

8 v. 34.

[†] νουθεσίας γὰρ] δεικνὺς ὡς νουθεσίας C. Aret. γὰρ om. F. ^ν ποιεῖ τὸ
 παρὸν] Sic A.C.F. et ex corr. D. ποιεῖ τὸ γινόμενον B. τὸ παρὸν ποιεῖ Edd.
^ω ἀναγκαῖον A.C.D.E. ^z ἐκείνην] ἐκεῖ C. ^υ ἀτιμώτηροι B. ^z ἀμαρ-
 τάνοντες A.B.D.F. ^a γὰρ om. C. Statim ἐνακμάζοντος idem. ^b τοῦ
 om. F. ^c καὶ om. F. τὴν pro καὶ C. Ita tacite Montef. ^d μεταδιδόναι
 B.D. ^e εἰσήγεν C.F. ^f ἐντρεπτικῶς A.B.C. verecunde Aret. Edebatur
 ἐπιτρεπτικῶς ante Montef. qui tacite correxit. ⁸ εἰ om. B.F. et a pr. man. D.
^h ἀλλ’] καὶ C. Aret.

συνέρχησθε.” ἵνα μὴ εἰς κόλασιν, ἵνα μὴ εἰς τιμωρίαν, τὴν ἐκκλησίαν ὑβρίζοντες, τὸν ἀδελφὸν καταισχύνοντες. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο συνέρχεσθε, φησὶν, ἵνα στέργητε ἀλλήλους, ἵνα ὠφελῆσθε, ἵνα ὠφελῆτε· εἰ δὲ τὸναντίον γίνεται, βέλτιον ὑμᾶς οἴκοι σιτεῖσθαι. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα ἐφελκύσῃται πλεόν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ βλάβος ἔδειξε τὸ ἐντεῦθεν, Ἐκαὶ κρίμα ἔφησεν εἶναι οὐ μικρὸν, καὶ πανταχόθεν ἐφόβησεν, ^κ ἀπὸ τῶν μυστηρίων, ἀπὸ τῶν ἀρρώστων, ἀπὸ τῶν τετελευτηκότων, ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. Εἵτα καὶ ἐτέρως πάλιν φοβεῖ, λέγων “Τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.” ^ι ἢ εἰς ἑτερά τινα, ἢ εἰς αὐτὸ τοῦτο. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ^μ καὶ αἰτίας λέγειν τινὰς, καὶ οὐκ ἐνῆν πάντα διὰ γραμμάτων κατορθοῦν, ἃ μὲν παρήνεσα, ^ν φυλαττέσθω τέως, φησὶν· εἰ δέ τι ἕτερον ἔχοιτε λέγειν, ἐκείνο τῇ παρουσίᾳ τηρεῖσθω τῇ ἐμῇ· ἢ περὶ τούτου τοῦ πράγματος λέγων, ὡς ἔφην, ἢ περὶ ἐτέρων τινῶν οὐ σφόδρα κατεπειγόντων. 253 Ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα κἀντεῦθεν σπουδαιοτέρους ἐργάσῃται· μεριμνῶντες γὰρ αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, ἔμελλον διορθοῦν τὸ ἡμαρτημένον. Οὐδὲ γὰρ τὸ τυχόν ἦν ἡ Παύλου ἐπιδημία· καὶ τοῦτο δεικνὺς ἔλεγεν, “Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες.” καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, ⁹ “Μὴ ὡς ὅ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ῥὰλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.” Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς ἐπηγγείλατο ἥξειν, ἵνα μὴ ἀπιστήσωσι καὶ ῥαθυμότεροι ⁹ γένωνται, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν τίθησι τῇ ἐπιδημίᾳ ἀναγκαίαν, λέγων, ὅτι “Τὰ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθω, Β διατάξομαι” δεικνὺς ὅτι ἡ τῶν ^ι λειπόντων διόρθωσις, εἰ καὶ μὴ ἐσπουδάκει πάντως, αὐτὸν εἴλκεν ἐκεῖσε.

⁸ Ταῦτα τοίνυν ἀκούοντες ἅπαντα, καὶ τῶν πενήτων πολλὴν ποιῶμεθα σπουδὴν, καὶ γαστροὺς κατέχωμεν, καὶ μέθης ἀπαλλαττώμεθα, καὶ ^ι μυστηρίων ἀξίως σπουδάζωμεν μεταλαμβάνειν, καὶ ἐφ’ οἷς ἂν πάθωμεν, μὴ ἀλγῶμεν, μήτε ἐφ’ ἑαυτοῖς, μήτε ἐφ’ ἐτέροις· οἷον ὅταν ^ν ἄωροι γίνωνται θάνατοι, ὅταν ἀρρω- (426) στίαι μακραί. Τοῦτο γὰρ ἀπαλλαγὴ κολάσεως, τοῦτο διόρ-

⁹ Philipp. ii. 12.

^ι ἵνα] τουτέστιν, ἵνα C. Aret. ^κ ἀπὸ] καὶ ἀπὸ F. ^ι ἢ καὶ ἑτερά τινα, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο αἰνιττόμενος. ἐπειδὴ C. Aret. ^μ καὶ αἰτίας λέγειν] Sic omnes. λέγειν καὶ αἰτίας Edd. ^ν φυλαττέσθω] κατορθοῦσθω B.D. ^ο ἐν, quod aberat, est in C.E. ^ρ ἀλλὰ] + καὶ E. ⁹ γίνονται B. γίνονται Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^ι λειπόντων A.C.D.E. et Sav. marg. λειπόντων Edd. ⁸ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς ὑπομονῆς Ἰωβ, καὶ περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτῶντας, ἢ δυσχεραίνειν ἐπὶ ἀρρωστίαις καὶ ζημίαις· καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν δίκαιον Ἰωβ. Veron. ^ι τῶν μυστηρίων Edd. τῶν om. A.B.D.E.F. ^ν οἱ ἄωροι Edd. οἱ om. C. erasum in E.

θωσις, τοῦτο νοθεσία ἀρίστη. Τίς ταῦτά φησιν; Ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα. Ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω πολλαὶ τῶν γυναικῶν ^ωἀναισθήτως διάκεινται, C ὡς καὶ τοὺς ἀπίστους παρατρέχειν τῇ τοῦ πένθους ὑπερβολῇ. Καὶ αἱ μὲν ὑπὸ τοῦ πάθους ^xἐσκοτωμέναι τοῦτο ποιοῦσιν, αἱ δὲ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ὑπὲρ τοῦ τὰ τῶν ἔξωθεν διαφεύγειν ἐγκλήματα, ἃς μάλιστα πάσης συγγνώμης ἀπεστερηῆσθαι φημι. Ἴνα γὰρ μὴ ὁ δεῖνα ἐγκαλέσῃ, φησὶν, ἐγκαλείτω ὁ θεός· ἵνα μὴ ἄνθρωποι τῶν ἀλόγων ἀνοητότεροι καταγνώσιν, ὁ τοῦ βασιλέως τῶν ὄλων πατείσθω νόμος. Καὶ πόσων ^γοὐκ ἄξια ταῦτα σκηπτῶν; Καὶ ^zμὲν εἰς ^aπερίδειπνόν σέ τις ^bκαλέσῃ μετὰ τὸ πένθος, οὐδεὶς ὁ ^cἀντερῶν, ἐπειδὴ νόμος ἀνθρώπων D ἐστὶν ὁ ταῦτα κελεύων· θεοῦ δὲ νομοθετοῦντος μὴ πενθεῖν, οὕτω πάντες ἀντιφθέγγονται. Οὐκ ἐννοεῖς τὸν Ἰώβ, ὃ γύναι; Οὐκ ἀναμιμνήσκῃ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῶν παιδῶν, ἃ μυρίων στεφάνων μᾶλλον ἀνέδησε τὴν ἀγίαν ^dκεφαλὴν ἐκείνην, καὶ σαλπύγγων πολλῶν λαμπρότερον ἀνεκήρυξεν; Οὐ λογίζῃ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο ναυάγιον, καὶ τὴν ξένην καὶ παράδοξον τραγωδίαν; Σὺ μὲν γὰρ ^eἴσως ἓνα ἀπώλεσας, ἢ δεύτερον, ἢ τρίτον· ἐκεῖνος δὲ τοσοῦτους καὶ τοσαύτας, καὶ ὁ πολὺπαις ἐξαίφνης ἅπαις ^fἐγένετο· καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν αὐτῷ τὰ σπλάγχνα ἀνηλίσκετο, E ἀλλ' ἀθρόον ἅπας ὁ καρπὸς ἀνερπάζετο· καὶ οὐδὲ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ, οὐδὲ εἰς γῆρας ἐλθόντες, ἀλλὰ ^gκαὶ ἁώρῳ καὶ βιαίῳ θανάτῳ, καὶ πάντες ὁμοῦ· καὶ οὐδὲ παρόντος οὐδὲ παρακαθημένου, ἵνα καὶ ἐσχάτων ἀκούσας ῥημάτων ἔχῃ τινὰ παραμυθίαν τῆς οὕτω πικρᾶς τελευτῆς, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν, καὶ μηδὲν τῶν γινομένων εἰδότος, ἀθρόον ἅπαντες κατεχώννυντο, καὶ ἡ οἰκία τάφος αὐτοῖς ἐγένετο καὶ παγίς. ^hΟὐκ ἄωρος θάνατος μόνον, ἀλλὰ ⁱκαὶ πολλὰ μετὰ τούτου 254 τὰ λυποῦντα ἦν, ^kοἷον τὸ ἐν ἀκμῇ πάντας εἶναι, τὸ ἐναρέτους πάντας, τὸ φιλικούς, τὸ πάντας ὁμοῦ, τὸ ^lτῆς φύσεως ἐκατέρας, ^mτὸ μηδὲ ἓνα περιλειφθῆναι, τὸ μὴ τῷ κοινῷ νόμῳ τῆς

^ω ἀνοήτως F. ^x ἐσκοτισμέναι B. ^γ οὐκ om. B. ^z μὲν om. E.
^a περίδειπνον] δείπνον B.C.D. Veron. ^b καλῇ D. καλεῖ B.F. ^c ἀνταίρων F. Veron. ^d ἐκείνην κεφαλὴν inverso ord. B.D.F. ^e ἴσως om. B. et ante corr. D. ^f ἐγένετο B.C.D.E.F. Flor. ἐγένετο Edd. ^g καὶ om. B.D. καὶ ante πάντες om. F. ^h οὐκ ἄωρος θ. μόνον] οὐκ ἄρα ὁ θ. μόνον F. οὐκ ἄωρος θ. μόνον δὲ C. οὐ γὰρ ἄ. θ. μόνον Floril. p. 309. (Tom. xii. p. 572 C.) οὐκ ἄωρος οὐκ μόνος θ. Veron. καὶ οὐκ ἄ. μόνον θ. Sav. Mor. Ben. ⁱ καὶ] + ἀλλὰ C. Statim μετὰ τούτον B. et a pr. inan. D. ^k οἷον—εἶναι om. E. ^l τῆς om. Floril. erasum in A. ^m τὸ μηδὲ ἓνα A.B.C.E. τὸ μηδένα F. Edebatur μηδ' ἓνα sine articulo. Statim περιλειφθῆναι C. supererat Aret. Edebatur παραλειφθῆναι.

φύσεως, τὸ μετὰ τοσαύτην ζημίαν, τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδόμενον
 πονηρὸν μηδὲ ἐκείνοις ταῦτα παθεῖν. Τούτων γὰρ ἕκαστον
 ἱκανὸν μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἠθορυβῆσαι· ὅταν δὲ καὶ ὁμοῦ φαί-
 νηται συντρέχοντα, ἐννόησον ὅσον τῶν κυμάτων τὸ ὕψος, ὅση
 τοῦ χειμῶνος ῥῆ ὑπερβολή. Καὶ τὸ δὴ μεῖζον καὶ τοῦ πένθους
 Β χεῖρον, ὅτι οὐδὲ ἤδει τίνος ἕνεκεν ταῦτα ἐγίνετο. Διὰ δὲ
 τοῦτο, οὐκ ἔχων οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπιθεῖναι τῇ συμφορᾷ, ἐπὶ
 τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν ἀναβαίνει, καὶ φησιν· ¹⁰“Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ
 κύριος ἠἀφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη
 τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας.” Καὶ ταῦτα
 ἔλεγεν, ἑαυτὸν μὲν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντα ὁρῶν τὸν πᾶσαν
 ἐπελθόντα ἀρετὴν, πονηροὺς δὲ ἀνθρώπους καὶ γόητας εὐμε-
 ροῦντας, τρυφῶντας, κομῶντας πάντοθεν. Καὶ οὐκ εἶπεν
 οὐδὲν τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς τινος τῶν ἀσθενεστέρων εἰπεῖν·
 ἐπὶ τούτοις ἔθρεψα τοὺς παῖδας, καὶ μετὰ ἀκριβείας ἡσκησα
 ἀπάσης; ἐπὶ τούτοις ἠἀνέωξα τὴν οἰκίαν τοῖς παριούσιν, ἵνα
 C μετὰ τοὺς πολλοὺς δρόμους ἐκείνους τοὺς ὑπὲρ τῶν δεομένων,
 τοὺς ὑπὲρ τῶν γυμνῶν, τοὺς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν, ταύτας
 ἀπολάβω τὰς ἀμοιβάς; Ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰ πάσης θυσίας
 κρείττονα ῥήματα ἀνήνεγκεν ἐκεῖνα, λέγων· “⁸Αὐτὸς γυμνὸς
 ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι.” Εἰ
 δὲ διέρρηξε τὰ ἱμάτια, καὶ τὴν κόμην ἀπεκείρατο, μὴ θαυμάσῃς·
 πατὴρ γὰρ ἦν, καὶ πατὴρ φιλόστοργος, καὶ ἔδει καὶ τὴν τῆς
 φύσεως δειχθῆναι συμπάθειαν, καὶ τὴν τῆς γνώμης φιλοσοφίαν.
 Ἐἰ γὰρ μηδὲ τοῦτο ἐποίησε, τάχα καὶ ἠἀναισθησίας ἐνόμισεν
 ἂν τις εἶναι τὴν φιλοσοφίαν ταύτην. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ
 D σπλάγχνα δείκνυσιν καὶ τῆς ^Wεὐσεβείας τὴν ἀκρίβειαν, καὶ
 ἀλγῆσας οὐ περιετράπη· ^Xἀλλὰ καὶ περαιτέρω προϊόντος
 αὐτῷ τοῦ ἀγῶνος, πάλιν ἑτέρους ἀναδείτῃ στεφάνους ἐκ τῶν
 πρὸς τὴν γυναῖκα ῥημάτων, ὕλέγων· ¹¹“Εἰ ^Zτὰ ἀγαθὰ ἐδε-
 ξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;” Καὶ γὰρ ἡ
 γυνὴ μόνη λοιπὸν ὑπελείφθη, πάντων ἠἀφανισθέντων αὐτῷ,
 καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν κτημάτων καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος,

10 Job. i. 21.

11 Ibid. ii. 10.

ⁿ θορυβῆσαι libri omnes cum Flor. θορυβεῖν Edd. ^o ὅσον accessit ex uno Cod. F. Habet, sed post κυμάτων, Flor. ^p ἢ] ἦν ἢ F. ^q ἀφείλατο B.F. ^r ἀνέωξα C.D.E. Flor. ἠἀνέωξα Edd. ^s αὐτὸς accessit ex libris omnibus. ^t εἰ γὰρ μηδὲ] Sic A.C.E.F. Flor. εἰ δὲ γὰρ μηδὲ B.D. (sed δὲ erasum in D.) εἰ δὲ μὴ Edd. ^v ἀναισθησίας E. et ex corr. D. Statim ἐνόμισεν est in nostris omnibus et Cat. ἐνόμιζεν in Edd. ^w εὐσεβείας] φιλοσοφίας C.E. et ex corr. D. sapientiae Aret. ^x ἀλλὰ] + μᾶλλον C. ^y λέγων] + ὅτι C. ^z τὰ μὲν ἀγαθὰ E.F. et ex corr. D. Mox τὰ δὲ κακὰ A. et ex corr. D. ^a ἀφανισθέντων B.

(427) καὶ αὕτη πρὸς πείραν καὶ ἐπιβουλήν. Διὰ τοῦτο ^bαὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων οὐκ ἠφάνισεν ὁ διάβολος, οὐδὲ ἤτησεν αὐτῆς τὴν σφαγὴν, ἐπειδὴ προσεδόκησε μεγάλα αὐτῷ συντελεῖν πρὸς τὴν ἐπιβουλήν τοῦ ἁγίου τούτου. Διὰ τοῦτο ὥσπερ τι μέγιστον ὄπλον αὐτὴν ^cαὐτῷ κατέλιπεν. Εἰ γὰρ παραδείσου, φησὶ, δι' αὐτῆς ἐξέβαλον, πολλῷ μᾶλλον ^dἀπὸ κοπρίας ὑποσκελίσαι δυνήσομαι. Καὶ θέα τὴν ^eκακουργίαν. Οὐδὲ γὰρ τῶν βοῶν ^fἀπολομένων πρῶσθήγαγε τὸ μηχανήμα τοῦτο, οὐδὲ τῶν ὄνων, οὐδὲ τῶν καμήλων, ἀλλ' οὐδὲ τῆς οἰκίας κατενεχθείσης, οὐδὲ τῶν παίδων καταχωσθέντων, ἀλλὰ ^gσιγᾷ τέως, καὶ ἡσυχάζειν ἐᾷ τὸν ἀθλητὴν ὁρῶν. Ὅτε δὲ τῶν σκωλήκων ἀνέβλυσεν ἡ ²⁵⁵πηγὴ, καὶ σηπόμενον τὸ δέρμα κατέρρει, καὶ δαπανώμεναι αἱ σάρκες ἰχῶρα πολλῆς γέμοντα δυσωδίας ἐποιοῦν, καὶ τηγάνων καὶ καμίνων καὶ πάσης φλογὸς ὀδυνηρότερον αὐτὸν ἢ τοῦ διαβόλου κατανήλiske χεῖρ, θηρίου παντὸς χαλεπώτερον διατρώγουσα πάντοθεν καὶ κατεσθίουσα τὸ σῶμα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ συμφορᾷ πολὺς προῆλθε χρόνος, τότε αὐτὴν προσάγει ἡδὴ τεταριχευμένῳ καὶ κατεργασθέντι. Εἰ γὰρ παρὰ τὰ προοίμια προσῆλθε τῆς συμφορᾶς, οὐδ' ἂν ἐκείνον εὔρεν οὕτως ἐκνευρισμένον, οὐδ' ἂν ^hαὕτη τὴν συμφορὰν ἔσχεν ἐξογκῶσαι B οὕτω καὶ ἐπᾶραι τῷ λόγῳ· νυνὶ δὲ ὅτε αὐτὸν εἶδε διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου διψῶντα ἀπαλλαγῆς, καὶ ἐπιθυμοῦντα τῆς τῶν ἐπικειμένων λύσεως, σφοδρῶς τότε προσέρχεται. Ὅτι γὰρ σφόδρα κατειργασμένος ἦν, καὶ οὐδὲ ἀναπνεῖν λοιπὸν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἐπεθύμει, ἄκουσον τί φησιν· “Εἰ γὰρ δυναίμην ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ ⁱδεθῆναι ἐτέρου, καὶ ^kποιήσῃ μοι τοῦτο.”

Καὶ θέα μοι τὴν κακουργίαν τῆς γυναικὸς, ^lπόθεν εὐθέως προοιμιάζεται, ἀπὸ τοῦ πλήθους τοῦ χρόνου, ¹²“Μέχρι τίνος καρτερήσεις;” λέγουσα. Εἰ δὲ πολλάκις καὶ πραγμάτων οὐκ ὄντων λόγοι ^mμόνον ἰσχυσαν μαλάξαι, ἐννόησον τί τότε πάC σchein ⁿαὐτὸν εἰκὸς ἦν, μετὰ τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τῶν πραγμάτων ὀδυνώντων αὐτόν. Καὶ τὸ δὴ πάντων χεῖρον, ὅτι καὶ γυνὴ ^oἢ ταῦτα λέγουσα ἦν, ^pκαὶ γυνὴ ἀναπεσοῦσα καὶ

¹² Job. ii. 9.

^b καὶ αὐτὴν Edd. καὶ om. B.C.D.E.F. ^c ἐαυτῷ F. ^d ἀπὸ] ἐπὶ Flor. et Edd. praeter Sav. ^e κακουργίαν B.C.D.E.F. Flor. πανουργίαν Edd. ^f ἀπολομένων A.C.E. et ex corr. D. ἀπωλουμένων F. ἀπηλλαγμένων B. ἀπολλυμένων Edd. et Flor. ^g σιγᾷ C.E. Flor. Aret. σιγᾷ Edd. Statim καὶ ἡσυχάζει πρὸς τὸν ἀθ. ὁρῶν C. Aret. ^h αὐτὴ F. ⁱ δεθῆναι] + γε F. ^k ποιήσῃ μοι] Sic libri omnes et Flor. Edebatur ποιήσαιμι. ^l ὅθεν B. ^m μόνοι C.F. ⁿ αὐτὸν om. A. ^o ἢ, quod aberat, est in C.F. ^p καὶ om. C.

⁹ ἀπαγορεύουσα, καὶ διὰ τοῦτο σπουδάζουσα καὶ αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν. Πλὴν ἀλλ' ἵνα σαφέστερον ἴδωμεν τὸ μηχανήμα ¹ τῷ ἀδαμαντίνῳ τοίτῳ προσαγόμενον τείχει, καὶ αὐτῶν ἀκούσωμεν τῶν ῥημάτων. Τίνα οὖν ⁸ ταῦτά ἐστι;
¹³ “Μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων· ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου;”
¹⁴ Ἠλεγξε γάρ σου, φησὶ, ⁹ τὰ ῥήματα ὁ χρόνος, μακρότερος μὲν γινόμενος, λύσιν δὲ οὐδεμίαν ἐμφαίνων. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ εἰς ἀπόγνωσιν ¹⁰ αὐτὸν ἐμβάλλουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζουσα καὶ κωμωδοῦσα. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐνοχλοῦσαν αἰεὶ παραμυθούμενος καὶ ¹¹ διακρουόμενος τοιαῦτα ἐφθέγγετο· ἀνάμεινον ἔτι μικρὸν, καὶ ταχέως ¹² ἔσται τούτων τὸ τέλος. Ὀνειδίζουσα τοίνυν ² αὐτὸν, φησὶ· μὴ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ἐρεῖς; πολὺς γὰρ ἤδη χρόνος παρέδραμε, καὶ τέλος τούτων οὐδὲν ἀνεφάνη. Καὶ θεὰ τὴν κακουργίαν. Οὐδὲ ³ γὰρ μέμνηται τῶν βοῶν, ⁴ οὐ τῶν προβάτων, ⁵ οὐδὲ τῶν καμήλων· ἥδει γὰρ οὐ σφόδρα αὐτὸν ⁶ τούτοις δακνόμενον· ἀλλ' ἐπὶ τὴν φύσιν εὐθέως ἔρχεται, καὶ τῶν παίδων ἀναμιμνήσκει· ἐπ' αὐτοῖς γὰρ ⁷ εἶδεν καὶ τὴν ἐσθῆτα διαρρήξαντα, καὶ τὴν κόμην ἀποκειράμενον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπώλετό σου τὰ παιδία, ἀλλὰ σφόδρα περιπαθῶς· “Ἡφάνισταί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς,” δι' ὃ καὶ τὰ παιδία ποθεινά. Εἰ γὰρ καὶ νῦν, ἀναστάσεως φανείσης, ἐντεῦθεν ἐστὶ τὰ παιδία ἐπέραστα, ἀπὸ τοῦ τὴν μνήμην τῶν
²⁵⁶ ἀπελθόντων διατηρεῖν, πολλῷ μᾶλλον τότε. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀρὰ ἐντεῦθεν γίνεται πικροτέρα. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ, τὰ παιδία, ὁ ἐπαρώμενος εἶπεν, ἐξολοθρευθείη, ἀλλὰ, ¹⁴ “Τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ¹ γῆς.” “Οἱ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες ³ σου.” Εἰποῦσα ² γὰρ, “τὸ μνημόσυνον,” μετὰ ἀκριβείας πάλιν ἐκατέρας τῆς φύσεως μέμνηται. ¹ Εἰ δέ σοι, φησὶν, οὐ μέλει τούτων, καὶ τὸ ἐμὸν σκόπει. “Τῆς ἐμῆς κοιλίας ὠδίνες καὶ πόνοι, οὓς εἰς τὸ κενὸν ἐκοπίασα μετὰ μόχθων.” ⁴ Ο δὲ λέγει,

¹³ Job. ii. 9. in Graeco.

¹⁴ Job. xviii. 17.

⁹ ἀπαγορεύουσα F. ¹ τῷ] τὸ τῷ Edd. τὸ deest in omnibus. ⁸ ἐστὶ ταῦτα inverso ord. C.E. ¹ Ἠλεγξε—φησὶ] ὡσεὶ ἔλεγεν, Ἠλεγξέ σου C. Aret. ⁹ τῶν ῥημάτων B. ¹⁰ αὐτὸν om. F. ¹¹ δακνόμενος a pr. man. A. δακνομένην ex corr. idem. καὶ διακρουόμενος om. B. ¹² ἔσται A.C. Flor. ἐλεύσεται F. ἔσται B.D.E. Veron. Sav. ἔσται tacite Mor. Ben. ² αὐτὸν C.E. Flor. et ex corr. D. αὐτὸ B. αὐτῷ vulgo. ³ γὰρ om. C. ⁴ οὐδὲ A.B.D.F. ⁵ οὐ B. ⁶ τούτοις] ἐν τούτοις B. ⁷ εἶδεν]+αὐτὸν Edd. etiam C. in marg. in ceteris deest. Post ἐσθῆτα, τούτων add. B. ¹ γῆς]+τοῦτο αἰνιττόμενος C. Aret. ³ σου om. F. ² γὰρ om. a pr. man. C. ¹ εἰ δέ σοι, φησὶν] συλλογιζομένη αὐτὸν ἐντεῦθεν, καὶ λέγουσα, εἰ σοι C. quasi dicat, si tibi Aret.

^k τοῦτό ἐστιν· ἡ τὸ πλεον ἐνεγκούσα ἡδίκημαι διὰ σέ, ¹ καὶ τοὺς
 μὲν πόνους ὑπέστην, τῶν δὲ καρπῶν ἀπεστέρημαι. Καὶ ὅρα B
 (428) πῶς οὔτε τίθησι τὴν ζημίαν τῶν χρημάτων, οὔτε σιγᾷ αὐτὴν
 καὶ παρατρέχει, ἀλλ' ὡς ἐνὴν καὶ περιπαθῶς αὐτὴν ἀπαγγεῖλαι,
^m οὕτως αἰνίττεται. Ὄταν γὰρ εἶπη, “Κἀγὼ πλανήτις καὶ
 λάτρις, τόπον ἐκ τόπου ⁿ καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας περιερχομένη,”
 καὶ τὴν ζημίαν αἰνίττεται, καὶ πολλὴν τὴν ^o περιπαθειαν δεί-
 κνυσι. Καὶ γὰρ καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ ἱκαναὶ ἐπᾶραι τὴν
 συμφορὰν ἐπὶ ^p γὰρ τὰς ἐτέρων ἔρχομαι θύρας, φησὶν. Οὐδὲ
 γὰρ προσαιτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλανῶμαι, καὶ δουλεύω δουλείαν
 ξένην καὶ καινὴν, πανταχοῦ περιιούσα, καὶ τὰ σύμβολα τῆς
 συμφορᾶς περιφέρουσα, καὶ πάντας διδάσκουσα τὰ ἐμὰ κακὰ· ὁ C
 πάντων ἐστὶν ἐλεεινότερον, τὸ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν. Καὶ
 οὐδὲ ἐνταῦθα ἔσται τῶν θρήνων, ἀλλ' ἐπήγαγε λέγουσα· “Προσ-
 δεχομένη τὸν ἥλιον πότε ^q δύσει, καὶ ἀναπαύσομαι τῶν μόχθων
^r μου καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὁδυνῶν, αἱ με νῦν συνέχουσιν.”
^s Ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἡδὺ, φησὶ, τὸ τὴν ἀκτῖνα ὁρᾶν,
 τοῦτο ἐμοὶ βαρὺ· ^t ποθεινὸν δὲ ἡ νύξ καὶ τὸ σκότος. Αὕτη
 γὰρ με ἀναπαύει τῶν ἰδρώτων μόνη, αὕτη μοι παραμυθία
 γίνεται τῶν ^v κακῶν. “Ἄλλ' εἰπὸν τι ῥῆμα πρὸς κύριον, καὶ
 τελεύτα.” Εἶδες κἀνταῦθα τὴν κακουργίαν; πῶς οὐδὲ ἐν αὐτῇ
 τῇ συμβουλῇ εὐθέως εἰσήγαγε τὴν ὀλεθρίαν παραίνεσιν, ἀλλὰ D
 διηγησαμένη πρῶτον ἐλεεινῶς τὰς συμφορὰς, καὶ ἐκτείνασα τὴν
 τραγωδίαν, ἐν βραχεὶ ^w τίθησι τὴν παραίνεσιν, καὶ οὐδὲ ἐμ-
 φαίνει σαφῶς αὐτὴν, ἀλλὰ ^x συσκιάσασα ἐκείνην, τὴν ἀπαλ-
 λαγὴν αὐτῷ προτείνει τὴν μάλιστα ποθεινὴν, καὶ ἐπαγγέλλεται
 τελευτὴν, ὃ μάλιστα ἐπεθύμει; Καὶ σκόπει κἀντεύθεν τοῦ δια-
 βόλου τὴν κακουργίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ἤδει τὸν πόθον τοῦ Ἰωβ
 τὸν ^y περὶ τὸν θεόν, οὐκ ἀφήσει τὴν γυναῖκα κατηγορῆσαι τοῦ
 θεοῦ, ἵνα μὴ ὡς ἐχθρὰν εὐθέως ἀποστραφῇ. Διὰ τοῦτο αὐτοῦ
 μὲν οὐδαμοῦ μέμνηται, τὰ δὲ συμβάντα ἄνω καὶ κάτω στρέφει. E
 Σὺ δὲ μετὰ τῶν εἰρημένων, ὅτι ^z καὶ γυνὴ ἦν ἡ ταῦτα συμ-
 βουλευούσα, προστίθει, δεινὸς καταγοητεῦσαι ῥήτωρ τοὺς μὴ
 προσέχοντας. Πολλοὶ γοῦν καὶ χωρὶς συμφορῶν ἀπὸ ^a γυναι-
 κῶν συμβουλῆς κατηνέχθησαν μόνης. Τί οὖν ὁ μακάριος οὗτος,

^k τοιοῦτον B.D. ¹ καὶ] + γὰρ C. ^m οὕτως] + ἀκριβῶς B.D. οὕτως αἰ-
 νίττεται] μάλλον διέξεισιν C. ⁿ καὶ est in libris omnibus, non in Edd.
^o περιπάθειαν B.C.E.F. et ex corr. A. *vehementem dolorem* Aret. *Edebat*
 προσπάθειαν. ^p γὰρ om. B.C. ^q δύση A.D. δύνη B. ^r μου om. F.
^s ὁ γὰρ] ὅπερ C. ^t ποθινὴ (sic) F. ^v κακῶν] + μόνη F. ^w τίθησι τὴν
 παραίνεσιν] τὴν συμβουλὴν τίθησι F. ^x συσκιάσας A.E. et ex corr. D.
^y περὶ] πρὸς F. ^z καὶ om. F. ^a γυναικὸς B.D.

καὶ ἀδάμαντος στερρότερος; Βλέψας εἰς αὐτὴν πικρὸν, ^εκαὶ
 πρὸ τῆς φωνῆς ἀπὸ τῆς ὄψεως διεκρούσατο τὰ μηχανήματα.
 Ἐκείνη μὲν γὰρ προσεδόκησε δακρύων κινήσειν πηγὰς· οὗτος δὲ
 λέοντος σφοδρότερος γέγονε, θυμοῦ πληρωθεὶς καὶ ^εἀγανακτή-
 σεως, οὐχ ὑπὲρ ὧν ἔπασχεν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐκείνη διαβολικῶς
 257 ^δσυνεβούλευε, καὶ τῷ βλέμματι τὸν θυμὸν ἐνδειξάμενος, μεμε-
 τρημένην ποιεῖται τὴν ἐπιτίμησιν· καὶ γὰρ ^εκαὶ ἐν συμφοραῖς
 σώφρων ἦν. Καὶ τί φησιν; ¹⁵ “Ἴνα τί ὥσπερ μία τῶν
 ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας;” Οὐχ οὕτω σε ἐπαίδευσα, φησὶν,
 οὐχ οὕτω σε ἔθρεψα· ὅθεν οὐδὲ ἐπιγινώσκω τὴν σύνοικον τὴν
 ἐμήν. Τὰ γὰρ ῥήματα ταῦτα ἀνοήτου γυναικὸς καὶ παρα-
 παιούσης ^εἢ συμβουλῆ. Εἶδες ^εστομὴν σύμμετρον, καὶ πληγὴν
 ἱκανὴν διορθῶσαι τὸ νόσημα; Εἶτα μετὰ τὴν ἐπίπληξιν καὶ
 συμβουλὴν εἰσάγει πάλιν ἀρκούσαν αὐτὴν παραμυθῆσασθαι καὶ
 πολὺ τὸ εὐλογον ἔχουσιν, ^ελέγων· “Εἰ ^ετὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα
 B ^κπαρὰ κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;” Ἀναμνήσθητι γὰρ,
 φησὶ, τῶν προτέρων ἐκείνων, καὶ λογίζου τὸν αἴτιον, καὶ οἶσεις
 καὶ ^εταῦτα γενναίως. Εἶδες μετριοφροσύνην ἀνδρός; Οὐδὲ
 γὰρ τῇ ἀνδρείᾳ αὐτοῦ λογίζεται τὴν ὑπομονήν, ἀλλὰ τῆς τῶν
 πραγμάτων ἀκολουθίας αὐτὴν εἶναι φησιν. Ἀντὶ τίνων γὰρ
 ἐκεῖνα ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεός; ποῖαν ἐκτινύς ἀμοιβήν; Οὐδεμίαν·
 ἀλλ' ἐξ ἀγαθότητος μόνης. Δωρεὰ γὰρ ἦν, οὐκ ἀμοιβή, καὶ
 χάρις, οὐκ ἀντίδοσις. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα φέρωμεν γενναίως.
 Τοῦτον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τὸν λόγον ἀνάγραφτον ἔχωμεν,
 C καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐγκολάψωμεν τῇ διανοίᾳ, ^εκαὶ ταῦτα
 καὶ τὰ πρὸ τούτων· καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τῶν παθημάτων
 καθάπερ εἰκόνα ἐπὶ τῆς διανοίας ὑπογράψαντες, τὴν ζημίαν
 λέγω τῶν χρημάτων, τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ^επαιδῶν, τὴν πληγὴν
 τοῦ σώματος, τὰ ὀνειδή, τὰς χλευασίας, τὰς τῆς γυναικὸς
 μηχανὰς, τὴν τοῦ διαβόλου ἐπιβουλήν, πάντα ἀπλῶς μετὰ
 ἀκριβείας τὰ ^επάθη τοῦ δικαίου, λιμένα κατασκευάσωμεν μέ-
 γιστον ἡμῖν· ἵνα ^εἅπαντα γενναίως καὶ εὐχαρίστως φέροντες,
 καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ πᾶσαν ^εἀποκρουσώμεθα ἀθυμίαν, καὶ

15 Job. ii. 10.

^ε Sic A.B.E.F. Flor. ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ πρὸ τῆς φωνῆς inverso ord. Edd.
^ε ἀγανακτήσεως] ἀγανακτήσας C. ἀγανακτήσας καὶ E. Vulgatum habet Flor.
^δ συνεβούλευε C.D.E.F. συνεβούλευσε vulgo. ^ε καὶ om. A.D. ^ε ἢ om.
 B. et ante corr. D. ^ε τιμὴν B. et a pr. man. A. etiam Veron. ^ε λέγων]
 ποῖαν δὴ ταύτην; C. quodnam? Aret. ^ε τὰ μὲν ἀγαθὰ B.D.E.F. Mox τὰ
 δὲ κακὰ B.D.E. ^ε παρὰ] ἐκ χειρὸς B.D. Flor. ^ε ταῦτα] τὰ δεινὰ F.
^ε καὶ ταῦτα] μᾶλλον δὲ C. Aret. ^ε παιδίων F. ^ε παθήματα F. ^ε ἅπαντα
 A.D.F. πάντα vulgo. ^ε ἀποκρουσώμεθα F.

ἵ τοὺς περὶ τῆς εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα D εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(429)

ΛΟΓΟΣ ΚΘ.

¹ Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. Οἴδατε, ^a ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.

ΤΟΥΤΟ ἅπαν τὸ χωρίον σφόδρα ἐπὶ τὴν ἀσαφές· τὴν δὲ E ἀσάφειαν ἢ τῶν πραγμάτων ἀγνοία τε καὶ ἑλλειψις ποιεῖ τῶν τότε μὲν ^b συμβαινόντων, νῦν δὲ οὐ γινομένων. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ γίνεται νῦν; Ἰδοὺ ^c γὰρ καὶ ἡ αἰτία πάλιν τῆς ἀσαφείας ἕτερον ἡμῖν ζήτημα ἔτεκε. Τί δήποτε γὰρ τότε μὲν ἐγίνετο, νῦν δὲ οὐκέτι; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς αὐθις ^d ἀναβαλούμεθα, τέως δὲ τὰ συμβαίνοντα τότε ^e λέγωμεν. Τί οὖν τότε συνέβαινεν; Εἴ τις ἐβαπτίσατο, γλώσσαις εὐθέως ἐλάλει, καὶ οὐ γλώσσαις μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ προεφήτευσον, τινὲς δὲ καὶ ἑτέρας πλείους δυνάμεις ἐπεδείκνυντο. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ²⁵⁸ τῶν εἰδώλων ^f προσιόντες, οὐδὲν εἰδότες βσαφῶς, οὐδὲ ταῖς παλαιαῖς ἐντραφέντες βίβλοις, βαπτισθέντες εὐθέως πνεῦμα ἐλάμβανον, τὸ δὲ πνεῦμα οὐχ ἐώρων· ἀόρατον γὰρ ἐστίν· ^h αἰσθητὸν τινα ἔλεγχον ἐδίδου τῆς ἐνεργείας ἐκείνης ἢ χάρις· καὶ ὁ μὲν τῇ Περσῶν, ὁ δὲ τῇ Ῥωμαίων, ὁ δὲ τῇ Ἰνδῶν, ὁ δὲ ἑτέρα τινὶ τοιαύτῃ ⁱ εὐθέως ἐφθέγγετο γλώσση· καὶ τοῦτο ἐφανέρου τοῖς ἕξωθεν, ὅτι πνεῦμά ἐστιν ἐν αὐτῷ τῷ φθεγγομένῳ. Διὸ καὶ οὕτως αὐτὸ καλεῖ ^k λέγων· “Ἐκάστῳ δὲ ἢ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον” τὰ B χαρίσματα φανέρωσιν πνεύματος ὀνομάζων. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦτο πρῶτον σημεῖον ἔλαβον, καὶ οἱ ^l πιστοὶ τοῦτο ἐλάμβανον τὸ τῶν γλωσσῶν, καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλείω. Καὶ γὰρ καὶ νεκροὺς ἤγειρον πολλοὶ, καὶ δαίμονας ἤλαυνον, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐθαυματούργουν· καὶ χαρίσματα δὲ εἶχον, οἱ μὲν ἐλάττονα, οἱ δὲ ^m μείζονα. Πλέον δὲ πάντων τὸ τῶν γλωσσῶν ἦν παρ’ αὐ-

¹ CAP. XII. v. 1, 2.

^r Vid. Annot. HOM. XXIX. ^a ὅτι om. F. ^b συμβάντων B. ^c γὰρ om. C. ^d Sic B.D.F. et ex corr. A. ἀναβαλώμεθα Edd. ^e λέγομεν B. et ex corr. D. ^f προσιόντες] Sic Edd. προσήεσαν libri omnes (προσείεσαν B. et ante corr. A.) cum Catena. ^g σαφές F. ^h αἰσθητὸν] + δὲ E. et ex corr. A.C. ⁱ εὐθέως om. E. in marg. C. ^k λέγων om. F. ^l ἀπιστοι B.D. ^m μείζονα omnes. πλείω Edd.

τοῖς χάρισμα· καὶ τοῦτο αἷτιον σχίσματος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐ
παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν
C εἰληφότων. Οἱ τε γὰρ τὰ μείζονα ἔχοντες ^η ἐπῆροντο κατὰ
τῶν τὰ ἐλάττονα κεκτημένων· οὗτοι δ' αὖ πάλιν ἤλγουν, καὶ
τοῖς τὰ μείζονα ἔχουσιν ἐφθόνουν. ^ο Πλέον δὲ πάντων τὸ τῶν
γλωσσῶν ἦν παρ' αὐτοῖς χάρισμα. ^ρ Καὶ τοῦτο προῖων δεί-
κνυσιν αὐτὸς ὁ Παῦλος. Ἐπεὶ οὖν ἐντεῦθεν καιρίαν ἐλάμβανον
^η πληγὴν, διαλυομένης αὐτοῖς τῆς ἀγάπης, πολλὴν σπουδὴν
ποιεῖται, ὥστε αὐτὸ διορθῶσαι. Συνέβη μὲν γὰρ τοῦτο καὶ ἐν
τῇ Ῥώμῃ, ἀλλ' οὐχ οὕτω. Διόπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους
ἐπιστολῇ κινεῖ μὲν αὐτὸ, συνεσκιασμένως δὲ καὶ ἐν βραχεῖ, λέ-
γων οὕτω. ² “Καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν,
D τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει ῥαῖζιν· οὕτως οἱ πολλοὶ
ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς, ἀλλήλων μέλη. Ἐχον-
τες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσαν ἡμῖν διάφορα,
εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· εἴτε δια-
κονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.”
“Ὅτι δὲ καὶ ἐκεῖνοι εἰς ἀπόνοιαν ἐντεῦθεν ⁸ ἐνέπιπτον, ἀρχόμενος
ἠνίξατο τοῦτο, οὕτως εἰπών. ³ “Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος
τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ
δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ ὡς ὁ θεὸς
ἐμέρισε μέτρον πίστεως.” Ἐκείνοις μὲν οὖν· οὐδὲ γὰρ πολὺ τὸ
E νόσημα ἦν τῆς διαστάσεως ^ε καὶ ἀπονοίας· οὕτω διείλεκται·
ἐνταῦθα δὲ μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς· καὶ γὰρ σφοδρὰ τοῦ
πάθους ἦν ἡ νομή. Καὶ οὐδὲ τοῦτο ^ν μόνον αὐτοὺς ἐθορύβει,
ἀλλὰ καὶ μάντις ἦσαν αὐτόθι πολλοὶ, ἅτε Ἑλληνικώτερον τῆς
πόλεως διακειμένης, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο αὐτοὺς
^ω ὑπεσκέλιζε καὶ ἐτάραττε. Διὸ καὶ ἀρχόμενος, πρῶτον τὸ
μέσον μαντείας καὶ προφητείας τίθησι. Διὰ τοῦτο καὶ δια-
κρίσεις ^κ ἔλαβον πνευμάτων, ὥστε διακρίνειν καὶ εἰδέναι, τίς μὲν
ὁ πνεύματι φθεγγόμενος καθαρῷ, τίς δὲ ὁ ἀκαθάρτῳ. Ἐπειδὴ
259 γὰρ αὐτόθεν οὐκ ἦν παρασχεῖν τῶν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν· (43^ο)
προφητεία γὰρ οὐκ ἐν τῷ καιρῷ, ^φ λέγεται, ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ
τῆς ἐκβάσεως παρέχεται τῆς οἰκείας ἀληθείας τὸν ἔλεγχον· ^ς καὶ

² Rom. xii. 4—7.

⁸ Ibid. v. 3.

^η ἐπαίροντο B.F. ἐπείροντο a pr. man. A. ἐπειρῶντο Cat. Mox τὰ om. B.F.
et a pr. man. D. ^ο πλέον δὲ] ὅτι δὲ πλέον C. Aret. Clausula πλέον δὲ
—χάρισμα, erasa in A. inclusa a Sav. Mor. et tacite omissa a Montef.
^ρ καὶ superscript. in C. ^η τὴν πληγὴν A.C. ^ε τάξιν B.D. ⁸ ἐπιπτον C.
^ε καὶ] + τῆς B.D. ^ν μόνον om. A. ^ω ὑπεσκέλιζε B. ^κ ἐλάμβανον C.
^ς καὶ οὐκ ἦν εὐκολον αὐτὴν] οὐτε μὴν εὐκολον προσῆν C. αὐτὴν om. Cat.

οὐκ ἦν εὐκόλον αὐτὴν διαγνῶναι, ^zτίς μὲν ὁ προφητεύων, τίς δὲ ὁ ψευδόμενος· καὶ γὰρ μιὰρὸς ὢν ὁ διάβολος ἐπεισῆι τοῖς προφητεύουσι, ψευδοπροφήτας εἰσάγων ^aὥς δῆθεν τὰ μέλλοντα προλέγοντας καὶ αὐτούς· εἶτα ^bἐπειδὴ τέως ἀνεύθυνα ἦν τὰ λεγόμενα, οὕτω τῶν πραγμάτων ^cἐκβάντων περὶ ὧν προελέγετο, καὶ ῥαδίως παρεκρούετο· τὸν γὰρ ψευδόμενον καὶ τὸν ἀληθεύοντα τὸ τέλος ἤλεγχεν· ^dἵνα δὲ μηδὲ πρὸ τοῦ τέλους ^Bἀπατῶνται οἱ ἀκροαταί, δίδωσιν αὐτοῖς σημεῖον, ὃ καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως ἐδείκνυ τοῦτον κάκεῖνον· καὶ ἐντεῦθεν λαβὼν ἀκολουθίαν καὶ ἀρχὴν, οὕτω καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν χαρισμάτων ἐκβαίνει λόγον, καὶ τὴν φιλονεικίαν διορθοῦται τὴν ^eκαὶ ἐντεῦθεν γινομένην. Τέως μέντοι τοῦ περὶ τῶν μάντεων ἄρχεται λόγου οὕτω λέγων· “ Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί.” πνευματικὰ τὰ σημεία καλῶν, ὅτι ^fμάλιστα ταῦτα ἔργα τοῦ πνεύματος μόνου, οὐδὲν ἀνθρωπίνης ἐπισφαιρούσης σπουδῆς εἰς τὸ τὰ τοιαῦτα θαυματουργεῖν. Καὶ μέλλων περὶ ^Cαὐτῶν διαλέγεσθαι, πρότερον, ὅπερ ἔφην, βτὴν διαφορὰν τῆς μαντείας καὶ τῆς προφητείας τίθησιν, ^hοὕτω λέγων· “ Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἦγεσθε, ἀπαγόμενοι.” ^aὉ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐν τοῖς εἰδώλοις, φησὶν, εἴποτε κατεσχέθη τις ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ ἐμαντεύετο, ὥσπερ ἀπαγόμενος, οὕτως εἴλκετο ὑπὸ τοῦ πνεύματος δεδεμένος, οὐδὲν εἰδὼς ὧν λέγει. Τοῦτο γὰρ μάντεως ἴδιον, τὸ ἐξεστηκέναι, τὸ ἀνάγκην ὑπομένειν, τὸ ὠθεῖσθαι, τὸ ἔλκεσθαι, τὸ σύρεσθαι ὥσπερ μαινόμενον. Ὁ δὲ προφήτης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ διανοίας νηφούσης, ⁱκαὶ σωφροσύνης καὶ ^Dκαταστάσεως, καὶ εἰδὼς ἃ φθέγγεται, ^kἅπαντά φησιν. “ Ὡστε καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως κἀντεῦθεν ^lγινώριζε τὸν μάντιν καὶ τὸν προφήτην.

Καὶ σκόπει πῶς ἀνύποπτον ποιεῖ τὸν λόγον· αὐτοὺς μάρτυρας καλεῖ τοὺς ἐν τῇ πείρᾳ τοῦ πράγματος ^mγενομένους. Ὅτι γὰρ οὐ ψεύδομαι, φησὶν, οὐδὲ ἀπλῶς διασύρω τὰ τῶν ἐθνῶν, ὡς ἐχθρὸς πλάττων, αὐτοὶ ὑμεῖς ⁿμοι μαρτυρήσατε.

^z τίς] καὶ τίς Edd. καὶ deest in omnibus. ^a ὥς om. C. ^b ἐπειδὴ]+ πάλιν C. ^c ἐκβαινόντων C. ^d ἵνα δὲ μηδὲ] Sic B.D.E. et a pr. man. A. ἵνα δὲ μηδὲ C. ἵνα δὲ μὴ F. ἵνα μηδὲ Edd. ^e καὶ om. F. Statim ἐγγιγνομένην Cat. ^f μάλιστα, quod aberat, est in libris omnibus et Cat. ^g Sic omnes. τῆς μαντείας τὴν διαφ. inverso ord. Edd. ^h οὕτω om. B. ⁱ καὶ σωφροσύνης καὶ καταστάσεως] Sic Cat. καὶ σωφροσύνης καὶ καταστάσεως A. C.D.E. καὶ σωφροσύνης καταστάσεως B.F. Hoc edebatur. ^k ἅπαντά φησιν] Sic A.D.E. Edebatur φησὶν ἅπαντα. ἅπαντα, ὡς εἰκὸς C. Aret. ἅπαντα ἅπερ φησιν Cat. φησὶν ἅπαντα ἅπερ φησὶν B.F. ^l γινώριζεσθαι C. et ex corr. A. ^m γενομένους F. ⁿ μοι] με B.D.E. μοι erasum in A. μάρτυρες ἔστε pro μαρτυρήσατε F. testes estis Aret.

Καὶ γὰρ οἶδατε, ὅτε Ἕλληνες ἦτε, πῶς ἀπήγεσθε ἐλκόμενοι τότε. Εἰ δέ τις καὶ τούτους ὡς πιστοὺς ὑπόπτους εἶναι φαίη, Ε φέρε καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν ἵ τοῦτο ὑμῖν ποιήσω φανερόν. Ἐκκουσον γοῦν Πλάτωνος λέγοντος οὕτως· “Ὡς περ οἱ χρησμοδοὶ καὶ οἱ θεομάντις λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν.” Ἐκκουσον ἱ γοῦν καὶ ἐτέρου ποιητοῦ ἱ ταῦτα αὐτὰ ἐνδεικνυμένου. Ἐπειδὴ γὰρ τελεταῖς τισι καὶ μαγανείαις κατέδρησε δαίμονά τις εἰς ἄνθρωπον, καὶ ἐμαντεύετο ἐκεῖνος, ἡ καὶ μαντευόμενος ἑρριπτεῖτο καὶ ἑσπαράττετο, καὶ 260 ἐνέγκειν τοῦ δαίμονος τὴν ὁρμὴν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ’ ἔμελλε διασπώμενος οὕτως ἀπόλλυσθαι, τοῖς τὰ τοιαῦτα μαγανεύουσι φησι·

Λύσατε λοιπὸν, ἄνακτα βροτὸς θεὸν οὐκέτι χωρεῖ
καὶ πάλιν,

Λύσατέ μοι στεφάνους, καὶ μεν πόδας ὕδατι λευκῷ
ῥάνατε, καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε, καὶ γε μολοῖμι.

Ταῦτα ἡ γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα· ἡ καὶ γὰρ ἔστι πολλῷ πλείονα Βεῖπειν· ἀμφοτέρω ταῦτα ἡμῖν ἐνδείκνυται, καὶ τὴν ἀνάγκην ἣν κατεχόμενοι δουλεύουσιν οἱ δαίμονες, καὶ τὴν βίαν ἣν ὑπομένοντες οἱ καθάπαξ ἑαυτοὺς ἐκδόντες αὐτοῖς, ἡ καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐξίστανται φρενῶν. Καὶ ἡ Πυθία δὲ ἀναγκάζομαι γὰρ καὶ ἐτέραν αὐτῶν ἀσχημοσύνην ἐκπομπεῦσαι νῦν, ἡ ἣν καλὸν μὲν ἦν ἡ παρεαθῆναι διὰ τὸ ἡμῖν ἀπρεπὲς εἶναι τὰ τοιαῦτα λέγειν· ὥστε δὲ ἡ σαφέστερον αὐτῶν μαθεῖν τὴν ἡ αἰσχύνην, ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἵνα κἀντεῦθεν μάθητε τὴν παράνοιαν καὶ τὸν πολὺν γέλωτα τῶν τοῖς μάντεσι κεχρημένων. Λέγεται τοίνυν αὕτη C ἡ Πυθία γυνὴ τις οὕσα ἐπικαθῆσθαι τῷ τρίποδί ποτε τοῦ Ἀπόλλωνος, διαιρούσα τὰ σκέλη· εἶθ’ οὕτω ἡ πνεῦμα πονηρὸν κάτῳθεν ἀναδιδόμενον, καὶ διὰ τῶν γεννητικῶν αὐτῆς ἡ διαδύμενον μορίων, πληροῦν τὴν γυναῖκα τῆς μανίας, ἡ καὶ ταύτην τὰς τρίχας λούσαν λοιπὸν ἐκβακχεύεσθαι τε, καὶ ἀφρὸν ἐκ (431) τοῦ στόματος ἀφίεναι, καὶ οὕτως ἐν παροινίᾳ γενομένην τὰ τῆς μανίας φθέγγεσθαι ῥήματα. Ἐοῖδα ὅτι ἡσχύνθητε καὶ

ὅτε] ὅτι F. ὅτι ὅτε B.D. ἡ ὑμῖν τοῦτο *inverso ord.* B.D.F. ἡ γοῦν] δὲ C. ἡ ταῦτα αὐτὰ] Sic B.D.E. et a pr. man. A. ταῦτα αὐτῷ ex corr. A. τὰ αὐτὰ ταῦτα F. πάλιν τὰ αὐτὰ C. τὰ αὐτὰ Edd. ἡ καὶ] εἶτα C. ἡ ἐρριπτεῖτο B. et ante corr. D. ἐρίπτετο F. ἡ ἐσπαράττετο B. ἡ γὰρ om. B. ἡ καὶ γὰρ ἔστι] ἔτι δὲ καὶ ἄλλα C. ἡ καὶ om. B. ἡ ἣν om. B. et a pr. man. D. ἡ παρεαθῆναι B.C.D.E. et ex corr. A. (prius *παρεάθη*) *praetermitti* Aret. *παρελθεῖν* Edd. ἡ σαφ. αὐτῶν μαθεῖν] μαθεῖν αὐτῶν B.D. σαφέστερον in marg. D. ἡ ἀσχημοσύνην B. et ex corr. A. ἡ Folium desideratur in D. usque ad ἄξιον δὲ p. 261 C. ἡ διαδιδόμενον B. διαλύμενον Catena in Act. Apost. p. 269. ἡ καὶ ταύτην] ταύτην δὲ C. ἡ οἶδα ὅτι om. B. post ἀκούσαντες addens οἶδα καὶ γὰρ.

ἡρυνθρίασατε ταῦτα ἀκούσαντες· ἀλλ' ἐκεῖνοι ^hκαὶ μέγα φρονούσι καὶ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ διὰ τὴν μανίαν ταύτην. Ταῦτα οὖν καὶ τὰ ⁱτοιαῦτα ὁ Παῦλος ἅπαντα ^kἀνακινῶν ἔλε- D
γεν· “Οἴδατε, ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.” Καὶ ἐπειδὴ πρὸς εἰδότας διε-
λέγετο, οὐ τίθησι πάντα μετὰ ἀκριβείας, μὴ βουλόμενος αὐτοῖς ἐνοχλεῖν, ἀλλ' ἀναμνήσας μόνον καὶ εἰς ἔννοιαν ἀπάντων αὐτοὺς ⁱἀγαγὼν, ἀπαλλάττεται ταχέως, πρὸς τὸ προκείμενον ἐπει-
γόμενος. Τί δέ ἐστι, “πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα;” Οὗτοι οἱ μάντις πρὸς ἐκεῖνα ἤγοντο ἐλκόμενοι. Εἰ δὲ αὐτὰ ἄφωνα, πῶς ^mἐτέροις ἔχρα; τίνος δὲ ἔνεκεν τοῖς ξοάνοις αὐτοὺς προσῆγεν ὁ δαίμων; Ὡς αἰχμαλώτους καὶ δεσμίους· ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν πλάνην E
πιθανὴν ἐργαζόμενος. Ἵνα γὰρ μὴ δόξη ὁ λίθος ἄφωνος εἶναι, ⁿἐσπούδαζον τοῖς εἰδώλοις προσηλοῦν τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα τὰ αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιγράφηται. Ἄλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα. Ἄλλ' οὐκ ἔθηκε τὰ ἡμέτερα, τὰ τῶν προφητῶν λέγων· καὶ γὰρ 261
δηλα ἦν αὐτοῖς ^oἅπασι, καὶ ἐν αὐτοῖς προεφήτεον, ὡς αὐτοῖς πρέπον ἦν, μετὰ συνέσεως καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ Ρεῖπειν καὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν ἦσαν κύριοι· οὐ γὰρ ἀνάγκη κατεῖχοντο, ἀλλ' ἐξουσίᾳ ἦσαν τετι-
μημένοι. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωνᾶς ἔφυγε, διὰ τοῦτο καὶ Ἰεζεκιὴλ ^qἀνεβάλλετο, διὰ τοῦτο καὶ Ἰερεμίας παρητείτο. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μετὰ ἀνάγκης αὐτοὺς ὤθει, ἀλλὰ συμβουλεύων, παραινῶν, ἀπειλῶν, οὐ σκοτῶν τὴν διάνοιαν. Δαίμονος ^rμὲν γὰρ ἴδιον, τὸ θόρυβον καὶ μανίαν ποιεῖν, καὶ πολὺν τὸν ζόφον· θεοῦ δὲ, τὸ φωτίζειν, καὶ μετὰ συνέσεως διδάσκειν τὰ δέοντα. B

Πρώτη μὲν οὖν ^aαὕτη διαφορὰ μάντεως καὶ προφήτου· δευτέρα δὲ ἑτέρα, ἣν ἐφεξῆς τίθησι, λέγων· ⁴“Διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν.” Εἶτα καὶ ^bἑτέραν· “Καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ.” Ὅταν ^vοὖν ἴδῃς, φησὶ, τινὰ ^wμὴ φθεγγόμενον αὐτοῦ τὸ ὄνομα, ἢ καὶ ἀναθεματίζοντα, ^xνόησον ὅτι μάντις ἐστί. Πάλιν, ὅταν ἴδῃς ἕτερον μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα φθεγγόμενον, νόησον ὅτι πνευματικός ἐστι. Τί

4 v. 3.

^h καὶ om. B. ⁱ τοιαῦτα] + εἰδὼς ex corr. A. ^k ἀναμνήσκων B. ἅπαντα om. C. Aret. ^l ἄγων B.E. et a pr. man. A. ^m Vid. Annot. ⁿ ἐσπούδαζεν F. et ex corr. A. Ita clam edidit Montef. Alterum tumentur Cat. Aret. Mox τὰ αὐτοῦ ex corr. A. ^o ἅπασιν omnes. ἅπαντα Edd. ^p ἰδεῖν B. ^q ἀνεβάλλετο A.B.C.E. Vulgatum est in Catena. ^r μὲν om. B.F. ^s αὕτη δ. omnes. δ. αὕτη Edd. ^t ἑτέραν B.C.E. Cat. ἑτέρα vulgo. ^v οὖν accessit ex omnibus. ^w μὴδὲ F. Cat. Mox τὸ ὄνομα αὐτοῦ Edd. αὐτοῦ τὸ ὄνομα Codd. ^x Verba νόησον ὅτι, quae aberant, in subsidiis omnibus leguntur.

οὖν, φησὶ, περὶ τῶν κατηχουμένων ἂν εἴποιμεν; Εἰ γὰρ οὐδεὶς
 C δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, τί
 ἂν εἴποιμεν περὶ τούτων, ὀνομαζόντων μὲν αὐτοῦ τὸ ὄνομα,
 πνεύματος δὲ ἀπεστερημένων; Ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος
 αὐτῷ νῦν· οὐ γὰρ ἦσαν κατηχούμενοι τότε· ἀλλὰ περὶ πιστῶν
 καὶ ἀπίστων. Τί οὖν; οὐδεὶς δαίμων ὀνομάζει τὸν ὕθεόν;
 οὐχὶ οἱ δαιμονῶντες ἔλεγον, ⁵“Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ;” οὐχὶ Παῦλῳ ἔλεγον, “Οὗτοί οἱ ἄνθρωποι δούλοι τοῦ θεοῦ
 τοῦ ὑψίστου εἰσίν;” Ἀλλὰ μαστιζόμενοι, ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι·
 ἐκόντες δὲ καὶ μὴ ²μαστιγούμενοι, οὐδαμοῦ. Ἀξίον δὲ ἐνταῦθα
 ζητῆσαι, διὰ τί καὶ ὁ δαίμων ταῦτα ἐφθέγγετο, καὶ Παῦλος
 ἐπετίμησε. Τὸν διδάσκαλον ^aτὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος· καὶ γὰρ
 D ^bκαὶ ὁ Χριστὸς ἐπετίμησεν· οὐδὲ γὰρ ἐβούλετο παρ' ἐκείνων
 τὴν μαρτυρίαν ἔχειν. Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ὁ δαίμων ἐποίει
 τοῦτο; Βουλόμενος συγχεῖν τῶν πραγμάτων τὴν τάξιν, καὶ
 ἀρπάσαι τῶν ἀποστόλων τὸ ἀξίωμα, καὶ πείσαι πολλοὺς
 προσέχειν ^dαὐτοῖς· ὅπερ εἰ ἐγεγόνει, ῥαδίως ἂν ἐντεῦθεν ἀξιό-
 πιστοι φανέντες, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπεισέγαγον ἂν. Ἰν'
 οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μηδὲ ἀρχὴν ἢ ἀπάτη λάβῃ, καὶ τὰ
 ἀληθῆ λέγοντας ἐπιστομίζει, ὥστε ἐν τοῖς ψευδέσι μηδ' ὅλως
 τινὰ αὐτοῖς προσέχειν, ^eἀλλὰ καθόλου πρὸς τὰ λεγόμενα παρ'
 E αὐτῶν ἀποφράττειν τὰς ἀκοάς. Δήλους τοίνυν ποιήσας τοὺς
 μάντις καὶ τοὺς ^fπροφήτας ἀπὸ τε τοῦ προτέρου καὶ τοῦ
 δευτέρου σημείου, λοιπὸν περὶ τῶν θαυμάτων διαλέγεται, οὐχ
 ἀπλῶς εἰς τοῦτον ^gπροελθὼν τὸν λόγον, ἀλλ' ὥστε τὴν ἐντεῦ-
 θεν ^hγενομένην διάστασιν ἀνελεῖν, καὶ πείσαι καὶ τοὺς τὸ
 ἔλαττον ἔχοντας μὴ ἀλγεῖν, καὶ τοὺς τὰ μείζονα κεκτη-
 μένους μὴ ἐπαίρεσθαι. Διὸ καὶ οὕτως ἤρξατο· ⁶“Διαιρέσεις
 δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα” καὶ ⁱθεραπεύων
 πρῶτον τὸν τὸ ἔλαττον ἔχοντα χάρισμα, καὶ διὰ τοῦτο (432)
 ἀλγοῦντα. Τίνος γὰρ ἕνεκεν, φησὶν, ἀθυμεῖς; ^kὅτι οὐκ ἔλαβες
 262 ὅσον ἕτερος; Ἀλλ' ἐνόησον ὅτι ^lχάρισμά ἐστι, καὶ οὐκ
 ὀφειλὴ, καὶ παραμυθήσῃ τὴν ὀδύνην. Διὰ τοῦτο εὐθέως ^mοὕτως
 εἶπε· “Διαιρέσεις ⁿδὲ χαρισμάτων εἰσὶ.” Καὶ οὐκ εἶπε,

⁵ Marc. i. 24. Act. xvi. 17.

⁶ v. 4.

ἦ θεόν] ἰν F. Cat. ² μαστιζόμενοι F. Post οὐδαμοῦ, πανταλῶς add. B.
^a τὸν om. F. ^b καὶ om. A.C.F. ^c οὐδὲ] οὐ B. et a pr. man. D. ^d αὐτῷ
 ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^e ἀλλὰ] + καὶ F. ^f ψευδοπρο-
 φήτας ex corr. A. Mox ἀπὸ τε τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πρώτου σ. B. ^g παρελ-
 θὼν C. Ita tacite mutavit Montef. ^h γενομένην F. ⁱ θεραπεύει B. et ex
 corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Statim πρότερον B.D. ^k ὅτι om. F.
^l χάρισμα E. Aret. etiam C. a pr. manu. ^m οὕτως εἶπεν Codd. εἶπεν
 οὕτω Edd. ⁿ δὲ om. A.

σημείων, οὐδὲ θαυμάτων, ἀλλὰ, “χαρισμάτων,” τῷ ὀνόματι τῆς δωρεᾶς πείθων ὁ αὐτὸν μὴ μόνον ἀλγεῖν, ἀλλὰ καὶ χάριν εἶδέναι. Καὶ μετὰ τούτου κακεῖνο λογίζου, ῥησὶν, ὅτι εἰ καὶ τῷ μέτρῳ ἡλάττωσαι τοῦ δοθέντος, τῷ καταξιωθῆναι λαβεῖν ἐκείθεν, ὅθεν καὶ ὁ τὸ πλεόν λαβὼν, ἡτὴν ἴσην ἔχεις τιμὴν. Οὐ γὰρ δήπου ἔχοις ἂν εἰπεῖν, ὅτι ἐκείνῳ μὲν ἡ τὸ πνεῦμα ἐχαρίσατο, σοὶ δὲ ἄγγελος· καὶ γὰρ καὶ σοὶ κακεῖνῳ τὸ πνεῦμα. B Διὸ ἐπήγαγε, “τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.” Ὡστε εἰ καὶ ἐν τῇ δόσει διαφορά, ἀλλ’ οὐκ ἐν τῷ δεδοκότι ὁ διαφορά· ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς πηγῆς καὶ σὺ κακεῖνος ἀρύεσθε. “Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος.” Λιπαίνων ἡ γὰρ τὴν παραμυθίαν, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα προστίθησι. Καὶ ἐτέρῳ πάλιν ὀνόματι καλεῖ τὰς δωρεὰς ταύτας, πλείονα κἀντεῦθεν παραμυθίαν ἐπινοῶν· διὸ καὶ οὕτως εἶπε, “Διαιρέσεις ὁ δὲ διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος.” Ὁ μὲν γὰρ χάρισμα C ἀκούσας, καὶ ἔλαττον λαβὼν, ἴσως ἂν ἀλγήσει· ὁ δὲ διακονίαν, οὐχ ὁμοίως· πόνου γὰρ ἐνδεικτικὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ἰδρῶτος. Τί τοίνυν ἄλγεῖς, φησὶν, εἰ ἕτερον πλείονα ἡ κλονέσαι ἐκέλευσε, σου φεισάμενος; 8 “Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάσιν. Ὡς ἑκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.” Καὶ τί ἐστὶν ἐνέργημα; 2 τί δὲ χάρισμα, φησί; τί δὲ διακονία; Ὁνομάτων διαφοραὶ μόνον, ἐπεὶ πράγματα τὰ αὐτά. Ὁ γὰρ ἐστὶ χάρισμα, τοῦτο ὁ διακονία, τοῦτο καὶ ἐνέργειαν ὁ λέγει. 9 “Τὴν γὰρ διακονίαν σου, φησὶ, πληροφόρησον” καὶ, “Τὴν D διακονίαν μου δοξάζω.” Καὶ Τιμοθέῳ γράφων φησί· “Δι’ ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ὁ ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοί” καὶ Γαλάταις πάλιν ἐπιστέλλων ἔλεγεν· “Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ὁ ἀποστολὴν, ἐνήργησε καμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.” Ὁρᾷς ὅτι οὐδεμίαν διαφορὰν δείκνυσιν ἐν ταῖς δωρεαῖς πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ὁ πνεύματος ἁγίου; οὐ τὰς ὑποστάσεις συναλείφω, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τῆς οὐσίας τὴν ὁμοτιμίαν ἐμφαίνων. Ὅπερ γὰρ τὸ πνεῦμα

7 v. 5. 8 v. 6, 7. 9 2 Tim. iv. 5. Rom. xi. 13. 2 Tim. i. 6. Gal. ii. 8.

ὁ αὐτὸν est in libris omnibus, non in Edd. ῥησὶν] πάλιν C. ἡ τὴν om. F. Statim ἔχει B. et ante corr. D. ἡ τὸ πν. ἐχαρίσατο pro ἐχαρίσατο τὸ πν. omnes. ἡ διαφορά B. ἡ γὰρ om. C. ὁ δὲ om. C.F. Ita Montef. ἡ ἂν om. F. Statim ἀλγήσει B.C.E. et a pr. man. A. ἀλγήσει Edd. ἡ κλονέσαι A.C.D.E. κλονήσαι vulgo. Ὡς ἑκάστῳ—συμφέρον om. F. 2 τί δὲ om. B. in marg. D. καὶ pro δὲ his C.E. ὁ διακονίαν E. Post διακονία addunt καὶ ὁ φησὶν διακονίαν F. Cat. ὁ λέγει] καλεῖ D. ὁ ἀναζωπυρεῖν]+φησὶ E. ὁ ἀποστολὴν]+τῆς περιτομῆς F. ὁ ἁγίου πνεύματος inverso ord. A.B.D.

Εχαρίζεται, τοῦτο καὶ τὸν θεὸν ἐνεργεῖν, τοῦτο καὶ τὸν υἱὸν διατάττειν καὶ παρέχειν φησί. Καίτοιγε εἰ ἔλαττον ἦν τοῦτο ἐκείνου, ἢ ἐκείνο τούτου, οὐκ ἂν οὕτως αὐτὸ τέθεικεν, οὐδ' ἂν βταύτη παρεμυθήσατο τὸν ἀλγοῦντα. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἐτέρῳ τινὶ τρόπῳ αὐτὸν παρακαλεῖ, ἡ τῷ καὶ συμφέρειν αὐτῷ τὸ ἰδοθὲν μέτρον, ^κεἰ καὶ ἔλαττον εἴη. Εἰπὼν γάρ, ἴδιον τὸ αὐτὸ πνεῦμα, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος, καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς, καὶ ταύτῃ αὐτὸν ἀνακτησάμενος, ἐπάγει πάλιν ἐτέραν παράκλησιν, οὕτω λέγων. “Ἐκάστῳ δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον.” Ἰνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, τί γάρ, εἰ καὶ ὁ αὐτὸς κύριος, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς, ἀλλ' ἐγὼ 263 ἔλαττον ἢ ἔλαβον; φησὶν, ὅτι οὕτω συνέφερε. Φανέρωσιν δὲ πνεύματος τὰ σημεῖα καλεῖ, εἰκότως. Ἐμοὶ μὲν γὰρ τῷ πιστῷ δῆλος ὁ πνεῦμα ἔχων ἀπὸ τοῦ βαπτισθῆναι· τῷ δὲ ἀπίστῳ οὐδαμῶθεν ἔσται τοῦτο καταφανές, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῶν σημείων· ὥστε κἀντεῦθεν πάλιν οὐ μικρὰ παραμυθία. Εἰ γὰρ καὶ ὅτ' αὐτὰ χαρίσματα διάφορα, ἀλλ' ἡ ἐνδειξις μία· κἀν γὰρ πολὺ ἔχῃς, κἀν ὀλίγον, ὁμοίως εἴ δῆλος. Ὡστε εἰ τοῦτο σπουδάζεις ἐπιδείξασθαι, ὅτι πνεῦμα ἔχεις, ἀρκούσαν ἔχεις τὴν Β ἀπόδειξιν. Ὅταν οὖν καὶ εἰς ὁ δεδοκῶς ἦ, καὶ χάρισμα τὸ δοθὲν, καὶ ἡ φανέρωσις κἀντεῦθεν ^ρ γίνηται, καὶ τοῦτο μᾶλλον σοι συμφέρῃ, μὴ ἄλγῃ ὥς καταφρονηθεῖς. Οὐ γὰρ ἀτιμάζων ^ρ σε, οὐδὲ καταδεέστερον ἐτέρου ἀποφαίνων ἐποίησεν, ἀλλὰ φειδόμενός σου, καὶ τὸ λυσιτελές σοι σκοπῶν. Τὸ γὰρ μείζον λαβεῖν ^τ τὸν οὐ δυνάμενον ἐνεργεῖν, τοῦτο καὶ ἀσύμφορον καὶ βλάβην ἔχον καὶ ἀθυμίας ἄξιον.

10 “Ὡς μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ^σ ἐτέρῳ δὲ (433) πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.” ^ι Ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ ταύτην ποιεῖται τὴν προσθήκην, “ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι,” λέγων, καὶ “κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα;” Οἶδε γὰρ μεγάλην οὔσαν τὴν ἐντεῦθεν παράκλησιν. 11 “Ἄλλῳ ^ν δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ ^ω προφητεῖαι, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἐτέρῳ δὲ γένη

10 v. 8, 9.

11 v. 10.

^ι ἐκείνο τούτου] δεύτερον τοῦτο ἐκείνο B. ^ε ταῦτα F. ^η τὸ B.C.E.
^ι δοθὲν] + αὐτῷ B. ^κ εἰ καὶ εἴ. εἴη] κἀν εἴ. ἦν B. ^λ ὅτι om. B.D. ^μ ὁ om.
A.B.D. et a pr. man. E. ^ν ἔλαβα F. ^ο τὰ om. B.D. ^ρ γίνεται
Veron. Sav. ἴσ. γίνηται Sav. marg. γίνηται C.E. et ex corr. A. receptum a
Montef. Mox συμφέρει B. et a pr. man. A. ^ρ σε] + ὁ θεὸς Edd. repug-
nantibus libris. ^τ τὸν om. C.E.F. Mox τοῦτο καὶ βλ. ἔχει καὶ ἀσύμφορον
καὶ ἀθ. ἄξιον B. ^σ ἐτέρῳ δὲ π. ἐν τῷ αὐτῷ πν. om. B.D. Mosq. 7. ^ι ὅρα F.
^ν δὲ] + καὶ F. ^ω προφητεῖα hic et alibi F. Mosq. 7.

γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεία γλωσσῶν.” Ἐπειδὴ ^z γὰρ ἐν τούτῳ μέγα ἐφρόνουν, διὰ τοῦτο αὐτὸ ὕστερον τέθεικε, καὶ ἐπήγαγε· ¹² “ Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ^γ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Τὸ φάρμακον τὸ καθολικὸν τῆς παραμυθίας, τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης, ἐκ τῶν αὐτῶν θησαυρῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν ναμάτων πάντας λαμβάνειν. Διὸ καὶ συνεχῶς ἐπαντλῶν D τῷ ῥήματι τούτῳ, τὴν δοκοῦσαν ἀνωμαλίαν εἶναι ἐξισοῖ καὶ παραμυθεῖται. Καὶ ἀνωτέρω μὲν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα δείκνυσι χορηγοῦντα τὰ χαρίσματα· ἐνταῦθα δὲ τὸ πνεῦμα εἰπὼν ἠρέσθη, ἵνα μάθης κἀντεῦθεν πάλιν τὴν αὐτὴν ἀξίαν οὔσαν. Τί δέ ἐστι, “ λόγος σοφίας;” Ὁν εἶχεν ὁ Παῦλος, ὃν εἶχεν Ἰωάννης ὁ υἱὸς τῆς βροντῆς. Τί δέ, “ λόγος γνώσεως;” Ὁν εἶχον οἱ πολλοὶ τῶν πιστῶν, γινώσκιν μὲν ἔχοντες, διδάσκειν δὲ οὕτως οὐ δυνάμενοι, οὐδὲ εἰς ἕτερον εὐκόλως ἐξενεγκεῖν, ἅπερ ἤδεσαν. “ Ἐτέρῳ δὲ πίστις” πίστιν E οὐ ταύτην ^z λέγων τὴν τῶν δογμάτων, ἀλλὰ τὴν τῶν σημείων, περὶ ἧς ^a φησιν· ¹³ “ Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, ^b μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται.” Καὶ οἱ ἀπόστολοι δὲ περὶ αὐτῆς ἠξίουσαν λέγοντες, “ Πρόσθες ἡμῖν πίστιν.” Αὕτη γὰρ μήτηρ τῶν σημείων ἐστίν. Ἐνεργήματα δὲ δυνάμεων ^c κεκτηῖσθαι, καὶ χαρίσματα ἰαμάτων, οὐκ ἔστι ^d ταῦτόν. Ὁ μὲν γὰρ ἔχων ^e χάρισμα ἰαμάτων, ἐθεράπευε μόνον· ὁ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων κεκτημένος, καὶ ἐτιμωρεῖτο. Δύναμις γάρ ἐστιν οὐ τὸ ἰάσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κολάσαι, ὥσπερ ὁ Παῦλος ἐπήρωσεν, ὥσπερ ὁ Πέτρος ἀνεῖλεν. 264 “ Ἄλλω δὲ προφητεῖαι, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων.” Τί ἐστι, “ διακρίσεις πνευμάτων;” Τὸ εἰδέναι τίς ὁ πνευματικὸς, καὶ τίς ὁ μὴ πνευματικὸς· τίς ὁ προφήτης, καὶ τίς ὁ ἀπατεῶν· ὃ ^f καὶ Θεσσαλονικεῦσιν ἔλεγε, ¹⁴ “ Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δὲ ^g δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.” Καὶ γὰρ πολλὴ τότε τῶν ψευδοπροφητῶν ἦν ^h ἡ φορὰ, τοῦ διαβόλου φιλονεικοῦντος παρυνποστῆσαι τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος. “ Ἄλλω δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεία γλωσσῶν.” Ὁ μὲν γὰρ ἤδει ⁱ τὸ τί ἔλεγεν αὐτὸς, ἐτέρῳ δὲ ἐρμηνεύσαι οὐκ ἠδύνατο· B ὁ δὲ καὶ ἀμφοτέρω ταῦτα ἐκέκτητο, ἢ τούτων θάτερον. Ἐδό-

¹² v. 11.¹³ Matth. xvii. 20. Luc. xvii. 5.¹⁴ 1 Thess. v. 20, 21.

^z γὰρ om. C. Aret. Statim μέγα ἐν τούτῳ hoc ordine C.E. ^γ ἐν] τὸ ἐν B. ^z λέγω C.E. Aret. ^a φησιν, ἐὰν ἔχητε] ὁ Χριστὸς, ἐὰν ἔχητε, φησιν C. Aret. In vulgata lectione ὁ Χριστὸς ante φησιν clam invexit Montef. repugnantibus libris. ^b μετάβηθι] + ἐντεῦθεν B.D. ^c κεκτηῖσθαι om. F. ^d ταῦτόν omnes. τὸ αὐτὸ Edd. ^e χαρίσματα B.D.F. ^f καὶ, quod aberat, est in B.C.D.F. ^g δοκιμάζετε C.E.F. et a pr. man. A. δοκιμάζοντες Edd. ^h Vid. Annot. ⁱ τὸ om. F.

κει δὲ τοῦτο χάρισμα μέγα εἶναι, ἐπειδὴ καὶ πρῶτον αὐτὸ ἔλαβον οἱ ἀπόστολοι, καὶ παρὰ Κορινθίαις οἱ πλείους τοῦτο ἐκέκτηντο· ὁ δὲ τῆς διδασκαλίας λόγος οὐχ οὕτω. ^κ Διὸ ἐκεῖνο μὲν πρῶτον τίθησι, ^ι τοῦτο δὲ ἔσχατον. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δι' ἐκεῖνο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, καὶ προφητεῖαι, καὶ ἐνεργήματα δυνάμεων, καὶ γένη γλωσσῶν, καὶ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν. Οὐδὲν γὰρ ^μ τούτου ἴσον· διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹⁵ “Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Καὶ τῷ ^ν Τιμοθέῳ ἐπέστελλε λέγων “Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ· μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος.” Ὁρᾷς πῶς καὶ χάρισμα αὐτὸ καλεῖ; Εἴτα ἦν ὁ ἀνωτέρω τέθεικε παραμυθίαν εἰπὼν, “τὸ αὐτὸ πνεῦμα,” ταύτην ^ρ καὶ ἐνταῦθα τίθησι λέγων “Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται.” Οὐ παραμυθεῖται δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιστομίζει τὸν ἀντιλέγοντα ^α ἐνταῦθα λέγων, “διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται.” Δεῖ γὰρ καὶ ἐπιστύφειν, οὐχὶ θεραπεύειν μόνον, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ποιεῖ, ὅταν ^δ λέγῃ “Σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ;” Οὕτως καὶ ἐνταῦθα, “διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται.” Καὶ ὁ τοῦ πατρὸς ἦν, τοῦτο καὶ τοῦ πνεύματος ἔδειξεν ὄν. “Ὡςπερ γὰρ περὶ αὐτοῦ φησιν, “Ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ πνεύματος· “Πάντα ^ε δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Ἄλλ' ἐνεργούμενον, φησὶν, ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Ἄλλ' οὐδαμοῦ τοῦτο εἶρηκεν, ἀλλὰ ἐσὺ πλάττεις. Ὅταν γὰρ λέγῃ, “ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι,” περὶ ⁽⁴³⁴⁾ ἀνθρώπων ^ν λέγει· οὐ ^ω δήπου μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πνεῦμα ^α ἀριθμεῖ, καὶ μυριάκις ἥς παραπαίων, καὶ μυριάκις ἐμαινόμενος. Ἐπειδὴ ^γ γὰρ εἶπε, “διὰ τοῦ πνεύματος,” ἵνα τὸ, διὰ, τοῦτο μὴ νομίσῃς ἐλαττώσεως εἶναι, μηδὲ τοῦ ἐνεργεῖσθαι, ἐπήγαγεν, ^z ὅτι ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα, οὐκ ἐνεργεῖται, καὶ ^α ἐνεργεῖ ὡς βούλεται, οὐ καθὼς κελεύεται. Καθάπερ γὰρ περὶ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς λέγει, ¹⁷ ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ὁμοίως καὶ περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι οὗς θέλει ζωοποιεῖ· οὕτω καὶ περὶ

15 1 Tim. v. 17. iv. 13, 14.

16 Rom. ix. 20.

17 Joan. v. 21.

^κ διὸ] + καὶ A. ^ι τοῦτο δὲ ἔσχατον] Sic omnes. ὑστερον δὲ τοῦτο Edd. ^μ τούτου a pr. man. B. τούτων A.C.D.E. hie Aret. ^ν Τιμοθέῳ] + δὲ F. Statim ἐπιστέλλων ἔλεγεν B. ^ο ἀνω F. ^ρ καὶ om. F. ^α ἐνταῦθα] + δὲ (ex corr. δὴ) A. ^ε δὲ om. E. ^ε ἐν] τὸ ἐν B.D. et ex corr. A. ^ν σὺ] + τοῦτο Edd. τοῦτο om. B.C.D.E.F. ^ν λέγει] τοῦτο λέγει Edd. τοῦτο deest in omnibus. ^ω δήπου] + δὲ C.F. ^α ἀριθμεῖς B. Aret. ἀριθμήσεις F. ^γ γὰρ] δὲ C. ^z ὅτι om. B.D. ^α ἐνεργεῖ om. F.

τοῦ πνεύματος, ἀλλαχοῦ ^b μὲν ὅτι μετ' ἐξουσίας πάντα ἐργάζεται, καὶ τὸ κωλύον οὐδέν· τὸ γὰρ, ¹⁸ “Ὅπου θέλει πνεῖ,” εἰ καὶ περὶ τοῦ ἀνέμου εἴρηται, ^d τούτου ἐστὶ κατασκευαστικόν· ²⁶⁵ ἐνταῦθα δὲ, ὅτι πάντα ἐνεργεῖ καθὼς βούλεται. Καὶ ἐτέρωθεν δὲ ὅτι οὐχὶ τῶν ἐνεργουμένων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ἐνεργούντων, μάνθανε. “Τίς γὰρ οἶδε, ^e φησὶ, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.” Ὅτι δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, τουτέστιν, ἡ ψυχὴ, οὐ δεῖται ἐνεργείας, ἵνα ^f εἰδῇ τὰ ἐαυτῆς, παντί που δῆλον. Οὐκοῦν οὐδὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἴνα εἰδῇ τὰ τοῦ θεοῦ. Οὕτω γὰρ, φησὶ, τὰ τοῦ θεοῦ οἶδεν ἀπόρρητα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἀπόρρητα τὰ ἐαυτῆς. Εἰ δὲ ^h εἰς τοῦτο οὐκ ἐνεργεῖται, ^B πολλῶ μᾶλλον τὸ ἐπιστάμενον τοῦ θεοῦ τὰ βάθη, καὶ οὐκ ἐνεργούμενον ⁱ εἰς τοῦτο, εἰς τὸ δοῦναι χαρίσματα τοῖς ἀποστόλοις ἐνεργείας οὐκ ἂν ἐδεήθη. Χωρὶς δὲ τούτων κάκεῖνο, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ἐρῶ καὶ νῦν. Ποῖον δὲ τοῦτο; “Ὅτι εἰ ἔλαττον τὸ πνεῦμα καὶ ἐτέρας οὐσίας, ^k οὐδὲν ὥνησεν ἡ παραμυθία, οὐδὲ ^l τὸ ἀκοῦσαι, “τὸ αὐτὸ πνεῦμα.” Ὁ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν μεγίστην ἂν ταύτην σχοίη παραμυθίαν, ὅτι αὐτὸς ^m αὐτῷ ἔδωκεν· ὁ δὲ παρὰ τοῦ δούλου, τότε μᾶλλον ἀλγεῖ, ὅταν τοῦτό τις αὐτῷ ⁿ προενέγκῃ. Ὡστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ τῆς δουλικῆς, ἀλλὰ τῆς βασιλικῆς ^C οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅδιό καθάπερ αὐτοὺς παρεμυθήσατο εἰπὼν, ὅτι “Διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων, ὁ δὲ αὐτὸς θεός·” οὕτω καὶ ἀνωτέρω εἰπὼν, “Διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα·” καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν εἰπὼν, “Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ ^p ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται.”

^q Μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ^r φησὶ, μηδὲ ἀλγῶμεν λέγοντες, διὰ τί τὸ ἔλαβον καὶ τὸ οὐκ ἔλαβον; μηδὲ εὐθύνας ἀπαιτῶμεν τὸ

¹⁸ Ibid. iii. 8.

^b μὲν] + οὐ καὶ C. ^c ἐργάζεται Codd. ποιεῖ Edd. Post ἐργάζεται add. φησὶ C. ^d τούτου ἐστὶ] τουτέστιν B.D. et a pr. man. A. ἀλλὰ ἔστιν ex corr. A. ^e φησὶ om. F. ^f ἵνα εἰδῇ] ἐνεργείας χρῆζει πρὸς τὸ εἰδέναι C. Aret. ^g εἰς erasum in A. Post ἐνεργεῖται, ψυχὴ add. F. ^h εἰς τοῦτο om. C. Ita tacite Montef. ⁱ οὐδὲν] + ἂν ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^j τὸ om. D.E. et a pr. man. A. οὐδὲ vel οὐδὲ τὸ σρας. in B. ^k αὐτὸ B.D. ^l Vid. Annot. ^m διό καθάπερ] Sic Codd. διόπερ καθὰ Veron. διόπερ καθάπερ Sav. Mor. Ben. Statim παρεμυθήσατο αὐτοὺς inverso ord. Edd. repugnantibus libris. ⁿ ἐν] τὸ ἐν F. et ex corr. A. ^q HΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπιζητεῖν, τίνας ἔρεκεν οἱ μὲν πλουτοῦσιν, οἱ δὲ πένονται, ἀλλ' ἀποδιδόναι τὰ τοιαῦτα τῷ ἀκαταλήπτῳ καὶ τῇ κρίσει τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιλέγειν ἐπὶ πᾶσι, τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ ἄβυσσος πολλή. Veron. ^r φησὶ] καὶ ἡμεῖς C.

Δ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Εἰ γὰρ οἶδας, ὅτι ἀπὸ κηδεμονίας ἐχαρί-
 σατο, ^αἐννοήσας ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς κηδεμονίας καὶ τὸ μέτρον
 ἔδωκε, στέργε καὶ χαίρε ὑπὲρ ὧν ἔλαβες· ^ικαὶ μὴ δυσχέraitνε
 ὑπὲρ ὧν οὐκ εἴληφας, ἀλλὰ καὶ ^οὁμολόγει χάριν, ὅτι μὴ μείζονα
 ἔλαβες τῆς δυνάμεως τῆς σῆς. Εἰ δὲ ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐ
 χρή περιεργάζεσθαι, πολλῶ μᾶλλον ἐν τοῖς σαρκικοῖς, ἀλλ'
 ἡσυχάζειν, καὶ μὴ ^ωἀλύειν, διὰ τί ὁ δεῖνα πλούσιος, ^ικαὶ ὁ
 δεῖνα πένης. Μάλιστα μὲν γὰρ οὐχ ἕκαστος ἀπὸ θεοῦ
 Επλουτεῖ, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς καὶ πλεο-
 νεξίας. Ὁ γὰρ κελεύσας μὴ πλουτεῖν, πῶς ἂν ἔδωκεν ὅπερ
 ἐκώλυσε ^υμὴ λαβεῖν; Ἰνα δὲ ἐκ πλείονος ἐπιστομίσω τῆς
 περιουσίας τοὺς ὑπὲρ τούτων ἀντιλέγοντας ἡμῖν, φέρε ἀνωτέρω
 τὸν λόγον ἀγάγωμεν, ἡνίκα παρὰ τοῦ θεοῦ ὁ πλοῦτος ἐδίδοτο,
 καὶ ἀπόκριναί μοι· τίνος ἔνεκεν ὁ Ἀβραὰμ ἐπλούτει, ὁ δὲ
 Ἰακώβ ^ικαὶ ἄρτου ἐδείτο; Οὐχὶ δίκαιος καὶ οὗτος ἦν, καὶ
 ἐκεῖνος; οὐχὶ ὁμοίως περὶ τῶν τριῶν φησιν, “Ἐγὼ ὁ θεὸς
 Ἀβραὰμ· ^ακαὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ; Διὰ τί τοίνυν ὁ μὲν
 266 ἐπλούτει, ὁ δὲ ἐθήτεue; μᾶλλον δὲ διὰ τί ὁ μὲν Ἡσαὺ
 ἐπλούτει ἄδικος ὢν καὶ ἀδελφοκτόνος, οὗτος δὲ ἐν δουλείᾳ
 ἦν χρόνον τοσοῦτον; Διὰ τί πάλιν ὁ μὲν Ἰσαὰκ μετὰ ἀδείας
 ἔζησε τὸν ἅπαντα χρόνον, ὁ δὲ Ἰαβώβ ἐν μόχθοις καὶ ταλαι-
 πωρίαις· διὸ καὶ ἔλεγε, ²⁰“Μικραὶ καὶ πονηραὶ αἱ ἡμέραι
 μου.” Διὰ τί ὁ μὲν Δαυὶδ προφήτης ὢν καὶ βασιλεὺς,
 καὶ αὐτὸς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν πόνοις ἔζησεν, ὁ δὲ Σο-
 λομῶν ὁ υἱὸς ^βὁ τούτου τεσσαράκοντα ἔτη πάντων ἀνθρώ-
 πων ἀδεέστερον ^γδιήγεν, εἰρήνης ἀπολαύων βαθείας, δόξης,
 τιμῆς, καὶ τρυφῆς ἅπαν ^δἐπιὼν εἶδος; Τί ^εδήποτε καὶ ἐν τοῖς
 Β προφήταις ὁ μὲν μειζόνως, ὁ δὲ ἑλαττόνως ἐθλίβετο; Ὅτι
 ἐκάστῳ οὕτω συμφέρον ἦν. Διὸ καὶ ἐκάστῳ ἐπιλέγειν χρή, (435)
 21 “Τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή.” Εἰ γὰρ τοὺς μεγάλους
 ἐκείνους καὶ θαυμαστὸς οὐχ ὁμοίως ἐγύμναζεν ὁ θεὸς, ἀλλὰ τὸν
 μὲν διὰ πενίας, τὸν δὲ διὰ πλούτου, καὶ τὸν μὲν δι’ ἀνέσεως,
 τὸν δὲ διὰ θλίψεως, πολλῶ μᾶλλον ἐνὺν ταῦτα ἐννοεῖν χρή.
 Μετὰ δὲ τούτου κακεῖνο λογίζεσθαι ^ηδεῖ, ὅτι πολλὰ τῶν

19 Exod. iii. 6.

20 Gen. xlvii. 9.

21 Psal. xxxv. 7.

^α ἐννοήσας] καὶ ἐνοήσας (sic) F. ^ι καὶ om. B. et a pr. man. D. ^ο ὁμο-
 λόγει B.C.D.E. ὁμολόγει Edd. μὴ post ὅτι om. A.B. ^ω ἀλύειν] πολυ-
 πραγμονεῖν C. et Reg. apud Montef. qui ita edidit. ^ι καὶ ὁ δεῖνα] Sic C.E.
 ὁ δεῖνα F. ὁ δεῖνα δὲ Edd. ^υ μὴ om. F. ^ι καὶ om. E. ^α καὶ ὁ θεὸς
 Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ C.E. et ex corr. D. ^β ὁ om. C. αὐτοῦ pro ὁ
 τούτου B. ^γ διήγαγεν F. ἤγαγεν B. et a pr. man. D. ^δ μετιὼν C.E.
^ε ὁ δὴποτε] + οὖν C. ^ε ἑλαττον F. ^η νῦν om. B.C.D. Post ἐννοεῖν, ἀρτίως
 addunt B.D. ^η δεῖ] χρή A.D. In B. haec μετὰ δὲ — δεῖ (vel χρή) absunt.

συμβαινόντων οὐ κατὰ τὴν αὐτοῦ γίνεται γνώμην, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κακίας. Μὴ τοίνυν λέγε, διὰ τί ὁ μὲν πλούσιος φαῦλος ὢν, ὁ δὲ πένης δίκαιος ὢν; Μάλιστα μὲν γὰρ καὶ C τούτων ἔστι δοῦναι λόγον, καὶ εἰπεῖν, ὅτι οὔτε ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς πενίας ἔχει ^ιτι βλάβος, ἀλλὰ ^κκαὶ μείζονα προσθήκην ^ιεὐδοκιμήσεως, καὶ ὁ ^μκακὸς ἐφόδιον τιμωρίας τὸν πλούτον, ἂν μὴ μεταβάληται, ^νκέκτηται· καὶ πρὸ τῆς κολάσεως δὲ πολλάκις κακῶν αἴτιος αὐτῷ γέγονεν ὁ πλούτος πολλῶν, καὶ εἰς μυρία ἤγαγε βάραθρα. Ὁ δὲ θεὸς ἀφίησιν, ὁμοῦ τε δεικνὺς τὸ αὐτεξούσιον τῆς προαιρέσεως, ὁμοῦ τε τοὺς ἄλλους παιδεύων μὴ μαίνεσθαι μηδὲ λυττᾶν περὶ τὰ χρήματα. Τί οὖν, ὅταν πονηρὸς τις ὢν πλουτῇ, καὶ μηδὲν πάσχει δεινόν, φησὶν; ^αἌν μὲν γὰρ ἀγαθὸς ὢν πλουτῇ, δικαίως· ἂν δὲ D ^οπονηρὸς, τί ἐροῦμεν; Ὅτι καὶ ταύτῃ ἐλεεινός. Πλούτος γὰρ πονηρία ^ρπροσγενόμενος ἐπιτρίβει τὸ πάθος. Ἄλλ' ἀγαθὸς ἔστι, καὶ πένεται. Ἄλλ' οὐδὲν βλάπτεται. Ἀλλὰ πονηρὸς ἔστι, καὶ πένεται. Οὐκοῦν δικαίως καὶ κατ' ἀξίαν, μᾶλλον δὲ καὶ χρησίμως αὐτῷ. Ἄλλ' ὁ δεῖνα, φησὶ, παρὰ προγόνων ἐδέξατο ^ιπλούτον, καὶ σκορπίζει τοῦτον εἰς πόρνas καὶ παρασίτους, καὶ οὐδὲν πάσχει δεινόν. ^τΤί φῆς; πορνεύει, καὶ λέγεις, οὐδὲν πάσχει δεινόν; μεθύει, καὶ νομίζεις αὐτὸν τρυφᾶν; εἰς οὐδὲν δέον δαπανᾷ, καὶ ζηλωτὸν ^σαὐτὸν εἶναι φῆς; E καὶ τί χεῖρον γένοιτ' ἂν ^ιτούτου τοῦ τὴν ψυχὴν λυμαινομένου; Σὺ ^νδὲ, εἰ μὲν τὸ σῶμα διέστραπτο καὶ πεπήρωτο, μυρίων ἂν ἔφης ἄξιον ^ωαὐτὸν εἶναι δακρύων· τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ πᾶσαν πεπηρωμένην ὀρώων, καὶ ^xμακάριον νομίζεις; Ἄλλ' οὐκ αἰσθάνεται, φησί. Καὶ ^νδὲ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο πάλιν ἐλεεινός, ὥσπερ οἱ παραπαίοντες. Ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς, ὅτι νοσεῖ, καὶ τὸν ἱατρὸν ἐπιζητήσκει πάντως, καὶ φαρμάκων ἀνέξεται· ὁ δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δυνήσεται. Τοῦτον οὖν μακαρίζεις, εἰπέ μοι; Ἄλλ' οὐδὲν θαυμαστόν· φιλοσοφίας γὰρ οἱ πλείους ἄπειροι. Διὰ τοῦτο τὴν ἐσχάτην ^zτίνομεν 267 δίκην, κολαζόμενοι, καὶ οὐδὲ ἀπαλλαττόμενοι ^ατῆς τιμωρίας· διὰ τοῦτο θυμοὶ καὶ ἀθυμῖαι καὶ θόρυβοι διηνεκεῖς, ἐπειδὴ

^ι τι om. A. ^κ καὶ om. F. ^ι εὐδοκ.] ἀπὸ τῆς εὐδοκ. C.E. et in marg. D. ex probatione Aret. ^μ κακὸς] ἄδικος B. ^ν κέκτηται] ἂ κέκτηται A.B.C. D.E. Aret. Ita edebatur ante Sav. qui tacite correxit. ^ο πονηρὸς] κακὸς B.D. ^ρ προσγενόμενος A.C.D.E.F. προσγινόμενος Edd. ^ι τὸν πλούτον E. ^τ τί φῆς—δεινόν; om. B.F. et a pr. man. D. ^σ αὐτὸν om. B.D. ζηλωτὸν —φῆς] νομίζεις αὐτὸν ζηλωτὸν εἶναι Edd. repugnantibus libris. ^ε τούτου τοῦ] τοῦ οὗτω F. ^ν δὲ] μὲν C. ^ω αὐτὸν ante ἄξιον transp. B. ante ἔφης Edd. ^x μακάριον] +εἶναι B.D. ^ν δι' αὐτὸ] διὰ τοῦτο B.F. ^z τίνομεν E. et a pr. man. A. ^α τῆς om. E.

βίον ἄλυπον δείξαντος ἡμῖν τοῦ θεοῦ, τὸν τῆς ἀρετῆς, ἡμεῖς ταύτην ἀφέντες, ἑτέραν τέμνομεν ὁδὸν τὴν τοῦ πλούτου καὶ τῶν χρημάτων, τὴν μυρίων γέμουσαν κακῶν. Καὶ ταυτόν ποιούμεν, ὥσπερ ἂν εἴ τις σωμάτων οὐκ εἰδὼς διακρίνειν κάλλος, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῖς ἱματίοις τιθέμενος καὶ τῷ περικειμένῳ κόσμῳ, τὴν μὲν ὡραίαν γυναῖκα καὶ φυσικὸν κάλλος κεκτημένην B ἰδὼν παραδράμοι· τὴν δὲ αἰσχροὺς καὶ δυσειδῆ καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρον, καλὰ ἱμάτια ἔχουσαν θεασάμενος, γυναῖκα ^b ἀγάγοιτο. Τοιοῦτόν τι καὶ νῦν περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ ^c τὴν κακίαν πάσχουσιν οἱ πολλοί, τὴν μὲν αἰσχροὺς φύσει προσιέμενοι διὰ τὸν ἔξωθεν αὐτῆς κόσμον, τὴν δὲ ὡραίαν καὶ εὐμορφον ἀποστρεφόμενοι διὰ τὸ γυμνὸν αὐτῆς κάλλος, ^d δι' ὃ μάλιστα αὐτὴν ἐλέσθαι ἐχρῆν.

Διὰ τοῦτο αἰσχύνομαι, ὅτι παρ' Ἑλλησι μὲν τοῖς ἀνοήτοις εἰσὶν οἱ ταῦτα φιλοσοφούντες, εἰ καὶ μὴ πράγμασιν, ἀλλὰ C τῇ γνώμῃ γοῦν τέως, καὶ εἰδότες τὸ τῶν ^e παρόντων ἐπὶ κληρὸν παρ' ἡμῖν ^f δὲ ἔνιοι οὐδὲ ταῦτα ἐπίστανται, ἀλλὰ καὶ τὴν κρίσιν αὐτὴν διεφθαρμένην ἔχουσι, καὶ ταῦτα ἄνω καὶ κάτω τῆς γραφῆς ἐπαδούσης ἡμῖν καὶ λεγούσης· ²² “Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν κύριον δοξάζει.” “Φόβος κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέβαλε.” “Τὸν θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος.” “Μὴ παραζήλου ^g ἐν πονηρευομένοις.” “Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος.” “Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου.” Ταῦτα γὰρ καὶ D τὰ τοιαῦτα καθ' ἐκάστην ἀκούοντες τὴν ἡμέραν, ἔτι τῇ γῇ ^h προσηλώμεθα. Καὶ καθάπερ παιδία ἀμαθῆ συνεχῶς τὰ στοιχεῖα μαθάνοντα, ἐπειδὴν διεσπαρμένως ἐξετάζεται περὶ τῆς ἐκείνων τάξεως, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρου λέγοντα πολὺν κινεῖ τὸν γέλωτα· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ⁱ μὲν ἐνταῦθα κατὰ τάξιν (436) αὐτὰ ^j ὑμῖν καταλέξωμεν, ὅπως δὴ ποτε παρακολουθεῖτε· ὅταν δὲ ἔξω διεσπαρμένως ὑμᾶς ἐρωτήσωμεν, ποῖα μὲν πρῶτα, ποῖα δὲ ^k δεύτερα τῶν πραγμάτων τάττειν ἄξιον, καὶ τίνα μετὰ τίνα, οὐκ εἰδότες εἰπεῖν, καταγέλαστοι γίνεσθε. * Ἡ οὐ πολλοῦ γέλωτος, εἰπέ μοι, ἀθανασίαν ^l προσδοκῶντας, καὶ τὰ ἀγαθὰ,

²² Psal. xiv. 4. Sirac. xxv. 14. Eccl. xii. 13. Psal. xxxvi. 1. xlviii. 17. Esai. xl. 6.

^b ἀγοιτο B.D.F. ^c τὴν om. F. ^d δι' δ] + καὶ B. ^e παρόντων] πραγμάτων Veron. ^f δὲ, quod aberat, est in A.C.D.E.F. Statim ἔνιοι οὐδὲ om. E. ^g ἐν τοῖς πον. A. receptum a Sav. Mor. Ben. Statim μηδὲ φοβοῦ C.E. et ex corr. D. ^h Sic A.B.C.D.E. προσηλούμεθα vulgo. ⁱ ἐτέρου B.C.D.E. et a pr. man. A. Ita etiam Veron. ἐτέρων Sav. cet. ^j μὲν, quod aberat, est in C.E.F. μὲν] + γὰρ C. ^k ὑμῖν, quod vulgo abest, receptum ex omnibus. ^l ὕστερα F. ⁿ προσδοκῶντες F. et ante corr. A.

ἂ οὔτε ὀφθαλμοὺς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν Ε
 ἀνθρώπου ἀνέβη, περὶ τῶν ἐνταῦθα μενόντων φιλονεικεῖν, καὶ
 ζηλωτὰ ὁ αὐτὰ εἶναι νομίζειν; Εἰ γὰρ ἔτι ταῦτα χρεῖαν ἔχεις
 μαρθάνειν, ὅτι οὐδὲν μέγα ῥ. πλοῦτος, ὅτι σκιά τὰ παρόντα
 καὶ ὄναρ, ὅτι καπνοῦ δίκην διαλύεται καὶ ἀφίπταται, ἔξω τῶν
 ἀδύτων στηθὶ τέως, ἐν τοῖς ἠ. προπυλαίοις μένε· οὔπω γὰρ
 τῆς εἰσόδου τῆς πρὸς τὰ ἄνω βασιλεία ἄξιος γέγονας. Εἰ
 γὰρ τὴν φύσιν αὐτῶν διακρίνειν οὐκ οἶσθα τὴν ἄστατον καὶ
 διηνεκῶς ῥέουσιν, πότε αὐτῶν ὑπεριδεῖν δυνήσῃ; Εἰ δὲ ῥ. λέγεις
 εἰδέναι, παῦσαι πολυπραγμονῶν καὶ περιεργαζόμενος, τί δήποτε
 ὁ δεῖνα πλούσιος, καὶ ὁ δεῖνα πένης. Ταῦτόν γὰρ ποιεῖς ταῦτα
 ἐρωτῶν, ὡς ἂν εἰ περιῖων ἐπυνθάνου, τί δήποτε ὁ δεῖνα λευκὸς καὶ 268
 ὁ δεῖνα μέλας, ἢ ὁ δεῖνα γρυπὸς καὶ ὁ δεῖνα σιμός. Ὡς περ
 γὰρ οὐδὲν ταῦτα ἡμῖν διαφέρει, ἂν τε οὕτως ἂν τε ἐκείνως ἔχῃ,
 οὕτως οὐδὲ ἂ. πένεσθαι καὶ πλουτεῖν, καὶ πολλῶ μᾶλλον ἢ
 ἐκείνα· ἀλλὰ τὸ πᾶν παρὰ τὸν τῆς χρήσεως γίνεται τρόπον.
 Κἂν πένης ἦς, ἔδυνασαι μετὰ εὐθυμίας ζῆν φιλοσοφῶν· κἂν
 πλούσιος ἦς, πάντων ἀθλιώτερος ὡς εἰ φεύγων ἀρετὴν. Τὰ γὰρ
 διαφέροντα ἡμῖν ταῦτα, τὰ τῆς ἀρετῆς· κἂν ταῦτα μὴ προσῇ,
 τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ πυκναὶ αὐταὶ
 ἐρωτήσεις, ὅτι τὰ μὲν ἀδιάφορα διαφέρειν αὐτοῖς νομίζουσιν οἱ Β
 πολλοὶ, τῶν δὲ διαφερόντων οὐδένα ποιοῦνται λόγον. Τὸ
 γὰρ ὡ διαφέρων ἡμῖν, ἀρετὴ καὶ φιλοσοφία. Ἐπεὶ οὖν ἔ. ταύτης
 πόρρω που καὶ μακρὰν ὕεσκύνωνται, διὰ τοῦτο θόρυβος τῶν
 λογισμῶν, διὰ τοῦτο ἔ. τὰ πολλὰ κύματα, διὰ τοῦτο ἢ ζάλη.
 Ὅταν γὰρ τῆς ἄνω δόξης ἐκπέσωσι καὶ τοῦ τῶν οὐρανῶν
 ἔρωτος, τῆς παρούσης ἐφίενται, καὶ γίνονται δούλοι καὶ αἰχμάλ-
 ωτοι. Καὶ πόθεν ταύτης ἐφίεμεθα, φησὶν; Ἀπὸ τοῦ μὴ
 σφόδρα ἐκείνης ἐφίεσθαι. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πόθεν συμβαίνει;
 Ἀπὸ ῥαθυμίας. Ἡ δὲ ῥαθυμία πόθεν; Ἀπὸ καταφρονήσεως. C
 Ἡ δὲ καταφρόνησις πόθεν; Ἐξ ἀνοίας καὶ ἂ. τοῦ τοῖς παρούσι
 προστετηκέναι, καὶ μὴ βούλεσθαι τῶν πραγμάτων ἐξετάζειν
 μετὰ ἀκριβείας τὴν φύσιν. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πόθεν συμβαίνει
 πάλιν; Ἐκ τοῦ μήτε γραφῶν ἀναγνώσει προσέχειν, μήτε
 ἀνδράσι συγγίνεσθαι ἀγίοις, καὶ τοὺς τῶν πονηρῶν συλλόγους
 διώκειν. Ἰν' οὖν ἂ. μὴ αἰεὶ τοῦτο γίνηται, καὶ κύματα ἐκ κυμάτων

ο αὐτὰ om. B. et a pr. man. D. ῥ ὁ πλοῦτος F. ἠ προπύλοις F.
 ῥ λέγεις F. ἂ τὸ πένεσθαι C.F. receptum a Montef. ἔ δυνήσῃ F. ὡ εἰ]
 ἦς B. ἔση F. ὡ διάφορον B.D. ἔ. ταύτης] πάντως F. ὡ ἐσκύνωνται
 C.E. et ex corr. D. ἐσκύνωνται F. absint Aret. Edebatur ἐστήκατε.
 om. F. ἂ. τοῦ] τῷ C.D. τὸ F. et a pr. man. A. necnon ex corr. E. ἂ μὴ
 αἰεὶ τοῦτο] μηδὲν τούτων F.

ἡμᾶς ^cδεχόμενα εἰς τὸ πέλαγος ^dἀπαγάγη τῶν κακῶν, καὶ καταπνίξη καὶ ἀπολέση πάντη, ἕως ἐστὶ καιρὸς, ἀνενέγκωμεν, καὶ ἐπὶ τῆς πέτρας στάντες, τῶν τοῦ θεοῦ δογμάτων λέγω
 Δ καὶ λόγων, κατίδωμεν τὸν σάλον τοῦ παρόντος βίου. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῦτον διαφενζόμεθα, καὶ ἑτέρους ναυαγοῦντας ἀνιμησάμενοι, τῶν μελλόντων ἐπιτευζόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Α.

¹Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶ, καὶ μέλη ^aἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ ^bσώματος πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστὶ σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός.

Ε ΠΑΡΑΜΥΘΗΣΑΜΕΝΟΣ ἐκ ^cτοῦ χάρισμα εἶναι τὸ διδόμενον, ἐκ τοῦ ^dπάντας ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος λαμβάνειν, ἐκ τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον δίδοσθαι, ἐκ ^eτοῦ διὰ τῶν ἐλαττόνων φανέρωσιν γίνεσθαι, καὶ μετὰ ^fτούτων καὶ ἐπιστομίσας ἐκ τοῦ δεῖν παραχωρεῖν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πνεύματος· “Πάντα γὰρ ταῦτα, φησὶν, ἐνεργεῖ ^gἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται” διὸ οὐδὲ περιεργάζεσθαι θέμις· καὶ ἐξ ἑτέρου λοιπὸν αὐτοὺς παραμυθεῖται κοινού (437) παραδείγματος, καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτὴν καταφεύγει, ὅπερ
 269 ἔθος αὐτῷ ποιεῖν. Καὶ γὰρ ἡνίκα περὶ τῆς κόμης διελέγετο τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, μετὰ τὰ ἄλλα καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ^hἐπαίδευσε, λέγων· “^aἩ οὐδὲ αὕτη ἡ φύσις ὑμᾶς διδάσκει, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾶ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστὶ, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾶ, δόξα ⁱαὐτῆς ἐστὶ;” Καὶ ὅτε περὶ τῶν εἰδωλοθύτων ἔλεγεν, ἀπαγορεύων αὐτῶν ἄπτεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν παραδειγμάτων ^kἐπεχείρει τῷ λόγῳ, Ἰ'Ολυμπικῶν τε ἀγώνων μεμνημένος, καὶ λέγων, ὅτι “Οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον” καὶ ἀπὸ ποιμένων Β καὶ στρατιωτῶν καὶ γεωργῶν ταῦτα κατασκευάζων. Διὸ δὴ

¹ CAP. XII. v. 12.

^c δεχόμενα] + αὖτε C.E. ^d ἀπαγάγη A.C.E.F. ἀπάγει B.D. ἀπάγη Edd. Hom. XXX. ^a ἔχει om. B. Mosq. 7. in marg. D. ^b σώματος] + τοῦ ἐνὸς F. ^c τοῦ] + εἰπεῖν C. ^d πάντας C.E.F. πάντα vulgo. ^e τοῦ] + καὶ E. ^f τοῦτο B. ^g τὸ ἐν B.D.F. ^h ἐπαίδευεν F. Statim ἢ om. B. et a pr. man. D. ⁱ αὐτῇ F. ^k ἐπιχείρει (sic) F. ^l Ὀλυμπιακῶν A. et ex corr. E. Statim τε om. B. et a pr. man. D.

καὶ ἐνταῦθα κοινὸν ὑπόδειγμα εἰς μέσον φέρει, ^m δι' οὗ βιάζεται καὶ φιλονεικεῖ δεῖξαι οὐδένα ἡλαττωμένον, ὃ καὶ θαυμαστὸν ἦν καὶ παράδοξον δυνηθῆναι κατασκευάσαι, καὶ τοὺς ⁿ ἀφελεστέρους ἱκανὸν ἀνακτήσασθαι, τὸ τοῦ σώματος λέγω. Τὸν γὰρ μικρόψυχον καὶ ἡλαττωμένον οὐδὲν οὕτω παραμυθεῖται καὶ πείθει ^o μὴ ἀλγεῖν, ὥς τὸ μαθεῖν ὅτι οὐκ ἡλάττωται. Διόπερ καὶ αὐτὸς κατασκευάζων αὐτὸ, οὕτω φησί· “Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶ, καὶ μέλη ἔχει πολλά.” Εἶδες σύνεσιν ἡκριβωμένην; Τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ πολλὰ ^p δείκνυσι. Διὸ καὶ ἐπάγει, μειζόνως ἐπαγωνιζόμενος τῷ προκειμένῳ· “Πάντα δὲ ^C τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνὸς πολλά ὄντα, ἓν ἐστὶ σῶμα.” Οὐκ εἶπε, πολλὰ ὄντα τοῦ ἐνὸς ἐστὶ σῶματος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ^q ἐν σῶμα πολλά ἐστὶ, κακεῖνα τὰ πολλὰ μέλη τοῦτό ἐστι τὸ ἐν. Εἰ τοίνυν ^r ἐν ἐστὶ τὰ πολλὰ, καὶ τὸ ἐν πολλὰ, ποῦ ἡ διαφορά; ποῦ τὸ ὑπερέχον; ποῦ τὸ ἔλαττον; Πάντα γὰρ, φησὶν, ἓν ἐστὶ, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἓν, ἀλλὰ κατὰ τὸ κυριώτερον ἐξεταζόμενα, ^s κατὰ τὸ σῶμα εἶναι, πάντα εὐρίσκεται ἓν ὄντα. “Ὅταν δὲ ^t τὸ κατὰ μέρος, τότε ἡ διαφορά, καὶ ἡ διαφορά ἐν πᾶσιν ὁμοίως. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν καθ' ἑαυτὸ σῶμα ^D δύναται ποιεῖν, ἀλλ' ὁμοίως ἕκαστον λείπεται εἰς τὸ ποιεῖν σῶμα, καὶ δεῖ τῆς συνόδου. “Ὅταν γὰρ τὰ πολλὰ ἓν γίνηται, τότε ἐστὶν ἓν σῶμα. Διὸ καὶ ^v αὐτὸ τοῦτο αἰνιττόμενος, ἔλεγε· “Πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ ^w σώματος πολλά ὄντα, ἓν ἐστὶ σῶμα.” Καὶ οὐκ εἶπε, τὰ ὑπερέχοντα καὶ τὰ ἐλάττονα, ἀλλὰ, “πολλὰ ὄντα,” ὃ κοινὸν πᾶσιν ἐστίν. Καὶ πῶς δυνατόν ἓν εἶναι; “Ὅταν τὴν διαφορὰν ἐκβαλὼν τῶν μελῶν, τὸ σῶμα ἐξετάζῃς. “Ὅπερ γὰρ ἐστὶν ὀφθαλμὸς, τοῦτο καὶ ποῦς, κατὰ τὸ μέλος ^x εἶναι καὶ σῶμα ποιεῖν· οὐδεμία γὰρ ἐνταῦθα δια- ^Eφορά. Οὐδ' ^a ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ^y ὅτι τὸ μὲν τῶν μελῶν ^z ποιεῖ σῶμα καθ' ἑαυτὸ, τὸ δὲ οὐ ποιεῖ· πάντα γὰρ ἰσάζει ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ καὶ πάντα ἓν ἐστὶ σῶμα. Εἰπὼν δὲ τοῦτο, καὶ ἀποδείξας σαφῶς ἀπὸ τῆς κοινῆς ἀπάντων ψήφου, ἐπήγαγεν· “Οὕτω καὶ ὁ Χριστός.” Καὶ δεόν εἰπεῖν, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία· τοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν· τοῦτο μὲν οὐ φησὶν, ἀντ' ἐκείνης

^m δι' οὗ] διὸ οὐ Veron. Sav. Mor. ἴσ. δι' οὗ Sav. marg. Ita tacite edidit Montef. δι' οὗ est in nostris omnibus, praeter A. qui διὸ οὐδὲ dat. ⁿ ἀσθε-
νεστέρους F. ^o μὴ] μηδέν B.D. ^p δείκνυσι] + δν B.F. ^q ἐν, quod
olim aberat, est in C.E.F. et ex corr. D. Recepit Montef. ex Regio. ^r ἐν
ἐστὶ τὰ π.] ἐστὶν τὸ ἐν πολλὰ B. καὶ τὸ ἐν π.] καὶ τὰ πολλὰ ἐν B.D. ^s κατὰ]
+ γὰρ C. Mox πάντα εὐρίσκεται omnes. εὐρίσκεται πάντα inverso ord. Edd.
^t τὸ om. B.D. ^v αὐτὸς F. ^w σώματος] + τοῦ ἐνὸς E. ^x εἶναι om. B.
et a pr. man. D. ^y ὅτι om. B. et a pr. man. D. ^z ποιεῖν B. Statim
σῶμα καὶ καθ' ἐ. C.

270 δὲ τὸν Χριστὸν τίθησιν, εἰς ὕψος ἀνάγων τὸν λόγον, καὶ μειζόνως τὸν ἀκροατὴν ἐντρέπων. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. Καθάπερ γὰρ ^aκαὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἰς ἐστὶν ἄνθρωπος, ^bοὕτω τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἔφησεν εἶναι. Διὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας τέθεικε, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων. Ὡσπερ οὖν, φησὶν, ἐν τι ἐστὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα, εἰ καὶ ἐκ πολλῶν σύγκειται· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τι πάντες ἐσμέν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν αὕτη σύγκειται μελῶν, Β ἀλλὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐν γίνεται σῶμα.

Ἀνακτησάμενος τοίνυν καὶ ἀναγαγὼν τὸν δοκοῦντα ἡλαττώσθαι ἀπὸ τοῦ κοινου τούτου παραδείγματος, πάλιν τὴν κοινὴν συνήθειαν ἀφίησι, καὶ ἐφ' ἕτερον ἔρχεται κεφάλαιον πνευματικὸν μείζονα ^cφέρον παράκλησιν, καὶ πολλῆς ^dἰσοτιμίας ἐνδεικτικόν. Ποῖον δὴ τοῦτο; ²“Καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι, φησὶ, πάντες ἡμεῖς εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δούλοι εἴτε ἐλεύθεροι.” Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς ^eσῶμα γενέσθαι, καὶ ἀναγεννῆσαν ἡμᾶς, ἐν ἐστὶ ^fπνεῦμα· οὐ γὰρ ἐν ἄλλῳ μὲν οὗτος, ^Cἐν ἄλλῳ δὲ ὁ ἕτερος ἐβαπτίσθη πνεύματι. Οὐ μόνον δὲ τὸ βαπτίσαν ἡμᾶς ἐν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ ἐβάπτισεν, τουτέστιν, ἐφ' ᾧ ἐβάπτισεν, ἐν. Οὐ γὰρ ἵνα διάφορα ^gγένηται σώματα, ἀλλ' ἵνα πάντες τὴν ἐνὸς σώματος ἀκρίβειαν πρὸς ἀλλήλους διασώζωμεν, ἐβαπτίσθημεν· τουτέστιν, ἵνα πάντες ἐν σῶμα ὦμεν, (438) ^hεἰς τοῦτο ἐβαπτίσθημεν, ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν. Ὡστε καὶ ὁ κατασκευάσας, εἰς, καὶ εἰς ὃ κατεσκευάσεν, ἐν. Καὶ οὐκ εἶπε, τοῦ αὐτοῦ σώματος ἵνα γενώμεθα, ἀλλ', “ⁱἵνα ἐν σῶμα πάντες” αἰεὶ γὰρ φιλονεικεῖ τὰς ^kἐμφαντικωτέρας λέξεις τιθέναι. Καὶ καλῶς εἶπε, “πάντες ἡμεῖς,” καὶ Δεῦντὸν προστιθείς. ¹Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ὁ ἀπόστολος σοῦ τι πλεόν ἔχω κατὰ τοῦτο, φησί. Καὶ γὰρ σὺ σῶμα εἰ καθάπερ ἐγὼ, καὶ ἐγὼ καθάπερ σὺ, καὶ τὴν αὐτὴν ἅπαντες ἔχομεν κεφαλὴν, καὶ τὰς αὐτὰς ἐλύσαμεν ὡδῖνας· διὸ καὶ τὸ αὐτὸ σῶμά ἐσμεν. Καὶ τί λέγω, φησὶν, Ἰουδαίους; τοὺς γὰρ τοσοῦτον ἀφεστηκότας

2 v. 13.

^a καὶ om. C. τὸ pro καὶ F. ^b οὕτως] + καὶ B. ^c φέρον π.] φέροντα π. a pr. man. A. φέρον τὴν π. ex corr. idem. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. τὴν erasum in E. ^d ἰσοτιμίας] + ἐν C. Ita clam edidit Montef. ^e σῶμα] ἐν σῶμα Edd. ἐν deest in omnibus. Etiam σῶμα om. F. ^f τὸ πνεῦμα F. πνεῦμα om. A. ^g γίνηται F. ^h εἰς τοῦτο] + γὰρ C. Mox verba ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν, quae desunt in Editis, leguntur in libris ad unum omnibus. ⁱ ἵνα] εἰς F. ^k ἐμφαντικ. A.F. ¹ οὐδὲν F. Statim ἐγὼ in marg. C.

ἡμῶν Ἑλληνας εἰς ἑνὸς σώματος ἀκρίβειαν ἤγαγε. ^m Διὸ εἰπὼν, “ ἡμεῖς πάντες,” οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλ’ ἐπήγαγεν· “ Εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δούλοι εἴτε ἐλεύθεροι.” Εἰ ⁿ δὲ πρὸ τούτου τοσοῦτον ἀφεστηκότες ἠνώθημεν καὶ ἐγενόμεθα ἓν, πολλῶ μᾶλλον μετὰ τὸ γενέσθαι ἓν, οὐκ ἂν εἴημεν δίκαιοι λυπεῖσθαι καὶ ἀθυμεῖν· οὐδὲ γὰρ ἔχει χώραν ἡ διαφορά. Εἰ γὰρ Ἑλληνας καὶ Ἰουδαίους τῶν αὐτῶν ἠξίωσε, καὶ δούλους καὶ ἐλευθέρους, πῶς μετὰ τὸ ἀξιώσασθαι διίστησιν, ὅτε πλείονα ἐκ τῆς τῶν χαρισμάτων χορηγίας τῆς ἐνώσεως τὴν ἀκρίβειαν ἐχαρίσατο; “ Καὶ πάντες ^o ἐν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. ³ Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.” Τουτέστι, πρὸς τὴν αὐτὴν ἤλθομεν μυσταγωγίαν, τῆς αὐτῆς ἀπολαύομεν τραπεζῆς. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπε, ^p τὸ αὐτὸ σῶμα τρεφόμεθα, καὶ τὸ αὐτὸ αἷμα πίνομεν; “ Ὅτι πνεῦμα εἰπὼν, ἀμφοτέρω ἐδήλωσε, καὶ τὸ αἷμα καὶ τὴν σάρκα· δι’ ἀμφοτέρων ^q γὰρ πνεῦμα ποτι- 271 ζόμεθα. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ νῦν ἐκείνην λέγειν τοῦ πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν, τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ ^r πρὸ τῶν μυστηρίων ἐγγινομένην ἡμῖν. “ Ἐποτίσθημεν” δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ τῆς λέξεως σφόδρα ἀρμόδιος αὐτῷ πρὸς τὴν ^s προκειμένην ὑπόθεσιν. Ὡς ἂν εἰ ἐπὶ φυτῶν καὶ παραδείσου ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς πάντα τὰ δένδρα ἄρδεται, ^t ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐπίομεν ἅπαντες, τῆς αὐτῆς ἀπελαύσαμεν χάριτος, φησὶν. Εἰ τοίνυν ^v καὶ ἓν πνεῦμα ἡμᾶς κατεσκεύασε, καὶ εἰς ἓν σῶμα ἅπαντας B ἡμᾶς συνήγαγε· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν” καὶ μίαν τράπεζαν ἐχαρίσατο, καὶ τὴν αὐτὴν ἄρδεῖαν ἅπασιν ἔδωκε· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ ^w εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν” καὶ τοσοῦτον διεστῶτας ἠνωσε, καὶ τὰ ^x πολλὰ τότε γίνεται σῶμα, ὅταν γένηται ἓν· τί μοι τὴν διαφοράν ἄνω καὶ κάτω στρέφεις; Εἰ δὲ ^y λέγοις, ὅτι πολλά ἐστὶ τὰ μέλη καὶ διάφορα, μάθε ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστι τὸ θαυμαστὸν, καὶ τοῦ σώματος τὸ ἐξαίρετον, ὅταν τὰ πολλὰ καὶ διάφορα ἓν ποιῇ. Εἰ δὲ μὴ ἦν πολλὰ, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν ^z ἦν καὶ παράδοξον τὸ ἓν εἶναι σῶμα· μᾶλλον δὲ οὐδ’ ἂν ἦν σῶμα. Ἀλλὰ C

8 v. 14.

^m διὸ] + καὶ B. et a pr. man. D. ⁿ δὲ] οὖν F. ^o ἐν] εἰς ἓν E.F. non Mosqq. Haec καὶ γὰρ ————πολλά om. F. ^p τὸ αὐτὸ ————πίνομεν] τὸ αὐτὸ αἷμα πίνομεν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ἐσθίομεν C. ^q γὰρ] + ἐν Edd. ἐν deest in omnibus. δι’ ἀμφ. γὰρ καὶ τρεφόμεθα καὶ ποτιζόμεθα C. ^r πρὸ om. B.D. ^s προκειμένην] ὑποκειμένην B.D. κειμένην F. Μοχ ὡς γὰρ ἂν εἰ C. ^t ἀπὸ] ὅτι ἀπὸ Edd. repugnantibus libris. ^v καὶ om. F. ^w εἰς] πάντες C. ^x πολλὰ] + μέλη F. Post τότε deest folium in Cod. E. ^y λέγοις omnes. λέγεις Edd. ^z ἦν om. F.

τοῦτο μὲν ὕστερον τίθησι· τέως δὲ ἐπ' αὐτὰ τὰ μέλη χωρεῖ, λέγων οὕτως· ⁴ “Ἐὰν εἴπῃ ὁ ποῦς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεῖρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, ^a οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; ^b Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ^c οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;” Εἰ γὰρ τὸ τὸν μὲν ^d ἡλαττώσθαι, τὸν δὲ ὑπερέχειν, οὐκ ἀφίησιν ^e εἶναι ἐκ τοῦ σώματος, τὸ πᾶν ἀνήρηται. Μὴ τοίνυν ^f εἴπῃς, ὅτι οὐκ εἰμὶ σῶμα, ἐπειδὴ ἐλάττων εἰμὶ· καὶ γὰρ ὁ ποῦς τὴν ἐλάττονα τάξιν ἔχει, ἀλλὰ τοῦ σώματος ἐστὶ. Τὸ γὰρ ἐκ τοῦ σώματος ^D εἶναι καὶ μὴ εἶναι, οὐκ ἀπὸ τοῦ τὸν μὲν ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, τὸν δὲ ἐν τῷδε κείσθαι· τοῦτο γὰρ τόπου ποιεῖ διαφορὰν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ συνῆφθαι ἢ ^g ἀπεσχίσθαι. Τὸ γὰρ ^h εἶναι ἢ μὴ εἶναι σῶμα, ἐκ τοῦ ἡνώσθαι ἢ μὴ ἡνώσθαι γίνεται. Σὺ δέ μοι σκόπει τὴν σύνεσιν, πῶς αὐτῶν τὰ ῥήματα τοῖς μέλεσι περιτίθησι τοῖς ἡμετέροις. “Ὡσπερ γὰρ ἀνωτέρω ἔλεγε, “Ταῦτα μετεσχημάτισα εἰς ἐμὲ αὐτὸν καὶ Ἀπολλῶ,” οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὥστε ἀνεπαχθῇ ποιῆσαι τὸν λόγον καὶ εὐπαράδεκτον, τὰ μέλη εἰσάγει φθεγγόμενα· ἴν', ὅταν ἀκούσωσι τῆς φύσεως αὐτοῖς ἀποκρινομένης, ⁱ ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς ἐλεγχόμενοι καὶ τῆς ^E κοινῆς ψήφου, μηδὲν λοιπὸν ἀντιλέγειν ἔχωσι. Καὶ ^k γὰρ λέγητε, φησὶ, τοῦτο αὐτὸ, καὶ γογγύζετε, οὐ δύνασθε ἐκτὸς εἶναι τοῦ σώματος. “Ὡσπερ γὰρ ὁ τῆς φύσεως νόμος, οὕτω καὶ (439) πολλῷ πλέον ἢ τῆς χάριτος δυνάμεις φυλάττει πάντα καὶ διατηρεῖ. Καὶ ὅρα πῶς ἐφύλαξε τὸ ἀπέριττον, οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν μελῶν τὸν λόγον γυμνάζων, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἰμόνων, καὶ τούτων τῶν ἁκρων. Καὶ γὰρ τὸ πάντων ^m τιμιώτερον τέθεικε, τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ τὸ πάντων εὐτελέστερον, τοὺς πόδας. 272 Καὶ οὐ ποιεῖ τὸν πόδα τῷ ὀφθαλμῷ διαλεγόμενον, ἀλλὰ τῇ ὀλίγον ἀναβεβηκυῖα χειρὶ, τὴν δὲ ἀκοὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐπειδὴ ⁿ γὰρ οὐ τοῖς σφόδρα ὑπερέχουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀλίγον ἀναβεβηκόσι φθονεῖν εἰώθαμεν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὕτω ποιεῖται τὴν σύγκρισιν.

⁵ “Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσφρησις;” Ἐπειδὴ ^o γὰρ εἰς τὴν τῶν μελῶν ἐμπεσὼν

⁴ v. 15, 16.

⁵ v. 17.

^a οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔ. ἔ. τ. σώματος om. A.C. Mosq. 2. ^b καὶ ἐὰν—
οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος om. B.D. Mosq. 7. ^c οὐκ] ὅτι οὐκ Edd. ὅτι om.
C.F. Mosq. 2. ^d ἐλαττώσθαι A. ἡλαττώσθαι D. ^e εἶναι] μὴ εἶναι F.
Idem post σώματος add. ἐπεὶ. ^f εἴπῃς omnes. εἴποις Edd. ^g ἀπεσχίσθαι]
Sic B.F. *avulsim* Interp. vet. ἀπέχεσθαι Edd. ^h εἶναι ἢ om. F. ⁱ ἀπὸ]
ὑπὸ F. ^k γὰρ om. F. ^l ἰμόνων B. ^m κυριώτερον B.D. ⁿ γὰρ om. F.
^o γὰρ om. C. Mox ἐμπεσὼν om. F.

διαφορὰν, καὶ εἰπὼν πόδας καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα, εἰς ἔννοιαν αὐτοὺς τῆς ἐλαττώσεως καὶ τῆς ὑπεροχῆς ἡγαγεν· ὅρα πῶς πάλιν αὐτοὺς παραμυθείται, δεικνὺς ὅτι οὕτω συμφέρον ἦν, καὶ τὸ πολλοὺς εἶναι καὶ διαφόρους, τοῦτο μάλιστα B ποιεῖ σῶμα εἶναι. Εἰ δὲ ἐν ἦσαν οἱ πάντες, οὐκ ἦσαν σῶμα. Διό φησιν, “Εἰ δὲ ἦν ῥτὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;” Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον λέγει· ἐνταῦθα δέ τι ἱκαὶ πλεον δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον σῶμα εἶναι οὐκ ῥέγχωρεῖ, ἀλλ’ οὐδὲ εἶναι τοὺς λοιπούς. “Εἰ ὅλον γὰρ ἦν ἡ ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσφρησις;” φησὶν. Εἰτα ἐπειδὴ ἔτι καὶ οὕτως ἐθορυβοῦντο, ὅπερ ἀνωτέρω ἐποίησε, τοῦτο καὶ νῦν ποιεῖ. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ διὰ τοῦ συμφέροντος παρακαλέσας, ὕστερον ἱκαὶ ἐπεστόμισε σφοδρῶς, C εἰπὼν· “Ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ ἡ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιρουῖν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται” οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ λογισμοὺς θεῖς, ἱκαθ’ οὓς ἔδειξε συμφέρον ὃν οὕτω γενέσθαι πάντα, πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ θεοῦ βουλὴν ἀνάγει τὸ πᾶν λέγων· ὁ “Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστων αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.” Ὡς περ περὶ τοῦ πνεύματος εἶπε, “καθὼς βούλεται,” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “καθὼς ἠθέλησε.” Μὴ τοίνυν ἐξέταξε λοιπὸν τὴν αἰτίαν, διὰ τί οὕτω, καὶ διὰ τί οὐχ οὕτω. Κἂν γὰρ μυρίους λόγους ἔχωμεν εἰπεῖν, οὐχ οὕτω δυνησόμεθα δεῖξαι ὅτι καλῶς, ὡς ὅταν εἴπωμεν, ὅτι ὡς ὁ ἀριστο- D τέχνης ἠθέλησεν, οὕτω γέγονεν. Ὡς γὰρ συμφέρον ἐστίν, οὕτω βούλεται. Εἰ δὲ ἐν τῷ σώματι τούτῳ οὐ περιεργαζόμεθα τὰ μέλη, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὴν σύνεσιν. Οὐ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως τίθησι διαφορὰν, οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν τόπων. “Νυνὶ γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστων αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησε.” Καὶ καλῶς εἶπεν, “ἡ ἑκάστον,” ἐπὶ πάντων τὸ λυσιτελὲς ἐνδεικνύμενος. Οὐ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μὲν αὐτὸς ἔταξεν, ἐκεῖνο δὲ οὐχί· ἀλλ’ ἑκάστον κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὕτω κείται. Ὡς τε καὶ τῷ E ποδὶ συμφέρει τὸ οὕτω τετάχθαι, οὐχὶ τῇ κεφαλῇ μόνον· κἂν ἀνταλλάξῃ τὴν τάξιν, καὶ τὴν οἰκίαν χώραν ἀφείδῃ, ἐφ’ ἐτέραν ἔλθῃ, κἂν ἐπὶ μείζονα δοκῇ ἐληλυθέναι, τὸ πᾶν ἀπώλεσε καὶ διέφθιρε· τῆς τε γὰρ οἰκείας ἐκπίπτει, καὶ τῆς ἐτέρας οὐκ

6 v. 18.

ῥ τὰ om. F. ἱ καὶ om. B. et a pr. man. D. ῥ ἐχώρει F. ἡ ἀκοή F.
 ῥ τοῦτο καὶ νῦν] Sic B.D.F. τοῦτο νῦν A. καὶ νῦν τοῦτο Edd. ἡ καὶ om.
 B.D. ἡ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ] τὸ F. ἡ λογισμοὺς] + ἱκανοὺς F. ἡ καθ’ οὓς
 om. F. Μοχ γίνεσθαι πάντα καὶ πάλιν idem. ὁ ὅτι om. F. ἡ ἑκάστον]
 ἐν ἑκάστον F. Statim ἐπὶ πᾶσιν B.

TOM. II.

3 B

ἐπιτυγχάνει. ⁷ “Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα ;
^bΝῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἐν δὲ σῶμα.” Ἐπιστομίσας γὰρ
αὐτοὺς ἱκανῶς ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ διατάξεως, πάλιν λογισμοὺς
273 τίθησι· καὶ οὔτε τοῦτο αἰεὶ ποιεῖ, οὔτε ἐκείνο, ἀλλ’ ἐναλλάσσων
ποικίλλει τὸν λόγον. ^cὉ τε γὰρ ἐπιστομίζων μόνον, τὸν
ἄκροατὴν θορυβεῖ, ὃ τε ^dδὲ ἐθίζων αὐτὸν πάντων αἰτίας ἀπαι-
τεῖν, εἰς τὸν τῆς πίστεως αὐτὸν παραβλάπτει λόγον. Διὰ δὲ
τοῦτο ^eκαὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο συνεχῶς ὁ Παῦλος ποιεῖ, ἵνα καὶ
^fπιστεύσωσι καὶ μὴ θορυβῶνται· καὶ μετὰ τὸ ἐπιστομίσαι
πάλιν καὶ λόγον παρέχει. Καὶ σκόπει τὴν φιλονεικίαν, καὶ
τὴν περιουσίαν τῆς νίκης. Ἀφ’ ὧν γὰρ ἐνόμιζον οὐκ εἶναι
ισότιμοι, ^gτοῦ πολλὴν ἐν αὐτοῖς εἶναι τὴν διαφορὰν, ἀπὸ
^hτούτου δείκνυσιν, ὅτι δι’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἰσότιμοι. Πῶς,
ἐγὼ λέγω. “Εἰ ἦν τὰ πάντα, φησὶν, ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα ;”
B^o ὁ δὲ λέγει, ⁱτοῦτό ἐστιν· εἰ μὴ ἦν, φησὶν, ἐν ὑμῖν πολλή
ἡ διαφορὰ, οὐκ ἂν ἦτε ^kσῶμα· σῶμα δὲ οὐκ ὄντες, ^lοὐκ ἂν ἦτε
^mἐν· ἐν δὲ οὐκ ὄντες, οὐκ ἂν ἦτε ἰσότιμοι. “Ὡστε ⁿοὖν εἰ πάντες (44°)
ισότιμοι ἦτε, οὐκ ἂν ἦτε σῶμα· οὐκ ὄντες δὲ σῶμα, οὐκ ἂν ἦτε
^oἐν· οὐκ ὄντες δὲ ἐν, ^pπῶς ἦτε ἰσότιμοι ; Νῦν μέντοι, ἐπειδὴ οὐκ
ἐστὲ πάντες ἐν τι χάρισμα ἔχοντες, διὰ τοῦτο σῶμά ἐστε·
σῶμα δὲ ὄντες, πάντες ἐστὲ ἐν, καὶ οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρετε
κατὰ τὸ σῶμα εἶναι. “Ὡστε ἡ διαφορὰ αὕτη μάλιστά ἐστιν ἡ
ποιοῦσα τὴν ἰσοτιμίαν. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “Νῦν δὲ πολλὰ μὲν
μέλη, ἐν δὲ σῶμα.”

C ^oΤαῦτ’ οὖν ἐννοοῦντες καὶ ἡμεῖς πᾶσαν βασκανίαν ἐκβά-
λουμεν, καὶ μήτε ^pφθονῶμεν τοῖς μείζονα χαρίσματα ἔχουσι,
μήτε καταφρονῶμεν ^qτῶν τὰ ἐλάττωνα κεκτημένων· οὕτω γὰρ
ὁ θεὸς ἠθέλησε. Μὴ τοίνυν ἀντιτασσώμεθα. Εἰ δὲ ἔτι
θορυβῇ, ἐννόησον ὅτι τὸ σὸν ἔργον ^rἐκεῖνος οὐ δύναται πολ-
λακὶς ἀνύειν. “Ὡστε καὶ ἐλάττων ἦς, τούτῳ πλεονεκτεῖς· καὶ
μείζων ἐκεῖνος ἦ, ἐλαττοῦται ^sτούτῳ, καὶ οὕτως ἰσότης γίνεται.

7 v. 19, 20.

^b νῦν A.C.E.F. νυνὶ vulgo. ^c ὁ τε] οὔτε bis B.C.D.E.F. et Interp. ^d δὲ
om. A.E.F. ^e καὶ τοῦτο om. B. Idem casu evenit apud Mor. et Ben.
^f πιστεύωσι F. ^g τοῦ B.C.D.F. τῷ A. et ex corr. E. τῷ ediderunt Sav.
Mor. Ben. Veron. pro τοῦ vel τῷ dat ἀλλά. ^h τούτου omnes. τούτων Edd.
ⁱ τοιοῦτον B.D. ^k σῶμα] ἐν σῶμα B.D. σῶμα ἐν A.C.E.F. Vulgatum tu-
etur Interp. ^l οὐκ ἂν ἦτε—ὄντες om. B. et a pr. man. D. ^m οὖν om.
C.F. οὖν a manu recenti in loco raso A. ⁿ πῶς ἂν ἦτε Edd. ἂν deest in
omnibus. ^o ΘΘΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον εἰς τὰς πενιχρὰς χήρας τὰς προσεδρευού-
σας ταῖς ἐκκλησίαις· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς πενίαν δεδοικότας, ἀρετῆς καταφρονεῖν.
Veron. ^p φθονῶμεν post ἔχουσι transp. Edd. refragantibus libris. ^q τοῖς
τὰ ἐ. κεκτημένοις B. ^r Sic nostri omnes. Legebatur οὐ δύναται ἐκεῖνος.
^s ἐν τούτῳ Edd. ἐν inclusum a Savilio, abest ab omnibus.

Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ σώματι καὶ τὰ μικρὰ οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μεγάλοις λυμαίνεται πολλάκις, ὅταν ἀποστῇ. Τί γὰρ τριχῶν εὐτελέστερον ἐν τῷ σώματι; ἄλλὰ τὰς εὐτελεῖς ταύτας ἂν ἀνέλῃς ἀπὸ τῶν ὀφρύων καὶ τῶν βλε- D φάρων, ὅλην ἠφάνισας τῆς ὄψεως τὴν ὥραν, καὶ ὀφθαλμὸς οὐκέτι ὁμοίως ὕφανεῖται καλός. Καίτοιγε περὶ τὸ τυχόν ἐστὶν ἡ ζημία, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω πᾶσα διεφθάρη ἡ εὐμορφία· οὐχ ἡ εὐμορφία ὦδὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺ τῆς χρείας τῶν ὀφθαλμῶν. Τῶν γὰρ μελῶν ἡμῶν ἕκαστον καὶ ἰδίαν ἐνέργειαν ἔχει καὶ κοινὴν, καὶ κάλλος ὁμοίως καὶ ἴδιον καὶ κοινὸν ἐστὶν ἐν ἡμῖν· καὶ δοκεῖ μὲν διηρῆσθαι ταῦτα, συμπέπλεκται δὲ ἀκριβῶς, καὶ θατέρου διαφθαρέντος καὶ τὸ ἕτερον συναπόλλυται. Σκό- E πει δέ. Ἔστωσαν ὀφθαλμοὶ λάμποντες, καὶ παρειὰ μειδιῶσα, καὶ χεῖλος ἐρυθρόν, καὶ ῥίς εὐθεία, καὶ ὀφρὺς ἐκτεταμένη· ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ τυχόν ἐκ τούτων ὡς λυμήνη, τῷ κοινῷ πάντων ἐλυμήνω ἁκάλλει, καὶ πάντα κατηφείας μεστὰ, καὶ πάντα αἰσχροῦ φαίνεται τὰ πρὸ τούτου καλά. Ἄν γὰρ τὸ ἄκρον μόνον τῆς ῥινὸς συντρίψῃς, πάντων πολλὴν ἡ κατέχευας τὴν ἀμορφίαν, καίτοιγε ἐνὸς μέλους ἐστὶν ἡ πῆρσις· καὶ ἐπὶ χεὶρὸς ὁμοίως, ἂν ἐνὸς δακτύλου τὸν ὄνυχον ἐξέλῃς, τὸ αὐτὸ γινόμενον ὄψει. Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ ἐνεργείας βουλευθείης τὸ αὐτὸ 274 συμβαῖνον ἰδεῖν, ἄνελε δάκτυλον ἓνα, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀργότερους ὄψει, καὶ οὐκέτι τὰ αὐτῶν ποιούντας ὁμοίως. Ἐπεὶ οὖν κοινὸν αἰσχος ἡ τοῦ μέλους ζημία, καὶ κοινὸν κάλλος ἡ σωτηρία, μὴ ἐπαιρώμεθα, μηδὲ ἐπεμβαίνωμεν ἐπὶ τοῖς πλησίον. Διὰ γὰρ ἐκεῖνο τὸ μικρὸν μέλος καὶ τὸ μέγα ἐστὶ καλὸν καὶ ὠραῖον, καὶ διὰ τῶν βλεφαρίδων ὀφθαλμὸς καλλωπίζεται. Ὡστε ἑαυτῷ ἑπολεμεῖ ὁ τῷ ἀδελφῷ πολεμῶν· οὐ γὰρ μέχρις ἐκείνου τὰ τῆς βλάβης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐ μικρὰν ὑποστήσεται ζημίαν. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γίνηται, ὡς ἑαυτῶν, οὕτω καὶ τῶν πλησίον φρον- B τίζωμεν, καὶ ταύτην τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ σώματος ἡ καὶ νῦν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν μεταγάγωμεν, καὶ προνοῶμεν ἡ ἀπάντων ὡς μελῶν οἰκείων. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέλη πολλὰ καὶ διάφορα· καὶ τὰ μὲν τιμιώτερα, τὰ δὲ καταδεέστερα· οἶον, εἰσὶ παρθένων χοροὶ, εἰσὶ χερῶν σύλλογοι, εἰσὶ τῶν ἐν γάμῳ σῶφρονι λαμπόντων ἡ φρατρίαι, καὶ πολλοὶ τῆς ἀρετῆς οἱ βαθμοί. Καὶ

ἡ ἀλλὰ τ. ε. ταύτας] ἀλλ' αὐτὰς B. ὕ φαίνεται F. ὦ δὲ om. B. ὁ πολὺ τῆς χρ.] πολλὴ χρεία B. et a pr. man. D. ὁ ὁμοίως—ἐν ἡμῖν] ὁμοιον ἰδιὸν ἐστὶν καὶ κοινὸν ἐν ἡμῖν B.D. ὡ λυμήνη A.C.E.F. λοιμήνη B. Edebatur λυμήνης. ἡ κάλλει om. B. ἡ κατέχευας B. καταχέεις F. ὡ ἐστὶν om. F. ἡ ἂν] καὶ F. ὡ τοῖς] τοῦ B. ἡ ὁ ὀφθ. B.D. ὡ πολεμεῖ ὁ] πολεμεῖς F. ἡ καὶ] λέγω C. ἡ ἀπάντων] ἐκάστων D. ἡ φρατρίαι E. Veron.

ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης πάλιν ὁμοίως. ¹Οἱ μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐκένωσαν, οἱ δὲ τῆς αὐταρκείας ἐπιμελοῦνται μόνῃς, καὶ πλεόν τῆς χρείας οὐδὲν ζητοῦσιν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ περισσεύματος ἔδωκαν· **Κ**ἀλλ' ὅμως οὗτοι πάντες ἀλλήλους κοσμοῦσι, κἂν ἐξουθενήσῃ τὸν ἐλάττονα ὁ μεῖζων, ἑαυτὸν τὰ μέγιστα ἔβλαψεν. ²Ἡ τε γὰρ παρθένος, ἂν ὑβρίσῃ τὴν ³ἐν γάμῳ, οὐ μικρὸν ὑπετέμετο τοῦ μισθοῦ· ὃ τε ⁴τὰ πάντα κενώσας, ἂν ὀνειδίσῃ τῷ μὴ τοῦτο πεποιηκότι, πολὺ τῶν αὐτοῦ πόνων ἐκένωσε. Καὶ τί λέγω παρθέτους καὶ χήρας καὶ ἀκτήμενας ἄνδρας; Τί γὰρ ⁵τῶν προσαιτούντων εὐτελέστερον; ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι χρείαν πληροῦσι μεγίστην ἐν ἐκκλησίᾳ, προσηλωμένοι ταῖς θύραις τοῦ ναοῦ, καὶ κόσμον ⁶παρέχοντες μέγιστον, καὶ τούτων ἄνευ οὐκ ἂν ἀπαρτισθῇ τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. ⁷Ὅπερ οὖν καὶ οἱ ἀπόστολοι ⁸συνιδόντες ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθέτησαν, ὥσπερ τὰ ἄλλα πάντα, οὕτω καὶ τὸ χήρας εἶναι· καὶ τοσαύτην ἐποίησαντο περὶ ⁹τὸ πρᾶγμα σπουδὴν, ὥς καὶ (44¹) διακόνους αὐταῖς ἐπιστῆσαι ἐπτά. Ὡςπερ γὰρ ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ παρθέτους καὶ ἐγκρατευομένους ἀριθμῶ, τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας καταλέγων, οὕτω καὶ χήρας. Οὐδὲ γὰρ τὴν τυχούσαν χρείαν αὐταὶ πληροῦσι. Σὺ μὲν γὰρ ὅτε βούλει, παραγέγονας· αὐταὶ δὲ καὶ ¹⁰ἡμέραν καὶ νύκτα **Ε**ψάλλουσι καὶ πάρεισιν, οὐ τῆς ἐλεημοσύνης ¹¹ἕνεκεν μόνῃς τοῦτο ποιοῦσαι· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἐβούλοντο, ἐξῆν κατὰ τὴν ἀγορὰν βαδίζειν, καὶ ἐν τοῖς στενωποῖς προσαιτεῖν· ἀλλ' ἔχουσί τι καὶ εὐλαβείας οὐ μικρόν. Ὅρα γοῦν ἐν ὅσῃ καμίνῳ ¹²πενίας εἰσὶ καὶ βλασφημιουσῶν οὐκ ἂν ποτε αὐτῶν ἀκούσης, οὐδὲ ἀποδυσπετουσῶν, ¹³ἅπερ πολλαὶ τῶν ¹⁴πλουτούντων ποιοῦσιν. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν ¹⁵πεινῶσαι ἐκοιμήθησαν πολλάκις, αἱ δὲ καὶ διηνεκῶς ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ πηγνύμεναι διατελοῦσι, καὶ ὅμως ἐν εὐχαριστίᾳ καὶ δοξολογίᾳ ¹⁶διάγουσι. Κἂν ὀβολὸν δῶς, εὐχαριστοῦσι καὶ ἐπεύχονται μυρία τῷ δεδωκότι· κἂν μηδὲν δῶς, οὐ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως εὐλογοῦσι, καὶ ¹⁷ἀγαπῶσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς ἀπολαύουσαι. Κἂν γὰρ μὴ βούλωνται, φησὶν, ἀνάγκη φέρειν αὐτάς. Διὰ τί, εἰπέ μοι; τίνας ἕνεκεν τὸ πικρὸν τοῦτο ἐφθέγξω ῥῆμα; Οὐκ εἰσὶ τέχναι

¹ οἱ μὲν . . ἐκένωσαν omnes. Edebatur ὁ μὲν . . ἐκένωσεν. ^m γὰρ om. B.
ⁿ ἐν γάμῳ A.C.D.E. ἔγγαμον (sic) B. ἔγγαμον Edd. ^o τοῦ μισθοῦ] τῆς σπουδῆς Veron. ^p τὰ om. C.F. Mox ὀνειδίσῃς, σαυτοῦ et ἐκένωσας B.
^q τῶν om. B. ^r παρέχουσι A. ^s συνειδότες B. ^t τοῦ πράγματος B.
^v ἡμέρα B.F. ^w ἕνεκεν μόνῃς] μόνον ἕνεκεν B. et a pr. man. D. μόνῃς ἔτεκεν F. et corr. D. ^x παρθενίας A. ^y ὅπερ D.F. ^z Vid. Annot.
^a πεινῶσαι A.B.C.D.E. πεινούσαι Edd. ante Ben. ^b διατελοῦσιν F.

αἰσχροί, καὶ τοῖς γεγηρακόσι κέρδος ἔχουσai καὶ ταῖς γεγηρακυῖαις; Οὐκ ἠδύναντο, εἶπερ ἐβούλοντο τοῦ ζῆν ἐπιεικῶς ἀμελεῖν, ἢ κακείθεν μετὰ πολλῆς ἀποτρέφεισθαι τῆς περιουσίας; Οὐχ ὁρᾷ πόσοι τῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ^d μαστροποὶ καὶ προαγωγοὶ γινόμενοι, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἅττα διακονούμενοι, καὶ τρέφονται καὶ τρυφῶσιν; Ἄλλ' οὐχ οὗτοι, ἀλλ' αἰροῦνται λιμῷ διαφθείρεσθαι μᾶλλον, ἢ καταισχύσαι τὴν ^e ἑαυτῶν ζῶν B καὶ προδοῦναι ^f τὴν σωτηρίαν καὶ κάθηνται δι' ἡμέρας ὅλης φάρμακόν σοι κατασκευάζοντες σωτηρίας. Οὐ γὰρ οὕτως ἰατρὸς, χεῖρα ἐκτείνων καὶ σιδήριον ἐπάγων, ἐκτέμνει τὰ ^g σεσηπότα τῶν τραυμάτων, ὡς πένης, δεξιὰν ἐκτείνων καὶ ἐλεημοσύνην λαμβάνων, περιαιρεῖ τῶν τραυμάτων τοὺς μώλωπας. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ^h ὅτι χωρὶς ἀλγηδόνης καὶ ὀδύνης τὴν καλὴν ταύτην ἐργάζονται ἰατροίαν. Καὶ ἡμῶν τῶν τοῦ λαοῦ προκαθημένων καὶ παραινούντων ὑμῖν τὰ συμφέροντα, οὐκ ἔλαττον ἐκεῖνος διαλέγεται ὁ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας καθήμενος, διὰ τῆς σιγῆς καὶ τῆς ὀψευς. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ταῦτα καθ' C ἐκάστην ⁱ ἐνηχοῦμεν ὑμῖν τὴν ἡμέραν, λέγοντες, μὴ μέγα φρόνει, ^k ἄνθρωπε· ὁξύρροπον καὶ εὐμετάπτωτον τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις· ἢ νεότης πρὸς γῆρας ἐπείγεται, τὸ κάλλος πρὸς ἀμορφίαν, ἢ ἰσχὺς πρὸς ἀσθένειαν, ἢ ὑγεία ^l πρὸς ἀρρωστίαν μεταπίπτει, ἢ δόξα πρὸς εὐτέλειαν, ὁ πλοῦτος πρὸς πενίαν, ^m ἢ τιμὴ πρὸς καταφρόνησιν· ρεύματι σφοδρῷ τὰ ἡμέτερα ἔοικεν οὐδαμοῦ ἴστασθαι βουλομένῳ, ἀλλ' ἐπειγομένῳ πρὸς τὸ κάταντες. Τὰ D αὐτὰ καὶ ἐκεῖνοι, καὶ πλείονα τούτων διὰ τῆς ὀψευς συμβουλεύουσι, καὶ διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, ἥτις καὶ σαφεστέρα ἐστὶ παραίνεσις. Πόσοι γοῦν τῶν ⁿ ἔξω καθημένων νῦν ἤκμασαν ἐν νεότητι, καὶ μεγάλα εἰργάσαντο; πόσοι τῶν εἰδεχθῶν ^o τούτων καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ἰσχυί καὶ ἐπὶ τῇ τῆς ὀψευς ὥρᾳ πολλοὺς παρήλασαν; Ἀλλὰ μὴ ἀπιστεῖτε, μηδὲ χλευάζετε· καὶ γὰρ μυρίων γέμει τοιούτων ὑποδειγμάτων ὁ βίος. Εἰ γὰρ βασιλεῖς ἐξ εὐτελῶν καὶ ταπεινῶν πολλοὶ πολλάκις ἐγένοντο, τί θαυμαστὸν, εἰ ἐκ μεγάλων καὶ ἐνδόξων ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς κατέστησαν; Καὶ γὰρ τὸ πολλῷ παραδοξότερον ἐκεῖνό ἐστι E τοῦτο δὲ τῶν αἰεὶ συμβαινόντων. Ὡστε οὐ χρὴ διαπιστεῖν, εἴ τινες τούτων καὶ ἐν τέχναις καὶ ἐν στρατείαις ἦνθησαν καὶ ἐν

^c κακείθεν C.E. ἐκεῖθεν Edd. ^d μαστροποὶ E. et ex corr. D. ^e ἑαυτῶν] οἰκείαν C. ^f τὴν] + ἑαυτῶν C.E. et ex corr. D. ^g σεσηπότα] + μέλη B. ^h ὅτι] + καὶ F. ⁱ Sic A.B.C.D.E. ὑμῖν ἐνηχοῦμεν inverso ord. Edd. ^k ὁ ἄνθρωπε vulgo. ὁ omi. A.B.C.E.F. ^l πρὸς] εἰς D.E. ^m Haec ἢ τιμὴ πρὸς κ. vulgo leguntur post ἀσθένειαν. Nobiscum faciunt A.B.C.E.F. et Interp. ⁿ ἔξωθεν E. ^o τούτων] + πολλοὺς πολλῶν διαφέροντας C.

χρημάτων περιουσίαις, ἀλλὰ καὶ ἐλεεῖν αὐτοὺς μετὰ πολλῆς τῆς συμπαθείας, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν δεδοικέναι, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ πάθωμεν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ τὴν ὀξύρροπον ταύτην κείμεθα μεταβολήν.

Ἄλλ' ἴσως τῶν ἀγνωμόνων τις καὶ σκώπτειν εἰωθότων καὶ ῥέπισκῆψαι τοῖς εἰρημένοις, καὶ κωμωδήσει πάντως ἡμᾶς λέγων· μέχρι τίνος οὐ παύσῃ πένητας αἰεὶ καὶ πτωχοὺς ἐν τοῖς λόγοις εἰσάγων, καὶ συμφορὰς ἡμῖν προφητεύων, καὶ πενίαν προανα-
 276 φωνῶν, καὶ πτωχοὺς ποιῆσαι σπουδάζων; Οὐ πτωχοὺς ἡμᾶς ποιῆσαι σπουδάζων, ἄνθρωπε, ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τὸν πλοῦτον ὑμῖν ἀνοίξαι σπείδων. Ἐπεὶ καὶ πρὸς τὸν ὑγιαίνοντα ὁ τῶν ἀρρωστούντων μεμνημένος καὶ τὰς ἐκείνων διηγούμενος ὁδύνας, οὐχ ἵνα ἐπίνοσον ποιήσῃ, λέγει, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τῆς ὑγείας διατηρήσῃ, τῷ φόβῳ τῶν ἐκείνοις συμβαινόντων τὴν τούτου ῥαθυμίαν ἐκκόπτων. Φοβερόν ὑμῖν ἢ πενία εἶναι δοκεῖ, καὶ φρικτὸν καὶ μέχρι προσηγορίας αὐτῆς. Ἰδιὰ γὰρ τοῦτο πένητές ἐσμεν, ὅτι πενίαν δεδοίκαμεν, καὶ μύρια ἔχωμεν τάλαντα. Οὐ γὰρ ὁ μηδὲν ἔχων, πένης, ἀλλ' ὁ πενίαν φρίττων. Ἐπεὶ
 B καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς οὐ τοὺς τὰ μεγάλα πάσχοντας κακὰ δακρύομεν καὶ ἀθλίους ἡγούμεθα, ἀλλὰ τοὺς οὐκ εἰδότας αὐτὰ φέρειν, καὶ μικρὰ ὄντα τύχῃ· ὡς ὁ γε φέρειν εἰδὼς καὶ ἐπαινῶν ἄξιός τε καὶ στεφάνων. Καὶ ὅτι τοῦτο τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἐν τοῖς ἀγῶσι τίνες ἐπαινοῦμεν; τοὺς πολλὰ τυπτομένους καὶ μὴ ἀλγούντας, ἀλλ' ὑψηλὸν τὸν αὐχένα ἔχοντας, ἢ τοὺς ἀπὸ τῶν πρώτων φεύγοντας πληγῶν; Οὐχὶ ἐκείνους μὲν καὶ στεφανοῦμεν, ὡς ἀνδρείους καὶ γενναίους, τούτους δὲ καὶ γελῶμεν, ὡς ἀνάνδρους καὶ δειλοὺς; Οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ βίου
 C πραγμάτων ποιῶμεν· τὸν μὲν εὐκόλως ἅπαντα φέροντα στεφανώσωμεν, καθάπερ ἐκείνον τὸν γενναῖον παγκρατιαστήν· τοῦτον δὲ δακρύομεν τὸν δεδοικότα καὶ τρέμοντα τὰ δεινὰ, καὶ πρὶν ἢ δέξασθαι πληγὴν ἀποτεθνηκότα τῷ δέει. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀγώνων εἴ τις, πρὶν ἢ χεῖρας ἀντάραι, τὸν ἀντίπαλον ἰδὼν τὴν δεξιὰν τείνοντα μόνον ἀποφύγοι, καὶ μὴ δέξηται πληγὴν, καταγέλαστος ἔσται, ὡς ὕατολμος καὶ μαλακὸς καὶ πόνων ἄπειρος τοιούτων. Ὅϊον καὶ ἐπὶ τούτων συμβαίνει τῶν

ῥ ῥέπισκῆψαι Veron. ἡ Sic A.B.D.E.F. ἡμᾶς σπ. ποιῆσαι Edd. ποιῆσαι ἡμᾶς σπ. C. ἰ διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐγὼ φημι ὅτι πένητές ἐσμεν, καὶ μ. ἔ. τάλαντα, ὅτι π. δεδοίκαμεν C. κακὰ δακρ.] καταδακρύομεν B. κακὰ om. F. ἰ ὄντα τύχῃ omnes. τύχῃ ὄντα Edd. ὡ τὸν] καὶ τὸν C. Statim μὲν om. F. ὡ στεφανώμεν C. Statim καθ. τινὰ γεν. π. idem. ὡ δακρύομεν C.E. et a pr. man. A. διακρούομεν B.D. διακρύομεν (sic) F. δακρύσωμεν Edd. ὡ ἄτολμος omnes. ἄτολος Edd. ὡ οἶον] τοιούτον δὲ τι C.

πενίαν δεδοικότων, καὶ οὐδὲ τὴν προσδοκίαν αὐτῆς ἐνεργεῖν δυναμένων. Οὐκ ἄρα ἡμεῖς ποιούμεν ὑμᾶς ἀθλίους, ἀλλ' ὑμεῖς D
 ἑαυτούς. Πῶς γὰρ οὐ ^aκαταπαίξεται σου λοιπὸν ὁ διάβολος, καὶ πρὸ τῆς πληγῆς τὴν ἀπειλὴν ὁρῶν δεδοικότα καὶ τρέμοντα; Μᾶλλον δέ, ὅταν ἀπειλὴν τοῦτο νομίζης, οὐ δεήσεται λοιπὸν οὐδὲ πληῆσαι, ἀλλ' ἀφείς ἔχειν τὸν πλοῦτον, τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀφαιρέσεως κηροῦ παντὸς μαλακώτερόν σε ἐργάσεται. Καὶ γὰρ πεφύκαμεν, ὡς ^bεἰπεῖν, ἅπερ δεδοίκαμεν, μετὰ τὸ παθεῖν οὐχ οὕτω νομίζειν εἶναι φοβερά, ὥσπερ ἔμπροσθεν καὶ πρὸ τῆς πείρας. Ἰν' οὖν μηδὲ ταύτην κτήσῃ τὴν ἀρετὴν, ἐν ἀκμάζοντί σε κατέχει φόβω, πρὸ τῆς πείρας τῷ φόβῳ τῆς πενίας ὥσπερ κηρὸν πυρὶ κατατήκων. Καὶ γὰρ κηροῦ παντὸς μαλακώτερος E
 ὁ τοιοῦτος, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κάϊν ἀθλιώτερον βίον ζῶν, ὑπὲρ μὲν ὧν πλεονεκτεῖ δεδοικώς, ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ ἔχει ἀλγῶν· καὶ ὑπὲρ ὧν ἔχει τρέμων πάλιν, ἅτε δραπετὴν ἀγνώμονα κατέχων ἔνδον τὸν πλοῦτον, καὶ ποικίλοις τισὶ καὶ ἀτόποις πολιορκούμενος πάθεσι. Καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἄτοπος, καὶ φόβος πολυειδής, καὶ ἀγωνία καὶ τρόμος πανταχόθεν αὐτοὺς χειμάζουσι· καὶ εἰκόσιν πλοίῳ πάντοθεν ἐναντίοις ἀνέμοις ἐλαυνομένῳ, καὶ πολλὰς ὑπο- 277
 μένουσι τὰς τρικυμίας. Καὶ πόσῳ βέλτιον τὸν τοιοῦτον ἀπελθεῖν, ἢ διηνεκῇ φέρειν χειμῶνα; ἐπεὶ καὶ τὸν Κάϊν ἀνεκτότερον ἦν ἀποθανεῖν, ἢ διαπαντὸς τρέμειν. Ἰν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς ταῦτα ^cπάσχωμεν, καταγελάσωμεν τῆς τοῦ διαβόλου μηχανῆς, διαρρήξωμεν ^dαὐτοῦ τὰ σχοινία, διακόψωμεν τοῦ ^eχαλεποῦ δόρατος τὴν αἰχμὴν, καὶ πᾶσαν ἔφοδον ἀποτειχίσωμεν. ^fἌν γὰρ χρημάτων καταγελάσῃς, οὐκ ἔχει ποῦ πληῆσαι, οὐκ ἔχει πόθεν ἐπιλάβηται· τὴν γὰρ ρίζαν ἠνέσπασας τῶν κακῶν· ρίζης δὲ B
 οὐκ οὔσης, οὐδὲ καρπὸς βλαστήσει ^gπονηρός. Ταῦτα ^hλέγομεν μὲν αἰεὶ, καὶ λέγοντες οὐ ⁱπανόμεθα· εἰ δέ τι λέγοντες ἀνύομεν, ἢ ἡμέρα δείξει ἐκείνη ἢ ἐν πυρὶ ἀποκαλυπτομένη, ἢ τὸ ἐκάστου ἔργον δοκιμάζουσα, ἢ τὰς λαμπάδας δεικνύουσα τὰς λαμπράς καὶ τὰς οὐ τοιαύτας. Τότε καὶ ὁ ἔχων τὸ ἔλαιον, καὶ ὁ μὴ ἔχων, δῆλος ἔσται. Ἀλλὰ μηδένα γένοιτο τότε εὐρεθῆναι ταύτης ἔρημον τῆς παραμυθίας, ἀλλὰ πάντας δαψιλῇ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιφερομένους, καὶ φαιδρὰς ^kἔχοντας τὰς λαμπάδας, συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ· ὡς οὐδὲν τῆς φωνῆς ἐκείνης

^a καταπαίξεται C.E. καταπέξεται (sic) A. καταπαίξεται Edd. Statim ὁ δ. λοιπὸν inverto ord. C.E. ^b εἰπεῖν] + οἱ ἄνθρωποι C. ^c πάθωμεν C. ^d αὐτοῦ om. D. ^e χαλκοῦ F. ^f ἠνέσπασε B. et a pr. man. A. ^g πονηρός] ποτὲ F. ^h λέγομεν C.D.E. et Interp. λέγωμεν vulgo. λέγω a pr. man. A. Statim μὲν om. B.D. ⁱ πανόμεθα E. et Interp. πανσόμεθα F. πανόμεθα vulgo. ^k ἔχοντας om. B.

Ἐφοβρώτερον καὶ ὀδυνηρότερον, ἣν οἱ ἄχωρις ἐλεημοσύνης δαψι-
 λούς ἀπιόντες τότε ἀκούσονται τοῦ νυμφίου λέγοντος, ⁸“Οὐκ
 οἶδα ὑμᾶς.” Ἀλλὰ μήποτε ταύτης ἀκούσασιν τῆς φωνῆς,
 ἀλλὰ τῆς ἡδίστης ⁹ἐκείνης καὶ ποθεινοτάτης, “Δεῦτε οἱ εὐλο-
 γημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην (443)
 ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.” Οὕτω γὰρ ¹⁰καὶ τὸν
 μακάριον ζησόμεθα βίον, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαυσόμεθα πάν-
 των τῶν καὶ νοῦν ὑπερβαινόντων ἀνθρώπινον· ὧν γένοιτο πάντας
 ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

D

ΛΟΓΟΣ ΛΑ.

¹Οὐ δύναται ²δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρεῖαν σου οὐκ
 ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

ΚΑΤΑΣΤΕΙΛΑΣ τῶν ἐλαττόνων τὸν φθόνον, καὶ τὴν
 ἀθυμίαν αὐτῶν ἐξελὼν, ἣν εἰκὸς ἔχειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ μειζόνων
 ἐτέρους κατηξιῶσθαι χαρισμάτων, ταπεινοὶ καὶ τούτων τὸν
 τύφον τῶν τὰ μείζονα εἰληφότων χαρίσματα· ποιήσας μὲν
 Ε αὐτὸ καὶ ἐν οἷς πρὸς ἐκείνους διελέγετο· τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι
 χάρισμά ἐστι, καὶ οὐ κατόρθωμα, τοῦτο ἐμφαίνοντος ἦν· νυνὶ
 δὲ αὐτὸ ³καὶ σφοδρότερον πάλιν ποιεῖ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένων
 εἰκόνας. Ἀπὸ γὰρ τοῦ σώματος λοιπὸν καὶ ⁴τῆς ἐκείθεν
 ἐνότητος ἐπ’ αὐτὴν τῶν μελῶν χωρεῖ τὴν σύγκρισιν· ὃ μάλιστα
 ἐζήτουν ἐκεῖνοι μαθεῖν· ἐπειδὴ οὐχ οὕτως ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς
 παραμυθῆσασθαι τὸ πάντας ἐν σῶμα εἶναι, ὥς τὸ μαθεῖν ὅτι
 καὶ ἐν αὐτοῖς, οἷς εἶχον, οὐδὲν μέγα ἡλαττοῦντο. Καὶ φησιν
 “Οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρεῖαν σου οὐκ
 278 ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.” Εἰ
 γὰρ καὶ ἔλαττον τὸ χάρισμα, ἀλλ’ ἀναγκαῖον· καὶ ὥσπερ οὐκ
 ὄντος ἐκείνου πολλὰ ἐμποδίζεται, οὕτω καὶ τούτου χωρὶς χω-
 λεύει τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐρεῖ,
 ἀλλ’ ὅτι οὐ δύναται εἰπεῖν. “Ὡστε καὶ θέλη, καὶ λέγῃ, οὐκ
 ἐνδέχεται, οὐδὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα ⁵φύσιν. Διὰ τοῦτο λαβὼν
 ἑκάτερα τὰ ἄκρα, ἐν αὐτοῖς γυμνάζει τὸν λόγον, πρῶτον μὲν
 ἐπὶ χειρὸς καὶ ὀφθαλμοῦ, δεύτερον δὲ ἐπὶ κεφαλῆς καὶ ποδῶν,

⁸ Matth. xxv. 12, 34.¹ CAP. XII. v. 21.

¹ ἡδεῖας F. ² ἐκείνης καὶ π.] φωνῆς καὶ π. ἐκείνης B. ³ καὶ accessit ex
 C.F. HOM. XXXI. ⁴ δὲ om. hic et infra B.F. ⁵ καὶ om. B. ⁶ τῆς
 ἐνότητος τῆς ἐκείθεν B.D. ⁷ τὴν φύσιν Edd. τὴν inclusum a Sav. abest a
 libris omnibus.

αὔξων τὸ παράδειγμα. Τί γὰρ ^οποδῶν εὐτελέστερον, ἢ τί κεφαλῆς τιμιώτερον καὶ ἀναγκαιότερον; τοῦτο γὰρ μάλιστά B ἐστὶν ἄνθρωπος, ἢ κεφαλὴ. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἔστιν αὐτάρκης, οὐδὲ τὰ πάντα ^εαὐτῇ δύναιτ' ἂν ἀνύειν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, περιττῶς ἡμῖν οἱ πόδες προσέκειντο. Καὶ οὐδὲ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ὑπερβολὴν ζητεῖ· ὅπερ αἰ ^hποιεῖν εἴωθεν, οὐ μέχρι τοῦ ἴσου φιλονεικῶν, ἀλλὰ ^ικαὶ περαιτέρω προβαίνων. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ²“Ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ ^αδοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· ^κκαὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει” πανταχοῦ τὴν τοῦ C σώματος προσθήκην τιθεῖς, καὶ ταύτῃ κακείνον παραμυθούμενος καὶ τοῦτον καταστέλλων. Οὐ γὰρ τοῦτο ¹λέγω, φησὶν, ὅτι οὐ μόνον χρεῖαν ἔχει τὰ μεῖζονα τῶν ἐλαττόνων, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὴν χρεῖαν ^μἔχει. Εἴ τι γὰρ ἀσθενὲς ἐν ἡμῖν, εἴ τι ἄτιμον, τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον καὶ τιμῆς ἀπολαύει ^νπλείονος. Καὶ καλῶς εἶπε, “τὰ δοκοῦντα,” καὶ, “^αδοκοῦμεν,” δεικνύς ὅτι οὐ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῆς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἢ ψήφου. Οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἄτιμον· θεοῦ γὰρ ἔργον ἐστί. Τί γὰρ τῶν μορίων τῶν γεννητικῶν ἀτιμότερον ἐν ἡμῖν εἶναι δοκεῖ; D Ἄλλ' ὅμως πλείονος ἀπολαύει τιμῆς· καὶ οἱ σφόδρα πένητες, καὶ τὸ λοιπὸν γυμνὸν ἔχουσι σῶμα, οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἐκεῖνα τὰ μέλη δεῖξαι γυμνά. Καίτοιγε οὐχ αὕτη τῶν ἀτίμων ἢ τάξις, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἄλλων καταφρονεῖσθαι ἔδει. Καὶ γὰρ ἐν οἰκίᾳ ὁ ἡτιμωμένος οἰκέτης οὐ μόνον οὐκ ἀπολαύει πλείονος θεραπείας, ἀλλ' οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιούται. Ὡστε εἰ καὶ τοῦτο ἄτιμον ἦν, οὐ μόνον μεζόνων ἀπολαύειν οὐκ ἔδει, ἀλλ' οὐδὲ τῶν αὐτῶν· νυνὶ δὲ πλείονος ἀπολαύει τιμῆς, καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἐργασαμένης. Τοῖς μὲν γὰρ ἐν E

144) τῇ φύσει τὸ μὴ δεῖσθαι ἔδωκε· τοῖς δὲ, ἐπειδὴ ἐν τῇ φύσει οὐκ ἔδωκεν, ἡμᾶς παρέχειν ἠνάγκασεν. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτιμα· ἐπεὶ καὶ τὰ ζῶα ἐν τῇ φύσει τὸ ἀνενδεές ἔχει, καὶ οὔτε ἱματίων δεῖται οὔτε ὑποδημάτων οὔτε ὀρόφου τὰ πλείονα αὐτῶν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀτιμότερον αὐτῶν τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, ἐπειδὴ πάντων δεῖται τούτων. Καὶ γὰρ εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ αὐτῇ τῇ φύσει τίμιά τε καὶ ἀναγκαῖά ἐστιν. ^οὁ δὲ καὶ αὐτὸς

² v. 22, 23.

^ο ποδῶν omnes. ποδὸς Edd. ^ι ἢ om. F. ^ε αὕτη F. ^h ποιεῖν εἴωθεν omnes. ποιεῖ vulgo. ¹ καὶ om. B. ^κ καὶ τὰ ἀσχήμονα—ἔχει om. F. ¹ λέγω φ. ὅτι οὐ μόνον] μόνον λέγω, φησὶν, ὅτι B.D. ^μ ἔχει om. F. ^ν πλείονος omnes. Edebatur μείζονος.

279 ἡνίξατο, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιμελείας καὶ τοῦ πλείονος ἀπολαύειν τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως αὐτοῖς ψηφισάμενος. Ὑδιό, ὅταν μὲν ἀσθενῇ λέγη καὶ ἄτιμα, “τὰ δοκοῦντα,” λέγει· ὅταν δὲ ἀναγκαῖα, οὐκέτι προστίθῃσι, τὰ δοκοῦντα, ἀλλ’ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων, ὅτι ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ μάλα εἰκότως. Καὶ γὰρ πρὸς παιδοποιῶν καὶ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν διαδοχὴν χρήσιμα. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ νομοθέται Ῥωμαίων τοὺς Ῥ ταῦτα ἀκρωτηριάζοντας τὰ μέλη καὶ ποιούντας εὐνούχους κολάζουσιν, ἅτε τῷ κοινῷ γένει λυμαινο-
B μένους, καὶ αὐτῇ ἐπηρεάζοντας τῇ φύσει. Ἄλλ’ ἀπόλοιτο οἱ ἀκόλαστοι, οἱ τοῦ θεοῦ τὰ δημιουργήματα διαβάλλοντες. Ὡς περ γὰρ τῷ οἴνῳ πολλοὶ διὰ τοὺς μεθύοντας κατηράσαντο, καὶ τῇ φύσει τῶν γυναικῶν διὰ τὰς μοιχευομένας· οὕτω καὶ τὰ μέλη ταῦτα αἰσχρὰ εἶναι ἑνόμισαν διὰ τοὺς οὐκ εἰς δέον αὐτοῖς χρωμένους. Ἄλλ’ οὐκ ἐχρῆν· οὐ γὰρ τῇ φύσει τοῦ πράγματος ἡ ἀμαρτία συγκεκλήρωται, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τίκτεται τοῦ ἱτολμῶντος τὸ πλημμέλημα. Τινὲς δὲ τὰ ἀσθενέστερα καὶ ἄτιμα καὶ ἀναγκαῖα καὶ τιμῆς ἀπολαύοντα πλείονος περὶ
C ὀφθαλμῶν καὶ ποδῶν εἰρῆσθαι τῷ Παύλῳ νομίζουσι, καὶ ἄσθε-
νέστερα καὶ ἀναγκαῖα τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγειν, ὅτι ἐλαττούμενοι τῇ δυνάμει, πλεονεκτοῦσι τῇ χρείᾳ, τὰ δὲ ἀτιμότερα τοὺς πόδας· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πολλῆς ἀπολαύουσι προνοίας.

Εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ἄλλην ὑπερβολὴν ἐργάσῃται, φησί· ³ “Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει.” Ἴνα γὰρ μὴ τις λέγῃ, καὶ ποῖος οὗτος ἰλόγος; τῶν μὲν τιμίῳ καταφρονεῖν, τοῖς δὲ ἰατίμοις προσεδρεύειν; οὐχὶ καταφρονούντες τοῦτο ποιούμεν, φησὶν, ἀλλ’ ἐπειδὴ αὐτὰ οὐ δεῖται. Καὶ ὅρα ἡλίκον ἐγκώμιον
D ἐν βραχεὶ θεῖς παρέδραμε, συμφερόντως τοῦτο καὶ χρησίμως ποιῶν. Καὶ οὐδὲ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ καὶ αἰτίαν προστίθῃσι λέγων· “Ἄλλ’ ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δούς τιμὴν, ⁴ ἵνα μὴ σχίσμα ᾖ ἐν τῷ σώματι.” Εἰ δὲ συνεκέρασεν, οὐκ ἀφῆκε τὸ ἀτιμότερον φαίνεσθαι. Τὸ γὰρ κιννῶμενον ἐν γίνεται, καὶ οὐ φαίνεται τί πρὸ τούτου ἦν· ἐπεὶ οὐδ’ ἂν κεκρᾶσθαι αὐτὸ φαίμεν ἂν. Καὶ ὅρα πῶς ^ω συνε-
τῶς τὰ ἐλαττώματα παρατρέχει λέγων, “τῷ ὑστεροῦντι.” Οὐκ
E εἶπε, τῷ ἀτίμῳ, τῷ ἀσχήμονι, ἀλλὰ, “τῷ ὑστεροῦντι.” Ὑστε-
ροῦντι, πῶς; Κατὰ φύσιν. “Περισσοτέραν δούς τιμὴν.” ^κ Καὶ

³ v. 24.⁴ v. 25.

^ο διό] + καὶ B. ^ρ ταῦτα] τὰ τοιαῦτα F. ^ι ἐνόμισαν] δοκεῖ B. ^ι τολμή-
σαντος B. ^ς ἀσθενέστερα] + μὲν F. ^ι ὁ λόγος B. ^ν ἀτίμοις omnes.
ἀτιμότεροις vulgo. ^ω συνετῶς B.F. pulchre Interp. Legebatur συνῶς.
^κ καὶ om. F.

διὰ τί; “Ἴνα μὴ ἦ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.” Ἐπειδὴ γὰρ μυρίας παραμυθίας ἀπολαύοντες ἤλγουν ὕδμως, ἅτε ἐλάττονα λαβόντες, δείκνυσιν ὅτι μᾶλλον ἐτιμήθησαν. “Τῷ γὰρ ὑστεροῦντι, φησὶ, περισσοτέραν δούς τιμὴν.” Εἴτα καὶ τὸν λόγον ἐπάγει, δεικνὺς ὅτι συμφερόντως καὶ ὑστερεῖν ἐποίησε, καὶ μειζόνως ἐτίμησε. Τίς δὲ ὁ λόγος; “Ἴνα μὴ ἦ σχίσμα, φησὶν, ἐν τῷ σώματι.” ^a Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν τοῖς μέλεσιν, ἀλλ’, “ἐν τῷ σώματι.” Καὶ γὰρ πολλὴ ἔμελλεν ἡ πλεονεξία εἶναι, ^b εἰ τὰ μὲν καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ^c ἐθεραπεύετο προνοίας, τὰ δὲ οὐδὲ ἐτέρωθεν· καὶ ἀπεσχίσθη ^d αὖν ἀλλήλων, οὐ δυνάμενα φέρειν τὸν σύνδεσμον· ἀποσχισθέντων δὲ τούτων, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγίνετο βλάβη. Εἶδες πῶς ἔδειξεν ἀναγκαίως μείζονα τῷ ὑστεροῦντι ^e δεδομένην τιμὴν; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο γέγονε, κοινὴ πάντων ^f αὖν ἡ λύμη γεγόνει, φησὶ. Καὶ γὰρ εἰ μὴ πολλῆς ταῦτα παρ’ ἡμῶν ἀπέλαυσε προνοίας, ἐπηρεάσθη ^g αὖν μὴ ἔχοντα τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως βοήθειαν· ἐπηρεασθέντα δὲ, ἀπώλετο ^h αὖν ἀπολόμενα δὲ, ἔσχισεν ⁱ αὖν τὸ σῶμα· B σχισθέντος δὲ τοῦ σώματος, καὶ τὰ λοιπὰ ^j αὖν ἀπώλετο τὰ πολλῷ μείζονα τούτων. Ὅρας ὅτι καὶ τῆς ἐκείνων προνοίας 445) ἔχεται ἡ τούτων ἐπιμέλεια; Οὐ γὰρ οὕτως ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει τὸ εἶναι ἔχουσιν, ὡς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἓν. Διὰ δὲ τοῦτο, ^k αὖν μὲν τὸ σῶμα ἀπόληται, οὐδὲν αὐτοῖς κέρδος τῆς καθ’ ἕκαστον ὑγείας· ἀλλ’, ^l αὖν τε ὀφθαλμὸς ^m ἐμὲν, ⁿ αὖν τε ῥίς διατηροῦσα τὸ οἰκεῖον, τοῦ συνδέσμου λυθέντος, ὄφελος οὐδὲν ἔσται λοιπόν· ^o αὖν δὲ, τούτου μένοντος, ἐκεῖνα βλαβῇ, καὶ διαβαστάζεται καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐπάνεισι ταχέως. Ἀλλ’ ἴσως εἴποι τις ^p αὖν C τοῦτο μὲν ἐν τῷ σώματι λόγον ἔχει, ὅτι τὸ ὑστεροῦν περισσοτέραν ἔλαβε τιμὴν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων πῶς ^q αὖν τοῦτο φανείη; Ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων μὲν οὖν μάλιστα ^r αὖν ἴδοις τοῦτο συμβαῖνον. Καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, πρῶτοι τὸν μισθὸν ἔλαβον· καὶ τὸ πλανηθὲν πρόβατον ἔπεισε τὸν ποιμένα τὰ ^s ἐνενηκονταεννέα καταλιπεῖν, καὶ ἐπ’ αὐτὸ δραμεῖν, καὶ εὐρηθὲν ἐβαστάζετο, οὐκ ἠλαύνετο· καὶ ὁ ἄσωτος υἱὸς πλείονος τοῦ εὐδοκιμηκότος τῆς τιμῆς ^t ἀπέλαυσε· καὶ ὁ ληστής πρὸ τῶν ἀποστολῶν ἐστεφανοῦτο καὶ ἀνεκηρύττετο. Καὶ ἐπὶ τῶν D ταλάντων δὲ τοῦτο ἴδοις ^u αὖν γινόμενον. Καὶ γὰρ ὁ τὰ πέντε

^y ὁμοίως F.
μένειν p. 281 A.

^a καὶ οὐκ εἶπεν—σώματι om. a pr. man. A. Itaque inclusit Sav.

^b εἰ τὰ] εἴτα εἰ τὰ E.

^c θεραπεύετε a pr. man. A. ἐθερα-

πεύετε F.

^d δεδομένην B.F.

^e αὖν om. B.

^f αὖν om. B.

^g αὖν om. B.

^h αὖν om. B.

ⁱ αὖν om. B.

^j αὖν om. B.

^k αὖν om. B.

^l αὖν om. B.

^m αὖν om. B.

ⁿ αὖν om. B.

^o αὖν om. B.

^p αὖν om. B.

^q αὖν om. B.

^r αὖν om. B.

^s αὖν om. B.

^t αὖν om. B.

^u αὖν om. B.

^v αὖν om. B.

^w αὖν om. B.

^x αὖν om. B.

^y αὖν om. B.

^z αὖν om. B.

^{aa} αὖν om. B.

^{ab} αὖν om. B.

^{ac} αὖν om. B.

^{ad} αὖν om. B.

^{ae} αὖν om. B.

^{af} αὖν om. B.

^{ag} αὖν om. B.

^{ah} αὖν om. B.

^{ai} αὖν om. B.

^{aj} αὖν om. B.

^{ak} αὖν om. B.

^{al} αὖν om. B.

^{am} αὖν om. B.

^{an} αὖν om. B.

^{ao} αὖν om. B.

^{ap} αὖν om. B.

^{aq} αὖν om. B.

^{ar} αὖν om. B.

^{as} αὖν om. B.

^{at} αὖν om. B.

^{au} αὖν om. B.

^{av} αὖν om. B.

^{aw} αὖν om. B.

^{ax} αὖν om. B.

^{ay} αὖν om. B.

^{az} αὖν om. B.

^{ba} αὖν om. B.

^{bb} αὖν om. B.

^{bc} αὖν om. B.

^{bd} αὖν om. B.

^{be} αὖν om. B.

^{bf} αὖν om. B.

^{bg} αὖν om. B.

^{bh} αὖν om. B.

^{bi} αὖν om. B.

^{bj} αὖν om. B.

^{bk} αὖν om. B.

^{bl} αὖν om. B.

^{bm} αὖν om. B.

^{bn} αὖν om. B.

^{bo} αὖν om. B.

^{bp} αὖν om. B.

^{bq} αὖν om. B.

^{br} αὖν om. B.

^{bs} αὖν om. B.

^{bt} αὖν om. B.

^{bu} αὖν om. B.

^{bv} αὖν om. B.

^{bw} αὖν om. B.

^{bx} αὖν om. B.

^{by} αὖν om. B.

^{bz} αὖν om. B.

^{ca} αὖν om. B.

^{cb} αὖν om. B.

^{cc} αὖν om. B.

^{cd} αὖν om. B.

^{ce} αὖν om. B.

^{cf} αὖν om. B.

^{cg} αὖν om. B.

^{ch} αὖν om. B.

^{ci} αὖν om. B.

^{cj} αὖν om. B.

^{ck} αὖν om. B.

^{cl} αὖν om. B.

^{cm} αὖν om. B.

^{cn} αὖν om. B.

^{co} αὖν om. B.

^{cp} αὖν om. B.

^{cq} αὖν om. B.

^{cr} αὖν om. B.

^{cs} αὖν om. B.

^{ct} αὖν om. B.

^{cu} αὖν om. B.

^{cv} αὖν om. B.

^{cw} αὖν om. B.

^{cx} αὖν om. B.

^{cy} αὖν om. B.

^{cz} αὖν om. B.

^{da} αὖν om. B.

^{db} αὖν om. B.

^{dc} αὖν om. B.

^{dd} αὖν om. B.

^{de} αὖν om. B.

^{df} αὖν om. B.

^{dg} αὖν om. B.

^{dh} αὖν om. B.

^{di} αὖν om. B.

^{dj} αὖν om. B.

^{dk} αὖν om. B.

^{dl} αὖν om. B.

^{dm} αὖν om. B.

^{dn} αὖν om. B.

^{do} αὖν om. B.

^{dp} αὖν om. B.

^{dq} αὖν om. B.

^{dr} αὖν om. B.

^{ds} αὖν om. B.

^{dt} αὖν om. B.

^{du} αὖν om. B.

^{dv} αὖν om. B.

^{dw} αὖν om. B.

^{dx} αὖν om. B.

^{dy} αὖν om. B.

^{dz} αὖν om. B.

^{ea} αὖν om. B.

^{eb} αὖν om. B.

^{ec} αὖν om. B.

^{ed} αὖν om. B.

^{ee} αὖν om. B.

^{ef} αὖν om. B.

^{eg} αὖν om. B.

^{eh} αὖν om. B.

^{ei} αὖν om. B.

^{ej} αὖν om. B.

^{ek} αὖν om. B.

^{el} αὖν om. B.

^{em} αὖν om. B.

^{en} αὖν om. B.

^{eo} αὖν om. B.

^{ep} αὖν om. B.

^{eq} αὖν om. B.

^{er} αὖν om. B.

^{es} αὖν om. B.

^{et} αὖν om. B.

^{eu} αὖν om. B.

^{ev} αὖν om. B.

^{ew} αὖν om. B.

^{ex} αὖν om. B.

^{ey} αὖν om. B.

^{ez} αὖν om. B.

^{fa} αὖν om. B.

^{fb} αὖν om. B.

^{fc} αὖν om. B.

^{fd} αὖν om. B.

^{fe} αὖν om. B.

^{ff} αὖν om. B.

^{fg} αὖν om. B.

^{fh} αὖν om. B.

^{fi} αὖν om. B.

^{fj} αὖν om. B.

^{fk} αὖν om. B.

^{fl} αὖν om. B.

^{fm} αὖν om. B.

^{fn} αὖν om. B.

^{fo} αὖν om. B.

^{fp} αὖν om. B.

^{fq} αὖν om. B.

^{fr} αὖν om. B.

^{fs} αὖν om. B.

^{ft} αὖν om. B.

^{fu} αὖν om. B.

^{fv} αὖν om. B.

^{fw} αὖν om. B.

^{fx} αὖν om. B.

^{fy} αὖν om. B.

^{fz} αὖν om. B.

^{ga} αὖν om. B.

^{gb} αὖν om. B.

^{gc} αὖν om. B.

^{gd} αὖν om. B.

^{ge} αὖν om. B.

^{gf} αὖν om. B.

^{gh} αὖν om. B.

^{gi} αὖν om. B.

^{gj} αὖν om. B.

^{gk} αὖν om. B.

^{gl} αὖν om. B.

^{gm} αὖν om. B.

^{gn} αὖν om. B.

^{go} αὖν om. B.

^{gp} αὖν om. B.

^{gq} αὖν om. B.

^{gr} αὖν om. B.

^{gs} αὖν om. B.

^{gt} αὖν om. B.

^{gu} αὖν om. B.

^{gv} αὖν om. B.

^{gw} αὖν om. B.

^{gx} αὖν om. B.

^{gy} αὖν

τάλαντα λαβὼν καὶ ὁ ¹τὰ δύο, τῶν αὐτῶν ἠξιώθησαν, καὶ αὐτῷ τῷ τὰ δύο λαβεῖν πολλῆς ἀπέλαυσε μᾶλλον τῆς προνοίας. Εἰ γὰρ τὰ πέντε ἐνεχειρίσθη, μὴ δυνάμενος, τοῦ παντὸς ἂν ἐξέπεσε· δεξάμενος δὲ τὰ δύο, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πληρώσας, τῶν αὐτῶν ἠξιώθη τῷ τὰ πέντε ἐργασαμένῳ, τοσούτῳ πλεονεκτήσας, ὅσῳ ἀπ' ἐλαττόνων πόνων τῶν αὐτῶν ἐπέτυχε στεφάνων. ^m Καίτοι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἦν, ὥσπερ ὁ τὰ πέντε· ἀλλ' ὁμῶς Εὐδὲν πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης ἀκριβολογεῖται, οὐδὲ ἀναγκάζει τὰ αὐτὰ ⁿ πονεῖν τῷ συνδούλῳ, οὐδὲ λέγει, διὰ τί μὴ δύνασαι ^o τὰ πέντε ἐργάσασθαι; δικαίως ἂν εἰπὼν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ^p ἐστεφάνου.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ ἐπεμβαίνετε τοῖς ἐλάττοσιν οἱ μείζους, ἵνα μὴ πρὸ ἐκείνων ἑαυτοὺς βλάβητε· ἀποσχιζομένων γὰρ αὐτῶν, τὸ πᾶν διαφθείρεται σῶμα. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ σῶμα, ἢ τὸ πολλὰ εἶναι μέλη; καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν, ὅτι “Τὸ σῶμα ²⁸¹ οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.” Εἰ τοίνυν τοῦτό ἐστι σῶμα, φροντίζωμεν τοῦ τὰ πολλὰ μένειν πολλά· ὥς ἐὰν μὴ τοῦτο διασώζηται, περὶ τὰ καίρια ἡ πληγὴ γίνεται. Διὸ καὶ αὐτὸς οὐ τοῦτο μόνον ἀπαιτεῖ, τὸ μὴ ἀποσχιζέσθαι ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ τὸ σφόδρα συνῆφθαι. Εἰπὼν γοῦν, “Ἴνα μὴ ἡ σχίσμα ἐν τῷ σώματι,” οὐκ ἠρέσθη τούτῳ, ἀλλ' ἐπήγαγεν· “Ἴνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη.” ἑτέραν καὶ ταύτην αἰτίαν προστιθεὶς τοῦ τὰ ἐλάττονα πλείονος ἀπολαύειν τιμῆς. Οὐ γὰρ ἵνα μὴ ἀποσχιζῇται μόνον ἀλλήλων, οὕτως ^B ὠκονόμησεν ὁ θεὸς, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀγάπη ἢ πολλὴ καὶ ὁμόνοια. Εἰ ^q γὰρ ἐν τῇ τοῦ πλησίον σωτηρίᾳ τὸ εἶναι ἐκάστω, μὴ μοι τὸ ἔλαττον καὶ τὸ πλεον εἴη; ἐνταῦθα γὰρ ^r οὐκ ἔστι πλεον καὶ ἔλαττον. Μένοντος ^s γὰρ τοῦ σώματος, δυνατόν καὶ τὴν διαφορὰν ἰδεῖν· ἀπολλυμένου δὲ, οὐκέτι· ἀπολείται δὲ, ἂν μὴ καὶ τὰ ἐλάττονα μένη. Εἰ τοίνυν καὶ τὰ μεγάλα ἀπολείται τῶν μικρῶν ἀπορραγέντων, ὁμοίως ὀφείλει ταῦτα τῶν μικρῶν φροντίζειν, καὶ οὕτως ὡς ἑαυτῶν, ἅτε ἐν τῇ τούτων σωτηρίᾳ ^C καὶ τῶν μειζόνων μενόντων. Ὡστε καὶ μυριάκις λέγῃς, ^v ὅτι ἄτιμον τὸ μέλος καὶ ἔλαττον, ἀλλ' ἐὰν μὴ ὁμοίως προνοῇς, ὡς καὶ σαυτοῦ, ἀλλ' ὡς ἐλάττονος ἀμελῇς, ἡ βλάβη εἰς σὲ διαβήσεται. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ^w ἵνα ὑπὲρ ἀλλήλων μόνον μεριμνῶσι τὰ μέλη, ἀλλὰ προσέθηκεν, “ἵνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι,” τουτέστιν, ^x ὁμοίως, καὶ τῆς αὐτῆς τῷ μεγάλῳ καὶ

¹ τὰ accessit ex libris omnibus. ^m καίτοιγε B.D. ⁿ ποιεῖν A. Sav. marg. receptum a Montef. ^o τὰ om. A.F. ^p στεφανοί F. ^q γὰρ] δὲ C. ^r οὐκ ἔστι] οὐκέτι F. ^s γὰρ] μὲν γὰρ F. ^t ἀπολλομένου F. ^v ὅτι] + καὶ F. ^w ἵνα] + μὴ B.D. ^x ὁμοίως omnes. ὁμοίως Edd.

ὁ μικρὸς ἀπολαύη προνοίας. Μὴ τοίνυν εἴπῃς, ὅτι ὁ δεῖνα ὁ
 τυχὼν ἐστίν, ἀλλ' ἐννόησον ὅτι μέλος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ σώματος
 τοῦ τὸ πᾶν ὕσσυγκροτοῦντος· καὶ ὥσπερ ^z ὁ ὀφθαλμὸς, οὕτω
 καὶ οὗτος ποιεῖ ^a τὸ σῶμα εἶναι σῶμα. Ἐνθα γὰρ ἂν τὸ σῶμα
 οἰκοδομῇται, οὐδεὶς οὐδὲν τοῦ πλησίον ἔχει πλεον. Οὐδὲ γὰρ D
 τοῦτο ποιεῖ σῶμα, τὸ εἶναι τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἑλάττων, ἀλλὰ
 τὸ πολλὰ εἶναι καὶ διάφορα. Ὡσπερ γὰρ σὺ, ἐπειδὴ μεῖζων
 εἶ, τὸ σῶμα συνέστησας, οὕτω καὶ οὗτος, ἐπειδὴ ἐλάττων.
 Ὡστε ἡ ἐλάττωσις αὐτοῦ, ὅταν δέῃ τὸ σῶμα οἰκοδομεῖν, ἰσό-
 τιμός σοι γίνεται εἰς τὸν καλὸν τοῦτον ἔρανον· τὸ γὰρ αὐτό
 σοι δύναται· καὶ δῆλον ἐκεῖθεν. Μὴ ἔστω ἑλαττόν τι καὶ
 μεῖζον μέλος, μηδὲ τίμιον καὶ ἀτιμότερον, ἀλλ' ἔστω πάντα
 (446) ὀφθαλμὸς, ἢ πάντα κεφαλὴ· οὐκ ἀπολείται τὸ σῶμα; Παντί E
 που δῆλον. Πάλιν ἂν πάντα ἐλάττονα ἦ, τὸ αὐτὸ συμβή-
 σεται· ὥστε καὶ ταύτῃ ἰσοῦται τὰ ἐλάττω. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ
 πλεον εἰπεῖν, ἵνα μένῃ σῶμα, ἐλάττων ἐστὶν ὁ ἐλάττων· ὥστε
 διὰ σέ ἐστὶν ἐλάττων, ἵνα σὺ μένης μέγας ὢν. Διὰ τοῦτο καὶ
 τὴν αὐτὴν ἀπαιτεῖ παρὰ πάντων πρόνοιαν. Καὶ εἰπὼν, “^b Τὸ
 αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι ^c τὰ μέλη,” ἐρμηνεύει, “τὸ αὐτὸ,”
 τοῦτο πάλιν, λέγων· “Καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει
 πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ^d ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα
 τὰ μέλη.” Διὰ γὰρ τοῦτο, φησὶ, καὶ τὴν πρόνοιαν κοινὴν ²⁸²
 ἐποίησεν, ἐν τοσαύτῃ διαφορᾷ κατασκευάσας ἔνωσιν, ἵνα καὶ
 τῶν ἀποβαινόντων πολλὴ ἡ κοινωνία ἦ. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ πλησίον
 πρόνοια σωτηρία κοινὴ ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν
 ἀθυμίαν εἶναι κοινὴν. Τρία τοίνυν ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ· τὸ μὴ
 σχίζεσθαι, ἀλλ' ἡνωσθαι μετὰ ἀκριβείας, τὸ προνοεῖν ὁμοίως
 ἀλλήλων, τὸ κοινὰ τὰ συμβαίνοντα ἡγείσθαι. Καὶ ἀνωτέρω
 μέν φησιν, ὅτι περισσοτέραν ἔδωκε τιμὴν τῷ ὑστεροῦντι διὰ τὸ
 δεῖσθαι, δεικνὺς ὅτι αὐτὸ τὸ ἡλαττώσθαι μεῖζονος τιμῆς πρόξε-
 νον γέγονεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆς προνοίας ἐξισοῖ B
 λόγον αὐτὰ τῆς ὑπ' ἀλλήλων γινομένης. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ
 μεῖζονος ἐποίησεν ἀπολαῦσαι τιμῆς, φησὶν, ἵνα μὴ ἐλάττωνος
 ἀπολαύῃ προνοίας. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
 συμβαινόντων ^e λυπηρῶν καὶ χρηστῶν ἀλλήλοις συνδέεται τὰ
 μέλη. Καὶ γὰρ τῇ πτέρνῃ πολλάκις προσπαγείσης ἀκάνθης,

⁵ v. 26.

^γ συγκροτοῦντος solus F. συγκρατοῦντος vulgo. Vid. Annot. ^z ὁ om. B.F.
^a τὸ σ. εἶναι σ.] σ. εἶναι τὸ σῶμα A. Hoc praetulerunt Sav. Mor. Ben.
^b τὸ] ἵνα τὸ C. et ex corr. A. Ita ediderunt Sav. cet. ^c τὰ μέλη om. F.
^d ἐν μέλος om. B. Mosq. 7. in marg. D. ^e λ. καὶ χρ.] Sic omnes. χρ. καὶ
 λυπηρῶν Edd.

ὅλον τὸ σῶμα αἰσθάνεται καὶ μεριμνᾷ· καὶ νῶτος κάμπτεται, καὶ γαστήρ καὶ μηροὶ συστέλλονται, καὶ χεῖρες, καθάπερ δορυφόροι καὶ ὑπηρεταί ^επροσιόντες ἀνέλκουνσι τὸ παγὲν, καὶ κεφαλὴ ἐπικύπτει, καὶ ὀφθαλμοὶ μετὰ πολλῆς ὀρώσι τῆς φροντίδος. Ὡστε ^εεἰ καὶ ἔλαττον ἔχει τῷ μὴ δύνασθαι ἀνελθεῖν ὁ ποῦς, ἀλλὰ τῷ τὴν κεφαλὴν ^ηκαταγαγεῖν τὸ ἴσον ἔσχε, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπέλαυσε τιμῆς, καὶ μάλιστα ὅταν μὴ χάριτι καταφέρωσιν αὐτὴν οἱ πόδες, ἀλλ' ὀφειλῇ. Ὡστε εἰ τῷ τιμιωτέρα εἶναι πλεονεκτεῖ, ^ιτῷ καὶ τοιαύτῃ οὔσα τῷ ἐλάττονι τὴν τιμὴν ὀφείλει καὶ τὴν κηδεμονίαν, καὶ ^κτῷ ὁμοίως ^λαὐτῷ συναλγεῖν, ἰσότητά δείκνυσιν πολλήν. Τί γὰρ πτέρνης εὐτελέστερον; τί ^μδὲ κεφαλῆς τιμιώτερον; Ἀλλὰ τοῦτο πρὸς ἐκείνο βαδίζει τὸ μέλος, καὶ πάντα μεθ' ἑαυτῆς συγκινεῖ. Πάλιν ^νὀφθαλμοὶ ^ντι πάθωσι, πάντα ἀλγεῖ, καὶ πάντα ἐν ^δἀργίᾳ· καὶ οὔτε πόδες βαδίζουσιν, οὔτε χεῖρες ἐργάζονται, οὔτε γαστήρ ἀπολαύει τῶν εἰωθότων· καίτοι τὸ πάθος τῶν ὀφθαλμῶν ἐστὶ. Τί τήκεις τὴν γαστέρα; τί κατέχεις τοὺς πόδας; τί δεσμεῖς τὰς χεῖρας; Ὅτι ἐκείνοις συνδέεται, καὶ ἀρρήτως τὸ πᾶν πάσχει σῶμα. Εἰ γὰρ μὴ συνέπασχεν, οὐδ' ἂν ἠνέσχετο κοινωνεῖν τῆς προνοίας. Διόπερ εἰπὼν, “Ἰνα τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη,” ἐπήγαγεν· “^ρΕἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει ^ρπάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ^εἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.” Καὶ πῶς συγχαίρει, φησὶ; Στεφανοῦται ^εκεφαλὴ, καὶ ^ςἅπας ὁ ἄνθρωπος δοξάζεται· λέγει τὸ στόμα, καὶ γελῶσιν ὀφθαλμοὶ καὶ εὐφραίνονται· καίτοι οὐ τοῦ κάλλους τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ τῆς γλώττης ἢ εὐδοκίμησης. Πάλιν ὀφθαλμῶν ^εκαλῶν φαινομένων, ἢ πᾶσα γυνὴ καλλωπίζεται· ὥσπερ οὖν καὶ οὗτοι, καὶ ῥινὸς εὐθείας καὶ ἀνχένος ὀρθοῦ καὶ ἐτέρων μελῶν ἐγκωμιαζομένων, γεγῆθασιν καὶ φαιδροὶ γίνονται· καὶ δακρύουσι πάλιν μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας ἐν ταῖς ὀδύναις αὐτῶν καὶ ταῖς συμφοραῖς, καὶ ἄσινεῖς αὐτοὶ διαμένωσι.

283 Ὡταῦτ' οὖν ^ωἅπαντα ἐννοήσαντες, μιμησώμεθα τὴν ἀγάπην τῶν μελῶν τούτων, ^ςμηδὲ τὰναντία ποιῶμεν, ἐπεμβαίνοντες τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς, καὶ φθονοῦντες ^γτοῖς τοῦ πλησίον ἀγαθοῖς· μαινομένων γὰρ τοῦτο καὶ ἐξεστηκότων. Καὶ γὰρ ὁ τὸν

^ε Sic F. προϊόντες Edd. ^ς εἰ καὶ] καὶ B. ^η κατάγειν A. ^ι τῷ] τὸ D.E. ^κ τῷ C. τὸ vulgo. ^λ αὐτῷ F. solus. ὡσαύτως Edd. ^μ δέ] δαί C.E. et ex corr. D. δέ om. F. ^ν τι om. B. ^ρ ἀργίᾳ] + ἦν B. ^ς εἴτε] καὶ εἴτε B.D. ^ε πάντα] ὅλα B. ^ε ἢ κεφαλὴ Edd. Articulus deest in nostris omnibus. ^ς ἅπας] ὅλος D. ὅλος B. ^ε καλῶν om. E. ^ν ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ φθονοῦντων. Veron. ^ω ἅπαντα omnes. ἅπαντες vulgo. Statim ἐννοοῦντες F. ^ς μηδὲ] καὶ μὴ B.D. ^γ τοῖς τοῦ πλησίον] πάλιν τοῖς B.D.

ὀφθαλμὸν ἐξορύττων, παραφροσύνης μέγιστον δείγμα ἐξήνεγκε καὶ ὁ τὴν χεῖρα κατεσθίων, λαμπρᾶς μανίας παρέχεται ^zἐλεγχον. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ὁμοίως γινόμενον παραφροσύνης περιτίθησι δόξαν, καὶ βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει. Ἔως μὲν γὰρ ἂν ἐκεῖνος λάμπη, καὶ ἡ σὴ εὐμορφία φαίνεται, καὶ ὅλον ^aκαλλωπίζεται τὸ σῶμα· οὐδὲ (447) γὰρ εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ κάλλος περιῖστησιν, ἀλλὰ καὶ σοὶ B δίδωσι σεμνύνεσθαι. ^aἌν δὲ κατασβέσης αὐτὸν, ^bὅλῳ τῷ σώματι κοινὸν τὸ σκότος εἰργάσω, καὶ πᾶσι τοῖς μέλεσι τὴν συμφορὰν ἐπήγαγες· ὥσπερ οὖν ἔαν ^cδιατηρῆς λάμποντα, ὀλοκλήρῳ τῷ σώματι τὴν ὥραν διατηρεῖς. Οὐδεὶς γάρ φησιν, ὅτι καλὸς ὁ ὀφθαλμὸς, ἀλλὰ, τί καλὴ ἡ δεῖνα· ^dἂν δὲ καὶ αὐτὸς ἐπαινῇται, μετὰ τὸ κοινὸν ἐγκώμιον ἐπαινεῖται. Οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαίνει· ἂν γὰρ ὥσιν τινες οἱ εὐδοκιμοῦντες, τὸ κοινὸν καρποῦται τὴν εὐφημίαν. Οἱ γὰρ ἐχθροὶ οὐ διαιροῦσι τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ συνάπτουσι. Καὶ ἢ τις ἐν τῷ λέγειν λάμ- C πων, οὐκ αὐτὸν ἐγκωμιάζουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἅπασαν. ^eΟὐδὲ γάρ φασιν, ^fτί θαυμαστὸς ὁ δεῖνα, μόνον, ἀλλὰ, τί θαυμαστὸν ἔχουσι διδάσκαλον ^gΧριστιανοί· καὶ κοινὸν τὸ κτῆμα ποιοῦσιν. Εἴτα Ἕλληνες μὲν συνάπτουσι, σὺ δὲ διαιρεῖς, καὶ πολεμεῖς τῷ σαυτοῦ σώματι, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἵστασαι μελῶν; Οὐκ οἶσθα, ὅτι τοῦτο πάντα ἀνυτρέπει; καὶ ^hγὰρ ⁶“Βασιλεία, φησὶν, ἐφ’ ἑαυτὴν μερισθεῖσα οὐ σταθί- σεται.” Οὐδὲν ἰδὲ οὕτω μερίζει καὶ διίστησιν, ὡς φθόνος καὶ βασκανία, τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα, καὶ πάσης ἀπεστερημένον συγγνώμης, καὶ τῆς τῶν κακῶν ῥίζης κατὰ τι χαλεπώτερον. Ὁ D μὲν γὰρ φιλάργυρος τότε ἡδεται, ὅταν αὐτὸς λάβῃ· ὁ δὲ βάσκανος τότε ἡδεται, ὅταν ἕτερος μὴ λάβῃ, ^kοὐχ ὅταν αὐτὸς λάβῃ. Εὐεργεσίαν γὰρ οἰκείαν νομίζει τὴν ἐτέρων κακοπραγίαν, οὐ τὴν οἰκείαν εὐημερίαν, κοινός τις ἐχθρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων περιερχόμενος φύσεως, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη τύπτων· οὐ τί γένοιτ’ ἂν μανικώτερον; Ὁ δαίμων φθονεῖ μὲν, ἀλλ’ ἀνθρώποις, δαίμονι δὲ οὐδενί· σὺ δὲ ἄνθρωπος ὢν, ^lἀνθρώποις φθονεῖς, καὶ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἵστασαι καὶ ὁμογενές, ὅπερ οὐδὲ ὁ δαίμων ποιεῖ. Καὶ ποίας τεύξῃ συγγνώμης, ποίας E δὲ ἀπολογίας, ὅταν ἴδῃς ἀδελφὸν εὐημεροῦντα τρέμων καὶ

⁶ Matth. xii. 25.

^z ἐλεγμὸν F. ^a καλλωπίζει F. ^b ὅλον F. ^c διατηρήσης B. ^d ἂν] ἔαν C.E. ^e οὐδὲ] οὐ B. et ante corr. D. ^f τί omnes cum Veron. ὅτι Sav. Mor. Ben. ^g οἱ Χρ. Sav. cet. οἱ om. C.D.E. et a pr. man. A. ^h γὰρ] + καὶ Edd. in vitis libris. ⁱ δὲ om. F. ^k οὐχ om. F. οὐχ—λάβῃ om. B.D. et Flor. p. 241 (Tom. xii. p. 543 D). ^l ἀνθρώπων F.

ὠχρίων, στεφανοῦσθαι δέον καὶ χαίρειν καὶ ^μαγάλλεσθαι; Εἰ δὲ καὶ ζηλοῦν ἐθέλεις, οὐ κωλύω· ζήλωσον, ἀλλ' ἵνα κατ' ἐκείνον γένῃ τὸν εὐδοκιμοῦντα· μὴ ἵνα αὐτὸν καταβιβάσῃς, ἀλλ' ἵνα πρὸς τὴν αὐτὴν φθάσῃς κορυφὴν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἐπιδείξῃ. Τοῦτο ζήλος καλὸς, ^ητὸ μιμεῖσθαι καὶ μὴ πολεμεῖν, τὸ μὴ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς ἐτέρων ἀγαθοῖς, ἀλλὰ δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς οἰκείοις κακοῖς· οὐ τὸ ἐναντίον ὁ φθόνος ποιεῖ· τῶν γὰρ οἰκείων ²⁸⁴κακῶν ἀμελῶν, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τήκεται καλοῖς. Καὶ γὰρ ὁ πένης οὐχ οὕτω τῇ οἰκείᾳ δάκνεται πενία, ὥς τῇ τοῦ πλησίον εὐπορία, οὐ τί γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον; Οὗτος γὰρ κατὰ τοῦτο, ^οὥσπερ ἐφθην εἰπὼν, καὶ τοῦ πλεονέκτου χείρων. Ὁ μὲν γὰρ ὅταν αὐτός τι λάβῃ, χαίρει· ὁ δὲ, ὅταν ἕτερος μὴ λάβῃ, τότε εὐφραίνεται.

Διὸ παρακαλῶ τὴν πονηρὰν ταύτην ^ρἀφέντας ὁδὸν, καὶ μεταβαλόντας πρὸς ζήλον καλόν· καὶ γὰρ ἐστὶ σφοδρὸν καὶ πυρὸς ^qπαντὸς θερμότερον ὁ ζήλος ὁ τοιοῦτος· ^τμεγάλα ἐντεῦθεν καρπώσασθαι ἀγαθὰ. Οὕτω καὶ Παῦλος τοὺς ^σἀπὸ Ἰουδαίων ἐπὶ τὴν πίστιν ^εἐχειραγώγει, λέγων· ⁷“Εἰ πως ^βπαραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.” Ὁ γὰρ οὕτω ζηλῶν, ὥς ἐκείνος ἐβούλετο, οὐ τήκεται ὅταν τὸν ἕτερον εὐδοκιμοῦντα ἴδῃ, ἀλλ' ὅταν ἑαυτὸν ἀπολιμπανόμενον. Ὁ δὲ φθονερὸς οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅταν ἕτερον ^εεὖ πράττοντα ἴδῃ· καὶ καθάπερ κηφὴν τίς ἐστὶ τοῖς ἀλλοτρίοις λυμαινόμενος πόνοις, καὶ αὐτὸς μὲν οὐδέποτε ἀναστῆναι σπουδάζων, δακρύων δὲ ὅταν ἕτερον ἀναστάντα ἴδῃ, καὶ πάντα ποιῶν ὥστε αὐτὸν καταβαλεῖν. Τίνι οὖν ἂν τις τοῦτο παραβάλοι τὸ πάθος; Ὅμοιον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦτο, οἷον ^ωἂν εἰ νωθὴς ^zὄνος καὶ πολυσαρκία βεβαρημένος ἵππῳ πτηνῷ συνεζευγμένος, μήτε αὐτὸς διανίστασθαι βούλοιτο, καὶ ἐκείνον τῷ βάρει τῶν σαρκῶν ^κκαθέλκειν ἐπιχειροίη. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος, ὅπως μὲν ^γαὐτὸς ἀπαλλαγείη τοῦ βαθέος ὕπνου τούτου, οὐδὲν οὔτε ἐννοεῖ, οὔτε σπουδάζει· πάντα δὲ ποιεῖ ὥστε τὸν εἰς τὸν οὐρανὸν ἰπτάμενον ὑποσκελίσαι καὶ καταβαλεῖν, ἀκριβὴς τοῦ διαβόλου ζηλωτῆς ^σγινόμενος. Καὶ γὰρ ἐκείνος ὁρῶν τὸν ἄνθρωπον ἐν παραδείσῳ, οὐκ αὐτὸς ^εἐσπούδασε μεταβαλέσθαι,

⁷ Rom. xi. 14.

^μ ἀγαλλιᾶσθαι F. ^η τὸ μ. καὶ μὴ π. om. E. ^ο ὥσπερ A.C.E.F. ὅπερ vulgo. ^ρ ἀφέντες B.F. et a pr. man. A. ^q παντὸς om. F. Statim θερμότερος C. ^τ τὰ μεγάλα F. ^σ ἀπὸ τῶν I. Edd. τῶν deest in omnibus. ^ε χειραγωγεί B.F. ^ε ἕτερον om. F. ^ω ἂν om. B. et a pr. man. D. ^z ὄνος] υἱὸς mendose B. ^γ αὐτὸς in marg. D. Statim ἀπαλλαγῇ B. et a pr. man. D. ^κ γενόμενος B.F. ^ε ἐσπούδασε A.D.F. et ex corr. E. Edebatur ἐσπούδαζε.

ἀλλ' ἐκείνον ἐκβαλεῖν τοῦ παραδείσου. Καὶ πάλιν ἰδὼν αὐτὸν ἐν οὐρανῷ καθήμενον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπειγομένους ἐκεῖ, τῆς αὐτῆς ἔχεται μελέτης, τοὺς ἐκεῖ σπεύδοντας ὑποσκελίζων, καὶ (448) ^bπλείονα ἐντεῦθεν ἑαυτῷ σωρεύων τὴν κάμινον. Καὶ γὰρ ἀπανταχοῦ τοῦτο συμβαίνει· ^cὁ μὲν φθονούμενος, ἂν νήφη, ^Dλαμπρότερος γίνεται· ὁ δὲ βασκαίνων πλείονα ἑαυτῷ συνάγει κακά. Οὕτω καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο λαμπρός· οὕτως Ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς· ἡ γὰρ τῶν φθονούντων ἐπιβουλὴ καὶ ἅπαξ καὶ δις ψηφίσασθαι ^dαὐτῷ τὸν θεὸν ἐποίησε, καὶ τὴν ράβδον βλαστῆσαι παρεσκεύασεν. Οὕτως ὁ Ἰακώβ τῆς πολλῆς εὐπορίας ἀπέλαυσε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Οὕτως οἱ βασκαίνοντες μυρίοις ἑαυτοὺς περιέπειραν κακοῖς. Ἄπερ εἰδότες ἅπαντα, φύγωμεν τὸν ^eτοιούτον ζῆλον. Τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, φθονεῖς; ὅτι χάριν ἔλαβε πνευματικὴν ὁ ἀδελφός; Καὶ παρὰ τίνος ἔλαβεν, εἰπέ μοι; οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ; Οὐκοῦν πρὸς ^Eἐκείνον τὴν ἀπέχθειαν ἀναδέχῃ τὸν δεδωκότα τὴν δωρεάν. Εἶδες ^fποιὸ τὸ κακὸν ἔρπει, καὶ οἶον ^gτῶν ἀμαρτημάτων τὸν κολοφῶνα ἐπάγει, καὶ ὅσον ἀνορύττει βάραθρον τιμωρίας; ^hΦεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ μήτε φθονῶμεν, ⁱκαὶ τῶν φθονούντων ὑπερευχόμεθα, καὶ πάντα ποιῶμεν ὥστε αὐτῶν κατασβέσαι τὸ πάθος· ἀλλὰ μὴ τὰ τῶν ἀνοήτων πάσχωμεν, οἱ, βουλόμενοι δίκην αὐτοὺς ἀπαιτῆσαι, πάντα ποιοῦσιν ὥστε αὐτῶν ^kἀνάψαι τὴν φλόγα. Ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς οὕτως, ἀλλὰ δακρύωμεν αὐτοὺς καὶ θρηνῶμεν. Αὐτοὶ γὰρ εἰσιν οἱ ἡδίκη-285 μένοι, σκώληκα ἔχοντες διηνεκῇ διατρώγοντα αὐτῶν τὴν καρδίαν, καὶ πηγὴν ἰοῦ συνάγοντες πάσης χολῆς πικροτέραν. Παρακαλῶμεν τοίνυν τὸν φιλάνθρωπον θεὸν καὶ ἐκείνοις τὸ πάθος μεταβαλεῖν, καὶ ἡμᾶς μήποτε ἐμπεσεῖν τῷ νοσήματι. Καὶ γὰρ ἄβατος ὁ οὐρανὸς τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν τηκεδόναν· καὶ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ δὲ καὶ ὁ παρὼν βίος ἀβίωτος. Οὐδὲ γὰρ οὕτω ξύλον καὶ ἔριον σῆς ἐγκαθήμενος καὶ σκώληξ διατρώγειν εἴωθεν, ὡς ὁ τῆς βασκανίας πυρετὸς αὐτὰ κατεσθίει τὰ ὀστέα τῶν βασκαίνοντων, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν σωφροσύνην λυμαίνεται. ^BἸν' οὖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἐτέρους τῶν μυρίων ἀπαλλάξωμεν κακῶν, ἀπελάσσωμεν τὸν πονηρὸν τοῦτον ἐξ ἡμῶν πυρετὸν, ^lτὸν πάσης τηκεδόνης χαλεπώτερον· ἵνα πνευματικὴν ἀναλαβόντες ἰσχύν, καὶ τὸν παρόντα διανύσωμεν ἀγῶνα, καὶ τῶν μελλόντων

^b πλείονα] πλείων ἂν B.
receperunt Sav. Mor. Ben.
B.D.

^f ποῖ] οἶον F.

^h φύγωμεν B. Post τοίνυν, haec τοῦτο τὸ πάθος add. C.

^k ἀναλάμψαι F.

^c ὁ μὲν] καὶ ὁ μὲν B.D. ὁ μὲν γὰρ A. Hoc
^d αὐτῷ omnes. αὐτὸν Edd.

^e τοιούτον om.

^g Sic Codd. τὸν κ. τῶν ἀμ. inverso ord. Edd.

ⁱ καὶ] ἀλλὰ καὶ C.

^l τὸν π. τ. χαλεπώτερον om. B. et a pr. man. D.

^mἐπιτύχωμεν στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

C

ΛΟΓΟΣ ΛΒ.

¹Ἵμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

“¹ΙΝΑ γὰρ μή τις λέγῃ, ^aκαὶ τί πρὸς ἡμᾶς τοῦ σώματος τὸ ὑπόδειγμα; ἐκεῖνο μὲν γὰρ φύσει δουλεύει, τὰ δὲ ἡμέτερα προαιρέσεώς ἐστι ^bκατορθώματα· ^cπροσάγων αὐτὸ τοῖς καθ' ἡμᾶς πράγμασι, καὶ δεικνὺς ὅτι τοσαύτην ἀπὸ γνώμης ὀφείλομεν ἔχειν ὁμόνοιαν, ὅσῃν ἀπὸ φύσεως ἐκεῖνα, φησὶν, “Ἵμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ.” Εἰ δὲ τὸ ἡμέτερον οὐ δεῖ στασιάζειν σῶμα, ^dπολλῷ μᾶλλον τὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ^Dὅσῳ φύσεως χάρις ^eδυνατωτέρα. “Καὶ μέλη ἐκ μέρους.” Οὐ γὰρ δὴ σῶμα μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσμέν. Περὶ γὰρ ἀμφοτέρων τούτων ἀνωτέρω διελέχθη, τοὺς πολλοὺς εἰς ἓν ^fσυναγαγὼν, καὶ δεικνὺς ἅπαντας ἓν τι κατὰ τὴν τοῦ σώματος εἰκόνα γινομένους, καὶ τὸ ἓν τοῦτο διὰ τῶν πολλῶν συνιστάμενον, καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς ὄν, καὶ τὰ πολλὰ ἐκ τούτου συνεχόμενα καὶ δυνάμενα εἶναι πολλά. Τί δέ ἐστι τὸ, “ἐκ μέρους;” Τό ^gγε εἰς ὑμᾶς ἦκον, καὶ ὅσον εἰκὸς ἐξ ὑμῶν οἰκοδομηθῆναι ^hμέρος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “σῶμα,” τὸ δὲ πᾶν ^Eσῶμα ἦν, οὐχὶ ἡ παρὰ Κορινθίοις ἐκκλησία, ἀλλ' ἡ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, διὰ τοῦτο ἔφησεν, “ἐκ μέρους” τουτέστιν, ὅτι ⁱἡ ἐκκλησία ἡ παρ' ὑμῖν μέρος ἐστὶ τῆς πανταχοῦ κειμένης ἐκκλησίας, καὶ τοῦ σώματος τοῦ διὰ πασῶν συνισταμένου τῶν ἐκκλησιῶν· ὥστε οὐχὶ πρὸς ἀλλήλους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαν εἰρηνεύειν ἂν εἴητε δίκαιοι, εἶγε ^kπαντός ἐστε μέλη τοῦ σώματος.

²“Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον (449) 286 ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα

¹ CAP. XII. v. 27.

² v. 28.

^m ἀξιοθῶμεν C. HOM. XXXII. ^a καὶ accessit ex C.F. ^b τὰ κατορθώματα B. ^c προσάγων (pro vulgato προάγων) F. Ita conjecerat Sav. ^d πολὺ F. ^e δυνατώτερον F. ^f συναγαγὼν A.B.D.F. Edebatur συνάγων. ^g γε] τε Cat. et a pr. man. A. ^h μέρος] + φησὶν C. ⁱ ἡ ἐκ. ἡ παρ' ὑμῖν] ἡ παρὰ Κορινθίοις ἐκκλησία D. ἡ ἐκκλησία (om. ἡ παρ' ὑμῖν) B.C. ^k πάντως B. et ante corr. D.

δυνάμεις, ¹ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.” Ὅπερ ^mγὰρ ἔφθην εἰπὼν, τοῦτο καὶ νῦν ⁿποιεῖ· ἐπειδὴ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ ταῖς γλώτταις, ἔσχατον αὐτὸ τίθησι πανταχοῦ. Τὸ γὰρ πρῶτον ἐνταῦθα καὶ δεύτερον οὐχ ἀπλῶς εἴρηκεν, ^oἀλλ’ ὑποτάττων, τὸ προτιμότερον καὶ τὸ καταδεέστερον δεικνύς. Διὸ καὶ τοὺς ἀποστόλους προϋθήκεν, οἱ πάντα ἐν ἑαυτοῖς εἶχον τὰ χαρίσματα. Καὶ οὐκ εἶπεν, ^pὅτι οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστόλους, ἀπλῶς, ἢ προφήτας, ἀλλὰ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον τίθησι, ^Bτὸ αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ εἶπον, ^qἐμφαίνων. “Δεύτερον προφήτας.” Προεφήτευον γὰρ, ὡς αἱ θυγατέρες Φιλίππου, ὡς ὁ Ἀγαβος, ὡς αὐτοὶ οὗτοι οἱ παρὰ Κορινθίοις, περὶ ὧν φησι, ³“Προφήται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν.” Καὶ Τιμοθέῳ δὲ γράφων ἔλεγε, “Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας.” Καὶ πολλῶ πλείους τότε ἦσαν, ἢ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς. Οὐ γὰρ εἰς δέκα καὶ εἴκοσι καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν περιειστῆκει τὸ χάρισμα, ἀλλ’ ἐξεχεῖτο δαψιλῶς ἡ χάρις αὕτη, καὶ ἐκάστη ἐκκλησία πολλοὺς εἶχε τοὺς προφητεύοντας. Εἰ δὲ φησιν ὁ Χριστὸς, ὅτι ⁴“Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου,” περὶ ἐκείνων φησὶ τῶν προφητῶν ^Cτῶν τὴν παρούσαν αὐτοῦ προαναφωνησάντων. “Τρίτον διδασκάλους.” Ὁ μὲν ^aγὰρ προφητεύων, πάντα ἀπὸ τοῦ πνεύματος φθέγγεται· ὁ δὲ διδάσκων, ἔστιν ὅπου καὶ ἐξ οἰκείας ἰδιανοίας διαλέγεται. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ⁵“Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, ^vμάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.” Ὁ δὲ πνεύματι πάντα φθεγγόμενος, οὐ κοπιᾷ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν προφήτην αὐτὸν τέθεικεν· ὅτι τὸ μὲν ὅλον ἐστὶ χάρισμα, τὸ δὲ καὶ ἀνθρώπινος πόνος. Καὶ γὰρ ^wκαὶ οἴκοθεν πολλὰ φθέγγε- ^Dται, συμβαίνοντα ^xμέντοι ταῖς θείαις γραφαῖς. “Ἐπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων.” Ὅρᾳς πῶς πάλιν διαιρεῖ τὰ ἰάματα ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐποίησεν; ἢ γὰρ δύναμις πλεόν τῆς ἰάσεως. Ὁ μὲν γὰρ δύναμιν ἔχων, καὶ κολάζει καὶ ἰᾶται· ὁ δὲ χάρισμα ^yἰαμάτων, θερα-

³ 1 Cor. xiv. 29. 1 Tim. iv. 14. ⁴ Matth. xi. 13. ⁵ 1 Tim. v. 17.

¹ ἔπειτα om. hic et infra F. ^m γὰρ om. a pr. man. C. ⁿ ποιεῖ] λέγω ὅτι C. ^o ἀλλ’ ὑποτάττων B.C.D.F. et a pr. man. A. ἀλλὰ προτάττων E. Cat. receptum a Sav. Mor. Ben. ἀλλὰ προτάττων καὶ ὑποτάττων ex corr. recent. A. ^p ὅτι est in A.B.C.D.E. non in Edd. ^q ἐμφαίνων] + δι’ δ καὶ ἐπὶ τοὺς προφῆτας ἐλθὼν προσέθηκεν F. ^r προεφήτευον γὰρ ὡς] προφήτας τοὺς τότε φησί· πολλοὶ γὰρ προεφήτευον καὶ τότε, ὡς C. ^s γὰρ] οὖν C. ^t ἐννοίας F. Cat. ^v μάλιστα] + δὲ Edd. repugnantibus libris. ^w καὶ om. F. Statim πολλὰ om. a pr. man. A. ^x μέντοι] μέν F. ^y ἰαμάτων] + ἔχων F.

πεύει μόνον. Καὶ ὅρα πῶς ἀρίστη κέχρηται τῇ τάξει, τὴν προφητείαν τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἱαμάτων προτιθείς. Ἄνω-
 Ετέρω μὲν γὰρ, ἔνθα ἔλεγεν, ὅτι “Τῷ μὲν διὰ τοῦ πνεύματος
 δίδεται λόγος σοφίας, καὶ ἄλλῳ λόγος γνώσεως,” οὐ κατὰ
 τάξιν τιθεὶς ἔλεγεν, ἡ ἀλλ’ ἀδιαφόρως ἐνταῦθα μέντοι προτί-
 θησι καὶ ὑποτάττει. ^aΤίνος οὖν ἕνεκεν τὴν προφητείαν
 προτίθουσιν; Ὅτι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ ταύτην ἔχει τὸ πρᾶγμα
 τὴν τάξιν. Ὅτε γοῦν ὁ Ἡσαΐας πρὸς Ἰουδαίους διελέγετο,
 καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως παρείχεν ἀπόδειξιν, καὶ τῆς τῶν
 δαιμόνων εὐτελείας τὸν ἔλεγχον ^bπαρήγεν εἰς μέσον, καὶ τοῦτο
 τῆς ^cθειότητος αὐτοῦ ἔφησεν εἶναι δείγμα μέγιστον, τὸ λέγειν
 τὰ μέλλοντα. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τοσαῦτα σημεῖα ποιήσας, οὐ
 μικρὸν τοῦτό φησιν αὐτοῦ τῆς θειότητος εἶναι σημεῖον· καὶ
 287 ἐπιλέγει συνεχῶς, ^d“Ταῦτα δὲ εἶρηκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν γένηται,
 πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι.” Ἀλλὰ προφητείας μὲν εἰκότως τὰ
 χαρίσματα τῶν ἱαμάτων δεύτερα· διὰ τί δὲ καὶ διδασκαλίας;
 Ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον, λόγον καταγγέλλειν κηρύγματος καὶ
 σπείρειν τὴν εὐσέβειαν εἰς τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς, καὶ
 δυνάμεις ποιεῖν· ἐπεὶ καὶ αὗται ^eδι’ ἐκείνον γίνονται. Ὅταν
 οὖν τις καὶ λόγῳ παιδεύῃ καὶ βίῳ, πάντων ἐστὶ μείζων.
 B Διδασκάλους γὰρ τούτους φησὶ, τοὺς καὶ τοῖς ἔργοις ^eδιδά-
 σκοντας καὶ τῷ λόγῳ παιδεύοντας. Τοῦτο γοῦν καὶ τοὺς
 ἀποστόλους, ἀποστόλους εἶναι ἐποίησε. Κάκεῖνα μὲν καὶ
 ἕτεροί ^fτινες οὐ πολλοῦ ἄξιοι παρὰ τὴν ἀρχὴν εἰλήφασιν,
 ὥς ἐκείνοι οἱ εἰρηκότες, ^g“Κύριε, οὐχὶ ἐτῷ σῷ ὀνόματι προε-
 φητεύσαμεν, καὶ δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;” καὶ μετὰ
 ταῦτα ἀκούσαντες, “Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς πορεύεσθε ἀπ’
 ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.” Τὸν δὲ τῆς διδασκαλίας
 λόγον τὸν διπλοῦν τοῦτον, τὸν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων,
 οὐκ ἂν ^hἀναδέξαιτό ποτε πονηρὸς ἄνθρωπος. Εἰ δὲ τοὺς
 C προφήτας προτίθουσι, μὴ θαυμάσης· οὐ γὰρ ἀπλῶς προφήτας
 λέγει, ἀλλὰ τοὺς διὰ τῆς προφητείας ⁱκαὶ διδάσκοντας καὶ εἰς
 τὸ κοινῇ συμφέρον ἅπαντα λέγοντας· ὅπερ προῖων σαφέστερον (450)
 ἡμῖν ποιεῖ. “Ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις.” ^kΤί ἐστίν, “ἀντι-
 λήψεις;” Ὡστε ἀντέχεσθαι τῶν ἀσθενῶν. Τοῦτο οὖν χά-
 ρισμα, εἰπέ μοι; Μάλιστα μὲν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ δωρεᾶς,

6 Joan. xiii. 19.

7 Matth. vii. 22, 23.

^a ἀλλὰ διαφόρως B. et a pr. man. A. ^a τίνος] καὶ τίνος D. Statim οὖν
 om. B. et a pr. man. D. ^b παρήγαγεν A.B.D. ^c θεότητος bis B.F. Cat.
^d δι’ ἐκείνων C. Veron. ^e παιδεύοντας καὶ τῷ λόγῳ διδάσκοντας B. ^f τινές]
 πολλοὶ B. ^g ἐτῷ ὀνόματί σου B.D. ^h ἀνεδέξατο A. ⁱ καὶ om. F.
^k τί ἐστίν, ἀντιλήψεις] ἐν τῶν χαρισμάτων καὶ τοῦτο δὲ ἐδίδοδο C.

τὸ ¹προστατικὸν εἶναι, τὸ πράγματα οἰκονομεῖν πνευματικά· ἄλλως ^m δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων κατορθωμάτων χαρίσματα καλεῖ, οὐκ ἀναπίπτειν ἡμᾶς βουλόμενος, ἀλλὰ δεικνύς ὅτι ⁿ τῆς τοῦ θεοῦ πανταχοῦ δεόμεθα βοηθείας, καὶ παρασκευάζων εὐχαρίστους εἶναι, καὶ προθυμοτέρους ταύτῃ ποιῶν, καὶ διεγείρων ^D αὐτῶν τὰ φρονήματα. “Γένη γλωσσῶν.” Εἶδες ποῦ τέθεικε τουτὶ τὸ χάρισμα, καὶ πῶς πανταχοῦ τὴν ἐσχάτην αὐτῷ νέμει τάξιν;

Εἶτα ἐπειδὴ πάλιν ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου πολλὴν ἔδειξε διαφορὰν, καὶ τὸ νόσημα ἐκεῖνο διήγειρε τὸ τῶν ἐλάττονα ἐχόντων χαρίσματα· λοιπὸν μετὰ πολλῆς αὐτοῖς ἐπιπηδᾷ τῆς σφοδρότητος, διὰ τὸ πολλὰς αὐτοῖς παρασχεῖν τὰς ἀποδείξεις τοῦ μὴ σφόδρα ἐλαττοῦσθαι αὐτούς. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν ταῦτα ἀκούσαντας αὐτοὺς λέγειν· καὶ διὰ τί μὴ πάντες ἀποστολοὶ ἐγενόμεθα; ἀνωτέρω ^o μὲν παρακλητικωτέρῳ λόγῳ κέ-εχρηται, διὰ πολλῶν ἀποδεικνύς ἀναγκαίως τοῦτο ^p γενόμενον, ^q καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος εἰκόνος· “Τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐν μέλος.” καὶ πάλιν, “Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;” καὶ ἀπὸ τοῦ συμφερόντως δεδόσθαι· “Ἐκάστω γὰρ, φησὶν, ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος δίδεται πρὸς τὸ συμφέρον.” ^r καὶ ἀπὸ τοῦ πάντας ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἀρνεσθαι τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ χάρισμα εἶναι τὸ διδόμενον, ἀλλὰ μὴ ὀφειλὴν· “Διαιρέσεις ^s γὰρ, φησὶ, χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα” καὶ ἀπὸ τοῦ φανέρωσιν ὁμοίως γίνεσθαι ^t διὰ πάντων τοῦ πνεύματος· “Ἐκάστω γὰρ ^v ἡ φανέρωσις, φησὶ, δίδεται διὰ τοῦ πνεύματος” καὶ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ πνεύματι καὶ τῷ θεῷ ταῦτα τετυπῶσθαι· “Πάντα γὰρ ταῦτα, φησὶν, ²⁸⁸ ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω, καθὼς βούλεται.” ^w καὶ, “Ἐθετο ὁ θεὸς τὰ μέλη ἐν ἑκάστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησε” καὶ ἀπὸ τοῦ ἀναγκαῖα εἶναι καὶ τὰ ἐλάττονα· “Τὰ γὰρ δοκοῦντα, φησὶν, ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖα ἔστιν.” ^x ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῷ ὁμοίως τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι· “Τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλλὰ πολλά.” ἀπὸ τοῦ καὶ τὰ μείζονα τῶν ἐλαττόνων δεῖσθαι· “Οὐ δύναται γὰρ, ^y φησὶν, ἡ

¹ προστακτικὸν E. ^m δὲ] τε δὲ Edd. τε om. A.B.C.D.E. δὲ om. Cat. καὶ post πολλὰ om. B. et a pr. man. D. ⁿ τῆς τ. θ. πανταχοῦ] Sic omnes. πανταχοῦ τῆς τ. θ. Edd. ^o μὲν]+καὶ C. ^p γενόμενον A.B.C.D.E. γινόμενον vulgo. ^q καὶ] οἷον C. ^r καὶ] ἔτι τε C. ^s γὰρ, φησὶ] δὲ B. φησὶ om. a pr. man. C.D. post εἰσὶ transp. F. ^t διὰ πάντων] πάντων διὰ C. ^v ἡ φ. φησὶ] φησὶ, ἡ φ. C.E. ^w καὶ]+πάλιν C. ^x Vid. Annot. ^y φησὶν om. B. et a pr. man. D. Statim ἡ κ. τ. π. εἰπεῖν hoc ordine omnes. εἰπεῖν ἡ κ. τ. π. Edd.

Β κεφαλὴ τοῖς ποσὶν εἰπεῖν, χρεῖαν ὑμῶν οὐκ ἔχω·” ἀπὸ τοῦ ²καὶ πλείονος ταῦτα ἀπολαύειν τιμῆς· “Τῷ γὰρ ὑστεροῦντι, φησὶ, περισσοτέραν ἔδωκε τιμὴν·” ἀπὸ τοῦ κοινὴν αὐτῶν εἶναι τὴν φροντίδα καὶ ἴσιν· “Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι ³πάντα τὰ μέλη·” καὶ ἀπὸ τοῦ μίαν εἶναι τὴν ⁴δόξαν καὶ τὴν ἀλγηδόνα αὐτῶν ἀπάντων· “Εἴτε γὰρ πάσχει, φησὶν, ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη·” Ἀνωτέρω μὲν οὖν παρεκάλεσε διὰ τούτων· ἐνταῦθα δὲ καταφορικῶς καὶ ἐπιτιμητικῶς κέχρηται ⁵τῷ λόγῳ λοιπόν· “Ὅπερ γὰρ ἔφην, ⁶οὔτε αἰὶ παρακαλεῖν δεῖ, οὔτε ἐπιστομίζειν αἰεὶ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς, ἐπειδὴ διὰ πολλῶν αὐτοὺς παρεκάλεσε, σφοδρῶς λοιπὸν ἐπιτίθεται, λέγων· ⁸“Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἱαμάτων;” Καὶ οὐχ ἴσταται μέχρι τοῦ πρώτου καὶ ⁹τοῦ δευτέρου χαρίσματος, ἀλλὰ μέχρις ἐσχάτων πρόεισιν· ἢ τοῦτο λέγων, ὅτι οὐ δυνατόν πάντας εἶναι πάντα· ὥσπερ ἐκεῖ φησιν, “Εἰ ἦν ¹⁰τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;” ἢ καὶ ἕτερόν τι μετὰ ¹¹τούτων κατασκευάζων εἰς παραμυθίας ¹²λόγον πάλιν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Τὸ δεῖξαι καὶ τὰ ἐλάττονα ὁμοίως τοῖς μείζονσι περιμάχητα, ἐκ τοῦ μηδὲ ταῦτα ἀπλῶς πᾶσι δεδόσθαι. Τί γὰρ, φησὶν, ἀλγεῖς, ὅτι οὐκ ἔχεις χαρίσματα ἱαμάτων; Ἐννόησον ὅτι ὅπερ ἔχεις σὺ, καὶ ἔλαττον ἢ, πολλάκις ὁ τὸ μείζον ἔχων οὐκ ἔχει. Διὰ τοῦτό φησι· “Μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;” Ὡς περ ¹³γὰρ τὰ μεγάλα οὐ πᾶσιν ἐχαρίσατο ὁ θεὸς πάντα, ἀλλὰ τοῖς μὲν τοῦτο, τοῖς δὲ ἐκεῖνο· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων ἐποίησεν, οὐδὲ ταῦτα πᾶσι προθεῖς. Ἐποίησε ¹⁴Εὖ δὲ τοῦτο, πολλὴν ἐκ τούτου τὴν συμφωνίαν καὶ τὴν ἀγάπην (451) οἰκονομῶν, ἵνα ἕκαστος τοῦ πλησίον δεόμενος ¹⁵συνάγῃται πρὸς τὸν ἀδελφόν. Τοῦτο καὶ ἐν ταῖς τέχναις ὠκονόμησε, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς στοιχείοις, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, ¹⁶καὶ ἐν τοῖς μέλεσι τοῖς ἡμετέροις, καὶ ¹⁷ἐν πᾶσιν ἀπλῶς.

Εἶτα ἐπάγει λοιπὸν τὴν κυριωτάτην παραμυθίαν, ¹⁸καὶ ἱκανὴν αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι καὶ ἀναπαῦσαι τὴν ¹⁹ὀδυνομένην ψυχὴν. Τίς δὲ αὕτη ἐστί; ²⁰“Ζηλοῦτε, φησὶ, τὰ χαρίσματα τὰ

⁸ v. 29, 30.⁹ v. 31.

² καὶ om. A.F. ³ πάντα om. F. ⁴ δόξαν] τάξιν B. ⁵ Sic E.F. οὔτε αἰὶ παρακαλεῖν, οὔτε ἐπιστομίζειν αἰὶ δεῖ C. Sic, sed χρῆ pro δεῖ, B.D. cum Editis. οὔτε αἰὶ παρακαλεῖ, οὔτε ἐπιστομίζει αἰὶ A. ⁶ τοῦ om. E. ⁷ τὰ om. C.E. ⁸ τούτου F. Statim κατασκευάζων om. B. ⁹ γὰρ om. F. ¹⁰ οἰκονομῶν F. Edebatur οἰκοδομῶν. ¹¹ συναγάγῃται B. et ante corr. D. ¹² καὶ] τούτου καὶ F. ¹³ ἐν, quod vulgo abest, habent A.C.E. ἐν τοῖς πᾶσιν B.D. ¹⁴ καὶ ἱκανὴν] ἱκανὴν οὖσαν C. ¹⁵ ὀδυνομένην A.B.D. etiam Veron.

κρείττονα, καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὁμῖν δείκνυμι." Τοῦτο δὲ εἰπὼν ἡρέμα ἠνίξατο αἰτίους ὄντας τοῦ τὰ ἐλάττονα λαμβάνειν, καὶ κυρίους, εἰ βούλονται, τοῦ τὰ ῥμείζονα λαβεῖν. "Ὅταν γὰρ εἶπη, "καὶ ζηλοῦτε," τὴν παρ' ἐκείνων σπουδὴν 289 ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑπερὶ τὰ πνευματικά. Καὶ οὐκ εἶπε, τὰ μείζονα, ἀλλὰ, "τὰ κρείττονα," ^ατουτέστι, τὰ χρησιμώτερα, τὰ συμφέροντα. "Ὁ δὲ λέγει, ^βτοῦτό ἐστι· μένετε ἐπιθυμοῦντες χαρισμάτων, καὶ δείκνυμι ^γπηγὴν χαρισμάτων ὑμῖν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, χάρισμα, ἀλλ', ὁδὸν, ἵνα μειζόνως ἐπάρῃ τοῦτο, ὃ μέλλει λέγειν. "Οὐ γὰρ ἓν καὶ δύο καὶ τρία ^δδείκνυμι χαρίσματα, ἀλλ' ὁδὸν μίαν τὴν ἐπὶ πάντα ταῦτα φέρουσιν· καὶ οὐχ ἀπλῶς ὁδὸν, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ κοινῇ πᾶσι προκειμένην. Οὐ γὰρ ὥσπερ τὰ χαρίσματα B τοῖς μὲν ταῦτα, τοῖς δὲ ἐκεῖνα, ἀλλ' οὐ πᾶσι πάντα δέδοται, οὕτω καὶ τοῦτο· ἀλλὰ καθολικὸν δῶρόν ἐστι. Διὸ καὶ ^επάντας εἰς τοῦτο καλεῖ. "Ζηλοῦτε γὰρ, φησὶ, τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι." τὴν ἀγάπην λέγων τὴν πρὸς τὸν πλησίον. Εἶτα μέλλων ἐμβαίνειν εἰς τὸν περὶ αὐτῆς λόγον καὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ κατορθώματος τούτου, πρῶτον καθαιρεῖ ταῦτα τῇ πρὸς ἐκείνην συγκρίσει, οὐδὲν ὄντα δεικνὺς ταύτης χωρὶς, σφόδρα συνετῶς. Εἰ γὰρ εὐθέως περὶ ἀγάπης διελέχθη, καὶ εἰπὼν, ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, C ἐπήγαγεν, αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ^ζκαὶ μὴ κατὰ σύγκρισιν τὸν λόγον προήγαγε, καὶ ἐμυκτήρισάν τινες τὸ λεχθὲν, οὐκ εἰδότες σαφῶς τοῦ πράγματος τὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ἔτι πρὸς ταῦτα κεχηνότες. Διόπερ οὐκ εὐθέως αὐτὴν ἀνακαλύπτει, ἀλλὰ πρῶτον τῇ ἐπαγγελίᾳ τὸν ἀκροατὴν ἐπάρας, καὶ ^ηεἰπὼν, "καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι," καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ^θαὐτὸν ἀγαγὼν, οὐδὲ οὕτως εὐθέως εἰς αὐτὴν ἐμβαίνει, ἀλλ' αὖξων ἔτι καὶ ἐπιτείνων τὴν ἐπιθυμίαν ^ιαὐτῶν, περὶ τούτων ^καὐτῶν διαλέγεται πρῶτον, καὶ δείκνυσιν ἐκείνης οὐκ οὔσης οὐδὲν ^λὄντα, εἰς D μεγίστην αὐτοὺς ἀνάγκην τοῦ φιλεῖν ἀλλήλους καθιστάς· ἐπειδὴ καὶ ἐκ τοῦ ταύτην ἡμελησθαι ἢ αἰτία τῶν κακῶν ἀπάντων ἦν. "Ὡστε καὶ κατὰ τοῦτο εἰκότως ἂν μεγάλη φανείη, εἶγε τὰ μὲν

ο ὑμῖν δείκνυμι] Sic libri omnes, hic et infra bis. δείκνυμι ὑμῖν Edd. ^ρ μείζω A.B. ^α καὶ accessit ex A.B.D.F. ^β περὶ] ἐπὶ B. ^γ τουτέστι] δηλὼν ὅτι C. ^δ τοιοῦτον B.D.F. ^ε πηγὴν] Sic B.C.D.E.F. Veron. et Interp. In A. haec καὶ δείκνυμι π. χαρισμάτων adscripta in marg. manu recenti, et ὁδὸν ex corr. pro πηγὴν. Hinc ὁδὸν suum sumsit Savilius, quem secuti sunt Mor. Ben. ^ζ οὐ omnes. οὐδὲ vulgo. ^η δείκνυμι χ.] Sic libri omnes. χ. δείκνυμι ὑμῖν Edd. ^θ πάντα B.D. ^ι καὶ] +εἰ A.B. ^κ εἰπὼν] τῷ εἰπεῖν C. ^λ αὐτοὺς F. ^μ αὐτῶν] αὐτῷ καὶ B. τὴν ἐπ. αὐτῶν] Sic A.C.E.F. αὐτῶν τὴν ἐπ. Edd. ^ν αὐτῶν om. B.D. ^ξ ὄντα] +ἐκεῖνα C.

χαρίσματα οὐ μόνον αὐτοὺς οὐ συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ ἡνωμένους διέστησεν· αὕτη δὲ τοὺς ἰδιώτων διαστάντας δι' ἑαυτῆς ἐμέλλοι συνάγειν καὶ σῶμα ποιεῖν ἓν. Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως, ἀλλ' ὁ μάλιστα ἐπόθουν, τοῦτο τίθησιν· οἷον ὅτι χάρισμα τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ τῶν χαρισμάτων ἀπάντων ὁδὸς ἔμεθ' ὑπερβολῆς. Ὡστε εἰ καὶ ἢ μὴ διὰ τὸ ἰφιλεῖν βούλει τὸν ἀδελφὸν ἀγαπᾶν, διὰ τὸ κρείττονος ἐπιλαμβάνεσθαι σημείου καὶ χαρίσματος δαψιλοῦς καταδέξαι τὴν ἀγάπην.

Καὶ ὅρα πόθεν ἄρχεται· πρῶτον ἀπὸ τοῦ κ^κ θαυμαστοῦ δοκοῦντος εἶναι παρ' αὐτοῖς καὶ μεγάλου, τῶν γλώσσων. Καὶ ἀγαγων εἰς μέσον τὸ χάρισμα, οὐ τοσοῦτον τίθησιν, ὅσον εἶχον, ἀλλὰ πολλῶ πλέον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰς γλώσσας λαλῶ, ἀλλ', ¹⁰“Ἐὰν ταῖς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων λαλῶ.” Τί ἐστὶ, “τῶν ἀνθρώπων;” ¹ Πάντων τῶν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν. Καὶ οὐδὲ ταύτη ἠρκέσθη τῇ ὑπερβολῇ, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν πολλῶ μείζονα τίθησιν, ἐπάγων καὶ λέγων, “Καὶ τῶν 290 ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.” Εἶδες ποῦ τὸ χάρισμα ἐπάρας, ποῦ καθεῖλεν αὐτὸ καὶ κατέρρηξεν; Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι οὐδὲν εἰμι, ἀλλ' ὅτι “γέγονα χαλκὸς ἡχῶν,” ^η ἀναίσθητόν τι καὶ ἄψυχον. Πῶς δὲ χαλκὸς ἡχῶν; Φωνὴν μὲν ἀφιεῖς, εἰκὴ δὲ καὶ μάτην, ^ο καὶ εἰς οὐδὲν δέον. Πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν ἀνύειν, καὶ παρενοχλεῖν δοκῶ, καὶ φορτικός τις εἶναι καὶ ἐπαχθῆς τοῖς πολλοῖς. Ὅρᾳς πῶς ὁ ἀγάπης ἀπεστερημένος τοῖς ἀψύχοις προσέεικε καὶ ἀναισθήτοις; Γλῶτταν δὲ ἀγγέλων ἐνταῦθά φησιν, οὐχὶ σῶμα (452) Β περιτιθεῖς ἀγγέλοις, ἀλλ' ὁ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· καὶ οὕτω φθέγγωμαι, ὥς ἀγγέλοις νόμος πρὸς ἀλλήλους διαλέγεσθαι, ταύτης ἄνευ οὐδὲν εἰμι, ἀλλὰ καὶ ἐπαχθῆς καὶ φορτικός. Οὕτω γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ ὅταν λέγῃ, ὅτι ¹¹“Αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων,” οὐ γόνατα καὶ ὅστ' ἀ περιτιθεῖς τοῖς ἀγγέλοις ταῦτα λέγει, ἄπαγε, ἀλλὰ τὴν ἐπιτεταμένην προσκύνῃσιν διὰ τοῦ παρ' ἡμῖν σχήματος αἰνίσσασθαι βούλεται. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα γλῶσσαν ἐκάλεσεν, οὐ σαρκὸς ὄργανον δηλῶν, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ὁμιλίαν τῷ C γνωρίμῳ παρ' ἡμῖν τρόπῳ ⁹ ἐνδείξασθαι βουλούμενος. Εἶτα

¹⁰ Cap. XIII. v. 1.

¹¹ Philipp. ii. 10.

¹ δι' ἐκείνων E. δι' ἐκείνης D. ^ε μέλλει συναγαγεῖν F. Mox σῶμα ποιεῖν (pro ποιεῖν σῶμα) A.B.C.E.F. ^η μὴ διὰ τὸ] διὰ μὴ τὸ F. ¹ φιλεῖν] Sic libri omnes. amoris gratia Interp. Edebatur ὀφείλειν. Post φιλεῖν, αὐτὸν add. F. ^κ θαυμαστοῦ] θαύματος τοῦ (mox eras. καὶ) A. ¹ πάντων] + φησὶ C. ^η κατέρριψεν A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^η ἀναίσθητον—ἡχῶν om. F. ^ο καὶ om. F. εἰς om. B. ^ρ ἀλλήλοις (pro πρὸς ἀλλήλους?) F. ⁹ ἐνδείξασθαι omnes. Edebatur αἰνίσσασθαι.

ὥστε εὐπαράδεκτον γενέσθαι τὸν λόγον, οὐ μέχρι τῶν γλωσσῶν ἴσταται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ πρόεισι χαρίσματα, καὶ πάντα τῇ αὐτῆς ἀπουσίᾳ καθελὼν, τότε αὐτῆς ὑπογράφει τὴν εἰκόνα. Καὶ ἐπειδὴ αὖξισιν ποιῆσαι ^απροήρηται τοῦ λόγου, ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἀρχόμενος ἄνεισιν ἐπὶ τὰ μείζω. Ὅπερ γὰρ, ἡνίκα τὴν τάξιν αὐτῶν ἐνέφηνεν, ὕστερον τέθεικε τὸ τῶν γλωσσῶν, τοῦτο πρῶτον ἀριθμεῖ νῦν, κατὰ μικρὸν, ὅπερ ^εἔφην, ἐπὶ τὰ μείζονα ἀναβαίνων. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῶν γλωσσῶν, ἐπὶ τὴν προφητείαν εὐθέως ἐκβαίνει, καὶ φησι· ¹² “Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν” καὶ ταύτην πάλιν μεθ’ ὑπερβολῆς. Ὡς περ ^D γὰρ ἐκεῖ οὐ γλώσσας ^ωἔθηκεν, ἀλλὰ τὰς πάντων ^χτῶν ἀνθρώπων γλώσσας, καὶ προῖὼν τὰς τῶν ἀγγέλων, καὶ τότε ἔδειξεν οὐδὲν ὄν τὸ χάρισμα ἀγάπης χωρὶς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ ^γτὴν προφητείαν τίθησι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑψηλοτάτην προφητείαν. Εἰπὼν ^z γὰρ, “Ἐὰν ἔχω προφητείαν,” ἐπήγαγε· “Καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν” μετ’ ἐπιτάσεως τιθεὶς καὶ τοῦτο τὸ χάρισμα. Εἶτα μετὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ χαρίσματα προβαίνει. Καὶ ἵνα μὴ ^ακαθ’ ἕκαστον αὐτῶν λέγων δοκῇ πάλιν ἐνοχλεῖν, τὴν μητέρα καὶ πηγὴν ^E ἀπάντων τίθησι, καὶ αὐτὴν πάλιν μεθ’ ὑπερβολῆς, οὕτω λέγων· “Καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν.” Καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ὡς μέγιστον εἶπεν ὁ Χριστὸς, καὶ τοῦτο προσέθηκεν εἰπὼν· “Ὡστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.” Καὶ σκόπει πῶς πάλιν κἀνταῦθα καθαιρεῖ τῶν γλωσσῶν τὸ ἀξίωμα. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς προφητείας δείκνυσι πολὺ τὸ κέρδος τὸ ἀπ’ αὐτῆς, τὸ εἰδέναι τὰ μυστήρια καὶ τὴν γνῶσιν ἔχειν ^bπᾶσαν, καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως ἔργον οὐ μικρὸν, τὸ τὰ ὄρη μεθιστάνειν· ἐπὶ δὲ τῶν γλωσσῶν αὐτὸ μόνον εἰπὼν τὸ χάρισμα, ἀνεχώρησε. Σὺ δέ μοι κἀκείνο σκό- ²⁹¹ πει, πῶς ἐν βραχεὶ πάντα περιέλαβε τὰ χαρίσματα, προφητείαν εἰπὼν καὶ πίστιν. Ἡ γὰρ ἐν λόγοις, ἢ ἐν ἔργοις ἐστὶ τὰ θαύματα. Καὶ πῶς ὁ Χριστὸς φησιν ἐλάχιστον μέρος τῆς πίστεως εἶναι τὸ ^cδυνάμενον ὅρος μεταστῆσαι· ὡς γὰρ ἐλάχιστον λέγων, οὕτως ἔθηκεν εἰπὼν, ¹³ “Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρείτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται” ὁ δὲ Παῦλος πᾶσαν τὴν πίστιν ταύτην εἶναι ^dφησι;

12 v. 2.

13 Matth. xvii. 20.

¹ ταύτης F. ² προείρηται F. et a pr. man. A. προήρ. ποιῆσαι inverso ord. B.C.D. ³ ἐνέφαιεν F. ⁴ ἔφθην B.D. ⁵ τέθεικεν F. ⁶ τῶν om. A.E. τῶν ἀνθρώπων om. F. ⁷ τὴν om. F. ⁸ γὰρ] + ὅτι B.D. Mox ἐπήγαγε om. B.C. in marg. D. ⁹ τὸ καθ’ ἑκ. C. Mox παρενοχλεῖν B.D. ¹⁰ πᾶσαν C. Infra κἀκείνο om. F. ¹¹ δυνάμενον omnes. δύνασθαι Edd. ¹² φησι] λέγει C. εἶναι φησι ταύτην hoc ord. B.D.

Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; Ἐπειδὴ μέγα ἦν τοῦτο, τὸ ὅρος μετα-
 Β στήσαι, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοῦ ἐμνημόνευσεν, οὐχ ὡς τοῦτο ἑμόνον
 δυναμένης πάσης τῆς πίστεως, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο μέγα εἶναι
 ἐδόκει τοῖς παχυτέροις διὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν
 ἐπαίρει τὸ προκείμενον. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἐὰν ἔχω
 πᾶσαν τὴν πίστιν, καὶ ἐὰν δύνωμαι ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ
 μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.

¹⁴ “Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, ^εκαὶ παραδῶ
 τὸ σῶμά μου ἵνα ^κκαυθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε-
 λούμαι.” Βαβαὶ τῆς ὑπερβολῆς· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μετὰ
 προσθήκης ἐτέρας τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐὰν δῶ ^ηπένησι τὴν
 C ἡμίσειαν μοῖραν τῶν ὄντων, ἢ τὰς δύο ^ιἢ τὰς τρεῖς μοῖρας,
 ἀλλ', “ἐὰν πάντα μου τὰ ὑπάρχοντα.” Καὶ οὐκ εἶπε, δῶ,
 ἀλλὰ, “ψωμίσω,” ὡς ^κπροσκειῖσθαι τῇ δαπάνῃ καὶ τὴν δια-
 κονίαν τὴν μετ' ἐπιμελείας ἀπάσης. “Καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ
 σῶμά μου ἵνα ^ικαυθήσομαι.” Οὐκ εἶπεν, ἐὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ
 καὶ τοῦτο μεθ' ὑπερβολῆς. Τὸν γὰρ πάντων χαλεπώτερον
 θάνατον θεῖς, τὸ ζῶντα κατακαῆναι, καὶ τοῦτον χωρὶς ἀγάπης (453)
 οὐδὲν μέγα ἔφησεν εἶναι. Ἐπήγαγε ^μγοῦν, “οὐδὲν ὠφελου-
 μαι.” Ἄλλ' οὐδέπω τὴν πᾶσαν ὑπερβολὴν ἔδειξα, ἕως ἂν τοῦ
 Χριστοῦ τὰς μαρτυρίας τὰς περὶ ἐλεημοσύνης καὶ θανάτου
 Δεῖρήμενας εἰς μέσον ἀγάγω. Τίνες οὖν εἰσιν αἱ μαρτυρίαι; Τῷ
 πλουσίῳ φησὶν, ¹⁵ “Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ
 ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι” καὶ
^ηπερὶ ἀγάπης δὲ διαλεγόμενος τῆς εἰς τὸν πλησίον φησὶ,
 “Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.” Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ^οἐπὶ θεοῦ
 τοῦτο πάντων μέγιστόν ἐστιν. Ἄλλ' ἐγὼ λέγω, φησὶν ὁ
 Παῦλος, κἀν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ θῶμεν αὐτήν, ^ρκαὶ μὴδὲ ἀπλῶς
 θῶμεν, ἀλλ' ὥστε καὶ ἐμπρησθῆναι· τοῦτο γάρ ἐστιν, “Ἐὰν
 παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα ^ικαυθήσομαι” οὐ μέγα ἔσται κέρδος
 ἡμῖν τὸν πλησίον οὐκ ἀγαπῶσι. Τὸ μὲν οὖν λέγειν τὰ χαρί-
 Ε σματα ^ροὐδὲν μέγα ὠφελεῖν ἀπούσης ἀγάπης, θαυμαστὸν οὐδέν·

14 v. 3.

15 Matth. xix. 21. Joan. xv. 13.

^εμόνον] μόνης Edd. ἴσ.μόνον Sav. marg.μόνον habet F. ^εκαὶ]+ἐὰν
 Edd. repugnantibus libris. ^κκαυθήσομαι (pro καυθήσωμαι) C. Mosq. 2 et
 ex corr. E. Ita Veron. Cf. Tom. vii. p. 749 A. ^ητοῖς πένησι Edd. invitis
 libris. ^ιἢ τὰς τρεῖς om. C.F. ^κπροσκειῖσθαι]+δηλῶν C. ^ικαυθή-
 σομαι A.B.C. Mosq. 2. et ex corr. E. ἵνα καυθ. om. F. ^μγοῦν]+ὅτι A.
 et ex corr. D. γὰρ pro γοῦν B.D. ^ηπερὶ ἀγάπης δὲ] τοῖς μαθηταῖς δὲ περὶ
 ἀγάπης C. ^οἐπὶ τοῦ θ. Edd. Articulus deest in omnibus. ^ρκαὶ om. B.D.
^ικαυθήσομαι B.C. Mosq. 2. Ita a pr. man. A. et ex corr. E. ^ρμὴδὲν F.
 Mox edebatur ἀγάπης ἀπούσης, repugnantibus libris.

ἐπεὶ καὶ τοῦ βίου δεύτερά ἐστι τὰ χαρίσματα. Πολλοὶ γοῦν χαρίσματα ἐπιδειξάμενοι, ἐπειδὴ φαῦλοι γεγόνασιν, ἐκολάσθησαν, ὡς ἐκεῖνοι οἱ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ προφητεύσαντες καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐκβαλόντες καὶ δυνάμεις πολλὰς ποιήσαντες, ὡς Ἰούδας ὁ προδότης· ἕτεροι δὲ βίον παρασχόμενοι πιστοὶ καθαρὸν, οὐδενὸς ἐδεήθησαν ἑτέρου πρὸς τὸ σωθῆναι. Τὸ μὲν οὖν τὰ χαρίσματα, ὅπερ ἔφην, δεῖσθαι ταύτης, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ καὶ βίον ἠκριβωμένον ^αμηδὲν ἰσχύειν ταύτης ἄνευ, τοῦτό ἐστι τὸ τὴν ὑπερβολὴν ἐμφαῖνον καὶ πολλὴν ποιοῦν τὴν ²⁹² ἀπορίαν, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ Χριστὸς ἀμφοτέροις τούτοις τὰ μεγάλα φαίνεται ψηφίζόμενος, τῇ τε ἀκτημοσύνῃ λέγω, καὶ τοῖς τοῦ μαρτυρίου κινδύνοις. Καὶ γὰρ τῷ πλουσίῳ φησὶν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, “Εἰ θέλεις τέλειος ^νεῖναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, ^ωκαὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι” καὶ τοῖς μαθηταῖς περὶ μαρτυρίου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ¹⁶“Ὁς ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρησιν αὐτήν” καὶ, “Ὁς ^κἐὰν ὁμολογήσῃ με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ γὰρ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ^νἐν οὐρα-Β νοῖς.” Καὶ γὰρ πολὺς ὁ τοῦ κατορθώματος τούτου πόνος, καὶ αὐτὴν σχεδὸν ὑπερβαίνων τὴν φύσιν· καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ καταξιωθέντες τῶν στεφάνων τούτων καλῶς· λόγος γὰρ οὐδεὶς αὐτὸ παραστήσαι δυνήσεται. Οὕτω γενναίως τὸ πρᾶγμά ἐστι ψυχῆς, καὶ μεθ’ ὑπερβολῆς θαυμαστόν. Ἀλλ’ ὅμως τὸ θαυμαστὸν τοῦτο οὐδὲν μέγα ἔφησεν ὠφελεῖν ἀγάπης χωρὶς ὁ Παῦλος, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην συνεζευγμένην ἔχῃ. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως εἶρηκε; Τοῦτο ἤδη δεῖξαι πειράσομαι, πρότερον ἐκεῖνο ζητήσας, πῶς ὁ τὰ ὑπάρχοντα ψωμίζων πάντα δύναται μὴ ἔχειν ἀγάπην. Τὸν μὲν γὰρ ἔτοιμον ὄντα καῆναι ^κκαὶ τὰ C χαρίσματα ἔχοντα ἐγχωρεῖ ἴσως καὶ μὴ ἀγαπῆσαι· ὁ δὲ μὴ μόνον ^αδιδούς τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ καὶ ψωμίζων, πῶς οὐκ ἀγαπᾷ; Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; ^ηὍτι τὸ οὐκ ὄν ὡς ὄν ὑπέθετο, ὅπερ ἀεὶ φιλεῖ ποιεῖν, ὅταν ὑπερβολὴν παραστήσαι βουληθῇ· ὡς ^βὅταν Γαλάταις γράφων λέγῃ· ¹⁷“Ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ’ ὁ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.” Καίτοι οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄγγελος ἔμελλε τοῦτο ποιεῖν· ἀλλ’ ἵνα δείξῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ μὴδ’ ὅλως ἐσόμενον τέθεικε. Καὶ πάλιν ὅταν Ῥωμαίοις ἐπιστέλλῃ D

16 Matth. xvi. 25. x. 32.

17 Gal. i. 8.

^α οὐδὲν A. ^τ ἔφην B.D. ^ν εἶναι] + ὑπαγε C.E. et ex corr. D. ^ω καὶ δ. ἂ. μοι om. F. ^κ ἂν C.E. ^ν ἐν τοῖς οὐρ. Edd. τοῖς om. A.B.D.E. Floril. p. 17. (Tom. xii. p. 439 D.) ^κ καὶ] + τὸν C. Statim τὰ om. B. et a pr. man. D. ^α διδούς omnes cum Flor. Edebatur δούς. ^β ὅταν] + μὲν F.

καὶ λέγει, ¹⁸ “Οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄρχαί, οὔτε δυνάμεις δυνή-
 σονται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ ^αθεοῦ.” Οὐδὲ γὰρ
 τοῦτο ἔμελλον ποιεῖν ἄγγελοι, ἀλλὰ κἀνταῦθα τὸ μὴ ὄν ὑποτί-
 θεται, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἐξῆς λέγων· “οὔτε κτίσις ἑτέρα.”
 Καίτοιγε ἑτέρα οὐκ ἔστι κτίσις· πᾶσαν γὰρ αὐτὴν περιέλαβε,
 καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω ^επάντα εἰπὼν· ἀλλ’ ὁμως κἀνταῦθα τὸ
 μὴ ὄν καθ’ ὑπόθεσιν τίθησιν, ὥστε δεῖξαι τὸν μεθ’ ὑπερβολῆς
 αὐτοῦ πόθον. ^αΟ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι κἀν πάντα
 Εἰς δῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχῃ, οὐδὲν ὠφελεῖται. ^αΗ τοῦτο οὖν
 ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι βούλεται τοὺς παρέχοντας καὶ συγκεκολ-
 λῆσθαι ^ιτοῖς λαμβάνουσι, καὶ μὴ ἀπλῶς διδόναι ἀσυμπαθῶς,
 ἀλλ’ ἐλεοῦντας καὶ κατακαμπτομένους, ἐπικλωμένους καὶ συναλ-
 γοῦντας τοῖς δεομένοις.

^βΔιὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ τοῦ θεοῦ νενομο- (454)
 θέτῃται. ^βΚαὶ γὰρ ἡδύνατο τοὺς πένητας διατρέφειν ὁ θεὸς
 καὶ χωρὶς τούτου, ἀλλ’ ἵνα ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγάπην συνδήσῃ, ^ικαὶ
 ἵνα διαθερμαινώμεθα πρὸς ἀλλήλους, παρ’ ἡμῶν αὐτοὺς ἐκέλευσε
^κτρέφεσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ ^ιἀλλαχοῦ φησι· ¹⁹ “Κρείσσων
 293 λόγος ἀγαθός, ἢ δόσις.” καὶ, “Ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ^αἀγα-
 θόν.” Καὶ ^ααὐτός φησιν, ²⁰ “Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.”
^γἘπειδὴ γὰρ ἔθος τοὺς τε ^οεὐεργετούμενους φιλεῖν, τοὺς τε εὖ
 πάσχοντας πρὸς τοὺς εὐεργετοῦντας οἰκειότερον διακεῖσθαι,
 σύνδεσμον φιλίας ποιῶν, τοῦτο ἐνομοθέτησεν. Ἀλλὰ τὸ
 ζητούμενον ἐκεῖνό ἐστι, πῶς, τοῦ Χριστοῦ ἀμφότερα ταῦτα
 τελειότητος εἶναι φήσαντος, οὗτος χωρὶς ἀγάπης ἀτελῆ ταῦτα
 εἶναί φησιν. Οὐκ ἀντιφθεγγόμενος αὐτῷ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ
 καὶ σφόδρα αὐτῷ συνάδων. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλουσίου οὐχ
 ἀπλῶς εἶπε, “Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς,”
 Β ἀλλ’ ἐπήγαγε, “καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.” ^γἩ δὲ ἀκολου-
 θησις αὐτοῦ, οὐδὲν οὕτω μαθητὴν ἀποδείκνυσι τοῦ Χριστοῦ, ὥς
 τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ²¹ “Ἐν γὰρ τούτῳ γινώσκονται πάντες,
 φησὶν, ὅτι μαθηταί μου ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.” Καὶ

¹⁸ Rom. viii. 39. ¹⁹ Sirac. xviii. 16, 17. ²⁰ Matth. ix. 13. ²¹ Joan. xiii. 35.

^α ἀρχαί] ἀρχάγγελοι F. οὔτε δυνάμεις οὔτε ἀρχαί inverso ord. B.D. ^α θεοῦ]
 Χριστοῦ A.B.D. Flor. ^ε πάντα om. F. et a pr. man. A. Inclusit Sav.
 Post εἰπὼν, οὕτως add. C. ^ι τοὺς λαμβάνοντας F. ^ε ΗΘΙΚΟΝ. Ἐγκώ-
 μιον διὰ πλειόνων εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ὅτι διὰ τὸ ἀγαπᾶν ἡμᾶς
 ἀλλήλους ἐκέλευσεν ὁ θεὸς γενέσθαι τὴν ἐλεημοσύνην. Veron. ^β καὶ γὰρ
 ἡδύνατο] οὐχ ὅτι αὐτὸς οὐ δύναται· ἡδύνατο γὰρ C. ^ι καὶ] μᾶλλον δὲ C.
^κ διατρέφεσθαι B.D. ^ι ἀλλαχοῦ] τις σοφός C. ^α ἀγαθόν A.B.C.D.E.
 Flor. ἀγαθός Edd. ^α αὐτός φησιν] ὁ Χριστὸς πάλιν C. ^ο εὐεργετοῦντας F.
 Pro φιλεῖν, habet A. ex corr. recent. ὑπὸ τῶν εὐεργετούντων φιλεῖσθαι
 P Vid. Annot.

ὅταν δὲ λέγῃ, “^αὍς ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν” καὶ, “^αὍς ἂν ὁμολογήσῃ ἡμεῖς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω ἡμεῖς αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς” οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐ δεῖ ἀγαπᾶν, ἀλλὰ τὸν μισθὸν τὸν ἀποκείμενον τοῖς πόνοις τούτοις δηλοῖ. Ἐπεὶ ὅτι μετὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦτο ζητεῖ, ἀλλαχοῦ σφόδρα αὐτὸ ἠνίξατο, οὕτως εἰπὼν ²² “Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε” τουτέστι, μαρτυρήσετε, σφαγήσεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ. “τὸ δὲ καθίσσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων” οὐχ ὥς τινων καθημένων ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἀλλὰ τὴν ἀνωτάτω λέγων προεδρίαν τε καὶ τιμὴν. “οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, φησὶν, ἀλλ’ οἷς ἡτοίμασται.” Εἴτα δεικνὺς τίσιν ἡτοίμασται, καλέσας αὐτοὺς φησιν ²³ “^αὍς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ὑμῶν διάκονος” ταπεινοφροσύνην δηλῶν καὶ ἀγάπην. Ἀγάπην ^γ δὲ ἐπιτεταμένην ἀπαιτεῖ. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ^δ “ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν” “Ὡςπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν” δεικνὺς ὅτι οὕτω δεῖ φιλεῖν, ὥς καὶ σφάττεσθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων. ^ε τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτόν ἐστι φιλεῖν. Διὸ καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶν, ²⁴ “Εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” Καὶ ἵνα ὑμᾶς μάθητε ὅσον ἐστὶ τὸ κατόρθωμα, ὑπογράψωμεν αὐτὴν τῷ λόγῳ, ἐπειδὴ τοῖς πράγμασιν αὐτὴν οὐχ ὁρῶμεν που φαινομένην, καὶ ἐννοήσωμεν, ^ε εἰ πανταχοῦ μετὰ δαψιλείας ἦν αὕτη, πόσα ἂν ἐγένετο ἀγαθά. Οὔτε γὰρ νόμων ^α οὔτε δικαστηρίων ἔδει, οὐ κολάσεων, οὐ τιμωριῶν, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων οὐδενός. Εἰ γὰρ ἅπαντες ἡγάπων καὶ ἡγαπῶντο, ^β οὐδὲν ἂν ἡδίκησεν οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ ^γ φόνοι καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι καὶ στάσεις καὶ ἀρπαγαὶ καὶ πλεονεξίαι καὶ πάντα ἂν ἐκποδὼν ἐγεγόνει τὰ πονηρὰ, καὶ μέχρῃς ὀνόματος ἂν ἡγνοήθη ἡ κακία. Τὰ μέντοι σημεῖα οὐκ ἂν τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ εἰς κενοδοξίαν ἐπαίρει τοὺς μὴ προσέχοντας καὶ ἀπόνοιαν.

²² Matth. xx. 23.²³ Ibid. v. 26, 28.²⁴ Joan. xxi. 16.

^α με om. E. Clausulae ἔμπροσθεν τ. ἀ. et ἔμπροσθεν τ. π. μ. τ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς non leguntur in F. ^γ αὐτὸν καὶ γὰρ inverso ord. E. F. ^δ τοῖς om. E. et a pr. man. D. ^ε οὐ δεῖ ἀγαπᾶν] Sic F. οὐ δι' ἀγάπην vulgo. ^γ δὲ] + οὐχ ἀπλῶς ἀλλ' C. ^δ ἀλλὰ καὶ ἐπ.] Sic omnes. ἀλλ' ἐπ. Edd. Post ἐπήγαγε, λέγων add. C. ^ε τοῦτο C. ^ζ μάθης B. D. ^η εἰ] ὥς εἰ Edd. ὥς abesse jubent nostri omnes et Flor. ^θ οὔτε] οὐ F. ^ι οὐδὲν] ἴσ. οὐδένα Sav. marg. Hoc sine libris edidit Montef. οὐδένα habent F. et ex corr. recent. A. οὐδεὶς ἂν ἡδ. οὐδὲν B. Vulgatum tuetur Flor. ^κ φόνοι F.

Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν τῆς ἀγάπης, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀγαθὰ
 294 ἔχει παρεξενυγμένα ^ακακά· οἷον ὁ ἀκτῆμων φυσᾶται πολλάκις
 διὰ τοῦτο, ὁ λέγειν εἰδὼς καὶ δοξομανίαν νοσεῖ, ὁ ταπεινόφρων
 δι' αὐτὸ τοῦτο πολλάκις κατὰ ^ετὸ συνειδὸς μέγα φρονεῖ· ἡ
 δὲ ἀγάπη πάσης τῆς τοιαύτης ἀπήλλακται λύμης· κατὰ γὰρ
 τοῦ ἀγαπωμένου οὐκ ἂν τις ἔπαρθείη ποτέ. Καὶ μή μοι
 θῆς ἓνα ἀγαπῶντα, ἀλλὰ πάντας ὁμοίως, καὶ τότε αὐτῆς
 ὄψει τὴν ἀρετὴν· μᾶλλον δὲ, εἰ βούλει, πρῶτον ἓνα ἀγαπώ-
 μενον καὶ ἓνα φιλοῦντα τίθει, φιλοῦντα μέντοι, ὥς φιλεῖν
 ἄξιον. Τὴν γὰρ γῆν οὗτος ὡς τὸν οὐρανὸν οἰκήσει, πανταχοῦ
 γαλήνης ἀπολαύων, καὶ μυρίους ἑαυτῷ πλέκων στεφάνους. Ὁ
 Β γὰρ τοιοῦτος καὶ φθόνου καὶ ὀργῆς καὶ βασκανίας ^βκαὶ ἀπο-
 νοίας καὶ κενοδοξίας καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ἱπαντὸς ἔρωτος
 ἀτόπου καὶ παντὸς νοσήματος καθαρεύουσιν διατηρήσει τὴν
 ἑαυτοῦ ψυχὴν. Ὡς περ γὰρ ^κἑαυτὸν οὐκ ἂν τις ἐργάσαιτό
 τι κακόν, οὕτως οὐδὲ τοὺς πλησίον οὗτος. Τοιοῦτος δὲ ὢν,
 μετ' αὐτοῦ στήσεται τοῦ Γαβριὴλ ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζων. (455)
 Καὶ ὁ μὲν ἀγάπην ἔχων τοιοῦτος· ὁ δὲ σημεία ποιῶν καὶ
 γινώσκων ἔχων ἀπηρτισμένην, ταύτης ἄνευ, καὶ μυρίους ἐγείρη
 νεκροὺς, οὐδὲν μέγα ὀνήσει, πάντων ἀπερρηγμένος καὶ οὐδενὶ
 C τῶν συνδούλων ἀναμιγνύναι ἑαυτὸν ἀνεχόμενος. Διὰ δὴ τοῦτο
 καὶ ὁ Χριστὸς τῆς εἰς αὐτὸν ἀκριβοῦς ἀγάπης σημεῖον ἔφησεν
 εἶναι, τὸ τὸν πλησίον φιλεῖν. “Εἰ γὰρ φιλεῖς με, φησὶν,
 ὦ Πέτρε, τούτων πλέον, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου.” Εἶδες
 πῶς καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ἠνίξατο, ὅτι μαρτυρίου μεῖζον τοῦτο ;
 Καὶ γὰρ εἰ παῖδά τις εἶχεν ἀγαπητὸν, καὶ ὑπὲρ οὗ καὶ τὴν
 ψυχὴν αὐτὸν ^ιἐπέδωκεν, εἰτά τις τὸν μὲν πατέρα ἐφίλει, τῷ δὲ
 παιδί μὴδ' ὅλως προσεῖχε, ^μσφόδρα αὐτὸν παρώξυνε τὸν πατέρα,
 καὶ οὐκ αὐτὸν ἥσθετο τῆς οἰκείας ἀγάπης διὰ τὴν τοῦ παιδὸς
 ὑπεροψίαν. Εἰ δὲ ἐπὶ πατρὸς ^νκαὶ παιδὸς τοῦτο συμβαίνει,
 D πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ πατέρων
 ἀπάντων ^οἐστὶ φιλοστοργότερος ὁ θεός. Διὰ δὴ τοῦτο εἰπὼν,
 25 “Πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολὴ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν
 σου,” ἐπήγαγε, “Δευτέρα δὲ,” καὶ οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέ-
 θηκεν, “^ρὁμοία αὐτῆς, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ^αἑαυτόν.”

25 Matth. xii. 38.

^α τὰ κακὰ Edd. et Flor. τὰ deest in nostris omnibus. ^ε τὸ om. A.D.
^β ἐπαρθῆ B. et a pr. man. D. ^ς οὗτος D.E. οὕτως Edd. ^η καὶ κενοδ. καὶ
 ἀπονοίας inverso ord. C.E. ^ι παντὸς om. B.D. ^κ ἑαυτῷ C.D.E. Flor.
 Veron. ἑαυτόν τις οὐκ ἐργάσεται τι κ. B. ^μ σφόδρα] οὐ
 σφόδρα B. et a pr. man. D. ^ν καὶ ἐπὶ παιδὸς B. et a pr. man. D. ^ο ἐστὶ
 om. F. ^ρ ὁμοίαν B. Statim αὐτῇ A.C. sed ex corr. uterque. ^α σεαυτὸν
 bis C. et ex corr. A.

Καὶ ὄρα πῶς μετὰ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ὑπερβολῆς ἀπαιτεῖ καὶ ταύτην. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ θεοῦ φησιν, “ἐξ ὅλης ἱ καρδίας σου” περὶ δὲ τοῦ ^βπλησίον, “ὡς ἐαιτὸν,” ὅπερ ἴσον ἐστὶ ^ττῷ, “ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου.” Καὶ γὰρ εἰ μετὰ ἀκριβείας τοῦτο ἐφυλάττετο, οὐ δούλος, οὐκ ἐλεύθερος ἦν, οὐκ ἄρχων, οὐκ ἀρχόμενος, οὐ πλούσιος, οὐ πένης, οὐ μικρὸς, οὐ μέγας, οὐ ἐ διάβολος ἂν ἐγνώσθη ποτέ· οὐ λέγω, οὗτος, ἀλλ’ εἰ καὶ ἕτερος τοιοῦτος, μᾶλλον δὲ ^νεἰ καὶ ἑκατὸν καὶ μυρίοι τοιοῦτοι ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἴσχυσαν ἐκείνης οὔσης. Μᾶλλον ^ωγὰρ χόρτος ἤνεγκε πυρὸς ἐπαγωγὴν, ἢ φλόγα ἀγάπης ^κδιάβολος. Αὕτη τείχους ἰσχυροτέρα, αὕτη ἀδάμαντος στερροτέρα· καὶ ἑτέραν ^υταύτης ἰσχυροτέραν εἶπης ὕλην, πάντα ὑπερβάλλει τῆς ἀγάπης ἢ στερρότης. Ταύτην οὐ πλούτος, οὐ πενία νικᾷ· μᾶλλον δὲ οὐδ’ ἂν ἦν πενία, οὐκ ἀμετρία πλούτου, εἰ ἀγάπη ἦν, ἀλλὰ ²⁹⁵ τὰ ἐξ ἑκατέρων ἀγαθὰ μόνον. Καὶ γὰρ τὴν ἐξ ἐκείνου ἀφθονίαν ἐκαρπώσαμεθα ἂν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀμεριμνίαν· καὶ οὔτε τοῦ πλούτου τὰς φροντίδας, οὔτε τῆς πενίας τὸ δέος ὑπεμείναμεν ἂν. Καὶ τί λέγω τὰ ἐξ αὐτῆς κέρδη; Αὐτὸ γὰρ καθ’ ἑαυτὸ τὸ φιλεῖν ἐννόησον ἡλίκον ἐστὶ, ²πόσῃν φέρει τὴν εὐφροσύνην, ἐν πόσῃ καθίστησι χάριτι τὴν ψυχὴν, ὃ μάλιστα αὐτῆς ἐστὶν ἐξαιρετόν. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς ^αἀρετῆς μέρη συνεζευγμένον ἔχει τὸν πόνον, οἶον νηστεία, σωφροσύνη, ἀγρυπνία, ^ββασκανία, ἐπιθυμία, ὑπεροψία· ἢ δὲ ἀγάπη μετὰ ^Βτοῦ κέρδους πολλὴν ἔχει ^εκαὶ τὴν ἡδονήν, καὶ πόνον οὐδένα· καὶ καθάπερ μέλιττα ἀγαθὴ, τὰ πανταχόθεν ^δσυνάγουσα ἀγαθὰ, εἰς τὴν τοῦ φιλοῦντος ^εκατατίθεται ψυχὴν. Καὶ δουλεύῃ τις, ^ιἡδὶω τῆς ἐλευθερίας ἀποφαίνει τὴν δουλείαν. Ὁ γὰρ φιλῶν οὐχ οὕτως ἐπιτάττων, ὡς ἐπιταττόμενος χαίρει. Καίτοιγε τὸ ἐπιτάττειν ἡδύ· ἀλλὰ μετατίθῃσιν αὕτη τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, καὶ πάντα ἐν χερσὶν ἔχουσα παραγίνεται τὰ ἀγαθὰ, πάσης μητρὸς ἡπιωτέρα, πάσης ^εβασιλίδος εὐπορωτέρα, καὶ τὰ ἐπίπονα κούφα καὶ ῥᾶστα ποιεῖ, τὴν μὲν ^Γἀρετὴν εὐκολον, τὴν δὲ κακίαν πικροτάτην ἡμῖν ἀποφαίνουσα.

^τ τῆς καρδίας Flor. ^β πλησίον] + σου Edd. σου om. C.E. ^τ τῷ] τὸ D. τῷ om. B.C.E.F. Habet Flor. ^ν εἰ om. F. καὶ εἰ pro εἰ καὶ B.D. ^ω γὰρ] + ἂν B.C.D.F. et ex corr. A. ^κ ὁ διάβ. Edd. invitis libris. ^υ αὐτῆς B.D. Flor. Mox εἶπης pro εἶποις omnes. ² ὅσῃ C. ^α ἀρετῆς] + καὶ τῆς κακίας C. ^β βασκανία, ἐπιθυμία, ὑπεροψία A.B.C.D.E. Tria haec verba punctis notata in A. Cum Editis facit Interpres. ^ε καὶ om. B.D. ^δ συνάγ. ἀγαθὰ] καλὰ συνάγουσα F. ^ε μετατίθεται C. ^ι ἡδὶω τῆς] ἡδιώτης (sic) F. ἡδιώτης Flor. et a pr. man. A. Idem in suo habuit Interp. ἡδὶω τῆς ἐλευθ.] ἡδιώτης ἐλευθερίας κρείττονα C. ἡδιώτη ἐλευθερίας ἡδὶω E. ^ε βασιλείας F. Mox κ. ποιεῖ καὶ ῥᾶστα hoc ordine C.

Σκόπει δέ. Τὸ δαπανᾶν λυπηρὸν εἶναι δοκεῖ, ^hκαὶ ποιεῖ αὐτὸ αὕτη ἡδὺ· τὸ λαμβάνειν τὰ ἐτέρων ἡδὺ, ⁱκαὶ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸ φαίνεσθαι ἡδὺ, ἀλλὰ φεύγειν ὡς μοχθηρὸν παρασκευάζει. Πάλιν τὸ κακῶς λέγειν, γλυκὺ πᾶσιν εἶναι δοκεῖ. ^kαὕτη τοῦτο μὲν πικρὸν ἀποφαίνει, τὸ δὲ καλῶς λέγειν, ἡδὺ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς ^lτὸ τὸν φιλούμενον ἐγκωμιάζειν, ἡμῖν ἡδὺ. Πάλιν ὁ θυμὸς ἔχει τινὰ ἡδονήν, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκέτι, ἀλλὰ πάντα Δαυτοῦ τὰ νεῦρα ἀνήρηται· κἂν λυπήσῃ τὸν φιλοῦντα ὁ ἀγαπώμενος, θυμὸς μὲν οὐδαμοῦ φαίνεται, δάκρυα δὲ καὶ παρακλήσεις καὶ ἰκετηρίαι· τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ παροξυνθῆναι. Κἂν ἴδῃ ^mἁμαρτάνοντα, πενθεῖ καὶ ὀδυνᾶται· ἀλλὰ καὶ ἡ ὀδύνη αὕτη ἡδονήν φέρει. Τῆς γὰρ ἀγάπης καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἡ λύπη γέλωτος παντὸς ἡδίω καὶ χαρᾶς. Οὐχ οὕτω γοῦν ἀναπαύονται οἱ γελῶντες, ὡς οἱ ὑπὲρ φίλων κλαίοντες· κἂν ἀπιστῆς, ἐπίσχεσ αὐτῶν τὰ δάκρυα, καὶ ὡς τὰ ἀνῆκεστα παθόντες, οὕτω δυσχεραίνουσιν.

Ἄλλ' ἡδονήν ἔχει, φησὶν, ἄτοπον τὸ φιλεῖν. Ἐπαγε, ⁿκαὶ εὐφήμει, ἄνθρωπε. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἡδονῆς καθαρεύει (456) τοιαύτης, ὡς ἀγάπη γνησία. Μὴ γάρ μοι ταύτην εἴπῃς τὴν δημώδη καὶ ἀγοραῖον, καὶ νόσον μᾶλλον ἢ ἀγάπην οὖσαν, ἀλλὰ ταύτην ^oἣν ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ, τὴν τὸ συμφέρον τῶν ἀγαπωμένων σκοποῦσαν, καὶ ὅψῃ ὅτι πατέρων οὗτοι φιλοστοργότεροι. Καὶ ὥσπερ οἱ χρήματα φιλοῦντες οὐκ ἂν ἔλοιτο δαπανῆσαι χρήματα, ἀλλ' ἡδιον ἂν ἐν στενοχωρίᾳ ^pγένοντο, ἢ ἐκεῖνα ἴδοιεν ἐλαττούμενα· οὕτω καὶ ^qὁ πρὸς τινὰ ἡδέως ἔχων, μυρία ἂν ἔλοιτο παθεῖν, ἢ τὸν ἀγαπώμενον καταβλαπτόμενον ἰδεῖν. Πῶς οὖν, φησὶ, τὸν Ἰωσήφ ἢ Αἰγυπτία φιλοῦσα 296 καθυβρίσαι ἠθέλησεν; Ὅτι ταύτην ἐφίλει τὴν ἀγάπην τὴν διαβολικὴν. Ὁ μέντοι Ἰωσήφ οὐ ταύτην, ἀλλ' ἣν ὁ Παῦλος ^rἐζητεῖ. Ἐννόησον ^sγοῦν ὅσης ἀγάπης αὐτοῦ τὰ ῥήματα ἦν, καὶ τὰ ^tπράγματα. Ἐκείνη ἔλεγε· καθύβρισόν με καὶ ποίησον μοιχαλίδα, καὶ τὸν ἄνδρα ἀδίκησον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάτρεψον ἅπασαν, καὶ σαυτὸν τῆς πρὸς τὸν θεὸν ^vἐκβαλε παρρησίας· ἅπερ οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτὴν φιλούσης ἦν. Οὗτος δὲ ἐπειδὴ γνησίως ἐφίλει, τούτων πάντων ἀπῆγε. Καὶ ἵνα

^h καὶ] ἀλλὰ C. ⁱ καὶ] ἀλλ' C. Mox ἀλλὰ καὶ φεύγειν idem. ^k αὕτη] ἀλλ' αὕτη C. ^l τὸ om. A.C.D.E. Flor. Omisit etiam Montef. sed casu, ut videtur. ^m ἁμαρτάνοντα B.F. ⁿ καὶ om. C. ^o ἣν] οἷαν B. ^p γένοντο A.C.D.E.F. Flor. γένοντο (sic) B. Paulo post ἴδοιεν omnes. γενέσθαι ἢ ἐκεῖνα ἰδεῖν Edd. ^q ὁ om. B. Flor. ^r ἐζητεῖ omnes. ζητεῖ vulgo. ζητεῖ (sic) Veron. ^s γοῦν vel γ' οὖν omnes. οὖν Edd. ^t πράγματα] + d A. receptum a Sav. Mor. Ben. Plena post πράγματα distinctio nobis debetur. ^v ἐκβαλλε B.F.

μάθης, ὅτι αὐτῆς ἐκήδετο, ἐκ τῆς παραιnéσεως ^W αὐτὸ κατάρμαθε. Οὐ γὰρ ἀπώσατο μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν εἰσήγαγε ^B ^x πᾶσαν δυναμένην σβέσαι πυράν. ²⁶ “Εἰ γὰρ ὁ κύριός μου, φησὶν, οὐ γινώσκει δι’ ἐμὲ οὐδὲν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.” Εὐθέως αὐτὴν ἀνέμνησε τοῦ ἀνδρός, ἵνα ἐντρέψῃ. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ ἀνὴρ σου, ἀλλ’ “ὁ κύριός μου,” ὁ μᾶλλον ἱκανὸν ἦν αὐτὴν κατασχεῖν, καὶ πείσαι ἐννοῆσαι τίς οὐσα τίνος ἐρᾷ, ὅτι δέσποινα οὐσα, δούλου. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος κύριος, καὶ σὺ κυρία. Αἰσχύνητι τοίνυν τὴν πρὸς τὸν δούλον ὁμιλίαν, καὶ ἐννόησον τίνος οὐσα γυνή, τίνι βούλει συμπλακῆναι, καὶ περὶ τίνα ἀχάριστος γίνῃ καὶ ἀγνώμων, καὶ ὅτι ἐγὼ πλείονα αὐτῷ ἀπονέμω εὐνοίαν. Καὶ ὅρα πῶς ἐπαίρει αὐτοῦ τὰς εὐεργεσίας. ^C Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν ἐννοῆσαι ἡδύνατο ἢ βάρβαρος ἐκείνη καὶ ἀκόλαστος, ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτὴν ἐντρέπει λέγων· “Οὐ γινώσκει δι’ ἐμὲ οὐδέν” τουτέστιν, ^γ εὐεργέτημαι μεγάλα, καὶ οὐ δύναμαι τὸν προστάτην ἐν τοῖς καιρίοις πληῆσαι. Ἐμὲ δεύτερον ἐποίησε δεσπότην τῆς οἰκίας, καὶ “οὐδεὶς ^z ὑπεξήρηται μου πλὴν σου.” Ἐνταῦθα ^a ἐπαίρει αὐτῆς τὸ φρόνημα, ἵνα καὶ οὕτως αἰσχυνηθῇ ^b παρασκευάσῃ, καὶ δείξῃ μεγάλην οὐσαν τὴν τιμὴν. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ καὶ ^D ἐπήγαγεν ὄνομα ^c ἱκανὸν αὐτὴν κατασχεῖν, λέγων· “Διὰ τό σε γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τούτο;” Ἀλλὰ τί λέγεις; ^d ὅτι οὐ πάρεστιν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲ οἶδεν ὅτι ἀδικεῖται; Ἀλλ’ ὁ θεὸς ἐπόψεται. Ἀλλ’ οὐκ ἐκέρδανεν οὐδὲν ἀπὸ τῆς ^e συμβουλῆς ἐκείνης, ἀλλ’ ἐπεσπάσατο αὐτόν. Τὴν γὰρ οἰκίαν μανίαν πληρῶσαι βουλομένη, οὐ φιλοῦσα τὸν Ἰωσήφ, ταῦτα ἔπραττε· καὶ δῆλον ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἐποίησε. Καὶ γὰρ δικαστήριον καθίζει, καὶ κατηγορίαν εἰσάγει, καὶ τὰ ψευδῆ καταμαρτυρεῖ, καὶ ἐκδίδωσι θηρίῳ τὸν ^E οὐδὲν ἡδίκηκότα, καὶ εἰς δεσμοτήριον ἐμβάλλει· μᾶλλον δέ, τό γε αὐτῆς μέρος, καὶ ἀνεῖλεν· οὕτω τὸν δικαστὴν καθώπλισε. Τί οὖν; ἄρα καὶ ὁ Ἰωσήφ τοιοῦτος; Τουναντίον μὲν οὖν ἅπαν· οὔτε γὰρ ἀντεῖπεν, οὔτε κατηγορήσε τῆς γυναικός. ⁸ Ἡπιστήθη γὰρ ἄν, φησί. Καὶ μὴν σφόδρα ἐφιλεῖτο, καὶ δῆλον οὐκ ἀπὸ τῆς ^h ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους. Εἰ γὰρ

²⁶ Gen. xxxix. 8.

^W αὐτοῦ ex corr. A. ^x πᾶσαν vulgo post σβέσαι legitur, contra fidem librorum. ^γ εὐεργέτημαι vel εὐηργέτημαι B.C.D.F. et ex corr. A. εὐεργετέι με Edd. εὐεργετή με a pr. man. A. ^z ὑπεξαιρείται F. ^a ἐπαίρει] καὶ ἐπαίρει C. ^b παρασκευάσῃ] + ἀλλὰ καὶ ἐπήγαγεν ὄνομα ἱκανὸν αὐτὴν ἐπάραι F. ^c ἱκανὸν] δυνατόν B. ^d ὅτι om. F. ^e συμβολῆς A. Statim ἐκείνης F. ^f ὁ accessit ex B.C.D.E. ⁸ ἡπιστήθη γὰρ ἄν] ἀλλ’ εἰ κατηγορήσεν, ἐπιστήθη ἄν C. ^h ἀρχῆς] + μόνον Edd. repugnantibus libris.

μὴ σφόδρα αὐτὸν ὁ βάρβαρος ἐκείνος ἐφίλει, καὶ ἀπέκτεινε
 σιγῶντα καὶ οὐδὲν ἀντιλέγοντα. Καὶ γὰρ Αἰγύπτιος ἦν,
 297 καὶ ἄρχων, καὶ περὶ εὐνὴν ἡδικομένος, ὡς ἐνόμιζε, καὶ παρὰ
 οἰκέτου, ¹καὶ οἰκέτου τοιαῦτα εὐεργετηθέντος. Ἄλλ' ἐνίκησε
 ταῦτα πάντα ὁ πόθος καὶ ἡ χάρις, ἦν ^κὁ θεὸς αὐτοῦ κατέχεε.
 Μετὰ δὲ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης ταύτης καὶ τεκμήρια
 εἶχεν οὐ μικρά, εἰ δικαιολογεῖσθαι ἐβούλετο, αὐτὰ τὰ ἱμάτια.
 Εἰ γὰρ αὐτὴ ἦν ἡ βιασθεῖσα, τὸν χιτῶνα αὐτῆς περιερρῆχθαι
 ἔδει, τὴν ὄψιν κατεσπαράχθαι, οὐ τὰ ἐκείνου κατέχειν ἱμάτια.
 27“ Ἄλλ' ἤκουσε, φησὶν, ὅτι ὕψωσα τὴν φωνήν, καὶ καταλιπὼν
 τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀπῆλθε.” Τίνος ¹οὖν ἕνεκεν καὶ ἀπέδυσας;
 Τῇ γὰρ παθούσῃ ^μβίαν ἀγαπητὸν ἦν τὸ ἀπαλλαγῆναι τοῦ
 Β ἐνοχλοῦντος. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
 μετὰ ταῦτα δείξαι δυνήσομαι αὐτοῦ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν ἀγάπην.
 Καὶ γὰρ ὅτε εἰς ἀνάγκην ἐνέπεσε τοῦ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν τοῦ (457)
 δεσμοτηρίου καὶ τῆς ἐκεῖ διατριβῆς, οὐδὲ τότε ἐξείπε τὸ δράμα,
 ἀλλὰ τί φησι; 28“ Καὶ ἐγὼ οὐκ ἐποίησα οὐδὲν, ἀλλὰ κλοπῇ
 ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων.” καὶ οὐδαμοῦ μέμνηται τῆς μοιχαλί-
 δος, οὐδὲ καλλωπίζεται ἐπὶ τῷ πράγματι, ὃ πᾶς τις ^ηοὖν
 ἂν ἔπαθεν, εἰ καὶ μὴ φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἀλλ' ὥστε μὴ δόξαι
 πονηρᾶς ἕνεκεν αἰτίας εἰς τὸ οἶκημα ^οἐμβεβλῆσθαι ἐκεῖνο. Εἰ
 C γὰρ καὶ ἀμαρτάνοντες ἄνθρωποι, οὐδὲ οὕτως ἀπέχονται τοῦ
 ταῦτα ^ρἐκλαλεῖν, καίτοιγε αἰσχύνῃ τοῦ πράγματος φέροντος,
 πῶς οὐκ ἄξιον θαυμάσαι ἐκεῖνον, ὅτι καὶ καθαρὸς ὢν οὐκ εἶπε
 τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς, οὐδὲ ἐξεπόμευσε τὴν ἀμαρτίαν, οὐδὲ
 ἡνίκα ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνέβη, καὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἐγένετο
 βασιλεὺς, ἐμνησικάκησε τῇ γυναικί, οὐδὲ ἀπήτησε δίκην;
 Εἶδες πῶς ⁹αὐτὸς μὲν ἐκήδετο, ἐκείνη δὲ οὐκ ^τἐφίλει, ἀλλ'
 ἐμαίνετο; Οὐ γὰρ τὸν Ἰωσήφ ἐφίλει, ἀλλὰ τὴν ἀκολασίαν
 πληρῶσαι ἐβούλετο. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ῥήματα εἴ τις ἐξετάσειεν
 ἀκριβῶς, ⁸μεστὰ θυμοῦ καὶ πολλοῦ φόνου. Τί γὰρ φησιν;
 D 29“ Ἐισήγαγες παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαΐζειν ἡμῖν,” ὀνειδίζουσα
 τὴν εὐεργεσίαν τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ ἱμάτια ^νἐπεδείκνυ, θηρίου
 παντὸς ἀγριωτέρα ^ωγενομένη. Ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτω. Καὶ
 τί λέγω τὴν πρὸς ταύτην εὐνοίαν, ὅπου γε καὶ πρὸς τοὺς

27 Gen. xxix. 15.

28 Ibid. xl. 15.

29 Ibid. xxix. 17.

¹ καὶ οἰκέτου om. F.^κ ὁ θεὸς αὐτοῦ] αὐτῷ ὁ θεὸς F.¹ οὖν om. C.

^μ βία F. et ex corr. D. ^η οὖν ἂν] Sic A.B.C.E.F. οὖν (sic) D. Vulgo abest οὖν.
^ο ἐμβληθῆναι A. ^ρ ἐκλαλεῖν F. ἐγκαλεῖν Edd. ⁹ οὗτος F.
^τ ἡγάπα pro ἐφίλει, aut hic, aut paullo post F. ⁸ μεστὰ ex corr. rec. A.
 Edebatur μετά. Post θυμοῦ, εὐρήσει add. C. ^ν εἰσήγαγες] + ἡμῖν F. ^ν ἐπε-
 δείκνυεν B. ^ω γινομένη B.F.

ἀνελόντας ἀδελφούς τοιοῦτος ἦν, καὶ οὐδὲ περὶ ἐκείνων οὐδέν
^x ποτε εἶπε δυσχερές, οὐκ ἔνδον, οὐκ ἔξω; Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος
 τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ταύτην εἶναί φησι, καὶ
 σημείων καὶ τῶν ἄλλων χαρισμάτων προτίθησιν. Ὡς περ
 γὰρ χρυσῶν μὲν ἱματίων ὄντων καὶ ὑποδημάτων, δεόμεθα καὶ
 ἑτέρου τινὸς ὑπενδείγματος, ὥστε τὸν βασιλέα μαθεῖν· ἂν δὲ τὴν Ε
 ἀλουργίδα ἴδωμεν καὶ τὸ διάδημα, οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητοῦμεν τῆς
 βασιλείας ἰδεῖν σημεῖον· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα· ὅταν τὸ τῆς
 ἀγάπης ἐπικείται διάδημα, ἀρκεῖ δεῖξαι τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀκρι-
 βῆ μαθητὴν, οὐχ ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις. ³⁰ “Ἐν
 τούτῳ γάρ, φησὶ, γινώσκονται ² πάντες, ὅτι μαθηταί μου ἐστέ,
 ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.” Ὡς τε ^a σημεῖον τοῦτο ^b σημείων
 ἀπάντων μεῖζον, εἶγε ἐν αὐτῷ γνωρίζεται ὁ μαθητής. Καὶ
 γὰρ μυρία ποιῶσί τινες σημεία, στασιάζωσι δὲ πρὸς ἀλλήλους,
 καταγέλαστοι ^c παρὰ τοῖς ἀπίστοις ἔσονται· ὥς περ καὶ μηδὲν ²⁹⁸
 ποιῶσι σημεῖον, ἀγαπῶσι δὲ ἀλλήλους ἀκριβῶς, καὶ αἰδέσιμοι
 καὶ ἀχειρώτοι πᾶσιν ὄντες διαμένουσιν. Ἐπεὶ καὶ Παῦλον διὰ
 τοῦτο θανμάζομεν, οὐ διὰ τοὺς νεκροὺς οὐς ἡγειρεν, οὐδὲ διὰ
 τοὺς λεπροὺς οὓς ἐκαθάρισεν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἔλεγε, ³¹ “Τίς ἀσθε-
 νεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;”
 Καὶ γὰρ μυρία πρὸς ταῦτα θῆς σημεία, οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς. Ἐπεὶ
 καὶ αὐτὸς μισθὸν ἀποκεῖσθαι ^d μέγαν ἔφησεν αὐτῷ, οὐκ ἐπειδὴ
 σημεία ἐποίει, ἀλλ’ ἐπειδὴ τοῖς ^e ἀσθενούσι γέγονεν ὡς ἀσθενής.
³² “Τίς γὰρ μου ἐστὶ, φησὶν, ὁ μισθός;” Ἰνα εὐαγγελιζόμενος Β
 ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον.” Καὶ ὅταν τῶν ἀποστόλων
 ἑαυτὸν προτιθῇ, οὐ λέγει, περισσότερα αὐτῶν σημεία ἐποίησα·
 ἀλλὰ, ³³ “Περὶσσότερον ^f αὐτῶν ἐκοπίασα.” Καὶ λιμῷ δὲ διὰ
 τοῦτο ἐβούλετο ἀποθανεῖν, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν.
 “Καλὸν γὰρ μοι, ^g φησὶ, μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά
 μου ἵνα τις κενώσῃ.” οὐκ ἐπειδὴ ἐκαυχᾶτο αὐτὸς, ἀλλ’ ἵνα
 μὴ δόξῃ ὀνειδίζειν αὐτοῖς. Οὐδαμοῦ γὰρ οἶδε καυχᾶσθαι ἐπὶ
 τοῖς αὐτοῦ κατορθώμασι, μὴ καλοῦντος καιροῦ· ἀλλὰ καὶ ἀναγ-
 κασθῇ, ἄφρονα ἑαυτὸν καλεῖ. Εἰ δέ ποτε ^h καὶ καυχᾶται, ἐν
 ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν τῷ σφοδρῶς συναλγεῖν τοῖς ἐπη- C

³⁰ Joan. xiii. 35. ³¹ 2 Cor. xi. 29. ³² 1 Cor. ix. 18. ³³ Ibid. xv. 10. ix. 15.

^x ποτε] οὐδέποτε F. ^y ἐνδείγματος C. ἐνδύματος vulgo. ^z πάντες
 om. B.D. Statim ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε iidem. ^a τὸ σημεῖον Sav. Mor. Ben.
 repugnantibus libris. ^b σημείων] σημείον A.B.D. καὶ σημείων C. ^c παρὰ,
 quod aberat, est in libris omnibus. ^d μέγα B. et a pr. man. D. μέγα post
 ἔφησεν habet F. ^e ἀσθενέσι F. Statim ὡς om. B.D. ^f αὐτῶν] + πάντων F.
^g φησὶ, μᾶλλον] Sic A.D.E.F. μᾶλλον, φησὶν Edd. μᾶλλον om. B.C. ^h καὶ,
 quod vulgo abest, obtulit C.

ρεαζόμενοις· ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθά φησι, “Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;” Ταῦτα καὶ κινδύνων μείζω τὰ ῥήματα· διὸ καὶ ὕστερον αὐτὰ τίθησιν, αὖξων τὸν λόγον. Τίνος οὖν ἂν εἶημεν ἄξιοι πρὸς ἐκείνον ἐξεταζόμενοι ἡμεῖς, οἱ μήτε χρημάτων καταφρονοῦντες δι’ ἡμᾶς αὐτοὺς, μήτε τὰ περιττὰ προϊέμενοι τῶν ὄντων; Ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἐπεδίδου, ἵνα οἱ λιθάσαντες αὐτὸν καὶ ῥαπίσαντες βασιλείας ἐπιτύχωσιν. Οὕτω γάρ με, φησὶν, ἀγαπᾶν ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς, ὁ τὴν καινὴν ἐντολὴν ^κκαταλιπὼν τὴν περὶ τῆς ἀγάπης, ^ικαὶ ἦν αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρωσε. Καὶ γὰρ βασιλεὺς τῶν ὅλων τυγχάνων, καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης φύσεως ὢν, ἀνθρώπους, οὓς ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησε, καὶ οὓς μυρία εὐηργέτησε, τούτους ὑβρίζοντας καὶ διαπτύοντας οὐκ ἀπεστράφη, (458) ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἐγένετο δι’ αὐτοὺς, καὶ συνανεστράφη πόρναις καὶ τελώναις, ^μκαὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἀνέστησε, καὶ τοὺς δαιμονίωντας ἰάσατο, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐπηγγείλατο. Καὶ μετὰ ταῦτα πάντα λαβόντες αὐτὸν ἐρράπισαν, ἔδησαν, ἐμαστίγωσαν, κατεγέλασαν, τέλος ἐσταύρωσαν. ^νΚαὶ οὐδὲ οὕτως Εἰς ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ καὶ ἄνω ὢν ἐν τῷ σταυρῷ, φησί· ³⁴ “Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν.” Τὸν δὲ πρὸ τούτου κατηγοροῦντα ληστὴν καὶ εἰς παράδεισον εἰσήγαγε, καὶ τὸν ^οδιώκτην Παῦλον ἀπόστολον ἐποίησε, καὶ τοὺς οἰκείους ^ρτοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνακειμένους αὐτῷ μαθητὰς εἰς θάνατον ἐξεδίδου διὰ τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν Ἰουδαίους. Ταῦτ’ οὖν ἅπαντα παρ’ ἑαυτοῖς συλλέγοντες, τὰ τοῦ θεοῦ, τὰ τῶν ἀνθρώπων, ζηλώσωμεν, ^ιμιμησώμεθα ταῦτα τὰ κατορθώματα, καὶ ^ιτὴν χαρισμάτων ἀπάντων ἀνωτέραν κτησώμεθα ἀγάπην, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ²⁹⁹ ἡμᾶς ^ςἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

34 Luc. xxiii. 34.

^ι ἡμεῖς post ἄξιοι transp. Edd. adversantibus libris. ^κ καταλιπὼν] εἰσαγαγὼν C. ^ι καὶ om. F. ^μ Verba καὶ τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ἀνέστησεν, quae desunt in Editis, solus servavit F. ^ν καὶ] ὁ δὲ F. καὶ om. B. ^ο διώκοντα F. ^ρ τοὺς om. B. ^ι μιμησώμεθα est in libris omnibus, non in Edd. ^ι τὴν] τῶν vel τὴν τῶν F. ^ς μετασχεῖν C.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ.

¹ Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

^a ἘΠΕΙΔΗ γὰρ ἀπεφώνησε, ὅτι καὶ πίστεως καὶ γνώσεως καὶ προφητείας καὶ γλωσσῶν καὶ χαρισμάτων καὶ ἰαμάτων καὶ Β βίου ἄκρου καὶ μαρτυρίου ταύτης ἀπούσης οὐδὲν ^b μέγα ὄφελος, ἀναγκαίως λοιπὸν ὑπογράφει τὸ κάλλος αὐτῆς τὸ ἀμήχανον, καθάπερ τισὶ χρώμασι τοῖς μέρεσι τῆς ἀρετῆς τὴν εἰκόνα αὐτῆς κατακοσμῶν, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς συντιθεῖς μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα. Ἀλλὰ μὴ παραδράμης, ἀγαπητέ, τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν μετὰ ^c πολλῆς ἐξέταξε τῆς ἐπιμελείας, ἵνα καὶ τοῦ πράγματος ^d ἴδῃς τὸν θησαυρὸν, καὶ τοῦ ζωγράφου τὴν τέχνην. Σκόπει γοῦν πόθεν εὐθέως ἤρξατο, καὶ τί τέθεικε πρῶτον· τὸ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; C Μακροθυμία. Αὕτη τῆς φιλοσοφίας ἡ ρίζα πάσης. Διὸ καὶ τις σοφὸς ἔλεγε· ² “Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ^e ἰσχυρῶς ἄφρων.” Καὶ πόλει δὲ παραβαλὼν ^f αὐτὴν ἰσχυρᾷ, ἀσφαλεστέραν αὐτὴν ἔφησεν ἐκείνης εἶναι. Καὶ γὰρ ὄπλον ἐστὶν ἄμαχον, καὶ πύργος ^g τις ἀρραγῆς, πάντα διακρουομένη ῥαδίως ^h τὰ λυπηρά. Καὶ καθάπερ εἰς ἄβυσσον σπινθὴρ ⁱ ἐμπεσὼν ἐκείνην μὲν οὐδὲν ^k παρέβλαψεν, αὐτὸς δὲ ^l ἐσβέσθη ῥαδίως· οὕτως εἰς μακρόθυμον ψυχὴν ὅπερ ἂν ἐμπέσῃ τῶν ἀδοκῆτων, τοῦτο μὲν ἀφανίζεται ῥαδίως, ἐκείνην δὲ οὐ ταράττει. Καὶ γὰρ πάντων στερρότερον μακροθυμία· καὶ D στρατόπεδα εἴπης, καὶ χρήματα, καὶ ἵππους, καὶ τείχη, καὶ ὅπλα, καὶ ὀτιοῦν, οὐδὲν ἴσον μακροθυμίας ἐρεῖς. Ὁ μὲν γὰρ ἐκεῖνα περιβεβλημένος, ὑπὸ θυμοῦ κρατηθεὶς πολλάκις, καθάπερ μειράκιον εὐτελές, περιτρέπεται, καὶ πάντα θορύβου πληροὶ καὶ ζάλης· οὗτος δὲ ὥσπερ ἐν λιμένι καθήμενος, βαθείας ἀπολαύει γαλήνης. Καὶ ζημίᾳ περιβάλῃς, οὐκ ^m ἐκίνησας τὴν πέτραν, καὶ ὕβριν ἐπαγάγῃς, οὐκ ἔσεισας τὸν πύργον, καὶ πληγὰς

¹ CAP. XIII. v. 4.² Prov. xiv. 29.

HOM. XXXIII. ^a ἐπειδὴ γὰρ] ἐπειδήπερ F. γὰρ om. C. et a pr. man. D. ^b μέγα ὄφ.] Sic A.B.D.E.F. μέγα om. C. ὄφ. μέγα inverso ord. Edd. ^c πολλῆς] πάσης B.D. ^d ἴδῃς D.E.F. et a pr. man. A. εἰδῇς vulgo. ^e ἰσχυρὸς A.D.E.F. ^f αὐτὴν] αὐτῇ E. καὶ αὐτῇ C. ^g τις] + ἐστὶν C. Statim ἄρηκτος B.D. ^h τὰ] + πονηρά τε καὶ D. in marg. ⁱ πεσὼν F. ^k παρέβλαψεν A.B.C.E.F. ἔβλαψεν Edd. ^l κατεσβέσθη B.D. ^m ἐκίνησε et mov ἔσεισε B. et a pr. man. D.

^η προστρίψῃ, οὐκ ἔπληξας τὸν ἀδάμαντα. Καὶ γὰρ μακρόθυμος διὰ τοῦτο λέγεται, ἐπειδὴ μακράν τινα καὶ μεγάλην ἔχει **Ε** ψυχὴν· τὸ γὰρ μακρὸν, καὶ μέγα λέγεται. ^ο Ἀλλὰ τοῦτο τὸ καλὸν ἀπὸ τῆς ἀγάπης φύεται, καὶ τοῖς κεκτημένοις καὶ τοῖς ἀπολαύουσι πολλὴν παρέχον τὴν ὠφέλειαν. Μὴ γάρ μοι τοὺς ἀπεγνωσμένους εἶπῃς, οἱ ποιοῦντες κακῶς καὶ μὴ πάσχοντες κακῶς, χεῖρους γίνονται. Ἐνταῦθα γὰρ οὐ παρὰ τὴν μακροθυμίαν **Ρ** τούτου, ἀλλὰ παρ' ^{*} ἐκείνους τοὺς οὐκ εἰς δέον αὐτῇ χρωμένους τοῦτο συμβαίνει. Μὴ τοίνυν μοι ^η τούτους εἶπῃς, ἀλλὰ τοὺς ἐπιεικεστέρους, οἱ μεγάλα ἐντεῦθεν κερδαίνουσιν. Ὅταν γὰρ κακῶς ποιήσαντες μὴ πάθωσι κακῶς, τὴν πραῦτητα **300** τοῦ παθόντος θαυμάσαντες, μεγίστην ἐντεῦθεν καρποῦνται φιλοσοφίας διδασκαλίαν. Αὐτὸς δὲ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵσταται, (459) ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα αὐτῆς ἐπάγει κατορθώματα, λέγων· “ Χρηστεύεται.” Ἐπειδὴ γὰρ τινὲς εἰσιν, οἱ τῇ μακροθυμίᾳ οὐκ εἰς τὴν οἰκείαν κέχρηται φιλοσοφίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἄμυναν τῶν παροξυνάντων, διαρρηγύντες ^τ αὐτοὺς, φησὶν ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἔχει τὸ ἐλάττωμα. Διὸ καὶ ἐπήγαγε, “ χρηστεύεται.” ^ς Οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν φλόγα ἀνάψαι τῶν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐκκαιομένων ἠθικώτερον αὐτοῖς κέχρηται, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καταπραῦναι καὶ κατασβέσαι· καὶ οὐ μόνον τῷ φέρειν γενναίως, ἀλλὰ καὶ τῷ **B** θεραπεύειν καὶ παρακαλεῖν τὸ ἔλκος ἰῶνται, καὶ τὸ τραῦμα θεραπεύουσι τοῦ θυμοῦ. “ Οὐ ζῆλοϊ.” Ἔστι γὰρ καὶ μακρόθυμόν τινα εἶναι καὶ βάσκανον, καὶ τούτῳ ἐκείνο διαφθείρεται τὸ κατόρθωμα. Ἄλλ' αὕτη καὶ τοῦτο διέφυγεν. “ Οὐ περπερεύεται.” Τουτέστιν, οὐ προπετεύεται· καὶ γὰρ συνετὸν ἐργάζεται τὸν ἀγαπῶντα, καὶ ^ν βαρὺν καὶ βεβηκότα. Τῶν μὲν γὰρ αἰσchrῶς φιλοῦντων ἴδιον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο· ὁ δὲ ταύτην εἰδὼς τὴν ἀγάπην, τούτων μάλιστα πάντων ἀπήλλακται. Ὅταν γὰρ θυμὸς ἔνδον μὴ ᾖ, καὶ προπέτεια πᾶσα ἀνήρηται καὶ ὕβρις. Καὶ γὰρ καθάπερ ^τ τις ἄριστος γεωργὸς ἔνδον **C** ἐγκαθημένη τῇ ψυχῇ ἢ ἀγάπῃ, οὐκ ἀφήσιν οὐδὲν τούτων βλαστῆσαι τῶν ἀκανθῶν. “ Οὐ φυσιοῦται.” Καὶ γὰρ ὁρῶμεν πολλοὺς ἐπ' αὐτοῖς ^ω τούτοις τοῖς κατορθώμασι μέγα φρονούντας, οἷον ὅτι μὴ ἔστι βάσκανος, μηδὲ πονηρὸς, μηδὲ ὀλιγόψυχος, μηδὲ προπετής. Οὐδὲ γὰρ πλούτῳ καὶ πενίᾳ παρυφέστηκε τὰ κακὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς φύσει

^η προστρίψῃ C.E.F. Edebatur προστρίψῃς. ^ο ἀλλὰ] + καὶ F. ^ρ τοῦτο B. ^{*} Hic desinit Codex B. ^η τοῦτο F. et a pr. man. D. ^τ ἐαυτοῖς A.C.D.E. ^ς οὐ pro οὐδὲ omnes. Mox ἐπὶ τὸ bis C.E. ^ν καὶ τούτῳ ἐκείνο διαφθ.] εἰ δὲ ἐστὶν βάσκανος, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ φθείρεται F. ^ω βαρὺν] ἀβαρῆ F. ^ω τούτοις om. C.

καλοῖς. Ἄλλ' ἡ ἀγάπη μετὰ ἀκριβείας ἐκκαθαίρει πάντα. Σκόπει δέ. Ὁ μακρόθυμος οὐ πάντως καὶ χρηστός· ἂν δὲ μὴ ἢ χρηστός, πονηρία τὸ πρᾶγμα γίνεται, καὶ κινδυνεύει εἰς μνησικακίαν ἐμπεσεῖν. Διὰ τοῦτο αὕτη τὸ φάρμακον δοῦσα, D τὴν χρηστότητα λέγω, καθαρὰν διατηρεῖ τὴν ἀρετὴν. Πάλιν ὁ χρηστός πολλάκις ἔυκολος γίνεται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὕτη διορθοῦται. “Ἡ ἀγάπη γὰρ, φησὶν, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.” Ὁ χρηστός καὶ μακρόθυμος ἀλαζονεύεται πολλάκις· ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν κακίαν. Καὶ θέα πῶς αὐτὴν οὐκ ἀφ' ὧν ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν οὐκ ἔχει, κοσμεῖ. Καὶ γὰρ ἀρετὴν ὑπέιστάγει, καὶ κακίαν ἐκκόπτει, ἡ φησὶ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀφήσιν φῦναι τὴν ἀρχήν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, ζηλοῖ μὲν, περιγίνεται δὲ τοῦ φθόνου, οὐδ' ὅτι ἀπονοεῖται μὲν, κολάζει E δὲ τὸ πάθος, ἀλλ' ὅτι “οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται” ὃ δὴ μάλιστα ἐστὶ θαυμαστόν, ὅτι καὶ χωρὶς πόνων κατορθοῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ χωρὶς πολέμου καὶ παρατάξεως τὸ τρόπαιον ἵστησιν. Οὐ γὰρ ἀφήσιν ἰδρῶσαι τὸν ἔχοντα, καὶ οὕτω τὸν στέφανον λαβεῖν, ἀλλ' ἀπονητὶ κομίζει τὸ βραβεῖον αὐτῷ. Ἐνθα γὰρ οὐκ ἔστιν ἀντίπαλον ὁ πάθος τῷ σώφρονι λογισμῷ, τίς ἂν γένοιτο πόνος;

³ “Οὐκ ἀσχημονεῖ.” Τί γὰρ λέγω, φησὶν, ὅτι οὐ φυσιοῦται, ³⁰¹ ὅπου γε τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ πάθους, ὅτι καὶ τὰ αἰσχίστα παθοῦσα διὰ τὸν ἀγαπώμενον, οὐδὲ ἀσχημοσύνην τὸ πρᾶγμα νομίζει; Οὐκ εἶπε πάλιν, ὅτι ἀσχημονεῖ μὲν, φέρει δὲ τὴν αἰσχύνην γενναίως, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ αἰσθησὶν τινα λαμβάνει τῆς αἰσχύνης. Εἰ γὰρ οἱ φιλοχρήματοι πάντα ὑπομένοντες τὰ ἐπονείδιστα τῆς καπηλείας ἔνεκεν ἐκείνης, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλύπτονται, ἀλλὰ καὶ ἀγάλλονται, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὴν ἐπαινετὴν ταύτην ἔχων ἀγάπην, ὑπὲρ τῆς τῶν φιλουμένων ἀσφαλείας οὐδὲν ὅτιοῦν παραιτήσεται, ³⁰² καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτήσεται, B ἀλλ' οὐδὲ πάσχων αἰσχύνεται. Ἄλλ' ἵνα μὴ ἑὰπὸ πονηροῦ πράγματος τὸ παράδειγμα φέρωμεν, ἐξετάσωμεν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο αὐτὸ, καὶ τότε ὁψόμεθα τοῦ λεχθέντος τὴν δύναμιν. Ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός καὶ ἐνεπτύετο καὶ ἐρραπίζετο παρὰ ἀνδραπόδων οἰκτρῶν· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐνόμιζεν ἀσχημονεῖν, ἀλλὰ καὶ ἠγάλλετο, καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα

³ v. 5.

^x ἐκλυτος D. ^y ἐπέιστάγει A.C.D.F. et ex corr. E. Mox ἐκκόπτει omnes. Edebatur ἐπέιστάγειν et ἐκκόπτειν. ^z φησὶ] ἐντεῦθεν C. ^a οὐκ F. ^b τὸ πάθος F. ^c αἰσχίστα F. Cat. Legebatur ἔσχατα. ^d ἔνεκεν om. F. ^e Haec καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτήσεται, quae aberant, assumpta sunt ex C.E.F. et marg. D. ^f αἰσχυνείται C. ^g ἑὰπὸ τοῦ πονηροῦ C. ^h ὁ accessit ex D.E.F. et a pr. man. A.

ἐκάλει· καὶ ληστήν καὶ ἀνδροφόνον μεθ' ἑαυτοῦ πρὸ τῶν ἄλλων
 εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγων, καὶ πόρνη διαλεγόμενος, καὶ ταῦτα
 τῶν περιεστώτων ἀπάντων ἐγκαλούντων, οὐκ ἐνόμιζε τὸ πρᾶγμα
 εἶναι αἰσχρὸν, ἀλλὰ καὶ φιλεῖν αὐτῇ τοὺς πόδας παρεῖχε τοὺς
 ἑαυτοῦ, καὶ βρέχειν τὸ σῶμα τοῖς δάκρυσι, καὶ ἀπομάσσειν
 ταῖς θριξί· καὶ ταῦτα ἐν μέσῳ θεάτρῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολε-
 μίων. ¹ Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ πατέρες,
 καὶ ἀπάντων ὥσι φιλοσοφώτεροι καὶ ῥητορικώτεροι, οὐκ αἰσχύ- (460)
 νονται τοῖς παισὶ συμψελλίζοντες· καὶ οὐδεὶς ἐγκαλεῖ τῶν
 ὁρώντων, ἀλλ' οὕτω καλὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, ὥς καὶ εὐχῆς
 ἄξιον εἶναι. Καὶ πονηροὶ γένωνται πάλιν, οὗτοι μένουσι διορ-
 θοῦντες, ² ἐπιμελούμενοι, συστέλλοντες αὐτῶν τὰ ὀνείδη, καὶ οὐκ
 δαῖσχύνονται. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ, ¹ ἀλλὰ καθάπερ
 χρυσαῖς τισι πτέρυξι συγκαλύπτει πάντα τὰ ἁμαρτήματα τῶν
 ἀγαπωμένων. Οὕτω καὶ τὸν Δαυὶδ ὁ Ἰωνάθαν ἐφίλει, καὶ
 ἀκούων τοῦ πατρὸς λέγοντος, ⁴ “Υἱὲ κορασίων ³ αὐτομολούν-
 των, ² γυναικοτραφῇ,” οὐκ ἡσχύνετο, καίτοιγε πολλῆς αἰσχρό-
 τητος τὰ ῥήματα γέμει. Ὁ γὰρ λέγει, τοῦτό ἐστιν· υἱὲ
 πορνιδίων ἐπιμαιομένων ἀνδράσιν, ἐπιτρεχόντων τοῖς παρι-
 οῦσιν, ἐκνευρισμένε καὶ μαλακὲ καὶ μηδὲν ἔχων ἀνδρὸς, ἀλλ'
 ἐπ' αἰσχύνῃ σου καὶ τῆς τεκούσης σε μητρὸς ζῶν. Τί οὖν;
 ἤλγησεν ἐπὶ τούτοις καὶ ² ἐνεκαλύψατο, καὶ ἀπέστη τοῦ φιλου-
 μένου; Τὸναντίον μὲν οὖν ἅπαν, καὶ ἐκαλλωπίζετο τῷ φίλτρῳ·
 καίτοιγε ὁ μὲν βασιλεὺς ἦν τότε, καὶ βασιλέως υἱὸς ὁ Ἰωνάθαν,
 ὁ δὲ φυγὰς καὶ ἀλήτης ὁ Δαυὶδ. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἡσχύνετο
 αὐτοῦ τῇ φιλίᾳ· ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. Καὶ γὰρ τὸ
 θαυμαστὸν ³ αὐτῆς τοῦτό ἐστιν, ὅτι τὸν ὑβριζόμενον οὐ μόνον
 οὐκ ἀφίησιν ἀλγεῖν οὐδὲ δάκνεσθαι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν παρα-
 σκευάζει. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος μετὰ ταῦτα ἅπαντα,
⁴ ὥσπερ στέφανον περικείμενος, οὕτως ἀπελθὼν περιεχύθη τῷ
 Δαυίδ. Οὐ γὰρ οἶδε τί ποτέ ἐστιν αἰσχύνῃ ἡ ἀγάπη· διὰ
 302 τοῦτο καὶ φιλοτιμεῖται, ἐφ' οἷς ἕτερος ἐγκαλύπτεται. Αἰσχύνῃ
¹ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι φιλεῖν, οὐ τὸ φιλοῦντα κινδυνεύειν καὶ
 πάντα ὑπομένειν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων. Πάντα δὲ ὅταν εἴπω,
 μὴ νομίσης καὶ τὰ ἐπιβλαβῇ λέγειν, οἷον εἴ τις λέγοι νέφ
 συμπράττειν εἰς ἐρωμένην, ⁵ εἴ τις ἕτερόν τι ἐπιβλαβὲς ἀξιοί

⁴ 1 Reg. xx. 30.

¹ ἡ ἀγάπη, φησὶν, οὐκ ἀσχ. C. ² Sic omnes. ἐπιμελούμενοι Edd. ³ ἀλλὰ] + καὶ F. ⁴ αὐτομολουσῶν A.F. et ex corr. E. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁵ γυναικοτραφῇ vel -φῇ C.E.F. et a pr. man. A. γυναικοτραφῆς vulgo. Vid. Annot. ⁶ ἐνεκαλύπτετο A. ⁷ αὐτῆς in marg. D. ⁸ ὥσπερ] + δὴ Edd. repugnantibus libris. ⁹ γὰρ] μὲν γὰρ C. ¹⁰ εἴ] ἡ εἰ Sav. Mor. Ben. ἡ om. A.C.E.F. ¹¹ ἕτερος D.F.

διανύειν. Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ φιλεῖ· καὶ τοῦτο πρῶν ὑμῖν ἔδειξα ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας γυναικός. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος μόνος ἐστὶν ὁ φιλῶν, ὃ τὰ συμφέροντα ζητῶν τῷ φιλουμένῳ ὡς εἴ τις τοῦτο μὴ θηρεύοι τὸ καλόν, καὶ μυριάκις λέγει φιλεῖν, ἐχθρῶν ἐστὶ πολεμιώτερος πάντων. Οὕτω καὶ ἡ Ῥεβέκκα ποτὲ, ἐπειδὴ σφόδρα ἐξήρτητο τοῦ παιδός, καὶ κλοπὴν εἰργάζετο, καὶ οὐκ ἠσχύνετο μὴ ἀλῶ, οὐδὲ ἐδεδοίκει· καὶ γὰρ ^ωκαὶ κίνδυνος ἦν οὐχ ὁ τυχόν· ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδὸς ἀκριβολογούμενου πρὸς αὐτήν, ⁵“Ἐπ’ ἐμὲ ἡ κατὰρα σου, τέκνον,” ἔλεγεν. Εἶδες καὶ ἐν γυναικὶ ψυχὴν ἀποστολικήν; ^κΚαθάπερ γὰρ ὁ Παῦλος εἴλετο, ὡς ἂν εἰ μεγάλῳ τις μικρὸν παραβάλοι, ὑπὲρ Ἰουδαίων ἀνάθεμα γενέσθαι, οὕτω καὶ αὕτη, ἵνα ὁ παῖς εὐλογηθῇ, καὶ καταραθῇ εἴλετο. Καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν ἐκείνῳ παρεχόμενος οὐ γὰρ δὴ μετ’ ἐκείνου εὐλογεῖσθαι ἔμελλε· τὰ δὲ ^σκακὰ αὐτῇ μόνῃ παρεσκευάζετο ὑπομένειν· ²καὶ ὁμῶς ἔχειρε καὶ ^αἠπείγετο, καὶ ταῦτα κινδύνου τοσούτου προκειμένου, καὶ τῇ μελλήσει τῶν πραγμάτων ἐδυσχέραινε. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει μὴ προλαβὼν ὁ Ἡσαὺ ματαίαν αὐτῆς ποιήσῃ τὴν σοφίαν. Διὸ καὶ συντέμνει τὰ ῥήματα, καὶ ἐπείγει τὸν νεανίσκον, καὶ ἀφείσα ἀντειπεῖν πρὸς τὰ εἰρημένα, λογισμὸν ἱκανὸν ^βαὐτὸν πείσαι λέγει. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰκὴ ταῦτα λέγεις καὶ μάτην δέδοικας, τοῦ πατρός σου γεγηρακότος καὶ τὸ τρανὸν τῆς αἰσθήσεως ^γἀφηρημένου, ἀλλὰ τί; “Ἐπ’ ἐμὲ ἡ κατὰρα σου, τέκνον,” μόνον σὺ μὴ διαφθείρης τὸ δράμα, μηδὲ ἀπολέσης τὸ ^δθήραμα, μηδὲ τὸν θησαυρὸν προδῶς. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Ἰακώβ οὐχὶ ἐθήτεue παρὰ τῷ συγγενεῖ δις ^δἐπτὰ ἔτη; οὐχὶ μετὰ τῆς δουλείας καὶ γέλωτα ὤφλεν ὑπὲρ τῆς ἀπάτης ἐκείνης; Τί οὖν; ἄρα ἥσθετο τοῦ γέλωτος; ἄρα ἀσχημονεῖν ἐνόμιζεν, ὅτι ἐλεύθερος ὢν καὶ ἐξ ἐλευθέρων καὶ τραφεὶς εὐγενῶς, τὰ τῶν δούλων ὑπέμεινε παρὰ τοῖς προσήκουσιν; ὁ μάλιστα δάκνειν εἶωθεν, ὅταν παρὰ τοῖς γνωρίμοις τις τὰ ἐπονείδιστα πάσχη. Οὐδαμῶς· τὸ δὲ αἷτιον ἡ ἀγάπη, ἥ καὶ τὸν χρόνον πολὺν ὄντα ὀλίγον ἀπέφηνεν. ⁶“Ἦσαν γὰρ, φησὶν, ἐνώπιον αὐτοῦ ^εὡσεὶ ἑξήμεραι ὀλίγαι.” Τοσούτον ^εἀπείχε τοῦ δάκνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν ἐπὶ τῇ δουλείᾳ ταύτῃ. Εἰκότως ^εἄρα ἔλεγεν ὁ μακάριος Παῦλος, “Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ.”

⁵ Gen. xxvii. 13.⁶ Ibid. xxix. 20.

^ν ὁ] καὶ C. ^ω καὶ om. D. Statim ἦν om. A. ^κ καθάπερ] ὡςπερ C.E. ^γ αὕτη E.F. Veron. ² καὶ ὁμῶς pro ἀλλ’ ὁμῶς A.C.D.E. καὶ ὁμοίως F. ^α ὑπήγετο C. Mox τοσούτου κινδύνου Edd. invitis libris. ^β αὐτὸν πείσαι omnes. πείσαι αὐτὸν vulgo. ^γ ἀφηρημένον F. ^δ ἐπτὰ ἔτη pro ἔτη ἐπτὰ omnes. ^ε ὡσεὶ] ὡς A.F. ^ε ἀπείχον F. ^ε ἄρα omnes. οὖν vulgo.

“Οὐ ζητεῖ ἡ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται.” Εἰπὼν γὰρ, ὅτι οὐκ ἀσχημονεῖ, δείκνυσι καὶ τὸν τρόπον, δι’ ὃν οὐκ ἀσχημονεῖ. Τίς δὲ ὁ τρόπος; “Ὅτι οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς. Τὸν γὰρ ἀγα- (461) πώμενον πάντα εἶναι νομίζει, καὶ τότε ἰσχημονεῖ, ὅταν μὴ δυνηθῇ ἀπαλλάξαι ἐκείνον ἀσχημονοῦντα· ὡς ἐὰν ἐξῇ διὰ τῆς 303 ἀσχημοσύνης τῆς ἑαυτοῦ τὸν ἀγαπώμενον ὠφελῆσαι, οὐδὲ ἀσχημοσύνην τὸ πρᾶγμα εἶναι νομίζει· ἐκεῖνος γὰρ αὐτός ἐστι λοιπόν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλία, μηκέτι εἶναι τὸν φιλοῦντα καὶ τὸν φιλούμενον δύο διηρημένους, ἀλλὰ ἓνα τινὰ ἄνθρωπον ὅπερ οὐδαμόθεν, ἀλλ’ ἢ ἀπὸ τῆς ἀγάπης γίνεται. Μὴ τοίνυν ζητεῖ τὸ σὸν, ἵνα εὕρῃς τὸ σὸν. Ὁ γὰρ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ, οὐχ εὕρισκε τὸ ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, ⁷ “Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος.” Τὸ γὰρ οἰκεῖον συμφέρον ¹ ἐν τῷ συμφέροντι κεῖται τοῦ πλησίον, καὶ τὸ ἐκείνου ἐν τούτῳ. Ὡς περ οὖν ² εἴ τις χρυσίον ἴδιον ἐν Β τῇ οἰκίᾳ ³ τῇ τοῦ πλησίον κατωρυγμένον εἰ παραιτοῖτο ἐλθὼν ἐκεῖ ζητεῖν καὶ ἀνορύττειν, οὐδέποτε αὐτὸ ὄψεται· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ μὴ βουλόμενος ⁴ καὶ ἐν τῇ τοῦ πλησίον ὠφελείᾳ τὸ οἰκεῖον συμφέρον ζητεῖν, οὐκ ἐπιτεύξεται τῶν ὑπὲρ τούτου στεφάνων. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦτο οὕτως αὐτὸ κατέθηκεν, ἵνα ὦμεν ἀλλήλοις συνδεδεμένοι. Καὶ ὥς περ τις παιδίον ὑπνηλὸν διεγείρων ⁵ τῷ ἀδελφῷ κατακολουθεῖν, ὅταν οἴκοθεν μὴ ⁶ βούληται, τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτῷ καὶ ἐπέραστον ἐγχειρίζει τῷ ἀδελφῷ, ἵνα ἐπιθυμία τοῦ λαβεῖν καταδιώκῃ τὸν κατέχοντα, ὃ δὴ καὶ γίνεται· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐκάστω συμφέρον τῷ πλησίον ἔδωκεν, ἵνα ἀλλήλων ἐντεύθεν κατατρέχωμεν, καὶ μὴ C ὦμεν διεσπασμένοι. Καὶ εἰ βούλει, τοῦτο καὶ ἐφ’ ἡμῶν ἰδὲ τῶν λεγόντων· τὸ γὰρ ἐμοὶ συμφέρον ἐν σοὶ κεῖται, καὶ τὸ σοὶ λυσιτελοῦν ἐν ἐμοί. Καὶ γὰρ σοὶ συμφέρει τὸ διδάσκεισθαι τὰ τῷ θεῷ δοκοῦντα, ἀλλὰ τοῦτο ἐπιστεύθην ἐγὼ, ἵνα παρ’ ἐμοῦ ⁷ αὐτὸ λάβῃς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκασθῇς δραμεῖν ἐπ’ ἐμέ· καὶ ἐμοὶ συμφέρει, τὸ σὲ βελτίω γενέσθαι· μισθὸν γὰρ ⁸ τούτου λήψομαι πολύν· ἀλλὰ τοῦτο πάλιν κεῖται ἐν σοί, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαί σε καταδιώκειν, ἵνα σὺ ⁹ ἡς βελτίων, καὶ τὸ ἐμοὶ συμφέρον παρὰ σοῦ λαμβάνω. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, ⁸ “Τίς γὰρ μου ἐστὶν ἡ ἐλπίς; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;”

7 1 Cor. x. 24.

8 1 Thess. ii. 19, 20.

ἡ τὰ hic et paullo post C.E.F. Mosqq. Edebatur τό. ¹ ἀσχημονεῖν F.
² ὁ om. C.E. ³ Sic Codd. ἐν τῷ τοῦ πλ. συμ. κεῖται Edd. ⁴ εἰ om. F.
⁵ τῇ om. D.E. ἐν τῇ τοῦ πλ. κατωρ. οἰκία C. ⁶ καὶ accessit ex C.D.E.F.
⁷ τὰδελφῷ bis F. et a pr. man. A. ⁸ βούληται omnes. βούλοιτο Edd.
⁹ αὐτὸ] τό αὐτὸ F. σὺ αὐτὸ Edd. invitis libris. ¹⁰ τούτο F. ¹¹ ἡς] γένη F.

καὶ πάλιν, “Ἡ ἐλπίς μου, καὶ ἡ χαρά μου, καὶ ὁ στέφανος D
τῆς καυχήσεώς μου.” Ὡστε ἡ Παύλου χαρὰ οἱ μαθηταὶ ἦσαν,
καὶ τὴν ἐκείνου χαρὰν ὁ ἐκεῖνος εἶχον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδάκρυνεν,
εἴ ποτε εἶδεν ἀπολλυμένους. Πάλιν τὸ ἐκείνων συμφέρον ἐν
τῷ Παύλῳ ἦν· διὸ ^Wκαὶ ἔλεγεν, ⁹“Ὑπὲρ τῆς ἐλπίδος τοῦ
Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περίκειμαι” καὶ πάλιν, “Ταῦτα
^xπάσχω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα ζῶῃς αἰωνίου τύχωσι.” Τοῦτο
καὶ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν ἴδοι τις ἂν. “Ἡ γὰρ γυνή, φησὶ,
τοῦ ιδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, οὐδὲ ὁ ἀνὴρ, ἀλλ’ ἡ γυνή
τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ ἀνὴρ ἵτου τῆς γυναικός.” Οὕτω καὶ ἡμεῖς
ὅταν ^zτινὰς συνδῆσαι θελήσωμεν, τοῦτο ^aποιούμεν· οὐδένα E
ἑαυτοῦ κύριον ἀφίεμεν, ἀλλὰ μέσσην ἄλυσιν ἐκτείνοντες, τοῦτον
ὑπ’ ἐκείνου καὶ ἐκείνον ὑπὸ τούτου κρατεῖσθαι παρασκευάζομεν.
Βούλει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων τοῦτο ἰδεῖν; Ὁ δικάζων οὐχ
ἑαυτῷ κάθηται κρίνων, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον συμφέρον ζητῶν.
^bΟἱ ἀρχόμενοι πάλιν τὸ τῷ ἄρχοντι συμφέρον ζητοῦσι διὰ
τῆς θεραπείας, διὰ τῆς διακονίας, διὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Οἱ
στρατιῶται ὑπὲρ ἡμῶν ὅπλα ^cτίθενται· δι’ ἡμᾶς γὰρ κινδυνεύουσιν· ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνων ταλαιπωρούμεθα· παρ’ ἡμῶν γὰρ
αὐτοῖς αἱ τροφαί. Εἰ δὲ ^dλέγεις, ὅτι τὸ οἰκεῖον ζητῶν ἕκα-304
στος τοῦτο ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἐγὼ λέγω, ^eἀλλ’ ὅτι διὰ τοῦ
ἀλλοτρίου τὸ οἰκεῖον εὐρίσκεται. “Ὁ τε γὰρ στρατιώτης, εἰ
μὴ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῶν τρεφόντων, οὐκ ἔχει τὸν εἰς τοῦτο
διακονούμενον· αὐτός τε οὗτος πάλιν, εἰ μὴ θρέψῃ τὸν στρα-
τιώτην, οὐκ ἔχει τὸν ὑπερασπίζοντα.

Εἶδες τὴν ἀγάπην πανταχοῦ διατεταμένην καὶ πάντα οἰκονο-
μοῦσαν; Ἀλλὰ μὴ ἀποκάμῃς, ἕως ἂν ὁλόκληρον τὴν χρυσὴν
ταύτην σειρὰν καταμάθῃς. Εἰπὼν γὰρ, “Οὐ ζητεῖ ⁸τὰ ἑαυ-
τῆς,” λέγει πάλιν τὰ ἐκ τούτου τικτόμενα ἀγαθὰ. Τίνα B
δὲ ταῦτά ἐστιν; “Οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.”
“Ὅρα πάλιν οὐ ^bκρατοῦσαν τῆς κακίας μόνον, ἀλλ’ οὐδὲ ¹ἀφιεῖ-
σαν αὐτὴν στήναι τὴν ἀρχήν. Οὐ γὰρ εἶπε, παροξύνεται μὲν,
περιγίνεται δὲ, ἀλλ’ οὐδὲ παροξύνεται· καὶ οὐκ εἶπεν, ^kοὐκ
(462) ἐργάζεται τὸ κακόν, ἀλλ’ οὐδὲ λογίζεται. ¹Οὐδὲν γὰρ πονη-
ρὸν οὐ μόνον οὐ κατασκευάζει, ἀλλ’ οὐδὲ ὑποπτεύει κατὰ τοῦ

⁹ Act. xxviii. 20. ² Tim. ii. 10.

^v ἐκεῖνοι] οἱ μαθηταὶ D. ^w καὶ assumptum ex C.D.E. ^x πάσχω] πάντα F.
^y τοῦ additum ex C.E.F. ^z τινὰ C.E.F. ^a ποιούμεν C.E.F. et ex corr. D.
Edebatur ποιῶμεν. ^b ὁ ἀρχόμενος... ζητεῖ D. ^c περιτίθενται ex corr. A.
Statim δι’ ἡμᾶς γὰρ καὶ κινδ. F. ^d λέγοις F. et ex corr. D. ^e ἀλλ’ om. F.
^f ὁ τε] οὔτε F. ⁸ τὰ C.E.F. τὸ vulgo. ^h κρατοῦσαν om. F. Idem post μόνον
addit ἀπάγων. ¹ ἀφίησιν A.D.F. Statim συστήναι F. ^k οὐ κατεργάζεται F.
^l οὐδὲν γὰρ] οὐδὲ F. Aut sic, aut πονηρὸν inserit ante ὑποπτεύει.

φιλουμένου. Πῶς οὖν ἂν ἐργάσαιτο, ἢ πῶς ἂν παροξυνθεῖ ἢ μηδὲ ὑπόνοιαν πονηρὰν ^mκαταδέξασθαι ἀνεχομένη; ὅθεν ἡ πηγὴ τῆς ⁿὀργῆς. ¹⁰“Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ.” Τουτέστιν, οὐκ ^oἐφίδεται τοῖς κακῶς ^pπάσχουσι· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ, ὃ πολλῶ μείζον ἐστι, “^qΣυγχαίρει τῇ ἀληθείᾳ.” Συνήδεται, φησὶ, τοῖς εὐδοκιμοῦσιν· ὃ λέγει ^rΠαῦλος. ¹¹“Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.” Ἐντεῦθεν οὐ ζηλοῖ, ἐντεῦθεν οὐ φυσιοῦται· καὶ γὰρ ^sοἰκεῖα τὰ ἀλλότρια νομίζει ^tκαλά. Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν ἄγγελον ποιεῖ τὸν αὐτῆς τρόφιμον ἢ ἀγάπη; Ὅταν γὰρ ἀόργητος ᾖ, καὶ βασκανίας καθαρὸς, καὶ παντὸς τυραννικοῦ πάθους ἐλεύθερος, ἐννόησον ὅτι καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ^vἀπηλλάγη φύσεως λοιπὸν, καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν ἀγγέλων τὴν ἀπάθειαν μεθωρμίσατο. Ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἀρκεῖται τούτοις, ἀλλ’ ἔχει τι ^wκαὶ τούτων πλείον εἰπεῖν· τὰ γὰρ ^Dἰσχυρότερα ὕστερον τίθησι. Διὸ φησι, ¹²“Πάντα στέγει.” Ἀπὸ τῆς μακροθυμίας, ἀπὸ τῆς χρηστότητος, ^xκἂν φορτικά ᾖ, κἂν ἐπαχθῇ, κἂν ὕβρεις, κἂν πληγαί, κἂν θάνατος, κἂν ὀτιοῦν. Καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ συνιδεῖν δυνατόν. Τί γὰρ φορτικώτερον τοῦ υἱὸν ἰδεῖν ἐπανιστάμενον, καὶ τυραννίδος ἐφιέμενον, καὶ αἵματος διψῶντα πατρώου; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔστεγεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ οὐδὲ οὕτως ἠνείχετο πικρὸν ῥῆμα ἐκβαλεῖν κατὰ τοῦ πατραλοίου, ἀλλὰ καὶ τοῖς στρατηγοῖς πάντα τὰ ἄλλα ἀφείς, ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἐπέσκη-
Ε πτεν. Ἰσχυρὰ γὰρ ^yἦν ἡ τῆς ἀγάπης κρηπίς· διὸ καὶ ^zπάντα στέγει. Καὶ τὴν μὲν δύναμιν αὐτῆς ἐντεῦθεν αἰνίττεται, τὴν δὲ ἀγαθότητα διὰ τῶν ἐξῆς. “^aΠάντα γὰρ ἐλπίζει, φησὶ, πάντα πιστεύει, πάντα ὑπομένει.” Τί ἐστι, “Πάντα ἐλπίζει;” Πάντα τὰ χρηστὰ, φησὶν. Οὐκ ἀπογινώσκει τοῦ ἀγαπωμένου, ἀλλὰ κἂν φαῦλος ᾖ, παραμένει διορθουμένη, προνοοῦσα, ^bἐπιμελουμένη. “Πάντα πιστεύει.” Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἐλπίζει, φησὶν, ἀλλὰ ^cκαὶ πιστεύει ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν. Κἂν μὴ ἐκβαίῃ κατὰ τὴν ἐλπίδα τὰ χρηστὰ ταῦτα, ἀλλ’ ἔτι φορτικώτερος

10 v. 6.

11 Rom. xii. 15.

12 v. 7.

^m καταδέξασθαι omnes. δέξασθαι vulgo. ⁿ ὀργῆς] Sic F. Edebatur στοργῆς. Interp. vertit: aut undenam, obsecro, scaturiat ira? ^o ἐφείδεται A. Post h. v. erasum aliquid in hoc Codice, ἐπὶ, ut videtur. ^p πράττουσι D. ^q συγχαίρει] + δὲ C.E. ^r Παῦλος] καὶ ἀλλαχοῦ C. ^s οἰκεῖα τὰ] Sic Edd. et Interp. τὰ οἰκεῖα est in libris omnibus. ^t κακά F. Veron. ^v Sic A.C.E.F. φύσεως ἀπηλλάγη inverso ord. Edd. ^w καὶ om. A. Statim τούτων πλείον Codd. πλείον τούτων Edd. ^x Haec κἂν φ. ἦ, κἂν ἐπαχθῇ, quae aberant, leguntur in libris omnibus et Sav. marg. Vertit ea Interp. ^y ἦν] ἐστὶν F. ^z πάντα στέγει. καὶ τὴν μὲν δύναμιν] ὁ Παῦλος, πάντα, φησὶν, στέγει. τὴν μὲν οὖν δύναμιν C. ^a πάντα γὰρ ἐλπίζει, φησὶ] ἐπάγει γὰρ, πάντα ἐλπίζει C. ^b Sic omnes. ἐπιμελουμένη Edd. ^c καὶ om. E.

ἐκεῖνος ἦ, καὶ ταῦτα φέρει. “Πάντα γὰρ, φησὶν, ὑπομένει.” 305
 13“ Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.” Εἶδες τὴν κορωνίδα πότε
 ἔθηκε, καὶ ὁ μάλιστα ἐστὶν ἐξαίρετον τούτου τοῦ δώρου; Τί
 ὁ γὰρ ἐστὶν, “οὐκ ἐκπίπτει;” ὁ οὐ διαλύεται, οὐ διακόπτεται
 τῷ φέρειν· στέργει γὰρ πάντα. Ὁ ὁ γὰρ φιλῶν οὐδέποτε
 μισῆσαι δύναται, καὶ ὅτι οὐ γένηται· τοῦτο γὰρ αὐτῆς τὸ
 μέγιστον ἀγαθόν. Τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος· διὸ καὶ ἔλεγεν,
 14“ Εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα,” καὶ ἔμενεν ἐλπίζων.
 Καὶ Τιμοθέῳ παρήνει λέγων· “Δούλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μά-
 χεσθαι, ἀλλ’ ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας, ἐν πραΰτητι παιδεύοντα
 τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπίγνωσιν B
 ἀληθείας.”

Ἡ Τί οὖν, φησὶν, ἂν ἐχθροὶ ὦσι καὶ Ἕλληνες, οὐ δεῖ μισεῖν;
 Μισεῖν μὲν, οὐκ ἐκεῖνους δὲ, ἀλλὰ τὸ δόγμα, οὐ τὸν ἄνθρωπον,
 ἀλλὰ τὴν πονηρὰν πράξιν, τὴν διεφθαρμένην γνώμην. Ὁ μὲν
 γὰρ ἄνθρωπος ἔργον θεοῦ, ἡ δὲ πλάνη ἔργον ἰδιαβόλου. Μὴ
 τοίνυν ἀναμίξης τὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τοῦ διαβόλου. Ἐπεὶ καὶ
 Ἰουδαῖοι καὶ βλάσφημοι ἦσαν καὶ διώκται καὶ ὑβρισταί, καὶ
 μυρία τὸν Χριστὸν ἔλεγον κακά· ἅρ’ οὖν ἐμίσει αὐτοὺς Παῦλος,
 ὁ μάλιστα πάντων τὸν Χριστὸν φιλῶν; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ
 ἐφίλει, καὶ πάντα ὑπὲρ αὐτῶν ἔπραττε· καὶ νῦν μὲν φησιν, C
 15“ Ἡ μὲν εὐδοκία καὶ ἡ δέησίς μου πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν
 ἐστὶν εἰς σωτηρίαν” νῦν δὲ, “Ἡ ἐχθρότης ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ
 Χριστοῦ ὑπὲρ αὐτῶν.” Οὕτω καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ ὁρῶν αὐτοὺς
 σφαζομένους ἔλεγεν· 16“ Οἶμοι, κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τοὺς
 καταλοῖποδες τοῦ Ἰσραὴλ;” καὶ ὁ Μωϋσῆς, “Εἰ μὲν ἀφῆς
 αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες.” Ἡ Τί οὖν φησιν ὁ Δαυὶδ,
 17“ Τοὺς μισοῦντάς σε, κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ ἰ τοῖς ἐχθροῖς
 σου ἐξετηκόμην· τέλειον μίσος ἐμίσουν αὐτούς;” Μάλιστα μὲν
 οὐ πάντα τὰ ἐν τοῖς ψαλμοῖς ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ εἰρημένα, ἐκ
 προσώπου τοῦ Δαυὶδ εἴρηται. Καὶ γὰρ αὐτὸς ἢ οὗτός φησι,
 (463) 18“ Κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ·” ἢ καὶ, “Ἐπὶ D
 τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν.”

13 v. 8. 14 Rom. xi. 14. 2 Tim. ii. 24, 25. 15 Rom. x. i. ix. 3. 16 Ezech. ix. 8.
 Exod. xxxii. 31. 17 Psal. cxxxviii. 21, 22. 18 Ibid. cxix. 5. cxxxvi. 1.

ἁ γὰρ] δὲ C. ὁ οὐ διακόπ. οὐ διαλύεται Edd. repugnantibus libris. Statim
 τὸ φέρειν A.E. ὁ γὰρ supra script. in C. ὁ αὐτῆς] + ἐστὶν F. ἡ ΗΘΙΚΟΝ.
 Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην διὰ πλειόνων· καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς οὐδὲ ἀσεβεῖς οὐδὲ
 ἀμαρτωλοὺς μισεῖν, ἀλλ’ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ μετὰ πραότητος νοουθετεῖν.
 Veron. ὁ τοῦ διαβόλου Edd. et Floril. p. 24. (Γομ. xii. p. 442 B.) τοῦ om.
 A.D.F. ἡ τί οὖν——τοὺς] πῶς οὖν, φησὶν, ὁ Δαυὶδ λέγει, οὐχὶ τοὺς C. οὐχὶ
 τοὺς habet etiam D. ὁ τοὺς ἐχθροὺς C. ἢ οὗτος] οὕτω C. ἢ καὶ om.
 A. Veron.

οὔτε ὁ δὲ Βαβυλῶνα εἶδεν, οὔτε τὰ σκηνώματα Κηδάρ. Ἄλλως δὲ, καὶ πλείονα νῦν ἀπαιτούμεθα φιλοσοφίαν. Διὸ καὶ τῶν μαθητῶν ἀξιούντων κατενεχθῆναι πῦρ, ὡς ἐπὶ Ἡλίου, ¹⁹“Οὐκ οἶδατε,” φησὶν ὁ Χριστὸς, “ποίου πνεύματός ἐστε.” Τότε μὲν γὰρ οὐχὶ τὴν ἀσέβειαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας αὐτοὺς μισεῖν ἐκελεύοντο, ἵνα μὴ ἡ φιλία ἀφορμὴ γένηται παρανομίας αὐτοῖς· διὰ τοῦτο καὶ τὰς συγγενείας διέκοψε, καὶ ἑταῖρας ἐπιμιξίας, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς ἀπετείχιζε· Ἡ νῦν δὲ, ἐπειδὴ πρὸς μείζονα ἡμᾶς ἤγαγε φιλοσοφίαν, καὶ ὑψηλοτέρους τῆς βλάβης ἐκείνης ἐποίησε, καὶ προσίεσθαι καὶ παρακαλεῖν κελεύει. Οὐ γὰρ ἡμῖν ἐξ ἐκείνων βλάβη, ἀλλ’ ἐκείνοις ἐξ ἡμῶν ὠφέλεια γίνεται. Ἡ Τί οὖν, φησὶν; οὐ δεῖ μισεῖν; Οὐ μισεῖν, ἀλλ’ ἐλεεῖν. Ἡ Ἄν γὰρ μισήσης, πῶς ἔπιστρέψεις ῥαδίως τὸν πλανώμενον; πῶς εὔξη ὑπὲρ τοῦ ἀπίστου; Ἡ Ὅτι γὰρ εὔχεσθαι δεῖ, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. ²⁰“Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάν-
 306 τῶν ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.” Ὅτι δὲ πάντες τότε οὐκ ἦσαν πιστοὶ, παντὶ που δῆλον. Καὶ πάλιν, “Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων.” Ὅτι δὲ οὗτοι ἀσεβεῖς ἦσαν καὶ παράνομοι, καὶ τοῦτο δῆλον ὁμοίως. Εἴτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγων τῆς εὐχῆς, ἐπάγει· “Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.” Διὰ τοῦτο ἡ καὶ Ἑλληνίδα εὐρὴ γυναῖκα συνοικοῦσαν πιστῷ, οὐ διαζεύγνυσι τὸν γάμον. Καίτοιγε τί οἰκειότερον ἀνδρὸς γυναικί; ²¹“Ἔσονται ἡ γὰρ Βοὶ δύο εἰς σάρκα μίαν” καὶ πολὺ τὸ φίλτρον ἐκεῖ, καὶ θερμὸς ὁ πόθος. Εἰ δὲ μέλλοιμεν ἀσεβεῖς μισεῖν καὶ παρανομούντας, προϊόντες καὶ ἁμαρτωλοὺς μισήσομεν, καὶ οὕτως ὁδῷ προβαίνων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀπορραγήσῃ τῶν πλειόνων, μᾶλλον δὲ πάντων. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστίν οὐδεὶς ἁμαρτίας χωρὶς. Εἰ γὰρ δεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ μισεῖν, ἡ οὐχὶ ἀσεβεῖς δεῖ μισεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλοὺς· καὶ οὕτως ἐσόμεθα θηρίων χείρους, πάντας ἀποστρεφόμενοι, καὶ ἀπονοίᾳ φυσώμενοι, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος. Ἡ Ἄλλ’ οὐχὶ ὁ Παῦλος οὕτως ἐκέλευσεν, ἀλλὰ πῶς; ²²“Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγο-

¹⁹ Luc. ix. 55.²⁰ 1 Tim. ii. 1—4.²¹ Gen. ii. 24.²² 1 Thess. v. 14.

ο δὲ om. F. Ἡ νῦν] νυνὶ F. Ἡ Edebatur τί οὖν φησιν; οὐ δεῖ μισεῖν, ἀλλ’ ἐλεεῖν. Post μισεῖν, verba οὐ δεῖ repetuntur in F. Pro iis οὐ μισεῖν dat E. ut nos edidimus. Ἡ ἐπιστρέψης D.E. et a pr. man. A. ῥαδίως om. C.E. Statim τὸν πεπλανημένον F. Ἡ καὶ pro ἡν omnes. Statim εὐρὴ γυναῖκα A.D. F. γυναῖκα εὐρὴ Edd. Ἡ γὰρ] + φησὶν F. φησὶν post σάρκα add. C. Ἡ οὐχὶ] οὐκ F.

ψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας." C
 Τί οὖν, ^ω ὅταν λέγῃ, φησὶν, ²³ "Εἴ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ
 ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ² τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμί-
 γνυσθε αὐτῷ;" Μάλιστα μὲν περὶ ἀδελφῶν τοῦτο εἴρηται, πλὴν
 οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ^γ τοῦτο μετὰ ἡμερότητος. Μὴ γὰρ
 δὴ περικόψῃς τὰ ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα προστίθει. Καὶ
 γὰρ εἰπὼν, "Μὴ συναναμίγνυσθε," ἐπήγαγε, "Καὶ μὴ ὡς
 ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νοουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν."

Ὅρᾳς πῶς τὸ ἔργον μισεῖν τὸ φαῦλον, ² οὐ τὸν ἄνθρωπον
 ἐκέλευσε; Καὶ γὰρ ἔργον τοῦ διαβόλου τὸ διασπᾶν ἡμᾶς ἀπ'
 ἀλλήλων, καὶ σφόδρα ἐσπούδακεν ἀνελεῖν τὴν ἀγάπην, ἵνα D
 ἐκκόψῃ τῆς διορθώσεως τὴν ὁδόν, καὶ κατάσχῃ ἐκείνον μὲν ἐν
 πλάνῃ, σὲ δὲ ἐν ἀπεχθείᾳ, εἴθ' οὕτως ἀποτειχίσῃ τῆς ἐκείνου
 σωτηρίας τὴν ὁδόν. Ὅταν γὰρ καὶ ὁ ἰατρὸς μισῇ τὸν κά-
 μνοντα καὶ φεύγῃ, καὶ ὁ κάμνων τὸν ἰατρὸν ἀποστρέφῃται,
 πότε ἀναστήσεται ὁ νοσῶν, ὅταν μήτε ἐκείνος ^α πρὸς αὐτὸν
 καλῇ, μήτε οὗτος πρὸς αὐτὸν ἀπὶ; Τίνος δὲ ἔνεκεν, εἰπέ μοι,
 καὶ ἀποστρέφῃ καὶ φεύγεις αὐτόν; ὅτι ἀσεβής ἐστίν; Οὐκοῦν
 διὰ τοῦτο δεῖ προσίεσθαι καὶ θεραπεύειν, ἵνα ἀναστήσῃς νο-
 σοῦντα. Εἰ δὲ ἀνίατα νοσεῖ, ἀλλὰ σὺ τὸ σαντοῦ ποιεῖν
 ἐκελεύσθης. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰούδας ἀνίατα ἐνόσει, καὶ οὐ διέλιπεν E
^β αὐτὸν ὁ θεὸς θεραπεύων. ^γ Μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ἀποκάμῃς.
 Κἂν γὰρ πολλὰ σπουδάσας μὴ ἀπαλλάξῃς τῆς ἀσεβείας αὐτόν,
^δ καὶ τοῦ ἀπαλλάξαντος λήψῃ τὸν μισθόν, καὶ παρασκευάσεις
 αὐτόν θαυμάζειν σου τὴν ἡμερότητα, καὶ οὕτως εἰς τὸν θεὸν ἡ
 δόξα ^ε ἅπαντα διαβήσεται. Κἂν γὰρ θαύματα ποιῇς, κἂν
 νεκροὺς ἐγείρῃς, κἂν ὁτιοῦν ἐργάσῃ, οὐδέποτε σε οὕτω θαυμά-
 σονται Ἕλληνες, ὡς ὅταν ἴδωσι πρᾶον καὶ ἡμερον καὶ γλυκὺν 307
 παρεχόμενον τρόπον. Οὐ μικρὸν ^ς δὲ καὶ τοῦτο κατόρθωμα·
 πολλοὶ γὰρ καὶ τέλεον ἀπαλλαγῇσονται τοῦ κακοῦ. Οὐδὲν
 γὰρ οὕτως ἐπισπάσασθαι δύναται, ὡς ἀγάπη. Ἐπ' ἐκείνοις
 (464) μὲν γὰρ σε καὶ ζηλοτυπήσουσι, τοῖς σημείοις λέγω καὶ ^ε τοῖς
 θαύμασιν, ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ θαυμάσονται καὶ φιλήσουσι· φι-
 λούντες δὲ καὶ τῆς ἀληθείας ἐπιλήψονται ὁδῷ προβαίνοντες.

23 2 Thess. iii. 14, 15.

^ω ὅταν λέγῃ, φησὶν] Sic omnes cum Floril. φησὶν, ὅταν λέγῃ Edd.
² τοῦτο F. cum hoc ordine, τοῦτο σ. διὰ τῆς ἐπ. ^γ τοῦτο] αὐτὸ C. τοῦτο
 om. F. ² οὐ] οὐχὶ C.E. καὶ οὐ ediderunt Sav. Mor. Ben. sine libris.
^α πρὸς om. Flor. Mox αὐτὸς pro οὗτος F. ^β αὐτὸν ὁ θ. omnes. ὁ θ. αὐτόν
 Edd. ^γ Sequentia desunt in D. cujus unum tantum folium superest, quod
 incipit a verbis, οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον p. 312 E. ^δ καὶ] ὁμῶς καὶ C. ^ε ἀπα-
 σα] αὕτη ἅπαντα E. ἅπαντα αὕτη Edd. et Flor. αὕτη om. A.C.F. ^ς δὲ] γὰρ F.
^ε τοῖς accessit ex C.E.F. et Flor.

Εἰ δὲ οὐκ εὐθέως γίνεται πιστός, μὴ θαύμαζε, ^hμηδὲ ἐπείγου, μηδὲ ἅπαντα ὁμοῦ ζήτει, ἀλλ' ἕασον αὐτὸν τέως ἐπαινεῖν, φιλεῖν, καὶ εἰς τοῦτο ὁδῶ προῖων ἤξει. Καὶ ἵνα μάθῃς σαφῶς B ἡλικὸν τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον πῶς καὶ Παῦλος πρὸς δικαστὴν εἰσιὼν ἄπιστον ἀπελογεῖτο ; ²⁴“Μακάριον γὰρ, φησὶν, ἡγῆμαι ἑμαυτὸν, μέλλων ἐπὶ σοῦ κρίνεσθαι.” Ταῦτα ἰδὲ ἔλεγεν, οὐ κολακεύων αὐτὸν, ἅπαγε, ἀλλὰ διὰ τῆς ἡμερότητος κερδᾶναι ^kβουλόμενος. Καὶ ἐκ μέρους ἐκέρδανε, ¹καὶ τὸν δικαστὴν εἶλεν ὁ τέως κατὰδικος εἶναι νομιζόμενος, καὶ τὴν νίκην αὐτὸς ὁ χειρωθεὶς ὁμολογεῖ λαμπρῇ τῇ φωνῇ παρόντων ἀπάντων λέγων, ²⁵“Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.” Τί οὖν ὁ Παῦλος ; ^mἘπὶ πλέον ἀπλοῖ τὴν σαγήνην, καὶ φησιν C ²⁶“Εὐξαίμην ἂν ἔγωγε μὴ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας ⁿτοῦτο γενέσθαι ὅπερ ἐγὼ, ἄνευ τῶν δεσμῶν τούτων.” Τί λέγεις, ὦ Παῦλε ; ἄνευ τῶν δεσμῶν ; Καὶ ποία σοι λοιπὸν παρρησία, εἰ ταῦτα αἰσχύνῃ καὶ φεύγεις, καὶ ταῦτα ἐπὶ δήμου τοσούτου ; Οὐ πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν ἐπὶ τῷ πράγματι τούτῳ ^oκαυχᾶσαι, καὶ δέσμιον σεαυτὸν καλεῖς, καὶ τὴν ^pἄλυσιν ἡμῖν ἀντὶ διαδήματος πανταχοῦ περιφέρεις ; Τί τοίνυν γέγονε νῦν, ὅτι ἀπέυχῃ τὰ δεσμά ; Οὐκ αὐτὸς ἀπέυχομαι, φησὶν, οὐδὲ αἰσχύνομαι, ἀλλ' ἐκείνων τῇ ἀσθενείᾳ ^qσυγκαταβαίνω· οὐπω D γὰρ χωροῦσι δέξασθαι τὸ καύχημα τὸ ἐμόν. Ἐμαθον δὲ παρὰ τοῦ δεσπότη μου ²⁷μὴ ἐπιβάλλειν ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· διὰ τοῦτο οὕτως εἶπον. Καὶ γὰρ διαβέβληνται πρὸς τὸ δόγμα ^rτέως τὸ ἡμέτερον, καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀπεχθῶς ἔχουσιν. Ἄν τοίνυν καὶ τὰ δεσμά προσθῶ, μείζον τὸ μῖσος γίνεται. Διὰ τοῦτο ἀνείλον ταῦτα, ἵνα ἐκεῖνο εὐπαράδεκτον γένηται. Καὶ γὰρ ἐπονείδιστον αὐτοῖς εἶναι ^sδοκεῖ τὸ δεδέσθαι, ^tἐπειδὴ μηδέπω τῆς παρ' ἡμῖν ἐγεύσαντο δόξης. Δεῖ τοίνυν συγκαταβαίνειν. Ὅταν γὰρ μάθωσι E φιλοσοφεῖν, τότε εἰσονται καὶ τοῦ σιδήρου τούτου τὸ κάλλος, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν περιφάνειαν. Ἄλλοις γοῦν διαλεγόμενος, καὶ χάριν τὸ πρᾶγμα καλεῖ λέγων, ὅτι ²⁸“Ἐδόθη ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.” Ὅτι δὲ τέως ἀγαπητὸν ἦν τὸ τὸν

24 Act. xxvi. 2.

25 Ibid. v. 28.

26 Ibid. v. 29.

27 Matth. ix. 16.

28 Philipp. i. 29.

^hμηδὲ] μὴ F. ¹δὲ om. F. ^kβουλόμενος] + ὁ καὶ γέγονε C. + διὰ Flor. p. 2. (Tom. xii. p. 433 A.) ¹καὶ] + γὰρ C. ^mἐπιπλείον F. ⁿτοῦτο] οὕτω C.E. ^oκαυχᾶ A. ^pἄλυσιν] + ταύτην Edd. repugnantibus libris. ^qσυγκαταβαίνων F. ^rSic omnes. ^sτέως post διαβέβληνται transp. Edd. ^tἐδοκεῖ F. ^uἐπειδὴ A.E.F. ^vἐπεὶ vulgo. ^vτὸ] τότε C.

σταυρὸν τοὺς ἀκούοντας μὴ ἐπαισχυνθῆναι. Διὰ τοῦτο ὁδῶ
 πρόεισιν. Οὐδὲ γὰρ εἰς ^ω βασιλεία τις εἰσάγων τινὰ, πρὶν ἢ
 τὰ προπύλαια θεάσασθαι ἔξω ἐστῶτα, ἀναγκάζει κατοπτεῦειν
 τὰ ἔνδον· οὕτω γὰρ οὐδὲ θαυμαστὰ φανεῖται, ἂν μὴ τις ἔνδον
 γενόμενος ἅπαντα ^κκαταμάθῃ.

Οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῖς Ἑλλήνων παισὶ ^γπροσβάλλωμεν, ³⁰⁸
 μετὰ συγκαταβάσεως, μετὰ ἀγάπης. Μεγάλη γὰρ αὕτη διδά-
 σκαλος, καὶ ἰκανὴ καὶ πλάνης ἀπαγαγεῖν, καὶ τρόπον μεταρ-
 ρυθμίσαι, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν χειραγωγῆσαι, καὶ ἀπὸ λίθων
 ἀνθρώπους ἐργάσασθαι. Καὶ εἰ βούλει μαθεῖν αὐτῆς τὴν δύνα-
 μιν, ἄγε μοι ἄνδρα δειλὸν καὶ ψοφοδεῆ καὶ τὰς σκιάς τρέ-
 μοντα, καὶ ὀργίλον καὶ τραχὺν, καὶ θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον,
 καὶ λάγνον καὶ ἀσελγῆ, καὶ πᾶσαν ἔχοντα κακίαν, καὶ παράδος
 αὐτὸν ταῖς τῆς ἀγάπης χερσὶ, καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον εἰσάγαγε
 τοῦτο, καὶ ὄψει ταχέως τὸν δειλὸν ἐκείνον καὶ ἄτολμον, ἀν- B
 δρεῖον καὶ μεγαλόψυχον γινόμενον καὶ πάντα τολμῶντα
 ῥαδίως. Καὶ τὸ ^zδὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὐ τῆς φύσεως αὐτῷ
 μεταβληθείσης ταῦτα γίνεται, ^aἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ δειλῇ ψυχῇ
 τὴν ἑαυτῆς ^bἐνδείκνυται δύναμιν ἢ ἀγάπην· καὶ ταῦτόν γίνεται,
 οἷον ἂν εἴ τις μάχαιραν ^cμολυβδίνην ^dτὰ σιδήρου ἐργάζεσθαι
^eπαρασκευάζῃ, οὐ σιδηρᾶν ποιήσας, ἀλλὰ μένουσαν ἐπὶ τῆς τοῦ
 μολύβδου ^fφύσεως. Σκόπει δέ. Ὁ Ἰακώβ ἄπλαστος ἦν,
 οἰκῶν οἰκίαν, καὶ πόνων ἀμελέτητος καὶ κινδύνων, ἀνειμένον τινὰ
 βίον ζῶν καὶ ἐλεύθερον, ^gκαὶ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ,
 οὕτω καὶ οὗτος ἔνδον καθημένος τὰ ^hπλείονα οἰκουρεῖν ἤναγ- C
 κάζετο, ἀγορᾶς μὲν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀγορᾶς θορύβων καὶ πάντων
 τῶν τοιούτων ἀπηλλαγμένος, διαπαντὸς δὲ ἐν ἀδείᾳ καὶ ἡσυχίᾳ
 μένων. ⁱΤί οὖν; Ἐπειδὴ αὐτὸν ὁ πυρσὸς τῆς ἀγάπης ἀνῆψε,
 τὸν ἄπλαστον τοῦτον καὶ οἰκοῦντα οἰκίαν ὅρα πῶς ἐποίησε
 καρτερικὸν καὶ φιλόπονον. Καὶ ταῦτα μὴ παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ
 παρ' αὐτοῦ ἄκουε τοῦ πατριάρχου. Ἐγκαλῶν γὰρ τῷ κηδε-
 (465) στῇ, φησὶ, ²⁹ “Ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ.”

²⁹ Gen. xxxi. 38, 40.

^ω βασιλείαν F. Mox τινὰ om. A.E. ^κ καταμάθῃ F. καταμάθοι vulgo.
^γ προσβάλλωμεν A.E.F. προσβάλλωμεν C. προσβάλλομεν Veron. Sav. Mor.
 προσβάλλωμεν Montef. ^z δὴ A.C.E. δὲ Edd. ^a Haec ἀλλ' ἐν αὐτῇ—
 ταῦτόν γίνεται deerant in A. sed leguntur in marg. a manu recenti adscripta.
^b ἐνδείκνυται E.F. et marg. A. ἐνδείκνυσι Edd. ^c μολυβδίνην (ἔ pro ἰ) et
 μολύβδου C.E. ^d Verba τὰ σιδήρου ἐργ. παρ. vulgo leguntur post φύσεως,
 repugnantibus libris. ^e Sic C.E. παρασκευάζει A. -ζοι F. -ση Edd.
^f φύσεως] + οὕτω μεταβληθείσης ταῦτα γίνεσθαι· οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δειλῇ ψυχῇ
 τὴν ἑαυτῆς ἐνδείκνυται δύναμιν ἢ ἀγάπην A.E. ^g καὶ] + γὰρ C. Mox οὕτως
 οὗτος (om. καὶ) idem. ^h πλείω F. ⁱ τί οὖν; ἐπειδὴ αὐτὸν ὁ π. C. Idem post ἐποίησε add. καὶ αὐτόν.

Καὶ πῶς τὰ εἴκοσιν ἔτη ^κἐγένου; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προστίθει.
 “ Συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
 Δυκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ^ιμου.”
 Ταῦτα ὁ ἄπλαστος καὶ οἰκῶν οἰκίαν καὶ τὸν ἀνειμένον βίον
 ζῶν. Ὅτι δὲ καὶ δειλὸς ἦν, δῆλον ἐξ ὧν τὸν Ἡσαῦ προσδοκῶν
 ὄψεσθαι, ^μἀπετεθνήκει τῷ δέει. Ἄλλ’ ὅρα ^ππῶς πάλιν οὗτος
 ὁ δειλὸς ὑπὸ τῆς ἀγάπης λέοντος θρασύτερος γέγονε. Καθά-
 περ γάρ τινα πρόβολου ἐαυτὸν πρὸ τῶν ἄλλων τάξας ἀπάν-
 των, ἔτοιμος ἦν τὸν ἄγριον ἐκείνον καὶ ^οφόνου πνέοντα, καθὼς
 ὤφετο, δέξασθαι πρῶτος, καὶ ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι ταῖς γυναιξὶ
 τὴν ἀσφάλειαν κατασκευάσαι· καὶ ὃν ἐδεδοίκει καὶ ^ρἔφριττε,
 Εἰ πρῶτος ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρατάξεως ἐπεθύμει. Τοῦ γὰρ φόβου
 τούτου δυνατώτερος ἦν ὁ τῶν γυναικῶν πόθος. Εἶδες πῶς
 δειλὸς ὢν, τολμητῆς γέγονεν ἀθρόον, οὐ τὴν ἔξιν μεταβαλὼν,
 ἀλλ’ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ^κκρατηθεῖς; Ὅτι ^τγὰρ καὶ μετὰ ταῦτα
 δειλὸς ἦν, δῆλον ἐξ ὧν τόπους ἐκ τόπων ἀμείβει. Ἀλλὰ μηδεὶς
 νομιζέτω κατηγορίαν εἶναι τοῦ δικαίου τὰ εἰρημένα. Οὐ γὰρ
 τὸ δειλὸν εἶναι, ἔγκλημα· τοῦτο γὰρ φύσεως· ἀλλὰ τὸ διὰ
 δειλίαν ^σποιεῖν τι τῶν μὴ πρυσηγόντων. Ἔστι γὰρ καὶ δειλὸν
 ὄντα τῇ φύσει, ἀνδρεῖον γενέσθαι ὑπὸ τῆς εὐλαβείας. Τί ^ιδὲ
 ὁ Μωϋσῆς; οὐχὶ ἓνα Αἰγύπτιον φοβηθεὶς ἔφυγε, καὶ πρὸς τὴν
 ὑπερορίαν μετέστη; Ἀλλ’ ὅμως ὁ φυγὰς οὗτος, καὶ ἐνὸς ἀν-
 309 ὁρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐνεγκὼν, ἐπειδὴ ἐγεύσατο τοῦ μέλιτος τῆς
 ἀγάπης, καλῶς καὶ μηδενὸς ^νκαταναγκάζοντος συναπολέσθαι
 τοῖς ἀγαπωμένοις ἠπείγετο. ³⁰ “ Εἰ μὲν γὰρ ἀφῆς αὐτοῖς τὴν
 ἁμαρτίαν, ^ωφησὶν, ἄφες· εἰ δὲ μὴ, καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς
^χβίβλου ἧς ἔγραψας.” Ὅτι δὲ καὶ τὸν θρασὺν ἐπεικῇ, καὶ
 τὸν ἀσελγῇ σῶφρονα ποιεῖ τὸ φιλεῖν, οὐδὲ παραδειγμάτων
 ἡμῖν ἐνταῦθα χρεῖα λοιπόν· πᾶσι γὰρ τοῦτο δῆλον· ^γκἂν
 θηρίου παντὸς τις ἀγριώτερος ἢ, προβάτου παντὸς ἡμερώτερος
 ἀπὸ τοῦ φιλεῖν γίνεται. Τί γὰρ τοῦ Σαοῦλ ἀγριώτερον ἦν
 καὶ μανικώτερον; Ἀλλ’ ἠνίκα τὸν ἐχθρὸν ἀπέλυσεν ἡ θυγάτηρ,
 Βοῦδὲ ῥῆμα πρὸς αὐτὴν ἐξέβαλε πικρόν. Καὶ ὁ τοὺς ἱερέας
 ἄρδην ἅπαντας κατασφάξας διὰ τὸν Δαυῖδ, τὴν θυγατέρα ὀρῶν
 ἐκ τῆς οἰκίας αὐτὸν ἀφείσαν, οὐδὲ μέχρι λόγου πρὸς αὐτὴν

³⁰ Exod. xxxiii. 31.

^κ ἐγένου. καὶ γὰρ καὶ] διεγένετο. ἔτι καὶ C. ^ι μου]+φησὶν C. ^μ ἀπε-
 τεθνήκει C.E.F. ἀποθνήσκει A. ἐτεθνήκει Edd. ^π Sic omnes. πάλιν πῶς
 et p.p. λέοντος θρ. ὑπὸ τῆς ἀγάπης inverso ordine Edd. ^ο φθόνου C.E.
^ρ ἔφριττε] ἔτρεμε C.E. ^κ κρατυθεῖς ex corr. A. receptum a Sav. Mor.
 Ben. coactus Interp. ^τ γὰρ] δὲ F. ^σ ποιεῖν τι omnes. τι ποιεῖν Edd.
^ι δὲ] δαὶ C.E. ^ν ἀναγκάζοντος C.E. ^ω φησὶν om. F. ^χ βίβλου]+σου
 Edd. σου om. C.E.F. ^γ κἂν]+γὰρ C.

ἡγανάκτησε, καὶ ταῦτα ἀπάτης τοσαύτης ἔπ' αὐτὸν συντεθείσης· δυνατωτέρῳ γὰρ χαλινῷ τῷ τῆς ἀγάπης κατείχετο. Ὡσπερ δὲ ἐπιεικείς, οὕτω καὶ σώφρονες οἶδεν αὕτη ποιεῖν. Καὶ τὴν ἑαυτοῦ τις ἀγαπᾷ γυναῖκα οὕτως, ὡς ἀγαπᾷν δεῖ, καὶ μυριάκις ἀσελγῆς ἥ, οὐκ ἀνέξεται ἑτέραν ἰδεῖν διὰ τὸν πρὸς ἐκείνην πόθον. ³¹“Κραταιὰ γὰρ, φησὶν, ὡς θάνατος, ἢ ἀγάπη.” Ὡστε οὐδαμόθεν ἄλλοθεν τὸ ἀσελγαίνειν γίνεται, ἢ ἐκ τοῦ μὴ φιλεῖν. Ἐπεὶ οὖν δημιουργὸς ἀρετῆς ἀπάσης ἢ ἀγάπῃ, μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης ἐν ταῖς ἑαυτῶν καταφυτεύσωμεν αὐτὴν ψυχαῖς, ἵνα ἡμῖν πολλὰ κομίση τὰ ἀγαθὰ, καὶ βρύνοντα αὐτῆς διηνεκῶς τὸν καρπὸν ἔχωμεν, τὸν αἰεὶ τεθηλότα καὶ οὐδέποτε μαραινόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ.

D

¹Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσεις, καταργηθήσεται.

ΔΕΙΞΑΣ τῆς ἀγάπης τὴν ὑπεροχὴν ἐκ τοῦ καὶ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ τοῦ βίου κατορθώματα, αὐτῆς δεῖσθαι, ἐκ τοῦ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς ἀριθμῆσαι πάσας, καὶ φιλοσοφίας ἀκριβοῦς ὑπόθεσιν ἀποφῆναι, ^aἐξ ἑτέρου πάλιν τρίτου κεφαλαίου δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀξίαν. Καὶ ταῦτα ποιεῖ, τοὺς τε ἡλαττώσθαι ^E δοκοῦντας πείσαι θέλων, ὅτι ἔξεστιν αὐτοῖς τὸ κεφάλαιον τῶν σημείων ἔχειν, ^bκαὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔξουσι τῶν ἐχόντων τὰ χαρίσματα, εἰ ταύτην ἔχοιεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον· ^cτούς (466) τε ἔχοντας τὰ μεγάλα χαρίσματα ^dπάλιν, καὶ ἐντεῦθεν ἐπαιρομένους, ταπεινῶσαι σπουδάζων, καὶ δεῖξαι μηδὲν ἔχοντας, εἰ μὴ ταύτην ἔχωσιν. Οὕτω γὰρ ἔμελλον τε ἀλλήλους ἀγαπᾷν, βασκανίας ^eτε καὶ ἀπονοίας ἐντεῦθεν ἀναιρουμένης, ἀγαπῶντές τε πάλιν πορρωτέρω ταῦτα ἐξώριζον τὰ πάθη. “Ἡ γὰρ

³¹ Cant. viii. 6.¹ CAP. XIII. v. 8.

^z ἐπ' αὐτῷ C.E. ^a αὐτοῦ F. ^b ἢ om. F. ^c μετασχεῖν C. HOM. XXXIV. ^a ἐξ] καὶ ἐξ C. ^b καὶ]+γὰρ C. ^c τοὺς τε] Sic C. τε om. A.E. ἢ τοὺς F. καὶ τοὺς Edd. ^d πάλιν καὶ] καὶ δὴ πάλιν C. ^e τε om. C.

310 ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ φυσιοῦται.” Ὡστε πανταχόθεν τείχος αὐτοῖς ἀρραγές περιέβαλε, καὶ πολὺπλοκον ὁμόνοιαν, ἀναιρούσαν τε τὰ νοσήματα ἅπαντα, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ἰσχυροτέραν γινομένην. Διὰ τοῦτο καὶ μυρίους ἐκίνησε λογισμοὺς τοὺς δυναμένους αὐτῶν παραμυθῆσασθαι τὴν ἀθυμίαν. Καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ πνεῦμα δίδωσι, φησὶ, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον δίδωσι, καὶ ὡς βούλεται διαιρεῖ, καὶ χαριζόμενον, οὐκ ὀφείλον διαιρεῖ· καὶ μικρὸν λάβης, ὁμοίως εἰς τὸ σῶμα τελεῖς, καὶ πολλῆς καὶ Βούτως ἀπολαύεις τιμῆς· καὶ ὁ τὸ μείζον ἔχων, σοῦ τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος δεῖται· καὶ ὅτι τὸ μέγιστον χάρισμα καὶ ἡ καθ’ ὑπερβολὴν ὁδὸς ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, διπλῇ περισφίγγων αὐτοὺς ἀλλήλοις, τῷ τε μὴ νομίζειν ἡλαττωθῆναι ταύτης παρούσης, καὶ τῷ ἐπιδραμόντας αὐτῇ καὶ ἐλόντας, μηδὲν πάσχειν λοιπὸν ἀνθρώπινον, καὶ ὡς τὴν ῥίζαν ἔχοντας τῶν χαρισμάτων, καὶ ὡς οὐκέτι δυναμένους, οὐδὲ εἰ μηδὲν εἶχον, φιλονεικεῖν. Ὁ γὰρ ἄλους ἅπαξ ὑπὸ τῆς ἀγάπης, φιλονεικίας ἡ ἀπήλλακτο. Διὸ καὶ δεικνὺς ἑαυτοῖς, ὅσα ἐντεῦθεν καρπώ-
C σονται ἡ τὰ ἀγαθὰ, τοὺς καρποὺς αὐτῆς ὑπέγραψε, διὰ τῶν ἐγκωμίων αὐτῆς τὰ ἐκείνων νοσήματα καταστέλλων. Καὶ γὰρ τῶν εἰρημένων ἕκαστον φάρμακον ἱκανὸν ἦν τοῖς ἐκείνων τραύμασιν ἀρκέσαι. Διὸ καὶ ἔλεγε, “μακροθυμεῖ,” πρὸς τοὺς ἀλλήλοις φιλονεικοῦντας· “χρηστεύεται,” πρὸς τοὺς διεστῶτας καὶ ὑπόουλους· “οὐ ζηλοῖ,” πρὸς τοὺς βασκαίνοντας τοῖς ὑπερέχουσιν· “οὐ περπερεύεται,” πρὸς τοὺς διασπασθέντας· “οὐ φυσιοῦται,” πρὸς τοὺς καταλαζονενομένους αὐτῶν· “οὐκ ἀσχημονεῖ,” πρὸς τοὺς οὐκ ὀφείλοντας συγκαταβαίνειν· “οὐ ζητεῖ ἢ τὸ ἑαυτῆς,” πρὸς τοὺς ὑπερορῶντας τῶν λοιπῶν· “οὐ
D παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν,” πρὸς τοὺς ὑβρίζομένους· “οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ,” πρὸς τοὺς βασκαίνοντας πάλιν· “πάντα στέγει,” πρὸς τοὺς ἐπιβουλευομένους· “πάντα ὁ ἐλπίζει,” πρὸς τοὺς ἀπογινώσκοντας· “πάντα ὑπομένει, οὐδέποτε ἐκπίπτει,” πρὸς τοὺς εὐκόλως διίσταμένους. Ἐπεὶ οὖν πανταχόθεν αὐτὴν μεγάλην ἔδειξε μεθ’ ὑπερβολῆς ἀπάσης, πάλιν ἐξ ἑτέρου κεφαλαίου μεγίστου Ρ τοῦτο ποιεῖ, κατὰ σύγκρισιν ἑτέραν ἐπαίρων αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ λέγων οὕτως· “Εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται.” Εἰ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα τῆς

¹ ἡλαττωθῆναι F. ² φιλονεικίαν C. et a pr. man. A. ³ ἀπήλλακτο C.F. et ante corr. E. ἀπήλλακται Edd. ⁴ αὐτοῖς om. E. ⁵ τὰ om. E. ⁶ οὐκ om. F. ⁷ τὸ] τὰ F. ⁸ ἐπιβουλευομένους A.C.E. Ita tacite edidit Montef. ad conjecturam Savilii. ἐπιβουλομένους vulgo. ⁹ ἐλπίζει] + πάντα πιστεύει F. P τοῦτο] τὸ αὐτὸ τοῦτο C.

πίστεως ἔνεκεν εἰσενήνεκται, ταύτης πανταχοῦ διασπαρείσης, περιττὴ τούτων ἡ χρεία λοιπόν. Ἀλλ' οὐ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλή- Ε
λους πανθήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιδώσει μειζόνως, καὶ ἐνταῦθα καὶ
κατὰ τὸ μέλλον, καὶ τότε μᾶλλον ἢ νῦν. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ
πολλὰ τὰ χαννοῦντα τὴν ἀγάπην, χρήματα, πράγματα, πάθη
σωμάτων, νοσήματα ψυχῆς· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τούτων. Ἀλλὰ τὸ
μὲν προφητείας καταργεῖσθαι καὶ γλώσσας, θαυμαστὸν οὐδέν·
τὸ δὲ γινώσιν καταργεῖσθαι, τοῦτό ἐστι τὸ τὴν ἀπορίαν ποιοῦν.
Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προσέθηκεν εἰπὼν, “Εἴτε γινώσις, καταργη-
θήσεται.” Τί οὖν; ἢ ἐν ἀγνωσίᾳ μέλλομεν ζῆν τότε; Ἀπαγε·
καὶ γὰρ τότε μάλιστα ἐπιταθῆναι εἰκὸς τὴν γινώσιν. Διὸ 3¹¹
καὶ ἔλεγε, “Τότε ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.” Διὰ
τοιοῦτο, ἵνα μὴ ὁμοίως τῇ προφητεῖᾳ καὶ ταῖς γλώσσαις καὶ
ταύτην καταργεῖσθαι νομίσης, εἰπὼν, “εἴτε γινώσις, καταργη-
θήσεται,” οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλ' ἐπήγαγε καὶ τὸν τρόπον τῆς
καταργήσεως, ταχέως προσθεὶς τὸ, 2“Ἐκ μέρους γινώσκουμεν,
καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε
τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.” Οὐκ ἄρα ἡ γινώσις καταρ-
γεῖται, ἀλλὰ τὸ μερικὴ εἶναι γινώσις· οὐκέτι γὰρ τοσαῦτα
εἰσόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πλείονα. 5Ἰνα δὲ καὶ ἐπὶ
ὑποδείγματος αὐτὸ ποιήσω φανερόν, νῦν ἴσμεν ὅτι πανταχοῦ Β
ἐστὶν ὁ θεὸς, ἀλλὰ πῶς, οὐκ ἴσμεν· ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων τὰ ὄντα
(467) ἐποίησεν, ἴσμεν, τὸν δὲ τρόπον ἀγνοοῦμεν· ὅτι ἐκ παρθένου
ἑτέχθη, πῶς δὲ, οὐκέτι. Τότε δὲ εἰσόμεθά τι πλέον καὶ
σαφέστερον περὶ τούτων.

Εἴτα δείκνυσι καὶ τὸ μέσον ὅσον, καὶ ὅτι οὐ μικρὸν τὸ
λειπόμενον, λέγων· 3“Ὅτε ἡμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς
νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ,
τὰ τοῦ νηπίου κατήργηκα.” Καὶ δι' ἐτέρου δὲ παραδείγματος
τὸ αὐτὸ πάλιν δηλοῖ λέγων· 4“Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσό-
πτρου.” Εἴτα ἐπειδὴ τὸ ἔσοπτρον παρίστησι τὸ ὁρώμενον C
ὁπωσδήποτε, ἐπήγαγεν, “Ἐν αἰνίγματι,” μεθ' ὑπερβολῆς
δεικνὺς μερικωτάτην τὴν παροῦσαν γινώσιν. “Τότε δὲ πρόσω-
πον πρὸς πρόσωπον” οὐχ ὡς πρόσωπον *τοῦ θεοῦ ἔχοντος,
ἀλλ' ἵνα εἴπῃ σαφέστερον καὶ τρανότερον. Ὅρᾳς κατ' ἐπίδοσιν
πάντα μανθάνοντας; “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπι-
γνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.” Εἶδες πῶς διπλῇ τὸ φύσημα
αὐτῶν κατέσπασεν; ὅτι καὶ μερικὴ ἡ γινώσις, καὶ οὐδὲ ταύτην

2 v. 9, 10.

3 v. 11.

4 v. 12.

ἢ ἐν] καὶ ἐν Α. ὁ τότε om. C. ὁ ἵνα δὲ καὶ] καὶ ὅτι πλέον C. ὁ ἴσμεν
om. Α. Ε. ὁ ἐτέχθη] + ἴσμεν F. ὁ ὅτε δὲ——κατήργηκα om. F. * τοῦ
θ. ἔχοντος pro ἔχοντος τοῦ θεοῦ omnes.

οἰκοθεν ἔχουσιν. Ὁὐ γὰρ ἐγὼ αὐτὸν ἔγνων, ἀλλ' αὐτός με
 D ἐγνώρισε, φησίν. Ὡςπερ οὖν αὐτός με ἔγνω πρότερος νῦν, καὶ
 αὐτός μοι ἐπέδραμεν, οὕτως ἐγὼ αὐτῷ ἐπιδραμοῦμαι τότε
 πολλῶ μειζόνως, ἢ νῦν. Καὶ γὰρ ὁ ἐν σκότῳ καθήμενος, ἕως
 μὲν ἂν μὴ βλέπῃ τὸν ἥλιον, οὐκ αὐτὸς ἐπιτρέχει τῷ κάλλει τῆς
 ἀκτίνος, ἀλλ' ἐκείνη δείκνυσιν ἑαυτήν, ἐπειδὴν λάμψῃ· ὅταν δὲ
 αὐτῆς δέξηται τὴν αὐγὴν, τότε καὶ αὐτὸς λοιπὸν διώκει τὸ
 φῶς. Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ, “καθὼς ^aκαὶ ἐπεγνώσθην” οὐχ ὅτι
 οὕτως αὐτὸν εἰσόμεθα, ^bὥς αὐτὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὥςπερ αὐτὸς
 ἡμῖν ἐπέδραμε νῦν, ^cοὕτως ἡμεῖς ἀνθεξόμεθα αὐτοῦ τότε, καὶ
 πολλὰ τῶν νῦν ἀπορρήτων εἰσόμεθα, καὶ τῆς μακαριωτάτης
 E ἐκείνης ἀπολαύσομεν ὁμιλίας καὶ σοφίας. Εἰ γὰρ ὁ τοσαῦτα
 εἰδὼς Παῦλος νήπιος, ἐννόησον ἡλίκᾳ ἐκείνα· εἰ ταῦτα ἔσοπτρον
 καὶ αἰνίγμα, λογίζου μοι πάλιν ἐντεῦθεν τὸ ^dπρόσωπον ἡλίκον
 ἐστίν. Ἴνα δέ σοι μικρόν ^eτι παρανοίξω τῆς διαφορᾶς ταύτης,
 καὶ ἀκτὴν ἑνὸς ἀμυδρὰν τοῦ νοήματος ἐναφῶ σου τῇ ψυχῇ
 τούτου, ἀναμνήσθητί μοι τῶν ἐν τῷ νόμῳ νῦν, ἡνίκα ἡ χάρις
 ἔλαμψε. Καὶ γὰρ ἐκείνα πρὸ τῆς χάριτος μεγάλα τινὰ καὶ
 312 θαυμαστά ἐφαίνετο· ἀλλ' ὅμως ἄκουσον τί φησι περὶ αὐτῶν
 μετὰ τὴν χάριν ὁ Παῦλος· ^b“Ὅτι οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξα-
 σμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.”
 Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, ἐφ' ἐνός τινος τῶν
 τότε τελουμένων τὸν λόγον μεταχειρίσωμεν, καὶ τότε ὄψει τὸ
 μέσον ὅσον. Καὶ, εἰ βούλει, τὸ πάσχα εἰς μέσον ἀγάγωμεν
 ἐκεῖνο καὶ τοῦτο, καὶ τότε εἴσῃ τὴν ὑπεροχὴν. Ἐπετέλουν μὲν
 γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι, ἐπετέλουν δὲ οὕτως, ὥς ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν
 αἰνίγματι· τὰ δὲ ἀπόρρητα ταῦτα μυστήρια οὐδὲ εἰς νοῦν ποτε
 ἔλαβον, οὐδὲ τίνα ἦν, ἃ ἐκείνα προανεφώνει· ἀλλὰ πρόβατον
 B ἐώρων σφαπτόμενον, καὶ αἷμα ἀλόγου, καὶ θύρας χρισμένας
 τούτῳ· ὅτι δὲ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ σαρκωθείς σφαγῆσεται, καὶ τὴν
 οἰκουμένην ἐλευθερώσει πᾶσαν, καὶ δώσει καὶ Ἑλλήσι καὶ βαρ-
 βάροις τοῦ αἵματος ἀπογεύσασθαι τούτου, καὶ τὸν οὐρανὸν
 ἀνοίξει πᾶσι, καὶ τὰ ἐκεῖ προθήσει τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, καὶ
 τὴν αἵμαχθεῖσαν σάρκα λαβὼν, ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν
 οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάσας ἀπλῶς τὰς ἄνω τῶν ἀγγέλων
 καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων στρατιᾶς ἀναβιβάσει,
 καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς

^b 2 Cor. iii. 10.

γ οὐ] οὐδὲ F. ^z αὐγὴν] ἀγάπην A. ^a καὶ om. F. Cat. ^b ὥς]
 Sic A.E.F. Cat. καθὼς Edd. ^c οὕτως] Sic omnes. οὕτω καὶ vulgo.
^d πρόσωπον] + πρὸς πρόσωπον F. ^e τι] καὶ F. ^f ἐν om. A. ^g οὐδὲ]
 + ἡδεσαν C.

αὐτὴν καθιεῖ δόξῃ λάμπουσιν ἀρρήτῳ· ταῦτα ἡ δὲ οὐτε ἐκείνων C
 1τις, οὐτε τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐτε προέγνω οὐτε εἰς
 νοῦν ἠδυνήθη βαλέσθαι ποτέ. Ἀλλὰ τί φασιν οἱ πάντα
 τολμηροί; Τὸ, “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους,” περὶ οἰκονομιῶν
 κείρησθαι· τὴν γὰρ περὶ τοῦ θεοῦ γνῶσιν ἀπηρτισμένην αὐτὸν
 ἔχειν. Καὶ πῶς νήπιον ἑαυτὸν καλεῖ; πῶς δι’ ἐσόπτρου βλέπει,
 πῶς ἐν αἰνίγματι, εἰ τὸ πᾶν ἔχει τῆς γνώσεως; τί δὲ ὥσπερ
 ἐξαίρετον ἀνατίθουσιν αὐτὸ τῷ πνεύματι, καὶ οὐδεμίᾳ ἄλλῃ
 δυνάμει τῆς κτίσεως, λέγων· “Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου,
 (468) εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ D
 θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.”· Καὶ ὁ Χριστὸς
 πάλιν ἑαυτοῦ μόνου τοῦτο εἶναί φησιν, οὕτω λέγων· ⁶ “^η Οὐχ
 ὅτι τὸν πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος
 ἐώρακε τὸν πατέρα” ὁρασιν τὴν γνῶσιν λέγων τὴν σαφειστά-
 την καὶ ἀπηρτισμένην. Πῶς δὲ ὁ τὴν οὐσίαν εἰδὼς, ^ο τὰς οἰκο-
 νομίας ἀγνοήσει; ἐκείνη γὰρ μείζων ταύτης ἡ γνῶσις. Ἀγνο-
 οῦμεν οὖν, φησὶ, τὸν θεόν; Ἀπαγε· ἀλλ’ ὅτι μὲν ἔστιν, ἴσμεν,
 τί ποτε δὲ ἔστι τὴν οὐσίαν, οὐκέτι. Καὶ ἵνα γνῶς ὅτι οὐ περὶ
 τῶν οἰκονομιῶν εἶρηκε τὸ, “Ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους,” ^ρ ἄκουσον
 τῶν ἐξῆς· ἐπήγαγε γοῦν· “Τότε δὲ ἐπιγινώσκομαι, καθὼς καὶ E
 ἐπεγνώσθην.” Οὐ δὴπου δὲ ὑπὸ τῶν οἰκονομιῶν ἐπεγνώσθη,
 ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. Μηδεὶς τοίνυν μικρὰν μηδὲ ἀπλὴν νομι-
 ζέτω εἶναι ταύτην τὴν παρανομίαν, ἀλλὰ καὶ διπλὴν καὶ τρι-
 πλὴν καὶ πολλαπλασίονα. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ
 ἄτοπον, ὅτι ταῦτα ἀλαζονεύονται εἰδέναι, ἀ τοῦ πνεύματός
 ἐστὶ ^η μόνου, καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἀλλ’ ὅτι καὶ
 Παύλου οὐδὲ τὸ μερικὸν τοῦτο τῆς γνώσεως ἄνευ τῆς ἁνωθεν
 ἀποκαλύψεως δυνηθέντος μαθεῖν, αὐτοὶ τὸ πᾶν ἐκ τῶν οἰκείων
 λογισμῶν κατειληφέναι φασίν. Οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν οὐδαμῶς τὴν 313
 γραφὴν περὶ τούτων ἡμῖν διειλεγμένην δεῖξαι. Ἀλλὰ γὰρ τὴν
 μανίαν αὐτῶν ἀφέντες, τῶν ἐξῆς ἐχώμεθα ^τ περὶ τῆς ἀγάπης
 λόγων. ^σ Οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἐπάγει πάλιν λέγων·
⁷ “Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων
 δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.” Ἡ μὲν γὰρ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς, τῶν
 πιστευθέντων καὶ τῶν ἐλπισθέντων παραγενομένων ἀγαθῶν,

6 Joan. vi. 46.

7 v. 13.

ἡ δὲ] δὲ E. et ex corr. A. ¹ τις et p.p. τῶν om. F. ^κ εἰρήσθαι]
 + φησιν F. ¹ ἔχει] ἐκεῖ tacite edidit Sav. ^η μόνον A. ^η οὐχ
 ὅτι—ἐώρακεν] οὐδεὶς ἐώρακε τὸν πατέρα C. Μοx αὐτὸν pro τὸν πατέρα idem.
^ο τὴν οἰκονομίαν F. ^ρ ἄκουε A.F. Μοx ἐπήγαγε γοῦν F. ἐπήγαγεν οὖν Edd.
^η μόνον F. ^τ περὶ om. D. ^σ οὐδὲ γὰρ omnes. οὐ γὰρ Edd. Μοx
 πάλιν om. C.E.

παύεται. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ⁸“Ἐλπὶς ἵγάρ B βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;” ⁹πάλιν, “Ἔστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.” Ὡστε αὐταὶ μὲν παύονται ¹⁰φανέντων ἐκείνων· ἡ δὲ ἀγάπη τότε μάλιστα αἴρεται, καὶ γίνεται σφοδρότερα. ¹¹Ἔτερον πάλιν ἐγκώμιον τῆς ἀγάπης· οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖται τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο φιλονεικεῖ πάλιν εὐρεῖν. Σκόπει δέ. Εἶπεν αὐτὴν χάρισμα εἶναι μέγα καὶ ὁδὸν τούτων καθ’ ὑπερβολήν· εἶπε χωρὶς αὐτῆς μηδὲν μέγα ὠφελεῖν τὰ χαρίσματα· ὑπέγραψεν αὐτῆς διὰ πολλῶν τὴν εἰκόνα· βούλεται πάλιν καὶ ἑτέρως αὐτὴν ἐπᾶραι, καὶ δεῖξαι μεγάλην οὖσαν C ἐκ τοῦ διαμένειν. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.” ¹²Πῶς οὖν μείζων ἡ ἀγάπη; ¹³Τῷ ἐκεῖ διαβαίνειν. Εἰ τοίνυν τοσαύτη ¹⁴ἡ ἰσχὺς τῆς ἀγάπης, εἰκότως ἐπάγει λέγων, “Διώκετε τὴν ἀγάπην.”

¹⁵Καὶ γὰρ διώξεως χρεῖα καὶ δρόμου ¹⁶σφοδροῦ τινος ἐπ’ αὐτὴν· οὕτως ἡμῶν ἀπέπτυ, καὶ τοσαῦτα τὰ ὑποσκελίζοντα τὸν ἐκεῖσε δρόμον. Διὸ ¹⁷καὶ πολλῆς ἡμῖν ¹⁸δεῖ τῆς σφοδρότητος, ὥστε αὐτὴν καταλαβεῖν. Ὅπερ ἐνδεικνύμενος ὁ Παῦλος D οὐκ εἶπεν, ἀκολουθεῖτε τῇ ἀγάπῃ, ἀλλὰ, διώκετε αὐτὴν, διεγείρων ἡμᾶς καὶ ἀνάπτων πρὸς τὴν ἐκείνης ἀντίληψιν. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς μυρία ὑπὲρ τοῦ ταύτην ἡμῖν ἐμφυτεῦσαι ἐμηχανήσατο. Καὶ γὰρ μίαν ἅπασιν ἔδωκε κεφαλὴν, τὸν Ἀδάμ. Διὰ τί γὰρ μὴ ἐκ γῆς γινόμεθα πάντες; διὰ τί μὴ τέλειοι, ¹⁹ὥς ἐκεῖνος; Ἰνα καὶ οἱ τόκοι, καὶ αἱ παιδοτροφαί, καὶ τὸ ἐξ ἀλλήλων φύεσθαι, ²⁰ἑσυνδήσῃ πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν γυναῖκα ἐποίησεν ἀπὸ γῆς. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἤρκει δυσωπῆσαι πρὸς ὁμόνοιαν ἡμᾶς ὁμοίως, τὸ τῆς αὐτῆς E οὐσίας εἶναι, εἰ μὴ καὶ τὸν αὐτὸν ἔχοιμεν πρόγονον, καὶ τοῦτο κατεσκεύασεν. Εἰ γὰρ νῦν τόποις διεστηκότες μόνοις, ἀλλοτρίους εἶναι νομίζομεν ἑαυτοὺς ἀλλήλων, εἰ δύο τὸ γένος ἡμῶν ἔσχεν ἀρχὰς, πολλῷ μᾶλλον ²¹ἂν τοῦτο ἐγένετο. Διὰ δὲ τοῦτο, ὥσπερ ἀπὸ τινος μιᾶς κεφαλῆς, τὸ πᾶν ²²ἔδησε σῶμα

⁸ Rom. viii. 24. Heb. xi. 1.

⁸ γὰρ] δὲ F. ⁹ πάλιν] καὶ πάλιν C. ¹⁰ φανέντων] παραγενομένων D.
¹¹ ἑτερον] ὅρα καὶ ἑτερον C. ¹² πῶς οὖν μ. ἡ ἀ. om. F. ¹³ τῷ] τὸ D.F.
 Statim ἐκεῖ F. ἐκεῖνα Edd. ¹⁴ ἡ om. A.C.E. εἰ τοίνυν—ἀγάπης om. F.
¹⁵ ΘΕΙΚΟΝ. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ ὅτι οὐ πάντα πλοῦτον οὐδὲ πᾶσαν
 πεινίαν ὁ θεὸς δίδωσιν. Veron. ¹⁶ σφ. τινος pro τινὸς σφοδροῦ omnes. Sta-
 tim ἐπ’ αὐτῇ F. ¹⁷ καὶ om. F. ¹⁸ δεῖ] Sic C.D.E.F. Legebatur ἀεί.
 Deinde post σφοδρότητος vulgo addunt δεῖ, quod habet etiam A. sed a manu
 recenti insertum. ¹⁹ ὥσπερ F. ²⁰ ἑσυνδήσῃ omnes. συνδήσωσι vulgo.
²¹ ἂν om. F. ²² ἔδωκε F.

τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. Καὶ ἐπειδήπερ ἐξ ἀρχῆς δύο ^kτινὲς εἶναι ἐδόκουν, ὅρα πῶς αὐτοὺς συγκολλᾷ πάλιν καὶ εἰς ἓν συνάγει διὰ τοῦ γάμου. ⁹ “Ἀντὶ τούτου γὰρ ¹καταλείψει, φησὶν, ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ^mμητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς ³¹⁴σάρκα μίαν.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ἡ γυνή, ἀλλ’, ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ καὶ μεῖζων ἢ ἐπιθυμία ἐν ⁿἐκείνῳ. Καὶ γὰρ καὶ μεῖζονα αὐτὴν (469) διὰ τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα τὸ ὑπερέχον κατακάμψῃ τῇ τυραννίδι τούτου τοῦ ἔρωτος, καὶ ὑποτάξῃ τῷ ἀσθενεστέρῳ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ γάμον ἔδει εἰσαχθῆναι, τὸν ἐξ οὗ γέγονε, τοῦτον ἄνδρα ἐποίησε τῇ γυναικί. Πάντα γὰρ ἀγάπης τῷ θεῷ δεύτερα. Εἰ γὰρ οὕτω γενομένων ὁ πρῶτος εὐθέως ^oοὕτως ἐμάνη, καὶ τοσαύτην μάχην ὁ διάβολος καὶ βασκανίαν ἐνέσπειρε, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο, εἰ μὴ ἀπὸ μιᾶς ρίζης ἐβλάστησαν; Εἴτα ἵνα τὸ B μὲν ὑποτάττηται, τὸ δὲ ἄρχῃ· τὸ γὰρ ὁμότιμον οἶδε πολλάκις μάχην εἰσάγειν· οὐκ ἀφῆκε δημοκρατίαν ^pεἶναι, ἀλλὰ βασιλείαν, καὶ καθάπερ ἐν στρατοπέδῳ, ταύτην ἂν τις ἴδοι τὴν διάταξιν καθ’ ἐκάστην οἰκίαν. Ἔστι γοῦν ἐν τάξει μὲν βασιλέως ὁ ἀνὴρ, ἐν τάξει δὲ ὑπάρχου ^qκαὶ στρατηγοῦ ἡ γυνή· καὶ οἱ παῖδες δὲ ἀρχὴν κεκληρῶνται τρίτην. Εἴτα μετὰ ταῦτα ἀρχὴ τετάρτη ἢ τῶν οἰκετῶν· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι κρατοῦσι τῶν ἐλαττόνων, καὶ εἰς τις πολλάκις τοῖς πᾶσιν ἐφέστηκε, τὴν τοῦ δεσπότου τάξιν διατηρῶν, πλὴν ὡς οἰκέτης. Καὶ μετὰ ταύτης ἑτέρα πάλιν C ἀρχὴ ^rκαὶ ἐν αὐτοῖς, ἡ τῶν γυναικῶν, ἡ τῶν παίδων· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς παισὶ πάλιν ἑτέρα κατὰ τὴν ἡλικίαν ^sκαὶ τὴν φύσιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις ὁμοίως τὸ θῆλυ κρατεῖ. Καὶ πανταχοῦ δι’ ὀλίγου καὶ πυκνὰς ἐποίησε τὰς ἀρχὰς ὁ θεὸς, ἵνα πάντα ἐν ὁμονοίᾳ μένῃ καὶ εὐταξίᾳ πολλῇ. Διὰ τοῦτο καὶ πρὶν εἰς πλῆθος ἐξενεχθῆναι τὸ γένος, δύο μόνων ὄντων τῶν πρώτων, τῷ μὲν ἄρχειν, τῇ δὲ ἄρχεσθαι ἐκέλευσε. Καὶ ἵνα μὴ ὡς ἐλάττονος καταφρονῇ πάλιν καὶ ἀποσχίζεται, ὅρα πῶς αὐτὴν ἐτίμησέ τε καὶ ἥνωσε ^tκαὶ πρὸ τῆς δημιουργίας. ¹⁰ “Ποιήσωμεν γὰρ ^vαὐτῷ βοηθόν” δεικνὺς ὅτι εἰς χρείαν αὐτοῦ γέγονε, καὶ D

⁹ Gen. ii. 24.¹⁰ Ibid. ii. 18.

^k τινὰς C.E. et a pr. man. A. ut videtur. Statim εἶναι ἐδόκουν pro ἐδ. εἶναι omnes. ¹ καταλείψει ἄνθρωπος. His verbis finem facit Codex D. ^m μητέρα] + αὐτοῦ F. ⁿ ἐκείνῳ] + ἦν F. ^o οὕτως om. A. Μοχ καὶ βασκανίαν ὁ διάβολος inverso ord. C.E. ^p εἶναι om. F. ^q καὶ στρ. ἡ γυνή] Sic C.E.F. καὶ στρ. ὁ ἀνὴρ mendose Veron. ἡ γυνὴ καὶ στρατηγοῦ hoc ordine ex A. edidit Sav. ^r Haec καὶ ἐν αὐτοῖς——ἡ τῶν παίδων desunt in A. cujus auctoritate ea omiserunt Sav. Mor. Ben. ^s καὶ κατὰ τὴν φ. Edd. κατὰ om. omnes. Statim οὐδὲ γὰρ pro οὐ γὰρ iidem. ^t καὶ om. E. ^v αὐτῷ] + φησὶ Edd. repugnantibus libris.

ταύτη συνάγων αὐτὸν πρὸς τὴν δι' αὐτὸν γεγεννημένην. Καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα οἰκειότερον διακείμεθα τὰ δι' ἡμᾶς πραχθέντα. Ἴνα δὲ μὴ ἐπαίρηται πάλιν ἐκείνη, ὡς εἰς βοήθειαν αὐτῷ δοθεῖσα, καὶ τὸν δεσμὸν ἀπορρήξῃ ^ω τοῦτον, ἀπὸ τῆς πλευράς αὐτὴν ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι μέρος τοῦ παντός ἐστὶν αὕτη ^ω τοῦ σώματος. Ἴνα δὲ μηδὲ ὁ ἀνὴρ ἐντεῦθεν ἐπαίρηται, οὐκέτι ἀφήσιν εἶναι μόνου, ὃ μόνου τὸ πρότερον ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐποίησε τούτῳ, τὴν παιδοποιῖαν εἰσαγαγὼν, κὰν τούτῳ προτιμήσας μὲν τὸν ἄνδρα, οὐ μὴν τὸ πᾶν ἀφείς εἶναι αὐτοῦ.

Ε Εἶδες πόσους συνδέσμους ἀγάπης ὁ θεὸς εἰργάσατο; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς φύσεως κατέθηκε τῇ ὁμοιοῖα τὰ ἐνέχυρα. Καὶ γὰρ τὸ τῆς αὐτῆς οὐσίας εἶναι, εἰς τοῦτο ἄγει· πᾶν γὰρ ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον ἑαυτοῦ· καὶ τὸ ἐξ ἀνδρὸς τὴν γυναῖκα εἶναι, καὶ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων πάλιν τοὺς παῖδας. Ὅθεν καὶ πολλοὶ φύονται διαθέσεως τρόποι. Τὸν μὲν γὰρ ὡς πατέρα ἀγαπῶμεν, τὸν δὲ ὡς πάππον· καὶ τὴν μὲν ὡς μητέρα, τὴν δὲ ὡς τιτηνόν· καὶ τὸν μὲν ὡς υἱὸν καὶ ἑγγονον καὶ ἐξ ἑγγόνων πάλιν, τὴν δὲ ὡς θυγατέρα καὶ θυγατριδὴν· καὶ τὸν μὲν ὡς
 315 ἀδελφόν, τὸν δὲ ὡς ἀδελφιδοῦν· καὶ τὴν μὲν ὡς ἀδελφήν, τὴν δὲ ὡς ἀδελφιδὴν. Καὶ τί ^ω γὰρ δεῖ πάντα καταλέγειν τὰ τῆς συγγενείας ὀνόματα; Ἐπενόησε ^ω δὲ καὶ ἑτέραν διαθέσεως ὑπόθεσιν. Ἀπαγορεύσας γὰρ τοὺς τῶν συγγενῶν γάμους, ἐπ' ἀλλοτρίους ἡμᾶς ἐξήγαγε, κἀκείνους πάλιν πρὸς ἡμᾶς εἴλκυσεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς φυσικῆς ταύτης συγγενείας οὐκ ἦν ἐκείνους ἡμῖν συναφθῆναι, ἀπὸ τοῦ γάμου πάλιν συνῆψεν, ὁλοκλήρους οἰκίας διὰ τῆς μιᾶς νύμφης συνάγων, καὶ γένη γενέσιν ^ω ὅλα ἀναμιγνύς. ¹¹ Μὴ γάμει γὰρ, φησὶ, τὴν ἀδελφὴν τὴν σὴν,
 Β μηδὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, μηδὲ ἄλλην κόρην τὴν τοιαύτην συγγένειαν πρὸς σέ κεκτημένην, ἣ διακωλύει τὸν γάμον, ^ω ὀνόματι θεῖς τῶν τοιούτων συγγενῶν τὰ εἶδη. Ἀρκεῖ σοι πρὸς τὴν ἐκείνων διάθεσιν τὸ λῦσαι τὰς αὐτὰς ὠδῖνας, τὸ ἑτέρως σοι προσήκειν τὰς ἄλλας. Τί στενοχωρεῖς τῆς ἀγάπης τὸ πλάτος; τί περιττῶς ὑπόθεσιν ἀναλίσκεις εἰς αὐτὴν ^ω φιλίας, δι' ἧς δύνασαι καὶ ἑτέραν πορίσασθαι ^ω φιλίας ἀφορμὴν, ἔξωθεν γυναῖκα ἀγαγὼν, καὶ δι' ἐκείνης ὄρμαθὸν συγγενῶν, καὶ μητέρα, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφούς, καὶ τοὺς τούτων ἐπιτηδεύους; Εἶδες

¹¹ Levit. xviii. 6, 8qq.

^ω τοῦτον om. F. ^ω τοῦ σώματος A.C.E. Articulus aberat. ^ω αὐτοῦ omnes. αὐτῷ Edd. ^ω γὰρ om. C. ^ω δὲ om. C.F. ^ω ὅλα] καὶ ὅλα C. ^ω ὀνομαστί F. Cf. p. 600 D. ^ω φιλίας] + δίδωμί σοι ἀδελφὴν C. Statim δυνήσῃ pro δύνασαι idem. ^ω φιλοσοφίας F. ^ω ὄρμαθὸν συγγενῶν omnes. Εἰδεβatur συγγ. ὄρμαθόν.

πόσοις τρόποις ἡμᾶς συνέδησεν; Ἄλλ' ὁμῶς οὐδὲ ταῦτα αὐτῷ ἤρκεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων χρῆζειν κατασκεύασεν, ἵνα καὶ οὕτως ἡμᾶς συναγάγῃ, ἐπειδὴ μάλιστα ἡ τὰς φιλίας αἱ χρεῖαι ποιοῦσι. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ πάντα ἀφήκε πανταχοῦ γίνεσθαι, (470) ἵνα κἀντεῦθεν ἀλλήλοις ἀναμίγνυσθαι ἀναγκάσῃ. Καταστήσας δὲ ἡμᾶς ἐν χρεῖᾳ ἀλλήλων, εὐκολον πάλιν τὴν ἐπιμιξίαν ἐποίησεν· ἵεπει εἰ μὴ τοῦτο ἦν, εἰς ἑτέραν κηδίαν τὸ πρᾶγμα περιῖστατό καὶ δυσχέρειαν. Εἰ γὰρ ἱατροῦ δεόμενον ἢ τέκτονος ἢ ἑτέρου δημιουργοῦ, μακρὰν ἔδει στέλλεσθαι ἀποδημίαν, τὸ πᾶν ἁπολώλει. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ πόλεις κατασκεύασε, καὶ πάντας ὁμοῦ συνήγαγεν. Ἵνα δὲ καὶ τοῖς πόρρωθεν ῥᾷδίως ἐπιχωρι- D ἄζωμεν, θάλατταν εἰς μέσον ἤπλωσε, καὶ ἀνέμων ταχύτητα ἔδωκε, ἡ ῥαδίας ἐντεῦθεν τὰς ἀποδημίας ποιῶν. Παρὰ δὲ τὴν ἀρχὴν καὶ ἐν ἐνὶ ὅπαντας συνήγαγε χωρίῳ, καὶ οὐ πρότερον διέσπειρεν, ἕως εἰς κακὸν ἐχρήσαντο τῇ ὁμονοίᾳ οἱ πρῶτοι λαβόντες τὸ δῶρον· ἀλλὰ πάντοθεν ἡμᾶς συνήγαγε, καὶ ἀπὸ φύσεως, καὶ ἀπὸ συγγενείας, καὶ ἀπὸ γλώττης, καὶ ἀπὸ τόπου. Καὶ ὥσπερ οὐκ ἐβούλετο ἐκπεσεῖν ἡμᾶς τοῦ παραδείσου· εἰ γὰρ ἐβούλετο, οὐδ' ἂν ἐκεῖ κατέθετο ὃν ἐποίησεν ἄνθρωπον τὴν ἀρχὴν· ἀλλ' ὁ παρακούσας αἴτιος· οὕτως οὐδὲ ἀλλογλώσσους εἶναι ἠθέλησεν· ἐπεὶ κἀν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐποίησε· νῦν δέ, E 12“ Πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν ἦν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι.” Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἡνίκα τὴν γῆν ἀφανισθῆναι ἔδει, οὐδὲ τότε P ἐξ ἄλλης ἡμᾶς ἐποίησεν ὕλης, οὐδὲ μετέθηκε τὸν δίκαιον, ἀλλ' ἀφείς αὐτὸν ἐν μέσῳ τῷ κλυδωνίῳ, ὥσπερ τινὰ σπινθῆρα τῆς οἰκουμένης, ἀνῆψε πάλιν ἡμῶν τὸ γένος ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ μακαρίου Νῶε. Καὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν μίαν ἐποίησεν ἀρχὴν, τὸν ἄνδρα ἐπιστήσας τῇ γυναικί· ἐπειδὴ δὲ εἰς πολλὰν ἐξώκειλεν ἀταξίαν τὸ γένος Q ἡμῶν, καὶ ἑτέρας R κατέστησε, τὰς τῶν δεσποτῶν, τὰς 316 τῶν ἀρχόντων· καὶ τοῦτο δὲ δι' ἀγάπην. Ἐπειδὴ S γὰρ ἡ κακία διαλυτικὸν καὶ ἀναιρετικὸν ἡμῶν τοῦ γένους, ὥσπερ τινὰς ἱατροὺς ἐν μέσαις T ταῖς πόλεσιν ἐκάθισε τοὺς δικάζοντας, ἵν' ὥσπερ τινὰ λοιμὸν τῆς ἀγάπης τὴν κακίαν ἀπελαύνοντες, πάντας εἰς ἓν V συναγάγωσιν. Ἵνα δὲ μὴ μόνον ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκάστη οἰκίᾳ πολλὴ ἢ ὁμόνοια ᾖ, τὸν μὲν ἄνδρα τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ὑπεροχῇ τιμήσας, τὴν δὲ γυναῖκα τῇ ἐπιθυμίᾳ καθοπλίσας,

12 Gen. xi. 1.

ε κατασκεύασεν omnes. παρεσκεύασεν vulgo. h τὰς] τὰ τῆς F. i ἐπεὶ] εἴτα F. k κηδίαν C. l ἀπωλώλει A.C. Veron. m δὲ E. et ex corr. A. δὴ vulgo. n ῥαδίους C. o πάντως F. p ἐξ ἄλλης ἡμᾶς omnes. ἡμᾶς ἐξ ἄλλης Edd. q ἡμῶν om. F. r κατέστησε] + ἀρχὰς E. s γὰρ] δὲ F. t ταῖς om. F. v συναγάγωσιν C.E.F. συναγῶσιν Edd.

καὶ τὸ τῆς παιδοποιΐας δὲ δῶρον εἰς μέσον ἀμφοτέροις καταθεῖς,
 B καὶ ὥστε μετὰ τούτων συναγωγὰ τῆς ἀγάπης ἡ κατασκευάσεν.
 Οὔτε γὰρ πάντα ἐπέτρεψε τῷ ἀνδρὶ, οὔτε πάντα τῇ γυναικί,
 ἀλλὰ καὶ ὅσα ταῦτα διείλεν ἐκάστω, τῇ μὲν τὴν οἰκίαν, τῷ δὲ τὴν
 ἀγορὰν ἐγχειρίσας, καὶ τῷ μὲν τὸ τρέφειν, γεωργεῖ γάρ· τῇ δὲ
 τὸ περιβάλλειν, ἰστός γάρ καὶ ἡλακάτη τῆς γυναικός· αὐτὸς
 γὰρ ἔδωκε ἡ τῇ γυναικὶ ὑφάσματος σοφίαν. Ἀλλ' ἀπόλοιτο ἡ
 φιλαργυρία, οὐκ ἀφιεῖσα ταύτην φαίνεσθαι τὴν διάκρισιν.
 Ἡ γὰρ βλακεία τῶν πολλῶν καὶ τοὺς ἀνδρας εἰς τοὺς ἰστούς
 αἰσθήγαγε, καὶ κερκίδας αὐτοῖς ἐνεχείρισε, καὶ κρόκην καὶ στή-
 C μονας. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω διαλάμπει τῆς θείας οἰκονομίας ἡ
 πρόνοια. Καὶ γὰρ ἡ καὶ τῆς γυναικὸς ἐν ἄλλοις ἀναγκαιοτέροις
 σφόδρα δεόμεθα, καὶ τῶν ἐλαττόνων ἐν τοῖς συνέχουσιν τὸν βίον
 ἡμῶν χρῆζομεν. Καὶ τοσαύτη τῆς χρείας ἐστὶν ἡ ἀνάγκη, ὅτι
 καὶ πάντων ἀνθρώπων πλουσιώτερος ἢ τις, οὐδὲ οὕτω ταύτης
 ἀπὴλλاکται τῆς συναφείας, καὶ τοῦ δεῖσθαι τοῦ καταδεεστέρου.
 Οὐ γὰρ δὴ τῶν πλουσίων οἱ πένητες δέονται μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ
 πλούσιοι τῶν πενήτων, καὶ οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι
 τούτων.

Καὶ ἵνα τοῦτο σαφέστερον ἴδῃς, ποιήσωμεν, εἰ δοκεῖ, δύο
 D πόλεις, τὴν μὲν πλουσίων μόνον, τὴν δὲ πενήτων· καὶ μήτε ἐν
 τῇ τῶν πλουτούντων ἔστω τις πένης, μήτε ἐν τῇ τῶν πενήτων
 ἔστω τις πλούσιος ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκκαθάρωμεν ἀκριβῶς ἐκατέρας,
 καὶ ἴδωμεν ποῖα μᾶλλον ἀρκέσαι ἑαυτῇ δυνήσεται. Ἐὰν γὰρ
 εὕρωμεν τὴν τῶν πενήτων δυναμένην, εὐδὴλον ὅτι οἱ πλούσιοι
 τούτων μᾶλλον δεήσονται. Οὐκοῦν ἐν μὲν ἐκείνῃ, τῇ τῶν
 εὐπόρων, οὐδεὶς ἔσται δημιουργός, οὐκ οἰκοδόμος, οὐ τέκτων,
 οὐχ ὑποδηματορράφος, οὐκ ἀρτοποιός, οὐ γεωργός, οὐ χαλκο-
 τύπος, οὐ σχοινοστρόφος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. Τίς
 γὰρ ἂν ἔλοιτο τῶν πλουτούντων αὐτὰ μετιέναι ποτέ, ὅπου
 E γε καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα μεταχειρίζοντες, ὅταν εὐπορήσωσιν, οὐκ
 ἀνέχονται τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων τούτων ταλαιπωρίας; Πῶς οὖν
 ἢ πόλις ἡμῖν στήσεται αὕτη; Δόντες, φησὶν, ἀργύριον οἱ
 πλουτοῦντες, ταῦτα ὠνήσονται παρὰ τῶν πενήτων. Οὐκοῦν
 οὐκ ἀρκέσουσιν ἑαυτοῖς, εἴγε ἐκείνων δέονται. Πῶς δὲ οἰκίας (471)
 οἰκοδομήσονται; ἢ καὶ τοῦτο ὠνήσονται; Ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι
 τοῦτο φύσιν. Οὐκοῦν ἀνάγκη τοὺς τεχνίτας ἐκεῖ καλεῖν, καὶ

ἡ ἑτέρα] + μυρία C. ἡ κατασκευάσας C. Statim γὰρ om. idem.
 ἡ ταύτῃ F. ἡ τῇ, quod aberat, est in C.E. αἰσθήγαγε omnes. ἐπεισθήγαγε
 Edd. β καὶ om. A. γ οὗτος F. δ ταῦτα] + καὶ F. Mox ὅποτε pro
 ὅπουγε idem. εἴ πόλις ἡμῖν] Sic C. ἢ π. ἡμῶν E.F. ἡμῖν ἢ π. Edd. ἡμῖν
 post στήσεται transp. Floril. p. 170. (Tom. xii. p. 505 E). ζ οἰκοδομήσουσιν
 F.

διαφθείρειν τὸν νόμον, ὃν ἐθήκαμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκίζοντες· ἐμέμνησθε γάρ· ὅτε ἐλέγομεν, μηδεὶς ἔστω πένης ἔνδον. Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ χρεία, καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν, ἐκάλεσεν αὐτοὺς 317 καὶ εἰσήγαγεν. Ὅθεν δῆλον, ὡς ἀδύνατον χωρὶς πενήτων συστήναι πόλιν. Εἰ γὰρ μένοι ἡ πόλις μηδένα παραδεχομένη τούτων, οὐκέτι ἔσται πόλις, ἀλλ' ἀπολείται. Οὐκοῦν οὐκ ἀρκέσει ἑαυτῇ, εἰ μὴ καθάπερ τινὰς σωτῆρας τοὺς πένητας παρ' ἑαυτῇ συναγάγοι. Ἰδωμεν οὖν καὶ τὴν τῶν πενήτων πόλιν, εἰ καὶ αὕτη ὁμοίως ἐνδεῶς διακείσεται τῶν πλουτούντων ἐστερημένη. Καὶ πρότερον διακαθάρωμεν τῷ λόγῳ τὸν πλούτον, καὶ δείξωμεν αὐτὸν σαφῶς. Τί ποτ' οὖν ἐστὶ πλούτος; Χρυσὸς, ἄργυρος, καὶ λίθοι τίμιοι, καὶ ἱμάτια σηρικὰ καὶ ἀλουργὰ καὶ Β διάχρυσα. Ἐπεὶ οὖν ἐφάνη τί ποτέ ἐστὶν ὁ πλούτος, ἀπελάσσωμεν αὐτὸν τῆς τῶν πενήτων πόλεως, εἰ μέλλοιμεν καθαρῶς πόλιν πενήτων ποιεῖν, καὶ μὴδὲ ὄναρ ἐκεῖ φαινέσθω χρυσίον, μὴδὲ ἱμάτια τοιαῦτα· εἰ δὲ βούλει, μὴδὲ ἄργυρος, μὴδὲ τὰ ἐξ ἀργύρου σκεύη. Τί οὖν παρὰ τοῦτο ἐνδεῶς ἴσχήσει τὰ τῆς πόλεως ταύτης, εἰπέ μοι; Οὐδέν. Ἄν τε γὰρ οἰκοδομεῖν δέῃ, οὐ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δεῖ καὶ μαργαριτῶν, ἀλλὰ τέχνης καὶ χειρῶν, χειρῶν δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τετυλωμένων, καὶ δακτύλων ἀπεσκληρότων, καὶ ἰσχύος πολλῆς, καὶ ξύλων καὶ λίθων· ἂν τε ὑφαίνειν ὁπάλιν ἱμάτιον, οὐ χρυσοῦ πάλιν ἡμῖν δεῖ καὶ ἀργύρου, C ἀλλὰ χειρῶν πάλιν καὶ τέχνης καὶ γυναικῶν ἐργαζομένων. Τί δὲ, εἰ γὰρ γεωργεῖν δέῃ καὶ σκάπτειν τὴν γῆν; πλουτούντων ἢ πενομένων χρεία; Παντί που δῆλον, ὅτι πενήτων. Καὶ σίδηρον δὲ ὅταν δέῃ χαλκεύειν, καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ποιεῖν, τοῦ δήμου τούτου μάλιστα ἡμῖν δεῖ. Ποῦ οὖν δεησόμεθα τῶν πλουτούντων λοιπόν, πλὴν εἰ μὴ καθελεῖν δέοι τὴν πόλιν ταύτην; Εἰ γὰρ ἐπεισελθόντων ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν μαργαριτῶν ἐμπέσοιεν ἐπιθυμίαν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι· φιλοσόφους γὰρ ῥέγῳ καλῶ τοὺς οὐδὲν περιττὸν D ἐπιζητούντας· ἀργία δόντες ἑαυτοὺς καὶ τρυφῇ, πάντα ἀπολοῦσι λοιπόν. Καὶ εἰ μὴ χρήσιμος ὁ πλούτος, φησὶ, τίνος ἔνεκεν δέδοται ἡ παρὰ θεοῦ; Καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ τὸ πλουτεῖν; Ἡ γραφή φησιν, 13“ Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον, καὶ ὃ ἐὰν ἴθελω, δώσω αὐτό.” Ἐνταῦθα

13 Agg. ii. 8.

ε μεμνήμεθα F. ἡ ἐστὶν F. Mox οὐκ ἀρκέσειεν αὐτῇ et p.p. παρ' ἑαυτὴν idem. ἰ οὖν omnes. δὲ Edd. κ καὶ ἄργυρος Edd. καὶ om. E.F. ἰ καὶ assumptum ex C.E.F. Iidem minus apte φαίνεσθαι pro φαινέσθω. ἢ ἴσχήσει C.F. Flor. σήσεται A.E. ζήσεται Edd. ἢ δέῃ C.E.F. Flor. Edebatur δέοι. ὁ πάλιν om. F. ῥ ἔγωγε F. ἡ παρὰ τοῦ θ. Edd. τοῦ om. C.E. ἴ θέλω omnes. βούλομαι Edd.

εἰ μὴ πρᾶγμα ἐποιοῦν αἰσχροῦν, καὶ ἐγέλασα νῦν πλατὺν γέλωτα, τῶν ταῦτα λεγόντων καταγελῶν, ὅτι καθάπερ παιδία μικρὰ τραπέζης ἀπολαύοντα βασιλικῆς, μετ' ἐκείνης τῆς τροφῆς Εἰ καὶ τὸ προστυχὸν ἅπαν ἐπεμβάλλουσι τῷ στόματι· οὕτω καὶ οὗτοι μετὰ τῶν θείων γραφῶν καὶ τὰ παρ' ἐαυτῶν συνεισάγουσι. Τὸ μὲν γάρ, “ Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον,” οἶδα εἰρημένον τῷ προφήτῃ· τὸ δὲ, “ ὃ ἐὰν θέλω, δώσω αὐτὸ,” οὐκέτι προσκείμενον, ἀλλὰ παρὰ τῶν συρφετῶν τούτων ἐπεισενηνεγμένον. Καὶ ἐκεῖνο δὲ τίνος ἔνεκεν εἴρηται, ἐρῶ. Ὁ γὰρ προφήτης Ἀγγαῖος ἐπειδὴ συνεχῶς ἐπηγγέλλετο τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν ἐκ Βαβυλῶνος τὸν ναὸν δεῖξιν ἐπὶ τοῦ σχήματος τοῦ προτέρου, καὶ ἠπίσταντο τῷ λεγομένῳ τινές, καὶ σχεδὸν ἀδύνατον εἶναι ἐνόμιζον, εἰ μετὰ τὴν τέφραν καὶ τὴν 318 κόνιν τοιοῦτος πάλιν φανεῖται ὁ οἶκος ἐκεῖνος, ἐκλύων αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν, ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ ταῦτα λέγει, ὡς ἂν εἰ ἔλεγε· τί δεδοίκατε; τί δὲ ἀπιστεῖτε; “ Ἐμὸν τὸ ἀργύριον, καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον,” καὶ οὐ δέομαι παρ' ἐτέρων δανεισάμενος, οὕτω καλῶπισαι τὸν οἶκον. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ἐπήγαγε, 14 “ Καὶ ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν.” Μὴ τοίνυν ἀραχνῶν ὑφάσματα ὡς ἐπεισάγωμεν τῷ πέπλῳ τῷ βασιλικῷ. Εἰ γὰρ, ἐν ἀλουργίδι εἴ τις ἀλοίῃ κρόκην παράσημον ἐμπλέκων, τὴν ἐσχάτην δώσει δίκην, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν· οὐδὲ γὰρ τὸ τυχερὸν ἐντεῦθεν ἀμάρτημα Β γίνεται. Καὶ τί λέγω παρὰ προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν; παρὰ στιγμήν ὁ μόνον, καὶ παρὰ ὑπόκρισιν μόνον ἀναγνώσεως, πολλὰ πολλάκις ἄτοπα ἐτέχθη νοήματα.

Πόθεν οὖν οἱ πλουτοῦντες, φησί; καὶ γὰρ εἴρηται, 15 “ Πλοῦτος ὃ δὲ καὶ πενία παρὰ κυρίου.” Ἐρώμεθα οὖν τοὺς ταῦτα ἡμῖν ἀνθυποφέροντας, ἄρα πᾶς πλοῦτος καὶ πᾶσα πενία παρὰ κυρίου; Καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; Καὶ γὰρ ὁρῶμεν, καὶ (472) ἐξ ἀρπαγῆς, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τάφους κακουργίας, καὶ ἀπὸ γοητείας, καὶ ἐξ ἐτέρων τοιούτων προφάσεων πολλὸν πολλοῖς συναγόμενον πλούτον, καὶ τοὺς ἔχοντας οὐδὲ ζῆν ἀξίους ὄντας.

Γ Τί οὖν, εἰπέ μοι; τοῦτον παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν πλούτον εἰναί φαμεν; Ἀπαγε. Ἀλλὰ πόθεν; Ἐξ ἀμαρτίας. Καὶ γὰρ ἡ πόρνη τὸ σῶμα ἐνυβρίσασα πλουτεῖ, καὶ εὐμορφος νέος πολ- λάκις τὴν ὥραν ἀποδόμενος μετ' ἀσχημοσύνης κέκτῃται

14 Ibid. v. 9.

15 Sirac. xi. 14.

² καὶ est in C.E.F. non in Edd. Statim τὸ προσῆκον F. ¹ ἔλεγε] τοῦτο λέγων C. ³ ἐμπροσθεν C.E.F. Edehatur πρώτην. ⁴ ἐπεισαγαγόμεν F. ⁵ μόνον A.E. ⁶ γ δὲ assumptum ex E.F. ⁷ κυρίου] θεοῦ F. ⁸ ἀποδο- μένος] + μόνος F.

χρυσίον, καὶ ὁ τυμβωρύχος τοὺς τάφους ἀναρρήξας συνήγαγε πλοῦτον ἄδικον, καὶ ὁ ληστὴς τοὺς τοίχους διορύξας. Οὐκοῦν οὐκ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὁ πλοῦτος ἅπας. Τί οὖν, φησὶν, ἐροῦμεν πρὸς τὴν ῥῆσιν ταύτην; Μάθε ^dπρῶτον καὶ πενίαν οὐκ ἀπὸ θεοῦ γινομένην, καὶ τότε καὶ ἐπὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν βαδιούμεθα. D Ὅταν γάρ τις ἄσωτος ὢν νέος, ^eἢ εἰς πόρνas ἀναλώσῃ τὸν πλοῦτον, ἢ εἰς γόητας, ἢ εἰς ἐτέρας ἱτινάs τοιαύτας ἐπιθυμίας, καὶ γένηται πένης, οὐκ εὐδηλον, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ θεοῦ γέγονε τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀσωτίας; Πάλιν εἴ τις ὑπὸ ἀργίας βγένοιτο πένης, εἴ τις ὑπὸ ἀνοίας εἰς πτωχείαν κατενεχθείῃ, εἴ τις ἐπικινδύνους καὶ παρανόμοις ἐπιχειρῶν πράγμασιν, οὐκ εὐδηλον ^hπάλιν, ὅτι οὐδὲ τούτων τις καὶ τῶν τοιούτων εἰς τὴν πτωχείαν ἱταύτην ἀπὸ θεοῦ κατηνέχθη; Ψεύδεται οὖν ἡ γραφή; E Μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἀνοηταίνουσιν οἱ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας ἐξετάζοντες τὰ γεγραμμένα ἅπαντα. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ὠμολόγηται, ὅτι ἀψευδὴς ἡ γραφή, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη, ὅτι οὐ πᾶs πλοῦτος παρὰ θεοῦ, τῆς τῶν ἀπερισκέπτως ἀναγιγνωσκόντων ^kταῦτα ἀσθενείας ἢ ἀπορίας. Καὶ ἔδει μὲν ὑμᾶs ἀφείναι ἐν τούτῳ, ἀπαλλάξαντα τὴν γραφὴν τῶν ἐγκλημάτων, ἵνα ταύτην ἡμῖν δίκην δῶτε τῆς περὶ τὰs γραφὰs ῥαθυμίας· ἀλλ' ἐπειδὴ φείδομαι σφόδρα ^mὑμῶν, καὶ οὐ δύναμαι ἐπιπλέον θορυβουμένους ἰδεῖν καὶ διαταραπτομένους, φέρε καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγωμεν, πρότερον τὸν εἰρηκότα εἰπόντες, καὶ πότε εἴρηται, 319 καὶ πρὸς τίνας. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ἅπασιν ὁ θεὸς διαλέγεται, ὥσπερ οὐδὲ ἡμεῖs παιδίοις καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως κεχρήμεθα. Πότε οὖν εἴρηται, καὶ ὑπὸ ⁿτίνων, καὶ πρὸς τίνας; Ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς παλαιᾶs ^oπρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς οὐδὲν ἕτερον εἰδότεs ἢ τὰ αἰσθητὰ, καὶ ἀπὸ τούτων τοῦ θεοῦ δοκιμάζοντας τὴν ἰσχύν. Οὗτοι γάρ ^pεἰσιν οἱ λέγοντες· 16“ Μὴ καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι;” καὶ, “Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν;” “Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ” “Ὡν ὁ θεὸς ἡ κοιλία.” Ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐδοκίμαζον, λέγει πρὸς αὐτοὺs, δυνατόν καὶ τοῦτο τῷ θεῷ, καὶ πλουσίους ποιῆσαι καὶ B

16 Psal. lxxvii. 29. Matth. xii. 38. Joan. vi. 31, Philipp. iii. 19.

^b ὁ aberat, repugnantibus libris. τοὺs ante τοίχους om. F. ^c οὐκ accessit ex C.E.F. οὐκοῦν pro οὐκοῦν ex corr. A. Negativam expressit Interp. Mox ὁ πλ. ἅπας pro ἅπας ὁ πλ. omnes. ^d πρῶτον] πλοῦτον A. ^e ἢ] καὶ F, ^f τινὰs om. F. ^g γένηται C. ^h πάλιν omnes. Legebatur πάντως. ⁱ ταύτην] Sic F. αὐτὴν vulgo. Statim ἀπὸ τοῦ θεοῦ F. ^k ταῦτα, quod aberat, receptum ex libris omnibus. ^l ὑμᾶs C.E. Veron. Mox ἀπαλλάξαντα C.E.F. Veron. ἡμᾶs et ἀπαλλάξαντα ex Cod. suo [nobis A.] primus edidit Sav. quem secuti sunt Mor. Ben. ^m ὑμῶν om. F. ⁿ τίνων A.C.E. τίνος vulgo. ὑπὸ τίνος οὖν εἴρηται, καὶ πότε, καὶ πρὸς τίνας; F. ^o πρὸς] καὶ πρὸς C. Proximum τοὺs om. F. ^p εἰσιν οἱ λ. omnes. οἱ λ. εἰσι Edd.

πένητας· οὐχ ὅτι πάντως αὐτὸς ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι δύναται, ὅταν θέλῃ· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, ¹⁷“Ὁ ἀπειλῶν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ξηραίνων αὐτήν, καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξηρημῶν” καίτοι τοῦτο οὐδέποτε ἡγήγεονε. Πῶς οὖν αὐτὸ ὁ προφήτης φησὶν; Οὐχ ὡς γινόμενον αἰεὶ, ἀλλ' ὡς δυνατόν αὐτῷ ποιῆσαι. Ποίαν οὖν πενίαν δίδωσι, καὶ ποῖον πλούτον; Ἀναμνήσθητι τοῦ πατριάρχου, καὶ εἶση τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ διδόμενον πλούτον. Καὶ γὰρ τὸν Ἀβραὰμ αὐτὸς πλούσιον ἔποίησε, καὶ μετ' ἐκείνῳ τὸν Ἰωβ, καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν· ¹⁸“Εἰ τὰ ἄμεν ἄγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ δὲ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;” καὶ ὁ μετὰ ταῦτα δὲ ὁ διπλασίῳ αὐτοῦ δῶρόν ἐστι. Καὶ ὁ τοῦ Ἰακώβ ἡ πλοῦτος ἐκείθεν τὴν ἀρχὴν εἶχεν. Ἔστι δὲ καὶ πενία παρ' αὐτοῦ ἡ ἐπαινετὴ, ὅτιαν προεξέειπε τότε τῷ πλουσίῳ ἐκείνῳ, λέγων· ¹⁹“Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.” καὶ τοῖς μαθηταῖς πάλιν νομοθετῶν καὶ λέγων, “Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας.” Μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι πάντα πλούτον αὐτὸς δίδωσι· καὶ γὰρ ἐδείχθη καὶ ἀπὸ φόνων καὶ ἀπὸ ἀρπαγῆς καὶ ἀπὸ μυρίων ἐτέρων προφάσεων συλλεγόμενος οὗτος.

D Ἀλλὰ πάλιν εἰς τὸ πρότερον ἡμῖν ὁ λόγος περιῖσταται ζήτημα. Εἰ γὰρ μηδὲν ἡμῖν ὑπερήφανοι οἱ πλουτοῦντες, διὰ τί γεγένηνται; Τί οὖν ἂν εἴποιμεν; Ὅτι οὗτοι οὐκ ὑπερήφανοι, οἱ ἑαυτοὺς οὕτω ποιοῦντες πλουσίους· ὡς οἱ γε παρὰ τοῦ θεοῦ γενόμενοι, καὶ σφόδρα χρήσιμοι. Καὶ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν παρ' ἐκείνων ἡγενομένων μάθανε. Καὶ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασιν τὸν πλούτον ἐκέκτητο. Ὁ γὰρ τριῶν παραγενομένων, ὡς ἐνόμιζεν, ἀνθρώπων, μόσχον θύσας, καὶ τρία μέτρα σεμιδάλεως φυράσας, καὶ πρὸς τῇ θύρᾳ (473) καθήμενος ἐν καιρῷ ἡμεσημβρίας, ἐννόησον μεθ' ὅσης δαψι-
E λείας καὶ προθυμίας τὰ αὐτοῦ πᾶσιν ἀνήλυσκε, ἑμετὰ τῶν χρημάτων καὶ τὴν τοῦ σώματος παρεχόμενος ὑπηρεσίαν, καὶ ταῦτα ἐν γῆρᾳ τοσοῦτῳ, καὶ λιμὴν τῶν ξένων καὶ τῶν ἐν ἡμετέροις καθεστηκότων ὧν, καὶ οὐδὲν ἴδιον κεκτημένος, οὐδὲ αὐτὸν τὸν υἱόν. Καὶ γὰρ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος, καὶ τοῦτον

17 Nahum. i. 4.

18 Job. ii. 10.

19 Matth. xix. 21. x. 9, 10.

¹⁷ γίνεται F. ¹⁸ ἔποίησε om. F. ¹⁹ μὲν et mox δὲ om. C. ²⁰ Haec kai ὁ μετὰ ταῦτα—δῶρόν ἐστι, nunc primum textui accedunt, consentientibus libris omnibus et Interp. ²¹ ὁ διπλασίῳ] διπλασιασμός C. ὁ διπλάσιον A.F. ²² πλοῦτος] δὲ C. ²³ οἷον F. Mox τότε post πλουσίῳ transp. C.E. ²⁴ ὑπερήφανον E. ²⁵ οὐ] οἱ C. et a pr. man. A. ²⁶ ἡγενομένων pro γιν. A.C.E. ²⁷ ἡμεσημβρινῷ F. Mox τὰ αὐτοῦ C.E.F. τὰ αὐτοῦ Edd. ²⁸ μετὰ τὴν τῶν χρ. C.E. et a pr. man. A. ²⁹ χρεῖα C.E.

ἐπέδωκε· μετὰ δὲ τοῦ υἱοῦ καὶ ἑαυτὸν ἐπέδωκε καὶ τὴν οἰκίαν
 ἅπασαν, ἥνικα τὸν ἀδελφιδοῦν ἐξαρπάσαι ἔσπευδε. Καὶ ταῦτα
 οὐ χρημάτων ἕνεκεν ἐποίει, ἀλλὰ φιланθρωπίας μόνης. Ὅτε
 γοῦν τῶν λαφύρων αὐτὸν ἐποίουν κύριον οἱ δι' αὐτοῦ σωθέντες,
 20 μέχρι σπαρτίου καὶ σφαιρωτῆρος ἅπαντα διεκρούσατο. Τοι- 320
 οὔτος καὶ ὁ μακάριος ἦν Ἰώβ. Καὶ γὰρ 21 "Ἡ θύρα μου,
 φησὶ, παντὶ ἐλθόντι ἀνέφκτο. Ἐγὼ ἤμην ὀφθαλμὸς τυφλῶν,
 πύς δὲ χωλῶν· ἐγὼ ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων· ἔξω δὲ οὐκ ἠλίζετο
 ξένος· ἀδύνατοι δὲ ἦν ποτε χρεῖαν εἶχον, οὐκ ἀπέτυχον, οὐδὲ
 εἴασα ἐξελθεῖν ἀδύνατον τὴν θύραν μου κόλπῳ κενῷ." Καὶ
 πολλῶ πλείονα ἰδὲ τούτων, ἵνα μὴ ἅπαντα καταλέγωμεν νῦν,
 διετέλει πράττων, εἰς τοὺς δεομένους ἅπαντα τὸν πλοῦτον
 καταναλίσκων. Βούλει καὶ τοὺς οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ γινομένους
 πλουσίους ἰδεῖν, ἵνα μάθης πῶς κέχρηται τῷ πλούτῳ; Ὅρα B
 τὸν ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, τὸν οὐδὲ τῶν ψυχίων μεταδιδόντα·
 ὄρα τὸν Ἀχαιῶν τὸν καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἀρπάζοντα· ὄρα
 τὸν Γιεζῆ, ὄρα τοὺς τοιοῦτους ἅπαντας. Οἱ μὲν γὰρ
 δικαίως κεκτημένοι, ἅτε παρὰ τοῦ θεοῦ λαβόντες, εἰς τὰ τοῦ
 θεοῦ προστάγματα ἀναλίσκουσιν· οἱ δὲ ἐν τῷ κτᾶσθαι προσ-
 κρούσαντες τῷ θεῷ, καὶ ἐν τῷ δαναπᾶν τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν,
 εἰς πόρνas καὶ παρασίτους ἀναλίσκοντες, ἢ κατορύττοντες καὶ
 ἀποκλείοντες, εἰς ἠπτωχὸν δὲ οὐδὲν δαπανῶντες. Καὶ τίνος
 ἕνεκεν, φησὶν, ὁ θεὸς ἀφίησι πλουτεῖν τούτους; Ὅτι μακρό-
 θυμὸς ἐστίν, ὅτι βούλεται ἡμᾶς εἰς μετάνοιαν ἐπαναγαγεῖν,
 ὅτι γέενναν ἡτοίμασεν, ὅτι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρῖναι C
 τὴν οἰκουμένην. Εἰ δὲ εὐθέως τοὺς πλουτοῦντας κακῶς ἐκό-
 λαζεν, οὐκ ἂν ὁ Ζακχαῖος ἔσχε προθεσμίαν μετανοίας, ὥστε
 καὶ τετραπλασίονα ὑποδοῦναι, ἅπερ ἥρπασε, καὶ τὰ ἡμίση
 προσθεῖναι τῶν αὐτοῦ· οὐκ ἂν ὁ Ματθαῖος ἠμεταβαλέσθαι
 καὶ γενέσθαι ἀπόστολος, προαναρπαγεὶς τοῦ προσήκοντος και-
 ροῦ· οὐκ ἂν ἕτεροι πολλοὶ τοιοῦτοι. Διὰ ταῦτα ἀνέχεται,
 εἰς μετάνοιαν καλῶν ἅπαντας. Εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλὰ τοῖς
 αὐτοῖς ἐπιμένουσιν, ἀκούσονται τοῦ Παύλου λέγοντος, ὅτι
 22 "Κατὰ τὴν σκληρότητα αὐτῶν καὶ ἀμετανόητον καρδίαν D
 θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως

20 Gen. xiv. 23. 21 Joh. xxxi. 32. xxi. 15, 16. xxxi. 32, 16, 34. 22 Rom. ii. 5.

• ἐπέδωκε om. F. † καὶ om. F. ‡ ἀνέφκτο C.E.F. Edebatur ἡνέφκτο.

ἢ ἦν] ὡν ex corr. A. † δὲ] + ἕτερα F. δὲ om. Veron. πολλῶ πλείονα δὲ
 (sic) E. ἅπαντα om. C. † τοῦ accessit ex omnibus. ἠπτωχούς C.E.
 ἡμᾶς omnes. τοὺς τοιοῦτους Edd. ὁ ἡμᾶς post μετάνοιαν vulgo legitur,
 refragantibus libris. Statim ἐπαναγαγεῖν A.C.E. ἐπαγαγεῖν F. Edebatur
 ἀγαγεῖν. ὁ αὐτοῦ omnes. ἑαυτοῦ Edd. ἠμεταβαλέσθαι] + ἡδυνήθη F.

καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.” Ἦντινα ὀργὴν ἵνα φύγωμεν, πλουτῶμεν τὸν ἱτῶν οὐρανῶν πλοῦτον, καὶ τὴν ἐπαινετὴν διώκωμεν πενίαν. Οὕτω ^αγὰρ καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ.

Ε ¹ Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά· μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

ἘΠΕΙΔΗ ^α γὰρ μετὰ ἀκριβείας τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς κατέλεξεν ἅπασαν τῆς ἀγάπης, ^β καὶ παραινέει λοιπὸν μετὰ προθυμίας αὐτῆς ἀντέχεσθαι· διὸ καὶ ^γ ἔλεγε, “ Διώκετε.” Ὁ γὰρ διώκων ἐκείνο μόνον ὁρᾷ τὸ διωκόμενον, καὶ πρὸς ἐκείνο τέταται, καὶ οὐκ ἀφίσταται ἕως ἂν λάβῃ. Ὁ διώκων ὅταν δι’ ἑαυτοῦ μὴ ³²¹ δυνηθῇ, διὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ^δ κατέχει τὸν φεύγοντα, τοὺς ἐγγύς ὄντας μετὰ πολλῆς παρακαλῶν τῆς σπουδῆς κατέχειν καὶ τηρεῖν ^ε αὐτῷ κατασχεθέντα, ἕως ἂν φθάσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ὅταν αὐτοὶ μὴ φθάνωμεν τὴν ἀγάπην, τοὺς ἐγγύς ὄντας αὐτῆς κελεύωμεν κατέχειν αὐτήν, ἕως ἂν φθάσωμεν πρὸς αὐτήν· εἴτα ἐπειδὴ ἐπιλαβόμεθα, ἐμμηκέτ’ ἀφῶμεν αὐτήν, ἵνα μὴ πάλιν ἡμᾶς διαφύγῃ. Συνεχῶς γὰρ ἡμῶν ἀποπηδᾷ, ἐπειδὴ (474) οὐκ εἰς δέον αὐτῇ κεχρήμεθα, ἀλλὰ πάντα αὐτῆς προτιμῶμεν. Διὰ τοῦτο πάντα χρῆ ποιεῖν, ὥστε αὐτήν μετὰ ἀκριβείας ^Β ^β κατασχεῖν. Ἐὰν γὰρ τοῦτο γένηται, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ πόνου ἰλοιπὸν ἡμῖν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τρυφῶντες καὶ πανηγυρίζοντες τὴν στενὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν βαδιούμεθα. Διὸ φησι, “ Διώκετε ^κ αὐτήν.” Εἴτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο τὸν τῆς ἀγάπης εἰσήγαγε λόγον, ἵνα σβέσῃ τὰ χαρίσματα, ἐπάγει λέγων· “ Ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ² Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσση, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ ^ι θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παρά-

¹ CAP. XIV. v. 1.

² v. 2, 3.

^ι τῶν οὐρανῶν omnes. τοῦ οὐρανοῦ vulgo. ^α γὰρ om. F. Hom. XXXV. ^β γὰρ om. C. Mox τῆς ἀγάπης om. F. ^β καὶ, quod aberat, est in E. F. et, ut videtur, a pr. man. A. ^γ ἔλεγε] οὕτως εἶπεν C. ^δ κατέχει omnes. καταλαμβάνει Edd. ^ε αὐτῷ] αὐτὸ C. αὐτὸν E. αὐτῷ τὰ F. ^ε εἰς Interp. ^ζ καὶ ὅταν C. ^ς μηκέτι ἀφ. A. Mox ἵνα om. F. ^η κατέχειν F. ^ι λοιπὸν ἡμῖν omnes. ἡμῖν λοιπὸν Edd. ^κ αὐτήν] τὴν ἀγάπην C. ^ι τῷ θεῷ Edd. invitis libris.

κλησιν καὶ παραμυθίαν.” Σύγκρισιν ἐνταῦθα λοιπὸν ποιεῖται τῶν χαρισμάτων, καὶ καθαιρεῖ τὸ τῶν γλωσσῶν, οὔτε πάντη C ἄχρηστον δεικνύς, οὔτε σφόδρα ὠφέλιμον καθ’ ἑαυτό. Καὶ γὰρ σφόδρα ἐπὶ τούτῳ ἐφυσῶντο, ἐπειδὴ καὶ μέγα ^μἐνομίζετο εἶναι τὸ χάρισμα. Ἐνομίζετο δὲ ^νεἶναι μέγα διὰ τὸ πρῶτον αὐτὸ τοὺς ἀποστόλους εἰληφέναι, καὶ μετὰ τοσαύτης ἐπιδείξεως. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων προτιμότερον ἦν. Τίνος οὖν ἔνεκεν πρὸ τῶν ἄλλων ἔλαβον αὐτὸ οἱ ἀπόστολοι; Ἐπειδὴ πανταχοῦ ^οδιέρχεσθαι ἔμελλον. Καὶ ὥσπερ ^ρἐν καιρῷ τῆς πυργοποιίας ἡ μία γλῶττα εἰς πολλὰς διετέμεντο· οὕτω τότε αἱ πολλαὶ ^γγλώσσαι πολλάκις εἰς ἓνα ἄνθρωπον ἤεσαν, καὶ D ὁ αὐτὸς καὶ τῇ Περσῶν καὶ τῇ Ῥωμαίων καὶ τῇ Ἰνδῶν καὶ ἑτέραις πολλαῖς διελέγετο γλώτταις, τοῦ πνεύματος ἐνηχοῦντος αὐτῷ· καὶ τὸ χάρισμα ἐκαλεῖτο χάρισμα γλωττῶν, ἐπειδὴ πολλαῖς ἀθρόον ἠδύνατο λαλεῖν φωναῖς. Ὅρα τοίνυν πῶς αὐτὸ καὶ καθαιρεῖ, καὶ ἐπαίρει. Τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, “Ὁ λαλῶν γλώσσαις, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει,” καθεῖλε, δείξας οὐ πολὺ ^ττὸ χρήσιμον ὄν· τῷ δὲ ^εἐπάγειν, ὅτι πνεύματι λαλεῖ μυστήρια, πάλιν ἐπῆρεν, ἵνα μὴ περιττὸν εἶναι δόξη καὶ ἄχρηστον καὶ εἰκῇ δεδομένον. “Ὁ δὲ E προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.” Εἶδες ^επόθεν τὸ ἐξαίρετον δείκνυσι τοῦ χαρίσματος τούτου, ἀπὸ τοῦ κοινῇ συμφέροντος· καὶ πῶς πανταχοῦ τοῦτο προτιμᾷ τὸ εἰς τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν γινόμενον; Ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἀνθρώποις λαλοῦσιν, εἶπέ μοι; Ἀλλ’ οὐ τοιαύτην οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. Ὡστε τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ^νκατέχεσθαι, ἀμφοτέροις κοινόν, καὶ 322 τῷ προφητεύοντι καὶ τῷ γλώσσαις λαλοῦντι· τούτῳ δὲ αὐτὸς, ὁ προφητεύων λέγω, πλεονεκτεῖ, τῷ ^ωκαὶ χρήσιμος εἶναι τοῖς ἀκούουσι. Τῶν γὰρ γλώσσαις λαλούντων οὐκ ἤκουον οἱ τὸ χάρισμα ^κοὐκ ἔχοντες. Τί οὖν; οὐδένα ὠκοδόμουν ἐκεῖνοι; Ναὶ, φησὶν, ἑαυτοὺς μόνους. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ³“Ὁ λαλῶν γλώσση, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ.” Καὶ πῶς, εἰ μὴ οἶδεν ^αλέγει; Ὑἷ· Ἀλλὰ τέως περὶ τῶν ^εεἰδόντων ^αλέγουσι διαλέγεται, εἰδόντων μὲν αὐτῶν, οὐκ ἐπισταμένων δὲ εἰς ἑτέρους ἐξενεγκεῖν. “Ὁ δὲ B

3 v. 4.

^μ ἐνομίζετο post χάρισμα vulgo legitur, contra fidem librorum. ^ν εἶναι μ. pro μ. εἶναι omnes. ^ο ἐρχεσθαι F. ^ρ ἐν τῷ καιρῷ C. ^γ γλώσσαι, quod aberat, est in nostris omnibus. ^τ τὸ εἶναι in A. ^ε ἐπάγειν F. ^ε πόθεν] πῶς C. ^ν κατέχεσθαι E. et a pr. man. A. ^ω καὶ om. F. ^κ οὐκ] μὴ E. ^υ ἀλλὰ om. C. ^ε εἰδόντων] + μὲν αὐτῶν (om. p.p. εἰδόντων μὲν αὐτῶν) F.

προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.” Ὅσον ^αδὲ τὸ μέσον ἐνὸς καὶ ἐκκλησίας, τοσοῦτον ^βτὸ διάφορον τούτου καὶ ἐκείνου.

Εἶδες αὐτοῦ τὴν σοφίαν, πῶς οὐκ εἰς τὸ μηδὲν ἐξωθεῖ τὸ χάρισμα, ἀλλὰ δείκνυσιν ἔχον μὲν κέρδος, μικρὸν δὲ, καὶ ὅσον τῷ κεκτημένῳ μόνον ἀρκέσαι; Εἶτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι βασκαίνων αὐτοῖς καθαιρεῖ τὰς γλώσσας· καὶ γὰρ οἱ πλείους εἶχον τὸ χάρισμα τοῦτο· διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν φησι· ⁴“Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ὥστε ^γπροφητεύετε. Μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ ^δδιερμηνεύει, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῇ λάβῃ.” Τὸ δὲ μᾶλλον καὶ μείζων οὐ τῶν ^εἐναντίων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν ὑπερεχόντων. Ὡστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ διαβάλλει τὸ χάρισμα, ἀλλ’ ἐπὶ τὰ βελτίονα αὐτοὺς ἄγει, τὴν τε περὶ αὐτοὺς κηδεμονίαν, καὶ τὴν φθόνου παντὸς ἀπηλλαγμένην ψυχὴν ἐπιδεικνύς. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ, “πάντας ὑμᾶς θέλω γλώσσαις λαλεῖν” καὶ οὐ τοῦτο μόνον, Δ ἀλλὰ καὶ προφητεύειν· καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνο· “Μείζων (475) γὰρ ὁ προφητεύων.” Ἐπειδὴ ^εγὰρ κατεσκεύασεν αὐτὸ καὶ ^ςἀπέδειξε, τότε λοιπὸν καὶ ἀποφαίνεται, οὐ μὴν ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης· ἐπήγαγε γὰρ, “Ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει” ὥς εἰν δύνηται τοῦτο, ^βτὸ διερμηνεύειν λέγω, ἴσος γέγονε τῷ προφήτῃ, φησὶν, ἐπειδὴ πολλοὶ οἱ τὴν ὠφέλειαν καρποῦμενοι· ὁ χρὴ μάλιστα παρατηρεῖν, πῶς διὰ πάντων τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων ἐπιζητεῖ. ⁵“Νυνὶ δὲ, ἀδελφοί, εἰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, εἰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;” Καὶ τί λέγω, φησὶ, τοὺς ἄλλους; Ἐστω ^ηγὰρ Παῦλος ὁ φθειγγόμενος γλώσσαις· οὐδὲ γὰρ οὕτως ^ιἔσται τι πλεόν τοῖς ἀκούουσι. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνύς ὅτι τὸ ^κἐκείνοις συμφέρον ζητεῖ, οὐ πρὸς τοὺς τὸ χάρισμα ἔχοντας ἀπεχθῶς ἔχει, ὅπου γε οὐδὲ ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου παραιτεῖται δεῖξαι τὸ ἀνωφελές. Καὶ αἰεὶ δὲ τὰ φορτικὰ ἐπὶ τοῦ οἰκείου προσώπου γυμνάζει, ὥς ^λκαὶ ἀρχόμενος τῆς ἐπιστολῆς ἔλεγε· “Τίς ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς; τίς δὲ Κηφᾶς;” ^αὉ δὲ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, ὅτι οὐδὲ ἐγὼ ὑμᾶς ὠφελήσω, “εἰν μὴ ^μὑμῖν

323 λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν

4 v. 5.

5 v. 6.

^α δὲ om. C. ^β τὸ accessit ex C.F. ^γ διερμηνεύει A.E. non Mosq. ^δ ἐναντίων] ἐλαττόνων F. ^ε γὰρ om. C. ^ς ἀπέδειξε] + μείζων F. ^β τὸ] καὶ τὸ E. et a pr. man. A. καὶ pro τοῦτο, ut videtur, F. Statim λέγων E. ^η γὰρ om. C. Statim ὁ Παῦλος F. Vulgo Παῦλος post γλώσσαις legitur, repugnantibus libris. ^ι ἐστι A. ^κ ἐκείνων F. ^λ καὶ assumptum ex omnibus. ^μ ὑμῖν om. F.

διδασχῇ.” Ὁ δὲ λέγει, “τοῦτό ἐστιν· ἐὰν μὴ τι εἴπω δυνάμενον ὑμῖν εὐληπτον γενέσθαι, ὁ τὸ δυνάμενον εἶναι σαφές, ἀλλ’ ῥέπει-
δείξωμαι μόνον, ὅτι γλωττῶν ἔχω χάρισμα, γλωττῶν ἧν οὐκ ἀκούετε, οὐδὲν κερδάναντες ἀπελεύσεσθε. Πῶς γὰρ, ἀπὸ φωνῆς, ἧς οὐ συνίετε; ⁶“Ὁμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἢ διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῶ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον;” Καὶ τί λέγω, φησὶν, ὅτι ἐφ’ ἡμῶν τοῦτο μὲν ἀκερδές, ὠφέλιμον δὲ τὸ σαφές καὶ εὐληπτον τοῖς ἀκούουσι; Καὶ γὰρ ⁷καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις ὀργάνοις τῆς μουσικῆς τοῦτο ἴδοι τις ἂν. Εἴτε γὰρ αὐλὸς, εἴτε κιθάρα ^B εἴη, καὶ ⁸μὴ ῥυθμῷ μηδὲ ἀρμονίᾳ τῇ προσηκούσῃ, ἀλλὰ συγκεχυμένως καὶ ἀπλῶς κρούοιτο καὶ ἐμπνέοιτο, οὐδένα ψυχαγωγῆσει τῶν ἀκούντων. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀνάρθροις ἐκείνοις δεῖ τινος σαφήνειας· καὶ μὴ κατὰ τέχνην κρούσης, καὶ ἐμπνεύσης τῷ αὐλῷ, οὐδὲν ἐποίησας. Εἰ δὲ παρὰ τῶν ἀψύχων τοσαύτην ἀπαιτοῦμεν σαφήνειαν καὶ ἀρμονίαν καὶ διάκρισιν, καὶ ἐν τοῖς ἀσῆμοις ἐκείνοις φθόγγοις βιαζόμεθα καὶ φιλονεικοῦμεν πολλὴν ⁹ἐπιθεῖναι τὴν σημασίαν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐμψύχοις καὶ ^Cλογικοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασι τὸ εὐσημον διώκειν δεῖ. ⁷“Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγγος δῶ, τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον;” Ἀπὸ γὰρ τῶν περιττῶν ἐπὶ τὰ ἀναγκαιότερα καὶ χρησιμώτερα τὸν λόγον ἄγει, καὶ φησιν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τῆς κιθάρας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς σάλπιγγος τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἂν. Εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ῥυθμοὶ, καὶ ἐνδείκνυνται ποτὲ μὲν πολεμικὴν ἡχὴν, ποτὲ δὲ οὐ τοιαύτην· καὶ ποτὲ μὲν εἰς παράταξιν ¹⁰ἐξάγει, ποτὲ δὲ ἐπανάγει· καὶ μὴ τοῦτό τις ¹¹εἰδῇ, περὶ τῶν ἐσχάτων ὁ κίνδυνος. ^DὉ δὲ δηλῶν καὶ τὴν βλάβην ἐμφαίνων φησὶ, “Τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον;” Ὡστε ἂν μὴ τοῦτο ἔχῃ, τὸ πᾶν ἀπώλεσε.

Καὶ τί πρὸς ἡμᾶς ταῦτα, φησί; Πρὸς ὑμᾶς μὲν οὖν μάλιστα, διὸ καὶ ἐπάγει· ⁸“Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ εὐσημον λόγον ¹²διὰ τῆς γλώττης δῶτε, ¹³ἔσεσθε εἰς ἀέρα λαλοῦντες.” Τοιούτων, οὐδενὶ φθεγγόμενοι, πρὸς οὐδένα λαλοῦντες. Καὶ

6 v. 7.

7 v. 8.

8 v. 9.

⁶ τοιοῦτον F. Mox εἴπω τὸ δυνάμ. idem. ὁ τὸ pro καὶ omnes. ῥ ἐπι-
δείξωμαι C.E. ἐπιδείξωμαι Edd. ἧν οὐκ ἀκούετε] Sic nostri omnes et
Interp. Edebatur ὧν ἀκούσαντες. Statim οὐδὲ κ. τι ἀπελ. C. ἢ ἐὰν F.
⁷ αὐλούμενον] + ἡ τὸ καθαρίζον Edd. Haec praetermittunt A.C.E. et Mosqg.
⁸ καὶ accessit ex C.E. ἢ μὴ pro μηδὲ omnes. ὠ ἐνθύναι F. ⁹ ἐπάγει F.
De sequentibus vid. Annot. ἢ ἴδη F. ¹⁰ Sic omnes. δῶτε διὰ τῆς γ.
inverso ord. Edd. ¹¹ ἔσεσθε] Sic A.E.F. Mosq. 7. Vulgo legitur, ut in
Bibliis, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γάρ.

πανταχοῦ τὸ ἀνωφελές δείκνυσι. Καὶ εἰ ἀνωφελές, διὰ τί ἐδόθη, φησὶν; Ὡστε ἐκείνῳ χρήσιμον εἶναι τῷ λαβόντι· εἰ
 Εδὲ καὶ ἐτέροις ὁ μέλλει γίνεσθαι, ἐρμηνείαν δεῖ προσεῖναι.
 Ταῦτα δὲ λέγει, συνάγων αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, ἵνα καὶ
 αὐτὸς μὴ ἔχη τὸ χάρισμα τοῦ ἐρμηνεύειν, ἕτερον προσλαβὼν
 τὸν τοῦτο ἔχοντα, ὠφέλιμον τὸ αὐτοῦ δι' ἐκείνου ποιήσῃ.
 Διὸ πανταχοῦ δείκνυσιν ἀτελές ὄν, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς συν-
 δῇσιν. Ὡς ὁ γε νομίζων ἀρκεῖν αὐτὸ ἐαυτῷ, οὐχ οὕτως αὐτὸ
 ἐγκωμιάζει, ὡς καθαιρεῖ, οὐκ ἀφίεις αὐτὸ λάμψαι καλῶς διὰ (476)
 τῆς ἐρμηνείας. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ ἀναγκαῖον τὸ χάρισμα,
 324 ἀλλ' ὅταν ἔχη τὸν σαφηνίζοντα ἑτὰ λεγόμενα. Ἐπεὶ καὶ
 ὁ δάκτυλος ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν ἀποστήσῃς τῶν λοι-
 πῶν, ὁ οὐχ ὁμοίως ἔσται χρήσιμος· καὶ ἡ σάλπιγξ ἀναγκαῖα,
 ἀλλ' ὅταν ἀπλῶς ἡχῇ, καὶ ἐπαχθῇς. Οὕτε γὰρ τέχνη φανεί-
 ται, μὴ ὑποκειμένης ὕλης, οὕτε ὕλη μορφοῦται, μὴ ἐπιτεθει-
 μένου τοῦ εἶδους. Τίθει τοίνυν τὴν μὲν φωνὴν ὡς ὑποκείμενον,
 τὴν δὲ σαφήνειαν ὡς εἶδος, οὐ μὴ παρόντος οὐδὲν ὄφελος τοῦ
 ὑποκειμένου. 9 “Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν
 κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.” Τουτέστι, τοσαῦται
 Β γλῶσσαι, τοσαῦται φωναὶ. Σκυθῶν, Θρακῶν, Ῥωμαίων, Περ-
 σῶν, Μαύρων, Ἰνδῶν, Αἰγυπτίων, ἐτέρων μυρίων ἐθνῶν.
 10 “Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ
 λαλοῦντι βάρβαρος.” Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, ὅτι ἐφ' ἡμῶν
 τοῦτο μόνον συμβαίνει, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τοῦτο
 γινόμενον ἴδοι τις ἄν. Ὡστε οὐ διαβάλλων τὴν φωνὴν ταῦτα
 λέγω, ἀλλὰ δεικνὺς, ὅτι ἐμοὶ ἀνωφελές, ἕως ἂν ἡ ἀσαφής.
 C Εἶτα ἵνα μὴ ἐπαχθῇ ποιήσῃ τὴν κατηγορίαν, ἐξισάζει τὸ
 ἔγκλημα, λέγων· “Ἐκεῖνος ἐμοὶ βάρβαρος, καὶ γὰρ ἐκείνῳ” οὐ
 παρὰ τὴν φύσιν τῆς φωνῆς, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ἄνοιαν.
 Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸ συγγενές ἤγαγεν; ὅπερ ἔθος
 αὐτῷ ποιεῖν, πόρρωθεν ἔλκειν τὰ ὑποδείγματα, καὶ πρὸς τὸ
 οἰκειότερον τῷ ὑποκειμένῳ τελευτᾷ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε ἡ περὶ
 αὐλοῦ καὶ κιθάρας, ἔνθα πολὺ τὸ ἀποδέον ἦν καὶ ἀνόνητον,
 ἔρχεται ἐπὶ τὴν σάλπιγγα, τὸ χρησιμώτερον, εἶτα ἐκείθεν καὶ
 ἐπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν φωνήν. Οὕτω καὶ ἔμπροσθεν ὅτε περὶ
 τοῦ δεῖξαι μὴ κεκωλυμένον τὸ λαμβάνειν τοὺς ἀποστόλους
 D διελέγετο, ἀρξάμενος πρῶτον ἀπὸ γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ

9 v. 10.

10 v. 11.

^b μέλλει A.C.E. μέλλοι vulgo. ^c αὐτοῦ pro ἐαυτοῦ omnes. Μοχ ποιήσει
 C.E. ^d αὐτὸς F. ^e ἀφίεις F. ^f τὰ λεγόμενα om. a pr. man. A.
^g ἀποστήσῃς C.E.F. ἀποστήσειας vulgo. ^h οὐχ] οὐκέτι F. ⁱ ἐπιτεθε-
 μένου F. ^k Haec καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον om. F. ^l περὶ] τὸ περὶ F.

στρατιωτῶν, τότε καὶ ἐπὶ τὸ ἐγγύτερον τῷ προκειμένῳ τὸν λόγον ἤγαγε, τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς πανταχοῦ ἐσπούδακεν ἀπαλλάξαι τὸ χάρισμα κατηγορίας, καὶ περιστῆσαι τὸ ἔγκλημα εἰς τοὺς εἰληφότας. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἔσομαι βάρβαρος, ἀλλὰ, “τῷ λαλοῦντι βάρβαρος.” Καὶ πάλιν οὐκ εἶπεν, ὁ λαλῶν βάρβαρος, ἀλλ’, “ὁ ἐμοὶ λαλῶν βάρβαρος.” Τί οὖν δεῖ γενέσθαι, φησὶν; Οὐ γὰρ μόνον διαβάλλειν χρή, ἀλλὰ καὶ παραινεῖν καὶ διδάσκειν. ^Ε ^ῃΤοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐνεκάλεσε καὶ ἐπετίμησε καὶ τὸ ἀνωφελές ἔδειξε, ^η καὶ συμβουλεύει λοιπὸν λέγων· ¹¹ “Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταὶ ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.” Εἶδες αὐτοῦ τὸν σκοπὸν πανταχοῦ, πῶς πρὸς ἕν ὁρᾷ διηλεκτῶς καὶ διὰ πάντων, ^ο τὸ τοῖς πολλοῖς χρήσιμον, τὸ τὴν ἐκκλησίαν ὠφελοῦν, ὥσπερ τινὰ κανόνα ^ρ τοῦτον τιθεῖς; Καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα κτήσησθε τὰ χαρίσματα, ἀλλ’, “ἵνα ^θ καὶ περισσεύητε,” τουτέστιν, ἵνα καὶ μετὰ δαψιλείας ^ι αὐτὰ πολλῆς ἔχητε. Το-
σοῦτον γὰρ ἀπέχω τοῦ μὴ βούλεσθαι ἔχειν ὑμᾶς αὐτὰ, ὅτι καὶ ³²⁵ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν αὐτοῖς βούλομαι, μόνον ἂν εἰς τὸ κοινῇ συμφέρον αὐτὰ μεταχειρίζητε.

Καὶ πῶς ^α αὐτὸ τοῦτο γένοιτο, φησί; ^ι Τοῦτο καὶ ἐπάγει λέγων· ¹² “Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσση, προσευχέσθω, ἵνα διερ-
μηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ ^ν προσεύξωμαι τῇ γλώσση, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. Τί οὖν ἐστι; Προ-
σεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ.” Ἐνταῦθα δείκνυσιν ἐν αὐτοῖς ὃν τὸ λαβεῖν τὸ χάρισμα. Προσευχέσθω γὰρ, φησί, τουτέστι, τὰ παρ’ ἐαυτοῦ ^ω εἰσαγέτω. Καὶ γὰρ ἐὰν σπουδαίως αἰτήσης, ^Β λήψῃ. Αἶτει τοίνυν μὴ γλώττης ἔχειν χάρισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνείας, ἵνα πᾶσιν ὠφέλιμος γένη, καὶ μὴ ἐν σεαυτῷ μόνῳ κατακλείσῃς τὸ χάρισμα. “Ἐὰν γὰρ προσεύξωμαι τῇ γλώτ-
τη, φησί, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν.” Εἶδες πῶς κατὰ μικρὸν τὸν λόγον ἀνάγων δείκνυσιν,
(477) ὅτι οὐκ ἄλλοις ἄχρηστος μόνον ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἐαυτῷ, εἴγε ὁ νοῦς αὐτῷ ἄκαρπος; ^α Ἄν γὰρ τις φθέγγηται μόνον τῇ Περσῶν γλώσση, ἢ ἐτέρα τινὶ ἀλλοτρίᾳ, μὴ εἰδῇ δὲ ^α λέγει,

11 v. 12.

12 v. 13—15.

^ῃ τοῦτο pro δ omnes.^η καὶ accessit ex C.E.F. et a pr. man. A.^ο τὸ

om. F. et a pr. man. E.

^ρ τοῦτον A.C.E. Veron. τοῦτο vulgo.^θ καὶ

accessit ex omnibus.

^ι αὐτὰ πολλῆς omnes. πολλῆς αὐτὰ Edd.^α αὐτὸ τ.

γένειτο] ἂν γένοιτο τοῦτο F.

^ν τοῦτο, quod aberat, debetur nostris A.F.

favente Interp.

^ω προσεύχωμαι F.^ω εἰσαγέτω omnes. Legebatur εἰσα-
γέσθω sine monito.

ἄρα καὶ ἐαυτῷ λοιπὸν ἔσται βάρβαρος, οὐχ ἑτέρῳ μόνον, διὰ
 C τὸ μὴ εἰδέναι τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς. Καὶ γὰρ ἦσαν τὸ πα-
 λαιὸν καὶ χάρισμα εὐχῆς ἔχοντες πολλοὶ μετὰ γλώττης· καὶ
 ἤρχοντο μὲν, καὶ ἡ γλώττα ἐφθέγγετο, ἢ τῇ Περσῶν ἢ τῇ
 Ῥωμαίων φωνῇ εὐχομένη, ὁ νοῦς δὲ οὐκ ᾔδει τὸ λεγόμενον.
 Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ἐὰν προσεύξωμαι τῇ γλώττῃ, τὸ πνεῦμά
 μου προσεύχεται,” τουτέστι, τὸ χάρισμα τὸ δοθέν μοι καὶ
 κινεῖ τὴν γλώτταν, “ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.” Τί ποτ’
 οὖν τὸ ἄριστον *καὶ ὠφέλιμον; καὶ πῶς χρὴ ποιεῖν, ἢ τί αἰτεῖν
 παρὰ τοῦ θεοῦ; Τὸ καὶ τῷ πνεύματι, τουτέστι, τῷ χαρίσματι,
 καὶ τῇ διανοίᾳ προσεύχεσθαι. Διὸ καὶ ἔλεγε, “Προσεύξομαι
 D τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι,
 ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ.” Τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ, ἵνα
 ὧ καὶ ἡ γλώττα φθέγγηται, καὶ ὁ νοῦς μὴ ἀγνοῇ τὰ λεγόμενα.
 *Ἄν γὰρ μὴ τοῦτο ᾔ, καὶ ἑτέρα σύγχυσις ἔσται. 13 “Καὶ γὰρ
 εἰς εὐλογίης, φησὶ, τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον
 τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί
 λέγεις οὐκ οἶδε; Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ’ ὁ ἕτερος
 οὐκ οἰκοδομεῖται.” Σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὴν
 ἑσπάρτον τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς
 ἐκκλησίας. Ἰδιώτην δὲ τὸν λαϊκὸν λέγει, καὶ δείκνυσι καὶ αὐτὸν
 E οὐ μικρὰν ὑπομένοντα τὴν ζημίαν, ὅταν τὸ ἀμὴν εἰπεῖν μὴ δύνη-
 ται. Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἂν εὐλογίης τῇ τῶν βαρβά-
 ρων φωνῇ, οὐκ εἰδὼς τί λέγεις, οὐδὲ ἐρμηνεύσαι δυνάμενος, οὐ
 δύναται ὑποφωνῆσαι τὸ ἀμὴν ὁ λαϊκός. “Οὐ γὰρ ἀκούων τὸ,
 “εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,” ὅπερ ἐστὶ τέλος, οὐ λέγει τὸ,
 “Ἀμὴν.” Εἶτα πάλιν παραμυθούμενος ὁ τοῦτο, ἵνα μὴ δόξη
 σφόδρα ἐξευτελίζειν τὸ χάρισμα, ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι
 λαλεῖ μυστήρια, καὶ θεῷ λαλεῖ, καὶ ἐαυτὸν οἰκοδομεῖ, καὶ ὅτι
 τῷ πνεύματι προσεύχεται, παραμυθίαν ἐπινοῶν οὐ μικρὰν ἐκ
 326 τούτων, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, λέγων· “Σὺ μὲν γὰρ καλῶς
 εὐχαριστεῖς” πνεύματι γὰρ κινούμενος φθέγγῃ· ἀλλ’ ἐκεῖνος
 οὐδὲν ἀκούων, οὐδὲ εἰδὼς τὰ λεγόμενα, ἔστηκεν οὐ πολλὴν δεχό-
 μενος τὴν ὠφέλειαν.

Εἶτα ἐπειδὴ κατέδραμε τῶν τὸ χάρισμα τοῦτο ἐχόντων, ὡς
 οὐδὲν μέγα ^dκεκτημένων, ἵνα μὴ δόξη ὡς ἀπεστερημένος αὐτοῦ
 ἐξευτελίζειν αὐτοὺς, ὅρα τί φησιν· 14 “Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ,
 πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.” Τοῦτο δὲ καὶ ἀλλα-

13 v. 16, 17.

14 v. 18.

* καὶ τὸ ὠφ. Edd. τὸ om. C.E.F. Cat. et a pr. man. A.

γ καὶ om. F.

z σπάρτον C.E.F. σπάρτην vulgo.

* οὐ γὰρ] ὁ γὰρ μὴ F.

b τούτων F.

c ἐκ τούτων] τούτῳ F. d κεκτημένων omnes. ἐχόντων Edd.

χοῦ ποιεῖ. Μέλλων γὰρ καθαιρεῖν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ τὰ πλεονεκτήματα, καὶ δεικνύναι λοιπὸν οὐδὲν ὄντα, πρότερον αὐτὸν ταῦτα ἐσχηκότα δείκνυσι, καὶ μετὰ πλείονος ὑπερβολῆς, καὶ B τότε ζημίαν αὐτὰ καλεῖ, οὕτω λέγων.¹⁵ “Εἴ τις δοκεῖ πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον. Περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.” Καὶ τότε ὅτε ἔδειξε πάντων αὐτὸν πλεονεκτοῦντα, φησὶν, “Ἄλλ’ ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν.” Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ λέγων, “Πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις ἡλαλῶν.” Μὴ τοίνυν μέγα φρονεῖτε, ὡς μόνοι τὸ χάρισμα ἔχοντες· καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ κέκτημαι, καὶ ὑμῶν πλέον.¹⁶ “Ἀλλὰ θέλω πέντε λόγους ἐν ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους C κατηχήσω.” Τί ἐστὶ, “Διὰ τοῦ νοός μου ἡλαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω;” Νοῶν ἃ λέγω, καὶ ἅν δύνωμαι καὶ ἑτέροις ἐρμηνεύσαι, καὶ μετὰ συνέσεως εἰπεῖν, καὶ διδάξαι τοὺς ἀκούοντας. “Ἡ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.” Διὰ τί; “Ἰνα κατηχήσω ἄλλους,” φησί. Τὸ μὲν γὰρ καὶ ἐπίδειξιν ἔχει μόνον, τὸ δὲ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὁ πανταχοῦ ζητεῖ, τὸ κοινῇ συμφέρον. Καίτοιγε ξένον τὸ (478) χάρισμα ἦν τὸ τῶν γλωσσῶν, τὸ δὲ τῆς προφητείας σύννηθές τε καὶ παλαιὸν καὶ πολλοῖς ἤδη δοθέν, τοῦτο δὲ τότε πρῶτον· D ἄλλ’ ὅμως οὐ σφόδρα ἦν αὐτῷ περισπούδαστον. Διόπερ οὐδὲ ἐκέχρητο αὐτῷ, οὐ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ παρὰ τὸ τὰ χρησιμώτερα ζητεῖν. Καὶ γὰρ ἦν πάσης κενοδοξίας ἀπηλλαγμένος, καὶ ἐν μόνον σκοπῶν, ὅπως βελτίους ἐργάσεται τοὺς ἀκούοντας. Διὸ καὶ τὸ χρήσιμον καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδύνατο βλέπειν, ἐπεὶ δὴ τῆς κενῆς δόξης ἀπήλλακτο· ὡς ὁ γε ἐκείνη καταδουλωθεὶς, οὐ τὸ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλ’ οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ δυνήσεται κατιδεῖν συμφέρον. Τοιοῦτος ἦν ὁ Σίμων, ὃς ἐπειδὴ πρὸς δόξαν εἶδε κενὴν, οὐδὲ τὸ ἑαυτοῦ χρήσιμον εἶδε· τοιοῦτοι E καὶ Ἰουδαῖοι, οἱ διὰ ταύτην τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκείαν ὁ προέπιον σωτηρίαν. Ἐντεῦθεν καὶ εἰδῶλα ἐτέχθη, καὶ οἱ τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι ἐπὶ τὰ πονηρὰ δόγματα ἐκ ταύτης P παροξυνθέντες ἐξώκειλαν τῆς ἡμανίας. Καὶ ὅρα τὴν διαστροφὴν τοῦ πάθους.

¹⁵ Philipp. iii. 4—7.¹⁶ v. 19.

αὐτὸν pro ἑαυτὸν omnes. ἑ αὐτὸ E. αὐτὸν omnes. Edebatur αὐτόν. ἡ λαλῶ F. ἡ λαλῆσαι om. A. ἡ ἵνα κ. ἀ. κατηχήσω] ἀντὶ τοῦ C. ἡ ἅν δύνωμαι] Sic C.E. et ex corr. (pro ἅν δύναμαι) A. ἡ δύναμαι Edd. ἡ κατ. ἄλλους] καὶ ἄλλους κατ. C. Mox καὶ ante ἐπίδειξιν om. idem. ἡ καίτοι F. ὁ προέπιον] προσένειμον (sic) F. ἡ παροξυνθέντες C.F. παροξύναντες Edd. ἡ ἡμανίας] βασκανίας F.

Διὰ γὰρ ταύτην κακείνων ἔνιοι πένητες ἐγένοντο, καὶ ἕτεροι
περὶ πλοῦτον ἐσπούδασαν. Τοσαύτη αὐτῆς ἡ τυραννὶς, ὡς καὶ
327 ἐν τοῖς ἐναντίοις κρατεῖν. Καὶ γὰρ ἐπὶ σωφροσύνῃ τις κενο-
δοξεῖ, καὶ ἐπὶ μοιχείᾳ πάλιν ἄλλος, καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ οὗτος,
καὶ ἐπὶ ἀδικίᾳ ἕτερος, καὶ ἐπὶ τρυφῇ, καὶ ἐπὶ νηστείᾳ, καὶ ἐπὶ
ἐπιεικείᾳ, καὶ ἐπὶ θρασύτητι, καὶ ἐπὶ πλούτῳ, καὶ ἐπὶ πενίᾳ.
Καὶ γὰρ ἔνιοι τῶν ἔξωθεν, παρὸν λαβεῖν, διὰ τὸ θαυμάζεσθαι
οὐκ ἐλάμβανον. Ἄλλ' οὐχ οἱ ἀπόστολοι οὕτως. Ὅτι ὁ γὰρ
καθαροὶ δόξης ἦσαν, ἐδήλωσαν δι' ὧν ἐποίησαν. Καὶ γὰρ ὅτε
θεοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν, καὶ θύειν αὐτοῖς ἦσαν παρεσκευασμένοι
ταύρους ἐστεμμένους, οὐχ ἀπλῶς ἀπηγόρευσαν τὸ γινόμενον
Β μόνον, ἀλλὰ καὶ διέρρηξαν αὐτῶν τὰ ἱμάτια. Καὶ ὅτε τὸν
χωλὸν διώρθωσαν, πάντων πρὸς αὐτοὺς κεχηνότων ἔλεγον,
17 "Τί ἡμῖν ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει πεποιηκόσι τοῦ περι-
πατεῖν τούτου;" Κακείνοι μὲν ἐν ἀνδράσι θαυμάζουσι πενίαν,
τὰ τῆς πενίας ἡροῦντο· οὗτοι δὲ ἐν ἀνθρώποις καταφρονουσι
πενίας καὶ ἐπαινοῦσι πλοῦτον. Καὶ οὗτοι μὲν, εἴ τι ἔλαβον,
τοῖς δεομένοις ἐπήρκουν· οὕτως οὐ διὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ διὰ
φιλανθρωπίαν ἅπαντα ἔπραττον· ἐκεῖνοι δὲ τὸνναντίον ἅπαν,
ὥσπερ ἐχθροὶ καὶ λυμεῶνες τῆς κοινῆς φύσεως ὄντες, οὕτω καὶ
C ταῦτα ἐποιοῦν. Ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν ὅτι αὐτοῦ κατε-
πόντιζεν ἅπαντα εἰκὴ καὶ μάτην, τοὺς παραπαίοντας καὶ μαινο-
μένους μιμούμενος· ὁ δὲ μηλόβοτον τὴν αὐτοῦ χώραν πᾶσαν
ἀνῆκεν. Οὕτω πάντα πρὸς φιλοτιμίαν ἐποιοῦν. Ἄλλ' οὐχ
οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἐδέχοντο τὰ διδόμενα, καὶ διένεμον τοῖς δεο-
μένοις μετὰ τοσαύτης ἐλευθερίας, ὡς καὶ λιμῶ διηνεκεῖ συζῆν.
Εἰ ὡδὲ δόξης ἥρων, οὐκ ἂν τοῦτο ἔποίησαν, τὸ ὕλαμβάνειν καὶ
διανέμειν, δεδοκότες μὴ τις ὑποψία γένηται κατ' αὐτῶν. Ὁ
γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ῥίψας διὰ δόξαν, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐτέρων οὐ
D λήψεται, ὥστε μὴ δοκεῖν ἐτέρων δεῖσθαι, μηδὲ ὑποπτεῦσθαι.
Τούτους δὲ ὁρᾷς καὶ διακονουμένους, καὶ προσαιτοῦντας αὐτοὺς
ὑπὲρ τῶν δεομένων· οὕτω πατέρων ἦσαν ἡ πάντων φιλοστορ-
γότεροι. Θεὰ δὲ καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν συμμέτρους, καὶ κενο-
δοξίας ἀπηλλαγμένους. 18 "Ἐχοντες γὰρ, φησὶ, ἄσκεπά-
σματα καὶ τροφὰς, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα." Οὐ καθάπερ ὁ
Σινωπεὺς ἐκεῖνος ὁ ῥάκια περιβεβλημένος καὶ πίθον οἰκῶν εἰς
οὐδὲν δέον, ἐξέπληξε μὲν πολλοὺς, ὠφέλησε δὲ οὐδένα. Ὁ δὲ

17 Act. iii. 12.

18 1 Tim. vi. 8.

ὁ γὰρ] δὲ F. ὁ τοῦτον] αὐτὸν C.E. ὁ οὕτως] καὶ οὕτως C.E. ὁ τὰ
αὐτοῦ om. F. ὁ δὲ] + καὶ a pr. man. A. ὁ ἐποίησαν omnes. Edebatur
ἐποιοῦν. ὁ λαμβάνειν] + λέγω C. ὁ πάντων om. F. πάντων ἦσαν inverso
ord. ante corr. C. ὁ σκ. καὶ τρ.] τρ. καὶ σκ. C.E.

Παῦλος τούτων μὲν οὐδὲν ἐποίει· οὐδὲ γὰρ πρὸς φιλοτιμίαν ἔβλεπεν, ἀλλὰ καὶ ἱμάτια περιεβέβλητο μετὰ εὐσχημοσύνης Ἐ ἀπάσης, καὶ οἰκίαν ᾧκει διηνεκῶς, καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἅπασαν ἐπὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπεδείκνυτο, ἥς ὁ Κυνικὸς κατεφρόνει, ζῶν ἀσελγῶς, καὶ δημοσίᾳ ἀσχημονῶν, καὶ ὑπὸ τῆς περὶ τὴν δόξαν μανίας συρόμενος. * Ἄν γὰρ ἔρηταί τις τῆς τοῦ πίθου οἰκήσεως τὴν αἰτίαν, οὐδεμίαν ἐτέραν ^δεὐρήσει, ἀλλ' ἢ κενοδοξίαν μόνην. Ὁ δὲ Παῦλος καὶ μισθὸν παρεῖχε τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ κατέμενεν ἐν ³²⁸ τῇ Ῥώμῃ. Καίτοιγε ὁ τὰ πολλῶ εὐτονώτερα δυνηθεὶς, πολλῶ μᾶλλον τοῦτο ἴσχυσεν ἄν. Ἄλλ' οὐχ ἑώρα πρὸς δόξαν, τὸ χαλεπὸν θηρίον, τὸν δαίμονα τὸν δεινόν, τὴν λύμην τῆς οἰκουμένης, τὴν ἔχιν τὴν ἰοβόλον. Καθάπερ γὰρ τὸ θηρίον ἐκείνο τὴν νηδὺν τῆς τεκούσης διαρρήγνυσι τοῖς ^εδνυξιν, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ πάθος τὸν τίκτοντα διασπαράττει.

- (479) Πόθεν οὖν ἂν τις εὔροι τῷ ποικίλῳ τούτῳ νοσήματι φάρμακον; Εἰ τοὺς καταπατήσαντας αὐτὸ εἰς μέσον ἀγάγοι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων εἰκόνα βλέπων, οὕτω τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν κατευθύνειε. Καὶ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ· ἀλλὰ μηδεὶς ἐγκα- ^Βλείτω ταυτολογίαν, εἰ πολλάκις αὐτοῦ μνημονεύομεν, καὶ ἐπὶ πάντων. Τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστιν ὁ κακείνων θαυμαστὸν ἀποφαίνει, καὶ τοὺς μὴ ζηλοῦντας αὐτὸν πάσης ἀποστερεῖ συγγνώμης. Εἰ μὲν γὰρ μέρος μὲν τι ^δτούτον, μέρος δὲ ἕτερον ^εκατωρθωκότας ἐπιδείκνυμεν, εἶπεν ἂν τις καὶ δυσκατόρθωτον εἶναι τὴν ἀρετὴν· οὐδὲ γὰρ εἶναι εὐκόλον ἐνὶ πάντα ὁμοῦ κατορθοῦν, ὧν μέρος ἕκαστος τῶν ἀγίων ἤνυσεν. Ὅταν δὲ εὐρίσκηται εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τὰ πάντα ἔχων, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν, οἱ μετὰ νόμον καὶ χάριν τοῖς πρὸ τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος εἰς τὸ αὐτὸ ^εμὴ δυνάμενοι μέτρον φθάσαι; ^h Πῶς ^Γοὖν οὗτος ὁ πατριάρχης τοῦ θηρίου τούτου περιεγένετο καὶ ἐκράτησεν; Ἦνίκα πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν ἀμφισβήτησιν εἶχε. Καὶ γὰρ ἐλαττωθεὶς, καὶ τῶν πρωτείων ἀποτυχὼν, οὐκ ἤλγησεν. Ἰστε δὲ ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ αἰσχύνῃ τῆς ζημίας χείρων τοῖς μικροψύχοις, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸς ^ιἀπάντων κύριος ᾖ, καθάπερ ἐκεῖνος τότε, καὶ τῆς τιμῆς πρότερος ἄρξας, μὴ ἀντιτιμῶτο. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐκείνον ἔδακνεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ^κδεύτερα ἔχων ἔστεργε, καὶ ἀδικηθεὶς παρὰ τοῦ νέου ὁ ^Δπρεσβύτης, καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφιδοῦ ὁ θεῖος οὐκ ἠγανάκτει οὐδὲ

^δ εὐρήσειεν F. ^ε δνυξιν] ὁδοῦσιν ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. ^δ τούτον] τοιούτον A.C.E. ^ε κατωρθωκότας F. et ex corr. A. receptum a Sav. cet. Statim ἐδείκνυμεν F. ^ι ἐνὶ, quod aberat, est in libris omnibus. ^ε μὴ δ. μέτρον omnes. Edebatur μέτρον μὴ δ. ^h πῶς] πότε C. Statim οὗτος om. F. ^ι ἀπάντων] ὁ τοῦ παντός F. ^κ δευτέρια (sic) F.

ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ καὶ ἐφίλει ὁμοίως καὶ ἐθεράπευε. Πάλιν νικήσας τὸν πόλεμον ἐκείνον τὸν μέγαν καὶ φοβερὸν, καὶ τοὺς βαρβάρους κατὰ κράτος ἐλάσας, οὐκ ἐμπομπεῦει τῇ νίκῃ, οὐδὲ τρόπαιον ἵστησι· σῶσαι γὰρ ἐβούλετο μόνον, οὐκ ἐπιδείξασθαι. Ξένους ἐδέχετο πάλιν, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἐκενοδόξει, ἀλλ' αὐτὸς καὶ προσέτρεχε καὶ προσεκύνει, οὐχ ὥς εὖ ποιῶν, ἀλλ' ὥς εὖ ἐπάσχων, καὶ κυρίου καλεῖ, οὐδὲ εἰδὼς τίνες ποτέ εἰσιν οἱ παραγενόμενοι, καὶ παρίστησι τὴν γυναῖκα ἐν τάξει θεραπαινίδος. Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ πρὸ τούτου θαυμαστὸς οὕτω φανείς, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν γυναῖκα ἀπολαβὼν, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας τιμῆς, πρὸς οὐδένα ἐπιδείκνυται· ἀλλ' οἱ μὲν ἐγχώριοι καὶ βασιλέα αὐτὸν ἐκάλουν, αὐτὸς δὲ καὶ τιμὴν κατέβαλε τοῦ τάφου. Καὶ ἡνίκα δὲ ἔπεμπε μνηστευσόμενος, οὐδὲν ἐκέλευσε μέγα περὶ αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν εἰπεῖν τῷ παιδί, ἀλλ' ἀπλῶς ἀγαγεῖν τὴν νύμφην. Βούλει ¹καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς χάριτος
329 ἐξετάσαι, ὅτε πολλὴ πανταχόθεν αὐτοὺς περιέρρει τῆς διδασκαλίας ἢ δόξα, ²καὶ ἰδεῖν καὶ τότε τοῦτο τὸ πάθος ἐκβεβλημένον; Ἐννόησόν μοι τοῦτον αὐτὸν τὸν ταῦτα λέγοντα, πῶς αἰεὶ τὸ πᾶν ἀνατίθῃσι τῷ θεῷ, πῶς τῶν μὲν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ μέμνηται συνεχῶς, τῶν δὲ κατορθωμάτων οὐκέτι, πλὴν εἴ ποτε μαθητὰς ἐπανορθῶσαι δέοι. ³κἂν ἀναγκασθῇ ποιῆσαι τοῦτο, ἀφροσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖ, καὶ τῶν πρωτείων τῷ Πέτρῳ παραχωρεῖ, καὶ οὐκ αἰσχύνεται ἐργαζόμενος παρὰ Πρισκίλλῃ καὶ Ἀκύλᾳ, καὶ πανταχοῦ ⁴ταπεινὸν ἑαυτὸν ἐσπούδακε δεικνύναι, οὐ σοβῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, οὐδὲ ὄχλους περιφέρων, ἀλλ' ἐν τοῖς
Βασήμοις κατατάττων ἑαυτόν. Διὸ καὶ ἔλεγεν, ¹⁹“ Ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενῆς,” τουτέστιν, εὐκαταφρόνητος καὶ Ρουδὲν ἔχουσα κομψόν· καὶ πάλιν, “ Εὐχομαι ὑμᾶς μὴ ποιῆσαι κακὸν μηδὲν, ἵνα μὴ ἡμεῖς δόκιμοι φανώμεν.” Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ δόξης καταφρονεῖ ταύτης; Ὁ ⁵γὰρ τῆς ἁνῶς δόξης καταφρονῶν καὶ βασιλείας καὶ γεέννης διὰ τὸ τῷ ⁶Χριστῷ δοκοῦν· καὶ γὰρ ἀνάθεμα εὔχεται εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης· κἂν γὰρ ὑπὲρ Ἰουδαίων ⁷λέγῃ τοῦτο βούλεσθαι πᾶσχειν, διὰ τοῦτο λέγει, ἵνα μὴ δόξη τις τῶν ἀνοήτων ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν πρὸς
C αὐτοὺς γεγενημένων· εἰ τοίνυν ἐκείνα παραδραμεῖν ἔτοιμος, τί θαυμάζεις, εἰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ; Ἀλλὰ τοὺς νῦν ⁸ἅπαντα

¹⁹ 2 Cor. x. 10. xiii. 7.

¹ καὶ] δὲ καὶ F. ² καὶ] + ἦν A. ³ κἂν] + εἰ F. ⁴ ταπεινῶν F. ⁵ οὐδένα F. Statim κομψὸν obtulerunt C.E. οὐδὲν ἔχουσα κόμπον Edd. *fastum ignotans* Interp. ⁶ γὰρ eras. in A. ⁷ Χριστῷ] θεῷ F. ⁸ λέγῃ τοῦτο Codd. τοῦτο λέγῃ Edd. ⁹ ἅπαντας A.F.

βαπτίζει, οὐ δόξης ἐπιθυμία μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον ὕβρις, καὶ ἀτιμίας δέος. Ἄν τε γὰρ ἐπαινέσῃ τις, ὅτι ἐφυσθήθησαν, ἄν τε ψέξῃ, κατηνέχθησαν. Καὶ καθάπερ τὰ ἀσθενῆ σώματα καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐπηρεάζεται, οὕτω καὶ αἱ χαμαίζηλοι ψυχαί. Τοὺς γὰρ τοιοῦτους οὐ πενία μόνον, ἀλλὰ καὶ πλοῦτος ἀπόλλυσιν, οὐ λύπη μόνον, ἀλλὰ καὶ χαρὰ, καὶ τὰ χρηστὰ μᾶλλον, (480) ἢ τὰ λυπηρά. Ἡ μὲν γὰρ πενία ^πκαὶ σωφρονεῖν ἀναγκάζει, ὁ δὲ πλοῦτος καὶ εἰς κακόν τι μέγα ἐξάγει πολλάκις. Καὶ ὥσπερ ^Dοἱ πυρέττοντες πρὸς πάντα εἰσὶ δυσάρεστοι, οὕτω καὶ οἱ διεφθαρμένοι τὴν ψυχὴν πάντοθεν πλήττονται.

² Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ πενίαν φεύγωμεν, μὴ πλοῦτον θαυμάζωμεν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν πρὸς πάντα ἱκανὴν κατασκευάζωμεν. Καὶ γὰρ οἰκίαν τις οἰκοδομοῦμενος, οὐ τοῦτο σκοπεῖ ὅπως μήτε ὑετὸς ἐπ' αὐτὴν κατενεχθεῖ, μήτε ἀκτὶς ἔλθοι· τοῦτο γὰρ ἀμήχανον· ἀλλ' ὅπως αὐτὴ ἱκανὴ γένοιτο πάντα φέρειν. Καὶ ὁ πλοῖον δὲ τεκταινόμενος, οὐχ ὅπως μὴ κύματα αὐτῷ ³προσ-Ε ρήξει, μηδὲ χειμῶν ἀρθείη θαλάσσης, ποιεῖ τι καὶ μηχανάται· καὶ γὰρ ²καὶ τοῦτο ἀμήχανον· ἀλλ' ὅπως οἱ τοῖχοι τῆς νεὸς πρὸς ἅπαντα εἶεν ἐπιτηδεῖοι. Καὶ ὁ σώματος φροντίζων πάλιν οὐ τοῦτο σκοπεῖ, ³πῶς μὴ ἀνωμαλία ἀέρων γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸ σῶμα ἅπαντα ταῦτα ⁴εὐκόλως φέροι. Οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς ποιῶμεν, καὶ μὴ ὅπως φύγωμεν πενίαν, μηδὲ ὅπως ⁵γενώμεθα πλούσιοι σπουδάζωμεν, ἀλλ' ὅπως πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν ἕκαστον τούτων μεταχειρίσωμεν. Διὸ ³³⁰ ταῦτα ἀφέντες, κατασκευάζωμεν τὴν ψυχὴν καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ ἐπιτηδεῖαν. Κἂν γὰρ μηδὲν ἀνθρώπινον ⁴συμβαίνει, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ ἀδύνατον, καὶ οὕτω βελτίων ὁ μὴ πλοῦτον ζητῶν, ἀλλ' εἰδὼς πάντα φέρειν εὐκόλως, τοῦ διαπαντὸς πλουτοῦντος. Τί δήποτε; ⁵Πρῶτον ὅτι οὗτος μὲν οἰκοθεν ἔχει τὸ ἀσφαλές, ἐκεῖνος δὲ ἔξωθεν. Καὶ ὥσπερ ⁶στρατιώτης βελτίων ὁ τῷ σώματι θαρσῶν καὶ τῇ τέχνῃ τοῦ πολεμεῖν, τοῦ τὴν ἰσχὺν ἐν ^B τοῖς ὅπλοις ἔχοντος μόνον· οὕτω ⁷τοῦ χρήμασι θαρροῦντος ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς πεφραγμένος ἀμείνων. Δεύτερον, ὅτι κἂν εἰς

¹ ^v Sic F. Legebatur ἐφυσθήης, ἄν τε ψέξῃ, κατηνέχθης ἄν (ἀν om. C.). Neque aliter Interpres. ^π καὶ om. F. ² ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ κατασκευάζειν ἡμᾶς αὐτοὺς πενίαν φέρειν γενναίως, ἵνα συμβάσῃς ἡμῖν πενίας, μὴ θορυβώμεθα· καὶ κατὰ πλουτούντων. Veron. ³ πρὸς ρρήξει (sic) C.E. προσήξει a pr. man. A. ² καὶ om. F. ³ πῶς pro ὅπως A.C.E. Statim μὴ post ἀέρων transp. C.E. ⁴ Sic omnes. εὐκόλως post σῶμα vulgo legitur. ⁵ γενώμεθα Edd. γενοίμεθα Codd. ⁴ συμβαίνει A. receptum a Sav. Mor. Ben. ⁵ πρῶτον ὅτι οὗτος μὲν] Sic F. π. μὲν ὁ τοιοῦτος Edd. π. μὲν γὰρ ὁ τοιοῦτος C. π. μὲν ὁ τοιοῦτος μὲν E. π. μὲν ὅτι οὗτος ὁ τοιοῦτος ex corr. A. Erat a pr. man. π. μὲν ὁ τοιοῦτος ὁ τοιοῦτος μὲν. ⁶ ὁ στρ. A. Mox θαρσῶν pro θαρρῶν omnes. ⁷ τοῦ] τοῖς A.

πενίαν μὴ καταπέσῃ, ^h ἀδύνατον αὐτὸν ἀτάραχον εἶναι· καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχει κλύδωνας ὁ πλοῦτος καὶ ταραχάς. Ἄλλ' οὐχ ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' ἡδονὴν μόνον καὶ ἀσφάλειαν. Καὶ γὰρ ἀχείρωτον ποιεῖ τοῖς ἐπιβουλεύουσιν· ὁ δὲ πλοῦτος τὸνναντίον ἅπαν, εὐεπιχείρητον καὶ ἀλώσιμον. Καὶ καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις ἔλαφοι καὶ λαγωοὶ μάλιστα πάντων εἰσὶν ⁱ ἐυχείρωτοι διὰ τὴν C ἐν τῇ φύσει δειλίαν, ὅς δὲ ἄγριος καὶ ταῦρος καὶ λέων οὐδ' ἂν ἐμπέσοιεν ῥαδίως τοῖς ἐπιβουλεύουσιν· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πλουτούντων, καὶ ἐν πενίᾳ ζώντων ἐκόντων ἔστιν ἰδεῖν. Ὁ μὲν γὰρ τῷ λέοντι καὶ τῷ ταύρῳ ἔοικεν, ὁ δὲ τῇ ἐλάφῃ καὶ τῷ λαγῳ. Τίνα γὰρ οὐ δέδοικεν ὁ πλουτῶν; οὐχὶ ληστὰς; οὐχὶ δυνάστας; ^k οὐ βασκάνους; οὐ συκοφάντας; Καὶ τί λέγω ληστὰς καὶ συκοφάντας, ὅπου γε καὶ τοὺς οἰκέτας ⁱ αὐτοὺς ὑποπτεύει; Καὶ τί λέγω ζῶν; ^m οὐδὲ τελευτήσας τῆς τῶν ληστευόντων κακουργίας ἀπήλλακται, οὐδὲ ἰσχύει ὁ θάνατος ἐν D ἀσφαλείᾳ αὐτὸν ⁿ τηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν ὄντα συλῶσιν οἱ κακουργοῦντες· οὕτω πρᾶγμα ἐπισφαλές ὁ πλοῦτος. Οὐ γὰρ δὴ οἰκίαι διορύττονται μόνον, ἀλλὰ καὶ τάφοι ἀναρρήγνυνται καὶ θῆκαι. Τί οὖν ἀθλιώτερον τούτου γένοιτ' ἂν, ὅταν μὴδὲ θάνατος ^o αὐτῷ παρέχῃ τὴν ἄδειαν ταύτην, ἀλλὰ τὸ δείλαιον ῥῶμα ἐκεῖνο οὐδὲ ζωῆς ἀποστερηθὲν ἀπήλλακται τῶν ἐν τῇ ζωῇ κακῶν, τῶν τὰ τοιαῦτα κακουργούντων καὶ πρὸς κόνιν καὶ τέφραν ἐπείγομένων πολεμεῖν, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον, ἢ ἡνίκα ἔζη; Τότε μὲν γὰρ εἰς ^q ταμιεῖον εἰσιόντες, τὰ κιβώτια E μὲν ^r ἐκίνουν, τοῦ σώματος δὲ ἀπείχοντο, καὶ οὐκ ἂν τοσαῦτα ἔλαβον, ὥς καὶ αὐτὸ γυμνῶσαι τὸ σῶμα· νυνὶ δὲ οὐδὲ ^s τούτων ἀπέχονται αἱ μιαιναὶ τῶν τυμβωρύχων χεῖρες, ἀλλὰ κινουσιν αὐτὸ καὶ περιστρέφουσι, καὶ μετὰ πολλῆς ὀμότητος ἐνυβρίζουσι. Μετὰ γὰρ τὸ παραδοθῆναι τῇ γῇ, γυμνὸν καὶ τῆς ἐκεῖθεν περιβολῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἱματίων ποιήσαντες, οὕτως ἀφιασιν ἐρρίφθαι. Τίς οὖν οὕτω πολέμιος, ὥς ὁ πλοῦτος, ζώντων μὲν καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολλὺς, τελευτησάντων δὲ καὶ τὸ σῶμα ἐνυβρίζων, καὶ οὐδὲ τῇ γῇ κρίπτεσθαι συγχωρῶν; ὁ 331 κοινὸν καὶ τῶν καταδίκων ἐστὶ, καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἐαλωκότων. Ἐκείνους μὲν γὰρ τοῦ θανάτου τὴν δίκην ἀπαιτήσαντες οἱ νομοθέται, οὐδὲν περαιτέρω περιεργάζονται· τού-

^h ἀδύνατον F. δυνατὸν C.E. Veron. οὐ δυνατὸν A. receptum a Sav. Mor.

Ben. ⁱ ἀχείρωτοι (sic) E. ^k οὐ A.C.E. οὐχὶ Edd. Statim οὐχὶ συκ. F. ^l αὐτοὺς om. F. ^m οὐδὲ] + γὰρ F. ⁿ τηρῆσαι omnes. καταστήσαι Edd. Mox συλοῦσιν F. ^o αὐτῷ] αὐτὸς F. ^p σῶμα ἐκεῖνο pro ἐκεῖνο σῶμα omnes. σῶμα ἐκεῖνου Floril. p. 174. (Tom. xii. p. 507 C.) ^q ταμιεῖον omnes. ταμιεῖον vulgo. ^r ἐκένουν Flor. evacuabant Interp. ^s τούτου Flor.

τους δὲ ὁ πλοῦτος καὶ μετὰ θάνατον πικροτάτην ἀπαιτεῖ δίκην, γυμνοὺς ἑκδοθῆναι καὶ ἀτάφους, θέαμα δεινὸν καὶ ἐλεεινόν.
 (481) Καὶ γὰρ τῶν ἀπὸ ψήφου τοῦτο πασχόντων καὶ θυμοῦ δικαστικοῦ χαλεπώτερα οὗτοι πάσχουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅμιαν τὴν πρώτην ἡμέραν ἢ καὶ δευτέραν μέιναντες ἄταφοι, τῇ γῇ παραδίδονται· οὗτοι δὲ ὅταν παραδοθῶσι τῇ γῇ, τότε γυμνοῦνται καὶ ὑβρίζονται. Εἰ δὲ μὴ καὶ τὴν θήκην λαβόντες ἀπέρχονται οἱ λησταί, οὐκέτι τῷ πλούτῳ χάρις, ἀλλὰ τῇ B πενίᾳ κἀνταῦθα· αὕτη γὰρ αὐτὴν φυλάττει· ὥς εἶγε καὶ ταύτην ἐνεχειρίσαμεν τῷ πλούτῳ, καὶ ἀφέντες ἀπὸ λίθου κατασκευάζειν αὐτήν, ἐχαλκεύσαμεν ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ ταύτην ἂν ἀπωλέσαμεν. Οὕτως ἄπιστον πρᾶγμα ὁ πλοῦτος, καὶ οὐ τῶν ἐχόντων τοσοῦτόν ἐστιν, ὅσον τῶν ἀρπάζειν ἐπιχειρούντων. Ὡστε περιττὸς ὁ λόγος ἐκεῖνος ὁ σπουδάζων δεικνύναι ὅτι δυσχεῖρωτον ὁ πλοῦτος, ὅπου οὐδὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς τελευτῆς τυγχάνουσιν ἀσφαλείας οἱ τοῦτον ἔχοντες. Καίτοιγε τίς πρὸς τὸν ἀπελθόντα οὐ καταλλάττεται, κἀν θηρίον ἢ, κἀν δαίμων, κἀν ὅστισιν; Καὶ γὰρ ἡ θεὰ ἰκανὴ καὶ τὸν σφόδρα σιδηροῦν καὶ C ἀνάλητον ἐπικάμψαι. Διὰ τοι τοῦτο, ὅταν τις ἴδῃ νεκρὸν, κἀν ἐχθρὸν ἴδῃ, κἀν πολέμιον, μετὰ τῶν φιλτάτων δακρύει καὶ ἡ μὲν ὀργὴ μετὰ τῆς ζωῆς σβέννυται, ὁ δὲ ἔλεος ἐπεισάγεται. Καὶ οὐκ ἂν τις ἐπὶ κήδους καὶ ἐκφορᾶς διαγνοίῃ τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον· οὕτως ἅπαντες τὴν κοινὴν αἰδοῦνται φύσιν, καὶ τοὺς ἅπερ αὐτὴν εἰσενεχθέντας νόμους. Ἄλλ' ὁ πλοῦτος, οὐδὲ ὅτιοι τυχῶν, ἀφήσει τὴν ὀργὴν τοῖς κτησαμένοις αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδὲν ἡδικημένους τοῦ τετε- D λευτηκότος ἐχθροὺς καθίστησιν, εἶγε τὸ νεκρὸν σῶμα ὁ γυμνοῦν, τῶν σφόδρα ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ἐστί. Καὶ ἡ μὲν φύσις καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῷ καταλλάττει τότε, ὁ δὲ πλοῦτος καὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν ἐκπολεμοῖ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ τὸ σῶμα αἰκίζεται. Καίτοι πολλὰ ἐκεῖ τὰ δυνάμενα ἐπισπασσθαι πρὸς οἶκτον, αὐτὸ τὸ νεκρὸν εἶναι, τὸ ἀκίνητον, τὸ πρὸς γῆν ὁδεύειν καὶ ἰτέφραν, τὸ μηδένα παρεῖναι τὸν βοηθήσοντα. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων κατακλᾷ τοὺς μιαινοὺς ἐκείνους διὰ E τὴν ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας τυραννίδα. Ὁ γὰρ τῆς φιλοχρηματίας ἔρως, καθάπερ τις τύραννος ἀπηνῆς, ἐφέστηκεν ἐγκελευόμενος τὰ ἀπάνθρωπα ἐπιτάγματα ἐκεῖνα, καὶ ἰθιρία

ἑκδοθῆναι F. ὅμιαν om. Flor. p. 173. Statim τὴν πρ. ἡμ. ἢ καὶ δ. F. In ceteris ἢ abest. Edebatur τὴν πρ. καὶ δευτ. ἡμέραν, repugnantibus libris. ὅταν] ἐπειδὴν F. ὑβρίζονται F. καθυβρ. Flor. αὐτήν om. F. τὸν om. E. ἅπερ αὐτήν] παρ' αὐτῆς F. τούτου] ἐν τούτῳ (et om. τυχῶν?) F. γυμνοῦν τῶν] γυμνούντων A.E. ἰτέφραν omnes. Edebatur φθοράν. ἐγκελευόμενος αὐτοῖς Edd. αὐτοῖς ἐγκελευόμενος A.C.E. αὐτοῖς om. F. ἰθιρία] μυρία F.

ποιήσας, οὕτως ἐπὶ τὰς θήκας ἄγει. Καθάπερ γὰρ θηρία τοῖς τετελευτηκόσιν ἐπιτιθέμενοι, οὐδ' ἂν τῶν σαρκῶν ἀπέσχοντο, εἶγε που χρήσιμα ἦν αὐτοῖς τὰ μέλη. Τοιαῦτα ἀπολαύομεν τοῦ πλούτου, καὶ μετὰ τελευτὴν ὑβρίζομενοι, καὶ ταφῆς ἀποστερούμενοι, ἥς καὶ οἱ τὰ ἀνήκεστα τετολμηκότες ἀπολαύουσιν.

332* Ἐτι οὖν, εἶπέ μοι, στέρξομεν αὐτὸν τὸν οὕτω πολέμιον; Μὴ, παρακαλῶ, μὴ, ἀδελφοί, ἀλλὰ φεύγωμεν ἀμεταστρεπτί· καὶ εἰς χεῖρας ἔλθῃ τὰς ἡμετέρας, μὴ κατέχωμεν ἔνδον, ἀλλὰ δῆσωμεν αὐτὸν ταῖς τῶν πενήτων χερσί. Ταῦτα γὰρ αὐτὸν δύναται μᾶλλον τὰ δεσμὰ ἑκατέχειν, καὶ ἐκ τῶν ταμιείων ἐκείνων οὐδέποτε διαφεύζεται, καὶ ὁ ἄπιστος οὗτος μένει λοιπὸν πιστὸς, χειροῦθης, ἡμερος, τῇ τῆς ἐλεημοσύνης δεξιᾷ ταῦτα γενόμενος.

* Ἄν μὲν οὖν παραγένηται ποτε ἡμῖν, ταύτη παραδῶμεν αὐτόν· ἂν δὲ μὴ παραγένηται, μὴ ζητῶμεν, μηδὲ ἄγχωμεν ἑαυτοὺς, Β μηδὲ τοὺς ἔχοντας μακαρίζωμεν. Ποῖος γὰρ οὗτος μακαρισμός; ἡ πλὴν εἰ μὴ καὶ τοὺς θηριομάχους ζηλωτοὺς εἶναι φαίης, ὅτι τὰ πολυτίμητα ἐκεῖνα θηρία κατακλείσαντες ἑαυτοῖς φυλάττουσιν οἱ τοὺς τοιούτους τιθέντες ἀγῶνας, αὐτοὶ ἰ μὲν οὐ προσελθεῖν, οὐχ ἄψασθαι τολμῶντες, ἀλλ' ἀγωνιῶντες αὐτὰ καὶ τρέμοντες, ἡ ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες. Τοιούτον γάρ τι καὶ οἱ πλουτοῦντες πάσχουσιν, ὥσπερ θηρίον ἀπηνὲς ἐν τοῖς ταμιείοις ἡ κατακλείσαντες τὸν πλούτον, καὶ καθ' ἐκάστην ἡ μυρία παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμέραν δεχόμενοι ἡ τραύματα, ἀπεναντίας τοῖς θηρίοις. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὅταν ἐξαγάγῃς, τότε λυμαίνεται τοῖς ἀπαντῶσιν· οὗτος δὲ ὅταν συγκεκλεισμένος ἡ καὶ φυλαττόμενος, τότε ἀπόλλυσι τοὺς κεκτημένους αὐτὸν καὶ φυλάττοντας. Ἄλλ' ἡμεῖς τὸ θηρίον τοῦτο ποιήσωμεν ἡμερον.

* Ἔσται δὲ ἡμερον, ἂν μὴ κατακλείωμεν αὐτὸ, ἀλλὰ ταῖς ἀπάντων τῶν δεομένων προσάγωμεν χερσίν. Οὕτω καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν καρπωσόμεθα ἀγαθὰ, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ μετὰ ἀσφαλείας καὶ χρηστῆς ζῶντες ἐλπίδος, καὶ κατὰ τὴν D μέλλουσαν ἡμέραν μετὰ παρρησίας ἰστάμενοι· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἡ κατασχέιν F.

ἡ πλὴν, quod aberat, est in libris omnibus.

ἡ μὲν

omnes. μέντοι Edd.

ἡ Verba ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες, quae vulgo absunt, obtulit noster F.

ἡ ἀποκλείσαντες F.

ἡ μυρία παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμ.]

Sic C.E. παρ' αὐτοῦ τὴν ἡμ. μυρία Edd. ἡμέραν μυρία (om. παρ' αὐτοῦ τὴν) F.

ἡ τὰ τραύματα Edd. invitis libris.

(482)

ΛΟΓΟΣ ΛΣ.

1' Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ
νηπιᾶζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

ΕΙΚΟΤΩΣ μετὰ τὴν πολλὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ἀπόδειξιν, σφοδρότερον κέχρηται τῷ λόγῳ, καὶ πολλῇ τῇ ἐπιτιμήσει, καὶ Ε παραδείγματος μέμνηται καταλλήλου τῷ ὑποκειμένῳ. Καὶ γὰρ τὰ παιδία πρὸς μὲν τὰ μικρὰ κέχνηε καὶ ἐπτόηται, τῶν δὲ σφόδρα μεγάλων οὐ τοσοῦτον ἔχει θαῦμα. Ἐπεὶ οὖν καὶ οὗτοι γλωσσῶν ἔχοντες χάρισμα, τὸ πᾶν ἔχειν ἐνόμιζον, ὅπερ τῶν ἄλλων ἔσχατον ἦν, διὰ τοῦτό φησι, “Μὴ παιδία γίνεσθε,” τουτέστι, μὴ ἀνόητοι, ἔνθα συνετοὺς εἶναι χρὴ, ἀλλ' ἐκεῖ νήπιοι καὶ ἀφελεῖς, ἔνθα ἀδικία, ἔνθα κενοδοξία, ἔνθα φύσημα· τὸν γὰρ τῇ κακίᾳ νηπιᾶζοντα καὶ φρόνιμον εἶναι δεῖ. Ὡς περ γὰρ φρόνησις μετὰ κακουργίας οὐκ ἂν εἴη φρόνησις, οὕτω καὶ ἀφέλεια μετὰ ἁνοίας οὐκ ἂν εἴη ἀφέλεια. ^β Καὶ γὰρ ἐν τῇ ³³³ ἀφελείᾳ τὴν ἁνοίαν φεύγειν δεῖ, καὶ ἐν τῇ φρονήσει τὴν πονηρίαν. Καθάπερ γὰρ οὔτε τὰ πικρὰ φάρμακα πέρα τοῦ δέοντος, οὔτε τὰ γλυκέα ὀνίνησιν, οὕτως οὐδὲ ἀφέλεια καθ' ἑαυτήν, οὐδὲ φρόνησις. Διόπερ ἀμφοτέρω ^γ κατακεράσαι κελεύων ὁ Χριστὸς ἔλεγε, ² “Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς ^δ οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστέραί.” Τί δέ ^ε ἐστὶ νήπιον εἶναι κακία; Τὸ ^ε μὴδὲ εἰδέναι τί ποτέ ἐστὶ κακία. Τοιούτους γὰρ αὐτοὺς εἶναι ἐβούλετο. Διὸ καὶ ἔλεγεν, “Ὡς ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία.” Οὐκ εἶπε, τολμάται, ἀλλ', “ἀκούεται.” Ἰστε γὰρ ὅλως τὸ πρᾶγμα, φησὶν, ἠκούσατε γὰρ αὐτό ποτε. Καὶ γὰρ ἐβούλετο ^Β καὶ ἄνδρας αὐτοὺς εἶναι καὶ παῖδας, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν τῇ κακίᾳ, τὸ δὲ ἐν τῇ φρονήσει. Οὕτω γὰρ καὶ ^ε ὁ ἀνὴρ γένοιτ' ἂν ἀνὴρ, εἴαν καὶ παιδίον ^η· ^β ὡς εἴαν μὴ παιδίον ^η τῇ πονηρίᾳ, οὐδὲ ἀνὴρ ἔσται. Ὁ γὰρ κακοῦργος οὐκ ἔσται τέλειος, ἀλλ' ἀνόητος. ³ “Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου, ^ι λέγει κύριος.” Καίτοιγε οὐδαμοῦ ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ἀλλ', ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, πᾶσαν τὴν παλαιὰν ^С

1 CAP. XIV. v. 20.

2 Matth. x. 16.

3 v. 21.

НОМ. XXXVI. ^α ἐννοίας ex corr. E. ^β καὶ γὰρ—δεῖ] οὐκοῦν τὴν ἁνοίαν φεύγειν δεῖ ἐν τῇ ἀφελείᾳ F. ^γ κατακεράσαι F. ^δ οἱ ὄφεις pro ὁ ὄφεις C.E.F. et ex corr. A. οἱ ὄφεις tacite dederunt Mor. Ben. ^ε ἐστὶ]+τὸ C.E. ^ε μὴδὲ] μὴ C. ^ς ὁ om. C. ^η ὡς εἴαν] Sic F. Ceteri cum Veron. ὥς ἂν. ὥς δὲ ἂν ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ^ι λέγει κύριος om. F.

TOM. II.

3 M

ἀεὶ νόμον καλεῖ, καὶ τοὺς προφήτας καὶ τὰς ἱστορίας. Παρά-
γει ^κ δὲ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, πάλιν
ὑποτεμνόμενος τοῦ χαρίσματος τὴν δόξαν πρὸς ¹ τὸ ἐκείνων
χρήσιμον. Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτω μετ' ἐγκωμίου τίθησιν αὐτό.
Τὸ γὰρ, “οὐδὲ οὕτω,” δεικνύντος ἦν, ὅτι ἰκανὸν ἦν αὐτοὺς
ἐκπληῆσαι τὸ θαῦμα· εἰ δὲ οὐκ ἐπέισθησαν, ἐκείνων τὸ ἔγκλημα.
Καὶ τίνος ἔνεκεν αὐτὸ ἐποίησεν ὁ θεὸς, εἰ μὴ ἔμελλον πείθε-
σθαι; Ἵνα τὰ αὐτοῦ πανταχοῦ φαίνεται ποιῶν. Δείξας τοίνυν
καὶ ἀπὸ τῆς προφητείας, ὅτι οὐ σφόδρα χρήσιμον τὸ σημεῖον,
D ἐπήγαγεν· ⁴ “Ὡστε αἱ γλώσσαι εἰς σημείον εἰσιν, οὐ τοῖς
πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς
ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία
ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι
δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ
πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγ-
χεται ὑπὸ πάντων, ^μ ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων· καὶ οὕτω τὰ
κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ
πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ^ν ὁ θεὸς ὄντως
ἐν ὑμῖν ἐστι.”

Πολλὴν ^ο ἐνταῦθα ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἐπαπόρησιν ἴδοι τις
E ἂν. Εἰ γὰρ τοῖς ἀπίστοις σημείον εἰσιν αἱ γλώσσαι, πῶς
λέγει, ἐὰν ἴδωσιν ὑμᾶς γλώσσαις λαλοῦντας οἱ ἄπιστοι, ἐροῦσιν
ὅτι μαίνεσθε; καὶ εἰ ἡ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς
πιστεύουσιν, πῶς καὶ οἱ ἄπιστοι ἐξ αὐτῆς ^ρ κερδανοῦσιν; “Ἐὰν (483)
γὰρ εἰσέλθῃ, φησὶν, ἄπιστος προφητευόντων ὑμῶν, ἐλέγχεται
ὑπὸ πάντων, καὶ ἀνακρίνεται.” Οὐχ αὕτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ
μετὰ ^α ταύτην δευτέρα ἐτέρα ζήτησις ἐντεῦθεν φύεται· φανεῖται
γὰρ ἡ γλώττα ^ι μείζων πάλιν τῆς προφητείας. Εἰ γὰρ αἱ
γλώσσαι εἰς σημείον τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία τοῖς
334 πιστοῖς, τὸ τοὺς ἀλλοτρίους ἐφελκόμενον καὶ οἰκειοῦν, μεί-
ζον τοῦ ῥυθμίζοντος τοὺς οἰκείους. Τί οὖν ἐστὶ τὸ εἰρη-
μένον; Οὐδὲν δύσκολον οὐδὲ ἀσαφές, οὐδὲ ἐναντίον τοῖς
ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαῖνον, ἐὰν προσέχω-
μεν. Ἡ μὲν γὰρ προφητεία ἀμφοτέροις ἐπιτήδειος, ἡ
δὲ γλώττα οὐκέτι. Διόπερ ^ς ἐπὶ μὲν τῆς γλώττης εἰπὼν,
“Εἰς σημείον ἐστι,” προσέθηκεν, “οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ

⁴ v. 22—25.

^κ δὲ] + καὶ F. ¹ τὸ ἐκείνων] ἐκείνοισ F. ^μ ἀνακρ. ὑπὸ πάντων in marg.
habent C.E. ^ν ὁ assumptum ex C.E. et Mosq. 2. ^ο ἐντεῦθεν F. ^ρ κερ-
δαινουσιν F. ^α ταύτην] + καὶ F. Statim ἐτέρα om. Cat. post ζήτησις transp. C.
^ι μείζων π. τῆς πρ.] Sic A.E.F. μείζων om. C. πάλιν τῆς πρ. μείζων Edd. πάλιν
μείζων τῆς πρ. Cat. ^ς ἐπὶ μὲν τῆς γλ. εἰπὼν] Sic omnes pro vulgato εἰπὼν
ἐπὶ τῆς γλώττης. Post εἰπὼν add. ὅτι C.

τοῖς ἀπίστοις," ἔκαὶ τούτοις εἰς σημεῖον, τουτέστιν, εἰς ἐκ-
 πληξιν, οὐκ εἰς κατήχησιν τοσοῦτον. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς
 προφητείας, φησὶ, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, εἰπὼν, "Ἡ δὲ
 προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν." Οὐδὲ B
 γὰρ χρεῖαν ἔχει ὁ πιστὸς σημεῖον ἰδεῖν, ἀλλὰ διδασκαλίας
 δεῖται μόνον καὶ κατηχήσεως. Πῶς ὁὖν λέγεις, φησὶν, ἀμ-
 φοτέροις χρήσιμον εἶναι τὴν προφητείαν, αὐτοῦ λέγοντος,
 "οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν;" Ἐὰν ἀκριβῶς
 ἐξετάσῃς, εἴσῃ τὸ λεγόμενον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστι
 χρήσιμος ἡ προφητεία τοῖς ἀπίστοις, ἀλλ', οὐκ ἔστιν εἰς ση-
 μεῖον, ὡς ἡ γλῶττα, ἀνωφελὲς ὡς δηλονότι. Οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις
 τι χρήσιμον ἡ γλῶττα ἐν γὰρ αὐτῆς ἐστὶ τὸ ἔργον, τὸ
 ἐκπλήξαι μόνον καὶ θορυβῆσαι. Τὸ γὰρ σημεῖον τῶν μέσων
 ἐστίν· ὡς ὅταν λέγῃ, ⁵"Ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον," καὶ C
 προστίθῃσιν, "εἰς ἀγαθόν" καὶ πάλιν, "Ἐγενήθην ὡσεὶ τέρας
 τοῖς πολλοῖς," τουτέστιν, ^xεἰς σημεῖον. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι
 τὸ σημεῖον ἐνταῦθα οὐχ ὡς ὅπως πάντως χρήσιμόν τι ποιοῦν παρή-
 γαγεν, ἐπήγαγε τὸ ἐξ αὐτοῦ γινόμενον. Τί ^zδὲ ἦν τοῦτο;
 "Ἐροῦσι, φησὶν, ὅτι μαίνεσθε." Τοῦτο δὲ οὐ παρὰ τὴν
 τοῦ σημείου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἄνοιαν ἐκείνων. Ἀπίστους
 δὲ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ τοὺς αὐτοὺς πανταχοῦ νόμιζε λέγεσθαι,
 ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοὺς ^aτὰ ἀνίατα νοσοῦντας καὶ ἀδιορθώτους
 μένοντας, ποτὲ δὲ τοὺς καὶ μεταβαλέσθαι δυναμένους, οἳ ἦσαν D
 ἐπὶ τῶν ἀποστόλων οἱ θαυμάζοντες τὰ λεγόμενα τοῦ θεοῦ
 μεγαλεία· οἳ ἐπὶ τοῦ Κορινθίου. ^aὉ τοίνυν λέγει, τοῦτό
 ἐστίν· ὅτι ἡ μὲν προφητεία καὶ ἐν τοῖς ἀπίστοις καὶ ἐν τοῖς
 πιστοῖς ἰσχύει· τὴν δὲ γλῶτταν ἀκούοντες οἱ ἄπιστοι καὶ
 ἀνόητοι, οὐ μόνον οὐ κερδαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ καταγελῶσιν, ὡς
 μαινομένων, τῶν φθεγγομένων. Καὶ γὰρ εἰς σημεῖόν ἐστιν
 αὐτοῖς μόνον· τουτέστιν, εἰς τὸ ἐκπλήττεσθαι ἀπλῶς· ὡς οἱ γε
 νοῦν ἔχοντες καὶ ἐκέρδαινον· διὸ ^bκαὶ ἐδόθη τὸ σημεῖον. ^cΟὐδὲ
 γὰρ μόνοι οἱ μέθην αὐτῶν κατηγοροῦντες ἦσαν τότε, ἀλλὰ E
 πολλοὶ καὶ ἐθαύμαζον αὐτοὺς, ὡς τὰ μεγαλεία τοῦ θεοῦ διη-
 γουμένους· ὥστε οἱ γελῶντες, οἱ ἀνόητοι ἦσαν. Διὸ καὶ
 Παῦλος οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, "Ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε," ἀλλὰ
 προσέθηκεν, "ἰδιῶται καὶ ἄπιστοι." Ἡ δὲ προφητεία οὐκ εἰς

⁵ Psal. lxxxv. 17. lxx. 7.

^t καὶ τούτοις εἰς σημεῖον om. C. ^v οὖν] + σὺ C. ^w δηλονότι] δηλῶν
 ὅτι C.F. ^x εἰς om. F. ^y πάντως omnes cum Cat. πάντα Edd. ^z δέ]
 δαὶ C.E. ^a τὰ om. F. Cat. Mox μεταβάλλεσθαι A. Cat. ^b καὶ, quod
 aherat, assumptum ex F. et Cat. ^c οὐδὲ γὰρ μόνοι] Sic omnes. οὐ γὰρ
 μόνον vulgo.

σημείον ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς πίστιν καὶ εἰς ὠφέλειαν ἀμφοτέροις ἐπιτηδεῖα καὶ χρήσιμος. Καὶ τοῦτο εἰ καὶ μὴ εὐθέως, ^δ ἀλλὰ διὰ τῶν ἐξῆς σαφέστερον ἡρμήνευσεν, εἰπὼν ^ε “Ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων.” Ἐὰν γὰρ πάντες προφητεύωσι, φησὶν, εἰσέλθῃ δέ τις ³³⁵ ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστίν.” Ὡστε οὐ τούτῳ μόνον μείζων ἢ προφητεία τῷ ἐν ἑκατέροις ἰσχύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς ἀναισχυνοτέρους τῶν ἀπίστων ἐφέλκεσθαι. Οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτὸ θαῦμα ἦν, ὅτε τὴν Σάπφειραν ἤλεγξεν, ὅπερ προφητείας ἦν, καὶ ὅτε ^β γλώσσαις ἐλάλει Πέτρος· ἀλλὰ τότε μὲν πάντες συνεστάλησαν, ὅτε δὲ γλώσσαις ἐλάλει, καὶ παραπαίοντος ^β ἔλαβε δόξαν. Εἰπὼν τοίνυν, ὅτι οὐκ ὠφέλησε γλῶττα, καὶ ὑποτεμόμενος πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἰτῷ τὸ ἔγκλημα εἰς τοὺς Ἰουδαίους περιτρέψαι, προῖὼν δείκνυσιν ὅτι καὶ βλάπτει. Καὶ ^κ τίνος ἔνεκεν ἐδόθη; Ἰνα μετὰ ἐρμηνείας προῖῃ· ὥς τούτου χωρὶς, καὶ τούναντίον ἐκβαίνει παρὰ τοῖς ἀνοήτοις. “Ἐὰν γὰρ, φησὶ, γλώσσαις πάντες λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἄπιστοι ἢ ἰδιῶται, ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε” καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἀπόστολοι μεθύνωντων ἐλάμβανον ὑπόνοιαν· ^δ “Οὗτοι γὰρ, φησὶ, γλεύκους μεμε- (484) στωμένοι εἰσίν.” Ἀλλ’ οὐ τοῦ σημείου κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἰδιωτείας. Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, “ἰδιῶται καὶ ἄπιστοι,” ὥστε τῆς ἐκείνων ἀπειρίας ἢ ὑπόληψις καὶ ἰτῆς ἀπιστίας. ^π Ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, οὐκ ἐν τοῖς διαβεβλημένοις, ἀλλ’ ἐν τοῖς ^π οὐ σφόδρα ὠφελοῦσι σπουδάζει ^ο κατατάξαι τὸ χάρισμα, καὶ τοῦτο, ὥστε καταστεῖλαι αὐτοὺς, καὶ εἰς ἀνάγκην ἀγαγεῖν τοῦ τὸν ἐρμηνεύοντα ἐπιζητεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐ πρὸς τοῦτο ἑώρων, ῥὰλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν αὐτῷ καὶ φιλοτιμίαν ἐκέχρητο οἱ πολλοί, ἀπὸ τούτου μάλιστα ἀπάγει, δεικνὺς ὅτι εἰς δόξαν παραβλάπτονται, μανίας ὑπόληψιν κτῶμενοι. Καὶ ^δ τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ὃ συνεχῶς ἐπιχειρεῖ κατασκευάζειν ὁ Παῦλος, ὅταν ^ι τινὸς ἀπάγειν βούληται, εἰς αὐτὰ ^α ἐπιθυμεί ^ι δείκνυσιν αὐτὸν παραβλαπτόμενον. Καὶ σὺ τοίνυν οὕτω ποίει· ^β ἂν ἡδονῆς ἀπαγάγῃς, δείξον ὅτι τὸ πρᾶγμα

⁶ Act. ii. 13.

^δ ἀλλὰ] + καὶ F. ^ε Haec ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων usque ad ἡ ἰδιώτης desunt in F. Cat. ^ζ ὁ receptum ex C.E. ^η γλώσση F. Cat. ^θ ἔλαβον F. ^ι τῷ om. F. Idem mox περιτρέψας. ^κ τίνος] + φησὶν C. φησὶν post ἐδόθη habet F. ^λ τῆς accessit ex A.C.E. ^μ ὥπερ E. ^ν οὐ om. F. ^ο τάξαι C. ^π ἀλλὰ] + καὶ F. ^ι τινὰ F. Statim ἀπαγαγεῖν idem. ^ρ δεικνὺς C. ^σ ἂν] καὶ ἂν C. Statim ἀπάγῃς F. et ex corr. A.

ἡ μικρόν· ἂν κενοδοξίας ἀφέλκης, δείξον ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀτιμίας γέμον. Οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίει. Καὶ ὡς γὰρ πλουσίους ἀποσπῶν τοῦ περὶ τὰ χρήματα ἔρωτος, οὐκ εἶπεν ὅτι βλαβερὸν ὁ πλοῦτος μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς πειρασμοὺς ἐμβάλλει. ⁷“Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν, φησὶν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν.” Ἐπειδὴ γὰρ ⁸δοκεῖ πειρασμῶν ἐπαλλάττειν, τὸναντίον αὐτῷ περιέθηκεν οὐπερ ἐνόμιζον οἱ πλουτοῦντες. Εἵχοντο πάλιν τῆς σοφίας τῆς ἔξωθεν ἕτεροι, ὡς ταύτη τὸ δόγμα ἰστώντες· ἔδειξεν ὅτι οὐ μόνον οὐ βοηθεῖ τῷ σταυρῷ, ἀλλ' ὅτι καὶ κενοὶ αὐτόν. Εἵχοντο τοῦ δικάζεσθαι παρ' ἑτέροις, ἀνάξιον ἡγούμενοι παρὰ τοῖς οἰκείοις, ὡς τῶν ἔξωθεν σοφωτέρων ὄντων· δείκνυσιν ὅτι τὸ ἔξω δικάζεσθαι, αἰσχρόν. Εἵχοντο τῶν εἰδωλοθύτων, ὡς τελείαν γνώσιν ἐπιδεικνύμενοι· ἔδειξεν ὅτι τοῦτο γνώσεως ἀτελοῦς, τὸ μὴ εἰδέναι οἰκονομεῖν τὰ τῶν πλησίον. ⁹Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἐπτό- 336
νητο περὶ τὸ χάρισμα τοῦτο τὸ τῶν γλωσσῶν, δόξης ἐρῶντες, δείκνυσιν ὅτι τοῦτο μὲν ²οὖν αὐτοὺς μάλιστα καταισχύνει, οὐ μόνον δόξης ἀποστεροῦν, ἀλλὰ καὶ μανίας ³ὑπολήψει περιβάλλον. Ἄλλ' οὐκ εὐθέως τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ μυρία πρότερον εἰπὼν, ὅτε εὐπαράδεκτον τὸν λόγον ἐποίησε, τότε τὸ σφόδρα παράδοξον ἐπάγει. Καὶ τοῦτο δὲ ⁴αὐτῷ τὸ θεώρημα σύνηθες. Τὸν γὰρ μέλλοντα διασαλεύειν δόξαν πεπηγυῖαν καὶ εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπειν, οὐκ εὐθέως ⁵τᾶναντία λέγειν δεῖ· ἐπεὶ B
καταγέλαστος ἔσται παρὰ τοῖς προκατειλημμένοις ὑπὸ τῆς ἐναντίας ψήφου· ⁶ἐπειδὴ τὸ σφόδρα παράδοξον οὐκ ἂν γένοιτο ἐκ προοιμίων εὐπαράδεκτον· ἀλλὰ χρὴ πρότερον ὑπορυζάντα καλῶς δι' ἑτέρων, τότε εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπειν. Οὕτω γοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου διαλεγόμενος ἐποίησεν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ προσεῖχον ὡς ἄνεσιν ἔχοντι τῷ πράγματι, αὐτὸς δὲ ἐβούλετο δεῖξαι, ὅτι τὸ μὴ γαμεῖν ἄνεσις, εἰ μὲν εὐθέως τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν οὕτως εὐπαράδεκτον ⁷αὐτὸ πεποίηκε· νυνὶ δὲ μετὰ C
πολλὰ αὐτὸ θεῖς, καὶ εὐκαίρως ⁸εἰσάγων, σφόδρα καθίκετο τῶν ἀκουόντων. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ⁹παρθένου πεποίηκε. Καὶ γὰρ πρὸ ¹⁰τοῦ πολλὰ εἰπὼν, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, τότε φησὶν, ὅτι “Ὑμῶν φείδομαι,” καὶ, “¹¹Θέλω ὑμᾶς ἀμερίμους εἶναι.” Τοῦτο δὴ καὶ ἐπὶ τῶν γλωττῶν ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον

7 1 Tim. vi. 9.

⁷ μικρόν E. et a pr. man. A. ⁸ ὅτι om. F. ⁹ γὰρ] +καὶ F. ¹⁰ δοκεῖ] +καὶ F. ¹¹ οὕτω] +δὴ F. ¹² οὖν] γοῦν F. Statim αὐτοὺς μάλ. pro μάλ. αὐτοὺς A.E.F. ¹³ ὑπολήψει F. ¹⁴ αὐτῷ A.C.E. Edebatur αὐτό. αὐτὸ pro αὐτῷ τὸ F. ¹⁵ τᾶναντία pro τὰ ἐναντία A.C.F. ¹⁶ ἐπειδὴ] καὶ γὰρ C. ¹⁷ αὐτόν E. et a pr. man. A. Ita etiam Veron. ¹⁸ εἰσάγων C.F. ¹⁹ παρθένου omnes. παρθενίας Edd. ²⁰ τοῦ] τούτου C.E.F. ²¹ θέλω] +πάντας F.

ἀποστερεῖ δόξης, ἀλλὰ καὶ καταισχύνει τοὺς ἔχοντας παρὰ τοῖς ἀπίστοις. Ἡ δὲ προφητεία τούναντίον καὶ αἰσχύνης ἀπήλλακται τῆς παρὰ τοῖς ἀπίστοις, καὶ δόξαν ἔχει μεγίστην καὶ δῶφέλειαν. Οὐ γὰρ ἐρεῖ τις ἐπὶ τῆς προφητείας, ὅτι μαίνονται, οὐδὲ καταγελάσεται τῶν προφητευόντων, ἀλλὰ τούναντίον ἐκπλαγῆσεται καὶ θαυμάσεται τούτους. “Ἐλέγχεται γὰρ ὑπὸ ^κ πάντων” τουτέστιν, ἃ ἐπὶ καρδίας ἔχει, ταῦτα εἰς μέσον ἄγεται καὶ δείκνυται πᾶσιν. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον εἰσελθόντα τινὰ ἰδεῖν τὸν μὲν Περσιστὶ, τὸν δὲ Συριστὶ φθεγγόμενον, καὶ εἰσελθόντα ἀκοῦσαι τὰ ἀπόρρητα τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ εἴτε πειράζων καὶ μετὰ πονηρᾶς γνώμης, εἴτε ὑγιῶς εἰσελήλυθε· καὶ ὅτι τὸ καὶ τὸ αὐτῷ πέπρακται, καὶ τὸ βεβούλευται· πολὺ ἔγάρ τοῦτο ἐκείνου φρικωδέστερον καὶ χρησιμώτερον. Διὰ δὲ τοῦτο, ἐπὶ μὲν τῶν γλωσσῶν φησιν, ὅτι μαίνεσθε· ἀλλ’ οὐκ οἴκοθεν τοῦτο ἀποφαίνεται, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ἐκείνων κρίσεως· “Ἐροῦσι γὰρ, φησὶν, ὅτι μαίνεσθε.” Ἐνταῦθα δὲ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων κέχρηται ψήφῳ, καὶ τῇ τῶν ὠφελουμένων. “Ἐλέγχεται γὰρ, φησὶν, ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων” (485) ¹ καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων 337 ὅτι ^μ ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστίν.” Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἀναμφισβήτητον; Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφιβάλλεται τὸ γινόμενον, καὶ μανίαν ἂν τις αἰτιάσαιτο τῶν ἀπίστων· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔσται, ἀλλὰ καὶ θαυμάσεται καὶ προσκυνήσει, διὰ τῶν ἔργων πρότερον ὁμολογῶν, εἴτα καὶ διὰ τῶν ῥημάτων. Οὕτω καὶ Ναβουχοδονόσορ τὸν θεὸν προσεκύνησε λέγων, ^δ “Ἐπ’ ἀληθείας ὁ θεὸς ὑμῶν αὐτός ἐστι θεὸς ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὅτι ἡδυνήθης ἀποκαλύψαι τὸ μυστήριον τοῦτο.” Εἶδες τῆς προφητείας τὴν ἰσχύν, πῶς τὸν ἄγριον ἐκείνον μετέβαλε καὶ κατήχησε καὶ εἰς πίστιν ἤγαγε; ⁹ “Τί οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; Β’ Όταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, ^π διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, [ἀποκάλυψιν ἔχει,] ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.” Ὁρᾷς τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν κρηπίδα καὶ τὸν κανόνα; Ὡσπερ γὰρ τεχνίτου ἔργον ^ο τὸ οἰκοδομεῖν, οὕτω καὶ τοῦ Χριστιανοῦ τὸ τοὺς πλησίον διὰ πάντων ὠφελεῖν. Ἐπειδὴ δὲ σφόδρα κατέδραμε τοῦ χαρίσματος, ἵνα μὴ δόξη περιττὸν εἶναι· τὸν γὰρ τύφον αὐτῶν κατασπάσαι βουλόμενος

8 Dan. ii. 47.

9 v. 26.

^κ πάντων] + ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων F. ¹ καὶ οὕτω om. F. ^μ ὁ receptum ex C.E. ^π Haec διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει om. A.C.E. Posteriora ἀποκάλυψιν ἔχει desunt etiam in F. et Mosqq. Cf. supra p. 9 E. ^ο τὸ om. F. ^ρ αὐτὸν C.E.

μόνον τοῦτο πεποίηκε· πάλιν ἀριθμεῖ ⁹μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὸ, λέγων· “Ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλώσσαν ἔχει.” Καὶ γὰρ ψαλμοὺς τὸ παλαιὸν ἐποιοῦν ἀπὸ χαρίσματος, καὶ ἐδί- C
δασκον ἀπὸ χαρίσματος. Ἄλλ’ ὅμως ἅπαντα ταῦτα πρὸς ἐν βλεπέτω, φησὶ, τὴν τοῦ πλησίον διόρθωσιν· μηδὲν ἀπλῶς γινέσθω. Εἰ γὰρ μὴ παραγίνη τὸν ἀδελφὸν οἰκοδομήσων, τί καὶ παραγίνη; Οὐ ⁷δὴ πολὺς μοι λόγος τῆς τῶν χαρισμάτων διαφορᾶς· ἐνὸς ἐμοὶ μέλει μόνον, καὶ τὸ σπουδαζόμενόν μοι ἐν, τὸ πρὸς οἰκοδομὴν ἅπαντα ποιεῖν. Οὕτω καὶ ὁ τὸ μικρὸν ἔχων χάρισμα, τὸν ⁸τὸ μέγα παραδραμεῖται, εἰς τοῦτο προσῇ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ χαρίσματα, ἵνα οἰκοδομηται ἕκαστος· ὡς εἰς μὴ τοῦτο ¹γίνηται, καὶ εἰς κρίμα ἔσται τὸ χάρισμα τῷ λαβόντι. Τί γὰρ, εἰπέ μοι, ὄφελος τοῦ προφητεῦειν, τί D
⁹δὲ ὄφελος τοῦ νεκροὺς ἐγείρειν, ὅταν μηδεὶς ὁ κερδαίνων ᾖ; Εἰ δὲ τοῦτο τῶν χαρισμάτων τὸ τέλος, ἔξεστι δὲ αὐτὸ καὶ ἐτέρῳ κατασκευάζειν τρόπῳ χαρισμάτων χωρὶς, μὴ μέγα ἐπὶ τοῖς σημείοις φρόνει, μηδὲ ταλάνιζε σαυτὸν ὁ τῶν χαρισμάτων ἐστερημένος.

¹⁰ “Εἴτε δὲ γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἰς διερμηνεύετω. Ἐὰν δὲ μὴ ἢ διερμηνευτῆς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.” Τί λέγεις, ¹¹εἰπέ μοι; τοσαῦτα εἰπὼν περὶ γλωσσῶν, E
ὅτι ἀνόνητον, ὅτι περιττὸν, εἰ μὴ ἐρμηνεῖα ἔχῃ, κελεύεις πάλιν γλώσσαις λαλεῖν; Οὐ κελεύω, φησὶν, ἀλλ’ οὐδὲ ¹²κωλύω· ὡς ὅταν λέγῃ, “Εἴ τις ὑμᾶς καλεῖ τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε ¹³ὑπορεύεσθαι,” οὐχὶ νομοθετῶν ¹⁴τὸ πορεύεσθαι ¹⁵λέγει, ἀλλ’ οὐκ ἐπέχων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “Ἐαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.” Εἰ μὴ καρτερεῖ σιγαῖν, φησὶν, ἀλλ’ οὕτως ἐστὶ φιλό-
τιμος καὶ κενόδοξος, καθ’ ἑαυτὸν φθεγγέσθω. Ὡστε ¹⁶αὐτῷ τούτῳ μάλιστα τῷ οὕτως ἐπιτρέψαι ἐκώλυσεν ἐντρέψας· ὁ 338
καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖ περὶ τῆς πρὸς γυναῖκα ¹⁷διαλεγόμενος ὁμι-
λίας, καὶ λέγων· “Τοῦτο δὲ λέγω διὰ τὴν ἀκрасίαν ὑμῶν.” Ἄλλ’ οὐχ ὅτε περὶ προφητείας ἔλεγεν, οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; Ἐπιτακτικῶς καὶ ¹⁸νομοθετικῶς· “Προφητῇ δὲ δύο ἢ

10 v. 27, 28.

⁹ μετὰ τῶν ἄ. αὐτὸ] Sic omnes. αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων Edd. ⁷ δὴ] + γὰρ F. ⁸ τὸ μέγα] μέγαν F. τὸ μέγα ἔχοντα Edd. Sed ἔχοντα om. A.E.F. ¹ γίνηται F. ⁹ δὲ] δαὶ C.E. ¹¹ εἰπέ μοι] ὦ Παῦλε C. ¹² κωλύω] + τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ ποιεῖ C. ¹³ ὑπορεύεσθε C.E. ite Interp. ¹⁴ τὸ] τοῦ C.E. et a pr. man. A. etiam Veron. ¹⁵ λέγει—τῷ θεῷ] ἀπαγε· ἀλλ’ οὐδὲ ἐπέχων· οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐ κελεύει, ἀλλ’ οὐδὲ κωλύει. τί ἐστίν, ἑαυτῷ καὶ τῷ θεῷ; C. ¹⁶ αὐτὸ τοῦτο μ. τῷ F. ¹⁷ διαλεγ. ὁμ. omnes. ὁμ. διαλεγ. vulgo. ¹⁸ νομοθετικῶς ex corr. recent. A.

τρεις ἐλαλείωσαν.” Καὶ οὐδαμοῦ τὸν ἐρμηνεῖα ἐνταῦθα ζητεῖ, οὐδὲ ἐπιστομίζει τὸν προφητεύοντα, καθάπερ ἐκεῖ λέγων, “Ἐὰν μὴ ἢ διερμηνευτῆς, σιγάτω.” Οὐδὲ γὰρ αὐτάρκης ὁ τῇ γλώττῃ λαλῶν. Διόπερ εἰ μὲν τις ἄμφοτερά ἐχει τὰ χαρίσματα, λαλείτω· εἰ δὲ οὐκ ἔχει, θέλει δὲ φθέγγεσθαι, μετὰ τοῦ ἐρμηνεύοντος τοῦτο ποιεῖτω. Καὶ γὰρ ὁ προφήτης ἐρμηνευτῆς ἔστιν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, σὺ δὲ τοῦ ἀνθρώπου. “Ἐὰν δὲ μὴ ἢ διερμηνευτῆς, σιγάτω.” Οὐδὲν γὰρ δεῖ περιττῶς γίνεσθαι, ^κοὐδὲ πρὸς φιλοτιμίαν. “Ἐαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ” τουτέστι, κατὰ διάνοιαν, ἢ ἡρέμα καὶ ἀψοφητῇ, εἶγε βούλεται. Οὐ γὰρ δὴ νομοθετοῦντος τοῦτο ἔστιν, ἀλλὰ τάχα (486) καὶ ἐντρέποντος μᾶλλον διὰ τῆς συγχωρήσεως, ὥσπερ ὅταν λέγῃ, “Εἰ δὲ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω” καὶ δοκῶν συγχωρεῖν, δριμύτερον αὐτῷ τούτῳ καθάπτεται. ^μΟὐ γὰρ διὰ τοῦτο συνέρχεσθε, φησὶν, ἵνα δείξητε ὅτι χάρισμα ἔχετε, ἀλλ’ ^νἵνα οἰκοδομῆτε τοὺς ἀκούοντας· ὅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπε, “Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.”

¹¹ “Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέωσαν.” Οὐδαμοῦ τὸ πλείστον προσέθηκε καθάπερ ἐπὶ τῶν γλωττῶν. Καὶ τί τοῦτο; φησὶν. Οὐδὲ γὰρ τὴν προφητείαν αὐτάρκη δείκνυσιν, εἶγε ἄλλοις ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν. Σφόδρα μὲν οὖν αὐτάρκης. Οὐδὲ γὰρ ἐπεστόμισε αὐτὸν καθάπερ ἐκείνον, οὐκ ὄντος ἐρμηνεύοντος· οὐδὲ ὥσπερ ἐπ’ ἐκείνου εἶπεν, “Ἐὰν μὴ ἢ ^ο διερμηνευτῆς, σιγάτω,” οὕτω καὶ ἐπὶ ^δτούτου, ἐὰν μὴ ἢ ὁ διακρίνων, μὴ προφητεύετω, ἀλλ’ ἡσφάλισατο μόνον τὸν ἀκροατήν. Πρὸς γὰρ τὴν τῶν ἀκουόντων πληροφορίαν τοῦτο εἶρηκεν, ὥστε μὴ παρεμπεσεῖν μεταξὺ μάντιν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἀρχόμενος φυλάττεσθαι ἐκέλευεν, ὅτε μαντείας καὶ προφητείας διαίρεσιν εἰσήγαγε, καὶ νῦν αὐτὸ διακρίνειν κελεύει καὶ σκοπεῖν, ὥστε ^ομὴ παρεισδύναι διδάσκαλον διαβολικόν. ¹² “Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Δύνασθε γὰρ καθ’ ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.” Τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ εἰρημένον; Εἰ προφητεύοντός σου, φησὶ, καὶ ^εφθεγγομένου, τὸ πνεῦμα τοῦ ἐτέρου ^ρδιεγείρειεν αὐτὸν, σίγα

11 v. 29.

12 v. 30, 31.

^ο λαλησάτωσαν hic et infra F. ^ι ἀμφ. ἔχει] ἔχοι ἀμφ. (om. τὰ χαρίσματα) F. ἔχοι etiam A. ^ε ἔχοι A.C.E. Statim θέλοι A. ^η ἐστιν] + φησὶν F. ^ι ἐρμηνευτῆς E. ^κ οὐδὲ omnes. οὐδὲν Edd. ^λ αὐτῷ] αὐτῶν E.F. Ita etiam A. sed ὃ eraso et rescripto, ut videtur. ^μ οὐδὲ γὰρ F. ^ν ὁ om. F. ^ο μὴ παρ. διδάσκαλον διαβ.] Sic libri omnes et Interpres. Edebatur μὴ τι παρεισδύναι διαβολικόν. ^ρ διεγείρειεν E.

λοιπόν. Ὅπερ γὰρ εἶπεν ἐπὶ τῶν γλωττῶν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ, τὸ ἀνὰ μέρος, ἀλλὰ θειότερον ἐνταῦθα. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀνὰ μέρος, ἀλλ', "ἐὰν ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ." Τί γὰρ ἐχρῆν λοιπόν, τούτου κινουμένου πρὸς προφητείαν, ἐκείνον λέγειν; Ἄλλ' ἀμφοτέρους ἐχρῆν; Ἄλλ' ἄτοπον, καὶ σύγχυσιν ἔχον. Ἄλλὰ τὸν πρότερον; Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἄτοπον. Διὰ γὰρ τοῦτο, λέγοντος ἐκείνου, τοῦτον ἐκίνει τὸ πνεῦμα, ἵνα τι καὶ οὗτος εἴπῃ. Εἴτα παραμυθούμενος τὸν ἐπιστομισθέντα, φησὶ· "Δύνασθε γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται." Ὅρᾳς πῶς πάλιν τὴν αἰτίαν τίθησι, δι' ἣν πάντα ποιεῖ; Ἐἰ γὰρ τὸν γλώσσαις 339 λαλοῦντα καθόλου κωλύει λέγειν, ὅταν ἐρμηνέα μὴ ἔχῃ, διὰ τὸ ἀνωφελές, εἰκότως καὶ προφητεῖαν, ἂν μὴ τοῦτο ἔχῃ, ἀλλὰ σύγχυσιν ποιῇ καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον ἄκαιρον, κατέχειν κελεύει. 13 "Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται." Εἶδες πῶς ἐνέτρεψεν αὐτὸν εὐτόνως καὶ φοβερῶς; Ἰνα γὰρ μὴ φιλονεικῇ, μηδὲ στασιάζῃ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ χάρισμα δείκνυσιν ὑποτασσόμενον· πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειαν λέγει. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ὑποτάσσεται, πολλῷ μᾶλλον σὺ ὁ κεκτημένος οὐκ ἂν εἴης δίκαιος φιλονεικεῖν. Εἴτα B δείκνυσιν ὅτι καὶ τῷ θεῷ τοῦτο δοκεῖ, ἐπάγων καὶ λέγων· 14 "Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων διδάσκω." Εἶδες δι' ὧν ἡγαγεν αὐτὸν εἰς σιγὴν, καὶ παρεμυθήσατο θατέρῳ παραχωροῦντα; Δι' ἐνὸς μὲν καὶ πρώτου, τοῦ μὴ ἐγκλείεσθαι τούτου γινομένου· "Δύνασθε γὰρ, φησὶ, καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν" δι' ἑτέρου δὲ τοῦ καὶ τῷ πνεύματι τοῦτο δοκεῖν· "Πνεύματα γὰρ προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται" πρὸς τούτοις τῷ κατὰ γνώμην τοῦ θεοῦ τοῦτο εἶναι· "Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας, φησὶν, ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης" καὶ τετάρτῳ, τῷ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τὸν νόμον τοῦτον κρατεῖν, καὶ C μηδὲν ξένον αὐτοῖς ἐπιτάττεσθαι· "Οὕτω γὰρ ἐν πάσαις, φησὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων διδάσκω."

^a Τί τοίνυν φρικωδέστερον τούτων γένοιτ' ἂν τῶν πρα-

13 v. 32.

14 v. 33.

^a ἀλλὰ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^r εἰ] καὶ C. ^s διδάσκω om. F. ^t παραχωρήσας C.E. ^v ἐγκλείεσθαι] Sic C.F. prohiberi Interp. ἐκκλείεσθαι corr. ex ἐκκλίσσθαι A. ἐκκλίσσθαι Edd. ^w τοῦ] τὸ F. ^x τῷ] τὸ omnes. τοῦ Veron. τῷ ex ingenio, ut videtur, edidit Sav. ^y τὸν v. τ. κρατεῖν] Sic omnes. Edebatur τοῦτον κρ. τὸν v. ^z αὐτοῖς F. ^a ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι τύπους νῦν μόνον σώζομεν τῆς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίας· καὶ ὅτι μεθ' ἡσυχίας, καὶ θορύβου παντὸς ἀνευ δεῖ ἡμᾶς συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Veron.

γμάτων; Καὶ γὰρ οὐρανὸς ^b ἡ ἐκκλησία τότε, τοῦ πνεύματος (487) πάντα δημαγωγούντος καὶ τῶν προεστώτων ἕκαστον κινούντος, καὶ ἔνθουν ποιούντος. Ἀλλὰ νῦν τὰ σύμβολα κατέχομεν τῶν χαρισμάτων ἐκείνων μόνον. Καὶ γὰρ καὶ νῦν δύο ἢ τρεῖς λέγομεν, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ ἑτέρου σιγῶντος ἕτερος ἄρχεται. Δὲ ἄλλα σημεῖα ταῦτα μόνον ἐστὶν ἐκείνων καὶ ὑπομνήματα. Διὸ ἐπειδὴν ἀρξώμεθα λέγειν, ὁ λαὸς ἀντιφθέγγεται, “Τῷ πνεύματί σου,” δεικνὺς ὅτι τὸ παλαιὸν οὕτως ἔλεγον, οὐκ οἰκεία σοφία, ἀλλὰ ^c τῷ πνεύματι κινούμενοι. Ἀλλ’ οὐχὶ νῦν τὸ ἑαυτοῦ λέγω τέως· ἀλλ’ ἔοικεν ἡ ἐκκλησία νῦν γυναικὶ τῆς παλαιᾶς εὐημερίας ἐκπεσούσης, καὶ τὰ σύμβολα κατεχούσῃ πολλαχοῦ μόνον τῆς ἀρχαίας εὐπραγίας ἐκείνης, ^d καὶ τὰς μὲν Εῠθήκας τῶν χρυσίων ἐπιδεικνυμένη καὶ τὰ κιβώτια, τὸν δὲ πλούτον ἀφηρημένη· ταύτῃ προσέοικεν ἡ ἐκκλησία νῦν. Καὶ οὐ χαρισμάτων ^e ἕνεκεν τοῦτο λέγω· οὐδὲ γὰρ ἦν δεινόν, εἰ τοῦτο ἦν μόνον· ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἀρετῆς. Καὶ γὰρ ὁ τῶν χηρῶν ἀριθμὸς, καὶ ὁ τῶν παρθένων χορὸς τότε μὲν ^f εἶχε κόσμον ταῖς ἐκκλησίαις πολὺν· νῦν δὲ ἡρήμωται καὶ κεκένωται, καὶ τὰ σύμβολα μένει μόνον. Εἰσὶ μὲν γὰρ χῆραι καὶ νῦν, εἰσὶ καὶ παρθένοι, ἀλλ’ οὐκ ἔχουσιν αὐταὶ τὸν κόσμον ἐκείνον, ^g ὅν τὰς ἀποδυσασμένας πρὸς τὰ τοιαῦτα παλαίσματα ἔχειν χρή. Καὶ 340 γὰρ τῆς παρθένου τὸ ἐξαίρετον γνώρισμα, τὸ τὰ τοῦ θεοῦ μεριμνᾶν μόνα, καὶ τὸ ^h εὐπρόσεδρον ἀπερισπάστως· καὶ τῆς χήρας οὐχ οὕτω τὸ μὴ δευτέροις ὁμιλῆσαι γάμοις δείγμα γένοιτ’ αὖν, ὥς ⁱ τὰ ἄλλα, τὰ τῆς φιλοξενίας, τὰ τῆς φιλοπρωχίας, τὰ τῆς ^k φιλοκαρτερίας τῆς ἐν εὐχαίς, πάντα τὰ ἄλλα, ἃ μετὰ πολλῆς ἀπαιτεῖ ^l τῆς ἀκριβείας ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ γράφων. Ἴδοι τις αὖν καὶ τὰς ἐν γάμῳ πολλὴν ἐπιδεικνυμένας παρ’ ἡμῖν τὴν κοσμιότητα. Ἀλλ’ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ^m ἀλλ’ ἡ περὶ τοὺς δεομένους μετὰ σπουδῆς θεραπεία, δι’ ἧς αἱ ἀρχαῖαι μάλιστα ἀπέλαμπον γυναῖκες, οὐχ ὥς αἱ Βπολλαὶ τῶν νῦν. Τότε μὲν γὰρ ἀντὶ χρυσοῦ τὸν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης περιέκειντο καλλωπισμόν· νυνὶ δὲ ἀφεῖσαι τοῦτο, σχοινία χρυσᾶ ἀπὸ τῆς σειρᾶς τῶν ἁμαρτιῶν πεπλεγμένα πανταχόθεν περίκεινται. Εἴπω καὶ ἄλλην θήκην κεκενωμένην τοῦ πατρῷου κόσμου; Συνήεσαν τὸ παλαιὸν ἅπαντες, καὶ ⁿ ὑπέψαλλον κοινῇ. Τοῦτο ποιοῦμεν καὶ νῦν· ἀλλὰ τότε μὲν

^b ἡ] ἦν ἡ F. ^c τῷ om. F. ^d καὶ om. C. ^e ἕνεκα F. ^f παρέιχε F. ^g ὅν] ὁ ante corr. A. ὥς E. ^h εὐπρόσεδρον] + καὶ τὸ C. ⁱ τὰ ἄλλα pro τὰλλα C.E.F. Statim τὰ τῆς φιλοξ. om. F. Habent ea, sed post φιλοπρωχίας Edd. ^k καρτερίας C. ^l τῆς om. F. ^m ἀλλ’ ἡ] ἀλλὰ καὶ ἡ C. ⁿ ὑπέψαλλον C.E. ἐπέψαλλον Veron. ὑπέψαλον A.F. receptum a Sav. Mor. Ben.

ὅ ἐν ἅπασι μία ψυχὴ ἦν καὶ καρδία μία· νυνὶ δὲ οὐδὲ ἐν μιᾷ ψυχῇ τὴν ὁμόνοιαν ἐκείνην ἴδοι τις ἂν, ἀλλὰ πολὺς ὁ πόλεμος πανταχοῦ. Εἰρήνην ῥκοινῇ πᾶσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προεστὼς ἐπεύχεται καὶ νῦν, ὡς εἰς πατρώαν οἰκίαν εἰσιών· ἀλλὰ τῆς C εἰρήνης ταύτης τὸ μὲν ὄνομα πολὺ, τὸ δὲ πρᾶγμα οὐδαμοῦ. Τότε καὶ αἱ οἰκίαι ἐκκλησίαι ἦσαν· νυνὶ δὲ καὶ ἡ ἐκκλησία οἰκία, μᾶλλον δὲ καὶ οἰκίας πάσης χείρων. Ἐν οἰκίᾳ μὲν γὰρ πολλὴν ἡ καὶ εὐταξίαν ἴδοι τις ἂν· καὶ γὰρ ἡ κυρία τῆς οἰκίας ἐπὶ τοῦ θρόνου κάθηται ῥμετὰ εὐσχημοσύνης ἀπάσης, καὶ αἱ θεραπει- νίδες ἡμετὰ ἡσυχίας ὑφαίνουσι, καὶ τῶν οἰκετῶν ἕκαστος τὸ ἑπιταχθὲν μετὰ χεῖρας ἔχει. Ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ θόρυβος, πολλὴ ἡ σύγχυσις, καὶ καπηλείου οὐδὲν διενήνοχε τὰ παρ' ἡμῖν· τοσοῦτος ὁ γέλως, τοσαύτη ἡ ταραχὴ, ῥκαθάπερ ἐν βαλανείοις, καθάπερ ἐν ἀγοραῖς κραζόντων, θορυβούντων ἀπάντων. Καὶ D ταῦτα ἐνταῦθα μόνον· ὡς ῥἀλλαχοῦ οὐδὲ προσειπεῖν τὸν πλη- σίον ἔξεστιν ῥἐν ἐκκλησίᾳ, κἂν χρόνιον τις ἀπολάβῃ τὸν φίλον, ἀλλ' ἔξω ταῦτα γίνεται, καὶ μάλα εἰκότως. Οὐ γὰρ κουρεῖον, οὐδὲ μυροπωλεῖον ἡ ἐκκλησία, οὐδὲ ἐργαστήριον ἕτερον τῶν ἐπ' ἀγορᾶς, ἀλλὰ τόπος ἀγγέλων, τόπος ἀρχαγγέλων, ῥβασιλεία θεοῦ, αὐτὸς ὁ οὐρανός. Ὡςπερ οὖν εἴ τις τὸν οὐρανὸν δια- στείλας ἐκεῖ σε εἰσήγαγε, κἂν τὸν πατέρα, κἂν τὸν ἀδελφὸν εἶδες, οὐκ ἂν ἐτόλμησας φθέγγασθαι· οὕτως οὐδὲ ἐνταῦθα E ἕτερόν τι πλὴν τῶν πνευματικῶν φθέγγεσθαι ἔδει. Καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐνταῦθα οὐρανός. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἴδε πρὸς ῥταυτηνὴ τὴν τράπεζαν, ἀναμνήσθητι τίνος ἕνεκεν ἔστηκε, καὶ διὰ τί ἐννόησον τίς ὁ προβαίνων ἐνταῦθα, φρίζον ῥκαὶ πρὸ τοῦ καιροῦ. Καὶ ῥγὰρ θρόνον τις ἰδὼν μόνον βασιλέως, ἀνίσταται τῇ ψυχῇ, προσδοκῶν τὴν ἐξοδὸν τοῦ βασιλέως. Καὶ σὺ τοίνυν καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ ῥφρικώδους ἐκείνου, διανάστηθι, καὶ πρὶν ἰδεῖν τὰ παραπετάσματα ἀναστελλόμενα καὶ τὸν χορὸν τῶν ἀγγέ- (488) λων προβαίνοντα, ῥπρὸς αὐτὸν ἀνάβαινε τὸν οὐρανόν. Ἄλλ' 341 ἀγνοεῖ ταῦτα ὁ ἀμύητος· οὐκοῦν ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ἐκείνον εἰπεῖν ἕτερα. Οὐδὲ γὰρ πρὸς τοῦτον ἀπορήσομεν τῶν δυνα- μένων αὐτὸν διαναστῆσαι καὶ πείσαι πέτεσθαι. ῥΣὺ τοίνυν ὁ ταῦτα ἀγνοῶν, ὅταν ἀκούσης τοῦ προφήτου λέγοντος, “Τάδε λέγει κύριος,” ἀπόστηθι τῆς γῆς, ἀνάβηθι καὶ αὐτὸς εἰς τὸν οὐρανόν, ἐννόησον τίς ἐστὶν ὁ δι' ἐκείνου σοι διαλεγόμενος. Νῦν

ὁ ἐν om. F. ῥ Vid. Annot. ῥ καὶ om. F. eras. in A. ῥ μετὰ] καὶ μετ' F. ῥ μετὰ τῆς ἡσ. Edd. τῆς om. F. ῥ ἐπιταγῆν C.E. ῥ καὶ καθά- περ F. ῥ ἀλλαχοῦ] + γε F. ῥ ἐν] ὡς ἐν F. ῥ Deest folium in E. ῥ ταύτην F. ῥ καὶ om. F. ῥ γὰρ] + καὶ Edd. καὶ om. C.F. ῥ φρικώ- δους] + φρίζον Edd. Verbum importunum damnat noster F. ῥ πρὸς] καὶ πρὸς ex corr. A. ῥ σὺ] καὶ σὺ C.

δὲ, μίμου μὲν ἰγελωτοποιούντος, καὶ πορνευομένης γυναικὸς
 βᾶσχημονούσης, θέατρον τοσοῦτον κάθεται, πολλὴν παρέχον
 B ἡ τὴν ἡσυχίαν τοῖς λεγομένοις, καὶ ταῦτα οὐδενὸς κελεύοντος
 σιγᾶν, καὶ οὔτε θόρυβος οὔτε κραυγὴ, οὐχ ὁ τυχὼν θροῦς· θεοῦ
 δὲ ἐκ ἰτῶν οὐρανῶν φθεγγομένου περὶ φρικτῶν οὕτω πραγμά-
 των, κυνῶν ἀναισχυντότερον διακείμεθα, οὐδὲ κῶσιν ταῖς πόρναις
 γυναιξὶ, τοσαύτην τῷ θεῷ παρέχοντες τὴν αἰδῶ.

Ἐφρίξατε ταῦτα ἰακούσαντες; Οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον
 ποιούντες φρίξατε. ^π Ο περὶ τῶν ὑπερορώντων τοὺς πένητας
 εἶπεν ὁ Παῦλος, καὶ μόνων ἐστιωμένων· “Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ
 ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ
 C καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύnete τοὺς μὴ ἔχοντας;” δότε ὁ καὶ
 ἐμοὶ περὶ τῶν θορυβούντων ἐνταῦθα καὶ διαλεγόμενων εἰπεῖν·
 μὴ γὰρ οὐκ ἔχετε οἰκίας εἰς τὸ φλυαρεῖν; ἢ τῆς ἐκκλησίας
 τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ διαφθείρετε καὶ τοὺς σωφρονεῖν καὶ
 ἡσυχάζειν βουλομένους; Ἀλλὰ ἡδὺ καὶ φίλον ὑμῖν τοῖς γνω-
 ρίμοις διαλέγεσθαι; Οὐ κωλύω τοῦτο, ἀλλ’ ἐν οἰκίᾳ, ῥᾶλλ’ ἐν
 ἀγορᾷ, ἀλλ’ ἐν βαλανείοις γινέσθω· ἢ γὰρ ἐκκλησία οὐ δια-
 λέξεως, ἀλλὰ διδασκαλίας χωρίον ἔστι. Nυνὶ δὲ τῆς ἀγορᾶς
 οὐδὲν διενήνοχεν· εἰ δὲ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, τάχα οὐδὲ τῆς
 σκηνῆς· οὕτω τῶν ἐκεῖ πορνευομένων γυναικῶν ἀσελγέστερον
 D αἰ ἐνταῦθα συλλεγόμεναι ἰκαλλωπίζονται. Διὸ δὴ πολλοὺς
 καὶ ἐνταῦθα ἐφέλκονται τῶν ἀκολάστων· καὶ ἂν τε ^βπειρᾶν τις
 βούληται γυναῖκα καὶ διαφθείρειν, οὐδεὶς οἶμαι τῆς ἐκκλησίας
 ἐπιτηδειότερος αὐτῷ τόπος εἶναι δοκεῖ· ἂν ἔτε ὠνήσασθαι τι
 καὶ πρίασθαι δέη, μᾶλλον τῆς ἀγορᾶς χρήσιμος ἢ ἐκκλησία
 φαίνεται. Ἐνταῦθα γὰρ καὶ περὶ τούτων πλείους γίνονται
 λόγοι, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐργαστηρίοις. Ἄν τε κακῶς εἰπεῖν καὶ
 ἀκοῦσαι βούλωνται τινες, καὶ τοῦτο ἔνταῦθα ὄψει μᾶλλον ἢ
 ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἔξω συμβαῖνον. Kἂν τῶν ^ωπολιτικῶν τι
 βουλευθῆς ἀκοῦσαι πραγμάτων, κἂν τῶν ἐν οἰκίαις, κἂν τῶν ἐν
 E στρατοπέδῳ, μὴ βαδίσῃς εἰς δικαστήριον, ^κμηδὲ καθίσῃς ἐν
 ἰατρείῳ. Εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα, εἰσὶν οἱ πάντων ἀκριβέστερον
 ταῦτα ἅπαντα ἰαπαγγέλλοντες, καὶ πάντα μᾶλλον ἔστι τὰ
 ἐνταῦθα, ^ζἢ ἐκκλησία. Τάχα σφόδρα καθηψάμην ὑμῶν. Οὐκ

^ι γελωτοπ.] γελωτας F. ^κ καὶ ἀσχημ. Edd. καὶ om. F. ^η τὴν om. C.
^ι τοῦ οὐρανοῦ F. ^κ ὅσον F. ^ι ἀκούοντες F. ^μ μᾶλλον] + ταῦτα Edd.
 repugnantibus libris. ^π δ] + καὶ F. ^ο καὶ ἐμοὶ pro καμοὶ omnes. ^ρ ἄλλ’
 om. F. ^α ἐστι] + καὶ προσευχῆς F. ^ς καλλωπίζονται] + γυναῖκες C.F.
^β Vid. Annot. ^τ τε] + γὰρ F. Statim τι καὶ πρίασθαι om. idem. ^ν ἐν-
 ταῦθα ὄψει omnes. ὄψει ἐνταῦθα Edd. ^ω πολεμικῶν F. ^κ μὴ E.
^ς ἀπαγγέλλοντες omnes. Edebatur καταγγέλλοντες. Statim πάντων pro πάν-
 τα C. ^ζ ἢ] ἢ E. Veron. τῇ ἢ F.

ἐγωγε οἶμαι. Ὅταν γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένητε, πόθεν εἶσομαι, ὅτι καθίκετο ὑμῶν τὰ εἰρημένα; Οὐκοῦν τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖον ἄψασθαι ^απάλιν. Ταῦτα οὖν ἀνεκτά; ταῦτα φορητά; Κοπτόμεθα καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ διασπώμεθα, ἵνα τι χρήσιμον μαθόντες ἀπέλθῃτε· καὶ οὐδεὶς ὑμῶν ^βτι κερδάνας ἄπεισιν, ἀλλὰ 342 καὶ βλαβεῖς μειζόνως. Καὶ γὰρ εἰς κρίμα συνέρχεσθε, πρόφασιν οὐκέτι περὶ τῆς ἁμαρτίας ἔχοντες, καὶ τοὺς ἐπιεικεστέρους ἐκκρούετε, ταῖς ὑμετέραις φλυαρίαις ἐνοχλοῦντες πάντοθεν. Ἀλλὰ τίς ὁ τῶν πολλῶν λόγος; Οὐκ ἀκούω τῶν ἀναγινωσκομένων, φησὶν, οὐδὲ οἶδα τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ θορυβεῖς, ἐπειδὴ ταρασσεῖς, ἐπειδὴ μετὰ ψυχῆς εὐλάβειαν ἐχούσης οὐ παραγίνῃ. Τί φῆς; οὐκ ^γοἶδας τίνα ἐστὶ τὰ λεγόμενα; Δι' αὐτὸ μὲν ^δοὖν τοῦτο προσέχειν ἐχρῆν. Εἰ δὲ οὐδὲ τὸ ἀσαφὲς διεγείρει σου τὴν ψυχὴν, πολλῷ μᾶλλον, εἰ σαφὴ ἦν, ^επαρέδραμες. Διὰ γὰρ τοῦτο οὔτε σαφὴ πάντα Β ἐστίν, ἵνα μὴ ῥαθυμῆσης, οὔτε ἀσαφῆ, ἵνα μὴ ἀπογνῶς. Καὶ ὁ μὲν εὐνοῦχος ἐκεῖνος καὶ βάρβαρος οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ καὶ τοσούτων πραγμάτων ὄχλῳ κυκλούμενος, καὶ ἐν ὁδῷ ὢν, βιβλίον μετὰ χειράς εἶχε καὶ ἀνεγίνωσκεν, οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἀνεγίνωσκε· σὺ δὲ καὶ ἐν διδασκάλων εὐπορίᾳ ὢν, καὶ ἐτέρους ἔχων τοὺς ὑπαναγινώσκοντας, σκήψεις προβάλλῃ μοι καὶ προφάσεις. Οὐκ οἶσθα τὰ λεγόμενα; Οὐκοῦν εὗξαι ἵνα μάθῃς· μᾶλλον δὲ ἀμήχανον πάντα ἀγνοεῖν. Καὶ γὰρ πολλὰ αὐτόθεν ἐστὶ κατάδηλα καὶ σαφῆ· μᾶλλον δὲ, ^ζκἂν ἅπαντα ἀγνοῇς, καὶ C (489) οὕτως ἡσυχάζειν ^ηἔδει, ἵνα μὴ τοὺς προσέχοντας ἐκκρούσης, ἵνα σου τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν αἰδῶ ἀποδεξάμενος ὁ θεὸς, καὶ τὰ ἀσαφῆ ποιήσῃ δῆλα. Ἀλλ' οὐ δύνασαι σιγᾶν; Οὐκοῦν ἔξιθι, ἵνα μὴ καὶ ἐτέροις γένη βλάβη. Καὶ γὰρ μίαν ἐν ἐκκλησίᾳ δεῖ φωνὴν εἶναι ἀεὶ, καθάπερ ἑνὸς ὄντος σώματος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀναγινώσκων μόνος φθέγγεται· καὶ αὐτὸς ὁ τὴν ἐπισκοπὴν ἔχων ἀνέχεται σιγῇ καθήμενος· καὶ ὁ ψάλλον ψάλλει μόνος· ^ικἂν πάντες ὑπηχώσιν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἡ φωνὴ D φέρεται· καὶ ὁ ὁμιλῶν ὁμιλεῖ μόνος. Ὅταν δὲ πολλοὶ καὶ πολλὰ καὶ διάφορα διαλέγωνται, τίνας ἕνεκεν ἐνοχλοῦμεν ἡμεῖς εἰκῇ; Οὐδὲ γὰρ εἰ μὴ ^κεἰκῇ ἐνοχλεῖν ἡμᾶς ἡγείσθε, περὶ τηλικούτων φθεγγομένων ἡμῶν, περὶ τῶν ^λοὐδὲν προσηκόντων

^α πάλιν] + μόνον F. ^β τι accessit ex F. Idem tacite assumsit Montef.
^γ οἶδας omnes. οἶδα Sav. Mor. Ben. In Veron. et Commel. omnia ab ἐπειδὴ θορυβεῖς usque ad τὰ λεγόμενα desunt. ^δ οὖν om. F. ^ε παρέδραμες] + ἂν F. ^ζ ῥαθυμῆς F. ^η Haec οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἀνεγίνωσκε, quae vulgo desunt, recepta ex C.E.F. et Interp. In A. eadem adscripta sunt manu antiqua in folii calce. ^ι δει C. ^ι κἂν] καὶ F. Idem p.p. καὶ ὡς ἐξ. ^κ εἰκῇ om. F. ^λ οὐδὲν] + ἂν Sav. Mor. Ben. reclamantibus libris.

ὕμεις διελέγεσθε. Διὰ ταῦτα οὐκ ἐν τῷ βίῳ μόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ ψήφῳ πολλή ἡ διαστροφή· καὶ περὶ ^μτὰ περιττὰ κεχήνατε, καὶ τὴν ἀλήθειαν Εἰσφέροντες, τὰς σκιὰς καὶ τὰ ὀνειράτα διώκετε. *Ἡ οὐ σκιά καὶ ὀνειράτα τὰ παρόντα ἅπαντα, καὶ σκιᾶς χεῖρων; Καὶ γὰρ πρὶν ἢ φανῆναι, ^πἀφίσταται, καὶ πρὶν ἀποπτῆναι, πολὺν παρέχει τὸν θόρυβον καὶ πλείονα τῆς ἡδονῆς. Κἂν μυρία τις ἐνταῦθα λαβὼν κατορύξῃ χρήματα, τῆς νυκτὸς παρελθούσης, γυμνὸς ἅπεισιν ἐντεῦθεν, καὶ μάλα εἰκότως· ἐπεὶ καὶ οἱ ὄναρ πλουτοῦντες, ἀναστάντες ἀπὸ τῆς εὐνῆς, οὐδὲν ἔχουσιν ὧν ἔχειν ἐδόκουν καθεύδοντες. Οὕτω καὶ οἱ πλεονεκτοῦντες· μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ^οκαὶ πολλῷ χεῖρον. Ὁ μὲν γὰρ 343 ὄναρ πλουτῶν, οὔτε τὰ χρήματα ἔχει, ἅπερ ἐφαντάζετο ἔχειν, οὔτε ἄλλο τι ῥακὸν ἀπὸ τῆς φαντασίας ταύτης λαβὼν ἀνίσταται· οὗτος δὲ τῶν μὲν χρημάτων ἐστέρηται, τῶν δὲ ἀμαρτημάτων τῶν ἐκ τῶν χρημάτων ἐμπλησθεὶς ἅπεισι· καὶ ἐν τῷ πλούτῳ φαντασθεὶς, τὰ ἐκ τοῦ πλούτου κακὰ οὐχ ὀρᾷ ἐν φαντασίᾳ λοιπὸν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ ἀληθείᾳ. Καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ γέγονεν ἐν ὀνείροις, ἡ δὲ ἐκ τῆς ἡδονῆς κόλασις οὐκέτι ὄναρ συμβαίνει, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ πείρᾳ· Β μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐκείνης καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐσχάτην τίνει δίκην, ἐν αὐτῷ τῷ συλλέγειν μυρίας προστριβόμενος ἀθυμίας, φροντίδας, κατηγορίας, διαβολὰς, θορύβους, ταραχάς. Ἰν' οὖν καὶ τῶν ὀνειράτων ἀπαλλαγῶμεν καὶ τῶν κακῶν τῶν οὐκ ἐν ὀνείροις, ἀντὶ πλεονεξίας ἐλεημοσύνην ἐλώμεθα, ἀντὶ ἀρπαγῆς φιланθρωπίαν. Οὕτω γὰρ καὶ ^γτῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ.

C¹ Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. Οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς ^ακαὶ ὁ νόμος λέγει.

ΠΕΡΙΚΟΨΑΣ τὸν θόρυβον ^βτὸν ἀπὸ τῶν γλωσσῶν, καὶ

¹ CAP. XIV. v. 34.

^μ τὰ] + ὅντως C. ^π ἀφίσταται Veron. Μοχ ἀποστῆναι F. ^ο καὶ accessit ex libris omnibus. ^ρ καλὸν Veron. ^γ τῶν παρόντων] τὸν παρόντα μεθ' ἡδονῆς διανύσωμεν βίον F. Hom. XXXVII. ^α καὶ om. E. ^β τὸν om. F. Veron.

τὸν ἀπὸ τῶν προφητειῶν, καὶ νομοθετήσας, ὥστε μὴ σύγχυσιν
 ὁ γίνεσθαι, τοὺς τε γλώσσαις λαλοῦντας ἀνὰ μέρος τοῦτο
 ποιεῖν, τοὺς τε προφητεύοντας ἀρξαμένου ἑτέρου σιγᾶν, λοιπὸν
 καὶ ἐπὶ τὴν ταραχὴν τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν γινομένην ὁδῶ D
 πρόεισι, τὴν ἄκαιρον αὐτῶν ἐκκόπτων παρρησίαν, καὶ σφόδρα
 εὐκαίρως. Εἰ γὰρ τοῖς ὁ τὰ χαρίσματα ἔχουσιν ἀπλῶς οὐκ
 ὁ ἐφέϊται λαλεῖν, οὐδ' ὅτε βούλονται, καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ
 πνεύματος κινουμένοις, πολλῶ μᾶλλον ἐκείναις εἰκὴ φλυαρούσαις
 καὶ μάτην. ἘΔιὰ τοῦτο καὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας
 ἐπιστομίζει τὴν φλυαρίαν αὐτῶν, καὶ τὸν νόμον μεθ' ἑαυτοῦ
 λαβὼν, οὕτως αὐτῶν ἀπορράπτει τὰ στόματα. Οὐ γὰρ πα-
 ραινεῖ μόνον ἐνταῦθα, οὐδὲ συμβουλεύει, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάττει
 σφοδρῶς, παλαιὸν ὑπὲρ τούτων ἀναγινώσκων νόμον. Εἰπὼν
 γὰρ ὅτι "Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν," E
 ἡ καὶ, "Οὐκ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι,"
 ἐπήγαγε, "Καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει." Καὶ ποῦ τοῦτο ἰλέγει
 (490) ὁ νόμος; 2^a "Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστρόφή σου, καὶ αὐτός
 σου κυριεύσει." Εἶδες Παύλου σοφίαν, ἡλικὴν παρήγαγε μαρ-
 τυρίαν, οὐ σιγᾶν αὐταῖς κελεύουσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ
 φόβου σιγᾶν, καὶ μετὰ φόβου τοσοῦτου, μεθ' ὅσου τὴν δούλην
 ἡσυχάζειν χρή; Διὸ καὶ αὐτὸς εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἐπιτέτραπται
 αὐταῖς λαλεῖν, οὐκ ἐπήγαγεν, ἀλλὰ σιγᾶν, ὁ ἀλλ' ἀντὶ τοῦ 344
 σιγᾶν τὸ πλέον τέθεικε, τὸ ὑποτάττεσθαι. Εἰ δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν
 τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν διδασκάλων καὶ πατέρων καὶ
 τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας συλλόγου. Καὶ εἰ ἡ μὴδὲν φθέγγον-
 ται, φησὶ, μὴδὲ ἐρωτήσουσι, τίνος ἕνεκεν καὶ παρέσσονται; "Ἰνα
 ἀκούωσι μὲν ὁ χρή, τὰ δὲ ἀμφιβαλλόμενα παρὰ τῶν ἀνδρῶν
 οἴκοι ἡ μανθάνωσι. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν 3^a "Εἰ δέ τι μαθεῖν
 θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν." Οὐ γὰρ
 δὴ μόνον λαλεῖν αὐταῖς οὐκ ὁ ἐφέϊται, φησὶν, ἀπλῶς, ἀλλ' οὐδὲ
 ἐρωτᾶν τι ἐν ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ ἐρωτᾶν οὐ χρή, πολλῶ μᾶλλον
 ἀπλῶς λαλεῖν οὐ θέμις. Καὶ τί δήποτε ἐν τοσαύτῃ κατέστησεν B
 αὐτὰς ὑποταγῇ; "Ὅτι ἀσθενέστερόν πως ἐστὶν ἡ γυνὴ καὶ
 εὐρίπιστον καὶ κοῦφον. Διὰ δὴ τοῦτο τοὺς ἄνδρας αὐταῖς
 ἐπέστησε διδασκάλους, ἀμφοτέρους ὠφελῶν. Ἐκείνας τε γὰρ
 κοσμίας κατεσκεύασε, τούτους τε ἐναγωνίους ἐποίησεν, ἅτε

2 Gen. iii. 16.

3 v. 35.

ἡ γενέσθαι E. ὁ τὰ om. F. ὁ ἐφέϊται C.E. ἐφίεται vulgo. ὁ τοῦ
 om. F. ὁ διὰ] + τοι F. ἡ καὶ οὐκ ἐπ.] οὐ γὰρ ἐπ. C. ὁ λέγει ὁ v.
 A.E.F. ὁ v. λέγει Edd. ὁ Sic nostri omnes. Edebatur ἀλλὰ τὸ πλέον
 ἀντὶ τοῦ σιγᾶν τέθεικε, τὸ ὁ. ὁ τῶν, quod aberat, est in libris omnibus.
 ὁ μὴδὲν E.F. μὴδὲ vulgo. ὁ μανθάνωσιν F. μάθωσι C. μανθανέτωσαν
 vulgo. ὁ ἐφέϊται C.E. ἐφίεται Edd.

μέλλοντας ῥᾶπερ ἤκουσαν μετὰ πολλῆς ἰότητος ἀκριβείας ταῖς
 γυναιξὶ παρακατατίθεσθαι. Εἵτα ἐπειδὴ καλλωπίζεσθαι ἐντεῦ-
 θεν ἐνόμιζον ἐκ τοῦ φθέγγεσθαι δημοσίᾳ, πάλιν εἰς τὸ ἐναντίον
 περιάγει τὸν λόγον, λέγων· “Αἰσχροὺν γὰρ ἐστὶ ῥγυναιξὶν ἐν
 ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.” Πρῶτον μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦτο
 σκατεσκεύασε τοῦ θεοῦ, ἔπειτα ἀπὸ τοῦ κοινου λογισμοῦ καὶ
 τῆς συνηθείας, ὥσπερ καὶ ἡνίκα περὶ κόμης αὐταῖς διελέγετο,
 ἔλεγεν· “Ἡ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις ὑμᾶς διδάσκει;” Καὶ πανταχοῦ
 τοιοῦτον εὖροις ἂν αὐτοῦ τὸν τρόπον ὄντα, οὐκ ἀπὸ τῶν θείων
 γραφῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας ἐντρέποντα.
 Ἦ πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀπὸ τῶν πᾶσι δοκούντων καὶ πανταχοῦ
 τυπωθέντων ἐντρέπει, ὃ καὶ ἐνταῦθα τέθεικεν εἰπών· 4“Ἡ
 ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἡ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήν-
 τησε;” Καὶ γὰρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας παρήγαγε τοῦτον
 τηρούσας τὸν νόμον, καὶ ἀπὸ τῆς καινοτομίας τὸν θόρυβον
 δύποτεμνόμενος, καὶ τῇ τῶν πολλῶν ψήφῳ τὸν λόγον ποιῶν
 εὐπαράδεκτον. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν· “Ὅς ὑμᾶς ἀναμνήσει
 τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσαις ταῖς
 ἐκκλησίαις διδάσκω” καὶ πάλιν, “Οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας
 ὁ θεὸς, ἀλλ’ εἰρήνης, ὡς καθὼς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν
 ἀγίων” καὶ ἐνταῦθα, “Ἡ ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν,
 ἡ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησε;” Τουτέστιν, οὔτε πρῶτοι οὔτε
 μόνοι ὑμεῖς πιστοὶ, ἀλλ’ ἡ οἰκουμένη πᾶσα· ὃ καὶ πρὸς Κολασ-
 σαεῖς γράφων ἔλεγε, 5“Καθὼς ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ
 Εὐξανόμενον ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ,” περὶ τοῦ εὐαγγελίου λέγων.
 Ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ἐτέρως εἰς προτροπὴν τῶν ἀκούοντων, ὡς
 ὅταν λέγῃ τὰ αὐτῶν πρῶτα εἶναι, καὶ πᾶσιν εἶναι κατάδηλα.
 Θεσσαλονικεῦσι γὰρ ἐπιστέλλων ἔλεγεν· 6“Ἀφ’ ὑμῶν γὰρ
 ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν
 ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελέλυθε” καὶ Ῥωμαίοις δὲ πάλιν, 7“Ὅτι ἡ
 πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.” Ἀμφότερα
 γὰρ ἱκανὰ προτρέψαι καὶ διεγείραι, καὶ τὸ παρ’ ἐτέρων ἐπαι-
 νεῖσθαι, καὶ τὸ 8καὶ ἐτέρους ἔχειν κοινωνοὺς τῆς γνώμης. Διὸ
 καὶ ἐνταῦθά φησιν· “Ἡ ἀφ’ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν,
 345 ἡ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;” Οὔτε γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοιτε
 εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ἡμεῖς τῶν ἄλλων διδάσκαλοι ἐγενόμεθα, καὶ
 οὐκ ἂν εἶμεν δίκαιοι παρ’ ἐτέρων μανθάνειν· οὔτε ὅτι ἐνταῦθα

4 v. 36.

5 Coloss. i. 6.

6 1 Thess. i. 8.

7 Rom. i. 8.

p Sic omnes. Edebatur μετὰ π. τ. ἀκρ. ἄπερ ἤκουσαν.

q τῆς om. F.

r γυναιξὶ nostri omnes et Mosqq. γυναικὶ vulgo.

s τοῦ assumptum ex C.E.F.

t πρὸς δὲ τούτοις Codd. πρὸς τούτοις δὲ Edd.

v καθὼς] + καὶ Edd. repug-

nantibus libris. Infra Κολοσσ. F.

w καὶ accessit ex C.E.

x ἔχοιτε]

ἔχοι τις F.

ἔσται τὰ τῆς πίστεως μόνον, καὶ οὐ χρὴ ὑτὰ παρ' ἐτέρων παραδείγματα δέχεσθαι. Ὅρᾱς διὰ πόσων ἐνέτρεψε; Τὸν νόμον παρήγαγε, τὸ αἰσχρὸν τοῦ πράγματος ἔδειξε, τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας εἰς μέσον τέθεικεν.

Εἴτα τὸ πάντων ἰσχυρότερον ὕστερον τίθησι, λέγων, ὅτι ὁ θεὸς ² ταῦτα καὶ νῦν ἐπιτάττει δι' ἐμοῦ. ⁸ “Εἰ γάρ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, γινωσκέτω ταῦτα ^α γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ^α αἱ ἐντολαί. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγ-
νοεῖτω.” Καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐπήγαγε; Δεικνὺς ὅτι οὐ
(491) βιάζεται, οὐδὲ φιλονεικεῖ, ὅπερ σημειὸν ἐστὶ τῶν οὐ τὰ ^β ἑαυτῶν βουλομένων ἰστᾶν, ἀλλὰ τὸ ἐτέροις συμφέρον σκοπούντων. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν “Εἰ δέ τις ^γ δοκεῖ φιλονεικὸς εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν.” Ἀλλ' οὐ πανταχοῦ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἔνθα ἂν μὴ σφόδρα μεγάλα τὰ ἀμαρτανόμενα ᾖ, καὶ τότε ἐντρέπων μᾶλλον ἐπεὶ ὅταν περὶ ἐτέρων διαλέγηται, οὐ λέγει οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Μὴ πλανᾶσθε οὔτε πόρνοι, οὔτε μαλακοὶ βασιλείαν θεοῦ ^δ οὐ κληρονομήσουσι” καὶ πάλιν, ⁹ “Ἰδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰ ἐὰν περιτέμνησθε, ^ε
Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.” Ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ περὶ σιγῆς ἦν αὐτῷ ὁ λόγος, οὐ σφόδρα εὐτόνως ἐπιτίθεται, ^ε αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπισπώμενος. Εἴτα ὅπερ αἰεὶ ποιεῖν εἴωθεν, ἐπὶ τὴν προτέραν ὑπόθεσιν, ὅθεν ταῦτα ^{εἰ} πείπειν ἐξέβη, ἐπανάγει τὸν λόγον λέγων ¹⁰ “Ὡστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.” Καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ τοῦτο, μὴ τὸ προκείμενον ἐργάζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ δοκοῦν αὐτῷ συγγενὲς ὅπωςδὴποτε εἶναι ^δ διορθοῦν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ πρότερον ^ε ἐπανιέναι, ὥστε μὴ δοκεῖν τῆς ὑποθέσεως ἐκπίπτειν. Καὶ γὰρ ὅτε περὶ τῆς ἐν ταῖς τραπέζαις διελέγετο συμφωνίας, ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τὴν ἐν τοῖς μυστηρίοις ἐκβὰς, καθεῖθεν ἐντρέψας, εἰς τὰ πρότερα ἐπάνεισι πάλιν, λέγων “Ὡστε συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.” Καὶ ἐνταῦθα τοίνυν περὶ τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασιν εὐταξίας διαλεχθεὶς, καὶ τοῦ μὴ δεῖν μήτε ἀλύειν ^β ἐν τοῖς ἐλάττοσι, μήτε φυσᾶσθαι ἐπὶ τοῖς μείζοσι, εἴτα ἐπὶ τὴν γυναιξὶ πρέπουσαν ἐξελθὼν εὐκοσμίαν ἐντεύθεν, καὶ κατασκευάσας αὐτήν, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπάνεισι λέγων πάλιν ^ε

8 v. 37, 38.

9 Gal. v. 2.

10 v. 39.

^γ τὰ παρ' ἐτ.] παρ' ἐτ. τὰ F. ² ταῦτα καὶ νῦν] τοῦτο καὶ τὰ νῦν F. καὶ νῦν post ἐπιτάττει transp. C.E. ^α αἱ om. F. Mosq. 7. ^β αὐτῶν F. ^γ δοκεῖ φ. εἶναι] Sic A.E.F. φ. εἶναι δοκεῖ C. φιλονεικός ἐστιν Edd. ^δ οὐ, quod aberat, habent E.F. ^ε αὐτῷ τούτῳ pro τούτῳ αὐτῷ omnes. ^{εἰ} εἰπὼν F. Mox ἐπανάγει pro vulgato ἐπάγει idem. ^ε ἐπανιέται F. ^β ἐν] ἐπὶ C. Mox ἐν pro ἐπὶ F.

“Ὡστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.” Εἶδες πῶς μέχρι τέλους τὴν διαφορὰν ἐφύλαξε, καὶ πῶς ἔδειξε τὸ μὲν σφόδρα ἀναγκαῖον ὄν, τὸ δὲ οὐχ οὕτω; Διὸ ἐπ’ ἐκείνου μὲν φησι, “ζηλοῦτε,” ἐπὶ τούτου δὲ, “μὴ κωλύετε.” Εἶτα ὡς ἐν κεφαλαίῳ τὰ πάντα διορθούμενος ἐπάγει λέγων· ¹¹“Πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω” πάλιν πλήττων τοὺς εἰκὴ βουλομένους ἀσχημονεῖν, 346 καὶ μανίας δόξαν λαμβάνειν, καὶ τὴν οἰκείαν μὴ φυλάττοντας τάξιν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως οἰκοδομεῖ, ὡς εὐταξία, ὡς εἰρήνη, ὡς ἀγάπη, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἐναντία διαλύει. Οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῦτο ἴδοι τις ἂν. Ἄν τε γὰρ ἐν χορῷ, ἂν τε ἐν πλοίῳ, ἂν τε ἐν ἄρματι, ἂν τε ἐν στρατοπέδῳ τὴν τάξιν συγχέης, καὶ τὰ μείζονα τῆς οἰκείας χώρας ἐκβαλὼν, τὰ ἐλάττονα εἰσαγάγῃς εἰς τὴν ἐκείνων τάξιν, πάντα διέφθειας, καὶ οὕτω τὰ ἄνω κάτω γίνεται.

B ¹Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τὴν τάξιν διαφθείρωμεν, μηδὲ τὴν κεφαλὴν κάτω ποιῶμεν, καὶ τοὺς πόδας ἄνω. Τοῦτο ^kδὲ γίνεται, ὅταν τὸν μὲν ὀρθὸν λογισμόν κάτω ρίψωμεν, τὰς δὲ ἐπιθυμίας, τὸν ¹θυμὸν, καὶ τὴν ἡδονὴν ἐπιστήσωμεν τῷ λογικῷ· ὅθεν πολὺς ὁ κλύδων, καὶ πολλὴ ἡ ταραχὴ, καὶ ἀφόρητος ἡ ζάλη, πάντων σκότῳ κατεχομένων. Καὶ, εἰ βούλει, τὴν ἀσχημοσύνην τὴν ἐντεῦθεν ^mγινομένην πρῶτον ἐξετάσωμεν, καὶ τότε τὴν ⁿζημίαν. Πῶς οὖν ἔσται τοῦτο σαφὲς ἡμῖν καὶ σφόδρα γνώριμον; Παραγάγωμεν εἰς μέσον ἄνθρωπον οὕτω διακειμένον, πόρνης ἐρῶντα, καὶ ὑπὸ ἐπιθυμίας ἀτόπον κρατούμενον, καὶ τότε ὀψόμεθα τὸν γέλῳτα τοῦτον. Τί γὰρ ἂν γένοιτο αἰσχροτέρον τοῦ θυρανλούντος πρὸ τῶν πορνικῶν οἰκημάτων, καὶ ῥαπιζομένου παρὰ πόρνης γυναικὸς, καὶ κλαίοντος καὶ ὀδυρομένου, καὶ τὴν ἑαυτοῦ καταισχύνοντος δόξαν; Εἰ δὲ βούλει καὶ τὴν ζημίαν ἰδεῖν, ἐννόει μοι τῶν χρημάτων τὴν δαπάνην, τοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνους, τὸν πρὸς τοὺς ἀντεραστὰς πόλεμον, τὰ τραύματα, τὰς πληγὰς τὰς ἐκ τῶν τοιούτων παρατάξεων. Τοιοῦτοι καὶ οἱ χρημάτων ἐπιθυμία **D**κατεχόμενοι· μᾶλλον δὲ ^oμείζονα ἀσχημονοῦσιν. Οὗτοι μὲν γὰρ περὶ ἑν εἰσιν ἡσυχολημένοι σῶμα· οἱ δὲ φιλάργυροι τὰς

11 v. 40.

¹ ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ὁ μὲν σώφρων ἐν ἡδονῇ καὶ εὐφροσύνῃ ἐστὶ διηρηκεῖ· ὁ δὲ ἀσελγαίνων, καὶ πρὸ τῆς μίξεως καὶ μετὰ τὴν μίξιν, ὑπὸ ἀθυμίας κατέχεται. Veron. ^k δὲ] γὰρ E.F. ¹θυμὸν] + καὶ τὴν ὀργὴν Edd. Omissa haec in C.E.F. ^m γινομένην] + ἰδεῖν A.C.E. Statim πρῶτον τὸ πρᾶγμα ἐξετάσωμεν C. πρ. ἐξ. ταυτην ex corr. A. ⁿ ζημίαν] + ὀψόμεθα C. ^o μείζονα] + τούτων C.

πάντων οὐσίας ὁμοίως περιεργάζονται, καὶ πενήτων καὶ πλου-
 τούντων, καὶ τῶν οὐκ ὄντων πραγμάτων ἐρῶσιν, ὃ μάλιστα τῆς
 (492) τοῦ πάθους ἀτοπίας σημείον ἐστίν. Οὐ γὰρ λέγουσιν ὅτι τὴν
 τοῦ δαίμονος ἐβουλόμην οὐσίαν ἔχειν καὶ τὴν τοῦ δαίμονος μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τὰ ὄρη χρυσίον εἶναι βούλονται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ
 τὰ ὀρώμενα πάντα, καὶ ἐφ' ἑτερον προβαίνουνσι κόσμον· καὶ
 τοῦτο ἐπ' ἄπειρον πάσχουσι, καὶ οὐδαμοῦ τῆς ἐπιθυμίας λή-
 γουσι. ⁹Τίς ἂν παραστήσειε λόγος τὸν χειμῶνα τῶν λογι-
 σμῶν ἐκείνων, τὰ κύματα, τὸν ζόφον; ὅπου δὲ κύματα καὶ
 χειμῶν τοσοῦτος, ποία γένοιτ' ἂν ἡδονή; Οὐκ ἔστιν οὐδεμία,
 ἀλλὰ θόρυβος καὶ ὀδύνη καὶ νεφέλαι ζοφώδεις ἀντὶ ὑδάτων
 πολλὴν φέρουσαι τὴν ἀθυμίαν· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἐρῶντων
 ἀλλοτρίου κάλλους συμβαίνειν εἶθε. Διὰ τοι τοῦτο οἱ μὴδ'
 ὅλως ἐρῶντες, τῶν ἐρῶντων ἐν πλείονί εἰσιν ἡδονῇ. Ἀλλὰ
 πρὸς τοῦτο μὲν οὐδεὶς ἀντεῖποι· ἐγὼ δὲ καὶ τὸν ἐρῶντα μὲν,
 κατέχοντα δὲ ⁸τῆς ἐπιθυμίας, μᾶλλον ἂν φαίην τρυφᾶν τοῦ
 συνεχῶς τῆς πόρνῃς ἀπολαύοντος. Εἰ γὰρ καὶ δυσκολωτέρα ἢ
 ἀπόδειξις, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἀναγκαῖον κατατολμῆσαι τοῦ ³⁴⁷
 λόγου. Καὶ ⁶γὰρ δυσκολωτέρα γίνεται, οὐ παρὰ τὴν φύσιν
 τοῦ πράγματος, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ εἶναι τῆς φιλοσοφίας
 ταύτης ἀκροατὰς ἀξίους. Τί ⁷γὰρ ἡδιον, εἰπέ μοι, τῷ ἐρῶντι,
 τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐρωμένης, ἢ τὸ τιμᾶσθαι καὶ ^ωὑπερ-
 ορᾶν; Εὐδηλον ὅτι τοῦτο. Τίνα οὖν, εἰπέ μοι, τιμήσει πλεόν
 ἢ πόρνη, τὸν δουλεύοντα αὐτῇ καὶ αἰχμάλωτον ὑπ' αὐτῆς ἤδη
 γενόμενον, ἢ τὸν ἀνώτερον τῶν ἐκείνης δικτύων, καὶ ²ὑψηλότερα
 τῶν καλάμων αὐτῆς πετόμενον; Παντί που δῆλον, ὅτι τοῦτον.
 Περὶ τίνα δὲ σπουδάσει πλεόν, τὸν πεπτωκότα, ἢ τὸν οὐδέπω; Β
 Τὸν οὐδέπω πάντως. Τίς δὲ ⁷ἔσται ποθεινότερος, ὁ κατειργα-
 σμένος, ἢ ὁ μηδέπω αἰλούς; Ὁ ²μηδέπω τέως αἰλούς. Εἰ δὲ
 ἀπιστεῖτε, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων παρέξω τὴν ἀπόδειξιν. Τίνος
 γὰρ ἂν ³μᾶλλον τις ἐρασθεῖη γυναικὸς, τῆς εὐκόλως ὑποκατα-
 κλινομένης αὐτῷ καὶ ἐκδιδομένης, ἢ τῆς ἀρνούμενης καὶ πράγματα
 αὐτῷ παρεχούσης; Εὐδηλον ὅτι ταύτης· καὶ γὰρ μειζόνως
 ἐντεῦθεν ὁ πόθος ἀνάπτεται. Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς τὸ
 αὐτὸ δὴ τοῦτο ἔσται· καὶ τοῦτον τιμήσουσι καὶ θαυμάζονται
 πλεόν τὸν ὑπερορῶντα αὐτῶν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, κακεῖνο C
 ὁμοίως, τὸ ἐν μείζονι εἶναι ἡδονῇ τὸν μᾶλλον τιμώμενον καὶ

⁹ χρυσόν F. ⁹ τίς] + οὖν F. ⁷ οὐδεὶς] + ἂν F. ⁸ τῆς ἐπιθυμίας C.F.
 et a pr. man. A. τὴν ἐπιθυμίαν Edd. ⁶ γὰρ] + εἰ καὶ F. ⁷ γὰρ] τοίνυν (et
 ἴδιον mendosse pro ἡδιον) C. ^ω ὑπερεράσθαι ex corr. A. ² ὑψηλότερα
 A.C.F. ὑψηλότερον vulgo. ⁷ ἐστὶ F. ² μηδέπω τέως] μηδέποτε F.
³ μᾶλλον τις pro τις μᾶλλον omnes.

ἀγαπώμενον. Ἐπεὶ καὶ στρατηγὸς πόλιν τὴν μὲν καθάπαξ ἀλούσαν ἀφίησι, τῇ δὲ ἐστηκυῖα καὶ φιλονεικούμενη προσεδρεύει μετὰ σπουδῆς ἀπάσης· καὶ θηρευτὴς τὸ μὲν ^βχειρωθὲν ζῶον ἐν σκότῳ κατακλείσας ἔχει, καθάπερ ἡ πόρνη τὸν ἐραστὴν, τὸ δὲ φεύγον διώκει. Ἄλλ' ἀπολαύει τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνος, φησὶν, οὗτος δὲ οὐκ ἀπολαύει. Τὸ δὲ μὴ καταισχύνεσθαι, μηδὲ δουλεύειν ταῖς τυραννικαῖς αὐτῆς ἐπιταγαῖς, μηδὲ ὡς ἀνδράποδον ἄγεσθαι ^επαρ' αὐτῆς καὶ περιάγεσθαι, ῥαπιζόμενον, δέμπτυόμενον, ἐπὶ κεφαλῇς ὠθούμενον, μικρὰν ἡδονὴν εἶναι νομίζεις, εἰπέ μοι; Εἰ γάρ τις ταῦτα ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ δυνηθεῖν τὰς ὕβρεις αὐτῶν συναγαγεῖν, τὰ ἐγκλήματα, τὰς συνεχεῖς ὀργὰς, τὰς ἀπὸ ψυχῆς, τὰς ἀπὸ τοῦ θρύπτεσθαι γινομένας, τὰς ἀπεχθείας, τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ οἱ πᾶσχοντες ἴσασι ^δμόνον, πάντα πόλεμον εὐρήσει πλείους ἔχοντα ^ετὰς ἀνακωχὰς τῆς ἀθλίας τούτων ζωῆς. Ποίαν οὖν λέγεις ἡδονὴν, εἰπέ μοι; τὴν ἀπὸ τῆς μίξεως, τὴν πρόσκαιρον καὶ βραχεῖαν; Ἄλλ' εὐθέως ταύτην πόλεμος ἐπικαταλαμβάνει, καὶ κύματα, Ἐκαὶ λύττα, καὶ μανία πάλιν ἡ αὐτή. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται, ὡς ἂν τις νέοις διαλεγόμενος ἀκολάστοις εἴποι, οὐ σφόδρα ἀνεχομένοις τῶν περὶ βασιλείας καὶ γεέννης ἀκούσαι λόγων· ὅταν δὲ καὶ ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν, οὐδὲ ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅση τῶν σωφρονούντων ἡ ἡδονή, ὅταν ἀναπλάττη παρ' ἑαυτῷ τοὺς στεφάνους, τὰ βραβεῖα, τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων
348 ὁμιλίαν, τὴν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἀνάρρησιν, τὴν παρρησίαν, τὰς χρηστὰς καὶ ἀθανάτους ἐλπίδας ἐκείνας.

Ἄλλ' ἡ μίξις ἔχει τινὰ ἡδονήν· τοῦτο γὰρ συνεχῶς περιστρέφουσιν· ὁ δὲ σωφρονῶν ὀδυνᾷται διηνεκῶς μαχόμενος τῇ τῆς φύσεως τυραννίδι. Τούναντίον μὲν οὖν εὖροι τις ἂν· ἡ γὰρ βία αὕτη ^βκαὶ ταραχὴ παρὰ τῷ πορνεύοντι μᾶλλον ἐστὶ. Καὶ γὰρ κλόνος ἐν τῷ σώματι πολὺς, καὶ πάσης θαλάττης κυματομένης χαλεπώτερον οὗτος διάκειται, οὐδέποτε πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ἰστάμενος, ἀλλ' αἰεὶ βαλλόμενος ὑπ' αὐτῆς, ὥσπερ οἱ δαιμονῶντες, καὶ συνεχῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν καταρρηγνύμενοι
Β πνευμάτων. Ὁ δὲ σώφρων καθάπερ ἀριστεὺς γενναῖος συνεχῶς (493) αὐτὴν βάλλων, τὴν ἀρίστην καὶ μυρίων τοιούτων ἡδὶω καρποῦται ἡδονήν, τῇ νίκῃ ταύτῃ καὶ τῷ χρηστῷ συνειδότη καὶ τοῖς λαμπροῖς τροπαίοις καλλωπιζόμενος διηνεκῶς. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ὁμιλίαν ἀναπαύεται μικρὸν ἐκείνος, οὐδὲν τοῦτο ἂν εἴη· πάλιν γὰρ ὁ χειμὼν ἔπεισι, καὶ πάλιν κύματα. Ὁ δὲ φιλο-

^β χειρωθὲν omnes. θηρευθὲν Edd. ^ε παρ' αὐτῆς omnes. Edebatur ὑπ' αὐτῆς. ^δ μόνοι F. ^ε τὰς om. F. ^ι ἀνάρρησιν Edd. ἀνακήρυξιν Codd. ^κ ὀδυνᾷται] Sic E.F. οὐ δύναται Edd. ^λ καὶ ἡ ταραχὴ F.

σοφῶν οὐδὲ ἀρχὴν ἀφίησι ταύτην λαβεῖν τὴν ἰταραχὴν, οὐδὲ διαναστῆναι τὸ πέλαγος, οὐδὲ βοῆσαι τὸ θηρίον. Εἰ δέ τινα βίαν ὑπομένοι κατέχων τὴν τοιαύτην ὁρμὴν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος C συνεχῶς βαλλόμενος καὶ κεντούμενος καὶ τὸν οἶστρον οὐ φέρων· καὶ παρόμοιον γίνεται, ὥσπερ ἂν ^κεἰ ἵππον ἄγριον μαινόμενον καὶ ἀντιτείνοντα ἀνέχοι τῷ χαλινῷ, καὶ κατέχοι μετὰ τέχνης ἀπάσης· ὁ δὲ ἐνδούς, ὥστε τὸν πόνον τοῦτον φυγεῖν, συρόμενος ὑπ' αὐτοῦ πανταχοῦ ἰφέροιτο. Ταῦτα εἰ καὶ σαφέστερον τοῦ δέοντος εἴρηται, μηδεὶς ἐγκαλείτω· οὐ γὰρ λόγων σεμνότητι καλλωπίζεσθαι βούλομαι, ἀλλὰ ποιῆσαι σεμνοὺς τοὺς ἀκούοντας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ προφῆται οὐδενὸς τῶν τοιούτων φείδονται ῥημάτων, τὴν ἀκολασίαν τῶν Ἰουδαίων ἐκκόψαι βουλόμενοι, ἀλλὰ καὶ γυμνότερον αὐτῶν καθικνουῦνται, D ἢ ἡμεῖς νῦν ^μἐφ' οἷς εἰρήκαμεν. Καὶ γὰρ ἰατρὸς σηπεδόνα ἐκβαλεῖν βουλόμενος, οὐ σκοπεῖ πῶς καθαρὰς διατηρήσειε τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὅπως ἐκείνον ἀπαλλάξειε τῆς σηπεδόνης· καὶ ὁ τὸν ταπεινὸν ὑψηλὸν ποιῆσαι θέλων, αὐτὸς ταπεινοῦται ^ππρότερος· καὶ ὁ σφάζει τὸν ἐπιβουλευόντα σπουδάζων, καὶ ἑαυτὸν αἰμάσσει μετ' ἐκείνου, καὶ ^οτοῦτο αὐτὸν ποιεῖ λαμπρότερον. Ἐπεὶ καὶ στρατιώτην ἐπανελθόντα ἀπὸ ^ρτοῦ πολέμου ἂν ^ιἴδῃ τις ἰχῶρι καὶ αἵματι καὶ ἐγκεφάλῳ ^τμεμολυσμένον, οὐ μισήσει οὐδὲ ἀποστραφήσεται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ θαυμάσεται μᾶλλον. E Οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ὅταν ἴδωμέν τινα μετὰ τὸ κατασφάζει τὴν ἐπιθυμίαν ἡμαγμένον ἐπανίοντα, μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζωμεν, καὶ κοινωνῶμεν τῆς μάχης καὶ τῆς νίκης αὐτῷ, καὶ πρὸς τοὺς ἐρῶντας λέγωμεν, δείξατε ἡμῖν τὴν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονήν· ὁ μὲν γὰρ σώφρων τὴν ἀπὸ τῆς νίκης ἔχει, σὺ δὲ οὐδαμόθεν. Εἰ δὲ ὑμεῖς τὴν ἐκ τῆς ὁμιλίας λέγοιτε, ἀλλ' ἐκείνη σαφεστέρα καὶ διαρκεστέρα. ^ςΣὺ γὰρ ἔχεις ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως βραχὺ καὶ μηδὲ ^ιφαινόμενον, ἐκεῖνος δὲ ἀπὸ τοῦ συνειδότος καὶ μείζονα καὶ διηνεκὴ καὶ γλυκυτέραν ἔχει τὴν 349 εὐφροσύνην. Οὐδὲ γὰρ οὕτως ὁμιλία γυναικὸς, ὡς φιλοσοφία ἀτάραχον δύναται ^ντηρῆσαι ψυχὴν καὶ πτερῶσαι. Οὗτος μὲν οὖν, ^ωὥσπερ ἔφην, σαφῶς οὕτω δείκνυσιν ἡμῖν τὴν ἡδονήν· ἐπὶ δὲ σοῦ τὴν μὲν ἀπὸ τῆς ἥττης ἀθυμίαν ὀρῶ, τὴν δὲ ἡδονὴν βουλόμενος ἰδεῖν, οὐχ εὐρίσκω. Ποῖον γὰρ βούλει καιρὸν ἡδονῆς εἶναι; τὸν πρὸ τῆς μίξεως; Ἀλλ' οὐκ ἔστι· μανίας γάρ

^ι ταραχὴν] ἀρχὴν a pr. man. A. ^κ εἰ, quod aberat, obtulit C. Etiam ἂν om. F. ^ι φέροιτ' ἂν ex corr. A. ^μ ἐφ' οἷς om. F. Statim γὰρ om. idem. ^π πρότερος omnes. πρότερον vulgo. ^ο τούτῳ E. ^ρ τοῦ om. F. ^ι ἴδῃ E. F. ἴδοι vulgo. ^τ μεμολυμένον A. μεμολυμένον F. ^ς σὺ]+μὲν C. ^ι φαινόμενον]+τὸ ἡδύνα C. ^ν διατηρῆσαι F. ^ω ὥσπερ omnes. ὅπερ Edd.

ἐστὶ καὶ παραφορᾶς καὶ ἐκστάσεως. Τὸ γὰρ τοὺς ὀδόντας
 Β τρίζειν καὶ ἐξίστασθαι, οὐχ ἡδονῆς· εἰ δὲ ἡδονῆς ἦν, οὐκ ἂν
 ἂ ταῦτά σε εἰργάσατο, ἃ οἱ ὕαλοῦντες ὑπομένουσιν. Καὶ γὰρ
 οἱ πυκτεύοντες καὶ πληττόμενοι τοὺς ὀδόντας τρίζουσι, καὶ αἱ
 ὠδίνουσαι γυναῖκες διασπώμεναι τοῖς πόνοις, τὸ αὐτὸ τοῦτο
 ποιοῦσιν. Ὡστε οὐχ ἡδονὴ τοῦτο, ἀλλ' ἐκστασις μᾶλλον καὶ
 θόρυβος καὶ ταραχή. Ἄλλ' ὁ μετὰ ταῦτα καιρὸς; Ἄλλ'
 οὐδὲ οὗτος· οὐδὲ γὰρ τὴν τεκοῦσαν ἐν ἡδονῇ εἴποιμεν ἂν εἶναι,
 ἀλλ' ἐν ἀπαλλαγῇ πόνων. Οὐ πάντως δὲ τοῦτο ἡδονή, ἀλλ'
 ἀσθένεια μᾶλλον καὶ ἔκλυσις· πολὺ δὲ τὸ μέσον ἐκατέρων
 C τούτων ἐστί. Ποῖος οὖν τῆς ἡδονῆς καιρὸς, εἰπέ μοι; Οὐκ
 ἔστιν οὐδεὶς· εἰ δὲ ἔστιν, οὕτω βραχύς ἐστιν, ὥς μηδὲ
 φαίνεσθαι. Μυρία οὖν φιλονεικήσαντες φωρᾶσαι αὐτὸν καὶ
 κατασχεῖν, οὐκ ἡδυνήθημεν. Ἄλλ' οὐχ ὁ τοῦ σώφρονος τοιοῦ-
 τος, ἀλλὰ πλατὺς, καὶ πᾶσι κατάδηλος· μᾶλλον δὲ ἅπας ὁ
 βίος ἐν ἡδονῇ, τοῦ συνειδότος αὐτῷ στεφανουμένου, τῶν κυμάτων
 ἐστορεσμένων, οὐδενὸς οὐδαμόθεν ἐγγινομένου θορύβου. Ἐπεὶ
 οὖν οὗτος μᾶλλον ἐν ἡδονῇ, ὁ δὲ φιλήδονος ἐν ἀθυμίᾳ καὶ
 θορύβοις, φεύγωμεν ἀκολασίαν, ἀντεχώμεθα σωφροσύνης, ἵνα
 D καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντα
 ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ.

(494)

Ἰ γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην
 ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, δι' οὗ καὶ σώ-
 ζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.

Ε ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν πνευματικῶν λόγον, ἐπὶ τὸ
 πάντων ἀναγκαιότατον μεθίσταται, τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως
 ὑπόθεσιν· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ σφόδρα ἐνόσουν. Καὶ καθάπερ
 ἐπὶ τῶν σωμάτων, ὅταν αὐτῶν ᾤψῃται ἄλοιπὸν τῶν στερεῶν ὁ
 πυρετὸς, ἢ νεύρων λέγω καὶ φλεβῶν καὶ τῶν πρώτων στοιχείων,
 ἀνίατον γίνεται τὸ κακὸν, ἂν μὴ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἐπιμε-
 λείας· οὕτω δὲ καὶ τότε γενέσθαι ἐκινδύνευεν. Ἐπὶ γὰρ αὐτὰ
 τῆς εὐσεβείας τὰ στοιχεῖα τὸ κακὸν ἐβάδιζε. Διὸ καὶ πολλῇ

I CAP. XV. v. 1, 2.

α ταῦτα pro αὐτὰ omnes. Statim σε om. F. γ ἀλογοῦντες a pr. man. A.
 z εἴποιμ' ἂν F. α ὁ καιρὸς F. b καὶ om. F. HOM. XXXVIII.
 α τοῦτω] αὐτῷ F. b λοιπὸν est in libris omnibus, non in Edd. c νεύρων
 λέγω καὶ φλ.] Sic C.E.F. v. καὶ φλ. λέγω A. λέγω τῶν v. καὶ τῶν φλ. Edd.

τῇ σπουδῇ κέχρηται ὁ Παῦλος. Οὐδὲ γὰρ περὶ βίου ^dλοιπὸν 350
ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, οὐδ' ὅτι ὁ μὲν ἐπόρνευεν, ὁ δὲ ἐπλεονέκτει, ὁ
δὲ ὅτι κεκαλυμμένην εἶχε τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ περὶ αὐτὸ τῶν
ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον· περὶ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ^eαὐτὴν ἐστα-
σίαζον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ πᾶσα ἡμῶν ἐλπίς αὕτη, πρὸς τοῦτο
σφοδρῶς ἴστατο ὁ διάβολος, καὶ ποτὲ μὲν ἀνῆρει καθάπαξ
αὐτὴν, ποτὲ δὲ ἔλεγεν ἤδη γεγονέναι· ὁ καὶ Τιμοθέῳ γράφων
ὁ Παῦλος γάγγραιναν ^fἐκάλει τὸ πονηρὸν τοῦτο δόγμα, καὶ
τοὺς εἰσάγοντας αὐτὸ ἔστιζε λέγων· ²“Ὡν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ
Φιλητὸς, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστόχησαν, λέγοντες τὴν
ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τινῶν πίστιν.” B
Ποτὲ μὲν οὖν τοῦτο ἔλεγον, ποτὲ δὲ ὅτι ³τὸ σῶμα οὐκ ἀνί-
σταται, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ὁ καθαρμός ἐστὶν ^hἀνάστασις. Ταῦτα
δὲ ἔπειθε λέγειν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, οὐ τὴν ἀνάστασιν
ἀνατρέψαι βουλόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενα
ἅπαντα δείξαι μῦθον ὄντα. Εἰ γὰρ ἐπείσθησαν μὴ εἶναι
σωμάτων ἀνάστασιν, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἔπειθε μηδὲ Χριστὸν
ἐγγεγέρθαι· ἀπὸ δὲ τούτου κακεῖνο εἰσῆγεν ὁδῷ βαδίζων, τὸ μὴ
παραγεγονέναι, μηδὲ πεποιηκέναι ἅπερ ἐποίησε. Τοιαύτη γὰρ C
ἡ τοῦ διαβόλου κακουργία. Διὸ καὶ μεθοδεῖαν αὐτὴν καλεῖ ὁ
Παῦλος, ὅτι οὐκ ἐξ εὐθείας ὁ βούλεται κατασκευάσαι δείκνυσιν,
ὥστε μὴ γενέσθαι κατάφωρος, ἀλλ' ἕτερον ἑαυτῷ ⁱπεριτιθεὶς
προσωπεῖον, ἕτερα τεκταίνει, ^kκαὶ καθάπερ πολέμιος καὶ
κακοῦργος πόλει προσβαλὼν καὶ τείχεσι, κάτωθεν ὑπορύττει
λανθάνων, ὥστε ταύτη γενέσθαι δυσφύλακτος, καὶ κατορθῶσαι
ἅπερ ἐσπούδακε. Διόπερ αἰεὶ τὰς τοιαύτας αὐτοῦ πάγας εὐρί-
σκων, καὶ τοὺς πονηροὺς τούτους ^lλόχους θηρῶν ὁ θαυμαστὸς
οὗτος καὶ μέγας ἀνὴρ, ἔλεγεν· ³“Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα D
ἀγνοοῦμεν.” Καὶ γὰρ ^mκαὶ ἐνταῦθα ὀλόκληρον ἀνακαλύπτει
τὸν δόλον αὐτοῦ, καὶ πάντα δείκνυσιν τὰ μηχανήματα, καὶ ὅσα
βούλεται κατασκευάσαι προτίθησιν εἰς μέσον, μετὰ πολλῆς
ἀκριβείας ἅπασιν ἐπιών. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὕστερον τέθεικε
τουτὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ καὶ σφόδρα ἀναγκαιό-
τατον ἦν, καὶ τὰ ἡμέτερα συνέχον ἅπαντα. Καὶ σκόπει σύνεσιν.
Πρότερον γὰρ τοὺς οἰκείους ἀσφαλισάμενος, τότε ἐπεξέρχεται
καὶ περραιτέρω τῷ λόγῳ, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἐκ περιουσίας ἐπι- E
στομίζει. Ἀσφαλίζεται δὲ τοὺς οἰκείους, οὐκ ἀπὸ λογισμῶν,

2 2 Tim. ii. 17, 18.

3 1 Cor. ii. 11.

^d λοιπὸν om. F. ^e αὐτὴν om. C. ^f ἐκάλει om. F. ^g τὸ σῶμα] τὰ
σώματα F. ^h ἡ ἀνάστασις Edd. ἡ deest in omnibus. ⁱ περιθεὶς F.
^k καὶ eras. in A. ^l λόχους (λόγους F.) θηρῶν pro vulgato θηρῶν λόχους
omnes. ^m καὶ accessit ex omnibus.

ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἤδη ἡγεγενημένων, καὶ ἅπερ αὐτοὶ κατεδέξαντο καὶ ἐπίστευσαν γεγενῆσθαι· ὃ μάλιστα ἦν ἐντρεπτικόν, καὶ ἱκανὸν αὐτοὺς κατασχεῖν. Εἰ γὰρ ἡβουλήθησαν ἀπιστῆσαι μετὰ ταῦτα, οὐκέτι λοιπὸν τῷ Παύλῳ, ἀλλ' ἐαυτοῖς ἔμελλον ἀπιστεῖν· ὅπερ κατηγορία ἑκείνων ἦν τῶν ἅπαξ καταδεξαμένων καὶ ῥεμεταθεμένων. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἄλλων δεῖται μαρτύρων εἰς τὸ δεῖξαι, ὅτι τὰληθῆ λέγει, ἀλλ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἡπατημένων.

- 351 Ἴνα δὲ ὃ λέγω σαφέστερον γένηται, αὐτῶν λοιπὸν ἀναγκαῖον ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων. Τίνα οὖν ταῦτά ἐστι; “Γνωρίζω ὑμῖν, ἀδελφοί, φησὶ, τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.”¹ Εἶδες μεθ' ὅσης ἐπιεικείας ἄρχεται; εἶδες πῶς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (495) ἔδειξεν, ὅτι οὐδὲν καινὸν εἰσάγει, οὐδὲ ξένον; Ὁ γὰρ γνωρίζων, τὸ ἤδη γνωσθὲν, εἶτα εἰς λήθην ἐμπεσὼν, γνωρίζει, πάλιν εἰς μνήμην ἄγων. Καλέσας δὲ ἀδελφούς, οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν ἡ προκατεβάλετο τῶν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν. Ἀδελφοί γὰρ οὐδαμόθεν ἐγενόμεθα, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Β Χριστοῦ οἰκονομίας. Διὸ δὲ καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐκάλεσεν, ὁμοῦ μὲν καταπραΰνων καὶ θεραπεύων, ὁμοῦ δὲ τῶν μυρίων ἀγαθῶν ἀναμιμνήσκων. Καὶ τὸ ἐξῆς πάλιν τοῦ αὐτοῦ κατασκευαστικόν. Ποῖον δὲ τοῦτο; Τὸ εὐαγγέλιον. Τῶν γὰρ εὐαγγελίων τὸ κεφάλαιον ἐντεῦθεν ἔχει τὴν ἀρχήν, ἀπὸ τοῦ τὸν θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ ἀναστῆναι. Τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ εὐηγγελίζετο τῇ παρθένῳ, τοῦτο καὶ οἱ προφῆται τῇ οἰκουμένῃ, τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ἅπαντες. “Ὁ εὐηγγελισάμην, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε;”² Εἶδες πῶς αὐτοὺς καλεῖ μάρτυρας τῶν εἰρημένων; Καὶ οὐ λέγει, ὃ ἠκούσατε, ἀλλ', “ὃ παρελάβετε,” ὥσπερ τινὰ παρακαταθήκην αὐτοὺς ἀπαιτῶν, καὶ³ δηλῶν ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων καὶ σημείων καὶ θαυμάτων αὐτὸ παρέλαβον, καὶ ἵνα κατέχωσι μετὰ ἀσφαλείας.

Εἶτα ἐπειδὴ τὰ παλαιὰ ἔλεγε, καὶ τὸν παρόντα ἐπέστησε χρόνον εἰπὼν, “ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε,” προκαταλαμβάνων αὐτοὺς, ὥς μηδὲ, εἰ σφόδρα βουλευθεῖεν, ἀρνήσασθαι δυνηθῆναι. Διὸ καὶ ἀρχόμενος οὐκ εἶπε, διδάσκω ὑμᾶς, ἀλλὰ, “γνωρίζω ὑμῖν,” τὸ ἤδη δῆλον ἡγεγνημένον. Καὶ πῶς τοὺς σαλευομένους ἐστάναι

¹ γενομένων F. Post γεγενημένων, δεικνὺς add. C. ² ἐκείνων ἦν pro ἦν ἐκείνων omnes. ³ μετατιθεμένων F. ⁴ ὑμῖν] δὲ ὑμῖν F. ⁵ Post εἶδες, πῶς superscript. in C. ⁶ προκατεβάλλετο E. ⁷ τὴν om. F. ⁸ τοῦ] τὸ A. E. ⁹ τὴν παρθένον et τὴν οἰκουμένην F. et a pr. man. A. ¹⁰ δηλῶν omnes, ut tacite correxit Morell. δηλῶν Veron. Sav. ¹¹ γεγνημένον] + φησὶ C. Mox λέγει pro φησὶ idem.

φησί; Προσποιεῖται ἄγνοιαν συμφερόντως· ὅπερ καὶ ἐπὶ Γαλατῶν ποιεῖ, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἦν ἄγνοιαν ἐκεῖ προσποιήσασθαι, ἑτέρως μεθοδεύει τὸν λόγον λέγων, ⁴“ Πέποιθα δὲ εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε.” Οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ²ἄλλο ἐφρονήσατε, ἐπειδὴ ὡμολογημένον ἦν αὐτῶν τὸ παράπτωμα καὶ κατάδηλον, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἐγγυᾶται· καίτοι καὶ τοῦτο ἄδηλον· ³ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐφελκύσῃται μειζόνως. Ἐνταῦθα μέντοι καὶ προσποιεῖται ἄγνοεῖν Ε λέγων, “ ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε.” Εἶτα τὸ κέρδος· “ Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν.” Ὡστε ⁵σαφηνείας ἐστὶν ἡ διδασκαλία αὕτη ἡ νῦν, καὶ ἐρμηνείας. Οὐ γὰρ αὐτὸ δεῖσθε τὸ δόγμα, φησί, μαθεῖν, ἀλλ' ὑπομνησθῆναι καὶ διορθωθῆναι. Ταῦτα δὲ λέγει, οὐκ ἀφιεῖς αὐτοὺς ἀναισχυντῆσαι καθάπαξ. Τί δέ ἐστι, “ Τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ⁶ὑμῖν;” Ποῖῳ τρόπῳ εἶπον, φησί, τὴν ἀνάστασιν γίνεσθαι. “Ὅτι μὲν γάρ ἐστιν ἀνάστασις, οὐκ ἂν φαίην ὑμᾶς ἀμφιβάλλειν· ζητεῖτε δὲ ἴσως μαθεῖν σαφέστερον τὸ εἰρημένον. Τοῦτο δὴ καὶ ³⁵²ποιήσω· καὶ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι τὸ δόγμα κατέχετε. Εἶτα ἐπειδὴ ἀποφαινόμενος ἔλεγεν, “ ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε,” ἵνα μὴ ταύτῃ ῥαθυμοτέρους ποιήσῃ, φοβεῖ πάλιν ⁷οὕτω λέγων· “ Εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκὴ ἐπιστεύσατε·” δεικνύς ὅτι περὶ τὸ κεφάλαιον ἡ πληγὴ, καὶ οὐχ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ὁ ἀγὼν, ἀλλ' ὑπὲρ ὁλοκλήρου τῆς πίστεως. Καὶ νῦν μὲν ὑπεσταλμένως αὐτό φησι, προῖων δὲ καὶ διαθερμαινόμενος, γυμνῇ λοιπὸν τῇ κεφαλῇ βοᾷ καὶ λέγει· “ Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν Β ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν.” Ἀλλ' ἐν προοιμίῳ οὐχ οὕτως· οὕτω γὰρ χρήσιμον ἦν ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν προϊέναι.

⁵“ Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον.” Οὐ λέγει οὐδὲ ἐνταῦθα ὅτι εἶπον ὑμῖν, οὐδὲ ἐδίδαξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ κέχρηται λέξει πάλιν, “ παρέδωκα ὑμῖν,” λέγων. “⁸Ὁ καὶ παρέλαβον.” ⁹Οὐδὲ ἐνταῦθα ἐμὲ διδαχθῆναί φησιν, ἀλλὰ, “ παρέλαβον” δύο ταῦτα κατασκευάζων, ὅτι τε οὐδὲν οἴκοθεν ἐπεισάγειν δεῖ, καὶ ὅτι μετὰ ἀποδείξεως τῆς διὰ τῶν ἔργων C ἐπληροφορήθησαν, οὐ λόγοις ψιλοῖς. Καὶ κατὰ μικρὸν ἀξιόπιστον ἵποιων τὸν λόγον, τὸ πᾶν εἰς τὸν Χριστὸν ἀνάγει, καὶ

⁴ Gal. v. 10.

⁵ v. 3.

² ἄλλο om. F. ³ ἀλλ'] καὶ C. ⁵ σαφηνεία et mox ἐρμηνεία F.
⁶ ὑμῖν accessit ex C.E.F. ⁷ οὕτω omnes. αὐτοὺς Edd. ⁹ οὐδὲ ἐνταῦθα
 —παρέλαβον] τοῦτό τε αὐτὸ δηλῶν, καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτὸν χρή διδαχθῆναι· πῶς
 γὰρ, παραδούς ὃ καὶ παρέλαβε; τοῦτο δὲ λέγει C. ¹ ποιῶν τὸν λ. pro τὸν λ.
 ποιῶν omnes.

κ δεικνυσιν οὐδέν τούτων ἀνθρώπινον ὄν τῶν δογμάτων. Τί δέ ἐστι, “^h Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις,” ἴφησιν; Ἐξ ἀρχῆς, οὐ νῦν. Ταῦτα ^k δὲ λέγει καὶ τὸν χρόνον ἰπαράγων μάρτυρα, ^m καὶ ὅτι ἐσχάτης αἰσχύνης ἦν τοσοῦτον χρόνον πεισθέντας νῦν μετατίθεσθαι· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἀναγκαῖον τὸ (496) δόγμα· διὸ καὶ ἐν πρώτοις παρεδόθη, καὶ ἐκ προοιμίων εὐθέως.

D Καὶ τί παρέδωκας, εἶπέ μοι; Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως, ἀλλὰ πρῶτον, ὅτι παρέλαβον. Καὶ τί παρέλαβες; “Ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.” Οὐκ εἶπεν εὐθέως, ὅτι ἀνάστασις ⁿ ἐστὶ σωμάτων, ἀλλ’ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κατασκευάζει, πόρρωθεν δὲ καὶ ^o δι’ ἐτέρων, λέγων ὅτι Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ μεγάλην τινὰ κρηπίδα καὶ θεμέλιον ἀρραγῇ προκαταβαλλόμενος ^p τοῦ περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγου. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, καίτοι καὶ τοῦτο ἀρκούν δηλῶσαι τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ὅτι Χριστὸς

E ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Πρῶτον δὲ ἄξιον ἀκοῦσαι τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ τὰ Μανιχαίων νοσοῦντες, καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, καὶ τῇ οἰκείᾳ πολεμοῦντες σωτηρία. Τί οὖν οὗτοι λέγουσι; Θάνατον ἐνταῦθα, φησὶν, οὐδὲν ἄλλο λέγει ὁ Παῦλος, ἢ τὸ ἐν ἁμαρτίᾳ γενέσθαι, καὶ ἀνάστασιν τὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγῆναι. Εἶδες πῶς οὐδὲν πλάνης ἀσθενέστερον; καὶ πῶς τοῖς οἰκείοις ἀλίσκεται πτεροῖς, καὶ οὐ δεῖται τῆς ἔξωθεν μάχης, ἀλλ’ ἐαυτῇ περιπείρεται; Σκόπει γοῦν καὶ οὗτοι πῶς ἐαυτοὺς διέπειρον, δι’ ὧν εἰρήκασιν. Εἰ γὰρ τοῦτο θάνατος, σῶμα δὲ οὐκ ^q ἀνέλαβε καθ’ ὑμᾶς ὁ ^r Χριστὸς, ἀπέθανε

353 δὲ, ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο καθ’ ὑμᾶς. Ἐγὼ μὲν γὰρ ^s λέγων ὅτι σῶμα ἀνέλαβε, καὶ τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς εἶναι φημι· σὺ δὲ τοῦτο ἀρνούμενος, ἐκείνο ἀναγκασθήσῃ λέγειν. Εἰ δὲ ἐν ἁμαρτίᾳ ἐγένετο, πῶς φησι, ^t “Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας;” καὶ, “Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν” καὶ πάλιν, “Οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην;” Πῶς δὲ ὅλως ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀπέθανεν, εἴγε αὐτὸς ἐν ^u ἁμαρτίᾳ ἦν; Τὸν γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν ἀναμάρτητον ^v εἶναι δεῖ· ἐπεὶ εἰ καὶ

6 Joan. viii. 46 xiv. 30. Matth. iii. 15.

κ δεικνυσιν] + ἐντεῦθεν λοιπὸν C. ^h παρέδωκα γὰρ ὑμῖν om. F. ⁱ φησιν] ἀντὶ τοῦ C. ^k δὲ om. C. Statim καὶ ante τὸν χρόνον, quod vulgo abest, agnoscunt libri omnes. ^l παράγει C. ^m καὶ] δεικνὺς C. Mox αἰσχ. ἦν A.F. αἰσχ. ἐστὶ C. ἦν αἰσχύνης Edd. ⁿ ἐστὶ (ῥεται C.) σωμάτων] Sic omnes. ἐστὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν Edd. ^o δι’ ἐτέρου F. ^p τοὺς π. ἀ. λόγους C. ^q ἀνέλαβε omnes. ἔλαβε vulgo. ^r χριστὸς] θεὸς F. ^s λέγων F. λέγω Edd. ^t ἁμαρτία omnes. ἁμαρτίαις Edd. ^v εἶναι δεῖ pro δεῖ εἶναι C.E.F.

αὐτὸς ὡς ἁμαρτάνοι, πῶς ὑπὲρ ἄλλων ἁμαρτωλῶν ἀποθανεῖται ; B
 Εἰ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἄλλων ἀπέθανεν, ἀναμάρτητος ὢν ἀπέ-
 θανεν. Εἰ δὲ ἀναμάρτητος ὢν ἀπέθανεν, οὐ τὸν τῆς ἁμαρτίας
 θάνατον· πῶς γὰρ, ὃ γε ἀναμάρτητος ; ἀλλὰ τὸν τοῦ σώματος.
 * Εἰ δὲ τοῦτον ἀπέθανε τὸν θάνατον, καὶ ταύτην ἀνέστη τὴν
 ἀνάστασιν, τὴν τοῦ σώματος. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος οὐχ ἀπλῶς
 εἶπεν, “ ἀπέθανεν,” ἀλλὰ προσέθηκεν, “ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν
 ἡμῶν” καὶ ἄκοντας ἐκείνους ὑμβάλλων εἰς τὸ ὁμολογῆσαι τὸν
 σωματικὸν θάνατον, καὶ δεικνὺς διὰ τούτου, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ
 θανάτου ἀναμάρτητος ἦν. Τὸν γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἀλλοτρίων C
 ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν ἀναμάρτητον εἶναι ἀκόλουθον. Καὶ οὐδὲ
 τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἐπήγαγε, “ Κατὰ τὰς γραφάς” καὶ ἐντεῦθεν
 ἀξιόπιστον πάλιν ποιῶν τὸν λόγον, καὶ δηλῶν ποῖον θάνατον
 ἔλεγε. Καὶ γὰρ αἱ γραφαὶ τὸν τοῦ σώματος ἀναγορεύουσι
 πανταχοῦ. 7 “ Ὠρυξαν γὰρ μου χεῖρας καὶ πόδας,” φησί· καὶ,
 “ Ὀψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.” Καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα, ἵνα μὴ
 πάντα ἁ καθ’ ἓν λέγωμεν, τὰ μὲν διὰ ῥημάτων, τὰ δὲ διὰ τύπων
 ἐστὶν ἐν αὐταῖς κείμενα ἰδεῖν δηλοῦντα τῆς σαρκὸς τὴν σφαγὴν, D
 καὶ ὅτι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἔσφάγη. 8 “ Ἀπὸ γὰρ τῶν
 ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ μου, φησὶν, ἥκει εἰς θάνατον” καὶ, “ Κύριος
 παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν” καὶ, “ Ἐτραυματίσθη
 διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.” Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχη τῆς παλαιᾶς, ἄκουσον
 Ἰωάννου βοῶντος, καὶ ἀμφοτέρωθεν δηλοῦντος, καὶ τὴν τοῦ σώ-
 ματος σφαγὴν καὶ τὴν αἰτίαν. 9 “ Ἴδε γὰρ, φησὶν, ὁ ἄμνός
 τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου” καὶ Παύλου
 λέγοντος, 10 “ Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν
 ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα θεοῦ δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ” E
 καὶ πάλιν, “ Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ
 νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα” καὶ πάλιν, “ Ἀπεκδυ-
 σάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐδειγμάτισε θριαμβεύσας”
 καὶ μυρία ἕτερα ἁ πλείονα δηλοῦντα ἑ τὰ κατὰ τὴν σφαγὴν τοῦ
 σώματος γενόμενα, ἑ καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. 8 Καὶ γὰρ
 αὐτός φησιν, 11 “ Ὑπὲρ ὑμῶν ἀγιάζω ἑμαυτόν” καὶ, “ ἡ Ὁ

7 Psal. xxi. 17. Zach. xii. 10. 8 Esai. liii. 8, 6, 5. 9 Joan. i. 29. 10 2 Cor. v. 21. Galat. iii. 13. Coloss. ii. 15. 11 Joan. xvii. 19. xvi. 11.

* ἁμαρτάνοι omnes. Edehatur ἁμαρτάνει. Statim ὑπὲρ τῶν ἄλλων F.
 x Haec ei δὲ τοῦτον——τὴν (τὴν om. Sav. marg.) τοῦ σώματος, quae vulgo
 desunt, leguntur in nostris omnibus et Sav. marg. Neque aliter Interpretes.
 y ὑμβάλλων F. ἐμβαλὼν Edd. z καθ’ ἓν λ.] καταλέγωμεν F. a ἐσφάγη]
 + ἰδῶμεν δὲ λοιπὸν καὶ ποῦ ἢ πῶς ὅτι ἐτάφη C. b ἀπὸ omnes. ὑπὲρ vulgo.
 Statim γὰρ om. C. c ἀνομιῶν F. d πλείονα] ἐστὶν εὐρεῖν C. e τὰ
 κατὰ——γενόμενα] καὶ τὴν γενομένην τοῦ σώματος σφαγὴν F. f καὶ om. C.
 g καὶ γὰρ αὐτός φησι] καὶ αὐτὸς δὲ λέγων ὁ Χριστὸς C. h ὁ ἄρχων——κατα-
 κέριται νῦν] νῦν ὁ ἄρχων τ. κ. τ. κέριται· τοῦτο λέγει C.

ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κατακέκριται νῦν,” δηλῶν ὅτι οὐκ ἔχων ἁμαρτίαν ἐσφάγη.

¹² “Καὶ ὅτι ἐτάφη.” Καὶ τοῦτο ἰδὲ τῶν προτέρων κατασκευαστικόν· τὸ γὰρ θαπτόμενον, πάντως σῶμά ἐστι. ^k Καὶ ἐνταῦθα οὐκέτι προστίθῃσι, “κατὰ τὰς γραφάς.” Εἶχε μὲν 354 ¹ γὰρ, πλὴν οὐ προστίθῃσι. Τίνος ἕνεκεν; Ἡ ὅτι ὁ τάφος (497) ἅπασι δῆλος ^m καὶ τότε καὶ νῦν· ἢ ὅτι κατὰ κοινού κείται τὸ, “κατὰ τὰς γραφάς.” ⁿ Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα ὁ προστίθῃσι, “κατὰ τὰς γραφάς,” “Καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς,” καὶ οὐκ ἀρκεῖται τῷ προτέρῳ τῷ κατὰ κοινού εἰρημένῳ; “Ὅτι καὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς ἄδηλον ἦν. Διὸ κἀνταῦθα τὰς γραφὰς παράγει ^p ἐμπνευσθεῖς, τοῦτο ἐννοήσας τὸ σοφὸν καὶ θεῖον νόημα. Πῶς οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ θανάτου ^q τὸ αὐτὸ ποιεῖ; “Ὅτι κακεῖ ὁ μὲν σταυρὸς πᾶσι κατάδηλος ἦν, ^r καὶ B πάντων ὁρώντων ἀνεσκολοπίζετο· ἡ δὲ αἰτία, οὐκέτι ὁμοίως. “Ὅτι μὲν γὰρ ἀπέθανε, πάντες ᾔδεσαν· ὅτι δὲ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῆς οἰκουμένης τοῦτο ἔπαθεν, οὐκέτι ὁμοίως ἠπίσταντο οἱ πολλοί. Διὸ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρίαν παράγει. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἱκανῶς ἀποδέδεικται διὰ τῶν εἰρημένων ἡμῖν· ποῦ δὲ ὅτι ἐτάφη, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται εἰρήκασιν αἱ γραφαί; Διὰ τοῦ κατὰ τὸν Ἰωάνν. τύπου, ὃν καὶ αὐτὸς παράγει λέγων· ¹³ “Ὡςπερ ἦν Ἰωάνης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.” ^s Διὰ τοῦ C βύτου τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ. “Ὡςπερ γὰρ ἐκεῖνος ἐκαίετο, καὶ οὐ κατεκαίετο, οὕτω καὶ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἀπέθανε μὲν, οὐ κατεσχέθη δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου διηνεκῶς. Καὶ ὁ δράκων δὲ ὁ ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ τοῦτο αἰνίττεται. Καθάπερ ^t γὰρ ἐκεῖνος λαβὼν τὴν τροφήν, ἣν ἔδωκεν ὁ προφήτης, μέσος ἐρράγη· οὕτω καὶ ὁ ᾄδης, καταπιὼν τὸ σῶμα ἐκεῖνο, διεσχίσθη, τοῦ σώματος αὐτοῦ διατεμόντος ^v αὐτῷ τὴν νηδὺν, καὶ ἀναστάντος. Εἰ δὲ καὶ διὰ ῥημάτων θέλεις ἀκοῦσαι ταῦτα, ἃ διὰ τῶν τύπων εἶδες, ἄκουσον τοῦ Ἡσαΐου λέγοντος, ¹⁴ “Ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ D αὐτοῦ” καὶ, “^w Κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ^x πληγῆς, δεῖξαι αὐτῷ φῶς” καὶ τοῦ Δαυὶδ πρὸ ἐκείνου,

¹² v. 4.¹³ Matth. xii. 40.¹⁴ Esai. liii. 8, 10, 11.

ⁱ δὲ om. C. ^k καὶ om. C. ¹ γὰρ om. C. ^m καὶ om. F. ⁿ τίνος οὖν ἕνεκεν—ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς] καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς. τίνος οὖν (οὖν om. C.) ἕνεκεν ἐνταῦθα προστίθῃσι, κατὰ τὰς γραφάς; C.F. Verba biblica καὶ ὅτι ἐγήγερται κ. τ. εἰ. iterum in marg. habet C. ^p ἐμπνευσθεῖς]+καὶ A. Haec ἐμπνευσθεῖς—πῶς οὖν desunt in F. ^q τὸ om. F. ^r καὶ]+γὰρ C. ^s διὰ] καὶ διὰ E. Cat. ^t γὰρ om. E. et ante corr. A. ^v αὐτοῦ C. Cat. ^w κύριος] ὁ κύριος C.F. ^x πληγῆς] γῆς A.

15 “Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ὕδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.” Διὰ τοῦτό σε καὶ ὁ Παῦλος παραπέμπει εἰς τὰς γραφὰς, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκὴ ταῦτα ἐγένετο· πῶς γὰρ, τοσούτων προφητῶν προδιαγραφόντων αὐτὰ καὶ ἀνακηρυττόντων; ^aκαὶ ὅτι οὐδαμοῦ ἡ γραφὴ τὸν τῆς ἀμαρτίας θάνατον λέγει, τοῦ δεσποτικοῦ μεμνημένη θανάτου, ἀλλὰ τὸν σωματικόν, καὶ ταφὴν καὶ ἀνάστασιν τοιαύτην.

16 “Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ.” Εὐθέως τὸν πάντων ἀξιο-Ε πιστότερον τίθησιν. “Ἐπειτα τοῖς δώδεκα· 17 ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν· ἔπειτα Ἰακώβω, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ἔσχατον δὲ ^bπάντων, ὡς περὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη καμοί.” Ἐπειδὴ ^cγὰρ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀπόδειξιν εἶπε, προστίθησι καὶ τὴν διὰ τῶν πραγμάτων, μάρτυρας παράγων τῆς ἀναστάσεως μετὰ τοὺς προφήτας τοὺς 355 ἀποστόλους καὶ ἑτέρους πιστοὺς ἀνθρώπους. Εἰ δὲ τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην ἔλεγε τὴν τῆς ἀμαρτίας ἀπαλλαγὴν, περιττῶς ἔλεγεν, ὤφθη τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι. Τοῦτο γὰρ πιστομένου τὴν τοῦ σώματος ἀνάστασιν ἐστίν, οὐχ ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν αἰνιττομένου. Διὸ οὐδὲ ἅπαξ εἶπε τὸ, “ὤφθη,” καίτοιγε ἤρκει κατὰ κοινὸν θέντα τὴν ^dλέξιν· νῦν δὲ καὶ δις καὶ τρίς καὶ ἐφ’ ἐκάστῳ σχεδὸν τῶν ἐωρακότων αὐτὴν τίθησιν. ^eὬφθη γὰρ Κηφᾶ, ὤφθη, φησὶν, ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς, ὤφθη καμοί. Καὶ μὴν τὸ εὐαγγέλιον τούναντίον λέγει, Β ὅτι τῇ Μαρίᾳ ^fπρώτῃ. Ἀλλ’ ἐν ἀνδράσι τούτῳ πρώτῳ, τῷ μάλιστα αὐτὸν ποθοῦντι ἰδεῖν. ^gΠοίους δὲ δώδεκα ἐνταυθα φησὶν ἀποστόλους; μετὰ γὰρ τὴν ἀνάληψιν ὁ Ματθαῖος κατελέγη, οὐ μετὰ τὴν ἀνάστασιν εὐθέως. Ἀλλ’ εἰκὸς αὐτὸν καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν ὤφθαι. Αὐτὸς γοῦν ^hοὗτος ὁ ἀποστολος μετὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ ἐκλήθη, καὶ εἶδεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸν καιρὸν τίθησιν, ἀλλ’ ἀπλῶς καὶ ἀδιορίστως καταλέγει τὰς ὄψεις. Καὶ γὰρ εἰκὸς πολλὰς γενενησθαι· διὸ καὶ ὁ Ἰωάννης ἔλεγε, 18 “Τρίτον τοῦτο ἐνεφάνισεν ἑαυτόν.” (498) “Ἐπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς.” Τινὲς τὸ C

15 Psal. xv. 10.

16 v. 5.

17 v. 6—8.

18 Joan. xxi. 1.

^γ ἄδου C. ἄδου (sic) E. ^z ἐγένετο F. ^a καὶ ὅτι] Sic C. Copula vulgo abest. ὅτι eras. in A. ^b πάντων om. C.E. ^c γὰρ om. C. ^d λέξιν] + ἀρκεσθῆναι ταύτῃ F. Statim νυνὶ δὲ E.F. ^e ὤφθη—φησὶν] Sic omnes. ὤφθη γὰρ, φησὶ, Κηφᾶ, ὤφθη Edd. ^f πρώτῃ] + ὤφθη F. ^g ποίους... ἀποστόλους] Sic omnes. Edebatur ποίοις... ἀποστόλοις. ^h οὗτος om. E.

ἐπάνω, ἰτὸ ἄνωθεν ἐκ τῶν οὐρανῶν εἶναί φασιν. Οὐ γὰρ ^κἐπὶ γῆς βαδίζων, ἀλλ' ἄνω καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτοῖς ὤφθη. Καὶ γὰρ οὐχὶ τὴν ἀνάστασιν πιστώσασθαι ἐβούλετο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάληψιν. Τινὲς δὲ λέγουσι τὸ, “ἐπάνω πεντακοσίους,” ^ιτὸ πλείοσιν ἢ πεντακοσίους. “Ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι.” Εἰ γὰρ καὶ παλαιὰ διηγοῦμαι πράγματα, φησὶν, ἀλλ' ἔχω μάρτυρας ἔτι ζῶντας. “Τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.” Οὐκ εἶπεν, ἀπέθανον, ἀλλ', “ἐκοιμήθησαν,” καὶ ταύτῃ τῇ λέξει πάλιν τὴν ἀνάστασιν βεβαιῶν. “Ἐπειτα ^δὤφθη Ἰακώβω.” Ἐμοὶ δοκεῖ, τῷ ἀδελφῷ τῷ ἑαυτοῦ. Αὐτὸς γὰρ αὐτὸν λέγεται κεχειροτονηκέναι, καὶ ἐπίσκοπον ἐν Ἱεροσολύμοις πεποιηκέναι πρῶτον. “Εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.” Ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι, ὡς οἱ ἐβδομήκοντα. “Ἐσχάτον δὲ πάντων, ὡς περὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη καὶ μοί.” Τοῦτο μετριοφροσύνης μᾶλλον ἐστὶ τὸ ῥῆμα. Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ ^μἐλάχιστος ἦν, διὰ τοῦτο μετὰ τοὺς ἄλλους αὐτῷ ὤφθη· ^νἐπεὶ καὶ ἔσχάτον ἐκάλεσε, πολλῶν τῶν πρὸ αὐτοῦ, μᾶλλον ^εδὲ πάντων λαμπρότερος ὤφθη· Ἦ καὶ οἱ πεντακόσιοι δὲ ἀδελφοὶ οὐ δήπου Ἰακώβου βελτίους ἦσαν, ἐπειδὴ πρὸ ἐκείνου αὐτοῖς ὤφθη. Καὶ διὰ τί οὐχ ὁμοῦ πᾶσιν ἑωράτο; Ἴνα προκαταβάλῃ τῆς πίστεως τὰ σπέρματα. Ὁ γὰρ πρῶτος ἰδὼν καὶ ἀκριβῶς πληροφορηθεὶς, τοῖς ἄλλοις ^ρἀπήγγελλεν· εἶτα ὁ λόγος προφθάνων, ἐν προσδοκίᾳ καθίστη τοῦ μεγάλου τούτου θαύματος τὸν ἀκούοντα, καὶ προωδοποιεῖ τῇ τῆς ὄψεως πίστει. Διὰ τοῦτο οὐτε ὁμοῦ πᾶσιν ὤφθη, οὔτε ἐν ἀρχῇ πλείοσιν, ἀλλ' ἐνὶ μόνῳ πρῶτον, καὶ τούτῳ τῷ κορυφαίῳ πάντων καὶ ³⁵⁶πιστοτάτῳ. Καὶ γὰρ πιστοτάτης ^σσφόδρα ἔδει ψυχῆς τῆς πρώτης δεχομένης ταύτην τὴν ὄψιν. Οἱ μὲν γὰρ μετὰ τὸ ἐτέρους ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι παρ' αὐτῶν βλέποντες, εἶχον οὐ μικρὰν συντελοῦσαν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῖς τὴν ἐκείνων μαρτυρίαν, καὶ προπαρασκευάζουσιν αὐτῶν τὴν διάνοιαν· ὁ δὲ πρῶτος καταξιωθείς τοῦτον ἰδεῖν, πολλῆς, ὅπερ ἔφη, ἐδεῖτο τῆς πίστεως, ὥστε μὴ θορυβηθῆναι τῷ παραδόξῳ τῆς θεας. Διὰ τοῦτο Πέτρῳ φαίνεται ^ππρώτῳ. Ὁ γὰρ ^ρπρῶτος αὐτὸν ^βὀμολογήσας Χριστὸν, εἰκότως καὶ τὴν ἀνάστασιν ^ξἠξιώθη

^ι τὸ ἄνωθεν] Sic libri omnes et Cat. Edebatur ἄνω sine articulo. ^κ ἐπὶ τῆς γῆς F. ^ι τὸ πλείοσιν] Sic Cat. τοῖς πλείοσιν Edd. ἢ τοῖς πλ. F. δηλοῦν ὅτι πλ. C. ^μ ἔσχατος F. ^ν ἐπεὶ καὶ πολλῶν] ἐπεὶ εἰ καὶ ἔσχάτον ἑαυτὸν ἐκάλεσε, καὶ πολλῶν F. Pro καὶ, καὶ ἂν a pr. man. A. ut videtur. ^ρ καὶ om. C. Statim δὲ om. a pr. man. A. ^ρ ἀπήγγελλεν C. ^σ οὐδὲ F. ^σ σφ. ἔδει ψ.] Sic C.E. ἔδει σφ. ψ. F. ἔδει ψ. σφόδρα Edd. ^τ ἔφη] Sic omnes: ἔφθην εἰπὼν Edd. ^π πρώτῳ A.C.F. πρώτον vulgo. ^π πρώτως ex corr. E. ^ξ κατηξιώθη F. Statim πρώτως E.

πρῶτος ἰδεῖν. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ φαίνεται πρῶτῳ ὕμνον, ἀλλ', ἐπειδὴ καὶ ἀρνησάμενος ἦν, ἐκ ^zπεριουσίας αὐτὸν παρακαλῶν καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀπέγνωσται, πρὸ τῶν ἄλλων ^aτῆς ὄψεως αὐτὸν ταύτης κατηξίωσε, καὶ πρῶτῳ τὰ πρόβατα ἐνεχείρισε. Διὰ τοῦτο καὶ γυναιξὶν ἐφάνη πρῶταις, ἐπειδὴ τὸ γένος ἡλάττωτο τοῦτο· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ^bγενέσει καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει πρώτη ^cαὕτῃ αἰσθάνεται τῆς χάριτος. Μετὰ δὲ ^dΠέτρον καὶ διεσπαρμένως ἐκάστῳ φαίνεται, καὶ ποτὲ μὲν ἐλάττωσι, ποτὲ δὲ πλείοσιν, ἀλλήλων αὐτοὺς μάρτυρας καὶ διδασκάλους ἐν τούτῳ ποιῶν, καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀξιόπιστους ^Cκατασκευάζων, ἐν οἷς ἔλεγον. “Ἐσχατον δὲ πάντων, ὥσπερ εἰ τῷ ἐκτρώματι, ὥφθη καμοί.” Τί βούλεται αὐτῷ ἐνταῦθα τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ ῥήματα, ἢ ποῖον ἔχει καιρὸν; Εἰ γὰρ ἀξιόπιστον ἑαυτὸν ἀποφῆναι βούλεται, καὶ ἐγκαταλέξει τοῖς μάρτυσι τῆς ἀναστάσεως, τὸναντίον ^eἢ βούλεται ποιεῖ· ἐπᾶραι γὰρ ἑαυτὸν ἔδει καὶ δεῖξαι μέγαν ὄντα, ὃ πολλαχοῦ ποιεῖ καιροῦ καλοῦντος ^fαὐτόν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐνταῦθα μετριάζει, ἐπειδὴ τοῦτο μέλλει ποιεῖν· ἀλλ' οὐκ εὐθέως, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῷ πρεπούσης συνέσεως. Πρότερον γὰρ μετριάσας, καὶ κατηγορίας ἑαυτοῦ συμφορήσας πολλὰς, τότε τὰ ^Dκαθ' ἑαυτὸν σεμνύνει. Τί δῆποτε; “Ἰν', ὅταν τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐκείνο περὶ ἑαυτοῦ φθέγξῃται, τὸ, “Περισσότερον βλαύτων πάντων ἐκοπίασα,” εὐπαραδέκτος ὁ λόγος ^hγένηται ταύτῃ, καὶ ⁱτῷ ὡς ἐξ ἀκολουθίας τινὸς, ἀλλὰ μὴ προηγουμένως εἰρῆσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ Τιμοθέῳ γράφων, ^kκαὶ μέλλων μεγάλα λέγειν περὶ ἑαυτοῦ, πρότερον τὰ κατηγορήματα αὐτοῦ τίθησι. Καὶ γὰρ ὁ μὲν περὶ ἄλλων τι μέγα λέγων, ἀδεῶς φθέγγεται καὶ μετὰ παρρησίας· ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀναγκαζόμενος ἐπαινεῖν, καὶ μάλιστα ὅταν καὶ μάρτυρα ἑαυτὸν καλῇ, αἰσχύ- ^Eνεται καὶ ἐρυθριᾷ. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος οὗτος πρότερον ἑαυτὸν ταλανίζει, καὶ τότε τὸ μέγα ἐκείνο φθέγγεται. Ποιεῖ ^lδὲ τοῦτο, τό τε ἐπαχθὲς τῆς ^mπεριαντολογίας ὑποτεμνόμενος, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ῥηθησόμενα ἀξιόπιστα (499) ἐντεῦθεν ποιῶν. Ὁ γὰρ μετὰ ἀληθείας τὰ ἐπονείδιστα θεῖς, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀποκρυψάμενος, οἶον ὅτι τὴν ἐκκλησίαν

^y μόνον C.F. μόνῳ Edd.

receptum a Sav. Mor. Ben.

^d Πέτρῳ F.

^e Vid. Annot.

quod aberat, est in nostris omnibus.

^k καὶ μέλλων] ἐπεὶ ἔμελλε C.

Statim μεγάλα λ. A.C. μέγα λ. F. λέγειν με-

γάλα vulgo. ^l δὲ A.C.E. δὴ Edd.

A. ταυτολογίας Veron.

^z περιουσίας] + οὖν C.

^b γενέσει omnes. γενήσεται Edd.

^f αὐτὸν omnes. αὐτὸ Edd.

^h γένηται] δόξῃ C.

ⁱ τῷ om. C.F.

^m περιαντολογίας E. et a pr. man.

A. ταυτολογίας Veron.

^a τῆς] καὶ τῆς A.

^c αὕτῃ F.

^g αὐτῶν,

^h γένηται] δόξῃ C.

ⁱ τῷ om. C.F.

^m περιαντολογίας E. et a pr. man.

A. ταυτολογίας Veron.

ἐδίωξεν, ὅτι τὴν πίστιν ἐπόρθησε, καὶ τὰ σεμνὰ ἐντεύθεν ἀνύποπτα ποιεῖ.

- 357 Καὶ σκόπει ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν. Εἰπὼν ἡ γὰρ, “Ἐσχατον δὲ πάντων ἐμοὶ ὥφθη,” οὐκ ἠρέσθη τούτῳ.¹⁹ “Πολλοὶ ὁ γὰρ ἔσχατοι πρῶτοι, φησὶ, καὶ πρῶτοι ἔσχατοι.” Ἦ διὰ τοῦτο προσέθηκεν, “ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ ἡ καὶ τὴν οἰκείαν κρίσιν προστίθησι καὶ μετὰ αἰτίας λέγων.²⁰ “Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν.” Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν δώδεκα ἁμόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ταῦτα ἔδε ὁμοῦ μὲν μετριάζων Β ἔλεγεν, ὁμοῦ δὲ καὶ οὕτω διακείμενος, ὅπερ ἔφη, καὶ τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι προδιοικούμενος καὶ εὐπαράδεκτον μᾶλλον ποιῶν. Εἰ μὲν γὰρ παρελθὼν εἶπεν, ὀφείλετέ μοι πιστεῦσαι, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστός· εἶδον γὰρ αὐτὸν, καὶ πάντων ἀξιοπιστότερός εἰμι, ἅτε πλέον καμῶν· καὶ προσέστη τοῖς ἀκούουσι τὸ λεγόμενον· νυνὶ δὲ τοῖς ταπεινοῖς ἐνδιατρίψας ὁ πρῶτον καὶ τοῖς κατηγορίαν ἔχουσι, ὡς τό τε τραχὺ τῆς τοιαύτης διηγήσεως ὁ ὑπετέμετο, καὶ τῇ πίστει τῆς μαρτυρίας προωδοποίησε. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς, ὅπερ ἔφη, ἀποφαίνεται ἔσχατον ἑαυτὸν C εἶναι, καὶ τῆς προσηγορίας τῶν ἀποστόλων ἀνάξιον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν τίθησι λέγων, “ὅτι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν.” Καὶ μὴν ἀφείθη πάντα ἐκεῖνα, ἀλλ’ ὅμως αὐτὸς οὐδέποτε αὐτῶν ἐπιλέλησται, τὸ μέγεθος τῆς χάριτος δεῖξαι βουλόμενος. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων,²¹ “Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι.” Εἶδες πάλιν ἑτέρας ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν; Τὰ μὲν γὰρ ἐλαττώματα ἑαυτῷ λογίζεται· τῶν δὲ κατορθωμάτων οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα ἀνατίθησι τῷ θεῷ. Εἶτα, ἵνα μὴ τὸν ἀκροατὴν ἐντεύθεν ὑπτίον ποιήσῃ, φησὶ, “Καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ γέγονε.” D Καὶ τοῦτο πάλιν ὑπεσταλμένως. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀξίαν τῆς χάριτος ἐπεδειξάμην σπουδὴν, ἀλλ’ ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν. “Ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα.” Οὐκ εἶπεν, ἐτιμήθην, ἀλλ’,²² “ἐκοπίασα,” καὶ κινδύνους καὶ θανάτους ἔχων εἰπεῖν, τῷ ὀνόματι τοῦ κόπου πάλιν ὑποτέμενεται τὸ εἰρημένον. Εἶτα πάλιν τῇ συνήθει κεχρημένος ταπεινοφροσύνη, καὶ τοῦτο

¹⁹ Matth. xix. 30.

²⁰ v. 9.

²¹ v. 10.

¹⁹ γὰρ] ὅτι C. ὁ γὰρ] καίτοι C. Idem mox om. φησὶ, et post ἔσχατοι add. ὄντες. Ἦ διὰ τοῦτο] ἀλλὰ καὶ C. ἡ καὶ] πάλιν C. ὅτι] διότι F. Idem cum C. in marg. et Editis post ἐκκλησίαν add. τοῦ θεοῦ. ἁμόνον pro ὁμοῖς omnes. ἔδε] + πάντα Edd. repugnantibus libris. ὁ πρῶτος F. ὡς τό τε] τότε τὸ E. ὁ ὑπετέμετο C.F. ἡ ἐκκλησίαν] + τοῦ θεοῦ C. in marg. ἐκοπίασα] + οὐκ εἶπεν, κατώρθωσα, ἀλλ’ ἐκοπίασα F.

ταχέως παρέδραμε, καὶ τὸ πᾶν ἀνέθηκε τῷ θεῷ λέγων “Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ’ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.” Τί ταύτης θαυμαστότερον γένοιτ’ ἂν τῆς ψυχῆς; Διὰ γὰρ τοσούτων ἑαυτὸν καθελὼν, καὶ ἔν τι μόνον ὑψηλὸν φθελγζάμενος, οὐδὲ τοῦτο ^E αὐτοῦ φησιν εἶναι, πανταχόθεν περιστέλλων, ἀπὸ τε τῶν ἔμπροσθεν, ἀπὸ τε τῶν μετὰ ταῦτα, τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ῥήμα, καὶ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ἐλθὼν ἐπ’ αὐτό. Σκόπει δὲ πῶς ἐπιδαψιλεύεται τοῖς τῆς ταπεινοφροσύνης ῥήμασι. Καὶ γὰρ “Ἐσχάτω μοι ὥφθη ^b πάντων,” φησί· διὸ οὐδὲ μεθ’ ἑαυτοῦ τινα ἄλλον τίθησι· καὶ, “ὥσπερ εἰ τῷ ἐκτρώματι,” καὶ ἐλάχιστον ἑαυτὸν τῶν ἀποστόλων εἶναι φησι, καὶ οὐδὲ τῆς προσηγορίας ταύτης ἄξιον. Καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη, ἀλλ’ ἵνα μὴ δόξη ῥήμασι ταπεινοφρονεῖν, καὶ αἰτίας τίθησι καὶ ἀποδείξεις, τοῦ μὲν ³⁵⁸ ἐκτρώμα εἶναι τὸ ὕστερον αὐτὸν ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν, τοῦ δὲ καὶ τῆς προσηγορίας ^d ἀνάξιον εἶναι τῶν ἀποστόλων τὸ διώξαι τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ μὲν γὰρ ἀπλῶς ταπεινοφρονῶν, τοῦτο οὐ ποιεῖ· ὁ δὲ καὶ τὰς αἰτίας τιθεῖς, ἀπὸ συντετριμμένης διανοίας ἅπαντα φθέγγεται. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ τῶν αὐτῶν τούτων μέμνηται, λέγων ²² “Χάριν ^e δὲ ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, ^f τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν.” Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἐφθέγγετο, τὸ, “Περισ- ^B σότερον αὐτῶν ἐκοπίασα;” Τὸν καιρὸν ἐώρα καταναγκάζοντα. Εἰ ^g γὰρ μὴ τοῦτο εἶπεν, ἀλλὰ μόνον ἑαυτὸν ἐξηντέλισε, πῶς ἠδύνατο μετὰ παρρησίας εἰς μαρτυρίαν ἑαυτὸν καλεῖν, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀριθμεῖν καὶ λέγειν, “Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν;” Τὸν γὰρ μάρτυρα ἀξιόπιστον εἶναι δεῖ καὶ μέγαν. Πῶς δὲ καὶ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασεν, ἔδειξεν ⁽⁵⁰⁰⁾ ἀνωτέρω, λέγων “^a Ἡ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ^b τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι;” καὶ πάλιν, “Ἐγενόμην τοῖς ἀνόμοις ὥς ἄνομος.” Καὶ γὰρ ὅπου ἀκρίβειαν ἐπι- ^C δείξασθαι ἔδει, πάντας ὑπερηκόντισε· καὶ ὅπου συγκαταβῆναι ἐχρῆν, τὴν αὐτὴν πάλιν ὑπερβολὴν ἐπεδείξατο. Τινὲς δὲ φασὶ ⁱ τὸ εἰς ἔθνη ἀπεστάλθαι καὶ τὸ πλεῖον τῆς οἰκουμένης μέρος ἐπιδραμεῖν. Ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ πλείονος ἀπέλαυσε χάριτος. Εἰ ^k γὰρ πλεῖον ἐκοπίασε, πλείων ἦν καὶ ἡ χάρις· πλείονος

²² 1 Tim. i. 12.

^a αὐτοῦ pro αἰτοῦ E.F. fortasse alii. ^b πάντων om. Veron. in marg. habet C. Haec καὶ γὰρ—φησι, διὸ om. F. deinde pergit, οὐδὲ μεθ’ ἑαυτὸν ἄλλον τ. ^c ἑαυτὸν] + πάντων C.E. ^d ἀνάξιος E. ^e δὲ om. F. ^f τὸν] τὸ F. ^g γὰρ μὴ] μὴ γὰρ C.E. Mox ἐξεντ. A.E. ^h τοῦ om. C.F. ⁱ τὸ] ὅτι τὸ C. τῷ ex corr. bis E. ^k γὰρ] + καὶ E.

δὲ ἀπέλαυσε χάριτος, ἐπειδὴ καὶ πλείονα ἐπεδείξατο σπουδὴν. Εἶδες πῶς καὶ δι' ὧν φιλονεικεῖ καὶ βιάζεται συσκιάζειν τὰ Δκαθ' ἑαυτὸν, πάντων δείκνυται πρῶτος ὧν;

Ἱ Ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἀκούοντες, τὰ μὲν ἐλαττώματα ἡμῶν ἐκπομπεύωμεν, τὰ δὲ κατορθώματα σιγῶμεν· καὶ καιρὸς καταναγκάζει, συνεσταλμένως αὐτὰ λέγωμεν, καὶ τὸ πᾶν τῇ χάριτι λογιζώμεθα· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ, ἄνω καὶ κάτω τὸν μὲν πρῶτον αὐτοῦ στίζων βίον, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τῇ χάριτι λογιζόμενος, ἵνα τοῦ θεοῦ δείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν πάντοθεν, ὅτι τοιοῦτον ὄντα ἔσωσε, καὶ σωθέντα πάλιν τοιοῦτον εἰργάσατο. Μηδεὶς τοίνυν τῶν ἐν κακίᾳ ὄντων ἀπογινωσκέτω, μηδεὶς τῶν ἐν ἀρετῇ θαρρεῖτω, ἀλλὰ κακεῖνος ἔστω περιδεὴς, καὶ οὗτος πρόθυμος. Οὔτε γὰρ ἰσχυρῶν τις ἱκανὸς ἔσται μέναι ἐν ἀρετῇ, οὔτε σπουδάζων, ἀσθενὴς πρὸς τὸ διαφυγεῖν κακίαν. Καὶ τούτων ἀμφοτέρων ὑπόδειγμα ὁ μακάριος Δαυὶδ, ἡνίκα μικρὸν ἐνύσταξε, καταπεσὼν μέγα· καὶ ἡνίκα κατενύγη, πάλιν πρὸς τὸ πρότερον ὕψος ἀναδραμών. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρα ἐξ ἴσης κακὰ, καὶ τὸ ἀπογινώσκειν καὶ τὸ ῥαθυμεῖν· τὸ μὲν γὰρ καθαιρεῖ ταχέως ἀπ' αὐτῆς τῶν οὐρανῶν τῆς ἀψίδος, τὸ δὲ ἀναστῆναι τὸν κείμενον οὐκ ἀφήσι. Διὸ πρὸς ἐκεῖνον μὲν ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ²³ “Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ” πρὸς δὲ τούτον, “Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν” καὶ πάλιν, “Τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.” Καὶ τὸν πεπορνευκότα ἠδὲ μετανοήσαντα, διὰ τοῦτο ἀνακτᾶται ταχέως, ²⁴ “Ἴνα μὴ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.” Τί τοίνυν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἀθυμεῖς, ὦ ἄνθρωπε; Εἰ γὰρ ἐπὶ βᾶμαρτήμασιν, ἔνθα χρήσιμον ἢ λύπη μόνον, ἢ ἀμετρία πολλὴν ἐργάζεται βλάβην, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἄλλοις. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀλγεῖς; ὅτι χρήματα ἀπώλεσας; Ἄλλ' ἐννόησον τοὺς οὐδὲ ἄρτου κορεννυμένους, καὶ ταχίστην λήψην παραμυθίαν. Καὶ ἐφ' ἐκάστῳ δὲ τῶν δεινῶν μὴ τὰ συμβάντα θρήνει, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν μὴ συμβάντων χαλεπῶν εὐχαρίστει. Ἔσχες χρήματα, καὶ ἀπέβαλες; Μὴ δακρύσης ὑπὲρ τῆς ζημίας, ἀλλ' εὐχαρίστησον ὑπὲρ τοῦ χρόνου, οὗ ταῦτα ἐκαρπώσω. Εἰπέ κατὰ τὸν ²⁵ Ἰωβ, ²⁵ “Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ

²³ 1 Cor. x. 12. Psal. xciv. 8. Hebr. xii. 12. ²⁴ 2 Cor. ii. 7. ²⁵ Job. ii. 10.

1 ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι οὐδὲ ὁ πλοῦτος ἡδονῆς, οὔτε πενία ἀθυμίας ὑπόθεσις· καὶ ὅτι ἂν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀφορῶμεν, εὐχερῶς πενίαν φέρομεν· καὶ ὅτι διηλεκτῶς δεῖ εὐθυμεῖν, καὶ μὴ λυπεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἐφ' ἀμαρτίαις. Veron. ^m ἀθυμῶν Α.Ε. dejecti animi Interp. ⁿ καὶ om. C. ^o ἐκεῖνο C. ^p τοῦτον] + ὁ δὲ F. ^q δὲ μετ.] μὲν, μετανοήσαντα δὲ Ε. ^r χρήμα Ε. et a pr. man. Α. ^s Ἰωβ] + καὶ σύ C. ^t τὰ μὲν ἀγαθὰ et τὰ δὲ κακὰ Edd. μὲν om. C.Ε. δὲ om. Α. C.Ε.

κακὰ οὐχ ὑποίσομεν ;” Μετὰ δὲ τούτου κακέينو λογίζου, ὅτι C
 εἰ καὶ χρήματα ἀπέβαλες, ἀλλὰ τὸ σῶμά σου τέως ὑγιὲς
 ἔχεις, καὶ οὐ θρηνεῖς μετὰ τῆς πενίας καὶ τὴν τούτου πῆρωσιν.
 Ἄλλὰ καὶ τὸ σῶμά σου λώβην τινὰ ὑπέμεινεν ; Ἄλλ’ οὐχ
^wοὔτος τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν ὁ πυθμὴν, ἀλλ’ ἐν τῷ μέσῳ
 τοῦ πίθου φέρη τέως. Πολλοὶ γὰρ μετὰ πενίας καὶ λώβης,
 καὶ δαίμονι παλαίουσι, καὶ ἐν ἐρήμοις πλανῶνται· ἄλλοι πάλιν
 τούτων ἕτερα χαλεπώτερα ὑπομένουσι. Μὴ γὰρ δὴ γένοιτο
 ἡμᾶς πάντα παθεῖν, ὅσα δυνατόν ἐνεγκεῖν. Ταῦτ’ οὖν αἰεὶ D
 λογιζόμενος, τοὺς τὰ χαλεπώτερα πάσχοντας ἐννόει, καὶ μηδενὶ
 τούτων ἄλγει· ἀλλ’ ὅταν ἀμαρτίας, τότε μόνον στέναξον, τότε
 δάκρυσον· οὐ κωλύω, ἀλλὰ καὶ ^xπροτρέπομαι μᾶλλον· καὶ
 τότε δὲ μετὰ συμμετρίας, ἐννοῶν ὅτι ἐστὶν ἐπάνοδος, ἔστι
 καταλλαγή. Ἄλλ’ ὁρᾷς ὕτρυφῶντας ἐτέρους, σαυτὸν δὲ ἐν
 πενία, καὶ ἕτερον ἐν λαμπροῖς ἱματίοις ^zκαὶ ἐν περιφανείᾳ ;
 Ἄλλὰ μὴ ταῦτα μόνον σκόπει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τούτων λυπηρά.
 Καὶ ἐπὶ τῆς πενίας δὲ μὴ τὴν πτωχείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ἐντεῦθεν ἡδονὴν ἀναλογίζου. Ὁ μὲν γὰρ πλοῦτος τὸ μὲν
 προσωπεῖον ἔχει φαιδρὸν, τὰ δὲ ἔνδον ζόφου γέμοντα· ἡ δὲ E
 πενία τούναντίον. Κἂν τὸ ἐκάστου συνειδὸς ἀναπτύξης, ἐν μὲν
 τῇ τοῦ πένητος ψυχῇ πολλὴν τὴν ἄδειαν ὄψει καὶ τὴν ἐλευ-
 θερίαν· ἐν δὲ τῇ τοῦ πλουτοῦντος θορύβους, ταραχὰς, κύματα.
 (501) Εἰ δὲ ἀλγείς ὁρῶν αὐτὸν πλουτοῦντα, κακέινος πολλῶ σου
 πλέον ἀλγεῖ τὸν αὐτοῦ πλουσιώτερον θεώμενος· καὶ καθάπερ
 σὺ τοῦτον δέδοικας, ^aοὕτως ἐκείνος ἄλλον, καὶ οὐδέν σου πλεο-
 νεκτεῖ κατὰ τοῦτο. Ἄλλ’ ^bἄρχοντα ὁρῶν ἀλγείς, ὅτι ἰδιώτης
 σὺ, ^cκαὶ τῶν ἀρχομένων. Ἄλλ’ ἐννόει καὶ τῆς διαδοχῆς τὴν
 ἡμέραν, καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας δὲ ἐκείνης τοὺς ^dφόβους, τοὺς
 κινδύνους, τοὺς πόνους, τὰς κολακείας, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς 360
 ταιλαιπωρίας πάσας. Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς οὐκ ἐθέλοντας
 φιλοσοφεῖν λέγομεν· ὥς ἐὰν τοῦτο ^eεἰδῇς, ἀφ’ ἐτέρων σε
 μειζόνων δυνάμεθα παρακαλέσαι· τέως δὲ ἀπὸ τῶν παχυτέρων
 ἀνάγκη πρὸς σὲ διαλέγεσθαι. Ὅταν ^fτοῖνυν ἴδῃς πλουτοῦντα,
 τὸν ἐκείνου πλουσιώτερον ἐννόει, καὶ ὄψει τοῦτον ἐν οἷς καὶ
 σύ. Μετὰ δὲ ^gτοῦτον καὶ τὸν σαυτοῦ πενέστερον σκόπει,
 καὶ πόσοι πεινῶντες ἐκοιμήθησαν, καὶ οὐσίας πατρῴας ἀπέ-

^v σου om. F. Mox οὐ θρηνήσεις idem. ^w οὕτως E. et a pr. man. A. ^x προ-
 τρέπομαι C.E. προτρέπω Edd. ^y τρυφ. ἐτέρους omnes. ἐτέρους τρυφῶντας Edd.
^z καὶ ἐν περιφανείᾳ] σαυτὸν δὲ ἐν εὐτελείᾳ C. ^a οὕτως ἐκείνος pro οὕτω
 κακέινος omnes. ^b ἄρχοντας F. ^c καὶ τῶν ἀρχομένων. ἀλλ’ ἐννόει] ἀλλὰ
 καὶ πρὸ τῶν ἀρχόντων ἐννόει F. ^d φόβους omnes. Edebatur θορύβους.
^e ἴδῃς, ἀμφοτέρων σε μειζόνως δ. F. ^f τοῖνυν] οὖν C. ^g τούτου F.

βαλον, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, καὶ θάνατον καθ' ἐκάστην
 Β εὔχονται τὴν ἡμέραν. Οὔτε γὰρ ἀθυμίαν πενία, οὔτε ἡδονὴν
 τίκτει πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κακεῖνο λογισμὸς ἡμῖν ἐμποιεῖν
 εἴωθε. Σκόπει δὲ ἀρχόμενος κάτωθεν. Ὁ κοπρώνης ἀλγεί καὶ
 ὀδυνᾶται, ὅτι μὴ ἀπήλλακται τοῦ ταλαιπώρου καὶ ἐπονειδίστου
 εἶναι δοκοῦντος ἐπιτηδεύματος τούτου· ἀλλ' ἂν ἀπαλλάξῃς αὐτὸν
 τούτου, καὶ ποιήσῃς μετὰ ἀδείας τῶν ἀναγκαίων εὐπορεῖν, ἀλγήσει
 πάλιν ὅτι μὴ πλείω τῆς χρείας κέκτηται· κἂν πλείω ἢ παρέχῃς,
 βουλήσεται αὐτὰ διπλασίονα εἶναι πάλιν, καὶ διὰ τοῦτο ὀδυνηθή-
 C σεται οὐχ ἥττον, ἢ πρότερον· κἂν διπλασίονα, κἂν τριπλασίονα
 δῶς, ἀθυμήσει πάλιν, ὅτι μὴ πολιτεύεται· κἂν τοῦτο παρέχῃς
 αὐτῷ, ἄθλιον ἑαυτὸν ἡγήσεται, ὅτι μὴ τῶν τὰ πρῶτα πολιτευ-
 ομένων ἐστί· καὶ ταύτης ἰδὲ ἐπιλαβόμενος τῆς τιμῆς, θρηνήσει,
 ὅτι μὴ ἄρχει· ὅταν δὲ ἄρξῃ, ὅτι μὴ ἔθνους ὀλοκλήρου· ὅταν δὲ
 κ καὶ ἔθνους ὀλοκλήρου, ὅτι μὴ ἐθνῶν πολλῶν· ἴσταν ἐθνῶν
 πολλῶν, ὅτι μὴ πάντων· ὅταν ὑπαρχος γένηται, λυπηθήσεται
 πάλιν, ὅτι μὴ καὶ βασιλεύς· κἂν βασιλεύς, ὅτι μὴ μόνος· κἂν
 D μόνος, ὅτι μὴ καὶ βαρβάρων· κἂν βαρβάρων, ὅτι μὴ καὶ τῆς
 οἰκουμένης ἀπάσης· κἂν τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, διὰ τί μὴ καὶ
 ἐτέρου κόσμου; Καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον ἱεροῦν ὁ λογισμὸς,
 οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἡσθῆναί ποτε.

Εἶδες πῶς κἂν ἐξ εὐτελοῦς καὶ πτωχοῦ ὁ βασιλεὺς ποιήσῃς,
 οὐκ ἀναιρεῖς τὴν ἀθυμίαν, ὁ λογισμὸν τὸν πλεονεξίας ἐρῶντα μὴ
 διορθωσάμενος πρότερον; Φέρε σοι καὶ τὸνναντίον δείξω, ὅτι
 κἂν ἄνωθεν κάτω ὁ καταγάγῃς τὸν σύνεσιν ἔχοντα, οὐκ ἐμβαλεῖς
 εἰς ἀθυμίαν καὶ λύπην. Καὶ, εἰ βούλει, τὴν αὐτὴν κλίμακα
 καταβαίνωμεν, καὶ τὸν ὑπαρχον ἀπὸ τοῦ θρόνου ὡς τῷ λόγῳ
 E καταβιβάσας ἀποστέρει τῆς ἀξίας ἐκείνης. Οὐδὲν γὰρ οὗτος
 ἐντεῦθεν, ἂν ἐθέλῃ ταῦτα ἐννοεῖν, ἅπερ εἶπον, ἀλγήσει. Οὐδὲ
 γὰρ ἅπερ ἀφήρηται, λογιεῖται, ἀλλ' ἅπερ ἔχει τέως, τὴν δόξαν
 τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἄν δὲ καὶ ταύτην ἀφέλῃς, λογιεῖται τοὺς
 ιδιώτας καὶ οὐδέποτε τοιαύτης ἐπιβάντας ἀρχῆς, καὶ ἀρκέσει εἰς
 παραμυθίαν ὁ πλοῦτος αὐτῷ· ἂν δὲ καὶ τούτου πάλιν ἐκβάλῃς,
 ὕσκοπήσει τοὺς τὰ σύμμετρα ἔχοντας· ἂν δὲ καὶ τὰ σύμμετρα
 ἀφέλῃς, καὶ τῆς ἀναγκαίας μόνῃς μεταδῶς τροφῆς, δυνήσεται

ἢ παράσχῃς hic et infra C. ἰ δὲ om. F. κ καὶ om. F. ἰ ὅταν] + δὲ
 C.F. ὅτι] + καὶ F. κἂν βασιλεύς om. F. ο κἂν βαρβάρων, quod
 vulgo abest, ex F. receptum. κἂν] Sic A.C.F. ὅταν καὶ Edd. In E. haec
 κἂν τῆς οἰκ. ἀπάσης exciderunt. κ καὶ om. F. ἰ πρ. ὁ λ.] Sic A.C.E.
 ὁ λ. προῖων vulgo. ὁ βασ.] καὶ βασ. F. ἰ λογισμὸν] τὸν λόγον F. ὕ κατα-
 γάγῃς] + καὶ δεσμώτην ποιήσῃς F. ὡ τῷ λ. καταβ. omnes. καταβ. τῷ λ. Edd.
 x οὐδέ C. γ σκόπει F.

ἐννοεῖν τοὺς οὐδὲ ταύτης μετέχοντας, ἀλλὰ λιμῶ παλαίοντας³⁶¹ διηνεκεῖ, καὶ ^zεἰς δεσμωτήριον οἰκούντας. Εἰ δὲ καὶ εἰς τὸ οἶκημα εἰσαγάγοις ἐκεῖνο, τοὺς ἐν νόσοις ἀνιάτοις ὄντας, τοὺς ἐν ὀδύναις ἀνηκέστοις ἐνθυμούμενος, ὁψεται ἑαυτὸν ἐν πολλῷ βελτίοσιν ὄντα. Καὶ ὥσπερ ὁ κοπρώνης ἐκεῖνος οὐδὲ βασιλεὺς γεγόμενος εὐθυμίαν καρπώσεται, οὕτως οὗτος οὐδὲ δεσμώτης καταστὰς ἀλγήσει ποτέ. Οὐκ ἄρα πλοῦτος ἡδονῆς, ^aοὔτε πενία ἀθυμίας ὑπόθεσις, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα γνώμη, καὶ τὸ τὰ ὅμματα τῆς διανοίας ^bἡμῖν μὴ εἶναι καθαρὰ, μηδὲ ἐστάναι πον καὶ μένειν, ἀλλ' ἀπέραντα ^cπέτασθαι. Καὶ καθάπερ τὰ μὲν B ὑγιεινὰ τῶν σωμάτων, καὶ ἄρτω τρέφεται ^dμόνῳ, εὐπαθεῖ καὶ σφριγᾷ· τὰ δὲ ἐπίνοσα, καὶ δαψιλοῦς καὶ ποικίλης ἀπολαύῃ τραπέζης, τοσούτῳ μᾶλλον ἀσθενέστερα γίνεται· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς συμβαίνειν εἶωθεν· οἱ μὲν μικρόψυχοι, οὐδὲ ἐν διαδήματι καὶ τιμαῖς ἀφάτοις δύναιντ' ἂν εὐθυμεῖν· οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ ἐν δεσμοῖς καὶ ἐν ἀλύσει καὶ ἐν πενία καθαρῶς (502) ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, πρὸς τοὺς καταδεεστέρους αἰεὶ βλέπωμεν. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἑτέρα παραμυθία, ^eἀλλὰ φιλόσοφος καὶ τῶν πολλῶν ὑπερβαίνουσα τὴν C παχύτητα. Ποία αὕτη; Ὅτι οὐδὲν πλοῦτος, οὐδὲν πενία, οὐδὲν ἀτιμία, οὐδὲν τιμὴ, ^fἀλλ' ἐν χρόνῳ βραχεῖ καὶ ῥήμασι διεστήκασι μόνον ἀλλήλων. Μετὰ δὲ ^gταύτης καὶ ἑτέρα ^hταύτης μείζων, τὸ τὰ μέλλοντα ἐννοεῖν ⁱκαὶ κακὰ καὶ ἀγαθὰ, τὰ ὄντως κακὰ καὶ ὄντως ἀγαθὰ, καὶ ἀπ' ἐκείνων παρακαλεῖσθαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τούτων, ὅπερ ἔφην, πόρρω τῶν λόγων ἐστήκασι, διὰ τοῦτο ἐκείνοις ἠναγκάσθημεν ^kἐνδιατριῖν τοῖς λόγοις, ἵνα ὁδῶ καὶ ἐπὶ τούτους ἀγάγωμεν τοὺς καταδεξαμένους ἐκεῖνα. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενοι, πάντοθεν ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν, καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τῶν ἀδοκῆτων D τούτων ἀλγήσομεν. Οὐδὲ γὰρ, εἰ ἐν εἰκόνι πλουσίους ἴδοιμεν, ζηλωτοὺς εἶναι φαίημεν ἂν, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς πτωχοὺς ἐκεῖ γεγραμμένους, ἀθλίους καὶ ἐλεεινούς· καίτοι γε ἐκεῖνοι τῶν παρ' ἡμῖν πλουτούντων μονιμώτεροι· μᾶλλον γὰρ ἐν τῇ γραφῇ μένει πλούσιος, ἢ ἐν αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει. Ὁ μὲν γὰρ καὶ εἰς ἔτη πολλάκις ἑκατὸν ἤρκεσεν οὕτω φαινόμενος, οὗτος δὲ ἔστιν ὅτε οὐδὲ εἰς ἐνιαυτὸν ἐντρυφήσας τοῖς οὖσι, πάντων ^lἀθρόον ἐγυμνώθη. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, E

^z εἰς accessit ex A.C.E. ^a οὐδὲ F. ^b ἡμῖν omnes. ἡμῶν Edd.
^c πέτασθαι C.F. ^d μόνον F. ^e ἀλλὰ in marg. C. ^f ἀλλ' ἐν
χρόνῳ—ἀλλήλων om. C. Idem infra post μείζων addit, χρόνῳ βραχεῖ καὶ
ῥήμασι μόνον διεστηκῆναι ἀλλήλων. ^g ταύτην F. ^h ταύτης om. C.
ⁱ καὶ om. F. ^k ἐνδιατριῖν F. Edebatur διατριῖν. ^l ἀθρόως C.

πανταχόθεν ἐπιτειχίσωμεν εὐθυμίαν κατὰ τῆς ἀλογίστου λύ-
πης, ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον μεθ' ἡδονῆς ^mδιάγωμεν, καὶ τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

362

ΛΟΓΟΣ ΛΘ.

¹ Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως
ἐπιστεύσατε.

ἘΠΑΡΑΣ τοὺς ἀποστόλους καὶ καθελὼν ἑαυτὸν, εἶτα
πάλιν ὑπὲρ ἐκείνους ἐπάρας, ἵνα ἰσότητα ἐργάσῃται· καὶ γὰρ
ἰσότητα ἐποίησε, δείξας ἑαυτὸν καὶ πλεονεκτοῦντα καὶ πλεο-
νεκτούμενον· καὶ ταύτῃ ἀξιόπιστον ἑαυτὸν κατασκευάσας, οὐδὲ
B οὕτως αὐτοὺς ἀφίησιν, ἀλλὰ πάλιν ἑαυτὸν ἐκείνοις συντάττει,
τὴν κατὰ Χριστὸν ἐνδεικνύμενος ὁμόνοιαν. Οὐ μὴν οὕτως αὐτὸ
ποιεῖ, ὥς δόξαι προσερρίφθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ὥς καὶ αὐτὸν ἐν τῇ
αὐτῇ φαίνεσθαι τάξει· οὕτω γὰρ τῷ κηρύγματι συμφέρον ἦν.
Διὸ καὶ ἀμφότερα ὁμοίως ἐσπούδακε, καὶ τὸ μὴ δοκεῖν αὐτῶν
ὑπερορᾶν, καὶ τὸ μὴ διὰ τὴν εἰς ἐκείνους τιμὴν ἐξευτελίζεσθαι
παρὰ τῶν ἀρχομένων. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐξισάζει πάλιν
λέγων· “Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν.” Παρ'
C οὗ, φησὶ, βούλεσθε μαθεῖν, μάθετε· οὐδὲν ^aδιαφέρομαι. ^bΚαὶ
οὐκ εἶπεν, ὅτι εἰ μὴ θέλετε ἐμοὶ πεισθῆναι, ἐκείνοις πείσθητε,
ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀξιόπιστον ποιεῖ, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀρκεῖν
φησι, καὶ ἐκείνους καθ' ἑαυτούς. Οὐδὲν γὰρ ἢ τῶν προσώπων
^cἐποίει διαφορά, τῶν ἀξιωματίων ἴσων ὄντων. Καὶ ἐν τῇ πρὸς
Γαλάτας δὲ τοῦτο ποιεῖ, προσλαμβάνων αὐτοὺς, οὐχ ὥς δεό-
μενος, ἀλλ' ἀρκεῖν μὲν λέγων καὶ ἑαυτόν· ² “Ἐμοὶ γάρ, φησὶν,
οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο” πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω διώκω
αὐτῶν τὴν ὁμόνοιαν· “Δεξιὰς γὰρ ἔδωκάν ^dμοι,” φησὶν. Εἰ
D γὰρ ἔμελλεν αἰεὶ τὸ ἀξιόπιστον Παύλου ἐν ἐτέροις εἶναι, καὶ τῇ
παρ' ἐτέρων μαρτυρία βεβαιουῖσθαι, μυρία ἂν ἐβλάβησαν ἐν-
τεῦθεν οἱ μαθηταί. Οὐ τοίνυν ἑαυτὸν ἐπαίρων τοῦτο ποιεῖ,
ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου δεδοικώς. Διὸ καὶ ἐνταῦθά φησιν,
ἐξισάζων ἑαυτόν· “^e Εἴτε ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν.”
Καλῶς εἶπε, “κηρύσσομεν,” τὴν πολλὴν παρρησίαν ἐνδεικνύ-

¹ CAP. XV. γ. 11.² Gal. ii. 6, 9.

^m διάγωμεν A.E.F. διαγάγωμεν C. διάζωμεν Edd. HOM. XXXIX.
^a διαφέρομαι omnes. Edebatur διαφέρομεν. ^b καὶ om. C. ^c ποιεῖ F.
^d μοι om. F. ^e εἴτε] + οὖν Edd. invitis libris.

μενος. Οὐ γὰρ λάθρα οὐδὲ ἐν παραβύστῳ, ἀλλὰ ἰσάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφίμεν φωνήν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκηρύξαμεν, ἔλλα καὶ νῦν οὕτω κηρύττομεν. “Καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.” Ἐνταῦθα οὐκ εἶπε, πιστεύετε, ἀλλ’, “ἐπιστεύσατε.” Ἐπειδὴ ἐσαλεύοντο, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοὺς ἄνω χρόνους ἀνέδραμε, καὶ τὴν Ε παρ’ αὐτῶν ἐκείνων λοιπὸν μαρτυρίαν προστίθουσιν.

- (503) ³“Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;” ^hὉρᾷς πῶς ἄριστα συλλογίζεται, καὶ ἀποδείκνυσι τὴν ἀνάστασιν ἐκ τοῦ τὸν Χριστὸν ἐγηγέρθαι, πρότερον ἐκεῖνο πολλαχόθεν κατασκευάσας; Καὶ γὰρ ἰκαὶ οἱ προφηταὶ εἶπον τοῦτο, φησὶ, καὶ αὐτὸς ἔδειξε διὰ τῆς ὄψεως, καὶ ἡμεῖς κηρύσσομεν, καὶ ὑμεῖς ἐπιστεύσατε, τετραπλὴν τὴν μαρτυρίαν ³⁶³ πλέκων, τὴν διὰ τῶν προφητῶν, τὴν διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, τὴν διὰ τῶν ἀποστόλων, τὴν διὰ τῶν μαθητῶν· μᾶλλον δὲ καὶ πενταπλὴν. Καὶ γὰρ καὶ ^kαὕτῃ ἡ αἰτία δείκνυσι τὴν ἀνάστασιν, τὸ ὑπὲρ ἁλλοτρίων ἁμαρτιῶν ἀποθανεῖν. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἀποδέδεικται, εὐδὴλον ὅτι καὶ τὸ ἕτερον ἔπεται, τὸ ^lκαὶ τοὺς λοιποὺς ἐγείρεσθαι νεκροῦς. Διὸ καὶ ὡς ἐπὶ ^mὡμολογημένου ἐγκαλεῖ καὶ ἐπαπορεῖ, λέγων· “Εἰ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις ^B νεκρῶν οὐκ ἔστι;” καὶ ταύτῃ πάλιν ὑποτεμνόμενος τὴν θρασύτητα τῶν ἀντιλεγόντων. Οὐ γὰρ εἶπε, πῶς λέγετε ὑμεῖς, ἀλλὰ, “πῶς ⁿτινες λέγουσιν ἐν ὑμῖν” καὶ οὔτε πάντων ποιεῖται ^oτὴν κατηγορίαν, οὔτε αὐτοὺς τούτους, οὓς αἰτιάται, δῆλους καθίστησιν, ὥστε μὴ ποιῆσαι ἀναισχυνοτέρους, οὐδ’ αὖ πάλιν ἀποκρύπτεται καθόλου, ὥστε αὐτοὺς διορθῶσαι. Διὰ δὲ τοῦτο ^pκαὶ ἀποσχίσας αὐτοὺς τοῦ πλήθους, πρὸς αὐτοὺς ἀποδύεται, ταύτῃ τε ἀσθενεστέρους ποιῶν καὶ καταπλήττων, καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι κατέχων ^qτε ^C ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἀσφαλέστερον, καὶ οὐκ ^rἄφεις αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς διαφθείρειν αὐτοὺς ἐσπουδακότας. Καὶ γὰρ καταφορικῶς παρεσκευάσται χρήσασθαι τῷ λόγῳ. Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι τοῦτο μὲν σαφὲς καὶ δῆλον ἅπασιν, τὸ τὸν Χριστὸν ἐγηγέρθαι, καὶ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει· οὐ μὴν τοῦτο καὶ

3 v. 12.

^l ἰσάλπιγγος] + φησὶ C. ^ε ἀλλὰ—κηρύττομεν] ἀλλὰ κηρύσσομεν· δηλῶν ὅτι καὶ νῦν τὸ αὐτὸ ποιεῖ C. ^h ὅρα F. ^l καὶ om. C. et casu, ut videtur, Montef. ^k αὕτῃ C. αὕτῃ vulgo. ^l καὶ om. F. ^m ὡμολογημένου omnes. Edebatur ὁμολογουμένου. Mox καὶ ἀπορεῖ F. ⁿ τινες λέγουσιν omnes. λέγουσιν τινες Edd. ^o τὴν, quod aberat, est in libris omnibus. ^p καὶ ὁ ἀποσχ. C. ^q τε accessit ex omnibus. Statim ἐπὶ τῆς ἀλ. ἀσφ. omnes. Edebatur ἀσφ. ἐπὶ τῆς ἀληθείας, inverso ordine. ^r ἀφίεις C.

τὸ ἕτερον συναναγκάζει, τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάστασιν· τὸ μὲν γὰρ καὶ προανεφωνήθη καὶ ἐξέβη καὶ ἐμαρτυρήθη διὰ τῆς ὀψέως, τὸ τῆς ^α τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως· τὸ δὲ ἔτι ἐν ἐλπίσιν Δέστί, τὸ ἡμέτερον· ὅρα τί ποιεῖ ^ε ἐκ θατέρου μέρους πάλιν αὐτὸ κατασκευάζει, ὅπερ πολλῆς δυνάμεως ἦν. Τί γὰρ λέγουσιν ^ν τινες, φησὶ, ὅτι οὐκ ἔστι νεκρῶν ἀνάστασις; Οὐκοῦν καὶ ^ω ἐκεῖνο πάλιν ἐκ τούτου ἀνήρηται, τὸ τὸν Χριστὸν ἐγγέ-
 γέρθαι. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· ⁴ “Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.” Εἶδες τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν Παύλου τὴν ἄμαχον, πῶς οὐκ ἐκ τοῦ δήλου μόνον τὸ ἀμφιβαλλόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀμφιβαλλομένου τοῖς ἀντιλέγουσι τέως ἐκεῖνο τὸ δῆλον πειράται ἀποδεικνύναι; οὐκ ἐπειδὴ ἐδεῖτο ἀποδείξεως τὸ ἤδη γεγεννημένον, ἀλλ’ ἵνα δείξη
 Ε τοῦτο ὁμοίως ἐκείνῳ πιστὸν ὄν. Καὶ πᾶσα αὕτη ἀκολουθία, φησὶ; Τὸ μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ μὴ ἐγερθέντος, μηδὲ ἄλλους ἐγείρε-
 σθαι, ἀκόλουθον· τὸ δὲ, εἰ ἄλλοι μὴ ἐγερθεῖεν, μηδὲ τοῦτον ἐγγ-
 γέρθαι, πῶς ἂν ἔχοι λόγον τινά; Ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐ σφόδρα ἐδόκει λόγον ἔχειν, ὅρα πῶς ^α αὐτὸ ἐργάζεται σοφῶς, ἄνωθεν
³⁶⁴ τὰ σπέρματα προκαταβάλλων ἀπ’ αὐτῆς τοῦ κηρύγματος τῆς ὑποθέσεως, οἷον ὅτι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀποθανῶν ἐγγ-
 γερται, καὶ ὅτι ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐστίν. ^γ Ἡ γὰρ ἀπαρχὴ τίνος ἂν εἴη ἀπαρχή, εἰ μὴ τῶν ἐγειρομένων; πῶς δ’ ἂν ^ε εἴη ἀπαρχή, οὐκ ἐγειρομένων ἐκείνων ὧν ἐστὶν ἀπαρχή; πῶς οὖν οὐκ ἐγείρονται; Εἰ δὲ οὐκ ἐγείρονται, διὰ τί ἠγέρθη ὁ Χριστός; διὰ τί ἦλθε; διὰ τί σάρκα ἀνέλαβεν, εἰ μὴ ἔμελλεν ἀναστήσειν σάρκα; οὐ γὰρ ἐδεῖτο αὐτὸς, ἀλλὰ δι’ ἡμᾶς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον τίθησι προῖων, τέως δὲ φησιν· “Εἰ νεκροὶ
 Β οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται” ὡς ἐκείνου τούτῳ συνημμένου. Εἰ γὰρ μὴ ἔμελλεν ἀνίστασθαι, οὐδ’ ἂν ἐκεῖνο ἐποίησεν. Εἶδες κατὰ μικρὸν ὅλην τὴν οἰκονομίαν ἀνατρε-
 πομένην ἐκ τῶν ἐκείνων ῥημάτων καὶ τῆς περὶ τὴν ἀνάστασιν ἀπιστίας; Ἀλλὰ τέως οὐδὲν περὶ τῆς σαρκώσεως λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως. Οὐ γὰρ ^α τῷ σαρκωθῆναι, ἀλλὰ τῷ ἀποθανεῖν τὸν θάνατον ἔλυσεν· ἐπεὶ σάρκα ἔχοντος, ἔτι ἐκράτει
 C ἡ τυραννὶς ^β ἡ ἐκείνου.

⁵ “Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα

⁴ v. 13.

⁵ v. 14.

^α τοῦ om. E. ^ε ἐκ θατέρου] ἐκατέρου (an ἐξ ἐκατέρου?) F. ^ν τινες, φησὶ pro φησὶ, τινες omnes. ^ω ἐκεῖ E. ^α αὐτὸ ἐργ. σοφῶς] Sic libri omnes. ἐργ. αὐτὸ σφοδρῶς Edd. ^γ ἡ] εἰ F. et fortasse Interp. ^ε εἴη] καὶ εἴη C. ^α τῷ σαρκ. E. et a pr. man. A. Mox τῷ ἀποθανεῖν C.E. τὸ pro τῷ bis Edd. ^β ἡ om. C.E.

(504) ἡμῶν.” Καίτοιγε ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, τοῖς φανεροῖς μάχεσθε, καὶ προφήταις τοσούτοις, καὶ πραγμάτων ἀληθείᾳ· ἀλλὰ τὸ πολλῶ φοβερώτερον αὐτοῖς τίθησι· “Κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.” Κατασεῖσαι γὰρ αὐτῶν τὴν διάνοιαν βούλεται. Τὸ πᾶν ἀπωλέσαμεν, φησὶν, ἅπαντα οἷχεται, εἰ μὴ ἡγέρθη. Εἶδες ὅσον τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον; Εἰ γὰρ ἀποθανόντων οὐκ ἴσχυσεν ἀναστῆναι, οὔτε ἡ ἁμαρτία λέλυται, οὔτε ὁ θάνατος καθήρηται, οὔτε ἡ κατάρρα ἀνήρηται. Καὶ οὐχ ἡμεῖς δὲ μόνον D κενὰ ἐκηρύξαμεν, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς κενὰ ἐπιστεύσατε. Καὶ οὐ ταύτῃ μόνον δείκνυσι τὴν ἀτοπίαν τούτων τῶν πονηρῶν δογμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπαγωνίζεται λέγων· ⁶ “Εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατ’ αὐτοῦ, ὅτι ἡγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἡγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.” Εἰ δὲ ἄτοπον τοῦτο, ὁ κατηγορία θεοῦ καὶ συκοφαντία, καὶ οὐκ ἡγειρεν, ὥς φατε, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἔψεται ἄτοπα. Καὶ πάλιν αὐτὰ κατασκευάζει, καὶ ἀναλαμβάνει λέγων· ⁷ “Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ E Χριστὸς ἐγήγερται.” Εἰ γὰρ μὴ ἔμελλε τοῦτο ποιεῖν, οὐδ’ ἂν παρεγένετο. ⁸ “Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, ὁ ἀλλὰ τὸ τέλος, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, δι’ αὐτῆς ἑπάντα ἔλκων. ⁹ “Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν.” Τῷ σαφεῖ καὶ ὁμολογημένῳ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ συνεχῶς περιτίθησιν, ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τὸ ἀσθενὲς εἶναι δοκοῦν καὶ ἀμφίβολον βίσιον ποιῶν καὶ σαφές. “Ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.” Εἰ γὰρ οὐκ ἡγέρθη, οὐδὲ ἀπέθανεν· ¹⁰ εἰ δὲ οὐκ ἀπέθανεν, οὐδὲ τὴν ἁμαρτίαν ἔλυσεν· ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ, ³⁰⁵ τῆς ἁμαρτίας λύσις. ¹¹ “Ἰδε γὰρ, φησὶν, ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.” Πῶς δὲ αἶρων; Τῷ θανάτῳ. Διὸ καὶ ἀμνὸν ἐκάλεσεν, ὡς σφαπτόμενον. Εἰ δὲ οὐκ ἀνέστη, οὐδὲ ἐσφάγη· εἰ δὲ οὐκ ἐσφάγη, οὐδὲ ἡ ἁμαρτία ἐλύθη· εἰ δὲ οὐκ ἐλύθη, ἐν αὐτῇ ἐστε· εἰ δὲ ἐν αὐτῇ ἐστε, εἰκὴ ἐκηρύξαμεν· εἰ δὲ εἰκὴ ἐκηρύξαμεν, εἰκὴ ἐπιστεύσατε, ¹² ὅτι ἀπηλλάγητε. Ἄλλως δὲ καὶ ὁ θάνατος ἀθάνατος μένει, εἰ μὴ ἀνέστη. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ ἔλυσεν αὐτοῦ τὰς ὠδῖνας, πῶς πάντας τοὺς ἄλλους ἀπῆλλαξεν ἔτι αὐτὸς

⁶ v. 15.⁷ v. 16.⁸ v. 17.⁹ Jo3n. i. 29.

^c κατηγορία] Sic A.C.E. καὶ κατηγορία F. κατηγορία γὰρ Edd. ^d ἀλλ’ οὐ] Sic omnes. Legebatur καὶ οὐ. ^e ἀλλὰ] + καὶ F. ^f πάντα F. per quam caetera omnia comprehendit Interp. Edebatur πάντας. ^g ἰσχυρότερον F. ^h εἰ δὲ οὐκ ἀπέθ. om. E. in marg. C. ⁱ Haec ὅτι ἀπηλλάγητε, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus et Interp.

Β κατεχόμενος; Διὸ καὶ ἐπάγει ¹⁰ “Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλονται.” Καὶ τί λέγω περὶ ὑμῶν, φησὶν, ὅπου γε καὶ ἐκεῖνοι πάντες ἀπολώλασιν, οἱ τὸ πᾶν διανύσαντες, καὶ οὐχ ὑποκείμενοι λοιπὸν τῇ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος; Τὸ δέ, “ἐν Χριστῷ,” ^κ ἢ τὸ ἐν τῇ πίστει φησὶν, ἢ οἱ δι’ αὐτὸν ἀποθανόντες, οἱ πολλοὺς ὑπομείναντες κινδύνους, οἱ ¹πολλὰς ταλαιπωρίας, οἱ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ βαδίσαντες. Πού νῦν ^μεῖσι τὰ πονηρὰ τῶν Μανιχαίων στόματα, τῶν λεγόντων **Γ** ἀνάστασιν αὐτὸν ἐνταῦθα λέγειν τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀπαλλαγὴν; Οἱ γὰρ πυκνοὶ οὗτοι καὶ συνεχεῖς συλλογισμοὶ καὶ ἀντιστρέφοντες, οὐδὲν τούτων ἐμφαίνουσιν ὧν ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ’ ὅπερ ἡμεῖς φαμεν. Καὶ γὰρ ἀνάστασις τοῦ πεπτωκότος λέγεται. Διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς ^η ἐπιλέγει οὐ τὸ ἐγηγέρθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ νεκρῶν προστιθείς. Καὶ Κορίνθιοι δὲ οὐ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων ἀμφέβαλλον, ἀλλὰ περὶ σωμάτων ἀναστάσεως. Ποία δὲ ὅλως ἀνάγκη, εἰ μὴ ἀναμάρτητοι εἶεν ^ο οἱ ἄνθρωποι, ^ρ τὸ μηδὲ τὸν Χριστὸν τοῦτο εἶναι; ⁹ Εἰ γὰρ μὴ ἔμελλεν ἐγείρειν, ἀκόλουθον τὸ **Δ** λέγειν, τίνος ἕνεκεν ἦλθε, καὶ σάρκα ^ρ ἔλαβε, καὶ ἀνέστη; τὸ δὲ ὑμέτερον οὐκέτι. Καὶ γὰρ ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων καὶ μὴ ἁμαρτανόντων, αἰὲ ^σ συνέστηκε τῷ θεῷ τὸ ἀναμάρτητον, καὶ οὐχ ἔπεται τὸ ^τ ὑμέτερον ἐκείνῳ, οὐδὲ ἀντιστρέφει τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, ὥσπερ ἐπὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως.

¹¹ “Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ ^ν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.” Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; πῶς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μόνον ἡλπιότες ἐσμέν, εἰ σώματα οὐκ **Ε** ἐγείρεται, τῆς ψυχῆς μενούσης καὶ ἀθανάτου οὔσης; “Ὅτι καὶ νῦν μένη ἡ ψυχὴ, καὶ νῦν μυριάκις ἀθάνατος ἢ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, τῆς (505) σαρκὸς χωρὶς οὐκ ἀπολήψεται τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ὥσπερ ^ω οὖν οὐδὲ κολασθήσεται. ¹² “Πάντα γὰρ ^χ φανερωθήσεται ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἕκαστος κομίσηται τὰ διὰ τοῦ σώματος, ^ν πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὰ εἴτε κακά.” Διὰ τοῦτό φησιν· “Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ^z ἐσμέν ἀνθρώπων.”

366 **Εἰ** γὰρ οὐκ ἀνίσταται τὸ σῶμα, ἀστεφάνωτος ἡ ψυχὴ μένει ἔξω τῆς ^α μακαριότητος ἐκείνης τῆς ἐν οὐρανοῖς· εἰ δὲ ^β τοῦτο,

10 v. 18.

11 v. 19.

12 2 Cor. v. 10.

^κ ἢ τὸ] ἦτοι F. ¹ πολλὰς] + τὰς F. ^μ ἐστίν F. ^η ἐπιλέγεται F.
^ο οἱ om. E. ^ρ τὸ assumptum ex omnibus. ⁹ εἰ] + μὲν F. ^ρ ἀνέλαβε F.
^σ συνέστηκε F. σύνεστι vulgo. ^τ ὑμέτερον F. ^ν μόνον post ταύτη transp.
C.E. Mosq. 2. ^ω οὖν om. F. ^χ φανερωθήσεται] δεῖ φανερωθῆναι C.
^ν πρὸς ᾧ] Sic C.E. ὅσα F. ἂ vulgo. ^z ἐσμέν ἀν. pro ἀν. ἐσμέν omnes.
^α μακαριότητος] + πάσης F. ^β τοῦτο] + ἐστὶ F.

οὐδενὸς ἀπολαυσόμεθα τότε καθόλου· εἰ δὲ οὐδενὸς, ἐν τῷ παρόντι τὰ τῶν ἀμοιβῶν. Τί οὖν ἡμῶν κατὰ τοῦτο ἀθλιώτερον γένοιτ' ἂν, φησί; Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁμοῦ μὲν εἰς τὸν ^dπερὶ ἀναστάσεως τῶν σωμάτων στηρίζων αὐτοὺς λόγον, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς ἐκείνης πείθων, ἵνα μὴ εἰς τὸ παρὸν νομίζωσι τὰ ἡμέτερα καταλύειν πάντα. Κατασκευάσας γὰρ ἱκανῶς διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὅπερ ἐβούλετο, καὶ εἰπὼν, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ B ἐγήγερθη, ἀπωλόμεθα, καὶ ἔτι ἐσμέν ἐν ταῖς ἀμαρτίαις· πάλιν καὶ τοῦτο ἐπάγει, κατασείων αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν. Καὶ γὰρ ὅταν μέλλῃ τι τῶν ἀναγκαίων εἰσάγειν δογματῶν, τῷ φόβῳ τὴν πώρωσιν αὐτῶν διασαλεύει πρῶτον. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐποίησεν, ἀνωτέρω τε αὐτὰ διασπείρας, καὶ ἐναγωνίους καταστήσας αὐτοὺς, ὡς τοῦ παντὸς ἐκπεσόντας· καὶ νῦν πάλιν ἐτέρως, καὶ ὡς ἂν μάλιστα ἤλγησαν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῶν, καὶ λέγων· “Ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν,” εἰ μετὰ τοσούτους πολέμους καὶ θανάτους καὶ τὰ μυρία δεινὰ, τοσούτων C ἐμέλλοιμεν ἐκπίπτειν ἀγαθῶν, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος τὰ ἡμέτερα ἔστηκε. Καὶ γὰρ πάντα τῆς ἀναστάσεως ἤρτηται. Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐ περὶ ἀμαρτημάτων ὁ λόγος αὐτῷ ἦν, ^bἀλλὰ περὶ σωμάτων ἀναστάσεως, καὶ ζωῆς τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης.

¹³“Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.” Δείξας ὅσα ἐκ τοῦ μὴ πιστεῦεσθαι τὴν ἀνάστασιν τίκεται ἱκανὰ, ἀναλαμβάνει τὸν λόγον πάλιν, καὶ φησι· “Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν” συνεχῶς τὸ “ἐκ νεκρῶν” προστιθείς, ὥστε ἀπορράψαι τῶν αἰρετικῶν τὰ στόματα. “Ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων.” Εἰ δὲ ἀπαρχή, D καὶ τούτους ἀναστήναι δεῖ. Εἰ δὲ ἀνάστασιν τὴν τῶν ἀμαρτιῶν ^kἀπαλλαγὴν ἔλεγεν, οὐδεὶς δὲ ἀμαρτίας ἐκτός· καὶ γὰρ Παῦλος λέγει, “Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα·” πῶς ἔσονται τινες ^lοἱ ἀνιστάμενοι καθ' ὑμᾶς; Ὁρᾷς ὅτι περὶ σωμάτων ὁ λόγος αὐτῷ ἦν; Καὶ ἵνα ἀξιόπιστον αὐτὸ ποιήσῃ, συνεχῶς τὸν Χριστὸν εἰς τὸ μέσον ^mπροφέρει, τὸν ἀναστάντα ἐν σαρκί. Εἶτα καὶ αἰτιολογεῖ. Ὅπερ ⁿγὰρ ἔφην, ὅταν ἀποφαίνεται μὲν, τὴν δὲ αἰτίαν μὴ λέγει, οὐχ οὕτως εὐπαρα- E

13 v. 20.

^c δὲ] + τότε Edd. repugnantibus libris. ^d περὶ τῆς ἀν. F. Statim στηρίζων τῶν σ. inverso ord. Edd. contra fidem librorum. ^e ἐγήγερται F. ^f ταῖς om. F. ^g μέλλομεν C. ^h ἀλλὰ] + καὶ F. ⁱ τὰ κακὰ Edd. τὰ inclusit Sav. et damnant omnes. ^k ἀπαλλαγὴν, quod vulgo abest, est in libris omnibus et Interp. ^l οἱ om. C. ^m περιφέρει F. Idem statim καὶ (vel καὶ τὸν;) ἀναστάντα. ⁿ γὰρ] καὶ (vel γὰρ καὶ) F.

δεκτος ὁ λόγος γίνεται τοῖς πολλοῖς. Τίς οὖν ἡ αἰτία;
 14“ Ἐπειδὴ γὰρ δι’ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι’ ἀνθρώπου ἡ
 ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.” Εἰ δὲ δι’ ἀνθρώπου, σῶμα πάντως
 ἔχοντος. Καὶ ὅρα αὐτοῦ τὴν σύνεσιν, πῶς καὶ ἑτέρως ἀναγκαῖον
 ποιεῖ τὸν λόγον. Τὸν γὰρ ἡττηθέντα, φησὶν, ὁ αὐτὸν καὶ
 ἀναμαχέσασθαι δεῖ, τὴν καταβληθεῖσαν φύσιν αὐτὴν καὶ
 νικῆσαι· οὕτω γὰρ τὸ ὄνειδος ἀπετρίβετο. Ἰδῶμεν δὲ ποιῶν
 φησι θάνατον. 15“ Ὡςπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνή-
 σκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.”
 367 Τί οὖν; πάντες, εἰπέ μοι, ἀπέθανον τὸν τῆς ἀμαρτίας θάνατον
 ἐν τῷ Ἀδὰμ; Πῶς οὖν Νῶε δίκαιος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ; πῶς
 δὲ Ἀβραάμ; πῶς δὲ Ἰώβ; πῶς δὲ οἱ ἄλλοι ἅπαντες; Τί ἔδὲ,
 εἰπέ μοι, πάντες ζωοποιηθήσονται ἐν τῷ Χριστῷ; Καὶ ποῦ οἱ
 εἰς γέενναν ἀπαγόμενοι; Ἄν μὲν ὅμως γὰρ περὶ σώματος εἰρημένον
 ἢ τοῦτο, ἔστηκεν ὁ λόγος· ἔάν δὲ περὶ δικαιοσύνης καὶ
 ἀμαρτίας, οὐκέτι. Εἴτα, ἵνα μὴ τὴν ζωοποίησιν κοινὴν ἀκούσας,
 καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς νομίσης σώζεσθαι, ἐπήγαγεν· 16“ Ἐκα-
 στος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι.” Μὴ ὅμως γὰρ, ἐπειδὴ ἀνάστασιν
 Β ἤκουσας, νόμιζε πάντας τῶν αὐτῶν ἀπολαύειν. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς
 τιμωρίας οὐ πάντες τὰ αὐτὰ πείσονται, ἀλλὰ πολλὴ ἡ διαφορὰ, (506)
 πολλῷ μᾶλλον, ἔνθα ἀμαρτωλοὶ καὶ δίκαιοι, πλείων ἡ διάστασις
 ἔσται. “ Ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ Ὁ Χριστοῦ”
 τουτέστιν, οἱ πιστοὶ καὶ οἱ εὐδοκιμηκότες. 17“ Εἴτα τὸ τέλος.”
 Ὅταν γὰρ ἀναστῶσιν ἐκεῖνοι, τὰ πράγματα ἅπαντα λήψεται
 τέλος, οὐ καθάπερ νῦν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ τὰ πράγματα
 ἔστηκεν ἔτι μετέωρα. Διὸ προσέθηκεν, “ Ἐν τῇ παρουσίᾳ
 αὐτοῦ,” ἵνα μάθῃς ὅτι περὶ ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαλέγεται.
 C “ Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν
 καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.”
 Ἐνταῦθά μοι προσέχετε μετὰ ἀκριβείας, καὶ ὁράτε μὴ τι
 διαφύγῃ τῶν λεγομένων ὑμᾶς· καὶ γὰρ πρὸς ἐχθροὺς ἡμῖν ἡ
 μάχη. Διὸ πρότερον τὴν εἰς αἴτοπον ἀπαγωγὴν δεῖ ὁ γυμνάζειν,
 ὃ καὶ Παῦλος πολλάκις ποιεῖ· οὕτω γὰρ μάλιστα ἂν λέγουσιν,
 εὐφώρατα ἡμῖν φανείται. Ὡς ἐρώμεθα οὖν αὐτοὺς πρῶτον, ὅτι
 ἐστὶ τὸ εἰρημένον, “ Ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ
 πατρί;” Εἰ γὰρ ἀπλῶς ἐκλάβοιμεν τοῦτο, καὶ μὴ θεοπρεπῶς,

14 v. 21.

15 v. 22.

16 v. 23.

17 v. 24.

ὁ αὐτὸν καὶ] οὐκ αὐτὸν F. Mox ἔδει idem. P αὐτὴν omnes. αὐτὸν vulgo.
 Vid. Annot. εἰπέ μοι om. F. Statim legebatur ἀπέθανον ἐν τῷ Ἀ. τὸν τ.
 ἀ. θάνατον, repugnantibus libris et Cat. ἔδὲ] δαὶ C.E. ὅμως om. E.
 ἔάν pro ἂν omnes. γὰρ]+δὲ F. Cat. Ὁ Χριστοῦ]+ἐν τῇ παρουσίᾳ
 αὐτοῦ C. Mosq. 2. γυμνάζειν C. ἐρώμεθα ex corr. C. Statim ἡμεῖς
 pro αὐτοὺς F. τί]+οὖν E.

οὐκ ἔσται μετὰ ταῦτα ἔχων αὐτήν· ὁ γὰρ παραδούς ἐτέρῳ, D
παύεται λοιπὸν τοῦ κατέχειν αὐτός. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον
ἔσται τὸ ἄτοπον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος ὁ παραλαβὼν εὐρεθή-
σεται πρὶν ἢ παραλαβεῖν ἔχων. Οὐκοῦν κατ' ἐκείνους οὔτε ὁ
πατήρ βασιλεὺς ἦν ἔμπροσθεν, καὶ διώκει τὰ ἡμέτερα, οὔτε ὁ
υἱὸς μετὰ ταῦτα φανεῖται βασιλεὺς ὢν. Πῶς οὖν περὶ μὲν τοῦ
πατρός φησιν αὐτός, ὅτι ¹⁸“Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται,
καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι;” περὶ δὲ αὐτοῦ ὁ Δανιήλ, ὅτι “Ἡ βασιλεία
αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, ἣτις οὐ ^aπαρελεύσεται;” Εἶδες πόσα
ἄτοπα τίκτεται, καὶ μαχόμενα ταῖς γραφαῖς, ὅταν ἀνθρωπίνως
ἐκλαμβάνῃ τις τὰ λεγόμενα; Ποίαν δὲ καὶ ἀρχὴν ἄρα ἐνταυθα E
φησι καταργεῖν; τὴν τῶν ἀγγέλων; ^bἈπαγε. Ἀλλὰ τὴν
τῶν πιστῶν; Οὐδὲ τοῦτο. Ἀλλὰ ποίαν; Τὴν τῶν δαιμόνων,
περὶ ἧς φησιν, ¹⁹“Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ
σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς
κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου.” Νῦν μὲν γὰρ
οὐδέπω κατήργηται τέλει· ἐνεργούσι γὰρ πολλαχοῦ· τότε
δὲ παύσονται. ²⁰“Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ
πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.” Πάλιν κἀντεῦθεν 368
ἕτερον ἄτοπον τίκτεται, ἂν μὴ καὶ τοῦτο θεοπρεπῶς ἐκλάβωμεν.
Τὸ γὰρ, “ἄχρις,” τέλους ἐστὶ καὶ διορισμοῦ· ἐπὶ δὲ ^dθεοῦ
τούτο οὐκ ἔστιν. ²¹“Ἐσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.”
Πῶς ἔσχατος; Μετὰ πάντας, μετὰ τὸν διάβολον, μετὰ τὰ
ἄλλα ἅπαντα. Καὶ γὰρ καὶ ἐν ἀρχῇ ἔσχατος εἰσῆλθε.
Πρότερον γὰρ ἡ συμβουλὴ τοῦ διαβόλου, καὶ ἡ παρακοή, καὶ
τότε ὁ θάνατος. Τῇ μὲν οὖν δυνάμει καὶ νῦν κατήργηται, τῇ
δὲ ἐνεργείᾳ τότε. ²²“Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
αὐτοῦ. Ὅταν δὲ εἶπῃ ^eὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι
ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ^fὍταν δὲ ὑποταγῇ B
αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ
ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ ^gπάντα.” Καὶ μὴν ἔμπροσθεν οὐ τὸν
πατέρα ἔλεγεν εἶναι τὸν ὑποτάξαντα, ἀλλ' αὐτὸν καταργοῦντα.
“Ὅταν γὰρ καταργήσῃ, φησὶ, πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν”
καὶ πάλιν, “Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας
τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.” Πῶς οὖν ἐνταυθα τὸν
πατέρα φησί; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δοκοῦν ἄπορον
εἶναι, ἀλλ' ὅτι καὶ δέδοικε δέος σφόδρα ἄτοπον, καὶ κέχρηται

¹⁸ Joan. v. 17. Dan. ii. 44. ¹⁹ Ephes. vi. 12. ²⁰ v. 25. ²¹ v. 26. ²² v. 27, 28.

^a παρελεύσεται] διαφθαρήσεται C. ^b ἀπαγε om. a pr. man. A. ^c ἡμῖν
om. F. ^d θεοῦ] τοῦ θεοῦ C. ^e ὅτι est in libris omnibus, non in Edd.
^f ὅταν δὲ——τὰ πάντα om. E. et a pr. man. A. ^g πάντα]+ἵνα ἢ ὁ θεὸς τὰ
πάντα ἐν πᾶσιν C. Mosq. 2.

C ἐπιδιορθώσει λέγων, “ Ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα,” ὥς τινων ὑποπτευόντων, μήποτε καὶ ὁ πατὴρ ὑποταγῇ τῷ υἱῷ· οὐ τί γένοιτ’ ἂν ἀλογώτερον; Ἀλλ’ ὅμως αὐτὸ δέδοικε. Τί οὖν ἐστὶ; καὶ γὰρ πολλὰ τὰ ἡζητήματα ἐφεξῆς κείμε· ἀλλὰ συντεínaτέ μοι τὴν διάνοιαν. Καὶ γὰρ ἀναγκαῖον ἡμῖν πρῶτον ἰ Παύλου τὸν σκοπὸν εἰπεῖν καὶ τὴν γνώμην, ἣν πανταχοῦ τις ἂν εὖροι διαλάμπουσιν, καὶ τότε τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν· καὶ γὰρ ^k καὶ τοῦτο πρὸς τὴν λύσιν ἡμῖν συντελεῖ. Τίς οὖν ἡ Παύλου γνώμη, καὶ τί τὸ ἔθος; Ἀλλως, ὅταν περὶ τῆς (507)

D θεότητος ἰδιαλέγεται μόνης, φθέγγεται, καὶ ἐτέρως, ὅταν εἰς τὸν τῆς οἰκονομίας ἐμπέσῃ λόγον. Ὅταν γὰρ ἐπιλάβηται τῆς σαρκὸς, ἀδεῶς ἅπαντα λοιπὸν λέγει τὰ ταπεινὰ, θαρρῶν ὡς οὔσης ^m τῆς δεξομένης τὰ λεγόμενα. Ἰδωμεν ⁿ τοῖνυν καὶ ἐνταῦθα πότερον περὶ γυμνῆς τῆς θεότητος ὁ λόγος αὐτῷ, ἢ μετὰ τῆς οἰκονομίας ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ἅπερ φησί· μᾶλλον δὲ πρότερον δείξωμεν, ποῦ τοῦτο ἐποίησεν ὅπερ εἶπον. Ποῦ τοῖνυν τοῦτο ἐποίησε; Φιλιππησίοις γράφων φησίν· ²³ “ Ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα

E θεῷ, ἀλλ’ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν.” Εἶδες πῶς, ὅτε μὲν περὶ τῆς θεότητος διελέγετο μόνης, τὰ μεγάλα ἐκείνα εἶρηκε, τὸ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχειν, καὶ τὸ εἶναι ἴσα τῷ γεγεννηκότι, καὶ αὐτῷ τὸ πᾶν ἀνατίθηναι· ἐπειδὴ δὲ ἔδειξεν αὐτόν σοι σαρκωθέντα, κατεβίβασε πάλιν τὸν λόγον; Εἰ γὰρ μὴ ^o ταῦτα διέλοις, πολλὴ ἡ μάχη τῶν εἰρημένων. ^p Καὶ γὰρ εἰ ἴσα

369 θεῷ ἦν, πῶς τὸν ἴσον ἑαυτῷ ὑπερύψωσεν; εἰ ἐν μορφῇ θεοῦ ἦν, πῶς ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα; Ὁ γὰρ χαριζόμενος, τῷ μὴ ἔχοντι χαρίζεται, καὶ ὁ ὑψῶν, τὸν ἔμπροσθεν ταπεινὸν ὄντα ὑψοῖ. Εὑρεθήσεται ἄρα ἀτελὴς ὢν καὶ ἐνδεὴς ἔχων, πρὶν ἢ λαβεῖν τὸ ὕψος καὶ τὸ ὄνομα· καὶ μυρία ἕτερα λήμματα ἐντεῦθεν ἔψεται ἄτοπα. Ἀλλ’ εἰς τὴν οἰκονομίαν προσθῆς, οὐχ ἁμαρτήσῃ ταῦτα λέγων. Ταῦτα δὲ καὶ ἐνταῦθα λογιζοῦ, καὶ μετὰ τῆς γνώμης ἐκδέχου ^q ταύτης τὰ εἰρημένα.

23 Philipp. ii. 6—9.

^h ζητούμενα F. ⁱ Παύλου τ. σ. εἰπεῖν] Sic libri omnes et Cat. Edebatur τὸν σ. εἰπεῖν Παύλου. (nam καὶ σκ. pro τὸν σκ. est vitium Morelli a Benedictinis propagatum.) Mox τις ἂν εὖροι pro εὖροι τις ἂν omnes. ^k καὶ om. F. ^l διαλ. μόνης pro μόνης διαλ. omnes. ^m τῆς δεξομένης] Sic C.E.F. Cat. δεξομένης sine articulo A. Sav. marg. Edebatur ἱκανῆς δέξασθαι. ⁿ τοῖνυν] οὖν C.E. ^o ταῦτα]+οὕτως F. Cat. ^p καὶ γὰρ εἰ] εἰ γὰρ A. ^q ταύτης ante ἐκδέχου transp. F. Cat.

Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἐτέρας αἰτίας ἐροῦμεν [†] τοῦ οὕτω συγκείσθαι ταυτηνὶ τὴν περικοπὴν τῆς γραφῆς. Τέως δὲ ἐκείνο ἀναγκαῖον εἶπείν, ὅτι καὶ ^² περὶ ἀναστάσεως ὁ λόγος ἦν ^B τῷ Παύλῳ, πράγματος ἀδυνάτου δοκοῦντος εἶναι καὶ σφόδρα ἀπιστομένου καὶ πρὸς Κορινθίους ἐπέστελλεν, ἔνθα πλείους οἱ φιλόσοφοι οἱ τὰ τοιαῦτα κωμωδοῦντες αἶεί. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀλλήλοις συρρηγνύμενοι, ἐν τούτῳ πάντες ἅτε ἐξ ἑνὸς στόματος συνέπνευσαν, δογματίζοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν. Ἀγωνιζόμενος τοίνυν ὑπὲρ τοιαύτης ὑποθέσεως οὕτως ἀπιστομένης καὶ καταγελωμένης, καὶ διὰ τὴν πρόληψιν τὴν γεγεννημένην καὶ διὰ τὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν, καὶ βουλόμενος κατασκευάσαι τὸ δυνατόν, πρῶτον ἐκ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ τοῦτο ἐργάζεται καὶ ἀποδείξας αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῶν ^C προφητῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἑωρακότων, καὶ ἀπὸ τῶν πιστευσάντων, ἐπειδὴ ^ᵛ ἔλαβεν ὡμολογημένην τὴν εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴν, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατασκευάζει λοιπόν. “Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φησὶν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.” Εἵτα συνεχῶς ταῦτα ἀντιστρέψας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐτέρως πάλιν ἐπιχειρεῖ, ἀπαρχὴν αὐτὸν καλῶν, καὶ δεικνὺς καταργοῦντα πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, ^ω καὶ θάνατον ἔσχατον. Πῶς οὖν καταργηθεῖη, φησὶν, εἰ μὴ πρότερον, ἅπερ εἶχεν, ἀποβάλλῃ σώματα; Ἐπεὶ οὖν μεγάλα περὶ τοῦ μονογενοῦς ἐφθέγγατο, ^D ὅτι παραδίδωσι τὴν βασιλείαν, τουτέστιν, ὅτι αὐτὸς ἀνύει ταῦτα, καὶ αὐτὸς τὸν πόλεμον νικᾷ, καὶ πάντα τίθησιν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐπήγαγε, τὴν ἀπιστίαν τῶν πολλῶν διορθούμενος. “Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.” Οὐ τέλος ἐπιτιθεὶς τῇ βασιλείᾳ ^² τὸ, “ἄχρις,” ἀλλ’ ἀξιόπιστον ποιῶν τὸ εἰρημένον, καὶ θαρρεῖν παρασκευάζων. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ ἤκουσας, φησὶν, ὅτι καταργήσει πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, καὶ τὸν διάβολον, καὶ τὰς τῶν δαιμόνων φάλαγγας τὰς τοσαύτας, καὶ ^E τῶν ἀπίστων τὰ πλήθη, καὶ τοῦ θανάτου τὴν τυραννίδα, καὶ τὰ κακὰ ἅπαντα, φοβηθῆς ὡς ἀτονούντος αὐτοῦ. Ἔως ἂν γὰρ ποιῇ ταῦτα πάντα, δεῖ βασιλεύειν αὐτόν. οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι μετὰ τὸ ποιῆσαι οὐ βασιλεύει, ἀλλ’ ἐκείνο κατασκευάζων, ὅτι καὶ μὴ νῦν γένηται, πάντως ἔσται. Οὐ γὰρ διακόπτεται αὐτοῦ ἡ βασιλεία. κρατεῖ ^² γὰρ καὶ ἰσχύει καὶ μένει, ἔως ἂν

[†] τοῦ] Sic F. Cat. τῷ A. τὸ C.E. Haec autem τοῦ οὕτω—τῆς γραφῆς, quae nunc primum edita sunt, praeter libros omnes agnoscunt Interp. et Cat.
^² περὶ τῆς ἀν. F. ^ᵛ εἶναι in marg. C. ^ᵛ ἔλαβεν] + αἰτίαν F. Statim τῇ εἰς ἅ. ἀπαγωγῇ idem. ^ω καὶ τὸν θ. F. ^² τὸ ἄχρις] Sic E.F. Cat. διὰ τοῦ ἄχρις C. τὸ ἄχρις εἶπεν vulgo. ^γ ἂν γὰρ A.C.E. γὰρ ἂν vulgo. ^² γὰρ] + καὶ βασιλεύει C. γὰρ om. F.

πάντα κατορθώση. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθος καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ εὗροι
 τις ἂν, ὡς ὅταν λέγῃ, ²⁴“ Τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου ἄ μένει εἰς τὸν
 370 αἰῶνα” ^βκαὶ, “ Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλεί-
 ψουσι.” Ταῦτα δὲ λέγει ὁ προφήτης καὶ ἑτὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴν
 περὶ πραγμάτων διηγῆται μακρῷ χρόνῳ κατορθουμένων καὶ (508)
 παντὸς ἐσομένων, τὴν δειλίαν τῶν παχυτέρων ἀκροατῶν ἐκβάλ-
 λων. “Οτι δὲ τὸ ἄχρις, ἐπὶ θεοῦ λεγόμενον, ^δκαὶ ἕως, οὐκ ἔστι
 τέλους, ^εἄκουσον τί φησιν. ²⁵“ Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ
 αἰῶνος σὺ εἶ.” καὶ πάλιν, “ Ἐγὼ εἰμι, ^εἔγώ εἰμι.” καὶ, “ Ἐως
 ἂν καταγηράσητε, ἐγὼ εἰμι.” Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἔσχατον
 τίθησι τὸν θάνατον, ἵνα ἀπὸ τῆς τῶν ἄλλων νίκης καὶ τοῦτο
 Β εὐπαράδεκτον γένηται τῷ ἀπιστοῦντι. “Οταν γὰρ τὸν διάβολον
 εἰσάγῃ τὸν εἰσαγαγόντα τὸν θάνατον, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἔργον
 τὸ ἐκείνου καταλύσει.

Ἐπεὶ οὖν πάντα αὐτῷ ἀνατέθεικε, τὸ καταργεῖν τὰς ἀρχάς,
 τὰς ἐξουσίας, τὸ κατορθῶσαι τὴν βασιλείαν, λέγω δὲ τῶν
 πιστῶν τὴν σωτηρίαν, τὴν τῆς οἰκουμένης εἰρήνην, τὴν τῶν
 κακῶν ἀναίρεσιν· τοῦτο γὰρ ἔστι τὴν βασιλείαν κατορθῶσαι·
 τὸ καταλύσαι τὸν θάνατον· καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ πατὴρ δι'
 αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς καταργήσει, καὶ αὐτὸς θήσει ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ, καὶ οὐδαμοῦ τοῦ γεγεννηκότος ἐμνημόνευσεν· ἐφοβήθη
 C λοιπὸν, μὴ διὰ τοῦτο δόξῃ παρά τισι τῶν ἀλογωτέρων ^hἢ
 μείζων εἶναι τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, ἢ ἑτέρα τις ἀρχὴ ἀγέννητος.
 Καὶ διὰ τοῦτο ἡρέμα ἀσφαλιζόμενος παραμυθίζεται τὸν ὄγκον
 τῶν εἰρημένων, λέγων· “ Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ.” πάλιν τῷ πατρὶ τὰ κατορθώματα ἀνατιθεὶς, οὐχ ὡς
 ἀτονοῦντος τοῦ παιδός· πῶς γὰρ, ὃ τοσαῦτα ἐμαρτύρησεν
 ἔμπροσθεν, καὶ πάντα ἀνέθηκε τὰ εἰρημένα; ἀλλὰ διὰ τὴν
 αἰτίαν ἣν εἶπον, καὶ ἵνα δείξῃ κοινὰ ἱπατρὶ καὶ υἱῷ τὰ ὑπὲρ
 ἡμῶν γενόμενα ἅπαντα. “Οτι ^kγὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ἤρκεσεν εἰς
 τὸ ὑποτάξαι ^lαὐτῷ τὰ πάντα, ἄκουσον πάλιν ^mΠαύλου
 D λέγοντος· ²⁶“Ὅς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως
 ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ,
 κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ
 τὰ πάντα.” Εἶτα καὶ ἐπιδιορθώσει κέχρηται λέγων· “Οταν

²⁴ Esai. xl. 8. Psal. ci. 28.

²⁵ Psal. lxxxix. 2. Exod. iii. 14. Esai. xlv. 4.

²⁶ Philipp. iii. 21.

^a μένει om. A. post αἰῶνα transp. F. ^b καὶ] + πάλιν C. ^c τὰ om. E.
^d καὶ τὸ ἕως F. et ex corr. A. τὸ ἄχρις καὶ ἕως ἐπὶ θ. λεγόμενον mutato ordine
 C. ^e ἄκουσον] παραστατικὸν C. ^f Alterum ἐγὼ εἰμι omiserunt Sav. Mor.
 Ben. repugnantibus libris et Cat. ^g ἀνέλη] ἔλη F. Cat. ^h ἢ om. F.
ⁱ πατρὸς καὶ υἱοῦ F. Cat. ^k γὰρ] + καὶ F. ^l ἑαυτῷ F. Cat. ^m Παύλου]
 + ἄλλαχού C.

δὲ εἶπη, "ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα," οὐ μικρὰν κἀντεῦθεν τῷ μονογενεῖ μαρτυρῶν δόξαν. Εἰ γὰρ ἐλάττων ἦν καὶ ὁ πολὺ καταδεέστερος, οὐκ ἂν τοῦτο ἐφοβήθη ῥποτὲ τὸ δέος. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ ἑῴτερον προστίθῃσι λέγων. "Ἰνα γὰρ μὴ τις ὑποπτεύῃ καὶ λέγῃ, τί γὰρ, εἰ καὶ μὴ ὑποτέτακται ὁ πατήρ; οὐδὲν τοῦτο κωλύει ἰσχυρότερον εἶναι τὸν υἱόν· δεί-
 σας τὴν ἀσεβῇ ταύτῃ ὑπόνοιαν, ἔπειδὴ ἐκεῖνο οὐκ ἤρκει καὶ τοῦτο δείξαι, προσέθηκεν ἐκ περιουσίας πολλῆς· "Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται" τὴν πολλὴν πρὸς τὸν πατέρα ὁμόνοιαν δεικνύς, καὶ ὅτι οὗτος ἀρχὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αἰτία πρώτη, ὁ τὸν τοσαῦτα δυνάμενον καὶ κατορθοῦντα γεγεννηκώς. Εἰ δὲ πλέον 371
 εἶρηκεν ἢ ἀπῆτει τοῦ πράγματος ἢ ὑπόθεσις, μὴ θαυμάσῃς· τὸν γὰρ διδάσκαλον τὸν ἑαυτοῦ μιμούμενος, ὧς ταῦτα ποιεῖ. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁμόνοιαν δεῖξαι βουλόμενος πρὸς τὸν γεγεννηκότα, καὶ ὅτι οὐ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἀφίκεται, τοσοῦτον καταβαίνει, οὐχ ὅσον ἀπῆτει τῆς ὁμονομίας ἢ ἀπόδειξις, ἀλλ' ὅσον ἐδεῖτο τῶν ὡπαρόντων ἢ ἀσθένεια. Εὐχεται γὰρ τῷ γεγεννηκότι δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τοῦτο, καὶ τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησιν, 27 "Ἰνα ὁ πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας." Τοῦτον οὖν μιμούμενος καὶ ἐνταῦθα ἐκ περιουσίας τῇ λέξει κέχρηται, οὐχ ἵνα δουλείαν κατηναγκασμένην ὑποπτεύσῃς, ἀπαγε, ἀλλ' ἵνα τὰ ἄτοπα ἐκεῖνα δόγματα ἐκ περιουσίας ἐκβάλῃ. Καὶ γὰρ ὅταν B
 βούληται τι πρόρριζον ἀνασπάσαι, πολλῇ κέχρηται τῇ περιουσίᾳ. Οὕτω γοῦν ὡ καὶ περὶ γυναικὸς πιστῆς λέγων καὶ ἀνδρὸς ὁ ἀπίστου ὁμιλούντων ἀλλήλοις νόμῳ γάμου, ἵνα μὴ νομίσῃ ἢ γυνὴ μολύνεσθαι ἀπὸ τῆς μίξεως καὶ τῶν περιπλοκῶν τῶν ὡ περὶ τὸν ἄπιστον, οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος ἢ γυνή, οὐδ', ὅτι οὐδὲν βλάπτεται παρὰ τοῦ ἀπίστου, ἀλλ', ὁ πολλῷ πλέον ἦν, ὅτι καὶ ὁ ἄπιστος ἡγιάσται δι' αὐτῆς, οὐ τοῦτο δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι ὁ Ἑλλήν ἁγιος ἐγένετο ἐξ ἐκείνης, ἀλλὰ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ῥήματος τὸν φόβον αὐτῆς ἐκλύσαι C
 σπεύδων. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα τῇ περιουσίᾳ τῆς λέξεως τὸ ἀσεβὲς ἐκεῖνο δόγμα ἀνελεῖν ἐσπουδακώς, εἶπεν ὅπερ εἶρηκεν.

27 Joan. xi. 42.

ⁿ ὅτι, quod aberat, est in libris omnibus. ὅτι τὰ πάντα C.E. ὁ πολὺ] κατά τι C. ῥποτὲ τὸ δ. pro τὸ δ. ποτὲ omnes. ἑῴτερον] τούτῳ F. ἔπειδὴ ἐκεῖνο] Sic A.F. Cat. ἐπειδὴ δι' ἐκείνου C. ἐπεὶ δι' ἐκείνου E. Hoc edebatur ante Sav. καὶ ὅτι] ὅτι καὶ C. ἀπαιτεῖ F. τοῦτο F. Cat. ὡπαρόντων] πραγμάτων F. ὁ πιστεύσωσιν C.F. Cat. πιστεύωσιν Edd. ὡ καὶ om. F. ὁ ἀπίστου] πιστοῦ C.E. et a pr. man. A. ὡ περὶ] πρὸς F. Cat. ὅτι] + καὶ F.

Ὡς περ ἔγάρ ἀσθενῇ τὸν υἱὸν ὑποπτεύειν, τῆς ἐσχάτης παρανομίας ἐστί· διόπερ αὐτὸ διορθοῦται λέγων, ὅτι πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ θήσει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· οὕτω ^dτούτου (509) ἀσεβέστερον πάλιν τὸ ἐλάττονα νομίζειν τὸν πατέρα· διὸ καὶ αὐτὸ μετὰ πολλῆς ἀναιρεῖ τῆς ὑπερβολῆς. Καὶ ὅρα πῶς αὐτὸ τίθησιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, “ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος,” ἀπλῶς, ἀλλὰ, “δῆλον ὅτι.” Εἰ ἔγάρ καὶ ὠμολόγηται, φησὶν, ἀλλ’ ὁμῶς ἀσφαλίζομαι. ^fΚαὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν εἰρημένων, ἐκεῖνο ἂν σε ἐροίμην· ἄρα προσθήκη γίνεται ὑποταγῆς τότε τῷ υἱῷ; Καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον καὶ θεοῦ ἀνάξιον; Ἡ γὰρ μεγίστη ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ αὕτη, τὸ ^hτὸν θεὸν ὄντα δούλου μορφὴν λαβεῖν. Πῶς οὖν τότε ὑποταγήσεται; Ὅρας ὅτι τὴν ἄτοπον ὑποψίαν ἀναιρῶν, τοῦτο τέθεικε; καὶ τοῦτο δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπονοίας. Ὡς γὰρ υἱῷ προσῆκε καὶ θεῷ, οὕτως ὑπακούει, οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλ’ ἐλευθεριάζων καὶ ἐξουσίαν πᾶσαν ἔχων. Ἐπεὶ πῶς σύνθρονος; πῶς ἕως ὁ πατὴρ ἐγείρει, οὕτω καὶ αὐτὸς οὐς θέλει; πῶς τὰ τοῦ πατρὸς, αὐτοῦ πάντα, καὶ τὰ αὐτοῦ, τοῦ πατρὸς; Ταῦτα γὰρ ἐξουσίαν ἀπηκριβωμένην πρὸς τὸν γεγεννηκότα ⁱἡμῖν ἐνδείκνυται.

Τί δέ ἐστι, “ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν;” Βασιλείας τοῦ θεοῦ δύο οἶδεν ἡ γραφή, τὴν μὲν κατ’ οἰκείωσιν, τὴν δὲ κατὰ δημιουργίαν. Βασιλεύει μὲν ^kγὰρ ἀπάντων, καὶ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων καὶ δαιμόνων καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων, κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον· βασιλεύει δὲ τῶν πιστῶν καὶ ἐκόντων καὶ ὑποτεταγμένων, κατὰ τὸν τῆς οἰκειώσεως. Αὕτη ἡ βασιλεία καὶ ἀρχὴν ἔχειν λέγεται. Περὶ γὰρ ταύτης φησὶ καὶ ἐν τῷ ³⁷² δευτέρῳ ψαλμῷ, ²⁸ “Αἵτησαι παρ’ Ἰεμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου” περὶ ταύτης καὶ αὐτὸς εἶρηκε τοῖς μαθηταῖς, ²⁹ “Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ^mὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,” τῷ γεγεννηκότι ἅπαντα ἀνατιθεῖς, οὐχ ὡς αὐτὸς οὐκ ἀρκῶν, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι υἱὸς ἐστι, καὶ οὐχὶ ἀγέννητος. Ταύτην οὖν παραδίδωσι, τουτέστι, ⁿκατορθοῖ. Τί ὁ δῆποτ’ οὖν περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, οὐδὲν εἶρηκεν; Ὅτι οὐ περὶ τούτου ὁ λόγος αὐτῷ ἦν νῦν, οὐδὲ ὁμοῦ πάντα συγχεῖ. Ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγῃ,

28 Psal. ii. 8.

29 Matth. xxviii. 18.

^c γὰρ] οὖν F. ^d τοῦτο Cat. τούτω F. Edebatur οὕτω πάλιν ἀσεβ. τούτου, contra fidem Codicum. ^e γὰρ om. F. ^f καὶ om. F. ^g υἱῷ] Χριστῷ F. ^h τὸν eras. in A. ⁱ ἡμῖν in marg. C. ^k γὰρ om. C. ^l ἐμοῖ E. et a pr. man. A. ^m ὑπὸ τοῦ π. μου] ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς C. Paullo ante πᾶσα om. F. Cat. ⁿ κατορθοῖ] + ἵνα ᾗ ὁ θ. τὰ π. ἐν πᾶσιν F. ^o δῆποτ’ C.F. Cat. δὴ aberat.

“Εἰς θεὸς ὁ πατήρ, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς,” οὐ πάντως ἐλάττον ἀφείς εἶναι τὸ πνεῦμα, διὰ τοῦτο σιγῇ, ἀλλ’ ἐπειδὴ τέως B οὐ κατήπειγε, τοῦτο εἶπεν. Οἶδε γὰρ καὶ τοῦ πατρὸς μεμνησθαι μόνου, καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὸν υἱὸν ἐκβαλοῦμεν· οἶδε καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος μόνου, καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὸν πατέρα ἀθετήσομεν. Τί δέ ἐστιν, “Ἰνα ἡ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν;” Ἰνα ἅπαντα εἰς αὐτὸν ἀνηρημένα ἦ, ἵνα μὴ δύο τις ἀρχὰς ἀνάρχους ὑποπτεύῃ, μηδὲ ἐτέραν βασιλείαν ἀπεσχισμένην· ἵνα μηδὲν αὐτοῦ ἀπηρητημένον ἦ. Ὅταν γὰρ οἱ μὲν ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς πόδας ὧσι κείμενοι τοῦ παιδὸς, ὁ δὲ ἔχων αὐτοὺς ὑπὸ πόδας ἐρριμμένους μὴ στασιάζῃ πρὸς τὸν γεγεννηκότα, ἀλλ’ ὁμονοῇ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, αὐτὸς ἔσται τὰ πάντα ἐν C πᾶσι. Τινὲς δὲ καὶ τῆς κακίας τὴν ἀναίρεσιν δηλοῦντα τοῦτο φασιν αὐτὸν εἰρηκέναι, ὡς πάντων εἰκόντων λοιπὸν καὶ οὐδενὸς ἀνθισταμένου οὐδὲ πονηρευομένου. Ὅταν γὰρ ἁμαρτία μὴ ἦ, εὐδελον ὅτι ὁ θεὸς ἔσται τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Εἰ δὲ μὴ ὧ ἀνίστανται τὰ σώματα, πῶς ταῦτα ἀληθῆ; ὁ γὰρ χαλεπώτατος ἐχθρὸς ἀπάντων ὁ θάνατος μένει ἀνύσας ὅπερ ἠθέλησεν. Οὐχί, φησὶν· οὐδὲ γὰρ ἁμαρτήσονται λοιπὸν, ὧ φησί. Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ περὶ τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ περὶ τοῦ σωματικοῦ διαλέγεται ἐνταῦθα. Πῶς οὖν καταργεῖται; Νίκη γὰρ τοῦτο ἐστὶ, τὸ τὰ ἀφαιρεθέντα καὶ κατε- D χόμενα λαβεῖν. Εἰ δὲ ὧ μέλλοι κατέχεσθαι ἐν τῇ γῇ τὰ σώματα, ἄρα μένει αὐτοῦ ἡ τυραννὶς, τούτων μὲν κατεχομένων, ἐτέρου δὲ οὐκ ὄντος σώματος ἐνθα ἡττηθήσεται. Ἄν δὲ τοῦτο, ὅπερ εἶπεν ὁ Παῦλος, γένηται, ὡς περ οὖν καὶ γενήσεται, καὶ λαμπρὰ ἡ νίκη φανεῖται, τοῦ θεοῦ δυνηθέντος ἀναστῆσαι τὰ κατασχεθέντα ὑπ’ αὐτοῦ σώματα. Ἐπεὶ καὶ πολέμιον ὧ τότε τις νικᾷ, ὅταν λάβῃ τὰ σκῦλα, οὐχ ὅταν ἀφῇ παρ’ αὐτῷ μένειν· εἰ δὲ μὴ τις ὧ τολμῶῃ τὰ αὐτοῦ λαβεῖν, πῶς ἂν φαίμεν αὐτὸν ὧ ἡττησθαι; Τοῦτον καὶ ὁ Χριστὸς τῆς νίκης τὸν τρόπον E ἐν τοῖς εὐαγγελίοις νενικηκέναι φησὶν, οὕτω λέγων· ³⁰ “Ὅταν δῆσῃ τὸν ἰσχυρὸν, τότε ὧ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσει.” Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο, οὐδὲ νίκη σαφὴς ἂν εἴη. Ὡς περ

³⁰ Matth. xii. 29.

^p ὁ θεὸς Edd. ὁ deest in omnibus. ^q ἀπηρητισμένον C.F. Glossam ἀπηλ-
 λοτριωμένον habet Cat. Haec autem ἵνα μηδὲν αὐτοῦ ἀπ. ἦ, quae desunt in
 Editis, leguntur in libris omnibus et Cat. ne quid omnino ab ipso non pendens
 exstet Interp. ^r γὰρ] μὲν γὰρ A. ^s ὑπὸ τοὺς π. F. ^t καὶ accessit ex
 libris omnibus et Cat. ^v Sic A.C.E. Vulgo φασὶν post εἰρηκέναι legunt.
^w ἀνίσταται F. Cat. ^x ὁ θάνατος C. ^y φησὶ om. Cat. erasum in A.
^z μέλλοι pro μέλλει omnes. ^a τότε om. F. ^b τολμοίη F. ^c ἡττησθαι
 A.C.E. ἡττεῖσθαι F. ἡττηθῆναι Edd. ^d καὶ om. F.

γὰρ ἐπὶ τοῦ θανάτου τῆς ψυχῆς ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ οὐκ ἂν εἴποιμεν τοῦτο νίκην εἶναι· ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ νενικηκώς, οὐχ ὁ μὴ προσθεὶς τοῖς κακοῖς, ἀλλ' (510) ὁ τὴν ἤδη γεγεννημένην τῶν παθῶν αἰχμαλωσίαν διαλύσας· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐ τὸ στήναι τὸν θάνατον ἐπινεμόμενον τὰ σώματα φαίην ἂν εἶναι νίκην λαμπράν, ἀλλὰ τὸ τὰ κατασχεθέντα ἤδη ἀποσπασθῆναι παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔτι φιλονει-
 373 κοῖεν ἑκαὶ λέγοιεν περὶ τοῦ ψυχικοῦ θανάτου ταῦτα εἰρησθαι, πῶς ἔσχατος καταργεῖται οὗτος; καὶ γὰρ ἐφ' ἐκάστῳ βαπτίζομένῳ κατηργήθη τέλος. Ἄν μέντοι περὶ σώματος λέγῃς, ἔχει χώραν τὸ εἰρημένον, οἷον ὅτι ἔσχατος καταργεῖται. Εἰ δέ τις ^hδιαποροίη τίνος ἔνεκεν περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενος, οὐ παρήγαγεν εἰς μέσον τὰ ἀναστάντα σώματα ἐπὶ τοῦ κυρίου, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως εἰπεῖν. Τὸ γὰρ τοὺς ἀναστάντας δεῖξαι πάλιν ἀποθνήσκοντας, οὐκ ἦν ἀποδεικνύντος ὅτι εἰς τέλος καταργεῖται ὁ θάνατος. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔσχατον ⁱαὐτὸν εἶπε καταργεῖσθαι, ἵνα
 B μηκέτι ὑποπτεύσῃς αὐτὸν ἀνίστασθαι. Τῆς γὰρ κακίας ἀναιρεθείσης, πολλῶ μᾶλλον ὁ θάνατος παύσεται. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, τῆς πηγῆς ξηραιομένης, τὸν ἐξ αὐτῆς συνεστάναι ποταμόν, καὶ τῆς ρίζης ἀφανιζομένης, τὸν καρπὸν μένειν.
^kἘπεὶ οὖν ^lἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ οἱ ἐχθροὶ καταργοῦνται τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων, μὴ ἀσχάλλωμεν ἐπὶ τοῖς εὐημεροῦσιν ἐχθροῖς τοῦ θεοῦ. ³¹“Οἱ γὰρ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι ἐκλείποντες, ὥσπερ καπνὸς ἐξέλιπον.” ^mὍταν ἴδῃς ⁿτινὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ θεοῦ πλουτοῦντα, δορυφορούμενον, κόλακας
 C ἔχοντα πολλοὺς, μὴ καταπέσῃς, ἀλλὰ στέναξον, δάκρυσον, παρακάλεσον τὸν θεόν, ὥστε αὐτὸν εἰς τοὺς φίλους κατατάξαι καὶ ὅσῳ ἂν εὖ πράττῃ ἐχθρὸς ὢν, τοσούτῳ αὐτὸν μᾶλλον πένθησον. Τοὺς γὰρ ἀμαρτωλοὺς αἰεὶ μὲν θρηνεῖν δεῖ, μάλιστα δὲ ὅταν καὶ πλούτου καὶ πολλῆς ἀπολαύωσιν εὐημερίας, καθάπερ τοὺς νοσοῦντας, ὅταν γαστρίζωνται καὶ μεθύωσιν. Ἄλλ' εἰσὶ τινες, οἳ καὶ τούτων ἀκούοντες τῶν ῥημάτων, οὕτως ἀθλίως διάκεινται, ὥς στενάζειν ὅφ' ἑαυτοῖς πικρὸν καὶ λέγειν,

31 Psal. xxxvi. 20.

^e Sic omnes. παρ' αὐτοῦ ἀποσπ. inverso ordine Edd. ^f καὶ λέγοιεν om. F. ^g ἔχει] καὶ ἔχει C. ^h διαποροίη omnes. ἀποροίη Edd. ⁱ αὐτὸν om. F. ^k ΗΘΕΙΚΟΝ. Ὅτι πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀφορῶντας, οὐ δεῖ πλούτον ἀγαπᾶν ἢ πενίαν δεδοικέναι· καὶ κατὰ τρυφῶσων γυναικῶν. Veron. ^l ἐν om. A. ^m ὅταν]+οὖν F. ⁿ τινὰ τῶν ἐχθρῶν] Sic omnes. τινὰ ἐχθρὸν Veron. τινὰ ἐχθρῶν Sav. Mor. Tandem τινὰ ἐχθρὸν revocavit Montef. ^o ὅφ' ἑαυτοῖς C.E. Legebatur ἐπ' αὐτοῖς. ἐφ' ἑαυτοῖς om. F.

ὅτι δακρύων ἄξιος ἐγὼ ὁ μηδὲν ἔχων. Καλῶς εἶπες, ὁ μηδὲν D
 ἔχων, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ ἔχεις ἄπερ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐπειδὴ μακαριστὸν
 τὸ πρᾶγμα νομίζεις· διὸ καὶ μυρίων ἄξιος ἂν εἴης θρήνων.
 Καὶ γὰρ εἴ τις ἐν ὑγείᾳ ζῶν ῥμακαρίζοι τὸν ἀρρωστοῦντα καὶ
 ἐν μαλακῇ στρωμνῇ κατακείμενον, ἐκείνου πολλῶ ταλαιπω-
 ρότερος καὶ ἀθλιώτερος οὗτος, ὅτι τῶν οἰκείων ἀγαθῶν οὐδεμίαν
 αἰσθησιν ἔχει. Ὁ δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ἔστιν ἰδεῖν συμβαῖνον·
 ὅθεν καὶ ὁ ἡβίος ἅπας συγκέχυται καὶ τετάραται. Ταῦτα
 γὰρ τὰ ῥήματα μυρίους ἀπώλεσε, καὶ τῷ διαβόλῳ ἔπροέπτε, καὶ
 τῶν λιμῷ τηκομένων ἐλεεινοτέρους ἐποίησεν. Ὅτι γὰρ οἱ τοῦ E
 πλείονος ἐφίεμενοι, οὗτοι καὶ τῶν προσαιτούντων εἰσὶν ἀθλιώ-
 τεροι, ἅτε καὶ μείζονι καὶ ὀδριμντέρῳ ἀθυμίᾳ τούτων κατε-
 χόμενοι, δῆλον ἐντεῦθεν. Αὐχμὸς κατέλαβέ ποτε τὴν πόλιν
 τὴν ἡμετέραν, καὶ πάντες ἔτρεμον ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων, καὶ τὸν
 θεὸν παρεκάλουν λύσαι τοῦτ' ὁ δέος. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐτούτο
 τὸ ὑπὸ Μωϋσέως εἰρημένον, ³² χαλκοῦν τὸν οὐρανὸν γεγε-
 νημένον, καὶ θάνατον τῶν ἀπάντων θανάτων χαλεπώτερον καθ'
 ἐκάστην προσδοκώμενον τὴν ἡμέραν. Ἀλλ' ὕστερον, ἰδόξαν
 τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ, παρ' ἐλπίδα ἅπασαν ὠκατεφέρετο πολὺς
 καὶ ἄπειρος ἄνωθεν ὑετὸς, καὶ πάντες ἐν πανηγύρει καὶ ἑορτῇ
 λοιπὸν, ἅτε ἐξ αὐτῶν ἁναβάντες τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν. 374
 Ἀλλ' ἐν τοσούτοις ἀγαθοῖς καὶ τῇ κοινῇ πάντων εὐφροσύνῃ,
 τῶν ὕζαπλούτων τις τούτων στυγνὸς, ἡκατηφῆς, ἀποτεθνηκὼς
 ὑπὸ τῆς ἀθυμίας περιήει, καὶ πολλῶν τὴν αἰτίαν πυνθανομένων,
 δι' ἣν ἐν τῇ κοινῇ πάντων ἀνθρώπων ἡδονῇ μόνος ἀλγεῖ, οὐδὲ
 κατασχεῖν ἔνδον ἴσχυσε τὸ χαλεπὸν ἁτούτο πάθος, ἀλλ' ὑπὸ
 τῆς τυραννίδος τοῦ νοσήματος κεντούμενος, εἰς μέσον ἐξήνεγκε
 τὴν αἰτίαν. Μυρία γὰρ μέτρα σίτου κεκτημένος, φησὶν, οὐκ B
 ἔχω πῶς διαθέωμαι ταῦτα λοιπόν. Ἀρ' οὖν τοῦτον μακα-
 ριοῦμεν, εἰπέ μοι, ὑπὲρ τούτων τῶν ῥημάτων, ὑπὲρ ὧν ἡκαὶ
 καταλείεσθαι αὐτὸν ἔδει, τὸν θηρίου παντὸς ὠμότερον, τὸν
 κοινὸν ἐχθρόν; Τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἀλγεῖς ὅτι μὴ ἡπάντες
 ἀπώλοντο, ἵνα σὺ συναγάγῃς χρυσίον; Οὐκ ἤκουσας τί φησιν
 ὁ Σολομῶν, ³³ "Ὁ τιμιουλκῶν σίτον, δημοκατάρατος;" ἀλλὰ

32 Dent. xxviii. 23.

33 Prov. xi. 26.

ῥ μακαρίζει F. ἡ βίος] + ἡμῶν Edd. ἡμῶν om. C.E. Interp. ἔ προέπτε]
 Sic F. et a pr. man. A. προῖπτε ex corr. A. προέπεμψε ex corr. C. προσέρριψε
 E. Denique προέδωκε Edd. ἡ δρ. ἀθυμία τ. κατεχόμενοι] δριμντέρῳ κατε-
 χόμενοι τούτων F. ἡ τοῦτο omnes. τότε Edd. ἡ δόξα E. ἡ καταφέ-
 ρεται F. πολὺς κατεφέρετο inverso ord. Edd. ἡ ἀναβαίνοντες F. ἡ ζα-
 πλούτων A.C.E. πλουτούντων F. Floril. p. 222 (Tom. xii. p. 535 E.) ζαπλου-
 τούντων Edd. ἡ καὶ κατηφῆς Edd. Copula deest in omnibus. ἡ τοῦτ' F.
 ἡ καὶ accessit ex F. Idem habet καταλίεσθαι. ἡ πάντες om. C. Mox σὺ,
 quod aberat, est in C.E.F. Flor.

περιέρχη κοινὸς ἐχθρὸς τῶν τῆς οἰκουμένης ἀγαθῶν, καὶ τῇ (511)
 φιλοτιμία τοῦ δεσπότης τῆς οἰκουμένης πολέμιος, καὶ τοῦ
 μαμωνᾶ φίλος, μᾶλλον δὲ δούλος; Οὐ γὰρ ἐκκοπῆναι τὴν
 C γλῶτταν ἐκείνην ἔδει; οὐ γὰρ σβεσθῆναι τὴν καρδίαν τὴν
 ταῦτα τεκοῦσαν τὰ ῥήματα; Εἶδες πῶς οὐκ ἀφίησιν ἀνθρώ-
 πους εἶναι τοὺς ἀνθρώπους τὸ χρυσίον, ἀλλὰ θηρία καὶ δαί-
 μονας; Τί γὰρ ἂν τούτου γένοιτ' ἂν ἐλεεινότερον τοῦ
 πλουσίου, τοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐχομένου γενέσθαι λιμὸν,
 ἵνα αὐτῷ γένηται χρυσίον; Καὶ γὰρ εἰς τὸναντίον αὐτῷ
 τὸ πάθος περιῖσταται λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ χαίρει τῇ ἀφθονίᾳ
 τῆς τῶν καρπῶν κτήσεως, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν ^dοὖν τοῦτο ἀλγεί
 λοιπόν, ὅτι ἄπειρα κέκτηται. Καίτοι τὸν πολλὰ κεκτημένον
 χαίρειν ἔδει· οὗτος δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀθυμεῖ. Ὅρᾳς ὅτι,
 D ὅπερ ἔλεγον, οὐ τοσαύτην ἀπὸ τῶν παρόντων καρποῦνται τὴν
 ἡδονὴν οἱ πλουτοῦντες, ὅσην ἀπὸ τῶν μηδέπω ^fπροσγενομένων
 ὑπομένουσιν τὴν ἀθυμίαν; Ὁ γὰρ σίτου μυριάδας ἀπείρους
 κεκτημένος τοῦ πεινῶντος μᾶλλον ἤλγει καὶ ἔστενε· καὶ ὁ μὲν τὴν
 ἀναγκαίαν ἔχων τροφήν, ἐστεφανοῦτο καὶ ἐσκίρτα καὶ ἠὺχαρίσκει
 τῷ θεῷ· ὁ δὲ τοσοῦτον κεκτημένος ἐδυσχέrait καὶ ἀπολωλέναι
 ἐνόμιζεν. Οὐκ ἄρα περιουσία ἐστὶν ἢ τὴν ἡδονὴν ποιούσα,
 ἀλλὰ γνώμη φιλόσοφος· ὥς ταύτης ἄνευ, καὶ τὰ πάντα τις
 λαβὼν ἔχη, ὥς πάντων ἐστερημένος οὕτω διακίσεται καὶ
 E θρηνήσει. Ἐπεὶ καὶ οὗτος, περὶ οὗ νῦν βό λόγος ἡμῖν, εἰ
 καὶ τοσαύτης ἀπέδοτο τιμῆς ἅπερ εἶχεν, ὅσης ἐβούλετο, πάλιν
 ἂν ἤλγησεν ὅτι μὴ πλείονος· καὶ εἰ πλείονος ἴσχυσε, πάλιν
 ἂν ἐτέραν ἐζήτησεν ὑπερβολήν· καὶ εἰ τὸ μέδιμνον ἐνὸς χρυσίου
 διέθετο, κἀνταῦθα διεκόπτετο πάλιν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ὅτι
 μὴ τὸ ἡμιμέδιμνον ^hτοσοῦτου ἦν. Εἰ δὲ μὴ παρὰ τὴν ἀρχὴν
 τοσοῦτου ἢ τιμῆ, μὴ θαυμάσης· ἐπεὶ καὶ οἱ μεθύοντες οὐκ
 ἐξ ἀρχῆς ἐμπίπρυνται, ἀλλ' ὅταν πολλοῦ τοῦ ἀκράτου ἐμφο-
 ρηθῶσι, τότε χαλεπωτέραν ἀνάπτουσι τὴν φλόγα. Καὶ οὗτοι
 τοίνυν ὅσῳ ἂν πλείονα ⁱπεριβάλλωνται, τοσοῦτῳ ἐν μείζονι
 ἐνδείᾳ καθίστανται, καὶ οἱ πλείονα κερδαίνοντες, αὐτοὶ μάλιστα
 375 εἰσιν οἱ πενόμενοι. Ταῦτα δέ μοι οὐ πρὸς τοῦτον εἴρηται
 μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν τὰ τοιαῦτα νοσούντων,
 καὶ τὴν τῶν ὀνίων τιμὴν ἐπιτεινόντων, καὶ τῶν πλησίον τὴν
 πενίαν πραγματευομένων. Φιλανθρωπίας μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδα-
 μού λόγος· πανταχοῦ δὲ ὁ τῆς πλεονεξίας ἔρως ἐπὶ ^kτοῦ
 καιροῦ τῆς πράσεως πολλοὺς ἐξάγει· καὶ σίτον καὶ οἶνον ὁ

^d οὖν om. A. ^e δεῖ F. ^f προσγενομένων omnes. Edebatur προσγεγε-
 νημένων. ^g ὁ λ. ἡμῖν pro ἡμῖν ὁ λ. omnes. ^h τοσοῦτο et mox τοσοῦτον F.
ⁱ περιβάλλωνται A. ^k τοὺς καιροὺς F.

μὲν θάπτον, ὁ δὲ βραδύτερον ἀπέδοτο, ¹οὐδέτερος μέντοι ἀπὸ
 κηδεμονίας, ἀλλ' ὁ μὲν, ἵνα πλείονα λάβῃ, ὁ δὲ ἵνα μὴ ^mἔλατ-
 τον, τραπέντος ⁿαὐτῷ τοῦ καρποῦ. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πλείους οὐ
 πολὺν τῶν τοῦ θεοῦ νόμων ποιούμενοι λόγον, πάντα ἔνδον B
 κατακλείσαντες ἔχουσιν, ἐτέρως αὐτοὺς εἰς φιланθρωπίαν ἐξά-
 γων ὁ θεός, ἵνα καὶ ἀνάγκη τι ποιήσωσι χρηστὸν, μείζονος
 ζημίας ἐνέβαλε δέος, οὐκ ἀφιεῖς εἰς πολὺν διαρκεῖν χρόνον
 τῆς γῆς τοὺς καρπούς, ἵνα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φθορᾶς δεδοικότες
 βλάβην, ^oπροθῶσι τοῖς δεομένοις καὶ ἄκοντες, ἅπερ οἴκοι
 κατορύξαντες τηροῦσι κακῶς. Ἀλλὰ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα
 οὕτω τινές εἰσιν ἄπληστοι, ὥς μηδὲ ἐντεῦθεν παιδεύεσθαι.
 Πολλοὶ γοῦν καὶ πίθους ὀλοκλήρους ^pἐκένωσαν, πένητι μὲν
 οὐδὲ κύαθον δόντες, οὐδὲ ἀργυρίου τοῖς δεομένοις, ὀξίνην δὲ
 γινόμενον εἰς τὴν γῆν ^qρίψαντες ἅπαντα, καὶ τοὺς πίθους C
^qαὐτῶν προσδιαφθείραντες τῷ καρπῷ. Ἄλλοι ^rδὲ πάλιν
 οὐδὲ μάζης μιᾶς τῷ πεινῶντι μεταδόντες, ὀλόκληρα σιτοδοχεῖα
 εἰς ^sποταμὸν ἔρριψαν καὶ ἐπειδὴ τοῦ θεοῦ κελεύοντος διδόναι
 τοῖς δεομένοις οὐκ ἤκουσαν, τοῦ σιτοῦ ἐπιτάττοντος καὶ ^tἄκον-
 τες τὸ ἔνδον ἅπαν ἐξήντησαν εἰς ἀπώλειαν καὶ φθορὰν
 ἐσχάτην, πολὺν μὲν τὸν γέλωτα, πολλὰς δὲ τὰς ἀρὰς κατὰ
 τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς μετὰ τῆς ζημίας ἐπισπασάμενοι ταύτης.
 Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα, τοιαῦτα τὰ δὲ ἐκεῖ, τίς παραστήσει
 λόγος; Ὡς περ γὰρ οὗτοι τὸν σιτόβρωτον ἐνταῦθα σίτον
 ἄχρηστον γεγόμενον εἰς ποταμοὺς ^uρίπτουσιν, οὕτω τοὺς ταῦτα D
 ἐργασαμένους δι' αὐτὸ τοῦτο ἀχρήστους γενομένους εἰς τὸν
 τοῦ πυρὸς ^vρίπτει ποταμὸν ὁ θεός. Καθάπερ γὰρ τὸν σίτον
 ὁ σῆς καὶ ὁ σκώληξ, οὕτω τὰς τούτων ψυχὰς ἡ ὤμότης καὶ
 ἡ ἀπανθρωπία διέφαγε. Τούτων δὲ αἷτιον, τὸ τοῖς παροῦσι
 προσηλωθῆαι, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ταύτην κεχηρῆναι μόνον· ὅθεν
 (512) καὶ μυρίας ἀθυμίας μεστοὶ γίνονται οἱ τοιοῦτοι. Καὶ γὰρ
 ὅτι οὐκ εἴπῃς ἡδὺν, πάντα ἱκανός ἐστιν ἀφανίσαι τῆς τελευτῆς
 ὁ φόβος, καὶ τέθηκεν ὁ τοιοῦτος ἔτι ζῶν. Καὶ τὸ μὲν τοὺς
 ἀπίστους ταῦτα πάσχειν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὅταν δὲ οἱ τοσού- E
 των μυστηρίων ἀπολελανκότες, καὶ τοσαῦτα περὶ τῶν μελλόν-
 των φιλοσουφήσαντες, τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρῶσι, τίνος ἂν
 εἶεν ἄξιοι συγγνώμης;

Πόθεν οὖν γίνεται τὸ τοῖς παροῦσιν ἐμφιλοχωρεῖν; Ἀπὸ

¹ οὕθ' ἕτερος E.F. ^m ἔλαττον A.C.E. ἐλάττω Edd. ⁿ αὐτῷ pro αὐτοῦ
 C.E. et ex corr. A. ^o προθῶσι C.E.F. Ita tacite Montef. Edebat pro-
 θῶσι. ^p ἀπεκένωσαν F. ^q αὐτῷ F. ^r δὲ om. F. Mox μεταδιδόντες A.
^s ποταμοὺς F. Post ἔρριψαν magna lacuna est in C. usque ad p. 404 A.
^t ἀκούοντες F.

τοῦ τρυφῇ προσέχειν, καὶ λιπαίνειν τὴν σάρκα, καὶ θρύπτειν τὴν ψυχὴν, καὶ βαρὺ τὸ φορτίον ἐργάζεσθαι, καὶ πολὺ τὸ σκότος, καὶ παχὺ τὸ παραπέτασμα. Ἐν γὰρ τῇ τρυφῇ τὸ μὲν κρεῖττον δουλοῦται, τὸ δὲ χεῖρον κρατεῖ· καὶ τὸ μὲν 376 τυφλοῦται πάντοθεν καὶ σύρεται ὕπερρωμένον, τὸ δὲ ἄγει καὶ περιάγει πανταχοῦ, ἐν τῇ τῶν ἀγομένων ὀφείλον κείσθαι τάξει. Καὶ γὰρ πολὺς ὁ σύνδεσμος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, τοῦτο τοῦ δημιουργοῦ μηχανησαμένου, ἵνα μὴ ὡς ἀλλότριον αὐτὸ πείθωσί τινες μισεῖν. Ὁ μὲν ὦ γὰρ θεὸς ἡ τοὺς ἐχθροὺς ἐκέλευσε φιλεῖν· ὁ δὲ διάβολος τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς καὶ τὸ οἰκεῖον σῶμα ὕπερβαί τινος μισεῖν. Ὅταν γὰρ εἴπῃ, ὅτι τοῦ διαβόλου ἐστίν, οὐδὲν ἄλλο κατασκευάζει, ἢ τοῦτο· ὅπερ Βέσχάτης ληρωδίας ἐστίν. Εἰ γὰρ τοῦ διαβόλου ἐστὶ, τίς ἢ τοσαύτη συμφωνία, ὡς ἐπιτήδειον αὐτὸ πάντοθεν εἰς τὰς τῆς φιλοσόφου ψυχῆς ἐνεργείας κατασκευάσαι; Καὶ εἰ ἐπιτήδειον, φησὶ, πῶς αὐτὴν τυφλοὶ; Οὐχὶ τὸ σῶμά ἐστι τὸ τυφλοῦν τὴν ψυχὴν, ἅπαγε, ἄνθρωπε, ἀλλ' ἡ τρυφή. Τῆς δὲ τρυφῆς πόθεν ἐφίεμεθα; Οὐ παρὰ τὸ σῶμα ἔχειν, οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρὰ προαίρεσιν πονηράν. Τὸ γὰρ σῶμα τροφῆς δέεται, οὐ τρυφῆς, τὸ ἡ σῶμα τοῦ τρέφεσθαι χρήζει, οὐχὶ τοῦ διακόπτεσθαι καὶ διαρρεῖν. Οὐδὲ γὰρ ψυχῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι τῷ τρεφομένῳ πολέμιον ἡ τρυφή. Καὶ γὰρ C ἀσθενέστερον ἀντὶ ἰσχυροῦ γίνεται, καὶ μαλακώτερον ἀντὶ στερροῦ, καὶ ἐπίνοσον ἀντὶ ὑγιεινοῦ, καὶ βαρύτερον ἀντὶ κούφου, καὶ ἀραιότερον ἀντὶ πυκνοῦ, καὶ αἰσχροῦ ἀντὶ ὡραίου, καὶ ἡ δυσωδέστερον ἀντὶ εὐώδους, καὶ ἀκάθαρτον ἀντὶ καθαροῦ, καὶ περιώδυνον ἀντὶ ἀναιμένου, καὶ ἄχρηστον ἀντὶ χρησίμου, καὶ παλαιὸν ἀντὶ νέου, καὶ σαθρὸν ἀντὶ ἰσχυροῦ, καὶ βραδὺ καὶ νωθρὸν ἀντὶ ταχείας, καὶ χολὸν ἀντὶ ἀρτίου. Καίτοι εἰ τοῦ διαβόλου ἦν, οὐκ ἐχρῆν ὑπὸ ὧν οἰκείων αὐτὸ παραβλάπτεσθαι, τῆς κακίας λέγω. Ἀλλ' οὔτε τὸ σῶμα, οὔτε τὰ σιτία, τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ἡ τρυφή μόνη. Διὰ γὰρ ταύτης τὰ μυρία D ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκείνος ἀνύει κακά. Οὕτω δῆμον ὀλόκληρον ἐξετραχίλισεν· 34“ Ἐλιπάνθη γὰρ, φησὶ, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἐπλατύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος.” Καὶ Σοδόμοις δὲ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῶν κεραυνῶν ἐκείνων ἐγένετο. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Ἰεζεκιήλ ἔλεγε· 35“ Πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων,

34 Deut. xxxii. 15.

35 Ezech. xvi. 48.

ὕπερρωμένον A.E. ὦ γὰρ] + φησὶν A.F. φησὶ post θεὸς add. E. ἡ τοὺς] καὶ τοὺς F. ὕπερβαί τινος] τινὰς πείσαι A.E. ἡ σῶμα] + τοῦτο F. ἡ δυσωδέστερον F. ὧν οἰκείων αὐτὸ] Sic nostri omnes. τῶν οἰκείων αὐτῷ Sav. marg. Edebatur τῶν αὐτοῦ. ἐγένετο E.

ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίαις ἐσπατάλων." Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ³⁶ "Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε." Τί δήποτε; Ὅτι ὥσπερ τάφον τὸ σῶμα περιφέρει μυρίοις συνδεδεμένον κακοῖς. Εἰ δὲ τὸ σῶμα οὕτως ἀπόλλυται, πῶς ἡ ψυχὴ διακίεσται, πόσου θορύβου, Ε πόσων κυμάτων, πόσης ζάλης ἀνάπλεως ἔσται; Διὰ τοι τοῦτο πρὸς πάντα ἄχρηστος γίνεται, καὶ οὔτε εἰπεῖν, οὔτε ἀκοῦσαι, οὔτε βουλευσασθαι, οὔτε ^aπρᾶξαί τι τῶν δεόντων ῥαδίως δυνήσεται· ἀλλ' ὥσπερ κυβερνήτης, χειμῶνος κρατήσαντος τῆς τέχνης, αὐτῷ τῷ πλοίῳ καὶ τοῖς ἐπιβάταις ὑποβρύχιος γίνεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος εἰς τὴν χαλεπὴν τῆς ἀναισθησίας καταποντίζεται ἄβυσσον. Καὶ γὰρ καθάπερ μύλην τινὰ τὴν γαστέρα ἡμῖν ἐνέθηκεν ὁ θεός, σύμμετρον αὐτῇ δύναμιν δούς, καὶ τάξας μέτρον ῥητὸν, ὅπερ αὐτὴν ἀλεῖν δεῖ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. * Ἄν οὖν τις ἐπιβάλῃ πλείονα, ἀκατέρ- ³⁷⁷ γαστα ^eγενόμενα τῷ παντὶ λυμαίνεται. Ἐντεῦθεν νόσοι καὶ ἀσθενεῖαι καὶ ἀμορφίαι· καὶ γὰρ οὐκ ἐπίνοσον μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰσχροὺς ποιεῖ ἡ τρυφή τὴν καλὴν. Ὅταν γὰρ ἐρεύγηται συνεχῶς ἀηδὴ, καὶ σεσηπότος οἴνου πνέη, καὶ πλεόν τοῦ δέοντος ἐρυθραίνηται, καὶ τὸν προσήκοντα γυναικὶ ῥυθμὸν διαφθείρῃ, καὶ τὴν εὐκοσμίαν ἀπολέσῃ πᾶσαν, καὶ ^fπλαδαρὰ μὲν ἡ σὰρξ γίνηται, ὕφαιμοι δὲ καὶ διατεταμέναι αἱ βλεφαρίδες, καὶ πάχος πλεόν τοῦ δέοντος, καὶ πολυσαρκία περιττὴ, ἐννόησον πόση ⁽⁵¹³⁾ γίνεται ἐντεῦθεν ^gἀηδία. Ἐγὼ δὲ καὶ ἱατρῶν ἤκουσα λεγόντων, ὅτι ^hπολλαῖς καὶ πρὸς ὕψος ἀναδραμεῖν ἡ τρυφή μάλιστα ⁱἐνεπόδισε. Τοῦ γὰρ πνεύματος ἐγκοπτομένου τῷ πλήθει τῶν ^Bκαταβαλλομένων, καὶ περὶ τὴν τούτων ἐργασίαν ἀσχολουμένου, ὅπερ εἰς αὐξήσιν ἔδει προχωρεῖν, τοῦτο δαπανᾶται εἰς τὴν τῶν περιττῶν ἐργασίαν. Τί ἂν τις εἴποι τὰς ποδαλγίας, τὸ ῥεῦμα τὸ πανταχοῦ πλανώμενον, τὰς ἄλλας νόσους τὰς ἐντεῦθεν, τὴν βδελυρίαν ἅπασαν; Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀηδὲς, ὥς γυνὴ πολλὰ σιτουμένη. Διὰ τοῦτο ἐν ^kταῖς πενεστέραις πλείονα τὴν εὐμορφίαν ἴδοι τις ἂν, τῶν περιττωμάτων ἀναλίσκομένων καὶ οὐχὶ προσπεπλασμένων ^lαὐταῖς, πηλοῦ τινος περιττοῦ δίκην, εἰκὴ καὶ μάτην. Ἡ γὰρ καθημερινὴ γυμνασία, καὶ οἱ ^Cπόννοι, καὶ αἱ τάλαιπωρίαι, καὶ ἡ σύμμετρος τράπεζα, καὶ ἡ

³⁶ 1 Tim. v. 6.

^a πρᾶξαί τι pro τι πρᾶξαι omnes. ^e γινόμενα E.F. ^f βλαδαρὰ vitiose F. et a pr. man. A. ^g ἀηδία] ἡ ἀηδεία F. ^h πολλαῖς] Sic E. et ex corr. pro πολλοῖς A. πολλοῖς F. πολλὰς Sav. marg. πολλοὺς Edd. ⁱ ἐνεπόδισε omnes (non ἐνεπόδιζε ut Sav. in marg. dedit). ἐκώλυσε Edd. ^k ταῖς πενεστέραις E.F. et ex corr. pro τοῖς πενεστέροις A. Edebatur ταῖς πενομέναις. ^l αὐτοῖς hic et infra a pr. man. A.

λιτὴ δίαίτα πολλὴν μὲν αὐταῖς τὴν εὐεξίαν, πολλὴν δὲ ἐντεῦθεν καὶ τὴν ὥραν παρέχουσιν. Εἰ δὲ τὴν ἡδονὴν τῆς τρυφῆς λέγοις, μέχρι τῆς φάρνγγος αὐτὴν εὐρήσεις μόνον. Ὅμοῦ τε γὰρ τὴν γλῶτταν παρήλθε καὶ ἀπέπτῃ, πολλὰς ἐναφειῖσα τὰς ἀηδίας. Μὴ γάρ μοι κατακειμένους μόνον τοὺς τρυφῶντας ἴδῃς, ἀλλ' ὅταν αὐτοὺς ἀναστάντας ἴδῃς, τότε παρακολούθησον, καὶ ὄψει θηρίων μᾶλλον καὶ ἀλόγων, ἢ ἀνθρώπων σώματα.

D^ο Ὅψει γὰρ καρνηβαροῦντας, διατεινομένους, συνδεδεμένους, κλίνης δεομένους καὶ στρωμνῆς καὶ ἡσυχίας πολλῆς, καὶ καθάπερ ἐν κλυδωνίῳ πολλῷ ταραττομένους, καὶ τῶν διασωζόντων δεομένους, καὶ ἐπιθυμοῦντας τῆς καταστάσεως ἐκείνης, ἐν ἣ πρὶν ἢ διαρραγῆναι ἦσαν. Καθάπερ γὰρ αἱ κύουσαι τῶν γυναικῶν, οὕτω βαρούμενοι τὰς γαστέρας περιφέρονται, καὶ μόλις ἐπιβαίνουνσι, καὶ μόλις βλέπουσι, καὶ μόλις φθέγγονται, καὶ πάντα μόλις. Ἄν^μ δὲ μικρὸν αὐτοὺς τύχη καταδαρθεῖν, ὀνειῖ-
Ερατα πάλιν ἄτοπα καὶ μυρίων γέμοντα φαντασιῶν ὁρῶσι. Τί ἂν τις εἴποι τὴν ἑτέραν τούτων μανίαν, τὴν τῶν ἀφροδισίων λέγω; Καὶ γὰρ καὶ αὕτη τὰς πηγὰς ἐντεῦθεν ἔχει· καὶ καθάπερ ἵπποι θηλυμανεῖς, οὕτω τῷ οἴστρῳ τῆς μέθης κεντούμενοι, πᾶσιν ἐπιπηδῶσιν, ἀλογώτερον καὶ μανικώτερον ἐκείνων σκιρτῶντες, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀσχημονοῦντες, ἃ μὴδὲ εἰπεῖν θέμις. Οὐδὲ γὰρ ἴσασι λοιπὸν οὔτε ἃ πάσχουσιν, οὔτε ἃ πράττουσιν. Ἄλλ' οὐχ ὁ μὴ τρυφῶν τοιοῦτος· ἀλλ' ἐν λιμένι κάθηται τὰ ἐτέρων ὁρῶν ναυάγια, καὶ ἡδονῆς ἀπολαύει καθαρᾶς καὶ διαρκούς, τὴν ἐλευθέρῳ προσήκουσαν ζωὴν μετιών. Ταῦτ' οὖν
378 εἰδότες, φύγωμεν τὰ πονηρὰ τῆς τρυφῆς συμπόσια, καὶ λιτῆς ἀντεχωμέθα τραπέζης, ἵνα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα εὖ διακείμενοι, πᾶσάν τε ἐργασώμεθα ἀρετὴν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Μ.

B¹ Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ἄλλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

Ἐτέρῳ πάλιν ἐπιχειρεῖ κεφαλαίῳ, ποτὲ μὲν ἐξ ὧν ὁ θεὸς

¹ CAP. XV. v. 29.

^μ δέ] + καὶ F. Idem p.p. αὐτοῖς. ^ν ὁρῶν ν.] ν. καθορῶν F. HOM. XL.
^α ἄλλως om. F. Mox καὶ post τί om. idem.

ποιεῖ, ποτὲ δὲ ἐξ αὐτῶν ὧν πράττουσι, τὰ λεγόμενα κατασκευάζων. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο εἰς συνηγορίαν δικαίωμα, ὅταν τοὺς ἀντιλέγοντας αὐτοὺς μάρτυρας ^b παραγάγῃ, δι' ὧν ποιούσι, τῶν λεγομένων. Τί οὖν ἐστὶν ^c ὃ φησιν; ἢ βούλεσθε πρῶτον εἶπω, πῶς παραποιούσι τὴν ῥῆσιν ταύτην οἱ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες; Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολὺν κινήσω γέλωτα, πλὴν ἀλλὰ C καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐρῶ, ἵνα μειζόνως αὐτῶν φύγητε τὴν νόσον. Ἐπειδὴν γάρ τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῖς, ^d τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τετελευτηκότος κρύψαντες, προσίασι τῷ νεκρῷ, καὶ διαλέγονται, καὶ πυνθάνονται, εἰ βούλοιτο λαβεῖν τὸ βάπτισμα· εἶτα ἐκείνου μηδὲν ἀποκρινομένου, ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶν, ὅτι δὴ βούλοιο (514) βαπτισθῆναι· καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος, καθάπερ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παίζοντες· τοσοῦτον ^e ἴσχυσεν ἐν ταῖς τῶν ῥαθύμων ψυχαῖς ὁ διάβολος. Εἶτα ἐγκαλούμενοι, τουτὶ D παράγουσι τὸ ῥῆμα λέγοντες, ὅτι καὶ ὁ ἀπόστολος εἶρηκεν, “Οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν.” Εἶδες τὸν καταγέλωτα τὸν πολύν; Ἄρ' οὖν πρὸς ταῦτα ἀντειπεῖν ἄξιον; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι· πλὴν εἰ μὴ ^ε καὶ τοῖς μαινομένοις, ὑπὲρ ὧν παραπαίοντες φθέγγονται, διαλέγεσθαι δεῖ. Ἴνα δὲ μηδεὶς τῶν σφόδρα ἀφελεστέρων ἀλῶ, ἀναγκαῖον ^h ὑπομεῖναι καὶ τὴν πρὸς τούτους ἀντίρρησιν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἔλεγε Παῦλος, τίνας ἕνεκεν ἠπέιλησεν ὁ θεὸς τῷ μὴ βαπτιζομένῳ; Οὐ γὰρ ἔστι τινὰ μὴ βαπτισθῆναι λοιπὸν ἐπινοηθέντος τούτου· ἄλλως δὲ τὸ ἔγκλημα οὐκέτι παρὰ τὸν ἀπελθόντα γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τὸν ζῶντα. Τίσι δὲ ἔλεγεν, ² “Ἐὰν μὴ φάγητέ μου τὴν σάρκα, καὶ πίνητέ E μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζῶν ἐν ἑαυτοῖς;” τοῖς ζῶσιν, ἢ τοῖς τετελευτηκόσιν, εἶπέ μοι; καὶ πάλιν, “¹ Ἐὰν μὴ τις ἀναγεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;” Εἰ γὰρ τοῦτο ^k ἐφέιται, καὶ οὐ χρεῖα γνώμης τῆς τοῦ λαμβάνοντος, οὐδὲ συγκαταθέσεως τῆς ἐν τῷ ζῆν, τί κωλύει καὶ Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους οὕτω γενέσθαι πιστοὺς, ἐτέρων μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνων ὑπὲρ ἐκείνων ταῦτα ποιούντων; Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπιπλέον τὰ ^l ἀραχνίδια διακόπτοντες ματαιοπονῶμεν, φέρε τῆς ῥήσεως ταύτης τὴν δύναμιν ὑμῖν ἀναπτύξωμεν. 379

Τί οὖν φησιν ὁ Παῦλος; ^m Πρῶτον ἀναμνησαί βούλομαι

² Joan. vi. 53. iii. 5.

^b παράγει F. ^c ὃ om. A.E. quid igitur est, inquis Interp. ^d τὸν eras. in A. ^e ἴσχυσεν ἐν ταῖς F. Edebatur ἴσχυσε ταῖς. ^f εἶρηκεν] + ἐπεὶ τί ποιήσουσι F. ^g καὶ accessit ex A.E. ^h ὑπομνήσαι F. ⁱ ἐὰν pro ἀν omnes. ^k ἐφέιται Cat. ^l ἀράχνια F. Cat. ^m πρῶτον] πρῶτον δ' ex corr. A. editum a Sav. πρῶτον δὲ Mor. Ben.

τοὺς μεμνημένους ὑμᾶς ^η μιᾶς ῥήσεως, ἣν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οἱ μυσταγωγοῦντες ὑμᾶς λέγειν κελεύουσι, καὶ τότε ἐρῶ καὶ τὸ τοῦ Παύλου· οὕτω γὰρ ὑμῖν καὶ τοῦτο ἔσται σαφέστερον. Μετὰ γὰρ τὰ ἄλλα πάντα τοῦτο προστίθεμεν, ὃ νῦν ὁ Παῦλος λέγει. Καὶ βούλομαι μὲν ^ο αὐτὸ σαφῶς εἰπεῖν, οὐ τολμῶ δὲ διὰ τοὺς ἀμνήτους· οὗτοι γὰρ δυσκολωτέραν ἡμῖν ποιοῦσι τὴν ἐξήγησιν, ἀναγκάζοντες ἢ μὴ λέγειν σαφῶς, ἢ εἰς Βαυτοὺς ἐκφέρειν τὰ ἀπόρρητα. Πλὴν ἀλλ' ὥς ἂν οἴός τε ὦ, συνεσκιασμένως ἐρῶ. Μετὰ γὰρ τὴν Ῥάπαγγελίαν τῶν μυστικῶν ῥημάτων ἐκείνων καὶ φοβερῶν, καὶ τοὺς ^ι φρικτοὺς κανόνας τῶν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθέντων δογμάτων, καὶ τοῦτο πρὸς τῷ τέλει προστίθεμεν, ὅταν μέλλωμεν βαπτίζειν, κελεύοντες λέγειν, ὅτι πιστεύω εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν· καὶ ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ βαπτίζόμεθα. Μετὰ γὰρ τὸ ὁμολογήσαι τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, τότε καθιέμεθα εἰς τὴν πηγὴν τῶν ἱερῶν ναμάτων ἐκείνων. Τοῦτο τοίνυν ἀναμιμνήσκων ὁ Παῦλος ^ε ἔλεγεν· “Εἰ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, τί καὶ βαπτίζῃ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;” τοῦτο-
C ἔστι, τῶν σωμάτων. Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτῳ βαπτίζῃ, ^β τῇ τοῦ νεκροῦ σώματος ἀναστάσει, πιστεύων ὅτι οὐκέτι μένει νεκρόν. Καὶ σὺ μὲν διὰ τῶν ῥημάτων λέγεις νεκρῶν ἀνάστασιν· ὁ δὲ ἱερεὺς, ὥσπερ ἐν εἰκόνι τινὶ, ἅπερ ἐπίστευσας καὶ διὰ τῶν ῥημάτων ὡμολόγησας, δείκνυσί σοι καὶ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Ὅταν χωρὶς σημείου ^γ πιστεύσης, τότε σοι καὶ τὸ σημεῖον παρέχει· ὅταν τὰ σαντοῦ ποιήσης, τότε καὶ ὁ θεός σε πληροφορεῖ. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Διὰ τοῦ ὕδατος. Τὸ γὰρ βαπτίζεσθαι καὶ καταδύεσθαι, εἴτα ἀνανεύειν, τῆς εἰς ἄδου ^δ καταβάσεώς ἐστι σύμβολον καὶ τῆς ἐκείθεν ἀνόδου. Διὸ καὶ
D τάφον τὸ βάπτισμα ὁ Παῦλος καλεῖ λέγων, ³ “Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον.” Ἀπὸ τούτου καὶ τὸ μέλλον ἀξιόπιστον ποιεῖ, τῶν σωμάτων λέγω τὴν ἀνάστασιν. Τοῦ γὰρ σῶμα ἀναστῆσαι πολλῷ μείζον τὸ ἀμαρτήματα ἀφανίσαι. Καὶ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἀποφαινόμενος ἔλεγε· ⁴ “Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφένταί σοι αἱ ἀμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;” Τὸ μὲν δυσκολώτερον ἐκείνο, φησὶν· ἐπειδὴ δὲ ἀπιστεῖτε ἅτε ἀδῆλῳ ὄντι, καὶ τὸ εὐκολώτερον ἀντὶ δυσκόλου ποιεῖσθε τῆς

3 Rom. vi. 4.

4 Matth. ix. 5, 6.

^η μιᾶς, quod aberat, obtulerunt F. Cat. ^ο αὐτὸ σαφῶς pro σαφῶς αὐτὸ A.E. ^ρ ἐπαγγελίαν E. Cat. ^ι φρικτοὺς om. F. ^ε ἔλεγεν] σε λέγει F. ^β τῇ τοῦ ν. σ. ἀναστάσει] Sic F. Cat. Legebatur et distinguebatur, τοῦ ν. σ. ἀνάστασιν πιστεύων, ὅτι κ. τ. ε. ^γ πιστεύσης E.F. πιστεῖης vulgo. ^δ κατανεύσεως F.

ἐμῆς δυνάμεως ἀπόδειξιν, οὐδὲ τοῦτο παραιτήσομαι παρασχεῖν Ε
 ὑμῖν τὸ ^ωδεῖγμα. “ Τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς
 ἄρον τὴν κλίνην σου, καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.” Καὶ πῶς
 τοῦτο δύσκολον, φησὶν, ὅταν καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι
 δυνατὸν ᾖ; καὶ γὰρ μοιχοὺς καὶ ἀνδροφόνους ἀφιάσιν ἐκεῖνοι.
 Παίζεις, ἄνθρωπε, ταῦτα λέγων. Ἀμαρτήματα μὲν γὰρ
^zἀφεῖναι μόνῳ θεῷ δυνατόν· ἄρχοντες δὲ καὶ βασιλεῖς, καὶ
 μοιχοὺς, καὶ ἀνδροφόνους ἀφῶσι, τῆς μὲν κολάσεως τῆς παρού-
 (515) σης ἀπαλλάττουσι, τὴν δὲ ἀμαρτίαν αὐτῶν οὐκ ἐκκαθαίρουσι 380
 καὶ εἰς ἀρχὰς ἀγάγῃ τοὺς ἀφεθέντας, καὶ αὐτὴν περιβάλῃ
 τὴν ἀλουργίδα, ^υκαὶ τὸ διάδημα ἐπιθῶσιν· ἀλλὰ βασιλέας μὲν
^zἐποίησαν οὕτω, τῆς δὲ ἀμαρτίας οὐκ ἠλευθέρωσαν· θεὸς γὰρ
 μόνος τοῦτο ποιεῖ. Ὁ δὲ καὶ ἐν τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας
 ἐργάζεται· αὐτῆς γὰρ ἄπτεται τῆς ψυχῆς ἡ χάρις, κακεῖθεν
 πρόρριζον ἀνασπᾷ τὴν ἀμαρτίαν. Διὰ δὲ τοῦτο τοῦ μὲν ^aὑπὸ
 βασιλέως ἀφεθέντος ῥυπῶσαν τὴν ψυχὴν ἔστιν ἰδεῖν, τὴν δὲ τοῦ
 βαπτισθέντος οὐκέτι, ἀλλ’ αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καθαρῶ-
 τέραν, καὶ οἷα ἐξ ἀρχῆς γεννηθεῖσα ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνης Β
 ἀμείνῳ πολλῷ. Πνεύματος γὰρ ἀπολαύει τοῦ πανταχόθεν
 αὐτὴν πυροῦντος καὶ τὴν ἀγιωσύνην ἐπιτείνοντος. Καὶ ὥσπερ
 σίδηρον ἢ χρυσὸν ἀναχωνεύων, καθαρὸν καὶ καινὸν ἄνωθεν ποιεῖς·
 οὕτω δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὥσπερ ἐν χωνευτηρίῳ τῷ
 βαπτίσματι ἀναχωνεύει αὐτὴν, καὶ δαπανῶν τὰ ἀμαρτήματα,
 χρυσίου παντὸς καθαροῦ καθαρώτερον ἀποστίλβειν παρασκευ-
 αζει. Καὶ τὴν ^bτῶν σωμάτων δὲ ἀνάστασιν ἀξιόπιστον
 κἀντεῦθεν σοι πάλιν δείκνυσιν οὖσαν. Ἐπειδὴ γὰρ ^cἡ ἀμαρτία
 τὸν θάνατον εἰσήγαγε, τῆς ῥίζης ξηρανθείσης, οὐδὲν δεῖ λοιπὸν C
 ἀμφιβάλλειν ὑπὲρ τῆς τοῦ καρποῦ ἀπωλείας. Διὰ τοῦτο
 πρότερον εἰπὼν ἀμαρτιῶν ἄφεσιν, τότε ^dὁμολογεῖς καὶ νεκρῶν
 ἀνάστασιν, ἐντεῦθεν καὶ εἰς ἐκεῖνο χειραγωγούμενος. Εἴτα
 ἐπειδὴ οὐκ ἄρκει τὸ ὄνομα τῆς ἀναστάσεως δεῖξαι τὸ πᾶν
 πολλοὶ γὰρ ἀναστάντες πάλιν ἀπῆλθον, ὡς οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ,
 ὡς Λάζαρος, ὡς οἱ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σταυροῦ κελεύει λέγειν,
 καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα μηκέτι θάνατον ὑποπτεύσῃ τις μετὰ
 τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην. Τούτων τοίνυν τῶν ῥημάτων ἀναμιμνή-
 σκων ὁ Παῦλός φησι· “ Τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ
 τῶν νεκρῶν;” Εἰ γὰρ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, φησὶ, σκηνὴ τὰ D
 ῥήματα ταῦτα. Εἰ μὴ ἔστιν ἀνάστασις, πῶς αὐτοὺς πείθομεν
 πιστεύειν, ἅπερ οὐ διδόαμεν; ὥσπερ ἂν εἴ τις κελεύων γραμ-

^ω ὑποδεῖγμα Ε. ^z ἀφεῖναι F. ^υ καὶ] καὶ F. ^z ἐποίησαν ἂν οὕτω et
 mox οὐκ ἂν ἦλ. Sav. Mor. Ben. repugnantibus libris. ^a ὑπὸ τοῦ β. F.
^b τῶν om. F. ^c ἡ om. F. ^d ὁμολογεῖ F. Mox εἰς ἐκεῖνα idem.

ματεῖον ἐκθέσθαι ὅτι τὸ καὶ τὸ ἔλαβε, μηκέτι δῶη τὰ ἐγγρα-
φέντα, εἴτα μετὰ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτοῖη τὰ ἐγγεγραμμένα.
Τί γὰρ ποιήσει λοιπὸν ὁ ὑπογράψας, ὑπεύθυνον μὲν ἑαυτὸν
ποιήσας, οὐ λαβὼν δὲ ἄπερ ὠμολόγησεν εἰληφέναι; Τοῦτο γὰρ
καὶ ἐνταῦθα λέγει περὶ τῶν βαπτιζομένων. Τί ποιήσουσιν οἱ
E βαπτιζόμενοι, φησὶν, ὑπογράψαντες μὲν ἀνάστασιν σωμάτων
νεκρῶν, οὐ λαμβάνοντες δὲ, ἀλλ' ἀπατῶμενοι; Τί δὲ ὅλως καὶ
τῆς ὁμολογίας ταύτης ἔδει, εἰ τὸ ἔργον μὴ εἶπετο;

5 “Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; Καθ’ ἡμέραν
ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ
εἰς Ἰησοῦ.” “Οὐρα πάλιν πόθεν ἐπιχειρεῖ κατασκευάσαι τὸ δόγμα,
ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, μᾶλλον δὲ οὐ τῆς αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο, τὸ
τοὺς διδασκάλους εἰσάγειν σφόδρα πεπληροφορημένους, καὶ
τοῦτο δεικνύντας οὐ διὰ λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι’ αὐτῶν τῶν
πραγμάτων. Διὰ δὲ τοῦτο οὐ λέγει ἀπλῶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς
381 πεπεῖσμεθα· οὐδὲ γὰρ ἤρκει τοῦτο πείσαι μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν
διὰ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν παρέχεται· ὥς ἂν εἰ ἔλεγε, ἔτι
μὲν ῥήμασι ταῦτα ὁμολογεῖν οὐδὲν ἴσως ὑμῖν δοκεῖ θαυμαστὸν
εἶναι· εἰ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑμῖν παράσχοιμεν φωνήν,
τί πρὸς τοῦτο ἔχοιτε ἀντειπεῖν; Ἀκούσατε τοίνυν, πῶς καὶ διὰ
τῶν κινδύνων ἡ ταῦτα καθ’ ἐκάστην ὁμολογοῦμεν τὴν ἡμέραν.
Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγὼ, ἀλλ’, “ἡμεῖς,” παραλαμβάνων πάντας ὁμοῦ
τοὺς ἀποστόλους, καὶ ταύτῃ μετριάζων τε καὶ ἀξιόπιστον ποιῶν
τὸν λόγον. Τί γὰρ ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν; ὅτι ἀπατῶμεν ὑμᾶς
ταῦτα κηρύττοντες, καὶ κενοδοξίας ἕνεκεν δογματίζομεν; Ἀλλ’
οὐκ ἐῷσι ταῦτα ψηφίζεσθαι οἱ κίνδυνοι. Τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο κιν-
B δυνεύειν διηνεκῶς εἰκὴ καὶ μάτην; Διὸ καὶ ἔλεγε, “Τί καὶ ἡμεῖς
κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;” Εἰ γὰρ καὶ ἔλοιτό τις ἰδιὰ κενο-
δοξίαν, ἅπαξ καὶ δεύτερον κ τοῦτο αἰρήσεται, οὐχὶ πάντα τὸν
βίον, καθάπερ ἡμεῖς· ἡμεῖς γὰρ τὴν ζωὴν ἅπασαν εἰς τοῦτο
κατεστησάμεθα. “Καθ’ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν
καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” καύχησιν ἐνταῦθα τὴν
αὐτῶν προκοπὴν λέγων. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὺς ἔδειξε τοὺς (516)
κινδύνους ὄντας, ἵνα μὴ ἰδόξη ὥς ἀποδυρόμενος ταῦτα λέγειν, οὐ
μόνον οὐκ ἀλγῶ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ καυχῶμαι τῷ ταῦτα πάσχειν
C ὑπὲρ ὑμῶν. Διπλῇ δὲ ἐναβρύνεσθαι φησὶ, καὶ τῷ δι’ αὐτοὺς
κινδυνεύειν, καὶ τῷ ὁρᾶν αὐτοὺς ἐπιδιδόντας. Εἴτα τὸ αὐτῷ

5 v. 30, 31.

εἰς Ἰησοῦ] + τῷ κῶ ἡμῶν F. ἰ τῆς] Sic omnes. Edebatur τῶν. ἴσ. τῆς Sav.
marg. τῆς tacite recepit Montef. ε Sic F. Vulgo abest τὸ μὲν. ἡ ταῦ-
τα] ταύτην F. ἰ διὰ om. F. κ ταῦτα E. ἰ δείξῃ F.

σύνηθες ποιῶν, ἐπειδὴ μεγάλη ἐφθέγγετο, ἀμφοτέρω ἀνατίθησι τῷ Χριστῷ. Πῶς δὲ ἀποθνήσκει καθ' ἐκάστην ἡμέραν; Τῇ προθυμίᾳ καὶ τῷ παρεσκευάσθαι πρὸς τοῦτο. Καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα λέγει; Πάλιν τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ διὰ τούτων κατασκευάζων λόγον. Τίς γὰρ ἂν ἔλοιτο, ^μφησί, τοσοῦτους ὑπομένειν θανάτους, ἀναστάσεως οὐκ οὔσης οὐδὲ ζωῆς μετὰ ταῦτα; Εἰ γὰρ οἱ πιστεύοντες τῇ ἀναστάσει, μόλις ἂν ὑπὲρ αὐτῆς κινδυνεύσαιεν, εἰ μὴ σφόδρα εἶεν γενναῖοι· πολλῷ μᾶλλον ὁ μὴ πιστεύων, φησὶν, οὐκ ἂν ἔλοιτο τοσοῦτους ^υπο- D μείναι θανάτους, καὶ οὕτω χαλεπούς. Καὶ γὰρ κατὰ μικρὸν ὄρα ^οπόσῃν ποιεῖται τὴν αὔξησιν. Εἶπεν, ὅτι κινδυνεύομεν, προσέθηκεν, ὅτι πᾶσαν ὥραν, εἴτα, ὅτι καθ' ἡμέραν, εἴτα, ^ρὅτι οὐ κινδυνεύω μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκω. Δείκνυσι δὴ λοιπὸν καὶ ποταποὺς θανάτους, οὕτω λέγων· ⁶“ Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος;” Τί ἐστίν, “ Εἰ κατὰ ἄνθρωπον;” Ὅσον τὸ εἰς ἀνθρώπους ἦκον, ἐθηριομάχησα. Τί γὰρ, εἰ ὁ θεὸς ἐξήρπασέ με τῶν κινδύνων; Ὡστε ὁ μάλιστα ὑπὲρ τούτων ὀφείλων μεριμνᾶν, ἐγὼ εἰμι, ὁ E τοσοῦτους κινδύνους ὑπομένων, καὶ μηδεμίαν μηδέπω λαβὼν ἀμοιβήν. Εἰ γὰρ μὴ παραγίνεται ὁ τῆς ἀντιδόσεως καιρὸς, ἀλλὰ μέχρι τοῦ παρόντος τὰ ἡμέτερα συγκέκλεισται, ἡμεῖς ἐν μείζονι ζημίᾳ ἐσμέν. Ὑμεῖς ⁹μὲν γὰρ ἀκινδύνως ἐπιστεύσατε, ἡμεῖς δὲ καθ' ἐκάστην σφαττόμεθα τὴν ἡμέραν. Ταῦτα δὲ ἅπαντα ἔλεγεν, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν ὄφελος καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχειν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀσθένειαν, καὶ ὥστε αὐτοὺς εἰς τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως στηρίζαι λόγον· οὐκ ἐπειδὴ ^ταὐτὸς ἐπὶ μισθῷ ἔτρεχεν· ἀρκοῦσα γὰρ ἦν αὐτῷ ἀντίδοσις τὸ ποιῆσαι ³⁸² τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ. Ὡστε καὶ ὅταν λέγῃ, “ Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπιότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν,” κακεῖ πάλιν δι' ἐκείνους, ὥστε τῷ φόβῳ τῆς ἀθλιότητος ταύτης ⁸διασεῖσαι αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν συγκαταβαίνων, οὕτω φησί. Καὶ γὰρ ὁ μέγας μισθὸς, τὸ ἀρέσκειν διαπαντὸς τῷ Χριστῷ· καὶ χωρὶς τῆς ἀντιδόσεως, μεγίστη ἀμοιβὴ τὸ δι' αὐτὸν κινδυνεύειν.

“ Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.” Τοῦτο λοιπὸν τὸ ῥῆμα ^εκαὶ κωμωδοῦντός B ἐστι. Διὸ οὐδὲ οἴκοθεν αὐτὸ παρήγαγεν, ἀλλὰ τὸν προφήτην

⁶ v. 32.

^μ φησί] + τῶν πολλῶν F. ^η ὑπομείναι omnes. ὑπομένειν vulgo. ^ο ὅσῃ E. ^ρ ὅτι οὐ] οὐχ ὅτι F. ⁹ μὲν om. F. ^τ αὐτὸς] + οὐκ E. ⁸ διασεῖσαι omnes. Edebatur κατασεῖσαι. ^ε καὶ accessit ex libris omnibus.

ἐπέστησε τὸν μεγαλοφρονότατον Ἡσαΐαν, ὃς περὶ τινων ἀπηλ-
 γηκότων διαλεγόμενος ὁ καὶ ἀπεγνωσμένων, ἔλεγε ταυτὶ τὰ
 ῥήματα· ⁷“Οἱ σφάζοντες μὀσχους καὶ θύοντες πρόβατα,
 ὥστε φαγεῖν κρέα καὶ πιεῖν οἶνον· οἱ λέγοντες, φάγωμεν καὶ
 πίωμεν· αὐριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. Ἀνακεκαλυμμένα ταῦτά
 ἐστὶν εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαώθ· καὶ οὐκ ἀφεθήσεται ὑμῖν
 ἡ ἀμαρτία αὕτη, ἕως ἂν ἀποθάνητε.” Εἰ δὲ τότε συγγνώμης
 ᾤσαν ἀπεσπτερημένοι οἱ ταῦτα λέγοντες, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς
 χάριτος. Εἶτα ἵνα μὴ τραχύτερον ποιήσῃ τὸν λόγον, οὐκ ἐπὶ
 πολὺ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ ἐπιμένει, ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ παραί-
 νεσιν τρέπει τὸν λόγον, λέγων· ⁸“Μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν
 ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίας κακαί.” Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν αὐτῶν
 καθαπτόμενος ὡς ἀνοήτων· χρηστὰ γὰρ ἐνταῦθα ἡθὴ εὐφήμως
 τὰ εὐεξαπάτητα ἐκάλεσεν· ὁμοῦ δὲ, ὡς οἶόν τε ἐστὶ, καὶ συγ-
 γνώμης ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῖς μεταδιδούς· ⁹εἰς τὸ ἀνενεγ-
 κεῖν, καὶ τὸ πλεον τῶν ἐγκλημάτων ἀποσκευαζόμενος ἀπ’ ἐκεί-
 νων καὶ εἰς ἐτέρους μετατιθεῖς, ὥστε καὶ ταύτῃ εἰς μετάνοιαν
 αὐτοὺς ἐφελκύσασθαι. ¹⁰“Ὁ καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ
 ποιεῖ λέγων· ⁹“Ὁ δὲ ταραύσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα,
 ὅστις ἂν ᾖ.” ¹⁰“Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε” ¹¹ὡς
 πρὸς μεθύοντας καὶ μαινομένους. Τὸ γὰρ ἀθρόον πάντα ἀπὸ
 τῶν χειρῶν ρίψαι, μεθύοντων καὶ μαινομένων ἦν, τῷ μηκέτι
 ὁρᾶν ἃ ἐώρων, μηδὲ πιστεύειν οἷς ἔμπροσθεν ὡμολόγησαν. Τί (51)
 δὲ ἐστὶ, “δικαίως;” Ἐπὶ συμφέροντι καὶ χρησίμῳ. Ἔστι
 γὰρ ἀδίκως νήφειν, ὅταν ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς διεγ-
 γερμένος τις ᾖ. Καλῶς δὲ καὶ τὸ, “μὴ ἀμαρτάνετε,” προσέ-
 εθηκε, δεικνὺς ὅτι ἐντεῦθεν αὐτοῖς τὰ σπέρματα τῆς ἀπιστίας.
 Καὶ πολλαχοῦ τοῦτο αἰνίττεται, ὅτι βίος διεφθαρμένος πο-
 νηρὰ τίκτει δόγματα· ὡς ὅταν λέγῃ, ¹¹“Ῥίζα πάντων τῶν
 κακῶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν τῆς
 πίστεως.” Καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν πονηρὰ συνειδότην ἑαυτοῖς,
 καὶ οὐ βουλομένων δοῦναι δίκην, ἀπὸ τοῦ φόβου τούτου καὶ
 εἰς τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως παραβλάπτονται πίστιν· ὥσπερ
 οὖν οἱ μεγάλα κατορθοῦντες ¹²καὶ καθ’ ἐκάστην αὐτὴν ἐπιθυ-
 μοῦσι τὴν ἡμέραν ἰδεῖν. “Ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι
 πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.” Ὅρα πῶς πάλιν μετατίθῃσι τὰ
 ἐγκλήματα εἰς ἐτέρους. Οὐ γὰρ εἶπεν, ¹³ὅτι ἀγνωσίαν ἔχετε,

⁷ Esai. xxii. 13, 14.⁸ v. 33.⁹ Gal. v. 10.¹⁰ v. 34.¹¹ 1 Tim. vi. 10.¹² καὶ om. F.¹³ ἡθὴ, quod aberat, est in nostris omnibus et Interp.¹⁴ Haec εἰς τὸ ἀνενεγκεῖν (ἐνενεγκεῖν F.) leguntur in libris omnibus, non in Edd. ut resipiscant Interp.¹⁵ ὑμᾶς] + αὐτοὺς F. Mox ὅστις ἂν εἴη idem.¹⁶ ὡς πρὸς] ὥσπερ F.¹⁷ καὶ om. F.¹⁸ ὅτι om. F.

ἀλλ', "ἀγνοσίαν τινὲς ἔχουσι." Τὸ γὰρ τῇ ἀναστάσει δια-383
πιστεῖν, οὐ σφόδρα εἰδότος ἐστὶ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν τὴν
ἅμαχον καὶ πρὸς πάντα ἀρκοῦσαν. Εἰ γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων τὰ
ἔδοντα ἐποίησε, πολλῶ μᾶλλον τὰ διαλυθέντα δυνήσεται ἀνα-
στῆσαι. Καὶ ἐπειδὴ σφόδρα αὐτῶν καθήψατο, καὶ μεθ'
ὑπερβολῆς ἐκωμώδησεν, εἰς γαστριμαργίαν, εἰς ἄνοιαν, εἰς
παραπληξίαν ^dδιαβάλλων, παραμυθούμενος τὰ εἰρημένα, φησί·
"Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω," τουτέστιν, ὥστε διορθῶσαι,
ὥστε ἐπαναγαγεῖν, ὥστε αἰσχυρθέντας ὑμᾶς γενέσθαι βελτίους.
Δέδοικε γὰρ μὴ πέρα τοῦ δέοντος τεμῶν, ἀποσκιρτῆσαι
ποιήσῃ.

^eΤαῦτα δὲ μὴ πρὸς ἐκείνους εἰρῆσθαι νομίζωμεν μόνον, ἀλλὰ B
καὶ νῦν εἰρῆσθαι πρὸς ἅπαντας τοὺς τὰ αὐτὰ νοσοῦντας, καὶ
τοὺς βίον διεφθαρμένον ἔχοντας. Καὶ γὰρ οὐχὶ οἱ τὰ πονηρὰ
δόγματα ἔχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑαμαρτίαις κατεχόμενοι
χαλεπαῖς, μεθύουσί τε καὶ παραπαίουσι. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς
ἂν λεχθεῖ δικαίως τὸ, "Ἐκνήψατε," καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς
τῷ κάρῳ τῆς πλεονεξίας βεβαρημένους, τοὺς κακῶς ἀρπάζοντας.
Ἔστι γὰρ ἀρπαγὴ καλὴ ἢ τῶν οὐρανῶν ἀρπαγὴ, ^hἢ μηδὲν
βλάπτουσα. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς χρήμασιν οὐκ ἔστιν ἕτερον
γενέσθαι πλούσιον, μὴ ἑτέρου πρότερον γενομένου πένητος· C
ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν,
οὐκ ἔστι τινὰ γενέσθαι πλούσιον, μὴ ἕτερον ποιήσαντα εὐ-
πορον· ἂν γὰρ μηδένα ὠφελήσῃς, οὐ δυνήσῃ γενέσθαι εὐπορος.
Ἐν μὲν γὰρ τοῖς σωματικοῖς ἢ μετάδοσις μείωσιν ποιεῖ· ἐν δὲ
τοῖς πνευματικοῖς ἢ μετάδοσις πλεονασμὸν ἐργάζεται, καὶ τὸ
μὴ μεταδοῦναι, τοῦτο πολλὴν πενίαν κατασκευάζει, καὶ κόλασιν
ἐσχάτην ἐπάγει. Καὶ δείκνυσι τοῦτο ὁ τὸ τάλαντον κατο-
ρύξας. Καὶ γὰρ ὁ λόγον ἔχων σοφίας, ⁱμεταδούς ἑτέρῳ,
ἠΰξησε τὴν περιουσίαν, πολλοὺς ποιήσας τοὺς σοφοὺς· οἱκοι
δὲ κατακρύψας, ἀπεστέρησεν ἑαυτὸν τῆς περιουσίας, οὐ κτησά- D
μενος τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν. Πάλιν ὁ χαρίσματα ἔχων
ἕτερα, πολλοὺς ἰασάμενος ἐξέτεινε τὴν δωρεάν· καὶ οὔτε αὐτὸς
ἐξεκενώθη τῇ μεταδόσει, καὶ πολλοὺς ἑτέρους ἐνέπλησε τῆς
πνευματικῆς δωρεᾶς. Καὶ ἐπὶ πάντων τῶν πνευματικῶν ἀκίνη-
τος οὗτος ὁ κανὼν διαμένει. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας,
ὁ μὲν κοινωνοὺς πολλοὺς κατασκευάζων ἑαυτῷ τῆς βασιλείας,
ταύτῃ μειζόνως αὐτῆς ἀπολαύσεται πάλιν· ὁ δὲ μηδένα σπου-

^c ὄντα] πάντα E. ^d διαβαλὼν F. ^e HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ κτᾶσθαι
πολλοὺς οἰκέτας, ἀλλ' ἓνα ἢ δύο· καὶ κατὰ ὑπερηφάνων. Veron. ^f οὐχὶ pro
οὐχ A.E. ^g ἑαμαρτίαις] ἐν ἁμαρτίαις F. ^h ἢ om. F. ⁱ μεταδούς]
+ μὲν F. Μοx πλείους pro πολλοὺς idem.

δάζων λαβεῖν κοινωνόν, καὶ αὐτὸς ἐκπεσεῖται τῶν πολλῶν
 Εὐαγαθῶν ἐκείνων. Εἰ γὰρ ἡ σοφία ἡ αἰσθητὴ οὐ δαπανᾷται,
 μυρίων ἀρπαζόντων, οὔτε ὁ τεχνίτης πολλοὺς τοὺς τεχνίτας
 ποιῶν ἀπόλλυσι τὴν τέχνην, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὴν βασιλείαν
 ἀρπάζων ἐλάττονα οὐκ ἐργάσεται, ἀλλὰ τότε ^κπλείων ἔσται ὁ
 πλοῦτος ἡμῖν, ὅταν πολλοὺς ἐπὶ ^ιτούτῳ καλῶμεν. Ἀρπά-
 σωμεν τοίνυν τὰ μὴ ἀναλίσκόμενα, ἀλλὰ πλεονάζοντα ἐν τῷ
 ἀρπάζεσθαι· ἀρπάσωμεν τὰ μηδένα ἔχοντα συκσφάντην, ^μμηδὲ
 βάσκανον. Καὶ γὰρ εἰ χρυσίου τόπος ἦν πηγὴν ἔχων ἀναβλύ-
 ζουσιν ^αἀένναον, καὶ τοσούτῳ πλεον ἐπέρρει, ὅσῳ πλεον ἐξην-
 τλεῖτο, ἕτερος δὲ τόπος ^οἦν θησαυρὸν ἔχων κατορωρυγμένον,
 384 πόθεν ἂν ἠθέλησας πλουτεῖν; ^ροὐχὶ ἐκείθεν, ὅθεν πολλὴ ἡ
 ἐπιρροή καὶ οὐδεὶς ὁ φθόνος; Παντί που δῆλον. Ἄλλ' ἵνα μὴ
 λόγῳ τούτῳ μόνον ^αἀναπλάσωμεν, λογίσασθε ἐπὶ ^ετοῦ ἀέρος
 τὸ εἰρημένον καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου· ταῦτα γὰρ ἀρπάζεται παρὰ
 πάντων, καὶ πάντας πληροῖ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καὶ ἀπο- (519)
 λανόντων καὶ μὴ ἀπολανόντων, ὁμοία μένει μὴ ἐλαττούμενα·
 ὃ δὲ ἐγὼ εἶπον, πολλῷ μείζον ἔστιν. Οὐ γὰρ ὁμοία μένει ἡ
 πνευματικὴ σοφία διαδιδομένη ^κκαὶ μὴ διαδιδομένη, ἀλλ' αὖ-
 ξεται μᾶλλον διαδιδομένη. Εἰ δέ τις οὐκ ἀνέχεται τῶν εἰρη-
 Β μένων, ἀλλ' ἔτι τῇ τῶν βιωτικῶν προστέθηκε πενία ἀρπάζων
 τὰ ἐλαττούμενα, κἂν τούτῳ πάλιν ἀναμιμνησκέσθῃ τῆς τροφῆς
 τοῦ μάννα, καὶ φοβείσθῃ τὸ παράδειγμα τῆς κολάσεως. Ὅπερ
 γὰρ ἐπ' ἐκείνης συνέβαινε, τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν πλεονεκτούντων
 νῦν ἐκβαῖνον ἔστιν ἰδεῖν. Τί ^ιδὲ τότε συνέβαινε; Σκώληκες
 ἔβρυν ἀπὸ τῆς πλεονεξίας. Τούτῳ καὶ νῦν γίνεται ἐπὶ τούτων.
 Τὸ μὲν γὰρ μέτρον τῆς τροφῆς τὸ αὐτὸ ἅπασι· μίαν γὰρ
 πληροῦμεν γαστέρα· ἡ δὲ κόπρος παρὰ σοὶ πλείων τῷ τρυ-
 φῶντι. Καὶ καθάπερ ἐκεῖ ἐν ταῖς οἰκίαις οἱ τὸ ^νπλεον τοῦ
 νενομισμένου συλλέγοντες, οὐ μάννα συνῆγον, ἀλλὰ σκώληκας
 C πλείους καὶ ^ωσηπεδόνα· οὕτω δὴ καὶ ἐν τῇ τρυφῇ καὶ ἐν τῇ
 πλεονεξίᾳ, οὐ τρυφὴν πλείονα, ἀλλὰ φθορὰν πλείονα συνά-
 γουσιν οἱ γαστριζόμενοι καὶ μεθύοντες. Ἄλλ' ὅμως τοσούτῳ
 χείρους ἐκείνων οἱ νῦν, ὅσῳ ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ παθόντες τούτῳ,
 ἐσωφρονίσθησαν· οὗτοι δὲ καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὸν σκώληκα
 τοῦτον ἐκείνου πολλῷ χαλεπώτερον εἰς τὰς οἰκίας τὰς ἐαυτῶν
 εἰσάγοντες, οὔτε αἰσθάνονται, οὔτε κορέννυνται. Ὅτι γὰρ

^κ πλεον F. ^ι τούτῳ E. et a pr. man. A. ^μ μηδὲ omnes. μηδένα Edd.
^α ἀένναον E. et a pr. man. A. ^ο ἦν om. F. ^ρ οὐχὶ ἐκείθεν—δῆλον;]
 Sic F. Legebatur οὐχὶ ἐκείθεν; δῆλον. ^α ἀναπλάσωμεν A. E. ἀναπλάσ-
 σωμεν vulgo. ^ε τοῦ om. F. ^κ καὶ] ἡ καὶ F. ^ι δέ] δαὲ E. ^ν πλείον
 E. ^ω σηπεδόνας A.

ταῦτα ἐκείνοις ἔοικε κατὰ τὸν τῆς ματαιοπονίας λόγον· τῇ γὰρ τιμωρίᾳ πολλῶ ταῦτα χαλεπώτερα· ἐντεῦθεν σκόπει. Τίνι γὰρ διαφέρει ὁ πλούσιος τοῦ πένητος; Οὐχ ἓν σῶμα περιβάλλει; οὐ μίαν τρέφει γαστέρα; τίνι οὖν πλεονεκτεῖ; Ταῖς φροντίσι, τῷ δαπανᾶσθαι, τῷ παρακούειν θεοῦ, τῷ διαφθείρειν τὴν σάρκα, τῷ λυμαίνεσθαι τὴν ψυχὴν. Ταῦτα γὰρ ἐστίν, οἷς πλεονεκτεῖ τὸν πένητα· ὡς εἶγε πολλὰς ἐπλήρου γαστέρας, τάχα τι καὶ λέγειν ἔειχον, οἷον ὅτι πλείων ἢ χρεία, καὶ μείζων ἢ τῆς δαπάνης ἀνάγκη. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἔχουσι, φησὶν, εἰπεῖν, ὅτι πολλὰς πληροῦσι, τὰς τῶν οἰκετῶν, τὰς τῶν θεραπαινίδων. Ἀλλ' οὐ χρείας ἕνεκεν, οὐδὲ φιланθρωπίας τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ τύφου μόνον· ὅθεν οὐδ' ἂν ἀνάσχοιτό τις τῆς ἀπολογίας αὐτῶν. **Ε** Διὰ τί γὰρ πολλοὺς ἔχεις οἰκέτας; Ὡς περ γὰρ ἐν ἱματίοις τὴν χρείαν διώκειν δεῖ μόνον, καὶ ἐν τραπέζῃ, οὕτω καὶ ἐν οἰκέταις. Τίς οὖν ἡ χρεία; Οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Καὶ γὰρ ἐνὶ τὸν ἓνα χρῆσθαι δεσπότην οἰκέτη μόνον ἔχρην· μᾶλλον δὲ καὶ δύο καὶ τρεῖς δεσπότας ἐνὶ οἰκέτῃ. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο, ἐννόησον τοὺς οὐδὲ ἓνα ἔχοντας, καὶ εὐκολωτέρας ἀπολαύοντας θεραπείας. Καὶ γὰρ αὐτάρκεις τῇ διακονίᾳ τῇ ἑαυτῶν ἐποίησεν ὁ θεός, μᾶλλον δὲ καὶ τῇ τοῦ πλησίον. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἄκουε **385** Παύλου λέγοντος· ¹² “Ταῖς χρεαίαις μου καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί.” Εἴτα ὁ μὲν τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος καὶ τῶν οὐρανῶν ἄξιος, οὐκ ἡσχύνετο μυρίοις ὑπηρετῶν· σὺ δὲ, εἰ μὴ πολλὰς ^α περιφέροις ἀνδραπόδων ἀγέλας, αἰσχροὺς εἶναι νομίζεις, οὐκ εἰδὼς ὅτι τοῦτο μὲν οὖν μάλιστά ἐστὶ ^β σε τὸ καταισχύνον; Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ χεῖρας ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεός καὶ πόδας, ἵνα μὴ δεώμεθα οἰκετῶν. Οὐδὲ γὰρ χρείας ἕνεκεν τὸ τῶν δούλων ἐπεισέχθη γένος, ἐπεὶ μετὰ τοῦ Ἀδάμ ἐπλάσθη ἄν καὶ δούλος· ἀλλ' ἁμαρτίας ἐστὶ **Β** τὸ ἐπιτίμιον, καὶ τῆς παρακοῆς ἡ κόλασις. Ὁ δὲ Χριστὸς παραγενόμενος καὶ τοῦτο ἔλυσεν· ¹³ “Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ ἔστι δούλος, ^δ οὐκ ἐλεύθερος.” Ὡστε οὐκ ἀναγκαῖον τὸ δούλον ἔχειν· εἰ δὲ καὶ ἀναγκαῖον, ἓνα που μόνον, ἢ τὸ πολὺ δεύτερον. Τί βούλεται τὰ σμήνη τῶν οἰκετῶν; Καθάπερ γὰρ οἱ προβατοπῶλαι καὶ οἱ σωματοκάπηλοι, οὕτως ἐν βαλανείῳ, οὕτως ἐν ἀγορᾷ περιΐασιν οἱ πλουτοῦντες. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ἀκριβολογοῦμαι· ἔστω σοι καὶ δεύτερος οἰκέτης· εἰ δὲ πολλοὺς

¹² Act. xx. 34.¹³ Galat. iii. 28.

^α εἶχον omnes. εἶχεν Edd. ^γ ἔχεις libri omnes et Floril. p. 168 (Tom. xii. p. 505 A.) ἔχει vulgo. ^ζ οὐδὲ ἓνα A.E. οὐδένα vulgo. ^α περιφέροις pro περιφέρεις omnes. ^β σε τὸ κ. omnes. τὸ καταισχύνόν σε Edd. ^ε ἔστι] ἔστιν οὐ F. ^δ οὐκ pro οὐδὲ omnes.

συνάγεις, οὐ φιланθρωπίας ἔνεκεν τοῦτο ποιεῖς, ἀλλὰ θρυπτό-
 C μενος. Ἐπεὶ, εἰ κηδόμενος, μηδένα εἰς διακονίαν ἀπασχολήσης
 τὴν σὴν, ἀλλ' ἀγοράσας, καὶ τέχνας ὀδιδάξας ὥστε ἀρκεῖν
 ἑαυτοῖς, ἄφες ἐλευθέρους. Ὅταν δὲ μαστίζῃς, ὅταν δεσμεύῃς,
 οὐκέτι φιλανθρωπίας τὸ ἔργον. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι φορτικός
 εἰμι τοῖς ἀκούουσιν· ἀλλὰ τί πάθω; Εἰς τοῦτο κείμει, καὶ οὐ
 παύσομαι ταῦτα λέγων, ἄν τε ἐγένηται τι πλεον, ἄν τε μηδέν.
 Τί γάρ σοι βούλεται τὸ σοβεῖν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; Μὴ γὰρ (519)
 μεταξὺ θηρίων περιπατεῖς, ὅτι ἀπελαύνεις τοὺς ἐντυγχάνοντας;
 Μὴ φοβηθῇς· οὐδεὶς δάκνει τῶν προσιόντων, καὶ πλησίον σοι
 D βαδίζοντων. Ἄλλ' ὕβριν ἡγῇ τὸ μετὰ πάντων συμβαδίζειν;
 Καὶ πόσης ταῦτα μανίας, πόσης τερατωδείας, τὸν μὲν ἵππον
 πλησίον ἐπόμενον μὴ νομίζειν φέρειν ὕβριν, ἄνθρωπον δὲ, εἰ μὴ
 ἀπὸ μυρίων ἐλαύνοιτο σταδίων, κατασχύνειν ἡγεῖσθαι; Τί δὲ
 καὶ παῖδας ῥαβδούχους ἔχεις, ὥς δούλοις κεχρημένος τοῖς ἐλευ-
 θέροις, μᾶλλον δὲ αὐτὸς παντὸς ἀτιμότερον οἰκέτου ζῶν; Καὶ
 γὰρ παντὸς εὐτελέστερος οἰκέτου ὁ τοσοῦτον περιφέρων τύφον.
 Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὄψονται τὴν ὄντως ἐλευθερίαν οἱ τῷ χαλεπῷ
 τούτῳ καταδουλώσαντες ἑαυτοὺς πάθει. Εἰ γὰρ ἀπελαύνειν
 βούλει καὶ σοβεῖν, μὴ τοὺς προσιόντας, ἀλλὰ τὸν τύφον ἀπέ-
 Ε λασον· μὴ διὰ τοῦ παιδὸς, ἀλλὰ διὰ ἑαυτοῦ· μὴ τῇ μάστιγι
 ταύτῃ, ἀλλὰ τῇ πνευματικῇ. Νῦν μὲν γὰρ σου ὁ παῖς ἀπε-
 λαύνει τοὺς συμβαδίζοντας, σὲ δὲ ἄνωθεν ἡ ἀπόνοια αἰσχρό-
 τερον, ἢ ὁ οἰκέτης τοὺς πλησίον. Ἄν ἰδὲ ἀπὸ τοῦ ἵππου
 καταβὰς, ἐλάσῃς αὐτὴν διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ὑψηλότερον
 καθεδῇ καὶ ἐν μείζονι σαυτὸν καταστήσεις τιμῇ, οὐδὲν τοῦ
 παιδὸς εἰς τοῦτο δεόμενος. Ὅταν γὰρ μέτριος γενόμενος
 χαμαὶ βαδίζῃς, ἐπὶ τοῦ ὀχήματος καθεδῇ τῆς ταπεινοφροσύνης
 τοῦ μέχρι τῶν οὐρανῶν σε ἰσχυρόντος, τοῦ πτηνοῦς ἔχοντος
 386 ἵππους· ἄν δὲ ἀποπεσὼν ἐκείνου, εἰς τὸ τῆς ἀλαζονείας μετα-
 βῇς, τῶν χαμαὶ συρομένων ἑπαιτῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκεισαι,
 ἀλλὰ καὶ ἀθλιώτερον πολλῷ καὶ ἐλεεινότερον. Ὅτους μὲν γὰρ
 ἡ τοῦ σώματος πήρωσις οὕτω καταναγκάζει σύρεσθαι, σὲ δὲ ἡ
 τῆς ἀλαζονείας νόσος. ¹⁴ “Καὶ γὰρ πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, φησὶ,
 ταπεινωθήσεται.” “Ἰν' οὖν μὴ ταπεινωθῶμεν, ἀλλὰ ὑψωθῶμεν,
 ἐπὶ τὸ ὕψος ἔλθωμεν ἐκείνο. Οὕτω γὰρ καὶ ἀνάπαυσιν εὐρή-

¹⁴ Matth. xxiii. 12.

ὀδιδάξας] παιδεύσας F. ὀυκέτι] οὐκ ἔστι ex corr. A. ε γίνηται F.
 ἢ ὥς] + ἄν F. ἰ σαυτοῦ omnes. σεαυτοῦ vulgo. ὁ accessit ex F. et
 corr. A. Statim τοὺς πλ. E. τοῦ πλ. F. et a pr. man. A. etiam Veron. τὸν
 πλ. ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben. ἰ δέ] τε F. ἰσχυρόντος E.
 ἡ ἐπαιτῶν] Sic in rasura F. Edebatur ἐρπετῶν. ὁ τοὺς] τὰ ex corr. A.

σομεν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατὰ τὸν θεῖον χρησμὸν, καὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ ὑψηλοτάτης ἐπιτευξόμεθα τιμῆς· ἥς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ.

B

Ἰ' Ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἀφρον, σὺ ὁ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

ἩΜΕΡΟΣ ὣν σφόδρα καὶ ταπεινὸς ὁ ἀπόστολος πανταχοῦ, ἐνταῦθα καὶ πληκτικώτερον τῷ λόγῳ κέχρηται διὰ τὴν ἀτοπίαν τῶν ἀντιλεγόντων. Οὐ μὴν ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλὰ C καὶ λογισμοὺς καὶ παραδείγματα τίθησι, καὶ τὸν σφόδρα φιλόνεικον ταύτῃ χειρούμενος. Καὶ ἀνωτέρω μὲν φησιν, “Ἐπειδὴ δι' ἀνθρώπου ^a ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἡ ἀνάστασις” ἐνταῦθα δὲ ἀντίθεσιν λύνει παρ' Ἑλλήνων εἰσαγομένην. Καὶ ὅρα πῶς πάλιν ὑποτέμνεται τὸ σφοδρὸν τῆς διαβολῆς. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀλλ' ἴσως ἐρεῖτε, ἀλλ' ἀδιόριστον τέθεικε τὸν ἀντιλέγοντα, ἵνα μετὰ ἀδείας ^b καταφορικῶ χρώμενος τῷ λόγῳ, μὴ σφόδρα πλήξῃ τοὺς ἀκούοντας. Καὶ τίθησι δύο τὰς ἐπαπορήσεις, τοῦ τρόπου τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ποιότητος τῶν σωμάτων. Καὶ γὰρ περὶ ἀμφοτέρων ἠπόρουν λέγοντες, πῶς D ἐγείρεται τὸ διαλυθέν; καὶ, “ποιῶ σώματι ἔρχονται;” Τί δέ ἐστι, “ποιῶ σώματι;” Οἶον τούτῳ τῷ ^c φθαρέντι, τῷ ἀπολωλότι, ἢ ἐτέρῳ τινί; Εἵτα δεικνὺς ὅτι οὐ τὰ ἀμφιβαλλόμενα ζητοῦσιν, ἀλλὰ τὰ ^d ὁμολογημένα, εὐθέως πληκτικώτερον ^e ἀπαντᾷ λέγων· “Ἀφρον, σὺ ὁ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.” Ὅπερ καὶ ἡμεῖς εἰώθαμεν ποιεῖν ἐπὶ τῶν τοῖς ὁμολογημένοις ἀντιλεγόντων. Καὶ τίνος ἕνεκεν ^f οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ^g κατέφυγεν; “Ὅτι ἀπίστοις διαλέγεται. Ὅταν ^h μὲν γὰρ πρὸς πιστοὺς αὐτῷ ὁ λόγος ᾗ, οὐ σφόδρα δεῖται λογισμῶν. Διόπερ εἰπὼν ἀλλαχοῦ, ὅτι E ² “Μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ⁱ ὑμῶν εἰς τὸ (520) γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ,” καὶ πλέον

1 CAP. XV. v. 35, 36.

2 Philipp. iii. 21.

HOM. XLI. ^a ὁ om. A.E. ^b καταφορικῶς F. ^c διαφθαρέντι E.
^d ὁμολογούμενα et mox ὁμολογουμένοις F. ^e ἀπαντα a pr. man. A. ^f οὐκ
εὐθέως om. F. ^g ἔφυγεν A. Mox διελέγετο idem. ^h μὲν om. F. ⁱ ἡμῶν F.

τι τῆς ἀναστάσεως ^κἐνδειξάμενος, οὐ τέθεικε παραδείγματα, ἀλλ' ἀντὶ πάσης ἀποδείξεως τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν εἰς μέσον ἤγαγε, προσθεὶς καὶ εἰπὼν, “Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν ^ικαὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα.” Ἐνταῦθα δὲ καὶ λογισμοὺς κινεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτὸ κατεσκεύασε, καὶ ταῦτα προστίθουσιν ἐκ περιουσίας λοιπὸν πρὸς τοὺς οὐ πειθομένους ταῖς γραφαῖς, καὶ φησιν· “Ἄφρον, σὺ ὁ ³⁸⁷σπείρεις.” Τοῦτέστι, παρὰ σαντοῦ τὴν ἀπόδειξιν ἔχεις τούτων, δι' ὧν πράττεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἀμφιβάλλεις ἔτι; Διὰ ταῦτά σε ἄφρονα καλῶ, ὅτι τὰ καθ' ἡμέραν ὑπὸ σοῦ γινόμενα ἀγνοεῖς, καὶ αὐτὸς δημιουργὸς ἀναστάσεως ὧν περὶ θεοῦ ἀμφιβάλλεις. Διὸ σφόδρα ^μἐμφατικῶς εἶπε, “Σὺ ὁ σπείρεις,” σὺ ὁ θνητὸς καὶ ἀπολλύμενος. Καὶ ὅρα πῶς ταῖς λέξεσιν οἰκειῶς τῇ ὑποκειμένῃ κέχρηται ὑποθέσει. “Οὐ ζωοποιεῖται γὰρ, φησὶν, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.” Τὰς γὰρ οἰκείας λέξεις τῶν σπερμάτων ἀφεῖς, οἷον τὸ βλαστάνει, καὶ φύεται, καὶ σήπεται, ^Βκαὶ διαλύεται, τὰς καταλλήλους ἤρμοσε τῇ σαρκὶ τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ “ζωοποιεῖται” καὶ “ἀποθάνῃ,” ὅπερ οὐ σπερμάτων κυρίως ἐστίν, ἀλλὰ σωμάτων. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ζῇ, ἀλλ', ὁ μεῖζόν ἐστιν, ὅτι διὰ τοῦτο ζῇ, ἐπειδὴ ἀποθνήσκει. Ὅρᾳς ὅτι, ὅπερ αἰεὶ λέγω, εἰς τὸνναντίον αἰεὶ περιτρέπει τὸν λόγον. ^ΑὉ γὰρ ^νἐποιοῦντο ἐκεῖνοι τεκμήριον τοῦ μὴ ἀνίστασθαι, τοῦτο τοῦ ἀνίστασθαι ποιεῖται ἀπόδειξιν καὶ γὰρ ἔλεγον, οὐκ ^οἀνίσταται, ἐπειδὴ ἀπέθανε. Τί οὖν αὐτὸς ἀντιστρέψας φησί; Καὶ μὴν εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν ἀνέστη· ^Ρκαὶ διὰ τοῦτο ἀνίσταται, ἐπειδὴ ἀπέθανε. Καθάπερ ^Γγὰρ ὁ ^ΘΧριστὸς σαφέστερον αὐτὸ τοῦτο ^Γἐνδείκνυται λέγων· ³“Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, ἐὰν πεσὼν εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.” ἐκείθεν καὶ ὁ Παῦλος τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐλκύσας, οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ ζῇ, ἀλλ', “οὐ ζωοποιεῖται,” πάλιν τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν παραλαμβάνων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐχ ἡ τῆς γῆς φύσις, ἀλλ' αὐτὸς τὸ πᾶν ἐργάζεται. Καὶ τί δήποτε οὐχ ὅπερ οἰκειότερον ἦν, τοῦτο ἤγαγεν εἰς μέσον, τὸ σπέρμα λέγω τὸ ^Αἀνθρώπινον; Καὶ γὰρ καὶ ἡ ἡμετέρα ^Γγέννησις ἀπὸ φθορᾶς ἄρχεται, ὥσπερ ^Δἡ τοῦ σίτου. “Ὅτι οὐκ ἦν ἴσον, ἀλλὰ τοῦτο πλεόν. Ὀλόκλη-

3 Joan. xii. 24.

^κ αἰνιξάμενος F. Cf. Var. Lect. ad p. 290 B. ^ι καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus. ^μ ἐμφατικῶς libri omnes et Cat. ἐμφατικῶς vulgo. ^ν ἐποιοῦν F. ^ο ἀνίσταται F. ἀνίστασθαι Edd. ^ρ καὶ om. E. ^Γ γὰρ] καὶ F. ^Θ ἐνδείκνυται omnes. Edebatur δεικνυται. ^Α ἀνθρώπειον F. ἀνθρώπιον A. ^Α γένεσις F. Cat.

ρον γάρ ὅτι ζητεῖ φθειρόμενον, ἐκείνο δὲ μέρος ἦν· διόπερ τοῦτο εἰς μέσον ἄγει. Ἄλλως δὲ, ἐκείνο μὲν καὶ ἀπὸ ζῶντος πρόεισι, καὶ εἰς ζῶσαν ἐμπίπτει γαστέρα· ἐνταῦθα δὲ οὐκ εἰς σάρκα, ἀλλ' εἰς τὴν γῆν ὁ σπόρος καταβάλλεται, καὶ εἰς αὐτὴν διαλύεται, καθάπερ τὸ σῶμα τὸ τεθνηκός. Διὸ καὶ ταύτη οἰκειότερον ἦν τὸ ὑπόδειγμα.

4“ Καὶ ὁ σπείρων, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρει.” Τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν εἰρημένα, πρὸς τὸ λέγειν πῶς ἐγείρονται· τοῦτο δὲ, πρὸς τὸ διαπορεῖν ποίῳ σώματι ἔρχονται. Εἰ τί δὲ ἐστίν, “Οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις;” Οὐ στάχυν ὀλόκληρον, οὐδὲ σίτον νέον. Ἐνταῦθα γὰρ οὐκέτι πρὸς τὴν ἀνάστασιν ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀναστάσεως, ἵποταπὸν τὸ σῶμα τὸ μέλλον ἀνίστασθαι, οἷον εἰ τοιοῦτον, ἢ βέλτιον καὶ λαμπρότερον· καὶ ἀμφοτέρω ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑποδείγματος λαμβάνει, δεικνὺς ὅτι πολλῶ βέλτιον. Ἄλλ' οἱ αἵρετικοὶ μηδὲν τούτων συνιέντες ἐπιπηδῶσι, καὶ λέγουσιν, ὅτι ἕτερον ὃ σῶμα πίπτει, καὶ ἕτερον σῶμα ἀνίσταται. Πῶς οὖν ἀνάστασις ἂν εἴη; τοῦ γὰρ πεσόντος ἐστὶν ἡ ἀνάστασις. Πού δὲ τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον κατὰ τοῦ θανάτου 388 νικητήριον, εἰ ἄλλο πίπτει, καὶ ἄλλο ἀνίσταται; οὐκέτι γὰρ φανήσεται ἐκείνος ἀποδοῦς, ὅπερ ἔλαβεν αἰχμάλωτον. Πῶς δὲ τὸ ὑπόδειγμα ἀρμόσειεν ἂν τοῖς εἰρημένοις; οὐ γὰρ ἄλλη μὲν οὐσία σπείρεται, ἄλλη δὲ ἐγείρεται, ἀλλ' ἡ αὐτὴ βελτίων. Ἔσται δὲ οὐδὲ ὁ Χριστὸς τὸ αὐτὸ σῶμα ἀνειληφώς, ἀπαρχὴ τῶν ἀνισταμένων γενόμενος· ἀλλὰ καθ' ὑμᾶς ἐκείνο μὲν ἔρριψε, καίτοιγε οὐδὲν ἡμαρτηκός, ἕτερον δὲ ἔλαβεν. Πόθεν ἄρα τὸ ἕτερον; τοῦτο μὲν γὰρ ἐκ παρθένου, ἐκείνο δὲ πόθεν; Ὁρᾷς B εἰς ὅσην ἀτοπίαν ὁ λόγος ἐξεκυλίσθη; Διὰ τί γὰρ καὶ τοὺς τύπους δείκνυσι τῶν ἡλων; οὐχὶ τοῦτο ἀποδείξαι θέλων, ὅτι αὐτὸ ἐκείνὸ ἐστὶ τὸ ἀνασκολοπισθὲν, καὶ αὐτὸ πάλιν ἀνέστη; (521) Τί δὲ ἂν αὐτῷ καὶ ὁ τύπος βούλεται ὁ τοῦ Ἰωνᾶ; οὐ γὰρ δήπου ἄλλος μὲν κατεπόθη, ἄλλος δὲ εἰς τὴν γῆν ἐξηνέχθη Ἰωνᾶς. Τί δὲ ἑκαὶ ἔλεγε, 5“ Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν;” τὸν γὰρ λυόμενον δηλονότι τοῦτον ἑκαὶ ἀνίστη. Διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι “Ἐκείνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.” Τί οὖν φησιν,

4 v. 37.

5 Joan. ii. 19, 21.

ἢ τις F. ὁ σπείρων] ὁ σπείρεις Mosq. 2. et p.p. σπείρεις pro σπείρει.
 ἵποταπὸν σῶμα τὸ μέλλον σῶμα ἀνίστασθαι F. ὃ σῶμα om. E. ὃ Verba
 ἂν εἴη, quae aberant, leguntur in libris omnibus. ἡ om. F. ἂν αὐτῷ
 vulgo legitur post βούλεται, repugnantibus libris. καὶ om. E. καὶ
 ἀνίστη] ἀνίστησιν F.

C “Οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις;” Τουτέστιν, οὐ τὸν ἄσταχυν· καὶ γὰρ αὐτός ἐστι, καὶ οὐκ αὐτός· αὐτὸς μὲν, ὅτι αὐτὴ ἡ οὐσία· οὐκ αὐτὸς δὲ, ὅτι βελτίων οὗτος, τῆς μὲν αὐτῆς οὐσίας μενούσης, μείζονος δὲ τῆς εὐπρεπείας γινομένης, ^εκαὶ καινοῦ τοῦ αὐτοῦ ἀνισταμένου· ἔπειδὴ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲ ἀναστάσεως ἔδει, εἰ μὴ βέλτιον ἀνίστασθαι ἔμελλε. Τί γὰρ καὶ καθήρει τὴν οἰκίαν, εἰ μὴ λαμπροτέραν ἔμελλεν οἰκοδομεῖν; Τοῦτο τοίνυν πρὸς τοὺς νομίζοντας τὴν αὐτὴν εἶναι φθορὰν εἶπεν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἄλλο τις πάλιν ὑποπτεύσῃ σῶμα ἐντεῦθεν εἰρησθαι, παραμυθεῖται τὸ αἰνίγμα, καὶ αὐτὸς ἐρμηνεύει τὸ D εἰρημένον, μὴ συγχωρῶν τῷ ἀκροατῇ ἀλλαχοῦ περιάγειν τὴν ἔννοιαν τὴν ἐντεῦθεν. Τί τοίνυν δεῖ τῶν ἡμετέρων λόγων; “Ἀκουσον αὐτοῦ λέγοντος ^εκαὶ ἐρμηνεύοντος τί ἐστίν, “Οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις.” Εὐθέως γὰρ ἐπήγαγεν, “Ἄλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινος τῶν τοιούτων σπερμάτων.” Τουτέστιν, “οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον” ^hοἶον οὐχ οὕτω περιβεβλημένον, οὐδὲ καλάμην ⁱἔχοντα καὶ ἀνθήρικας, “ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἢ τινος τῶν E τοιούτων.” ⁶“Καὶ ὁ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε.” Naί, φησὶν, ἀλλ’ ἐκεῖ τῆς φύσεως τὸ ἔργον ἐστί. Ποίας φύσεως, εἰπέ μοι; Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ πᾶν ὁ θεὸς ἐργάζεται, οὐχ ἡ φύσις, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ ὁ ὑετός. Διόπερ καὶ αὐτὸς ταῦτα δηλῶν, καὶ γῆν καὶ ὑετὸν καὶ ἀέρα καὶ ἥλιον καὶ χεῖρας γεωργικὰς ἀφείς, ἐπήγαγεν, ὅτι “Ὁ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε.” Μὴ τοίνυν περιεργάζου μηδὲ πολυπραγμόνει, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, ὅταν θεοῦ δύναμιν ^κκαὶ θέλημα ἀκούσῃς. “Καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον ^lσῶμα.” Ποῦ τοίνυν τὸ ἀλλότριον; τὸ γὰρ ἴδιον δίδωσιν. “Ὡστε ὅταν λέγῃ, “Οὐ τὸ γενησόμενον σπείρεις,” οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ἄλλη ^mἀντ’ ἄλλης οὐσίας ἀνίσταται, ἀλλ’ ὅτι βελτίων, ὅτι 389 λαμπροτέρα. “Ἐκάστῳ γὰρ, φησὶ, τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.”

Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τὴν διαφορὰν εἰσάγει τῆς τότε ἐσομένης ἀναστάσεως. Μὴ γὰρ, ἐπειδὴ σῖτος σπείρεται καὶ πάντες στάχυες ἀνέρχονται, διὰ τοῦτο νομίσης καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἰσοτιμίαν εἶναι. Μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ ἐν τοῖς σπέρμασι μία τάξις, ἀλλὰ τὰ μὲν τιμιώτερα, τὰ δὲ κατα-

6 v. 38.

^ε καὶ καινοῦ] κάκεινου F. ^ε ἐπεὶ F. ^ε καὶ ἐρμ. τί ἐστίν] τίς (τί ex corr. A.) ἐστὶ καὶ ἐρμηνεύοντος A.E. ^h οἶον F. ⁱ ἔχον F. (non Cat.) ^κ καὶ τὸ θέλ. F. ^l σῶμα] + πλὴν οὐκ ἀρκεῖται E. ^m ἀντ’ ἄλλης pro ἀντὶ ἄλλης E. Cat.

δεέστερα. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Ἐκάστω τὸ ἴδιον σῶμα.”
^η Πλὴν οὐκ ἀρκεῖται τούτῳ, ἀλλ’ ἐτέραν ζητεῖ διαφορὰν μείζονα
καὶ σαφεστέραν. Ἴνα γὰρ μὴ ἀκούσας, ὅπερ ἔφην, ὅτι πάντες
ἀνίστανται, πάντας τῶν αὐτῶν ἀπολαύειν νομίσης, ^ο προκατε- B
βάλετο μὲν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τῆς ἐννοίας ταύτης τὰ
σπέρματα, εἰπὼν, “Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι” ἐργάζε-
ται δὲ αὐτὸ σαφέστερον καὶ ἐνταῦθα πάλιν λέγων· ⁷ “Οὐ πᾶσα
σὰρξ ἡ αὐτή.” Τί λέγω γὰρ, φησὶν, ἐπὶ τῶν σπερμάτων;
ἐπὶ τῶν σωμάτων γυμνάσωμεν αὐτὸ τοῦτο, περὶ ὧν ὁ λόγος
ἡμῖν νῦν. Διὸ καὶ ἐπάγει λέγων· “Ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη
δὲ σὰρξ κτηνῶν, καὶ ἄλλη πτηνῶν, καὶ ἄλλη ἰχθύων. ⁸ Καὶ
σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ’ ἐτέρα μὲν ἡ τῶν C
ἐπουρανίων δόξα, ἐτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. Ἄλλη δόξα ἡλίου,
καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ
ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.” Καὶ τί βούλεται αὐτῷ ταυτὶ τὰ
ῥήματα; Τίνος ἕνεκεν ἐκ τῆς ἀναστάσεως τῆς τῶν σωμάτων εἰς
τὸν περὶ ἀστέρων καὶ ἡλίου λόγον ἐξέπεσεν; Οὐκ ἐξέπεσεν,
οὐδὲ ἀπερράγη τῆς ὑποθέσεως, ἅπαγε, ἀλλ’ ἔτι αὐτῆς ἔχεται.
(522) Ἐπειδὴ γὰρ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως κατεσκεύασε λόγον,
δείκνυσι λοιπὸν ὅτι πολλὴ τῆς δόξης τότε ἡ διαφορὰ, εἰ καὶ ἡ
ἀνάστασις μία. Καὶ διαιρεῖ εἰς δύο τὸ πᾶν τέως, εἰς τὰ
ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. Ὅτι μὲν γὰρ τὰ σώματα ἀνί-
σταται, ἔδειξε διὰ τοῦ σίτου· ὅτι δὲ οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ δόξῃ D
πάντα, δείκνυσιν ἐντεῦθεν. Ὡσπερ γὰρ τὸ ἀπιστεῖν τῇ ἀνα-
στάσει, ὑπτίους ποιεῖ, οὕτω πάλιν ῥαθύμους τὸ νομίζειν πάντας
τῶν αὐτῶν ἀξιούσθαι. Διόπερ ἀμφοτέρω διορθοῦται. Καὶ
τὰ μὲν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπήρτισε, τούτου δὲ ἄρχεται νῦν.
Καὶ ποιήσας δύο τάγματα δικαίων ⁹ τε καὶ ἀμαρτωλῶν, αὐτὰ
τὰ δύο ταῦτα εἰς πολλὰ πάλιν κατατέμνει μέρη, δεικνὺς ¹ ὅτι
οὔτε δίκαιοι καὶ ἀμαρτωλοὶ τῶν αὐτῶν τεύχονται, οὔτε δίκαιοι
² δικαίοις πάντες ὁμοίως, οὔτε ἀμαρτωλοὶ ἀμαρτωλοῖς. Ποιεῖ
τοίνυν ³ πρῶτον μίαν τομὴν δικαίων καὶ ἀμαρτωλῶν λέγων,
“Σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια” διὰ μὲν τῶν ἐπιγείων E
τούτους αἰνιττόμενος, διὰ δὲ τῶν ἐπουρανίων ἐκείνους. Εἵτα
λοιπὸν τῶν ἀμαρτωλῶν διαφορὰν πρὸς ἀμαρτωλοὺς εἰσάγει,
λέγων· “Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτή σὰρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἰχθύων,
ἄλλη δὲ πτηνῶν καὶ κτηνῶν.” Καίτοι πάντα σώματα, ἀλλὰ τὰ

7 v. 39.

8 v. 40, 41.

^η πλὴν] + ἀλλ’ E. ^ο προκατεβάλλετο E. ^ρ αὐτή] + σὰρξ Edd. σὰρξ
om. E. et a pr. man. A. cum Mosquensi utroque. ⁹ Enclitica accessit ex
nostris omnibus. ¹ ὅτι] ὡς F. ² δικαίοις πάντες pro πάντες δικαίοις
omnes. ³ πρῶτον F. πρώτην Edd.

μὲν ἐν πλείονι, τὰ δὲ ἐν ἐλάττονι εὐτελείᾳ· καὶ ἐν ζωῇ δὲ ὁμοίως, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κατασκευῇ. Καὶ εἰπὼν τοῦτο, ἀνα-
 390 βαίνει πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν λέγων· “Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης.” Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἐπιγείοις σώμασι διαφορὰ, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ διαφορὰ, οὐχ ἡ τυ-
 χούσα, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων. Οὐ γὰρ ἡλίῳ πρὸς σελήνην, οὐδὲ σελήνῃ πρὸς ἄστέρας διαφορὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀστράσι πρὸς ἀστέρας. Εἰ γὰρ καὶ πάντα ἐν οὐρανῷ, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείονος, τὰ δὲ ἐλάττονος μετέχει δόξης. Τί τοίνυν ἐντεῦθεν καταμανθάνομεν; Ὅτι εἰ καὶ ἐν βασιλείᾳ πάντες, οὐ πάντες τῶν αὐτῶν ἀπολαύσονται· καὶ εἰ πάντες ἐν γεένῃ οἱ ἁμαρτωλοὶ, οὐ
 B πάντες τὰ αὐτὰ ὑπομενοῦσι. Διὸ ⁹καὶ ἐπήγαγεν· ⁹“Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.” Οὕτω, πῶς; Ἐν διαφορᾷ πολλῇ.

Εἶτα ἀφίεις τοῦτον τὸν λόγον ὡς ἀρκούντως ἀποδειχθέντα, πάλιν ἐπ’ αὐτὴν τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὸν τρόπον ἔρχεται, λέγων· “Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.” Καὶ θεὰ σύνεσιν. Ἐπὶ μὲν τῶν σπερμάτων τῷ τῶν σωμάτων ἐχρήσατο ὀνόματι λέγων, “Οὐ ζωοποιεῖται, εἰ μὴ ἀποθάνῃ” ἐπὶ δὲ τῶν σωμάτων τῇ τῶν σπερμάτων προσηγορίᾳ, λέγων, “Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.” Οὐκ εἶπε, φύτεται, ἵνα μὴ τῆς γῆς ἔργον νομίσης, ἀλλ’, “ἐγείρεται.”
 C Σπορὰν δὲ ἐνταῦθα, οὐ τὴν γένεσιν ἡμῶν λέγει τὴν ²ἐν μήτρᾳ, ἀλλὰ τὴν ταφὴν τὴν ἐν τῇ γῇ, τῶν τετελευτηκότων σωμάτων τὴν διάλυσιν, τὴν τέφραν. Διὸ εἰπὼν, “Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ,” ἐπήγαγε· ¹⁰“Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ.” Τί γὰρ εἰδεχθέστερον νεκροῦ διαρρυνέντος; “Ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ.” Οὕτω γὰρ ἡμέραι τριάκοντα, καὶ τὸ πᾶν ἀπώλετο· καὶ κατασχεῖν ἑαυτὴν ἡ σὰρξ οὐ δύναται, οὐδὲ πρὸς μίαν ἀρκέσαι ἡμέραν. “Ἐγείρεται ἐν δυνάμει.” Τότε γὰρ ³οὐδὲν αὐτοῦ περιέσται λοιπόν. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐκείνων ἐδεήθη τῶν ὑποδειγμάτων, ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες
 D πολλοὶ, ὅτι ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ δόξῃ καὶ δυνάμει ἐγείρονται, νομίσωσι μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῶν ἀνισταμένων. Πάντες μὲν γὰρ ἀνίστανται, καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν ἀφθαρσίᾳ καὶ ἐν δόξῃ ταύτῃ τῇ τῆς ἀφθαρσίας· οὐ μέντοι τῆς τιμῆς ⁴τῆς αὐτῆς οὐδὲ τῆς ασφαλείας πάντες. ¹¹“Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα ^bπνευματικόν.” Τί λέγεις; τοῦτο δὲ οὐ πνευ-

⁹ v. 42.¹⁰ v. 43.¹¹ v. 44.

^v ἀστέρας] τὰ ἄστρο F. ^w καὶ, quod aberat, est in nostris omnibus.
^x ἐν τῇ μήτρᾳ A. ^y ἐγ. ἐν ἀφθ. ἐπήγαγε] ἐπήγαγεν, ἐγ. ἐν ἀφθ. F. ^z οὐδὲν αὐτοῦ omnes. αὐτοῦ οὐδὲν Edd. ^a τῆς αὐτῆς om. E. τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς] μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς F. ^b πνευματικόν] + ἔστι σῶμα ψ. καὶ ἔστι σ. πνευματικόν Edd. contra fidem librorum omnium.

ματικόν; ^cΠνευματικόν μὲν, ἀλλ' ἐκείνο πολλῷ πλέον. Νῦν μὲν γὰρ καὶ ἀφίπταται τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου πολλάκις ἢ πολλή χάρις, ἀμαρτανόντων μεγάλα τινῶν, καὶ τοῦ πνεύματος δὲ παρόντος ^dτῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ τοιοῦτο E
(523) παραμένει τῇ σαρκὶ τῶν δικαίων, καὶ αὐτοῦ ἔσται τὸ κράτος παρούσης καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ γάρ τι τοιοῦτον ἠνίξατο, εἰπὼν, “ πνευματικόν,” ἢ ὅτι κονφότερον ἔσται καὶ λεπτότερον, καὶ οἶον καὶ ἐπ' αἴρος ὀχεῖσθαι, μᾶλλον δὲ ἀμφότερα. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς τῷ λόγῳ, ὄρα τὰ ἐπουράνια σώματα τὰ οὕτω λαμπρὰ καὶ διαρκῆ τέως καὶ ἐν ^eἀγηράτῳ λήξει μένοντα, καὶ πίστευσον ἐντεῦθεν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ποιῆσαι καὶ ταῦτα τὰ φθαρτὰ ἀφθαρτα καὶ πολλῷ βελτίῳ τῶν ὀρωμένων. 39^I

¹²“ Οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.” Καίτοι τὸ μὲν γέγραπται, τὸ δὲ οὐ ^fγέγραπται· πῶς οὖν εἶπεν, ὅτι γέγραπται; Ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ μετέφρασεν· ὅπερ ἔθος αὐτῷ συνεχῶς ποιεῖν. Καὶ γὰρ ἔθος τοῦτο ^gπροφητικόν. Καὶ γὰρ τὴν Ἱερουσαλὴμ ¹³πόλιν δικαιοσύνης ἔφησεν ὁ προφήτης κληθήσεσθαι, καὶ οὐκ ἐκλήθη. Τί οὖν; ἐψεύσατο ὁ προφήτης; Οὐδαμῶς· τὴν γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων ἐκβασιν λέγει. Καὶ τὸν Χριστὸν δὲ B Ἐμμανουήλ· καὶ οὐδὲ αὐτὸς οὕτω κέκληται, ἀλλὰ τὰ πράγματα ταύτην ἀφίησι τὴν φωνήν. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, “ Ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.” Ταῦτα δὲ εἶπεν, ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τῆς μελλούσης τὰ σύμβολα ἤδη καὶ τὰ ἐνέχυρα ἔφθασε, τῆς μὲν ^hπαρούσης ὁ Ἀδὰμ, τῆς δὲ μελλούσης ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ χρηστότερα ἐν ἐλπίσι τίθησι, δείκνυσι τὴν ἀρχὴν ἤδη ἐκβεβηκυῖαν, καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὴν πηγὴν φανείσαν. Εἰ δὲ ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ πᾶσι καταδηλος, οὐδὲν δεῖ περὶ τῶν καρπῶν ἀμφιβάλλειν. Διὸ λέγει, “ Ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν” καὶ ἀλλαχοῦ ⁱδὲ, ¹⁴“ Ζωοποιήσει τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικούντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.” Ἄρα τοῦ πνεύματος τὸ ζωοποιεῖν. Εἶτα ἵνα μή τις εἴπῃ, διὰ τί πρεσβύτερα τὰ χείρονα, καὶ τὰ μὲν ὅλα ἐξέβη ^kτὰ ψυχικά, οὐ μέχρι τῆς ἀπαρχῆς, τὰ δὲ ἕως τῆς ἀπαρχῆς μόνον; δείκνυσιν ὅτι καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐκατέρων οὕτω

¹² v. 45.¹³ Esai. i. 26.¹⁴ Rom. viii. 11.^c πνευματικόν μὲν om. F. Habet Cat.^d Vid. Annot.^e ἀκηράτῳ F.

Statim μένοντα omnes. διαμένοντα Edd.

^f γέγραπται om. F.^h παρούσης] + ζωῆς F.ⁱ δὲ om. F.

τικόν omnes. προφήτου Edd.

^k τὰ δὲ ψ. F.

διετάγησαν. ¹⁵“ Οὐ γὰρ πρῶτον, φησὶ, τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.” Καὶ οὐ λέγει, διὰ τί, ἀλλ’ ἀρκεῖται τῇ τοῦ θεοῦ διατάξει, τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων
 D ψῆφον ἔχων μαρτυροῦσαν τῇ ἀρίστῃ τοῦ θεοῦ οἰκονομίᾳ, καὶ
 δεικνὺς ὅτι ἐπὶ τὸ βέλτιον αἰετὰ ἡμέτερα πρόεισιν, ἅμα κἀν-
 τεῦθεν πιστούμενος τὸν λόγον. Εἰ γὰρ τὰ ἐλάττωνα ἐξέβη,
 πολλῶ μᾶλλον τὰ βελτίω προσδοκᾶν χρή.

¹Ἐπεὶ οὖν τοιούτων μέλλομεν ἀπολαύειν ἀγαθῶν, εἰς ταύτην
 ἑαυτοὺς κατατάξωμεν τὴν τάξιν, ^mτὴν κατὰ τὸν ἥλιον λάμ-
 πουσαν· καὶ μὴ κλαίωμεν τοὺς ἀπιόντας, ἀλλὰ τοὺς κακῶς τὸν
 βίον καταλύοντας. Ἐπεὶ καὶ γεωργὸς, ὅταν ἴδῃ τὸν σῖτον
 διαλυόμενον, οὐ θρηνεῖ· ἀλλ’ ἕως μὲν ἂν βλέπῃ στερεὸν ἐν τῇ
 E γῇ μένοντα, δέδοικε καὶ τρέμει· ἐπειδὴν δὲ ἴδῃ διαλυθέντα,
 χαίρει. Ἀρχὴ γὰρ τῆς μελλούσης σπορᾶς ἡ διάλυσις. Οὕτω
 καὶ ἡμεῖς τότε χαίρωμεν, ὅταν πέσῃ ἡ οἰκία ἡ φθαρτὴ, ὅταν
 σπαρῇ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ σπορὰν τὴν ταφὴν
 ἐκάλεσε· καὶ γὰρ αὕτη βελτίων ἡ σπορά. Ἐκείνην μὲν γὰρ
 διαδέχονται θάνατοι καὶ πόνοι καὶ κίνδυνοι καὶ φροντίδες, ταύ-
 την δὲ, ἂν ὀρθῶς βιώμεν, στέφανοι καὶ βραβεῖα· καὶ τὴν μὲν
 392 φθορὰ καὶ θάνατος, τὴν δὲ ἀφθαρσία καὶ ἀθανασία καὶ τὰ
 μυρία ἀγαθὰ. Ἐπ’ ἐκείνης τῆς σπορᾶς συμπλοκαὶ καὶ ἡδοναὶ
 καὶ ὕπνος, ἐπὶ ταύτης δὲ φωνὴ μόνον ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαί-
 νουσα, καὶ πάντα ἀθρόως τελεσφορεῖται. Καὶ ὁ ἀνιστάμενος
 οὐκέτι λοιπὸν ἐπὶ βίον ἄγεται πολύμοχθον, ἀλλ’ ἔνθα ἀπέδρα
 ὁδὺνη ⁿκαὶ λύπη καὶ στεναγμός. Εἰ ^oδὲ καὶ προστασίαν
 ἐπιζητεῖς, καὶ διὰ τοῦτο θρηνεῖς τὸν ἄνδρα, ἐπὶ τὸν κοινὸν
 πάντων προστάτην καὶ σωτῆρα καὶ εὐεργέτην κατάφυγε τὸν
 θεόν, ἐπὶ τὴν ἅμαχον συμμαχίαν, ἐπὶ τὴν εὐκόλον βοήθειαν, ἐπὶ
 B τὴν διαρκῆ σκέπην τὴν πανταχοῦ παρούσαν καὶ ^pπανταχόθεν
 ἡμᾶς τειχίζουσιν. Ἀλλ’ ἡ συνήθεια ποθεινὸν καὶ ἐπέραστον.
 Οἶδα κἀγὼ· ἀλλ’ ἂν ἐπιτρέψῃς τῷ λογισμῷ τὸ πάθος, καὶ
 λογίσῃ πρὸς ἑαυτὴν τίς ὁ λαβὼν, καὶ ὅτι γενναίως ^qἐνεγκὼν (524)
 θυσίαν τὴν γνώμην ἀναφέρεις τῷ θεῷ, καὶ τοῦτο τὸ κῦμα
 δυνήσῃ διαδραμεῖν, καὶ ὅπερ ὁ χρόνος ^rἐργάζεται, τοῦτο ἡ
 φιλοσοφία ποιήσει· ἂν δὲ καταμαλακισθῇς, λήξει μὲν τῷ χρόνῳ
 τὸ πάθος, σοὶ δὲ οὐδένα τὸν μισθὸν οἶσει. Μετὰ δὲ τῶν

15 v. 46.

¹ HΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ πενθεῖν πικρῶς τοὺς τελευτῶντας, ἀλλὰ μνήμας καὶ
 προσευχὰς καὶ ἐλεημοσύνας ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, εἶγε βουλοίμεθα τοὺτους ὠφε-
 λῆσαι. Veron. ^m Haec τὴν κατὰ τὸν ἥλιον λάμπουσαν, quae vulgo absunt,
 accesserunt ex libris omnibus et Interp. ⁿ καὶ λύπη om. F. Sed cf. Esai.
 xxxv. 10. ^o δὲ assumptum ex omnibus. ^p πάντοθεν F. ^q ἐνεγκούσα F.
 Vulgatum tuetur Eclog. (Tom. xii. p. 761 B.) ^r ὡς ἐργάζεται Eclog.

λογισμῶν τούτων καὶ παραδείγματα σύλλεγε, τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς. Ἐννόησον ὅτι ὁ Ἀβραὰμ C κατέσφαξε τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ οὔτε ἐδάκρυσεν, οὔτε πικρὸν ῥῆμα ἐξέβαλεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος Ἀβραὰμ, φησὶν, ἦν. Καὶ μὴν σὺ ἐπὶ μείζονα ἐκλήθης σκάμματα. Ὁ δὲ Ἰωβ ἤλγησε μὲν, τοσοῦτον δὲ, ὅσον εἰκὸς πατέρα φιλόπαιδα καὶ σφόδρα κηδόμενον τῶν ἀπελθόντων· ὡς ἃ γε νῦν ποιούμεεν ἡμεῖς, ἐχθρῶν καὶ πολεμίων ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ, εἴ τινας εἰς βασιλεία ἀπενεχθέντος καὶ στεφανωθέντος, ἔκοπτες σαυτὸν καὶ ἐθρήνεις, φίλον ἂν σε τοῦ στεφανωθέντος ἔφην εἶναι, ἀλλ' ἐχθρὸν σφόδρα καὶ πολέμιον. Ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἐκεῖνον θρηνῶ, φησὶν, ἀλλ' ἐμαυτόν. D Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φιλοῦντος, τὸ θέλειν ἔτι ἐναγώνιον εἶναι ἐκεῖνον διὰ σαυτὸν, καὶ ὑποκείσθαι τῇ ἀδελφίᾳ τοῦ μέλλοντος, παρὸν στεφανοῦσθαι καὶ προσορμεῖν, ἢ πελάγιον σαλεύειν, ἐξὸν ἐν λιμένι εἶναι. Ἀλλ' οὐκ οἶδα ἵπου κεχώρηκε, φησί. Διὰ τί οὐκ οἶδας, εἰπέ μοι; Εἴτε γὰρ ὀρθῶς ἐβίου εἴτε ἐτέρως, δῆλον ποῦ χωρήσει. Δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο κόπτομαι, φησὶν, ὅτι ἀμαρτωλὸς ἀπῆλθε. Σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἁπελθόντα ἐθρήνεις, ζῶντα ὥπλάσαι ἐχρῆν καὶ ῥυθμίσαι· ἀλλὰ τὰ σαυτοῦ σὺ πανταχοῦ σκοπεῖς, οὐ τὰ ἐκείνου. E Εἰ δὲ ἁ καὶ ἀμαρτωλὸς ἀπῆλθε, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ χαίρειν, ὅτι ἐνεκόπη τὰ ἀμαρτήματα, καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ, καὶ βοηθεῖν, ὡς ἂν οἶόν τε ἦ, ὃ οὐ δάκρυσιν, ἀλλ' εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις καὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσφοραῖς. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ταῦτα ἐπινενόηται, οὐδὲ εἰκὴ μνήμην ποιούμεθα τῶν ἀπελθόντων ἐπὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἁ πρόσμιεν, δεόμενοι τοῦ ἁμνοῦ τοῦ κειμένου τοῦ λαβόντος τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τις ἁ αὐτοῖς ἐντεῦθεν γένηται παραμυθία. Οὐδὲ μάτην ὁ παρεστὼς τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν φρικτῶν μυστηρίων τελουμένων βοᾷ· 393 ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνεῖας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελούντων. Εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτῶν αἱ μνεῖαι ἐγίνοντο, οὐδ' ἂν ταῦτα ἐλέχθη. Οὐ γάρ ἐστι σκηνὴ τὰ ἡμέτερα, μὴ γένοιτο· πνεύματος γὰρ διατάζει ταῦτα ἁ γίνεται. Βοηθῶμεν τοίνυν αὐτοῖς, καὶ μνεῖαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελῶμεν. Εἰ γὰρ τοὺς παῖδας τοῦ Ἰωβ ἐκάθαιρεν ἢ τοῦ πατρὸς θυσία, τί ἀμφιβάλλεις, εἰ καὶ ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων προσφερόντων γίνεται τις αὐτοῖς παραμυθία; Εἶωθε γὰρ ὁ θεὸς καὶ ἐτέροις

ἁ ἑαυτοῦ pro αὐτοῦ omnes. ἱ ποῦ omnes. ποῖ vulgo. ὦ τὸν ἀπελθόντα Eclog. ὥ πλάσαι] Sic A.F. formare Interp. μεταπλάσαι vulgo. διαπλάσαι Eclog. ἁ καὶ om. F. ὃ οὐ δάκρυσιν] Sic F. et Floril. p. 552. (Tom. xii. p. 676 C.) secundum conjecturam Savilii. non lacrymis Interp. Edebatur οὐ δακρύειν. In Eclog. exstat οὐ τῷ δακρύειν. ἁ πρόσμιεν A.E. Eclog. ἁ αὐτοῖς ἐντεῦθεν pro ἐντεῦθεν αὐτοῖς omnes. ἁ γίνεται] τελείται F.

Βὺπὲρ ἐτέρων χαρίζεσθαι. Καὶ τοῦτο ἑδείκνυ ὁ Παῦλος λέγων, 16^c "Ἴνα ἂν πολλῶ προσώπῳ τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν." Μὴ δὴ ἀποκάμωμεν τοῖς ἀπελθοῦσι βοηθοῦντες, ^cκαὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἀξιοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν τελεῖσθαι. Καὶ γὰρ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης κεῖται καθάρσιον. Διὰ τοῦτο θαρροῦντες ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης δεόμεθα τότε, καὶ μετὰ μαρτύρων αὐτοὺς καλοῦμεν, μετὰ ὁμολογητῶν, μετὰ ἱερέων. Καὶ γὰρ ἐν σῶμά ἐσμεν ἅπαντες, ^εκαὶ λαμπρότερα μέλη μελῶν καὶ δυνατόν πάντοθεν συγγνώμην αὐτοῖς συναγαγεῖν, ἀπὸ τῶν εὐχῶν, ἀπὸ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν δώρων, ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῶν καλουμένων. Τί τοίνυν ἀλγεῖς, τί δὲ θρηνεῖς, ^εὅποτε τοσαύτην δυνατόν συγγνώμην συναγαγεῖν τῷ ἀπελθόντι; Ἄλλ' ὅτι σὺ γέγονας ἔρημος, καὶ προστάτην ἀπώλεσας; Ἄλλὰ μηδέποτε τοῦτο εἶπης· οὐδὲ γὰρ τὸν θεὸν ἀπώλεσας. Ὡστε ἕως ἂν τοῦτον ἔχῃς, καὶ ἀνδρὸς ^hαὐτὸς ἔσται σοι μείζων, καὶ πατὴρ, καὶ παιδὸς, καὶ κηδεστοῦ· καὶ γὰρ ^εκαὶ ζώντων ἐκείνων, οὗτος ἦν ὁ τὰ πάντα ποιῶν. Ταῦτα τοίνυν ἐννόει, καὶ λέγε κατὰ τὸν Δαυῖδ, 17^c "Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι;" Εἰπέ, σὺ εἰ ὁ πατήρ τῶν ὀρφανῶν, καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν καὶ ἐπίσπασαι αὐτοῦ τὴν βοήθειαν, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἔξεις νῦν προνοοῦντα ἢ πρότερον, ὅσον ἐν μείζονι κατέστης ἀπορία. Ἄλλὰ παιδίον ἀπώλεσας; Οὐκ ἀπώλεσας, μὴ λέγε· ὕπνος τὸ πρᾶγμά ἐστιν, οὐ θάνατος, μετάστασις, οὐκ ἀπώλεια, ἀποδημία ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ^kἐπὶ τὰ βελτίω. Μὴ δὴ παρόξυνε τὸν θεόν, ἀλλ' ἴλεω ποίει. ^aἌν (52;) γὰρ ἐνέγκῃς γενναίως, ἔσται τις κἀντεῦθεν τῷ ἀπελθόντι καὶ σοὶ παραμυθία· ἂν δὲ τὸναντίον ^mποιῇς, μᾶλλον ἐξάπτεις τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ. Καὶ γὰρ εἰ παιδὸς μαστιχθέντος ὑπὸ δεσπότη, σὺ παρεστὼς ⁿἐδυσχέρανας, μειζόνως ἂν παρώξυνας κατὰ ^oσεαυτοῦ τὸν δεσπότην. Μὴ δὴ ποίει τοῦτο, ἀλλ' εὐχαρίστει, ἵνα σοι καὶ ταύτῃ σκεδασθῇ τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας. Εἰπέ κατὰ τὸν μακάριον ἐκείνον, 18^c "Ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο." Ἐννόησον ὅσοι μᾶλλον ^pσου εὐαρεστοῦντες οὐδὲ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν παιδας, οὐδὲ πατέρες ἐκλήθησαν. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ, φησὶν. ἐβουλόμην· καὶ γὰρ βέλτιον ἦν μὴδὲ πείραν σχεῖν, ἢ μετὰ τὸ γεύσασθαι τῆς ἡδονῆς ἐκπεσεῖν. Μὴ, παρακαλῶ, μὴ λέγε

16 2 Cor. i. 11.

17 Psal. xxvi. 1.

18 Job. i. 21.

^c δείκνυσιν F. ^d ἐκ πολλῶν προσώπων F. ^e Vid. Annot. ^f καὶ] εἰ καὶ F. ^g ὅποτε τ. δυνατόν] τοσαύτην δυνατός ὢν F. ^h οὗτος F. ⁱ καὶ om. E. Mox τὰ om. F. ^k ἐπὶ] πρὸς F. ^l ἴλεων Eclog. et ex corr. A. ^m ποιῇς aberat, invitis libris et Eclog. ⁿ ἐδυσχέρανες F. Mox παρώξυνες A.F. ^o σεαυτοῦ E. Eclog. ^p σου, quod vulgo abest, habent A.E. Eclog.

ταῦτα, μὴ παροργίσῃς καὶ ταύτῃ τὸν δεσπότην· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν
ὧν ἔλαβες, εὐχαρίστησον· ὑπὲρ δὲ ὧν οὐκ εἰς τέλος ἔχεις,
δόξαζε. Οὐκ εἶπεν ὁ Ἰωβ, ὅτι βέλτιον ἦν μὴ λαβεῖν, τοῦτο ὃ 394
σὺ λέγεις ἀγνωμόνως, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἡὐχαρίσται λέγων,
“Ὁ κύριος ἔδωκε,” καὶ ὑπὲρ τούτων ἡὐλόγει λέγων, “Ὁ κύριος
ἀφείλετο· εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον ἑῖς τοὺς αἰῶνας.”
Καὶ τὴν γυναῖκα οὕτως ἐπεστόμιζε δικαιολογούμενος πρὸς
αὐτήν, καὶ τὰ θαυμαστὰ ἐκείνα φθεγγόμενος ῥήματα· 19“Εἰ
τὰ μὲν ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ κυρίου, τὰ δὲ κακὰ οὐχ ὑποίσο-
μεν;” Καίτοιγε μετὰ ταῦτα χαλεπώτερος γέγονεν ὁ πειρα- B
σμός· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲ οὕτως ἐξελύετο, ἀλλ' ὁμοίως ἔφερε
γενναίως, καὶ ἐδόξαζε. Τοῦτο καὶ σὺ ποιεῖ, καὶ λογίζου πρὸς
ἑαυτὸν, ὅτι σὺκ ἄνθρωπος ἔλαβεν, ἀλλ' ὁ θεός· ὁ θεὸς ὁ
ποιήσας, ὁ μᾶλλον σου κηδόμενος, καὶ τὸ συμφέρον εἰδὼς, οὐ
πολέμιός τις οὐδὲ ἐπίβουλος. Ὅρα πόσοι ζῶντες ἀβίωτον τὸν
βίον τοῖς γονεῦσιν ἐποίησαν. Τοὺς δὲ γενναίους οὐχ ὁρᾷς;
φησὶν. Ὅρῳ καὶ τούτους, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀσφαλέστερα τὰ
κατὰ τὸν παῖδα τὸν σόν. Εἰ γὰρ καὶ εὐδοκιμοῦσιν, ἀλλ' ἐν
ἀδήλῳ τὰ τοῦ τέλους αὐτῶν· ὑπὲρ δὲ ἐκείνου λοιπὸν οὐ δέδοικας C
οὐδὲ τρέμεις μή τι πάθῃ, ἢ μεταβολὴν τινα δέξηται. Ταῦτα
καὶ ἐπὶ γυναικὸς λογίζου καλῆς καὶ οἰκουροῦ, καὶ ὑπὲρ πάντων
εὐχαρίσται τῷ θεῷ, καὶ ἀπολέσης γυναῖκα, ὃ δόξαζε. Ἴσως σε
εἰς ἐγκράτειαν ὡς ἀγαγεῖν βούλεται ὁ θεός, ἐπὶ μείζονα καλεῖ
σκάμματα, ἐλευθερώσαι σε τοῦ δεσμοῦ ἠθέλησεν. Ἄν οὕτω
φιλοσοφῶμεν, καὶ ὡς τὴν παροῦσαν κερδανοῦμεν εὐθυμίαν, καὶ
τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ὕστεράνων, ὧν γένοιτο πάντας
ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ.

1^ο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Δ
κύριος ἐξ οὐρανοῦ.

Ἄ·Ἐπειδὴ ψυχικὸν εἶπε πρῶτον καὶ πνευματικὸν δεύτερον,

19 Job. ii. 10.

¹ **САР. XV. v. 47.**

⁹ εἰς τοὺς αἰῶνας] ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα F. ⁷ δὲ om. F. Eclog.
⁸ αὐτὸν pro σεαυτὸν A.E. Eclog. ¹ ὁ θεὸς om. F. Eclog. Idem casu ac-
cidit apud Mor. Ben. ^v δόξαζε] Sic libri omnes et Eclog. εὐχαρίσται Edd.
^w ἀναγαγεῖν Eclog. ἀγαγεῖν post βούλεται transp. A. post θεὸς F. ^x τὴν π.
κερδανούμεν εὐθυμίαν] τῆς παρούσης περιεσόμεθα ἀθυμίας F. τὴν π. εὐθ. κερδα-
νούμεν Edd. ^y στεφάνων] ἀγαθῶν E. Hom. XLII. ^a ἐπειδὴ] ἀλλ'
ἐπειδὴ F.

πάλιν ἄλλην τίθησι διαφορὰν, χοῖκὸν λέγων καὶ ἐπουράνιον.
 Ἡ μὲν γὰρ πρώτη τοῦ παρόντος ἦν βίου καὶ τοῦ μέλλοντος·
 αὕτη δὲ τοῦ πρὸ τῆς χάριτος καὶ τοῦ μετὰ τὴν χάριν. Τέθεικε
 δὲ αὐτὴν εἰς πολιτείαν ἀρίστην ^βλέγων. Ἰνα γὰρ, ὅπερ
 ἔφην, μὴ τῇ ἀναστάσει θαρροῦντες ἀμελῶσι βίου καὶ ἀκριβείας,
 Εἰς πάλιν καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιεῖ, καὶ παρακαλεῖ εἰς
 ἀρετὴν, λέγων· “Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοῖκός, ὁ δεύτερος
 ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ,” τὸ πᾶν ἄνθρωπον καλῶν, καὶ
 τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ κρείττονος, τὸν δὲ ἀπὸ τοῦ χείρονος ὀνομάζων.
 2 “Οἷος ὁ χοῖκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοῖκοί.” οὕτως ἀπολούνται καὶ
 τελευτήσουσιν. “Οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουρά-
 νιοι.” οὕτω μενοῦσιν ἀθάνατοι καὶ λάμποντες. Τί οὖν; οὐχὶ
 καὶ οὗτος ἀπέθανεν; Ἀπέθανε μὲν, ἀλλ’ οὐδὲν ἐντεῦθεν παρε-
 βλάβη, ἀλλὰ καὶ ταύτῃ τὸν θάνατον κατέλυσεν. Εἶδες πῶς
 κἀντεῦθεν τῷ θανάτῳ τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως συνέστησε δόγμα;
 395 Ἐχων γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν κεφαλὴν,
 φησὶ, μὴ ἀμφίβαλλε περὶ τοῦ σώματος παντός. Πλὴν καὶ τὴν
 περὶ πολιτείας ^εἀρίστης ἐντεῦθεν γυμνάζει παραίνεσιν, ὑποδεί- (526)
 γματα ὑψηλοῦ καὶ φιλοσόφου βίου, καὶ οὐ τοιοῦτου τιθεῖς, καὶ
 τούτων ἀμφοτέρων παράγων τὰς ἀρχάς, τοῦ μὲν τὸν Χριστὸν,
 τοῦ δὲ τὸν Ἀδάμ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς εἶπεν, “ἐκ γῆς,”
 ἀλλὰ, “χοῖκός,” τουτέστι, παχὺς, τοῖς παρούσι προσηλωμένος·
 καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦναντίον, “ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.”
 Εἰ δὲ λέγοιεν τινες διὰ τοῦτο μὴ ἔχειν τὸν κύριον σῶμα, διὰ
 Β τὸ, “ἐξ οὐρανοῦ,” εἰρησθαι, ἱκανὰ μὲν καὶ τὰ εἰρημένα πάλαι
 ἐμφράξαι αὐτῶν τὰ στόματα, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἐντεῦθεν
 αὐτοὺς ἐπιστομίσαι. Τί γάρ ἐστιν, “ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ;”
 τὴν φύσιν λέγει, ἢ τὴν ἀρίστην πολιτείαν; Παντί που δῆλον,
 ὅτι τὴν πολιτείαν. Διὸ καὶ ἐπάγει, 3 “Καθὼς ἐφορέσαμεν
 τὴν εἰκόνα τοῦ χοῖκου” τουτέστι, καθὼς φαῦλα ἐπράξαμεν·
 “φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου” τουτέστιν, ἄριστα
 πράξωμεν. Χωρὶς δὲ τούτων, κἀκεῖνό σε ἡδέως ἂν ἐροίμην·
 περὶ φύσεως εἴρηται, “ὁ ἐκ γῆς χοῖκός,” καὶ, “ὁ κύριος ἐξ
^δοὐρανοῦ;” Ναί, φησί. Τί οὖν; χοῖκός μόνον ἦν ὁ Ἀδάμ, ἢ
 C καὶ ἄλλην τινὰ εἶχεν οὐσίαν συγγενῇ τοῖς ἄνω καὶ τοῖς ἀσωμά-
 τοις, ἣν ψυχὴν καλεῖ ἡ γραφὴ καὶ πνεῦμα; Παντί που δῆλον,
 ὅτι καὶ ταύτην. Οὐκοῦν οὐδὲ ὁ κύριος ^εἄνωθεν ἦν μόνον, εἰ καὶ
 ἐξ οὐρανοῦ λέγοιτο, ἀλλὰ καὶ σάρκα ἀνελήφει. Ὁ δὲ λέγει,

2 v. 48.

3 v. 49.

^β λέγων] ἐνάγων F. Cat.
 ἀρίστης). ἀρίστην vulgo.
 ἄνωθεν E. ἦν ἂν. μόνον Edd.

^ε ἀρίστης F. (sed minus apte πλὴν καὶ τῆς π. π.
^δ οὐρανῶν F. ^ε ἄνωθεν ἦν μ. A.F. ἦν μόνον

τοιούτόν ἐστι· “Καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ,” τὰς πονηρὰς πράξεις, “φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου,” τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Εἰ δὲ περὶ φύσεως ἦν ὁ λόγος, οὐ παρακλήσεως ἐδεῖτο τὸ πρᾶγμα οὐδὲ συμβουλῆς· ὥστε κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι περὶ πολιτείας τὸ ἑλεγόμενον. Διὸ καὶ συμβουλευτικῶς εἰσάγει τὸν λόγον, καὶ D εἰκόνα καλεῖ, καὶ ταύτῃ πάλιν δηλῶν ὅτι περὶ πράξεως, οὐ περὶ φύσεως λέγει. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγενόμεθα χοϊκοί, ἐπειδὴ πονηρὰ ἐπράξαμεν· οὐκ ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς χοϊκοὶ διεπλάσθημεν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡμάρτομεν. Καὶ γὰρ ἡ ἀμαρτία πρῶτον, καὶ τότε ὁ θάνατος, καὶ τὸ, ⁴“Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ” ⁵τότε καὶ ὁ τῶν παθῶν εἰσῆλθεν ἐσμός. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἐκ γῆς γεγενῆσθαι, ποιεῖ χοϊκὸν ἀπλῶς, ἐπεὶ καὶ ὁ κύριος ἀπὸ τῆς ^hμάξης καὶ τοῦ φυράματος τούτου ἦν, ἀλλὰ τὸ γῆϊνα πράττειν· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπουράνιον τὸ ἄξια τῶν οὐρανῶν ἐπιδείξασθαι. Ἄλλὰ E γὰρ τί χρὴ περιττὰ πονεῖν τοῦτο κατασκευάζοντα; Προϊὼν γὰρ αὐτὸς ἡμῖν ἐκκαλύπτει τὸ νόημα, λέγων οὕτω· ⁵“Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.” Εἶδες πῶς ἑαυτὸν ἐρμηνεύει πάλιν, ἀπαλλάττων ἡμᾶς πραγμάτων; ὁ πολλαχοῦ ποιεῖ. Σάρκα γὰρ ἐνταῦθα τὰς πονηρὰς πράξεις καλεῖ, ὁ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ πεποίηκεν, οἷον ὡς ὅταν λέγῃ· ⁶“Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί” καὶ πάλιν, “Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.” Ωστε ὅταν ³⁹⁶λέγῃ, “Τοῦτο δέ φημι,” οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα εἶπον, ἵνα μάθῃς ὅτι πονηραὶ πράξεις εἰς βασιλείαν οὐκ εἰσάγουσιν. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἀναστάσεως εὐθέως καὶ τὸν τῆς βασιλείας εἰσῆγαγε λόγον· διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “Οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ” τουτέστιν, ἡ κακία τὴν δόξαν ἐκείνην καὶ τὴν τῶν ἀφθάρτων πραγμάτων ἀπόλαυσιν. Καὶ γὰρ πολλαχοῦ πάλιν τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ τὴν κακίαν ἐκάλεσεν εἰπὼν· ⁷“Ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν.” Εἰ δὲ περὶ σώματος ἔλεγεν, ἀλλ’ οὐ περὶ πονηρᾶς B πράξεως, οὐκ ἂν εἶπε φθοράν· οὐδαμοῦ γὰρ τὸ σῶμα φθορὰν καλεῖ· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ φθορὰ, ἀλλὰ φθαρτόν. Διὸ προϊὼν καὶ περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενος, οὐκ εἶπεν ^kαὐτὸ φθοράν, ἀλλὰ φθαρτὸν, λέγων· “Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν.”

Εἶτα τὴν περὶ πολιτείας πληρώσας παραΐνεσιν, ὅπερ αἰεὶ

⁴ Gen. iii. 19.

⁵ v. 50.

⁶ Rom. viii. 9, 8.

⁷ Gal. vi. 8.

^f λεγόμενον] + ἐστὶ E. ^g τότε καὶ] καὶ τότε F. ^h μάξης] ζύμης ex corr. recent. A. ⁱ αὐτὸς ἡμῖν pro ἡμῖν αὐτὸς omnes. Mox λέγων οὕτως pro οὕτω λ. A.F. ^k αὐτῷ E. αὐτὸ om. F.

ποιεῖ, ὑπόθεσιν ὑποθέσει συνεχῶς ἀναμιγνύς, εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως πάλιν τῶν σωμάτων ἐκβαίνει λόγον, οὕτω λέγων
 C⁸ “Ἴδού μυστήριον ὑμῖν λέγω.” Φρικτόν τι καὶ ἀπόρρητον, καὶ ὃ μὴ πάντες ἴσασι, μέλλει λέγειν· ὃ καὶ πολλὴν ἐνδείκνυται τὴν εἰς αὐτοὺς τιμὴν, τὸ τὰ ἀπόρρητα λέγειν αὐτοῖς. Τί δὲ τοῦτό ἐστι; “Πάντες μὲν οὐ¹ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλα- (527)
 γησόμεθα.” Ὁ δὲ λέγει τοῦτό ἐστιν· οὐ πάντες μὲν ἀποθανούμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, καὶ οἱ μὴ ἀποθνήσκοντες· θνητοὶ γὰρ κακεῖνοι. Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ ἀποθνήσκεις, διὰ τοῦτο δείσης, φησὶν, ὥς οὐκ ἀναστησόμενος. Εἰσὶ γὰρ τινες, εἰσὶν, οἱ καὶ τοῦτο διαφεύζονται· καὶ ὅμως οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο αὐτοῖς εἰς
 D τὴν ἀνάστασιν ἐκείνην, ἀλλὰ δεῖ καὶ ἐκεῖνα τὰ σώματα τὰ μὴ ἀποθνήσκοντα ἀλλαγῆναι, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν μεταπεσεῖν.
⁹ “Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.” Ὅτε πολλὰ περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, τότε εὐκαίρως καὶ τὸ πολὺ παράδοξον αὐτῆς δείκνυσιν. Οὐ γὰρ τοῦτο θαυμαστὸν μόνον, ὅτι σήπεται πρῶτον τὰ σώματα, καὶ τότε ἀνίσταται, φησὶν, οὐδ’ ὅτι βελτίονα τῶν νῦν τὰ ἐκ τῶν σηπομένων ἀνιστάμενα, οὐδ’ ὅτι ἐπὶ πολλῷ μείζονα λῆξιν μεταβαίνει, οὐδ’ ὅτι ἕκαστος τὸ ἴδιον ἀπολαμβάνει καὶ οὐδεὶς τὸ ἐτέρου, ἀλλ’ ὅτι
 E τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα καὶ ^mπάντα λογισμὸν καὶ νοῦν ὑπερβαίνοντα ἐν ἀτόμῳ γίνεται, τουτέστιν, ἐν ἀκαριαίῳ χρόνῳ. Καὶ δηλῶν σαφέστερον τοῦτο, “ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ,” φησὶν, ὅσον μῦσαι βλέφαρον. Εἵτα ἐπειδὴ μέγα εἶπε καὶ ἐκστάσεως γέμον, εἰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πράγματα οὕτω ⁿγίνεται ταχέως, ἐπάγει εἰς ἀπόδειξιν τὸ ἀξιόπιστον τοῦ ἐργαζομένου, λέγων· “Σαλπίζει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ^oἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα” τὸ, “ἡμεῖς,” οὐ περὶ ἑαυτοῦ ^pλέγων, ἀλλὰ περὶ ^qτῶν τότε ζώντων εὐρισκομένων. ¹⁰ “Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν.” Ἴνα γὰρ μὴ ἀκούσας
^rτις, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσει, ^sνο-
 397 μίση τὰ σώματα μὴ ἀνίστασθαι, ἐπήγαγεν, ὅτι “Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.” Φθαρτὸν ^tδὲ τὸ σῶμα, καὶ θνητὸν τὸ σῶμα. Ὡστε τὸ μὲν σῶμα μένει· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ ἐνδύμενον· ἡ δὲ θνητότης καὶ ἡ φθορὰ ἀφανίζεται, ἀθανασίας καὶ

8 v. 51.

9 v. 52.

10 v. 53.

¹ κοιμηθησόμεθα] + φησὶν F. ^m πάντα libri omnes et Cat. πάντων vulgo.
ⁿ γίνεται A.E. Cat. Edebatur γίνηται. ^o ἀναστήσονται F. Mox τὸ καὶ ἡμεῖς οὐ περὶ αὐτοῦ idem. ^p λέγων pro λέγει omnes. ^q τῶν τότε ζ. εὐρ.] Sic E.F. Cat. τῶν ζ. τότε εὐρ. A. τῶν ζ. τῶν τότε εὐρ. Edd. ^r τις om. F.
^s νομίσης F. νομίσει A.E. ^t δέ] τε F. Proximum τὸ σῶμα om. idem.

ἀφθαρσίας ἐπιούσης αὐτῷ. Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε λοιπὸν πῶς ἄπειρον ζήσεται ζῶν, ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἄφθαρτον γίνεται. 11 “Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.” Ἐπειδὴ ὅ γὰρ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα εἶπε, πάλιν ἀπὸ προφητείας πιστοῦται B τὸν λόγον· “Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος” τουτέστιν, εἰς τέλος· οὐδὲ λείψανον αὐτοῦ μένει, οὐδὲ ὑποστροφῆς ἐλπίς, τῆς ἀφθαρσίας τὴν φθορὰν ἀναλωσάσης.

12 “Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος;” Εἶδες ψυχὴν γενναίαν; Καὶ γὰρ ὡς νικητήρια θύων, καὶ ἔνθους γενόμενος, καὶ ὁρῶν ἤδη ὡς γεγενημένα τὰ μέλλοντα, ἐνάλλεται καὶ ἐπεμβαίνει τῷ θανάτῳ κειμένῳ, καὶ τὴν ἐπινίκιον ἀλαλάζει φωνὴν κατὰ τῆς τούτου κεφαλῆς κειμένης, μεγάλα βοῶν καὶ λέγων· “Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, C ἄδη, τὸ νίκος;” Οἷχεται καὶ ἀπόλωλε καὶ ἠφάνισται παντελῶς, καὶ εἰκὴ πάντα ἐκεῖνα ἐποίησας. Οὐδὲ γὰρ ἀφώπλισε μόνον αὐτὸν, οὐδ’ ἐνίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσε, καὶ εἰς τὸ ὡμῶς εἶναι κατέστησε. 13 “Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἢ ἁμαρτία· ἢ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος.” Ὅρᾳς πῶς περὶ θανάτου σωματικοῦ ὁ λόγος; Οὐκοῦν καὶ περὶ ἀναστάσεως σωματικῆς. Εἰ γὰρ μὴ ἀνίσταται ταῦτα, πῶς κατεπόθη ὁ θάνατος; Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ πῶς δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος; Ὅτι μὲν γὰρ κέντρον τοῦ θανάτου ἢ ἁμαρτία, καὶ χαλεπωτέρα ἐκείνου, καὶ ἐν ὧς αὐτῇ τὴν ἰσχύν D οὗτος ἔχει, δῆλον· πῶς δὲ καὶ ταύτης δύναμις ὁ νόμος; Ὅτι χωρὶς αὐτοῦ ἀσθενὴς ἦν, πραττομένη μὲν, οὐ δυναμένη δὲ οὕτω ἵκαταδικάσαι. Τὸ μὲν γὰρ κακὸν ἐγίνετο, σαφῶς δὲ οὐκ ἐδείκνυτο οὕτως. Ὡστε οὐ μικρὸν εἰσήνεγκεν ὁ νόμος, τὸ καὶ γνωρίσαι τὴν ἁμαρτίαν μᾶλλον, καὶ ἐπιτεῖναι τὴν κόλασιν.

(528) Εἰ δὲ βουλόμενος κωλύσαι χαλεπωτέραν ἀπέφηνεν, οὐ παρὰ τὸν ἱατρὸν τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ παρὰ τὸν κακῶς τῷ φαρμάκῳ χρησάμενον. Ἐπεὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον ἐβάρησε τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ’ οὐ διὰ τοῦτο αὐτῇ ἐγκαλέσομεν, ἀλλὰ ὅτι ταύτην μὲν καὶ θαυμασόμεθα, ἐκείνους δὲ μειζρόνως μισή- E σομεν βλαβέντας δι’ ὧν ὠφελεῖσθαι ἔδει. Ὅτι γὰρ οὐκ αὐτὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐδυνάμωσεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἐπλήρωσεν ἅπαντα, καὶ ἁμαρτίας ἐκτὸς ἦν. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς καὶ ἐντεῦθεν

11 v. 54.

12 v. 55.

13 v. 56.

ὅ γὰρ om. F. ὡς μὴδ’ ὅλως A.E. μὴδὲ ὅλως Edd. ὡς αὐτῇ] ταύτῃ F.
 ὡς καταδικασθῆναι E. ὡς ταύτῃ A. ὡς ἐδυνάμωσεν F.

τὴν ἀνάστασιν πιστοῦται. Εἰ γὰρ ^bτοῦτο θανάτου αἷτιον τὸ ἁμαρτάνειν, ὁ δὲ Χριστὸς ἐλθὼν ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ
 398 ^cἡμᾶς αὐτῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπήλλαξε, καὶ μετὰ τῆς
 ἁμαρτίας καὶ τὸν νόμον ἔπαυσεν, οὐ παραβαينوμένου αὕτη
^dσυνίστατο, τί λοιπὸν ἀμφιβάλλεις ^eπερὶ τῆς ἀναστάσεως;
 Πόθεν γὰρ λοιπὸν ὁ θάνατος κρατήσῃ; Ἀπὸ τοῦ νόμου;
 Ἄλλ' ἐλύθη οὗτος. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας; Ἄλλ' ἀνηρέθη
 αὕτη. ¹⁴ “Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ ^fδιδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Τὸ μὲν γὰρ τρόπαιον ἑαυτὸς
 ἔστησε, τῶν δὲ στεφάνων καὶ ἡμᾶς ἀπολαῦσαι ἐποίησε, καὶ
 τοῦτο οὐκ ἐξ ὀφειλῆς, ἀλλ' ἀπὸ φιλανθρωπίας μόνης. ¹⁵ “Ἄρα
 οὖν, ἀδελφοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι.” Δικαία λοιπὸν
 B καὶ εὐκαιρος ἡ παραίνεσις. Οὐδὲν γὰρ οὕτω σαλεύει, ὥς τὸ
 εἰκῇ νομίζειν κόπτεσθαι καὶ μάτην. “Περισσεύοντες ἐν τῷ
 ἔργῳ τοῦ κυρίου ^hπάντοτε” τουτέστιν, ἐν τῷ βίῳ τῷ καθαρῷ.
 Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐργαζόμενοι ⁱτὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ, “περিসσεύ-
 οντες,” ἵνα μετὰ περιουσίας αὐτὸ ποιῶμεν, καὶ τὰ σκάμματα
 ὑπερβαίνωμεν. “Εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς
 ἐν κυρίῳ.” Τί λέγεις; πάλιν κόπος; Ἀλλὰ στεφάνους ἔχων,
 καὶ ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν. Ὁ μὲν γὰρ πρότερος ὁ μετὰ τὸν
 παράδεισον, κόλασις τῶν ἁμαρτηθέντων· οὗτος δὲ ὑπόθεσις
 C τῶν μελλόντων βραβείων. “Ὡστε οὐδ' ἂν εἴη κόπος, ταύτη
 τε καὶ τῷ πολλῇ τῆς ἁνθῆν ἀπολαύειν βοηθείας· διὸ καὶ
 ἐπήγαγεν, “ἐν κυρίῳ.” Ὁ μὲν γὰρ πρότερος, ἵνα δίκην δῶμεν
 οὗτος δὲ, ἵνα τῶν μελλόντων τύχωμεν ἀγαθῶν.

^k Μὴ τοίνυν καθεύδωμεν, ἀγαπητοί. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ
 ἔστι ράθυμοῦντα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, οὐδὲ
 τρυφῶντας καὶ μαλακίζομένους. Ἀγαπητὸν γὰρ κατατει-
 νομένους καὶ ^lὑποπιέζοντας τὸ σῶμα, καὶ μυρία ὑπομένοντας
 ἐπίπονα, δυνηθῆναι τυχεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων. Ἡ οὐχ ὁράτε
 D τουτὶ τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν ὅσον ἐστὶ, καὶ
 ἡλικὸς ὁ ^mπόλεμος ἐφέστηκε, καὶ πῶς ὀξύρροπον ἄνθρωπος
 πρὸς τὴν κακίαν, καὶ πῶς εὐπερίστατον ἡ ἁμαρτία, καὶ ὅσαι ἐν
 μέσῳ παγίδες; Τί τοίνυν τοσαύτας ἐπισυρόμεθα ⁿφροντίδας

14 v. 57.

15 v. 58.

^b τοῦτο] τοῦ F. Mox τὸ ἁμαρτεῖν idem. ^c ἡμᾶς pro ὑμᾶς A.E. Ita tacite Montef. Statim αὐτοὺς F. αὐτοὺς ex corr. pro αὐτοῦ, ut videtur, A.
^d συνίστατο E.F. *subsistebat* Interp. Edebatur συνίσταται. ^e περὶ] ὑπὲρ F.
^f δίδοντι] Sic nostri omnes. δόντι Edd. Post νίκος add. τοῦ θανάτου F.
^g αὐτὸς] ἐκείνος A. ^h πάντοτε om. F. ⁱ τὰ ἀγαθὰ F. ^k ΗΘΙΚΟΝ.
 Ὅτι δεῖ ἡμᾶς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι ἑαυτῶν ἐνταῦθα, ὥς ἐκεῖ μηδὲν ἡμῶν ὠφελῆ-
 θῆναι δυναμένων, μηδὲ ἀπὸ φίλων, μηδὲ ἀπὸ συγγενῶν, κἂν ὧσι μεγάλοι παρὰ
 θεῷ. Veron. ^l ὑποπιέζοντας A.F. ὑποπιιάζοντας vulgo. Cf. supra p. 114 D.
^m πολέμιος F. ⁿ φροντίδας] + ἄς F.

ἐκτὸς τῶν φυσικῶν, καὶ πλείονα παρέχουμεν ἑαυτοῖς πράγματα, καὶ ὁ μείζον ποιούμεν τὸ φορτίον; Οὐκ ἄρκει τὸ ὑπὲρ γαστρὸς φροντίζειν καὶ ἱματίων καὶ οἰκίας; οὐκ ἄρκει ἡ μέριμνα τῶν ἀναγκαίων; Καίτοιγε καὶ τούτων ἀπήγαγεν ὁ Χριστὸς, λέγων·¹⁶ “Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθησθε.” Εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς Ε καὶ περιβολῆς μεριμνᾶν οὐ χρὴ, οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, οἱ τὸν τοσοῦτον φορυτὸν ἐπεισάγοντες, καὶ καταχωννύντες ἑαυτοὺς, πότε δυνήσονται ἀνανεῦσαι; Οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος,¹⁷ “Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου ῥπραγματείαις;” Ἡμεῖς δὲ καὶ τρυφῶμεν καὶ γαστριζόμεθα καὶ μεθύομεν, καὶ ὑπὲρ μὲν τῶν ἔξω κοπτόμεθα πραγμάτων, ἐν δὲ τοῖς⁹ τοῦ οὐρανοῦ μαλακιζόμεθα. Οὐκ ἴστε, ὅτι ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ ἐπαγγελία; Οὐκ ἔστι χαμαὶ βαδίζοντα τῶν οὐρανίων ἀψίδων ἐπιβῆναι. Ἡμεῖς δὲ οὐ κατὰ ἄνθρωπον³⁹⁹ σπουδάζομεν ζῆν, ἰὰ ἀλλὰ ἀλόγων ἐγενόμεθα χείρους. Οὐκ ἴστε ποίῳ παραστησόμεθα βήματι; οὐκ ἐννοεῖτε, ὅτι καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων ἀπαιτούμεθα δίκας, καὶ οὐδὲ πραγμάτων φροντίζομεν;¹⁸ “Ὁ γὰρ ἐμβλέψας γυναικί, φησὶν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν.” Ἀλλ’ ὅμως οἱ καὶ ὄψεως περιέρχον λόγον ὑπέχοντες, οὐ παραιτοῦνται καὶ αὐτῇ ἐνσῆπες τῇ ἀμαρτίᾳ. Ὁ λέγων τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρὲ, εἰς τὴν γέενναν (529) ἐμπεσεῖται· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τοῦ μυρίοις αὐτοὺς καταισχύειν ὀνειδέσι καὶ ποικίλως ἐπιβουλεύειν ἀφιστάμεθα. Ὁ τὸν φιλοῦντα φιλῶν, οὐδὲν ἔχει τοῦ ἐθνικοῦ πλέον· ἡμεῖς δὲ καὶ Β τούτοις βασκαίνομεν. Τίνα οὖν ἔξομεν συγγνώμην, ὅταν, ὑπερβῆναι τὰ παλαιὰ κελευόμενοι σκάμματα, καὶ ἐλάττονα ἐκείνου τοῦ μέτρου τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν ὑφαίνωμεν; Τίς ἡμᾶς ἐξαίρησεται λόγος; τίς παραστήσεται καὶ βοηθήσει κολαζομένοις; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ἀλλ’ ἀνάγκη πᾶσα οἰμώζοντας, ὀδυρομένους, βρύχοντας τοὺς ὀδόντας, στρεβλουμένους εἰς τὸ σκότος ἀπάγεσθαι τὸ ἀφεγγές ἐκεῖνο, εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ὀδύνας, εἰς τὰς ἀνηκέστους τιμωρίας. Διὸ δέομαι καὶ παρακαλῶ, καὶ αὐτῶν ἄπτομαι τῶν γονάτων, ἕως ἂν ἔχωμεν τὸ C μικρὸν τοῦτο τῆς ζωῆς ἐφόδιον, κατανυγῆναι τοῖς εἰρημένοις, ἐπιστραφῆναι, βελτίους γενέσθαι, ἵνα μὴ κατὰ τὸν πλούσιον

¹⁶ Matth. vi. 25.¹⁷ 2 Tim. ii. 4.¹⁸ Matth. v. 28.

ὁ μείζον E.F. et ex corr. A. Mox τὸ φορτίον omnes. Edebatur μείζονα π. τὰ φορτία. ῥπραγματείαις omnes. μερίμναις Edd. ὁ τοῦ οὐρανοῦ] οὐρανίους E. οὐρανοῦ sine artic. A. τὸν οὐρανὸν F. ἰὰ ἀλλὰ] + καὶ Edd. repugnantibus libris. φησὶν] + πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς Edd. Nobis-
hum faciunt Codd. et Interp.

ἐκείνον ἀνήνυστα ἐκεῖ θρηνῶμεν ἀπελθόντες, καὶ ἀνίατα λοιπὸν ὀδυρῶμεθα. Καὶ γὰρ πατέρα ἔχης, καὶ υἱὸν, καὶ φίλον, καὶ ὄντιναοῦν παρρησίαν ἔχοντα πρὸς τὸν θεόν, οὐδεὶς σε ἔποτε ἐξαιρήσεται τούτων ὑπὸ τῶν οἰκείων ἔργων προδιδόμενον. Τοιοῦτον γὰρ ἐκείνο τὸ δικαστήριον ἀπὸ τῶν πράξεων δικάζει ὧν μόνων, καὶ ἄλλως ἐκεῖ σωθῆναι οὐκ ἔστι. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα λυπήσω, οὐδ' ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλω, ἀλλ' ἵνα μὴ **Δ**υματαίαις μηδὲ ψυχραῖς ἐλπίσι τρεφόμενοι, καὶ εἰς τὸν δεῖνα καὶ εἰς τὸν δεῖνα θαρροῦντες, τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἀμελήσωμεν ἀρετῆς. Ἄν μὲν γὰρ ῥαθυμήσωμεν, οὐ δίκαιος, οὐ προφήτης, οὐκ ἀπόστολος, οὐδεὶς ἡμῖν ὑποστήσεται· ἂν δὲ σπουδάσωμεν, ἀρκούσαν τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων συνηγορίαν ἔχοντες, μετὰ παρρησίας ὑπελευσόμεθα, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐπιτενξόμεθα τῶν ἀποκειμένων τοῖς τὸν θεὸν ἀγαπῶσιν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ.

Ε¹ Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

ἈΠΑΡΤΙΣΑΣ τὸν περὶ τῶν δογμάτων λόγον, καὶ μέλ-
λων εἰς τὸν ἠθικώτερον ἐμβαίνειν, πάντα τὰ ἄλλα ἀφείδ, ἐπὶ
τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν χωρεῖ, ^ατὸν περὶ ἐλεημοσύνης ποιού-
μενος λόγον. ^βΚαὶ οὐ πάντα προστίθησι τὸν ἠθικὸν λόγον,
ἀλλὰ περὶ τούτου μόνον διαλεχθεῖς, ἀπαλλάττεται· καίτοι γε
400 οὐδαμοῦ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ ^γκαὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ περὶ
σωφροσύνης, καὶ περὶ πραότητος, καὶ περὶ μακροθυμίας, καὶ
περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων διαλέγεται ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστολαῖς
τελευτῶν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθα πρὸ τοῦ ἠθικοῦ τοῦτο
μόνον γυμνάζει τὸ μέρος; Ὅτι καὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων
τὰ πλείονα ἠθικώτερα ἦν, δι' ὧν τὸν πόρνον ἐκόλασε, δι' ὧν
τοὺς ἔξω δικαζομένους ἐσωφρόνιζε, δι' ὧν τοὺς μεθύνοντας καὶ

¹ CAP. XVI. v. 1.

¹ ποτέ] τότε F. Mox προδεδομένον idem. ^γ μόνον E.F. ^ω οὐδεὶς om. F. ^α προστίθεται A. ^β ἀπελευσόμεθα A.F. ἀπολαυσόμεθα vulgo. ^γ ἐπιτενξόμεθα est in libris omnibus, non in Edd. HOM. XLIII. ^δ τὸν, quod aberat, est in nostris omnibus. ^ε Vid. Annot. ^ζ καὶ assumptum ex omnibus.

γαστριζομένους ἐφόβησε, δι' ὧν τοὺς στασιάζοντας καὶ φιλο-
νικούντας καὶ φιλαρχούντας κατεδίκασε, δι' ὧν τοὺς ἀναξίως
τοῖς μυστηρίοις προσιόντας τῇ ἀφορήτῳ δίκῃ ἐκείνῃ παρέδωκε, B
δι' ὧν περὶ ἀγάπης διελέχθη. Διὰ δὲ τοῦτο, οὗ μάλιστα
αὐτῷ ἔδει, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ἐπικουρίας, τούτου μέμνηται
μόνον. Καὶ θέα τὴν σύνεσιν. "Ὅτε αὐτοὺς περὶ ἀναστάσεως
ἔπεισε, καὶ προθυμοτέρους ἐποίησε, τότε λοιπὸν καὶ περὶ
τούτου διαλέγεται. Καίτοιγε καὶ ὑπὲρ τούτων διελέχθη πρὸς
αὐτοὺς ἔμπροσθεν, ὅτε ἔλεγεν· "Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ
ἐσπείραμεν, ^aμέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;" καὶ,
"Τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει;"
'Ἄλλ' ἐπειδὴ ἤδει τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος, οὐ παραι-
τεῖται καὶ τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς αὐτὸ προσθεῖναι. Λογίαν C
δὲ τὴν συλλογὴν καλεῖ, ἐκ προοιμίων εὐθέως κούφον τὸ πρᾶγμα
ποιῶν· ὅταν γὰρ ἐξ ἀπάντων συνεισφέρηται, ἐκάστῳ κούφον
γίνεται τὸ ἐπίταγμα. Εἰπὼν δὲ περὶ τῆς συλλογῆς, οὐκ
εὐθέως εἶπεν, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων
καίτοιγε τὸ ἀκόλουθον τοῦτο ἦν· ἀλλὰ πρῶτον εἰπὼν, "Καθὼς
(530) διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας," τότε τοῦτο ἐπήγαγεν,
εἰς ζῆλον αὐτοὺς τῇ διηγῇ τῶν ἐτέροις κατορθουμένων ἄγων,
καὶ ἐν τάξει διηγήματος αὐτὸ θεί· ὃ καὶ Ῥωμαίοις ἐπιστέλλων
ἐποίησε. Καὶ γὰρ ἐκείνοις δοκῶν διηγείσθαι τὴν πρόφασιν D
τῆς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀποδημίας, οὕτω τὸν περὶ ἐλεημοσύνης
ἐμβάλλει λόγον, λέγων· ²"Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱεροσόλυμα
διακονῶν τοῖς ἁγίοις. Εὐδόκησε γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα
κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων."
'Ἄλλ' ἐκείνους μὲν διὰ Μακεδόνων καὶ Κορινθίων, τούτους
δὲ διὰ Γαλατῶν προτρέπει. "Καθὼς διέταξα γὰρ, φησὶ,
ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, ^eοὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε."
Καὶ γὰρ ἡσχύνοντο λοιπὸν ἐλάττους Γαλατῶν φανῆναι.
Καὶ οὐκ εἶπε, παρήνεσα καὶ συνεβούλευσα, ἀλλὰ, "διέταξα," E
ὅπερ αὐθεντικώτερον. Καὶ οὐ παράγει μίαν πόλιν καὶ δύο
καὶ τρεῖς, ἀλλ' ὁλόκληρον ἔθνος· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν δογμα-
των ποιεῖ, λέγων, "Καθὼς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις
τῶν ἁγίων." Εἰ γὰρ πρὸς δογμάτων πίστιν τοῦτο ἰσχυρὸν,
πολλῷ μᾶλλον πρὸς ἔργων μίμησιν.

Τί οὖν διέταξας, εἶπέ μοι; ³"Κατὰ μίαν ἑβδομάτην,"
τουτέστι, κυριακὴν, "ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυ-
ρίζων ὃ τι ἂν εὐοδῶται." "Ὅρα πῶς καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ προτρέ-

² Rom. xv. 25, 26.

³ v. 2.

^a μέγα εἶ] οὐ μέγα ἐὰν F. ^e οὕτω καὶ] οὕτως F. ^f σαββάτων F. Mosq. 2.
Statim τουτέστι κατὰ κυρ. F.

πει. Καὶ γὰρ ἡ ἡμέρα ἱκανὴ ἦν ἐναγαγεῖν εἰς ἐλεημοσύνην. Ἀναμνήσθητε γὰρ, φησὶ, τίνων ἐτύχετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. 401 Τὰ γὰρ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας ἢ ἐν ταύτῃ γέγονεν. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον ἐπιτήδειος ὁ καιρὸς εἰς προθυμίαν φιланθρωπίας, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄνεσιν ἔχει καὶ πόνων ἀτέλειαν. Ψυχὴ γὰρ ἀφιεμένη μόχθων, εὐκολωτέρα καὶ ἐπιτηδαιότερα πρὸς τὸ ἐλεεῖν γίνεται. Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἰτὸ μυστηρίων ἐν αὐτῇ κοινωνεῖν οὕτω φρικτῶν καὶ ἀθανάτων πολλὴν ἐντίθησι προθυμίαν. Ἐν αὐτῇ τοίνυν “ἐκαστος ὑμῶν,” οὐχ ἀπλῶς ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' εἰς ἐκαστος, καὶ πένης ἦ, καὶ πλούσιος, καὶ γυνή, καὶ ἀνὴρ, καὶ δούλος, καὶ ἐλεύθερος, “παρ' ἐαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων.” Οὐκ εἶπεν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν φερέτω, ἵνα μὴ διὰ τὸ μικρὸν αἰσχύνονται, ἀλλὰ ταῖς ^κκατ' ὀλίγον συναγωγαῖς αὐξήσας τὴν εἰσφορὰν, τότε δεικνύτω ἐμοῦ παραγενομένου. Τέως δὲ παρὰ σαυτῷ τίθει, φησὶ, ^ικαὶ ποιήσόν σου τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν, ^μτὸ κιβώτιον γαζοφυλάκιον. Γενοῦ φύλαξ χρημάτων ἱερῶν, αὐτοχειροτόνητος οἰκονόμος πενήτων. Ἡ φιλανθρωπία ταύτην σοι δίδωσι τὴν ἱερωσύνην. Τούτου σύμβολόν ἐστι καὶ τὸ γαζοφυλάκιον νῦν· ἀλλὰ τὸ μὲν σύμβολον μένει, τὸ δὲ ἔργον οὐδαμοῦ. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ ^στῶν συνεδρευόντων πάλιν ἡμῖν ἐγκαλέσουσιν, ὅταν ὑπὲρ τούτων διαλεγώμεθα, λέγοντες· μὴ, παρακαλῶ, μὴ γίνου φορτικὸς καὶ ἐπαχθὴς τοῖς ἀκούουσιν· ἐπίτρεψον τῇ προαιρέσει, δὸς τῇ γνώμῃ τῶν ἀκούοντων· ὥς νῦν γε καταισχύνεις ἡμᾶς, ἐρυθριᾷν ^ηποιεῖς· ἀλλ' οὐκ ἀνέχομαι τούτων τῶν λόγων. Οὐδὲ γὰρ Παῦλος ἡσχύνητο ὑπὲρ τοιούτων συνεχῶς ἐνοχλῶν, καὶ προσαιτούντων φθεγγόμενος ῥήματα. Εἰ μὲν γὰρ τοῦτο ἔλεγον, ὅτι ἐμοὶ δὸς, καὶ εἰς τὴν ἐμὴν κατάθες οἰκίαν, ἴσως ἂν αἰσχύνης ^δἦν τὸ λεγόμενον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ^οτότε· “Οἱ γὰρ τῷ θυσιαστηρίῳ, φησὶ, προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται” πλὴν ἀλλ' ἴσως ἂν τις ἐπετίμησεν, ὥς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ^ρποιουμένου τὸν λόγον· ^ανῦν δὲ ὑπὲρ τῶν δεομένων τὴν ἱκετηρίαν τίθημι, μᾶλλον δὲ οὐχ ὑπὲρ τῶν δεομένων, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν τῶν παρεχόντων· διὸ καὶ παρρησιάζομαι. Ποία γὰρ αἰσχύνη εἰπεῖν, δὸς τῷ κυρίῳ πεινῶντι, ἔνδυσον αὐτὸν γυμνὸν ^ιπεριϊόντα, ὑπόδεξαι ξένον ὄντα; Ὁ δεσπότης σου οὐκ αἰσχύνεται ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ταῦτα λέγων, ⁴“Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι

⁴ Matth. xxv. 42.

^ε ἐναγαγεῖν pro ἀγαγεῖν omnes. ^η ἐν om. E. et a pr. man. A. ^ι τὸ] τῶν F. ^κ κατ' ὀλίγον] κατὰ λόγον F. ^ι καὶ om. F. ^μ τὸ] ποιήσων τὸ A.E. ^η ποιήσεις F. ^ο τότε] τοῦτο E. ^ρ ποιουμένου omnes. Edehatur ποιουμένη. ^α νυνὶ F. ^ι προσιόντα F.

φαγεῖν," ὁ ἀνενδεὴς καὶ μηδενὸς χρήζων· καὶ ἐγὼ ^aαἰσχυνοῦμαι Ε καὶ ὀκνήσω; "Απαγε· διαβολικῆς ἐπιβουλῆς αὕτη ἡ αἰσχύνη. Οὐ τοίνυν αἰσχυνθήσομαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ παρρησίας ἐρῶ, δότε τοῖς δεομένοις, καὶ μετὰ πλείονος, ἢ οἱ δεόμενοι, φωνῆς. Εἰ μὲν γὰρ ἔχει τις δεῖξαι καὶ ἐλέγξαι, ὅτι ταῦτα λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς ὑμᾶς ἔλκομεν, καὶ προσχήματι τῶν πενήτων αὐτοὶ κερδαίνομεν, οὐκ αἰσχύνῃς ἄξια ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίων κεραυνῶν, καὶ οὐδὲ ζῆν ἄξιον τοὺς τὰ τοιαῦτα (531) ποιοῦντας. Εἰ δὲ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι οὐδὲν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐνοχλοῦμεν, ἀλλ' ἀδάπανον ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον ἐθήκαμεν, πονοῦντες μὲν οὐδαμῶς καθάπερ Παῦλος, τοῖς δὲ οἰκείοις ἀρκού- 402 μενοι, μετὰ πάσης ἐρῶ ^tτῆς παρρησίας, δότε τοῖς δεομένοις, καὶ οὐ παύσομαι τοῦτο λέγων, καὶ μὴ διδόντων ἔσομαι χαλεπὸς κατήγορος. Καὶ γὰρ εἰ στρατηγὸς ἤμην καὶ στρατιώτας εἶχον, οὐκ ἂν ἡσχύνθην τοῖς στρατιώταις τροφὰς αἰτῶν. Σφόδρα γὰρ ἐρῶ τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας. Ἄλλ' ἵνα καὶ ἐνεργέστερος ὁ λόγος γένηται καὶ δραστήριος μᾶλλον, Παῦλον παραστάτην λαβὼν, μετ' ἐκείνου διαλέξομαι λέγων· "Ἐκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων ὃ τι ἂν εὐοδῶται." Β Σκόπει γὰρ αὐτοῦ κἀντεῦθεν τὸ ἀνεπαχθές. Οὐκ εἶπε, τοσόνδε ^vκαὶ τοσόνδε, ἀλλ', "ὃ τι ἂν εὐοδῶται," εἴτε πολὺ, εἴτε ὀλίγον· καὶ οὐκ εἶπεν, ὃ τι ἂν τις κερδάνῃ, ἀλλ' ὃ τι ἂν "εὐοδωθῇ," δεικνὺς ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ἡ χορηγία. Οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ ἐν ἐνὶ χρόνῳ τὸ πᾶν κελεῦσαι καταβαλεῖν, ῥαδίαν ποιεῖ τὴν συμβουλήν· τῷ γὰρ κατὰ μικρὸν συλλέγεσθαι ^wἀνεπαίσθητος ἡ λειτουργία καὶ ἡ δαπάνη. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ εὐθέως κελεύει εἰς μέσον ^xἀγαγεῖν, ἀλλὰ πολλὴν δίδωσι τὴν προθεσμίαν, καὶ τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησιν· "Ἴνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται" τουτέστιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ C καιρῷ τῆς εἰσφορᾶς, τότε ἀναγκάζησθε ^yσυνάγειν. Καὶ ^zτούτῳ δὲ οὐχ ὥς ἔτυχεν αὐτοὺς πάλιν προέτρεψεν· ἡ γὰρ προσδοκία Παύλου προθυμοτέρους αὐτοὺς ἐποίει.

⁵"Ὅταν δὲ ἔλθω, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν ^aεἰς Ἱερουσαλήμ." Οὐκ εἶπεν, ^bὃ δεῖνα καὶ ὃ δεῖνα, ἀλλ', "οὓς ἐὰν ὑμεῖς δοκιμάσητε," οὓς ἐὰν ἔλησθε, ὥστε ἀνύποπτον ποιῆσαι τὴν λειτουργίαν. ^cΔιὸ

⁵ v. 3.

^a αἰσχύνομαι E. αἰσχύνωμαι Veron. ^t τῆς om. A. Edebatur μετὰ παρρησίας πάσης ἐρῶ, reclamantibus libris. ^v καὶ] Sic omnes. ἢ Edd. ^w ἀνεπ.] + ἦν F. ^x ἄγειν F. Statim ἀλλὰ δ πολλὴν idem. ^y συνάγειν nostri omnes et Cat. συλλέγειν Edd. ^z τούτῳ A.E. τοῦτο vulgo. ^a εἰς Ἱερ. om. F. ^b τὸν δ. καὶ τὸν δ. E. ^c διὸ] δι' F. Statim ποιεῖ A.E. ποιεῖται vulgo.

Δαυτῶν ποιεῖ τὴν ψῆφον τῆς τῶν ἀποκομιζόντων αἵρέσεως. Οὐ γὰρ δῆπου, φησὶν, ἡ μὲν εἰσφορὰ ὑμῶν, ἡ δὲ ἐξουσία τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀποκομιζόντων, οὐχ ὑμῶν. Εἵτα ἵνα ^αμὴ αὐτὸς ἀπολιμπάνεσθαι δόξῃ, τὰ γράμματα προστίθῃσι, λέγων, “Οὐς εἰς δοκιμάσητε, δι’ ἐπιστολῶν πέμψω” ὥς ἂν εἰ ἔλεγεν, ὅτι καὶ γὰρ συνέσομαι αὐτοῖς, καὶ κοινωνήσω τῆς λειτουργίας, διὰ τῶν γραμμάτων. Καὶ οὐκ εἶπε, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, ἀλλὰ, “τὴν χάριν ὑμῶν,” ἵνα δείξῃ μεγάλα ἐργαζομένους, ἵνα δείξῃ αὐτοὺς κερδαίνοντας. Ἀλλαχοῦ δὲ καὶ εὐλογίαν καὶ κοινωνίαν καλεῖ, τὸ μὲν, ἵνα μὴ ῥαθυμοτέρους ποιήσῃ, τὸ δὲ, ἵνα μὴ ἐπάρῃ· οὐδαμοῦ ἐμέντοιγε ἐλεημοσύνην ὠνόμασεν. ⁶“Ἐὰν δὲ ἡ ἄξιον τοῦ καμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται.” Ἐνταῦθα πάλιν εἰς δαψίλειαν αὐτοὺς προτρέπει. Ἐὰν γὰρ τοσοῦτον ἦ, φησὶν, ὥς καὶ τῆς ἐμῆς δεῖσθαι παρουσίας, οὐδὲ τοῦτο παραιτήσομαι. Ἀλλ’ εὐθέως μὲν τοῦτο οὐκ ἐπηγγείλατο, οὐδὲ εἶπεν, ἐπειδὴν παραγένωμαι, ἐγὼ ἀποκομίζω· οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως αὐτὸ ἠΐξῃσεν, εἰ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ τέθεικεν· ὕστερον μέντοι καλῶς καὶ εὐκαίρως ⁴⁰³ αὐτὸ προστίθῃσι. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ εὐθέως ὑπέσχετο, οὔτε καθάπαξ ἑαυτὸ ἀπεσιώπησεν, ἀλλ’ εἰπὼν ὅτι πέμψω, τότε καὶ ἑαυτὸν προστίθῃσι. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν κυρίους αὐτοὺς ἐποίησεν ἐν τῷ εἰπεῖν, “Ἐὰν ἡ ἄξιον τοῦ καμὲ πορεύεσθαι” τοῦτο δὲ ἐπ’ ἐκείνοις ἔκειτο, ^βτὸ πολὺ ποιῆσαι τὸ συλλεγόμενον, καὶ τοσοῦτον, ὥς δυσωπῆσαι καὶ αὐτὸν ἀναστῆναι. ⁷“Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, φησὶν, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω.” Εἶπε καὶ ἀνωτέρω τοῦτο, ἀλλὰ τότε μὲν μετὰ θυμοῦ προσέθηκε ἰγούν, “Καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν” ἐνταῦθα ^κδὲ προσηνέστερον, ἵνα καὶ ποθήσωσιν αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. Εἵτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν, Μακεδόνας ἡμῶν προτιμᾶς; οὐκ εἶπεν, ἐπειδὴν ἀπέλθω, ἀλλ’, “ἐπειδὴν διέλθω Μακεδονίαν.” “Μακεδονίαν γὰρ διελεύσομαι. ⁸Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω.” ^ιΟὐ γὰρ ὁδοῦ βούλομαι ποιήσασθαι πάρεργον ὑμᾶς, ἀλλ’ ἐνδιατρίψαι καὶ ^μμεῖναι. “Ὅτε γὰρ ταῦτα ἐπέστελλεν, ἐν Ἐφέσῳ ἦν, χειμῶνος ὄντος. Λέγει τοίνυν, ὅτι ^νἕως πεντηκοστῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐπιμενῶ· μετὰ δὲ ταῦτα ἀπελεύσομαι εἰς Μακεδονίαν, ^οκαὶ (5:1

6 v. 4.

7 v. 5.

8 v. 6.

^α μὴ] μηδέ F. Statim αὐτὸς receptum ex hoc Codice pro vulgato αὐτοῖς (αὐτῆς Veron.) ^ε μέντοι, absente γε, F. ^ι οὕτως om. F. ^ς αὐτὰ F. ^η τὸ] Sic A.E. τῷ Veron. Sav. Mor. τὸ clam edidit Montef. ^ι γούν om. F. ^κ δέ] + καὶ F. Statim ἵνα καὶ——παρουσίαν om. a pr. man. A. ^ι οὐ omnes. οὐδέ vulgo. ^μ μεῖναι omnes. παραμεῖναι Edd. ^ν ἕως] + μὲν F. ^ο καὶ om. F.

διελθὼν αὐτήν, ἤξω πρὸς ὑμᾶς τοῦ θέρους· πολλάκις δὲ καὶ τὸν χειμῶνα πρὸς ὑμᾶς ποιήσω. Τίνος δὲ ἔνεκεν εἶπε, “τυχόν,” C καὶ οὐκ ἀπεφάνητο; Ὅτι οὐ πάντα προήδει Παῦλος, καὶ συμφερόντως. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς ἀποφαίνεται, ἵνα, κἂν μὴ γένηται, ἔχη καταφυγὴν, ῥτό τε ἀδιορίστως προειπεῖν, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐξουσίαν ἄγουσαν αὐτὸν, ὅπου περ ἐβούλετο, οὐκ ἔνθα αὐτὸς ἐπεθύμει· ὃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τίθησιν ἐπιστολῇ, τῆς μελλήσεως ἔνεκεν ἀπολογούμενος, καὶ λέγων· ⁹“Ἡ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ἡ παρ’ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὐ οὐ.” “Ἰνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὐ εἰὰν πορεύωμαι.” Καὶ τοῦτο ἀγάπης καὶ φιλοστοργίας πολλῆς. ¹⁰“Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ τινα χρόνον ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἂν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ.” Ταῦτα ¹δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν τὴν ἀγάπην ἔνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἀμαρτάνοντας φοβῶν, οὐ μὴν ἐκκεκαλυμμένως, ἀλλὰ προσχήματι φιλίας. ¹¹“Ἐπιμενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.” Εἰκότως ἀκριβῶς αὐτοῖς ἅπαντα λέγει, καθάπερ φίλοις δηλῶν. Καὶ γὰρ τοῦτο φιλίας, τὸ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι’ ἣν οὐ παρεγένετο, δι’ ἣν μέλλει, καὶ ποῦ ^ωδιατρίβει. ¹²“Θύρα γὰρ μοι ἀνέφυγε μεγάλη καὶ ἐνεργῆς, καὶ ἀντικείμενοι E πολλοί.” Καὶ εἰ μεγάλη, πῶς ἀντικείμενοι; Δι’ αὐτὸ μὲν ^χοὖν τοῦτο οἱ ἀντικείμενοι πολλοὶ, ἐπειδὴ μεγάλη ἡ πίστις, ἐπειδὴ μεγάλη καὶ ^γεὐρεία ἡ εἴσοδος. Τί δέ ἐστι, “θύρα μεγάλη;” Πολλοὶ εἰσιν οἱ παρεσκευασμένοι τὴν πίστιν δέξασθαι, πολλοὶ ἔτοιμοι προσελθεῖν καὶ ἐπιστρέψαι· ^{εὐρύχωρός} μοι ^zἡ εἴσοδος, ἀκμαζούσης λοιπὸν τῆς τῶν προσιόντων διανοίας εἰς τὴν τῆς πίστεως ὑπακοήν. Διὰ τοῦτο σφοδρῶς ὁ ⁴⁰⁴ διάβολος ἔπνει, ἐπειδὴ πολλοὺς ἑώρα ἀφισταμένους αὐτοῦ. Διὸ δὴ καὶ ἀμφοτέρων ἔνεκεν μείναι ἐχρῆν, καὶ ἐπειδὴ μέγα τὸ κέρδος, καὶ ^απολὺς ὁ ἀγών. Καὶ τούτῳ δὲ αὐτοὺς παρ-θάρρυνε τῷ εἰπεῖν, ὅτι πανταχοῦ λοιπὸν ὁ λόγος ἐνεργεῖται, καὶ βλαστάνει ῥαδίως. Εἰ δὲ πολλοὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες, καὶ τοῦτο σημεῖον τῆς τοῦ εὐαγγελίου προκοπῆς. Οὐδέποτε γὰρ ὁ πονηρὸς ^{*}δαίμων ἐκεῖνος ἀγριαίνει, ἀλλ’ ἢ ὅταν πολλὰ τῶν σκευῶν αὐτοῦ ἀρπαζόμενα ἴδῃ.

⁹ 2 Cor. i. 17.¹⁰ v. 7.¹¹ v. 8.¹² v. 9.

ῥτό τε] + μὴ E. F. + τὸ ex corr. in loco raso A. τῷ pro τό τε Cat. Vulgatum tucter Interp. ⁹ ὅπερ E. ὅπη περ Cat. ^γ ὑμᾶς ἄρτι pro ἄρτι ὑμᾶς A. F. Mosqq. ^α εἰὰν ὁ κ. ἐπ. om. F. ^τ δὲ om. a pr. man. A. ^γ ἐνδεικνύμενος omnes. δεικνύμενος Edd. ^ω διατρίβειν F. ^χ οὐν accessit ex nostris omnibus. ^γ εὐρύχωρος F. ^z ἡ om. E. ^α πολὺς] Sic A. E. ὅτι πολὺς Edd. ἐπειδὴ μέγας F. ^{*} Hic rursus prosequitur Codex C.

^bΚαὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν τι μέγα καὶ γενναῖον ἐργάσασθαι
 Β βουληθῶμεν, μὴ τοῦτο σκοπῶμεν, ὅτι πολὺν ἔχει πόνον, ἀλλ'
 εἰς τὸ κέρδος βλέπωμεν. Ὅρα γοῦν καὶ Παῦλον οὐ διὰ τοῦτο
 ὀκνοῦντα, οὐ διὰ τοῦτο ἀναδυνόμενον, ἐπειδὴ ἀντικείμενοι πολλοί,
 ἀλλ', ἐπειδὴ μεγάλη ἦν ἡ θύρα, ^cἐπικείμενον καὶ παραμένοντα.
 Καὶ γὰρ, ὅπερ ἔφην, σημεῖον τοῦτο ἦν τοῦ γυμνοῦσθαι τὸν
 διάβολον. Οὐδὲ γὰρ ἔστι μικρὰ καὶ φαῦλα ^dπράττοντας,
 παροξύναι τὸ πονηρὸν θηρίον ἐκεῖνο. Ὡστε ὅταν ἴδῃς ἄνδρα
 δίκαιον μεγάλην κατορθοῦντα, ^eκαὶ μυρία πάσχοντα δεινὰ, μὴ
 θαυμάσης. Τουναντίον γὰρ ^fἔδει θαυμάζειν, εἰ πολλὰς λαμ-
 C βάνων ὁ διάβολος πληγὰς, ἔμελλεν ἡσυχάζειν καὶ πράως φέρειν
 τὰ τραύματα. Οὐδὲ γὰρ, εἰ ὄφεις κεντούμενος συνεχῶς ἀγρι-
 αῖνοι καὶ ἐφάλλοιτο ^gτῷ κεντοῦντι, θαυμάζειν χρή. Καὶ γὰρ
 ὄφεις παντὸς χαλεπώτερον ἔρπει ὁ διάβολος πᾶσιν ἐπιπηδῶν,
 καὶ ὥσπερ σκορπίος τὸ κέντρον ἄρας, διανίσταται. Μὴ δὲ
 τοῦτο ὑμᾶς θορυβεῖτω· καὶ γὰρ τὸν ἐκ πολέμου καὶ νίκης καὶ
 σφαγῆς ἐπανιόντα ἀνάγκη καὶ ἡμάχθαι, πολλάκις δὲ καὶ τραύ-
 ματα ἔχειν. Καὶ σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς τινὰ ἐλεημοσύνας
 ποιῶντα, καὶ ἄλλα μυρία ἐργαζόμενον ἀγαθὰ, καὶ ταύτη
 συγκόπτοντα τοῦ διαβόλου τὴν δύναμιν, εἶτα πειρασμοῖς περι-
 D πεσόντα καὶ κινδύνους, μὴ διὰ τοῦτο θορυβηθῇς· διὰ γὰρ τοῦτο
 περιέπεσε ^hπειρασμῷ, ἐπειδὴ σφόδρα ἔπληξε τὸν διάβολον.
 Καὶ πῶς ὁ θεὸς συνεχώρησε, φησὶν; Ἵνα μᾶλλον στεφανωθῇ,
 ἵνα πλείονα ἰλάβῃ πληγὴν ἐκεῖνος. Ὅταν γὰρ μετὰ ^kτὸ
 ἀγαθὰ ποιεῖν καὶ δεινὰ πάσχων εὐχαριστῇ διαπαντὸς, πλήττε-
 ται ὁ διάβολος. Μέγα μὲν ^lγὰρ, καὶ ἐξ οὐρίας φερομένων
 τῶν πραγμάτων, καὶ ἐλεεῖν, καὶ ἀρετῆς ἀντέχεσθαι· πολλῶν
 δὲ μείζον τὸ δεῖνα πάσχοντα, μὴ ἀφίστασθαι τῆς καλῆς ταύτης
 ἐργασίας. Οὗτός ἐστιν ὁ διὰ τὸν θεὸν μάλιστα ταῦτα ποιῶν.
 E Ὡστε καὶ κινδυνεύωμεν, ἀγαπητοί, καὶ ὁτιοῦν πάσχωμεν, μετὰ
 πλείονος ἐχώμεθα ^mτῆς προθυμίας τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων.
 Οὐδὲ γὰρ οὗτος ὁ τῆς ἀντιδόσεως καιρὸς. Μὴ τοίνυν ἐνταῦθα

^b ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐ δεῖ θαυμάζειν ἡμᾶς ὁρῶντας τοὺς ἐν ἀρεταῖς ζῶντας δυσ-
 πραγοῦντας, ἀφορῶντας πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀντίδοσιν· καὶ ὅτι δεῖ τοὺς ἔχοντας
 προσόδους, καὶ τοὺς ἄλλους μέντοι πάντας, πιπράσκοντας καὶ ἀγοράζοντας, ἀπο-
 νέμειν εἰς ἐλεημοσύνην δεκάτην μοῖραν. τὰ γὰρ ἀπὸ τόκων ἢ ἀπὸ δασμοῦ στρα-
 τιωτῶν προσαγόμενα οὐ παραδέχεται ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος. Veron. ^c ἐπικ.]
 καὶ ἐπικ. F. Idem post παραμένοντα add. τὸν ἐχθρόν. ^d πράττοντας omnes.
 Edebatur πράξαντας. ^e καὶ τὰ μυρία F. ^f δεῖ F. ^g τῶν κεν-
 τούτων F. Vulgatum firmat Floril. p. 305 (Tom. xii. p. 570 E.) ^h πει-
 ρασμῶ omnes. πειρασμοῖς vulgo. ⁱ λάβῃ πληγὴν omnes. πλ. λάβῃ Edd.
 τὴν πλ. λάβῃ Flor. ^k τὸ] τοῦ τὰ F. ^l γὰρ] + τοῦτο F. ^m τῆς, quod
 aberat, est in libris omnibus.

ἀπαιτῶμεν τοὺς στεφάνους, ἵνα μὴ ἐν τῷ καιρῷ τῶν στεφάνων ἐλαττώσωμεν ἡμῶν τὴν ἀμοιβήν. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν οἱ μὲν ἑαυτοὺς τρέφοντες καὶ ἐργαζόμενοι, μείζονα τὸν μισθὸν λαμβάνουσιν, οἱ δὲ παρὰ τοῖς μισθωσαμένοις τρεφόμενοι, ὑποτέμνονται τοῦ μισθοῦ ^α μέρος οὐ μικρόν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων· ὁ μὲν μυρία ποιῶν ἀγαθὰ καὶ μυρία πάσχων ⁴⁰⁵ κακὰ, ἀκέραιον ἔχει τὸν μισθόν, καὶ ^ο πολὺ πλείονα τὴν ἀμοιβήν, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐποίησε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν κακῶν ὧν ἔπαθεν· ὁ δὲ ἀνέσεως ἐνταῦθα ἀπολαύων καὶ τρυφῆς, οὐχ οὕτως ἔχει λαμπροὺς τοὺς στεφάνους ἐκεῖ. Μὴ τοίνυν ἐνταῦθα ζητῶμεν τὴν ἀντίδοσιν, ἀλλὰ τότε μάλιστα χαίρωμεν, ὅταν κατορθοῦντες πάσχωμεν κακῶς. Οὐ γὰρ τὸν ἐκ τῶν κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν πειρασμῶν μισθὸν ἡμῖν ὁ θεὸς ἐκεῖ ταμιεύεται. Ἴνα δὲ καὶ σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, ἔστωσαν δύο πλούσιοι ἐλεήμονες, καὶ διδόντων ^Β πένησιν· εἴτα ὁ μὲν ἐπὶ τῷ πλούτῳ μενέτω, καὶ πάσης εὐημερίας ἀπολαυέτω· ὁ δὲ εἰς πενίαν πιπτέτω καὶ νόσους καὶ συμφορὰς, καὶ χάριν ἔχέτω τῷ θεῷ. Τούτων τοίνυν ἀπελθόντων ἐκεῖ, τίς μείζονα λήψεται τὸν ῥστέφανον; Οὐκ εὐδελον ὅτι ὁ νοσῶν καὶ ταλαιπωρούμενος, ὅτι καὶ εὖ ποιῶν καὶ πάσχων κακῶς οὐδὲν ἔπαθεν ἀνθρώπινον; Παντί που δῆλον. Καὶ γὰρ οὗτός ἐστιν ὁ ἀνδρίας ὁ ἀδαμάντινος, οὗτος ⁹ ὁ εὐγνώμων οἰκέτης. [†] Εἰ γὰρ οὐδὲ δι' ἐλπίδα βασιλείας δεῖ τι ποιεῖν ἀγαθόν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν, ὁ πάσης βασιλείας μείζον ἐστι, τίνος ἄξιός ἐστιν ὁ ^С διὰ τὸ μὴ λαβεῖν ἐνταῦθα τὴν ἀντίδοσιν ἀργότερος περὶ τὴν ἀρετὴν γινόμενος; Μὴ τοίνυν θορυβώμεθα, ὅταν ἴδωμεν, ὅτι ὁ δεῖνα χήρας καλῶν, καὶ δοχὰς συνεχεῖς ἐργαζόμενος, ἀπώλεσε τὴν οἰκίαν ἐμπρησθεῖσαν, ἢ ἑτέραν τινὰ τοιαύτην ὑπέμεινε συμφοράν· καὶ γὰρ διὰ τοῦτο λήψεται τὸν μισθόν. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰωβ οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς ἐλεημοσύναις ἐθαυμάζετο, ὥς ἐφ' οἷς ἔπαθε μετὰ ταῦτα. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ φίλοι ἐξευτελίζονται οἱ τούτου, καὶ οὐδενὸς ἄξιοι λόγου νομίζονται εἶναι, ὅτι τὰς παρούσας ἐζήτουν ἀντιδόσεις, καὶ ἀπὸ τούτων τοῦ δικαίου κατεψηφίζοντο. Μὴ τοίνυν ἐνταῦθα ζητῶμεν τὴν ἀμοιβήν, ^Δ ^α μὴ πένητες καὶ πτωχοὶ γενώμεθα. Καὶ γὰρ ἐσχάτης τοῦτο εὐτελείας, οὐρανοῦ προκειμένου καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν, τὰ ἐνταῦθα περισκοπεῖν. Μὴ δὴ οὕτω ποιῶμεν· ἀλλ' ὅπερ αὖ

^α μέρος οὐ μικρόν pro οὐ μικρόν μέρος omnes. ^ο πολὺ πλείονα] πολυπλα-
 σίονα C.E. ^ρ στέφανον omnes. μισθὸν Edd. ⁹ ὁ om. F. [†] εἰ γὰρ
 οὐδὲ] Sic C.E. εἰ γὰρ οὐ F. εἰ δὲ οὐ Edd. ^α μὴ, quod vulgo deest, solus
 habet F. Paullo post γενόμενοι ex corr. A. receptum a Sav. Mor. Ben.
[†] ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν F.

ἐπέλθῃ ὧν ἀδοκῆτων, τῶν ἐπιταγμάτων ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ
 θεοῦ διηνεκῶς, καὶ πειθώμεθα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, καὶ κιβώτιον
 πενήτων ποιῶμεν ἐπὶ τῆς οἰκίας, καὶ παρὰ τὸν τόπον, ὃν ἔστη-
 κας εὐχόμενος, ἐκεῖ κείσθω, καὶ ὅσας ἀν εἰσέλθῃς εὔξασθαι,
 Ἐκατάθες πρῶτον τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ τότε ἀνάπεμπε εὐχὴν
 καὶ ὥσπερ οὐκ ἂν ἔλοιτο χερσὶν ἀνίπτοις εὔξασθαι, οὕτω μηδὲ
 ἐλεημοσύνης χωρίς. Καὶ γὰρ ὡὐκ ἔλαττον τοῦ εὐαγγέλιον
 κρέμασθαι παρὰ τὴν κλίνην τὸ ἐλεημοσύνην κείσθαι. Εὐαγ-
 γέλιον μὲν γὰρ εἰς κρεμάσεως μηδὲν ποιῶν, οὐδὲν τοσοῦτον
 ὠφελήσῃ· τοῦτο δὲ ἔχων τὸ κιβώτιον, ὅπλον ἔχεις κατὰ
 τοῦ διαβόλου, τὴν εὐχὴν ὑπόπτερον ποιεῖς, ἀγίαν κατα-
 σκευάζεις τὴν οἰκίαν, τροφὰς ἔνδον ἔχων ἀποκειμένας ὧν
 406 βασιλέως. Παρὰ τοῦτο καὶ ἡ κλίνη κείσθω τὸ κιβώτιον,
 καὶ ἀφαντασίαστος ἔσται ἡ νύξ· μόνον μηδὲν ἐξ ἀδικίας
 ἐκεῖ βαλλέσθω. Ἐλεημοσύνη γὰρ τὸ πρᾶγμα ἔστιν· ἐλε-
 μοσύνην δὲ ἀπὸ ὁμότητος οὐκ ἐνὶ βλαστήσει ποτε. Βού-
 λεσθε καὶ τὰς ἀφορμὰς, ὅθεν δεῖ καταβάλλειν, εἴπω, ὥστε
 καὶ ταύτη ποιῆσαι εὐκόλον τὴν τοιαύτην ἀφορμάν; Ὁ χειρο-
 τέχνης, οἷον ὁ ὑποδηματορράφος, ἢ ὁ σκυτοτόμος, ἢ ὁ χαλκο-
 τύπος, ἢ ἕτερος ὅστισιν δημιουργὸς, ἐπειδὴν πωλήσῃ τι τῶν
 ἀπὸ τῆς τέχνης, ἀπαρχέσθω τῆς τιμῆς τῷ θεῷ, ὁ καταβαλλέτω
 Β μικρὸν μέρος αὐτόθι, καὶ μεριζέσθω πρὸς τὸν θεὸν ἐξ ἐλάττονος
 μοίρας. Οὐδὲ γὰρ μέγα τι αἰτῶ, ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον ὁ Ἰου-
 δαίων οἱ νήπιοι, καὶ μυρίων γέμοντες κακῶν, τοσοῦτον οἱ τὸν
 οὐρανὸν προσδοκῶντες ἡμεῖς βάλλωμεν. Ταῦτα δὲ οὐ νομο- (534)
 θετῶν, οὐδὲ κωλύων τὸ πλέον λέγω, ἀλλ' ἀξιῶν μὴ ἔλαττον τῆς
 δεκάτης μοίρας καταθεῖναι. Τοῦτο δὲ μὴ ἐπωλῶν μόνον, ἀλλὰ
 καὶ ἀγοράζων ποίει, καὶ μισθὸν κομιζόμενος. Τοῦτον καὶ οἱ
 τοὺς ἀγροὺς κεκτημένοι τηρεῖν τὸν νόμον ἐν ταῖς προσό-
 δοις· τοῦτον πάντες οἱ τοὺς δικαίους συλλέγοντες πόρους.
 C Πρὸς γὰρ τοὺς τόκους ἀπαιτοῦντας οὐδεὶς μοι λόγος, οὐδὲ πρὸς
 στρατιώτας ἢ τοὺς διασεύοντας ἄλλους, καὶ πραγματευομένους
 ἀλλοτρίας συμφοράς· οὐδὲν γὰρ ἐκεῖθεν βούλεται δέχεσθαι ὁ
 θεός· ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐκ δικαίων πόνων συλλέγοντας τὰ ὄντα,
 ταῦτα λέγω. Καὶ γὰρ εἰ ἐν τοιαύτῃ συνηθείᾳ καταστήσωμεν
 ἑαυτοὺς, ὑπὸ τοῦ συνειδότος κεντούμεθα λοιπὸν, ἢ ποτε τοῦτον

v Vid. Annot.

w Verba οὐκ ἔλαττον vulgo post κλίνην leguntur, repug-

nantibus libris. x ἔχων om. F. y τοῦ] τὰς τοῦ F. z ἡ κλίνη] Sic libri

omnes. τῇ κλίνῃ Edd. a εἰσφορὰν C.F. Cf. p. 600 D. b καὶ καταβ.

μικρὸν τι μέρος F. c ἀλλ' ὅσον (om. τοσοῦτον) C. d Ἰουδαίων] οἱ Ἰου-

δαῖοι F. e ὁ πωλῶν . . . ὁ ἀγοράζων . . . καὶ ὁ μισθὸν κομ. F. f Haec καὶ

μισθὸν κομιζόμενος, quae vulgo absunt, leguntur in libris omnibus. et aliis

operantibus Interp. g τοὺς διασεύοντας F. Articulus vulgo abest. h οὐδὲ F.

ἀπολίπωμεν τὸν νόμον, καὶ οὐδὲ βαρὺ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἡγησόμεθα, καὶ κατὰ μικρὸν ἑπὶ τὰ μείζονα ἤξομεν· καὶ μελετήσαντες χρημάτων καταφρονεῖν, καὶ τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν ἀνασπάσαντες, τὸν τε ἐνταῦθα μετὰ ἀδείας βιωσόμεθα βίον, καὶ τῆς μελλούσης τευξόμεθα ζωῆς, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ.

¹ Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος πρὸς ὑμᾶς, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται ² πρὸς ὑμᾶς.

Τάχα τις ἡγεῖται ^b ἀνάξιον εἶναι τῆς ἀνδρείας τῆς Τιμοθέου τὴν παράκλησιν ταύτην· ἀλλ' οὐ Τιμοθέου ἕνεκεν τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ τῶν ἀκουόντων, ἵνα μὴ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς ἑαυτοὺς ^d καταβλάψωσιν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ αἰεὶ πρὸς κινδύνους ἦν ^e παρεμβεβλημένος. ² “Ὡς γὰρ πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ,” φησὶν. ^f Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς εἰς τὸν μαθητὴν θρασύτητος, καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον προέλθωσι, καὶ χεῖρους γένωνται, πόρρωθεν αὐτοὺς καταστέλλει λέγων, “Ἴνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς” τουτέστιν, ἵνα μὴ τις αὐτοῦ ^g κατεξανιστῇται τῶν ἀπεγνωσμένων ἐκείνων. Καὶ γὰρ ἔμελλεν αὐτοῖς ἴσως ἐπιτιμᾶν, ὑπὲρ ὧν καὶ Παῦλος ἐπέστειλε· ^h καὶ γὰρ ἐπηγγείλατο δι' αὐτὸ τοῦτο πέμπειν αὐτόν. “Ἐπεμψα γὰρ ⁴⁰⁷ Τιμόθεον ὑμῖν, φησὶν, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.” Ἰν' οὖν μὴ εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ τῇ τοῦ δήμου συστάσει καὶ τῇ ἔξωθεν σοφίᾳ ⁱ θαρροῦντες ἐπίθωνται καὶ ^k διαπτύωσι καὶ ἐπιβουλεύσωσιν, ἀλγούντες τοῖς ἐλέγχοις τοῖς παρ' αὐτοῦ, ἢ ὑπὲρ ὧν ὁ διδάσκαλος ἐπετίμησε, δίκην αὐτὸν ἀπαιτήσωσιν ἐκείνον ἀμυνόμενοι, διὰ τοῦτό ^l φησιν, “Ἴνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς.” Μὴ γάρ μοι τοὺς ἔξωθεν εἵπης τοὺς Ἕλληνας καὶ ^m ἀπίστους· τὰ παρ' ὑμῶν ἀπαιτῶ, ὑπὲρ ὧν καὶ ἡ ἐπιστολὴ Β ἅπαντα συνετέθη, οὓς καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ προοιμίῳ ἐφόβησε. Διὰ τοῦτο εἶπε, “πρὸς ὑμᾶς.” Εἶτα ἀπὸ τῆς διακονίας

¹ CAP. XVI. v. 10.

² Philipp. ii. 22.

¹ ἐπὶ] καὶ ἐπὶ F. HOM. XLIV. ^a πρὸς ὑμᾶς om. F. Mosq. 7. ^b ἀναξίαν E. Statim εἶναι τῆς Τιμοθέου ἀνδρείας C.E. ^c εἴρηκεν F. ^d καταβλάψωμεν F. ^e παραβεβλημένος ex corr. A. ^f ἀλλ' ἵνα] ἵν' οὖν C. ^g κατεξανιστῇται E. κατεξαναστῇ C. Cat. κατεξανίσταται vulgo. ^h καὶ γὰρ] ὃς καὶ C. ⁱ θαρροῦντες A.E. φρονούντες C. sublati Interp. ^k διαπτύσωσι E. ^l φησιν] ἀσφαλίζεται καὶ λέγει, βλέπετε C. Interp. ^m ἀπίστους F.

ἀξιόπιστον αὐτὸν ποιεῖ λέγων· “Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται.” Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴδῃς, φησὶν, εἰ μὴ πλούσιος, °εἰ μὴ εὐπαίδευτος, μηδὲ πρεσβύτης, ἀλλὰ τί ἐπιτέτακται καὶ ἀνύει; “Τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται.” Τοῦτο δὲ ἀντὶ πάσης αὐτῷ καὶ εὐγενείας καὶ πλούτου καὶ ἡλικίας καὶ σοφίας ἀπόχρη. Καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ῥὰλλὰ προσέθηκε· “Καθὼς καὶ ἐγώ.” καὶ ἀνωτέρω, “Ὁς ἐστὶ μου τέκνον ἀγαπητὸν ἢ καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ· ἱ αὐτὸς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου τὰς ἐν Χριστῷ.” Ἐπεὶ οὖν καὶ νέος ἦν, καὶ μόνος ἐνεχειρίσθη ἡ δῆμον τοσοῦτου διόρθωσιν, ἀμφοτέρωθεν δὲ εἰς καταφρόνησιν ἦγεν, εἰκότως ἐπάγει· 3 “Μὴ τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ.” Καὶ οὐ τοῦτο ἀπαιτεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμὴν πλείονα· διὸ καὶ φησι, “Προπέμψατε ἑδὲ αὐτὸν μετ’ εἰρήνης” τουτέστιν, ἀφόβως, μὴ μάχας καὶ φιλονεικίας ἐμποιοῦντες, μὴ ἔχθρας καὶ ἀπεχθείας, ἀλλ’ ὑποταγὴν ὅσας ὡς διδασκάλῳ ὡ παρέχοντες. “Ἴνα ἔλθῃ πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν ὡ μετὰ τῶν ἀδελφῶν.” Καὶ (535) τοῦτο φοβούμενος αὐτοὺς ἦν. Ἴνα γὰρ εἰδότες, ὅτι πάντα εἰρήσεται πρὸς αὐτὸν ὅπερ ἂν πάθῃ, ἐπεικέστεροι γίνονται, διὰ τοῦτο προσέθηκεν· “Ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν.” Ἄλλως δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἀξιόπιστον ποιεῖ, εἴγε μέλλων ἐξιέναι, αὐτὸν περιμένει, καὶ τὴν εἰς ἐκείνους δείκνυσιν ἀγάπην, ὅταν τὸν οὕτω χρησίμον δι’ αὐτοὺς φαίνεται πέμψας.

4 “Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς.” Οὗτος καὶ εὐπαίδευτος ἡ δοκεῖ εἶναι, καὶ πρεσβύτερος τοῦ Τιμοθέου. Ἴν’ οὖν μὴ λέγωσι, τί δήποτε τὸν ἡ μὲν ἄνδρα οὐκ ἀπέστειλε, τὸν δὲ νέον ἀντ’ ἐκείνου; ὅρα καὶ τοῦτο πῶς παραμυθεῖται, ἀδελφόν τε αὐτὸν καλῶν, καὶ πολλὰ παρακεκληκέναι λέγων. ὅ “Ἴνα γὰρ μὴ δόξῃ προτετιμη- Ἐκέναι αὐτοῦ τὸν Τιμόθεον, ὃ καὶ μᾶλλον αὐτὸν σεμνύνειν, καὶ διὰ τοῦτο ὃ μὴ ἀπεσταλκέναι, καὶ πλείονα ἐκκαύσῃ τὸν φθόνον, ἐπήγαγε, “Πολλὰ αὐτὸν παρεκάλεσα, ἵνα ἔλθῃ.” Τί οὖν, οὐκ εἶξεν ἐκεῖνος οὐδὲ ἐπένευσεν, ἀλλ’ ἀντέστη καὶ ἐφιλονεικήσεν; Οὐ λέγει τοῦτο, ὅ ἀλλ’ ἵνα μήτε ἐκεῖνον ἡ διαβάλλῃ, καὶ ὑπὲρ

3 v. 11.

4 v. 12.

ἡ ἴδῃτε P. ° εἰ μὴ] μηδὲ F. ῥ ἀλλὰ] + καὶ F. ἡ Haec καὶ πιστὸν, quae aberant, recepta ex omnibus. ἱ αὐτὸς] δε F. ἡ δῆμον τοσοῦτου omnes. τοσοῦτου δῆμον Edd. ἡ δὲ om. A. ὡ ὅσας] Sic nostri omnes. καὶ τιμὴν Edd. ὡ παρέχοντες F. obtemperantes Interp. Legebatur προσέ- χοντες. ὡ μετὰ τῶν ἀδελφῶν om. F. ὡ εἰρήσεται] εἰρεῖ F. ὡ ὑμᾶς] + μετὰ τῶν ἀδελφῶν Edd. repugnantibus libris. ὡ ἐδόκει C.F. ἡ μὲν om. F. Mox ἀπέστειλας idem. ὡ ὅρα] + δε Edd. δε om. C.F. ὡ ἵνα γὰρ] εἴτα ἵνα C. ὡ Haec καὶ μᾶλλον αὐτὸν σεμνύνειν (σεμνύνει F.) quae desunt in Editis, tuentur libri omnes cum Interp. ἡ μηδὲ C.E. ὡ ἀλλ’ om. a pr. man. A. ἡ διαβάλλῃ A.F.

ἐαυτοῦ ἀπολογήσεται, φησί· “Καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλθῃ.” Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις, ἐπήγαγεν· “Ἐλεύσεται δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν εὐκαιρήσῃ.” Τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ἀπελογήσατο, καὶ αὐτοὺς ἐπιποθοῦντας αὐτὸν ἰανέπαυσε τῇ ἐλπίδι τῆς παρουσίας. Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τοῖς διδασκάλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτοῖς 408 ὀφείλουσι τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας, φησί· ⁵“Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει” οὐκ ἐν τῇ σοφίᾳ τῇ ἔξω. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ ἐστάναι, ἀλλὰ φέρεσθαι· ὥσπερ οὖν ἐν τῇ πίστει ἐστάναι. “Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. ⁶Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.” Ταῦτα δὲ λέγων, δοκεῖ μὲν παραινεῖν, καθάπτεται δὲ αὐτῶν ὡς ῥαθυμούντων. Διὸ λέγει· “Γρηγορεῖτε,” ὡς καθευδόντων· “Στήκετε,” ὡς σαλευομένων· “Ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε,” ὡς μαλακιζομένων· “Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω,” ὡς στασιαζόντων. Καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς ἀπατῶντας, τὸ “Γρηγορεῖτε, στήκετε” τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας, τὸ B “Ἀνδρίζεσθε” τὸ δὲ πρὸς τοὺς στασιάζοντας καὶ διασπᾶν ἐπιχειροῦντας, τὸ “Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω,” ὅπερ σύνδεσμός ἐστι τελειότητος, καὶ ρίζα καὶ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν. Τί δέ ἐστι, τὸ “Πάντα ἐν ἀγάπῃ;” Εἴτε ἐπιτιμᾶ τις, φησὶν, εἴτε ἄρχει, εἴτε ἄρχεται, εἴτε μανθάνει, εἴτε διδάσκει, πάντα μετὰ ἀγάπης· ἐπειδὴ καὶ τὰ εἰρημένα ἅπαντα ἐκ τοῦ ταύτην ἡμελῆσθαι ^kἐγένετο. Εἰ γὰρ αὕτη μὴ ἡμελῆθη, οὐκ ἂν ἐφυσήθησαν, οὐκ ἂν εἶπον, “Ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παῦλον, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ” C εἰ ^lαὕτη ἦν, οὐκ ἂν ἔξω ἐδικάσαντο, μᾶλλον δὲ ^mοὐδ’ ἂν ἐδικάσαντο· εἰ αὕτη ἦν, οὐκ ἂν ἐκεῖνος τοῦ πατρὸς τὴν γυναῖκα ἔλαβεν, οὐκ ἂν τῶν ἀσθενούντων ἀδελφῶν κατεφρόνησαν, οὐκ ἂν αἰρέσεις εἶχον, οὐκ ἂν ἐκενοδόξησαν ἐπὶ τοῖς χαρίσμασι. Διὰ τοῦτό φησι, “Πάντα μετὰ ἀγάπης γινέσθω.”

⁷“ⁿ Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἔστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.” Καὶ ἀρχόμενος τούτου μέμνηται λέγων, “Ἐβάπτισα δὲ ^oκαὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον” καὶ νῦν D ἀπαρχὴν αὐτὸν οὐχὶ τῆς Κορίνθου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος φησὶν. Οὐ μικρὸν δὲ ^pκαὶ τοῦτο ἐγκώμιον, τὸ πρῶτον τῷ Χριστῷ προσελθεῖν. Διὸ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ ἐντεῦθεν ἐγκωμιάζων τινὰς ἔλεγεν, ⁸“Οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγονάσιν ἐν Χριστῷ.” Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι πρῶτοι.

⁵ v. 13.⁶ v. 14.⁷ v. 15.⁸ Rom. xvi. 7.

^l ἀνέπαυσεν post παρουσίας transp. Edd. invitis libris. ^k ἐγένετο omnes. ἐγένετο Edd. ^l αὕτη hic et infra A. F. ^m οὐδ’] οὐκ A. ⁿ παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί om. F. ^o καὶ om. F. ^p καὶ om. F.

ἐπίστευσαν, ἀλλὰ ἀπαρχὴ ἐγένοντο, δεικνύς ὅτι μετὰ τῆς πίστεως καὶ βίον ἄριστον ἐπεδείξαντο, ὥσπερ ἐπὶ καρπῶν, πάντοθεν ἑαυτοὺς ἀξίους ἡπαρέχοντες. Καὶ γὰρ τὴν ἀπαρχὴν Ἐαμείνω τῶν λοιπῶν εἶναι χρή, ὧν ἐστὶν ἀπαρχή· ὃ δὴ καὶ τούτοις διὰ τῆς ῥήσεως ταύτης ἔπεμαρτύρησεν ὁ Παῦλος. Οὐδὲ γὰρ ἐπίστευσαν μόνον γνησίως, ὅπερ ἔφην, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἐπεδεί- (536) ξαντο τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἀκμάζουσιν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν ἐν ἐλεημοσύναις φιλοτιμίαν. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν αὐτῶν τὴν εὐλάβειαν ἑδείκνυσιν, ἐκ τοῦ καὶ τὴν οἰκίαν ἄπασαν εὐσεβείας πληρῶσαι. Ὅτι δὲ καὶ ἐν ἔργοις ἐκόμωον ἀγαθοῖς, δηλοῖ διὰ τῶν ἐξῆς λέγων· “Εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτοὺς.” Ἠκούσατε ἡλίκα τῆς φιλοξενίας τὰ ἐγκώμια; 409 Ὁ γὰρ εἶπε, διακονοῦσιν, ἀλλ’, “ἔταξαν ἑαυτοὺς.” Ὡς τοῦτον τὸν βίον εἶλοντο ἡ διαπαντός, ταύτην μελετῶσι τὴν μελέτην. 9 “Ἰνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιοῦτοις.” Τουτέστιν, ἵνα συναντιλαμβάνησθε καὶ εἰς δαπάνην χρημάτων καὶ εἰς σώματος διακονίαν, ὥστε κοινωνήτε. Καὶ γὰρ ἐκείνοις ὁ κόπος ἔσται κοῦφος, ὅταν ἔχωσι συμμάχους, καὶ τὰ τῆς εὐεργεσίας εἰς πλείονας διαβήσεται. Καὶ οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, συνεργεῖτε, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς ἂν κελεύωσι πείθεσθε, ἡ τὴν ἐπιτεταμένην ὑπακοὴν ἐνδεικνύμενος. Καὶ ἵνα μὴ δόξη αὐτοῖς χαρίζεσθαι, προσβέθηκε· “Καὶ παντὶ τῷ κοπιῶντι καὶ συνεργοῦντι.” Κοινὸς ἔστω, φησὶν, ὁ νόμος οὗτος. Οὐδὲ γὰρ ἰδιαζόντως περὶ ἐκείνων λέγω, ἀλλ’ εἴ τις κατ’ ἐκείνους, καὶ οὗτος ἀπολαύτω τούτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἄρχόμενος συνιστάν, αὐτοὺς μάρτυρας καλεῖ, λέγων· “Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ.” Ἰστε γὰρ, φησὶ, καὶ ὑμεῖς πῶς κάμνουσι, καὶ οὐ παρ’ ἡμῶν δεῖσθε μαθεῖν.

10 “Ἐχάρην δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φουρτου-
νάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα αὐτοὶ ἀνεπλήρωσαν·
ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ
C εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἐξηγριῶσθαι πρὸς τούτους· οὗτοι γὰρ οἱ ἐλθόν-
τες εἰσὶ καὶ δηλώσαντες αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν στάσιν· ὃ δὲ αὐτῶν
γὰρ καὶ ἔγραψαν τὰ περὶ τῶν παρθένων, ἡ τὰ περὶ τῶν γεγα-
μηκότων· ὅρα πῶς αὐτοὺς κατεπράυνεν, ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς

9 v. 16.

10 v. 17, 18.

9 παρασχόντες F. ἡ ἐμαρτύρησεν E.F. ἡ ἐν om. E. et a pr. man. A.
ἡ δεικνύων F. ἡ οὐδὲ γὰρ εἶπε F. οὐκ εἶπε δὲ C. ἡ τοῦτον] δηλῶν ὅτι
τοῦτον C. Interp. ἡ διηγεῖται F. ἡ ἵνα]+καὶ F. ἡ τὴν ἐπιτεταμένην]
τοῦτο γὰρ νῦν ἐστὶ τὸ ὑποτάσσεσθε· ἐπιτεταμένην C. Interp. ἡ ἔστω φησὶν
omnes. φησὶν ἔστω Edd. Statim οὗτος ὁ νόμος C.E. ἡ ἀρχόμενος]+
αὐτοὺς F. ἡ γὰρ om. C. Statim αὐτοῖς pro αὐτοὺς F. ἡ δι’ αὐτῶν γὰρ]
αὐτῶν, δι’ ὧν F. non Cat. ἡ τὰ περὶ] καὶ F.

ἐπιστολῆς εἰπὼν, “ Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ὑπὸ τῶν Χλόης,” καὶ τούτους κρύψας, κακείνους εἰς μέσον ἀγαγὼν· εἰκὸς γὰρ ἐκείνους διὰ τούτων δηλῶσαι· ἐνταῦθα δὲ, “ Τὸ ὑμῶν ὑστέρημα ἀνεπλήρωσαν, καὶ ἀνέπαυσαν τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν” δεικνὺς ἀντὶ πάντων ἐλθόντας, καὶ ἐλομένους ἀποδημίαν στείλασθαι τοσαύτην ὑπὲρ αὐτῶν. Πῶς οὖν ἵνα τοῦτο τὸ ἴδιον κοινὸν γένηται; ⁸ Εἰ τὸ ὑστέρημα παραμυθήσεσθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς εἰς αὐτούς· ἐὰν τιμήσητε, ἐὰν ἀποδέξησθε αὐτούς, ἐὰν τῇ εὐποιᾷ κοινωνήσητε. Διό ¹ φησιν, “ Ἐπιγινώσκετε ἰοῦν τοὺς τοιούτους.” Καὶ ἐπαινῶν ^k τοὺς ἐλθόντας, συμπλέκει καὶ ἐκείνους τῷ ἐγκωμίῳ, τοῖς ἀπεσταλμένοις τοὺς ἀπεσταλκώτας, λέγων, ὅτι “ ἀνέπαυσαν τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν.” “ ¹ Ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους,” ὅτι δι’ ὑμᾶς πατρίδα καὶ οἰκίαν κατέλιπον. ^m Εἶδες σύνεσιν; πῶς δείκνυσιν οὐ Παῦλῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνοις αὐτοὺς χαρισαμένους, τῷ τὴν πόλιν ἄπασαν ἐν αὐτοῖς περιφέρειν· ὃ καὶ τούτους ἀξιοπίστους ἐποίει, καὶ ^E ἐκείνους οὐκ ἠφίει τούτων ⁿ ἀποσχίζεσθαι, ἅτε δι’ αὐτῶν παραστάντας τῷ Παύλῳ.”

¹¹ “ Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πάσαι τῆς Ἀσίας.” Ἀεὶ συνάγει καὶ συγκολλᾷ τὰ μέλη διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ. “ Ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα.” Παρ’ αὐτοῖς γὰρ ἔμενε, σκηνοποιὸς ὢν. “ Σὺν τῇ κατ’ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.” Καὶ τοῦτο οὐ μικρὰ ἀρετὴ, τὸ καὶ τὴν οἰκίαν ἐκκλησίαν ποιῆσαι. ¹² “ Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ^o Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.” Ταύτην τὴν τοῦ ⁴¹⁰ ἀγίου φιλήματος ἐνταῦθα μόνον τίθησι προσθήκην. Τί δήποτε; Σφόδρα διεστήκεσαν ἀλλήλων τῷ λέγειν, “ Ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ” τῷ τὸν μὲν πεινᾶν, τὸν δὲ μεθύειν· τῷ μάχας καὶ ζηλοτυπίας καὶ κρίματα ἔχειν. Καὶ ἀπὸ τῶν ^p χαρισμάτων πολὺς ὁ φθόνος ⁽⁵³⁷⁾ ἦν, πολλὴ ἡ ὑπερηφανία. Ἐπεὶ οὖν αὐτοὺς συνῆψε διὰ τῆς παραινέσεως, εἰκότως κελεύει καὶ διὰ τοῦ φιλήματος τοῦ ἀγίου συνάπτεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἐνοί, καὶ ἐν τίκτει σῶμα· τοῦτο ^B ἁγίον ἐστι, ⁹ τὸ μὴ μετὰ δόλου καὶ ὑποκρίσεως.

¹³ “ Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου.” Δείκνυσιν μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν ἐπιστολὴν συντεθείσαν· διὸ καὶ τοῦτο

11 v. 19.

12 v. 20.

13 v. 21.

¹ ἵνα, quod aberat, obtulit F. ⁸ εἰ τὸ ὑ. παραμυθήσεσθε] καὶ τὸ ὑ. παραμυθήσονται F. Cat. ⁿ φησὶν] καὶ ἐπάγει C. ¹ οὖν om. F. ^k τοὺς] + νῦν F. Mox ἐτέρους pro ἐκείνους idem. ¹ ἐπ. οὖν τοὺς τοιούτους] τουτέστιν ἐπιγινώσκετε C. Interp. ^m Vid. Annot. ⁿ ἀποσχίζεσθαι] + εἶπεν C. ^o ἀσπάσεσθε A.E. Mosq. 2. ^p χαρισμάτων] + δὲ C. ⁹ τὸ μὴ] οὐ τὸ F.

προσέθηκεν. ¹⁴“Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα.” Δι’ ἐνὸς τούτου ῥήματος πάντας ἐφόβησε, τοὺς τὰ μέλη αὐτῶν ποιούντας πόρνης μέλη, τοὺς σκανδαλίζοντας τοὺς ἀδελφούς διὰ τῶν εἰδωλοθύτων, τοὺς ἀπ’ Ἀνθρώπων ὀνομαζομένους, τοὺς τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντας. Οὐκ ἐφόβησε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔδειξε τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν, καὶ τῆς κακίας τὴν πηγὴν. Ὡς περὶ γὰρ σφοδρὰ περὶ αὐτὸν ἡ ἀγάπη ⁸γυνομένη, πάντα τῶν ἀμαρτημάτων τὰ εἶδη κατασβέννυσι καὶ ἐξωθεῖ· οὕτως ὅταν ἀσθενεστέρα ᾖ, βλαστάνειν ταῦτα ποιεῖ. “Μαραναθά.” Τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐρηται; τί δήποτε καὶ Ἑβραϊδὶ φωνῇ; Ἐπειδὴ πάντων τῶν κακῶν ὁ τύφος ¹αἷτιος ἦν, τοῦτον δὲ τὸν τύφον ἡ ἐξωθεν σοφία ἐποίει, καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν ἦν, ὃ μάλιστα τὴν Κόρινθον διέσπασε· καταστέλλων ⁹αὐτὴν οὐδὲ Ἑλλάδι κέχρηται ¹⁰τῇ γλώσσει, ἀλλὰ τῇ Ἑβραϊδὶ, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον ¹¹οὐκ αἰσχύνεται τὴν ἰδιωτείαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς ἀσπάζεται τῆς θερμότητος. Τί δέ ἐστι “Μαραναθά;” Ὁ κύριος ἡμῶν ἦλθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτὸ τοῦτό φησι; Τὸν τῆς οἰκονομίας βεβαιῶν λόγον, ἐξ ¹²ᾧ μάλιστα τὰ σπέρματα τῆς ἀναστάσεως συντέθεικεν· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἐντρέπων, ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· ὁ κοινὸς πάντων δεσπότης καταβῆναι τοσοῦτον κατηξίωσε, καὶ ὑμεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐστέ, καὶ ἐπιμένετε ἀμαρτάνοντες, καὶ οὐ φρίττετε τῆς ἀγάπης τὴν ὑπερβολὴν, τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον; Ἐννόησον γὰρ τοῦτο μόνον, φησὶ, καὶ ἀρκέσει σοι εἰς πάσης ἀρετῆς προκοπὴν, καὶ πᾶσαν δυνήσῃ κατασβέσαι Ἐμαρτίαν.

¹⁵“Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ’ ὑμῶν.” Τοῦτο διδασκάλου, τὸ μὴ μόνον συμβουλαῖς, ἀλλὰ καὶ εὐχαῖς βοηθεῖν. ¹⁶“Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ ¹⁷Ἰησοῦ. Ἀμήν.” Ἰνα γὰρ μὴ νομίσωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτοὺς εἰς τοῦτο κατέληξε, φησὶν, “ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.” ¹⁸Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον ἔχει οὐδὲ σαρκικόν, ἀλλὰ πνευματικὴ τις ἐστὶ· διὸ ¹⁹καὶ σφόδρα γνησία. ²⁰Καὶ γὰρ σφόδρα ἐρῶντος

14 v. 22.

15 v. 23.

16 v. 24.

¹ γὰρ] + καὶ F. Statim περὶ αὐτοὺς idem. περὶ αὐτῶν Cat. ⁸ γυνομένη pro γενομένη omnes. ⁹ αἷτιος ἦν] ἦν αἷτιος A.C.E. ¹⁰ αὐτὴν] Sic C.E.F. Cat. Interp. αὐτὸν ex corr. pro αὐτῶν A. Edebatur αὐτῶν τὸν τύφον. ¹¹ τῇ accessit ex A.C.E. ¹² οὐ καταισχύνεται F. ¹³ ἡμῶν om. F. ¹⁴ ᾧ] οὐ Cat. ¹⁵ Ἰησοῦ om. F. Idem post ἀμήν haec subjungit: ἐπειδὴ γὰρ σφοδρῶς αὐτῶν καθήψατο καὶ φορτικῶς κατηγόρησεν, θεραπεύει λοιπὸν λέγων, ἡ ἀγάπη μου ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ. Eadem fere leguntur in Cat. ¹⁶ οὐδὲν γὰρ] δεικνὺς ὅτι οὐδὲν C. Interp. ¹⁷ καὶ assumptum ex C.F. ¹⁸ καὶ γὰρ] ὅρα δὲ πῶς C. Interp.

τὸ ῥῆμα ἦν. Καὶ γὰρ ἐπειδὴ διειστήκει τῷ τόπῳ, καθάπερ δεξιᾶς τινος ἐκτάσει, ταῖς τῆς ἀγάπης αὐτοὺς χερσὶ περιλαμβάνει λέγων, “ Ἡ ἀγάπη μου μεθ’ ὑμῶν,” ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, ⁴¹¹ μετὰ πάντων ὑμῶν ἐγώ. Δι’ ὧν δείκνυσιν, ὅτι οὐ θυμοῦ οὐδὲ ὀργῆς ἦν τὰ γραφέντα, ἀλλὰ κηδεμονίας, ὅπου γε μετὰ τοσαύτην κατηγορίαν οὐκ ἀποστρέφεται, ἀλλὰ ^εκαὶ φιλεῖ καὶ περιλαμβάνει πόρρωθεν αὐτοὺς ὄντας, διὰ τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν γραμμάτων τούτων αὐτοῖς περιχυθείς. Οὕτω γὰρ τὸν διορθοῦντα δεῖ ποιεῖν· ὡς ὁ γε ὀργῇ μόνον ποιῶν, οἰκτεῖον πάθος πληροῖ· ὁ δὲ μετὰ τὸ διορθῶσαι τὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τὰ τῆς ἀγάπης ἐπιδεικνύμενος, δείκνυσιν ὅτι κακεῖνα φιλοστοργίας ἦν, ^εἅπερ ἐπιπλήττων ἔλεγεν.

^β Οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ἀλλήλους παιδεύωμεν, καὶ μήτε ὁ ἐλέγχων ^β ὀργιζέσθω· οὐ γὰρ διορθώσεως τοῦτο, ἀλλὰ πάθους· μήτε ὁ ἐλεγχόμενος δυσχεραινέτω· ἰατρεία γὰρ τὸ γινόμενον, οὐκ ἀπέχθεια. Εἰ ἰδὲ ἰατρῶν παῖδες καίουσιν καὶ οὐκ ἐγκαλοῦνται, πολλάκις καὶ διαμαρτάνοντες τοῦ τέλους, ἀλλὰ καὶ ἀλγούντες οἱ καιόμενοι καὶ τεμνόμενοι, εὐεργέτας εἶναι νομίζουσι τοὺς τὴν ἀλγηδόνα ^κταύτην διεγείροντας· πολλῶ μᾶλλον τὸν δεχόμενον ἔλεγχον οὕτω διακεῖσθαι χρή, καὶ ὡς ἰατρῷ προσέχειν τῷ διορθοῦντι, ἀλλ’ οὐχ ὡς ἐχθρῷ. Καὶ ἡμεῖς δὲ οἱ ἐπιτιμῶντες ^ιοὕτω προσίωμεν, μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος, μετὰ πολλῆς ^υτῆς συνέσεως. Καὶ ἴδης τὸν ἀδελφὸν πλημμελοῦντα, ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε, μὴ δημοσίευε τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ ^μμόνου, οὐκ ὀνειδίζων, οὐδὲ ἐπεμβαίνων κειμένῳ, (538) ^ηἀλλὰ ἀλγῶν καὶ τηκόμενος· καὶ ἔτοιμον σαυτὸν παρέχε ^οκαὶ πρὸς τὸ ἐλέγχεσθαι, εἴ τι διαμαρτάνοις. Ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, καθ’ ὑπόθεσιν τὸν λόγον γυμνάσωμεν· μὴ γὰρ δὴ γένοιτο ^{*}ἐπὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς εὐπορησαὶ παραδείγματος τοιούτου. Ἔστω ^ρτις ἀδελφὸς παρθένῳ συνοικῶν, ^δκόσμιος μὲν καὶ σώφρων, πλὴν ἀλλὰ μηδὲ οὕτω ^ιδιαφευγέτω τὴν πονηρὰν δόξαν. ^αἌν τοίνυν ἀκούσης ^ιθρυλουμένην τὴν συνοίκησιν ταύτην, μὴ καταφρονήσης, μηδὲ εἴπης· αὐτὸς γὰρ οὐ κέκτηται νοῦν; αὐτὸς γὰρ οὐκ οἶδε τί τὸ συμφέρον; εἰκὴ φιλοῦ, καὶ μὴ μισοῦ εἰκὴ· τί γάρ μοι μέλει ἔχθραν ἀναδέξασθαι περιτ-

^ε καὶ φιλεῖ] καταφιλεῖ F. ^ι ὀργῇ] δι’ ὀργὴν F. ^ε ἅπερ omnes. ὅσα Edd.

^η ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς παραινεῖν τοῖς ἀδελφοῖς μετὰ πραύτητος καὶ ἀγάπης, ἐπειδὴ βλέπωμεν αὐτοὺς ἁτοπὸν τι πράττοντας· ὡς τό γε μὴ τοῦτο ποιεῖν ἁμαρτία καὶ ἀπανθρωπία ἐστίν. Veron. ^ι δὲ] οὖν C. ^κ αὐτὴν A.C.

^ι οὕτω vel οὕτως est in libris omnibus, non in Edd. ^μ μόνου] + τοῦτο ποιεῖ, καὶ πείσον ὅτι φιλῶν λέγεις ἅ λέγεις F. ^η ἀλλὰ] + καὶ E. ^ο καὶ om. F.

^{*} Hic desinit Codex E. ^ρ τις] + τοίνυν F. ^ι διαφευγέτω F. ^ι θρυλουμένην A.C. διαθρυλουμένην F. θρυλλουμένην vulgo.

τήν; *Ταῦτα ληρώδη ῥήματα τῶν θηρίων, μᾶλλον δὲ τῶν δαιμόνων. Οὐ γὰρ ἔστιν εἰκὴ μισεῖσθαι τὸν ἐπὶ διορθώσει τοῦτο [†]ποιοῦντα, [†]ἀλλ' ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς καὶ στεφάνοις ἀπορρή-
Ε τοῖς. Εἰ δὲ λέγοις, τί γὰρ, αὐτὸς οὐκ ἔχει νοῦν; ἀκούσῃ παρ' ἡμῶν, ὅτι οὐκ ἔχει· μεθύει γὰρ τῷ πάθει. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐξωθεν δικαστηρίων οἱ ἀδικούμενοι οὐκ ἂν δύναιτο εἰπεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν ζέοντες τῇ ὀργῇ, καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἔγκλημα ἢ συμπά-
θεια αὕτη· ^ωπόσῳ μᾶλλον οἱ συνηθεία πονηρὰ κατεχόμενοι. Διὰ τοῦτο λέγω, ὅτι καὶ μυριάκις ἢ φρόνιμος, οὐκ ἔχει νοῦν ἐγρηγορότα. Τί γὰρ τοῦ Δαυὶδ συνετώτερον ἦν, ἀνθρώπου λέγοντος, ¹⁷“ Τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι;” Ἀλλ' ὅτε τὴν τοῦ στρατιώτου γυναῖκα εἶδεν ὀφθαλ-
412 μοῖς ἀδίκους, τότε, ὅπερ ἐπὶ τῆς θαλάττης τῆς μαινομένης τοὺς ἐμπλέοντας ^ππάσχειν ἔλεγε, ¹⁸“ Πᾶσα ἡ σοφία αὐτοῦ κατεπόθη” καὶ ἐτέρων ἐδεῖτο τῶν διορθωσόντων, καὶ οὐδὲ ἡσθάνετο οἷων κακῶν ἦν ἐντός. Διὸ καὶ θρηνῶν τὰ ἀμαρτήματα αὐτοῦ, ἔλεγεν· ¹⁹“ Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου.” Οὐ τοίνυν ἔχει νοῦν ὁ ἀμαρτάνων· μεθύει γὰρ καὶ ἐσκότῳται. Μὴ δὴ ταῦτα λέγε, μηδὲ προστίθει ἐκείνο, ὅτι οὐδέν μοι μέλει· ²⁰“ Ἐκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.” Καὶ γὰρ καὶ Β σοὶ μέγιστον ἔγκλημα φύεται, ὅτι πεπλανημένον ἰδὼν οὐκ ὑάνεστησας. Εἰ γὰρ τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὸν Ἰουδαίων νόμον παρορᾶν οὐ χρή, ὁ μὴ ὑποζύγιον μηδὲ ἐχθροῦ ψυχὴν ἀπολλυμένην περιορῶν, ἀλλὰ φίλου, ποίαν ἔξει συγγνώμην; Οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαν ἡμῖν τὸ νοῦν ἔχειν ἐκείνον· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς πολλὰ ^ππολλάκις παραινέσαντες, ἑαυτοῖς οὐκ ἠρκέσαμεν οὐδὲ ἐγενόμεθα χρήσιμοι. Τοῦτο τοίνυν καὶ περὶ ἐκείνου σκόπει τοῦ πλημμελοῦντος, ὅτι εἰκὸς αὐτὸν παρὰ σοῦ μᾶλλον, ἢ παρ' ἑαυτοῦ δέξασθαι ^ασυμβουλίαν ἀρίστην, καὶ μὴ C λέγε, τί δέ μοι μέλει τούτων; Φοβήθητι τὸν πρῶτον εἰρηκότα τοῦτο τὸ ῥήμα. Τὸ γὰρ, ²¹“ Μὴ φύλαξ εἰμὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου;” εἰς ταυτὸν φέρει τούτῳ. Ἐντεῦθεν τὰ κακὰ τίκτεται πάντα, ὅτι τὰ τοῦ σώματος τοῦ ἡμετέρου ἀλλότρια ἡγούμεθα εἶναι. Τί φῆς; οὐδέν σοι μέλει ^βτοῦ ἀδελφοῦ; Ἀλλὰ τίνι

17 Psal. i. 8.

18 Ibid. cvi. 27.

19 Ibid. xxxvii. 5, 6.

20 Gal. vi. 5.

21 Gen. iv. 9.

* ταῦτα λ. ῥ. τὰ τῶν θ. Α. ταῦτα τὰ λ. ρ. τῶν θ. F. ταῦτα λ. τὰ ῥήματα, ταῦτα θ. μᾶλλον δὲ δ. C. [†] ποιοῦντα] ὑπομένοντα F. [†] ἀλλ' ἐπὶ—ἀπορρή-
τοις] ἀλλ' ὡς ἐπὶ μεγάλοις ἐπάθλοις καὶ στεφανοῦσθαι καὶ κηρύττεσθαι C. Interp.
^ω πολλῷ F. ^π πάσχειν ἔλεγε] πάσχειν εἰκὸς, ἔπαθε· διὸ καὶ ἔλεγε C. Interp.
πάσχειν ἔλεγεν, τοῦτο αὐτὸς ἔπαθεν F. ^γ ἀνέστησας] ἐπέστρεψας F.
^π πολλάκις] + ἐτέροις F. ^α συμβουλίαν F. ^β τὰδελφοῦ Α.

μελήσει; Τῷ ἀπίστω, τῷ ἐπιχαίροντι καὶ ὀνειδίζοντι καὶ ἐναλλομένῳ; Ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ, τῷ ὠθοῦντι καὶ ὑποσκελίζοντι; Καὶ πόθεν ^cτοῦτο, ὅτι ἀνύω, φησὶ, λέγων καὶ συμβουλευόν τὰ δέοντα; Πόθεν ^dδὲ δῆλον ὅτι οὐκ ἀνύσεις; Καὶ γὰρ τοῦτο πάλιν ἐσχάτης ἀνοίας, ἐν ἀδήλῳ τοῦ τέλους κειμένου, ῥαθυμίας ^Dὡμολογημένης ^eἐγκλήματα ἀναδέχασθαι. Καίτοι ὁ θεὸς τὰ μέλλοντα προειδώς, πολλάκις εἶπε, καὶ οὐκ ἤνυσεν, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπέστη, καὶ ταῦτα εἰδώς, ὅτι οὐ μέλλει πείθειν. Εἰ δὲ ὁ προειδώς ὅτι οὐδὲν πλέον ποιήσει, τοῦ διορθοῦν οὐκ ἀφίσταται, τίνα ἔξεις ἀπολογίαν ὁ ἀγνοῶν τὸ μέλλον παντελῶς, καὶ ἐκλυόμενος καὶ ναρκῶν; Καὶ γὰρ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες ἤνυσαν πολλοί· καὶ ὅτε μάλιστα ἀπέγνωσαν, τότε μάλιστα ἐπέτυχον. ^εἘὰν δὲ καὶ μηδὲν ποιήσης πλέον, τὸ σαντοῦ πεποίηκας. Μὴ τοίνυν ἀπάνθρωπος γίνου, μήτε ^Eἀνηλεὲς ^hμήτε ὀλίγωρος. Ὅτι γὰρ ὡμότητος ταῦτα τὰ ῥήματα καὶ ῥαθυμίας, δῆλον ἐκείθεν. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, ἐνὸς τῶν μελῶν τοῦ σώματός σου κάμνοντος, οὐ λέγεις, τί μοι μέλει; καὶ, πόθεν δῆλον, ⁱὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνει, ὑγιαίνει; ἀλλὰ πάντα ποιεῖς, ἵνα καὶ μηδὲν ὠφελήσης, μὴ ἔχης ἐγκαλεῖν σεαυτῷ, ὅτι τῶν ὀφειλόντων γενέσθαι τι παρελείφθῃ. Εἴτα τῶν μὲν τοῦ σώματος οὕτω φροντιοῦμεν μελῶν, τῶν δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀμελήσομεν; καὶ ποῦ ταῦτα συγγνώμης ⁴¹³
(539) ἄξια; ^kΕἰ γὰρ σε μὴ κατακάμπτω λέγων, ὅτι τοῦ μέλους σου φρόντισον, ἵνα καὶ τῷ φόβῳ γένη βελτίων, τοῦ σώματος ἀναμιμνήσκω σε τοῦ Χριστοῦ. Πῶς γὰρ οὐ φρίκης ἄξιον σηπομένην αὐτοῦ τὴν σάρκα ὁρᾶν, καὶ περιορᾶν; Καὶ εἰ μὲν οἰκέτην ^lἔχῃς ἢ ὄνον σηπεδόνα ἔχοντα, οὐκ αὖ ἀνάσχοιο περιῶδεν· τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ψώρας ^mὀρώων ἐμπεπλησμένον, παρατρέχεις; καὶ οὐχ ἡγῇ ταῦτα μυρίων ἄξια εἶναι κεραυνῶν; Διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονε, διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην, διὰ τὴν ῥαθυμίαν.

Διὸ δὴ, παρακαλῶ, ταύτην ἐκβάλλωμεν τὴν ὡμότητα. Πρόσ-^Bελθε ἐκείνῳ τῷ συνοικοῦντι τῇ παρθένῳ, καὶ εἰπὲ μικρὸν ἐγκώμιον ⁿτῷ ἀδελφῷ, ἀπὸ τῶν ἄλλων ὧν ἔχει πλεονεκτημάτων ^oαὐτὸ συντιθείς· καὶ ὥσπερ ὕδατι θερμῷ περικλύζων τοῖς ἐπαίνοις, οὕτω χάλασον αὐτοῦ τὸν ὄγκον τοῦ τραύματος. Ταλάνισον καὶ σαυτὸν, κατηγόρησον τοῦ κοινῷ τῶν ἀνθρώπων γένους, δείξον ὅτι πάντες ἐν ἀμαρτήμασι τυγχάνομεν, αἴτησον

^c τοῦτο] δῆλον F. ^d δὲ om. A. ^e ἐγκλημα F. Statim ἀναδέχασθαι pro δέχεσθαι omnes. ^f ἡνύσθη F. ^g εἰ γὰρ σε] ἐπεὶ σὲ C. ^h μήτε] καὶ F. ⁱ Vid. Annot. ^k εἰ γὰρ σε] ἐπεὶ σὲ C. ^l ἔχῃς C. ^m ὀρώων] ἰδῶν F. ⁿ τῷ ἀδελφῷ pro τοῦ ἀδελφοῦ omnes. ^o αὐτοῦ F.

συγγνώμην εἰπὼν, ὅτι μείζοσι σαυτοῦ πράγμασιν ἐπιχειρεῖς, ὁ
 ἄλλ' ἢ ἀγάπη πάντα πείθει τολμᾶν. Εἴτα συμβουλευόν, μὴ
 ἐπιτακτικῶς, ἀλλ' ἀδελφικῶς τοῦτο ποιεῖ καὶ τούτοις πᾶσι
 χαλάσας τὴν φλεγμονὴν, καὶ παραμυθησάμενος τὴν ἀλγηδόνα
 τὴν ἐκ τῆς τομῆς συμβαίνουσιν τοῦ μέλλοντος ἐλέγχου ῥγίνε-
 σθαι, καὶ πολλάκις τῇ παραιτήσῃ χρησάμενος, καὶ παρακα-
 λήσας μὴ ὀργισθῆναι· ὅταν αὐτὸν καταδήσῃς τούτοις, τότε
 ῥεπαγε τὴν πληγὴν, μήτε ῥδεσμῶν τὸ πρᾶγμα, μήτε ἐκλύων,
 ἵνα μήτε ἐκείθεν ἀποπηδήσῃ, μήτε ἐντεῦθεν καταφρονήσῃ.
 Ἄν ῥτε γὰρ μὴ καιρίαν δῶς, οὐδὲν εἰργάσω πλέον· ἂν δὲ
 Δσφοδρῶς πλήξῃς, ἀποσκιρτῆσαι ἐποίησας. Διὸ δὴ καὶ μετὰ
 ταῦτα πάντα ἐλέγχειν μέλλων, ἀνάμιξον πάλιν ἐγκώμιον τοῖς
 ἐλέγχοις· καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ ἐκαθ' ἑαυτὸ τὸ γινόμενον οὐ δύναται
 εἶναι ἐγκώμιον· οὐ γὰρ ἄξιον ἐπαίνου τὸ κόρη συνοικεῖν παρ-
 θένω· ἀπὸ τῆς γνώμης τοῦ συνοικούντος τοῦτο ἐργάζου, καὶ
 εἰπέ, ῥὅτι οἶδα μὲν ὅτι διὰ τὸν θεὸν σὺ ποιεῖς, καὶ τὴν ἐρημίαν
 καὶ τὸ ἀπροστάτευτον τῆς ἀθλίας ἐκείνης ἰδὼν ῥχείρα ὠρεξας.
 Καὶ μὴ ταύτῃ ποιῇ τῇ γνώμῃ, σὺ οὕτω λέγε, καὶ μετὰ τοῦτο
 προστίθει καὶ ταῦτα, πάλιν παραιτήσῃ χρώμενος καὶ λέγων,
 Εὖ οὐκ ἐπιτάττων, ἀλλ' ὑπομιμνήσκων ταῦτά φημι· διὰ τὸν
 θεὸν σὺ ποιεῖς, οἶδα καὶ γὰρ· ἀλλ' ἴδωμεν μὴ τι ῥτίκτεται ἐκ
 τούτου κακὸν ἕτερον· καὶ ῥμὲν μηδὲν ἦ, κάτεχε ἑνδον, καὶ ἔχου τῆς
 καλῆς ταύτης σπουδῆς, ὃ κωλύων οὐδεὶς· ἂν δὲ βλάβῃ τις ἐντεῦθεν
 γίνηται τοῦ κέρδους μείζων, φυλαξώμεθα, παρακαλῶ, μὴ σπεύ-
 δοντες μίαν ῥἀναπαῦσαι ψυχὴν, μυρίας σκανδαλίσωμεν. Καὶ
 μὴ προσθῇς εὐθέως τὰ κείμενα τοῖς σκανδαλίζουσι κολαστήρια,
 414 ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ προσλάβανε μαρτυρίαν, λέγων· οὐ χρεῖαν
 ἔχεις μαθεῖν ταῦτα παρ' ἐμοῦ, οἶδας καὶ αὐτὸς ὅτι εἰάν τις ἕνα
 τῶν μικρῶν τούτων σκανδαλίση, πόση ἠπείληται δίκη· καὶ
 οὕτως ἠδύνας τὸν λόγον, καὶ λεάνας τὴν ὀργὴν, ἐπιτίθει τὸ
 φάρμακον τῆς διορθώσεως. Εἰ δὲ προφασίζοιτο πάλιν τὴν
 ἐρημίαν αὐτῆς, μηδὲ οὕτως ἐλέγξῃς τὴν σκῆψιν, ἀλλ' εἰπέ πρὸς
 ῥαὐτόν· μηδὲν σε τούτων φοβείτω, ῥἀπολογίαν ἔξεις ἀρκούσαν,
 τὸ ἐτέρων σκάνδαλον· οὐδὲ γὰρ διὰ ῥαθυμίαν, ἀλλ' ἐκείνων
 Βῥκηδόμενος, ταύτης ἀπέστης τῆς σπουδῆς. Καὶ τὰ μὲν τῆς
 συμβουλῆς ἔστω ἐν βραχεῖ· οὐδὲ γὰρ δεῖται διδασκαλίας

ῥ γίνεσθαι omnes. γενέσθαι Edd. ῥ ἐπάγαγε F. ῥ δεσμῶν] δέων ex
 corr. A. (prius δένων, ut videtur. δένων Veron.) δηλοποιῶν F. Statim τραῦμα
 pro πρᾶγμα C. nec ligans nec trahens (ἐλκύων) vulnus Interp. ῥ τε eras. in A.
 ῥ καθ' ἑαυτὸ om. F. ῥ ὅτι om. C. ῥ χεῖρα] καὶ χείρας F. ῥ τίκτεται
 A.C. Veron. ῥ μὲν om. C.F. ῥ ἀνασπᾶσαι (sic) A. Mox μυρίους F.
 ῥ αὐτὴν F. ῥ ἀπολογίαν] + γὰρ F. ῥ οὐδὲ nostri omnes cum Interp. σὺ
 vulgo. ῥ φειδόμενος C.

πολλῆς· τὰ δὲ τῆς συγγνώμης πάλιν πολλὰ καὶ ἐπάλληλα· καὶ ἐπὶ τὴν ἀγάπην κατάφενγε συνεχῶς, συσκιάζων τὸ φορτικὸν τῶν εἰρημένων, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ διδούς, καὶ λέγων· ὅτι ἐγὼ μὲν ταῦτα παραινῶ καὶ συμβουλεύω, τοῦ δὲ πεισθῆναι κύριος αὐτός· οὐδὲ γὰρ καταναγκάζω καὶ βιάζομαι, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ σου τὸ πᾶν ἐπιτρέπω γνώμη. *Ἄν οὕτω μεταχειρίζομεν τὸν ἔλεγχον, δυνησόμεθα ῥαδίως τοὺς ἁμαρτάνοντας διορθοῦν· ὡς ἃ γε νῦν ποιοῦμεν, θηρίων μᾶλλον ἐστὶ καὶ ἀλόγων, ἢ ἀνθρώπων. *Ἄν γὰρ αἰσθωνταί τινες νῦν τοιαυτά C τινος ἁμαρτάνοντος, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν διαλέγονται, αὐτοὶ δὲ καθάπερ γραῖδια μεθύοντα ψιθυρίζουσι μετ' ἀλλήλων· καὶ οὐδαμοῦ τὸ, εἰκὴ φιλοῦ, εἰκὴ μὴ μισοῦ, ἐνταῦθα δοκεῖ χώραν ἔχειν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅταν μὲν κακηγορῆσαι ἐπιθυμῶσι, καταφρονοῦσι τοῦ μὴ εἰκὴ μισεῖσθαι, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ κολάζεσθαι· (540) οὐδὲ γὰρ μῖσος ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ κόλασις τίκτεται· ὅταν δὲ ^eδιορθώσεως δέῃ, τοῦτό τε αὐτὸ καὶ μυρίας ἐτέρας προφέρουσι προφάσεις. Ταῦτα γὰρ τότε ἐννοεῖν ἐχρῆν, ὅταν D κακηγορῆς, ὅταν διαβάλλῃς, τὸ, εἰκὴ ^fμὴ μισοῦ, καὶ τὸ, οὐδὲν ἀνύω, καὶ τὸ, οὐδὲν μοι μέλει. Νῦν δὲ, ^gτότε μὲν ^hπολυπράγμων εἰ σφοδρῶς καὶ περίεργος, καὶ μίσους καταφρονεῖς καὶ μυρίων κακῶν· ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀδελφοῦ φροντίζειν δέῃ, τότε καὶ ἀπράγμων καὶ ἀνεπαχθής τις εἶναι βούλει. Καίτοι ἀπὸ μὲν κακηγορίας καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους καὶ τὸ πρὸς ⁱτὸν θεὸν γίνεται μῖσος, καὶ οὐ σφόδρα σοι ^kτούτου μέλει· ἀπὸ δὲ τῆς κατ' ἰδίαν συμβουλῆς καὶ τῶν τοιούτων ἐλέγχων καὶ πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς τὸν ^lθεὸν ἔσται σοι φιλία. *Ἄν δὲ καὶ ^mαὐτὸς μισῇ, ὁ θεὸς μένει διὰ τοῦτο μᾶλλον φιλῶν· E μᾶλλον δὲ οὐδὲ ⁿοὕτω μισήσει, ὡς ἡνίκα ἐμίσει κακηγοροῦντα· ἀλλὰ τότε μὲν ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἀποστραφήσεται, ^oνυνὶ δὲ πατρὸς ἡγήσεται παντὸς αἰδεσιμώτερον. Καὶ φανερώς δυσχεραίνει, κατὰ νοῦν καὶ ἰδίᾳ πολλὰς εἴσεται σοι ^pχάριτας. Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ἐπιμελώμεθα τῶν μελῶν τῶν ἡμετέρων, καὶ μὴ κατ' ἀλλήλων τὴν γλῶτταν ἀκονῶμεν, μηδὲ λαλῶμεν ῥήματα καταποντισμοῦ, τὴν δόξαν τοῦ πλησίον ὑπορύττοντες, 415 καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ καὶ μάχῃ βάλλοντες καὶ βαλλόμενοι. Τί γὰρ ὄφελος νηστείας ἢ ἀγρυπνίας λοιπὸν, ὅταν ^qγλῶττα μεθύῃ, ^rκαὶ κυνείων κρεῶν ἀκαθαρτοτέραν σιτῇται τράπεζαν,

^e διορθώσεως] καὶ διορθῶσαι F. ^f μὴ om. F. ^g τότε] ὅτε F. ^h πολυπράγμων (sic) A. πολυπράγμων ἢς F. πολυπραγμανοίς vulgo. Mox περίεργος F. περίεργως Edd. ⁱ τὸν om. C.F. ^k τούτου F. τοῦτο Edd. ^l θεὸν] + καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους F. ^m οὗτος F. ⁿ οὗτος A. ^o νῦν F. ^p τὰς χάριτας Edd. invitis libris. ^q ἢ γλῶττα F. ^r καὶ] ἢ A.

αἰμοβόρος ⁸γενομένη, καὶ προχέουσα βόρβορον, καὶ ἀμάρας
 ὀχετὸν τὸ στόμα ποιῇ, μᾶλλον [†]δὲ καὶ πολὺ ταύτης βδελυ-
 ρώτερον; Τὸ μὲν γὰρ ἐκεῖθεν προῖον, σῶμα ἐμόλυνε· τὸ δὲ
 ἐντεῦθεν, ^νπολλάκις ψυχὴν ἀπέπνιξε. Ταῦτα οὐ τῶν κακῶς
 ἀκούοντων μάτην κηδόμενος λέγω· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ στεφάνων
 Β εἰσὶν ἄξιοι, ὅταν φέρωσι γενναίως τὰ λεγόμενα· ἀλλ' ὑμῶν τῶν
 λεγόντων. Τὸν μὲν ^ωγὰρ κακῶς ἀκούοντα μάτην μακαρίζουσιν
 αἱ γραφαί, τὸν δὲ κακῶς λέγοντα ἐκβάλλουσι τῶν ἱερῶν
 μυστηρίων, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν περιβόλων. ²²“Τὸν γὰρ
 καταλαλοῦντα, φησὶ, λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξε-
 δίδωκον.” Καὶ τῆς τῶν ἱερῶν δὲ βίβλων τὸν τοιοῦτον ἀνάξιον
 εἶναί φησιν ἀναγνώσεως. ²³“Ἰνα τί γὰρ, φησὶν, ἐκδιηγῇ σὺ
 τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ
 στόματός σου;” Εἴτα τὴν αἰτίαν τιθεὶς φησὶ· “Καθήμενος
 C κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις.” Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐ
 διώρισεν, εἴτε ἀληθῇ, εἴτε ψευδῇ· ἀλλαχοῦ δὲ καὶ τοῦτο
 ἀπηγόρευσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ἀληθῇ λέγῃς, οὐ σοι ταῦτα
^κρήτεια. ²⁴“Μὴ κρίνετε γὰρ, φησὶν, ἵνα μὴ κριθῆτε” ἐπεὶ
 καὶ ὁ ^γτελώνην κακηγορῶν κατεδικάζετο, ²καίτοιγε ἀληθῇ ^ακα-
 τηγορῶν ἐκείνου. Τί οὖν, ἂν ἢ τις θρασὺς καὶ μιαρὸς, φησὶν,
 οὐ διορθωτέον αὐτὸν, οὐδὲ ἐλεγκτέον ἡμῖν; Ἐλεγκτέον καὶ
 διορθωτέον, οὕτω δὲ ὡς ἔμπροσθεν εἶπον· ἐὰν δὲ ὀνειδίζων
 τοῦτο ποιῇς, ὅρα μὴ τὸν Φαρισαῖον ἐκείνον μιμούμενος, τὰ
 ἐκείνου πάθῃς. Οὐδὲν γὰρ ἐντεῦθεν γίνεται κέρδος, οὐ σοὶ τῷ
 D λέγοντι, οὐκ ἐκείνῳ τῷ ἀκούοντι, ^βοὐ τῷ ^γκατηγορουμένῳ·
 ἀλλ' ὁ μὲν ἀναισχυντότερος γίνεται· ἕως μὲν γὰρ ^δλανθάνει,
 καὶ αἰδεῖσθαι οἶδεν· ἐπειδὴν δὲ γένηται δῆλος καὶ καταφανής,
 καὶ τὸν ἐντεῦθεν ἐκβάλλει χαλινόν· ὁ δὲ ἀκούων πάλιν μειζόνως
 βλαβήσεται. Ἄν τε γὰρ κατορθώματα συνίδῃ ἑαυτῷ, φυσα-
 ται ταῖς ἐτέρου ^εκατηγορίαις ὀγκούμενος· ἂν τε ἀμαρτήματα,
 προθυμότερος εἰς πονηρίαν καθίσταται. Αὐτός τε ὁ λέγων
 πάλιν καὶ παρὰ τῷ ἀκούοντι πονηρὰν λήψεται δόξαν, καὶ τὸν
 θεὸν μειζόνως καθ' ἑαυτοῦ παροξυνεῖ. Διὸ, παρακαλῶ, πᾶν
 E δυσῶδες ^ιἐκβαλόντες ῥῆμα, εἴ τι ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομὴν, τοῦτο
 λέγωμεν. Ἄλλ' ἀμύνασθαι ^κἐκείνον ἐπιθυμεῖς; ^εΤί οὖν ἀντ'

22 Psal. c. 5.

23 Ibid. xlix. 16, 20.

24 Matth. vii. 1.

⁸ γενομένη F. [†] δὲ om. A.C. ^ν πολλάκις ψυχὴν omnes. ψυχὴν πολλάκις Edd.
^ω γὰρ om. F. Mox καὶ post μάτην add. idem. ^κ ρήτεια F. ^γ τὸν τελώνην ex
 corr. A. τὸν superscript. C. Ita ediderunt Sav. Mor. Ben. ² καίτοι αἰνε γε F.
^α κακηγορῶν F. et ex corr. A. Statim ἐκείνον ex corr. A. ^β Vid Annot.
^γ κακηγορουμένῳ F. ^δ λανθάνει] ἂν λανθάνη A.C. ^ε κατηγορίαις F.
^ι ἐκβαλόντες omnes. ἐκβάλωμεν Edd. * Cetera desunt in F. ^ε τί
 οὖν om. A.

ἐκείνου σαυτὸν ἀμύνη; Ὁ γὰρ τοὺς λελυπηκότας ἀμύνασθαι σπουδάζων, οὕτως ὡς ὁ Παῦλος ἀμύνασθαι ^hἐκέλευσεν. ²⁵“Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὼν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.” Ἐὰν δὲ τοῦτο μὲν μὴ ποιῇς, ἐπιβουλεύης δὲ μόνον, κατὰ σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς. Διόπερ ἂν κακῶς ἐκεῖνος λέγῃ, ἐγκωμίους αὐτὸν ἀμείβου καὶ ἐπαίνοισι· οὕτω γὰρ καὶ ἐκεῖνον ἀμύνασθαι δυνήσῃ, καὶ σαυτὸν ἀπαλλάξεις πονηρᾶς ὑποψίας. ⁴¹⁶ Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ κακῶς ἀκούειν ἀλγῶν, ἀπὸ συνειδότος δοκεῖ τοῦτο πάσχειν πονηροῦ· ὁ δὲ καταγελῶν τῶν λεγομένων, ⁽⁵⁴¹⁾ μέγιστον ἐκφέρει τεκμήριον ^k τοῦ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδέναι πονηρόν. Ἐπεὶ οὖν οὔτε τὸν ἀκούοντα, οὔτε ^l ἑαυτόν, οὔτε τὸν διαβαλλόμενον ὠφελεῖς, καὶ κατὰ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς, καὶ ἐντεῦθεν γενοῦ σωφρονέστερος. Ἐχρῆν μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων πείθεσθαι· ^B ἐπειδὴ δὲ παχύτερον διάκεισαι, καὶ ὥσπερ θηρίον δάκνεις, καὶ ἐντεῦθεν παιδεύηται, ἵνα τοῖς λόγοις τούτοις σωφρονισθεῖς, δυνήθῃς ἀπὸ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων ^m μόνων ρυθμίζεσθαι, καὶ γενόμενος παντὸς πάθους ἀνώτερος ⁿ ἐπιτύχῃς ^o τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁵ Rom. xii. 20.

^h ἐκέλευσεν] + ἀμύνου Edd. in vitis libris. Vid. Annot. ^l αὐτόν] + ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ πρᾶγμα φανέται ποιῶν C. Interp. ^k τοῦ] τῷ A. τὸ C. ^l αὐτόν A. αὐτόν C. ^m μόνον C. Ita tacite Mor. Ben. ⁿ ἐπιτύχῃς A.C. ἐπιτύχοις Edd. ^o τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν] τῶν οὐρανῶν A.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIONES

AD HOMILIAS IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM.

TIT. ΤΟΥ ΕΝ 'ΑΓΙΟΙΣ ——— ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ om. A.C.d.q.
ΠΡΩΤΗΣ om. A. Post ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Cod. q. addit 'ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Pag. 1 A. not.^a. βιωτικοῖς πλεονεκτήμασιν ἐκόμα hoc ordine q. Vocabulum πλεονεκτήμασιν ob incertam sedem suspectum quodammodo defendit locus infra p. 34 D. ἐπὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῦ βίου.

Ibid. lin. 4. διὸ καὶ τις τῶν ἔξωθεν συγγραφέων ἀφνειὸν ἐκάλει τὸ χ. Vid. Hom. II. B. 570. Thucyd. I. 13.

P. 1 C. lin. 2. Scripturam ἐπορκίζοντες exhibent Veron. Sav. cum nostris A.C. Codex E. mutilus est. Formam ἐφορκίζοντες ex ingenio, ut videtur, supposuerunt Mor. Ben. consentiente tamen Cod. d. Quod ad historiam attinet, memoria plus semel lapsum esse Nostrum monuit Montef. in Praefatione. Vid. Act. Apost. xix. 13—19. xviii. 17.

P. 2 B. lin. 2. τὸν πλοῦτον καὶ τὴν σοφίαν secundum conjecturam Dunaei clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

Ibid. not.^b. δηλῶν ὅτι praeter nostros habent d.q. probante Heysio V.D. Eandem permutationem observavimus ad pp. 334 B. 351 C. 454 E.

P. 2 D. not.¹. Verba supervacanea ἅπαντα ταῦτα nescimus an jure a nobis ejecta sint. In lectione καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον ἅπαντα ταῦτα praeter libros in margine descriptos conspirant Veneti d q. et Hervetus Interpres. Erunt fortasse quibus non displiceat scriptura Codicis C. distinguendo, Μετὰ πάντα ταῦτα καὶ κομῆται δὲ κ. τ. εἰ. Sed obstat particula δὲ in tali structura vix et ne vix quidem ferenda. Editor novissimus dedit, τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐπέτρεπον ἅπαντα, reciso ταῦτα.

P. 3 A. not. 9. Cum nostro E. conspirat q. fortasse recte. Sed hic *αἰσχυρόμενοι* in marg. habet.

P. 3 B. not. r. Scriptura *ἐπενόησαν* τὸ pro *ἐπενόησαντο* non debetur conjecturae Dunaei, ut nonnemo opinatur, sed fluxit ex nostro A. correcto, ut semper fere, a manu recenti. Codex q. pro *ἐπενόησαντο* exhibet *ἐπεκαλέσαντο*.

HOM. I.

TIT. VOX 'ΕΡΜΗΝΕΙΑ non legitur in C. Titulus omnino abest a libris b.q.

P. 3 E. lin. 2. Verbum *ἐκλήθην* deest in Edd. Mor. et Ben. illius, ut videtur, incuria. Legitur enim apud Veron. et Commelin.

P. 4 C. lin. 3. Pro *Ἐφεσίοις*, *πρὸς Ἐφεσίους* tacite ediderunt Mor. Ben. refragantibus libris.

Ibid. not. 9. Lectionem τοῦ ὀνόματος exhibent etiam d.q. Ergo Auctoris potius quam scribarum negligentiae videtur imputanda.

P. 4 E. lin. 1. *μαμωνᾶ*, simplici *μ*, A.b.d.q. fortasse alii. "Sic constanter antiqui Codd." Heyse.

P. 5 C. not. 7. *ὧσπερ* abest etiam a libris d.q. et ante corr. b.

P. 5 E. lin. 8. *ἅπαντες* om. b. Ergo deest in Ed. Veron. quae ab isto Codice tota pendet.

P. 6 B. not. 9. *ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους*] Sic A.E.d. *ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλοις* q. Edebatur *ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ*. Codex C. exhibet *ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ ἔχειν*, ad cuius normam, ut solet, Aretinus dedit, *ut pacem invicem habeamus*.

P. 6 C. not. r. Vulgarem scripturam, οὐδὲν . . . τρανότερον, satis tuentur q. et a prima manu d.

Ibid. not. t. τοῦ γαμβροῦ] Sic A.E.q. Recte. Γαμβρός est *socer*, ut in Bibliis, Exod. iii. 1. Ἰοθὼρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ, et alibi. Scripturam τοῦ ^{κηδεστοῦ} *κηδεστοῦ* exhibet C. τοῦ γαμβροῦ (sic) b. Ex hoc libro provenit lectio Ed. Veron. τοῦ *κηδεστοῦ* γαμβροῦ, cuius vice τοῦ *κηδεστοῦ* γαμβρός ex ingenio edidit Sav. Hunc secutus est Montef.

P. 7 A. not. d. *μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀ. μ. σοῦ*. Sic Edd. Libri multum inter se dissident. *μὴ ἔ. ἀνὰ μ. μάχη ἐμοῦ καὶ ἀ. μ. σοῦ* A.C.d. *μὴ ἔ. ἀνὰ μ. ἐμοῦ μάχη καὶ ἀ. μ. σοῦ* q. *μὴ ἔ. ἀνὰ μ. σοῦ καὶ ἀνὰ μ. ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ*

ἐμοῦ μάχη E. *μὴ ἔ. μάχη ἀνὰ μέσον σοῦ* (sic) b. Ipse Chrysostomus locum S. S. (Gen. xiii. 8.) enarrans citat, ut in exemplaribus Versionis Graecae tum scriptis, tum editis hodie legitur, *μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ*.

P. 7 C. not. k. "ἐμβάτας d.q. rectius, quippe de cothurno altiore." Heyse.

P. 8 A. not.ⁿ. μέλλων pro μέλλοι habet etiam q.

Ibid. not.^o, P. ὅταν παίζωσι, τάξιν ποιούσι q. Idem mox προηγούνται et βαδίζει, hoc quidem solus, illud autem cum libris omnibus tam scriptis quam editis. Hujus integram scripturam, ab Heysio quoque commendatam, indubitanter recepissemus, nisi obstitisset clausula, ὡς παιδικὰ τὰ γινόμενα, quae non nisi ab ὁρᾷτε pendere posse videtur. Aretinus vertit : *Nonne animadvertistis ludentes pueros, cum aciem struunt, et milites, et praecones, lictores praecedunt, medius puer principis loco incedit ? Hujusmodi res humanae sunt, neque puerilibus differunt ludis, vel etiam abjectiores etc.* Comparationibus a rebus puerilibus ductis admodum delectatur Noster, parvulorum, ni fallimur, amator ardentissimus. Talia sunt Tom. III. p. 77 E. ἵνα μάθῃς τὸ μέσον τῶν παιδίων τῶν παιζόντων ἀρχάς, καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐχόντων τὰς ἀρχάς. Tom. XI. p. 608 E. ὥσπερ ὅταν τὰ παιδία ὁρᾷς ἀρχοντας παίζοντα, καταγελᾷς. Conferri potest Dio Chrysost. p. 66, 34. οὐδὲ γὰρ τῶν παιδίων ὁ νικήσας, ὅταν παίζωσιν, ὡς αὐτοὶ φασί, βασιλέα, τῷ ὄντι βασιλεύς ἐστι. Epict. Enchir. XXIX. 3. εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ αὐλητὰς, νῦν δὲ μονομάχους, εἴτα σαλπίζει, εἴτα τραγοῦει. Max. Tyr. Tom. I. p. 355. τί οὖν ; εἰ καὶ οἱ παῖδες, νόμους πρὸς ἀλλήλους θέμενοι, καθίσαντες δικαστήριον ἐαυτῶν, ὑπάγειν ἄνδρα κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, κᾶτα, εἰ δόξαι ἀδικεῖν, ψηφίζονται αὐτὸν ἀτιμον εἶναι ἐν τῷ τῶν παιδίων δήμῳ, δημεύειν δὲ αὐτοῦ τὰ παιδικὰ χρήματα, τοὺς ἀστραγάλους καὶ τὰ παίγνια ; Τάξις autem, quae in nostro loco memoratur, est “*comitatus hominum cuiquam magistratui apparen- tium, operamque dantium.*” (H. Steph. Thes.) Noster Tom. III. p. 347 E. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων, ἐπειδὴν οἱ τῆς τάξεως καὶ περὶ αὐτὸν ὄντες τὸν ἀρχοντα ἀπεχθῶς ἔχωσι πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας, διὰ τῶν ῥάβδων πόρρωθεν αὐτοὺς ἀπελαύνουσι.

P. 8 B. lin. 4. χάριτι καὶ φιланθρωπία, ceteris omissis, Veron. Sav. χ. καὶ φ. τοῦ κυρίου ἡμῶν I. X. μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τ. α. τ. α. Ἀμήν. Mor. Ben. Doxologiam, quae a nobis edita est, exhibent nostri omnes cum Venetis d.q.

HOM. II.

P. 9 D. lin. 2. ὡς μηδὲν ὑστερεῖσθαι] οἷς μηδὲν ὑστερεῖ q. Infra p. 10 A. lin. 6. ἔχονται om. idem.

P. 10 B. not.^q. τί θορυβεῖτε γὰρ, φησὶ, καὶ ταραττετε q.d. sed θορυβεῖσθε et ταραττεσθε ex corr. d.

P. 11 A. not.^w. τὴν φλεγμονὴν αὐτῶν ἐπαντλῶν. Sic Regii C.E. quod fugit Editorem novissimum. Vocabulum ἐπαντλεῖν apud Medicos usitatissimum egregie illustrat Nostri locus Tom. II. p. 73 A. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν τοῦ σώματος τραυμάτων οὐ παύονται ἐπαντλοῦντες ἰατρῶν παῖδες, ἕως ἂν ἴδωσι λῆξαν τὸ πάθος, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦτο ποιεῖν χρή. Καὶ γὰρ ἑλκος ψυχῆς ἢ ἀθυμία, καὶ δεῖ συνεχῶς αὐτὴν ἐπαντλεῖν προσηνέσι ῥήμασιν.

Οὐδὲ γὰρ οὕτως οἶδημα σαρκὸς χαλᾶν εἴωθε θερμῶν ὑδάτων φύσις, ὥς ψυχῆς πάθος καταστέλλειν πέφυκε παρακλητικῶν λόγων δύναμις. Οὐ χρεία σπογγίας ἐνταῦθα, καθάπερ ἐπὶ τῶν λατρῶν, ἀλλ' ἀντὶ σπόγγου τὴν γλῶτταν μεταχειρισόμεθα. Ibid. p. 760 D. οὐστinas ἵστε ταύτην νοσοῦντας τὴν νόσον, τοῦτοις καὶ ἐτέροις πλείουσιν ἐπαντλᾶτε (leg. ἐπαντλείτε) ῥήμασιν, ὥστε πρόρριζον ἀνασπάσαι τὸ κακόν. Tom. III. pp. 527 A. 667 A. φέρε δὴ, ἀπαντλήσω (leg. ἐπαντλήσω) σου τῆς ἀθυμίας τὸ ἔλκος. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 829 B. Alias dicitur ἐπαντλεῖν λόγους, ῥήματα. Vid. *Jens.* Lectiones Lucian. p. 368 sq. *Matth.* Nov. Eclog. p. 193.

P. 12 C. not.^a. Vulgatum ὅσον solus habet q. Idem tamen, quod mireris, τοσοῦτος pro τοσοῦτον exhibet.

P. 12 D. not.^x. Ordo vulgaris ὁ Ἑλλήν τὴν γνώσιν fluxit a Cod. b. in quo τὴν γνώσιν primo omissum, deinde post Ἑλλήν positum.

P. 13 B. lin. penult. "Distinguunt non post, sed ante βαρὺ b.d. Recte. Βαρὺ migrat in sensum τοῦ δύσκολον vel δυσχερές. Cf. ad Philem. p. 415, 42 Sav. quem locum juvat totum afferre. Πῶς εὐκολον ἢ ἀρετὴ, καὶ πολλὴν ἔχον ὠφέλειαν, πῶς ἐργῶδες ἢ κακία. Ἡμεῖς δὲ τὸ οὕτως ἐλαφρὸν ἀποφυγόντες, διώκομεν τὸ μολύβδου βαρύτερον. Notent Lexica." *Heyse*. Distinctionem a V.D. probatam exhibet Ed. Veron. Σῶμα ἔχοντα βαρὺ uno tenore legunt Sav. Ben. etiam Hervetus Interpres: verius, si quid videmus. Nam volatilia quoque σῶμα ἔχουσι, sed κοῦφον, non βαρὺ. Infra p. 284 B. οἷον ἂν εἰ νωθὴς ὄνος καὶ πολυσαρκία βεβαρημένος ἵππῳ πτηνῷ συνεζευγμένος, μήτε αὐτὸς διανίστασθαι βούλοιτο, καὶ ἐκείνον τῷ βάρει τῶν σαρκῶν καθέλκειν ἐπιχειροίη. Turbas dedit usus τοῦ καὶ pro vel, notus vel a locutione, εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν. Ergo Boisius corrigit, σῶμα ἔχοντα βαρὺ, παρὰ φύσιν πάντως καὶ ἀδύνατον. Inficete.

P. 13 E. lin. ult. οὐκ ἂν ἐκπέσῃ τοῦ κατὰ φύσιν. Soloece dictum. In libris tamen nihil subsidii, nisi quod q. exhibet, οὐκ ἀνέχεται (vel οὐκ ἂν ἔχεται) ἢ τοῦ κατὰ φύσιν, inepte. Ejusdem farinae sunt p. 102 B. πῶς ἂν τις ἀποφύγῃ. p. 274 E. οὐκ ἂν ἀκούσῃς. p. 443 A. καὶ ὅτι οὐ ψευδόμεθα, πρὸ τῶν ἄλλων ἂν ἡμῖν μαρτυρήσῃτε.

P. 14 A. not.^h. "Regius bene ἀπὸ τοῦ καθεύδειν εἰς τὸ μὴ καθεύδειν μετέπεσεν. In Editis sententia manca erat δι' ὁμοιοτελευτον." *Montef.* "Sic et A.B. nisi quod ἐπὶ pro εἰς praebeant." *Editor* Ben. 2dae. Ἐπὶ, non εἰς, est in ipso Regio Montefalconii, qui nunc est 738.

P. 14 A.B. not.^{k,l,m,o}. Codices Veneti habent, ποιῶμεν b.d.q. πάσχωμεν q. καταγινώσκωμεν b.q. γινώμεθα q.

P. 14 B. not.ⁿ. καὶ ἐξ ὧν] καὶ ὁ ἐξαίρων b.d. ἢ καὶ ἐξ ὧν] ἢ ὁ ἐξαίρων q.

P. 14 C. not.^t. "ἀτιμωμένων A. et B. corr." *Editor* Ben. 2dae. Lectiones istorum Codicum, qui nobis sunt C.E. accuratius a nostro Collatore descriptae sunt. Vid. Var. Lect. Ex Venetis ἀτιμωμένων legit d. ἀτιμωμένων q.

P. 14 D. lin. 1. *φιλανθρωπία*——Χριστοῦ. Ita ante nos ediderunt Mor. Ben. Nostri A.C. cum Reg. 738 et Venetis d.q. conspirant in clausula, *φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς* (ὁμογενοῦς Reg. 738. *μονογενοῦς υἱοῦ* q.) κυρίου δὲ ἡμῶν I. X. Mox E. exhibet ἅμα τῷ ἀγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι. Tales quisquiliās in posterum indicare supersedebimus.

HOM. III.

P. 15 A. lin. 2. *ἂν μὲν εὐθέως*] *ἂν μὴ εὐθέως* Montef. ex ingenio, ut conjicere licet; certe non incuria, siquidem Latina quoque correxit.

Ibid. not.^d. Insignis hic librorum discordia. In Editis post Veron. et b. locus sic legitur: *τοῦ σχίσματος ἡ ἔμφασις καὶ αὐτὸ τῆς κατηγορίας τὸ ὄνομα ἱκανὰ σφόδρα αὐτῶν καθάψασθαι*. Montef. ex Regio suo notavit, *τοῦ σχ. ἡ ἔμφ. ἱκανὸν καὶ αὐτὸ εἰς κατηγορίας ὄνομα*; μᾶλλον δὲ ἀρκεῖ ἡ τοῦ *σχ. προσηγορία σφ. αὐτῶν καθάψασθαι*. Similia habent C. Aret. et in priore parte E. usque ad *ὄνομα*; reliqua vero, *μᾶλλον δὲ*——*καθάψασθαι* desiderantur in hoc libro. Paullo aliter A.d.q. *τοῦ σχ. ἡ ἔμφασις, ἱκανὸν καὶ αὐτὸ τῆς κατηγορίας τὸ ὄνομα. καὶ ἡ τοῦ σχ. προσηγορία σφόδρα αὐτῶν καθάψασθαι*. Cum inutilia ista, *μᾶλλον δὲ ἀρκεῖ*——*καθάψασθαι* interpretationis speciem prae se ferant, et nullo negotio ex iis quae proxime leguntur, εἴτα ἐπειδὴ σφόδρα καθήκον τῇ προσηγορίᾳ τοῦ *σχίσματος*, assumi potuissent, auctoritate unius Codicis ea delevimus.

P. 15 C. not.^e. “*διαχέων*. Hoc quid sit nescio. Forsan *διαφέρων*; sed *διαφερόμενος* dicendum fuit. Quid si *διαχαίνων* legas, *dehiscens*? Convenit τῷ *κατηρτισμένοι, coaptati vel coagmentati*.” Dun. “Quid si *διασχισθεῖς*?” Bois. Nihil hic enotatum est ab Heysio nostro, qui ad hanc operis partem plene contulit d. et passim b.q. Ergo d. ut unus nostrorum A. quocum semper fere conspirat, *διαχέων* legit; de altero Codice nihil compertum habemus. Nomen *διχόνοια* legitur supra p. 3 B. Verbum autem Tom. XI. p. 80 D. *οἱ ἐν πνεῦμα λαβόντες καὶ ἐκ μῆς ποτισθέντες πηγῆς, οὐκ ὀφείλετε διχονοεῖν*.

P. 16 C. lin. 5. Pro *προσώποις* Sav. conjecit *προσωπείοις*, quod tantundem est. Inter duas formas passim fluctuant Codices. Vid. infra p. 187 A. Tom. VII. pp. 387 C. 774 D. Correctione eget locus Tom. III. p. 555 B. *καὶ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου παρατίθησι τῇ γυναικὶ τὸ πρόσωπον*. Legendum *περιτίθησι*. Diod. Sic. XVI. 87. *Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνη πρίττων ἔργα Θεοσίου*;

P. 17 B. not.^d. Venetus d. legit, *ὄρα φιλοχρίστου γνώμης*. Hic quidem librorum manu scriptorum auctoritatem posthabere coacti sumus. Nam durius videbatur, *ὄρα, φιλοχρίστου γνώμης*! per exclamationem enuntiatum, ad instar Theocritei, *χρηστῷ κοϊκτίρμονος ἀνδρός*! et insulsum unius Codicis adminiculum *φ. γνώμης τρόπον* quivis sperneret. Mox

προάγει pro προσάγει corrigit Dunaeus, sine necessitate. Cf. infra p. 69 A.

P. 17 C. lin. penult. ἀλλ' εἰς τὸ τίνας] ἀλλὰ τὸ εἰς τίνας clam edidit Montef. repugnantibus libris.

P. 17 E. lin. ult. Κάϊον pro Γάϊον Montef. non monito lectore.

P. 18 B. not. m. "Ex A. supplevimus τί δαί; Sic proximum γάρ, pro quo in B. οὐν, aptissime se habet." Editor Ben. 2^{dae}. Nollemus factum. Nam tritior est hic usus τοῦ γάρ, quam ut vel tironibus offensioni sit.

P. 18 C. lin. 6. ὑποσύρει τὸν τῦφον] ὑπορύττει τὸν τῦφον C. quod monere obliiti sumus. Utrumque ex usu Auctoris. Tom. IV. p. 753 E. ὥστε ὑποσύραι τὸν ὄγκον, καὶ καταστεῖλαι τὴν φλεγμονήν, καὶ παραμυθῆσθαι τὴν βασκανίαν. Tom. IX. p. 681 D. καὶ διὰ τούτων δὲ πάλιν τὴν ἀπόνοιαν ὑπορύττει, καὶ τὸ φύσημα καὶ τὴν φλεγμονὴν καταστέλλει.

P. 19 D. not. d. ἀσθενεία ex ἀσθένεια imperite fecit Montef. sine monito.

Ibid. not. f. τοῦτο οἶδε κολάσαι τῦφον κ. τ. εἰ. Sic ante nos ex iisdem libris emendate scripserat Editor Ben. 2^{dae}, bene monens, locutionem διακλᾶν τῦφον exemplis idoneis indigere. Proprio quidem sensu dixit Noster διακλᾶν ξύλα Tom. VII. p. 705 B. al. διακλασθέν σκεῦος Tom. X. p. 148 B. translato autem διακλᾶν ψυχὴν Tom. XII. p. 275 B. διακλέμενος et διακεκλασμένος, fractus, mollis, passim: quae ad aliud dicendi genus pertinent. Contra, κολάσαι ἐπιθυμίαν legitur Tom. I. p. 704 C. Tom. XI. p. 585 A. κ. ὀργὴν Tom. XI. p. 495 D. κ. τὸ πάθος (ἀπόνοιαν) infra p. 300 E. τὰ πάθη Tom. X. p. 547 E. Etiam Aretinus vertit: Hoc fecit ut puniretur superbia, hoc compressit tumorem etc.

P. 20 A. lin. 1. ὡς ^{οὐ} διακρινόμενος (sic) d. ὡς μὴ διακρουόμενος vitiose Cat.

P. 20 D. not. t, v. οὐχ ὅτι τῇ χ. ἀλλ' ὅτι εὐγλωττία, prorsus ut nos edidimus, d. q.

P. 21 C. lin. 3. ἀλλ' ὦμεν παρεσκ. περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος. "Oratio imperfecta videtur. Vid. Dun. At nil mutant Codices." Heyse. Nec nostri. Relegatur Lector ad 1 Pet. iii. 15, ubi post παρεσκευασμένοι legitur πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος.

P. 22 E. lin. ult. ἐργάσεται Veron. Sav. et Codices. operabitur Aret. ἐργάζεται casu, ut videtur, Morell. quem incaute imitati sunt recentiores.

HOM. IV.

P. 23 C. lin. 6. ψυχορραγοῦσι. Vocabulum haud ubivis obvium, sed optime Graecum, in quo tamen vertendo mirum in modum se torserunt Interpretes. Morbo affectis vertit Aret. deliquium animi patientibus Hervet. animo fractis Montef. et Anglus. At ψυχορραγεῖν idem

est quod Latine *animam agere, extremum agere spiritum*. Eurip. Alcest.

19. ἡ νῦν κατ' οἴκους ἐν χεροῖν βαστάζεται

ψυχορραγοῦσα.

Ubi vid. *Monk*. Vim vocis illustant Nostri loca, Tom. I. p. 471 E. τῶν ψυχορραγούντων οὐδὲν ἄμεινον διακείμενον, τῆς ψυχῆς ἐπείγομένης ἀπορρηξαι τὸν τῆς σαρκὸς δεσμόν. Tom. VIII. p. 200 C. καθάπερ γὰρ σῶμα ψυχορραγοῦν καὶ ἐγγὺς ὃν τῆς τελευτῆς.

P. 23 E. not.^e. Αὐτοσοφία de Deo dicitur Tom. I. p. 172 B. τὸν δὲ θεόν, τὸν τοσοῦτον ἡμῶν ἀφεστηκότα ἐν ἅπασι, τὸν αὐτοσοφίαν ὄντα, τὸν οὐδέποτε διαμαρτίνοντα, πολυπραγμονήσομεν; Sed in nostro loco non bene habet ὁ αὐτοσοφία καὶ δύναμις ὢν, pro eo quod dicendum erat, ὁ αὐτοσοφία καὶ αὐτοδύναμις ὢν. Ergo nihil novavimus.

P. 24 D. not.^r. Locus sic vulgo legitur: ἂν τοίνυν, ἀποροῦντος αὐτοῦ περὶ τούτων, μὴ δυνάμεθα τὸν λόγον ἀποδοῦναι τούτων, ἐκεῖνος μέλλει γελᾶν, οὐ μειζόνως ἡμεῖς καταγελασόμεθα; Constructioni, quae claudicabat, consulimus, scribendo οὐ pro οὐ ex Veneto d. et ante corr. A. Eodem Veneto praeunte, punctum ex interrogatione fecimus. In A. ante μέλλει, εἰ superscriptum recenti manu. Idem καταγελασώμεθα exhibet. Si paucula haec excipias, Codices A.E.b.d.q. a vulgatis non discedunt. Regius C. post περὶ τούτων haec habet: ὅτι (ὅτι ex corr. fortasse pro εἰ) μὴ δυνάμεθα τὸν λ. ἀ. τούτων, ἐκεῖνος μέλλῃ (corr. ex μέλλει) γελᾶν, μᾶλλον μειζόνως ἡμεῖς αὐτοῦ γελάσωμεν. Hunc, ut solet, fideliter expressit Aretin.

P. 25 A. not.^z. “Εἰκότως, quod in Edd. abest, praebuit A. [nobis C.] Eandem vocem ex eodem supplevimus p. 57 C.” *Editor* Ben. 2^{dae}. Perperam. Nam a librariis profectum esse hoc vocabulum, certo certius est. Idem Codex eadem chorda oberrat p. 109 E. Vid. etiam Var. Lect. ad Tom. X. pp. 483 D. 636 B. “Εἰκότως abest a quibusdam,” notante Montef. ad Tom. V. p. 11 E. Tom. IX. pp. 181 C. 221 D. Adde Tom. IV. p. 201 B. Ἄλλ' ἴσως εἶποι τις ἂν τίνος ἔνεκεν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κακίαν ἀποκλίναντος, καὶ τὰ ἄλογα τὴν αὐτὴν αὐτῷ τιμωρίαν ὑπομένει; Εἰκότως. Μὴ γὰρ διὰ τὴν ἑαυτῶν χρεῖαν τὰ ἄλογα γέγονε; Ubi Montef. “Hanc lectionem amplectimur, licet in uno tantum Codice compareat. In aliis εἰκότως deerat, et manca sententia videbatur.” Cf. quae a nobis dicta sunt ad Tom. VII. p. 794 D.

P. 26 D. not.^a. “Φέρεται corr. ex φέρεται (volebat φαίνεται) d.” *Heyse*. Ferri quidem potest φέρεται, sensu τοῦ inferri, induci, ut Tom. IX. p. 248 B. ἄλλην ἀμετρίαν ὁρῶν φερομένην, ubi Catena εἰσαγομένην habet. Sed praestat φαίνεται, quod cum altero non raro permutatur. Vid. inprimis *Schaefer*. Apparatus ad Demosth. Tom. II. p. 319.

P. 27 B. lin. 6. ἀναίρεσις· καὶ οὐ μόνον, et mox p. 27 D. lin. 3. οὕτω καὶ τὴν οἰκουμένην tacite dederunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 28 A. lin. 4. Τίς οὖν σοφώτερος; Incipit τὸ ἠθικὸν secundum Cod.

A. cujus in margine adscriptum : Περὶ τῶν δοκούντων παρ' Ἑλλησι σοφῶν, καὶ μάλιστα Πλάτωνος. Totum argumentum sane pulcherrimum, a verbis δ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν p. 28 A. usque ad εἰ μὴ θείας ἀπήλανον συμμαχίας p. 31 E. excerpserit et annotavit *Matthaei*. Nov. Eclog. pp. 251 sqq.

P. 28 A. not.¹. " Reg. τῶν μηδὲ ὄντων, non male." *Montef.* " Codex Reg. haud dubie non habet μηδὲ, sed μηδέν, id est, quae sunt nihili." *Matth.* Fallitur.

P. 28 B. lin. 1. οὐ μέγα (sic) eraso ὦ, d. οὐ μέγα, οὐ μικρὸν etiam *Matthaeio* in mentem venit. *neque multum neque parum* Aret.

Ibid. lin. 7. εὐαγγελικῆς πολιτείας. Locutio an *Chrysostomica* sit, in dubium vocavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 608 E. Praeter hunc locum, ubi Codices nihil mutant, εὐαγγελικὸς βίος legitur Tom. I. p. 306 D. ἡ πολιτεία ἡ εὐαγγελικὴ (al. ἀγγελικὴ) Tom. III. p. 87 E. recte, ut videtur; nam opponitur τῇ Ἰουδαϊκῇ. Sed in alio loco Tom. II. p. 339 A. καίτοι ἐδύνατο εἰπεῖν, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι, ὅτι ἐσωφρονήσατε, ὅτι ἐπαρθενεύσατε, ὅτι εὐαγγελικὴν πολιτείαν ἀνελάβετε, unice probandum quod in quibusdam libris exhibetur, ἀγγελικὴν. Qualis autem sit evangelica disciplina, pulchre nos docuit Basil. M. Tom. II. p. 120 C. Μάθε, διδάχθῃτι εὐαγγελικὴν πολιτείαν· ὀφθαλμῶν ἀκρίβειαν, γλώσσης ἐγκράτειαν, σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινὸν, ἐννοίας καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν. Ἀγγαρευόμενος προστίθει· ἀποστερούμενος μὴ δικάζου· μισούμενος ἀγάπα· διωκόμενος ἀνέχου· βλασφημούμενος παρακάλει.

Ibid. καὶ τῆς τῶν μελλόντων κρίσεως. Vitium suspicatur *Matthaeius*. Geminum tamen est αἱ τῶν μελλόντων εὐθύναι Tom. VIII. p. 66 B.

P. 29 A. lin. ult. De tormentis Martyrum digna sunt quae exscribantur loca *Nostri* Tom. I. p. 571 D. Ἔστι τοῖς δικάζουσι πολλὰ βασανιστηρίων εἶδη, ξύλον, ἱμάντες, ὄνυχες, μολιβδίδες, δι' ὧν ξέουσι τὰ σώματα, καὶ διασχίζουν τὰ μέλη, καὶ ἐξαρτῶσι. Tom. II. p. 682 D. Τῶν ἀγίων τοὺς μὲν ἤγαγεν ἐπὶ τήγανα, τοὺς δὲ εἰς λέβητας ἐνέβαλε τοῦ πυρὸς σφοδρότερον ζέοντα· καὶ τῶν μὲν τὰς πλευρὰς κατέζαινε, τοὺς δὲ εἰς πέλαγος κατεπόντισεν, ἄλλους θηρίοις παρέδωκεν, ἑτέροις εἰς κάμνον εἰσήγαγε· καὶ τῶν μὲν ἐξεμόχλευσε τὰ ἄρθρα, τῶν δὲ τὰς δορὰς ἔτι ζώντων ἀπέσυρεν· ἑτέρων τοῖς σώμασιν ἡμαγμένοις ὑπέθηκεν ἄνθρακας, καὶ οἱ σπινθῆρες ἐπεπήδων τοῖς ἔλκεσι, θηρίου παντὸς δριμύτερον τὰ τραύματα δάκνοντες· ἄλλοις ἄλλας ἐπενόει χαλεπωτέρας τιμωρίας. *Ibid.* p. 716 C. Ζωγραφῶμεν τοίνυν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς μὲν ἐπὶ τηγάνων κειμένους, τοὺς δὲ ὑπὸ ἀνθράκων τεταμένους, τοὺς δὲ εἰς λέβητας κυβιστῶντας, τοὺς δὲ εἰς θάλασσαν καταποντιζομένους, ἑτέροις ξεομένους, ἄλλους ἐπὶ τροχὸν καμπτομένους, ἄλλους εἰς κρημνὸν ῥιπτομένους· καὶ τοὺς μὲν θηρίοις πυκτεύοντας, τοὺς δὲ ἐπὶ τὸ βάραθρον ἀγομένους, τοὺς δὲ, ὡς ἕκαστος ἔτυχε καταλύσας τὸν βίον.

Ibid. τῶν ὀνύχων ἀνορυττομένων. Excitat *Matthaeius* locum *Aeliani* Var. Hist. IX. 8. ἡνίκα δὲ διακορεῖς ἐγένοντο ὑβρίζοντες, κεντοῦντες αὐτὰς ὑπὸ τοῖς ὄνυξι τοῖς τῶν χειρῶν βελόναις ἀπέκτειναν.

P. 29 B. not. g. Libri editi, τίς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατὰ μέρος πορθουμένου τῆς κεφαλῆς; τίς τῶν ὀστέων ἀναμοχλευομένων; Verba τῆς κεφαλῆς, a Savilio inclusa, post ὀστέων transp. Regius E. quem tacite secutus est Editor Ben. 2^{dae}: ceteri vulgatam lectionem exhibent. Nos virgula post πορθουμένου posita, sensum fecimus, qualem expressit Aretinus, vertens: *Quis divelli sibi unguis unquam generoso animo pertulit? quis incisos articulos? quis sectum corpus, quis caput? quis ossa abscissa?*

Ibid. lin. 8. οἱ μὲν τὰ ἀπόρρητα ἐξειπόντες. Recte, ut videtur, de mysteriis explicat Heyse. Clem. Alex. Strom. II. 14. ὡς Αἴσχυλος τὰ μυστήρια ἐπὶ σκηνῆς ἐξειπὼν, ἐν Ἀρείφ πάγῃ κριθεὶς, οὕτως ἀφείθη, ἐπιδείξας αὐτὸν μὴ μεμνημένον.

P. 29 C. lin. 2. ἐαυτοὺς ἀπήνεγκαν. Vocabulum ἀπήνεγκαν tum Criticis, tum Interpretibus turbas dedit. Dunaeus proponit κατήνεγκαν, *detulerunt*; Halesius ἀπηγξαν; Savilius ἀπήγξαντο (pro ἐαυτοὺς ἀπήνεγκαν). Vertit autem Aretinus, *spe deciderunt*; Hervetus, *se detulerunt*. Verum vidit Matthaeius. “Hic ἀπήνεγκαν ἐαυτοὺς, intellecto ἐκ τοῦ βίου, ἐκ τοῦ ζῆν, est sibi manus inferre, se interimere. Chrys. Tom. XII. p. 512 C. τὰ μὲν γὰρ (δηλητήρια φάρμακα) εὐθέως ἀπήνεγκε τὸν λαβόντα, καὶ τὴν τελευταίαν ἀναισθητίως ἐπήγαγεν.” Magis appositum exemplum est Tom. V. p. 43 D. ἂν δὲ ἀφῇ τὸ μετ’ ἐκείνων παρατάξασθαι ὁ κάμων πρὸς τὴν ἀρρωστίαν, ἐαυτὸν ἐξάγει· ἢ καὶ μετ’ ἐκείνης παρατάξεται πρὸς τὸν ἰατρὸν καὶ τὰ φάρμακα καὶ πρὸς τὴν τέχνην, ἀπήνεγκεν ἐαυτόν.

P. 29 D. lin. 5. ὅπερ μέγιστον καὶ τοῦτο. Vid. nos in Annot. ad Tom. VII. p. 85 A. Exemplis hujus structurae ibi allatis nunc addimus Tom. III. p. 640 A. ὅπερ καὶ τοῦτο μέγιστον δείγμα τῆς σῆς ἀρετῆς. Tom. IV. p. 703 B. ὃν καὶ τοῦτον (sc. θεογνωσίας τρόπον) ἅπαντα τότε διὰ πλειόνων ἐξεθέμεθα λόγων. Scholia ap. Matth. Nov. Test. Tom. VII. p. 256. ὃ καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς ὑμῶν πρὸς με ἀγάπης. “Haec non cohaerent. Forte ὃ καὶ αὐτό.” *Matth.*

P. 30 A. not. t. πατρῶα ὄρια. Cf. Prov. xxii. 28. μὴ μέταιρε ὄρια αἰῶνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου.

P. 30 B. lin. 2. οὐκ ἐλάττονα. Matthaeius requirit ἔλαττον. Nostri ex usu utrumque stare posse putamus. Cf. Var. Lect. ad Tom. X. pp. 458 E. 623 D.

Ibid. lin. penult. βάρβαρος τις. Nempe Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος. Vid. Diog. Laert. in Vit. Plat. XIV. De eodem Platone Noster Tom. VII. p. 382 A. καὶ γὰρ πολλῆς ὑπολαύσας ἐκείνος τιμῆς, οὕτως ἡλέγχετο, ὥς καὶ ἀπεμποληθῆναι, καὶ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ ἐφ’ ἐνὸς τυράννου· ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς προδοὺς ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέλυσε.

P. 30 C. lin. 5. οἱ φύλακες τοῦτον τὸν τρόπον ἔστρωσαν φύλακες. “Id est, αὐτοὶ μὲν μηδὲν ἰδίᾳ κεκτημένοι, τῶν δ’ ἄλλων ἐπιμελούμενοι, ὅπως μηδενὸς δέωνται. Hanc enim conditionem Plato principum suae civitatis voluit esse, quos appellat *Custodes*.” *Dun.*

P. 30 D. lin. 2. Καὶ γὰρ Πρωταγόρας παρ' αὐτοῖς κ. τ. εἰ. De atheis Philosophis classica sunt loca, Cic. de Nat. Deor. I. 23. *Quid? Diagoras, atheos qui dictus est, posteaque Theodorus, nonne aperte deorum naturam sustulerunt? Nam Abderites quidem Protagoras, cujus a te modo mentio facta est, sophistes temporibus illis vel maximus, quum in principio libri sui sic posuisset, De diis neque ut sint, neque ut non sint, habeo dicere, Atheniensium jussu urbe atque agro est exterminatus, libri-que ejus in concione combusti.* Plutarch. de Placitis Philosophorum Lib. I. (Tom. II. p. 880.) Ἐνιοὶ τῶν φιλοσόφων, καθάπερ Διαγόρας ὁ Μήλιος, καὶ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, καὶ Εὐήμερος ὁ Τεγεάτης, καθόλου φασὶ μὴ εἶναι θεοὺς. Clem. Alex. Protrep. II. 24. Ὡν δὴ χάριν θαυμάζειν ἐπιεί μοι, ὅτῳ τρόπῳ Εὐήμερον τὸν Ἀκραγαντῖνον, καὶ Νικάνορα τὸν Κύπριον, καὶ Διαγόραν καὶ Ἰππῶνα τὸν Μήλιον, τὸν τε Κυρηναῖον ἐπὶ τούτοις ἐκείνους, ὁ Θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ, καὶ τινες ἄλλους συχνούς, σωφρόνως βεβιωκότας καὶ καθεωρακότας ὀξύτερόν ποῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τὴν ἀμφὶ τοὺς θεοὺς τούτους πλάνην, ἀθέους ἐπικεκλήκασιν.

Ibid. not.². Lectionem antiquam a nobis revocatam commendant etiam Veneti d.q. probante Matthaeio. Formula οὐχ ὅτι (frequentius μὴ ὅτι) — ἀλλὰ, neminem morabitur. Chrysost. Tom. IV. p. 594 A. ὥς σκιά τις ὁ νόμος ἐδόθη, οὐχ ὅτι ἀμαρτήματα ἀναιρῶν, ἀλλὰ ταῦτα ἀποδεικνύς καὶ φανερὰ αὐτοῖς ἐργαζόμενος.

Ibid. lin. 5. "Editi sic habent, καὶ Διαγόρας ὁ Μιλήσιος καὶ Θεόδωρος [volebat Διόδωρος] ὁ λεγόμενος ἄθεος: ubi error est in omnibus Editis et Manuscriptis, cum Diagoras dicitur *Milesius*, qui erat *Melius* ex insula Melo, ut testificatur Suidas, alii. Cum ergo MSS. et Editi omnes Μιλήσιος habeant, error fortasse Chrysostomi fuerit. Haec de Diagora. De sequenti vero quaestio est. Editi omnes Διόδωρος habent. Regius vero Codex [et C.] Θεόδωρος, cui favet locus Ciceronis, qui cum Diagora Theodorum conjunxit. Hic ἄθεος vocatus est teste Suida." Montef. Ergo Θεόδωρος recepit, Μιλήσιος retinuit: quod et nos fecimus. E libris a nobis adhibitis Venetorum unus q. Μιλήσιος exhibet, quod merus est iotacismus. Vitium nominis Diodori jam notaverat Perizon. ad Aelian. V. H. II. 31.

P. 31 C. not.¹. διωλίσθαινον αὐτῶν τὰς λαβὰς. Διαδράναι λαβὰς dixit Chrysost. Tom. V. p. 552 D. notante Matthaeio. Fugit autem V.D. alius Nostri locus, Tom. VII. p. 641 D. ὅπου γὰρ ἂν κατάσχη (ὁ διάβολος), διολισθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἐῶντος τοῦ ἐλαίου τούτου τοῖς νώτοις τοῖς ἡμετέροις ἐνιζάνειν τὰς ἐκείνου λαβὰς.

P. 31 E. not.⁰ Edebatur ante Montefalconium, Καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὧδε παρεχόμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τοῦ βίου κατορθώματα. Ab his non discedunt libri A.b.q.F. nisi quod hic in margine μὲν addit, ut legatur, καὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν. Montef. edidit, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὧδε. παρεχόμεθα δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. notans: "Ita Cod. Regius, optime." At vero integram

istius Codicis lectionem dissimulavit Vir doctus, quae haec est: ἀλλὰ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὧδε· ὑμεῖς (sic) δὲ ἐπὶ τῶν ἔργων παρεχόμεθα τὰ τ. β. κ. Eadem usque ad minutissimum apicem exhibet C. καὶ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν ὧδε· παρεχόμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. E. καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ὧδε· παρεχόμεθα δὲ τῶν ἔργων τὰ τ. β. κ. (sic) d. *sed res nostrae sic se habent; nos autem operibus vitae officia exhibeamus* Aret. Savilius tentat, παρεχόμεθα δὲ διὰ τῶν ἔργων: Heysius, καὶ τὰ μὲν διὰ ῥημάτων ὧδε. παρεχόμεθα δὲ καὶ διὰ τῶν ἔργων κ. τ. ε. vel etiam περὶ ῥημάτων et καὶ τὰ τῶν ἔργων, quamvis ea locutio minus propria sit Chrysostomi. Nobis quidem unum hoc plane constat, continua serie legendum esse, τέως δὲ ταύτη δύο διατηρῶμεν κεφάλαια . . . καὶ τὰ παρ' ἡμῶν παρεχόμεθα . . . De ceteris nihil affirmamus. Ad sententiam cf. pp. 22 A. 64 E.

P. 32 B. lin. 2. Vitiosa scriptura κληδωνισμοῖς est in Edd. Mor. et Ben. utraque.

HOM. V.

P. 34 B. not. r. Lectionem ἀνοϊαν si quis praetulerit, non repugnabimus. Nam ἀπόνοια perpetuo fere apud Nostrum, peculiari quidem et proprio usu, *arrogantiae* sensu fruitur. Vid. pp. 7 B. 88 C. Tom IX. p. 661 C. Τοιοῦτοι οἱ ἐπὶ σοφία μέγα φρονούντες εἰσι, καὶ εἰς ἀπόνοϊαν ἐμπίπτοντες τὴν ἐσχάτην. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μῶρον ὥς ἀπόνοια ποιεῖ . . . Κἀν ἕκαστον ῥῆμα τῶν ἀπονενοημένων εἰς μέσον ἀγάγω, οὐ δυνήσῃ διαγνῶναι πότερον ἀπονενοημένου ἢ μωροῦ τὰ ῥήματα . . . Ἡ γὰρ ἀπόνοια τῆς συμμετρίας ἐκπίπτουσα καὶ ἀπὸ τοῦ νοῦ γινομένη, δι' ἧς καὶ ἀπόνοια λέγεται, καὶ μωροὺς καὶ ἀλαζόνας ἐργάζεται. Vulgariter autem, ut omnibus notum est, “ἀπόνοια est *praeceps et inconsiderata audacia et temeritas*, sive *amentia*. Sic observavimus Gregorium Naz. et Basilium semper ponere hoc vocabulum: Chrysostomum autem suo more, ut diximus.” *Dunaeus* ad Hom. II. in Hebr.

Ibid. lin. 5. καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χ.] καὶ γὰρ εἴ τις τοῦ χ. (sic) Ven. b. Inde fluxit lectio Ed. Veron. καὶ γὰρ εἰ ὥσπερ τοῦ χ. quam secure imitati sunt Sav. Mor. Ben. Nostram, quae librorum est omnium, recepit Editor Ben. 2^{dae}. Tertia, quam Savilius in margine posuit, καὶ γὰρ εἴ τις τῶν χαλκευτικῶν μὴ διὰ τῆς π. τὸν πεπ. ἐξέλκοι σιδηρὸν, ἀλλὰ διὰ τῆς χ. φ. τ. π. est in Cod. A. a secunda manu correcto. Quod ad singula vocabula attinet, conferas Tom. I. p. 140 E. ὥστε τοὺς περὶ τούτων προφερομένους λόγους παντὸς πεπυρακτωμένου σιδήρου σφοδρότερον εἰς τὰς τῶν ἀκούοντων ἐμπίπτειν ψυχάς. Ibid. p. 738 C. καθάπερ γὰρ ἐκείνοις ἐργαλείᾳ τῆς τέχνης ἐστὶ σφύρα καὶ ἄκμων καὶ πυράγρα. Qui locus adumbratus videtur ad Hom. Od. Γ. 434.

P. 34 C. not. v. Praeter Codices dictos A.E.F. δείγμα etiam in Reg.

C. deesse serius didicimus. His adde Venetos d.q. Ergo in nullo nostrorum legitur, excepto Ven. b. Idem vocabulum aliis quoque locis in suspicionem venit, e. g. Tom. VIII. p. 272 D. τῶν γὰρ σφόδρα ποθούντων ἐστὶ τοῦτο δείγμα; ubi δείγμα om. Sav. Tom. XI. p. 466 E. ἀγάπης γὰρ ἐστὶ (δείγμα add. Cod. Colb. et Sav. marg.) τῆς εἰς τοὺς πλησίον, οὐχὶ παρ' ἐκείνων λαβεῖν, ἀλλ' ἐκείνοις παρέχειν. Nostro tamen loco aegre et ne aegre quidem eo carere possimus.

P. 35 A. not. g. Paene suspicamur a Chrysostomo scriptum esse, καὶ ὑμεῖς ἔτι τούτῳ, φησὶν, ἐνδιατρίβετε; et μοχ, καὶ ὑμεῖς ἔτι τῷ δεῖνι καὶ τῷ δεῖνι ὑμᾶς αὐτοὺς προσενείματε; Certe utrumque verbum ex Nostri usu cum tertio casu, non cum praepositione construitur.

P. 36 D. not. i. "Locum antea prorsus vitiatum sic ope Codicis Regii restituimus. Editi sic habent: ὥστε αὐτοῦ εἶναι, καὶ τῆς οὐσιώσεως τοῦτου καὶ τῆς πίστεως, quod quid sibi velit, nunquam perspicui possit." Montef. Itaque edidit, ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ οὐ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Regius C. qui cum altero semper fere consentit, καὶ haec habet: ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως (sic). Reg. E. dat: ὥστε αὐτοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο καὶ τῆς πίστεως. De libris A.F.d.q. nihil notatum, ergo a textu Saviliano non discedunt. Aretinus post κακῶν interpungens, cetera sic vertit: *Itaque non essentiae, non substantiae significativum est, sed fidei.* Hervetus: *adeo ut sumus ejus et ejus essentiae et fidei.* Lites tales componere nostrum non est: itaque textum, qualis a Montefalconii manibus evasit, intactum reliquimus. Serius autem rescivimus, lectionem istam non esse ad Regium fideliter expressam, sed ab ipso Editore, ope illius Codicis, ut ambigue ait, conflata. Nam Codicis scriptura, iterum ac saepius a nostro Collatore expensa, sic habet: ὥστε οὐ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσιώσεως τοῦτο δηλωτικόν, ἀλλὰ τῆς πίστεως: ubi omnia ab οὐ τοῦ εἶναι usque ad πίστεως a correctore in loco raso rescripta sunt. Haec autem tam inter se, quam cum Latinis Aretini, apte convenire, nemo non videt; genuina vero esse, in tanta sermonis obscuritate quis praestiterit?

P. 37 A. not. p. De voce παρελαύνειν dixit Budaeus Comment. L. G. p. 887. "Significat etiam, *progredior, evado.* Chrysost. ad 1 Cor. εἰς τοῦτο γὰρ τινες παρήλασαν μανίας." Hujus significationis aliud exemplum vix reperias. Certe apud Nostrum παρελαύνειν semper transitivum est, et valet *superare*. Vid. pp. 44 A. 45 C. 113 D. 187 E. Nihil hoc usu vulgarius. Contra ἐλαύνειν, *progredi*, tritissimum est. Ipsa locutio εἰς τοσοῦτον μανίας ἐλάσαι legitur infra p. 170 E. Antholog. Tom. II. p. 298.

ἤλασε καὶ μανίης ἐπὶ δὴ τόσον, ὥστ' ἀγορεύσαι
πηλὸν Ὀδυσσεῖην, καὶ βάτον Ἰλιάδα.

P. 37 B. not. s. Ὡρα δὴ λοιπὴν. Excerpsit Matthaeius Nov. Eclog. p. 265.

P. 37 C. lin. 6. τοῦ λόγου τὸ κεφ. Articulus ante κεφάλαιον commodius abesset, sed libri non patiuntur. Mox mallems εἰ δὲ ἐσωφρόνουν, ὡς περ οὖν ἐσωφρόνουν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔδειξε. Cf. p. 38 D. Syllaba οὖν repetita scribis fraudi fuit.

P. 38 A. lin. 2. καὶ ταῦτα ἔναυλα, et ea recentia. Perperam vertit Aret. et haec omnibus manifesta sunt. De hoc vocabulo omnia occupaverunt *Ruhnck.* ad Tim. p. 100. *Krebs.* ad Plut. de audiend. Poet. p. 135.

Ibid. not.^e. οὐχὶ τοῖς παρ' Ἑλλήσι λέγω. Pro τοῖς παρ' Ἑ. Savilius tentat παρὰ τοῖς Ἑ. In A. τοῖς erasum. Pro τοῖς, τὰ exhibent C. et Regius Montefalconii, qui ita edidit. Aretinus : *neque haec apud Gentiles dico, siquidem illa non plane constabant.* "οὐχὶ τοῖς παρ' Ἑλλήσι. Sic omnes MSS. [b.d.q.] recteque. Dativus τοῖς pendet ab ἔναυλα ; *exempla proxima non dico Graecis, verum ipsis Judaeis.*" Heyse. Nobis quidem facilius videtur ratio a Matthaeio commendata, scilicet ut ad τοῖς παρ' Ἑλλήσι subintelligatur a proxime dicendis πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Τὰ πράγματα est *rerum publicarum status*, sive *constitutio*, qualis apud Graecos ne exstabat quidem (ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲ ἦσαν). Exemplar Veronense repetit τοῖς ante παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις, quod Matthaeius quoque desiderabat, sine causa. Hic enim non opus est subaudire πράγμασιν, sed arcte cohaerent ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθέμενοι. Ceterum pro οὐδὲ ἦσαν, οὐδὲν ἦσαν ediderunt Sav. et recentiores, repugnantibus libris.

P. 38 B. not.^k. Post ἀνέβη Editi habent, πάντως ταῦτα πλάττειν φιλονεικοῦντες καὶ τ. ἀ. πείθειν, τῷ θεῷ πρ. ἔμελλον. Sic Venet. b. Pro πάντως, ὅτι exhibent C.F.d.q. etiam A. et E. a prima manu. Hi autem ex correct. οἱ pro ὅτι habent. Pro φιλονεικοῦντες, ἐφιλονεῖουν est in C. Deinde copulam ante τῷ θεῷ habent C.E.F.q. καὶ τῷ (om. θεῷ) προσκρούειν d. καὶ τῷ προσκρούειν etiam A. sed καὶ in loco raso. Aretinus : *quare haec fingere et hominibus persuadere contendebant, et Deum offendere etc. non verebantur ?* Pro ὅτι ταῦτα, οἱ τοιαῦτα conjicit Heyse. Nos ὅτι tenemus, et ellipsin τοῦ δήλον vel σκόπησον statuimus.

P. 38 D. not.^o. Hic ὅτι, quod aberat, a nobis receptum ex libris A.E.F.b.d.q. et Ed. Veron. In A. ὅτι erasum. In F.q. καὶ ante δείκνυσι male omisum. Constructio similis est ei, quam modo notavimus.

P. 40 A. not.^m. καὶ deletum voluit Matthaeius, et deleuit Editor novissimus. Deinde Montef. edidit, καὶ χωρὶς αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν τί οὐκ ἠλπισε τότε παθεῖν ; καὶ πολὺς ὁ ἔλεγχος ἦν τῆς ἀναισχυρίας : notans, "Παθεῖν, quod deerat in Editis, habetur in Cod. Reg. [et nostro C.] Haec vox aliquam lucem affert, sed nondum clara est sententia." Subjungit Editor Ben. 2^{dae} : "Claram fecimus correctione interpretationis, et in Graecis addita ex A.B. particula ἄν. Proxima vero B. sic habet corrupta, ἠλπισε, ὅτε καὶ πολὺς κ. τ. εἰ." Particulae

omissio est merum σφάλμα Benedictinorum; nam legitur in Veron. Sav. Mor. et libris omnibus. Tum lectio Codicis B. (nobis E.) ea ipsa est quam conjectura assecutus erat Matthaeius, quaeque commodissimum sensum praebet. Voculam ὅτε post τότε elapsam esse, non est quod miremur.

P. 40 C. not. v. Probabile est, Auctorem scripsisse, τίς δὲ ἔνεκεν, εἰπέ μοι εἰ μέλλον τοῦτο ποιῆν.

P. 40 D. not. γ. “Forte in Codicibus reperitur φόνων.” *Matth.*

P. 41 C. not. δ. καὶ μάλιστα τὰ παρὰ τοῦ σκ. Edd. “τὰ malim omittere, nam λεγόμενα refertur ad ταῦτα πάντα.” *Matth.* Omisimus, etiam invitis libris.

P. 42 A. not. ω. δι’ ὧν habent etiam Veneti d. q. Sic Tom. XI. p. 731 B. ὧν δι’ ὧν. Tom. V. p. 199 B. ὧν δι’ ὧν (alii δι’ ὧν) σώζει. Sed Tom. X. p. 549 B. καὶ ὧν δι’ ὧν σχεδὸν ἐκεῖθεν ἡρτῆται, nulla lectionis varietate.

P. 42 B. not. z. μετὰ ἀσχολίαν d. q. Iidem infra βρυχομένων, ut a nobis editum est. Ita etiam b. ex corr.

P. 42 D. lin. 7. Verbose E. χάριτι καὶ φ. τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν ἱ. X. δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἐνδόξους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Nimirum in talibus genio indulserunt librarii.

HOM. VI.

P. 43 D. not. r. μαθητὸν est in Venetis d. q. *discipuli Aret. discipulorum Ben.* Rectius Angli, vulgatum vertentes, *ex iis quae doceri possunt.*

P. 44 A. lin. 1. μακροὺς ἐλίστοντες διαύλους λόγων. Similia sunt Tom. VIII. p. 471 B. μακρῶν λόγων ἀνελίστοντες διαύλους. Tom. III. p. 556 B. ταύτης γὰρ ἔνεκεν τοὺς μακροὺς τούτων τῶν λόγων διαύλους ἀνήλωσα. Tom. VI. p. 272 A. κατὰ μακροὺς διαύλους λόγων: ubi videndus Matthaeius.

P. 44 B. not. e. Post στενοχωρίας edebatur ante Montef. καὶ πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ κ. τ. εἰ. Ita A. et ante corr. d. Benedictini ex Regio suo locum imperfectum sic suppleverunt: καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ δηλῶν ὅτι (ὅτι casu omissum) ἀσθενείαν τοὺς κινδύνους καλεῖ, πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. εἰ. Eadem habent C. Aret. Paullo aliter F. q. καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, κάτω (sic) ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγεν, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίας, καὶ πάλιν ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. εἰ. Corrector Veneti d. post ἐν στενοχωρίας, καὶ πάλιν ἐπήγαγε, haec addidit: καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, ἐγὼ (sic) ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγε. Mediam viam tenet E. καὶ νῦν τὸ αὐτὸ λέγει· εἰπὼν γὰρ, καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, ἐπήγαγε, καὶ ἐν φόβῳ κ. τ. εἰ. Hunc nos secuti sumus.

P. 44 D. lin. 5. διαπαντὸς ἔδραμε στεφανούμενος. Verbum στεφανοῦσθαι

consortia habet, *τρυφᾶν* infra p. 143 D. ἀγάλλεσθαι et *σκιρτᾶν* p. 443 C a quibus sensu non multum abest.

P. 44 E. not.ⁿ. Editi, πῶς ἐκράτησαν, εἰπέ μοι; διὰ θελας δυνάμεως: non male. Sed inter διὰ et δίχα non raro confunditur. Epictet. IV. 4, 31. δίχα θορύβου. "Sic recte Uptonus, ubi perperam olim διὰ legabatur; quem errorem apud Polybium pariter passim erraverunt librarii." Schweigh.

P. 45 B. lin. 3. ἐκένου τὸν σταυρόν. Sic Veron. Sav. cum libris omnibus: *evacuavit* Aret. Sed Hervetus vertit, *nam illa quidem* illius *crucem*, oculorum vitio, ut conjicere licet. Ad hujus tamen errorem Morellus Graeca corrumpit, ἐκείνου pro ἐκένου scribens. Mirum tam manifestum lapsum fraudi fuisse non solum Montefalconio, sed successori ejus, qui plurimas veterum Editionum maculas sustulit.

Ibid. lin. 7. ἀνέπειθεν. "Lego ἂν ἐπειθεν." Dun. Correctionem minus necessariam tacite admisit Montef.

P. 46 A. lin. 3. ἰδιῶται ἦσαν καὶ ἀμαθεῖς. "Ita Reg. Editi vero ἰδιῶται καὶ ἀμαθεῖς." Montef. Deest ἦσαν apud Morell. sed habetur in Veron. et Sav.

P. 46 B. lin. 7. κατὰ συνδρομήν. Mire circa hanc locutionem hallucinantur Interpretes. Recte Dunaeus: "Κατὰ συνδρομήν figura est apud Hermogenem, quum Orator πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἀντιδίκου dicit, ὁμολογῶ, αὐτ φαῖν ἂν ἔγωγε. Latini *concessionem* vocant, cum adversarii consentiunt et quasi concurrunt. Ulpianus ad Demosthenem, κατὰ συγχώρησιν συνδραμὸν συγκρούει τοῖς δικασταῖς Λεπτίνην." Vid. infra pp. 98 C. 180 E (bis). Tom. IX. p. 478 E. κατὰ συνδρομήν συγχωρεῖν. Tom. VIII. p. 296 A. ἡ ὅτι κατὰ συνδρομήν εἴρηται παρὰ τῶν ὄχλων, ubi ridicule vertunt, *aut forte in concursu populi*. Idem est usus verbi *συντρέχειν*, e.g. Tom. VIII. p. 317 D. ἀλλὰ καὶ συντρέχει τέως, καὶ φησιν, οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ οὐ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον. Tom. IX. p. 477 E. εἰπὼν, εἰ οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, οὐκ εἶπεν ὅτι οὐδέν, ἀλλὰ συνέδραμε τῷ λόγῳ, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς πάλιν αὐτὸ ἀνείλε.

P. 46 C. not. 9. καὶ ποταμοὺς πυρὸς ἐλκομένους. "Ita Reg. Codex. Editi vero ἐρχομένους. Hic alluditur ad illud Danielis vii. 10. ποταμοὺς πυρὸς εἴλκεν." Montef.

HOM. VII.

P. 50 B. not.^f. Editi οὕτω καὶ ἡ ἔξωθεν σοφία, εἰ πνεύματι ἐκέχρητο. "Hic multa desunt. Interpretes qui alium Codicem praeter Veronensem non viderunt, nihil juvant." Dun. "Deesse videntur nonnulla, sed non multa. Quid si ergo hiatus expleatur [post ἐκέχρητο], οὐκ ἂν οὕτως ἐμωράνθη;" Bois. "Hic aliquid deesse videtur." Montef. "Deerant verba, ἧν ἂν σοφία, ex A. suppleta." Editor Ben. 2^{dae}. Subaudiri quo-

dammodo poterat καλή ex praecedentibus; sed genuina videntur illa ἦν ἡ σοφία, quorum omissionis causa patet.

P. 51 A. lin. penult. Ἀκούεωσαν κ. τ. ε. "Totam complexionem sic ordino: ἀκούεωσαν οἱ τὸ κ. ἐκπομπεύοντες καὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἐκφαίνοντες, καὶ τοὺς μαργαρίτας καὶ τὰ ἄγρια κυσὶ καὶ χ. ῥίπτοῦντες, καὶ τὸ δόγμα λογισμοῖς περιττοῖς κατασκευάζοντες." *Dun.* Si quid mutandum, nihil facilius iis, quae exhibet Catena p. 40. ἀκούεωσαν οἱ τὸ κ. ἐκπομπεύοντες, καὶ τοὺς μαργ. καὶ τὰ ἄγ. τοῖς κ. καὶ τοῖς χ. ῥίπτοῦντες, καὶ λογισμοῖς κεχρημένοι περιττοῖς.

P. 51 D. not. v. καὶ καθάπερ τὰ παιδία κ. τ. ε. Hic est textus vulgo receptus, qui a solo Cod. b. pendere videtur. Lectio nostrorum A.E. F.q. haec est: καὶ καθάπερ ὁ τὰ βιβλία ὁρῶν οὐκ οἶδε κ. τ. ε. quae minus apte cohaerere videntur cum iis quae sequuntur, μᾶλλον δὲ κἂν ἀνὴρ ἄπειρος ἢ γραμμάτων. Totum locum sic exhibet C. καὶ καθάπερ ὁ μὲν ἄπειρος γραμμάτων βιβλία ὁρῶν οὐκ οἶδε τῶν γεγραμμένων τὴν δύναμιν, οὐδὲ οἶδεν ἄπερ ὁρᾷ· ὁ δὲ ἔμπειρος πολλὴν ἐν αὐτοῖς εὐρήσει ἀποκειμένην τὴν δύναμιν, καὶ βίους ὀλοκλήρους καὶ ἱστορίας· καὶ ἐπιστολὴν ὁ μὲν ἄπειρος λαβὼν ταῦτα πείσεται, καὶ χάρτην ἡγήσεται κ. τ. ε. Haec ad literam vertit Aret. usque ad καὶ ἱστορίας: deinde pergit, *et epistolas (inveniet): verum harum ignarus chartas duntaxat et atramentum putabit etc.* Ceterum ταῦτα pro ταῦτα sine libris correximus.

P. 52 A. lin. 4. τὸ μυστήριόν μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. Locus est Esai. xxiv. 16. ubi vulgo legitur, κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, ἐλπὶς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ ἐροῦσιν, οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσιν. Operae pretium erit, varietatem lectionis ex Editione Bibliorum Graecorum Oxoniensi fideliter descriptam hic subicere. "ἐλπὶς τῷ εὐσεβεῖ] + καὶ εἶπε κύριος τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ· τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς 22. + eadem sine κύριος 36, 48, 233. + καὶ εἶπε τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς 62, 90, 93, 144, 147, 308 (cf. Theodoret. i. 761 et iii. 735) ἐλπίδα τῷ εὐσεβεῖ Codex unus Sergii. + καὶ ἐροῦσι, ἀπόρρητόν μου ἐμοὶ ἀπόρρητόν μου ἐμοὶ καὶ ἐμοῖς 13 Codices Sergii. καὶ ἐροῦσιν] + τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ 23, 305. + τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ· τὸ μυστήριον μου ἐμοὶ 109, 302. (Alex. sub ✕ in char. minore) *Et dicunt, Mystrium meum mihi. Hieron.*"

P. 52 B. lin. 7. καὶ κατὰ τοῦτο] καὶ μετὰ τοῦτο Ben. typothetae lapsu, qui etiam in Benedictinam alteram irrepsit.

P. 52 C. lin. 8. ὥσπερ οὖν καὶ πλοῦτον ἑαυτοῦ καλεῖ. Alluditur ad Eph. iii. 8. εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ.

Ibid. not. e. καίτοιγε αὐτόπλουτος ὢν ἀγαθῶν. Ita etiam Venet. q. probante Heysio. Hoc genus composita tetigimus ad Tom. VII. pp. 708 C. 818 D.

P. 53 D. lin. 2. μεγάλῃς ἔδει σοφίας. Aut corrigendum εἰδεῖτο, aut

legendum cum Catena, οὐ μόνον πρὸς τὸ τὸν θεὸν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μαθεῖν κ. τ. εἰ.

P. 53 D. not.^c. Quae ex F. descripsimus, revera sunt ejus gemelli q. Nam Collator illius Codicis casu, ut videtur, negativam praetermisit.

P. 53 E. lin. 5. ἡ εἰκὸς καὶ γεγράφθαι κ. τ. εἰ. “Nihil opus fuit ad hoc confugere. Hoc enim, quod Paulus citat, scriptum exstat Esai. lxiv. 4, non quidem totidem verbis, sed eadem prorsus sententia: ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον θεὸν πλὴν σοῦ, καὶ τὰ ἔργα σου, ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον.” *Dun.*

P. 54 A. lin. 1. καὶ τοῦτο δῆλον ἐν ταῖς παραλειπομέναις. Aretinus vertit: *quod ex reliquis captivitatibus plane constat*. Angli supplere jubent βίβλοις. “Forte ἐν τοῖς παραλειπομένοις.” *Dun.* “Lego ἐν ταῖς πράξεσι, ni forte Acta a Chrysostomo παραλειπόμενα appellentur.” *Bois.* Αἱ παραλειπόμεναι vel τὰ παραλειπόμενα titulus est voluminum sacrorum, quae post libros τῶν βασιλειῶν ordine sequuntur. Loca, quae hic respexisse videtur Chrysostomus, sunt 2 Paral. ix. 29. xii. 15. xiii. 22. Ad hujus loci illustrationem plurimum confert Tom. VII. p. 135 B. Καὶ ποῖος προφήτης τοῦτο εἶπε; Μὴ περιεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει. Πολλὰ γὰρ τῶν προφητικῶν ἠφάνισται βιβλίῳ καὶ ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Παραλειπομένων ἴδοι τις ἂν. Ῥάθυμοι γὰρ ὄντες, καὶ εἰς ἀσέβειαν συνεχῶς ἐμπίπτοντες, τὰ μὲν ἠφίεσαν ἀπόλλυσθαι, τὰ δὲ αὐτοὶ κατέκαιον καὶ κατέκοπτον. Καὶ τὸ μὲν Ἱερεμίας διηγείται, τὸ δὲ ὁ τὴν τετάρτην συντιθεὶς τῶν Βασιλειῶν, λέγων μετὰ πολὺν χρόνον μόλις τὸ Δευτερονόμιον εὐρήσθαι κατορωρυγμένον που καὶ ἠφανισμένον. Ceterum ad formam femininam ambigi potest utrum subaudiendum βίβλοι an βασιλείαι. Noster (vel Auctor incertus) Tom. V. p. 540 B. Μαθεῖν δὲ ἔνεστι τῷ βουλομένῳ περὶ τούτου ἐκ τοῦ γεγράφθαι ἐν ταῖς παραλειπομέναις τῶν βασιλειῶν οὕτως· καὶ ἦσε τὴν φθὴν ταύτην ἐν χειρὶ Ἀσάφ τοῦ προφήτου. Theodoret. Tom. I. p. 587. Ἐροῦμεν δὲ ὅσα ἐν ἐκείνῃ τῇ βίβλῳ μὴ εὐρήκαμεν κείμενα· ὁ γὰρ τὰς παραλειπομένας συγγεγραφῶς βιβλούς κ. τ. εἰ. S. Athanas. Tom. II. p. 148 F. Παραλειπόμεναι (sic) αἱ καὶ β. Οὕτω καλεῖται τὰ βιβλία ταῦτα, ἐπεὶ πολλὰ ἐν ταῖς βασιλείαις περιέχεται ἐν τούτοις.

P. 54 B. lin. 3. ἄρα] Sic Veron. Cat. ἄρα interrogantis Sav. Ben.

P. 55 A. not.^a. Post θεοῦ vulgo interponunt versus 11 et 12, loco sane inopportuno. Desunt in nostris A.C.E.F.b.d.q. et Mosq. utroque. “Ergo Montefalconius, aut alius ante eum Editor, ex Editionibus N.T. haec videtur inculcasse.” *Matth.* ad 1 Cor. ii. 11. Editor, qui hujus rei culpa tenetur, est Veronensis, qui hic ab archetypo suo discessit. Ceterum versus 11 affertur a Nostro infra p. 312 C.

P. 55 E. lin. 2. οὐδὲ λογισμῶν, οὐδὲ παρασκευῶν. “Forte οὐδὲ κατασκευῶν.” *Dun.*

P. 56 B. lin. 4. παρέλυσεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ τρέμειν ἐποίησε. Infra p.

277 A. ἐπεὶ καὶ τὸν Κάϊν ἀνεκτότερον ἦν ἀποθανεῖν, ἢ διαπαντὸς τρέμειν. Vid. nos ad Tom. X. p. 488 A.

P. 56 B. lin. penult. καὶ γὰρ καὶ ψυχικὸς tacite dedit Montef. invitis libris.

Ibid. not. d. τοῖς λογισμοῖς τῆς ψυχῆς. Sic edebatur ante Montef. qui ex Regio suo recepit τοῖς λογισμοῖς τοῖς ψυχροῖς, consentientibus nostris omnibus, etiam Venetis praeter b. Aretinus tamen, quod mireris, τῆς ψυχῆς vertit, quod hic, nostro quidem iudicio, ad sensum prorsus requiritur.

P. 56 D. not. q. ἀγέννητος (ὑλη) vulgo legitur Tom. VIII. p. 398 D. ἀγέννητος Tom. IX. p. 289 A. ubi tamen in Catena est ἀγέννητος.

P. 56 E. lin. 1. καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς] *et quidem accuratissime* Arct. *idque magno studio* Hervet. Hic insolentiae aliquid in usu formulae καὶ οὕτω recte notavit Boisius. Deinde in proximis pro οὖν ἤλασεν, συνήλασεν tentavit Dunaeus, apte conferens Act. Apost. vii. 27. καὶ συνήλασεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ. Idem nobis quoque in mentem venerat, sed mutata insuper distinctione, ut locus sic legatur: "Ὅτι μὲν γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων οὐδὲν γίνεται, πάντες ὁμοῦ σχεδὸν εἶπον καὶ ἔγραψαν. Καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐν τοῖς ἀτόποις συνήλασεν αὐτοὺς ὁ διάβολος, ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις κ. τ. εἰ. Huic conjecturae aliquatenus favet, quod in Ed. Veron. plene post ἔγραψαν, leviter post σπουδῆς interpungitur.

P. 59 A. lin. 1. τουτέστιν, ἐθάρρησα ὑμῖν. "Θαρρεῖν est narrare aliquod arcanum amico fidenter, in quo magnam habes taciturnitatis fiduciam. Sic versu proximo. Suidas ἐν τῷ Ἰησοῦς. ἵνα δὲ τοὺς λόγους μου ἀληθεῖς τῇ σῇ ἀγάπῃ παραστήσω, θαρρῶ σοι μυστήριον." Dun.

P. 59 B. not. t. "Verbum ἀποτείνεσθαι absolute positum idem valet, quod ἀποτείνειν τὸν λόγον. Vid. [Tom VII.] pp. 225 A, B. 468 D. 583 A. In alio loco Tom. X. p. 59 B. ubi vulgo legitur, ἐπεὶ καὶ νῦν βουλόμενος πρὸς αὐτοὺς ἀνατείνασθαι, ἀναδύομαι, Auctor, ni fallor, ἀποτείνασθαι dedit, quod ex verbo sequenti corruptelam traxit. Nam mihi quidem parum satisfaciunt, quae ad vulgatum tuendum disputavit *Matthaeius* Nov. Eclog. p. 279." Haec olim a nobis scripta sunt in Annot. ad Tom. VII. p. 185 B. Exemplis adde Tom. X. pp. 78 A. 422 A. Tom. IV. p. 701 A. πρὸς Ἑλλήνας ἀποτείνεσθαι.

P. 59 D. lin. 7. περὶ τῆς τοῦ θεοῦ δόξης, *de Dei gloria* vertit Montef. Sed δόξα h. l. est *opinio, persuasio*, maxime de religione, ut Tom. XI. p. 754 C. ὁ Ἰωσήφ ἐπράθη πρὸς τὸν ἀρχιμάγειρον, καὶ δόξης ἐτέρας ἦν, οὐ τῆς Αἰγυπτιακῆς: et paullo post, οὐκ ἐνένοησε τῆς δόξης τὸ διεστηκός.

Ibid. not. i. Credibile est, Auctorem scripsisse, καὶ ὅση τοῦ πράγματος ἡ ἰσχὺς, deinde θείου additum esse explicationis, sed pravae, gratia. Nam consuetudinem hic appellari θεῖον πρᾶγμα, ut alias δαιμόνιον, *admirabile*, vix crediderimus.

P. 60 A. lin. 7. Verba καὶ ἐπίπαπποι casu omisit Montef.

P. 60 B. not. r. Editi, καὶ οἱ τῶν πόλεων ἐξ ἀρχῆς πολῖται καὶ οἰκισταί. “Οἰκισταὶ non sunt *habitatores*, ut Interpres habet, sed ii qui colonias deducunt et urbes incolis frequentant. Miror ergo, ante hos memorari πολῖτας seu cives. Igitur conjicio πολιτάρχαι.” *Matth.* Acute. Sed multo aptius, immo aptissimum est, quod nos ex Monacensi F. et Ven. q. restituimus, πολισταί. Πολιστής vox rarissima, sed indubitatae, ut videtur, fidei. Eurip. *Erechth.* ap. Lycurg. c. Leocr. p. 160, 33. (Eurip. *Tragoed.* et *Fragm.* Tom. IX. p. 166, Ed. Matthiae.)

ὅστις δ' ἀπ' ἄλλης πόλεος οἰκίζει πόλιν,

ἄρμὸς πονηρὸς ὥσπερ ἐν ξύλῳ παγεῖς,

λόγῳ πολιστής ἐστὶ, τοῖς δ' ἔργοισιν οὐ.

Sic enim legendum videtur pro vulgato πολίτης, ex Reiskii conjectura, a duobis Codd. apud Osahn. ad Lycurg. p. 99. stabilita. Ceterum Aretinus videtur in suo habuisse πολῖται καὶ οἰκέται, vertens, *indigenae, servi.*

P. 60 C. not. v. Eadem habet ex corr. Ven. d. sed ἐκώλυσεν loco τοῦ ἐνεπόδισεν.

Ibid. not. w. Indolem suam manifeste prodit Reg. C. interpolando ὅρα ἐντεῦθεν post formulam καὶ ἵνα μάθῃς, de qua monitum est ad Tom. VII. p. 329 B. Etiam Matthaeius notat: “Abrupta haec videntur: fortasse ἐννόησον ὅτι καὶ τῶν τοῦ θεοῦ.” Exemplis a nobis l. c. allatis nunc addimus Tom. X. p. 653 B. not. c. Tom. I. p. 748 B. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι διὰ τοῦτο τοῦτο ποιεῖ, προσέχε. “Ἐμῖξα κ. τ. εἰ.” “Προσέχε deest in duobis MSS.” *Montef.*

P. 61 A. lin. 3. ἀπὸ συνηθείας εἰς συνήθειαν. Recte, ut videtur, explanat Matth. εἰς ἄλλην καινὴν συνήθειαν. Ipse tamen Boisii conjecturae, εἰς καινοτομίαν, suffragatur. Dunaeus tentat εἰς ἀσυνήθειαν, quae vox non est Chrysostomica. Statim pro ἀπειλοῦντα, ἀποτελοῦντα dedit Editor novissimus, quod merum sphalma esse videtur.

P. 61 B. lin. 2. προσέκειτο τούτοις, h. e. vertente Matthaeio, *urgebat Apostolis.* Dunaeus retinendam censet lectionem Ed. Veron. *προέκειτο*, quia προσκείσθαι τινι non nisi *addici* vel *deditum esse* alicui rei vel personae notat. Frustra. Προσκείσθαι sonat *addi*, tum hic, tum infra p. 278 B. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, περιττῶς ἡμῖν οἱ πόδες προσέκειντο. Tom. VII. p. 764 D. πλὴν φιλοσοφείτω· τοῦτο γὰρ δεῖ προσκείσθαι (alii προκείσθαι).

P. 61 D. not. o. Libri omnes οὐ μόνον οὐκ ἐνάρκων, ἀλλ' οὐδὲ ἀνεδύοντο. Sed rectius, ni fallimur, copulantur inter se quam distinguuntur *ναρκᾶν* et *ἀναδέεσθαι*. Similiter Tom. IV. p. 278 B. οὐ *ναρκᾶ* πρὸς τὴν *θψιν*, οὐδὲ ἐπιστρέφεται. p. 396 A. οὐ *δυσχεραίνει*, οὐ *ναρκᾶ* πρὸς τὸ *μῆκος*, οὐκ ἀπαγορεύει. Tom. V. p. 343 A. ἀποπηδῶν καὶ ἀκηδιῶν καὶ *ναρκῶν*.

P. 61 E. lin. 7. ἔχειν καὶ ἐλκῦσαι τοὺς ἐναντιουμένους. “Ἐχειν idem h. l. videtur quod κατέχειν, *cohibere, continere.*” *Matth.* Tentavimus ἐλεῖν in Indice Gr. ad Homilias in S. Matth. s. v. ἔχειν: sed libri non favent.

P. 62 A. not. v. Libri omnes tam editi quam scripti habent, καὶ μὴν κατὰ τοῦτο ἱκανὸν ἦν τ. ἀ. ἀ. Solus d. κατὰ (sic). “Ἱκανὸν ἦν sine ullo dubio refertur ad τὸ δόγμα; ergo κατὰ non habet locum. Forte καὶ μὴν καὶ τοῦτο. Interpres vetus, *atqui vel hoc ipsum.*” Matth. Interpres ille est Hervetus; nam Aretinus vertit, *atqui hac quoque in parte.* Conjecturam Matthaeii, inscio lectore, recepit Editor Ben. 2dae, quem nos secuti sumus.

P. 62 C. not. z. Post ἀνέστη edebatur, τίς τούτων εἶπε, τί ἔσται μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν. Pro τίς τούτων, τίς περὶ τούτων habet E. τίς^π τούτων (sic) C. Deinde verba τί ἔσται om. A.E.F.q. pro iis εἶπερ ἦν τοιοῦτόν τι exhibet C. *Quis eorum dixit ullum praemium post hujus vitae migrationem futurum?* Aret. Statim conjiciat aliquis, ἀλλ’ οὐδὲν τούτων οὐδ’ ἐνενόησαν, vel ἀλλ’ οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπον, οὐκ ἐνενόησαν.

P. 63 D. lin. 9. Post τὰ θαύματα ἀληθῆ, haec addit Aret. *sed et ex miraculorum operatione constat ea vera fuisse quae dixit.*

HOM. VIII.

P. 65 E. not. 9. Verba τούτοις δέ, quae inclusimus, desunt in nostris A.F.b.d.q. et Ed. Veron. Savilius ea primus invexisse videtur, incertum quo auctore. Pro τούτους δέ διεγείρων, E. habet καὶ διεγείρει. Locus sic legitur in C. καὶ δείκνυσιν ὅτι τούτοις μὲν ἀληθεύων ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, ἐκείνους δὲ μάλιστα διεγείρων. Hujus, uti solet, vestigia premit Aret. vertens: *et ostendit eos se verum alloqui, ut castiget; illos autem ut maxime excitet.* Corrector Veneti d. haec dedit: καὶ δείκνυσιν ὅτι τούτοις μὲν ἀληθεύων καὶ ἐπιτιμῆσαι βουλόμενος, ἐκείνους δὲ διεγείρων μᾶλλον, ἔλεγεν ταῦτα. Ad sententiam illustrandam potius quam ad lectionem constituendam conferri debet locus Nostri in Commentariis ad Hebr. vi. 1. (Tom. XII. p. 86 D).

P. 66 B. not. 1. ἐπειδὴ γὰρ] Sic A.E.F.d.q. γὰρ erasum in b. ergo abest a libris editis, qui haec cum praecedentibus nectunt, plena post ἐτέρους distinctione posita. Secundum nostram scripturam, apodosis incipit a verbis πολλάκις δέ.

P. 66 C. lin. 5. παρὰ τοῦ βίου. “Ita Reg. Editi vero om. παρὰ.” Montef. Παρὰ est in Veron. et Sav.

P. 67 D. not. z. Editi omnes habent: Ὁ δὲ Παῦλος τὸν ἐργαζόμενον δικαιοσύνην, τὸν ἐν πᾶσιν ἀληπτόν φησι κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γερόμενον. καὶ, χάριν ἔχω κ. τ. εἰ. Πέτρος pro Παῦλος summo consensu exhibent A.C.E.F.b.d.q. Aret. Deinde pro γερόμενον, γενόμενος ἀμεμπτος est in iisdem testibus, excepto b. Post φησι Cod. A. haec habet: κατὰ δικαιοσύνην γὰρ τὴν ἐν νόμῳ γερόμενος ἀμεμπτος. καὶ, χάριν ἔχω, φησὶν, τῷ θεῷ: ubi tamen γὰρ et φησὶν a recenti manu addita sunt. Hic locus priores Nostri interpretes, Halesium, Dunaeum, Boisium frustra exercuit, quia

aliud Codicem praeter Veronensem non habuerunt. Nos lacunam indicare contenti fuimus. Nimirum post *φησι* excidisse videtur καὶ Παῦλος *φησι*, vel aliquid huiusmodi.

P. 68 C. not. P. καὶ οὐχὶ ρίζα habet etiam Ven. q. quod praeferendum videtur. Quod ad sententiam attinet, cf. Tom. VIII. p. 78 B. οὐ μετεκτῆν, φησὶν, ἔχει τὴν δωρεάν, ἀλλ' αὐτοπήγη καὶ αὐτορίζα ἐστὶ πάντων τῶν καλῶν.

P. 68 D. lin. 6. σοφῶς. "Sic Reg. Editi vero σαφῶς." *Montef.* At vero Veron. et Sav. σοφῶς habent. Alterum edidit vertitque *Morell.*

P. 68 E. not. b. Editor Veronensis archetypum suum Ven. b. fideliter exprimens, textum sic constituit: ὥστε δὲ μὴ ξηρανθῆναι τοῖς πειρασμοῖς τὰ σπέρματα παρ' ἑαυτοῦ. προσέθηκε δὲ ὅτι τὸ πᾶν κ. τ. ε. quae aperte corrupta sunt. Locum restituit Savilius ex Cod. A. scribens, ὥστε δὲ μὴ ξ. τ. π. τὰ σπέρματα, Ἀπολλῶς τὰ (haec in Cod. a manu secunda addita sunt) παρ' ἑαυτοῦ προσέθηκε· τὸ δὲ πᾶν κ. τ. ε. Eadem verba absunt a libris C.E.F.q. et ante corr. d. quorum tamen duo C.E. hiatus alio modo explent, nempe inserendo verba τὴν ἀρδεῖαν Ἀπολλῶς, hic post σπέρματα, ille post παρ' ἑαυτοῦ; non male. Aretinus, a seipso *Apollo ea rigavit.* Theodoret. apud Catenam ad loc. καὶ Ἀπολλῶ τοῦ τὴν ἀρδεῖαν ὑμῶν προσε νεγκόντος. Noster Tom. X. p. 631 D. Ἐγὼ ἐφύτευσα, σὲ ἔδει ποτίσαι. Ἄν τοίνυν υαλεύσης, πρόρριζον ἀνέσπασας, καὶ οὐκ ἔχεις οὐ τὴν ἀρδεῖαν ἐπιδείξῃ. Verumtamen in vulgato pluribus de causis acquiescendum videtur.

P. 70 A. lin. 5. ἕως ἂν ᾗ ἀρχιτέκτων. "Savilius legendum suspicatur, ἕως ἂν θῇ ἀρχ." *Montef.* Fallitur. Nam Savilii conjectura est, ἂν δὲ θῇ pro ἂν δὲ τεθῇ; quae non necessaria videtur. Aretin. *quod si ab alio ponatur.*

P. 71 D. lin. 4. ἵνα στυγνάσῃ μόνον. "Censeo legendum, ἂν στ. μόνον." *Dun.* "Illo tamen modo loquitur saepe Chrysost." *Sav.* Recte. Vid. nos ad Tom. VII. p. 404 E. Alia exempla sunt Tom. V. p. 81 B. νῦν δὲ ὁ μὲν Φινεὺς ἵνα μίαν ἀνέλῃ πόρνην, οὕτως εὐδοκίμησε. Tom. IX. p. 30 C. Moses ἵνα ἐν ἀμαρτῇ ἀμαρτήμα μόνον, ἐκολάζετο πικρῶς. Tom. XI. p. 670 D. ubi videndus Editor novissimus.

P. 72 A. not. w. Scripturam ἐκερδάνομεν habet etiam Ven. q. Cf. quae dicta sunt ad Tom. VII. p. 136 C. Similis formae aoristi τοῦ δυσχεραίνειν vestigia quidem apparent in Var. Lect. ad pp. 134 D. 393 E. sed non satis fida.

P. 72 D. lin. 7. πολλὴν τῶν παρόντων πραγμάτων εὐτέλειαν. "Ita Reg. [et nostri omnes]: πραγμάτων deerat in Editis." *Montef.* Immo Editi inversa structura legebant, πολλὴν τῶν πραγμάτων εὐτέλειαν τῶν παρόντων.

HOM. IX.

P. 74 D. lin. ult. πεντακισχίλια ἔτη καὶ πλείω. Secundum calculum Graecorum a mundi creatione usque ad Nostri tempora numerantur anni plus minus quinque millia et nongenti.

P. 76 C. not. b. ἐν τοῖς ἀρίστοις voluit Dunaeus.

P. 77 D. lin. 4. σωθήσεται] Ita Montef. σωθήσετε Sav. Mor. σωθῆναι Veron. σωθήσεται est in C.E.q. fortasse aliis.

P. 78 B. lin. 5. ἱκανῶς. "Post hanc vocem haec in margine ponit Savilius, ex quodam, ut videtur, Manuscripto : καὶ κατασεύσας τῷ δέει, οὐ μόνον τὴν ἐκείνου τοῦ πεπορευκότος διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀκούοντων, τὴν τῶν ῥηθησομένων στοχαζόμενος ἐπιφορὰν." Montef. Sumta haec ex Cod. A. ubi in marg. a recenti manu appicta sunt. Eadem habet in marg. Ven. q. sed στοχαζόμενος, non στοχαζόμενος. Sensus postulare videtur στοχαζόμενων. Vocabulum ἐπιφορὰ apud Nostrum legere non meminimus.

P. 78 C. not. l. Constructio οὐκ ἂν μοι δοκεῖ vel δοκεῖν (non δοκῇ) satis frequens, sed saepissime a librariis depravata. Vid. Dawes. Misc. Crit. p. 128 Ed. Kidd. Schaefer. Melet. Crit. ad Dion. H. p. 60 sq.

P. 78 D. lin. 4. πεποιωμένους Veron. Sav. et libri omnes : πεπορημένους, incuria, ut videtur, edidit Mor. quem secuti sunt recentiores. Quin etiam pro Latinis Herveti, *qualitate praediti*, sua, *qui illud perpetrant*, sufficit Montef.

P. 78 E. not. p. οὐ βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ἀνθρώπους. Ne quis voculam ὡς requirat, conferimus Tom. XI. p. 479 F. οὐδὲ ἀνθρώπους ἐώρων τοὺς ἀνθρώπους. Nec dissimilia sunt Tom. VII. p. 323 E. νύκτα τὴν ἡμέραν ὁρῶν. Tom. XI. p. 631 E. ἀλλ' οὐκ ἴσασι θάνατον τὸν θάνατον (quem locum male sollicitavimus ad Tom. VII. p. 535 A.) Infra p. 89 A. ἡμαρτησθαι μὲν αὐτῷ τινα ἁμαρτήματα, μὴ μὲν αὐτὸν εἰδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα.

Ibid. not. r. οὗτοι δέ] οὗτοι δὲ ἄρπαγας (sic) Veron. οὗτοι δὲ τοῦ ἄρπαγος Sav. et recentiores. οὗτοι δὲ ἄρπαγες ante corr. A. οὗτοι δὲ οἱ ἄρπαγες F. q. οἱ δὲ ἄρπαγες E. Flor. οἱ δὲ τοῦ ἄρπαγος C. et ex corr. A. *raptores autem* Aret. Harum omnium scripturarum fons et origo habenda est ea quam nos dedimus, οὗτοι δὲ, multimodis a librariis male sedulis explanata. Hoc vidit corrector Ven. d. qui οὗτοι δὲ ::::::::::: exhibet.

P. 79 A. lin. 5. Περ τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῶν innuit Orator *pauperis corpus* : itaque subjicit, αὐτῶν γὰρ ἐστὶ, κὰν ἐτέρων ἢ κατὰ πρόσωπον.

P. 79 C. lin. 5. μὴ γὰρ ἄνθρωπος ; θηρίον ἢ κύων. Cf. Annot. ad Hom. VIII. in 2 Cor. p. 495 A. Vulgo interpungunt, μὴ γὰρ ἄνθρωπος, θηρίον ἢ κύων ; Eodem vitio laborat Basil. M. Tom. II. p. 44 D. sic legendus : Μὴ γὰρ προσόδους αὐτῷ φέρει ἢ γῇ ; στεναγμοὺς αὐτῷ φύει ; μὴ γὰρ κάρπων αὐτῷ εὐφορίαν συνάγει ; φροντίδας καὶ λύπας καὶ ἀμηχανίαν δεινῇ.

HOM. X.

P. 81 A. not.^k. “Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ παρ’ ἡμῖν. Ita Reg. Haec deerant in Morel.” Montef. Deerant in Edd. omnibus. Sed quae recepit Montef. ea non in Regio suo, sed in margine Savilii scripta invenit. Regius enim dictus, qui cum nostro C. hic et alibi conspirat, alia exhibet, scilicet, ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων τῶν παρ’ ἡμῖν συνάγει τὸ πλεόν : h. e. vertente Aretino, *a rebus enim, quae apud nos contraria sunt, plenitudinem accipit*. Ceterum cum Sav. marg. consentiunt nostri A.E.F.q. et a prima manu d. qui alteram scripturam ex corr. habet.

P. 81 D. not.^o. Post ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, legebatur sine monito, τῇ πανουργίᾳ, τουτέστι, τοῖς οἰκείοις ὅπλοις α. χ. In libris autem universis, scilicet A.C.E.F.d.q. et Regio Montefalconii, sine ulla dissensione post αὐτῶν haec sequuntur : ἡ σοφὸς ἐν τῇ πανουργίᾳ δρασσόμενος ἐν τῇ πανουργίᾳ, τουτέστιν κ. τ. ε. Quae cum nullum sensum praebere videantur, duabus lectionibus diversis simul receptis tribuit Heysius. Sed genuinam loci scripturam peropportune servavit Catena, repetito ἡ ante δρασσόμενος, et distinctione paullulum mutata, quemadmodum a nobis editum est.

P. 82 A. not.^w. Vid. Var. Lect. ad pp. 168 E. 386 C. Utraque structura Chrysostomo familiaris. Cf. Tom. VII. pp. 452 B. 715 D. al.

P. 82 C. lin. 2. καὶ ἐνταῦθα δέ. καὶ delendum censet Dunaeus. Mox lin. 6. utinam a libro uno aut altero abessent verba importuna, ἀλλὰ καὶ χάριν ἔλαβον, quae mera tautologia videntur.

P. 83 B. lin. 5. Post τὰ ἑαυτοῦ manus secunda in marg. Codicis A. haec adscripsit : Τοιοῦτος ἦν ὁ Παῦλος, μὴ τὸ ἑαυτοῦ ποιῶν ἐν ᾧ πασι θέλημα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἰδίου δεσπότης Χριστοῦ.

Ibid. not.^r. μήτε ἑαυτοῦ ἐπιψηφίζετω. Aret. *neque sibi vendicet*. Hic usus verbi ἐπιψηφίζειν nobis quidem confirmationis indigere videtur.

P. 83 E. lin. 7. ἀπελάβου pro ἐπελάβου est lapsus Benedictinorum.

P. 84 C. lin. 5. συνεχῶς παρ’ ἑαυτοῖς γράφοντες. “Pro γράφοντες mallem λογιζόμενοι aut aliquid tale.” Dun. “Fortasse λέγοντες, quae verba saepe a librariis mutantur.” Heyse. Si quid mutandum, in promptu est στρέφοντες. Vid. supra pp. 53 A. 73 A. Tom. X. p. 605 D. Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῶν παρθένων συνεχῶς παρ’ ἑαυτοῖς στρέφοντες, φεύγωμεν τὸ πονηρὸν τοῦτο θηρίον.

P. 84 E. not.^t. φύρωμεν τὸν λόγον. Cf. quae notata sunt ad Tom. VII. p. 795 D. Sensum non assecutus est Aret. vertens, *ratione perturbari*.

P. 85 B. lin. 9. ἡ κοινῇ δεδομένη. Scripsimus κοινῇ pro κοινῇ, etiam dissentientibus libris, quorum in talibus levior est auctoritas. Nuno autem videmus ita legi in Reg. 738.

P. 85 C. lin. 5. καὶ στόμα λαίρει. Cf. Philo. Leg. Alleg. I. 31. καὶ γὰρ

τοῖς ἀθλήταις οἱ ἀλείπται παραγγέλλουσι, μὴ κόπτειν, ἀλλὰ κατὰ σχολὴν
 λεαίνειν, ἵνα πρὸς ἰσχὺν ἐπιδιδῶσιν. Quem locum, fatemur, eo potissimum
 consilio exscripsimus, ut cum Lectore communicemus emendationem
 certissimam, μὴ κάπτειν, ἀλλὰ κατὰ σχ. λ. Eustath. ad Od. Δ. p. 1481.
 τὸ κίπτω, τὸ χανθὸν ἐσθίω, ὅθεν καὶ τὸ ἀνέκαψε παρὰ τῷ κωμικῷ. Κάπτειν pro
 κόπτειν Aristoteli reddidit Hemst. ad Plut. p. 314 sqq.

P. 85 E. not. γ. τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης] Sic Edd. praeter Veron. ubi τῶν
 abest. τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης a prima manu A. d. τῶν ἀπὸ τ. τ. ex corr. A.
 τὴν ἀπὸ τ. τ. ὠφέλειαν E. Flor. et ex corr. d. τῆς ἀπὸ τ. τ. ὠφελείας C.
 Vulgatum habent F. et, ut videtur, q.

P. 86 B. lin. 8. κτήσαι] Sic q. fortasse alii. Edebatur κτήσαι.

HOM. XI.

P. 87 B. not. κ. Ἐγκρίνειν, *allegere, admittere, adoptare*, inde *appro-
 bare*. Vid. Dun. ad loc. Opponitur τῷ ἐκβάλλειν, Tom. I. p. 316 D.
 καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῶν γονέων τοὺς μὲν ἐγκρινόντων, τοὺς δὲ ἐκβαλλόντων.
 Ibid. p. 330 A. καὶ τοῦτο μὲν ἐγκρίνειν, ἐκεῖνο δὲ ἐκβάλλειν. Tom. VII.
 p. 350 E. τὸ μὲν γὰρ ἐνέκρινε, τὸ δὲ ἐξέβαλε. Aliud est συγκρίνειν, et huic
 loco minus aptum. Utrumque conjungit Apostolus ipse, 2 Cor. x. 12.
 οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων.

P. 87 D. not. μ. Editi, ἀνίξιον ἔμαντὸν κρίνω, φησὶ, τοῦ παρ' ὑμῶν
 κρίνεσθαι· καὶ τί λέγω παρ' ὑμῶν; καὶ τὸ (non τοῦ) παρ' οὐτινοσοῦν ἐτέρου :
 quae male cohaerent. Ita tamen Codices, excepto C. qui legit, ἀνάξιον
 γὰρ (e corr. παρ') ἔμαντῷ κρίνω, φησὶ, τὸ παρ' ὑμῶν κρίνεσθαι. Partim hinc,
 partim ex collatione loci simillimi, infra p. 89 A. οὐ τοίνυν ὡς ἀληπτον
 ἑαυτὸν νομίζων, οὕτως ἀνάξιον ἑαυτοῦ εἶναι τὸ κρίνεσθαι παρ' ἐκείνων φησὶ,
 lectionem constituimus.

P. 88 E. lin. 1. Monstrum ἐπαρουμένον, quod et Benedictinam alte-
 ram deturpat, Montefalconii incuriae debetur. Mox, ἀλλὰ Παῦλος τοῦτο
 οὐκ εἶπεν vitiose dedit Veron. Correxerit Sav. quemadmodum in libris
 omnibus legitur, εἶχεν : *nihil peccarat* Aret. Illud tamen tacite revocavit
 Montef.

P. 89 A. lin. 4. μὴ μὴν αὐτὸν εἰδέναι ταῦτα ἁμαρτήματα. Cf. Annot. ad
 p. 78 E. not. p.

P. 89 C. lin. ult. κατὰ τὸ παραστάν. Varie versum : *secundum faciem*
 Aret. *ut se res repraesentaret* Hervet. *secundum id quod apparet* Montef.
secundum id quod in oculos incurrit Angli : *secundum id quod temere in*
mentem venit Dunaeus. Hoc unice verum. Pariter dicitur λέγειν τὰ
 παραστάντα vel τὰ παριστάμενα, *quicquid subito menti occurrat*, Tom. IV.
 pp. 25 E. 36 D. al. Rarius in bonam partem, ut Tom. XI. p. 88 A.
 ἐν τούτοις ἐστὶν ὑπεύθυνος μόνον, ἂν τὰ παραστάντα μὴ εἴποι (l. εἶπη), ubi
 perperam vertunt, *quae ei sunt commissa*. Cf. Hemst. ad Lucian. Con-
 templ. 13.

P. 89 E. lin. 1. ὠδίνει λοιπὸν ἀπορρήξας τὸν θυμὸν κ. τ. ε. Cf. Tom. X. p. 695 A. τότε μὲν γὰρ ὠδινε τὴν ἀγανάκτησιν· ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπελογήσατο, εἰς μέσον αὐτὴν ἀπορρήξας ἐξήνεγκε μετὰ τὴν ἀπόδειξιν.

P. 90 A. lin. 4. ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ ἣ ἔπραξαν. Sic ad verbum haec citat Noster Tom. X. p. 455 B. et ad ipsum locum Apostoli ibid. p. 635 E. ubi diserte addit, καὶ αὐτὸς μὲν ἐνταῦθα πορνείαν αἰνίττεται (ergo non ponit). In sacro Codice legitur, ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἁσελγείᾳ sine varietate.

Ibid. not.ⁿ. ἀνομίας est in Bibliis; ἁμαρτίας citat Chrys. infra p. 207 B. Tom. VII. p. 450 A. Libri itidem vacillant Tom. X. p. 470 C.

P. 91 D. lin. 1. ἦν ἐν τῇ διανοίᾳ. ἐν om. Sav. Mor. invitis libris.

P. 91 E. not.^o. Pro τοιχωρύκται, magis legitimam formam τοιχορύκται habet q. Vid. *Lobeck*. ad Phryn. p. 232.

P. 92 A. lin. 7. Pro ἀπαντᾶ, Regius C. ἀπαντᾶ (sic) habet; unde levissima mutatione efficere possis, καὶ ἀπαντα αὐτῷ τότε λοιπὸν ἢ πορνευομένη γυνή. Locutionem πάντα, vel etiam τὰ πάντα, τινὲ εἶναι exemplis illustraverunt *Valck.* ad Herod. VII. 156. *Duker.* ad Thucyd. VIII. 95. *Bergler.* ad Alciph. II. 3. Omnium autem copiosissime, ut solet, *Westen.* ad 1 Cor. xv. 28. Noster Tom. IX. p. 471 C. πάντα γὰρ αὐτὸς ἦν αὐτοῖς, καὶ οὔτε οὐρανῶν οὔτε βασιλείαν οὐρανῶν πρὸ τοῦ ποθομένου ἡγον· σὺ γάρ μοι πάντα ἐκέῖνα, φησί.

P. 93 A. lin. 1. ἡ καὶ τοῖς] ἡ καὶ τοῖς Ben. typothetae culpa.

P. 93 E. lin. 7. καὶ ἀκουέτωσαν sc. οἱ φιλοχρήματοι. A prima persona ad tertiam, unde exorsa est, subito redit oratio.

P. 94 B. not.^b. Edebatur ἀλλὰ τὸν συλλεγόμενον, καὶ μὴ ἑτέροις. Savilius in marg. ἴσ. τὸν συλλ. σεαυτῷ καὶ μὴ ἐ. Ven. q. habet τὸν σὺ συλλεγόμενον, unde Heysius noster verum eruit. E Monacensi nihil notatum habemus. Denique in A.d. manus secunda correxit, τὸν συλλεγόμενον (+σοι d.) καὶ ἐν σεαυτῷ μένοντα καὶ μὴ ἑτέροις διδόμενον, πολλάκις δ. κ. ἐ.

P. 94 C. not.¹. ὑπὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων δάκνηται χρείας. Sic Edd. Pro χρείας, quod in solo Ven. b. legitur, τροφῆς dant A.C.E.d. et Reg. 738. τρυφῆς F.q. In Flor. legimus ὑπὲρ τῆς τῶν ἀ. δ. τροφῆς. Aretinus vertit, *necessarii cibi egestate torqueatur*. Sed *cibus necessarius* Nostro est ἡ ἀναγκαία τροφή pp. 32 D. 94 D. etiam ἡ τροφή τῆς χρείας Tom. IV. p. 529 B. non, opinamur, ἡ τῶν ἀναγκαίων τροφή.

P. 94 E. not.^o. Edebatur καθάπερ τοὺς κύνας ὀρώμεν δι' ὅλης λυττῶντας (λυττῶντος Veron.) νυκτός. Sic Ven. b. nisi quod τὰς κύνας et λυττῶντος habet. Pro τοὺς κύνας, τῶν κυνῶν est in A.C.E.F.d.q. et Reg. 738, quorum hi duo, C. et Reg. 738, τοὺς ante δι' ὅλης inserunt. Pro λυττῶντας, λυττῶντα praebent F.q.

P. 95 C. lin. 3. Pro ἦν, τοῦ δέῃνος fortasse corrigendum ἢ τοῦ δέῃνος.

Aut ἦν delendum cum Aretino, qui vertit : *quod hujus cupidi et raptoris filius, illius uxor* etc.

HOM. XII.

P. 96 C. not.^c. Locutio ἐπάρας τὸ προσωπεῖον legitur Tom. II. p. 533 E.

P. 97 D. not.^w. Scripturam ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς μὴ φυσιοῦσθε, quae ex quibusdam N. T. Codd. affertur, habet etiam Chrysost. Tom. III. p. 138 B. ut vulgo legitur.

P. 98 B. not.^d. κατορθώσας pro κατώρθωσας habent etiam d.q. probante Heysio.

P. 98 E. lin. 1. " Recte habet ἀκόρεστον et εὐλάβεια, de qua lectione sine causa dubitabat Dunaeus. Εὐλάβεια Chrysostomo est animus religiosus, quem metus Dei regit. Cf. p. 87 B." Heyse. Pro εὐλάβεια Cod. A. ἀλαζονεία super rasuram habet.

P. 99 D. not.^g. ἡμεῖς ἐσμεν' [εἴγε ἡμεῖς μὲν] εἰς τὸ πάσχειν αἰεὶ κακῶς προβεβλήμεθα. Verba inclusa cum propter homoeoteleuton a libris omnibus tam scriptis quam editis abessent, fortuna favente nobis servavit Catena. Ad constructionem autem fulciendam εἰς γὰρ τὸ πάσχειν legere jubent C. et ex corr. d. consentiente Aretino. Alius A. οἱ ante εἰς habet a manu recenti insertum. Atque hoc receperunt Sav. et recentiores.

P. 100 C. not.^{*}. Hiante F. lectiones quas isti libro *probabiliter* attribuimus, sunt revera Veneti q. qui ejusdem est recensione.

P. 102 B. lin. 1, 8. Vitiosae structurae πῶς ἂν τις . . . ἀποφύγῃ et ἡνίκα ἂν κατορθοῖ sunt in libris omnibus.

P. 103 B. lin. ult. ἡ βαλλάντιον διατέμῃ. Sic Tom. VIII. p. 359 C. καὶ βαλαντιοτόμους ὁμοίως ἐγὼ καλῶ, κἂν βαλάντιόν τις διατεμὼν χρυσίον λάβῃ, κἂν κ. τ. εἰ.

P. 103 C. not.^p. "κἂν δούλην προσφθείρῃ τις : si quis legitimam conjugem habens servam *praeterea vitiet* : φθείρειν enim saepius est vitare feminam." Matth. Προσφθείρειν cum hoc sensu vix reperietur. Usus linguae tantum non postulat, κἂν δούλη προσφθείρηται τις, ut Noster Tom. III. p. 198 E. μὴ γάρ μοι τοὺς ἔξωθεν νόμους εἴπῃς νῦν, οἱ τὰς μὲν γυναῖκας μοιχευόμενας εἰς δικαστήριον ἔλκουσι καὶ εὐθύνας ἀπαιτοῦσιν, ἄνδρας δὲ γυναῖκας ἔχοντας καὶ θεραπεύουσιν προσφθειρομένους οὐκ ἀπαιτοῦσιν εὐθύνας. Tom. XI. p. 462 A. εἴ τις ἀλουργίδος ἀξιώθῃς παρὰ τοῦ βασιλέως . . . καὶ κελευσθεὶς ἀξίως ζῆν τῆς τιμῆς, ἀπελθὼν τινι προσφθαρείῃ γυναικί, τίνα ὕβρισεν; ἐκείνην ἢ τὸν βασιλέα τὸν δεδωκότα; Ibid. C. εἰ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην μοιχᾶται, ὁ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς καὶ ταύτῃ προσφθειρόμενος, οὐ πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ποιεῖ; Contra dicitur scortum προσφθείρεσθαι τῇ γεγαμηκότῃ Tom. IV. p. 710 D. Cf. nos in Indice Graeco ad Homilias in

S. Matth. ubi hanc locutionem per *deperire aliquem* Latinam fecimus, praeceuntibus *Budaeo* Comment. L. G. p. 1081. *Dorvill.* Crit. Vann. p. 617. aliis. Nunc autem persuasum habemus, non modo perditum amoris, verum etiam consuetudinis Venereae notionem huic vocabulo inhaerere. Idem dictum sit de cognato *συμφθείσθαι*, quod legitur Tom. XI. p. 462 D.

P. 103 E. lin. 4. *εὐεργέταις κοινοῖς*. "Si haec sana sunt, sunt dativi commodi. Forte tamen scripserit, *ὡς εἰς εὐεργέτας κοινούς*." *Matth.*

P. 104 B. lin. 7. *ἀλλὰ γάμων τελουμένων*. "Saepius contra pravam hanc consuetudinem disputat Chrysost. Vide Tom. III. p. 195 B. sqq. Tom. IV. pp. 490 E. 539 C. Tom. XI. p. 154 B." *Matth.* Vide etiam Anonymum in Censura Trimestri (*Quarterly Review*) Vol. LXXVIII. p. 350.

P. 105 D. not.². Edebatur *καλὴν δὲ οὐχ ἔξει διδασκαλίαν*. Particula *οὐχ* abest a nostris C.E. quorum hic *καλὴν τε*, ille autem cum Regio 738 *καλὴν γε* dñ pro *καλὴν δὲ* habet. Aret. *pulchram quidem habebit*. Negativam aliunde invectam esse indicio est, quod in Cod. A. a prima manu *οὐκ* cum tenui scriptum erat. Probum quidem est, quod a nobis receptum est; attamen suspicio alicui incidere possit, Auctorem dedisse, *καλὴν γε* (οὐ γάρ;) *ἔξει τὴν διδασκαλίαν*, formula inprimis Chrysostomica, de qua disputavimus ad Tom. VII. p. 381 A.

Ibid. not.¹. *παραινοούντων*. "Forte *παροινούντων*. Istud ex superioribus videtur repetitum, ubi est, *οὐδὲν ἕτερον παροινούντες*." *Matth.* Ita etiam invitis libris correximus. Infra p. 238 D. *τῷ τὰ τοιαῦτα παροινούντι*. Nihil tritius.

P. 106 A. not.ⁿ. "Loco *πονηρὰ* in marg. notat *πορνικὰ* Savilius [sc. ex nostro A.] Hoc valde probabile videtur." *Matth.* "Λίσματα πορνικὰ dixit Chrysost. Tom. V. p. 132 C. Tom. VII. pp. 421 B. 675 A.

P. 106 B. lin. 5. *ἀπὸ τῶν δρ.] ὑπὸ τῶν δρ.* vitiose dederunt Mor. Ben.

P. 106 C. not.^p. Edebatur *καὶ τῆς ἑαυτῶν προτείνουσαι σωτηρίας*: h. e. vertente Herveto, *et suae tendentes salutis*. Libri dant, *καὶ τῆς ἐ. προπίνουσαι σωτηρίας* C. *καὶ τὴν ἐ. προπίνουσι σωτηρίαν* E. *et suam projicientes salutem* Aret. In vulgari scriptura *προτείνουσι* habet ex corr. d. *προπίνουσαι* ex corr. A. et Reg. 738. Inter *προπίνειν* et *προτείνειν* interdum anceps est iudicium. Vid. Interpretes ad Demosth. de F. L. p. 380, 27. et 384, 13. Noster Tom. I. p. 247 D. *καὶ τὴν δωρηθεῖσαν ἡμῖν ἐλευθερίαν προτείνειν* τῷ διαβόλῳ. Sic Sav. sed in marg. ἴσ. *προπίνειν*, ut tacite edendum curavit Morell. Tom. III. p. 200 A. *μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, μηδὲ τῷ διαβόλῳ προτείνωμεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν*: ubi nulla varietas adhuc notatur. Tom. VIII. p. 23 B. *καὶ τὴν αὐτῶν προτέειναν σωτηρίαν ἑτέροις*: ubi Sav. conj. *προέπιον* vel *προέπινον*. Infra p. 326 E. *τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκίαν προέπιον σωτηρίαν*: et p. 373 D. *ταῦτα τὰ ῥήματα μυρίους ἀπώλεσε καὶ τῷ διαβόλῳ προέπει*: ubi vid. Var. Lect. Utrovis

modo legas, genitivus quidem stare non posse videtur. Thom. M. p. 715. τὸ δὲ προπίνω δὲ αἰτιατικῇ. Dunaeus ad h. l. "Haec καὶ τῆς ἐαυτῶν προτείνουσαι σωτηρίας non intelligo: sine ullo detrimento possunt abesse." "Legendum fortasse, τὴν ἐαυτῶν προπίνουσαι σωτηρίαν." Sav. Ita ante nos dederat Editor Ben. 2dae.

P. 106 D. lin. ult. καὶ θεραπαινίδες] καὶ εἰςὶ θεραπαινίδες clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 107 E. lin. 2. μύρφ ἐτίμησε πνευματικῶ, "quo ungebantur infantes in baptismo." Matth.

HOM. XIII.

P. 109 B. lin. penult. ἐπαιτεῖ pro ἀπαιτεῖ habet Montef. typothetae lapsu.

P. 109 C. not. k. Cf. infra p. 134 E. καὶ πανταχοῦ οὐ τὸ δυνατόν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐκόλον τῆς νομοθεσίας σκοπεῖ: ubi nulla est varietas. Tom. XI. p. 52 B. τὸν ἐπιτάξαντα, τὸν νομοθετοῦντα (γρ. νουθετοῦντα Sav. marg. sed vid. infra p. 338 A.) Tom. V. p. 107 A. τί ἐστι, "κατάστησον νομοθέτην αὐτοῖς;" Ἐπεὶ, φησὶ, καθάπερ ἐν αὐτονομίᾳ πάντα πράττουσι, μὴ θέλοντες διδόναι δίκην, ἐπεξέλθε, καὶ γενέσθω αὐτοῖς ἡ τιμωρία ἀντὶ νομοθεσίας (et paullo post eadem repetit). "Colbert. et Sav. hic et infra ἀντὶ νομοθεσίας: sed νουθεσίας melius quadrat." Montef. Cui nemo assentiretur.

P. 109 D. not. ". "τοῦ κηρύγματος μὴ ἀπαιτοῦντος θάτερα. Recte abest τὸ μή. Θάτερα perquam erudite Chrys. dixit τὰ χείρονα (μωρίαν, ἀσθένειαν, ἀτιμίαν) per euphemismum. Demosth. c. Androt. [p. 597, 4] ὅσα τῇ πόλει γέγονεν ἢ νῦν ἐστὶν ἀγαθὰ ἢ θάτερα, ἵνα μηδὲν εἴπω φλαῦρον. Sophocles in Philoct. [v. 503] ὥς πάντα δεινὰ, κάπικινδύνως βροτοῖς

κεῖται, παθεῖν μὲν εὖ, παθεῖν δὲ θάτερα.

Gregor. Nazianz. εὖ τε καὶ ὥς ἐτέρως ἔχοντα." Dun.

P. 109 E. not. v. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀθλητῆς (ἀθλητῆς (sic) Veron. ἀθλῇ τις A.E. Sav. Mor.) τὴν μίαν μόνην νικήσας πάλιν (πάλιν A.E.) στεφανοῦται καταπεσών. Sic A.E.F. Veron. Sav. Mor. "Hic locus in Editis vitiatum et mutilum ex Codice Regio restitutum fuit." Montef. Ergo edidit, οὐδὲ γὰρ, ἂν ἀθλητῆς τὴν μ. μ. νικήσας πάλιν στεφανωθῇ, πάλιν στεφανοῦται καταπεσών. Sed πάλιν non est in Regio 738, qui Montefalconii est, nec in nostro C. qui ad eandem recensionem pertinet. Aretinus: *Neque enim si athleta una victoria coronatus est, inde alio certamine succubuerit, coronabitur.* In nostra lectione, quae ad verba Paulina (2 Tim. ii. 5) εἰς δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, εἰς μὴ νομίμως ἀθλήσῃ, proxime accedit, ad τὴν μίαν subaudiendum νίκην, ut Graece μίαν δικάσαντες, μίαν ναυμαχῆσαντες dici solet.

P. 110 D. not. 8. "Χάριν ἔχω πολλὴν αὐτοῖς. Videtur Chrysostomus hanc particulam, tanquam Paulini clausulam contextus posuisse, quae tamen in nostris Codicibus non reperitur." Sav. "Non puto Chrysost.

haec addidisse tanquam verba Pauli, sed potius voluisse iis illustrare, quae proxime praecedunt, nimirum, πάντων περίψημα. Sic Graeca scholia, πάντων περίψημα, ὥσεϊ εἶπε, χάριν ἔχω πᾶσι. βαρυθυμούντος δὲ λέγει ῥήματα κ. τ. εἰ. Hoc est, *Pro omnibus factus sum περίψημα, atque eo nomine multae a me illis debentur scilicet gratiae. Nam absque iis fuisset, non tam male mecum ageretur.*" Bois. Eligat Lector.

P. 111 A. lin. 1. Scripsimus ἐξαιρεῖ pro ἐξαίρει, h. l. sine libris, infra autem p. 116 B. cum uno Codice, juxta praeceptum *Heindorfi* ad Plat. Theaet. p. 352. 'Εξαιρεῖ' ἐκ μέσου αἰρεῖ, ἀφανίζει, ait Schol. ad Eurip. Hippol. 18, ubi ante Valck. legebatur ἐξαίρει. Usus Scriptorum sacrorum utrumque admittit, sed longe usitatius ἐξαίρειν.

P. 111 C. lin. 2. ἐπεδείξατο] ἀπεδείξατο mendose Ben. utraque.

P. 111 E. lin. 2. Verba καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ huc translata sunt ex 1 Cor. xi. 1. "Aut memoria fefellit bonum Chrysostomum, aut interpolatum Codicem secutus est." *Matth.* ad 1 Cor. iv. 16.

P. 113 A. lin 1. οὐ μολύβδῳ προσδεδεμένον. Cf. Bas. M. Tom. II. p. 180 B. ἀλλ' ἀντείχεν ὠθούμενος οὐχ ἦττον, ἢ οἱ ἀνδριάντες οἱ τῷ μολύβδῳ συνδεδεμένοι. Ubi haec notat Fronto Ducaeus: "συνδεδεμένη, proprie colligata, vel devincta; γομφουμένην alii dixissent. Tertullianus in Apolog. *Ante plumbum et glutinum et gomphos sine capite sunt dii vestri.* Cicero in fragmentis librorum de Repub. ap. Macrobian. [Lib. VI. c. 8, Ed. Moser] *Virtus non statuas plumbo inhaerentes, nec triumphos arescentibus laureis . . . desiderat.*"

Ibid. not.^s. Edebatur οὐδὲ ἐνὶ ἰδρυμένον χωρίῳ. Pro his οὐδὲ ἐνιδρυμένον χ. habent A.C.E. οὐδὲ ἐνιδρυμένον ἐνὶ χ. F. Scripsimus, partim ex conjectura, οὐδὲ ἐνὶ ἐνιδρυμένον χ.

P. 113 B. not.^s. Copulam, etiam a Dunaeo desideratam, recepit Editor novissimus, servata tamen vitiosa distinctione Benedictinorum, τὴν β. ἔφερεν εἰκόνα, καὶ τοῦ Ἰλαστηρίου· διὰ τοῦτο καὶ τῶν X. σ. ἦν. Vertit Aret. *et idcirco quam propitiatorium quam cherubi praestantior erat.*

P. 115 C. not.^w. Πήρωσις et λώβη inter se permutantur infra p. 359 C. Sed quasi propria mendicis tribuitur πήρα, post Homerum Od. N. 437. 'Ράκια καὶ πήραν conjungit Plut. Tom. II. p. 294 A. ἀναλαβὼν ράκια καὶ πήραν καὶ προσαίτης ὦν. Etiam adagium fertur, Πτωχοῦ πήρα οὐ πύμπλαται.

P. 116 B. lin. 3. οὐ μετριάσει ποτέ. "Corruptum. Lego οὐ πεινάσει ποτέ, vel οὐ μὴ πεινάσει ποτέ." Dun. Vertit Aret. *nunquam a largiendo temperabit*: Hervet. *parce et modice non dabit.* Montef. *non parce dabit.* Cur non, *nunquam aegrotabit*? Alexandrini Nehem. ii. 2. καὶ οὐκ εἰ μετριάων (Hebr. מִלְּחָן) ubi Complut. ἀρρωστών habet. Phrynichus p. 425. μετριάειν· τοῦτο οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ τὰ συμβαίνοντα μετρίως φέρειν τιθιάσι· Μέγανδρος δ' ἐπὶ τοῦ ἀσθενεῖν, παρὰ τὴν τῶν δοκίμων χρήσιν. Vid. *Lobeck.* ad loc.

P. 116 C. not.^h. *ἐπαιωροῦντες* h. e. secundum Interpretes, *adjicientes*, vel *attollentes*. Rectius vertas, *suspendentes*, subaudito τοῖς χρεώσταις. Vocabulum in activa forma rarissimum etiam Boisio offendit, qui *σκευωροῦντες* (h. e. *πλάττοντες*) tentat.

HOM. XIV.

P. 119 E. lin. 1. τὸ γὰρ ἐν ῥάβδῳ ἐλθεῖν οὐκ ἦν ἀγάπης; Sic libri omnes. "Sic quoque Commel. et Sav. Sed Lat. Interp. [Hervet.] *Quid vero?* Non male se habet τὸ γὰρ, interrogante adversario. Probat hanc scripturam, quod τί δέ; quam τί γάρ; in tali formula dicere mavult Chrys." *Editor* Ben. 2^{dae}. Nimirum τί γάρ; ἐν ῥάβδῳ κ. τ. εἰ. sive incuria, sive mero arbitrio, tacite edidit Morellus, quem secutus est Montef. De formula τί γάρ; Nostro minus usitata recte judicavit V. D.

P. 122 B. not.^q. Ad ὅτι subintelligendum non δῆλον, sed τὸ αἴτιον, *causa est, quia* etc.

P. 123 B. lin. penult. τὴν ante ἀθυμίαν male abest ab Edd. Mor. et Ben. utraque.

P. 123 D. lin. 2. κὰν χίλια λάβῃ. "Λάβῃ deerat in Editis, sed habetur in Reg." *Montef.* Habetur etiam in Veron. et Sav. non in Morell.

P. 124 B. not.^s. Ὅτι tacite invexit Montefalconius, talium elegantiarum parum competens arbiter. Vid. *Boissonade* ad Philostr. *Heroic.* p. 346 sq.

HOM. XV.

P. 125 A. lin. 3. ἀλλὰ καὶ ἀκούεται. Cf. infra p. 333 A.

P. 125 B. not.^f. Ὀνειδίζειν cum quarto casu legitur supra p. 14 A. (ubi solus Ven. q. ἐαυτοῖς habet). Cf. Var. Lect. ad p. 255 D. et ad Tom. VII. p. 730 A.E.

P. 125 D. not.^p. Scriptura δεδηλωμένου non prorsus repudianda. Vid. Annot. ad pp. 194 A. 401 D.

P. 126 E. not.^k. μή μοι ἀναβολὰς καὶ μελλήσεις. Elegantius supprimitur λέγε. Vid. *Kühner* Grammatik §. 854.

P. 127 D. lin. 3. τῷ θεῷ δοκοῦν. τῷ om. Mor. Ben. invitis libris Catena habet, καὶ τοῦτο δὲ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν.

Ibid. not.^v. Infra p. 145 C. ἀδηφ. A.C. p. 145 D. ἀδηφ. A.C.E. Cat. p. 147 B. ἀδηφ. C.E. Cat. Sed in alio loco p. 580 B. ἀδδηφαγίαν, quod editum erat, libris tacentibus non mutavimus. "Parum interest." *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 694.

P. 129 C. not.^r. Interpretes arcte jungunt κατέχοντας καὶ μὴ συγχωρήσαντας, perperam. Copula nectit μὴ συγχωρήσαντας cum αὐτοὺς pronomine, quod hic vim participii induit, *libentes, sponte sua agentes*.

P. 129 E. lin. 2. ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω τὴν Αἴγυπτον: h. e. interprete Montef. *quam susque deque Aegyptum*. Idem Criticus ad Tom. VI.

p. 10 E. haec annotat: “Ἄνω καὶ κάτω, *sursum deorsum* ad litteram interpretamur, aut *susque deque*: sed apud Chrysost. aliosque patres, ut frequentiam aut vehementiam exprimat, usurpatur.” De formula Latina *susque deque* egregie fallitur Vir bonus. Vid. Lexica.

P. 130 E. not.^c. πάλιν, quod aberat, recepit Editor Ben. 2^{dae}, sed post εἰσήγαγε, repugnantibus libris.

P. 131 A. lin. ult. εἰς τὴν β. τ. οὐρανῶν λαμβάνεται, h. e. *pro regno coelorum accipitur*, vertente Montef. λαμβάνειν cum sensu τοῦ ἐκλαμβάνειν, intelligere, legitur Tom. V. p. 488 A. δύναται καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦτο λαμβάνεσθαι ἐτέρως εἰς πνευματικὴν τροφήν. Tom. IX. p. 576 A. ἵνα μὴ τὰ λεγόμενα πάλιν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς λάβης φύσιν.

P. 131 D. lin. ult. παρ’ οἷς ἂν εὖροι τις, soloece dictum. In libris nihil est remedii.

P. 131 E. not.^t. ἐγγόνους. “Lege ἐγγόνους. Ἐκγονος enim est παῖς, teste Eustath.” Dun. Scilicet apud Homerum et veteres: recentiores vero inter ἔκγονος et ἔγγονος discrimen obscurum, aut nullum fecisse videntur. Vid. Dorv. ad Charit. p. 327, Ed. Lips.

P. 133 A. not.ⁿ. “ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων πᾶσιν ἐπιτάττει. Haec desiderantur in Editis, sed habentur in Regio Codice.” Montef. “Etiam in A.B. [nobis C.E.] et marg. Savil. Eorundem fide paullo ante addidimus ἅπαν, et initio proximae sententiae desideratam particulam γάρ.” Editor Ben. 2^{dae}. Haec quidem parum accurate tradiderunt VV. DD. Nimirum Ed. Veron. minus plene habet: οὐδαμῶς, ἀλλὰ τοῦναντίον ἅπαν. ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων, ὡς κάκεῖνοι ἐποίουν. Savilius autem, auctoritate Codicis A. (quocum conspirat F.) verba ἅπαν. ὁ γὰρ μηδὲν ἔχων a contextu in marginem migrare iussit. Ita quoque Morell. Denique particula γάρ habetur quidem in Regiis, in marg. Sav. non item.

HOM. XVI.

P. 134 C. not.^a. ἡ πόρνος. “Difficulter definiri potest, utrum ἡ an ἡ legendum sit. Codices antiquissimi enim in his non sunt adeo diligentes.” Matth. ad loc. In alio loco Tom. VII. p. 349 C. ἡ edidimus.

P. 137 B. not.^z. ποῖ (vel ποῦ) φέρη καὶ τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; Cf. Var. Lect. et Annot. ad Tom. X. p. 631 C. ubi hodie firmiter tenemus, τί ποιεῖς, ἄνθρωπε, καὶ ποῦ φέρη;

P. 138 A. lin. 5. κρίνεσθε pro κρίνησθε est σφάλμα Morelli, quod etiam recentioribus fraudi fuit.

P. 139 C. lin. 2. Haec εἰ δὲ δικαίως——τοῦτο inclusit Sav. Nimirum aberant a contextu Codicis A. sed adscripta sunt in marg. a manu recenti.

P. 140 D. lin. penult. καὶ ταῦτά τινες ἦτε. Haec non intellexerunt Sacri Codicis Interpretes, qui ad unum fere omnes vertunt, Tales

fuere quidam vestrum. Audiamus ipsum Chrysostomum, Tom. XI. p. 25 E. οὐκ εἶπεν ἀπλῶς, ἦτε, ἀλλὰ, τινὲς ἦτε, τουτέστιν, οὕτω πως ἦτε.

P. 140 E. lin. 3. Pro τὴν ἀντίδοσιν, τὴν ἀντίδοτον corrigit Dunaeus, sine causa. Vid. infra p. 144 B.

P. 141 D. lin. 1. τῶν ἀποταξαμένων, nempe τῷ βίῳ, h.e. Monachorum. Noster Tom. I. p. 737 B. ἀνὴρ εἰμι βιωτικός· οὐκ ἔστιν ἐμὸν γραφὰς ἀναγιγνώσκειν, ἀλλ' ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων, τῶν τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων κατελιγφώτων. Tom. III. p. 209 B. παρθένον ἐνταῦθα λέγων, οὐ τὴν ἀποταξαμένην, ἀλλὰ τὴν ἀπειρόγαμον μόνον. Tom. IV. p. 189 E. οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο, φησί· μὴ γὰρ ἀπεταξάμην; μὴ γὰρ μοναχὸς εἰμι;

Ibid. lin. 3. "Morell. ἀπέχειν σε δεῖ, male. Δεῖ deest in Cod. Regio, et a nobis expunctum est." Montef. Deest etiam in Veron. Sav. et libris omnibus.

Ibid. lin. 7. Scripsimus Μωϋσαϊκοῦ pro Μωσαϊκοῦ, de libris parum solliciti. Vid. ad Tom. IX. pp. 551 C.D. 563 C.

P. 143 A. lin. 1. Verba καὶ ὅλως non vertit Aretin. Non multum tribuimus conjecturae, in quam olim incidimus, ἔστιν ἡ μεγίστη ζημία καὶ γέλως, ὅταν μὴ ἐκόντες κ. τ. εἰ. Supra p. 142 D. καὶ οὐκ ἂν αἰσχύνῃ καὶ γέλωτι καὶ ζημίᾳ περιβαλεῖν ἡμᾶς ἠθέλησεν.

P. 143 D. lin. 4. στεφανοῦσαι] στεφανῇ ex corr. A. ἴσ. στεφανώσῃ Sav. marg. Frustra. Vid. Var. Lect. ad p. 85 C. necnon Annot. ad Tom. VII. p. 256 B. Statim δίδιθι (sic) pro δέδιθι dedit Sav. lapsu operarum. Mendum mendo correxit Montef. scribens δείδιθι.

HOM. XVII.

P. 147 D. lin. 1. ἐκ τῆς ἀψύχου καὶ ἀναισθήτου. Tentavimus γῆς pro τῆς in Annot. ad Tom. VII. p. 138 D: nunc manum retrahimus.

P. 149 C. not.^d. Ἐκεῖνος de conscientia, honorificentius quam ἐκείνο. Noster Tom. VI. p. 143 D. Κἂν μὲν εὖρῃ τινὰ τοιοῦτον, τέως μὲν αὐτὸν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ συνειδότος παραδίδωσιν· εἴτα ἂν μὲν λαβὼν ἐκεῖνος μαστίξῃ τοῖς λογισμοῖς κ. τ. εἰ. Ubi Sav. "Forte λαβὼν ἐκείνο, ut referatur ad συνειδός."

P. 149 E. not.^k. Ἐπίκηρος et ἐπικαιρος miscentur p. 134 A. Noster Tom. VII. p. 377 C. πάσης ἐλευθερώσας ἐπικαίρου μερίμνης αὐτοῦς. Ita olim a nobis editum est, sine animadversione: nunc comperimus, unum Oxoniensium Barocc. 233. ἐπικήρου habere. Tom. V. p. 514 A. τοῦ παρόντος βίου τὸ ἐπικαίρον (alii ἐπικήρον) καὶ σφαλερὸν καὶ εὐκαταφρόνητον. Tom. XI. p. 645 C. παρὰ δὲ τῷ θεῷ οὐδὲν ἐπικαίρον, οὐδὲν φθαρτὸν. "Fort. ἐπικήρον." Editor Ben. 2dae. Recte, ut videtur, quemadmodum φθαρτὴ τε καὶ ἐπικήρος dixit Aristot. de Mundo II. 10. Ἐπικήρος, proprie est *fato lethifero obnoxius*, inde *caducus*, *fluxus*. Theophil. Corydall. ap. Ruhenk. ad Tim. p. 18. μόνος ὢν κήρας ὑπέρτερος, τῶν ἄλλων ἀπάντων

ἐπικήρων ὄντων. Alteri vocabulo ἐπίκαιρος duplex significatio, *opportunus* (εὐκαιρος) et *temporarius* (πρόσκαιρος), a Lexicographis tribuitur. Posterioris usus probabile exemplum affertur ex Aristid. Tom. I. p. 561. τὰ μὲν τοῖνυν ἄλλα παροφθέντα ἐπίκαιρον ποιεῖ τὴν ζημίαν. Adde Schweigh. ad Epict. Fragm. XLVI.

P. 150 A. lin. 1. ἱματίων] Sic Veron. Sav. et libri, ut videtur, omnes : ἱματίου tacite ediderunt Mor. Ben.

P. 150 B. lin. 5. νῦν δὲ καὶ ἀθάνατος εἶ. "Glossema manifestum, quod in Editionem Veronensem irrepserat, retentum etiam in Germanica, auctore optimo Codice nostro [A] sustulimus. Nam inter νῦν δὲ et καὶ ἀθάνατος εἶ, interjecta erant haec verba : ἐπίστησόν ὡς τοῦτο τὸ ῥητόν, ὅτι εἰ καὶ μὴ θνητὸν σῶμα ἔχων ὁ Ἀδὰμ ἥμαρτεν, ὁμοιον τῷ παρὰ τῷ θεολόγῳ εἰρημένῳ, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος. οὐ τῷ ὄντι γὰρ ἀθάνατος ἐγγέγονει. Quod annotatum fuisse ab aliquo studioso in ora libri, et postea in contextum venisse, qui non videt, nihil videt." Sav.

P. 151 C. lin. 4. τοῦτο πάντων μᾶλλον, ποιεῖν κ. τ. εἰ. Sic Edd. praeter novissimam, prava scilicet distinctione. Verum vidit Aretinus, sed πάντων non vertit.

HOM. XVIII.

P. 151 E. lin. ult. ὁ ἀπὸ τῆς τ. φ. Articulus ὁ abest a Mor. et Ben. utraque, casu, ut videtur.

P. 153 E. not.^a. δοξάσατε δὴ, ἄρατε τὸν θεόν. Sic Editi omnes, (sed ἄρα τε pro ἄρατε Sav. Mor.) Neque aliter A.E. δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θ. F. δοξάσατε δὴ τὸν θεόν, τουτέστιν, ἄρατε τὸν θεόν C. Aret. Ad locum Apostoli (1 Cor. vi. 20) Matthaeius haec notat : "Chrysostomus hunc locum bis tractat. Primo p. 152 D. sine ulla varietate. Secundo p. 153 E. ubi Montef. habet : δοξάσατε δὴ, ἄρατε τὸν θεόν κ. τ. λ. Sed Codex 2. habet δοξάσατε δὴ τὸν θεόν, τουτέστιν, ἄρατε τὸν θεόν κ. τ. λ. Codex autem 7. sic : δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θ. κ. τ. λ. Ex his equidem certe non intelligo, quomodo Millius ἄρατε probare potuerit. Valesii autem fraus apparet, qui istud portate Versionis vulgatae [*Glorificate et portate Deum*] reddidit βασιτίσατε. Sed instat Millius . . . qui docet, Chrysostomum in Hom. IV. ad 1 Timoth. [Tom. XI. p. 571 B.] eundem locum sic laudare. Addit Wetstenius, bis hunc locum in ista Homilia legi. Recte. Primo ergo loco in Cod. Mosq. 9. sic legitur : δοξάσωμεν δὲ τὸν θεόν, ἄρωμεν τὸν θεόν ἐν τῷ σ. καὶ ἐν τῷ πν. ἡμῶν. Secundo [p. 573 C.] sic : δοξάσωμεν τοῖνυν τὸν θεόν, ἄρωμεν αὐτὸν ἐν τῷ σ. ἡμῶν, μὴ καλλωπιζόμεθα. Sed si propterea ἄρωμεν seu ἄρατε a Millio, ceu *diversa lectio* probatur, cur non etiam καλλωπίσθαι? [Hic quidem nugatur V. D.] Alter Codex Chrysost. a. nunc non erat ad manus. Notabo ergo Codicis hujus lectionem ad 1 Timoth. [Promisso non stetit V. D.] Hactenus Millius et Wetstenius. Addo tertium Chrysostomi locum ex Hom.

XXVI. in 1 Epist. ad Cor. p. 227 D. ubi sic legitur: δοξάσατε δὴ ἄρα τὸν θεὸν κ. τ. λ. Atque ita uterque Codex Mosq. [et nostri omnes]."

P. 154 A. not.^b. Noster Tom. XI. p. 571 C. de hoc ipso loco agens: Πνεῦμα ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν λέγει, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σώματος. Πῶς οὖν τις δόξαζει ἐν τῷ σώματι, πῶς δὲ ἐν τῇ ψυχῇ;

P. 154 B. lin. 2. εἰς τὸν Χριστὸν τὸ πᾶν ἀπήρτισε: h. e. vertente Aret. in *Christo omnia perfecit*. Pro ἀπήρτισε Dunaeus tentat ἀπήρτησε, vel potius ἀνήρτησε, citans Eurip. Phoen. v. 712.

ἀλλ' εἰς θεοὺς χρή ταῦτ' ἀναρτήσαντ' ἔχειν.

P. 154 E. not.^p. καὶ μισθώματος ὀλίγου. Dunaeus legendum censet, καὶ ταῦτα μισθώματος ὀλίγου, probante Boisio, qui insuper tentat μισθοῦ loco μισθώματος, infelicit. Nam μίσθωμα de *capturis prostitutarum* (Suet. Calig. 40) fere proprium est vocabulum. Thom. M. p. 617 sq. μισθός, ἀδιάβλητος· διαβεβλημένον δὲ τὸ μίσθωμα· ἐπὶ πόρνῃς γὰρ λέγεται· ὡς παρὰ τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ ἐν τοῖς τετραστίχοις· μίσθωμα πόρνῃς ἀγνός οὐ μερίζεται.

P. 155 A. lin. 4. ἢ οὐκ οἶει κ. τ. εἰ. Dunaeo corrigendum videtur, ἢ οἶει τοῖς μὲν πλεονέκταις καὶ πᾶσιν κ. τ. εἰ. Hoc putas, illud non existimas? Etiam Aretinus negationem tollit, vertens: *An et avaris et iis omnibus . . . ipsum diabolum misceri, mulieres autem . . . non misceri arbitraris?*

P. 155 B. lin. 8. κἂν σῶμα περικείται, pro περικέηται, ut ἐπικείται p. 297 E. et centies. Mox ἀπλῶς τὸ σῶμα περικείται, *perinde est ac si nullum corpus haberet*, vertit Boisius.

P. 156 A. lin. 4. Concinnius foret, τοσοῦτον ἀνώτερος ἢ, ἢ πολλῷ μᾶλλον, ὅσον ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς. Non cepit Aretinus, vertens, *longe praestantior sit quam coelum et terra*.

P. 156 E. lin. 3. τὴν ποικίλην κ. τ. εἰ. Imaginem a rege Babylonio dedicatam cum ea, quae eidem per somnum visa est (Dan. ii. 32, 33) confundere videtur Noster.

P. 157 A. not.^q. καὶ δρόσῳ, nullo, ut videtur, auctore, nec monito lectore, edidit Savilius. Vide nos in Annot. ad Tom. VII. p. 471 A. ubi incaute diximus, libros editos *omnes καὶ δρόσῳ* exhibere, Veronensi non inspecto.

P. 157 B. not.^s. Ad verba οὐ παρὰ τὴν οἰκείαν ἰσχὺν mente repetendum ἔλαβεν. Vel οὐ παρὰ vertendum, *non stetit per*. Vid. Annot. ad Tom. VII. p. 171 D.

P. 158 B. lin. 1. μόνου] μόνον Montef. mendose.

P. 158 C. lin. 4. A verbo ἀντιδόσει lacuna unius folii est in C. usque ad verba καὶ δούλη p. 159 D. lin. 2. Hanc ex Reg. 738, nobis C*, qui ejusdem est recensionis, supplevimus.

Ibid. not.^r. ὑπὲρ αὐτῆς, ambigue dictum pro περὶ αὐτῆς. Lectio vulgaris ex correctione orta est.

HOM. XIX.

P. 158 E. lin. 2. διὰ δὲ τὰς πορνείας] διὰ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν memoriter laudat Noster, Tom. X. p. 605 B.

P. 159 C. lin. ult. τὴν ὀφειλομένην τιμὴν. In supposititia lectione τιμὴν pro εὐνοίαν consentiunt libri omnes tum editi, tum scripti, praeter Mosqu. alterum, qui tamen ipse errorem suum prodit, legendo in proximis, τί δέ ἐστιν ἡ ὀφειλομένη τιμή; Diximus ad Tom. VII. p. 117 B. Nunc corollarii loco subjungimus, vulgarem εὐνοίαν semel atque iterum in Chrysostomi scriptis exstare, nempe Tom. I. p. 288 C. Tom. III. p. 198 E. Posteriores locum, ne commentario egeat εὐνοία, hic integrum apponimus. “Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὐνοίαν ἀποδίδωται.” Τί ποτε δηλοῦν βουλόμενος τοῦτο εἶπεν; Ἄρα ἵνα τὰς προσόδους αὐτῇ τῶν χρημάτων διατηρήσῃ; ἵνα τὴν προίκα σώαν; ἵνα ἱμάτια παράσχη πολυτελεῖ; ἵνα τράπεζαν δαψιλεστέραν; ἵνα ἐξόδους λαμπράς; ἵνα οἰκετῶν θεραπείαν πολλήν; Τί λέγεις; ποῖον εὐνοίας εἶδος ζητεῖς; καὶ γὰρ ταῦτα πάντα εὐνοίας ἐστίν. Οὐδέν τι τοιοῦτο λέγω, φησὶν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν σεμνότητα. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς οὐκέτι τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ τῆς γυναικὸς. Τηρείτω τοίνυν αὐτῇ τὸ κτήμα σώον, καὶ μὴ μειούτω, μηδὲ παραφθειρέτω. Καὶ γὰρ τῶν οἰκετῶν ἐκεῖνος εὖνους λέγεται, ὅς ἂν τὰ δεσποτικὰ δεξάμενος χρήματα, μηδὲν ἐξ αὐτῶν διαφθείρῃ. Ἐπειδὴ τοίνυν τῆς γυναικὸς ἐστὶ κτήμα τὸ τοῦ ἀνδρὸς σῶμα, εὖνους ἔστω περὶ τὴν παρακαταθήκην ὁ ἀνὴρ.

P. 159 D. lin. 4. Apodosis incipit a verbis ὅταν ὁ ἀνὴρ ἐπιτρέπῃ, secus quam Interpretibus visum est, qui καὶν *saltem* verterunt. Verum vidit Anglus.

Ibid. not.ⁿ. Πειρᾶν τινα (non *τινος*), *ad libidinem sollicitare*, Lat. *tentare*. Infra p. 341 D, ut nos edidimus; καὶ ἂν τε πειρᾶν τις βούληται γυναῖκα καὶ διαφθείρειν, οὐδεὶς οἶμαι τῆς ἐκκλησίας ἐπιτηδειότερος αὐτῷ τόπος εἶναι δοκεῖ. Cf. *Hemst.* ad Luc. D. D. vi. 1. *Ruhnck.* ad Tim. p. 210. *Bergl.* ad Aristoph. Plut. v. 150.

P. 160 B. not.^v. Edebatur, καὶ καλῶς εἶπε, μὴ ἀποστερεῖτε, ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω, ἵνα δείξῃ κ. τ. εἰ. Post ἀποστερεῖτε, Codices haec habent: ἀποστέρησιν καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω A.F. ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω εἰπὼν C. et Regius Montefalconii, qui tamen nihil monuit. Hoc recepit Editor Ben. 2^{dae}. Denique ἀποστέρησιν νῦν ἢν ὀφειλὴν ἀνωτέρω εἶπεν E. ut nos textum constituimus. Aretinus vertit: *fraudationem hoc in loco et antea debitum appellavit*. Boisio in mentem venit, ἀποστέρησιν ἐνταῦθα καλῶν ἢν καὶ ὀφειλὴν ἀνωτέρω.

Ibid. lin. 9. Pro τῆς δικαιοσύνης, Dunaeus tentat τῆς σωφροσύνης vel τῆς διχοφροσύνης. “Fort. sic: μέλνονα διὰ τῆς ἀκαίρου σωφροσύνης ἁμαρτίαν ἐργαζόμεναι.” Bois. Sine necessitate uterque.

P. 161 A. not.^r. Corrector, qui τοιτέστιν ἐν ἐγκρατεῖα dedit, innuere voluit, corollarium istud propria persona, non tanquam Apostoli verba,

Auctorem posuisse. Alio loco (Tom. I. p. 270 D.) ubi vulgo legitur, ὡς καὶ ἐμαντὸν, ἐν ἐγκρατείᾳ, Reg. apud Montef. habet, ἐν ἐγκρατεία δηλονότι. Frustra. Nam constanter fere verba ista quasi ab Apostolo profecta citat Noster. Ex plurimis locis unum apponere juvat, Tom. I. p. 352 E. Εἰ γὰρ τοῦ Παύλου τὸ θέλημα βούλει μαθεῖν, ἀκούε τί φησι· “Θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαντὸν, ἐν ἐγκρατεία.” “Ὡστε οὐκ ἂν ἐμαχέσατο ἑαυτῷ, οὐδὲ ἐναντιολογία τοσαύτη περιέπεσεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, οὐδ’ ἂν ὁ πάντας ἀνθρώπους βουλόμενος εἶναι ἐν ἐγκρατεία, τὰς βουλομένας χηρεύειν ἐκώλυσεν. Adde Tom. I. pp. 294 A. 301 D. Tom. XII. p. 174 C.

P. 161 A. lin. 8. Εἰ γὰρ χάρισμά ἐστι κ. τ. εἰ. Continentiam κατόρθωμα esse, non χάρισμα, pluribus demonstrat Noster in libello de Virginitate, Tom. I. p. 295 C.

P. 161 B. lin. 4. Κρείττον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. Hunc locum vulgo διεστραμμένως allegabant, hoc modo : Εἰ πυροῦσαι, γάμησον : contra mentem Apostoli, ut fuse docuit Chrysostomus, Tom. VI. p. 161 B.

P. 162 C. not. x. “Leg. φέκῃται γὰρ αὐτῇ, et mox πρὸς δὲ τοῖτοις.” Dun. Verba sequentia πρὸς τοῖτοις καὶ τὸν μένοντα ὡς ξένον nonnihil difficultatis habere videntur.

P. 162 D. lin. 5. ἀλλὰ βουλομένῳ] Sic Veron. Sav. cum libris omnibus. ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ ediderunt Mor. Ben. nulla, ut videtur, auctoritate, et contra sententiam.

P. 163 A. not. f. Lectio εἰ καὶ ἀκάθαρτος μένων γεννᾷς est in Veron. et libris omnibus. Solus A. ex corr. recenti habet μένουσα, receptum a Savilio cet. Hic autem in marg. notavit, ἴσ. ἀκαθάρτου μένοντος. Dunaeo placuit μένων γεννᾷ, ut nos ex Catena edidimus, ubi locus sic legitur : Εἶτα καὶ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ ἀκάθαρτος μένων γεννᾷ· τὸ δὲ παιδίον οὐκ ἀτὴρ (l. ἀπὸ) σοῦ μόνης, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου· ἀκάθαρτον ἄρα τὸ παιδίον, κ. τ. εἰ. Aretinus vertit : nam si immundus sit pater. Si verum est γεννᾷς, participium pro nominativo, quod aiunt, absoluto habendum est.

P. 164 C. not. γ. Verba subobscura, οὐδὲ ἄνθρωπον, innuere videntur, nec hominem quidem, sed ἰσάγγελον. Alii aliter.

P. 165 C. lin. penult. τὸ φύσει εὐτρωτον σῶμα Veron. Mor. Ben. ἄτρωτον, quod est in libris omnibus, tacite recepit Sav.

P. 165 D. lin. 7. Edebatur πολλῷ μᾶλλον δουλείᾳ, πῦρ καὶ σίδηρος κ. τ. εἰ. corrupta distinctione. Nobiscum facit Aret.

P. 167 C. lin. 4. Constructio soloeca, ὅταν δέοι, libros tam editos quam scriptos penitus insedit.

P. 168 A. lin. 6. καὶ γὰρ δλόκληρον βιβλίον ἡμῖν εἰς τοῦτο σύγκειται τὸ χωρίον. Hic librum suum de Virginitate memorat, quem Savilius edidit Tom. VI. p. 244. Morell. Tom. IV. p. 275. Benedictini Tom. I. p. 268.

HOM. XX.

P. 168 D. lin. 4. εἰς εἰδῶλα εἰσήσαν. "Legendum εἰς εἰδωλεία εἰσήσαν, nisi Atticorum more dictum est εἰς εἰδῶλα, qui pro foro piscatorio, quod est ἰχθυοπωλείον, dicunt ἐν τοῖς ἰχθυσι, ἐν τοῖς λαχάνοις." Dun. Εἰδωλεία est in Catena. Utrumque, ἐν εἰδώλοις et ἐν εἰδωλείοις, frequentat Noster. Vid. pp. 204 D. 219 E. 259 C. Tom. IX. p. 474 A. Locum S. Athanasii (cont. Gent. p. 21) γυναῖκες γοῦν ἐν εἰδώλοις . . . πάλαι προεκαθέζοντο, excitavit Palairer. Observationes Philologico-crit. in sacros N. F. libros p. 36. falso vertens, *coram idolis*.

P. 172 B. not. 8. χωρὶς τοῦ πρῶ (sic) Veron. Libri omnes cum Catena habent χωρὶς τοῦ πρὸς τι. Aret. *sine ulla relatione*. Hoc in textum recepit Sav. Veterem lectionem revocavit Montef.

P. 172 E. lin. ult. μόνον pro μόνου est sphalma Benedictinorum.

P. 174 A. lin. ult. εἰδωλόθυτον] εἰδωλόθυτων (sic) mendose Ben. unde εἰδωλοθύτων novo errore fecit Editor Ben. 2dae.

P. 174 E. lin. 2. καὶ ἀσθενῇ καὶ τοῦτον. Copulam ante τοῦτον casu omisit Morellus, quem incaute imitatus est Montef.

P. 175 A. not. 2. De formula αὐτὸ μόνον diximus ad Tom. VII. p. 459 D. Vulgo interpungunt, ἀλλὰ προακροβολισάμενος αὐτὸν μόνον πρῶτον, τὸ τοῦτου π. δ. Nobiscum facit Aret. Vox rarior προακροβολίσεσθαι legitur etiam Tom. X. p. 717 E. ἀλλὰ προανακρουόμεθα τινὰς ἀγῶνας καὶ προακροβολιζόμεθα πρὸς τοὺς λέγοντας κ. τ. έ. Constructio ἀκροβολίσεσθαι τινὰ nobis quidem non satis firma videtur. Cf. supra p. 80 D.

P. 176 A. not. 8. "Βρώσει, loco γνώσει, ex Chrysost. laudat Millius, additque, *quam lectionem Chrysostomi notat et Theophylactus*. Scilicet in Edit. Lond. p. 228. Sed istum appendicem, ὁ δὲ Χρυσόστομος, ἐπὶ τῇ βρώσει λέγει, neuter Codex Theophylacti agnoscit, cum tamen uterque auctoris aetate scriptus sit. . . . Aliquid humani passus est magnus ille Chrysostomus. Uterque quidem Codex Chrysost. 2. et 7. habet γνώσει, pro quo Montef. edidit βρώσει p. 176 A. Sed paullo post tamen legitur in utroque Codice etiam, οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπὶ τῇ σῇ τελειότητι, οὐδὲ ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, ἀλλ' ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει." Matthaei. ad loc.

P. 176 B. lin. 4. σὺ δὲ καὶ οὕτως tacite dedit Ed. Ben. 2dae. Copula non est in libris.

P. 177 A. lin. ult. De forma conjunctivi ἀπόλλυται dictum est ad Tom. VII. p. 198 C. Cf. quae annotavit V.D. Editor Ben. 2dae. ad Tom. XII. p. 330 C.

P. 177 D. not. a. πάντοθεν ἐσταυρωμένος. Exemplis hujus locutionis a nobis ad Tom. VII. p. 673 C. allatis addi possunt Tom. V. p. 181 A. ἡ δὲ παρθένος ἐσταυρωμένη καὶ τῶν παρόντων ἀπαλλαγείσα. Tom. VIII. p. 233 A. ἀνδρὸς ἡκριβωμένου καὶ ἐσταυρωμένου. Ibid. p. 425 A. τὸν σφόδρα ἀκτήμονα καὶ ἐσταυρωμένον. Tom. IX. p. 569 B. ἡ σὰρξ . . . σταυρουμένη

πάντοθεν. In nostro loco pro ἐστερημένος Dunaeus coniecit ἐστενωμένος, quod per se satis aptum est. Sic Tom. XI. p. 769 B. οὐκοῦν εἰς τὸν εὐρύχωρον ἀπιθί· ἐκείνη γάρ ἐστιν ἡ τοὺς τοιούτους δεχομένη· ἡ δὲ στενὴ τοὺς θλιβομένους, τοὺς ἐστενωμένους, τοὺς οὐδὲν βαστάζοντας.

P. 177 E. not. 8. Pro ἡλοκοποῦντα, *fabruin* dedit Aret. Ὑλοκοποῦντα, *ligna caedentem* post Hervetum vertit Montef. Sed hoc est, ni fallimur, ὑλοτεμεῖν, non ὑλοκοπεῖν. J. Pollux VII. 109. τῶν δὲ ξυλίνων ὑλῶν οἱ ἐργάται, ὑλοτόμοι καὶ δρυτόμοι καὶ ὑλαγωγοί. Lexicographi ex Glossis dant ἡλοκοπεῖν, *clavare*, et ἡλοκόπος, *clavarius*, sine exemplis.

HOM. XXI.

P. 179 B. not. 8. “ ἀπείχετο, οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ μὴ σκ. Ita Reg. Editi vero, ἀπείχετο ὑπὲρ τοῦ μὴ σκανδαλίσαι, ἀλλ’ ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου καὶ κινδύνου.” Montef. Indiligenter, ut solet. Nam voculae καὶ ante μετὰ et τοῦ ante κινδύνου sunt in Editis omnibus.

P. 179 C. lin. 6. “ Vide num legendum οὐκ ἐπειδὴ οὐ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον.” Dun. Confusionem hanc ab ipso Auctore potius quam a scribis profectam esse crediderimus. Sensus manifesto postulat, οὐκ ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι ἔμελλον, εἰ λάβοι, ἀλλ’ ἐπειδὴ οἰκοδομεῖσθαι, εἰ μὴ λάβοι. Haec ὥστε μὴ λαβεῖν——πλέον ἦν, concise vertit Aret. *itaque non acciperem a catechumenis, si scandalizandi essent, sed si aedificandi, quod multo magis erat.*

P. 182 C. lin. 2. Pro ἀπαιτούσιν, ἐπαιτούσιν habet Montef. lapsu operarum.

P. 184 E. not. i. “ Morell. μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας, omissis interpositis, quae in Reg. habentur.” Montef. Immo, Morell. cum Sav. et Veron. μετὰ πολλῆς αὐθεντίας, absque articulo. Paullo post, ὅπερ οὐκ, ἂν εἰ περὶ κ. τ. εἰ. vitiata distinctione, quae in Veron. recte se habebat, Sav. Mor. Ben.

P. 185 A. lin. 1. Pro ἡμεῖς, ὑμεῖς incaute dedit Morell. sed nos in Latinis non mutavit. Duplici vitio, ὑμεῖς in textu, vos in versione propagavit Montef.

P. 187 A. not. 8. Inter ἐνθαπτόμενος et ἐνθαλόμενος difficilis est electio. Posteriori quodammodo favet, quod legitur supra p. 94 D. μαλακοῖς θαλόμενος ἱματίοις.

P. 187 E. lin. 1. ἐπειδὴ οὐδὲν ὤνησαν. “ Legendum οὐδὲν ἦνυσαν.” Dun. Sed vide nos in Annot. ad Tom. VII. p. 752 D. ubi unum tantum exemplum ex Chrysostomo posuimus. Nunc addimus Tom. II. p. 589 D. οὐ μόνον οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον καθ’ ἑαυτοῦ μέγιστον ἐπεσπάσατο. Tom. V. p. 54 D. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἠῤῥξατο, καὶ οὐδὲν ὤνησε. Tom. VIII. p. 280 D. εἰδὼς μὲν ὅτι οὐδὲν ὀνήσει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ πράττων. Tom. X. pp. 294 C. 544 C. Ach. Tat. p. 107, 2. ἀλλὰ πλέον ὤνησεν οὐδὲν: ubi vid. Jacobs.

P. 188 A. not.¹. τοῦτον δὲ [δεῖ] ζῆν κ. τ. εἰ. “Haec *μίμησις* sumta est a Demosthene contra Midiam [p. 582, 2] cujus sunt haec: τὸν δὲ βάσκανον, τὸν δὲ δλεθρον; τοῦτον δὲ ὑβρίζειν; ἀναπνεῖν δέ; ὃν εἴ τις ἐὰ ζῆν, ἀγαπᾶν ἔδει. Verba sunt insolentium divitum contumeliose pauperes appellantium. Hic plane cernimus, an Chrysostomus a teneris hac disciplina non imbutus fuerit.” *Dun.*

P. 188 D. lin. 3. Junge ἀποστῶμεν ἐλεεοῦντες, *desinamus eleemosynas dare*. Monemus propter Dunaum aliosque, qui hic turbas dederunt. Adeas, si tanti est, Annot. ad Tom. VII. p. 161 C.

P. 188 E. lin. 2. πολλῷ χαλεπώτερον ποιεῖ. Aretinus vertit, *longe levius peccat*, sensu ita postulante. Lapsus ipsius Concionatoris esse videtur.

P. 189 A. not.². Num scripserit Auctor, οὐδένα λήψονται, significare volens, *neminem conciliabunt*? Simile est, οὐδένα ἔχειν, *ab omnibus derelictum esse*. Tom. IX. p. 175 D. ἂν ἔρημος ἦ καὶ ξένος καὶ μηδένα ἔχη. Adde Tom. VII. p. 818 E. Tom. XI. p. 266 A.

P. 190 B. lin. 7. ἀλλὰ καὶ ἔτοιμοι, subaudi ἔσμεν, ut infra p. 190 E. Adde p. 538 B. ἂν γὰρ συμβῇ, φησὶν, ἐπενεχθῆναι κίνδυνον, πάντα ἔτοιμος (εἰμι) ὑπὲρ ὑμῶν παθεῖν. Eadem lex etiam in usu vocis ἱκανὸς notanda est.

P. 190 D. not.¹. Pro ἔπραττον Dunaus conjecit ἐπράττομεν, Boisius ἐπράττετο, ut unus nostrorum habet.

P. 190 E. lin. 1. προσχῶσαι λιμένας. Dunaus excitavit Oratoris locum (c. Aristog. p. 795, 10) ad quem hic alluisse Nostrum opinatur: Εἴτα σοὶ συγγνώμη; πόθεν ἢ παρὰ τοῦ; ἢ τοῖς σοῖς παιδίοις ἔλεος; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον προδέδωκας, Ἀριστόγειτον, μᾶλλον δ' ἀνῆρξας ὅλως. Μὴ δὴ πρὸς οὗς ἔχοντας λιμένας καὶ προβόλων ἐνέπλησας, πρὸς τοὺτους προσορμίζου. Idem V.D. in nostro loco pro προσέχωσε, προέχωσε mavult, hoc de *obicibus* oppositis, illud autem de *terrae aggestione* dici contendens. Semel quidem dixit Chrysostomus (Tom. I. p. 312 E.) modo sana sit lectio, τοῦ λιμένος αὐτῇ προκεχωσμένου καὶ μυρίων γέμοντος προβόλων: sed multo frequentius προσχῶσαι, e. g. infra p. 210 A. (ubi vide Annot.) Tom. V. pp. 193 A. 235 C. Tom. VII. p. 535 E.

HOM. XXII.

P. 192 C. lin. 1. τὰ ἑαυτοῦ συστέλλει. Loco συστέλλει, ἐπαίρει habet Veron. contra fidem librorum. Vulgatum recte defendit Boisius.

Ibid. lin. 4. εἰ παρεβουλευσάμεθα, si *insidias perpessi* Aret. si *insidiis impetiti sumus* Montef. perperam uterque. Cf. Annot. ad Tom. VII. p. 569 A. Adde Tom. II. p. 549 C. οἱ δὲ πρὸς ἕτερα πολὺ τούτων παρεβουλεύσαντο μοχθηρότερα.

P. 192 D. lin. 6. μετ' ἐκείνα [πάντα τὸ] πάντων. Verba inclusa casu omisit Montef.

P. 194 A. notⁿ. "Codices nostri, πρὸς τὴν ἀντιδιαστολὴν . . . εἰρημένον, recte opinamur. Pertinet enim genitivus εἰρημένου ad illud τοῦ, ἀνάγκη μοι ἐπικείται, constructione quidem duriore, propter mutatum subjectum; sed qualem jam semel iterumque in Chrys.prehendimus." *Editor* Ben. 2^{dae}. Exemplum indubitatum est infra p. 401 D. ubi libri omnes habent, πλὴν ἀλλ' ἴσως ἂν τις ἐπετίμησεν, ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ ποιουμένου (vulgo ποιουμένῳ) τὸν λόγον. Etiam supra p. 125 D. in bonis libris legitur, διὸ σεμνοτέρως αὐτὸ παρέδραμεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δεδηλωμένου (pro δεδηλωμένου).

P. 194 D. lin. 2. Vocula ἐν ante πράγμασι excidit in Ben. Mox Morell. οὐδενὶ ὑποκείμενος κατ' οὐδὲν ἀνάγκην ἔχων, omisso οὐδὲ post οὐδὲν, quod in errorem induxit Benedictinos, scribentes, οὐδενὶ ὑποκείμενος, κατ' οὐδὲν ἀνάγκην ἔχων.

P. 195 B. lin. ult. Post ἵνα dimidium folii Codicis C. abscissum est, usque ad ἐποίησε δὲ p. 195 E. Collationem ope Regii 738, nobis C*, qui plane gemellus est, supplevimus.

P. 195 C. lin. 8. Τινας δὲ φασὶ κ. τ. ἐ. Conferri potest locus Origenis ap. Caten. ad loc. (p. 178 Ed. Cramer.) Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἀνομος. Ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας· εὗρεν ἐκεῖ φιλοσόφους· ἐχρήσατο οὐ προφητικοῖς λόγοις, οὐδὲ νομικοῖς· ἀλλ' εἶπου ἦν ἐκ προπαιδεύσεως μάθημα Ἑλληνικόν, τοῦτο ὑπομνησθεὶς ἔλεγεν πρὸς Ἀθηναίους. Φησὶ γάρ, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν κ. τ. ἐ. καὶ πάλιν φησὶ, διερχόμενος καὶ ἀναθεωρῶν κ. τ. ἐ. καὶ διὰ τούτων ἄρχεται θεοσέβειαν παραδιδόναι.

HOM. XXIII.

P. 200 E. lin. 3. ἀλλ' εἰς ἕνα] ἀλλ' εἰς ἕνα Sav. lapsu operarum, notante ipso in *Corrigendis*. Ita tamen Morell.

P. 201 D. not.^c. Dunaeus legendum censet ὑστέρησαι in praeterito.

P. 201 E. not.^o. Utrum ὑποπιέζειν (vel ὑποπιάζειν) an ὑπωπιάζειν probaverit Chrysostomus, certo definiri nequit. Nam et Codices fluctuant, et sancti Patris interpretatio in utramque partem trahi potest. Consulas, si tanti est, *Matthaeium* ad loc. Eadem confusio est pp. 114 D. 398 C. Tom. II. p. 77 A. ubi ὑπωπιάζοντες Sav. ὑποπιέζοντες Ben. In Tom. XII. p. 309 B. Mosquenses tres conspirant in ὑπωπιάζω, teste Matthaeio.

P. 202 B. not.^w. "ἐνδίδωμι ἑμαυτόν. Sic recte A.B. Vulg. ἐκδίδωμι." *Editor* Ben. 2^{dae}. Nobis quidem vulgatum magis Chrysostomicum videtur. Infra p. 224 A. διὸ καὶ κινδύνοις ἑαυτὸν ἐξεδίδου. Tom. IV. p. 588 E. ὅταν γάρ τις ἐκδῶ ἑαυτὸν κατὰ τινα ἄτοπον πρᾶξιν. Tom. X. p. 532 E. παιδὶ τῶν γεγεννηκότων ὑπερορῶντι, καὶ μιαινοῖς ἑαυτὸν ἐκδιδόντι.

P. 202 C. not.^c. ἐπιδείξασθαι Edd. sed ἴσ. ἐπιδέξασθαι Sav. marg. Δέξασθαι ex libris recepit *Editor* Ben. 2^{dae}, immemor alius loci supra p. 49 D. καὶ προστασίας ἐπιδείκνυνται. Statim δὲ post μὴ γὰρ casu omisit Montef.

P. 202 D. not.^d. Fortasse lectio Codicis F. haec est: καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω τὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης θήσας καὶ τὰ τῶν ἱερέων κ. τ. εἰ. Nam Collatio ambigua est.

Ibid. not.^f. Formam Ὀλυμπιακὸς damnat Thomas, ut minus Atticam. Sed vid. *Interpp.* ejus ad loc. p. 647. *Wesseling.* ad Diod. Sic. I. 95. *Wytttenbach.* ad Plutarch. de S. N. V. p. 19. *Boissonade* ad Philostr. p. 394. Cf. infra p. 269 A.

P. 204 C. lin. 3. οὕτω διὰ τῶν] οὕτω καὶ διὰ τῶν tacite ediderunt Morell. Ben.

P. 205 A. not.^c. Distinctionem vulgarem οὗς ἐπληττον οὐ τούτῳ μόνον, correximus ex Aretino, qui tamen cum Editis ἐπληττεν legit, vertens *increpuit*. Sed ἐπληττον est *offendebant*, ἔτυπτον (1 Cor. viii. 12).

P. 207 D. lin. 5. ἐπὶ τοῦ τὰ πατρῶα κατεδιδόκοτος] τὰ abest ab Edd. Mor. et Ben.

P. 208 D. lin. ult. Distinctionem correximus. Vulgo enim legitur, τοὺς ἐλαίου δίκην ἀψοφητὶ ρέοντας ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνάβηθι κ. τ. εἰ. Neque aliter Interpretes. Matthaeius (N. E. p. 388) probat ἐπὶ τῆς γῆς.

P. 209 A. not.^γ. “πατρολοῖαν pro πατραλοῖαν alii, hic et alibi.” *Montef.* ad Tom. V. p. 55 D. Etiam Editi habent μητρολοίας καὶ πατρολοίας Tom. II. p. 327 D. μητρολόφας καὶ πατρολόφας Tom. XII. p. 456 D. Cf. Var. Lect. ad 1 Tim. i. 9.

P. 209 C. lin. 2. ἀλλ’ ὅσον ἂν ὀρύξωσι. Particula ἂν deest in Ben. culpa operarum.

P. 210 A. lin. 5. προσέχωσε τὸν λιμένα (sc. somnum). Matthaeius excitat Chrysost. Tom. V. p. 26 C. οὐδὲ ὁ κοινὸς λιμὴν ἀνέφκται, ἀλλὰ καὶ οὗτος προσκέχωσται, ὁ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς νυκτός. Isid. Pelus. Lib. III. Ep. 199. καὶ τὸν τῆς φύσεως λιμένα, φημὶ δὲ τὸν ὕπνον, προσχωννυούσης. Cf. Annot. ad p. 190 E.

HOM. XXIV.

P. 214 C. lin. 7. συνήθων] Sic E. fortasse alii. συνηθῶν Veron. Sav. Ben.

P. 217 A. lin. 6. προσηλούμενον καὶ μαστιζόμενον clam ediderunt Mor. Ben. repugnantibus libris et Aret.

P. 217 B. not.^m. Forma aoristi ἐβάσταξα exstat apud LXX Interpretes, Sirac. vi. 26.

P. 217 E. lin. ult. οὕτως ἀπὸ τῶν ἀδύτων κ. τ. εἰ. Alluditor ad Psal. xix. 5 (xviii. 6. LXX.)

P. 219 C. lin. 8. Pars folii deest in C. a verbis στοαὶ καὶ περίπατοι usque ad μανθάνειν ὃ τι ποτέ p. 220 A. lin. 8.

HOM. XXV.

P. 220 A. not.^h. Editi omnes, imperfecta sententia, μηδὲ τοῦτο μανθάνειν, ὃ τι ποτέ ἐστι τὸ προκείμενον. ὥστε ἔστι κ. τ. εἰ. Post προκείμενον Sav.

in marg. addit, καὶ αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμὰς : quemadmodum in Codice A. legitur, ubi καὶ insertum a manu antiqua. Ita etiam D.F. sed in hoc καὶ abest. Horum loco, αὐτῷ παρέχειν τὰς ἀφ. habet E. ὥστε μὴ ἐαντῷ παρέχειν ἀνακρίσεως ἀφορμὰς C. et Reg. Montef. Aretinus dedit : *neque percontari, quid sit appositum, ut nihil praebeat respondendi materiam.* Necdum sensus loci constabat, donec in Catena repertum fuerit, μηδὲ τοῦ μανθάνειν ὁ τι π. ε. τ. π. αὐτὸν παρέχειν τὰς ἀφορμὰς. Sic omnia clara.

P. 221 B. not¹. Verba διὰ τοῦτο οὐ περιεργάζῃ elegantius reticentur. Usus Nostri tetigimus ad Tom. VII. p. 171 D.

P. 221 C. lin. 3. μηδὲ λινοπλήξ] μηδὲ δεινοπλήξ Veron. μηδὲ ληνοπλήξ C. μηδ' ἐλλινοπλήξ ex corr. A. quae mera sunt scribendi vitia a vocis insolentia nata. "Quodvis animal, ubi in retia vel casses incidisse se sensit, consternatum, et pavido motu expedire corpus tentans, recte dicitur λινοπλήξ : unde facilis est transitus ad viam significandi figuratam, quae notatur ab Hesych. et Suida ; λινοπλήγος, φρενοπλήγος." Hemst. ad Thom. M. p. 24. Vocabulum, praeter hunc locum, semel tantum apud Chrysostomum legitur, videlicet Tom. I. p. 674 A. καὶ πάντα ὑφορᾶται καὶ δέδοικε, λινοπλήγος τινος ζώου οὐδὲν ἄμεινον διακείμενος.

P. 223 D. not.¹. κἄν θρηγῆς pro καὶ θρηγῆς habet etiam E. Mox καὶ γὰρ καὶ τοῖς scripsimus post Morell. et Benedictinos : nunc autem posterius καὶ a libris abesse videmus.

P. 225 A. not.¹. Erunt fortasse quibus sincerior videbitur lectio, μείζων ἢ κατὰ τοὺς πρ. h. e. *major quam pro modulo* eorum, ut Plat. Rep. II. p. 359 D. νεκρὸς μείζων ἢ κατ' ἀνθρώπον, et similia. Certe in vulgata emphasis postulare videtur, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα μείζονι ὑπερβολῇ, hoc ordine.

Ibid. lin. 7. ποίαν δὲ ταύτην est lapsus Benedictinorum.

P. 225 C. lin. 3. Pro συμβαίη, συμβαίνῃ mendose dedit Morell. a quo etiam Montef. deceptus est.

P. 226 C. lin. 5. ὅτε ἡ κόλασις ἐφέρετο. Aret. vertit, *differebatur* : Hervet. *inferebatur*. Hoc verius. Sic Tom. IV. p. 200 C. πανωλεθρία ἐφέρετο. Tom. VII. p. 711 E. σκηπτοὶ φέρονται.

HOM. XXVI.

P. 228 C. lin. 3. γίνηται] γίνεται mendose Ben.

P. 231 B. lin. 3. Verba καὶ αἰτίαν casu absunt ab Edd. Mor. et Ben. Locus corrupte legitur in Catena p. 205, 35. λαβεῖν δὲ ἔνωσιν ἀκριβῆ. καὶ τί ἂν καὶ ἀρχὴν τὴν πρώτην.

P. 231 D. lin. 1. ἢ τὸ καλύπτεσθαι] ἢ καὶ καλύπτεσθαι mendose exhibet Mor. Hujus errorem secure expressit Montef.

P. 232 A. not.¹. αὐτοῦ et αὐτῆς cum tenui habent Editi omnes, consentientibus, ut videtur, libris manu scriptis. Idem dictum sit de αὐτοῦ infra C. lin. 2. Sed ibid. lin. 5. ubi αὐτῆς est in Editis, αὐτῆς habet F. fortasse alii.

P. 234 C. not.^z. *ἄσπερ ἂν εἰ.....ρίψης*. De structura monitum est ad Tom. X. p. 628 A.

P. 235 C. lin. 7. *καὶ ὅτι παρ' Ἑλλήσι τὰ τῆς καινοτομίας ἅπαντα τῆς παρὰ φύσιν*. Dunaeus tollit articulum ante *παρὰ φύσιν*, consentiente Aretino, qui vertit: *et quod quae apud Gentiles innovata sunt, omnia sunt praeter naturam*.

P. 237 B. not.^c. *Persae* apud Nostrum audiunt Assyrii, Babylonii, et Orientales fere omnes, etiam qui ante diluvium vixerunt. Quin et ipse Abrahamus *Persa* dicitur, Tom. V. p. 301 D. et *ex Persis* Tom. IX. p. 120 E.

Ibid. lin. 3. *μόνον* pro *μόνος* est error Benedictinorum.

P. 239 A. not.^v. Vocabulum *λυπρόγως* per se quidem bene habet, sed, ni fallimur, nusquam alibi apud Chrysostomum legitur.

Ibid. lin. ult. *φάρμακον εὐθυμίας*. Vulgatum recte tutatur Boisius contra Dunaenum aliosque, qui *ἀθυμίας* corrigunt. Infra p. 263 C. τὸ *φάρμακον* τὸ καθολικὸν τῆς παραμυθίας.

P. 239 D. lin. 5. *Λέγεται γοῦν τις καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων*. Simile quid legitur apud Diog. Laert. in Vit. Socrat. XVII. unde sua, ut videtur, effinxit Chrysostomus. Diogenes autem auctorem habuit Xenophontem in Symposio, II. 10.

P. 240 B. not.^d. *ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμεν*. En emendationem palmariam, in quam neminem Nostri Criticorum incidisse prodigio simile est. Formulam *ἐπὶ τῶν οἰάκων καθῆσθαι* frequentat Chrysostomus. Vid. Tom. III. p. 477 C. Tom. IV. pp. 236 C. 594 E. 712 D.E. Etiam *ἐπὶ τῶν αὐχένων κ.* Tom. X. p. 616 C. *ἐπὶ τινος αὐχένος καὶ οἶακος κ.* Tom. XI. p. 296 C. Ad sententiam cf. supra p. 160 D. *ὅταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνὴ διεστηκότες ὦσιν, οὐδὲν νηὶς χειμαζομένης ἄμεινον ἢ οἰκία διακείσεται, τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν πρῶρεια διαστασιάζοντος*.

HOM. XXVII.

P. 243 A. lin. 1. Hunc usum particulae *ἵνα* (ἐκβατικὸν vocant Grammatici) alibi notat Chrysostomus, e. g. Tom. VIII. p. 327 D. Tom. IX. p. 524 A.

P. 245 D. lin. ult. *καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς οὐδὲν αὐτῶν σε πλεονεκτούντων κ. τ. ἔ.* Perperam Aret. *et cum in spiritalibus te superet, diripis terrena*. Etiam Montef. minus recte accepit, vertens, *cum in spiritualibus nihil plus habeant quam tu*. At vero *πλεονεκτεῖν τινα* est *fraudare*, nota locutione vel ex locis 2 Cor. vii. 2. xii. 18.

P. 246 A. not.^y. *κηροῦ παντὸς ἀπαλώτερος* (vel *μαλακώτερος*) legitur infra p. 276 D. Tom. VII. p. 818 D. De paroemia ipsa vid. *Boissonade Anecd.* Tom. III. p. 130.

P. 248 E. not.^f. Cf. Tom. VII. p. 677 C. *πῶς οὖν ἵνα μὴ τοῦτο γένηται*; Formula *πῶς οὖν ἵνα* haud raro turbas dedit. Infra p. 409 D. *πῶς*

οὐν ἵνα τοῦτο τὸ ἴδιον κοινὸν γένηται ; ubi ἵνα vulgo abest. Tom. I. p. 713 B. πῶς οὖν ; ἵνα μάθῃ τὴν τιμωρητικὴν αὐτοῦ δύναμιν ὁ μαθητής. Legendum πῶς οὖν ἵνα μάθῃ . . . ὁ μαθητής ; Tom. VI. p. 226 C. πῶς οὖν ; ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ μάθωσιν ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς ὄψεως. Distinguendum πῶς οὖν ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ μάθωσιν ; ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς ὄψεως. Tom. IV. p. 765 B. πῶς οὖν ἀπαντησόμεθα, ἵνα σαφὴς ἡ ἀπόδειξις γένηται ; Deest ἀπαντησόμεθα in Regio, et omnino delendum.

HOM. XXVIII.

P. 252 B. not.^a. ἔτι γὰρ ἀκμάζοντος (al. ἐνακμάζοντος) αὐτοῖς τοῦ φόβου. Utrumque bene. Tom. IV. p. 187 B. ἵνα μὴ ἐκλύσῃ τοῦ πλημμελήματος τὸν φόβον, ἀλλ' ἀφῆκεν ἀκμάζειν (nisi probes, ἀφῆκεν ἘΝακμάζειν) τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. Tom. VII. p. 303 E. τὸν φόβον αὐτοῖς ἐνακμάζοντα (unus ἀκμάζοντα) ἀφείς.

P. 253 C. not.^a. εἰς περιδείπνόν σε τις καλέσῃ. Vocula σε abest a textu Saviliano, casu, ut videtur : nam habetur in Ed. Veron. et Cod. Nov. Coll. Hoc fefellit Mor. Ben. Περιδείπνον, coena funebris, iterum legitur Tom. I. p. 70 B. καὶ τῶν συνδείπνων καὶ τῶν περιδείπνων πολλῷ μᾶλλον τὰ τούτου ῥήματα καὶ ἡ διὰ τῶν πραγμάτων ἐπίδειξις ῥᾶν τὸν παθόντα διαθεῖναι δυνήσεται.

P. 255 A. lin. penult. ἤδη τεταριχευμένῃ καὶ κατεργασθέντι. “Ταριχεύειν, proprie sale condire ; et quoniam cadavera ταριχευτὰ macie corrugantur, hinc valet emaciare, exsiccare.” Blomfield Gloss. in Aesch. Choëph. v. 290. Vocabulum inprimis Chrysostomicum. Tom. I. p. 720 D. de Lazaro mendico : οὕτως αὐτῷ τὰ μέλη παρεῖτο, οὕτω τεταριχευτο τῇ ἀρρωστίᾳ, οὕτω δεδαπάνητο τῷ πειρασμῷ. Tom. II. p. 83 A. δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἄσιτον εἶναι, καὶ ὑδροποσίᾳ καὶ εὐτελεῖ ταριχεύεσθαι διαίτᾳ. Tom. III. p. 567 A. καίτοι τοσούτοις ἤδη κακοῖς κατεργασμένοις, καὶ τοσαύταις τεταριχευμένος ἐπιβουλαῖς. Tom. IX. p. 322 B. καθάπερ σῶμα πεπονηκὸς καὶ ταλαιπωρηθὲν οὐκ ἐρᾶν βούλεται, οὐ γαστρίζεσθαι, ἀλλ' ἀναπαύεσθαι καὶ ἡσυχῇ κεῖσθαι· οὕτω καὶ ψυχὴ μυρίοις ταριχευθεῖσα (alius παραχθείσα, quod longe deterius est) κακοῖς, πρὸς ἀνάπανσιν καὶ ἡσυχίαν ἐπέιγεται εἶναι. Adde Tom. IX. p. 678 D. Tom. XI. p. 511 B.

P. 255 B. lin. 6. Εἰ γὰρ δυναίμην κ. τ. εἰ. “Haec verba, quae desperantis esse videntur, in hodiernis exemplaribus non habentur.” Montef. Errorem Editionum omnium, καὶ ποιήσαμεν τοῦτο, olim sustulimus in Praefat. ad Homilias in Matth. p. xxiii. not.

P. 255 C. lin. 4. καὶ γυνὴ ἡ ταῦτα λέγουσα ἦν] Sic C.F. in ceteris ἡ abest. Ediderunt καὶ γυνὴ ταῦτα λέγουσα ἦν Veron. Sav. καὶ γυνὴ καὶ λέγουσα ἦν Mor. καὶ γυνὴ ἡ λέγουσα ἦν Ben.

P. 255 D. not.^z. Vid. Annot. ad p. 125 B. not.^f.

P. 257 C. lin. 2. παθημάτων] Sic Veron. Commel. et Sav. cum libris omnibus. Ergo μαθητῶν est merum σφάλμα Morelli, quem temere

secutus est Montef. Hic autem Latina quoque corrumpit, scribendo *discipulorum loco eorum quae perpessus est.*

P. 257 C. not. q. Inter ἀποκρούεσθαι et διακρούεσθαι parum interesse videtur. Tom. II. p. 183 A. ὡς τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἡμῖν ἐγγινομένην ἀθυμίαν διακρούεσθαι (alii ἀποκρούεσθαι) καὶ συσκιῶν. Tom. X. p. 427 A. διακρούεσθαι ὀδύνην : sed ibid. p. 539 D. ἀποκρούεσθαι ὀδύνην.

Ibid. not. r. καὶ ¹τοὺς ²περὶ τῆς ³εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς. Sic Editi omnes. Librorum varietas haec est : ¹τοὺς] + τῆς A.C.D.E. ²περὶ] ὑπὲρ F. Ita conjecerat Dunaeus. ³εὐφημίας] εὐθυμίας B.D. εὐχαριστίας C. Aret. cujus verba sunt : *ut hujus actionis gratiarum mercedem consequamur.* Praeter locutionem non satis firmam οἱ περὶ τινος πράγματος μισθοὶ, scrupulum alicui injiciat consensus librorum fere omnium in verbis, καὶ τοὺς τῆς περὶ τῆς, quod casu accidisse vix credibile est. Si conjecturae via tentanda esset, non male haberet, καὶ τοὺς τῆς περιττῆς εὐφημίας ταύτης ἀπολάβωμεν μισθοὺς. Vocabulum περιττός in bonam partem adhibet Plut. in Vit. Cic. XVIII. (Tom. I. p. 869 E.) πόνῳ καὶ λογισμῷ νήφοντι καὶ συνέσει περιττῇ. Miscentur περὶ τοὺς et περιττοὺς apud Ach. Tat. p. 533 Ed. Jacobs. In loco Philonis Leg. Alleg. I. 32. nescimus an corrigendum, εἰκότως οὖν ἐνὶ παραγγέλλει ταῖς ἀρεταῖς ἐντρέφεσθαι, πολλοῖς δὲ περὶ τοῦ (vulgo περιττοῦ) πανουργίας ἀπέχεσθαι.

HOM. XXIX.

P. 258 A. not. f. Totus hic locus valde impedita constructione laborat, praesertim si προσήεσαν, quod libri una voce testantur, retinendum sit. Etiam Aretinus, *accederent*, habet, plena post ἐλάβανον distinctione posita : post quam pergit, *Cum autem* etc. Catena dat : ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰδώλων προσήεσαν, οὐδὲν εἰδότες σαφῶς, οὐδὲ ταῖς παλαιαῖς ἐντραφέντες βίβλοις, βαπτισθέντες εὐθέως πνεῦμα ἐλάβανον. καὶ αἰσθητόν τινα ἔλεγχον ἐδίδου τῆς ἐνεργείας ἐκείνου ἢ χάρις. καὶ τοῦτο ἐφάνερον κ. τ. εἰ. Infra C. not. o. nemini placebit eadem sententia intra sex lineas totidem verbis repetita. Libri tamen certum remedium non afferunt.

P. 259 D. not. i. Κατάστασις, sine epitheto, est *tranquillitas, sedatio animi*. Tom. IV. p. 372 A. καὶ ἐν καταστάσει εἶναι τῶν λογισμῶν, ὥστε μηδεμίαν εἶναι ταραχὴν ἢ θόρυβον ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἐν γαλήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ διάγειν. Tom. IX. p. 109 E. πρὸς ἐπιείκειαν, πρὸς χρημάτων ὑπεροψίαν, πρὸς εὐλάβειαν, πρὸς κατάστασιν ψυχῆς, πρὸς κατάνυξιν. Tom. XI. p. 119 E. κὰν μὴ τότε ἀμύνωσιν, ὕστερον ὁμῶς ἐν καταστάσει γενόμενοι, τοῦτο ἐργάζονται. Similem usum habet τὸ καθεστηκέναι, e. g. Tom. I. p. 123 E. καὶ τῶν καθεστηκόντων (male versum, *adstantibus*) μᾶλλον ὑγιαίνειν νομίζουσι (sc. οἱ παραπαίοντες).

P. 259 D. not. n. Libri fere omnes, με μαρτυρήσατε. Sic μαρτυρῶ αὐτοὺς Edd. vett. et major pars Codicum Tom. X. p. 559 D.

P. 259 E. lin. 2. Verba Platonis leguntur in Apologia Socratis p. 22 C.

Ibid. lin. 4. Ἀκουσον γοῦν καὶ ἐτέρου ποιητοῦ. "Versus istos apud poetarum aliquem frustra quaesieris. . . . Sunt enim Delphicorum oraculorum conclusiones quaedam, vocesque daemonis sibi abeundi gratiam fieri postulantis. Primum horum habes apud Theodoret. de Orac. et apud Euseb. Evang. Praepar. V. 9. variante parum lectione, Λύετε λουτρὸν κ. τ. εἰ. Apud eundem etiam Eusebium habes posterius distichon, quod quoniam est obscurius, visum paucis interpretari . . . Λύσατέ μοι στεφάνους] Scholiastes Aristophanis ad vers. illum in Pluto, Τί δῆθ' ὁ Φοῖβος ἔλαχεν ἐκ τῶν στεμμάτων; inquit, ἐστεφανηφόρει γὰρ ἡ Πυθία, ἐπεὶ τρίποδες δάφνη ἦσαν ἐστεμμένοι . . . Καί μιν πόδας ὕδατι λευκῷ ῥάνατε] De frequenti aquarum in sacrificiis et lustrationibus usu, quippe res satis est nota, monere frustra esset. Quod vero in more fuerit positum Pythiae pedes lavare, nusquam alias observatum memini. Καὶ γραμμὰς ἀπαλείψατε] Porphyrius apud Eusebium l. c. in hoc ipsum hemistichion sic inquit: Τὰς γραμμὰς τοῖνυν παρακελεύει ἀπαλείφειν, ἵνα ἀπέλθῃ ταύτας γὰρ κρατεῖν καὶ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἐνδύσεως, διὰ τὸ φέρειν εἰκονίσματα τῶν κεκλημένων θεῶν. Per γραμμὰς ergo, quas hic deprecatur daemon, intellige characteres magicos [solo impressos?] et deorum imagunculas, quas sacerdotalibus inscribi vestimentis moris erat. De usu autem characterum in rebus magicis, et vocum absonarum, sic postea Eusebius: Πῶς ἂν εἰεν θεοὶ, ταῖς μαγγανείαις ταῖς τοιῶνδε σχημάτων καὶ γραμμῶν καὶ τύπων, στεφάνοις τε καὶ τοῖς ἀπὸ γῆς ἄνθεσι, καὶ τισιν ἄλλοις ἀσήμοις καὶ βαρβάροις ἤχοις κηλούμενοι." *Hales.*

P. 260 B. lin. 2. ἦ (pro ἦν) κατεχόμενοι clam correxit Editor Ben. 2dae, repugnantibus libris, etiam suis.

Ibid. lin. ult. Λέγεται τοῖνυν ἡ Πυθία κ. τ. εἰ. Interpretes appellant Strabonem Lib. IX. c. 5.

P. 260 D. not.^m. πῶς ἐτέροις ἔχρα] πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο Veron. Sav. "Savilius cum Dunaeo putat legendum ἐκέχρητο, et haec utique vera lectio est." *Montef.* Proinde ita edidit, vertens ad monitum Dunaei, *consulebant*, quasi scriptum esset ἐχρῶντο, a χρᾶσθαι, *oraculum consulere*. Sed audiendus ejus successor. "Non credimus. Ἐκέχρητο, in quo etiam nostri Codd. conspirant, ad simulacra, ἐκείνοις vero ad vates pertinere videtur. *Illa si erant muta*, inquit, *quomodo his utebantur?* qua ratione vatibus consilia sua manifestabant?" Etiam Aret. vertit, *quomodo illis utebantur?* Vulgatum πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο est in A.C.E. πῶς ἐκείνοις ἐκέχρητο habent B. et ex corr. A. Alia prorsus exhibet F. πῶς ἐτέροις ἔχθρα; mendose pro πῶς εἰ. ἔχρα; ut patet ex Catena, ubi diserte ponitur, εἰ δὲ αὐτὰ ἄφωνα, πῶς ἐτέροις ἔχρα; *quomodo aliis responsa dabant?* Optime. In proximis, τίνας δὲ ἔνεκεν——*δισμίους*, distinctionem correx-

imus, praeunte Editore novissimo. Ita quoque Cat. Aret. et Interpres Anglus.

P. 261 D. lin. 2. Edebatur, *τίος δὲ ἔνεκεν; καὶ ὁ δαίμων ἐποίει τοῦτο, βουλόμενος κ. τ. ε.* “Vel aliquid deest, vel legendum *ὅτι καὶ ὁ δαίμων.*” *Dun.* Distinctionem restituit Ed. Ben. 2^{dae}, consentiente Aretino.

P. 262 A. lin. 5. *μὴ μόνον ἀλγεῖν] μὴ μόνον μὴ ἀλγεῖν* clam edidit Montef. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 519 E.

P. 262 B. lin. 1. *καὶ γὰρ καὶ σοί.* Posterius καὶ male abest ab Edd. Mor. Ben.

Ibid. lin. 5. *λιπαίνων γὰρ τὴν παραμυθίαν.* Participium per *infundens* reddidit Aret. *uberiorem reddens* Hervet. *placide augens* Montef. Exemplum huius verbi attulimus ad Tom. X. p. 559 E.

P. 262 C. not.^w. *ἴσως ἂν ἀλγήσει.* Eadem syntaxi dixit Noster Tom. IV. p. 287 C. *οὐκ ἂν ἔσται.* Tom. XI. p. 738 C. *πῶς ἂν δυνήσεται.* Neque aliter Ach. Tat. V. 10. *τάχα γὰρ ἂν αὐτοὺς ἐξευρήσομεν:* ubi vid. *Jacobs.*

P. 263 B. lin. 2. *καὶ ἡ φανέρωσις κἀντεῦθεν γίνηται, καὶ τοῦτο μᾶλλον σοι συμφέρη, μὴ ἄλγει ὥς κ.* “Haec in Morello corrupta, ex Regio Cod. restituta sunt.” Montef. Scilicet Morell. habet *κἀντεῦθεν* (sic), *γίνεται* (ita Veron. Sav.), *συμφέρει* (hoc quidem non correxit Montef.), et *ἄγει* pro *ἄλγει*.

P. 264 A. not.^b. Edebatur τῶν ψ. *ἦν διαφορά*, donec Montef. *ἦν διαφθορά* dedit, notans: “Ita Reg. Editi vero *ἦν διαφορά.*” Subjungit Editor Ben. 2^{dae}: “*ἦν ἡ διαφορά* [cum articulo] A.B. quod mireris in A. alias ubique cum Regio illo consentiente.” Consentit etiam hoc loco, siquidem diserte testatur Collator noster, Regium istum non *ἦν διαφθορά*, sed *ἦν ἡ διαφορά* habere. Ita quoque nostri omnes, si unum F. excipias, ubi legitur *ἦν ἡ φορά*. Etiam Sav. in marg. notat, *ἴσ. ἦν φορά*. Post magnum illum Oratorem, qui *φορά* *προδοτῶν* dixit, Chrysostomus hic posuisse videtur, καὶ γὰρ πολλὴ τότε τῶν ψευδοπροφητῶν *ἦν ἡ φορά*. Similiter Tom. V. p. 332 D. *πολλὴ τῶν πονηρῶν ἡ φορά*. Tom. XI. p. 2 E. *ὅση τότε ἡ φορά ἢ τῶν ἐναρέτων.* Statim haec τοῦ διαβόλου φιλονεικοῦντος *παρρησιοσύνη* τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος, in memoriam revocant locum plane geminum Tom. VII. p. 293 B. *τῇ γὰρ ἀληθείᾳ παρρησιοσύνη* αἰὲ τὴν ἀπάτην ὁ διάβολος.

P. 264 C. lin. penult. *δεῖ γὰρ καὶ ἐπιστῦφειν, οὐχὶ θεραπεύειν μόνον.* Hic *θεραπεύειν* non est *sanare*, sed *blandiri*: quod Interpretes fefellit. Vid. supra pp. 10 C. 116 A. al. Opponitur τῷ ἐπιστῦφειν Tom. VII. p. 194 A. *τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐ κολακεύοντες οὐδὲ θεραπεύοντες, ἀλλ’ ἐπιστῦφοντες, ὥσπερ τὸ ἄλλας, οὕτω ποθεινοὶ πᾶσι γεγονῆσι.*

P. 265 B. not.ⁿ. Scripsimus *προσενέγκη* pro vulgato *προσενέγκη*, etiam invitis libris, sententia ita postulante. Confusionis tam tritae vix attinet exempla proferre; quae autem in Chrysostomi scriptis observavimus, haec sunt: Tom. X. p. 532 D. *ὅταν τις αὐτῷ τὰς εὐεργεσίας*

προφέρη. Ita a nobis ex uno Codice editum : vulgo προσφέρη. Tom. XI. p. 779 F. οὐδὲν οὕτω δυσωπεῖ, ὥς τὸ τὰς ἐτέρων εὐεργεσίας προσφέρειν : ubi Codd. προσφέρειν dant, probante Hemsterhusio. Correctionis egent loca Tom. III. p. 276 E. τὴν ὑγίαν ὀνειδίζοντες, τὴν ἀργίαν προσφέροντες. Tom. VIII. p. 125 B. ἀλλὰ καὶ ἀντὶ μείζονος αὐτοῖς προσφέρουσι τῆς κατηγορίας. Alter Chrysost. p. 592, 20. ἤδη δέ τινα καὶ τῶν ἰδίων παθῶν τῇ τύχῃ προσφέρουσι.

P. 266 B. lin. 2. διὸ καὶ ἐκάστῳ. Voculam καὶ casu omisit Morellus, quem imitati sunt recentiores.

P. 267 D. lin. 2. Notandum est συνεχῶς, *continua serie*, cui contrarium est διεσπαρμένως. Interpretes minus apte, *frequenter*.

P. 268 A. lin. 2. ὁ δεῖνα γρυπὸς καὶ ὁ δεῖνα σιμός. Noster Tom. X. p. 714 D. ὥσπερ οὖν ἂν ἀθλήτας τις καταλέγῃ, ἂν τε γρυποὺς, ἂν τε σιμούς, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν δοκιμασίαν ταῦτα. Praeiverat Plato Rep. V. p. 474 D. ὁ μὲν, ὅτι σιμός, ἐπίχαρις κληθεὶς ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν, τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν βασιλικὸν φατε εἶναι, τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων ἐμμετρότατα ἔχειν.

HOM. XXX.

Abhinc usque ad finem Homiliae XLI. Vetus Interpres Latinus est Simon Grynaeus.

P. 270 C. not. b. Lectionem Codicis C. minus accurate exscripsit Editor Ben. 2^{dae} h. m. εἰς γὰρ τοῦτο ἐβαπτίσθημεν ἐπὶ τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν. Vera ejus scriptura est, εἰς τοῦτο γὰρ ἐβαπτίσθημεν ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν.

P. 270 E. lin. 7. Scriptura ἔλθομεν pro ἦλθομεν est lapsus Savillii, qui etiam Morello et Benedictinis fraudi fuit. E libris, ἔλθομεν habet B. ἦλθομεν D. Ibidem mox ἀπολαύωμεν dant.

P. 271 E. lin. 1. Post verba καὶ γὰρ desinit Montefalconii liber unicus, qui est Reg. 738.

P. 273 B. lin. 1. εἰ μὴ ἦν, φησὶν. φησὶν om. Montef. incuria, ut videtur.

P. 273 D. lin. 5. οὐχ ἡ εὐμορφία δέ. Montef. edidit οὐχ (sic) εὐμορφία δέ, absque articulo. Ejus successor οὐκ εὐμορφία δέ dedit. Unus nostrorum F. aut οὐχὶ εὐμορφία δέ, aut οὐχὶ ἡ εὐμορφία δέ habet.

P. 273 E. lin. 2. Ἔστωσαν ὀφθαλμοὶ λάμποντες κ. τ. ε. Cf. Tom. III. p. 403 B. Τί ἐστι κάλλος σώματος ; Ὁφρὺς ἐκτεταμένη, ὀφθαλμοὶ μειδιῶν, παρειὰ ἐρυθραυνομένη, χεῖλη φοινικίζοντα, τράχηλος ἀνεστηκῶς, κόμη κραδαινομένη, δάκτυλοι εὐμήκεις, ἡλικία ἀνεστηκυῖα, λευκότης ἐπανθούσα.

P. 274 B. lin. 2. τὴν εἰκόνα τὴν τοῦ σώματος. Articulum τὴν post εἰκόνα clam abjecit Montef.

Ibid. lin. 6. εἰς τῶν ἐν γάμφῳ σόφρονι λαμπόντων φρατρίαί. Vocabulum φρατρίαί non ita urgendum, quasi tunc temporis exstitissent *collegia nuptorum*, qui vitam asceticam exercebant ; quae nonnullorum sententia

esse videtur. Obiter monemus, scripturam *φατρία* non plane contem-
nendam esse. Apud Nostrum Tom. IX. p. 320 C. etiam Editi habent,
ἡ πολλή φατρία τῶν φιλοσόφων.

P. 274 E. lin. 5. *οὐκ ἂν ποτε αὐτῶν ἀκούσης.* De syntaxi dictum est
ad p. 13 E.

Ibid. not.^z. *ἄπερ πολλαὶ τῶν πλουτούντων ποιούσιν.* Savilius in marg.
notat *ἴσ. πλουτουσῶν.* "Legendum videtur *πλουτουσῶν*, nisi subintelligatur
τῶν πλουτούντων γυναῖκες." Montef. Codex noster A. in marg. a manu
recenti habet *πλουτουσῶν.* Idem corrector infra p. 275 A.B. in ora
libri scripsit *γινόμεναι, διακονούμεναι, αὐται et κατασκευάζουσαι.* Frustra.
Hic enim locum habet enallage generis, quod vitium latius quam Gram-
matici opinentur, sparsum esse, monuit Vir doctissimus C. A. Lobeck in
Parergis ad Phryn. p. 751. necnon in Aglaophamo p. 216 sqq. Apud
Chrysostomum Tom. VII. p. 259 D. si hodie nobis edendum esset illud
opus, probarem scripturam Editionis primae et librorum tantum non
omnium, *τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν ἐπιτρίμμασι καὶ ὑπογραφαῖς διαφθειρόντων*
(non *διαφθειρουσῶν*) *τὰ πρόσωπα γυναικῶν.* In eodem opere, Homiliae
LXXXIX. τὸ ἡθικὸν sic habet: *Περὶ χρυσοφορούντων καὶ καλλωπιζομένων*
γυναικῶν. Etiam Diodorus Sic. (citatus a Dorvill. ad Charit. p. 293 Ed.
Lips.) ita locutus est: *συνακολουθεῖ δὲ πλῆθος παρθένων καὶ γυναικῶν, παιᾶ-*
νας ᾄδόντων . . . καὶ . . . καθυμνούντων.

P. 275 A. lin. 8. Scriptura *ἄττα* pro *ἄττα* debetur Editori Ben. 2dae.
Apud eundem p. 275 D. lin. 6. verba *καὶ ἐπὶ τῇ τῆς ὄψεως ὥρα* casu
quodam elapsa sunt.

HOM. XXXI.

P. 278 A. not.^d. *οὐδὲ ἔχει τὸ πρᾶγμα φύσιν.* Edebatur *τὴν φύσιν*, sed
articulus in hac locutione locum non habet. Supra p. 21 A. *οὐ γὰρ ἔχει*
φύσιν τὰ γινόμενα. Infra p. 316 E. *ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοῦτο φύσιν.* Lege-
batur quidem apud Greg. Nyss. de Anima (Tom. III. p. 198 B.) *ἡ ψυχὴ*
τῇ διακρίσει τῶν στοιχείων συνδιασχισθῆναι τὴν φύσιν οὐκ ἔχουσα: sed ibi
quoque articulum, jubentibus libris, expunxit Krabingerus, qui videndus
est in Annotationibus p. 210.

P. 278 B. lin. ult. *περιτίθεμεν.* "Quidam habent *ἐντίθεμεν.*" Montef.
Hoc sumsit ex marg. Sav. ubi γρ. *ἐντίθεμεν*, scilicet in Ed. Veron. Sta-
tim *τὰσχήμενα* per crasin Montef. repugnantibus libris.

P. 278 C. not.¹. Scripturam duorum Codicum B.D. eam esse, quam
ponere voluerit Auctor, non quam re ipsa posuerit, censemus.

P. 280 B. lin. 5. *ὥς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἔν.* Structura quomodo ex-
plicari possit, non videmus. Solus tamen hic haesisse videtur Anglus.
Miramur e nullo nostrorum notatum esse, *ὥς ἐν τῷ σώματι εἶναι ἔν.*

P. 280 E. not.^p. Pro *ἔστεφάνου, ἔστεφάνωσε* dedit Morellus, quem
secutus est Montefalconius, uterque non monito lectore.

P. 281 B. lin. 2. Εἰ γὰρ κ. τ. εἰ. "Hic omnino mendum esse videtur : divinando vertimus." *Montef.* "Nos lacunam [post ἐκείνῳ] indicavimus." *Ed. Ben. 2da.* Nos quidem nec mendum, nec lacunam hic agnoscimus.

P. 281 C. not. γ. Significavimus in Annot. ad Tom. VII. p. 223 C. vocabulum συγκρατεῖν apud Chrysostomum quidem adeo nobis suspectum esse, ut ubicunque liber unus aut alter συγκροτεῖν obtulerit, hoc illi praeferendum esse censuerimus. Proinde hic ex uno, sed optimo, libro edidimus, ὅτι μέλος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ σώματος τοῦ τὸ πᾶν συγκροτοῦντος : alio loco, Tom. IX. p. 653 D. cum Codd. fere omnibus posthac edituri, αὐτὸς εἶπεν, αὐτὸς ἐποίησεν, αὐτὸς συγκροτεῖ. An vero altera forma, quam nemo, quod sciamus, Grammaticorum veterum admisserit, plane damanda sit, tunc melius videbimus, cum loca quae sequuntur, Tom. XI. pp. 39 D. 78 E. 138 C. 175 B. 344 E. Tom. XII. pp. 17 D. 383 D. ad libros manu scriptos expensa fuerint.

P. 282 B. not. δ. προσιώντες est conjectura Dunaei.

P. 282 C. not. λ. ὁμοίως αὐτῇ συναλγεῖν h. e. ὁμοιῶσαυτοῦ συναλγεῖν. Habes τὸ ὡσαύτως vulgatae lectionis ; quod quidem vocabulum uncis inclusit Savilius, sed ita scriptum exstat in libris praeter F. omnibus.

P. 283 B. lin. 6. Distinguebatur, ἀλλὰ τί ; καλὴ ἡ δεῖνα : et mox C. lin. 3. ἀλλὰ τί ; θαυμαστὸν ἔχουσι κ. τ. εἰ.

P. 284 B. lin. 5. καθάπερ κηφήν τίς ἐστι τοῖς ἀλλοτρίοις λυμαινόμενος πόνοις. Noster Tom. IX. p. 12 C. καθάπερ κηφήν τινα ζῶντα εἰκὴ καὶ μάτην. Tom. VIII. p. 102 D. ἀλλὰ τί φασὶ πρὸς ταῦτα οἱ κηφήνων ἀλογώτεροι. "Sic omnes paene MSS. et ita legit Interpres, qui vertit *facis stultiores*. Savil. et Morell. [cum Codd. 705 et 706 ab Editore novissimo inspectis] ἀργότεροι." *Montef.* Recte Veteres. Quis non meminerit Hesiodi (Op. v. 301 sq.) ?

τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργὸς
ζῶη, κηφήνισσι κοθύροις εἵκελος ὀργήν.

HOM. XXXII.

P. 286 A. not. ο. Vulgo interpungunt, ἀλλ' ὑποτάττων (vel ἀλλὰ προτάττων) τὸ προτιμότερον, καὶ τὸ καταδεέστερον δεικνύς. Sed ὑποτάττων hic, ni fallimur, *absolute* (quod aiunt) ponitur, ut ὑποτάττει p. 286 E. *Veritas, sed alterum alteri subjiciens*. Vetus : *sed ordine* (ἀλλ' ὑποτάττων) *quid sublimius, quid humilior esset, ostendit*.

P. 288 A. lin. 1. Vocabulum τυπωθῆναι *formatur* vertit Vetus, *figurata sunt* *Montef.* Infra p. 344 C. lin. 6. ἀπὸ τῶν πᾶσι δοκούντων καὶ πανταχοῦ τυπωθέντων : Vetus, *et ubique sunt impressa* ; *Montef.* *quae ubique sunt in usu*. Sed τυποῦν Nostro est *praescribere, instituire, sancire* ; cujus usus, cum Lexicographos fugerit, exempla afferenda sunt. Tom. IX. p. 688 B. τί γὰρ, εἰ καὶ ἀγνοοῖ αὐτός ; ἀλλ' ὁ θεὸς οὕτως ἐτύπωσεν.

Ibid. p. 689 E. ὁ θεὸς γὰρ οὕτω βούλεται, ἵνα ὁ ἀρχὼν ὁ παρ' αὐτοῦ τυπωθεὶς τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἔχη. Tom. VI. p. 49 C. οἱ ἀφορισθέντες, φησὶν, οἱ δοκιμασθέντες, οἱ τυπωθέντες μηδὲν παθεῖν δεινόν. Tom. XI. p. 4 A. ὅτι οὐ νεώτερα τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνωθεν οὕτω τετύπωτο, οὐδ' ἐκ μεταμελείας, ἀλλ' οὕτως ὠκονόμητο καὶ προόριστο.

P. 288 A. not.^x. Editi omnes, ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῇ ὁμοίως τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι. Sic et noster F. sed praeposito καί. Reliqua varietas haec est : ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι ἐν ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ ὁμοίως τὸ σ. κ. τ. μ. A.E. ἀπὸ τοῦ (+ὁμοίως in marg. D.) ἐν τὸ σῶμα κατασκευάζειν τ. μ. concise B.D. καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ μόνον ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ ἐν' ἀπὸ τοῦ μὴ ἐν πάλιν τὸ σῶμα κατασκευάζειν, ἀλλὰ πολλὰ C. qui statim subjungit τὸ γὰρ σῶμα, φησὶν, κ. τ. εἰ. Vetus : *item ab eo quod aequae necessaria, item quod aequae corpus a minoribus constituitur*. Si quid novandum, nullo negotio rescribere possis, ἀπὸ τοῦ ὁμοίως ἀναγκαῖα εἶναι, ἐν τῇ ὁμοίως (vel si durior videatur trajectio, τῇ ὁμοίως ἐν) τὸ σῶμα κατασκευάζειν τοῖς μείζουσι.

P. 288 E. not.^h. Dunaeus conjecerat οἰκονομῶν propter sequens ὠκονόμησε. Cf. Annot. ad Tom. X. p. 610 B. Mox lin. ult. probabilis est ejusdem opinio, post αἰτίους excidisse αὐτούς.

P. 291 B. not.^ε. καυθήσομαι ter habet a prima manu D.

P. 293 B. not.^p. Locus vexatissimus, necdum, ut videtur, ita constitutus, ut pro firmo fixoque habeatur. Quod nos edidimus, praeter Ed. Veron. tuentur libri A.E. videlicet, ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ, οὐδὲν οὕτως μαθητὴν ἀποδείκνυσιν τοῦ Χριστοῦ, ὥς τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν : ubi post verba ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ, quasi denuo exorditur constructio. Non differunt Sav. Mor. Ben. nisi quod οὐδένα pro οὐδὲν exhibent, adversantibus libris. Horum varietas nunc notanda est. Itaque ἡ δὲ ἀκ. αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ἀποδείκνυσιν τοῦ θεοῦ (Χριστοῦ D.) μαθητὴν ὥς τ. ἀ. ἀ. habent B.D. ἡ δὲ ἀκ. αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο οὕτως ἔχει δείγμα, ὥς τ. ἀ. ἀ. F. δηλῶν ὅτι καὶ ἡ ἀκολουθήσις ἐξ ἀγάπης· καὶ ὅτι οὐδὲν οὕτω μαθητὴν ἀποδείκνυσιν αὐτοῦ ὥς τ. ἀ. ἀ. C. Hujus ope locum hoc modo restituendum censet Editor novissimus : ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ ἐξ ἀγάπης, καὶ οὐδὲν οὕτω, cetera ut in Codice. Nobis quidem, recisis quae in quaque scriptura interpolatoris manum produnt, evadere videtur lectio probabilis, ἡ δὲ ἀκολουθήσις αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ὥς τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

P. 294 C. lin. 5. ὅτι μαρτυρίου μ. τ. Pro ὅτι, ὅτε exhibet Sav. lapsu operarum, de quo ipse in *Corrigendis* monuit. Frustra : nam errorem propagaverunt Mor. Ben.

P. 295 B. not.^b. In Florilegio Etzelii legitur βασκανία etc. Savilius autem in Eclogis suis tacite dedit βασκανίαν etc. de suo an ex libris incertum est.

P. 296 C. lin. 5. ἐν τοῖς καιρίοις πλήξαι. Pro καιρίοις Morellus mendose scripsit κυρίοις, cujus error in Benedictina utraque repetitus est.

P. 296 E. lin. penult. ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος. Articulus male abest a Ben. utraque.

P. 297 A. lin. ult. Pro τῇ γὰρ παθούσῃ, Morellus negligenter dedit, τί γὰρ παθούσῃ. Locum emendare sibi visus est Montef. distinguendo, τί γὰρ παθούσῃ βίαν ἀγαπητὸν ἦν ; τὸ ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἐνοχλοῦντος.

P. 297 C. not. P. Eandem confusionem videre est Tom. I. p. 416 E. ἀβασανίστως γὰρ καὶ ἀκούειν καὶ ἐκλαλεῖν εἰωθὸς, ἀπλῶς τὸ ἐπελθὼν ἀπαν φθέγγεται. "Alīi ἐγκαλεῖν." Montef.

Ibid. not. s. In vulgata lectione μετὰ θυμοῦ καὶ πολλοῦ φόβου, Dunaeus delendum censet μετὰ : Boisius vero post φόβου addi vult εἰρημένα εὐρήσει, fere ut noster C. Μεστὰ et μετὰ non raro a librariis miscentur ; ut apud Nostrum Tom. VII. p. 603 D. πάντα μεστὰ (μετὰ est in L.M. et Ed. Mor.) ταραχῆς. Tom. IX. λοιπὸν εἰρήνης ἦν μεστὰ (μετὰ habet Catena p. 348.) τὰ πράγματα. Cf. Jacobs. ad Ach. Tat. p. 845.

P. 298 E. lin. 2. Τὸν δὲ πρὸ τούτου κατηγοροῦντα ληστήν κ. τ. εἰ. "Chrysostomus eorum sententiam sequitur, qui putant utrumque latronem primo convicia fecisse Christo, quia unus Evangelista hoc dicere videtur : quod ego non existimo." Dun.

HOM. XXXIII.

P. 299 C. not. e. Lectio ἰσχυρὸς est in Codd. Versionis LXX-viralis, qui numerantur 109. 151. 248. 296. necnon in Ed. Compl. et in Const. Apost. VII. 8. (cf. II. 40).

P. 300 A. not. r. διαρρηγνύντες αὐτούς. Catena habet, ἀλλὰ πρὸς τὸ διαρρῆξαι τοὺς ἐνοχλοῦντας, aliter ac Interpretes ceperunt, qui σεῖρσος vertunt. Ἐαυτοὺς clam recepit Editor Ben. 2^{dae}. Διαρρηγνύναι hic valet, indignatione rumpere, vel, ut Nostri verbis utamur, τὴν φλόγα ἀνάψαι τῶν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐκκαιομένων.

Ibid. lin. penult. Ἠθικώτερον hic lenius sonat, ut apud Plut. de Adulter. p. 73 F. καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ, Σὺ δὲ σὺ μεγάλῃ τοι θυμῷ εἶξας ἠθικώτερον γὰρ οἶμαι τοῦ ἡδίκησας καὶ ἡσχημόνησας. Noster Tom. VIII. p. 453 E. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἠθικώτερον, ἵνα μὴ πλήξῃ· ἐνταῦθα δὲ τοῦναντίον, τὸ πᾶν ἀπεκάλυψε.

P. 300 D. lin. ult. οὐδὲ ἀφήσει φῦναι τὴν ἀρχήν. Pro ἀρχήν, ἀρετήν incaute dedit Morellus. Mendum non sustulit Montef.

P. 301 B. lin. 1. οὐδὲν ὅτι οὖν pro οὐδ' ὅτι οὖν novum videbatur Dunaeo.

Ibid. lin. 7. ἐνόμ[εν] ἐνόμωσεν Sav. Alterum habent Veron. Mor. Ben. cum libris C.E. fortasse aliis.

P. 301 C. lin. 7. τοῖς παισὶ συμπελλίζοντες. Cf. Tom. V. p. 39 E. κἂν πρὸς παιδίον φθεγγώμεθα, συμπελλίζομεν, κἂν μυριῖς ὤμεν σοφοί. Tom. XI. p. 745 F. Εἰ γὰρ πατήρ οὐχ ὁρᾷ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ συμπελλίζει τοῖς παιδίοις, καὶ τροφήν καὶ ἐδέσματα καὶ πόματα οὐχ Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι καλῶν, ἀλλὰ παιδικῇ τινι διαλέξει καὶ βαρβάρῳ, πολλῷ μᾶλλον ὁ θεός.

P. 301 D. not.^{m,n}. In Exemplari Bibliorum Graecorum Oxoniensi, Editores ad locum 1 Reg. xx. 30. haec notant: “*νὴ ἐκ κορασίων αὐτομολούντων*] *νὴ κορασίων αὐτομολούντων γυναικοτραφῇ* 19. 108. Sic, nisi *γυναικοτράφη* 55. *νὴ κορασίου αὐτομολούντος* 56. *νὴ κορασίου αὐτομολούντος γυναικοτραφῇ* 246. *νὴ κορασίων αὐτομολουσῶν* Chrysost. X. 301. *αὐτομολούντων*] + *γυναικοτραφῆς* 29. 71. 243. *αὐτομολουσῶν γυναικοτραφῇ* 82. 93. + *γυναικοτραφῇ* (sic) marg. 121.” Formam vocativi *γυναικοτραφῇ* tetigimus in Annot. ad Tom. VII. pp. 295 A. 775 B. Bekker. Anecd. p. 1190. *Ιστέον δὲ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν κυρίων τῶν εἰς ἡς, εἰς οὓς ἐχόντων τὴν γενικὴν, εἰς ὃν ποιοῦσι τὴν αἰτιατικὴν καὶ εἰς ἣ τὴν κλητικὴν.* Apud Ach. Tat. p. 20, 1. Ed. Jacobs. testes fere omnes habent *νυμφίε μὲν ἀτελῇ, ἱππεὺ δὲ δυστυχῇ*, ubi Critici *ἀτελῆς* aut *ἀτελὲς* certatim corrigunt. Frequens est haec forma in titulis, notante Boeckh. Corp. Insc. Graec. ad numeros 1148 et 1153.

P. 302 A. lin. 5. *νέφ συμπράττειν εἰς ἐρωμένην.* De voce *ἐρωμένη* articulo carente diximus in Annot. ad Tom. VII. p. 794 B. *καὶ γὰρ εἴ τις συμπλέκοιτο [κόρη] ἐρωμένη*: ubi *κόρη* delendum videtur. Heliod. Aethiop. p. 123. *ὥς εὐγνώμονι ἐρωμένη συμπέλεξαι.* Babrius ap. Bentl. Dissert. Aesop. p. 7. *ἀνὴρ μεσοπόλιος δὴ ἐρωμένης εἶχεν.* Schol. Clem. Alex. p. 115, Ed. Klotz. *εἰς τὸ Φρύνης τῆς ἑταίρας εἶδος, ἐρωμένης αὐτῇ, τὴν Ἀφροδίτην διαγλύψαντα.* Ceterum de hoc vocabulo docte egit H. Steph. in Thesouro L. G. s. v. Ἑταίρα.

P. 303 A. not.^m. *εἰ* ante *παραίτοιτο* delendum censuit Dunaeus.

P. 304 B. not.^l. Pro *συστῆναι* stat locus simillimus Tom. IX. p. 502 E. *αὕτη δὲ οὐδὲ συστήναι τὴν ὀργὴν ἀφήσει τὴν ἀρχήν.*

P. 306 D. lin. 3. *σὲ δὲ ἐν ἀπεχθείᾳ]* *σὲ δὲ ἐν ἀπιστίᾳ τε καὶ ἀπεχθείᾳ* habet Floril. p. 25.

P. 307 D. lin. 4. *διαβέβληνται πρὸς τὸ δόγμα* h. e. *male affecti sunt*; plane ut Plut. in Coriolano p. 219 D. *τοιούτων ἀναμιπλάμενος λόγων ὁ δῆμος οὔτε τῷ καταλόγῳ προσήει τῶν ὑπάτων, πρὸς τε τὴν ἀποικίαν διεβέβλητο.*

P. 308 C. lin. penult. *προστίθει* imperativum est, ut supra p. 306 C. Interpretes pro indicativo habent, quasi scriptum esset *προστιθεῖ*.

P. 309 A. not.^x. *ἐκ τῆς βίβλου,* absente *σου*. Ita hunc locum citat Noster Tom. II. pp. 453 B. 466 C. Tom. VII. p. 567 E.

HOM. XXXIV.

P. 309 E. lin. 6. Pro *σπουδάζων, σπεύδων* est in Veron. Utrumque abesse possit. Cf. Var. Lect. ad pp. 133 D. 550 D.

P. 310 C. not.^l. *οὐκ ὀφείλοντας.* “Legendum putat Sav. *οὐ θέλοντας*, et sic legit Vetus Interpres.” Montef. Lenius remedium est *οὐ φιλοῦντας*. Unus *ὀφείλοντας* sine negatione. Miscentur *φιλεῖν* et *ὀφείλειν* supra p. 289 E.

P. 310 D. lin. 1. πρὸς τοὺς ὑβριζομένους, *adversus contumeliosos* Vet. *adversus eos qui contumeliam inferunt* Montef. Mox πρὸς τοὺς ἐπιβουλεομένους, *adversus eos qui insidiantur* Hervet. *adversus eos qui insidias parant* Montef. Contra Vetus: *ad solatium circumventis et oppressis*. Utrumque participium, ut semper in his verbis, passive sumendum. Semel quidem legitur apud Nostrum, Tom. II. p. 487 C. ὅση γὰρ ἂν ὑβρίζηται καὶ λακτίζῃ χαλεπῶς ὁ κίμων, τοσοῦτον μᾶλλον αὐτὸν ἐλεεῖ, sed mendose, ut videtur, pro ὑβρίζῃ τε.

P. 312 B. lin. 5. προσθήσει pro προθήσει est vitium Morelli, quod etiam in Benedictinam utramque irrepsit.

P. 313 C. not. 2. Verba τῷ ἐκείνῳ διαβαίνειν vertit Vetus, *quia transeunt illae, haec durant*, contra usum vocabuli. Confusio inter ἐκεῖ et ἐκείνος late patet. Vid. Var. Lect. ad Tom. VII. pp. 196 D. 499 B. Tom. IX. p. 453 D. Tom. X. p. 363 D.

P. 315 B. lin. 6. Pro εἰς αὐτὴν φιλίας, τῆς εἰς αὐτὴν φιλίας, casu an ex mero arbitrio, perperam dedit Montef.

P. 316 B. lin. 5. ἰστὸς γὰρ καὶ ἡλακάτη τῆς γυναικός. Adumbratum ad Hom. Od. A. 358. Statim, quod serius vidimus, haec, αὐτὸς γὰρ ἔδωκε [τῇ] γυναικὶ ὑφάσματος σοφίαν, leguntur in Versione Graeca libri Jobi (xxxviii. 36.) ubi articulus abest.

P. 316 E. lin. 6. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ταῦτα φύσιν. Sic Veron. Sav. et libri omnes. Perperam legitur apud Morell, et Benedictinam utramque, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ταῦτα φύσις. Cf. Annot. ad p. 278 A.

P. 317 D. lin. 7. ἐγέλασα πλατὺν γέλωτα. Noster Tom. II. p. 318 A. εἰ γὰρ ἡσθάνοντο, οὐκ ἂν πλατὺν γέλωτα ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἡφίεσαν. Athenag. de Resur. Mort. p. 255. δίκης δὲ ἀπειλὴ, γέλως πλατύς. Cyril. Alex. Hom. Pasch. XIX. p. 255. ἥδει πλατὺ κατὰ πάντων γελῶντα τὸν Σατανᾶν. Apud Plat. Epist. III. p. 319 B. εἶπες δὲ μάλ' ἀπλάστως γελῶν, Jacobsius (ad Ach. Tat. p. 606) dubitanter corrigit μάλα πλατέως. Plura dabit Lobeck. ad Herodian. p. 473.

P. 318 B. lin. 2. παρὰ ὑπόκρισιν μόνην ἀναγνώσεως. Vox rhetorica ὑπόκρισις Latine sonat *pronuntiatio*, h. e. moderatio vocis et corporis in agendo. Minus definite Interpretes, *ex sola lectionis simulata actione* (Hervet.) *ex ratione sola lectionis* (Montef.)

P. 319 C. lin. 7. μὴ κτήσασθε, pro μὴ κτήσησθε, est lapsus Morelli, a Montefalconio praetermissus.

P. 320 A. not. h. ἦν ποτε] Sic C.E. fortasse alii, cum Bibliis. Edebatur ἦν ποτε.

HOM. XXXV.

P. 323 A. not. q. “ὦν οὐκ ἀκούετε (pro ὦν ἀκούσαντες) A.B. negatione contra scriptoris mentem inserta.” Editor Ben. 2dae. Non ita; siquidem ἀκούειν hic valet *intelligere*, ut supra p. 322 A. Vetus: *nullum ex his, quae non intelligitis, fructum facientes abibitis, credo*.

P. 323 C. not.^x. Edebatur καὶ ποτὲ μὲν εἰς παράταξιν ἐξάγει· κἀν μὴ τοῦτό τις εἰδῇ κ. τ. εἰ. manca sententia. Post ἐξάγει C. addit, ποτὲ δὲ ἀνακαλείται, F. autem ποτὲ δὲ ἐπανάγει. Obviae quidem sunt locutiones, ἀνακαλείσθαι τῇ σάλπιγγι τοὺς μαχομένους, ἀνακλητικὸν εἶναι vel σημῆναι etc. Sed non minus proprium vocabulum, quod propter criticas rationes praeferendum videbatur, ἐπανάγειν. Xenoph. Cyrop. IV. 1. 3. ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν . . . αὐτὸς τε ἐπανήγε, καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα· ὥστ' ἔφθασεν ἔξω βελέων τὴν τάξιν ποιήσας. Vetus dat: *nunc ad praelium, nunc e praelio vocant*.

P. 324 D. lin. ult. οὐ γὰρ μόνον οὐ διαβάλλειν χρή temere, ut solet, edidit Montef.

P. 325 D. not.^x. πρὸς τὴν σπάρτον τὸν λίθον ἄγει. Doricum est adagium, quod ex Basilio M. Tom. II. p. 176 D. discimus: Εὐθύς οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκοπεῖν ἕκαστον τῶν μαθημάτων, καὶ συναρμόζειν τῷ τέλει προσῆκε, κατὰ τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγοντας. Etiam Greg. Naz. Epist. CXXX. Dorica dialecto proverbium effert.

P. 326 E. not.^o. Cf. Var. Lect. ad p. 374 D. De locutione τῷ διαβόλῳ τὴν οἰκίαν προπίκειν σωτηρίαν diximus in Annot. ad p. 106 C.

P. 327 C. lin. 1. ὁ μὲν γὰρ εἰς θάλατταν τὰ αὐτοῦ κατεπόντιζεν ἅπαντα. Aristippus notatur. Vid. Diog. Laert. in Vita ejus, IV. (77). Cic. de Invent. II. 58. *et pecuniam in mare dejicere, inutile; at non eo consilio quo Aristippus dejecit*. Rem aliter tradit Horat. Sat. II. 3, 100.

Ibid. lin. 3. ὁ δὲ μηλόβοτον τὴν αὐτοῦ χώραν πᾶσαν ἀνῆκεν. "Democritum, ni fallor, notat. Horatius Epist. I. 12, 12.

Miramur, si Democriti *pecus edit agellos*

Cultaque, dum *peregre est animus sine corpore velox*.

Quod ex Aristophane sumsit, cujus est, ὁ νοῦς ἀποδημεῖ." Dun. De Anaxagora hoc narrat Plut. Tom. II. p. 831 E. necnon in Pericle, Tom. I. p. 162 B. εἶγε καὶ τὴν οἰκίαν ἐκεῖνος ἐξέλιπε, καὶ τὴν χώραν ἀφήκεν ἀργὴν καὶ μηλόβοτον ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ μεγαλοφροσύνης. Sed tertium philosophum hic innuit Noster, quem diserte nominat Tom. I. p. 346 B. τὸν Κράτητα τὸν μηλόβοτον ἀνέντα τὴν χώραν. Consentit Greg. Nazian. in Stelit. p. 38, Ed. Montac. μέγας ὑμῖν ὁ Κράτης· καὶ γὰρ ὄντως φιλόσοφον τὸ μηλόβοτον ἀφεθῆναι τὴν οὐσίαν.

P. 328 A. not.^c. Viperae qua ratione *ungues* tribuerit Noster, ipse viderit. Nam de lectione *δυνξιν*, non *ὁδοῦσιν*, satis constat. Alioquin fortasse *διεσθίει* vel *διατρῶγει* dixisset, plane ut Tom. VII. p. 150 D. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τὸ θηρίον διαφθεῖρον τὴν ὠδίνουσιν, καὶ διατρῶγον τὴν γαστέρα αὐτῆς, οὕτω λέγεται προῖναι εἰς φῶς.

P. 328 E. lin. 7. "Καὶ ἥνίκα δὲ ἔπεμπε μνηστευσόμενος τῷ παιδί, οὐδὲν ἐκέλευσε μέγα π. α. κ. λ. εἰπεῖν, ἀλλ' ἀπλῶς α. τ. ν. Ita quidem Montef. bene per se, modo ne, quod veremur, verba τῷ παιδί transposuerit sola

fide Interpretis, *uxorem filio ambiturus*. Nam A.B. cum Edd. Commel. et Savil. habent *μνηστευσόμενος, οὐδὲν . . . εἰπεῖν τῷ παιδί*. Unde Dunaeus conj. *τῇ παιδί*, i. e. Rebeccae, probante Savilio. Scilicet neuter eorum viderat *τῷ παιδί* dictum esse de seniore servo Abrahae." *Editor Ben. 2dae*. Viderat Interpres *vetus*, vertens, *Jam servum procatum mittens*.

P. 329 A. not. p. *Κομψὸς*, proprie de vestitu et habitu corporis, *venustus, bellus, elegans*. Aristoph. Vesp. 1317.

ἐπὶ τῷ κομῷ, καὶ κομψὸς εἶναι προσποιεῖς;

Ceterum ad sensum vix hilum distat, utrum *οὐδένα ἔ. κόμπαν* an *οὐδὲν ἔ. κομψὸν* legas. Utrumque conjungit Chrysost. Tom. XI. p. 637 A. *Τίνα λόγον δέ φησιν; Οὐ τὸν κομπῶδη, οὐδὲ τὸν τὴν κομψείαν ἔχοντα τὴν ἔξωθεν*.

P. 329 C. lin. 2. *εἰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ*. Sic Veron. Sav. Mor. cum libris omnibus. *εἰ τὰ ἀνθρώπων ὑπερορᾷ* tacite innovavit Montef.

P. 330 E. not. r. "Eclog. *ἐκύνουν*, loco *ἐκύνουν*, quod non displicet. Atque ita videtur legisse Isidorus Pelus. Lib. II. Ep. 146. ubi totum hunc locum fere ad verbum expressit: *τότε μὲν γὰρ, εἰ συνέβη εἰς τὸ ταμῆιον εἰσελθεῖν, τὰ κιβώτια κενώσαντες, τοῦ σώματος ἂν ἀπέσχοντο. Κινεῖν* est *loco movere, auferre* [mox ait *κινεῖσιν αὐτὸ καὶ περιστρέφουσιν*]: *κενοῦν* est *vacua facere, quae intus sunt rapere et auferre*." *Matth.* Sed longo Nostri usu edocti sumus, vocabulum *κενοῦν* ab eo poni solitum esse cum notione *sponte effundendi, elargiendi* sua, potius quam *evacuandi* et *diripiendi* aliena. Vid. pp. 75 D. 79 A. 375 B. 560 A. 575 B. Tom. VII. p. 631 A.C. Tom. VIII. p. 235 B.C. Tom. IX. p. 491 A. Tom. XI. p. 768 D.

P. 331 C. not. a. Etiam Isidorus *παρ' αὐτῆς* habet, notante Matthaeio. Sed probum est *περὶ αὐτὴν*, ut *σωφρονεῖν περὶ τοὺς θεοὺς* et similia.

P. 332 B. lin. 4. *οἱ τοὺς τοιοῦτους τιθέντες ἀγῶνας*. "Proposuerat dicere de miserrima conditione eorum, qui in ludis cum feris pugnant; subito autem transit ad eos, qui ejusmodi certamina instituunt. Ergo subjectum mutavit. Malim ergo totum hoc, *οἱ τ. τ. τιθέντες ἀγῶνας*, ut ineptam explicationem vocabuli *φυλάττουσι*, tollere. *Φυλάττουσι* refero ad ipsos *θηριομάχους*, qui istiusmodi feras custodiunt et alunt, ut praesto sint, si quis opulentior ejusmodi spectaculum populo exhibere velit." *Matth.* Prior V. D. sententia verior videtur. Nam ipsos *θηριομάχους* non audere ad bestias, quibuscum mox depugnaturi sint, accedere, nimis absurdum est. Litem dirimunt verba, quae propter homoeoteleuton exciderant, *ἐκείνους δὲ αὐτοῖς ἐκδιδόντες*; quaeque praeter Codicem Monacensem etiam in Versione Syra longe antiquissima exstare, testificari possumus.

HOM. XXXVI.

P. 333 A. lin. 1. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀφελείᾳ καὶ τὴν ἄνοιαν. Ita Montef. copula ante τὴν ἄνοιαν invitis libris innecta.

P. 333 B. lin. 6. ἐν τῷ γὰρ νόμῳ γέγραπται Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 333 E. lin. 3. καὶ εἰ ἡ προφητεία. Articulus desideratur in Ben. utraque.

P. 334 B. not.^w. Fortasse distinguendum: ἀλλ', οὐκ ἔστιν εἰς σημεῖον, ὥς ἡ γλῶττα, ἀνωφελές· δηλονότι οὐδὲ τοῖς ἀπίστοις τι χρήσιμον ἡ γλῶττα. Vetus vertit: *sed signum inutile esse, quale linguae, sit, negat. Scilicet nec lingua quidem incredulis confert.* Ad structuram conferri potest Tom. X. p. 592 A. ut nos edidimus.

P. 336 A. lin. 1. οἰκονομεῖν τὰ τῶν πλησίον. Vetus οἰκοδομεῖν vertit, male. Οἰκονομεῖν est *dextre, molliter tractare*, Gallice, *ménager*. Tom. VIII. p. 176 D. οἰκονομῶν δὲ τὰ ἀνθρώπινα, οὔτε τὰ θεῖα συσκιάζεσθαι ἠφίει. Ibid. p. 288 A. οὕτω γὰρ ἐχρῆν, ὅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς τὰ πράγματα οἰκονομεῖν.

Ibid. lin. 5. πρότερος pro πρότερον est lapsus Morelli, ut videtur; quem incaute imitatus est Montef.

Ibid. not.^b. Cf. Tom. X. p. 445 C. εἶδες πάλιν αὐτοῦ τὸ συνηθὲς θεῶρημα;

P. 336 C. not.^h. Vid. Annot. ad Tom. X. p. 444 D.

P. 337 E. not.^z. Constructio νομοθετεῖν (q. d. νόμον τιθεῖς) τοῦ ποιεῖν τι exstat in Synopsi Scrip. Sacr. quae Nostro vulgo tribuitur, Tom. VI. p. 327 D. τότε καὶ τῶν ἐπτά ἡμερῶν τῶν ἀζύμων αὐτοῖς νομοθετεῖ.

P. 339 B. not.^s. "Post ἀγίων addunt nonnulli διδάσκω. Ita Mosq. 2, bis. Alter Codex Chrysost. 7, primo loco habet διδάσκω, altero διατάσσομαι. (Cf. 1 Cor. vii. 17). En, ut rursus vulgata Versio Latina Chrysostomum sequatur! Valde probo conjecturam Millii, qui haec ex 1 Cor. iv. 17 huc translata censet. Ejus conjecturam firmat Chrysost. Hom. XXXVII. p. 344 D. Nam ibi utrumque locum jungit, omisso altero in loco διδάσκω. Adde Hom. XLIII. p. 400 E." *Matth.* ad loc.

P. 340 B. not.^p. Edebatur, Εἰρήνην καὶ νῦν πᾶσιν ὁ τῆς ἐκκλησίας προσεστὼς ἐπέυχεται, ὥς εἰς π. ο. εἰσιών. Pro καὶ νῦν (omissum a C.) solus A. ex corr. recenti habet κοινῇ. Mox autem, post ἐπεύχεται, libri omnes καὶ νῦν addunt. Quod recepimus, illud graviter testatur locus Nostri Tom. VII. p. 373 B. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ προσεστὼς δίδωσιν εἰρήνην Διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πᾶσι τὴν εἰρήνην ἐπιλέγομεν εἰσιόντες εὐθέως.

P. 340 C. lin. 3. Τότε καὶ αἱ οἰκίαι ἐκκλησῖαι ἦσαν. Cf. Tom. VII. p. 374 C.

P. 340 D. lin. 6. Scripsimus βασιλεία θεοῦ pro βασιλείᾳ θ. etiam invitis libris. Vetus, *regia coeli*.

P. 340 D. lin. 7. τὸν οὐρανὸν διαστείλας. Haec non interpretatus est Montef. Veritas: *coelum quasi velum diducens*. Plut. Tom. II. p. 182 D. τῇ βακτηρίᾳ τὴν σκηνὴν διαστείλας. Ibid. p. 471 A. ἀλλ' ἀνακαλύψας καὶ διαστείλας, ὥσπερ ἀνθηρὸν παραπέτασμα, τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐντὸς γενοῦ. Non multum distat ἀναστελλεῖν, infra E. lin. ult. Tom. V. p. 237 B. οἱ γὰρ τὰ παραπετάσματα μὴ ἀναστειλαντες, αὐτοὶ πλείονα τὴν ἐξουσίαν τοῖς κρυπτομένοις δεδώκασιν.

Ibid. lin. ult. κὰν τὸν πατέρα εἶδες. De syntaxi monuimus ad Tom. X. p. 581 C.

P. 341 A. not. 5. Vulgatum πορνευομένης γυναικὸς καὶ ἀσχημονούσης vertit Vetus, *muliere turpiter in omnium conspectu se prostituente*. Aliud est, πορνευομένης γυναικὸς ἀσχημονούσης, nempe, *meretrice se nudam exhibente*. Hoc enim proprie dicitur ἀσχημονεῖν. Noster de eodem flagitio Tom. VII. p. 101 A. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο εἶπης, ὅτι πόρνη ἐστὶν ἡ γυμνουμένη εἰ γὰρ οὐδὲν ἄτοπον τοῦτο, τίνας ἔνεκεν ἐπ' ἀγορᾶς ἂν ἴδης τοῦτο γινόμενον, καὶ αὐτὸς ἀποπηδᾷς, καὶ τὴν ἀσχημονοῦσαν ἐλαύνεις; Ibid. p. 99 A. ἀλλὰ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, τῶν πορνευομένων γυναικῶν, τῶν εἰς τοῦτο ἐξυρμημένων ἀνδρῶν.

P. 341 D. not. 8. καὶ ἂν τε πειράν (leg. πειρᾶν) τις βούληται γυναῖκα καὶ διαφθείρειν. Sic F. optime. Edebatur καὶ ἂν τε πειρᾶται τις ἡ βούληται γυναῖκα διαφθείρειν. De locutione πειρᾶν τινα diximus ad p. 159 D.

P. 342 A. lin. 3. καὶ τοὺς ἐπιεικεστέρους ἐκκρούετε. Vetus: *si quid hic dona frugis est, exploditur*: Montef. *et mitiores expellitis*. Quid sit ἐκκρούειν, declarant sequentia, ταῖς ὑμετέραις φλυαρίαις ἐνοχλοῦντες πάντοθεν: videlicet, *interpellare, distrahere, molestias facessere*. Sic Tom. IV. p. 301 B. τότε (inter precandum) μάλιστα ἐφίσταται (ὁ διάβολος) καὶ πάντα ποιεῖ καὶ μηχανᾶται, ὥστε ἐκκρούσθαι ἡμᾶς, καὶ εἰς ῥαθυμίαν ἐμβαλεῖν. Tom. IX. p. 140 D. Οὐχ ὁρᾷς πῶς, ὅταν βουλώμεθα περὶ τινων ἀναγκαίων διαλεχθῆναι, τόπους θορύβου καθαρὸς παρατηροῦμεν, ἔνθα ἡσυχία, ἔνθα γαλήνη, ἵνα μὴ ἐκκρουώμεθα; Εἰ δὲ ὁ ἔξωθεν ἐκκρούει θόρυβος, πολλῷ μᾶλλον ἢ ἔνδον ταραχή.

P. 342 B. lin. 7. Ὑπαναγινώσκειν, *praelegere*, de publica Scripturarum lectione ponit Noster Tom. III. p. 110 A. τῶν Πράξεων τῶν ἀποστολικῶν ὑμῖν ὑπαναγινωσκομένων. Greg. Naz. Stelit. p. 14. Ed. Montac. ὥστε καὶ τὰς θείους ὑπαναγινώσκειν τῷ λαῷ βίβλους.

P. 342 D. lin. 1. κὰν πάντες ὑπηχῶσιν. “Ὑπηχεῖν, ὑπακούειν, et ὑποψάλλειν [supra p. 340 B.] dicebatur populus, cum vel diacono vel sacerdotibus vel clericis praecincentibus succinebat, vel recitantibus respondebat; ὑπακοή vero, illud ipsum quod respondebatur.” Montef. (Tom. V. p. 129 sq.) Noster Tom. VII. p. 158 C. ἀλλ' ἂν δύο ψαλμοὺς ἢ τρεῖς ὑπηχήσαντες, καὶ τὰς συνηθεῖς εὐχὰς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ποιοῦντες διαλυθῆτε, νομίζετε ἀρκεῖν τοῦτο εἰς σωτηρίαν ὑμῖν. Tom. III. p. 131 B. καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς μέσον ἄγοντες, ἦν ἅπαντες ὑπεψάλαμεν τήμερον: et saepius in eadem Homilia. Ibid. p. 317 B. τὸν μὲν γὰρ στίχον οἱ πατέρες, ὅτε

ἔχον ὄντα καὶ τι ὑψηλὸν ἔχοντα δόγμα, τὸ πλῆθος ὑπηχεῖν ἐνομοθέτησαν, ἐπειδὴ τὸν ἅπαντα ἡγνύουν ψαλμόν. Tom. XI. p. 795 B. (in spurio opere) καὶ πάντες ὑπήκουσαν (alii ὑπήκουον) τὸ Ἀλληλούια. Athanasius Apologia de fuga sua p. 334 (citatus a Montef. u. s.) καθεσθείς ἐπὶ τοῦ θρόνου, προέτρεπον τὸν μὲν διάκονον ἀναγινώσκειν ψαλμόν· τοὺς δὲ λαοὺς ὑπακούειν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

HOM. XXXVII.

P. 344 C. lin. 6. πανταχοῦ τυπωθέντων. Vid. Annot. ad p. 288 A. lin. 1.

P. 346 C. lin. 2. τοῦ θυραυλοῦντος πρὸ τῶν πορνικῶν οἰκημάτων. De vocabulo θυραυλεῖν legendus *Ruhnck.* ad Tim. p. 144.

P. 347 A. not. 1. ὑψηλότερα . . . πετόμενον. Simile est ἀπέραντα πέτασθαι infra p. 361 B. In eadem locutione Tom. VII. p. 651 C. ὑψηλότερα habent duo Codices H.L. quos fere in textu constituendo auctores habuimus. Sed totus locus cum nostro conferendus. Ποῖον ὄρνιν ὑψηλότερον πέτεσθαι φαίμεν ἄν; τὸν τῶν χειρῶν καὶ τῶν καλάμων τοῦ θηρατοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ τὸν μηδὲ καλάμου ἀφίεντα δεηθῆναι τὸν θηρατὴν, ἐκ τοῦ χαμαὶ πέτεσθαι, καὶ μὴ δύνασθαι μετεωρίζεσθαι ποτε;

P. 347 B. lin. ult. θαυμάζονται pro θαυμάσσονται prave excusum in Mor. et Ben. utraque.

P. 347 C. not. b. χειρωθέν *cicurem* vertit Vet. Cf. Tom. III. p. 566 A. καὶ καθάπερ τις θηρευτῆς δεινός, δυσάλωτον μέλλων χειροῦσθαι ζῶον, ἅπαντα κινεῖ τῆς τέχνης τὰ ὄργανα.

P. 347 D. lin. 1. ἐπὶ κεφαλῆς ὠθούμενον, in *capite pulsatum* vertit Montef. in *caput praecipitari* Vetus. Hoc verum. Frequens est formula ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖν, de qua legendus *Valck.* ad Herod. VII. 136. Noster Tom. VII. p. 673 A. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ καὶ κατὰ κρημνῶν φέρει. Rarior, ut videtur, ἐπὶ κεφαλῆς. Tom. VI. p. 135 C. οὐ δημίων αὐτὸν ἐλκόντων, ἀλλ' αὐτῆς τῆς λέπρας ἀντὶ δημίων ἐπὶ κεφαλὴν (alii κεφαλῆς) ὠθούσης.

Ibid. lin. 4. τὰς ἀπὸ ψυχῆς. Paullo obscurius dictum. Vetus vertit, *ex ingenio muliebri*. Fortasse, *ex indole cujusque*; et hic quidem in sinistram partem, de ingenio *levi et inconstante*.

P. 348 A. not. f. Lectio librorum omnium ἀνακήρυξις glossema olet. Phavorinus: Ἀναρρήσεως, ἀνακηρύξεως· ἀνάρρησιν, τὴν τελευταίαν· ἀνάρρησις, στέφανος, ἢ ἀνακήρυξις, πρόρρησις, προαγόρευσις. Στέφανοι καὶ ἀναρρήσεις junxit Noster Tom. II. p. 548 C.

Ibid. not. g. Vulgarem lectionem οὐ δύναται in suo habuit Vetus, vertens, *continens autem voluptatem habere ne potest quidem*. Etiam Dunaeus supplet ἔχειν τινὰ ἡδονήν. Sed certo certius est ὀδυνᾶται, quod nobis quoque olim in mentem venerat.

HOM. XXXVIII.

P. 350 B. lin. penult. μετὰ μικρὸν pro κατὰ μ. mendose dedit Morellus, quod Benedictinis quoque fraudi fuit.

P. 351 B. lin. penult. ὁ καὶ εὐηγγελισάμην invitis libris ediderunt Mor. Ben.

P. 352 E. lin. 7. τοῖς οἰκείοις ἀλίσκεται πτέροις. Proverbii satis triti originem sensumque declaravit *Animadversor* ad Athen. p. 813 (ubi hunc ipsum locum adduxit) alii quos memorat *Porson*. ad Eurip. Med. v. 139. Matthaeius (N.E. p. 218) citat Philo. Jud. p. 737 A. τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἀλίσκόμενα, φησὶν ὁ τραγικός. Heliodor. Aethiop. p. 55. τοῖς ἐμοῖς, τὸ τοῦ λόγου, κατ' ἐμοῦ κέχρηται πτεροῖς. Adde Chrys. Tom. II. p. 710 A. τοῖς γὰρ ὅπλοις τοῖς σοῖς σε χειροῦμαι, καὶ τοῖς σοῖς πτεροῖς περιγίνομαι σου. Sed nemo omnium, quod sciamus, animadvertit, vocabulum πτερὰ, etiam remoto proverbio, eodem plane modo quo δίκτυα a Nostro adhiberi solitum esse. Hujus usus exempla paullo fusius ponenda sunt. Tom. I. p. 249 D. Ἐκεῖναι μὲν γὰρ οἶκοι τὸ δέλεαρ κατακρύπτουσι, σὺ δὲ πανταχοῦ περιφέρεις τὴν παγίδα, καὶ ἀναπετάσασα τῆς ἡδονῆς τὰ πτερὰ περιάγεις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Tom. II. p. 146 E. Καὶ ὃν τρόπον οἱ θηραταὶ τὰ δίκτυα ἀναπετάσαντες, τὰ ἄγρια τῶν ζώων ἐμβάλλειν ἐπιχειροῦσιν . . . οὕτω δὴ καὶ αὐταί, ἐπειδὴν τὰ πτερὰ τῆς ἀσελγείας πάντοθεν ἀναπετάσωσι . . . εἰτα τοὺς ἐαυτῶν ἐραστὰς ἐμβάλωσι καὶ καταδήσωσιν, οὐ πρότερον ἀφίστανται κ. τ. εἰ. Tom. III. p. 546 C. πανταχόθεν ἀναπετανύσαι τῆς ἡδονῆς τὰ πτερὰ. (Ibid. p. 563 D. τὰ δίκτυα δὲ πανταχόθεν ἀνέπετασεν.) Ibid. p. 566 B. καὶ τὰ πτερὰ τῆς ἡδονῆς πάντοθεν ἀναπετάσασα, ὥσπερ ἐν μέσοις δικτύοις λοιπὸν ἔχουσα τὸν νέον, ἐπεισέρχεται. Tom. VI. p. 44 D. καὶ τὰς τρίχας δὲ στρεβλοῦσαι, τὰ πτερὰ τῆς τοιαύτης ἀπάτης πάντοθεν ἐτάνυνον. Hic tandem aliquid animadversionis dedit Savilius notans : “ Lege περιπετάσματα, inquit Interpres, seu quis alius ad oram libri Lutetiae anno 1588 excusi : quam vere nescio ; neque enim convenire videtur. Boisius πτερὰ retinet ; est enim, inquit ille, elegans allusio ad pennas pavonis erectas et expansas.” Ultimum exemplum sit Tom. VII. p. 838 C. οὐκ ἂν ῥαδίως ἐάλω τοῖς τῆς πορνείας πτεροῖς : ubi demum proverbium ἀνακύπτει. Sed haec obiter.

P. 353 A. lin. 2. τῆς σαρκὸς εἶναι φημι. Pro φημι, φησι mendose legitur in Ben. utraque.

P. 354 A. lin. penult. τὸ αὐτὸ ποιεῖ] οὐ τὸ αὐτὸ ποιεῖ Veron. et Interpp. οὐ om. Sav. Mor. cum nostris omnibus. Negativam tacite revocavit Montef.

P. 354 E. lin. 5. Editi habent ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι, invitis, ut videtur, libris. “ Si vera haec est lectio (τῷ), mendosi sunt omnes Graeci Codices [Novi Testamenti] quos vidi.” *Dun.*

P. 355 D. lin. ult. ἐπεὶ κἂν ἔσχατον ἐκάλεσε. Vetus : nam ultimus vocatus sit licet. De constructione vid. Annot. ad Tom. X. p. 581 C.

P. 356 A. lin. 4. οὐ μικρὰν συντελοῦσαν. Sav. marg. ἴσ. μικρόν. Recte, ut videtur : sed a libris nihil notatum habemus.

P. 356 B. lin. 7. ἡλάττωτο Veron. Sav. ἡλάττωται Mor. Ben. utraque. Illud est in libris.

P. 356 C. not.^c. τοῦναντίον ἡβούλετο ποιεῖν Veron. Sic F. et ante corr. A. τοῦναντίον ἐβούλετο ποιεῖν E. τοῦναντίον ἐχρῆν ποιεῖν C. τοῦναντίον ἡ βούλεται ποιεῖ ex corr. A. Hoc ediderunt Sav. Mor. Ben. Noster Tom. IV. p. 471 E. (φθόνος) τὸ ἐναντίον ἡ βούλεται τὸν φθονούμενον διατίθῃσι.

P. 361 C. not.^k. “διατρίψαι. Immo, ut Dunaeus conjecit, ἐνδιατρίψαι. Syllaba *εν* absorpta est per ultimam syllabam vocabuli ἡναγκάσθημεν.” *Matth.* N.E. p. 250. Vide Chrys. Tom. VII. pp. 6 C. 558 E. Tom. X. p. 555 A. [Pseudo-] Chrysost. Homiliae V. p. 8. ed. Becher. Lips. 1839. Τί καθ' ἕκαστον μέλος ἐνδιατρίβω ; Φθορὰ σκώληκες ἅπαν τὸ σῶμα καθάπερ πολέμοι τινες συμμερίζονται. Corrige : Τί τῇ καθ' ἑ. μ. ἐνδιατρίβω φθορᾷ ; Σκώληκες κ. τ. ἐ. Verbum compositum pro simplici e libris restituit *Jacobs.* ad Ach. Tat. p. 791.

HOM. XXXIX.

P. 362 C. not.^a. “διαφέρομεν. Alius [h.e. Sav. marg.] διαφέρομαι, quam lectionem mavult A. Dunaeus in notis Savilianis. Puto utramque quadrare.” *Montef.* Immo, unice quadrat διαφέρομαι. Veritas, non contendendo, vel cum Dunaeo, *per me licet.* Noster Tom. I. p. 59 E. οἱ γὰρ ἐπάρατοι καὶ λυμεῶνες καὶ πλάνοι· λεγέτω γὰρ δὴ ταῦτα, οὐ διοίσομαι. Dio Chrys. p. 375, 30. αὐτοὶ δὲ παντελῶς ἔξω τῆς ἁρμονίας τῆς κατὰ φύσιν γιγνόμενοι, καὶ σφόδρα ἀμούσως ἔχοντες, οὐδὲν διαφέρεσθε.

P. 362 D. lin. 7. οὐ γὰρ λάθρα οὐδὲ ἐν παραβύστῳ. Sic Tom. III. p. 504 A. καὶ τὴν μὲν ἀνάστασιν λάθρα καὶ ἐν π. πεποίηκεν. Tom. IX. p. 65 D. οὐκ ἐν π. γὰρ αὐτό που ἐργάζονται, ἢ καὶ λανθανόντως. Tom. XII. p. 290 D. πότε ταῦτα λέγεται ; ἄρα ἐν γωνίᾳ ; ἄρα ἐν παραβύστῳ ; Auctor locutionis est Demosth. c. Timocr. p. 715, 21 : ubi vid. Interpp.

P. 363 D. lin. 6. Εἶδες τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν Παύλου τὴν ἄμαχον ; Sic Tom. X. p. 427 D. Εἶδες πάλιν Παύλου τὴν βίαν καὶ τὴν φιλονεικίαν ; ἀφ' ὧν ἐθορυβοῦντο, ἀπὸ τούτων αὐτοὺς παραμυθεῖται.

P. 365 D. lin. 2. τὸ δὲ ὑμέτερον] τὸ δὲ ἡμέτερον Veron. Correxerunt Sav. ex libro suo, quocum conspirant nostri omnes. Alterum tamen revocavit Editor novissimus. Sed τὸ ὑμέτερον h.l. de *ratione adversariorum* intelligendum videtur. Contra lin. 4. τὸ ἡμέτερον (q.d. τὸ ἀνθρώπινον) firmiter tenemus.

P. 365 E. not.^x. Lectio Regii C. est πάντα γὰρ δεῖ φανερωθῆναι, non πάντα δὲ φανερωθῆναι, ut ab Editore Ben. 2^{dae} citatur.

P. 366 E. not.^p. Legebatur et distinguebatur, αὐτὸν καὶ ἀναμαχέσασθαι δεῖ τὴν καταβληθεῖσαν φύσιν, αὐτὸν καὶ νικῆσαι. Nobiscum facit

Vetus : *non alium quam qui victus est, instaurare bellum, non aliam quam prostratam naturam recuperare victoriam posse.*

P. 367 D. lin. 5. διώκει] Sic Sav. et Catena. διώκει Veron. Mor. et Ben. utraque : *persequitur* Vetus, Hervet. et Montef.

P. 371 D. lin. penult. προσήκει] προσήκει Mor. Ben. repugnantibus libris.

P. 371 E. lin. 6. τὴν μὲν κατ' οἰκείωσιν. Cf. Tom. V. p. 169 B. Βασιλείαν δὲ ἐνταῦθα λέγει, ἣν ἐλθὼν κατώρθωσεν ἐν ὑστάτοις καιροῖς, τὴν κατ' οἰκείωσιν καὶ γνῶσιν. Ibid. p. 195 C. Καὶ ποίαν βασιλείαν ἐνταῦθά φησιν ; Οὐκ ἐκείνην τὴν κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον, ἀλλὰ ταύτην τὴν τῆς οἰκειώσεως. Ἐβασίλευσε μὲν γὰρ καὶ πρὸ τούτου πάντων, ἅτε δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ὢν· νυνὶ δὲ καὶ ἐκόντων καὶ χάριν εἰδόντων.

P. 372 E. lin. 9. οὐ τὸ στήναι] οὐ τῷ στήναι Sav. *typothetae culpa.* Vid. ejus *Corrigenda.* Mendum non correxit Montef.

P. 373 A. lin. 3. τέλειον pro τέλειον mendose ediderunt Mor. et recentiores.

P. 373 D. not. r. τῷ διαβολῇ προέπιε (cum glossis προέδωκε, προέπεμψε, προσέρριψε). Vid. Annot. ad p. 106 C.

P. 374 A. not. v. "Pone ζαπλούτων. Τὸ ἐπιτατικὸν verbo non jungitur." Dun.

P. 374 E. lin. 4. ἐνὸς χρυσίου. Χρυσίον, *numus aureus*, ut Tom. XI. p. 278 E. σὺ μὲν ὁ πλουτῶν ἡγόρασας χρυσίων ἑκατὸν τυχὸν ἢ καὶ πλειόνων, ὁ δὲ πένης ἀργυρίου ὀλίγου.

Ibid. lin. 7. τοσούτου ἢ τιμῇ. "Haec verba inducenda sunt, quae videntur glossema falsum [verborum τοσούτου ἦν] et sic legendum, εἰ δὲ μὴ παρὰ τὴν ἀρχὴν (repetendum κατὰ κοινοῦ, διεκόπτετο ὑπὸ ἀθυμίας) μὴ θαυμάσης. Probant quae sequuntur." Dun.

P. 375 A. lin. ult. τραπέντος αὐτῷ τοῦ καρποῦ. "Quid si legas, σαπέντος? Hoc melius frumento convenit. Sed non nimis audendum." Dun.

P. 375 B. lin. ult. οὐδὲ ἀργυρίου τοῖς δεομένοις, h.e. *ne pretio quidem egenis.* Aliter Interpretes : *ne assem quidem egenti* Vet. *nec pecuniae tantillum egentibus* Montef.

P. 377 A. lin. 8. ὑφαιμοὶ δὲ καὶ διατεταμέναι αἱ βλεφαρίδες. Noster Tom. IX. p. 246 B. de ebrio, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα διατεταμένους. Tom. I. p. 674 A. Καὶ ὁ ὀργῇ κατεχόμενος μεθύει πάλιν οὕτω γοῦν αὐτῷ καὶ ἡ ὄψις οἰδεῖ, καὶ ἡ φωνὴ τραχύνεται, καὶ αἱ ὀφθαλμοὶ γίνονται ὑφαιμοὶ. Unde fides accedit conjecturae Dorvillii ad Charit. I. 3. ὁ δὲ ὑφαίμοις τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τραχεῖ (pro παχεῖ) τῷ φθέγματι.

HOM. XL.

P. 379 A. lin. 1. φέρε τῆς ῥήσεως ταύτης τὴν δύναμιν ὑμῖν ἀναπτύξωμεν. Cf. supra p. 203 A. "Dum apud veteres Interpretes lego, quae illi de

Marcionitis et symbolo fidei ad hunc locum notarunt, alia mihi in mentem veniunt. Illud ergo constat, Baptismum aliis in locis etiam pro symbolo resurrectionis et regenerationis haberi. Praeterea nec hoc obscurum videtur, Paulum h.l. probare τοὺς ὑπὲρ τῶν νεκρῶν βαπτιζομένους. Ergo ita accipio: ὑπὲρ τῶν νεκρῶν· οὐ δῆπου ὑπὲρ ἄλλων τινῶν, τῶν ἤδη ἀποθανόντων· ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὡς πάντως μετέπειτα τεθνηξομένων, καὶ οὐδεπώποτε ἀναστησομένων, ἀλλ' εἰσαεὶ καὶ ὄντων καὶ ἔσομένων νεκρῶν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνίστανται οἱ νεκροὶ, οἱ βαπτιζόμενοι οὐχ ὡς ζησόμενοι, ἀλλ' ὡς τεθνηξόμενοι βαπτίζονται. τοιγαροῦν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, οὐχ ὑπὲρ τῶν ζώντων βαπτίζονται. Vivos autem sic appellari νεκροὺς, nemo mirabitur, qui Matth. vii. 22. et loca similia contulerit." *Matth.* ad loc.

P. 379 A. lin. 3. μεμνημένους pro μεμνημένους est lapsus Morelli per utramque Benedictinam propagatus. Recte se habent Latina. Statim ἡ ἑσπέρα ἐκείνη vesperam magni Sabbati, sive vigiliam Paschatis innuere videtur. Vid. *Bingham* Orig. Eccles. Lib. XI. Cap. 6.

P. 379 B. lin. 1. ἐκφέρειν τὰ ἀπόρρητα (εἰς τοὺς ἀμύητους). Formula a mysteriis Graecorum huc translata. Vid. *Lobeck*. Aglaoph. p. 55. *not.* Alias dicitur ἐξορχεῖσθαι, ἐκπομπεύειν, ἐξειπεῖν. Cf. Annot. ad p. 29 B. Locum nostrum laudat *Casaub.* Exercit. XVI. ad Annales Baronii, p. 491. notans: "Deinde addit, se quo poterit modo dicturum συννεσκιασμένως, obscure, vel ut Lucretii vocem usurpem, *adumbratim*: plane ut *apud* Theodoretum Dial. II. negat Orthodoxus, de Eucharistia fas esse aperte loqui, quoties periculum est, ne adsint non initiati: οὐ χρή σαφῶς εἰπεῖν· εἰκὸς γὰρ τινὰς ἀμύητους παρεῖναι: deinde respondet Eranista: αἰνιγματωδῶς ἢ ἀπόκρισις ἔστω. Et in Dialogo primo dixerat jam Orthodoxus, quum mentio de mysteriis incidisset; ἀξιῶ σε μυστικώτερον ἀποκρίνασθαι· τινὲς γὰρ ἴσως ἀμύητοι παρεστήκασιν."

P. 381 A. not. 8. Si scribas ἔλεγεντομενρημασι, causa omissionis satis constabit.

P. 383 A. lin. 3. πρὸς πάντα ἀρκοῦσαν] Sic Veron. Commel. Sav. ταῦτα pro πάντα est sphalma Morelli, quod etiam Benedictinos fefellit. Correxerit Editor novissimus.

P. 383 E. lin. 4. Pro ἐργάζεται, ἐργάζεται vitiose dedit Morellus, quem secuti sunt recentiores.

P. 384 A. not. P. Edebatur οὐχὶ ἐκεῖθεν; δῆλον. Sed δῆλον sic nude positum, pro δῆλον δὴ, δῆλον ὅτι, vel παντὶ που δῆλον, valde insolens videtur. Siquis adhuc de verbis, quibus Chrysostomi textum amplio- rem fecerimus, subdubitet, conferat, quaesumus, loca quae sequuntur. Tom. II. p. 274 E. καὶ πηγὴ σκολήκων αὐτῷ παντοθεν ἔβρυν ἀπὸ τῶν μελῶν, καὶ διηκεῖς ἦν αὐτῇ ἡ ἐπιρροή. Tom. III. p. 33 B. Τωιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνευματικοῦ πλούτου φύσις· τὰς τῶν ὑδάτων ἐπιρροίας μιμεῖται, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων νεκὰ τὴν ἀφθονίαν, τότε πλεονάζουσα μᾶλλον, ὅταν πολλοὺς ἔχη τοὺς ἀρνομένους αὐτήν. Tom. IV. p. 14 B. Καὶ οὐ θησαυρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πηγὴν

μιμείται τὰ θεῖα λόγια, θαψιλῇ τὰ νόματα ἀναβλύζουσιν, καὶ πολλὴν ἔχουσιν τὴν ἐπιρροήν. Et paullo post : Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ ἡμεῖς τοῦτο πεπόνθαμεν καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν κατὰ δύναμιν τὴν ἑαυτῶν τὰ ἐντεῦθεν νόματα ἐξήντησαν, καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς πάλιν τοῦτο ποιῆσαι ἐπιχειρήσουσι, καὶ οὐδὲ οὕτω κενῶσαι δυνήσονται τὸ πᾶν· ἀλλ' αὖξεται τὰ τῆς ἐπιρροῆς, καὶ ἐπιδίδωσι τὰ νόματα.

P. 384 D. lin. 2. ταῖς φροντίσι, τῷ δαπανᾶσθαι. *Curis pro quibus consumitur*, vertit Vetus, quasi uno tenore legisset, ταῖς φροντίσι τῷ δαπανᾶσθαι. Sed δαπανᾶσθαι active sumendum, ut Tom. I. p. 106 D. Tom. VI. p. 44 D. Tom. VIII. p. 253 B.

P. 385 D. lin. 2. τερατωδείας. Legitur τερατωδία Tom. VII. p. 402 A. forma magis legitima, arbitro *Bast.* in Append. ad Epist. Crit. p. 6.

P. 386 A. not.". Lectio valde notabilis ἐπαιτῶν etiam Syri Interpretis auctoritatem nacta est. In vulgari ἐρπετῶν praeter generis enallagen (τοὺς μὲν γὰρ, quasi ὄφρων antecessisset) minus quadrare videtur vocabulum πῆρωσις.

HOM. XLI.

P. 387 B. lin. 5. περιτρέπει] προτρέπει vitiose Mor. Ben.

Ibid. lin. penult. οὐκ ἂν ἀνέστη] ἂν abest a Mor. Ben. casu, ut videtur.

P. 389 B. lin. 7. ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν] Sic Veron. Sav. cum nostris omnibus et Mosqq. Benedictini post Morellum ediderunt, ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ κτηνῶν.

P. 390 B. lin. 2. οὕτω, πῶς; ἐν διαφορᾷ πολλῇ. Ita distinxit Sav. recte. Cf. Tom. X. pp. 514 D. 516 D. οὕτω πῶς, ἐν δ. π. Veron. οὕτω πῶς ἐν δ. π. Mor. Ben. Vid. nos in Annot. ad Tom. VII. p. 269 B.

P. 390 D. lin. ult. καὶ τοῦ πνεύματος δὲ παρόντος τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ τῆς σαρκός, καὶ τὸ τοιοῦτο κενόν ἐστὶ τούτου χωρίς. Sic Edd. omnes, nisi quod virgulam post ψυχῆς habet Veron. Corrector Codicis A. copulam post ζωῇ invexit, ut legatur, τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ καὶ τῆς σαρκός. Lectio Cod. E. haec est : καὶ τοῦ πν. δὲ παρόντος τῇ ψυχῇ, ἢ ζωῇ τῆς σαρκός τοῦ τοιούτου, κενή ἐστὶ καὶ τούτου χωρίς. Denique Cod. F. sic legit : καὶ τοῦ πν. δὲ παρόντος τῆς ψυχῆς ἢ ζωῇ τῆς σαρκός τοῦ πνεύματος ἐστὶν τοῦ ἀγίου· καὶ τὸ τοιοῦτο κ. ἐ. τ. χ. Catena vulgatum habet usque ad τῆς σαρκός, ceteris omissis. Ad sententiam satis tenebrosam illustrandam parum subsidii afferunt Interpretes. Ordo verborum hic esse videtur, τῆς ψυχῆς (ἐστὶν) ἢ ζωῇ τῆς σαρκός, h.e. *vita carnis ab anima pendet*, non a S. Spiritu. Vel, si mavis, τῆς ψυχῆς τῆς σαρκός (ἐστὶν) ἢ ζωῇ.

P. 391 A. lin. 5. Ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ μετέφρασεν. Cf. Tom. VII. p. 74 C. ubi eadem fere exempla affert.

P. 392 D. not.^w. Recte se habet simplex πλάσαι. Noster Tom. X. p. 548 C. Διὰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὑπάρχων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τὰ διαδήματα περικειμένων μείζονά εἰσιν ἐγκεχειρισμένοι τιμὴν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν ἀρχήν,

ἄτε ἐν μείζοσι καὶ ἐπὶ μείζοσι πλάττοντες τοὺς ἀνθρώπους. Plut. in Cat. Maj. p. 348 B. οὕτω δὲ εἰς ἀρετὴν τῷ Κάτῳι πλάττοντι καὶ δημιουργοῦντι τὸν νόον. Μεταπλάττειν et μεταρρυθμίζειν jungit Chrys. Tom. XII. p. 230 D.

P. 393 B. not.^c. καὶ προσφέροντες—τελεῖσθαι] καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς, ceteris omissis, Edd. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς τελεῖσθαι A.E. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν εὐχὰς τελείας Eclog. Videas vestigia plenioris lectionis, quam nobis servavit F. καὶ προσφέροντες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀξιοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν τελεῖσθαι. (In Codice autem haec, ὑπὲρ αὐτῶν τελεῖσθαι, sequentibus adhaerent.) Ceterum mortuorum conditionem aliquatenus a viventibus levare posse, scilicet precibus, oblationibus, eleemosynis, constans et perpetua est sancti Patris opinio. Loca, quae tam ad lectionem nostram stabiliendam, quam ad rem ipsam illustrandam plurimum conferant, haec sunt. Tom. IX. p. 174 E. Ἔστι γὰρ, ἔστιν, εἰάν θέλωμεν, κούφην αὐτῷ γενέσθαι τὴν κόλασιν. Ἄν οὖν εὐχὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ποιῶμεν συνεχεῖς, ἂν ἐλεημοσύνην διδῶμεν· κὰν ἐκεῖνος ἀνάξιος ᾖ, ἡμᾶς ὁ θεὸς δυσωπηθήσεται. Paullo post, Περίστησον χήρας . . . εἰπὲ τοῦτο· πάσας κέλευσον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τὰς δεήσεις καὶ τὰς ἱκετηρίας. Mox p. 175 E. Οὐκ εἰκὴ προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων γίνονται, οὐκ εἰκὴ ἱκετηρίαί, οὐκ εἰκὴ ἐλεημοσύναι . . . Οὐχ ἀπλῶς ὁ διάκονος βοᾷ, Ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων, καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων. Tom. XI. p. 217 D. Κλαίωμεν οὖν τούτους (τοὺς ἐν ἁμαρτίαις ἀποθανόντας), βοηθῶμεν αὐτοῖς κατὰ δύναμιν, ἐπινοήσωμεν αὐτοῖς τινα βοήθειαν, μικρὰν μὲν, βοηθεῖν δὲ ὁμῶς δυναμένην. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Αὐτοὶ τε εὐχόμενοι, καὶ ἐτέρους παρακαλοῦντες εὐχὰς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόντες συνεχῶς. Ἔχει τινὰ τὸ πρᾶγμα παραμυθίαν. Totus locus videndus.

HOM. XLII.

“ Hieronymo Agnino Interprete.”

P. 394 D. not.^b. “ Hic [sc. post λέγων] quaedam desiderari omnino videntur.” Montef. Non crediderimus. Recte usitateque dicitur, λέγειν εἰς τι, cum respectu alicujus rei: ut supra p. 252 E. ἢ εἰς ἑτερά τινα (λέγων), ἢ εἰς αὐτὸ τοῦτο: ubi mox subjungitur, ἢ περὶ τούτου τοῦ πράγματος λέγων, ὡς ἔφην, ἢ περὶ ἐτέρων τινῶν.

P. 395 E. lin. penult. πολλαχοῦ post ἀλλαχοῦ male abest ab Edd. Mor. et Ben. utraque Desideratur etiam in Catena.

P. 397 A. lin. 4. ὥστε τὸ μὲν σῶμα. Particula μὲν deest in Edd. modo dictis.

P. 397 D. lin. 2. πῶς δὲ καὶ ταύτης δ.] πῶς δὲ ταύτης καὶ δ. Montef. nulla auctoritate.

P. 399 B. lin. 4. τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν ὑφαίνωμεν. “ Puto legendum ὑποφαίνωμεν, vel potius ἀποφαίνωμεν, quod proprium et usitatum est.” Dun. Apud Nostrum Tom. III. p. 561 A. ubi vulgo legitur, καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ὑπερβολὴν ὑφαίνων, affertur e duobus ὑπεροχὴν ἐμφαίνων. Alio

loco Tom. IX. p. 651 C. *μεγάλας τοῖς Ἰουδαίοις ὑφαίνων ἐλπίδας*, cum libris omnibus edituri sumus, *ὑποφαίνων*. Sed ingenue fatendum est, usum vocabuli *ὑφαίνειν* tam late apud Nostrum patere, ut sine urgente necessitate non sit sollicitandum.

P. 399 D. lin. 2. Alterum καὶ εἰς τὸν δεῖνα casu omisit Montef. Cf. Var. Lect. ad pp. 36 E. 90 E. 537 A.

HOM. XLIII.

“Joanne Fichardo Interprete.”

P. 399 E. not. b. Verba καὶ οὐ πάντα (+πανταχοῦ A.E.) προστίθῃσι (προτίθῃσι iidem) τὸν ἡθικὸν λόγον, quae propter homoeoteleuton excidisse videntur, nunc primum auctoritate nostrorum omnium A.E.F. Chrysostomo reddita sunt. Etiam Interpres ea agnoscit, vertens: *Neque vero de moribus in universum agit ille*. Mirum hic Editores nihil mendi suspicatos esse.

P. 400 A. lin. 4. [πρὸ] τοῦ ἡθικοῦ (sic) Sav. Mor. πρὸ clam expunxit Montef. repugnantibus libris. Vetus: *omnium vice quae ad mores pertinent*.

P. 401 C. lin. 1. τῶν συνεδρευόντων, scilicet, *presbyterorum*. Noster Tom. I. p. 392 E. τὸ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον. Presbyteri audiunt, σύμβουλοι ἐπισκόπου, συνέδριον καὶ βουλὴ ἐκκλησίας, Constitut. Apostol. II. 28.

P. 401 D. not. P. Usus hujus genitivi tetigimus in Annot. ad p. 294 A. Nunc addimus Tom. IX. p. 461 E. ἐνταῦθα δὲ ὡς ὠμολογημένον, παρίησιν: ubi tamen libri penes nos ὠμολογημένον exhibent. Athen. XIII. p. 607 D. καὶ τῷ πωλοῦντι ἄλλω τινὶ θάττον προσθέντι ἡμφισβήτει. Ita Casaub. sed in libris προσθέντος legitur.

P. 402 B. lin. 6. ἐν ἐνὶ χρόνῳ] ἐν abest a Mor. Ben. lapsu prioris.

Ibid. lin. 7. ῥαδίαν ποιεῖ τὴν συμβουλήν. “Legendum indubitanter συμβολήν.” Dun. “Haec utique vera est lectio.” Montef. qui συμβουλήν in Graecis, *symbolam* in Latinis edidit. Vocabuli συμβολή, *collatio quae fit a singulis in commune*, exemplum clarum et indubitatum ex Nostri scriptis afferre non possumus.

P. 402 D. lin. penult. μεγάλα ἐργαζομένους] *magna facturos* Vet. *magna operari* Hervet. Montef. Vertendum erat, *magna lucra facientes*.

P. 403 A. lin. 6. ὡς δυσωπῆσαι καὶ αὐτὸν ἀναστήναι. “Hic omnino legendum videtur, ὡς μὴ δυσωπῆσαι.” Montef. “Immo recte se habet δυσωπῆσαι sine μὴ, sed pro ἀναστήναι legendum erat ἀναστήναι, quod cum B. habent Commel. et Sav.” Editor Ben. 2^{dae}. Scilicet Morellus dederat ἀναστήναι, litera ν nimio atramento deformata; unde Montefalconius ἀναστήσαι effecit. Vetus: *ut moverent et excitarent etiam ipsum ad profectionem*.

P. 403 B. lin. ult. “τυχὸν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα πρὸς ὑμᾶς ποιήσω. Sic

omnino legendum, ut ex serie liquet, et sic etiam legitur in Epistola ad Corinthios. Editi male πολλάκις δέ." *Montef.* "Πολλάκις, adeo, fortasse significare, nemo hodie nescit. Quare restituimus librorum scripturam." *Editor Ben. 2^{dae}.* Negat quidem *Heindorf.* ad Plat. Phaed. p. 19. hanc vim habere vocabulum videri, nisi post εἰ, εἴαν, μή, ἵνα μή; quod de bonis scriptoribus verum esse potest. Noster autem hac lege se obstringere recusat: e. g. Tom. II. p. 16 C. πῦρ ἐπέλθον πολλάκις κατηλάωσέ σου τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν οὐσίαν ἐδαπάνησεν ἅπασαν; Tom. VI. p. 226 A. δὲς χρήματα, καὶ πολλάκις δυνάμεθα ἐξαρπάσαι σε τῶν ἐπικειμένων κακῶν.

P. 405 D. not.⁸. μὴ πένητες καὶ πτωχοὶ γενώμεθα. Correctores, qui negantem particulam expunxerunt, fefellit usus vocabulorum πενία, πτωχεία, εὐτέλεια et similium Nostro admodum familiaris, quo ad mentem animumque humilem ac pusillum transferantur. Supra p. 149 E. μηδὲ πτώχευε, ἄνθρωπε, τὴν διάνοιαν. Tom. VII. p. 278 A. μὴ πτωχεύωμεν (*Editi ex glossa μεριμνῶμεν*) μηδὲ μικροψυχῶμεν. Tom. VI. p. 27 B. εἰ δὲ Ἰουδαῖοι ταῦτα ἐγκαλοῦνται, τίος ἂν τύχοιμεν συγγνώμης ἡμεῖς . . . πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις καταπίπτοντες πενίαν; ubi nonneminis conjecturam πονηρίαν tantum non recepit *Montef.* Tom. IX. p. 86 D. τῆς γὰρ Ἰουδαϊκῆς εὐτελείας ταῦτα τὰ παραγγέλματα. Sic in nostro quoque loco statim subiungitur, καὶ γὰρ ἐσχάτης τοῦτο εὐτελείας.

Ibid. not.^v. Libri omnes, tam scripti quam editi, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῶν ἀδοκῆτων ἐπιταγμάτων, ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ θεοῦ διηκεῶς. "Censeo legendum τῶν ἀδοκῆτων πραγμάτων, vel fortassis ἐπιταραγμάτων (!)." *Dun.* Hic quidem, deficientibus libris, conjecturae tantum tribuimus, ut post ἀδοκῆτων articulum τῶν excidisse suspicemur. Proinde dedimus, ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐπέλθῃ τῶν ἀδοκῆτων, τῶν ἐπιταγμάτων ἡμεῖς ἐχώμεθα τοῦ θεοῦ διηκεῶς. Ut taceamus auctores Graecos (e. g. Eurip. Med. v. 1418. καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελείσθη, τῶν δ' ἀδοκῆτων πόρον εὔρε θεός. *Aelian.* V. H. XIII. 33. ἢ τὰ παράδοξα καὶ τὰ ἀδόκητα φιλοῦσα ἐργάζεσθαι τύχη) locutio τὰ ἀδόκητα per euphemismum pro *malis improvisis* Nostro tam familiaris, ut exempla ejus cum delectu modoque ponenda sint. Tom. I. p. 720 A. καὶ οὐδ' ἀθυμίαν ὑπομένει, οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἀδοκῆτων, οἷα πολλὰ [τὰ] παρὰ ἀνθρώποις ἐστί. Tom. II. p. 187 C. σπουδάζωμεν τοίνυν τῆς ψυχῆς ἐπιμελείσθαι τῆς ἡμετέρας, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς τῶν ἀδοκῆτων λυπῆσαι δύναται. Ibid. p. 79 A. τοῦτο δὲ λογιζώμεθα διηκεῶς ἐπὶ τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ἀδοκῆτως (fort. ἀδοκῆτων). Tom. III. p. 213 A. εἰ καὶ τι συμβαίῃ τῶν ἀδοκῆτων. Tom. IX. p. 571 B. ἂν τε νόσον ὑποπτεύσῃ, ἂν ὕβριν, ἂν πενίαν, ἂν ἄλλο τι τῶν ἀδοκῆτων. Vide etiam supra pp. 251 C. 299 C. 361 D.

P. 405 E. lin. 3. τοῦ εὐαγγέλιον κρέμασθαι παρὰ τὴν κλίνην. Cf. Tom. VII. p. 703 B. εὐαγγέλια τῶν τραχήλων ἐξαρτῶσαι: ubi quaedam notavimus.

HOM. XLIV.

P. 406 E. not. e. πρὸς κινδύνους ἦν παρεμβεβλημένος. Παρεμβάλλειν in re militari est *diversi generis milites certo ordine interserere et collocare* : unde παρεμβεβλημένος idem fere quod παρατεταγμένος sonare possit. Sed hic usus confirmationis egere videtur. Nec magis tamen παραβεβλημένος, quod Dunaeo placuisse videmus, in passiva forma usitatum.

Ibid. not. g. Formam κατεξανιστάται praetulit Editor novissimus. Quod nos scripsimus, congruit cum regula Arcadii de Accent. p. 171, 3.

P. 409 C. lin. 1. πρὸς τούτους] πρὸς τούτοις mendose excusum in Ben. utraque.

P. 409 D. not. f. Vid. Annot. ad p. 248 E.

Ibid. not. m. Editi omnes dant, εἶδες σύνεσιν ; οὐ Παύλῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις αὐτοὺς χαρισαμένους δείκνυσι, τῇ τὴν πόλιν κ. τ. εἰ. Libri omnes A.C.E.F. habent ἢ pro ἀλλὰ καί : sed μᾶλλον pro μόνον, qua confusione vix ulla frequentior, solus obtulit C. Praeterea in positione verbi δείκνυσι, quo aegre carere possumus, magna est testium discrepantia. In duobus A.E. omnino deest. Regius C. om. εἶδες σύνεσιν ; deinde pergit, δείκνυσι γὰρ οὐ Παύλῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνοις α. χ. Quartus Codex F. post σύνεσιν legit πῶς δείκνυσιν, unde homoeoteleuton emergit, quod omissionis causa exstitisse videtur.

P. 411 D. lin. 5. εἰκὴ φιλοῦ, καὶ μὴ μισοῦ εἰκὴ (coll. p. 414 C.D.) Dictum vulgare de inimicitiiis non temere suscipiendis. Noster Tom. XI. p. 565 C. ὑπὲρ φίλου πολλάκις καὶ ὑβρίσθημεν καὶ ἔχθρας ἀνεδεξάμεθα· διὰ δὲ τὸν Χριστὸν οὐδεὶς ἔχθραν ἀναδέχεται, ἀλλ' εἰκὴ, φησὶ, φιλοῦ, εἰκὴ μὴ μισοῦ. Adde ibid. p. 702 D. Ejusdem farinae sunt, τί γὰρ ἔχω κοινὸν πρὸς αὐτόν ; οὐδὲν πρᾶγμα ἔχω πρὸς αὐτόν (Tom. IV. p. 441 B.) τί δέ μοι μέλει ; τὰ ἐμαντοῦ μερμυῶ (Tom. V. p. 237 C.).

Ibid. not. s. Ope Codicis F. locus ad hunc modum reformari potest : μὴ καταφρονήσης, μηδὲ εἴπης· αὐτὸς γὰρ——ἀναδέξασθαι περιττήν· ταῦτα τὰ ληρώδη ῥήματα, τῶν θηρίων, μᾶλλον δὲ τῶν δαιμόνων. Atque hoc praestare videtur.

P. 412 A. not. x. De hoc loco diximus in Annot. ad Tom. VII. p. 41 B. ubi lectionem Regii C. ab Editore novissimo receptam damnavimus. Aliquanto speciosior est scriptura nostri F. sed non magis admittenda.

P. 412 C. not. c. καὶ πόθεν : τοῦτο ὅτι ἀνύω (sic) Veron. καὶ πόθεν τοῦτο ; ὅτι ἀνύω Sav. et in marg. ἴσ. ὅτι οὐκ ἀνύω. Ejus conjecturam clam recepit Montef. et unde constat, inquis, profecturum me esse quicquam Vet. et undenam, inquit, intelligam quod proficiam Hervet. Recte uterque. Formula πόθεν ὅτι, vel πόθεν τοῦτο ὅτι librariis alibi fraudi fuit. Vid. Var. Lect. ad pp. 177 D. 181 A. Tom. XI. p. 670 A. πόθεν γὰρ ὅτι

οὐκ ἔστι σου βελτίων ; “ Non meminimus alibi in Chrys. similem brevisloquentiam.” *Ed. Ben.* 2^{dae} ad loc. Praeter locum hujus operis p. 181 A. a nobis restitutum, indubitatum exemplum est *Tom. VII. p. 27 B.* πόθεν ὅτι ἡ Μαρία τοῦ Δαυὶδ οὐσα ἐδείχθη ;

P. 412 E. not.¹. ὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνει, ὑγιαίνει] Sic *Edd.* ὅτι εἰ ἐπιμελείας τυγχάνον ὑγιαίνει A.F. ὅτι εἰ ἐπιμελεῖ:::::: τυγχάνον ὑγιαίνει (cum rasura) C.

P. 413 B. lin. 4. ὥσπερ ὕδατι θερμῷ περικλύζων τοῖς ἐπαίνοις. *Dunaeus* apte excitavit *Pindar. Nem. IV. 6.*

οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον
γε μαλθακὰ τεύχει
γυῖα, τόσον εὐλογία φόρ-
μυγι συνάορος.

P. 413 C. not.^r. Haec δεσμεῖν, δέειν, δέκναι miscentur *Tom. X. p. 621 A.C.*

P. 413 E. not.^x. μή τι τίκεται *Veron.* Ita A.C. μή τι τίκῃται *Sav.* consentiente, ut videtur, nostro F. μή τίκῃται *Mor. Ben.*

P. 415 A. lin. 1. ῥήματα καταπονητισμοῦ. Vid. *Psal. li. 6 (LXX).*

P. 415 D. not.^b. οὐ τῷ κατηγορουμένῳ. Sic de nostro scripsimus pro vulgato οὕτω κατηγορουμένῳ. De tribus enim personis sermonem esse manifestum est.

Ibid. lin. 5. συνίδῃ ἑαυτῷ. Sic *Tom. II. p. 199 B.* καὶ συνίδῃ πολλὴν ἑαυτῷ πεποιημένῳ τῶν τραυμάτων τὴν ἐπιμέλειαν. Nisi in utroque loco legendum συνειδῇ.

P. 415 E. not.^h. Ad verbum οὕτως tacite repetendum est ἀμυνάσθω. Diximus in *Annot. ad Tom. VII. p. 171 D.* ubi hic ipse locus in quaestionem vocatus est.

